PRAWO CYWILNE
ZIEM WSCHODNICH

ZWIĄZEK SPÓŁDZIELNI R. P.
w WARSZAWIE
Spółdzielnia z odpow. udziałami
Ł3

PRAWO CYWILNE ZIEM WSCHODNICH

TOM X CZ. I ZWODU PRAW ROSYJSKICH

TEKST PODŁUG WYDANIA URZĘDOWEGO Z ROKU 1914 Z UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN, WPROWADZONYCH PRZEZ USTAWODAWCĘ POLSKIEGO, ORAZ USTAWY ZWIĄZKOWE, TUDZIEŻ JUDYKATURA SĄDU NAJWYŻSZEGO I B. SENATU ROSYJSKIEGO

PRZEKŁADU NOWEGO DOKONALI I OPRACOWALI

ZYGMUNT RYMOWICZ
ADWOKAT
CZŁONEK KOMISJI KODYFIKACYJNEJ

WITOLD ŚWIĘCICKI
SĘDZIA
SĄDU NAJWYŻSZEGO

TOM DRUGI

WARSZAWA — 1933
NAKŁADEM KSIĘGARNI F. HOESICKA

Ds 1828

BIBLIOTEKA WYDZIAŁU PRAWA
Uniwersytetu w Białymstoku
BWP0004175

UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU
BIBLIOTEKA WYDZIAŁU PRAWA

7689/2

D. 18/82/18

DRUKARNIA PAŃSTWOWA, MIODOWA 22. NR. 62131.

D-78/98

Objaśnienie znaków.

P. Zb. Pr.	— Pełny Zbiór Praw Imperjum Rosyjskiego.
Zw. Pr.	— Zwód Praw Rosyjskich.
Zb. pr. i r.	— Zbiór praw i rozporządzeń rządowych (rosyjskich).
Dz. Pr.	— Dziennik Praw Państwa Polskiego.
Dz. U.	— Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
S. C.	— wyrok Cywilnego Kasacyjnego Departamentu Senatu Rządzącego.
S. O.	— wyrok Ogólnego Zgromadzenia Kasacyjnych Departamentów Senatu Rządzącego.
S. IX.	— wyrok IX Departamentu Rządzącego.
S. N.	— orzeczenie Sądu Najwyższego, zamieszczone w urzędowym Zbiorze Orzeczeń Izby I Cywilnej.
N. O.	— orzeczenie Ogólnego Zgromadzenia Sądu Najwyższego, zamieszczone w urzędowem Zbiorze Orzeczeń.
O. S. P.	— orzeczenie Sądu Najwyższego, zamieszczone w wydawnictwie „Orzecznictwo Sądów Polskich".
Projekt M. S,	— Projekt zmian w Prawie Cyw.lnem Ziem Wschodnich, opracowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Zamieszczona przy tezach z wyroków Senatu i orzeczeń Sądu Najwyższego ze Zbioru Orzeczeń **pierwsza liczba oznacza numer wyroku** (w wyrokach IX Depart. Senatu numeracja według zbioru Kapuścińskiego „Jurysprudencja Senatu"), **druga — rok**; przy tezach z „Orzecznictwa Sądów Polskich" cyfry arabskie oznaczają numer, pod którym podane zostało dane orzeczenie, cyfry rzymskie — roeznik wydawnictwa.

OD TŁUMACZÓW.

Niezależnie od woli naszej powody opóźniły znacznie ukazanie się drugiej części naszej pracy. W międzyczasie ogłoszono dużo przepisów ustawodawczych, mających istotne znaczenie dla stosunków prywatno-prawnych, oraz sporo orzeczeń sądowych. Uwzględnialiśmy je we właściwem miejscu, o ile zaś dotyczyły przepisów, zawartych w pierwszym tomie, lub ogłoszone zostały już po złożeniu odnośnych działów tomu drugiego, podaliśmy je w suplemencie z oznaczeniem artykułów ustawy i stronic dzieła, których dotyczą. Przytoczyliśmy tam również przepisy i orzeczenia, pominięte w tomie pierwszym.

Rosyjskie ustawy cywilne zawierały całokształt przepisów prawnych o spółkach akcyjnych i niektórych innych postaciach spółek i zrzeszeń, których właściwe miejsce byłoby gdzieindziej, a które obecnie zastąpione są przez ustawy polskie. To samo dotyczy przepisów o ubezpieczeniu. Musieliśmy tedy — obok przepisów Zwodu — dać przepisy polskie. Dawne postanowienia Zwodu o umowie pracy całkowicie prawie zastąpione zostały przez rozporządzenia Prezydenta Rzp. z r. 1928 w tym przedmiocie. Zdecydowaliśmy przeto wbrew pierwotnemu zamiarowi włączyć do naszego

wydania całe ważniejsze odnośne ustawodawstwo obowiązujące, łącznie z judykaturą.

Zamieszczone w końcu tomu drugiego skorowidz rzeczowy łączny do obu tomów oraz wykazy chronologiczne i artykułowe ustaw związkowych i przytoczonej judykatury b. Senatu i Sądu Najwyższego ułatwią czytelnikom korzystanie z zawartego w pracy naszej materjału. Prosimy wreszcie o przejrzenie zamieszczonego w końcu książki sprostowania ważniejszych błędów w obu tomach, zawierającego też poprawki do numeracji tez z tych orzeczeń Sądu najwyższego, które podaliśmy z Orzecznictwa Sądów Polskich lub Gazety Sądowej, a które w czasie druku naszej książki zostały zamieszczone w urzędowym Zbiorze Orzeczeń.

Z. Rymowicz. W. Święcicki.

Warszawa w kwietniu 1933 roku.

KSIĘGA CZWARTA.

O ZOBOWIĄZANIACH UMOWNYCH.

DZIAŁ PIERWSZY.

O zawieraniu, sporządzaniu, wykonywaniu i wygaśnięciu umów w ogólności.

ROZDZIAŁ I.

O zawieraniu i sporządzaniu umów w ogólności.

1528. Umowa zawiera się według wzajemnego porozumienia osób umawiających się (a). Przedmiotem jej mogą być bądź majątki, bądź czynności osób; cel jej nie powinien sprzeciwiać się prawom, dobrym obyczajom i porządkowi publicznemu (b).

(a) 1649 st. 29(1) r. X art. 251; 1803 lut. 21(20625) II, art. 1, 3. — (b) 1782 kw. 8 (15379) art. 30, 41,65; 1786 list. 11 (16460) art. 3; 1788 gr. 18 (16735); 1819 mar. 26 (27737); 1825 czer. 9 (30377). — Por. ust., powoł. pod art. 1529.

1. Ustawa nie czyni różnicy między umową a zobowiązaniem. (S. C. 506/68).

2. Nie każde dobrowolne porozumienie dwóch lub więcej osób może być uznane za umowę, podpadającą pod działanie ustaw cywilnych; naprz. nie stanowi umowy uchwała wyznaczonych kilku wykonawców testamentowych o decydowaniu przez nich kwestyj, dotyczących wykonania testamentu, większością głosów. (S. C. 1485/73).

3. Na zasadzie art. 1528 dla istnienia umowy konieczne jest wzajemne porozumienie stron kontraktujących, przyczem porozumienie to przy umowach pisemnych może być stwierdzone nietylko przez samo podpisanie umowy, lecz i przez inne czyny stron. (S. C. 6/12, 175/81).

4. P. tezę 2 pod art. 919.

5. Połączenie w jednej osobie dwóch stron kontraktujących sprzeczne byłoby z samem pojęciem umowy, która z mocy art. 1528 t. X cz. 1 może być zawarta jedynie za wzajemną zgodą umawiających się osób; wykonanie tego wymagania ustawy w przypadku, gdy w umowie bierze udział tylko jedna osoba, chociażby posiadająca pełnomocnictwo drugiej — jest niemożliwe, gdyż w takim razie nie może być wzajemnej zgody umawiających się osób. Wobec tego pełnomocnik nie może w imieniu swego mocodawcy zawierać umów z samym sobą, nie może naprz. sprzedać samemu sobie majątku swego mocodawcy, biorąc udział w sporządzeniu aktu kupna jednocześnie i we

własnem imieniu, i w imieniu mocodawcy. Na tejże zasadzie nie może pełnomocnik wystawiać na swoją rzecz zobowiązań dłużnych w imieniu swego mocodawcy; ponieważ zobowiązanie takie jest nieważne od pierwszej chwili, nie może nadać mu mocy późniejsza cesja jego na rzecz osoby trzeciej. (S. C. 16/99).

6. Umowa stwarza prawa i obowiązki tylko dla tych osób, które brały udział w jej zawarciu, i wobec tego osoby trzecie nie mogą zgłaszać żadnych żądań, opartych na umowie, zawartej bez ich udziału, poza przypadkami, gdy umowa została zawarta na ich korzyść. (S. C. 33/12).

7. P. tezy 9—12 pod art. 569.

8. Nikt prócz stron nie może zmieniać umowy lub włączać do niej nowych warunków; prawo takie nie służy również i sądowi. (S. C. 20/88).

9. Nikt nie może być zmuszony do zawarcia umowy, chociażby nawet zobowiązał się do tego. (S. C. 505/69).

10. P. tezy pod art. 701 i 702.

11. Na zasadzie art. 1528 ważność umowy zależy od istnienia porozumienia stron, cel zaś, dla którego osiągnięcia strony zawierają umowę, stanowi w umowie okoliczność uboczną i może, wobec art. 1529 t. X cz. 1, mieć wpływ na ważność umowy tylko w razie sprzeczności jego z prawem. (S. C. 329/79).

12. W umowach obciążliwych obustronnych zobowiązanie każdej ze stron ma za przyczynę zobowiązanie drugiej strony, stanowiące bezpośredni i rzeczywisty interes strony, zobowiązującej się przez umowę; wszelkie zaś inne pobudki, skłaniające do wejścia w umowę, naprz. oczekiwanie z niej korzyści, ujawnione lub tajone powody, któremi strony mogą się kierować, wchodząc w stosunki obowiązkowe, nie stanowią przyczyny w ścisłem znaczeniu wyrazu i nie mają żadnego wpływu na byt i ważność zobowiązań umownych. (S. N. 48/21).[1])

13. Zgodnie z art. 1528 cel umowy nie powinien być przeciwny „dobrym obyczajom", t. j. pojęciu moralności. (S. C. 150/82, 411/67).

14. Umowy zakładu wywołane są nie rzeczywistemi i istotnemi potrzebami życia, lecz kaprysem i namiętnością, i jedynym motywem takiej umowy jest dążenie do osiągnięcia pewnych korzyści w drodze ryzyka. Ze względu na to prawo nie chroni umów zakładu i wypływające z nich roszczenia nie korzystają z ochrony sądowej, zgodnie z art. 1528 t. X cz. 1, na zasadzie którego dla ważności umowy konieczne jest, między innemi, aby cel jej nie był sprzeczny z dobremi obyczajami, umowy zaś zakładu temu wymaganiu nie odpowiadają. (S. C. 84/04).

15. Gra w totalizatora, która polega na tem, że część graczy zakłada się z pozostałymi, twierdząc, iż nagroda będzie przyznana temu, a nie innemu koniowi, nie korzysta zgodnie z wyżej wyłuszczonemi wywodami z opieki prawa, a wobec tego nie mogą korzystać z ochrony sądowej żadne wogóle żądania zwrotu poniesionych przy grze w totalizatora strat, jeżeli tylko straty te były spowodowane naruszeniem warunków gry, a nie były skutkiem gwałtu, oszukania lub innego przestępstwa. Odmawiając obrony sądowej wszystkim roszczeniom, wypływającym z gry, ustawa uznaje powstające między graczami stosunki za jakby nieistniejące; wobec tego sąd nie może ani zasądzić graczowi jego wygranej, ani stronie, która przegrała, udzielić prawa na otrzymanie z powrotem zapłaconej przegranej. (S. C. 84/04).

16. Pieniądze, zapłacone w wyniku gry na bilardzie, nie podlegają zwrotowi, o ile gra nie była hazardowna. (S. C. 912/69).

17. Nieważna jest umowa, której wykonanie włożone zostało przez strony bezpośrednio na swych spadkobierców; zobowiązywać swych spadkobierców spadkodawca może tylko w testamencie. (S. C. 1322/69).

18. Przez publiczną obietnicę nagrody pomiędzy ogłaszającym a wykonywującym czynność, za którą nagroda była wyznaczona, powstaje umowa z chwilą, gdy oferta wyraźnie lub milcząco przez ostatniego została przyjęta. Umowa taka nie może mieć jednak skutków prawnych, jako przeciwna dobrym obyczajom i porządkowi publicznemu, w przypadku, gdy nagroda obiecana była za wykrycie sprawców kradzieży, a zgłasza się po nią ajent policyjny, do którego obowiązków urzędowych należy ujawnianie sprawców przestępstwa. (S. N. 68/27).[1])

[1]) Orzeczenie to zapadło w sprawie, wynikłej na terenie b. Król. Kongresowego, zawarta w niem jednak teza może mieć znaczenie i dla t. X cz. 1 Zw. Pr.

19. P. tezy 14 i 15 pod art. 569.

20. Wszelkie nieprzyjęte oferty w przedmiocie zobowiązań dwustronnych z chwilą śmierci osoby, która je uczyniła, upadają, a późniejsze ich przyjęcie żadnych następstw prawnych odnieść nie może. (S. N. 20/24).[2])

21. Jeżeli osoby, które podpisały umowę, określiły w niej swój stosunek niezgodnie z rzeczywiście zawartem porozumieniem, to sąd obowiązany jest nadać moc rzeczywistemu porozumieniu. (S. C. 86/01).

22. Niezgodność treści umowy z rzeczywistą wolą i zamierzeniami stron może być udowadniana nawet w tym razie, gdy umowa została dokonana trybem wieczystym (S. C. 33/12, 70/88); przepis art. 2015 t. X cz. 1 nie może być rozciągnięty na akty, w nim niewymienione. (S. C. 70/88).

23. Prawo dowodzenia fikcyjności umowy służy każdemu, czyje prawa ona gwałci, a więc służy też zarządowi konkursowemu w stosunku do umów, dokonanych przez upadłego i naruszających interesy jego wierzycieli. (S. C. 45/01).

24. Niezgodność treści umowy z rzeczywistą wolą i zamierzeniami stron może wyrażać się w rozmaity sposób. Umowa może być fikcyjna (pozorna), t. j. zawarta tylko na pozór, gdy strony nie miały wcale zamiaru w czemkolwiek zmieniać istniejących stosunków majątkowych, lub też umowa może być symulacyjna, t. j. może ukrywać inną, w rzeczywistości dokonaną przez strony tranzakcję majątkową. (S. C. 33/12, 87/02, 45/01). Pojęcie umów symulacyjnych nie ogranicza się jednakże do takich tylko umów, w których istota i zakres praw i obowiązków stron są określone niezgodnie z rzeczywiście zawartem przez nie porozumieniem; do rzędu umów symulacyjnych winny być odniesione też umowy, w których jako samodzielna strona występuje osoba, będąca w istocie tylko przedstawicielem innej osoby, w której interesie została umowa zawarta. Gdy wola i zamiar stron kontraktujących były skierowane ku temu, żeby ustanowić określone prawa na rzecz pewnej osoby, a w zawartej przez nie umowie z tych czy innych względów jako nabywca praw wskazana została nie ta osoba, lecz jej przedstawiciel lub pełnomocnik, to taka umowa winna być uznana za symulacyjną, ponieważ treść jej nie odpowiada rzeczywistej woli stron. Tego rodzaju umowy, chociaż symulacyjne, nie mogą być jednak uważane za nieważne, o ile tylko nie zmierzają do osiągnięcia celu sprzecznego z ustawą; osoba, która jest rzeczywistym nabywcą praw z umowy, zawartej na imię jej przedstawiciela, ma prawo dowodzić niezgodności treści umowy z istotnym zamiarem stron i sąd obowiązany jest uznać, że ma moc umowa w tej postaci, w jakiej została przez strony w istocie zawarta, a nie w tej, jaka została jej nazewnątrz nadana (S. C. 33/12).

25. Umowy fikcyjne (pozorne) podlegają bezwarunkowemu skasowaniu przez sąd, natomiast umowy symulacyjne podlegają unieważnieniu tylko w tym razie, jeżeli dane porozumienie stron nie korzysta z ochrony prawnej; jeżeli zaś samo przez się nie jest ono sprzeczne z prawem, umowa nie unieważnia się, lecz winna być rozpatrywana z punktu widzenia przepisów, dotyczących takich umów, do których rzędu winna być odniesiona ze względu na swe rzeczywiste, ukryte cechy. (S. C. 45/01, 87/02, 105/05).

[1]) Orzeczenie to zapadło w sprawie, wynikłej na terenie b. Król. Kogresowego, zawarta w niem jednak teza może mieć znaczenie i dla t. X cz. 1 Zw. Pr.

[2]) P. przypisek do tezy 18.

26. Spadkobiercy, dowodzący bezwalutowości i fikcyjności aktów, sporządzonych przez ich spadkodawców na ich szkodę, mianowicie w celu pozbawienia ich spadku, występują w obronie nie praw, nabytych w drodze spadkobrania, lecz swych własnych (por. S. C. 93/96[1]), wobec czego mogą, jako osoby trzecie, celem udowodnienia swych roszczeń powoływać się na świadków. (S. C. 13/08).

27. Zarzut fikcyjności umowy może być przez pozwanego podniesiony bez potrzeby zgłaszania w tym przedmiocie akcji wzajemnej; zarzut ten jest bez znaczenia, jeżeli strony umowę wykonały. (S. N. orz. 21 paźdz. 1931 r. Nr. I C—1531/31 O. S. P. 444/XI).

28. P. tezę 26 pod art. 1529.

29. P. tezę 5 pod art. 1104.

PROJEKT M. S.: Art. 1528. *Otrzymuje brzmienie następujące:*

„Umowa powstaje przez zgodne oświadczenie woli dwóch stron. Przedmiotem umowy jest zobowiązanie się do wykonania pewnych czynności, lub do wstrzymania się od ich wykonania".

Dodaje się art. 1528[1] o brzmieniu następującem:

„Umowa zawarta dla pozoru jest nieważna. Jeżeli pod umową pozorną ukrywa się jakakolwiek inna umowa, należy ją oceniać według przepisów dotyczących tego rodzaju umów.

Prawa osób trzecich nabyte w dobrej wierze na podstawie zaufania do prawdziwości umowy zachowują moc prawną".

Dodaje się art. 1528[2] o brzmieniu następującem:

„Kto proponuje zawarcie umowy osobie nieobecnej nie może cofnąć się przed nastąpieniem wyznaczonego w ofercie terminu, w razie zaś nieoznaczenia w niej terminu do chwili, w której w normalnych warunkach odpowiedź musiałaby nadejść.

Umowa uważa się za zawartą z chwilą otrzymania odpowiedzi potwierdzającej przyjęcie warunków.

Odpowiedź spóźniona, lub zawierająca zmianę warunków uważa się za nową propozycję.

O ile stosownie do oświadczenia strony proponującej, lub podług przyjętego zwyczaju nie należy oczekiwać wyraźnego oświadczenia zgody drugiej strony, umowa uważa się za zawartą przez wykonanie przez drugą stronę czynności odpowiadających propozycji".

Dodaje się art. 1528[3] o brzmieniu następującem:

„Jeżeli wymówiono świadczenie na rzecz osoby trzeciej, to o ile z treści, lub z istoty umowy nie wynika inaczej, żądać wykonania może zarówno strona która umowę zawarła, jak i ta osoba na rzecz której świadczenie wymówiono.

Świadczenie wymówione dla osoby trzeciej wolno odwołać dopóki nie została ona o zawarciu na jej rzecz umowy zawiadomiona przez jedną ze stron.

Jeśli osoba trzecia zrzeka się zastrzeżonego dla niej świadczenia, strona która umowę dla niej zawarła może sama z niego skorzystać, o ile nie stoi temu na przeszkodzie treść lub istota umowy".

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 27 października 1927 r. O zakazie zawierania umów lawinowych (Dż. U. Nr. 101, poz. 880).

§ 1. Zakazuje się zawierania umów, przez które jeden z kontrahentów za cenę bezwarunkowo należną zobowiązuje się do dostarczenia towaru lub spełnienia świadczeń pod warunkiem, że drugi kontrahent pozyska dla pierwszego kontrahenta do pewnego czasu na tych samych warunkach pewną liczbę odbiorców (umowa lawinowa).

[1]) Teza 10 pod art. 967.

1529. Umowa jest nieważna i zobowiązanie nie ma mocy, gdy pobudką do jej zawarcia jest osiągnięcie celu, przez prawo zakazanego (a), w szczególności, gdy umowa zmierza:

1) ku rozwiązaniu prawnego małżeństwa (b);

2) ku oszukańczemu przewłaszczeniu majątku dla uniknięcia uiszczenia długów (c);

3) ku wykrętom lichwiarskim (d);

4) ku przywłaszczeniu przez osobę prywatną takiego prawa, które jej *z tytułu jej stanu* służyć nie może (e), i

5) ku szkodzie skarbu państwa (f).

(a) 1782 kw. 8 (15379) art. 67. — (b) 1819 mar. 26 (27737). — (c) 1800 gr. 19 (19692) cz. I, art. 43, 68, 104, 105; 1832 czer. 25 (5463) §§ 56, 57. — (d) 1821 gr. 20 (28840). — (e) 1811 mar. 7 (24547). — (f) 1825 czer. 9 (30377).

1. Wymienione w art. 1529 przypadki nieważności umów są podane tylko przykładowo i nie jest wyłączona możliwość uznania umowy za nieważną i w innych, zbliżonych przypadkach. (S. C. 112/12, 13/08 i in.).

2. Przepis art. 1529 może mieć zastosowanie we wszystkich przypadkach, gdy umowa zostaje zawarta na obejście postanowienia ustawy, ochraniającego prawa osób, w umowie nie biorących udziału. Wobec tego gdy spadkobierca domaga się unieważnienia aktu sprzedaży majątku, twierdząc, iż został on sporządzony przez spadkodawcę fikcyjnie, w celu pozbawienia go przysługujących mu z mocy ustawy praw do majątku, sąd nie może odrzucić tego żądania z założenia, że na mocy p. 2 art. 1529 uważa się za nieważne tylko umowy, zawarte w celu uchylenia się od zapłaty długów. (S. C. 13/08).

3. Ponieważ układ pojednawczy, aczkolwiek zatwierdzony przez sąd, nie traci przez to właściwego mu z istoty rzeczy charakteru umowy, może być zarzucana przez spadkobierców nieważność układu pojednawczego, zawartego przez spadkodawcę fikcyjnie w celu obejścia istniejącego zakazu darowizny majątku rodowego (art. 967 t. X cz. 1) i przez to wyzucia swych spadkobierców z przysługujących im praw spadkowych, a więc zmierzającego do celu, sprzeciwiającego się obowiązującym ustawom. (S. N. 97/29).

4. Art. 1528 i 1529 t. X cz. 1 dotyczą tak dziedziny prawa publicznego, ochraniającego interesy ogólno-państwowe i stojącego na straży ładu społecznego i dobrych obyczajów, jak i dziedziny prawa prywatnego, normującego stosunki prawne cywilne osób prywatnych. Ponieważ przepisy prawne, wydawane w interesie publicznym, są bezwzględnie obowiązujące wszystkich i każdego oddzielnie i podlegają wykonaniu zupełnie niezależnie od woli poszczególnych osób prywatnych, to żadna prywatna czynność prawna, skierowana ku ich naruszeniu lub obejściu, nie może być poczytana za ważną, a przeto nie może być źródłem jakichkolwiek praw i obowiązków; czynność taka jest absolutnie nieważna i nie może korzystać z opieki prawa. Z tego wynika, że nietylko każda ze stron, biorących udział w zawarciu takiej czynności prawnej, ma prawo żądać uznania jej za nieważną, lecz i sąd, jako organ władzy państwowej, ma prawo i nawet obowiązek, niezależnie od powołania się stron, odmówić ochrony praw, wyprowadzonych z pomienionej czynności. Natomiast pogwałcenie przez daną czynność prawną postanowień ustawy, ochraniających wyłącznie majątkowe prawa i interesy osób prywatnych, nie pociąga za sobą bezwarunkowej jej nieważności, lecz tylko daje prawo osobie, której prawa zostały naruszone, kwestjonować jej moc, i jedynie na skutek powództwa tej osoby czynność może być przez sąd unieważniona. (S. C. 118/09, 102/85). Do czynności prawnych ostatniego rodzaju winny być odniesione przewidziane w p. 2 art. 1529 umowy, zmierzające ku oszukańczemu przewłaszczeniu majątku w celu uchylenia się od zapłaty długów. Rzeczony przepis ochrania prawa wierzycieli, mających prawo

uzyskania zaspokojenia z majątku ich dłużnika, a wobec tego żądanie uznania nieważności umowy, zawartej przez dłużnika na szkodę wierzycieli, gdy się okaże, że znajdujący się u dłużnika majątek nie wystarcza na pokrycie ich pretensyj, może być zgłoszone tylko przez wierzycieli. (S. C. 118/09).

5. Czynności prawne, dotyczące majątków pojezuickich, dokonane bez zachowania przepisów załącznika do uw. 1 do art. 1 Ustawy o zarządzie majątkami skarbowemi w gub. zachodnich (Zw. Pr. t. VIII cz. 1), mogą być uznane za nieważne tylko na żądanie Skarbu Państwa, nie zaś osób, które daną czynność prawną zawarły, ani ich następców prawnych, ponieważ powyższe przepisy wydane zostały wyłącznie w celu ochrony przysługujących Skarbowi Państwa praw do majątków pojezuickich, w powództwie zaś o prawo cywilne każdy może żądać przywrócenia tylko swego pogwałconego prawa, a przytem nieprawidłowości dopuszczone przy zawarciu umowy przez strony, nie mogą być dla nich źródłem jakichkolwiek praw, podlegających ochronie sądowej.[1]) (S. C. 108/89).

6. P. tezę 6 pod art. 1011.

7. Sąd ma prawo z własnej inicjatywy, niezależnie od zarzutów stron, zakwestjonować rzeczywistą zdolność do prowadzenia spraw cudzych osoby, występującej w procesie w charakterze pełnomocnika, i władny jest stwierdzić fikcyjność okazanego przez tę osobę aktu pełnomocnictwa, wydanego jej przez procesującą się stronę na zarządzanie majątkiem (art. 389 Ustawy organizacji sądowej), lub też aktu odstąpienia na jej rzecz praw z powództwa. (S. C. 12/14).

8. Sąd władny jest uchylić się od rozpoznania sporu fikcyjnego, wszczętego na skutek zmowy stron, zmierzającej do zastąpienia przez wyrok umowy, przez prawo w interesie publicznym zabronionej, sądy bowiem powołane są do rozstrzygania rzeczywistych sporów, a nie do nadawania sankcji czynnościom, zmierzającym do obejścia zakazów prawa; może więc sąd pomimo przyznania przez pozwanego powództwa oddalić je, gdy uzna, że pod pozorem sporu o wykonanie przepisów ustawy w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości strony w rzeczy samej dążyły do obejścia przepisów ustawy, normującej obrót ziemią. (S. N. 197/26).

9. Umowa, zabroniona przez prawo, nie może być źródłem żadnych praw ani obowiązków, na tej umowie opartych, dla którejkolwiek ze stron, przyczem uznanie umowy za nieważną pociąga za sobą samo przez się powrót każdej ze stron do tego stanu, w jakim się znajdowały przed jej zawarciem, i otrzymanie przez każdą z nich z powrotem tego, co do niej należało. (S. C. 32/90, 85/78, 519/76). Z powyższego wynika, że uznanie umowy za sprzeczną z prawem pozbawia osoby, które ją zawarły, możności uzyskania przymusowego wykonania takiej umowy lub skorzystania z dodatkowych warunków, zabezpieczających wykonanie umowy, jak naprz. z kary umownej, zastrzeżonej na przypadek naruszenia umowy przez którąkolwiek ze stron. (S. C. 32/90).

10. Bezprawność jednego z warunków umowy powoduje nieważność całej umowy tylko wtedy, jeżeli sąd ustali, że warunek ten, ze względu na związek jego z całą umową, niweczy moc obowiązującą pozostałych warunków umowy, zgodnych z prawem (S. C. 342/76), że w warunku tym zawiera się sam cel umowy. (S. C. 717/73).

11. Dla zastosowania art. 1529 konieczne jest, aby zakazany przez prawo cel umowy był bezpośrednią pobudką do jej zawarcia i widoczny był z jej treści; sama możliwość nastąpienia tych czy innych niezgodnych z prawem skutków nie może być powodem do uznania umowy za nieważną. (S. C. 105/01, 286/80).

12. Dla uznania umowy za nieważną na zasadzie art. 1529 konieczne jest, aby osiągnięcie sprzecznego z prawem celu weszło w treść umowy pod postacią wprost wyrażonego albo domniemywanego w sposób niewątpliwy warunku lub też aby umowa dla tego tylko była zawarta, by zapomocą wykonania jej strony lub jedna z nich osiągnęły cel, przez prawo zakazany. (S. C. 94/05).

13. Zawarty w art. 1529 przepis, iż umowa jest nieważna i zobowiązanie nie ma żadnej mocy, jeżeli pobudką zawarcia umowy jest osiągnięcie celu, zakazanego przez ustawę, dotyczy nietylko przypadków, gdy bezpośrednim przedmiotem umowy jest przyjęcie na siebie przez stronę obowiązku dokonania czynności, naruszającej zakaz prawny, lub zrzeczenie się przez stronę urzeczywistnienia takiego prawa, którego możność urzeczywistnienia ustawa zabezpiecza uprawnionemu ze względu na interes państwowy lub społeczny, lecz i tych przypadków, gdy strony dążą do osiągnięcia sprzecznego z prawem celu drogą uboczną. W szczególności winny być uznane za nieważne wszelkie uzupełniające przeciwną ustawie umowę warunki, z mocy których strona, w razie niewykonania tej sprzecznej z ustawą i przeto nieobowiązującej umowy, poddaje się jakim niekorzystnym dla siebie skutkom, naprz. zobowiązuje się zapłacić pewną sumę pieniężną. (S. C. 43/15).

14. Art. 1529 oparty jest na domniemaniu złej wiary przy zawieraniu umowy obu stron, a nie jednej z nich. Występny zamiar jednej ze stron, zawierających umowę, sam przez się nie może być jeszcze podstawą do uznania umowy za nieważną i jeżeli zamiar ten nie został wyrażony w samej umowie i nie wypływa z jej treści, druga strona ma prawo bronić się powołaniem się na zawarcie umowy w dobrej wierze i żądać na tej zasadzie jej wykonania. (S. C. 63/85).

15. Jeżeli umowa prywatna gwałci prawa, ochraniające interes państwowy, t. j. stojące na straży ładu społecznego i dobrych obyczajów, to umowa taka poczytuje się za nieważną i jakby nieistniejącą, zupełnie niezależnie od tego, w jakim stopniu obie strony kontraktujące czy też każda z nich oddzielnie zdawały sobie sprawę ze sprzeczności jej z prawem. Natomiast w sferze praw majątkowych, nie związanych z interesem publicznym, szkodliwość umowy dla wierzycieli biorącej w niej udział strony nie może jeszcze sama przez się być dostateczną podstawą do uznania tej umowy za bezwzględnie nieważną i do tego konieczne jest, aby wierzyciele udowodnili, że nietylko ich dłużnik, lecz i osoba, która z nim zawarła umowę, świadomie dążyli do pozbawienia wierzycieli możności otrzymania zadosyćuczynienia z majątku dłużnika. (S. C. 3/88).

16. Kwestjonować moc prawną umowy, nieważnej na zasadzie art. 1529, może nawet ten, kto zawarł tę umowę. (S. C. 36/80).

17. Punkt 2 art. 1529 ma na myśli wierzyciela i dłużnika, i to takiego wierzyciela, który ma prawo do majątku dłużnika; prawo zaś do majątku dłużnika wierzyciel uzyskuje albo na mocy specjalnej umowy, zawartej z dłużnikiem, albo na zasadzie ogólnego prawa — wskutek skierowania przez niego egzekucji do danego majątku dłużnika lub też na skutek niewypłacalności dłużnika. (S. C. 324/77).

18. Wierzyciel, posiadający na dany majątek akt zastawu, może żądać unieważnienia zawartej przez dłużnika co do tego majątku umowy, gdy umowa ta pozbawia wierzyciela możności uzyskania zaspokojenia, chociażby była zawarta przed otrzymaniem przez dłużnika nakazu wykonawczego. (S. C. 166/81, 200/80, 170/79).

19. Wierzyciele z aktu zastawu, którzy mogą dochodzić swej należności tylko z zastawionego majątku, władni są żądać na zasadzie art. 1529 unieważnienia takich umów dzierżawy zastawionego majątku, które zmniejszają jego wartość i przez to pozbawiają ich możności otrzymania zaspokojenia z aktu zastawu. Natomiast osobiści wierzyciele, mogący skierować egzekucję swych należności do każdego majątku dłużnika, mają prawo domagać się unieważnienia z mocy art. 1529 zawartych przez dłużnika umów dzierżawy jedynie w tym przypadku, gdy całego majątku dłużnika nie wystarcza na zapłatę jego długów. Wreszcie osoby trzecie, w tej liczbie nabywcy majątku w drodze licytacji, nie będący wierzycielami właściciela majątku, nie mogą żądać unieważnienia umów dzierżawy na zasadzie art. 1529. (S. C. 542/75).

[1]) P. jednak niżej tezę 16.

20. Nabywca majątku na licytacji, który przy kupnie miał na względzie zawartą przez poprzedniego właściciela umowę dzierżawy majątku, nie może zgłaszać sporu przeciwko tej umowie z powodu szkodliwości jej dla siebie, ponieważ p. 2 art. 1529 broni interesy wierzycieli, a nie następców prawnych właściciela; służy jednakże nabywcy majątku na licytacji prawo żądania unieważnienia umowy dzierżawy, o której w czasie licytacji nie było wiadomo (ani z protokółu zajęcia, ani z zapowiedzeń), a która pozbawia go dochodów z majątku. (S. C. 150/82).

21. Nabywca majątku nieruchomego na licytacji ma prawo żądać unieważnienia umowy dzierżawnej, zawartej na jego szkodę po otrzymaniu przez dłużnika nakazu wykonawczego, chociażby umowa ta została ujawniona w protokóle zajęcia majątku, a więc była znana nabywcy. (S. C. 89/83).

22. Zastawnik (wierzyciel) może, w celu lepszego zabezpieczenia swych interesów, zastrzec w zawartej z zastawcą (dłużnikiem) umowie, iż ostatni podlega pewnym ograniczeniom w korzystaniu z zastawionej nieruchomości, jednakże pogwałcenie przez zastawcę tego warunku przez zawarcie umowy z osobą trzecią pociąga za sobą tylko jego odpowiedzialność, prawa zaś osoby trzeciej, nabyte w dobrej wierze, nie mogą być zniweczone przez samo niewykonanie przez zastawcę przyjętego na siebie zobowiązania co do takiego ograniczenia, które nie stanowi ustawowego skutku oddania majątku nieruchomego w zastaw. (S. C. 166/81).

23. P. tezę 19 pod art. 1691.

24. Bankowi ziemskiemu służy prawo zakwestjonowania umowy, zawartej przez zastawcę w celu pozbawienia banku możności otrzymania zaspokojenia z zastawionego majątku przez zmniejszenie jego wartości lub dochodowości, jednakże bank może żądać unieważnienia takiej umowy nie natychmiastowego, a dopiero na przypadek sprzedaży majątku z powodu zalegania z zapłatą przypadających z tego majątku należności. (S. C. 166/81).

25. Wierzyciele mogą skierować egzekucję do każdego majątku dłużnika, a przeto oszukańcze odstąpienie majątku dla uniknięcia zapłaty długu (p. 2 art. 1529) może zachodzić tylko w tym przypadku, gdy pozostały majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie jego długów, t. j. gdy dłużnik przy zawarciu umowy był już niewypłacalny lub też stał się nim wskutek zawarcia umowy. Następnie dla zastosowania p. 2 art. 1529 konieczne jest, aby umowa dążyła do zmniejszenia majątku dłużnika, służącego do zaspokojenia jego wierzycieli, aby na zasadzie tej umowy majątek dłużnika został oddany w ręce osoby trzeciej bezpłatnie, bez wszelkiego ekwiwalentu, lub po nieproporcjonalnie niskiej cenie, albo też aby umowa była fikcyjna. (S. C. 24/81).

26. Spór z powodu odstąpienia przez dłużnika majątku w celu uniknięcia zapłaty długów może mieć miejsce tylko w tym razie, gdy pozostały jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie długów; natomiast powództwo wierzyciela o uznanie dokonanej przez dłużnika sprzedaży majątku za pozorną nie może być oddalone z powodu, iż dłużnik posiada inny jeszcze majątek. (S. C. 28/92).

27. Dla zastosowania przepisu p. 2 art. 1529 do zawartej przez dłużnika tranzakcji majątkowej z osobą trzecią konieczne jest uprzednie stwierdzenie niewypłacalności dłużnika i nieposiadania przez niego innego majątku, do którego mogliby wierzyciele skierować egzekucję, natomiast nie jest wymagane, aby dłużnikowi została ogłoszona upadłość w trybie, ustanowionym przez Ustawę handlową (S. C. 21/83).

28. W stosunku do umów, zawartych przez upadłego, może mieć zastosowanie zarówno przepis art. 554 Ust. post. handl. (wyd. 1887 r.)[1]), jak i ogólny przepis art. 1529 t. X cz. 1. Obydwa te przepisy wypływają z tej samej zasady, mianowicie z nieważności umów, zmierzających do przekazania majątku trzeciej osobie celem uniknięcia zapłaty długów; w p. 2 art. 1529 t. X cz. 1 zasada ta wyrażona jest co do wszystkich wogóle umów i czynności prawnych bez względu na to, w jakim między sobą stosunku pozostają strony, lecz dla zastosowania tego artykułu konieczne jest stwierdzenie przez wierzyciela szkodliwości dla niego danej czynności prawnej oraz okoliczności, iż nie jest ona wyrazem prawidłowej i zgodnej z prawem woli stron, natomiast art. 554 Ust. post. handl. dotyczy szczególnego przypadku dokonania przez upadłego czynności prawnych ze swemi dziećmi lub innemi bliskiemi mu osobami w pewnych określonych warunkach, przyczem, ponieważ jest oparty na domniemaniu prawnem bezwałutowości zawartego aktu, wierzyciel nie ma potrzeby składania w tej materji dowodów. (S. C. 117/90).

29. Zapłata długu, którego termin upłynął, dokonana przez dłużnika, będącego już niewypłacalnym, ale któremu upadłości jeszcze nie ogłoszono, nie może być uznana za nieważną na zasadzie art. 1529, albowiem dla zastosowania tego artykułu konieczne jest ustalenie: 1) że strony zawarły umowę i 2) że pobudką do jej zawarcia było osiągnięcie celu, przez prawo zakazanego, — podczas gdy zapłata długu przez dłużnika swemu wierzycielowi jest nie umową, nie tranzakcją i nie zobowiązaniem, lecz wykonaniem zobowiązania, powodującem ustanie istniejącego stosunku prawnego, wykonanie zaś przez dłużnika swych zobowiązań po nastąpieniu ich terminów nietylko nie jest zabronione, lecz przeciwnie, wyraźnie jest przez prawo nakazane (art. 569 t. X cz. 1). Jedynym wyjątkiem z powyższej ogólnej zasady jest przepis ust. 2 art. 485 Ust. post. handl., uznający za nieważną zapłatę należności z weksli i innych aktów, których termin do dnia upadłości jeszcze nie nastąpił, o ile przytem została ona dokonana przez dłużnika w ciągu 10 dni przed ogłoszeniem upadłości. (S. C. 69/07).

30. Punkt 2 art. 1529 nie daje słusznej podstawy do kwestjonowania ważności zapłat, w dobrej wierze dokonanych oraz przyjętych przed ogłoszeniem upadłości dłużnika w czasie, kiedy jeszcze mógł swobodnie rozrządzać swoim majątkiem (art. 408 i 415 Ust. postęp. handl.). (S. N. 64/29).

31. Znaczna różnica między ceną sprzedażną majątku a jego rzeczywistą wartością może być dla sądu jedną z oznak istnienia warunków, wymaganych dla zastosowania p. 2 art. 1529 t. X cz. 1. (S. C. 62/91, 3/83).

32. Jeżeli pełnomocnik, działając w granicach pełnomocnictwa, wyrządził mocodawcy szkodę majątkową nie z powodu błędu, lecz umyślnie, w celu dostarczenia korzyści osobie trzeciej, która we własnym interesie współdziałała z pełnomocnikiem, i jeżeli w wyniku takiego nierzetelnego działania pełnomocnika w porozumieniu z osobą trzecią okaże się, iż majątek mocodawcy przewłaszczony został na rzecz tej osoby za cenę, oczywiście nie odpowiadającą istotnej jego wartości, to mocodawca władny jest, nie zadawalniając się możnością wystąpienia przeciwko pełnomocnikowi o wynagrodzenie zrządzonych strat, żądać uznania za nieważną samej umowy. (S. C. 112/12).

33. P. tezę 10 pod art. 1255.

34. Jeżeli osoba, która chciała ukryć pod umową dzierżawy nabycie na własność wydzierżawionego majątku, do czego nie miała prawa w chwili zawarcia umowy, prawo to w czasie rozpoznania sprawy przez sąd już posiada, umowa nie może być unieważniona na tej jedynie podstawie, że przy jej zawarciu strony dążyły do osiągnięcia celu, zakazanego przez ustawę; z chwilą bowiem uznania pomienionej osoby za mającą prawo nabycia majątku, który został jej oddany na zasadzie umowy dzierżawy, niema już celu, zakazanego przez ustawę; umowa przestała być sprzeczna z prawem. (S. C. 97/03).

35. Umowa stron co do poddania ich sporu rozpoznaniu arbitra nie w trybie postępowania, ustanowionym dla sądów polubownych, podpada pod przepis art. 1529 t. X cz. 1 i winna być uznana za nieważną. (S. C. 43/15).

36. Wszelka umowa, ograniczająca prawo testatora dokonania w każdej chwili zmiany wyrażonej w testamencie woli, a więc i umowa, zawierająca zobowiązanie testatora co do zapłaty kary na wypadek odwołania testamentu, jest z mocy art. 1529 t. X cz. 1 nieważna. (S. C. 66/99).

[1]) Art. 461 Ust. post. handl. wyd. 1903 r.

37. Dodatkowa do aktu kupna-sprzedaży umowa, na mocy której nabywca zobowiązuje się zapłacić sprzedawcy pewną określoną sumę ponad wskazaną w akcie kupna-sprzedaży cenę szacunkową, nie może być poczytana za nieważną z mocy p. 5 art. 1529, gdyż artykuł ten nie może mieć w danym przypadku zastosowania; w razie bowiem zrządzenia Skarbowi Państwa uszczerbku przez nieuiszczenie opłaty stemplowej winni podlegają karze pieniężnej, lecz nie pozbawia ich to nabytych na zasadzie umowy praw. (S. C. 102/78).

PROJEKT M. S.: Art. 1529. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Umowy niemożliwe do wykonania, albo sprzeczne z ustawą lub dobremi obyczajami są nieważne. Jeżeli dla jednej z tych przyczyn, nieważną jest część umowy, staje się nieważną cała umowa, chybaby przypuścić należało, iż umowa zostałaby zawarta, również bez owej nieważnej części".

Dodaje się art. 1529[1] o brzmieniu następującem:

„Wierzyciel, ku którego krzywdzie, dłużnik zawarł umowę z osobą trzecią ze świadomością jego pokrzywdzenia przez zmniejszenie swego majątku może żądać uznania tej umowy za nieważną w stosunku do niego, oraz wydania na zaspokojenie swej wierzytelności odpowiedniej części wartości tego, co na skutek umowy ubyło z majątku dłużnika, lub do jego majątku nie weszło. Wszelako o ile nie udowodniono, że osoba trzecia również działała ze świadomością o pokrzywdzeniu wierzyciela swego kontrahenta, lub że nie mogła o tem nie wiedzieć, zawarta umowa odpłatna wzruszeniu nie ulega, zaś przy umowach darmych osoba trzecia odpowiada tylko w granicach pozostałego u niej wzbogacenia.

Powództwo o unieważnienie umowy może być wszczęte co do umów odpłatnych w ciągu 3 lat, zaś co do umów darmych w ciągu 5 lat od dnia zawarcia umowy".

1530. Woli stron umawiających się jest pozostawione w porozumieniu wzajemnem i według swego uznania zamieszczać w umowie wszelkie niesprzeczne z prawem postanowienia, w szczególności zaś: co do terminu, co do zapłaty, co do kary umownej, co do zabezpieczeń i t. p.

1701 mar. 7 (1838); 1729 lut. 3 (5365); 1764 lut. 25 (12056) art. 1; 1782 kw. 8 (15379) art. 65; 1809 wrzes. 20 (23851); 1819 mar. 26 (27737); 1826 maj. 24 (365); 1834 lut. 2 (6775); 1893 maj 24 (9654).

1. Termin może dotyczyć określenia bądź początkowego momentu czynności prawnej (dies a quo), bądź chwili jej ukończenia (dies ad quem), bądź też określa czas, w ciągu którego czynność prawna podlega wykonaniu; sam termin oznacza się rozmaicie: zapomocą ścisłego obliczenia czasu, przez wymienienie dnia kalendarzowego lub też przez wskazanie pewnego zdarzenia, przyczem zdarzenia mogą być określone—kiedy wiadomo, że dane zdarzenie musi nastąpić, a tylko niewiadomy jest czas jego nastąpienia (dies certus an, incertus quando), naprz. śmierć, oraz nieokreślone — gdy zgóry niewiadomo nietylko, kiedy zdarzenie nastąpi, ale nawet czy wogóle kiedykolwiek nastąpi (dies incertus an et quando), naprz. wyjście kobiety zamąż. Prawo cywilne dopuszcza istnienie też zobowiązań dłużnych bezterminowych lub płatnych na żądanie (art. 1549 i uw. do art. 1259 t. X cz. 1); w tego rodzaju zobowiązaniach termin ich trwania wcale nie jest oznaczony i jest ściśle związany z czasem zgłoszenia przez wierzyciela swego roszczenia z tytułu zobowiązania w drodze wytoczenia w tym przedmiocie powództwa, t. j. z momentem nieokreślonym pod względem samej możliwości i konieczności jego nastąpienia (dies incertus an et quando), a zupełnie już niewiadomym co do czasu swego trwania i końca działania. (S. C. 47/12).

2. Art. 1530 nie zawiera wymagania co do koniecznego oznaczenia we wszystkich umowach terminu ich działania. (S. C. 58/80).

3. Ponieważ z mocy art. 541 t. X cz. 1 każdy ma prawo rozporządzać się swoim majątkiem i zbywać go w sposób przez prawo dozwolony, zapomocą różnego rodzaju umów, to z tego wynika, że jeżeli ustawa nie zawiera zakazu co do przelewu należącego do danej osoby prawa na rzecz drugiej osoby zapomocą napisu o cesji, przelew taki nie może być uznany za bezprawny lub nieważny dlatego tylko, że nie uzyskano nań zgody kontrahenta, z wyjątkiem oczywiście przypadku, gdy w samej umowie zamieszczony został co do tego specjalny warunek (art. 568, 1530 t. X cz. 1). Umowy, z których wypływają jakiebądź wyłącznie osobiste stosunki obligatoryjne (naprz. umowa pełnomocnictwa), z samej swojej natury nie mogą być przekazywane bez zgody obu stron. (S. C. 408/75).

4. Przepisy art. 818—828 Ust. post. cyw. o sposobie obliczania terminów proceduralnych mają również zastosowanie do terminów, ustanowionych przez normy prawa materjalnego; jednakże w tych przypadkach, gdy same strony określiły sposób obliczenia wyznaczonego terminu, sąd ma prawo zastosować przepisy art. 818—828 Ust. post. cyw. tylko wówczas, gdy zastosowanie to nietylko w niczem się nie sprzeciwia umowie stron, lecz w zupełności zgodne jest z jej wewnętrznym sensem. (S. C. 49/10).

5. Zamieszczenie w umowie warunków, sprzecznych lub niezgodnych z warunkami, ustanowionemi przez samego prawodawcę w celu ograniczenia w pewnym kierunku woli stron kontraktujących, winno mieć ten sam skutek, co włączenie warunków, wprost zakazanych przez ustawę. (S. C. 13/10).

6. Jeżeli się okaże, że zdarzenie, od którego uzależnione zostało wykonanie umowy, z mocy prawa nie może nastąpić, a brak ten istniał już w czasie zawarcia umowy, t. j. gdy niemożliwe jest spełnienie się przewidzianego w umowie warunku, okoliczność ta winna skutkować uznanie warunkowego zobowiązania za nieważne. (S. C. 223/79).

7. Przepisy co do składania przez strony dowodów przy sądowem rozpoznaniu sporów w sprawach cywilnych oraz co do oceny tych dowodów przez sąd nie mogą być zmieniane przez żadne umowy stron. (S. C. 71/80).

PROJEKT M. S.: Dodaje się art. 1530[1] o brzmieniu następującem:

„Strony mogą, gdy ustawa temu się nie sprzeciwia, uzależnić nastąpienie lub ustanie skutków prawnych umowy, od ziszczenia się w przyszłości pewnego zdarzenia.

Ziszczenie się warunku nie ma mocy wstecznej. o ile strony inaczej nie postanowią.

Warunkowo zobowiązany odpowiada za wszelkie swe działanie lub zaniechanie, które mogłoby przeszkodzić ziszczeniu się warunku.

Jeśli strona, której zależy na nieziszczeniu się warunku, przeszkodzi wbrew zasadom uczciwego obrotu jego ziszczeniu się, następują skutki takie, jak gdyby warunek się ziścił.

Jeśli strona, której zależy na ziszczeniu się warunku, wbrew zasadom uczciwego obrotu spowoduje ziszczenie się jego, następują skutki takie, jak gdyby warunek się nie ziścił".

Dodaje się art. 1530[2] o brzmieniu następującem:

„Jeżeli w umowie oznaczono dla nastąpienia lub ustania jej skutków pewien termin, stosują się odpowiednie przepisy o warunku".

1531. Umowy i zobowiązania sporządza się trybem prywatnym, notarjalnym, trybem oblaty lub *wieczystym*. Prywatne umowy i zobowiązania zawierane są na piśmie lub ustnie.

UWAGA: Tryb szczególny zawierania umów handlowych wyłuszczony jest w Ustawie Handlowej.

Na obszarach, które podlegały b. Zarządowi Cywilnemu Ziem Wschodnich, artykuł powyższy obowiązuje w brzmieniu następującem (Dz. U. Z. C. Z. W. 1920 r. Nr. 28 (72) poz. 660, art. 5 p. 8 rozporządzenia Kom. Gen. Z. Wsch. z d. 1 kwietnia 1920 r.):

1531. Umowy i zobowiązania bywają prywatne, zgłaszane do notarjalnego zaświadczenia (oblatowane), notarjalne oraz hipoteczne.

Każda zmiana warunków umowy pisemnej winna być dokonana na piśmie i warunki takiej umowy nie mogą być poczytane za zmienione lub uzupełnione na zasadzie ustnego porozumienia stron, któremu nie nadana została forma pisemna, chociażby zawarcie tego ustnego porozumienia czy też istnienie milczącej zgody stron było stwierdzone przez dowody pisemne. (S. C. 1/12).

PROJEKT M. S.: Art. 1531. Otrzymuje brzmienie następujące:
„Umowy i zobowiązania mogą być ustne i pisemne. Umowy i zobowiązania pisemne mogą być prywatne, z podpisem niepoświadczonym lub poświadczonym, oblatowane (art. 146, 147 i 240 ustawy notar.) i notarjalne. Zgoda na zawarcie umowy może być wyrażona również przez czynność, świadczącą o woli zawarcia".

1532 *do* **1535** *zastąpione przez przepisy, wyłuszczone w artykule 1531.*

ROZDZIAŁ II.

O wykonywaniu, wygaśnięciu i rozwiązaniu umów w ogólności.

ODDZIAŁ 2.

O wykonywaniu umów.

1536. Umowy powinny być wykonywane według ich dokładnego znaczenia, nie zważając na okoliczności postronne i nie bacząc na żadne osoby.

1766 kw. 10 (12616). — Por. ust. powoł. pod art. 1537 i nast.

1. Jako skutek niewykonania umowy sąd może orzec w wyroku pieniężną lub majątkową odpowiedzialność, przewidzianą w ustawie lub umowie na przypadek niedotrzymania umowy, i w takim razie egzekucja zasądzonej sumy odbywa się w trybie przewidzianym w Ust. post. cyw.; jeżeli zaś tej treści żądanie nie było zgłoszone, sąd może postanowić wyrok, stwierdzający, że powód ma prawo żądać wykonania umowy i że pozwany ją naruszył, a wyrok taki daje podstawę powodowi do wystąpienia w następstwie, o ileby pozwany w dalszym ciągu odmawiał wykonania umowy, z powództwem o szkody i straty. Natomiast w żadnym razie sąd nie może zobowiązywać pozwanego do wykonania pewnej czynności bez jednoczesnego wskazania skutków niewykonania przez niego tej czynności, gdyż żaden czyn pozytywny, będący wyrazem dobrowolnej zgody tego, kto go wykonuje, nie może być wymuszony ani przez sąd, ani przez władzę wykonawczą, i cały wpływ ostatniej na wykonanie wyroku może się tylko wyrażać w usunięciu przeszkód do urzeczywistnienia przez stronę przyznanego jej prawa, z którego życzy sobie skorzystać. (S. C. 217/73).

2. Za miejsce wykonania umowy, gdy wykonanie to polega na uiszczeniu pewnej sumy, winno być wogóle uważane miejsce pobytu osoby, której suma ta ma być zapłacona, jeżeli strony inaczej tej kwestji nie zdecydowały; porozumienie stron w tym przedmiocie może być wyrażone w samej umowie, ale również może wynikać z czynów stron, jakie miały miejsce w czasie zawarcia i wykonania umowy. (S. C. 835/75).

3. Do sposobów ustania zobowiązań winno być zaliczone potrącenie, t. j. wzajemne umorzenie dwóch równoznacznych zobowiązań na mocy umowy lub z wyroku sądowego. (S. C. 496/70).

4. Dłużnik może bez zgody na to wierzyciela dokonać potrącenia jego wierzytelności z wzajemną swoją własną, tegoż rodzaju i jednako bezsporną; dla umorzenia długu w drodze potrącenia nie jest potrzebne złożenie przez dłużnika wierzycielowi oświadczenia o swem życzeniu dokonania potrącenia i dłużnik ma prawo bronić się zarzutem o potrąceniu przeciwko wytoczonemu przez wierzyciela powództwu. (S. C. 107/08).

5. Prawo potrącenia uwarunkowane jest tem, aby wzajemne pretensje były jednego i tego samego rodzaju oraz były bezsporne, nie w tem znaczeniu, iżby nie był możliwy i dopuszczalny spór przeciwko danemu roszczeniu, lecz w tem, iżby było ono określone co do przedmiotu, czasu, terminu i rozmiaru; przytem dla potrącenia roszczeń konieczne jest, aby nastąpił już termin wykonania obu ich, gdyż inaczej roszczenia nie byłyby równoznaczne i potrącenie nie byłoby sprawiedliwe. Potrącenie, będąc jednym ze sposobów uiszczenia, winno być dokonane z zachowaniem warunków, wymaganych dla wykonania zobowiązania, a więc przedewszystkiem terminu wykonania, i tylko w takim razie propozycja potrącenia zapobiega skutkom zwłoki. (S. C. 46/13).

PROJEKT M. S.: Dodaje się art. 1536[1] o brzmieniu następującem:
„Jeżeli miejsce, w którem zobowiązanie ma być spełnione, nie jest określone ani umową, ani istotą świadczenia, wykonanie świadczenia powinno nastąpić w miejscu, gdzie w czasie powstania zobowiązania dłużnik mieszkał, albo gdzie się znajduje siedziba jego przedsiębiorstwa, świadczenia zaś, polegające na wydaniu rzeczy — w miejscu, gdzie się rzecz w czasie powstania zobowiązania znajdowała, z wyjątkiem obowiązku wpłacenia pieniędzy, które dłużnik powinien spłacić lub przesłać na swój koszt i ryzyko wierzycielowi do miejsca, w którem ten zamieszkiwał lub miał siedzibę przedsiębiorstwa swego w czasie powstania zobowiązania".

Dodaje się art. 1536[2] o brzmieniu następującem:
„Gdy czas spełnienia zobowiązania nie jest oznaczony i nie wynika z istoty świadczenia, wierzyciel może żądać wykonania natychmiastowego, dłużnik zaś ze swej strony może żądać natychmiastowego przyjęcia świadczenia".

1537. Urzędy i urzędnicy, którzy zawarli umowy z osobami prywatnemi, nie powinni je żadną miarą naruszać, tylko zachowywać je z taką mocą i stanowczością, *jakby kontrakty te były własnoręcznie przez cesarza podpisane.* **Gdyby zaś urząd albo urzędnik zawarł umowę ze stratą dla skarbu, tedy aczkolwiek umowa taka gwoli zachowania zaufania ludności nie rozwiązuje się, lecz za stratę skarbową odpowiada ten urząd albo urzędnik, który do tego dopuścił.**

1722 kw. 5 (3937) r. VII, art. 5; 1731 czer. 23 (5789) art. 14, 23; 1744 wrz. 25 (9037); 1766 gr. 8 (14544) art. 2; 1830 paźdz. 17 (4007) §§ 107, 108.

1538. Przy wykonywaniu należy umowy tłumaczyć według ich dosłownego znaczenia.

1830 paźdz. 17 (4007) § 145.

PROJEKT M. S.: Artykuły 1537 i 1538 skreślają się.

1539. Jeżeli znaczenie dosłowne nastręcza wątpliwości poważne, należy umowy tłumaczyć według ich zamierzeń i zasad dobrej wiary, przestrzegając przy tem co następuje:

1) wyrazy dwuznaczne wyjaśniać należy w znaczeniu najbardziej odpowiedniem do istoty głównego przedmiotu umowy;

2) nie czynić zarzutu, jeżeli w umowie opuszczono takie słowo lub wyrażenie, które używa się w ogólności w umowach zazwyczaj i które przeto samo się dorozumiewa;

3) jeżeli wobec niejasności znaczenia dosłownego umowę tłumaczy się w myśl jej zamierzeń i zasady dobrej wiary, wówczas punkty niejasne wyjaśnia się na podstawie tych, które nie nasuwają wątpliwości i w ogólności stosownie do znaczenia całej umowy;

4) jeżeli wyrażenia, zamieszczone w umowie, nie określają przedmiotu we wszystkich częściach jego z dokładnością, to przynależności jego ustala się stosownie do zwyczajów, o ile nie są określone przez ustawę, i

5) o ile wszystkie przepisy powyżej przytoczone nie wystarczą do jasnego wytłumaczenia umowy, wówczas, o ile z obu stron jednakowe zachodzą wątpliwości, moc jej tłumaczyć należy bardziej na rzecz tego, kto się zobowiązał coś wydać lub wykonać, a to z tego powodu, że od strony przeciwnej zależało określić przedmiot zobowiązania z większą dokładnością.

1830 paźdz. 17 (4007) §§ 146—151.

1. Jeżeli w akcie, sporządzonym przez strony, umowa została zakwalifikowana jako należąca do pewnego ściśle określonego w ustawie rodzaju zobowiązań, sąd może przyjąć inną kwalifikację umowy tylko w tym razie, jeżeli po zestawieniu jej warunków z ustawą dojdzie do przekonania, że nadane umowie w akcie miano zupełnie nie odpowiada tym cechom, jakie ustanowione zostały w ustawie dla umów danego rodzaju. (S. C. 20/74).

2. Wzajemna zgoda stron na zaliczenie umowy do takiego rodzaju umów, do którego ze względu na istotę wypływających z niej dla stron praw i obowiązków nie należy, nie wiąże sądu pod względem określenia znaczenia, jakie winno być tej umowie nadane stosownie do przepisów tomu X cz. 1 Zw. Pr. (S. C. 248/80).

3. W razie niejasności dosłownego brzmienia umowy braki jej winny być uzupełnione przez zwyczaj, t. j. przez takie przepisy, które stale się zachowują przy zawieraniu i wykonaniu pewnych umów i wskutek tego uważane są za obowiązujące. (S. C. 63/80).

4. Błędne pojmowanie przez stronę, której zarzucane jest niedotrzymanie umowy, zakresu przyjętych na siebie na mocy tej umowy obowiązków nie daje podstawy do usunięcia przewidzianych w umowie skutków jej niewykonania. (S. C. 394/76).

5. W art. 1538 i 1539 zamieszczone zostały przepisy o wykładni tylko umów, a nie wszelkiego rodzaju aktów pisemnych. (S. C. 1346/69).

6. Przy wykładni umowy według zamiaru stron i ich dobrej wiary sąd może swój wniosek oprzeć na takich okolicznościach, poprzedzających zawarcie umowy lub towarzyszących jej zawarciu czy wykonaniu, z których wypływa rzeczywista wola i zamiar stron. (S. C. 573/74).

PROJEKT M. S.: Artykuł 1539. Skreśla się pierwsze siedem wyrazów.

1540. Wszystkie rachunki, umowy i wszelkiego rodzaju tranzakcje, zarówno w sprawach skarbu z osobami prywatnemi i odwrotnie, w sprawach osób prywatnych ze skarbem, jak i w ogólności we wszystkich sprawach osób prywatnych pomiędzy sobą, dokonywać i sporządzać należy w monecie *rosyjskiej*. Również we wszystkich sprawach skarbu i czynnościach osób prywatnych stosować należy miary i wagi *rosyjskie*, według postanowień, wyłuszczonych w Ustawie handlowej i w ustawach szczególnych.

UWAGA 1. W publicznych i prywatnych pożyczkach, zobowiązaniach i tranzakcjach, zawartych przed dniem 7 c z e r w c a 1899 roku na złotą walutę, zawierającą dziesięć rubli w imperjale, wysokość kapitału i spłat oblicza się w stosunku jednego rubla pięćdziesięciu kopiejek za rubla metalicznego albo rubla w złocie.

1899 czer. 7 (17120) II.

UWAGA 2: W Cesarstwie wolno stosować narówni z zasadniczemi miarami rosyjskiemi międzynarodowe metr, kilogram i ich działki, jakoteż i inne miary metryczne, przy zachowaniu postanowień szczególnych.

1899 czer. 4 (17056) art. 11.

1. W umowach, zawartych po 7 czerwca 1899 r., rozróżnienia między złotem a banknotem czynić nie wolno było. (S. N. 43/26).

2. Przepisy art. 1540 i 1542 t. X cz. 1 Zw. Pr., jakkolwiek obowiązują dotychczas, nie mają sankcji, przepis zaś, o zbliżonej do tych artykułów treści, wydany przez prawodawcę polskiego (art. 6 ustawy z d. 17 grudnia 1921 r. o środkach naprawy państwowej gospodarki skarbowej), został uchylony przez p. „d" § 14 rozporządzenia Prezydenta Rzp. z d. 14 kwietnia 1924 r. o zmianie ustroju pieniężnego (Dz. U. Nr. 34 poz. 351); przy nowym więc ustroju pieniężnym (złotowym) dokonywanie tranzakcyj na walutę obcą jest dozwolone, a wyrazem tego jest rozporządzenie Prezydenta Rzp. z d. 27 kwietnia 1924 r. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczonych (Dz. U. Nr. 36 poz. 385), a także art. 40 Prawa wekslowego z 1924 r. (S. N. 80/28).

3. Warunek o płaceniu czynszu dzierżawnego złotemi w złocie winien być dotrzymany stosownie do art. 569 i 570 t. X cz. 1 Zw. Pr.; niema przeszkód po temu ze strony obowiązujących przepisów walutowych, przeciwnie, art. 46 Statutu Banku Polskiego według redakcji, podanej w obwieszczeniu Ministra Skarbu z d. 18 października 1926 r. (Dz. U. Nr. 109 poz. 639), przewiduje, że aczkolwiek prawnym środkiem płatniczym są bilety tego Banku, to jednak strony mają prawo umawiać się o uiszczenie nie w złotych obiegowych, lecz w inny sposób. (S. N. 57/28).

PROJEKT M. S.: Artykuł 1540 wraz z uwagami skreśla się.

Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z 1 kwietnia r. 1920 w przedmiocie uzupełnienia obowiązujących ustaw w związku z wprowadzeniem hipoteki i zmianą w trybie mianowania notarjuszy (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 28 (72) poz. 660).

Art. 5. W prawie cywilnem rosyjskiem (cz. 1 tomu X Zb. praw wyd. r. 1914) wprowadzić zmiany następujące:.... 9) W art. 1540

i 2013 wyrazy „waluta rosyjska" zastąpić wyrazami: „waluta mająca obieg na terenie Ziem Wschodnich."

Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z 10 kwietnia 1920, dotyczące moratorjum sędziowskiego. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 34 (78) poz. 846).

Art. 7. Do czasu ustalenia urzędowej relacji walut, mających przed dniem 9 grudnia r. 1919 kurs prawny na obszarach, podległych Zarządowi Cywilnemu Ziem Wschodnich, należytości z tytułu zobowiązań zawartych przed oznaczonym terminem (Dziennik Urzędowy Zarz. Cyw. Z. W. Nr. 42 z dnia 12 grudnia r. 1919 poz. 469 art. 2) mają być spłacane w tej walucie, w jakiej zostały zawarte zobowiązania.

W wypadkach przymusowego ściągania należności z tytułu zobowiązań zawartych przed dniem 9 grudnia r. 1919 napływające w markach polskich sumy muszą być przeliczane podług kursu giełdy warszawskiej z dnia poprzedzającego dzień faktycznego uiszczenia długu.

Ustawa z dnia 29 kwietnia 1920 roku o zakazie dokonywania wypłat w walucie rublowej rosyjskiej i przerachowaniu zobowiązań rublowych na marki polskie. (Dz. U. Nr. 38, poz. 216).

Art. 1. Znaki pieniężne w walucie rublowej rosyjskiej przestają być prawnym środkiem płatniczym na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 2. Żądanie i wykonywanie wypłat w walucie rublowej z jakiegokolwiek tytułu, z wyjątkiem wypadków, wskazanych w art. 3, 5 i 7, jako też zaciąganie zobowiązań w walucie rublowej są wzbronione.

Art. 3. Wymiana znaków pieniężnych w walucie rublowej na walutę krajową i odwrotnie jest dozwolona na tych samych zasadach, jak wymiana waluty obcej.

Art. 4. Sumy wszelkich zobowiązań, opiewających na walutę rublową (ruble carskie), oraz ich wszystkie przynależytości, niezależnie od terminów płatności, podlegają przerachowaniu na marki polskie, według kursu 216 mk. za 100 rubli.

Art. 5. Wypłaty za ubiegłe kupony od listów zastawnych i obligacji instytucji, wypuszczających listy lub obligacje, za listy zastawne tych instytucji, wylosowane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, oraz za kupony i listy zastawne, płatne lub umarzane, w pierwszym terminie płatności po wejściu w życie niniejszej ustawy, wolno zobowiązanemu dokonywać w walucie rublowej (ruble carskie). Również w walucie rublowej spłacać wolno zaległości w opłacie rat, przypadających tym instytucjom, powstałe przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Przepisy części pierwszej artykułu niniejszego nie dotyczą kuponów i listów zastawnych tych instytucji, które przed wejściem w życie niniejszej ustawy przerachowały swe zobowiązania i należności na marki polskie, jako też spłat zaległości tym instytucjom należnych, o ile terminy płatności przypadają po dniu, w którym przerachowanie przez te instytucje zostało dokonane.

Art. 6. Listów zastawnych i kuponów, których spłata w myśl art. 5 dozwolona jest w walucie rublowej, wolno używać w granicach postanowień statutów: odnośnych instytucji, jedynie na pokrycie takich zaległości, które w myśl art. 5 mogą być spłacane w walucie rublowej (ruble carskie).

Art. 7. Sumy pieniężne w walucie rublowej, złożone jako depozyty, bądź też złożone w kasach państwowych lub komunalnych, jako kaucje — podlegają zwrotowi w takiejże samej walucie rublowej.

Art. 8. Umowy, zawarte wbrew zakazowi, wyrażonemu w art. 2 niniejszej ustawy, są nieważne.

Art. 10. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia. Jednocześnie tracą moc obowiązujące przepisy, sprzeczne z postanowieniami niniejszej ustawy. [1])

Rozporządzenie Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z d. 15 czerwca 1920 r. o wzbronieniu dokonywania na obszarach ziem Wołynia i Frontu Podolskiego wpłat i wypłat w rublach carskich i innych walutach rosyjskich przez instytucje społeczne, zakłady handlowo-przemysłowe i osoby prywatne (Dz. Urz. Z. C. Z. W. i Fr. P. Nr. 15, poz. 193).

Art. 1. Na obszarach Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego zawieranie wszelkiego rodzaju umów, kontraktów i zobowiązań, oraz dokonywanie obowiązkowych wpłat i wypłat w rublach carskich przez instytucje społeczne, zakłady przemysłowo-handlowe i osoby prywatne jest wzbronione.

Przepis powyższy nie dotyczy spłat i zobowiązań, zawartych przed dniem ogłoszenia niniejszego rozporządzenia. [2])

Dekret Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z d. 12 marca 1921 r. w przedmiocie wprowadzenia waluty markowej polskiej. (Dz. Urz. T. K. Rz. L. Śr. Nr. 12 (22) p. 196).

Art. 1. Jedynym prawnym środkiem płatniczym na terenie Litwy Środkowej jest marka polska.

---

[1]) Ogłoszona została 13 maja 1920 r. Ustawa ta rozciągnięta została na województwa wschodnie z dn. 13 września 1921 r. rozporz. Rady Min. z 4 lipca 1921 r. (Dz. U. Nr. 75 poz. 514). Na ziemię wileńską rozciągnięta nie była.

[2]) 30 czerwca 1920 r. — Porównaj uwagę na str. 746 t. I.

BIBLIOTEKA WYDZIAŁU PRAWA

Znaki pieniężne w walucie rublowej rosyjskiej przestają być z dniem wejścia w życie niniejszego dekretu prawnym środkiem płatniczym na wymienionych terenach.

Art. 2. Żądanie i dokonywanie wypłat w walucie rublowej z jakiegokolwiek tytułu, jako też zaciąganie zobowiązań w walucie rublowej są wzbronione.

Art. 3. Wymiana znaków pieniężnych w walucie rublowej na marki polskie i odwrotnie jest dozwolona na tych samych zasadach, jak wymiana waluty obcej.

Art. 4. Sumy pieniężne w walucie rublowej, złożone w kasach państwowych lub komunalnych jako kaucje, podlegają zwrotowi w takiej samej walucie rublowej.

Art. 5. O sposobie spłaty opiewających na walutę rublową (ruble carskie) zobowiązań, zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszego dekretu, nastąpi osobne zarządzenie.

Art. 6. Umowy, zawarte wbrew zakazowi, wyrażonemu w art. 2 niniejszego dekretu, są nieważne.

Art. 7. Dekret niniejszy obowiązuje z dniem ogłoszenia.[1])

Ustawa z d. 6 grudnia 1923 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publiicznych oraz kredytów, udzielanych przez instytucje państwowe samorządowe. (Dz. U. Nr. 127 poz. 1044).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 20 stycznia 1924 r. o określaniu wartości przedmiotów majątkowych oraz zaciąganiu i dochodzeniu zobowiązań w złotych (Dz. U. Nr. 7 poz. 64).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14 kwietnia 1924 r. o zmianie ustroju pieniężnego (Dz. U. Nr. 34 poz. 351), zmienione rozporządzeniem Prezyd. R. P. z d. 28 czerwca 1924 r. (Dz. U. Nr. 56 poz. 564).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14 maja 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych (Dz. U. Nr. 42 poz. 441), zmienione i uzupełnione rozporządzeniem Prezyd. R. P. z 26 czerwca 1924 (Dz. U. Nr. 56 poz. 566) i z 27 grudnia 1924 r. (Dz. U. Nr. 115 poz. 1024), tekst jednolity ogłoszony rozporządzeniem Ministra Skarbu w porozum. z Min. Sprawiedliw. z d. 25 marca 1925 r. (Dz. U. Nr. 30 poz. 213).

---

[1]) 25 marca 1921 r.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 27 grudnia 1924 r., uzupełniające rozporządzenie z d. 14 maja 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatnoprawnych w stosunku do wierzytelności z pożyczek, udzielonych przez b. rosyjskie banki ziemskie oraz b. rosyjskie towarzystwa kredytowe miejskie, których zarządy miały siedzibę poza granicami Państwa Polskiego. (Dz. U. Nr. 115 poz. 1025).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 27 grudnia 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań związków samorządowych oraz obligacyj, opartych na takich zobowiązaniach (Dz. U. Nr. 115 poz. 1026), uzupełnione rozporządzeniem Prezydenta z d. 6 marca 1928 (Dz. U. Nr. 29 poz. 270).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 27 grudnia 1924 r. o przerachowaniu na nową walutę i ustaleniu wartości zobowiązań, wynikających z przepisów o ubezpieczeniu i odszkodowaniu z tytułu wypadków przy pracy. (Dz. U. Nr. 115 poz. 1029).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 27 grudnia 1924 r. o przerachowaniu należności innemi przepisami nieobjętych oraz o posiłkowem stosowaniu rozporządzenia z d. 14 maja 1924 r. (Dz. U. Nr. 115 poz. 1030).

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 7 stycznia 1925 r. o podwyższeniu niektórych zobowiązań i obniżeniu niektórych należności Skarbu Państwa (Dz. U. Nr. 4 poz. 35)

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 28 grudnia 1927 r. o przedłużeniu prawa zwłoki, przewidzianego w § 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14 maja 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych. (Dz. U. Nr. 117 poz. 998).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 5 listopada 1927 r. w sprawie zmiany ustroju pieniężnego (Dz. U. Nr. 97, poz. 855).

Art. 13. Zobowiązania pieniężne wszelkiego rodzaju, wyrażone w złotych lub przeliczone na złote, płatne są w środkach płatniczych, określonych w rozdziałach I i VII niniejszego rozporządzenia, oraz w biletach Banku Polskiego, licząc jeden złoty, na jaki zobowiązania te opiewają lub zostały przerachowane, za jeden złoty, określony w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 października 1927 r. o stabilizacji złotego (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 790).

Art. 14. Wszelkie zobowiązania, opiewające na złote w złocie, których tytuły powstały przed wejściem w życie niniejszego rozpo-

rządzenia lub które zostały przed powyższym terminem hipotecznie zabezpieczone, ulegają przeliczeniu w stosunku 1 złoty w złocie, na jaki zobowiązanie opiewa, równy 1,72 złotego w złocie, płatnego w sposób przewidziany w art. 16.

Jednakowoż zobowiązania, opiewające na złote w złocie, których tytuły powstały po dniu 13 października 1927 r., a przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, lub które zostały w powyższym okresie czasu hipotecznie zabezpieczone, nie ulegają przerachowaniu w myśl poprzedniego ustępu, jeżeli z ich treści lub z towarzyszących ich powstaniu okoliczności wynika, że zostały one zawarte w złotych w złocie w rozumieniu art. 16 niniejszego rozporządzenia.

Art. 15. Wszelkie zobowiązania, nie wyłączając weksli i papierów wartościowych, mogą być wyrażane, a wynikłe stąd pretensje mogą być dochodzone w złotych w złocie, przyczem należy stosować art. 16 niniejszego rozporządzenia.

Art. 16. Wierzytelność, opiewająca na złote w złocie, płatna jest według równowartości 900/5332 grama czystego złota za złotego w złocie.

Aż do czasu rozpoczęcia przez Bank Polski wymiany banknotów na złoto równowartość ta obliczana będzie na dzień poprzedzający zapłatę według wartości złota, ogłaszanej w Monitorze Polskim przez Ministra Skarbu na podstawie cen czystego złota na giełdzie w New-Yorku i przeciętnego kursu dolara w postaci wypłaty na New-York na giełdzie w Warszawie.

Można również zastrzec, aby wierzytelność, opiewająca na złote w złocie, płatną była efektywnie złotemi monetami polskiemi.

Przepisy, dotyczące miar, powołane są w t. I pod art. 1515 na str. 801.

1541. skreślony

1843 czer. 1 (16903); 1847 czer. 3 (21294); 1885 gr. 17 (3380) I, art. 3.

1542. *Rachunek na walutę obcą we wszystkich czynnościach wewnątrz państwa jest w zupełności zakazany; wszelako cudzoziemska moneta złota, jak również cudzoziemska pełnowartościowa moneta srebrna (w miejscowościach, gdzie obrót jej jest dopuszczony) może być używana przy wypłatach krajowych, o ile na to zgodzi się płatnik i ten kto wypłatę odbiera, nieinaczej wszakże, jak według kursu i ceny urzędowej (por. Ust. notar., wyd. r. 1914, art. 97).*

1810 czer. 20 (24264) § 19; 1839 lip. 14 (12535) tab.; lip. 24 (12560); 1840 wrz. 6 (13757) art. 1; 1842 czer. 10 (15734); 1874 kw. 17 (53379); 1885 gr. 17 (3380); 1893 lip. 16 (9883); paźdz. 29 (10002); 1894 paźdz. 19 (11012); 1895 maj 19 (11687); list. 6 (12109) I; 1896 st. 19 (12445); 1897 sierp. 15 (14494); 1900 czer. 10 (18782) art. 44.

Oznaczenie w umowie sumy w walucie zagranicznej nie powoduje nieważności tej umowy (S. C. 37/88, 61/12), lecz akt notarjalny traci w tym przypadku moc aktu notarjalnego i ma znaczenie tylko aktu prywatnego. (S. C. 37/88).

PROJEKT M. S.: Art. 1542 skreśla się.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 kwietnia 1924 r. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczanych. (Dz. U. Nr. 36 poz. 385).

§ 1. Umowy zawierane z zastrzeżeniem zabezpieczenia hipotecznego mogą opiewać na waluty obce lub złote w złocie oraz mogą być zabezpieczane hipotecznie przy zachowaniu następnych postanowień.

§ 2. Wierzytelność opiewająca na walutę obcą, zabezpieczona hipotecznie, płatna jest w walucie polskiej według kursu z dnia poprzedzającego zapłatę. Można również zastrzec, aby wierzytelność ta płatną była efektywnie w walucie w jakiej została wyrażoną.

§ 3. Wierzytelność, opiewająca na złote w złocie, zabezpieczona hipotecznie, płatna jest według równowartości dziewięciu trzydziestych pierwszych grama czystego złota za jednego złotego w złocie.

Równowartość ta obliczaną będzie na dzień poprzedzający zapłatę według wartości złota, ogłaszanej w Monitorze Polskim przez Ministra Skarbu, na podstawie cen czystego złota na giełdzie w Londynie i przeciętnego kursu funta szterlinga w postaci czeków na Londyn na giełdzie w Warszawie.

Można również zastrzec, aby wierzytelność hipoteczna, opiewająca na złote w złocie płatną była efektywnie złotemi monetami polskiemi.

Ustawa z dnia 1 lipca 1925 r. w przedmiocie zmiany części drugiej § 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 27 kwietnia 1924 r. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczanych (Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 36 poz. 385). (Dz. U. Nr. 76 poz. 534).

Art. 1. Część druga § 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 kwietnia 1924 r. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczanych (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 385) otrzymuje brzmienie następujące:

„Równowartość ta obliczana będzie na dzień, poprzedzający zapłatę, według wartości złota, ogłaszanej w Monitorze Polskim przez Ministra Skarbu na podstawie cen czystego złota na giełdzie w New-Yorku i przeciętnego kursu dolara Stanów Zjednoczonych w postaci czeków na New-York na giełdzie w Warszawie".

Ustawa z dnia 18 marca 1931 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 kwietnia 1924 r. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczanych (Dz. U. Nr. 36 p. 273).

Art. 1. W § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 kwietnia 1924 r. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczanych (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 385), po zdaniu końcowem kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się wyrazy następujące: „albo monetami złotemi w danej walucie obcej lub wedle równowartości czystego złota, zawartego w jednostce pieniężnej danej waluty złotej".

1543. Umowy co do majątku mają moc jednakową zarówno w stosunku do osoby zobowiązanej, jak i do jej spadkobierców, odpowiednio do otrzymanego spadku, gdy się jego nie zrzekli.

1649 st . 29 (I) r. X art. 245; 1809 sierp. 9 (23780).

P. tezę pod art. 486.

PROJEKT M. S.: Na początku wyraz „umowy" zastępuje się przez „zobowiązania".

1544. Umowy co do czynności osobistych, jako to najmu usług i tym podobne, obowiązują tylko osoby, które je zawarły, nie przechodząc na ich potomków.

1649 st. 29 (I) r. X art. 245; 1809 sierp. 9 (23780).

1. Umowy, zawierające w sobie warunki zarówno co do czynności osobistych, jak i co do majątku, nie mogą podlegać w całym swym składzie działaniu art. 1544 t. X cz. 1 (S. C. 47/76).

2. P. tezy 4, 6 i 7 pod art. 1259.

3. Każde przekazanie przez jedną osobę drugiej zobowiązań osobistych, jak to usług, wykonania robót i t. p. może być dokonane li tylko za zezwoleniem drugiej strony kontraktującej; lecz z tej ogólnej zasady nie wynika, aby nie była możliwa cesja przez jednego z kontrahentów bez zgody drugiego praw majątkowych, powstałych wskutek wykonania przez cedenta przyjętych na siebie zobowiązań osobistych, jak to prawa na otrzymanie umówionej zapłaty za dokonane roboty, usługi i t. p., w tym bowiem przypadku przelewa się na drugą osobę tylko prawo do otrzymania długu, powstałego z umowy o pracę. (S. C. 960/75).

PROJEKT M. S.: Art. 1544. Otrzymuje brzmienie następujące:
„Zobowiązania dotyczące czynności nierozłącznie związanych z osobą kontrahenta obowiązują wyłącznie osobę, która je przyjęła i nie przechodzą na jej spadkobierców".

ODDZIAŁ 2.

O ustaniu i rozwiązaniu umów.

1545. Strony umawiające się mogą za wzajemnem porozumieniem rozwiązać umowę w każdym czasie, wszelako co do umowy zawartej ze skarbem, gdyby zobopólny interes

stron wymagał zaprzestania wykonywania umowy i obie strony na to się godziły, nie może to być wykonane bez zezwolenia władzy przełożonej.

1830 paźdz. 17 (4007) § 107.

1. P. tezy 4—8 pod art. 569.

2. Niewykonanie umowy przez obie strony nie stanowi dowodu zgody stron na ustanie mocy umowy i umowa przez to nie wygasa, o ile taki skutek pozostawienia umowy przez strony bez wykonania nie został w niej postanowiony. (S. C. 523/74, 276/77).

3. Wzajemna zgoda stron na rozwiązanie umowy lub też zrzeczenie się przez daną osobę prawa, służącego jej z mocy umowy, mogą być wyrażone nietylko w formie aktu notarjalnego lub prywatnego, lecz również przez taki czyn, z którego niewątpliwie wynika zamiar i wola zrzeczenia się praw z umowy. (S. C. 137/77).

4. Pisemna umowa, chociażby prywatna, nie może być, w myśl art. 1545 i 1547 t. X cz. 1, odwołana lub zmieniona na mocy ustnego porozumienia. (S. C. 86/07).

5. Zrzeczenie się przez kontrahenta, przy nastąpieniu przewidzianego w umowie warunku, swego prawa przedterminowego rozwiązania umowy stanowi w istocie rzeczy wyrażenie zgody na przedłużenie działania tejże umowy, której termin jeszcze nie upłynął; wobec tego dla stwierdzenia tej zgody, o ile nie łączy się ona ze zmianą umowy, nie jest wymagane sporządzenie specjalnego aktu pisemnego. (S. C. 45/78).

6. Sam fakt otrzymania przez stronę zpowrotem zadatku nie może być dostatecznym dowodem zgody stron na odwołanie umowy lub zrzeczenia się przez jedną z nich praw, służących jej na mocy tej umowy. (S. C. 223/70).

7. Upływ terminu, na który umowa została zawarta, nie pozbawia strony prawa wytoczenia powództw, wypływających z niedotrzymania przez drugą stronę warunków umowy w czasie jej działania i podlegających rozstrzygnięciu na zasadzie pomienionych warunków, stosownie do tego, jakie każda ze stron przyjęła na siebie w umowie obowiązki. (S. C. 887/72).

8. Unieważnienie umowy pociąga za sobą powrót stron do tego stanu, w jakim znajdowały się przed jej zawarciem, i obowiązuje każdą z nich do zwrotu kontrahentowi wszystkiego tego, co do niego należy. (S. C. 40/15).

9. Kontrahent, który wpłacił pieniądze na zasadzie dwustronnej umowy, która utraciła moc nie z jego winy, ma prawo żądać ich z powrotem. (S. C. 103/13).

10. Przepis art. 1545 t. X cz. 1, według którego strony uprawnione są do rozwiązania każdej umowy przez nie zawartej, nie dotyczy umów sprzedaży nieruchomości, a w stosunku do tych umów mają zastosowanie przepisy art. 825 i 1424 t. X cz. 1, w których rozumieniu umowy tego rodzaju w pewnych przypadkach mogą być unieważnione jako niedoszłe do skutku. (S. N. 10/26).

PROJEKT M. S.: Art. 1545. Otrzymuje brzmienie następujące:
„Strony mogą w każdej chwili za wzajemną zgodą rozwiązać, zmienić lub odnowić umowę.
Przy odnowieniu dawna umowa gaśnie i zastępuje się przez nową".
Dodaje się art. 1545[1] o brzmieniu następującem:
„Zamiana wierzyciela przez przelew wierzytelności może nastąpić bez zgody dłużnika, podstawienie zaś dłużnika, przez przejęcie długu, wymaga zgody wierzyciela.
Nie można przelać wierzytelności, która z mocy ustawy nie podlega zajęciu.
Po zawiadomieniu przez pierwotnego wierzyciela, lub nabywcy wierzytelności o jej przelewie, dłużnik powinien pod rygorem nieważności dokonywać świadczeń na rzecz nowego wierzyciela.
Przelew wierzytelności nie pozbawia dłużnika prawa stawiania nowemu wierzycielowi zarzutów, które przed zawiadomieniem o przelewie służyły mu przeciw poprzedniemu wierzycielowi.

Wierzyciel odpowiada przed nabywcą wierzytelności za jej rzeczywistość w chwili przelewu, za wypłacalność zaś dłużnika odpowiada tylko o tyle, o ile do tego zobowiązał się.

Przelew wierzytelności dokonywa się w formie pisemnej".

1546. Z tego (art. 1545) wyłączone są umowy, zobowiązania jednostronne i temu podobne, zawierane ze skarbem dla zaspokojenia różnych drobnych potrzeb: w razie zobopólnej zgody mogą być one rozwiązywane i bez zwracania się do władzy przełożonej.

Tamże, § 109.

PROJEKT M. S.: Artykuł 1546 skreśla się.

1547. Jeżeli strona, mająca z mocy umowy prawo żądać wykonania, dobrowolnie odstąpi od swego prawa co do całości lub części umowy, wówczas moc umowy w całym jej składzie lub w części wygasa (a). Wszelako odstąpienie takie jest nieważne, jeżeli uczynione zostało na szkodę osoby trzeciej (b).

(a) 1727 sierp. 26 (5145) art. 15 p. 4. — (b) 1800 gr. 19 (19692) cz. I, art. 104; 1832 czer. 25 (5463) §§ 56, 57.

1. Od woli strony, mającej prawo żądać wykonania umowy, zależy zredukować swe żądanie lub nawet zupełnie się go zrzec, nie oczekując wyrażenia na to zgody strony zobowiązanej, jeżeli takie zredukowanie żądań lub zrzeczenie się nie obraża i nie zmienia praw ostatniej. (S. C. 196/80).

2. Zarówno jednostronne, jak i obustronne zrzeczenie się praw, wypływających z umowy, której nadana została forma pisemna, winno być dokonane także na piśmie (S. C. 254/75, 403/76, 196/80). Z tego jednakże nie wynika, aby wyrażenie przez kontrahenta na piśmie swej woli zrzeczenia się praw umownych samo już przez się bezwarunkowo go pozbawiało na korzyść osoby zobowiązanej praw, służących mu na mocy umowy; aby to nastąpiło, konieczne jest w umowach obustronnych wyrażenie w ten czy w inny sposób zgody przez obie strony, a w umowach jednostronnych konieczne jest, aby wola strony, zrzekającej się swych żądań, była nietylko wyrażona na papierze, ale aby przytem był dokonany czyn osobisty, z którego niezbicie wynikał zamiar lub zgoda tej osoby co do zrzeczenia się należnych jej praw. W myśl powyższego, jeżeli zrzeczenie się praw, wypływających z umowy, wyrażone jest w formie nadpisu na umowie, to dopóki rzeczony nadpis znajduje się w ręku tego, kto go uczynił, nie został zakomunikowany stronie zobowiązanej i przez nią nie był przyjęty, dopóty akt zrzeczenia się nie może być uważany za ostatecznie dokonany i stwarzający nowe między stronami stosunki. (S. C. 196/80).

3. Zezwolenie właściciela domu na odstąpienie przez lokatora innej osobie umowy najmu, stanowiąc zrzeczenie się przez niego w stosunku do lokatora swych praw z umowy, wymaga dowodu na piśmie, o ile sama umowa była sporządzona w formie pisemnej. (S. C. 403/76).

4. Zarząd konkursowy może domagać się uznania za nieważne zrzeczenia sie przez dłużnika służącego mu prawa, o ile dokonane zostało w czasie, gdy dłużnik faktycznie był już niewypłacalny, chociażby upadłość nie została mu jeszcze przez sąd ogłoszona. (S. C. 34/80).

5. Przyjęcie zapłaty należnej na zasadzie umowy sumy pieniężnej po upływie wyznaczonego w umowie terminu nie stanowi jeszcze dowodu zrzeczenia się przez stronę uprawnień, wypływających dla niej z faktu opóźnienia się drugiej strony z zapłatą należności. (S. C. 254/75).

6. Nie można uważać, iż strona, która przyjęła niezgodne z umową wykonanie (zmodyfikowane bez jej zgody przez stronę obowiązaną), otrzymała zadosyćuczynienie z umowy i pozbawiona jest prawa domagać się przyznania jej tego wszystkiego, co postanowiono w umowie na wypadek jej niewykonania. (S. C. 709/75).

7. Zrzeczenie się przez stronę swych praw z umowy nie zwalnia jej od obowiązków, przyjętych na siebie na zasadzie tej umowy. (S. C. 278/70).

8. Dobrowolne zrzeczenie się przez stronę swych praw z umowy jest nieważne, o ile uczynione zostało na szkodę osoby trzeciej. (S. C. 39/08).

9. P. tezę 3 pod art. 1259.

PROJEKT M. S.: Dodaje się art. 1547[1] o brzmieniu następującem:

„Gdy zobowiązany nie spełni świadczenia z umowy wzajemnej, we właściwym czasie, miejscu i sposobie, uprawniony może wedle wyboru, bądź żądać spełnienia i odszkodowania za opóźnienie, bądź od umowy odstąpić i żądać wynagrodzenia szkody spowodowanej niespełnieniem".

Dodaje się art. 1547[2] o brzmieniu następującem:

„Dłużnik ma prawo potrącić ze swego długu to, co wierzyciel chociażby z innego stosunku prawnego jest mu winien, jeśli przedmiotem obydwóch zobowiązań są rzeczy zamienne tego samego rodzaju i jakości, a wierzytelności są już wymagalne. Potrącenie dokonywa się przez oświadczenie drugiej stronie. Obydwie wierzytelności uważają się za wygasłe do wspólnej swej wysokości z chwilą, gdy stały się zdatne do potrącenia. Niepodlegają umorzeniu przez potrącenie: 1) zobowiązania alimentarne i 2) zobowiązania wynagrodzenia szkody, wyrządzonej przez czyn nieprawny".

1548. Jeżeli kilka osób przyjęły na siebie zobowiązanie z jednej i tej samej umowy, lecz nie postanowiły, że przy niewykonaniu umowy odpowiedzialne są każda za wszystkie i wszystkie za każdą, i jeżeli jedne z nich wykonały, a inne nie wykonały swoich zobowiązań, to ten, kto ma prawo żądać wykonania umowy, powinien roszczenie o to skierować nie do wszystkich osób, które dały zobowiązanie, lecz tylko do tych, które go nie wykonały.

Wyjaśn. i potwierdz. przez Uchw. Rady Państw. 15 kw. 1842 r.

1. Ustawy Cywilne rozróżniają zobowiązania cząstkowe (niesolidarne), t. j. takie, w których, gdy jest kilku dłużników, obowiązanych do wykonania czynności podzielnej, każdy z nich obowiązany jest wykonać tylko część zobowiązania, a gdy jest kilku wierzycieli, każdy z nich ma prawo żądać od każdego z dłużników wykonania tylko przypadającej na niego części zobowiązania, oraz łączne (solidarne), t. j. takie, w których nawet przy podzielności zobowiązania czynność, stanowiąca jego przedmiot, może być żądana od każdego dłużnika i winna być wykonana przez każdego dłużnika tylko jednorazowo, lecz w całości, w pełnej jej prawnej objętości; sama ta okoliczność, iż w zobowiązaniu, mającem za przedmiot czynność podzielną, jest kilku wierzycieli lub kilku dłużników, nie powoduje jeszcze solidarności zobowiązania. (S. C. 1218/71). Solidarna odpowiedzialność nie domniemywa się, lecz winna być oparta albo na ustawie, albo na umowie, albo może wynikać z samej istoty stosunków prawnych stron. (S.C. 39/15, 69/07, 24/86, 1218/71).

2. Wyrażenia: „ogółem i każdy z osobna", „jeden lub każdy za wszystkich i wszyscy za jednego lub każdego", „jeden za drugiego", „łącznie", „ogółem", „niepodzielnie" — wskazują na ustanowienie solidarnej odpowiedzialności. (S. C. 1218/71).

3. Na zasadzie art. 1548 solidarność winna obowiązywać nietylko w przypadku, gdy przewidziana została w umowie wprost i stanowczo, lecz i wtedy, gdy wypływa z samej istoty powstałych na skutek umowy stosunków prawnych, tak że można ją uważać za ustanowioną przez samą naturę umowy. (S. C. 216/75).

4. Jeżeli zobowiązanie, przyjęte na siebie przez jedną osobę względem kilku kontrahentów, będących drugą stroną w umowie, z natury swojej może być wykonane nie inaczej, jak w całości, to i prawa tej osoby, z umowy wypływające, odnoszą się łącznie do wszystkich kontrahentów, stanowiących jedną stronę. (S. C. 537/76, 78/84). Zgodnie z tem, współwłaściciele domu, odbudowanego przez inną osobę na mocy umowy, są solidarnie wobec niej odpowiedzialni za zapłatę jej wynagrodzenia za dokonane roboty. (S. C. 537/76).

5. Niepodzielność[1]) ustanowionego przez umowę obowiązku kilku osób rodzi też niepodzielność roszczenia przeciwko nim. (S. C. 24/86).

6. Solidarna odpowiedzialność, o ile nie została ustanowiona jako bezwarunkowa, przewiduje prawo dłużników uprzedniego podzielenia jej, pod warunkiem, iż od każdego z nich będzie mogło być ściągnięte to, co niedopłacone zostało przez pozostałych. (S. C. 24/86).

7. Solidarność ma ten skutek, że z kilku dłużników każdy obowiązany jest do całkowitego uiszczenia, kwestja zaś, kto ze współdłużników ponosi winę niedotrzymania umowy, jest obojętną w stosunku do wierzyciela i może mieć znaczenie przy wzajemnych rozrachunkach pomiędzy współdłużnikami. (S. N. 41/31).

8. Jeżeli kilka osób przyjęło na siebie zobowiązanie w tej samej umowie, to kontrahent, mający prawo żądania na mocy umowy, nie ma obowiązku zgłoszenia tego żądania jednocześnie przeciwko wszystkim tym, którzy zawarli z nim umowę, lecz może skierować swe roszczenie co do całej sumy, według swego uznania, poszczególnie do każdej z osób, zobowiązanych wobec niego na mocy umowy, i zachowuje prawo określenia, przeciwko któremu z pozwanych skierowuje egzekucję, już nawet potem, jak zapadł wyrok. (S. C. 78/84).

9. Sąd nie może, uwzględniając roszczenia powodowe, włożyć na pozwanych odpowiedzialności solidarnej, gdy nie jest ona ustanowiona przez ustawę, na tej tylko zasadzie, że pozwani, którzy oponowali przeciwko powództwu, nie zgłosili jednak w toku postępowania w sprawie zarzutów przeciwko żądaniu powoda co do uznania odpowiedzialności ich za solidarną. (S. C. 69/07).

10. Egzekucja sumy, zasądzonej od kilku osób bez wskazania w wyroku rozmiaru odpowiedzialności każdej z nich, winna być skierowana do każdego ze współdłużników w równej części, bez solidarnej ich odpowiedzialności. (S. C. 95/87).

11. Sprzedawca, który zawarł umowę przyrzeczenia sprzedaży swego majątku dwóm osobom łącznie, ma prawo żądać łącznego wykonania przez nie przyjętych na siebie zobowiązań, chociaż bowiem w art. 1687 t. X cz. 1 jest mowa o nabywcy w liczbie pojedyńczej, lecz kiedy majątek zostaje kupiony przez kilka osób łącznie, to wszystkie one stanowią jedną stronę i żadna z nich nie może działać oddzielnie od pozostałych, nie zmieniając warunków umowy przyrzeczenia sprzedaży i przewidzianych w ustawie skutków niewykonania tej umowy. (S. C. 258/73).

12. Wzajemna odpowiedzialność wspólników przewidziana jest w ustawie tylko przy spółce firmowej. (S. C. 1866/70).

13. Uchybienie przez członków zarządu spółki akcyjnej wspólnemu ich obowiązkowi przez nieprawidłowe rozporządzenie lub zaniedbanie winno pociągać za sobą, w myśl art. 2181 t. X cz. 1, wspólną, solidarną ich odpowiedzialność. (S. C. 24/86).

14. Niezamieszczenie w akcie pożyczki, wydanym przez kilku dłużników, warunku o solidarności stwierdza, że nie są oni odpowiedzialni solidarnie. (S. C. 108/72, 216/75).

15. Każdy z dłużników solidarnych, chociaż wzajemnie odpowiadają za siebie, nie traci w toku procesu cywilnego swej samodzielności i może być uznany w drodze sądowej za odpowiedzialnego z zobowiązania solidarnego jedynie na skutek powództwa, wytoczonego przeciwko niemu samemu lub łącznie z drugimi dłużnikami, w żadnym zaś razie nie może być uważany za domniemywanego pozwanego z wyroku, zapadłego przeciwko współdłużnikowi z solidarnego zobowiązania. Dlatego też jeżeli wierzyciel, który zgłosił w drodze sądowej żądanie zapłaty względem niektórych z dłużników solidarnych, przeciwko innym w ciągu okresu przedawnienia powództwa nie wytoczył, to prawo jego wystąpienia z powództwem przeciwko ostatnim wygasa. Również w razie prowadzenia egzekucji z wyroku, zapadłego przeciwko kilku dłużnikom solidarnym, nie przeciwko im wszystkim, ci z dłużników, przeciwko którym wyrok nie był wykonywany, mogą powoływać się na przedawnienie umarzające. (S. C. 82/85).

[1]) **Przyp. tłum.** Judykatura Senatu nie rozróżniała solidarności i niepodzielności.

PROJEKT M. S.: Art. 1548. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Jeśli jest kilku wierzycieli lub kilku dłużników, a zobowiązanie da się wykonać częściowo bez zmiany istoty i wartości natenczas w braku odmiennej umowy jest każdy dłużnik obowiązany, a każdy wierzyciel uprawniony tylko do równego udziału.

Solidarność nie domniemywa się, musi ona być zastrzeżona w umowie lub wynikać z przepisów ustawy, albo istoty stosunku prawnego.

Przy odpowiedzialności solidarnej każdy dłużnik odpowiada wierzycielowi za cały dług, wierzyciel może żądać zaspokojenia zobowiązania w całości lub części od każdego dłużnika; dłużnik, który zapłacił więcej, aniżeli przypada na jego część, ma prawo żądać od innych zwrotu nadwyżki.

Jeżeli wierzytelność przysługuje kilku wierzycielom solidarnie, to każdy z nich może domagać się od dłużnika wykonania zobowiązania w całości, a dłużnik może spełnić je podług swego wyboru, wobec któregokolwiek z wierzycieli, dopóki jeden z nich go nie zapozwie. To co otrzymano dla zaspokojenia całej wierzytelności przez jednego z wierzycieli, przypada każdemu z nich w równej części, o ile ze stosunku prawnego między nimi nie wynika inaczej".

1549. (W brzmieniu, nadanem przez rozporządzenie Prezydenta R. P. z 21 października 1932 r. w sprawie niektórych zmian przepisów pierwszej części dziesiątego tomu Zwod. Praw. (Dz. U. Nr. 91 poz. 772).

Umowa ustaje, jeżeli od terminu wyznaczonego do ukończenia jej działania, upłynęło dziesięcioletnie przedawnienie i sprawy z umowy nie wytoczono, lub jeżeli po wytoczeniu nie popierano sprawy w urzędzie w ciągu dziesięciu lat. Przedawnienie ziemskie zobowiązań bezterminowych i płatnych za okazaniem biegnie od dnia, kiedy zażądano zapłaty z takiego zobowiązania.

W brzmieniu powyższem artykuł ten obowiązuje od dn. 26 października 1932 r.; — przed tą datą artykuł 1549 miał brzmienie następujące:

1549. Umowa wygasa, jeżeli od terminu oznaczonego do ukończenia jej działania upłynęło przedawnienie dziesięcioletnie i umowa nie została zgłoszona celem ściągnięcia należności (a) lub też gdy w ciągu lat dziesięciu od wszczęcia poszukiwania nie było co do niej czynione żadnych kroków w urzędach (b). Przedawnienie ziemskie co do zobowiązań dłużnych bezterminowych lub płatnych na żądanie oblicza się od dnia zgłoszenia takiego zobowiązania celem ściągnięcia należności (por. art. 1259, uw.) (c).

(a) 1822 st. 30 (28905); 1825 lip. 21 (30429). — (b) 1787 czer. 28 (16551) art. 4; 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 69. — (c) 1862 paźdz. 22 (38819).

1. P. tezę 1 pod art. 1530.

2. Na mocy zobowiązań, w których zapłata ma być dokonana nie w jednym terminie, lecz przewidziane są różne niezależne od siebie terminy spłat, obowiązek dokonania zapłaty powstaje dla dłużnika z momentem nastąpienia każdego z tych terminów, a ponieważ przedawnienie biegnie od chwili pogwałcenia praw powoda, przedawnienie liczy się dla każdej z powyższych spłat oddzielnie, rozpoczynając swój bieg od wyznaczonego dla niej terminu. (S. C. 296/80).

3. W myśl ogólnych zasad prawnych przedawnienie długu rozpoczyna się z datą jego wymagalności; w przypadku jednak, gdy wierzyciel na stwierdzenie, w jakiej dacie według umowy stron dług stał się wymagalnym, żadnych dowodów nie złożył[1]), Sąd władny jest uznać, iż termin przedawnienia rozpoczął się z chwilą, gdy dłużnik, otrzymując pieniądze od wierzyciela, niesłusznie jego kosztem zbogacił się. (S. N. 199/29).

4. Sam upływ 10-letniego terminu nie powoduje wygaśnięcia stosunków prawnych, wypływających z umowy, i umowa nie przestaje w tym przypadku obowiązywać, lecz zachowuje moc, dopóki same strony nie powołają się na przedawnienie. (S. C. 26/91).

5. Moc umarzająca przedawnienia nie jest bezwzględna, lecz uzależniona jest od woli dłużnika, który może nie chcieć z niego skorzystać, a nawet po udowodnieniu zrzec się go. (S. N. 199/30).

6. Udowodnienie, iż zobowiązanie utraciło moc z powodu przedawnienia, możliwe jest tylko w drodze procesu, albowiem bez udziału wierzyciela nie może być wyjaśnione, czy nie zaszły okoliczności, przerywające przedawnienie, o których mówią art. 1549 i 1550 t. X cz. 1. (S. N. 199/30).

7. Rzeczą strony, która twierdzi, iż pomimo powoływanego przez przeciwnika upływu terminu przedawnienia zobowiązanie zachowało swą moc ze względu na to, iż było poszukiwanie sądowe bądź też miało miejsce potwierdzenie zobowiązania przez dłużnika lub częściowe jego wykonanie (art. 1549 i 1550 t. X cz. 1), jest przedstawić dowody na poparcie tego twierdzenia. (S. N. 199/30).

8. Bieg przedawnienia w stosunku do obligów rozpoczyna się od wyznaczonego terminu zapłaty, nie zaś od chwili upływu terminu, ustanowionego w art. 2056 t. X cz. 1. (S. C. 543/73).

9. W myśl art. 1549 bieg przedawnienia z umowy pożyczki rozpoczyna się od dnia, wyznaczonego dla zapłaty pożyczonej sumy, i może być przerwany tylko przez wytoczenie powództwa w trybie przepisanym. (S. C. 84/12).

10. Art. 1549 nie ma zastosowania do prawa zastawnika rzeczy ruchomej uzyskania zaspokojenia z tej rzeczy, będącej w jego posiadaniu. Dopóki zastawiona rzecz znajduje się w posiadaniu wierzyciela, działanie umowy zastawu trwa, gdyż zastaw nadal służy zabezpieczeniem długu, a zatem nie może być mowy o przedawnieniu, którego początek winien być na mocy art. 1549 liczony od dnia ustania działania kontraktu. (S. C. 26/91).

11. Jeżeli w samej umowie dostawy było przewidziane prawo Skarbu Państwa przedsiębrania czynności wykonawczych na koszt dostawcy, to za moment ukończenia działania umowy należy uważać nie termin, na który była ona zawarta, lecz dzień zakończenia pomienionych czynności wykonawczych, i w każdym razie czynności te, jako przedsięwzięte dla wykonania warunków umowy, przerywają bieg przedawnienia, tak samo jak przedstawienie rachunku. (S. C. 7/91).

[1]) Spór toczył się o należność z podpisanych przez dłużnika, lecz niewypełnionych treścią blankietów wekslowych, poszukiwaną z tytułu niesłusznego zbogacenia się.

12. Wszelkiego rodzaju dokument, niezależnie od jego formy zewnętrznej (list, rachunek, rejestr, kwit, zaświadczenie, świadectwo i t. p.), o ile mieści w sobie przyznanie długu, stanowi zobowiązanie dłużne. Wszelkie zobowiązanie, w którem nie jest wskazany termin, lecz w którem ustanowiony jest obowiązek uiszczenia długu, stanowi zobowiązanie dłużne bezterminowe, przyczem nie jest wymagane, aby w samej treści zobowiązania były zamieszczone słowa, stwierdzające obowiązek uiszczenia długu, gdyż z samego przyznania długu wynika ten obowiązek. (S. C. 130/01).

13. Nowela z dn. 22 października 1862 r.[1]) winna mieć zastosowanie do zobowiązań, co do których w czasie ogłoszenia jej (5 grudnia 1862 r.) nie upłynął jeszcze okres przedawnienia od chwili wydania zobowiązania. (S. C. 302/77 i in.).

14. Przedawnienie zobowiązań dłużnych bezterminowych i płatnych na żądanie biegnie od dnia zgłoszenia zobowiązania celem uzyskania zaspokojenia, t. j. od chwili, kiedy wierzyciel, wyraziwszy w trybie przepisanym życzenie otrzymania zadosyćuczynienia z zobowiązania, tem samem przemienił je z bezterminowego na terminowe; z chwilą, gdy powództwo już zostało wytoczone, żadne późniejsze okoliczności nie mogą tego faktu pozbawić znaczenia i obrócić terminowe zobowiązanie znowu w bezterminowe i wobec tego należy uznac, że w przypadku, gdy na skutek wytoczonego powództwa o zasądzenie należności z zobowiązania bezterminowego zapadł zasądzający wyrok zaoczny i od czasu zgłoszenia tego powództwa upłynęło więcej niż 10 lat, nastąpiło przedawnienie, bez względu na to, iż powyższy wyrok utracił następnie swą moc na zasadzie art. 735 Ust. post. cyw., jako niewykonany w ciągu 3 lat. (S. C. 92/86).

15. Bieg przedawnienia umarzającego względem zobowiązań i umów rozpoczyna się od chwili pogwałcenia prawa jednej lub drugiej strony; wobec tego jeżeli w umowie został oznaczony termin wykonania lub termin ten przewidziany jest, jak naprz. w art. 1687 t. X cz. 1, w samej ustawie, przedawnienie biegnie od dnia ustanowionego terminu, gdyż o ile w terminie tym nie nastąpiło wykonanie, powstaje zwłoka i prawo do wytoczenia powództwa. Natomiast przy zobowiązaniach bezterminowych i płatnych na żądanie naruszenie umowy ma miejsce dopiero wtedy, gdy strona uprawniona zgłosiła żądanie na zasadzie umowy i żądanie to nie zostało wykonane (art. 569, 570 t. X cz. 1); z chwilą naruszenia umowy rodzi się i prawo do powództwa (art. 692 i 1549 t. X cz. 1). Na tej zasadzie w razie zawarcia umowy przyrzeczenia sprzedaży majątku nieruchomego, nie zawierającej oznaczenia terminu i nie odpowiadającej wymaganiom art. 1686 t. X cz. 1, prawo na wytoczenie powództwa powstaje z chwilą skierowania przez jedną stronę do drugiej żądania wykonania umowy, t. j. dokonania kupna-sprzedaży majątku. (S. C. 35/91).[2])

16. W przypadku, gdy w zobowiązaniu dłużnem, płatnem na żądanie, było przewidziane, że wierzyciel winien na pewien czas naprzód uprzedzić dłużnika o swem życzeniu otrzymania zpowrotem wypożyczonej sumy, za początek biegu przedawnienia winien być uważany nie dzień, kiedy upłynął powyższy przeciąg czasu od zgłoszenia przez wierzyciela wobec dłużnika żądania zapłaty, lecz dzień wytoczenia powództwa. (S. C. 112/09).

17. Użyte w ostatnim ustępie art. 1549 t. X cz. 1 wyrażenie „predstawlenje ko wzyskanju" oznacza wytoczenie powództwa i przeto w stosunku do należności z bankowego rachunku bieżącego, która podpada pod pojęcie zobowiązania bezterminowego, bieg przedawnienia za życia dłużnika może się rozpocząć dopiero od chwili wy-

[1]) Stanowiąca obecnie ostatni ustęp art. 1549 t. X cz. 1.

[2]) **Przyp. tłum.** Wyłuszczony w tym wyroku pogląd Senatu na moment początkowy biegu przedawnienia w stosunku do zobowiązań bezterminowych nie jest zgodny z późniejszym wyrokiem Senatu Nr. 112/09 r. oraz z zasadą prawną, uchwaloną przez skład 7 Sędziów Sądu Najwyższego w dn. 24 marca — 16 kwietnia 1932 r. (p. niżej tezy 16 i 17).

toczenia powództwa o tę należność, w razie zaś śmierci dłużnika ma zastosowanie przepis uwagi do art. 1259 t. X cz. 1. (Uchwała Izby I Sądu Najw. w składzie 7 Sędziów z dn. 24 marca—16 kwietnia 1932 r. w spr. Nr. IC—2349/31, O. S. P. Nr. 400/XI [1]).

18. Zapłata części dłużnej sumy z zobowiązania bezterminowego nie ma tego znaczenia, co zgłoszenie zobowiązania celem ściągnięcia należności, o którem mówi art. 1549 ustęp ostatni; taka zapłata nie przeistacza zobowiązania bezterminowego w terminowe, a wobec tego i bieg przedawnienia co do poszukiwania reszty należności nie może być liczony od czasu dokonania powyższej częściowej zapłaty. (S. C. 53/89).

19. Wobec oznaczenia przez samą ustawę (art. 2046 t. X cz. 1) terminu do zgłoszenia rachunku, podpisanego przez dłużnika, celem ściągnięcia należności lub przekształcenia go na zobowiązanie pożyczkowe, rachunek w żadnym razie nie może mieć znaczenia zobowiązania bezterminowego, a wobec tego do rachunków takich, chociażby na nich uczyniony był przez dłużnika napis o zapłacie należności na pierwsze żądanie wierzyciela, nie mają zastosowania przepisy ostatniego ustępu art. 1549. (S. C. 29/07).

1549[1]. *Poddani rosyjscy*, którzy w którymkolwiek państwie cudzoziemskiem zawarli zobowiązania i umowy według praw tamtego kraju, nie mogą nawet po powrocie do *Rosji* uchylać się od ich wykonania pod pozorem upływu terminu przedawnienia ziemskiego, jeżeli zobowiązania te i po upływie tego okresu zachowują swą moc według praw państwa, w którem zostały zawarte.

1845 kw. 23 (18952); 1864 list. 20 (41477) art. 707—709.

PROJEKT M. S.: Artykuł 1549[1] skreśla się.

Ustawa z d. 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwem dla stosunków prywatnych międzynarodowych. (Dz. U. Nr. 101 poz. 581). Art. 8, 9.

(Patrz pod art. 571 str. 367, 368 tomu 1-go).

1550. W takich wypadkach, gdy dłużnik płaci część swego długu, kontrahent zaś wykonywa część przyjętych na się zobowiązań pomimo upływu umówionych terminów, potwierdzając w ten sposób moc danych zobowiązań, za początek przedawnienia poczytuje się pierwszy dzień po tym, w którym dokonano późniejszej wpłaty lub dopełniono obowiązku, jeżeli przytem są dowody, że wpłata lub wykonanie obowiązku rzeczywiście nastąpiły przed upływem przedawnienia.

1845 kw. 23 (18952).

1. Z mocy art. 1550 uiszczenie części długu przerywa przedawnienie. Chociaż art. 1550 zamieszczony jest w dziale o umowach w ogólności, ma jednak zastosowanie do wszelkiego rodzaju zobowiązań, niezależnie od źródła ich pochodzenia, a więc zarówno do umów, jak i deliktów i innych podobnych stosunków. (S. C. 347/79).

2. Art. 1550 nie ma zupełnie zastosowania do zobowiązań bezterminowych, dopóki nie zostały zgłoszone celem uzyskania zaspokojenia. (S. C. 53/89).

3. W myśl art. 1550 następuje przerwanie przedawnienia nietylko w razie częściowego wykonania zobowiązania, ale i we wszystkich przypadkach, gdy

[1]) Uchwała ta zapadła przed zmianą brzmienia art. 1549, dokoną przez rozporz. Prezyd. Rzp. z d. 21.X.1932 r.

z czynów dłużnika może być wyprowadzony wniosek o przyznaniu przez niego swego długu. Przyznanie długu może wyrazić się naprz. w tem, że dłużnik już po rozpoczęciu biegu przedawnienia zwraca się do wierzyciela z prośbą o odroczenie zapłaty lub prowadzi z nim pertraktacje co do sposobów zapłaty. (S. C. 21/95).

4. Wniesienie przez dłużnika należności z aktu zastawu do wykazu hipotecznego, dokonane z mocy nakazu prawa (ust. 2 i 3 art. 145 oraz ust. 3 art. 148 Ustawy Hip. Ziem Wsch.) i przeto nie będące przejawem swobodnej-woli dłużnika, nie może być uważane ani za przyznanie długu, ani za zrzeczenie się zarzutów przeciwko mocy jego. (S. N. 199/30).

5. Przy zapłacie części długu stosunek prawny i prawo poszukiwania pozostają dawne, a rozpoczyna się tylko nowe przedawnienie, ponieważ zaś główna należność obejmuje wszystkie przynależności, to z chwilą przerwania przedawnienia co do żądania kapitału wskutek zapłaty części długu przerywa się przedawnienie i co do odsetek. (S. C. 347/79).

6. Częściowa zapłata i przyznanie należności z tytułu wykonawczego, wydanego z wyroku zaocznego, dokonane wówczas, gdy wyrok ten wobec nieskierowania go w ciągu 3 lat do egzekucji utracił wszelką moc (art. 735 U. P. C.), nie przywracają mocy rzeczonemu wyrokowi i nie dają prawa egzekwowania długu w trybie wykonania wyroku, lecz na przypadek wytoczenia przez powoda nowego powództwa stanowią podstawę do uznania, iż nastąpiła przerwa przedawnienia zgodnie z art. 1550. (S. C. 68/90).

7. Napis na obligu o dokonaniu zapłaty, zamieszczony nie przez samego dłużnika, nie stanowi sam przez się dowodu przerwania przedawnienia i w razie sporu przeciwko takiemu napisowi powód obowiązany jest udowodnić, iż zapłata istotnie nastąpiła przed upływem przedawnienia. (S. C. 341/75).

8. Może powodować przerwę przedawnienia napis na zobowiązaniu o uskutecznionej zapłacie części długu, nietylko zamieszczony przez samego dłużnika, lecz również uczyniony przez urząd lub nawet osobę trzecią prywatną, o ile okoliczności sprawy będą stwierdzały, że zapłata istotnie była dokonana i że nadpis powyższy został położony z woli i za zgodą dłużnika. (S. C. 242/77).

1551. Umowy, sporządzone trybem oblaty, gdy po upływie terminu pozostaną nieujawnione, bez zgłoszenia ich celem ściągnięcia należności dłużej niż rok jeden, rachunki zaś, podpisane przez dłużnika, dłużej niż sześć miesięcy, wprawdzie nie tracą przez to swej mocy, jednakowoż w razie upadłości osoby zobowiązanej powód pozbawiony jest prawa do zaspokojenia narówni z innymi, którzy terminów tych dopilnowali, otrzymuje zaś zaspokojenie według przepisów, poniżej w rozdziale IV działu III tej księgi wyłuszczonych.

1800 gr. 19 (19692) cz. II art. 34; 1866 kw. 14 (43186) art. 66.

1552. Uchylony.

1874 st. 1 (52983) art. 25; 1875 maj 6 (54663) I.

1553. *W razie skazania przez sąd na pozbawienie wszystkich praw stanu, wszystkie zobowiązania osobiste skazanego wygasają; natomiast zobowiązania jego majątkowe przechodzą na jego spadkobierców, odpowiednio do otrzymanych części spadku, o ile całkowicie się jego nie zrzekli.*

1753 mar. 29 (10087); 1762 paźdz. 24 (11693); 1787 kw. 21 (16535) art. 45; 1802 maj 6 (20256); 1827 lip. 18 (1250) art. 2; 1830 paźdz. 17 (4007) § 130.

PROJEKT M. S.: Artykuł 1553 skreśla się.

DZIAŁ DRUGI.

O zabezpieczeniu umów i zobowiązań w ogólności.

1554. Stosownie do wzajemnego porozumienia stron umowy mogą być wzmacniane i zabezpieczane:
1) przez poręczenie;
2) przez zastrzeżenie kary;
3) przez zastaw majątków nieruchomych,[1]) i
4) przez zastaw majątków ruchomych.

1. Umowy mogą być zabezpieczane wszelkiemi sposobami niesprzecznemi z prawem, jakie strony za wzajemną zgodą uznają za stosowne ustanowić. (S. C. 8/95).

2. Nieważność z jakiegobądź powodu włączonego do umowy warunku o jej zabezpieczeniu czyni ten warunek nieobowiązującym, ale nie pozbawia mocy umowy w pozostałych częściach. (S. C. 849/75).

3. Akt zastawu mieści w sobie w istocie rzeczy dwie umowy: umowę pożyczki sumy pieniężnej z obowiązkiem uiszczenia jej w umówionym terminie — to jest umowa główna, i umowę co do zabezpieczenia określonym majątkiem nieruchomym dłużnika wyegzekwowania długu w razie niezapłacenia go dobrowolnie — to jest umowa dodatkowa, przewidziana w art. 1554 t. X cz. 1; działanie pierwszej z tych umów, jako głównej, nie jest wcale zależne od zachowania swej mocy przez drugą umowę, dodatkową. (S. C. 84/12).

4. Zapomocą zastawu mogą być zabezpieczane nietylko pożyczki, lecz i inne zobowiązania, zarówno już istniejące, jak i mogące powstać dopiero w przyszłości, bez względu na to, z jakiego źródła wypływają. (S. C. 4/89).

5. Samo oznaczenie w umowie źródła pokrycia długu i nawet przyjęte na siebie przez dłużnika zobowiązanie przekazania tego źródła do rozporządzenia wierzyciela nie tworzy jeszcze zastawu ruchomości, dopóki dłużnik zachowuje prawo rozporządzenia rzeczą, która wskazana została jako zabezpieczenie długu, i umowa taka, nie nadając wierzycielowi rzeczowego prawa do zabezpieczającej dług rzeczy, stanowi nie zastaw, lecz osobiste zobowiązanie dłużnika, które, chociaż podlega z mocy art. 1536 t. X cz. 1 wykonaniu, ale jak każde zobowiązanie osobiste, w razie upadłości dłużnika podpada pod wszystkie przepisy, dotyczące zobowiązań dłużników upadłych. (S. C. 8/95).

6. Umowa o zastawie nieruchomości, jak i każda umowa zabezpieczająca, nierozłącznie związana jest z umową, której ma służyć zabezpieczeniem, i wskutek tego zachowuje swą moc do tego czasu, dopóki trwa działanie głównej umowy, z chwilą zaś ustania z jakiegobądź powodu tej umowy, traci moc i umowa o zastawie. (S. C. 36/12).

[1]) **Przyp. tłum.** W pierwotnem wydaniu tomu X cz. 1 pod artykułem 1554 zamieszczona była między innemi uwaga z załącznikiem, zawierającym przepisy o t. zw. prawie zastawniczem na ziemiach litewsko-ruskich. W wydaniu t. X cz. 1 z r. 1887 uwaga z załącznikiem została skreślona, uchyloną jednak nie była (vide orzeczenie b. Senatu ros. Nr. 32 r. 1900, teza 32 pod art. 514, na str. 297 tomu I). Z tych względów załącznik ten podajemy niżej jako nieurzędowy załącznik XVI.

7. W myśl art. 1554 warunek o karze, zabezpieczającej umowę, nie ma samodzielnego charakteru, chociażby był wyrażony w oddzielnym akcie, a stanowi tylko uzupełniającą lub dodatkową umowę do głównej umowy, której służy zabezpieczeniem. Przy takiem przeznaczeniu kary, jako zabezpieczenia wykonania umowy, znajduje się ona z tą umową w takim nierozłącznym związku, że ustanie jej działania może nastąpić jedynie w razie ustania głównej umowy, jeżeli umowa nie stanowi odmiennie lub też ustawa nie zawiera w tym przedmiocie wyjątkowego odmiennego przepisu (jak naprz. art. 1560 t. X cz. 1); zgodnie z powyższem, ponieważ odroczenie nie powoduje ustania umowy, lecz tylko czyni dalszym moment jej wykonania, w razie odroczenia wykonania głównej umowy zabezpieczająca ją kara nie traci swej mocy, a zabezpiecza nadal wykonanie głównej umowy bez potrzeby uzyskania nowej zgody stron. (S. C. 18/98).

8. W myśl art. 1554 zapomocą kary umownej mogą być zabezpieczane tylko czynności prawne dwustronne i przeto nie ma mocy prawnej ustanowienie kary na zabezpieczenie pewności, iż testament, będący aktem jednostronnym, nie zostanie zmieniony. (S. C. 66/99).

PROJEKT M. S.: Artykuł 1554. W końcu dodaje się: „5) przez zadatek".

ROZDZIAŁ I.

O poręczeniu.

ODDZIAŁ 1.

O poręczeniu za umowy i zobowiązania pomiędzy osobami prywatnemi.

1555. Poręczenia mogą dawać wszystkie te osoby, które wogóle mają prawo zobowiązywać się przez umowy.

Por. ks. I, II.

1. Poręczenie jest to umowa, którą zabezpiecza się należyte wykonanie przez inną osobę przyjętego przez nią na siebie określonego zobowiązania. (S. C. 522/69).

2. Poręczenie może zabezpieczać każdą umowę, tak majątkową, jak i osobistą, i jest umową dodatkową w stosunku do głównej samoistnej umowy, którą zabezpiecza. (S. C. 504/69).

3. Istota umowy poręczenia polega na tem, że poręczyciel przyjmuje na siebie wobec wierzyciela obowiązek wykonania tego, co na mocy innej umowy, zawartej przez wierzyciela z dłużnikiem, ostatni zobowiązał się wykonać, o ile zobowiązania swego z tych czy innych przyczyn nie spełni; z powyższego wynika, że umowa poręczenia nie jest umową samodzielną, lecz tylko dodatkową do drugiej, głównej umowy, bez której nie do pomyślenia jest istnienie poręczenia. Zawarcie umowy poręczenia może wprawdzie poprzedzać zawarcie powyższej głównej umowy, ale w takim razie winno być w samem poręczeniu ściśle wskazane, jaką mianowicie umowę, mającą być zawartą, poręczenie zabezpiecza i za kogo poręczyciel ręczy; natomiast ponieważ ustawa nie zawiera żadnych wskazówek co do tego, iżby można było udzielić poręczenia na zabezpieczenie wszystkich umów, jakie kiedykolwiek dana osoba będzie z kimkolwiek zawierać w przyszłości, należy uznać, iż tego rodzaju poręczenie jest niedopuszczalne, gdyż w przeciwnym razie w ustawie byłyby podane przepisy, normujące stosunki, jakieby z takich umów poręczenia wynikały. (S. C 80/12).

4. Przyjęcie na siebie odpowiedzialności nie za określony dług danej osoby, lecz ogólnie za jej zobowiązania względem trzeciego, nie podpada pod pojęcie poręczenia, o którem mówią art. 1555 i nast. t. X cz. 1; ponieważ jednak tego rodzaju zobowiązanie nie jest przeciwne prawu, niema podstawy do uznania go za pozbawione mocy. (Orzecz. S. N. z dn. 27/V—1930 r. w spr. Nr. IC—198/30; O. S. P. 560/IX).

5. Poręczenie może być udzielone albo przy samem zaciągnięciu zobowiązania, albo i później, byleby przed nastąpieniem przewidzianego w zobowiązaniu terminu jego wykonania, o ile więc ten termin jeszcze nie nastąpił, można dać poręczenie nawet po śmierci osoby, która zaciągnęła zobowiązanie. (S. C. 69/76).

6. Poręczenie w żadnym razie nie może być dane po upływie określonego przez strony kontraktujące terminu wykonania zobowiązania, gdyż w tych warunkach poręczenie traci swój charakter i staje się nowem zobowiązaniem dłużnem, na mocy którego ten, kto je wydał, przyjmuje na siebie obowiązek zapłaty cudzego długu. (S. C. 158/72).

7. Umowa poręczenia może być czasami, jak naprz. przy zobowiązaniach dłużnych, dokonana bez wszelkiego udziału wierzyciela, wyłącznie między dłużnikiem i poręczycielem, a od woli wierzyciela będzie w tym przypadku zależało, czy przyjąc, czy też nie przyjąć proponowane mu przez dłużnika poręczenie. (S. C. 1478/73).

8. Przez poręczenie można zabezpieczyć zobowiązanie, już zabezpieczone przez zastaw; zobowiązanie w takim razie ma podwójne zabezpieczenie i poręczyciel bierze na siebie obowiązek zapłacić dług, należny z aktu zastawu, o ile zastaw, będący rzeczowem zabezpieczeniem, okaże się niewystarczającym dla pokrycia całej należności. (S. C. 522/69, 104/08).

9. Odpowiedzialność poręczyciela rodzi się dopiero po powstaniu głównego zobowiązania, w razie więc niedojścia zobowiązania do skutku lub uznania go za nieważne, poręczenie, jako umowa dodatkowa, staje się nieważne. Wyjątek od tej ogólnej zasady zachodzi tylko wówczas, gdy poręczyciel, niezależnie od poręczenia za należyte wykonanie zobowiązania przez tego, za kogo ręczy, pozatem przyjmuje na siebie odpowiedzialność, w sposób stanowczy wyrażoną, za ważność i legalność umowy, jak naprz. w razie poręczenia, że zawierający umowę dosięgnął pełnoletności i t. p. (S. C. 595/73, 67/92).

PROJEKT M. S.: Artykuł 1555 skreśla się.

1556. Poręczyć można:
1) za część długu, albo
2) za całość jego. Jeżeli przy podpisaniu poręczenia nie wyjaśniono wyraźnie, że udzielone zostaje za część długu i za jaką mianowicie, to poręczyciel odpowiada za całą sumę.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 97.

PROJEKT M. S.: Art. 1556 Wyraz „długu" w obu wypadkach zastępuje się przez: „zobowiązania".

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 23 grudnia 1927 r. o zapobieganiu upadłości. (Dz. U. 1928 r. Nr. 3 poz. 20).

Art. 20. Odroczenie wypłat nie ma skutku względem współdłużników i poręczycieli.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 23 sierpnia 1932 r. o zapobieganiu skutkom trudności płatniczych w rolnictwie. (Dz. U. Nr. 72, poz. 652).

Art. 36. Odroczenie wypłat nie ma skutku względem współdłużników i poręczycieli.

1557. Poręczyć można albo tylko za zapłatę sumy, albo jednocześnie z tem i za zapłatę jej w terminie; ten lub inny rodzaj poręczenia należy dokładnie oznaczyć w samym podpisie poręczyciela (art. 1562).

Tamże, art. 97, uw.

1. Podział poręczenia na zwykłe i terminowe dotyczy umów i zobowiązań pieniężnych, a nie poręczenia przy takich umowach, jak naprz. najem usług osobistych lub oddanie na naukę. (S. C. 66/78).

2. Ustawa nie zabrania zabezpieczenia umowy jednocześnie przez poręczenie zwykłe i przez poręczenie terminowe i w przypadku tym poręczyciel odpowiada zarówno na zasadzie art. 1558, jak i art. 1560, zależnie od tego, czy wierzyciel zgłosił swe żądanie w ciągu miesiąca po nastąpieniu terminu zapłaty, czy też później. (S. C. 386/71).

3. Przyjęcie na siebie obowiązku zapłaty długu na przypadek upadłości lub śmierci dłużnika nie może być w żadnym razie uznane za poręczenie terminowe. (S. C. 1147/70).

4. Właściwość poręczenia, jako zobowiązania pomocniczego, mającego na celu zabezpieczenie wykonania cudzych zobowiązań (art. 1554 i nast. t. X cz. 1), nie wyklucza w trybie tłumaczenia oraz ścisłego określenia istotnego jego zakresu stosowania ogólnie obowiązujących przepisów co do wykładni umów oraz zobowiązań, nie polegając na dosłownem jego brzmieniu, a przyjmując pod rozwagę istotną jego treść oraz ujawnione w niej zamierzenia stron, na zasadach dobrej wiary oparte (art. 1538 i 1539 t. X cz. 1); w związku z powyższem sam brak w tekście poręczenia przewidzianej w art. 1557 i 1560 t. X cz. 1 specjalnej wzmianki, iż poręczenie zostało udzielone jako terminowe, nie usprawiedliwia jeszcze należycie wniosku Sądu, iż w przypadku zachodzi poręczenie zwykłe w rozumieniu art. 1558 t. X cz. 1. (S. N. 110/29).

PROJEKT M. S.: Art. 1557. Dodaje się w końcu: „W razie wątpliwości, należy poręczenie uważać za zwykłe nieterminowe".

1558. Jeżeli za zapłatę sumy udzielono poręczenia zwykłego, t. j. nie co do terminu (art. 1557), to poręczyciel odpowiada za dług dopiero wówczas, gdy po ogłoszeniu upadłości dłużnika cały jego majątek zostanie sprzedany, uzyskane za majątek pieniądze podzielone pomiędzy wierzycielami trybem prawem przepisanym i następnie wyjaśni się, iż pieniędzy tych nie starcza na całkowite zaspokojenie tego długu, za który udzielono poręki.

Należy przytem stosować przepisy następujące:

1) gdy nastąpi termin zapłaty zobowiązania dłużnego, co do którego udzielono poręki nie na termin, wierzyciel, o ile wówczas nie zostanie zaspokojony przez swojego dłużnika, powinien zawiadomić o tem poręczyciela i zapytać: czy nie jest on gotów dokonać zapłaty w zastępstwie dłużnika; jeżeli poręczyciel nie wyrazi w tym względzie gotowości, wierzycielowi służy prawo prosić sąd o *zapowiedzenie* majątku poręczyciela dla zabezpieczenia swego powództwa na wypadek upadłości dłużnika. Wierzycielowi służy również

prawo żądać od poręczyciela odszkodowania za wszelkie straty i wydatki, jakie poniesie przy poszukiwaniu na dłużniku należności z zobowiązania, za które on poręczył.

2) Poręczyciel nie na termin może, jeżeli uzna za dobre, po nadejściu terminu wykonania zobowiązania, uiścić wierzycielowi sumę długu, za który poręczył, i następnie, na zasadach ogólnych, poszukiwać jej na dłużniku oraz brać udział w postępowaniu konkursowem, o ile zostanie ogłoszone, narówni z innymi wierzycielami.

3) Poręczyciel, który zaspokoił wierzyciela, ma prawo żądać od dłużnika odszkodowania za poniesione wskutek tego straty oraz za przypadające mu od zapłaconej sumy odsetki.

4) Jeżeli na prośbę dłużnika wierzyciel udzieli mu zwłoki co do wykonania zobowiązania, za które dana była poręka, bez zgody na to poręczyciela, albo też jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od daty płatności zobowiązania nie przystąpi do poszukiwania sądowego z mocy tego zobowiązania, to poręczyciel zwolniony jest od wszelkiej co do niego odpowiedzialności.

5) Jeżeli za wykonanie tego samego zobowiązania poręczyła nie jedna lecz kilka osób łącznie, dłużnik zaś okazał się niewypłacalnym, to od każdego poręczyciela dochodzić wolno taką tylko część długu, jaka ze względu na ilość osób, które ręczyły, na jego część przypada; w razie zaś niewypłacalności jednego lub kilku poręczycieli, część długu, jaka przypada z podziału na niewypłacalnego poręczyciela, dzieli się pomiędzy pozostałych.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 95, 96; 1858 czer. 2 (33236) art. 1 — 6.

1. Art. 1558 dotyczy wyłącznie zobowiązań pożyczkowych i nie ma zastosowania do poręczenia wekslowego, które normują specjalne przepisy[1]). (S. C. 954/70, 369/77).

2. Prawo wierzyciela żądania od poręczyciela nieterminowego zapłaty powstaje dopiero po zakończeniu sprawy o upadłość dłużnika i dopiero od tego momentu rozpoczyna się bieg przedawnienia. (S. C. 321/67).

3. Poręczyciel nieterminowy odpowiada przed wierzycielem dopiero po uznaniu dłużnika w trybie przepisanym za upadłego i tylko do wysokości sumy, niepokrytej z pieniędzy, uzyskanych przy sprzedaży majątku dłużnika; faktyczna zaś niewypłacalność dłużnika nie daje podstawy do pociągnięcia poręczyciela do odpowiedzialności, a jedynie może stanowić powód do uznania dłużnika za upadłego. (S. C. 386/67, 606/72). Inaczej winna być rozstrzygnięta powyższa kwestja tylko w przypadku, gdy suma długów danej osoby nie przekracza 1500 rb. i przeto ogłoszenie upadłości przez Sąd nie może mieć miejsca[2]); w takim razie odpowiedzialność poręczyciela nieterminowego powstaje przy ustaleniu samej faktycznej niewypłacalności dłużnika (S. C. 41/79, 121/80), dla której stwierdzenia wystarcza adnotacja komornika na tytule wykonawczym. (S. C. 121/80). Przytem przy określaniu, czy suma długów przekracza, czy też nie dosięga sumy 1500 rb., nie mogą być brane pod uwagę długi, nie zgłoszone w trybie przepisanym. (S. C. 41/79).

4. Nabyte już prawo żądania zapłaty od poręczyciela ze względu na faktyczną niewypłacalność dłużnika nie może być utracona wskutek tego, że materjalne położenie dłużnika się poprawiło. (S. C. 121/80).

5. Przepisy art. 1558 mają zastosowanie do poręczeń nieterminowych, odnoszących się do zobowiązań, wydanych na termin „do zażądania". (S.C. 125/03).

6. Niewykonanie przez wierzyciela 1-go punktu art. 1558 nie pociąga za sobą utraty przez niego prawa ściągnięcia niezapłaconej przez dłużnika sumy od poręczyciela, ponieważ odpowiedzialność ostatniego odpada jedynie w przypadkach, wymienionych w p. 4-ym art. 1558. Niezachowanie przez wierzyciela przepisów p. 1-go art. 1558 ma ten skutek, że poręczyciel, niezależnie przytem od tego, czy termin płatności zobowiązania był oznaczony na dzień określony, czy też zobowiązanie było płatne na każde żądanie, zwolniony zostaje od odpowiedzialności przed wierzycielem nietylko za straty i wydatki (końcowy ustęp p. 1-go), ale i za odsetki od sumy dłużnej, nieuiszczonej przez dłużnika w terminie. (S. C. 125/03).

7. W myśl p. 4 art. 1558 winno być wszczęte przez wierzyciela w ciągu 6-miesięcznego terminu dochodzenie długu przeciwko dłużnikowi, a nie przeciwko poręczycielowi. (S. C. 161/78).

8. Wierzyciele, którzy dobrowolnie zgodzili się na zawarcie układu z dłużnikiem, nie mają potem już prawa dochodzić należności od poręczyciela, ponieważ, zmieniwszy warunki początkowej umowy pożyczki, tem samem zmienili swój stosunek względem poręczyciela. Względem jednak wierzyciela, który nie zgodził się na zawarcie układu z upadłym dłużnikiem handlującym, poręczyciel nie jest zwolniony od odpowiedzialności, chociażby układ ten był przyjęty przez wierzycieli, reprezentujących większość pretensyj (trzy czwarte uznanych pretensyj — art. 542 Ust. post. hand.), i obowiązywał wszystkich wierzycieli (S. C. 556/69).

PROJEKT M. S.: Art. 1558. Zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie następujące:

„Odpowiedzialność poręczyciela zwykłego następuje w razie ogłoszenia upadłości dłużnika głównego, albo w razie bezskuteczności egzekucji na jego majątku".

1559. *dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej.*

PROJEKT M. S.: Art. 1559 skreśla się.

1560. Jeżeli udzielono poręki na termin (art. 1557), to poręczyciel odpowiada za kapitał cały i należne od niego odsetki tak samo, jak i dłużnik sam, skoro tylko ten ostatni w terminie nie zapłacił; odpowiada jednak wówczas tylko, jeżeli zobowiązanie zaskarżone zostanie tam, gdzie należy, najdalej w ciągu miesiąca; w przeciwnym razie poręczyciel zwalnia się od zapłaty z tytułu zobowiązania zarówno kapitału, jak i odsetek.

1800 gr. 19 (19692) cz. I, art. 56; cz. II, art. 97, uw.

1. Ustanowiony w art. 1560 termin miesięczny winien być obliczany od dnia nastąpienia wyznaczonego w zobowiązaniu terminu. (S. C. 26/73).

2. Poręczyciel terminowy w razie niezapłacenia przez dłużnika długu w terminie odpowiada przed wierzycielem narówni z dłużnikiem i wierzyciel ma w tym przypadku prawo, nie zwracając się do dłużnika z żądaniem, skierować dochodzenie wprost i bezpośrednio przeciwko poręczycielowi. (S. C. 516/70).

[1]) Obecnie art. 29 — 31 Prawa wekslowego z dn. 14. XI. 1924 r.

[2]) Art. 386 Ust. post. handl. wyd. 1903 r.

3. Art. 1560 przewiduje zgłoszenie poszukiwania przeciwko poręczycielowi, a nie przeciwko dłużnikowi. (S. C. 82/77, 20/75 i in.; contra S. C. 147/73).

4. Wierzyciel może wytoczyć powództwo przeciwko dłużnikowi i terminowemu poręczycielowi jednocześnie i łącznie. (S. C. 272/78).

5. Poręczyciel terminowy zwolniony jest od odpowiedzialności, jeżeli zobowiązanie zostało zgłoszone celem ściągnięcia należności po upływie miesięcznego terminu, chociażby zapłacił już wierzycielowi część długu za dłużnika. (S. C. 1273/70).

6. Gdy wierzyciel zachował przewidziany w art. 1560 termin i wytoczył w trybie przepisanym powództwo przeciwko poręczycielowi, tem samem wypełnił już wymaganie ustawy i nabył prawo żądać zadośćuczynienia od poręczyciela w ciągu całego okresu przedawnienia ziemskiego. (S. C. 10/04).

7. Postanowienie art. 1560, iż w razie gdy udzielone zostało poręczenie terminowe, poręczyciel odpowiada tak co do kapitału, jak i procentów narówni z dłużnikiem, ma zastosowanie i w tym przypadku, gdy za wykonanie danego zobowiązania poręczyła terminowo nie jedna osoba, lecz kilka, i przepis p. 5 art. 1558 t. X cz. 1, stanowiący, iż w razie gdy jest kilku poręczycieli, od każdego z nich można poszukiwać tylko tę część długu, jaka według liczby poręczycieli na niego przypada, — odnosi się tylko do poręczenia nieterminowego. (S. C. 514/68, 58/90).

PROJEKT M. S.: Art. 1560 otrzymuje brzmienie następujące:

„Jeżeli poręczenie jest terminowe (art. 1557), poręczyciel odpowiada za cały kapitał i należne od tegoż procenty tak samo, jak dłużnik, jeżeli ostatni nie zapłacił w terminie; lecz odpowiada o tyle tylko, o ile zobowiązanie nie później niż w miesiąc, od dnia nadejścia terminu, zostanie zgłoszone do Sądu przeciwko poręczycielowi, w celu uzyskania należności; w przeciwnym razie odpowiedzialność poręczyciela za zobowiązanie ustaje zarówno co do procentów jak co do kapitału.

Jeżeli jest kilku poręczycieli, odpowiadają oni solidarnie".

1561. Po zapłaceniu należności z tytułu zobowiązania poręczyciel uczestniczy w masie konkursowej jak zwykły wierzyciel i podlega zaspokojeniu narówni z innymi.

Tamże, cz. I, art. 55.

1. Art. 1561 dotyczy tylko poręczenia terminowego. (S. C. 717/74).

2. Poręczyciel, który zapłacił dług z zobowiązania, ma prawo poszukiwać od dłużnika zapłaconą za niego sumę wraz z odsetkami. (S. C. 861/74, 164/80).

3. Poręczyciel terminowy, który po nastąpieniu terminu zobowiązania dobrowolnie, nie czekając na wniesienie sprawy do sądu, uiści dług wierzycielowi, nie jest wskutek tego pozbawiony prawa poszukiwania od dłużnika zapłaconej sumy. (S. C. 717/74).

4. Poręczyciel terminowy, który zapłacił dług z zobowiązania, zajmuje miejsce wierzyciela w stosunku do dłużnika, lecz nie w stosunku do innych poręczycieli. (S. C. 58/90).

5. W myśl p. 2 art. 2000 Ust. handl. Zw. Pr. t. XI cz. 2[1]) poręczyciel nie ma prawa poszukiwać pieniędzy, zapłaconych za dłużnika, którego upadłość została uznana za nieszczęśliwą, chociażby zapłacił te pieniądze już po ukończeniu konkursu. (S. C. 164/80).

1562. Poręczenia udziela się przez własnoręczny podpis poręczyciela na zobowiązaniu po podpisie dłużnika. Przy podpisie tym powinny być wyłuszczone wszystkie warunki poręczenia, t. j. czy udziela się go co do części, czy też co do całej sumy (art. 1556), czy na termin, czy też co do zapłaty bez terminu (art. 1557). Za poręczyciela, nieumiejącego pisać, podpisuje ten, komu on to powierzy.

1705 list. 6 (2080); 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 95, 96, 97 i uwaga; 1847 list. 24 (21732); 1866 kw. 14 (43186) art. 113, 128 p 2; 133 — 135.

1. Poręczenie może być udzielone albo w samej umowie, albo pod postacią oddzielnego aktu; wymaganie art. 1562, aby poręczenie było napisane na samem zobowiązaniu, dotyczy tego przypadku, gdy umowa poręczenia zostaje dokonana jednocześnie z zobowiązaniem, które ma zabezpieczać. (S. C. 522/69).

2. Poręczenie, udzielone pod postacią oddzielnego aktu, winno zawierać powołanie się na poprzedzające je zobowiązanie innej osoby, którego ma być zabezpieczeniem. (S. C. 2/74).

PROJEKT M. S.: Art. 1562. Dodaje się w zdaniu pierwszem na końcu po wyrazie „dłużnika": „lub w oddzielnym akcie".

1562[1]. Postanowienia o poręce wekslowej wyłuszczone są w *Ustawie wekslowej.*

1902 maj. 27 (21504) II, art. 1562[1].

Jeżeli poręczenie za dług wekslowy wyrażone jest nie w samym wekslu, lecz w oddzielnym akcie, odpowiedzialność poręczyciela określa się nie na zasadzie ustawy wekslowej, lecz według ogólnych przepisów. (S. C. 267/80).

ODDZIAŁ 2.

Postanowienia szczególne o poręczeniu przy umowach ze skarbem.

1563. Postanowienia szczególne o poręce przy umowach ze skarbem wyłuszczone są w Ustawie o przedsiębiorstwie robót i dostawach dla skarbu, w Ustawie o czynszach skarbowych i w Dodatku specjalnym do Ustawy o stanach.

PROJEKT M. S.: Art. 1563 skreśla się.

1564. *Zastąpiony przez przepisy, wskazane w artykule 1563.*

1565. skreślony.

1566 *do* **1569** *zastąpione przez przepisy, wskazane w art. 1563.*

1570 do **1572** skreślone.

ROZDZIAŁ II.

O karze umownej.

1573. Kara bywa zastrzeżona:
1) przez ustawę;
2) przez postanowienie szczególne w umowie stosownie do zobopólnego porozumienia stron umawiających się.

Por. ustawy pod art. 1575 i nast.

[1]) Obecnie p. 2 art. 528 Ust. post. handl. wyd. 1903 r.

I. O karze, zastrzeżonej przez ustawę.

1574. Ustawa zastrzega karę za uchybienie:

1) zapłaty należności z zobowiązań pożyczkowych pomiędzy osobami prywatnemi;

2) wykonania zobowiązań wobec skarbu.

Tamże.

1575. Z tytułu zobowiązań pożyczkowych pomiędzy osobami prywatnemi ten kto nie uiści należności z nich w terminie podlega jednorazowo ściągnięciu kary wysokości trzech procentów od całej niezapłaconej sumy. Od zapłaty tej kary wyłączone są tylko zobowiązania, zabezpieczone zastawem majątku nieruchomego.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 35 — 38; 1818 sierp. 31 (27524); 1834 lut. 2 (6775).

1. Ustawowa kara umowna ustanowiona jest (zob. art. 2039 t. X cz. 1) tylko dla takich zobowiązań pożyczkowych, które zgłoszone zostały do poświadczenia według przepisów art. 2036 t. X cz. 1; dla obligów zaś, sporządzonych bez zachowania tych przepisów, ustawowa kara nie jest przewidziana, a przeto może być do nich z mocy art. 1583 t. X cz. 1 włączony warunek o karze umownej dobrowolnej. (S. C. 1158/72, 208/77 i in.).

2. Nie może być uważane, iż oblig, płatny na żądanie, nie podpada pod przepis art. 1575 wobec nieoznaczenia w nim terminu zapłaty, gdyż domyślnym terminem wykonania tego rodzaju zobowiązań pożyczkowych jest moment zgłoszenia zobowiązania celem ścięgnięcia należności, przez co wyraża się wola wierzyciela otrzymania z powrotem od dłużnika należnej od niego sumy. (S. C. 299/73).

1576. Postanowienia szczególne o karze ustawowej przy zobowiązaniach wobec skarbu wyłuszczone są w Ustawie o przedsiębiorstwie robót i dostawach dla skarbu.

PROJEKT M. S.: Art. 1576 skreśla się.

1577 *do* **1581** *zastąpione przepisami, oznaczonemi w art. 1576.*

1582. uchylony.

1861 lip. 4 (37197).

II. O karze, zastrzeżonej przez umowę.

1583. Zamieszczenie w umowie postanowienia o karze w takich przypadkach, w których ustawa jej nie określa, jak również wszelkich innych postanowień dobrowolnych dla zwiększenia mocy zobowiązań dłużnych, zależne jest od wzajemnego porozumienia osób zawierających umowę.

1834 lut. 2 (6775); 1879 mar. 6 (59370). — Por. ust. powoł. pod art. 1530.

1. Kara umowna może być włączona do głównej umowy, której wykonanie ma zabezpieczać, lecz tak samo może stanowić przedmiot innej, oddzielnej umowy. (S. C. 175/71).

2. Umowa o karze może poprzedzać zawarcie głównej umowy. (S. C. 625/74).

3. P. tezy 7 i 8 pod art. 1554.

4. Art. 1583 wyraźnie stanowi, iż warunek o karze umownej może być włączony do umowy, gdy nie jest w danym przypadku przewidziana kara umowna ustawowa, nie jest więc taki warunek dopuszczalny przy zobowiązaniach pożyczkowych, co do których, jak wynika z art. 1575, przewidziana jest ustawowa kara w razie nieuiszczenia należności w terminie. (S. N. 24/29).

5. Przepis art. 1583 wyklucza karę umowną dobrowolną, gdy sama ustawa tę karę ustanawia, co ma miejsce przy umowie pożyczki pomiędzy osobami prywatnemi i przy umowie ze Skarbem Państwa (art. 1574 t. X. cz. 1). (S. N. 41/31).

6. P. tezę 1 pod art. 1575.

7. Warunek o karze umownej w tych przypadkach, gdy kara ustanowiona jest przez samą ustawę (pp. 1 i 2 art. 1574 t. X cz. 1), nie może być włączony do tekstu tego zobowiązania, którego prawidłowe wykonanie powyższy warunek ma zabezpieczać, niema jednak żadnych przeszkód prawnych ku temu, aby celem lepszego zabezpieczenia umowy, dla której jest przewidziana kara ustawowa, strony zawarły jeszcze oddzielną umowę w przedmiocie kary umownej dobrowolnej. (S. C. 61/15, 268/70 i in.).

8. Karą umowną może być zabezpieczone tylko zobowiązanie, związane z interesem materjalnym; dlatego też kara umowna, ustanowiona na przypadek cofnięcia przez mocodawcę pełnomocnictwa, nie może być zasądzona, gdy zostało stwierdzone, iż kara umowna miała jedynie na celu ograniczenie swobody mocodawcy. Gdyby nawet uznać za dopuszczalną karę umowną na zabezpieczenie interesu natury moralnej, w każdym razie sądowi winno być przy żądaniu zasądzenia kary wyjaśnione, na czem ten interes polega, aby mógł ocenić jego zgodność z prawem. (S. C. 83/03).

9. Por. tezę 2 pod art. 2330.

10. Wykonanie warunku umowy co do kary może być zabezpieczone nową karą umowną. (S. C. 83/74).

11. Prawo do kary umownej winno być oparte na umowie pisemnej (S. C. 78/72), która może być zawarta w formie aktu prywatnego. (S. C 416/69).

12. Skutki cesji zobowiązania, zabezpieczonego specjalnym warunkiem o karze, winny być różne, zależnie od tego, czy razem z głównem zobowiązaniem przekazane zostało prawo do kary umownej, czy też nie. Jeżeli zobowiązanie zostało przekazane wraz z zapisem o karze, nowy wierzyciel nabywa wszelkie prawa do kary, służące pierwotnemu wierzycielowi; jeżeli natomiast przedmiotem przelewu było samo tylko zobowiązanie, bez klauzuli o karze, prawo dawnego wierzyciela do dochodzenia kary umownej winno być uzależnione od tego, kiedy mianowicie nastąpiło przekazanie zobowiązania — czy po, czy też przed wyznaczonym w niem terminem zapłaty; w pierwszym przypadku prawo do zabezpieczającej tę zapłatę kary umownej zostało nabyte przez cedenta jeszcze przed dokonaną cesją, w drugim zaś przypadku należy uznać, że wierzyciel, który zbył zobowiązanie przed tem, nim powstało jego prawo żądania kary umownej, tem samem wyrzekł się tego prawa, gdyż z chwilą przekazania przez niego zobowiązania skutki niewykonania tegoż nie dotykały już jego interesów i zależały od wzajemnego porozumienia nowych kontrahentów. (S. C. 83/78).

13. Osobę trzecią, która przyjęła umowę do wykonania, obowiązuje też zabezpieczający wykonanie tej umowy warunek o karze. (S. C. 41/92).

1584 *dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej.*

PROJEKT M. S.: Art. 1584 skreśla się.

1585. Kara, określona przez umowę, podlega ściągnięciu w tej wysokości, jaka jest oznaczona, a przytem niezależnie od odpowiedzialności za niewykonanie samej umowy, która i po zasądzeniu kary pozostaje w mocy, chyba że z treści umowy wynikało, że przez uiszczenie kary umowa wygasa.

Por. ust., powoł. pod art. 1530.

1. Kara umowna jest karą za uchybienie w wykonaniu umowy, ustanowioną w pewnej określonej wysokości przez ustawę lub umowę celem wzmocnienia siły umowy; wobec tego prawo do poszukiwania kary umownej powstaje tylko w razie takiego uchybienia w wykonaniu umowy, które wynikło z winy dłużnika, a nie z powodu wypadku losowego lub innych okoliczności, które uczyniły wykonanie umowy niemożliwem. (S. C. 71/03, 96/09). Wyżej wyłuszczona teza ma zastosowanie również wówczas, gdy przedmiotem umowy są rzeczy zamienne. (S. C. 71/03). Do zdarzeń losowych odnosi się też pożar, jako zjawisko żywiołowe. (S. C. 56/14).

2. P. tezę 1 pod art. 684.

3. Kara za niewykonanie zobowiązania, jaką jest z charakteru swego kara umowna, jest uzależniona od istnienia winy obowiązanego i nie może być wymierzana, gdy wina ze strony dłużnika ustała. (S. N. 10/31).

4. Spadkobierca nie może się powoływać iż warunki zawartej przez spadkodawcę sekretnej umowy, której wykonanie zabezpieczone było karą umowną, nie były mu znane, gdy skierowane przeciwko niemu żądanie zasądzenia tej kary oparte jest na winie samego spadkodawcy, w tym bowiem razie prawo wierzyciela do dochodzenia kary umownej wynikło jeszcze za życia spiadkodawcy a należna suma kary stanowi dług, obowiązujący spadkobiercę. (S C. 96/09).,

5. Kara umowna nie podlega zasądzeniu, gdy naruszenie umowy polegało na niedopłaceniu kilku kopiejek, spowodowanem omyłką arytmetyczną w obliczeniu, gdyż jedynie wina dłużnika w niedotrzymaniu umowy uzasadnia ściągnięcie od niego kary. (S. C. 52/05).

6. Uznanie warunku co do kary umownej za nieważny nie pociąga za sobą nieważności umowy, zabezpieczonej tą karą. (S. C. 84/77).

7. Niezgłoszenie żądania zasądzenia kary umownej, przewidzianej przez ustawę, jednocześnie z żądaniem zasądzenia kapitału pozbawia prawa dochodzenia jej następnie w oddzielnem powództwie. (S. C. 171/74). Natomiast powództwo o karę umowną dobrowolną może być wytoczone oddzielnie od powództwa o kapitał. (S. C. 1602/73, 171/74).

8. Prawo żądać zapłaty kary umownej powstaje z chwilą pogwałcenia umowy lub tego jej warunku, którego wykonanie zabezpieczone jest karą; gdy więc w umowie określony jest termin na jej wykonanie i ustanowiona jest kara właśnie za niedotrzymanie tego terminu, prawo dochodzenia kary umownej powstaje dla strony już w momencie uchybienia terminu przez kontrahenta i prawo to nie jest uzależnione od zgłoszenia przez nią żądania wykonania przez stronę zobowiązaną umowy. (S. C. 872/75, 40/79; contra — S. C. 854/71).

9. Zasądzenie od strony kary umownej za niewykonanie umowy w terminie wyznaczonym nie zwalnia strony od obowiązku wykonania samej umowy, o ile w niej inaczej nie postanowiono; w razie zaś dalszego jej niewykonania strona winna obowiązana jest wynagrodzić drugą stronę za spowodowane jej tem straty. (S. C. 310/69, 638/72).

10. Włączony do umowy warunek o karze nie wyłącza ani żądania wykonania samego zobowiązania, ani żądania pokrycia strat, spowodowanych jego niewykonaniem, o ile nie przewidziano w umowie, że przez zapłatę kary umownej zobowiązanie wygasa. (S. C. 71/03).

11. Zasądzenie kary umownej od strony, która zobowiązała się pod rygorem kary do płacenia należnych na mocy umowy pieniędzy w określonych terminach i zobowiązania tego jeden raz już nie dotrzymała, nie zwalnia

jej od uiszczenia kary i za każde następne naruszenie umowy. (S.C. 588/72).

12. Wykonanie dobrowolne umowy po upływie wyznaczonego w niej terminu nie zwalnia od obowiązku zapłacenia kary umownej, przewidzianej za zwłokę, chociażby strona przeciwna przyjęła to wykonanie. (S. C. 90/71).

13. Upadłość dłużnika nie pozbawia wierzyciela prawa żądania przewidzianej w umowie kary. (S. C. 159/71).

14. Zgodnie z art. 1583 i 1585 t. X cz. 1 określenie wysokości kary umownej pozostawione jest woli stron kontraktujących. (S. N. 189/30, S. C. 74/94).

15. Kara umowna może być oznaczona albo w określonej cyfrze, albo pod postacią wypłat perjodycznych, chociażby wysokość tych wypłat przekraczała odsetki prawne. (S. C. 509/76).[1])

16. Perjodyczna kara umowna za niepłacenie procentów od kapitału, określona w procentach od niezapłaconej sumy procentów, stanowi w istocie rzeczy warunek o liczeniu procentów składanych i wobec tego nie może być wyznaczana w wysokości, przekraczającej stopę odsetek prawnych. (S. C. 108/93).

17. Perjodyczna kara umowna, ustalona przez strony w pewnej wysokości za każdy dzień zwłoki, nie może być zasądzona za czas aż do wykonania przez dłużnika zobowiązania, lecz w wyroku winien być określony ścisły moment, do którego może trwać naliczanie perjodycznej kary umownej; za moment taki należy przyjąć wytoczenie powództwa, albowiem według tego czasu określa się stosunek faktyczny i prawny stron i w tym momencie następuje likwidacja tego stosunku. (S. N. 10/31).

18. Po zapadnięciu prawomocnego wyroku, zasądzającego kapitał i karę umowną, która była żądana w mniejszej sumie, niż się należała, nie może być wytoczone nowe powództwo o zasądzenie pozostałej sumy kary umownej. (S. C. 256/80).

PROJEKT M. S.: Art. 1585. Dodaje się w końcu:

„Jeżeli kara umowna jest oczywiście nadmierna i wyraźnie krzywdząca, to Sąd może ją zmniejszyć, powinien wszakże wziąć pod uwagę nie tylko materjalną szkodę, wyrządzoną wierzycielowi, lecz i wszelki inny uprawniony interes jego".

1586 *dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej.*

PROJEKT M. S.: Art. 1586 skreśla się.

ROZDZIAŁ III.

O zastawie majątków nieruchomych.[2])

1587. Zastawem majątku nieruchomego zabezpieczone być mogą umowy:

1) ze skarbem i

2) pomiędzy osobami prywatnemi.

---

[1]) *Przyp. tłum.* Wyrok ten zapadł przed wydaniem noweli z dn. 6 marca 1879 r., która zmieniła brzmienie art. 1583, dawniej zawierającego końcowy ustęp treści następującej: „takie warunki do rzędu procentów lichwiarskich zaliczane nie są".

[2]) *Przyp. tłum.* Przepisy o zastawie majątku nieruchomego podajemy jako obowiązujące dotąd, gdyż wyraźnie uchylone nie zostały, aczkolwiek z dn. 1 stycznia r. 1929, wobec wejścia w życie Prawa o ustroju sądów powszechnych, zniesiony został urząd zastępców starszego notarjusza i ustała rejestracja praw do nieruchomości na podstawie Ustawy notarjalnej z r. 1866. Por. przypisek 1 do art. 1420 na str. 775-ej tomu 1-go.

UWAGA: Postanowienia o zastawach przy zaciąganiu pożyczek w instytucjach kredytowych wyłuszczone są w ustawie kredytowej, oraz w statutach prywatnych i społecznych instytucyj kredytowych, według właściwości.

1. P. tezy 3, 4 i 6 pod art. 1554.
2. Zastawiony majątek nieruchomy stanowi nietylko zabezpieczenie pożyczonej sumy, lecz i jedyne źródło jej zaspokojenia (S. C. 187/80, 1/13); gdy więc zastawiony majątek został sprzedany i uzyskana suma została zużyta na spłacenie długu, to z tą chwilą ustały stosunki umowne między stronami. (S. C. 187/80).
3. Zapłata należności z aktu zastawu nieruchomości w razie niedokonania jej przez dłużnika może być poszukiwana wyłącznie z określonego, wymienionego w akcie zastawu majątku nieruchomego (S. C. 98/03, 34/08); rozciągać na inny majątek pretensję z aktu zastawu nieruchomości, niecałkowicie pokrytą przez sprzedaż zastawionego majątku, wierzyciel może tylko o tyle, o ile między stronami była zawarta specjalna co do tego umowa (S. C. 5/84, 34/08), zastawca bowiem nie jest pozbawiony prawa przyjąć na siebie wobec zastawnika odpowiedzialność co do dopłaty należności z aktu zastawu nieruchomości do pełnej sumy i takie zobowiązanie podlega wykonaniu zarówno przez samego dłużnika, jak i, w razie ogłoszenia mu upadłości, przez zarząd konkursowy. (S. C. 74/01).
4. Jeżeli dług z aktu zastawu majątku nieruchomego zabezpieczony jest zarówno ziemią, jak i lasem, stanowiącym jej przynależność, przyczem wolą i zamiarem stron było, aby pod lasem rozumieć drzewa, nietylko na pniu rosnące, lecz również i zrąbane, to oddzielenie przez zastawcę lasu od ziemi i przerobienie go na materjał leśny nie zwalnia go od obciążenia zastawem i może mieć tylko ten skutek, że zastaw nieruchomości przekształcił się w zastaw ruchomości. (S. C. 80/97).

ODDZIAŁ 1.

O zastawach przy umowach ze skarbem.

1588. Postanowienia szczególne o zastawie majątków nieruchomych przy umowach ze skarbem, wyłuszczone są w Ustawie o przedsiębiorstwie robót i dostawach dla skarbu.

PROJEKT M. S.: Art. 1588 skreśla się.

1589 *do* **1626.** *Zastąpione przez postanowienia, wskazane w artykule 1588.*

ODDZIAŁ 2.

O zastawie majątków nieruchomych pomiędzy osobami prywatnemi.

I. O oddaniu w zastaw majątku nieruchomego.

1627. Oddawać w zastaw majątek nieruchomy mogą tylko ci, którzy mają prawo go zbyć.

Por. ks. III, dz. III, rozd. II; 1853 lut. 24 (27046) art. 3.

P. tezę 1 pod art. 567.

Zwód Praw t. IX Dod. specj. do Ustawy o stanach. Ks. I. Ogólna Ustawa włościańska. (Wyd. r. 1902 i kontyn.).

20. Gromadom włościańskim i włościanom poszczególnym zabrania się oddawania gruntów nadanych w zastaw osobom i instytucjom prywatnym, chociażby pożyczka wykupowa na te grunty została już umorzona. Skierowanie do wspomnianych gruntów egzekucji na mocy wyroków sądowych oraz sprzedaż tych gruntów z mocy takich wyroków dozwolona jest jedynie na zaspokojenie roszczeń z tytułu aktów zastawu, sporządzonych trybem przepisanym przed ogłoszeniem zatwierdzonej przez Cesarza w dniu 14 grudnia roku 1893 uchwały Rady Państwa o niektórych środkach w celu zapobieżenia przedwczesnego zbywania nadanych gruntów włościańskich.

1893 gr. 14 (10151). I, art. 3.

Postanowienia prawa z dn. 14 grudnia 1893 r., jako stojące na straży ogólno-państwowych interesów, winny być stosowane przez sądy niezależnie od powołania się stron. (S. C. 94/02).

20[1] (wedł. kontyn. r. 1912). Bank Ziemski Włościański udziela pożyczek pod zastaw gruntów nadanych włościańskich na zasadach, wyłuszczonych w Statucie tego Banku (wyd. r. 1912).

1912 lip. 5 (zb. pr. i r. 1448).

Zwód Praw t. XI cz. 2. Ustawa Kredytowa. Dział VII. Statut Banku Ziemskiego Włościańskiego. (wedł. kontyn. r. 1912).

74. Do czasu całkowitego umorzenia długu, obciążającego działkę gruntu, nabytą przy pomocy Banku, działki tej nie wolno obciążyć jakiemikolwiek zobowiązaniami, poza długiem wobec poprzedniego właściciela, ujawnionym przy nabyciu i niespłaconym. Skierowanie do rzeczonej działki egzekucji sądowej dozwolone jest tylko z tytułu tego długu wobec poprzedniego właściciela.

1895 list. 27 (12195), stat., art. 61.

1628. Brać majątek nieruchomy w zastaw mogą tylko ci, którym *według praw swego stanu* wolno go posiadać.

Por. Ustaw. o stan. i Dod. specj. do Ust. o stan.

PROJEKT M. S.: Art. 1628 skreśla się.

1629. Dawać w zastaw wolno tylko taki majątek, który należy do dającego prawem własności.

Przeto:

1) nieważne są zastawy majątku cudzego bez należytego w tym przedmiocie upoważnienia prawnego; jeżeli zastawu dokonano przez podstęp, to dający w zastaw nietylko jest obowiązany do wynagrodzenia rzeczywistego właściciela za

wszystkie straty i do uiszczenia wierzycielowi pożyczonych od niego pod zastaw pieniędzy, lecz nawet podlega odpowiedzialności prawnej przed sądem karnym;

2) nieważny jest zastaw majątku będącego w posiadaniu dożywotniem, jeżeli takiego prawa w stosunku do majątku nabytego nie udzielono posiadaczowi przez testament; lecz i w tym przypadku dożywotnikowi wolno dokonać zastawu tylko za zezwoleniem *Senatu rządzącego.*

1649 st. 29 (I) r. XVII, art. 2, 35, 36; 1814 czer. 15 (25606); 1817 lut. 15 (26678); 1845 sierp. 15 (19283) kod., art. 2217; 1862 lut. 27 (38005) art. 16.

UWAGA: Wypadki, w których uznaje się za nieważny zastaw majątku, dokonany przez osobę stanu kupieckiego, która stała się niewypłacalna, wyłuszczone są w Ustawie postępowania sądowego handlowego (wyd. r. 1903, art. 460 i nast.)"[1])

1. Obciążenia majątku, skonfiskowanego przez władze rosyjskie i sprzedanego na mocy instrukcji z dn. 23 lipca 1865 r. (P. Zb. Pr. Imp. Ros. 1867 r. poz. 42328a), dokonane przez nabywcę przed odrodzeniem Państwa Polskiego, nie upadają na skutek uznania w następstwie wyrokiem owego majątku za własność spadkobierców pierwotnego właściciela, któremu był skonfiskowany. (S. N. 46/31).[2])

2. P. tezy 1 pod art. 635 i 2 pod art. 1384.

3. P. tezy pod art. 1301.

4. Spór o nieprawność i fikcyjność zastawu może być zgłoszony przez właściciela majątku w ciągu okresu przedawnienia, nawet po sprzedaży zastawionego majątku, dokonanej w drodze egzekucji z powyższego aktu zastawu. (S. C. 133/82, 103/89).

5. Przysługujące na mocy art. 76 Ustawy kredytowej wyd. 1903 r. czynszowym posiadaczom gruntów miejskich prawo oddawania tych gruntów wraz ze znajdującemi się na nich budynkami na zastaw instytucjom kredytu długoterminowego nie dotyczy czynszowych posiadaczy majątków, znajdujących się[3]) w miastach dominjalnych. (S. C. 44/06).

PROJEKT M. S.: Art. 1629. Pozostawia się tylko pierwsze zdanie, reszta skreśla się.

1630. Dawać i brać w zastaw można tylko majątek wolny. Przeto:

1) nieważny jest zastaw majątku, pozostającego pod zapowiedzeniem: majątek w tych warunkach zastawiony, pozostaje nadal obciążony z mocy poprzedniego zapowiedzenia; wierzycielowi zaś, który wziął w zastaw majątek, będący pod zapowiedzeniem, służy prawo żądania zaspokojenia od tego, kto dał zastaw; gdyby zaś ten okazał się niewypłacalny, wolno mu poszukiwać strat na osobie urzędowej, która akt zastawu zatwierdziła (a);

2) gdy ten sam majątek zastawiono różnym osobom, to ten tylko zastaw pozostaje w mocy, co do którego akt

[1]) Patrz wyżej pod art. 112.

[2]) Zasada prawna, ustalona przez Izbę I Sądu Najw. w składzie 7 sędziów.

[3]) W wyroku omyłkowo napisano: „nie znajdujących się".

zastawu najpierw został sporządzony; pozostałym wierzycielom służy prawo poszukiwania należności na dłużniku (b).

(a) 1810 st. 24 (24102); wrz. 30 (24363); 1823 wrz. 29 (29620); 1826 maj. 24 (365); 1828 maj. 31, ukaz.; 1845 sierp. 15 (19283) Kod. art. 492, 494, 2211, 2217; 1851 mar. 21 (25055) IV, art. 1; 1864 list. 20 (41476) art. 1066 i nast.; (41477) art. 1331 — 1336; 1866 kw. 14 (43186) art. 59, 64, 158, 214; 1896 maj. 13 (12932). — (b) 1737 sierp. 1 (7339) art. 1; 1845 sierp. 15 (19283) kod. art. 2217.

1. Akt zastawu majątku, będącego pod zapowiedzeniem, nieważny jest nawet wtedy, gdy wydany został wzamian aktu zastawu, sporządzonego przed zapowiedzeniem majątku. (S. C. 253/77).

2. Gdy po uznaniu na mocy wyroku sądowego aktu zastawu za nieważny sporządzony został drugi akt zastawu na rzecz innej osoby, przywrócenie przez nowy wyrok sądowy mocy pierwszego aktu zastawu nie powoduje nieważności drugiego aktu zastawu i pierwszy wierzyciel może jedynie domagać się przyznania mu pierwszeństwa zaspokojenia. (S. C. 314/77).

3. Unieważnienie przez ostateczny wyrok sądowy licytacji majątku nieruchomego skutkuje powrót majątku do tego stanu prawnego, w jakim się znajdował przezd licytacją, i wobec tego akt zastawu, który obciążał majątek do czasu licytacji i ze względu na jej unieważnienie nie został uregulowany, odzyskuje swą moc, a jako dawniejszy korzysta z pierwszeństwa wobec późniejszego aktu zastawu, wydanego przez nabywcę majątku na licytacji, następnie unieważnionej. (S. C. 62/88).

4. Majątek nieruchomy, obciążony zastawem chociażby nie na rzecz instytucji kredytowej, a na rzecz osoby prywatnej, może byc zastawiony w inne jeszcze ręce na mocy drugiego, trzeciego i t. d. aktu zastawu, z tym jednak warunkiem, że starszemu pod względem czasu zawarcia aktu zastawnikowi będzie służyło prawo pierwszeństwa zaspokojenia z zastawionego majątku; sporządzenie aktów zastawu na takich warunkach nie jest sprzeczne z art. 1630 t. X cz. 1. (S. C. 88/89).

5. Na zastąpienie przez właściciela majątku rzeczowego zabezpieczenia, udzielonego wierzycielowi na zasadzie aktu zastawu, zabezpieczeniem pieniężnem, zgoda wierzyciela nie jest potrzebna; tego rodzaju zamiana zabezpieczenia w niczem nie zmienia stosunków wierzyciela i dłużnika, wypływających z umowy pożyczki, i umowa ta pozostaje w mocy. (S. C. 437/75).

6. Akt zastawu nadaje wierzycielowi prawo rzeczowe do zastawionego majątku od chwili sporządzenia aktu przez urząd lub zatwierdzenia go przez starszego notarjusza; procedura zaś sporządzenia aktu zastawu zakańcza się nie przez wydrukowanie zapowiedzenia, lecz przez wciągnięcie aktu zastawu do właściwych ksiąg i wydania go zastawnikowi, jak to wynika ze ścisłego brzmienia art. 1647 t. X cz. 1; dlatego też opóźnienie w wydrukowaniu zapowiedzenia nie może dotknąć praw zastawnika i pozbawić go pierwszeństwa wobec aktów zastawu, później zawartych. (S. C. 36/93).

PROJEKT M. S.: Art. 1630. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Zastawiać majątek nieruchomy można tylko wolny od zakazów, przeto zakazy powinny być przy zastawie usunięte z wyjątkiem zakazów z tytułu poprzedniego zastawu; na jeden bowiem majątek można sporządzić kilka kolejnych aktów zastawu".

Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dn. 31 sierpnia 1919 r., dotyczące wprowadzenia ustroju hipotecznego (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 18 poz. 157). Cz. IV.

Zamieszczone pod art. 1388, patrz tom 1-y str. 752.

Rozporządzenie Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z dn. 10 lipca 1920 r. w przedmiocie sprzedaży nieruchomości, obciążonych długami instytucji kredytu długoterminowego (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Fr. P. Nr. 16 poz. 233). Art. 2.

Zamieszczone pod art. 1388, patrz tom 1-y str. 753.

1630¹. Wyjątek z zasady, wyłuszczonej w artykule 1630, dopuszcza się w stosunku do zastawionych w państwowych instytucjach kredytowych majątków nieruchomych, które z wiedzą tych instytucyj mogą być pozatem dawane w zastaw instytucjom i osobom prywatnym. Wyjątki zaś co do majątków nieruchomych, zastawionych w prywatnych spółkach bankowych, wyłuszczone są w statutach tych spółek.

1862 lut. 12 (37970) III; 1864 maj. 20 (40898); 1866 maj. 5 (43268) § 27.— Por. Ust. Kredyt., r. VI, VII, X, art. 40 i nast.; XI.

UWAGA: Majątki w gubernjach zachodnich, zabezpieczające dług z tytułu pożyczki, udzielonej przez Zarząd Główny Urządzeń Rolnych i Rolnictwa, mogą być, za pozwoleniem Głównozarządzającego Urządzeniami Rolnemi i Rolnictwem, ponadto zastawiane u instytucyj i osób prywatnych. Jeżeli jednak na majątku, na którego nabycie udzielono pożyczki z Zarządu Głównego Urządzeń Rolnych i Rolnictwa, przed udzieleniem tej pożyczki ciążyły już długi bankowe i skarbowe, przekazane nabywcy, to na zastaw majątku tego u osób prywatnych należy, oprócz pozwolenia Głównozarządzającego Urządzeniami Rolnemi i Rolnictwem, uzyskać pozwolenie instytucji kredytowej, w której majątek jest zastawiony, oraz miejscowej izby skarbowej.

1867 paźdz. 6 (45010); 1893 maj. 31 (9701); 1894 mar. 21 (10457) II; 1905 maj. 6 (26172) V; czer. 6 (26369).

1. Prawo obowiązujące zawiera jednakowe dla instytucyj kredytowych i dla Skarbu przepisy o trybie ustanawiania prawa zastawu na majątkach nieruchomych. W tym celu starszy notarjusz wydaje świadectwo zastawnicze, stwierdzające prawo własności zastawcy i wyjaśniające stan majątku pod względem egzekucyj i zapowiedzeń; o wydaniu świadectwa starszy notarjusz czyni adnotację w rejestrze akt wieczystych i nakłada na majątek zapowiedzenie; świadectwo to winno być złożone do instytucji bankowej lub do zarządu skarbowego; na mocy świadectwa instytucja bankowa lub zarząd skarbowy bezpośrednio przyjmuje majątek na zastaw i dokonywa tranzakcji, którą ten zastaw ma zabezpieczyć, bez udziału starszego notarjusza, u którego koncentrują się dane o późniejszych, po wydaniu przez niego świadectwa, zapowiedzeniach; wreszcie po przyjęciu majątku na zastaw nakłada się na majątek nowe zapowiedzenie. (S. C. 53/93).

2. Starszeństwo długu, zabezpieczonego majątkiem nieruchomym na zasadzie świadectwa zastawniczego, w stosunku do innych długów, zabezpieczonych tymże majątkiem, określa się według czasu nałożenia zapowiedzenia z powodu wydania świadectwa zastawniczego. Ten tryb ustalenia starszeństwa nie zwalnia instytucji kredytowej od obowiązku wyjaśnienia w możliwie najbliższym do wydania pożyczki czasie, jakie zapowiedzenia zostały nałożone na majątek po dokonaniu zapowiedzenia z powodu wydania świadectwa zastawniczego; zapowiedzenia te winny być wzięte przez bank pod uwagę przy

przyjęciu majątku na zastaw i bank obowiązany jest uregulować z udzielonej pożyczki zapowiedzenia, nietylko wymienione w świadectwie zastawniczem, lecz i późniejsze. Przytoczone wyżej wskazówki mają zastosowanie do zabezpieczonych zastawem pożyczek, udzielonych tak po, jak i przed wydaniem zatwierdzonego przez Cesarza w dn. 16 marca 1892 r. zdania Rady Państwa o świadectwach zastawniczych (Zb. pr. i r. 1895 Nr. 41 poz. 429)[1]. Celem otrzymania dodatkowej pożyczki pod zastaw majątku należy przedstawić, chociażby pożyczka ta miała być otrzymana z tej samej instytucji kredytowej, która wydała początkową pożyczkę, dodatkowe świadectwo zastawnicze, a według czasu dokonania zapowiedzenia majątku z powodu wydania tego świadectwa będzie podlegało określeniu starszeństwo dodatkowej pożyczki. (S. C. 53/93, 4/94).

PROJEKT M. S. Art. 1630¹ Otrzymuje brzmienie następujące:
„Zastaw majątków w instytucjach kredytowych dokonywa się zgodnie ze statutami tych instytucji".
Uwaga do art. 1630¹. Skreśla się.

1631. Nie zabrania się dawania i brania w zastaw majątku będącego w sporze, jeżeli nie pozostaje pod *zapowiedzeniem*; lecz w tych razach urząd, sporządzający akt zastawu, obowiązany jest uczynić takież przypomnienia co do rękojmi, jak przy aktach kupna. Przeto, jeżeli na skutek sporu majątek zostanie przez sąd przyznany komu innemu, zastaw jego unieważnia się, wierzycielowi zaś służy prawo żądać od dłużnika bądź innego zastawu, bądź uiszczenia pożyczki wraz z poniesionemi stratami.

1649 st. 29 (I) r. X, art. 244; 1809 wrz. 20 (23851); 1866 kw. 14 (43186) art. 66, 154 p. 3; 157, 159.

1. Przepisy art. 1392 i 1631 t. X cz. 1 mają zastosowanie do takich przypadków, gdy posiadanie spornego majątku było nieprawne z punktu widzenia przepisów art. 525—529 t. X cz. 1, przyczem w stosunku do nieprawnego posiadania w dobrej wierze dopuszczony jest wyjątek, ustanowiony w art. 1301 t. X cz.1. Jeżeli zaś posiadanie było prawne, przewidziane w art. 513 i 524 tegoż tomu X, i spór o majątek nie powstał wskutek tego, iż majątek, stanowiący własność powoda, znajduje się w nieprawnem posiadaniu, lecz wypływa z jakichkolwiek osobistych stosunków miedzy stronami, to zbycie lub obciążenie zastawem majątku przez legalnego jego posiadacza pomimo zgłoszonego sporu, o ile tylko majątek nie został poddany zapowiedzeniu w trybie zabezpieczenia powództwa na zasadzie art. 591 i nast. Ust. post. cyw., nie może skutkować uznania takiego zbycia lub zastawu za nieważny. Wobec tego ważny jest zastaw majątku przez obdarowanego w czasie, gdy przeciwko niemu wytoczone już zostało przez darującego powództwo o zwrot daru z powodu okazania oczywistego braku uszanowania lub z powodu niewykonania warunków darowizny[2]. (S. C. 62/86).

2. P. tezę 1 pod art. 1392 oraz przyp. tłum. pod tą tezą.

3. Art. 1631 przewiduje wyłącznie przypadki, gdy zastaw zostaje unieważniony całkowicie, t. j. gdy zastawiony majątek w wyniku sporu sądowego, który strony kontraktujące miały na widoku, zostaje w całości zasądzony trzeciej osobie, i przeto przepis ten nie może mieć zastosowania do przy-

[1]) Załącznik do art. 192¹ Ust. notar.
[2]) P. tezę 8 pod art. 974.

padku zmniejszenia wartości majątku z powodu częściowego jego odsądzenia; w ostatnim przypadku zastawnik może żądać odszkodowania za straty stosownie do art. 684 t. X. cz. 1. (S. C. 187/80).

PROJEKT M. S.: Artykuł 1631 skreśla się.

1632. Majątek nieruchomy, stanowiący wspólną własność, nie może być zastawiony inaczej, jak za zgodą wszystkich współwłaścicieli.

1649 st. 29 (I) r. XVII art. 13, 14.

1633. Dwory (por. art. 394, uw. 1), zakłady przemysłowe, fabryki, manufaktury i sklepy, będąc majątkami niepodzielnemi, nie mogą być zastawiane częściowo.

1762 kw. 20 (11511); paźdz. 11 (11681).

PROJEKT M. S. Art. 1633. Otrzymuje brzmienie następujące: „Nie wolno zastawiać częściowo rzeczy niepodzielnych".

1634. *Lasy i grunty, należące do zakładów górniczych posesorskich, nie mogą być oddzielnie od nich zastawiane.*

1721 st. 18 (3711); 1723 gr. 3 (4378) art. 17; 1752 mar. 12 (9954); 1753 list. 5 (10147); 1798 mar. 16 (18442); 1820 gr. 13 (28493); 1861 lut. 19 (36657); (36661) art. 2 p. 1; (36667) art. 1; mar. 16 (36739); 1862 gr. 3 (38989); 1863 maj. 27 (39675); 1864 paźdz. 13 (41349) art. 1, 2; 1865 paźdz. 13 (42551) art. 1, 2; 1866 gr. 1 (43927) art. 1, 2.

1635. Grunty, nadane byłym włościanom państwowym na własność stosownie do przepisów z dnia 20 lutego 1803 roku (20620), nie mogą być przy zastawie dzielone na działki mniejsze niż osiem dziesięcin.

1803 lut. 20 (20620) art. 8; 1848 lip. 15 (22444); 1866 st. 18 (42899) art. 1.

PROJEKT M. S: Artykuły 1634 i 1635 skreślają się.

1636 i **1637** uchylone.

1861 lut. 19 (36657); (36674) I, art. 4, uw. 1; 1864 paźdz. 13 (41349) art. 1, 2; 1865 paźdz. 13 (42551) art. 1, 2; 1866 gr. 1 (43927) art. 1, 2.

1638. Zakazy szczególne, powyżej w księdze III w rozdziale o kupnie sprzedaży wyłuszczone co do majątków, które nie mogą być zbywane bez szczególnego zezwolenia, mają zastosowanie również i do zastawów.

1863 maj. 27 (39675). — Por. ust. powoł. pod art. 1393.

1639. *Fundusze społeczne, gromadzone przez społeczności szlacheckie z mocy udzielonego im prawa, mogą być przez nie wypożyczane pod zastaw majątków nieruchomych na zasadach ogólnych, przy zachowaniu postanowień następujących:*

1) zaświadczenie o wolności branego w zastaw majątku nieruchomego wydaje starszy notarjusz według przepisów, wyłuszczonych

w Ustawie o przedsiębiorstwie robót i dostawach dla skarbu (wyd. r. 1900 art. 65 i nast.);

2) akt zastawu na majątek taki sporządzony być musi na imię całej społeczności szlacheckiej.

1796 st. 16 (17427); 1841 lip. 12 (14734); 1866 kw. 14 (43186) art. 154 p. 3; 1868 czer. 30 (46061); 1878 maj. 2 (58457); 1884 maj. 8 (2211); 1896 maj. 13 (12932).

PROJEKT M. S.: Artykuł 1639 skreśla się.

1640 uchylony.

1869 list. 13 (47656) art. 1, 2.

1641. Majątki, należące do ordynacyj dziedzicznych, oraz do ordynacyj tymczasowych (por. art. 493[24]) *tudzież istniejące na prawie majoratów w gubernjach zachodnich*, nie mogą być zastawiane; jednakowoż właścicielowi ordynacji dziedzicznej, w pewnych, powyżej w artykułach 489, 1069, 1211 i 1212 określonych wypadkach i zgodnie z wyłuszczonemi w tychże artykułach postanowieniami, służy prawo zaciągania pożyczek pod zastaw dochodów z majątku ordynacji.

1842 gr. 6 (16297) art. 16; 1845 lip. 16 (19202) art. 43; 47—49; 1899 maj. 25 (16949) art. 24.

PROJEKT M. S.: Artykuł 1641 skreśla się.

II. O sporządzeniu wieczystego aktu zastawu.

1642. Akt, ustanawiający zastaw majątku nieruchomego, sporządza się trybem *wieczystym* i zwie się aktem zastawu majątku nieruchomego.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 4 p. I; 5; 1866 kw. 14 (43186) art. 158 p. 6; 160.

1. Umowa pożyczki pieniędzy na zastaw ruchomości lub nieruchomości zawiera w sobie z jednej strony zobowiązanie dłużnika do zapłacenia zapożyczonej sumy w określonym terminie, a z drugiej — prawo wierzyciela, w razie niewykonania tego, otrzymać zaspokojenie z pewnego wskazanego w umowie majątku. Aby wierzyciel mógł urzeczywistnić powyższe prawo, ustawa wymaga, by umowa o zabezpieczeniu długu majątkiem była zawarta z zachowaniem ustanowionych przepisów prawnych; niezachowanie tych przepisów nie zwalnia jednak dłużnika od obowiązku wykonania przyjętego na siebie zobowiązania zwrotu otrzymanych pieniędzy, a może tylko pozbawić wierzyciela prawa otrzymania zaspokojenia tym sposobem, jaki dla wykonania aktów zastawu przez prawo jest przepisany. (S. C. 139/74).

2. Zatwierdzenie przez starszego notarjusza umowy pożyczki, zabezpieczonej zastawem majątku nieruchomego, stanowi z mocy ustawy jeden z koniecznych warunków ważności takiej umowy; należy jednak przytem zauważyć, że z dwóch części składowych pomienionej umowy: pożyczki i zastawu — zatwierdzenie jest niezbędną formą dokonania tylko zastawu, jako wprowadzającego pewne ograniczenia w prawa dłużnika do zastawionego majątku, sama zaś pożyczka nie wymaga formy wieczystej i może być sporządzona trybem notarjalnym, trybem oblaty lub prywatnym. Zgodnie z tem niezatwierdzenie przez starszego natarjusza aktu pożyczki na zastaw majątku nieucho-

mego pozbawia ten akt wszelkiego znaczenia tylko pod względem zabezpieczenia długu majątkiem dłużnika, ale samo przez się nie pozbawia go jeszcze znaczenia dowodu takich wskazanych w nim zdarzeń i działań stron kontraktujących, które mogły nastąpić przy samem zawarciu tranzakcji, a nie wymagały dla swej ważności zatwierdzenia aktu przez starszego notarjusza. Z powyższego wynika, że chociaż niezatwierdzony przez starszego notarjusza akt pożyczki na zastaw majątku nieruchomego nie może być wiarogodnym i bezspornym dowodem wypłacenia przez wierzyciela dłużnikowi wypożyczonych pieniędzy, to jednak akt ten, jeżeli zgodnie z wolą stron znajduje się w rękach wierzyciela, może być w myśl art. 460 Ust. post. cyw. przyjęty przez sąd za taki dowód, który stosownie do okoliczności danego przypadku może doprowadzić sąd do przekonania, że pieniądze zostały przez dłużnika otrzymane. (S. C. 247/80).

3. Akt zastawu nieruchomości czyli akt pożyczki na zastaw nieruchomego majątku składa się w istocie z dwóch umów: pożyczki i zastawu. Pożyczka w tym przypadku jest umową główną i należy do rzędu zobowiązań osobistych, umowa zaś zastawu stanowi zobowiązanie dodatkowe, ustanawiające prawo rzeczowe wierzyciela do majątku, będącego zabezpieczeniem wypożyczonej sumy. Stosownie do tych dwóch odrębnych części składowych aktu zastawu, odróżniają się zasadniczo w trybie jego wydania lub zawarcia, tak samo jak i przy innych aktach wieczystych, dwa momenty lub okresy, a mianowicie: zawarcie aktu zastawu u młodszego notarjusza i zatwierdzenie go przez starszego notarjusza. Umowa pożyczki sama przez się może być zawarta trybem notarjalnym, trybem oblaty lub prywatnym i dla ważności jej nie jest wymagane zatwierdzenie przez starszego notarjusza; zatwierdzenie to stanowi z mocy ustawy konieczny warunek ważności tylko drugiej z powyższych dwóch umów, wchodzących w skład pożyczki na zastaw nieruchomości, mianowicie zastawu, jako pociągającego za sobą pewne ograniczenie praw dłużnika do zastawionego majątku. Wobec tego sporządzony u młodszego notarjusza akt pożyczki na zastaw nieruchomości, niezatwierdzony przez starszego notarjusza, staje się wskutek tego pozbawiony mocy jedynie pod względem zabezpieczenia długu majątkiem nieruchomym; lecz niezatwierdzenie przez starszego notarjusza powyższego aktu samo przez się bynajmniej nie pozbawia go wszelkiego znaczenia prawnego i może on, jak to wyjaśnił już Senat w wyroku Nr. 247 z r. 1880[1]), służyć dla sądu, stosownie do okoliczności danej sprawy, dowodem zapożyczenia pieniędzy przez dłużnika. (S. C. 121/81).

4. Akt pożyczki na zastaw majątku nieruchomego, sporządzony trybem notarjalnym i wręczony wierzycielowi celem złożenia go starszemu notarjuszowi do zatwierdzenia, lecz niezatwierdzony wskutek jednostronnego oświadczenia dłużnika, nie stanowi bezwzględnego dowodu zaciągnięcia pożyczki, któryby wkładał na dłużnika, w razie wytoczenia przez wierzyciela powództwa z takiego aktu, obowiązek udowodnienia swego twierdzenia, że pożyczka nie była dokonana. Określenie znaczenia i mocy dowodowej takiego aktu zależy, stosownie do okoliczności danej sprawy i wiarogodności złożonych przez strony dowodów, od uznania sądu, rozpoznającego istotę sprawy. (S. C. 111/85).

5. Prawo zastawu w rozumieniu Ustaw Cywilnych (t. X cz. 1 Zw. Pr.), jak świadczy o tem zamieszczenie przepisów o zastawie w księdze IV o zobowiązaniach, jest rzeczowem zabezpieczeniem zobowiązania, czyli nieodzownie domniemywa istnienie zobowiązania jako głównego stosunku prawnego, którego jest tylko akcesorjum; powód więc, domagający się zasądzenia sumy z aktu zastawu nieruchomości, nie dochodzi praw rzeczowych, lecz zasądzenia należności z umowy pożyczki, zabezpieczonej na zastawionej nieruchomości, wobec tego powództwo takie, narówni z dochodzeniem należności z jakiegobądź innego aktu pożyczki, jest powództwem osobistem. (S. N. 41/27).

[1]) P. wyżej teza 2.

6. Akt zastawu, jak i każdy akt pożyczki, gdy został sporządzony trybem przepisanym, stwierdza przez samą swą treść, że pożyczka została dokonana i że oznaczona w nim suma została przez zapożyczającego otrzymana; wobec tego dopuszczenie dowodu ze świadków na stwierdzenie nieotrzymania pomienionej sumy zmierzałoby do obalenia, wbrew art. 410 Ust. post. cyw., treści aktu zastawu. (S. C. 128/79).

7. Dopuszczalny jest spór o bezwałutowość aktu zastawu, podlegający rozstrzygnięciu na zasadzie przepisów Ustawy post. cyw., która stanowi, że treść dokumentów pisemnych, trybem przepisanym sporządzonych, może być obalona zapomocą również pisemnych dowodów. (S. C. 70/88).

8. Gdy akt zastawu jest bezwałutowy, nie można na zasadzie jego poszukiwać pieniędzy, bez względu na to, jaki był cel i jaka przyczyna sporządzenia takiego bezwałutowego aktu. (S. C. 93/96).

9. Art. 457 Ust. post. cyw., który, nadając aktom wieczystym cechy wiarogodności, nie usuwa ich jednocześnie z pod swobodnej oceny sądu, nie stoi na przeszkodzie do ustalenia odnośnie do aktu sprzedaży nieruchomości i aktu zastawu jej, spisanych według form, podanych w załącznikach do art. 1420 i 1643 t. X cz. 1 Zw. Pr. wydanie 1887 r., iż kwota, zabezpieczona zastawem, w rzeczywistości nie pochodzi z pożyczki, o której wspomina akt zastawu, lecz stanowi nieuiszczoną przy sprzedaży pozostałość ceny szacunkowej, aczkolwiek akt sprzedaży głosi o całkowitem jej uiszczeniu. (S. N. 41/29).

10. Okoliczność, że pieniądze, które były wypożyczone przez pewną osobę we własnem imieniu pod zastaw nieruchomości, należały do innej osoby, nie daje ostatniej prawa do zgłoszenia żądania o nadaniu jej praw wierzyciela z aktu zastawu, sporządzonego bez jej udziału, i osoba ta może tylko żądać zwrotu swych pieniędzy od tego, kto z nich skorzystał bezprawnie. (S. C. 33/12).

11. Zatwierdzenie przez starszego notarjusza aktu zastawu może nastąpić i po upływie terminu pożyczki. (S. C. 58/88).

12. Sporządzenie u młodszego notarjusza aktu zastawu majątku nieruchomego przed zatwierdzeniem przez starszego notarjusza aktu kupna-sprzedaży, na mocy którego ten majątek sprzedany został zastawcy, nie jest sprzeczne z prawem i powyższy akt zastawu może być zatwierdzony przez starszego notarjusza po zatwierdzeniu aktu kupna, nie czekając nawet na intromisję nabywcy do majątku. (S. C. 121/81).

13. Zastaw nieruchomości w towarzystwie kredytowem dokonywa się trybem, określonym nie w art. 1642 i 1647 t. X cz. 1, lecz w statucie towarzystwa. (S. C. 51/94).

14. P. tezę 3 pod art. 384.

PROJEKT M. S. Art. 1642. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Akt zastawu nieruchomości sporządza się notarjalnie i staje się on obowiązującym dla osób trzecich po jego zatwierdzeniu przez zastępcę starszego notarjusza. W razie jednoczesnego przedstawienia do zatwierdzenia dwuch aktów zastawu, pierwszeństwo ma akt, wcześniej sporządzony".

1643. Skreślony.

1644. Jeżeli na zabezpieczenie jakiegokolwiek długu daje się w zastaw kilka odrębnych majątków, położonych w różnych *gubernjach*, lub nawet w jednej *gubernji*, lecz w różnych miejscowościach, tedy na każdą nieruchomość sporządzić należy oddzielny akt zastawu, ze wskazaniem, jaka mianowicie suma zabezpieczona jest na danym majątku. Wszelako za zobopólną zgodą wierzyciela i dłużnika może być sporzą-

dzony i jeden akt łączny zastawu kilku majątków pod warunkiem wszakże, że w akcie tym będzie dokładnie oznaczone, na zabezpieczenie jakiej części długu bierze się w zastaw każdy z tych majątków. Urzędy, sporządzające wieczyste akty zastawu majątków nieruchomych, mają obowiązek odmawiać zatwierdzenia tych aktów, o ile sporządzone zostały niezgodnie z tu wyłuszczonemi przepisami.

1846 kw. 15 (19947); 1866 kw. 14 (43186); 1896 maj. 13 (12932).

1. Dopóki dług z aktu zastawu nie jest zapłacony, zabezpieczeniem długu służy zastawiony majątek w całości i każda jego cząstka oddzielnie, wobec czego właściciel części zastawionego majątku nie może zwolnić jej od ciążącego na niej długu przez zapłatę tej tylko części długu, która odpowiada stosunkowi wartości powyższej części majątku do wartości całego zastawionero majątku, albowiem każda część majątku zabezpiecza całą zapożyczoną na zastaw majątku sumę, o ile w samym akcie zastawu nie zostało specjalnie oznaczone, stosownie do art. 1644, jaką część zapożyczonej sumy zabezpiecza każda z różnych części zastawionego majątku. (S. C. 21/10).

2. Jeżeli w samym akcie zastawu nie jest oznaczone, jaką część zapożyczonej na mocy aktu zastawu sumy ma zabezpieczać każda z oddzielnych części zastawionego majątku nieruchomego (art. 1644), to zastawnik nie może skierowywać egzekucji całego długu z aktu zastawu według własnego wyboru do jednej z części zastawionego majątku, chociażby majątek ten znajdował się jeszcze w całości w posiadaniu pierwotnego zastawcy; również więc nie może zastawnik skierowywać egzekucji całości długu do części, otrzymanej z zastawionego majątku przez jednego lub niektórych tylko spadkobierców zastawcy. (S. C. 127/81).

3. P. tezę 20 pod art. 1259.

4. Testator władny jest zobowiązać jednego tylko ze swych spadkobierców do zapłacenia długu z aktu zastawu, obciążającego testowany majątek, nie pozbawia to jednak zastawnika prawa dochodzenia należności z aktu zastawu z zastawionego majątku bez względu na to, w czyim ręku się znajduje; wola bowiem testatora obowiązuje tylko jego spadkobierców. (S. C. 127/81).

5. Aczkolwiek, o ile w akcie obciążenia nie zostało zastrzeżone, jaka mianowicie część wierzytelności obciąża poszczególne części majątku, za całkowity dług z zastawu odpowiada w całości majątek, aktem zastawu objęty, jednakże stąd nie wypływa, aby w razie przymusowego wywłaszczenia na rzecz Państwa części obciążonego majątku wierzyciel był mocen dochodzić niepodzielnie całkowitej należności z części majątku, pozostałych po wywłaszczeniu w posiadaniu dłużnika; do takiego wniosku uprawnia nietylko zamieszczone w akcie zastawu postanowienie, iż za dług odpowiada całość majątku, lecz nadto w szczególności specjalny przepis art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzp. z dn. 28 grudnia 1927 r. o uregulowaniu ciężarów i wierzytelności, ciążących na przymusowo wykupionych nieruchomościach ziemskich (Dz. U. 1928 r. Nr. 3 poz. 22). (S. N. 200/30).

PROJEKT M. S.: Artykuł 1644 skreśla się.

1645. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule 84 ustawy notarjalnej (wyd. r. 1914).*

1646. Akty, któremi właściciel majątku zastawionego w instytucji kredytowej zabezpiecza na tymże majątku dług swój wobec instytucji lub osoby prywatnej (art. 1630[1]), sporządza się trybem *wieczystym* przy zachowaniu przepisów, ustanowionych dla aktów zastawu (art. 1642 i nast.). Aktów

takich nie wolno sporządzać, jeżeli istnieją zapowiedzenia lub inne okoliczności, stanowiące w myśl prawa obowiązującego przeszkodę do sporządzenia aktu trybem *wieczystym*; wszelako istnienie długu na rzecz państwowych instytucyj kredytowych z tytułu pierwotnego zastawu w nich majątku, odpowiedzialność z tytułu świadectw zastawniczych, wydanych dla złożenia na zabezpieczenie umów zawieranych ze skarbem, oraz długi, zabezpieczone aktami zastawu na tenże majątek, tudzież zapowiedzenia z tytułu tych wszystkich zobowiązań nie stanowią przeszkody do sporządzenia nowego aktu zastawu; należy tylko w akcie tym wymienić wszystkie długi poprzednio na tymże majątku zabezpieczone i na potwierdzenie tych wzmianek przytoczyć dokładnie odnośne pozycje zapowiedzeń.

1862 lut. 12 (37970) III, art. 2, 3; 1892 mar. 16 (8428) I, art. 4, II.

1647. *Po sporządzeniu aktu zastawu starszy notarjusz zapisuje w księgach swych zapowiedzenie na zastawionym majątku i zarządza co potrzeba dla podania o tem do wiadomości publicznej trybem przepisanym.*

1821 gr. 28 (28850); 1825 lut. 17 (30235); 1826 lip. 27 (495); 1862 lut. 12 (37970) III, art. 4; 1866 kw. 14 (43186) art. 66,157, 159, 179; 1889 czer. 26 (6131) II; 1896 maj. 13 (12932).

UWAGA: W wypadkach, przewidzianych w artykule 1646, przy zapisaniu nowego zapowiedzenia, należy powołać i wszystkie zapowiedzenia wcześniejsze.

1862 lut. 12 (37970) III, art. 4.

Z mocy art. 1643 i 1647 t. X cz. 1 oraz 157 i 158 Ust. notar. akt zastawu przemienia się w akt wieczysty i uważa się za ostatecznie sporządzony dopiero od chwili zatwierdzenia go przez starszego notarjusza. (S. C. 90/07).

1648. *Gdyby po sporządzeniu wieczystego aktu zastawu tenże z jakiegokolwiek powodu do skutku nie doszedł, należy złożyć go w terminie siedmiodniowym temu samemu starszemu notarjuszowi, który go zatwierdził, dla wpisania w rejestrze akt wieczystych wzmianki o unieważnieniu.*

1815 lip. 10 (25900) art. 4; 1843 kw. 30 (16801); 1866 kw. 14 (43186) art. 65, 159; 1896 maj 13 (12932).

1. P. tezy pod art. 825.

2. Akt może być uznany za niedoszły do skutku, gdy biorące w nim udział strony lub jedna z nich odmówią wykonania czynności, od których zależy ważność umowy, przedtem, nim akt nabrał mocy; dla rozpoczęcia zaś działania tranzakcji konieczne jest wydanie przez kontrahenta samego aktu drugiemu kontrahentowi, nabywającemu prawo na zasadzie tego aktu. Jeżeli więc po sporządzeniu aktu nastąpiło już wydanie jego, samo oświadczenie, iż akt nie doszedł do skutku, nie stanowi jeszcze dowodu nieważności tranzakcji. (S. C. 208/69).

PROJEKT M. S. Artykuły 1647—1648 skreślają się.

III. O wykonaniu wieczystego aktu zastawu.

1649. Zobowiązanie z aktu zastawu zostaje wykonane przez uiszczenie przez dłużnika wierzycielowi wszystkich należnych z aktu zastawu sum, w terminie w nim przewidzianym (a); przedterminowa zapłata jest dopuszczalna na zasadzie artykułu 2023 (b).

(a) 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 40. — (b) 1879 mar. 6 (59370) I, art. 4.

UWAGA: Opłata na rzecz miasta w wysokości ćwierci procenta od sumy aktu zastawu majątków nieruchomych pobierana jest tylko w razie zaskarżenia aktu w drodze sądowej.

1838 lut. 2 (10942) art. 1; 1841 gr. 8 (15108); 1852 czer. 19 (26387); 1866 kw. 14 (43186) art. 202.

1. Wykonanie aktu zastawu następuje przez spłatę całej należności („wszystkich pieniędzy", jak stanowi art. 1649), dopóki więc cała należność nie jest wypłacona, zastaw nie może być uważany za wygasły, chociażby starszy notarjusz ze względu na zdeponowanie przez dłużnika (w zdewaluowanych rublach) wymienionej w akcie zastawu sumy wydał decyzję o skasowaniu aktu zastawu i wykreśleniu zastrzeżenia. (S. N. 52/26).

2. Chociaż akt zastawu nieruchomości daje prawo zastawnikowi do otrzymania zaspokojenia tylko z zastawionego majątku, jednakże zastawca może przyjąć na siebie obowiązek zaspokojenia wierzyciela do wysokości pełnej sumy pożyczki na przypadek, gdyby suma ta nie była w całości otrzymana ze sprzedaży zastawionego majątku. Takie zobowiązanie, nie sprzeczne z prawem (art. 1530 t. X cz. 1), może być włączone do aktu zastawu i jak każde inne zobowiązanie, zgodne z prawem, podlega wykonaniu na zasadzie art. 569 i 570 t. X cz. 1. (S. C. 19/08, 129/74).

3. P. tezę 3 pod art. 1587.

4. W razie niewykonania aktu zastawu, źródłem zaspokojenia wierzyciela jest zawsze zastawiony majątek, chociażby na mocy prawnego aktu przewłaszczenia przeszedł on na własność innej osoby. (S. C. 65/81).

5. P. tezę 5 pod art. 1388.

6. Sprzedaż zastawionego majątku przez licytację przed nadejściem terminu aktu zastawu nie zmienia warunków aktu zastawu i dług z tego aktu ciąży po dawnemu na zastawionym majątku, przechodząc na nabywcę majątku. (S. C. 248/78).

7. Okoliczność, że zastawca utracił prawo własności do zastawionego majątku wskutek przedawnienia i prawo to nabyła z mocy przedawnienia inna osoba, na którą nie przeszły obowiązki dawnego właściciela, nie może mieć żadnego ujemnego wpływu na prawo rzeczowe zastawnika. (S. C. 59/77, 84/12).

8. Znajdujące się na zastawionym majątku budynki, jako będące jego przynależnością, stanowią zabezpieczenie długu z aktu zastawu. W przypadku jednak, gdy budynek został rozebrany i otrzymane z niego materjały budowlane zostały sprzedane osobie trzeciej, zabezpieczenie z aktu zastawu nie obejmuje materjałów tych, już nie będących nieruchomością i nie stanowiących przynależności gruntu, i wobec tego zastawnik nie ma prawa żądać od nabywcy w dobrej wierze pomienionych materjałów włączenia ich z powrotem do składu zastawionego majątku. Ponieważ należność z aktu zastawu ma zabezpieczenie na majątku nieruchomym wraz ze wszystkiemi jego przynależnościami, w tej liczbie i na budynkach, zastawnik, celem ochrony swego prawa, może przedsiębrać środki prawne, aby niedopuścić do rozebrania przez zastawcę budynków i sprzedaży ich osobom trzecim; jeżeli jednak zastawnik nie zdążył czy nie chciał skorzystać z powyższego swego uprawnienia to, po przejściu rozebranej budowli w posiadanie osoby trzeciej, nie jest on władny żądać odebrania od nabywcy i powrotu do majątku otrzymanych z rozbiórki materjałów i może tylko poszukiwać strat od zastawcy. (S. C. 54/92).

9. P. tezę 4 pod art. 1587.

10. Przyjęte na siebie przez dłużnika w akcie zastawu zobowiązanie ubezpieczania znajdujących się na zastawionym majątku budynków z warunkiem, że w razie spalenia się tych budynków wynagrodzenie pogorzelowe będzie obrócone wyłącznie na pokrycie długu z aktu zastawu, nie nadaje zastawnikowi rzeczowego do sumy tego wynagrodzenia prawa i prawo jego winno ustąpić przed prawem nabywcy w dobrej wierze polisy. (S. C. 51/95).

11. W przypadku, gdy oddzielna część majątku, zastawionego w instytucji kredytowej, została na zaspokojenie prywatnej egzekucji zajęta i sprzedana na licytacji, jako wolna od zastawu, instytucja kredytowa nie traci swych praw zastawnych do tej części, chociażby wiedziała o zajęciu i sprzedaży jej przez licytację i nie skorzystała, celem ochrony swych praw, z przewidzianego w art. 1205 Ust. post. cyw. trybu zaskarżenia; zgodnie z tem osoba, która następnie, kiedy instytucja kredytowa, urzeczywistniając służące jej prawo zastawu, wystawiła majątek na licytację, kupiła go w pełnym składzie, ma prawo żądać od pierwszego nabywcy zwrotu jej nieprawidłowo sprzedanej części zastawionego majątku. (S. C. 103/89).

12. Licytacja majątku, zajętego na zaspokojenie należności z aktu zastawu, nie może być unieważniona na zasadzie art. 1180 i 1181 Ust. post. cyw. z powodu, że została włączona do protokółu zajęcia i sprzedana przez licytację część majątku, nie objęta aktem zastawu, gdyż w tym przypadku niema roszczenia ze strony osoby trzeciej, lecz sam dłużnik zgłasza spór, dotyczący prawidłowości zajęcia i licytacji, których we właściwym czasie nie zaskarżył; spór taki winien być rozstrzygnięty na podstawie zestawienia dowodów stron z treścią art. 1111 i 1112 Ust. post. cyw. (S. C. 165/80).

13. W przypadku, gdy przy egzekucji z aktu zastawu do protokółu zajęcia włączona została niezastawiona część majątku i następnie cały opisany majątek, wobec niedojścia licytacji do skutku, został zatrzymany na własność przez zastawnika, zastawca, chociażby nawet nie zaskarżył zajęcia i licytacji, ma prawo wytoczyć powództwo o wyzucie dawnego zastawnika z posiadania niebędącej w zastawie części majątku i o jej zwrot. Jeżeli bowiem ustawa, chcąc zwiększyć zaufanie do licytacji i mając na celu obronę interesów nabywców majątku na licytacji, ogranicza możność kwestjonowania zajęcia i wogóle czynności wykonawczych, poprzedzających licytację, i wymienia tylko niektóre wyjątkowe przypadki, kiedy sama licytacja może być uznana za nieważną, to w razie niedojścia licytacji do skutku niema podstawy prawnej do stosowania tych ograniczeń, które ustanowione są właśnie dla utrzymania mocy licytacji. (S. C. 71/96).

14. Przestrzeń zajmowanego przy egzekucji majątku nieruchomego określa się w protokóle zajęcia przez samego komornika i udział właściciela w sporządzeniu tego protokółu nie jest obowiązkowy, a wobec tego samo nieprzedstawienie przez właściciela do protokółu zajęcia dokumentów, na których zasadzie mogłaby być określona przestrzeń majątku, nie może być uważane za takie z jego strony działanie lub zaniechanie, któreby podpadało pod przepis art. 684 t. X cz. 1 i któreby uzasadniało włożenie na właściciela obowiązku pokrycia strat, poniesionych przez nabywcę wskutek tego, że rzeczywista przestrzeń ziemi okazała się mniejsza, niż było podane w akcie zastawu i w protokóle zajęcia. (S. C. 98/91).

15. P. tezy 5 — 10 pod art. 1642.

PROJEKT M. S.: Uwaga do art. 1649 skreśla się.

Ustawa z dn. 20 czerwca 1924 r. w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkiem, poleskiem, wołyńskiem, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa

białostockiego (Dz. U. Nr. 63, poz. 617), w brzmieniu, ustalonem rozporządzeniem Ministra Reform Rolnych z dn. 27 marca 1929 r. (Dz. U. Nr. 24 poz. 254). Art. 18.

Zamieszczona pod art. 514, patrz tom I-y, str. 312.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 28 grudnia 1927 r. o uregulowaniu ciężarów i wierzytelności, ciążących na przymusowo wykupionych nieruchomościach ziemskich. (Dz. U. 1928 r. Nr. 3 poz. 22). Art. 1.

Zamieszczony pod art. 420, patrz tom I-y str. 179.

1649[1]. Sprzedaży majątków na skutek uchybienia terminu aktu zastawu dokonywa się według postanowień Ustawy postępowania sądowego cywilnego (a), przytem w razie zatrzymania majątków tych na własność przez powoda wobec niedojścia do skutku licytacji, majątki te przechodzą doń w takiej właśnie sumie, w jakiej były zastawione (b). Suma pieniężna, uzyskana ze sprzedaży majątku na skutek uchybienia terminu aktu zastawu, nawet gdyby nie pokrywała sumy długu, albo przejście majątku na własność powoda poczytuje się za całkowite zaspokojenie powództwa (c).

(a) 1864 list. 20 (41477) art. 1094 i nast.. — (b) 1857 maj. 20 (31858) art. 5; 1864 list. 20 (41477) art. 1094 i nast. — (c) 1849 lip. 19 (23405) § 293.

1. P. tezę 3 pod art. 1587 i tezę 2 pod art. 1649.

2. Chociażby majątek, będący zabezpieczeniem długu na mocy drugiego aktu zastawu, został sprzedany na pokrycie zabezpieczonej pierwszym aktem zastawu należności towarzystwa kredytowego, jednakże dług z drugiego aktu zastawu, który nie został uregulowany, trwa nadal, a wobec tego nie wygasa też prawo wierzyciela żądania w drodze sądowej zobowiązania dłużnika do uiszczenia długu i sąd nie ma prawa oddalenia takiego wytoczonego przeciwko dłużnikowi powództwa z powodu, iż zastawiony majątek nie stanowi już własności dłużnika. (S. C. 84/12).

PROJEKT M. S.: Art. 1649[1]. W końcu dodaje się: „O ile w umowie nie zastrzeżono inaczej".

Zwód Praw t. XI cz. 2. Ustawa Kredytowa. Dział VII. Statut Włościańskiego Banku Ziemskiego (wedł. kontyn. r. 1912).

Art. 77. W razie zalegania dłużników ze spłatą rat udzielonej im pod zastaw gruntów pożyczki, prawo Banku do skierowania egzekucji do tych gruntów nie jest ograniczone ani przez umowy dzierżawy zastawionych w Banku gruntów, ani przez inne zobowiązania zaciągnięte przez dłużników.

1895 list. 27 (12195) stat., art. 62.

1650. Po uiszczeniu należności akt zastawu składa się u *starszego notarjusza*, który go zatwierdził, dla wykreślenia wzmianki o zastawie (Ust. notar., wyd. r. 1914, art. 187—189, 192[4]). Wzmiankę o zastawie wykreślić można i w takim

przypadku, gdy wierzyciel oświadczy, iż otrzymał całkowite zaspokojenie z aktu zastawu, nie może zaś go złożyć z powodu zagubienia.

1866 kw. 14 (43186) art. 187 — 189; 1867 list. 3 (45135) art. 39 — 41; list. 27 (45214) art. 4, uwaga; 1892 mar. 16 (8424) I.

1. Dla ważności oddzielnego pokwitowania z otrzymania zaspokojenia z aktu zastawu wystarcza, aby tylko podpis wierzyciela na niem był poświadczony trybem przepisanym. (S. C. 84/82).

2. Pokwitowanie z otrzymania należności z aktu zastawu może być sporządzone trybem prywatnym, z poświadczeniem podpisu przez notarjusza, przyczem bez znaczenia jest, w jakiej formie i w jakich słowach wierzyciel wyraził zgodę na skreślenie zapisu o obciążeniu majątku zastawem, byleby jasne było, iż zgadza się na zwolnienie majątku od obciążenia wobec otrzymania całkowitego zaspokojenia z aktu zastawu. (S. C. 71/89).

1651. Gdyby wierzyciel nie przyjmował zapłaty pożyczonych od niego pieniędzy w terminie umówionym, jak również w razie nieobecności wierzyciela lub jego pełnomocnika w tem miejscu, gdzie powinna być uiszczona należność z aktu zastawu, tedy należne z niego pieniądze dający w zastaw składa w sądzie okręgowym, właściwym dla zastawionej nieruchomości, przy zachowaniu postanowień, wyłuszczonych w artykułach 1460[29] i nast. Ustawy postępowania cywilnego (wyd. r. 1914). Po złożeniu *starszemu notarjuszowi* lub zastępującemu go urzędowi zaświadczenia sądu okręgowego o przyjęciu złożonych kwot (Ust. post. cyw., art. 1460[32]), wykreśla się wzmiankę o zastawie i wydaje się zarządzenia dla odwołania zapowiedzenia, wpisanego z powodu aktu zastawu.

1892 mar. 16 (8424) II, art. 1651; 1896 maj. 13 (12932); 1912 cz. 15 (zb. r. 1003) B, II, art. 1460[29] i nast.; 1913 czer. 26 (zb. r. 1194) XV, B, art. 2.

1. Z zestawienia art. 1460[32] i 1460[34] Ust. post. cyw. oraz art. 1650 i 1651 t. X cz. 1 niezbicie wynika, iż sąd okręgowy wydaje petentowi zaświadczenie na dowód przyjęcia złożonych pieniędzy, nie badając słuszności oświadczeń petenta, a starszy notarjusz w myśl przepisów Ustawy notarjalnej (art. 157—161) nietylko jest uprawniony, lecz ma bezpośredni obowiązek dokonywania bez jakiegobądź udziału sądu okręgowego wszelkich czynności tak co do zatwierdzenia aktu zastawu i wpisania do rejestru wieczystego odnośnego zastrzeżenia, jak również do skasowania aktu i zastrzeżenia oraz do odnośnych skreśleń w rejestrze wieczystym. (S. N. 43/26).

2. Starszy notarjusz przed wykreśleniem wpisu oraz zastrzeżenia ma obowiązek sprawdzenia, czy wniesiona do depozytu suma pokrywa w zupełności dług z aktu zastawu. (S. N. 149/25).

3. Zastawnik, który za pośrednictwem sądu otrzymał zapłatę z aktu zastawu przed oznaczonym w nim terminem, ma prawo do procentów tylko za czas do dnia otrzymania wypożyczonej pod zastaw majątku sumy, a nie za cały czas, przewidziany w akcie zastawu. (S. C. 437/75).

PROJEKT M. S.: Artykuły 1650 — 1651. Wyrazy „Starszy Notarjusz" zastępuje się przez „Zastępca Starszego Notarjusza".

1652. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule 1651.*

1653. Aktów zastawu majątków nieruchomych nie wolno przelewać na inne osoby za pomocą napisów.

1800 gr. 19 (19692) II, art. 21.

1. Prawo zastawu nie może być cedowane bez zgody zastawcy; na tem polega jedna z istotnych różnic, zachodzących między przejściem prawa zastawu a przelewem zobowiązań dłużnych, nie zabezpieczonych zastawem. Przytem egzekucja z aktu pożyczki, zabezpieczonego zastawem, w razie przekazania go na rzecz innej osoby bez zgody zastawcy nie może być dokonana nawet jako ze zwykłego aktu pożyczki, gdyż należność z aktu zastawu może być egzekwowana tylko z obciążonego zastawem majątku. (S. C. 143/80).

2. Art. 1653 ma na celu wyłącznie ochronę interesów zastawcy i zabrania przekazywać akty zastawu tylko zapomocą napisów, czynionych bez udziału i zgody zastawcy, nie stojąc wcale na przeszkodzie dokonywaniu ich przelewu na zasadzie oddzielnego aktu za zgodą zastawcy (S. C. 20/98, 82/08); do przeniesienia praw z aktu zastawu nie jest więc bynajmniej wymagane skasowanie dawnego aktu zastawu i sporządzenie nowego. (S. C. 20/98).

3. Ponieważ na skutek cesji praw z aktu zastawu nie powstaje nowe prawo zastawu, lecz tylko następuje przejście już ustanowionego prawa zastawu na inną osobę, akty tej cesji mogą być sporządzane, według uznania stron, trybem prywatnym, notarjalnym lub trybem oblaty; starszy notarjusz nie ma prawa odmówić odnotowania w rejestrze akt wieczystych o przejściu praw z aktu zastawu, o ile przelew dokonany został trybem notarjalnym. (S. C. 20/98, 82/08).

4. Przekazanie tytułu wykonawczego przez wierzyciela innej osobie, stanowiąc przelew przyznanego wyrokiem sądowym prawa, winno być poddane tym samym przepisom, jakie ustanowione są przez ustawę dla przejścia powyższego zasądzonego prawa; gdy więc dla ważności przelewu praw z aktu zastawu konieczna jest zgoda zastawcy, to i przekazanie tytułu wykonawczego na przeprowadzenie egzekucji z aktu zastawu winno podlegać temu samemu przepisowi, t. j. może być dokonane tylko za zgodą zastawcy, w przeciwnym bowiem razie jest nieważne; jednakże kwestjonować ważność przekazania tytułu wykonawczego, dotyczącego aktu zastawu, może tylko sam dłużnik, lecz nie jego osobiści wierzyciele. (S. C. 82/08).

5. Udzielone przez zastawcę zastawnikowi przy sporządzeniu aktu zastawu prawo scedowania aktu zastawu innej osobie daje prawo i wszystkim następnym zastawnikom dokonywania przelewu aktu zastawu bez uzyskania na to zgody zastawcy. (S. C. 74/09).

6. Ponieważ kwestjonować prawidłowość przelewu praw z aktu zastawu może tylko dłużnik, zarząd konkursowy nie jest uprawniony do zgłoszenia na zasadzie art. 1653 sporu przeciwko przekazaniu przez upadłego trzeciej osobie praw do wytoczonego powództwa o należność z aktu zastawu. (S. C. 125/79).

PROJEKT M. S. Art. 1653. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Przelew prawa zastawu może nastąpić bez zgody właściciela nieruchomości o ile w akcie inaczej nie zastrzeżono. Przelew dokonywa się trybem notarjalnym i obowiązuje osoby trzecie po zatwierdzeniu przez zastępcę starszego Notarjusza".

ROZDZIAŁ IV.

O zastawie majątków ruchomych.

ODDZIAŁ 1.

O zastawie majątków ruchomych przy umowach ze skarbem.

1654. Postanowienia szczególne co do zastawu majątków ruchomych przy umowach ze skarbem wyłuszczone są w Ustawie o przedsiębiorstwie robót i dostawach dla skarbu.

PROJEKT M. S.: Artykuł 1654 skreśla się.

Regulamin przewozu przesyłek towarowych na kolejach żelaznych (załącznik do rozporządzenia Ministra Komunikacji z dn. 21 września 1931 r. Dz. U. Nr. 93, poz. 721). § 25.

Patrz niżej załącznik nieurzędowy XV.

1655 *do* **1662** *zastąpione są przez przepisy, wskazane w artykule 1654.*

ODDZIAŁ 2.

O zastawie majątku ruchomego pomiędzy osobami prywatnemi.

I. O oddaniu w zastaw.

1663. Zastawiać majątek ruchomy może ta tylko osoba, która go posiada prawem własności i uprawniona jest do zbycia jego.

1800 gr. 19 (19692) II, art. 53, 54.

UWAGA 1: Przepisy o udzielaniu pożyczek przez utrzymujących kasy pożyczkowe oraz o trybie ściągania należności z tytułu takich pożyczek załączone są do niniejszego.

1879 kw. 24 (59548).

UWAGA 2: Przepisy o zastawie okrętów morskich oraz o zastawie towarów, złożonych w składach towarowych, wyłuszczone są w Ustawie handlowej (wyd. r. 1903 i wedł. kontyn. r. 1912, art. 429 i nast., 766 i nast.).[1])

UWAGA 3: Przepisy o udzielaniu pożyczek na zakup okrętów kupieckich morskich, zbudowanych w Rosji z rosyjskich materjałów drzewnych i metalicznych, wyłuszczone są w Ustawie handlowej (art. 149, uw., zał., wedł. kontyn. r. 1912).

1904 maj. 24 (24620).

1. Sprzedaż lub zastaw nieoddzielonych przynależności majątku nieruchomego bez uprzedniego ich oddzielenia nie może nadać prawa rzeczowego do tych przynależności (S. C. 216/78); nie mogą więc być naprz. zastawione jako oddzielny majątek ruchomy niewykopane korzenie marzanny. (S. C. 1255/71).

2. Przy zastawie budynków, wystawionych na cudzej ziemi, znajdującej się w czasowem korzystaniu właściciela budynków, zastawnik nabywa tylko prawo żądania sprzedaży ich na rozbiórkę, a wobec tego akt zastawu winien być w tym przypadku sporządzony jak na majątek ruchomy. (S. C. 6/01).

3. Przepisy o trybie egzekwowania prywatnych należności z majątku włościan, zamieszczone w załączniku do uwagi 4 do art. 24 Og. Ust. włośc. według kontyn. 1879 r. [2]) i stanowiące, że na zaspokojenie prywatnej egzekucji komornik ma prawo zająć tylko te przedmioty, które zgodnie z opinją miejsco-

[1]) Art. 429 i nast. ros. Ust. handl. dotyczą handlu morskiego, nie mają przeto zastosowania w Polsce. Art. 766 i nast. tejże Ustawy mówią o domach składowych i utraciły moc od 1 stycznia 1925 r. wobec wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta R. P. z dn. 28 grudnia 1924 r. o prawie o domach składowych (Dz. U. Nr. 114 poz. 1020).

[2]) Załączn. do art. 6 Og. Ust. włość. według kontyn. 1906 r.

wych władz wiejskich mogą być sprzedane bez podkopania egzystencji gospodarstwa włościańskiego, i że na pokrycie długu przeznacza się tylko tę część sumy, otrzymanej ze sprzedaży zajętych ruchomości włościańskich, jaka pozostaje po uregulowaniu zaległych opłat skarbowych i gromadzkich, — mają na względzie te przypadki, gdy do majątku ruchomego włościanina zostaje skierowana egzekucja zwykła, nie zaś zabezpieczona zastawem tego majątku. Ustawa bowiem nie przewiduje żadnych specjalnych ograniczeń w stosunku do obywateli wiejskich pod względem prawa ich zastawiania swych ruchomości, ponieważ zaś wierzycielowi należności, zabezpieczonej w trybie przepisanym przez zastaw ruchomości włościanina, służy prawo rzeczowe do tych ruchomości, urzeczywistnienie tego prawa nie może być ograniczone przez żadne przepisy, sprzeczne z jego istotą. (S. O. 25/85).

PROJEKT M. S.: Uwagi 2-a i 3-ia do art. 1663 skreślają się.

1664. Nieważny jest zastaw:

1) cudzego majątku ruchomego, zastawionego bez zezwolenia właściciela; w tym przypadku zwraca się on właścicielowi, wierzycielowi zaś służy prawo poszukiwania pieniędzy z aktu zastawu od tego, kto dał zastaw (a);

2) własnego majątku ruchomego, pozostającego pod zajęciem lub sekwestrem (b);

3) skarbowych broni, umundurowania lub amunicji (oprócz otrzymanych za wysługę), zastawionych przez szeregowców wojskowych; w tych razach wierzyciel obowiązany jest rzeczy te zwrócić bez odszkodowania (c).

(a) 1769 list. 2, ukaz. — (b) 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 58, 60, 61. — (c) 1716 mar. 30 (3006) art. 59; 1720 st. 13 (3485) ks. V, r. IV, art. 53; 1743 kw. 16 (8723); 1885 gr. 18 (3388) IV, VIII.

1. Zastaw cudzego majątku ruchomego jest nieważny, niezależnie od tego, czy zastawnik wiedział, czy nie wiedział o złej wierze zastawcy. (S. C. 55/94).

2. Zapadły bez udziału zastawnika wyrok sądowy, przyznający prawo własności do rzeczy zastawionej nie zastawcy, lecz trzeciej osobie, nie ma obowiązującego znaczenia względem zastawnika i ostatni może domagać się uchylenia tego wyroku lub też wytoczyć dla ochrony swych interesów oddzielne powództwo. (S. C. 165/79).

3. Art. 1663 i 1664, oparte na ustawach, wydanych przed wprowadzeniem specjalnych przepisów prawnych o tytułach na okaziciela, nie mają do tych tytułów zastosowania. Dlatego też obligacje premjowanej pożyczki wewnętrznej w przypadku, gdy zostały oddane na zastaw przez posiadacza ich bez wyjaśnienia, iż stanowią własność innej osoby, i fakt ten nie jest widoczny z okoliczności, towarzyszących zastawieniu rzeczonych obligacyj, winny być uważane za należące bezsprzecznie do zastawcy i żadna osoba trzecia nie może zgłaszać przeciwko nabywcy tych obligacyj roszczeń o ich zwrot, chociażby w sporze między zastawcą a rzeczywistym ich właścicielem prawo własności ostatniego zostało stwierdzone. (S. C. 89/85).

4. Bilety bankowe, na tej samej zasadzie co gotówka, w razie złożenia ich na zastaw, winny być traktowane jako majątek niewątpliwie należący do zastawcy i wobec tego, z wyjątkiem przypadków kradzieży, żadna osoba trzecia nie może dochodzić ich zwrotu. (S. C. 6/84).

5. Zastosowanie p. 1 art. 1664 t. X cz. 1 Zw. Pr., jako prawa ogólnego, do przypadków zastawienia cudzego mienia ruchomego w specjalnych zakładach, przeznaczonych do wydawania pożyczek na zastaw ruchomości, zależy od tego, czy istnieje w statutach tych zakładów postanowienie, które

zawierałoby wyjątek od powyższego ogólnego prawa, czy też nie; w pierwszym przypadku działanie p. 1 art. 1664 nie obejmowałoby pomienionych zakładów, natomiast o ileby takiego wyjątku w statucie nie było, zakład obowiązany byłby poddać się postanowieniu ogólnej normy prawnej. (S. C. 26/95).

6. P. tezy 2 i 6 pod art. 1512.

7. Osoba, która w dobrej wierze przyjęła w zastaw rzecz ukradzioną, obowiązana jest zwrócić ją właścicielowi, jeżeli znajduje się ona u niej w chwili zgłoszenia przez właściciela roszczenia o tę rzecz; jeżeli natomiast rzecz ta została przez zastawnika już przedtem zbyta, nie jest on obowiązany zwracać właścicielowi jej wartości, gdyż obowiązek wynagrodzenia szkody ciąży z mocy ustawy tylko na winnych czynu, który zrządził szkodę. Jednakże gdy zastawnik (i wogóle posiadacz rzeczy kradzionej) dowie się później, że znajdująca się u niego rzecz była uzyskana w drodze przestępstwa, lecz pomimo uprzedzenia ze strony właściciela sprzeda tę rzecz lub wogóle pozbawi poszkodowanego możności otrzymania od niego swojej własności, to w takim przypadku zastawnik obowiązany jest z mocy art. 684 t. X cz. 1 pokryć właścicielowi stratę, zrządzoną takiem nieprawidłowem działaniem. (S. C. 22/02).

1665. Brać majątek ruchomy w zastaw wolno każdemu, komu służy prawo udzielania pożyczek pieniężnych (a). *Cerkwie nie mają prawa wypożyczać funduszów swoich pod zastawy (b).*

(a) Por. dział III rozdz. IV tej księgi. — (b) 1832 paźdz. 13 (5675) art. 3.

UWAGA: Postanowienia, zakazujące sprzedaży napojów wyskokowych pod zastaw rzeczy, wyłuszczone są w Ustawie o opłatach akcyzowych (wyd. r. 1901, art. 594 i in.) oraz w Ustawie o Karach (wyd. r. 1914, art. 51[6], 51[7]) [1])

1735 sierp. 12 (6786); 1861 lip. 4 (37197) art. 277; 1893 maj. 3 (9555) II, art. 1; 1894 cz. 6 (10766).

Ustawa z dn. 21 marca 1931 r. o ograniczeniach w sprzedaży, podawaniu i spożyciu napojów alkoholowych (Dz. U. Nr. 51 poz. 423).

Art. 9. (1) Należytości, skredytowanych za napoje alkoholowe, sprzedane detalicznie lub pozbyte detalicznie w inny sposób, a zwłaszcza za podane na miejscu do spożycia, nie można dochodzić w drodze skargi. Umowy zastawu i poręki, zawarte w celu zabezpieczenia takich należności, są prawnie nieważne.

(2) Postanowienia ustępu pierwszego niniejszego artykułu nie stosują się do należności za napoje alkoholowe, podane na kredyt gościom w hotelach, pensjonatach i innych tego rodzaju zakładach, jeżeli goście ci otrzymują w tych zakładach mieszkanie i wyżywienie.

1666. Jeżeli pożyczkę pod zastaw zaciągnięto wskutek gry lub dla gry, ze świadomością o tem w tym ostatnim przypadku udzielającego pożyczki, to nietylko pożyczkę taką po-

---

[1]) Obecnie art. 13 i 14 ustawy przeciwalkoholowej z 21 marca 1931 r. (Dz. U. Nr. 51 poz. 423).

czytuje się za nieważną, lecz i przedmiot zastawu przepada na rzecz skarbu, połowę zaś jego wartości oddaje się donosicielom.

1761 czer. 16 (11275); 1771 paźdz. 13 (13677). — Por. 1862 maj. 22 (38309).
PROJEKT M. S.: Artykuł 1666 skreśla się.

II² Sporządzenie aktu zastawu majątku ruchomego.

1667. Akt zastawu majątku ruchomego sporządza się:
1) trybem notarjalnym lub oblaty, albo
2) prywatnie.

1866 kw. 14 (43186) art. 66, 77, 79 — 127; 1896 maj. 13 (12932).

1. Zastaw ruchomości może być ustanowiony jedynie na mocy umowy pisemnej, sporządzonej zgodnie z wymaganiami ustawy, wyrażonemi w art. 1667 i 1673 t. X cz. 1. (S. C. 797/71 i in.).

2. Ściągnięcie należności z aktu zastawu ruchomości, sporządzonego bez zachowania przepisanych w ustawie formalności, nie może być dokonane w trybie, przewidzianym dla poszukiwania z formalnych aktów zastawu, w każdym jednak razie wierzycielowi i dłużnikowi z takiego nieformalnego aktu zastawu służy prawo otrzymania z powrotem swych pieniędzy i rzeczy. (S. C. 974/72, 477/76).

3. Brak pisemnego aktu o oddaniu rzeczy ruchomej w zastaw nie pozbawia dłużnika prawa udowodnić swe prawo własności do tej rzeczy innemi sposobami, nie wyłączając zeznań świadków. (S. C. 766/75).

1668. Akt zastawu majątku ruchomego, sporządzany trybem notarjalnym, zwie się aktem zastawu ruchomości.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 4 p. 1; 6; 1866 kw. 14 (43186) art. 66, 77, 79 — 127; 1896 maj. 13 (12932).

Niesporządzenie aktu zastawu ruchomości trybem notarjalnym nie zmniejsza jego mocy i znaczenia. (S. C. 89/85).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o rejestrowym zastawie rolniczym (Dz. U. Nr. 38 poz. 360), ze zmianami, wprowadzonemi rozporządzeniem Prezyd. R. P. z dn. 23 sierpnia 1932 r. (Dz. U. Nr. 72 poz. 655).

Art. 1. Na produktach rolnictwa i przemysłu rolnego można ustanowić rejestrowe prawo zastawu stosownie do przepisów niniejszego rozporządzenia (rejestrowy zastaw rolniczy).

Art. 2. Zastawiać mogą jedynie osoby fizyczne i prawne, prowadzące gospodarstwa rolne lub przedsiębiorstwa przemysłowo-rolnicze.

Za przedsiębiorstwa przemysłowo-rolnicze uważa się w rozumieniu niniejszego rozporządzenia przedsiębiorstwa, przerabiające przeważnie produkty własnego gospodarstwa rolnego.

Art. 3. (w red. r. 1932). Zastawiać można jedynie na rzecz państwowych instytucyj kredytowych oraz innych instytucyj, które oznaczy Minister Skarbu.

Art. 4. Przedmiotem rejestrowego zastawu rolniczego mogą być wyłącznie stanowiące własność zastawcy produkty rolnictwa i przemysłu rolnego, o ile w myśl obowiązujących ustaw nie stanowią one nieruchomości (przynależności nieruchomości) z natury, ustawy lub przeznaczenia, a znajdują się na nieruchomości bądź stanowiącej własność zastawcy, bądź przez niego dzierżawionej lub użytkowanej.

Jeżeli przedmiot zastawu znajduje się na nieruchomości dzierżawionej, zastawca winien uzyskać zgodę jej właściciela na ustanowienie na tym przedmiocie rejestrowego zastawu rolniczego. Zgoda winna być wyrażona na piśmie w formie aktu urzędowego lub prywatnego z notarjalnie lub sądownie uwierzytelnionym podpisem właściciela. Jeżeli nieruchomość związana jest węzłem substytucji powierniczej (ordynacje, fideikomisy), wystarczy zgoda jej posiadacza.

Art. 5. Rejestrowy zastaw rolniczy ustanawia się na podstawie umowy stron, zawartej na piśmie w formie aktu urzędowego lub prywatnego z notarjalnie lub sądownie poświadczonym podpisem zastawcy.

W umowie zastawniczej należy ściśle wymienić przedmiot zastawu oraz sumę, na której zabezpieczenie prawo zastawu zostało ustanowione.

Art. 6. Wobec osób trzecich rejestrowy zastaw rolniczy uzyskuje skutki prawne (art. 9) przez wpis prawa zastawu do rejestru zastawowego.

Wpis ten następuje na wniosek zastawnika lub zastawcy na podstawie umowy zastawniczej, której odpis pozostaje w sądzie rejestrowym (art. 7). Jeżeli przedmiot zastawu znajduje się na nieruchomości, dzierżawionej przez zastawcę, do wniosku należy dołączyć oświadczenie zgody właściciela nieruchomości (art. 4 ust. 2).

Właściwy sąd poświadcza dokonanie wpisu na oryginale umowy zastawniczej.

(W red. r. 1932). Sąd winien niezwłocznie powiadomić o treści wpisu prawa zastawu do rejestru zastawowego właściwych dla miejsca, w którem znajduje się przedmiot zastawu: komornika, powiatową władzę administracji ogólnej oraz urząd skarbowy.

Art. 7. Rejestr zastawowy prowadzi sąd powiatowy (pokoju), właściwy dla miejsca położenia gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa przemysłowo-rolniczego, w którem znajduje się przedmiot zastawu. Rejestr ten jest jawny.

Dla każdego gospodarstwa lub przedsiębiorstwa prowadzony będzie osobny rejestr.

Formę rejestru oraz sposób jego prowadzenia ustali rozporządzenie wykonawcze.

Art. 8. Przedmiot rejestrowego zastawu rolniczego pozostaje w posiadaniu zastawcy; tożsamość przedmiotu zastawu winna być

jednak stwierdzona przez umieszczenie na nim trwałego i widocznego znaku lub też w inny sposób, który ustali rozporządzenie wykonawcze.

(W red. r. 1932). Zastawca obowiązany jest dopuścić zastawnika lub osobę przez niego upoważnioną oraz władzę administracyjną do badania stanu przedmiotu zastawu pod rygorem natychmiastowej wymagalności zabezpieczonej prawem zastawu wierzytelności.

Art. 9. Jak długo przedmiot zastawu znajduje się w gospodarstwie lub przedsiębiorstwie, do którego rejestru prawo zastawu zostało wpisane, zastawnikowi przysługują takie same uprawnienia, jakieby mu służyły według obowiązujących ustaw, gdyby przedmiot ten był mu oddany w zastaw ręczny i nie znajdował się w tem gospodarstwie lub przedsiębiorstwie.

Art. 10. Przedmiot zastawu nie podlega zajęciu egzekucyjnemu (aresztowi, sekwestrowi) i nie może być wciągnięty do masy upadłościowej jego właściciela dla zaspokojenia wierzytelności zarówno prywatnych, jak Skarbu Państwa lub komunalnych, z wyjątkiem należności z tytułu podatku gruntowego, majątkowego i przemysłowego, dopóki wierzytelność pod zastaw ten udzielona nie zostanie spłacona. Zastawnik ma prawo przyjęte pod zastaw przedmioty realizować dla zaspokojenia swych wierzytelności pod ich zastaw udzielonych bądź na giełdzie, o ile są przedmiotem tranzakcyj giełdowych, bądź w drodze licytacji publicznej.

(W red. r. 1932). W razie skierowania egzekucji z wierzytelności Skarbu Państwa, wymienionych w ust. 1, do przedmiotu zastawu, urząd skarbowy, który przeprowadza egzekucję, obowiązany jest przesłać bezzwłocznie zawiadomienie o egzekucji zastawnikowi.

Art. 11. Wpis do rejestru zastawowego prawa zastawu na przedmiocie, takim zastawem już obciążonym, jest niedopuszczalny.

Art. 12. Zarejestrowane prawo zastawu może być odstąpione innej instytucji kredytowej (art. 3) na podstawie umowy, zawartej na piśmie, przy równoczesnem wręczeniu tej instytucji oryginału umowy zastawniczej (art. 5 i art. 6 ustęp 3).

W stosunku do osób trzecich odstąpienie prawa zastawu zyskuje skutki prawne przez wpis do rejestru zastawowego.

(W red. r. 1932). W razie odstąpienia wierzytelności, zabezpieczonej prawem zastawu, osobie lub instytucji, nie wymienionej w art. 3, prawo zastawu dla tej wierzytelności gaśnie i może być na jednostronny wniosek zastawcy wykreślone z rejestru zastawowego.

Art. 13. W razie skierowania egzekucji przez wierzycieli zastawnika na wierzytelność, zabezpieczoną rejestrowym prawem zastawu, należy uczynić o tem odpowiednią wzmiankę w rejestrze zastawowym.

(W red. r. 1932). Egzekucja taka jest dopuszczalna, choćby wierzycielem nie była instytucja, wymieniona w art. 3.

Art. 14. Wykreślenie prawa zastawu z rejestru zastawowego nastąpi na wniosek wierzyciela lub na wniosek dłużnika po złożeniu przez niego dowodu spłacenia wierzytelności, zabezpieczonej prawem zastawu, lub zwolnienia przez wierzyciela obciążonego przedmiotu z pod zastawu.

Art. 15 (w red. r. 1932). Prawo zastawu gaśnie z mocy samego prawa po upływie 18 miesięcy od daty zarejestrowania lub w razie wcześniejszego upływu czasu, na który umowa zastawnicza została zawarta, i ulega wykreśleniu z urzędu przez sąd, o ile nie została odnowiona przed upływem tego terminu.

Jednakowoż upływ terminu nie powoduje wygaśnięcia prawa zastawu, jeżeli zastawnik przed tym terminem złoży do rejestru zastawowego dowód wdrożenia przeciwko zastawcy postępowania sądowego lub egzekucji. O wdrożeniu postępowania sądowego lub egzekucji należy uczynić odpowiednią wzmiankę w rejestrze zastawowym.

Art. 16. W razie usunięcia przedmiotu, obciążonego rejestrowym zastawem rolniczym z gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa przemysłowo-rolniczego, do którego rejestru prawo zastawu zostało wpisane, uprawnienia zastawnika pozostają w mocy tylko w stosunku do tych osób trzecich, które, nabywając na tym przedmiocie prawo rzeczowe, działały w złej wierze.

Art. 17 (w red. r. 1932). W razie sprzedaży nieruchomości, na której znajduje się przedmiot rejestrowego zastawu rolniczego, jak również w razie wygaśnięcia dzierżawy lub użytkowania takiej nieruchomości w wypadku, gdy zastawcą jest dzierżawca lub użytkownik nieruchomości, wierzytelność, zabezpieczona prawem zastawu, staje się natychmiast wymagalna.

Art. 18 (w red. r. 1932). W razie bezprawnego usunięcia przedmiotu zastawu z miejsca ujawnionego w rejestrze zastawowym, wierzytelność, zabezpieczona prawem zastawu, staje się natychmiast wymagalna.

Art. 19 (w red. r. 1932). W razie zupełnego zniszczenia lub istotnego uszkodzenia przedmiotu zastawu wierzytelność, zabezpieczona prawem zastawu, staje się natychmiast wymagalna.

Art. 20. Prawo zastawu na przedmiocie, ubezpieczonym od wypadków losowych, rozciąga się także na roszczenie o odszkodowanie do zakładu ubezpieczeń.

O ile suma ubezpieczenia pokrywa wierzytelność, zabezpieczoną prawem zastawu, przepis art. 19 nie ma zastosowania.

Zakład ubezpieczeń może wypłacić odszkodowanie zastawcy jedynie za zgodą zastawnika, jeżeli ten o swem prawie zastawu zawiadomił go przed zajściem wypadku losowego.

Art. 22. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczа się Ministrom: Skarbu, Sprawiedliwości i Rolnictwa.

Art. 23. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w 3 miesiące od dnia następnego po ogłoszeniu i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej [1]).

Rozporządzenie Ministrów Skarbu, Sprawiedliwości i Rolnictwa z dn. 14 lipca 1928 r. o rejestrze zastawowym rolniczym i znakach zastawniczych. (Dz. U. Nr. 72 poz. 658).

Ustawa z dnia 14 marca 1932 r. o rejestrowym zastawie drzewnym. (Dz. U. Nr. 31 poz. 317).

Art. 1. Na drewnie (drzewie ściętem) nie obrobionem i obrobionem (materjałach tartych, ciosanych i łupanych, dyktach, fornierach i t. p.) można ustanowić rejestrowe prawo zastawu w myśl przepisów niniejszej ustawy.

Art. 2. Rejestrowe prawo zastawu na drewnie ustanawiać mogą osoby fizyczne i prawne, prowadzące gospodarstwo leśne, tudzież wpisani do rejestru handlowego kupcy (handlujący), trudniący się przemysłem lub hurtowym handlem drzewnym.

Art. 3. (1) Rejestrowy zastaw drzewny może być ustanowiony na rzecz Skarbu Państwa, państwowych instytucyj kredytowych, przedsiębiorstw państwowych, wydzielonych z administracji państwowej, kupców zarejestrowanych, jako też na rzecz innych instytucyj kredytowych, które oznaczy Minister Skarbu.

(2) Postanowienie o wpisie do rejestru handlowego nie ma zastosowania do firm zagranicznych, nie posiadających w Państwie Polskiem oddziałów, podlegających obowiązkowi wpisu do rejestru handlowego.

Art. 4. (1) Przedmiotem rejestrowego zastawu może być drewno, będące własnością zastawcy i znajdujące się na nieruchomości, bądź stanowiącej własność zastawcy, bądź przez niego wynajętej, wydzierżawionej lub z innego tytułu prawnego użytkowanej.

[1]) Ogłoszone 26 marca 1928 r.

(2) Jeżeli drewno znajduje się na nieruchomości, nie będącej własnością zastawcy, winien on uzyskać zgodę właściciela na ustanowienie rejestrowego prawa zastawu, o ile zastaw rejestrowy ma być skuteczny także wobec właściciela nieruchomości odnośnie do służącego mu z ustawy prawa zastawu (przywileju) dla wierzytelności z tytułu zaległego czynszu lub innych wierzytelności ze stosunku najmu, dzierżawy lub innego tytułu prawnego użytkowania. Zgoda winna być wyrażona na piśmie w formie aktu urzędowego lub prywatnego z notarjalnie lub sądownie uwierzytelnionym podpisem właściciela. Jeżeli nieruchomość związana jest węzłem substytucji powierniczej (ordynacja, fideikomis), wówczas wystarczy zgoda jej posiadacza.

Art. 5. (1) Rejestrowy zastaw drzewny prowadzi sąd grodzki właściwy dla miejsca położenia gospodarstwa leśnego lub przedsiębiorstwa przemysłowego. O ile chodzi o firmy zarejestrowane, to o założeniu rejestru zastawowego sąd uczyni wzmiankę w rejestrze handlowym oddziału głównego oraz tego z oddziałów filjalnych, przy którym prowadzony jest rejestr zastawu.

(2) Dla każdego oddziału przedsiębiorstwa oraz dla każdego gospodarstwa leśnego prowadzony będzie osobny rejestr. Rejestr ten jest jawny.

(3) Formę rejestru oraz sposób jego prowadzenia ustali rozporządzenie wykonawcze.

(4) Przy zgłaszaniu wpisów do rejestru zastawowego kupcy (handlujący) mają złożyć zaświadczenie właściwej izby przemysłowo-handlowej, że prowadzą księgi handlowe.

Art. 6. (1) Rejestrowy zastaw drzewny ustanawia się na podstawie umowy stron, zawartej na piśmie w formie aktu urzędowego albo też prywatnego z notarjalnie lub sądownie poświadczonym podpisem zastawcy i datą umowy.

(2) W umowie zastawniczej należy wymienić przedmiot zastawu wedle ilości i gatunku, sumę, na której zabezpieczenie lub do której wysokości prawo zastawu zostało ustanowione, oraz miejsce, na którem przedmiot zastawu się znajduje.

(3) Umowa zastawnicza może zawierać postanowienia:

a) że drewno, będące przedmiotem zastawu, może być zastąpione inną partją drewna, oznaczonego co do gatunku i ilości,
b) że prawo zastawu rozciągać się będzie na drewno, uzyskane z przeróbki drewna zastawionego, oraz
c) że drewno zastawione może być przeznaczone na inne miejsce, w umowie przewidziane.

Art. 7. (1) Wobec osób trzecich rejestrowy zastaw drzewny uzyskuje skutki prawne przez wpis prawa zastawu do rejestru zastawowego.

(2) Wpis ten następuje na wniosek zastawnika lub zastawcy na podstawie umowy zastawniczej, której odpis pozostaje w sądzie rejestrowym.

(3) Właściwy sąd poświadcza dokonanie wpisu na oryginale umowy zastawniczej.

Art. 8. Wpis do rejestru zastawowego prawa zastawu na przedmiocie, już takim zastawem obciążonym, jest niedopuszczalny.

Art. 9. (1) Przedmiot rejestrowego zastawu drzewnego pozostaje w posiadaniu zastawcy. Tożsamość przedmiotu zastawu winna być stwierdzona przez umieszczenie trwałego i widocznego znaku na nim lub też w inny sposób, który ustali rozporządzenie wykonawcze.

(2) Zastawca obowiązany jest dopuścić zastawnika na jego żądanie do badania stanu przedmiotu zastawu, pod rygorem natychmiastowej wymagalności wierzytelności, zabezpieczonej prawem zastawu.

Art. 10. (1) Dopóki przedmiot zastawu znajduje się na miejscu i w postaci, w rejestrze zastawowym ujawnionych, zastawnikowi przysługują takie same uprawnienia, jakieby mu służyły według obowiązujących ustaw, gdyby przedmiot ten był mu oddany w zastaw ręczny i nie znajdował się na miejscu, ujawnionem w rejestrze.

(2) Przepis powyższy nie ma zastosowania w odniesieniu do prawa zastawu (przywileju), które służy właścicielowi nieruchomości dla wierzytelności z tytułu zaległego czynszu lub innych wierzytelności, chyba, że właściciel nieruchomości wyraził zgodę na ustanowienie zastawu drzewnego. Przepis ten również nie ma zastosowania w odniesieniu do ustawowego pierwszeństwa, przysługującego państwowemu podatkowi przemysłowemu na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 550).

Art. 11. W razie usunięcia przedmiotu, obciążonego rejestrowym zastawem drzewnym, z gospodarstwa leśnego lub przedsiębiorstwa przemysłowego, do którego rejestru prawo zastawu zostało wpisane, uprawnienia zastawnika pozostają w mocy w stosunku tylko do tych osób trzecich, które, nabywając na tym przedmiocie prawo rzeczowe, działały w złej wierze.

Art. 14. (1) Zarejestrowane prawo zastawu może być odstąpione na rzecz osób, wymienionych w art. 3, na podstawie osobnej umowy, zawartej na piśmie w formie, przewidzianej w art. 6, przy równoczesnem wręczeniu nabywcy oryginału umowy zastawniczej.

(2) W stosunku do osób trzecich odstąpienie prawa zastawu zyskuje skutki prawne przez wpis do rejestru zastawowego.

(3) W razie odstąpienia wierzytelności, zabezpieczonej prawem zastawu, osobie lub instytucji, nie wymienionej w art. 3, prawo zastawu dla tej wierzytelności gaśnie i będzie na jednostronny wniosek zastawcy wykreślone z rejestru zastawowego.

Art. 15. (1) Wykreślenie prawa zastawu z rejestru zastawowego następuje na wniosek wierzyciela albo też na wniosek dłużnika po złożeniu przez tego ostatniego dowodu opłacenia wierzytelności, zabezpieczonej prawem zastawu, lub dowodu zwolnienia przez wierzyciela obciążonego przedmiotu z pod zastawu.

(2) Wniosek wierzyciela lub dowód spłacenia wierzytelności, względnie zwolnienia, winny być sporządzone w formie, przewidzianej w art. 6.

Art. 16. (1) Prawo zastawu gaśnie z mocy samego prawa po upływie lat trzech od daty zarejestrowania lub w razie zawarcia umowy zastawniczej na okres krótszy po upływie czasu, na który umowa ta została zawarta, i ulega wykreśleniu z urzędu przez sąd, o ile przed upływem tego terminu umowa zastawnicza nie została odnowiona.

(2) Jednakowoż i upływ terminu nie powoduje wygaśnięcia prawa zastawu, jeżeli zastawnik przed terminem złoży do rejestru zastawowego dowód wdrożenia przeciwko zastawcy postępowania sądowego lub egzekucji administracyjnej. O wdrożeniu postępowania sądowego lub egzekucji administracyjnej należy uczynić odpowiednią wzmiankę w rejestrze zastawowym.

Art. 17. (1) Jeżeli przedmiot zastawu nie może nadal pozostawać na miejscu, ujawnionem w rejestrze zastawowym, wówczas zastawca obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tem zastawnika pod rygorem natychmiastowej wymagalności wierzytelności. W powyższym wypadku strony ustalą nowe miejsce przechowania przedmiotu zastawu, a w razie braku zgody rozstrzygnie sędzia (sąd) rejestrowy.

(2) Zmiana miejsca przechowania winna być uwidoczniona w rejestrze zastawowym.

Art. 18. W razie bezprawnego usunięcia przedmiotu zastawu z miejsca, ujawnionego w rejestrze zastawowym, wierzytelność, zabezpieczona prawem zastawu, staje się natychmiast wymagalna.

Art. 19. W razie zupełnego zniszczenia lub istotnego uszkodzenia przedmiotu zastawu wierzytelność, zabezpieczona prawem zastawu, staje się natychmiast wymagalna.

Art. 20. (1) Prawo zastawu na przedmiocie, ubezpieczonym od wypadków losowych, rozciąga się także na roszczenie o odszkodowanie do zakładu ubezpieczeń.

(2) O ile suma ubezpieczeniowa pokrywa wierzytelność, zabezpieczoną prawem zastawu, a nie została wypłacona zastawcy, przepis art. 19 nie ma zastosowania.

(3) Zakład ubezpieczeń może wpłacić odszkodowanie zastawcy jedynie za zgodą zastawnika, jeżeli ten ostatni o swem prawie zastawu uwiadomi zakład przed wypłatą.

Art. 24. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1932 r.

Rozporządzenie Ministrów Sprawiedliwości i Przemysłu i Handlu z dn. 4 lipca 1932 r. o rejestrze zastawowym drzewnym i znakach zastawniczych. (Dz. U. Nr. 70 poz. 639).

1669 *zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule* 1668.

1670. Przy sporządzaniu aktów zastawu rzeczy zastawiane okazuje się przywołanym świadkom, a przytem dokładnie opisuje się ich rodzaj, cechy i rozmiary oraz szacunek każdej rzeczy, ustalony zgodnie przez dłużnika i wierzyciela.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 9.

1. Spis zastawianych rzeczy może być włączony do samego aktu zastawu, o ile to jest możliwe ze względu na rodzaj i liczbę tych rzeczy. (S. C. 94/75, 27/12).

2. Wymaganie dokładnego oznaczenia w akcie zastawu majątku zastawionego jest bezwzględnie obowiązującem. (S. C. 27/12).

1671. Rzeczy te wręcza się następnie wierzycielowi, po opatrzeniu ich pieczęciami świadków i dłużnika, którzy też przykładają pieczęcie swe i do opisu rzeczy; jeden egzemplarz tego opisu otrzymuje wierzyciel, a drugi z pieczęcią wierzyciela — dłużnik; oba egzemplarze podpisują wierzyciel, dłużnik i świadkowie.

Tamże.

1. Niezachowanie wyszczególnionych w art. 1671 formalności nie ma wpływu na moc prawną zastawu. (S. C. 27/12).

2. Przewidziane w art. 1671 formalności nie mają takiego znaczenia, iżby niezachowanie ich skutkowało uznanie aktu zastawu za nieważny, gdyż celem tych formalności jest jedynie zapobieżenie nadużyciom, fałszerstwu lub sprzeniewierzeniu zastawionych rzeczy; wobec tego, dopóki niema sporu co do tożsamości pomienionych rzeczy, sąd nie ma żadnej podstawy do wyrzeczenia nieważności aktu zastawu z tego tylko powodu, że rzeczy nie zostały opieczętowane i wręczone wierzycielowi. (S. C. 658/75, 6/01). Ustawa nie zabrania wierzycielowi zrzec się wzięcia do siebie zastawionych rzeczy, gdyż mogą być przypadki, kiedy pozbawienie dłużnika tych rzeczy jest niewygodne dla samego wierzyciela, utrudniając dłużnikowi zarobkowanie i zdobycie środków na pokrycie długu, zabezpieczonego zastawem. (S. C. 975/72, 6/01). Jednakże pozostawiając zastawione rzeczy u dłużnika, wierzyciel winien ponieść i wszelkie skutki takiego swego czynu; może więc się zdarzyć, że zastawiony majątek, pozostawiony w ręku dłużnika bez przewidzianych przez ustawę zewnętrznych oznak zastawu, będzie poddany egzekucji z innych długów lub nawet przejdzie na własność innej osoby. (S. C. 321/75, 975/72).

3. Wymagane przez art. 1671 danie wierzycielowi rzeczy przez dłużnika ustanowione jest w interesie (przedewszystkiem) wierzyciela, gdyż bez tego warunku byłoby w większości wypadków iluzorycznem samo zabezpieczenie i wtedy zastaw mógłby się stać normą prawną bez realnej dla wierzyciela wartości, nadto zaś i z tej jeszcze racji, że zastaw bez tegoż warunku mógłby stwarzać stan prawny dla stosunków prywatno-prawnych niepożądany, ze względu na możliwy interes osób trzecich. Niemniej jednak brak tego warunku nie odbiera wierzycielowi udzielonego mu przez dłużnika rzeczowego prawa do ruchomości, która z woli kontrahentów zabezpieczyła pretensje wierzyciela, nie uchyla więc

zastawu, jako normy prawnej, w zakresie jej zasadniczej treści. (Zb. O. S. N. Izby II Karnej Nr. Nr. 63/32 r. i 138/32 r.).

4. Jeżeli przy zastawie ruchomości zachowane zostały przepisy art. 1665—1673 t. X cz. 1, to wtedy prawo rzeczowe, nabyte przez wierzyciela z mocy oddania mu tej ruchomości w zastawie, ma moc obowiązującą nietylko w stosunku do samego dłużnika i jego spadkobierców, lecz i w stosunku do osób trzecich, które nie brały udziału w sporządzeniu umowy zastawu, lecz zawarły następnie tranzakcję z dłużnikiem co do zastawionego majątku. Jeżeli zaś wierzyciel zaniedbał utwierdzenia i ochrony swego prawa zastawu w trybie, przewidzianym w powyższych przepisach, jeżeli nie skorzystał z prawa wziąć zastawione rzeczy do siebie, lecz zostawił je u dłużnika i przytem bez określonych w ustawie zewnętrznych oznak znajdowania się rzeczy w zastawie, t. j. bez opieczętowania ich, — w takim razie istnienie rzeczowego prawa wierzyciela do powyższego mienia ruchomego, znajdującego się u właściciela, pozostaje całkiem niewiadomem osobie trzeciej i osoba ta może zawrzeć z właścicielem umowę co do nabycia pomienionego mienia, nie mając żadnej podstawy do przypuszczenia, że właściciel ograniczony jest w prawie rozporządzania się majątkiem ruchomym, pozostającym w jego posiadaniu. W podobnych więc przypadkach prawo zastawu, jako nieutwierdzone i nieochronione przez wierzyciela w trybie właściwym, pozostaje bez wszelkiego wpływu na ważność nabycia rzeczy przez osobę trzecią od właściciela i na zakres jej praw do tej rzeczy, chyba że byłoby stwierdzone, że osoba trzecia przy zawieraniu tranzakcji wiedziała o istnieniu służącego wierzycielowi prawa zastawu. (S. C. 891/72, 973/75).

5. Jeżeli wierzyciel nie zadbał o utwierdzeniu i ochronie swego prawa zastawu w trybie przewidzianym w ustawie, nie może pretendować do uzyskania pierwszeństwa zaspokojenia przed innymi wierzycielami, których należności nie są zabezpieczone zastawem, w szczególności przy upadłości dłużnika. (S. C. 117/78).

6. Jeżeli rzeczy, oddane w zastaw, lecz nieopieczętowane, przed zgłoszeniem roszczenia z aktu zastawu już przeszły do osób trzecich z jakiegobądź tytułu, to z rzeczy tych wierzyciel nie może poszukiwać swej należności, ponieważ nie przedsięwziął środków dla ochrony swego prawa; jeżeli zaś powyższe rzeczy jeszcze nie przeszły do osób trzecich, to w razie zgłoszenia przez te osoby sporu, obowiązkiem zastawnika jest udowodnić, iż rzeczy, które nie były opieczętowane i nie zostały wręczone mu przez zastawcę, są rzeczywiście te same, które figurują w spisie i zostały oddane mu w zastaw. (S. C. 658/75).

7. P. tezę 5 pod art. 1554.

8. Przy zastawie majątku ruchomego majątek ten, pomimo oddania go w posiadanie zastawnika, pozostaje w użytkowaniu zastawcy (któremu służy naprz. prawo korzystania z kuponów od zastawionych papierów procentowych) i nawet w jego rozporządzeniu, o ile przez to nie narusza się prawo zastawnika; jednem słowem rzecz zastawiona nie przestaje być własnością zastawcy, dopóki nie będzie do niej skierowana przez zastawnika w trybie przepisanym egzekucja, i to prawo własności nie wygasa również po upływie terminu kontraktu zabezpieczonego zastawem, gdyż i po tym terminie zastawiony przedmiot znajduje się w rękach zastawnika tylko jako zabezpieczenie jego należności; wobec tego termin ukończenia kontraktu nie może być uważany za początek biegu przedawnienia co do skargi o zwrot zastawu. (S. C. 7/91).

PROJEKT M. S. Art. 1671. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Rzeczy te, po opatrzeniu ich pieczęcią świadków i dłużnika mogą być oddane wierzycielowi, bez prawa korzystania z nich i używania tych rzeczy, albo pozostawione w posiadaniu dłużnika po opatrzeniu ich znakami, które by świadczyły o tem, że na tych rzeczach ciąży zastaw. Dłużnik i świadkowie przykładają pieczęcie również i na spisie, którego jeden egzemplarz doręcza się dłużnikowi, a drugi wierzycielowi".

1672. Akt zastawu majątku ruchomego, spisany prywatnie, zwie się obligiem prywatnym z zastawem majątku ruchomego.

Tamże, art. 4 p. 3; 1866 kw. 14 (43186) art. 66, 77.

1673. Obligi prywatne z zastawem majątku ruchomego sporządzane są i oblatowane tak samo jak zwykłe obligi prywatne (por. dział III, rozdz. IV, oddz. 1), należy jednak przestrzegać, aby stwierdzone były przynajmniej przez dwóch świadków i aby napisane zostały podług przepisanego wzoru, do niniejszego załączonego. Dołączony być musi do nich opis rzeczy zastawionych na tychże zasadach, co i przy aktach zastawu majątku ruchomego.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 7 — 9; 1866 kw. 14 (43186) art. 77, 84.

1674. Jeżeli oblig prywatny z zastawem majątku ruchomego nie był we właściwym urzędzie i trybem należytym oblatowany, to nietylko przy egzekucji zostaje zaspokojony po obligach należycie oblatowanych, lecz i sam zastaw w razie upadłości dłużnika wchodzi do masy konkursowej na zaspokojenie wszystkich wierzycieli.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 13, 14.

1674[1]. Przy udzielaniu pożyczek pod zastaw akcyj i papierów procentowych pomiędzy osobami *wszelkich stanów* stosować należy postanowienia następujące:

1) Biorący pożyczkę pod zastaw akcyj i papierów procentowych składa je osobie, która pożyczki tej udziela, przy liście, upoważniającym ją w razie nieuiszczenia w terminie umówionym kapitału i odsetek, do rozrządzenia temi akcjami i papierami według swego uznania, t. j. do sprzedaży ich komu innemu lub do zatrzymania na własność według istniejącego kursu giełdowego; gdyby zaś ze sprzedaży akcyj i papierów cała pożyczka z odsetkami nie została pokryta, tedy biorący pożyczkę zobowiązuje się do dopłacenia brakującej kwoty.

2) Udzielający pożyczki ze swej strony wydaje zapożyczającemu zaświadczenie, również na piśmie, że na zabezpieczenie pożyczonych pieniędzy otrzymał takie to akcje lub papiery, które po uiszczeniu wziętych pod ich zastaw pieniędzy, obowiązany jest zwrócić komu należy; w przeciwnym zaś razie, gdyby zapłata nie została dokonana, służy mu prawo zatrzymania ich na własność lub sprzedaży według kursu giełdowego, jaki będzie.

3) Następnie, biorący pożyczkę, stosownie do statutów spółek, doręcza udzielającemu pożyczkę łącznie z takiemi akcjami lub papierami, które muszą być zbywane zapomocą

nadpisów o przelewie, również i deklarację do zarządu odnośnej spółki celem przepisania akcyj tych i papierów na jego imię; inne zaś akcje przelewa za pomocą nadpisów in blanco, akcje zaś na okaziciela — bez wszelkich nadpisów.

4) Tranzakcje, zawierane przez handlujących w przedmiocie pożyczek pod zastaw akcyj lub papierów, sporządza się przy zachowaniu postanowień, wyłuszczonych w artykule 703 Ustawy handlowej (wyd. r. 1903.[1])

1848 czerw. 14 (22363); 1861 maj. 1 (36956); 1867 czer. 27 (44768) przep. art. 6.

1. W razie nieuiszczenia w umówionym terminie długu, zabezpieczonego zastawem papierów procentowych, zastawnik nie ma obowiązku bezzwłocznie po uchybieniu terminu sprzedać tych papierów i nie odpowiada przed zastawcą za straty, mogące wyniknąć wskutek zwłoki w ich sprzedaży. (S. C. 38/10).

2. Istota umowy, znanej pod nazwą specjalnego rachunku bieżącego („on call"), polega przedewszystkiem na tem, że pożyczka pod zastaw papierów procentowych zostaje wydana nie na jakikolwiek ściśle określony zgóry termin, lecz na czas, którego trwanie zależy całkowicie od woli każdej ze stron, t. j. tak dłużnik może w każdej chwili uregulować swój dług, jak i wierzyciel władny jest w każdym czasie żądać od dłużnika zapłaty należności. Zwłaszcza w przypadku, gdy cena giełdowa zastawionych papierów stała się niższa od ceny, po której zostały one przyjęte od zastawcy, instytucja kredytowa ma zawsze prawo oznajmić dłużnikowi, iż winien on w określonym przez statut terminie pokryć swój dług lub przedstawić dodatkowe zabezpieczenie, gdyż w przeciwnym razie papiery będą sprzedane i nastąpi likwidacja wzajemnego stosunku stron. O ileby takie żądanie było pozostawione przez dłużnika bez wykonania, instytucja kredytowa obowiązana jest bezzwłocznie, w pierwszym dniu giełdowym po upływie wyznaczonego dłużnikowi terminu, sprzedać pomienione papiery lub pozostawić dla siebie po cenie giełdowej, o ile takie prawo jej przysługuje; w przeciwnym razie instytucja kredytowa odpowiedzialna jest przed dłużnikiem za spowodowane zwłoką straty, chyba że przedstawiłaby dowody, iż działając z zupełną dobrą wiarą nie mogła bez szkody dla obu stron dokonać powyższej sprzedaży. (S. C. 38/12).

PROJEKT M. S. Art. 1674[1]. Skreślają się wyrazy: „pomiędzy osobami wszelkich stanów".

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17 marca 1928 r. o prawie bankowem. (Dz. U. Nr. 34 poz. 321).

Art. 47. W razie niezaspokojenia w umówionym terminie roszczeń banku kredytu krótkoterminowego, zabezpieczonych zastawem ruchomym, służy bankowi prawo sprzedaży zastawionych przedmiotów przez maklera giełdowego lub przez licytację. Przed uskutem papierów procentowych stosować przepisy formalne, ustanowione dla not maklerskich. Rosyjskie postanowienia o maklerach giełdowych zastąpione zostały od 7 czerwca 1923 r. przez przepisy polskie w tym przedmiocie (Dz. U. Nr. 53 poz. 372). Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z dn. 26 listopada 1928 r. o powoływaniu i zwalnianiu oraz prawach i obowiązkach maklerów przysięgłych na giełdach pieniężnych (Dz. U. 1929 r. Nr. 3 poz. 30).

[1]) **Przyp. tłum.** Art. 703 poleca przy udzielaniu pożyczek pod za-

tecznieniem sprzedaży winien bank wezwać dłużnika listem poleconym do zaspokojenia przypadającej od dniego należności w terminie co najmniej 15-dniowym od daty wysłania wezwania.

Art. 48. W razie jeżeli dłużnik, po upływie terminu, wskazanego w art. 47, nie uskuteczni zapłaty, może bank przystąpić do sprzedaży zastawu.

Bank winien przystąpić do sprzedaży zastawu przed upływem 5 dni od dnia upływu terminu, wyznaczonego w myśl art. 47; w przeciwnym wypadku bank obowiązany jest ponownie zawiadomić dłużnika o zamierzonej sprzedaży z zachowaniem terminu, przewidzianego w art. 47.

Sprzedaż przez licytację odbywa się w sposób, przewidziany w art. 116.

Statut Banku Polskiego (Załącznik do obwieszczenia Ministra Skarbu z dn. 28 listopada 1927 r. Dz. U. Nr. 113 poz. 966) art. 63, 67, 68.

Statut Banku Gospodarstwa Krajowego (Załącznik do rozp. Min. Skarbu z dn. 31 maja 1924 r. Dz. U. Nr. 46 poz. 478) §§ 64, 65, 66.

Statut Państwowego Banku Rolnego (Załącznik do rozp. Min. Ref. Roln. z dn. 5 czerwca 1931 r. Dz. U. Nr. 76 poz. 610) §§ 48 p. 3, 52.

Statut Pocztowej Kasy Oszczędności (Załącznik do rozp. Prezyd. R. P. z dn. 27 czerwca 1924 r. Dz. U. Nr. 55 poz. 545) Rozdz. I. D.

1675. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule 1706 Kodeksu o karach (wyd. r. 1885) oraz w artykule 177 Ustawy o karach (wyd. r. 1914).* [1])

III. O wykonaniu zobowiązań, zabezpieczonych zastawem majątku ruchomego.

1676. Zobowiązania, zabezpieczone zastawem majątku ruchomego, zostają wykonane przez uiszczenie kwoty pożyczonej przez dłużnika wierzycielowi, w terminie umówionym, całkowicie i wraz z należnemi odsetkami, o ile były umową przewidziane, albo też i przed terminem, w przypadkach i przy zachowaniu warunków, wyłuszczonych w artykule 2023. Po otrzymaniu zapłaty, zastaw powinien być w całości zwrócony dłużnikowi. Gdyby zaś w jakikolwiek sposób zaginął, to poza skreśleniem kwoty, w której majątek ruchomy był

[1]) **Przyp. tłum.** W kodeksie karnym z 1932 r. art. 262.

zastawiony, wierzyciel powinien zań odpowiadać, płacąc nadwyżkę szacunku, bez żadnych usprawiedliwień.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 16, 52; 1879 mar. 6 (59370) I, art. 4.

1. Nieoznaczenie w akcie zastawu ceny zastawionych rzeczy nie zwalnia zastawnika w razie niezwrócenia tych rzeczy od obowiązku uiszczenia zastawcy, na zasadzie ogólnych przepisów o wynagrodzeniu za straty, rzeczywistej ich wartości. (S. C. 18/76).

2. Akty zastawu podlegają wykonaniu tylko w trybie przepisanym przez ustawę, wobec czego warunek umowy, iż rzeczy zastawione w razie nieotrzymania przez wierzyciela zapłaty w terminie przechodzą na jego własność, jest nieważny i nie stoi na przeszkodzie dłużnikowi do żądania zwrotu zastawionych rzeczy. (S.C. 1169/70, 1642/70).

3. Zgodnie z charakterem operacyj, dokonywanych przez lombard, zastawca, oddając rzecz na zastaw, ma prawo liczyć, opierając się na art. 1676 t. X cz. 1, że ze strony prowadzących lombard będą dołożone wszelkie starania, aby zastawioną rzecz zachować w całości; niewykonanie przez lombard tego ciążącego na nim obowiązku winno pociągać za sobą przewidzianą w art. 684, 687 i 1676 t. X cz. 1 odpowiedzialność jego za zepsucie zastawionej rzeczy do wysokości rzeczywistej jej wartości, a nie sumy jej oszacowania. (S. C. 87/05).

4. P. tezę 27 pod art. 684.

5. P. tezę 10 pod art. 1549.

1677. Jeżeli akty zastawu majątku ruchomego albo obligi prywatne z takimże zastawem nie będą opłacone w terminie, to wierzyciel powinien nie później niż w trzy miesiące po upływie terminu bądź zgłosić je celem ściągnięcia należności, bądź tylko dla wiadomości okazać je notarjuszowi. W razie ogłoszenia dłużnikowi upadłości, osoby, które zaniedbały dopełnienia tej formalności, tracą prawo do zaspokojenia narówni z temi, które jej dopełniły.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 11—15; 1866 kw. 14 (43186) art. 128 i nast.

UWAGA: (*dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej*).

1. Niedopełnienie formalności, przewidzianej w art. 1677, w razie upadłości dłużnika pociąga za sobą tylko pozbawienie wierzyciela prawa do otrzymania kary umownej i procentów, bynajmniej zaś nie skutkuje utraty przez niego rzeczowego prawa do zastawionej rzeczy i nie pozbawia go możności uzyskania zaspokojenia w trybie zwykłym, a nie w drodze konkursu; prawo zastawu traci zastawnik w razie upadłości dłużnika tylko w tym przypadku, jeżeli prywatnego aktu zastawu nie zgłosi w trybie przepisanym do poświadczenia stosownie do art. 1674 t. X cz. 1. (S. C. 87/06).

2. Wierzyciel nie jest obowiązany żądać w jakimś określonym terminie zaspokojenia z majątku zastawionego, dłużnik zaś może się zabezpieczyć od strat, mogących zajść wskutek obniżenia się wartości zastawu, przez zgłoszenie do wierzyciela żądania sprzedaży zastawu, przez to bowiem zostaje włożona odpowiedzialność za te straty na wierzyciela. (S. C. 28/87).

3. Ustawa bynajmniej nie stanowi, aby wypożyczone pod zastaw walorów sumy mogły być zaspokojone tylko z tego zastawu, i przepisy o zastawie ruchomym nie głoszą tak stanowczo, jak przepisy o zastawie nieruchomym, iż zaspokojenie należności zastawnika może być uskutecznione tylko z oddanego na zastaw mienia. (S. C. 2/89, 98/03). Zasada odpowiedzialności dłużnika z całego jego majątku w razie niedostateczności sumy, otrzymanej ze sprzedaży zastawionej rzeczy, znajduje potwierdzenie w przepisie art. 747 Ust. handl. Zw. Pr. t. XI wyd. 1893 r. Ponieważ zaś umowa pożyczki, zawierana przez

kolej żelazną z właścicielem przesyłki towarowej, w istocie rzeczy jest zwykłą umową pożyczki, zabezpieczonej zastawem majątku ruchomego, należy uznać, że kolej żelazna, jako zastawnik, ma prawo żądać zaspokojenia z innego majątku właściciela przesyłki towarowej, jeżeli suma, uzyskana ze sprzedaży jej przez licytację, nie pokrywa w całości udzielonej pod tę przesyłkę pożyczki. (S. C. 98/03).

PROJEKT M. S. Art. 1677. W końcu dodaje się:

„Jeżeli suma osiągnięta z licytacji przedmiotów zastawu nie wystarczy na zaspokojenie wierzytelności, wierzyciel ma prawo poszukiwać reszty należności z innego majątku dłużnika".

Uwaga do art. 1677 skreśla się.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 17 marca 1928 r. o prawie bankowem. (Dz. U. Nr. 34 poz. 321).

Art. 87. Zakładom zastawniczym ani też członkom władz i urzędnikom tych zakładów nie wolno nabywać zastawów, wystawionych przez te zakłady na sprzedaż.

Art. 88. W razie niezaspokojenia w umówionym terminie roszczeń zakładów zastawniczych, zabezpieczonych zastawem, zakładowi zastawniczemu służy prawo sprzedaży zastawionych ruchomości przez publiczną licytację, nie wcześniej jednak, jak po upływie 2 miesięcy ulgowych od terminu płatności.

Licytację przeprowadza się bez uprzedniego zawiadomienia dłużnika przez delegowanego w tym celu przedstawiciela władz skarbowych w obecności przedstawiciela policji.

Uzyskana z licytacji zastawu nadwyżka, jaka powstanie po zaspokojeniu należności zakładu zastawniczego, winna być w ciągu dwóch tygodni od dnia licytacji złożona do depozytu sądowego z wyszczególnieniem faktycznych danych, odnoszących się do zastawu.

Powyższe nadwyżki, niepodniesione przez zastawców w ciągu lat 10, przechodzą na rzecz instytucyj dobroczynnych, wskazanych przez wydział wojewódzki (izbę wojewódzką).

1678. Aktów zastawu majątków ruchomych i obligów prywatnych z zastawem majątku ruchomego nie wolno przelewać przez indos.

1800 gr. 19 (19692), cz. II art. 21.

PROJEKT M. S. Art. 1678. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Aktów zastawu i rewersów prywatnych z zastawem ruchomosci nie można przekazywać bez zgody dłużnika wyrażonej na piśmie".

Po art. 1678. Dodaje się „Tytuł piąty".

„O z a d a t k u".

Dodaje się art. 1678[1] o brzmieniu następującem:

„W celu zabezpieczenia wykonania umowy jedna ze stron może wpłacić drugiej sumę pieniężną (zadatek), którą traci, jeżeli umowa nie będzie wykonana z jej winy; jeżeli zaś umowy nie wykona druga strona, powinna ona zwrócić zadatek w wysokości podwójnej. Roszczenie o odszkodowanie jest w obu wypadkach wykluczone".

Dodaje się art. 1678[2] o brzmieniu następującem:

„W razie rozwiązania umowy za wzajemną zgodą stron lub unieważnienia jej nie na skutek winy jednej ze stron, zadatek zwraca się stronie, która go wpłaciła".

Dodaje się art. 1678[3] o brzmieniu następującem:

„Część należnej z umowy sumy, wpłacona przez jedną stronę drugiej przy zawieraniu umowy uważa się w razie wątpliwości nie za zadatek, lecz za zaliczkę, która przy wykonaniu umowy potrąca się, a przy rozwiązaniu lub unieważnieniu zwraca się".

DZIAŁ TRZECI

O zobowiązaniach umownych majątkowych w szczególności.

ROZDZIAŁ I.

O przyrzeczeniu sprzedaży.

1679. Przez umowę przyrzeczenia sprzedaży jedna strona zobowiązuje się sprzedać drugiej w terminie określonym majątek nieruchomy lub ruchomy. Przytem oznacza się również cena, za którą ma być dokonana sprzedaż, oraz wysokość kary umownej, gdyby strony umawiające się uważały za stosowne umowę swoją w ten sposób zabezpieczyć.

1773 paźdz. 22 (14049); 1821 list. 24 (28814) art. 8; 1826 mar. 7 (183) art. 1; list. 26 (701).

1. P. tezę 7 pod art. 1510.

2. Osoba, do której dana rzecz nie należy na prawie własności i która przeto nie ma prawa jej sprzedać (art. 1384 t. X cz. 1), może zobowiązać się nabyć ją przed upływem pewnego określonego czasu i następnie sprzedać za cenę umówioną; taka umowa o dokonaniu sprzedaży po nabyciu rzeczy winna być uważana za umowę przyrzeczenia sprzedaży. (S. C. 94/80).

3. Warunek umowy przyrzeczenia sprzedaży, iż majątek będzie sprzedany osobie, która zostanie później wskazana sprzedawcy, a nie jest jeszcze wiadoma w chwili sporządzenia umowy nie zawiera w sobie nic sprzecznego z prawem; umowa taka nie sprzeciwia się prawu również i w tym przypadku, gdy kontrahent, który zobowiązał się wskazać nabywcę majątku, sam nie ma prawa nabyć tego majątku. (S. C. 8/96).

4. Przyrzeczenie sprzedaży z istoty swej jest jedynie aktem przygotowawczym w stosunku do kontraktu kupna-sprzedaży i z chwilą zawarcia aktu kupna-sprzedaży, chociażby następnie okazało się, iż akt ten jest nieważny, moc umowy przyrzeczenia sprzedaży ustaje. (S. N. 180/24).

1680. Przy przyrzeczeniu sprzedaży majątku nieruchomego należy sporządzić zapis przyrzeczenia sprzedaży.

1821 list. 24 (28814) art. 8, 9; 1826 mar. 7 (183).

1681. W zapisie przyrzeczenia sprzedaży powinny być szczegółowo i z należytą dokładnością wyłuszczone wszystkie za zobopólną zgodą przez sprzedawcę i nabywcę ustanowione warunki i przyjęte przez nich wzajemne zobowiąza-

nia co do sporządzenia aktu kupna oraz sposobu zabezpieczenia lub wynagrodzenia tej lub innej strony, jeżeli zaś umówiono karę lub wpłacono zadatek, to również i skutki tego dla stron obu na przypadek, gdyby sporządzenie aktu z jakiegobądź powodu nie doszło do skutku.

1854 czer. 7 (28323).

1. Przepis o utracie wpłaconego przez nabywcę zadatku dotyczy tylko kwitów zadatkowych, zabezpieczających sprzedaż majątków nieruchomych. (S. C. 169/76). Utrata zadatku nie następuje natomiast przy umowach przyrzeczenia sprzedaży, co do których ustawa takiego postanowienia nie zawiera; umowy te podlegają wykonaniu na zasadzie ogólnych przepisów o wykonaniu umów i jeżeli w umowie przyrzeczenia sprzedaży nic nie powiedziano o przepadku zadatku, to nabywca, chociażby akt kupna-sprzedaży nie doszedł do skutku z jego winy, nie traci wpłaconego zadatku i sprzedawca, który wskutek niesporządzenia z winy nabywcy aktu kupna-sprzedaży poniósł straty, może jedynie dochodzić na nim tych strat. (S. C. 396/73).[1])

2. W razie odmowy sprzedawcy sporządzenia, zgodnie z umową przyrzeczenia sprzedaży, formalnego aktu kupna-sprzedaży, należne od niego wynagrodzenie na rzecz nabywcy za zrządzoną szkodę winno być określone w wysokości różnicy między umówioną ceną, a rzeczywistą wartością majątku w wyznaczonym w umowie przyrzeczenia sprzedaży terminie. (S. C. 317/79).

3. Sam fakt znajdowania się umowy przyrzeczenia sprzedaży w rękach nabywcy, bez przedstawienia należytych dowodów wypłacenia przez niego sprzedawcy ustanowionego w umowie zadatku, nie może być jeszcze dostatecznem stwierdzeniem, że takie wpłacenie zadatku istotnie miało miejsce. (S. C. 56/74).

4. P. tezę 17 pod art. 1259.

Ustawa z dnia 12 marca 1932 r. o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne. (Dz. U. Nr. 25 poz. 221).

Art. 5. (1) Umowy przyrzeczenia sprzedaży gruntów z parcelacji, przeprowadzonej na zasadzie niniejszej ustawy, winny pod rygorem ich nieważności zawierać postanowienia, że wszelkie zadatki i wpłaty gotówkowe, uiszczone przez nabywców na poczet ceny kupna, muszą być składane do ich depozytów w Państwowym Banku Rolnym z tem, że depozyty te nie mogą być przez nabywców wycofane przed rozwiązaniem umowy przyrzeczenia sprzedaży, zaś sprzedawcy wypłacone być mogą tylko na zasadzie postanowień kontraktów kupna-sprzedaży po zatwierdzeniu tych kontraktów przez zwierzchność hipoteczną, względnie po dozwoleniu na ich podstawie wpisów hipotecznych, w razie zaś niedojścia sprzedaży z winy nabywcy na mocy wyroku sądowego, bądź zgodnego wniosku stron.

[1]) **Przyp. tłum.** W wyroku Nr. 72/67 r. Senat uznał, że kupujący, który odmówił nabycia majątku ruchomego, będącego przedmiotem umowy przyrzeczenia sprzedaży, traci, tak samo jak i nabywca majątku nieruchomego, wpłacony zadatek na korzyść sprzedawcy; również i w późniejszych wyrokach Nr.Nr. 33/88 r. i 1?/92 r. (p. niżej tezy 1 i 2 pod art. 1686) Senat odstąpił od swego poglądu, wyrażonego w wyrokach Nr.Nr. 396/73 i 169/76.

(2) Z powyższych depozytów podlegają, o ile Minister Skarbu nie zarządzi inaczej, potrąceniu kwoty na pokrycie zaległości podatkowych, określonych w art. 1.

1682. W zapisie przyrzeczenia sprzedaży należy koniecznie oznaczyć termin (art. 1679), w ciągu którego jedna strona zobowiązuje się sprzedać drugiej swój majątek. Urzędy, sporządzające zapisy przyrzeczenia sprzedaży, obowiązane są bezwzględnie dopilnować tego. Po upływie terminu, wyznaczonego dla sprzedaży majątku, zapis przyrzeczenia sprzedaży poczytuje się za nieważny pod względem obowiązku sporządzenia aktu kupna.

1854 lut. 8 (27914) art. 3, 4; 1866 kw. 14 (43186) art. 2, 66, 157.

1. Strony kontraktujące mogą oznaczyć czas nastąpienia dla nich obowiązku sporządzenia aktu kupna-sprzedaży majątku, będącego przedmiotem umowy przyrzeczenia sprzedaży, nie zapomocą wymienienia określonego dnia, lecz w inny sposób, jaki uznają za właściwy. (S. C. 268/76).

2. Wymaganie ustawy (art. 1682 t. X cz. 1) co do wyznaczenia w umowie przyrzeczenia sprzedaży terminu na sporządzenie aktu kupna dotyczy sporządzenia aktu u starszego notarjusza. (S. C. 794/75, 306/72) [1]).

3. Początek biegu przedawnienia co do powództwa z umowy przyrzeczenia sprzedaży winien być liczony od dnia wyznaczonego w niej terminu na sporządzenie aktu kupna. (S. C. 71/75).

4. Umowa przyrzeczenia sprzedaży, w której nie wyznaczono terminu wykonania, a która nie odpowiada wymaganiom art. 1686 t. X cz. 1, zawiera w sobie bezterminowe zobowiązanie, mianowicie zobowiązanie sporządzenia aktu kupna na żądanie jednej lub drugiej strony. (S. C. 35/91).

5. P. tezę 15 pod art. 1549.

Ustawa z dnia 29 lipca 1919 r. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich. (Dz. Pr. Nr. 65, poz. 388).

Art. 1. Wszelkie umowy przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich obowiązują sprzedawcę i nie mogą być rozwiązane jednostronnie na jego żądanie, o ile będąca przedmiotem umowy nieruchomość została oddana w posiadanie nabywcy przed terminem faktycznego wprowadzenia państwowego sądownictwa polskiego w danym okręgu.

Do tych umów art. 1590 K. C. nie ma zastosowania.

1. Prawodawca w ustawie z dn. 29 lipca 1919 r. miał na względzie nietylko pisemne, lecz także ustne umowy przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich, o ile nabywcy z mocy tych umów weszli w posiadanie nieruchomości przed wprowadzeniem państwowego sądownictwa polskiego. (S. N. 133/22, 129/23, 85/30).

2. Z przepisów ustawy z dn. 29 lipca 1919 r., mających na celu obronę praw nabywców, którzy nie uzyskali, przy-

[1]) **Przyp. tłum.** Zdaniem komentatorów (naprz. Szerszeniewicza) przewidziany w art. 1682 termin dotyczy momentu sporządzenia aktu u młodszego notarjusza; wyrażony w wyżej cytowanych wyrokach Senatu pogląd dostosowany jest do dawnej praktyki Senatu, która akt sprzedaży nieruchomości, sporządzony u młodszego notarjusza, uważała tylko za projekt aktu (p. tezę 2 pod art. 1417 na str. 773 t. I).

tem najczęściej skutkiem przeszkód czasów wojennych, wystarczających pod względem formalnym tytułów do działek, objętych przez nich w posiadanie, przed dążeniem sprzedawców do wyzucia ich z tych praw za zwrotem w zdewaluowanych pieniądzach otrzymanych wpłat, wcale nie wynika, aby ustawa ta nadawała moc takim umowom, które z samego prawa były nieważne, jako przeciwne obowiązującym przepisom w przedmiocie zbywania drobnej własności ziemskiej. (S. N. 166/24).

3. Art. 1 ustawy z dn. 29 lipca 1919 r. nie nadaje mocy umowom przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich, zawartym z obrazą przepisów, regulujących zbywanie kolonij, nabytych przy pomocy b. Banku Włościańskiego. (S. N. 166/24).

4. Ustawa z dn. 29 lipca 1919 r., jako wyjątkowa, mając na celu zabezpieczenie praw posiadaczy określonej własności nieruchomej ziemskiej z umów przyrzeczenia sprzedaży, nie może być stosowana do przypadków nabycia tą drogą idealnej części praw spadkowych całości spadku, obejmującego majątki nieruchome i ruchome, a więc i pociągać za sobą przepisanie na nabywcę tytułu własności wchodzących w skład spadku nieruchomości.[1]) (S. N. 168/24).

5. Skoro Sąd ustalił, że powodowie sprzedali pozwanemu majątek pod formą mającej nastąpić licytacji, pozwany zaś zobowiązał się stanąć do licytacji i majątek nabyć na swoje imię, lecz z powodu wypadków wojennych licytacja nie mogła się odbyć, to wniosek Sądu, iż powyższa umowa jest zbliżoną do umowy przyrzeczenia sprzedaży, jest trafny, o ile bowiem chodzi o nabywcę, przyrzeczenie kupna występuje wyraźnie, że strony zaś sprzedawców jest zobowiązaniem do nieudaremniania licytacji, a więc poniekąd zobowiązaniem do przeniesienia własności na nabywcę w drodze licytacji; sprzedaż zaś przez licytację jest jedną z form sprzedaży i aczkolwiek odbywa się w drodze przymusowej, nie traci charakteru tranzakcji, której kontrahentami są z jednej strony nabywca, z drugiej władza, działająca na mocy nadanych jej ustawą uprawnień, która reprezentuje właściciela majątku, ulegającego sprzedaży przez licytację. (S. N. 40/25).

6. Ustawa z dn. 29 lipca 1919 r. dotyczy parcel gruntowych rolnych, a jako prawo wyjątkowe ulega ścisłej wykładni, nie może więc stosować się do placu, mającego charakter wybitnie miejski i przeznaczonego nie pod uprawę roli, lecz dla wzniesienia na nim domów i zabudowań.[2]) (S. N. 100/23).

7. Ustawa z dn. 29 lipca 1919 r. stosuje się do umów, dotyczących nabycia takich nieruchomości, które w chwili nabycia należały do gminy wiejskiej i zachowały swój charakter ziemski, chociażby nie były zajęte wyłącznie pod uprawę roli i chociażby następnie zostały z gminy wiejskiej wyłączone. (S. N. 28/25).

8. Nabywca nieruchomości hipotecznej za aktem notarjalnym, zawartym po wydaniu ustawy z dn. 29 lipca 1919 r., jeżeli uświadomiony był o fakcie zawarcia przez sprzedawcę w okresie czasu, wskazanym w pomienionej ustawie, umowy przyrzeczenia sprzedaży tej nieruchomości innej osobie i o posiadaniu przez nią w tym charakterze nieruchomości, obowiązany jest ponosić skutki takiej umowy.[3]) (S. N. 54/25).

Art. 2. Do powyższych umów nie stosuje się również art. 241 Ustawy notarjalnej.

Jeżeli sprzedawca uchyla się od zawarcia aktu notarjalnego sprzedaży w terminie, przez nabywcę mu wyznaczonym, sąd na żądanie tegoż uzna umowę po myśli art. 1 za przenoszącą na nabywcę prawo własności nieruchomości, będącej przedmiotem umowy. Sprzedawcy nieruchomości ziemskiej służy jedynie prawo poszukiwania od nabywcy reszty umówionej ceny sprzedażnej wraz z odsetkami od dnia objęcia w posiadanie nieruchomości. Suma umówiona w rublach winna być przytem uiszczona według stosunku jeden rb. = 216 fen. = 256 halerzy.

1. Chociaż w myśl art. 2 ustawy z dn. 29 lipca 1919 r. Sąd uznaje umowę przyrzeczenia za przenoszącą na nabywcę własność, jeżeli sprzedawca uchyli się od zawarcia urzędowego aktu sprzedaży w terminie wyznaczonym mu przez nabywcę, to jednak byłoby zbyteczne wyznaczanie terminu takiemu sprzedawcy, który przez spełnienie jakiegokolwiek czynu (naprz. przez wytoczenie powództwa o usunięcie nabywcy z gruntu) już okazał, że od zeznania aktu uchyla się.[1]) (S. N. 56/25).

2. Skuteczność powództwa o uznanie umowy przyrzeczenia sprzedaży za przenoszącą własność nie jest uwarunkowana uprzedniem zaofiarowaniem przez nabywcę reszty szacunku. (S. N. 117/25).

Art. 3. Ustawa niniejsza obowiązuje na terenie b. zaboru rosyjskiego z dniem ogłoszenia.[2]) Ma ona zastosowanie także do wszelkich prawomocnie jeszcze nie rozstrzygniętych spraw sądowych, wynikłych z tytułu umów, objętych art. 1 niniejszej ustawy.

Rozporządzenie Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z dn. 19 maja 1920 r. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich. (D. U. Z. C. Z. W. i F. P. Nr. 9 p. 123).

Art. 1. Wszelkie umowy („zaprodażne", „rozpiski zadatkowe") o przyrzeczeniu sprzedaży nieruchomości ziemskich, nie przewyższających, licząc na jednego nabywcę, 30 dziesięcin przestrzeni i położonych poza obrębem miast i miasteczek w powiatach: Włodzimierskim, Kowelskim, Łuckim, Sarneńskim, Równieńskim, Dubieńskim i Krzemienieckim, nie mogą uledz rozwiązaniu na jednostronne żądanie sprzedawców, bez zgody nabywców, o ile umowa została zawarta przed 1 lipca 1915 r., i o ile nabywca zgadza się niedopłaconą część sumy sprzedażnej podwyższyć sześciokrotnie, wypłacając tę powiększoną sumę w markach polskich według kursu: jeden rubel = 216 fen.

Art. 2. Jeżeli sprzedawca będzie się uchylać od zawarcia aktu sprzedaży na powyższych warunkach, nabywca ma prawo w ciągu sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia do zwrócenia się do sądu z powództwem o przyznanie mu prawa własności na nieruchomość, będącą przedmiotem umowy, przyczem obowiązany będzie przy powództwie złożyć do depozytu sądowego dla sprzedawcy resztę sumy sprzedażnej, obliczoną w sposób przewidziany w art. 1. Powództwo to może jednak nie być uwzględnione, jeżeli Sąd, nie krępując się motywami formalnymi, uzna, że cała wina niedotrzymania umowy spada wyłącznie na nabywcę. Wrazie uwzględnienia powództwa, sąd wydaje nabywcy nakaz wykonawczy i odpis wyroku nie wcześ-

[1]) Por. tezy 7 i 8 pod art. 1 ustawy z dn. 2. VII. 1924 r.
[2]) Patrz niżej tezę 7-ą oraz tezy 2 i 3 pod art. 1 ustawy z dn. 2.VII. 1924 r.
[3]) Por. tezę 1 pod art. 3 ustawy z dn. 2.VII. 1924 r.

[1]) Por. tezę 14 pod art. 1 ustawy z dn. 2.VII. 1924 r.
[2]) Ogłoszona 14 sierpnia 1919 r.

niej, jak po uiszczeniu przez nabywcę do kasy skarbowej podatku alienacyjnego.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze ma zastosowanie także do wszystkich prawomocnie nierozstrzygniętych spraw sądowych, wynikłych z tytułu umów, wskazanych w art. 1 niniejszego rozporządzenia i obowiązuje od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Zarządu Cywilnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego.[1])

Rozporządzenie Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z dn. 23 czerwca 1920 r. w przedmiocie wstrzymania biegu spraw wynikłych z umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. i Fr. P. Nr. 15 poz. 202).

Ustawa z dnia 26 września 1922 r. w przedmiocie umów, dotyczących sprzedaży nieruchomości ziemskich i miejskich na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego i powiatów: białostockiego, bielskiego, sokólskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego województwa białostockiego. (Dz. U, Nr. 87 poz. 782).

Art. 1. Wszelkie umowy przyrzeczenia sprzedaży (zaprodażne, rozpiski zadatkowe) oraz akty sprzedaży prywatne, akty niezatwierdzone przez starszego notarjusza i t. p., dotyczące nieruchomości miejskich i ziemskich, a zawarte przed 1 stycznia 1921 r. na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego i powiatów: białostockiego, bielskiego, sokólskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego województwa białostockiego, obowiązują sprzedawcę i nie mogą być rozwiązane na jego jednostronne żądanie, jeżeli będąca przedmiotem umowy nieruchomość została przez sprzedawcę oddana w posiadanie nabywcy.

Przepisy ogólne, sprzeczne z zasadą, w artykule niniejszym wyrażoną, do powyższych wypadków nie mają zastosowania.

1. Ze względu na identyczne brzmienie ustawy z dn. 29 lipca 1919 r. i ustawy z dn. 26 września 1922 r., w których użyto ogólnikowego wyrazu „wszelkie umowy", a także ze względu na tożsamość pobudek prawodawczych tych ustaw — zabezpieczenia rolników, którzy przed wojną lub w czasie wojny objęli w posiadanie parcele gruntowe na zasadzie umów o kupno ziemi, lecz aktów rejentalnych sporządzić nie zdążyli, należy przyjść do wniosku, iż również pod rządem ustawy z dn. 26 września 1922 r. posiadacz gruntu, nabytego na podstawie umowy ustnej, o ile posiadanie jego odpowiadało innym warunkom pomienionej ustawy, może skutecznie się bronić tą ustawą przed akcją sprzedawcy o zwrot ziemi.[2]) (S. N. 176/25).

2. Przepisy ustawy z dn. 26 września 1922 r. nie dotyczą umów darmych. (S. N. 160/26).

3. Ustawa z dn. 26 września 1922 r. może mieć zastosowanie zarówno do sprzedaży nieruchomości w całości, jak i do sprzedaży części jednego ze współwłaścicieli.[3]) (S. N. 94/26).

[1]) 21 maja 1920 r.

[2]) Por. tezę 1 pod art. 1 ustawy z dn. 29. VII. 1919 r.

[3]) Por. jednak tezę 4 pod art. 1 ustawy z dn. 29. VII. 1919 r. i tezy 7 i 8 pod art. 1 ustawy z dn. 2. VII. 1924 r.

4. Dla odparcia akcji sprzedawcy przeciwko nabywcy o odebranie ziemi, będącej przedmiotem umowy przyrzeczenia sprzedaży, wystarcza stwierdzenie przez sąd nawet z urzędu, iż spór stron interesowanych odpowiada zasadniczym warunkom ustawy z dn. 26 września 1922 r., o ile powód nadto nie twierdzi, by wina niespisania aktu urzędowego spadała wyłącznie na nabywcę; wytoczenie oddzielnej akcji przez nabywcę jest niezbędne jedynie w przypadku, gdy nabywca żąda przyznania sobie w myśl art. 4 pomienionej ustawy prawa własności do będącej przedmiotem umowy nieruchomości. (S. N. 61/25).

Art. 2. Postanowienia art. 1 nie mają zastosowania:

1. jeśli wina niedotrzymania umowy spada wyłącznie na nabywcę, lub

2. jeżeli cena sprzedażna nie dosięga $^5/_{12}$ ówczesnej ceny przeciętnej takich nieruchomości.

Art. 3. Niedopłacona część sumy sprzedażnej powinna być zapłacona w sposób następujący:

jeżeli wina niedotrzymania umowy spada wyłącznie na sprzedawcę, to niedopłacona część sumy sprzedażnej powinna być wypłacona w wysokości, oznaczonej w umowie, przyczem 1 rubel ma być liczony za 2,16 mk.,

jeżeli wina obciąża obie strony lub jeżeli obie strony nie są winne, to nabywca powinien zapłacić sprzedawcy $^1/_4$ część wartości takiej ilości żyta, jaką przedstawia niedopłacona część ceny kupna w odniesieniu, licząc ceny przeciętne, do danej miejscowości i do umówionego terminu, względnie terminów.

Art. 4. Jeżeli sprzedawca uchyla się od zawarcia aktu sprzedaży, nabywca może w drodze powództwa żądać przyznania sobie prawa własności nieruchomości.

W razie uwzględnienia powództwa wyrok prawomocny podlega opłacie stemplowej w wysokości 6%, przewidzianej w pozycji 11a) 1) rozporządzenia b. Generał-Gubernatora warszawskiego z dnia 19 lipca 1916 r. (Dz. Rozp. Nr. 40 poz. 126) i w punkcie a) art. 6 ustawy z dnia 16 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 498), względnie w art. 11 dekretu Nr. 446 Prezesa Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dnia 27 grudnia 1921 r. (Dz. Urz. T. K. Rz. Nr. 1 z 1922 r.), jak gdyby rezolucja sądu stanowiła treść umowy sprzedaży, zawartej między powodem a pozwanym. Sąd prześle odpis wyroku izbie skarbowej celem wymierzenia opłaty stemplowej, wyżej określonej, i wyda nabywcy tytuł wykonawczy dopiero po uiszczeniu tej opłaty i po zapłaceniu przez powoda zasądzonej należności na rzecz sprzedawcy (art. 3), względnie po złożeniu jej do depozytu sądowego.

Art. 5. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem ogłoszenia[1]) *i ma zastosowanie także do spraw sądowych, prawomocnie jeszcze nierozstrzygniętych.*

[1]) Ogłoszona 17 października 1922 r.

Jednocześnie uchyla się moc obowiązującą rozporządzeń Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z dnia 19 maja 1920 r. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich i z dnia 23 czerwca 1920 r. w przedmiocie wstrzymania biegu spraw, wynikłych z umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich (Dz. U. Z. W. i F. P. Nr. 9 poz. 123 i Nr. 15 poz. 202).

Art. 6. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Ustawa z dnia 2 lipca 1924 r. w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego. (Dz. U. Nr. 69 poz. 669).

Art. 1. 1) Wszelkie umowy sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich, zawarte przed dniem 1 stycznia 1924 r., obowiązują sprzedawcę i nie mogą być jednostronnie na jego żądanie rozwiązane, o ile będąca przedmiotem umowy nieruchomość została przez sprzedawcę oddana nabywcy w posiadanie na zasadzie powyższych umów również przed dniem 1 stycznia 1924 r. i o ile nabywca wykaże się zezwoleniem właściwego urzędu ziemskiego na przeniesienie prawa własności, zgodnie z przepisami o obrocie ziemią, a w stosunku do nieruchomości „instrukcyjnych" zezwoleniem właściwego ministra.

2) Zezwolenie urzędu ziemskiego na przeniesienie prawa własności nie jest wymagalne, o ile nieruchomość, będącą przedmiotem umowy, objął nabywca w posiadanie na obszarze b. Królestwa Kongresowego przed dniem 14 września 1919 r., na obszarze Ziemi Wileńskiej — przed dniem 23 kwietnia 1921 r., a na pozostałym obszarze b. zaboru rosyjskiego — przed dniem 6 kwietnia 1921 r. Termin objęcia nieruchomości w posiadanie przez nabywcę winien być stwierdzony zaświadczeniem właściwego urzędu gminnego.

1. Ustawa z dn. 26 września 1922 r. wydana była w przedmiocie umów, dotyczących sprzedaży nieruchomości ziemskich i miejskich, natomiast późniejsza ustawa z dn. 2 lipca 1924 r. uwzględnia jedynie prawa nabywców z tytułu umów, dotyczących nieruchomości ziemskich. (S. N. 64/27).

2. Szereg ustaw, wydanych w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich, obejmował przepisy, mające zastosowanie nie do każdej nieruchomości, położonej poza obrębem miast, bez względu na charakter jej przeznaczenia, lecz tylko do takich nieruchomości, które służą celom rolniczym.[1]) (S. N. 1/27).

3. Wymienione w art. 1 ustawy z 2 lipca 1924 r. „nieruchomości ziemskie" ustawa przeciwstawia nietylko „nieruchomościom miejskim", lecz nadto nieruchomościom, chociażby położonym poza obrębem miast i miasteczek, lecz służącym nie dla potrzeb oraz celów rolnictwa; nie znaczy to jednakże, by działaniu pomienionej ustawy podlegały jedynie umowy, dotyczące objektów rolnych w ścisłem słowa tego znaczeniu, i niema słusznej podstawy do wyłączenia z pod dobrodziejstw rzeczonej ustawy ziemi leśnej, nabytej dla celów gospodarczo-rolniczych przez drobnych rolników. (S. N. 33/29).

4. Przepisy ustawy z dn. 2 lipca 1924 r. mogą mieć zastosowanie wyłącznie do umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży i umowy zamiany są wyeliminowane z pod jej działania. (S. N. 100/26).

5. Charakter darmy wydzielenia sprzeciwia się zastosowaniu do wydzielenia przepisów ustawy z dn. 2 lipca 1924 r. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości. (S.N. 104/27).

6. Umowa, zawarta przez dwie osoby, z których jedna zobowiązała się nabyć, działając w charakterze osoby podstawionej przez drugą, nieruchomość na swoje imię, a następnie odstąpić ją tej drugiej osobie, może być uznana za podpadającą pod ustawę o przyrzeczeniach sprzedaży z dn. 2 lipca 1924 r., jakkolwiek bowiem umowa ta jest szerszą od zwykłej obietnicy sprzedaży, gdyż mieści w sobie zlecenie nabycia uprzednio spornych nieruchomości na imię podstawionej osoby, czyli przyszłego sprzedawcy, lecz ze zlecenia tego wypływa właśnie obowiązek mandatarjusza przeniesienia własności na mocodawcę i w tem tkwi przyrzeczenie sprzedaży, które za ważne i obowiązujące uznane być powinno pomimo to, iż przyszły sprzedawca nie był jeszcze wówczas właścicielem rzeczy, którą zobowiązał się dopiero nabyć, i o ile podstawnik kupił rzecz od osób trzecich i oddał ją w posiadanie mocodawcy, niema przeszkody, dla której mocodawca nie mógłby korzystać z dobrodziejstwa ustawy o przyrzeczeniach sprzedaży. (S. N. 49/26).

7. Przepisy ustawy z dn. 2 lipca 1924 r. mają na względzie jako przedmiot sprzedaży nieruchomości ziemskie, czyli pewną określoną jednostkę obszaru, nie zaś prawa spadkowe do niej niektórych spadkobierców.[1]) (S. N. 202/28).

8. Ustawa z dn. 2 lipca 1924 r. ma na względzie, jako przedmiot sprzedaży, nieruchomości ziemskie i części tychże, jako pewne określone jednostki obszaru, lecz nie ich części idealne (por. orzecz. S. Najw. 1928 r. Nr. 202[2]); nabywcy niepodzielnej nieruchomości tylko łącznie mogą żądać przeniesienia na nich prawa własności na mocy powołanej ustawy, sprzedawca bowiem, o ile nie stwierdzona została umowa współnabywców o podziale pomiędzy nich nabytego majątku, nie ma pewności, czy nabywca, występujący oddzielnie o przeniesienie nań własności konkretnej części niepodzielnego majątku, nie żąda więcej, niż przypada na jego udział, o ile przeto wszyscy współnabywcy nie występują łącznie, sprzedawca mógłby być niepokojony przez poszczególnych współnabywców z powodu przewłaszczenia ziemi ponad udział każdego. (S. N. 232/31).

9. Ustawa o umowach przyrzeczenia sprzedaży bynajmniej nie uchyliła działania ogólnych przepisów kodeksu cywilnego, dotyczących zobowiązań umownych, gdy więc umowa przyrzeczenia sprzedaży była zawarta pod warunkiem zawieszającym, mianowicie zobowiązanie sprzedawcy co do przeniesienia na nabywcę prawa własności do gruntu było uzależnione od uzyskania zezwolenia odnośnych władz[3]), i udzielenia tego zezwolenia stronom odmówiono, powyższa umowa winna być uznana za niedoszłą do skutku. (S. N. 144/25).

10. Ustawa z dn. 2 lipca 1924 r. dotyczy tych umów prywatnych, które przed jej ogłoszeniem nie zostały ostatecznie rozwiązane. (S. N. 27/30).

11. Z dobrodziejstwa przepisu art. 1 ustawy z dn. 2 lipca 1924 r. mogą korzystać nietylko bezpośredni nabywcy nieruchomości ziemskich, lecz również dalsi nabywcy praw niezmysłowych, o ile umowa nie zawierała zakazu dalszego przelewu. (S. N. 153/26).

[1]) Por. wyżej tezy 6 i 7 pod art. 1 ustawy z dn. 29. VII. 1919 r.

[1]) Por. tezę 4 pod art. 1 ustawy z dn. 29. VII. 1919 r.

[2]) Wyżej teza 7-a.

[3]) Jak widać z orzeczenia Sądu Najw., posiadanie nabywcy odpowiadało w danym przypadku warunkom, przewidzianym w ust. 2 art. 1 ustawy z dn. 2. VII. 1924.

12. Spowodowana wbrew woli nabywcy z umowy przyrzeczenia sprzedaży przerwa jego posiadania nie może go pozbawić dobrodziejstw ustawy z dn. 2 lipca 1924 r. (S. N. 144/27).

13. Ustawy w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży z dn. 29 lipca 1919 r., 26 września 1922 r. i 2 lipca 1924 r. miały na celu zabezpieczenie i utrwalenie istniejącego stanu posiadania drobnych gospodarstw ziemskich przed roszczeniami byłych właścicieli, którzy w drodze dobrowolnej umowy utracili wszelką łączność z posiadaniem tych gruntów, wobec czego zastrzeżenie każdej z tych ustaw: „o ile będąca przedmiotem umowy nieruchomość została przez sprzedawcę oddana nabywcy w posiadanie", w związku z uchyleniem w tych przypadkach działania art. 1684 t. X cz. 1, należy rozumieć w znaczeniu trwałego posiadania, istniejącego również w dacie powództwa, gdyż samo posiadanie jest niezbędnym warunkiem przewłaszczenia; wyjątek zachodzi jedynie w przypadkach samowoli ze strony właściciela, przeciwko której niedwuznacznie zastrzegają się powołane ustawy („nie mogą być jednostronnie rozwiązane"), gdyż ta może być unicestwiona akcją posesoryjną; wychodząc z tych założeń, zastrzeżenie ustawy z dn. 13 marca 1929 r. (Dz. U. Nr. 24 poz. 246): „i pozostaje nadal w posiadaniu nowonabywcy" należy tłumaczyć jako bardziej wyraźne żądanie tego, co miały na względzie poprzednie w tym przedmiocie ustawy. (S. N. 132/30).

14. Uzyskanie przez nabywcę zezwolenia urzędu ziemskiego dopiero w toku, nie zaś przed wszczęciem sprawy o przeniesienie prawa własności, z punktu widzenia ustawy z dn. 2 lipca 1924 r. jest w zupełności bez znaczenia[1]), jak nie ma również znaczenia (por. orzecz. S. Najw. 1925 r. Nr. 56[2]) niezawezwanie sprzedawcy do sporządzenia formalnego aktu. (S. N. 33/29).

15. Z przepisów art. 1 ustawy z dn. 2 lipca 1924 r. bynajmniej nie wynika, by gdy nabywca uzyska zezwolenie urzędu ziemskiego na przeniesienie własności, termin objęcia gruntu w posiadanie mógł być udowodniony jedynie zaświadczeniem urzędu gminnego, a tembardziej by w przypadku stwierdzenia przez urząd ziemski terminu objęcia w posiadanie miało przewagę niezgodne z tem zaświadczenie urzędu gminnego, gdyż przeciwnie, współdziałanie urzędów gminnych miało na celu jedynie uzupełnianie brakujących urzędom ziemskim wiadomości. (S. N. 150/29).

16. Ustawa z dn. 2 lipca 1924 r. w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości w odróżnieniu od poprzedniej ustawy z dn. 26 września 1922 r. w tymże przedmiocie nie dopuszcza skarg o zerwanie umowy wskutek pokrzywdzenia. (S. N. 119/27).

Art. 2. Do umów, określonych w art. 1, nie mają zastosowania art. 1590 kod. cyw. Królestwa Polskiego, art. 1684, 1687, 1688 I cz. X t. zb. pr. ces. oraz art. 66 i 241 ustawy notarjalnej.

Ustęp ostatni art. 1682 t. X cz. 1 co do treści swej jest identyczny z art. 1687 i dotyczy następstw prawnych uchybienia terminu na sporządzenie aktu, skoro zaś art. 1687 został przez ustawę z dn. 2 lipca 1924 r. uchylony[3]), należy dojść do wniosku, iż również utracił moc ustęp ostatni powołanego art. 1682. (S. N. 40/29).

Art. 3. 1) Jeżeli sprzedawca uchyla się od zawarcia aktu notarjalnego sprzedaży, sąd na żądanie nabywcy uzna umowę w myśl art. 1 za przenoszącą na nabywcę prawo własności nieruchomości, będącej przedmiotem umowy.

[1]) Por. tezę pod art. 6 ustawy z dn. 13. III. 1929 r.
[2]) Teza 1 pod art. 2 ustawy z dn. 29. VII. 1919 r.
[3]) W stosunku tylko do umów, objętych art. 1 ustawy z dn. 2. VII. 1924 r.

2) Sprzedawcy nieruchomości ziemskiej przysługiwać będzie jedynie prawo poszukiwania od nabywcy reszty umówionej sumy sprzedażnej wraz z odsetkami od dnia objęcia w posiadanie nieruchomości, a to w stosunku, jaki ustalony zostanie przy przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych.

3) Nabywcy przysługiwać będzie prawo żądania rozłożenia niedopłaconej części szacunku na czas do 5 lat w równych ratach rocznych.

4) Sprzedawca korzystać będzie z pierwszeństwa do zaspokojenia swej należności przed wszystkimi wierzycielami nabywcy.

1. Wyroki prawomocne sądowe, uznające nieformalne umowy sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży za przenoszące prawo własności nieruchomości na nabywcę, o ile dotyczą dóbr urządzonych w księgach wieczystych, stwarzają dopiero po ujawnieniu w nich prawo rzeczowe w tem znaczeniu, że dają prawo rozrządzania się własnością dóbr nieruchomych (art. 5 Ust. Hip.) oraz zasłaniają osobę, na której korzyść zapadł wyrok, ujawniony następnie w hipotece, przeciwko zgłaszanym w trybie postępowania hipotecznego uroszczeniom trzeciego, sądzącego mieć lepsze prawo do własności, lecz który nie postarał się o jego wpisanie do księgi hipotecznej (art. 31 i 36 Ust. Hip.); jeżeli jednak okaże się, że do wykazu hipotecznego został wcześniej wciągnięty tytuł własności trzeciego, to ostatniemu w myśl art. 36 Ust. Hip. będzie służyło pierwszeństwo, a nabywca, który uzyskał wyrok, uznający nieformalną umowę za przenoszącą własność, będzie mógł dochodzić ewentualnie swoich praw przeciwko owemu trzeciemu jedynie w ogólnym trybie spornym (art. 33 Ust. Hip., art. 6 ustawy z dn. 2 lipca 1924 r.). (S. N. 150/29).

2. Wyrok sądowy, przenoszący na powoda prawo własności na podstawie umowy przyrzeczenia sprzedaży, zastępuje akt nabycia, nadaje prawo rzeczowe do majątku i w każdym razie służy za dowód prawa własności również względem osób trzecich do czasu, aż te udowodnią, iż mają lepsze prawo do spornego majątku[1]). (S. N. 143/30).

Art. 4. 1) W razie uwzględnienia powództwa wyrok prawomocny podlega opłacie stemplowej na rzecz Skarbu Państwa oraz opłacie komunalnej na ogólnych zasadach, stosowanych przy aljenacji gruntów, tak, jak gdyby wyrok ten stanowił treść umowy między sprzedawcą a nabywcą.

2) Sąd zawiadomi właściwy urząd skarbowy o wyroku prawomocnym i uzależni wydanie tytułu wykonawczego od wniesienia należnych opłat do kasy skarbowej.

Art. 5. Prawo wytaczania powództw na podstawie ustawy niniejszej gaśnie po upływie lat trzech od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy[2]).

Art. 6. 1) Jeżeli sprzedana nieruchomość ma urządzoną hipotekę, powództwo może być wytoczone przeciwko każdemu jawnemu z wykazu hipotecznego następcy prawnemu sprzedawcy. Wszelkie wpisy hipoteczne, wniesione do wykazu hipotecznego po dniu objęcia przez nabywcę w posiadanie nabytej nieruchomości, nie szkodzą nabywcy,

[1]) Por. tezę pod art. 5 ustawy z dn. 13. III. 1929 r.
[2]) Ogłoszona 8 sierpnia 1924 r.

o ile udowodni, że jawny z wykazu hipotecznego następca prawny sprzedawcy wiedział lub wiedzieć był powinien o istnieniu warunków, przewidzianych w art. 1 ustawy, lub działał w złej wierze.

2) Te same postanowienia dotyczą nieruchomości, zbytych lub obciążanych za aktami wieczystemi.

Art. 7. 1) Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem jej ogłoszenia na obszarze województw: białostockiego, lubelskiego, kieleckiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego i wołyńskiego oraz Ziemi Wileńskiej i ma również zastosowanie do wszystkich spraw, wszczętych w sądach przed jej ogłoszeniem.

2) Równocześnie tracą moc obowiązującą ustawy: z dnia 29 lipca 1919 r. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich (Dz. P. P. P. Nr. 65 poz. 388), z dnia 26 września 1922 r. w przedmiocie umów, dotyczących sprzedaży nieruchomości ziemskich i miejskich na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego i powiatów: białostockiego, bielskiego, sokólskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego województwa białostockiego (Dz. U. R. P. Nr. 87 poz. 781), z dnia 26 września 1922 roku w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich na terenie b. Królestwa Kongresowego (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 826), oraz rozporządzenia Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z dnia 19 maja 1920 r. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich i z dnia 23 czerwca 1920 r. w przedmiocie wstrzymania biegu spraw, wynikłych z umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich (Dz. U. Z. W. i F. P. Nr. 9 poz. 23 i Nr. 15 poz. 202).

3) Ustawa niniejsza nie ma zastosowania do nieruchomości, co do których osoby zainteresowane zgłosiły lub zgłoszą swoje prawa na mocy ustawy z dnia 2 grudnia 1921 r. o umowach nabycia nieruchomości, sporządzonych na imię osób podstawionych oraz o wykupie majątków, sprzedanych z powodu ograniczeń narodowości polskiej (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 767).

1. Ustawa z dn. 2 lipca 1924 r. ma moc wsteczną, stosując się do wszystkich spraw, nierozstrzygniętych ostatecznie w sądach merytorycznych przed dniem 8 sierpnia 1924 r. (S. N. 143/27).
2. Punkt 3 art. 7 ustawy z dn. 2 lipca 1924 r. wcale nie stoi na przeszkodzie, aby nabywca, który początkowo powołał się na fakt, iż zachodzi nabycie nieruchomości na imię osoby podstawionej, nie miał możności powołania się także na umowę przyrzeczenia sprzedaży i był pozbawiony prawa skorzystania z pomienionej ustawy. (S. N. 130/26).

Ustawa z dnia 13 marca 1929 r. o umowach sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. (Dz. U. Nr. 24 poz. 246).

Art. 1. Wszelkie umowy sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży, których istnienie stwierdzone będzie bądź aktem, bądź innym dowodem pisemnym, zawarte przez właściciela przed dniem 1 stycznia 1927 r., a dotyczące nieruchomości ziemskich obszaru nieprzekraczającego 20 ha, w województwach zaś białostockiem, nowogródzkiem, poleskiem, wileńskiem i wołyńskiem — 35 ha, obowiązują sprzedawcę i nie mogą być jednostronnie na jego żądanie rozwiązane, o ile nieruchomość była oddana na zasadzie tych umów przed dniem 1 stycznia 1927 r. i pozostaje nadal w posiadaniu nowonabywcy, bądź jego spadkobierców lub tych następców prawnych, którzy weszli w posiadanie przed 1 stycznia 1927 r., i o ile będą zachowane warunki niżej wyszczególnione.

Art. 2. Nabywca winien uzyskać zezwolenie właściwego powiatowego[1]) urzędu ziemskiego na przeniesienie prawa własności zgodnie z obecnie obowiązującemi przepisami o obrocie ziemią, a w stosunku do nieruchomości „instrukcyjnych" — zezwolenie Ministra Reform Rolnych.

Art. 3. Termin objęcia nieruchomości w posiadanie i sam fakt tego objęcia przez nabywcę winien być przy wszczęciu sprawy stwierdzony przez zaświadczenie powiatowego[1]) urzędu ziemskiego. W toku postępowania sądowego dowód z przyznania strony przeciwnej jest niedopuszczalny.

Zaświadczenie urzędu ziemskiego względem obszaru nabytej w drodze przyrzeczenia sprzedaży działki i terminu objęcia jej w posiadanie przez nabywcę, jako przewidziany w przepisach pomienionej ustawy dowód urzędowy co do szczegółów powyższych, nie może być obalone zeznaniami świadków. (S. N. 183/31).

Art. 4. Do umów, określonych w art. 1, nie mają zastosowania art. 1590 Kod. Nap., art. 1684, 1687, 1688 I cz. X t. Zb. Pr. ros. oraz art. 66 i 241 ustawy notarjalnej.

Art. 5. 1) Gdy sprzedawca odmawia zawarcia aktu notarjalnego sprzedaży, sąd na żądanie nabywcy uzna umowę w myśl art. 1 za przenoszącą na nabywcę prawo własności i zasądzi na rzecz sprzedawcy należną mu zgodnie z umową sumę wraz z nieprzedawnionemi odsetkami umownemi, — o ile zaś odsetki w umowie przewidziane nie są — z nieprzedawnionemi odsetkami prawnemi, licząc od dnia objęcia przez nabywcę nieruchomości w posiadanie. Sumę wraz z odsetkami sąd z urzędu w tym samym wyroku nakaże zabezpieczyć przed wszystkiemi długami nabywcy bądź w księdze hipotecznej, bądź w rejestrze wieczystym.

2) Nabywcy przysługiwać będzie prawo żądania rozłożenia niedopłaconej części szacunku na czas do dwóch lat, jednak pod obowiązkiem zapłacenia procentu prawnego, o ile strony nie umówiły się o inne oprocentowanie.

Umowa przyrzeczenia sprzedaży nie nadaje kontrahentowi sprzedawcy prawa rzeczowego do gruntu; prawo rzeczowe nabywca zyskuje dopiero na mocy prawomocnego wyroku, zapadłego z powództwa jego o uznanie umowy

[1]) Słowo „powiatowego" dodane przez art. 16 rozporządzenia Prezyd. Rzp. z dn. 11 lipca 1932 r. Dz. U. Nr. 67 poz. 622.

za przenoszącą prawo własności nieruchomości, w ten sposób urzeczywistnia się aljenacja gruntu od sprzedawcy na rzecz nabywcy; przepisy ustaw w przedmiocie umów sprzedaży i przyrzeczenia sprzedaży regulują jedynie stosunek nabywców gruntów do sprzedawców, lecz nie do osób trzecich, które nie uczestniczyły w rzeczonych umowach i których przeto prawa umowy te, według ogólnych zasad prawa, dotyczyć nie mogą[1]). (S.N. 194/30).

Art. 6. 1) Powód winien w skardze powodowej ściśle określić przedmiot sporu, a więc nazwę, obszar, położenie i granice nieruchomości przezeń nabytej oraz wskazać, jakiej ewentualnie części szacunku zgodnie z umową nie dopłacił sprzedawcy.

2) Nadto powód dołączy do skargi powodowej zezwolenie urzędu ziemskiego (art. 2) oraz zaświadczenie urzędu ziemskiego, przewidziane w art. 3.

Przedstawienie przez nabywcę z umowy przyrzeczenia sprzedaży przy wytoczeniu powództwa tylko zaświadczenia urzędu ziemskiego o wniesieniu podania w przedmiocie udzielenia zezwolenia na przeniesienie na niego prawa własności spornej działki, a złożenie samego otrzymanego zezwolenia dopiero w dalszym ciągu sprawy czyni zadość odnośnym wymaganiom art. 2, 3 i 6 ustawy z dn. 13 marca 1929 r.[2]). (S. N. 183/31).

Art. 7. 1) W razie uwzględnienia powództwa wyrok prawomocny podlega opłacie stemplowej na rzecz Skarbu Państwa, oraz opłacie komunalnej na ogólnych zasadach, stosowanych przy aljenacji gruntów tak, jak gdyby wyrok ten stanowił treść umowy między sprzedawcą a nabywcą.

2) Sąd zawiadomi właściwy urząd skarbowy o wyroku prawomocnym i uzależni wydanie tytułu wykonawczego od wniesienia należnych opłat do kasy skarbowej.

Art. 8. Prawo wytaczania powództw na podstawie ustawy niniejszej gaśnie po upływie pięciu lat od dnia ogłoszenia tej ustawy.

Art. 9. 1) Wszelkie wpisy, wniesione do księgi hipotecznej po objęciu przez nabywcę w posiadanie nieruchomości, o których mowa w art. 1, mogą być uznane przez sąd za nieszkodzące nabywcy, o ile udowodni, że osoby, na których imię prawa zostały zapisane, wiedziały o istnieniu umów, przewidzianych w art. 1, lub działały w złej wierze.

2) Te same postanowienia dotyczą nieruchomości, zbytych lub obciążonych za aktami wieczystemi.

Art. 10. Ustawa niniejsza nie ma zastosowania do nieruchomości, co do których osoby zainteresowane zgłosiły swoje prawa na mocy ustawy z dnia 2 grudnia 1921 r. o umowach nabycia nieruchomości, sporządzonych na imię osób podstawionych, oraz o wykupie majątków, sprzedanych z powodu ograniczeń narodowości polskiej (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 767).

[1]) Por. tezę 2 pod art. 3 ustawy z dn. 2. VII. 1924 r.
[2]) Por. tezę 14 pod art. 1 ustawy z dn. 2. VII. 1924 r.

Art. 11. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem jej ogłoszenia[1]) na obszarze województwa białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego i wołyńskiego i ma zastosowanie do wszystkich powództw, wytoczonych po dniu 8 sierpnia 1927 r. Jednocześnie uchyla się ustawę z dnia 2 lipca 1924 r. w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 669); jednakże sprawy, wytoczone przed dniem 8 sierpnia 1927 r., będą rozstrzygane na podstawie przepisów rzeczonej ustawy z dnia 2 lipca 1924 r.

Art. 12. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Reform Rolnych.

1683. Zapis przyrzeczenia sprzedaży sporządza się bez pobrania opłat *aljenacyjnych* i może być złożony do poświadczenia według przepisów, wyłuszczonych w Ustawie notarjalnej.

1821 list. 24 (28814) art. 8; 1826 mar. 7 (183); 1866 kw. 14 (43186) art. 66, 77, 157; 1874 kw. 17 (53379) art. 14 p. 1; 20 p. 4; 21 — 28, 30, 38 — 42; 1878 gr. 26 (59161); 1887 maj. 19 (4463); 1896 maj. 13 (12932); 1900 czer. 10 (18782) art. 5, 13 p. 10; 18, 24 — 29, 34, 38, 50, 57 p. 1. — Por. art. 715.

Nieważna jest ustna umowa przyrzeczenia sprzedaży majątku nieruchomego. (S. C. 178/74).

1684. Zabrania się dopuszczać do objęcia majątku nieruchomego w posiadanie na podstawie samego tylko zapisu przyrzeczenia sprzedaży, bez sporządzenia wieczystego aktu kupna (a). W razie udowodnienia, że majątek został oddany w posiadanie na podstawie zapisu przyrzeczenia sprzedaży przed sporządzeniem aktu wieczystego, ściąga się tytułem grzywny od sprzedawcy i nabywcy w równych częściach opłaty *aljenacyjne* według szacunku, oznaczonego w zapisie przyrzeczenia sprzedaży, niezależnie od opłat, które zostaną pobrane przy sporządzeniu aktu wieczystego (b).

(a) 1826 mar. 7 (183) art. 1. — (b) 1854 lut. 8 (27914) art. 4; 1858 czer. 16 (33315) art. 1; 1860 mar. 21 (35585); 1861 gr. 18 (37761); 1900 czer. 10 (18782) art. 57 p. 1.

UWAGA: W roku 1854, 1858 i 1860 wydane zostały przepisy szczególne co do postępowania z majątkami nieruchomemi, znajdującemi się w posiadaniu różnych osób na mocy aktów nieformalnych lub bez żadnych aktów. 1854 lut. 8 (27914) art. 1; 1858 czer. 16 (33315) art. 1; 1860 mar. 21 (35585)

PROJEKT M. S.: Art. 1684 z uwagą skreśla się.

[1]) Ogłoszona dn. 17 kwietnia 1929 r.

1. Umowa przyrzeczenia sprzedaży nie może być tytułem nabycia majątku na własność. (S. C. 313 74).

2. Warunek umowy przyrzeczenia sprzedaży o oddaniu nabytego majątku w posiadanie nabywcy na mocy tej umowy może powodować unieważnienie całej umowy tylko w tym razie, gdyby ta część umowy znajdowała się w nierozerwalnym związku z pozostałemi warunkami i ze względu na ten związek i niemożność oddzielnego dopuszczenia tych warunków utrzymanie ich w mocy było niemożliwe. (S. C. 8/96).

3. Przekroczenie ustanowionego w art. 1684 zakazu przekazywania majątku nieruchomego w posiadanie nabywcy na mocy umowy przyrzeczenia sprzedaży nie skutkuje nieważności umowy przyrzeczenia sprzedaży i powrotu stron do pierwotnego, poprzedzającego ją stanu posiadania. (S. N. 4/30).

4. Faktyczne posiadanie majątku na zasadzie umowy przyrzeczenia sprzedaży może być zaliczone do okresu przedawnienia nabywczego. (S. C. 107/84, 26/94). Posiadanie to korzysta też, jak i każde posiadanie, z ochrony przeciwko samowoli osób trzecich; wobec tego niema podstawy do uznania, iż posiadacz na zasadzie umowy przyrzeczenia sprzedaży pozbawiony jest prawa ubezpieczać budynki, które uważa za swą własność. (S. C. 26/94).

5. Do umów przyrzeczenia sprzedaży, podpadających pod przepisy ustawy z dn. 26 września 1922 r. poz.781, nie mają zastosowania ani art. 1684, ani art. 1688 t. X cz. 1 Zw. Pr. (S. N. 7/24).

1685. Gdyby strony, które się umówiły co do sprzedaży, pragnęły z jakiegobądź powodu przed sporządzeniem aktu kupna lub formalnego zapisu przyrzeczenia sprzedaży zabezpieczyć umowę swoją przedwstępną przez zadatek, to strona, która go otrzymała, powinna wydać nabywcy pokwitowanie.

1854 czer. 7 (28323).

1686. Pokwitowanie z zadatku zawierać powinno:

1) rok, miesiąc, datę i miejsce wystawienia;

2) wymienienie warunków, na których strony umówiły się zawrzeć ze sobą akt sprzedaży;

3) oznaczenie rodzaju aktu formalnego (aktu kupna czy zapisu przyrzeczenia sprzedaży), którego sporządzenie strony zabezpieczyły przez zadatek, oraz termin, w ciągu którego zobowiązały się akt ten sporządzić, a który nie może być dłuższy niż rok jeden od daty wydania pokwitowania;

4) oświadczenie sprzedawcy, iż umówiwszy się co do sprzedaży przezeń takiego to majątku takiej to osobie za taką to cenę, otrzymał od niego tyle to tytułem zadatku,

i 5) podpis własnoręczny osoby, która zadatek otrzymała, albo, w razie jej niepiśmienności lub niemożności z innego powodu podpisania pokwitowania, — należyte według prawa stwierdzenie tej okoliczności.

1877 paźdz. 22 (57795) art. 1. — Por. 1900 czerw. 10 (18782) art. 57 p. 1.

1. Rozpatrując pytanie, jakie ma znaczenie zadatek, wręczony przez nabywcę sprzedawcy przy sprzedaży majątku ruchomego, Senat doszedł do następujących wniosków (odstępując od poglądu, wyrażonego w dawniejszych wyrokach Nr. 169/76 r. i in.[1]): Zadatek ma znaczenie zabezpieczenia wykonania umowy. Los zadatku, danego jako zabezpieczenie, pozostaje w bezpośredniej zależności od tego, która ze stron winna jest niewykonania umowy, a mianowicie: a) niewykonanie umowy bez winy którejkolwiek ze stron pociąga za sobą zwrot zadatku, w myśl ogólnej zasady niedopuszczalności zbogacenia się cudzym kosztem bez podstawy prawnej; b) niewykonanie umowy z winy strony, która otrzymała zadatek, nakłada na nią obowiązek zwrócić ten zadatek, i c) niewykonanie umowy z winy strony, która wpłaciła zadatek, powoduje utratę zadatku. Wręczenie zadatku, szczególniej w umowach ustnych, jest jakby sankcją umowy, t. j. skoro zadatek został dany i przyjęty, umowa uważa się za dokonaną i żadna ze stron nie może już od niej samowolnie odstąpić. Zadatek, stanowiąc część sumy, którą osoba go dająca winna zapłacić sprzedawcy przy ostatecznym obrachunku, zalicza się następnie na tę sumę, jeżeli umowa zostaje wykonana, jeżeli zaś strona, która dała zadatek, odmawia wykonania umowy, to traci ten zadatek nieodwołalnie; zadatek mógłby w tym przypadku podlegać zwrotowi, tylko o ileby to wymówił sobie nabywca, wręczając zadatek, w takim jednak przypadku zadatek nie miałby wcale charakteru zabezpieczenia umowy, a stanowiłby częściową zapłatę należnej z umowy sumy. Zadatkowi nie może być nadawane znaczenie wynagrodzenia za straty, spowodowane niewykonaniem umowy sprzedaży majątku ruchomego; dlatego też, chociaż nieraz suma zastrzeżonego zadatku odpowiada wysokości przewidywanych strat w razie niewykonania umowy, to jednak możliwość takiego faktycznego, a nie prawnego związku zadatku ze szkodą nie może mieć tego skutku, iżby prawo do zadatku strony, która go otrzymała, było uzależnione od udowodnienia przez nią, prócz winy strony przeciwnej w niedotrzymaniu umowy, jeszcze i tego, że straty były nie mniejsze od sumy zadatku, a ma tylko to znaczenie, iż ten, kto otrzymał zadatek, ma prawo poszukiwania strat z powodu niewykonania umowy sprzedaży jedynie w wysokości, przekraczającej sumę zadatku; nabywca zaś, w razie winy sprzedawcy w niewykonaniu umowy, ma prawo, prócz żądania zwrotu zadatku, wytoczyć powództwo o straty, spowodowane niewykonaniem umowy, nietylko ogólne, lecz i wynikłe wskutek wyzbycia się przez niego sumy zadatku w okresie czasu od wręczenia go sprzedawcy do zwrotu. (S. C. 33/88).

2. Zadatek należy odróżniać od zaliczki, t. j. od tej części ceny kupna majątku, którą chociaż daje się zgóry, ale która nie ma charakteru zabezpieczenia umowy. Skutki niewykonania umowy w przypadku dania zadatku oraz w przypadku udzielenia zaliczki są różne, mianowicie: 1) kwota, stanowiąca zadatek, gdy wpłacona została na zasadzie kwitu zadatkowego, sporządzonego stosownie do art. 1686 t. X cz. 1, winna otrzymać przeznaczenie, wskazane w art. 1688 i 1689 t. X cz. 1, a gdy wpłacona została na zasadzie innych umów, wymienionych w wyroku Senatu Nr. 33/88 r.[2]), w tej liczbie na zasadzie umowy przyrzeczenia sprzedaży, winna otrzymać przeznaczenie, przewidziane w tym wyroku, i 2) sumie pieniężnej, wpłaconej nie jako zadatek, t. j. nie w charakterze zabezpieczenia umowy, należy dać przeznaczenie, oznaczone w umowie, a jeżeli umowa nie doszła do skutku i każda ze stron powraca do stanu, w jakim się znajdowała przed zawarciem umowy, to powyższa zaliczka winna być zwrócona stronie, która ją dała. (S. C. 12/92).

3. P. tezę 1 pod art. 1688.

4. Dla uznania aktu za kwit zadatkowy konieczne jest, aby zawierał on wszystkie wymienione w ustawie istotne cechy kwitu zadatkowego. (S. C. 984/71[3], 140/79).

[1]) P. wyżej tezę 1 pod art. 1681.

[2]) P. wyżej tezę 1.

[3]) **Przyp. tłum.** Art. 1686 — 1689 t. X cz. 1 wyd. 1857 r. zostały zmienione przez prawo z dn. 22 października 1877 r., wobec tego z dotyczących umów przyrzeczenia sprzedaży wyroków Senatu z przed 1877 r. dajemy te tylko tezy, które mogą mieć znaczenie i przy obecnem brzmieniu powyższych artykułów.

5. Kwit zadatkowy winien mieścić w sobie wszystkie te warunki sprzedaży, na których zasadzie ma być następnie sporządzony akt kupna lub formalna umowa przyrzeczenia sprzedaży, jeżeli więc sprzedawca majątku ograniczył się do wyszczególnienia w wydanym nabywcy kwicie zadatkowym tylko istotnych warunków, jak to określenia majątku, ceny jego, sumy, otrzymanej jako zadatek, i pominął milczeniem inne dowolne warunki sprzedaży, to winno to służyć za dowód, że warunki takie przewidziane w umowie stron nie były, a wobec tego sprzedawcą, który podpisał taki kwit zadatkowy, nie może się uchylić od sporządzenia formalnego aktu pod pretekstem, iż nie doszedł do porozumienia z nabywcą co do warunków sprzedaży. Jeżeli zaś przy pertraktacjach o sprzedaż majątku były przyjęte przez strony specjalne warunki, na których podstawie zgodziły się zawrzeć umowę sprzedaży, to warunki te winny być wyszczególnione w kwicie zadatkowym i przy sporządzeniu formalnego aktu nie mogą być z mocy art. 1545 t. X cz. I zmienione bez obopólnej zgody stron. (S. C. 1266/71).

6. Kwit zadatkowy nie traci tego znaczenia, jeżeli podpisany jest nie przez jedną, a przez obie strony. (S. C. 2/68, 40/72). Również nie jest istotnym brakiem nieoznaczenie w kwicie zadatkowym miejsca jego wydania. (S. C. 2/68).

7. Nie mogą być uznane za kwity zadatkowe: a) pokwitowanie, w którem nie oznaczona została cena sprzedanego majątku (S. C. 878/72); b) akt, niezawierający stwierdzenia otrzymania zadatku, który dopiero po sporządzeniu tego aktu został wpłacony (S. C. 1198/71); c) pokwitowanie, stwierdzające otrzymanie nie zadatku, lecz całej ceny kupna (S. C. 534/74); d) umowa, zawierająca warunek o karze umownej (S. C. 140/79); e) kwit, na którym podpis za niepiśmiennego sprzedawcę nie został poświadczony (S. C. 260/70).

8. Ustawa nie wymaga, aby w kwicie zadatkowym było koniecznie zaznaczone, iż zadatek przyjęty został na zabezpieczenie sporządzenia aktu, gdyż samo przyjęcie zadatku daje podstawę do domniemania, iż taki właśnie był cel zadatku. Wobec tego, jeżeli sąd na zasadzie treści kwitu dojdzie do wniosku, że otrzymana przez sprzedawcę suma pieniężna, chociaż nazwana została zadatkiem, w rzeczywistości, zgodnie z zamiarem stron, wydana była nie w celu zabezpieczenia, lecz tylko jako zgóry zapłacona część ceny kupna, to winien na uzasadnienie tego wniosku, odrzucającego domniemanie prawne co do znaczenia zadatku, przytoczyć specjalne powody i nie może się ograniczyć do powołania się na brak wzmianki w kwicie zadatkowym, iż zadatek był przyjęty właśnie jako zabezpieczenie wykonania umowy. (S. C. 65/05).

9. Winny być uznane za umowy przyrzeczenia sprzedaży, a nie za kwity zadatkowe, akty, w których: a) termin sporządzenia formalnej umowy podany jest bez oznaczenia dnia danego miesiąca, a ostatni dzień tego miesiąca przypada na czas już po upływie terminu, określonego w ustawie dla kwitów zadatkowych (S. C. 44/74); b) sporządzenie formalnej umowy uzależnione jest od nastąpienia pewnego zdarzenia, które może zajść i po upływie terminu, wyznaczonego w art. 1686 t. X cz. I (S. C. 358/75); c) przewidziana jest możność odroczenia przez strony terminu sporządzenia formalnej umowy w razie niezawarcia jej w przewidzianym w art. 1686 czasie. (S. C. 430/76).

10. Kwit zadatkowy, wydany przez opiekuna bez zezwolenia i wiedzy urzędu opiekuńczego, nie ma względem osoby, będącej pod opieką, obowiązującego znaczenia, chociażby przez Senat było udzielone ogólne zezwolenie na sprzedaż danego majątku. (S. C. 80/04).

1687. Po upływie terminu, wyznaczonego przez strony na sporządzenie aktu formalnego, gdy zaś termin ten nie został wyznaczony, to po upływie roku od dnia wydania pokwitowania z zadatku, poczytuje się ono za nieważne co do obowiązku sporządzenia aktu kupna lub zapisu przyrzeczenia sprzedaży, zachowując jednakże jeszcze w ciągu jednego roku moc całkowitą co do skutków, wyłuszczonych w artykułach 1688 i 1689.

1877 paźdz. 22 (57795) art. 2.

1. Ustanowiony w art. 1687 specjalny krótki termin przedawnienia winien mieć zastosowanie nietylko do żądania zasądzenia podwójnego zadatku, lecz i do roszczenia o zwrot samej sumy wpłaconego zadatku, albowiem tak jedno, jak i drugie żądanie jest skutkiem naruszenia warunków kwitu zadatkowego, ten zaś, zgodnie z brzmieniem art. 1687, zachowuje swą moc pod względem wszystkich wskazanych w ustawie skutków w ciągu jednego roku, czyli po upływie tego terminu, w ciągu którego wszystkie rozrachunki z kwitu zadatkowego winny być zakończone, traci pomienioną swą moc. (S. C. 80/09).

2. P. tezę 15 pod art. 1549.

1688. Jeżeli od sporządzenia aktu formalnego (wieczystego aktu kupna lub zapisu przyrzeczenia sprzedaży) uchyli się sprzedawca, albo jeżeli z jego winy akt ten nie będzie sporządzony w terminie, wyznaczonym w pokwitowaniu z zadatku, a gdy termin nie był wyznaczony—w ciągu jednego roku od dnia wydania pokwitowania, to sprzedawca obowiązany jest zwrócić zadatek w ilości podwójnej. Jeżeli zaś akt rzeczony nie zostanie sporządzony w terminach powyżej wskazanych z powodu odmowy lub z winy nabywcy, to ten ostatni traci zadatek swój na rzecz sprzedawcy.

Tamże, art. 3.

1. Jeżeli warunek o zadatku mieści się w umowie przyrzeczenia sprzedaży, to zgodnie z wyjaśnieniem Senatu w wyrokach Nr.Nr. 33/88 r. i 12/92 r.[1]) zadatek nie ma znaczenia wynagrodzenia za straty i jeżeli straty te przewyższają sumę zadatku, podlegają zasądzeniu od strony, która nie wykonała umowy, w wysokości przekraczającej zadatek. Zgoła jednak inaczej jest, gdy chodzi o kwit zadatkowy: skutki niedotrzymania warunków kwitu zadatkowego są ściśle wymienione w art. 1688 i żadne inne skutki nie mogą być dorozumiewane. (S. C. 28/04).

2. Aby sprzedawca miał prawo zatrzymać zadatek, nie wystarcza wykazanie przez niego, iż akt kupna nie doszedł do skutku nie z jego winy, lecz trzeba, iżby udowodnił, że akt ten nie został sporządzony z winy nabywcy. (S. C. 267/75).

3. P. tezę 11 pod art. 1548.

4. P. tezę 5 pod art. 1684.

1689. Gdy akt formalny nie zostanie sporządzony bądź za zgodą stron obu, bądź z winy stron obu, bądź z powodu niemożliwości sporządzenia go dla obu stron lub dla jednej z nich, umowa sprzedaży zostaje rozwiązaną wprost przez zwrot zadatku nabywcy przez sprzedawcę. Za prawne przyczyny niestawienia się do sporządzenia aktu uważa się:

1) pozbawienie wolności;

2) przerwę komunikacji podczas zarazy, najścia nieprzyjaciela, niezwykłego wylewu rzek i t. p. przeszkód nieprzezwyciężonych;

---

[1]) P. wyżej tezy 1 i 2 pod art. 1686.

3) nagłą ruinę wskutek nieszczęśliwego wypadku;
4) chorobę, pozbawiającą możności opuszczenia domu;
5) śmierć rodziców, męża, żony lub dzieci albo też ciężką, grożącą śmiercią ich chorobę.

Tamże, art. 4, 5.

Choroba zwalnia strony od skutków niezawarcia aktu kupna sprzedaży, przewidzianych w art. 1688, zarówno w tym przypadku, gdy powoduje niemożność stawienia się strony do notarjusza celem zeznania aktu, jak i w tym przypadku, gdy z powodu choroby strona nie może zgłosić się do starszego notarjusza celem dokonania dalszych, po sporządzeniu aktu kupna, czynności, jako to złożenia do zatwierdzenia wypisu z księgi aktowej. (S. N. 87/03).

PROJEKT M. S.: Art. 1689. W zdaniu drugiem po wyrazie „uważa się" dodaje się „w szczególności".

1690. Umowa przyrzeczenia sprzedaży majątku ruchomego musi być podpisana przez strony umawiające się i może być złożona do poświadczenia według przepisów, wyłuszczonych w Ustawie notarjalnej.

1782 kw. 8 (15379) art. 179; 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 30; 1821 list. 24 (28814) art. 16 p. c.; 17, 22; 1826 mar. 7 (183); 1866 kw. 14 (43186) art. 66, 128; 1874 kw. 17 (53379) art. 14 p. 1; 20 p. 1; 21 — 23, 28, 30, 38 — 42; 1878 gr. 26 (59161); 1887 maj. 19 (4463); 1896 maj. 13 (12932); 1900 czer. 10 (18782) art. 5, 24 — 28, 50, 57 p. 1. — Por. art. 715.

UWAGA: Umowy przyrzeczenia sprzedaży w stosunkach handlowych sporządzane są i poświadczane przez maklerów, trybem szczególnym, w artykułach 698 i nast. Ustawy handlowej (wyd. r. 1903) wyłuszczonym.

ROZDZIAŁ II.

O najmie majątków i oddawaniu ich w dzierżawę.

ODDZIAŁ 1.

O najmie i oddawaniu w dzierżawę majątków prywatnych.

I. Sporządzenie umowy najmu lub oddania majątków w dzierżawę.

1691. Przy najmie lub oddaniu w dzierżawę majątków prywatnych należy określić przedmiot najmu lub dzierżawy, termin i cenę. Ponadto dopuszczalne są wszelkie inne postanowienia dowolne, nie sprzeczne z prawem, w szczególności: prawa i obowiązki gospodarza oraz najemcy, przepisy co do użytkowania majątku, odpowiedzialność za uszczerbek, uszkodzenie i za samo zniszczenie majątku i t. p.

1649 st. 29 (I) r. X, art. 227, 274; 1782 8 kw. (15379) art. 179.

UWAGA 1: Postanowienia szczególne o terminie i trybie dokonywania najmu pomieszczeń dla urzędów, więzień i innych instytucyj skarbowych wyłuszczone są w Ustawie budowlanej.

UWAGA 2: Postanowienia o oddawaniu działek wybrzeży holowniczych na budowę przystani dla statków w miastach, osadach i miasteczkach oraz większych osadach handlowych wyłuszczone są w Ustawie dróg komunikacyj (art. 388, podł. kontyn. 1912 r.).

1. Najem rzeczy jest to umowa dwustronna, przez którą jedna ze stron zobowiązuje się dać drugiej używanie rzeczy przez pewien czas, za umówione wyzagrodzenie, dla określonego celu. (S. C. 82/81, 158/73).

2. Umowa o korzystaniu z lodu z cudzego jeziora nie jest umową najmu, ponieważ nie daje prawa korzystania z samego jeziora (S. C. 68/99).

3. Sprzedaż lasu na wyrąb jest umową kupna-sprzedaży ruchomości, a nie dzierżawy nieruchomości, chociażby prawo wyrębu było nadane na lat kilka i przyznane przy tem było prawo korzystania z wygonów i pokosów w ciągu terminu umowy. (S. C. 158/73, 186/77).

4. Przez umowę najmu właściciel może dać biorącemu w najem używanie nietylko określonej rzeczy ruchomej lub nieruchomej w całej jej objętości, lecz również pewnej części składowej majątku nieruchomego, mogącej być z natury swojej przedmiotem oddzielnego korzystania; dotyczy to nietylko konkretnych części majątku (działek gruntu, młynów, budynków), lecz i praw do niego, mianowicie prawa określonego rodzaju korzystania z majątku (prawa rybołóstwa, polowania i t. p.). (S. O. 33/11).

5. Nieoznaczenie w umowie najmu przedmiotu najmu, terminu i ceny czyni tę umowę nieważną. (S. C. 341/72).

6. Bezterminowa umowa dzierżawy jest niedopuszczalna. (S. C. 1671/70).

7. Sąd nie ma prawa wszczynać kwestji nieoznaczenia w umowie terminu najmu bez stosownego zarzutu strony. (S. C. 910/73).

8. Dzierżawcy staroobrzędowcy, którym na mocy prawa z dn. 22 maja 1876 r. (uzupełnionego przez przepisy art. 741—764 Dod. specj. do Ustawy o stanach t. IX Zw. Pr.[1]) służyło prawo bezterminowej dzierżawy, nie podpadają pod ustawę z dn 20 czerwca 1924 r. w sprawie uwłaszczenia (Dz. U. Nr. 63 poz. 617), dotyczącą użytkowników innych kategoryj, ustawa więc ta nie uchyliła powyższych przepisów[2]). (S. N. 42/27).

9. Zamieszczone w art. 1691 i nast. t. X cz. 1 przepisy o sporządzeniu umów najmu lub oddania majątku w dzierżawę nie mają zastosowania do umów oddania majątku w posiadanie dziedziczne; umowy te nie podpadają wprost pod żadną z kategoryj umów i zobowiązań, przewidzianych w Ustawach Cywilnych, nie są jednak same przez się nieważne i z wielu specjalnych postanowień prawnych, odnoszących się do gruntów obywatelskich, skarbowych i miejskich, wynika, że ustawa nie odrzuca bezwzględnie dziedzicznego użytkowania lub posiadania majątku. (S. C. 99/81).

10. Cena najmu może być określona nie w pieniądzach (S. C. 509/74); może naprz. stanowić część plonu. (S. C. 60/75).

11. P. tezę 17 pod art. 569.

12. Nie powoduje nieważności umowy najmu nieoznaczenie w niej terminów zapłaty ceny najmu. (S. C. 252/80).

13. Umowa najmu mieszkania, zawierająca warunek, iż gospodarz zamiast ceny najmu otrzyma po śmierci lokatora znajdujące się w mieszkaniu jego ruchomości, nieważna jest, jako zawierająca rozporządzenie na przypadek śmierci, nie wyrażone w testamencie. (S. C. 1322/69).

14. W umowie najmu może być zamieszczony warunek o karze umownej. (S. C. 755/72, 252/80).

15. Przepis art. 1687 t. X cz. 1 o utracie zadatku dotyczy tylko kwitów zadatkowych i nie może mieć zastosowania do zadatku, wpłaconego przy zawarciu umowy najmu majątku nieruchomego; sprzeczne więc z pra-

[1]) Art. 741 zamieszczony w t. 1-ym na str. 303.
[2]) Por. tezy 1 i 2 na str. 303 t. 1-go.

wem byłoby przyznanie wynajmującemu bezwzględnego prawa zatrzymania wpłaconych przez lokatora zgóry pieniędzy w razie późniejszej odmowy jego zajęcia lokalu, bez ustalenia, czy wynajmujący poniósł wskutek tego straty, i jeżeli poniósł, to czy wysokość ich odpowiada sumie otrzymanych pieniędzy. (S. C. 219/77).[1])

16. Zasady, wyłuszczone w wyroku Senatu Nr. 33 z r. 1888[2]), mają również zastosowanie do umów najmu nieruchomości i jeżeli przed zawarciem umowy najmu dany został wynajmującemu zadatek, a w kwicie nie zostały przewidziane skutki cofnięcia się najemcy, należy uważać, iż zadatek był udzielony jako zabezpieczenie i nie podlega zwrotowi w razie odmowy najemcy zawarcia kontraktu. (S. C. 40/92).

17. Użyte w art. 1691 słowo „gospodarz" nie oznacza właściciela majątku, a tylko przeciwstawione zostało słowu „najemca" dla określenia dwóch kontraktujących stron. (S. C. 848/71).

18. P. tezę 4 pod art. 1388.

19. Zastrzeżone w akcie zastawu ograniczenie prawa zastawcy wydzierżawienia przedmiotu zastawu może dotyczyć jedynie stron do umowy wchodzących, gdyż tego rodzaju ograniczenie w przepisach prawa cywilnego nie jest przewidziane; niedopełnienie zatem powyższego warunku umowy przez zastawcę skutkuje jedynie odpowiedzialność jego wobec wierzyciela, natomiast nie może wzruszyć nabytych w dobrej wierze praw dzierżawców, jako osób trzecich. (S. N. 164/27).

20. Powstały na tle umowy najmu (art. 1691 t. X cz. 1) wzajemny stosunek natury osobistej pomiędzy dzierżawcą a właścicielem aczkolwiek nie stwarza dla dzierżawcy prawa rzeczowego do objektu najmu, jednakowoż nie wyklucza prawa dzierżawcy żądać od właściciela na drodze sądowej wykonania umowy drogą przymusowego, nie wkraczającego atoli w dziedzinę przymusu osobistego wydania objektu najmu, o ile niema ku temu istotnej przeszkody i majątek, będący przedmiotem najmu, znajduje się w posiadaniu właściciela, dzierżawcy bowiem nie przysługuje windykacja w stosunku do działających w dobrej wierze osób trzecich. (S. N. 117/27).

21. Pomimo wprowadzenia ustawowej ochrony lokatorów zachodzący między wypuszczającym a biorącym w najem stosunek pozostaje w dziedzinie prawa prywatnego i podstawą jego jest zawsze kontrakt, ustawa zaś o ochronie lokatorów krępuje jedynie wolę wypuszczającego w najem co do pewnych punktów umowy. (S. N. 126/26).

22. Stosunek co do korzystania z mieszkań służbowych, zachodzący pomiędzy gminami i nauczycielami publicznych szkół powszechnych, nie posiada cech stosunku publiczno-prawnego. (S. N. 114/29).

23. Umowa najmu, jako zobowiązanie majątkowe, w razie śmierci kontrahentów podlega z mocy art. 1543 i 1553 t. X cz. 1 wykonaniu przez ich spadkobierców. (S. C. 76/07).

PROJEKT M. S.: Uwagi do art. 1691 skreślają się.

Rozporządzenie Komisarza Gen. Z. W. z dn. 24 kwietnia 1920 r. w przedmiocie wykupu gruntów, dzierżawionych przez drobnych dzierżawców (Dz. U. Z. C. Z. W. Nr. 35 (79) poz. 904). Art. 1, 8.

(Zamieszczone w t. I-ym pod art. 514 na str. 304).

Rozporządzenie Komisarza Nacz. Z. W. i Fr. P. z 30 marca 1920 r. w przedmiocie nabycia przez długoletnich drobnych dzierżawców i byłych czynszowników użytkowanej przez

[1]) P. jednak niżej tezę 16.

[2]) Teza 1 pod art. 1686.

nich ziemi na własność (Dz. U. Z. C. Z. W. Fr. P. Nr. 4 poz. 63). Art. 1 — 4, 9, 14, 15.

(Zamieszczone w t. I-ym pod art. 514 na str. 305).

Ustawa z dn. 20 czerwca 1924 r. w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkiem, poleskiem, wołyńskiem, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim, w brzmieniu, ustalonem rozporządzeniem Ministra Reform Rolnych z dn. 27 marca 1929 r. (Dz. U. Nr. 24 poz. 254). Art. 1—8, 18, 22—24.

(Zamieszczone w t. I-ym pod art. 514 na str. 307 — 314).

Rozporządzenie Komisarza Nacz. Z. W. i Fr. P. z dn. 22 czerwca 1920 r. w przedmiocie pozbywania i wydzierżawienia nieruchomości, oraz sprzedaży i wyrębu lasów w majątkach odebranych przez rząd rosyjski. (Dz. U. Z. W. Fr. P. Nr. 15 p. 191)

(Zamieszczone w t. I-ym pod art. 1381 na str. 746).

Dekret Naczeln. Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dn. 16 kwietnia 1921 r. w przedmiocie wykonania reformy rolnej. (Dz. Urz. K. T. Rz. Nr. 15 poz. 213). Art. 33 p. 2 i p. 3.

(Zamieszczone w t. I-ym pod art. 1315, na str. 718).

Ustawa z dnia 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń[1]) (Dz. Ust. Nr. 92 poz. 498).

Art. 1. W razie ujawniającego się braku mieszkań zarządy gmin miejskich mają obowiązek dostarczyć odpowiedniego mieszkania dla osób, które dla wykonywania obowiązku publicznego w danej gminie mieszkać muszą.

Art. 7. Przez zajęcie mieszkania odbiera się właścicielowi domu i najmobiorcy prawo rozporządzania mieszkaniem lub jego częścią zajętą. Umowy najmu, dotyczące zajętego mieszkania, uznaje się za rozwiązane z dniem, przeznaczonym do opróżnienia mieszkania.

Z chwilą objęcia mieszkania, względnie jego części, przez osobę, której to zajęte mieszkanie zarząd gminy przydzielił, powstaje stosunek najmu między właścicielem domu, względnie dawnym najmobiorcą, a osobą, której mieszkanie przydzielono, stosownie do istniejących przepisów prawa cywilnego, jak również wszelkich specjalnych ustaw i rozporządzeń o ochronie lokatorów.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 31 sierpnia 1921 r. w przedmiocie przekazania

[1]) Rozciągnięta na ziemie wschodnie z dniem 22 marca 1921 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 28 lutego 1921 r. (Dz. U. Nr. 26 poz. 148).

starostom w Brześciu Litewskim, w Pińsku i w Łunińcu przeprowadzenia ustawy z dn. 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń. (Dz. U. Nr. 79 poz. 546).

Ustawa z dnia 4 kwietnia 1922 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń. (Dz. U. Nr. 33, Poz. 264).

Art. 1. W razie ujawniającego się braku mieszkań zarządy gmin miejskich mają obowiązek dostarczania mieszkań dla:

1) przedstawicieli Rządów państw obcych, akredytowanych przy Rządzie Rzeczypospolitej Polskiej, oraz cywilnych i wojskowych misji tych państw;

2) posłów do ciał ustawodawczych w miejscu obradowania tych ciał;

3) funkcjonarjuszów państwowej służby cywilnej, sędziów, prokuratorów, profesorów i nauczycieli szkół państwowych, oraz publicznych szkół powszechnych, powołanych do służby nie w drodze umowy, lecz w trybie mianowania na staniowiska służbowe w urzędach publicznych, mających stałą siedzibę w danej gminie;

4) oficerów i równorzędnych im osób wojskowych, mających stały przydział służbowy w danej gminie;

5) osób i organizacji, wysiedlanych z mieszkań w myśl przepisów artykułów 7 i 15 niniejszej ustawy.

Art. 2. Zarządy gmin miejskich obowiązane są na cel, w art. 1 przewidziany, dostarczać przedewszystkiem odpowiednich mieszkań i pomieszczeń własnych lub dobrowolnie przez osoby prywatne ofiarowanych. O ile zaś takich nie posiadają, mają prawo zajmować mieszkania, względnie części mieszkań, stosownie do następujących postanowień.

Art. 3. Prawo zarządów gmin miejskich zajmowania mieszkań na cele, wskazane w art. 1, dotyczy mieszkań i pomieszczeń:

1) nie zamieszkanych,

2) niedostatecznie zużytkowanych,

3) zajętych przez przedsiębiorstwa, przeznaczone do zabawy lub gry,

4) opróżnionych przez osoby, wydalone z gminy rozporządzeniem władz rządowych,

5) utrzymywanych przez osoby, posiadające bez uzasadnionej przyczyny (art. 6 p. 5) więcej niż jedno mieszkanie w obrębie Państwa Polskiego,

6) wynajętych, podnajętych lub odstąpionych fikcyjnie w oczywistym zamiarze obejścia niniejszej ustawy.

Art. 13. Wskutek przydzielenia mieszkania uprawnionemu (art. 1), powstaje z urzędu między nim a właścicielem nieruchomości, względnie posiadaczem mieszkania, stosunek najmu, względnie podnajmu.

Wzajemne prawa i obowiązki stron, w stosunek ten wchodzących, określają dzielnicowe ustawy cywilne i ustawa o ochronie lokatorów z ograniczeniami, zawartemi w niniejszej ustawie. Wymagane w tych ustawodawstwach lub w szczegółowych umowach zezwolenie właściciela nieruchomości na podnajem nie ma zastosowania w razie zajęcia lokalu, dokonanego na podstawie niniejszej ustawy.

Prawo, wypływające z przydzielenia lokalu, obejmować musi używanie przydzielonego lokalu, używanie urządzeń sanitarnych, pobieranie wody tudzież dostęp do tych urządzeń, jednak bez prawa korzystania z kąpieli.

Względem używania innych urządzeń, jak: mebli, wspólnego ogrzewania, oświetlania, kuchni, kąpieli mogą się strony porozumieć w drodze dobrowolnej umowy.

Art. 22. Ustawa niniejsza wchodzi w życie w 14 dni po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Z dniem jej wejścia w życie traci moc obowiązującą ustawa z dnia 27 listopada 1919 r. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 498) oraz wszelkie wydane na jej podstawie rozporządzenia wykonawcze, z wyjątkiem jednak wypadków, przewidzianych w art. 23 niniejszej ustawy, oraz z wyjątkiem artykułów 9, 10, 11 p. 2 i 13 ustawy z dnia 27 listopada 1919 r., które tracą moc obowiązującą z dniem ogłoszenia niniejszej ustawy. Postanowienia dekretu Naczelnika Państwa z dnia 16 stycznia 1919 r. o zapobieganiu brakowi mieszkań (Dz. P. P. P. Nr. 8, poz. 116), nieuchylone ustawą z dnia 28 czerwca 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 52, poz. 335) o ochronie lokatorów, i rozporządzenie Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej z dnia 31 maja 1919 r. (Nr. 63 — Tygodnik Urzędowy z dnia 2 czerwca 1919 r. Nr. 15), zachowują moc obowiązującą, o ile nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszej ustawy.

Art. 24. Osoby, korzystające z lokali, przydzielonych na podstawie ustawy z dn. 27 listopada 1919 r., zachowują — z wyjątkiem, ustalonym w ostatnim ustępie niniejszego artykułu — prawo korzystania z nich nadal, pozatem jednak podlegają od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, zarówno jak i przydzielone im lokale, wszystkim jej przepisom.

Lokale, zajęte na podstawie ustawy z dnia 27 listopada 1919 r. przez wszelkiego rodzaju urzędy, będą pozostawione do ich rozporządzenia, w razie jednak ich likwidacji lokale te mogą być przydzielone przez zarząd gminy w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych tylko nowopowstającym na mocy upoważnienia ustawowego urzędom, w braku zaś takich urzędów oddane być winny niezwłocznie do rozporządzenia zarządów gmin na cele, wskazane w niniejszej ustawie.

Pokoje, zajęte w hotelach na podstawie dotychczas obowiązujących ustaw, winny być z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy zwolnione od zajęcia, z wyjątkiem zajętych przez osoby, należące do składu przedstawicielstw i misji państw obcych.

Art. 27. Ustawa niniejsza traci moc obowiązującą w rok po jej wejściu w życie [1]*), poczem osoby, zajmujące lokale na jej podstawie, będą mogły nadal z nich korzystać na zasadzie ustawy o ochronie lokatorów.*

Ustawa z dn. 15 lipca 1925 r. o zakwaterowaniu wojsk w czasie pokoju. (Dz. U. Nr. 97 poz. 681).

Art. 26. Przejściowe zakwaterowanie wojska odbywa się przedewszystkiem w budynkach, oznaczonych w art. 5, 6, 9 i 14 niniejszej ustawy.

Jeżeli budynki te nie zaspakajają potrzeb wojska, stosowane będą przepisy art. 12.

Jeżeli i w tej drodze kwater przejściowych uzyskać nie można, mają zarządy gminne prawo i obowiązek do zajęcia za wynagrodzeniem pomieszczeń prywatnych, niezbędnych na potrzeby wojska, a przedewszystkiem pomieszczeń nie zamieszkanych, zajętych przez przedsiębiorstwa, przeznaczone do zabawy lub gry oraz opróżnionych przez osoby, wydalone z gminy rozporządzeniem władz rządowych.

Jeżeli zarząd gminy obowiązkowi powyższemu zadość nie czyni, przeprowadzi władza administracyjna I instancji w zastępstwie zarządu gminnego i na koszt gminy odnośne czynności.

Zajmowanie pomieszczeń na kwatery przejściowe dokonywane będzie w trybie, określonym w art. 27 do 35.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 11 lipca 1927 r. o wynagrodzeniu za kwatery stałe, dostarczone przez zarządy gminne na podstawie art. 12 ustawy z dn. 15 lipca 1925 r. o zakwaterowaniu wojsk w czasie pokoju (Dz. U. Nr. 71 poz. 623).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 11 kwietnia 1930 r. o zmianie powyżej powołanego rozporządzenia z dn. 11 lipca 1927 r. (Dz. U. Nr. 45 poz. 380).

1692. Majątki nieruchome mogą być oddawane w najem i dzierżawę na terminy nie dłuższe niż lat trzydzieści sześć. Umowy zawarte na okres dłuższy, poczytują się za obowiązujące tylko w ciągu lat trzydziestu sześciu, licząc od początku najmu.

1911 mar. 15 (34907) I, art. I.

[1]) Ogłoszona 10 maja 1922 r.; czas trwania jej przedłużony został do dn. 25 listopada 1923 r. z mocy ustawy z dn. 1 czerwca 1923 r. (Dz. U. Nr. 59, poz. 418).

UWAGA 1: Termin oddania w najem i dzierżawę majątków nieruchomych, nad któremi ustanowiono opiekę, ogranicza się: co do majątku osób małoletnich — dojściem przez nie do lat siedemnastu, co do innych zaś majątków—okresem najwyżej lat dwunastu albo nastąpieniem przewidzianych przez prawo terminów dla uznania majątku za bezdziedziczny (art. 1162) i dla utracenia przez osobę zaginioną prawa do zwrotu jej majątku (art. 1244; Ust. Post. Cyw., wyd. r. 1914, art. 1459). Umowy najmu i oddania w dzierżawę rzeczonych majątków na dłuższe terminy nie mogą być zawierane inaczej, jak za zezwoleniem *Senatu Rządzącego*, w trybie, przewidzianym w punkcie 3 artykułu 277. Umowy, zawarte bez zachowania tego trybu, uznawane są za nieobowiązujące: w stosunku do majątków osób małoletnich — po dojściu przez nie do lat siedemnastu, w stosunku zaś do innych majątków — po upływie dwunastu lat, licząc od rozpoczęcia najmu, albo też po nastąpieniu wyżej wspomnianych przez prawo przewidzianych terminów.

1911 mar. 15 (34907) II, art. 1692 uw.

UWAGA 2: Ministrowi Handlu i Przemysłu służy prawo, aż do czasu wydania ustawy o przemyśle górniczym na gruntach prywatnych, w wypadkach zasługujących na uwzględnienie przedstawiać przez Radę Ministrów do uznania Cesarza otrzymywane prośby o zezwolenie na zawarcie umów najmu gruntów prywatnych w celu eksploatacji bogactw mineralnych na terminy, przekraczające ustalony przez prawo okres ważności takich umów.

1885 lut. 19 (2756); 1893 maj. 31 (9701); 1894 mar. 21 (10457) II; 1905 maj. 6 (26172) V, art. 1; paźdz. 27 (26851) art. 1; 1906 kw. 23 (27804) V

UWAGA 3: (dotyczy Besarabji).

1. Umowa dzierżawy, zawarta na 12 lat[1]) z warunkiem, że po upływie tego terminu dzierżawca ma prawo zatrzymać majątek jeszcze na 12 lat, nie stanowi umowy, zawartej na 24 lata i nie może być uznana za nieważną. (S. C. 181/75, 2/84).

2. Ustanowienie w umowie terminu najmu dłuższego, niż przewiduje art. 1692, nie daje stronie prawa żądać uznania całej umowy za nieważną, lecz tylko skutkuje uznanie za nieobowiązujący termin ponad 12 lat[2]). (S. C. 69/03).

3. Po wydaniu ustawy z dn. 27 stycznia 1922 r. o nieobecnych i zaginionych rozciągniętej na ziemie wschodnie rozporządzeniami Rady Ministrów z dn. 15 maja 1922 r. (Dz. U. Nr. 43 poz. 360) i z dn. 26 marca 1924 r. (Dz. U. Nr. 32 poz. 326), przepis uwagi 1-j do art. 1692 t. X cz. I pozostał w mocy, gdyż przepisy art. 36—41, 46—58 K. C. P. i 1775 — 1779[2] U. P. C. w redakcji powyższej ustawy żadnego ograniczenia w przedmiocie uprawnień kuratora do wydzierżawiania nieruchomości osób nieobecnych w sobie nie mieszczą. (S. N. 146/28).

PROJEKT M. S.: Uwaga I do art. 1692. Wyrazy „Senatu Rządzącego" zastępuje się przez: „Sądu Okręgowego".
Artykuły U. P. C. wymienione w drugim nawiasie zastępuje się przez „Art. 58 K. C. P. z 1825 r. w brzmieniu nadanem ustawą z dn. 27.I.1922 r. Dz. U. R. P. Nr. 11 poz. 87".
Uwagi 2 i 3 do art. 1692 skreślają się.

[1]) **Przyp. tłum.** Przed wydaniem prawa z dn. 15 marca 1911 r. art. 1692 brzmiał: „Prywatne majątki nieruchome wzbronione jest odnajmować lub oddawać w dzierżawę na termin ponad 12 lat."

[2]) Patrz przyp. tłum. wyżej pod tezę 1-ą.

1692[1]. Co do mocy umów najmu majątków nieruchomych, pozostających w posiadaniu dożywotniem, stosować należy postanowienia następujące:

1) Umowa najmu lub dzierżawy majątku nieruchomego, zawarta przez dożywotniego posiadacza tego majątku za zgodą jego właściciela, zachowuje, po śmierci dożywotnika, moc swoją aż do upływu terminu, na który wyraził swą zgodę właściciel.

2) W stosunku do majątku, należącego do osoby małoletniej, termin, na jaki opiekun może wyrazić zgodę swą na zawarcie przez dożywotniego posiadacza umowy, oznaczonej w punkcie poprzednim, ogranicza się dojściem przez właściciela do lat siedemnastu. Umowa, zawarta wbrew temu postanowieniu, nie obowiązuje niepełnoletniego po dojściu do tego wieku.

3) Umowa oddania w najem lub w dzierżawę majątku nieruchomego, zawarta przez dożywotniego posiadacza bez zgody właściciela lub jego zastępcy (p. 1 i 2), obowiązuje właściciela w ciągu lat trzech, licząc od daty, w której się skończył ostatni za życia dożywotnika rok dzierżawy, o ile umowny termin dzierżawy nie upłynął przed końcem tego trzechlecia. Postanowienie to dotyczy jednakowoż tych tylko przypadków, w których posiadanie dzierżawcy z mocy rzeczonej umowy faktycznie rozpoczęło się przed śmiercią dożywotnika.

4) Sąd może rozwiązać umowę, wspomnianą w punkcie poprzednim (3), przed nastąpieniem przewidzianego w nim terminu, jeżeli właściciel nieruchomości udowodni, że warunki umowy tej oczywiście nie odpowiadają dochodowości majątku lub też zmierzają do obniżenia jego wartości.

1885 maj. 20 (2960) I, art. 1—4.
P. tezę 1 pod art. 533[7].

1693. *(dotyczy Krymu).*

1694. *(dotyczy b. obwodów wojsk kozackich).*

PROJEKT M. S.: Artykuły 1693 i 1694 skreślają się.

1695. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule 1693 i w załączniku II do uwagi do artykułu 88 Ustawy o stanach (wyd. r. 1899).*

1696. Uchylony.
1861 lut. 19 (36674) II art. 1—3, 33.

1697. Place miejskie, targowe, przeznaczone na młyny i inne zakłady gospodarcze mogą być wypuszczane w najem lub dzierżawę wzamian za postawienie budynków kosztem najemcy z zastrzeżeniem, że będzie on w ciągu

umówionej ilości lat korzystać z postawionego budynku, po upływie zaś tego czasu wszystko co zbuduje przejdzie na własność właściciela gruntu.

1701 st. 30 (1833); patrz akty wieczyste drugiego artykułu; 1738 czer. 8 (7594) art. 3 p. 10.

W razie wynajęcia placu wzamian za postawienie kosztem najemcy budynków, z zastrzeżeniem, że wystawione budynki po upływie terminu najmu przejdą na zupełną własność właściciela placu, prawo własności do pomienionych budynków służy właścicielowi placu nie od czasu upływu terminu najmu, a już od chwili wystawienia budynku, który w czasie trwania najmu znajduje się tylko w użytkowaniu najemcy. (S. C. 583/69).

1698. Uchylony.
1861 lut. 19 (36657) art. 1, 22, 33.

1699. *Użytki czynszowe i różne zakłady gospodarcze, zarówno skarbowe jak i właścicieli prywatnych, mogą być wypuszczane w dzierżawę żydom nieinaczej, jak z mocy kontraktów formalnych (por. Ust. stan., wyd. r. 1899, art. 784).*

1855 gr. 5 (29902); 1861 lut. 19 (36674) II, art. 1; lip. 4 (37197), art. 106—108, 242; 1863 mar. 18 (39386); sierp. 24 (39998); wrz. 2 (40025); 1896 kw. 29 (12851).

Wymienione w tym artykule kontrakty nie mogą być uznane za nieważne tylko z tego powodu, że zostały zawarte trybem prywatnym. (S. C. 323/75, 921/75).

PROJEKT M. S.: Artykuł 1699 skreśla się.

II. Sporządzanie umów najmu majątków i oddawania ich w dzierżawę.

1700. Umowę najmu majątku ruchomego, jakoto: bydła roboczego, podwód i t. p., zawierać wolno ustnie. Lecz umowę najmu lub oddania w dzierżawę majątków nieruchomych oraz statków morskich i rzecznych, sporządza się na piśmie, z wyszczególnieniem wszystkich postanowień, umówionych przez strony. Na najem przez *obywateli wiejskich* gruntów od właścicieli ziemskich, pomiędzy sobą i od osób postronnych, na okres nie dłuższy niż trzy lata na wszelką kwotę, na terminy zaś dłuższe, mianowicie od trzech do dwunastu lat, na kwotę nie wyżej *trzechset rubli* — mogą być zawierane umowy ustne, *ze wciągnięciem ich na życzenie stron umawiających się do księgi przy urzędzie gminnym trybem, ustalonym w Dodatku specjalnym do Ustawy o stanach (ks. I, Ust. Og., art. 109, 110, wedł. kont. r. 1912). Umowy zaś na piśmie mogą być na żądanie stron poświadczane w urzędzie gminnym.*

1782 kw. 8 (15379) art. 179; 1821 list. 24 (28814) art. 16 p. a; 17, 19, 22, 23; 1861 lut. 19 (36674) II art. 8; 1863 czer. 26 (39798) art. 1, 2; 1866 kw. 14 (43186) art. 66, 160; 1874 kw. 17 (53379) art. 14 p. 1; 20 p. 1; 21—23, 28, 38—42; 1878 gr. 26 (59161); 1881 gr. 28 (575); 1887 maj. 19 (4463); 1900 czer. 10 (18782) art. 5, 24—28, 50, 51 p. 1.

UWAGA: (dotyczy b. kraju zakaukazkiego).

PROJEKT M. S.: Art. 1700. Otrzymuje brzmienie następujące:
„Umowy najmu majątku ruchomego można zawierać ustnie. Umowy najmu nieruchomości ziemskich, oraz statków wodnych i powietrznych powinny być sporządzane na piśmie, z wyjątkiem umów najmu posiadłości ziemskich do dziesięciu hektarów na czas do trzech lat, które również mogą być zawierane ustnie".
Uwaga do art. 1700 skreśla się.

1. Umowa najmu domu, znajdującego się za miastem, winna być sporządzona na piśmie. (S. C. 225/79).

2. Kwota 300 rb., do której wysokości dozwolone jest zawieranie przez włościan ustnych umów najmu na terminy od 3 do 12 lat, stanowi roczną cenę najmu, a nie łączną sumę opłat za cały czas najmu. (S. C. 139/81).

3. Przepisy o wydzierżawianiu gruntów właścicieli ziemskich włościanom stosują się też do byłych włościan państwowych. (S. C. 512/70).

4. Umowa, mająca za przedmiot nie dzierżawę ogrodu wraz z ziemią, lecz tylko nadanie prawa zdjęcia owoców z drzew, stanowi umowę, dotyczącą majątku ruchomego. (S. C. 588/70).

1701. Umowa najmu podpisuje się przez obie strony, umawiające się lub przez ich pełnomocników i może być złożona do poświadczenia stosownie do przepisów, wyłuszczonych w Ustawie notarjalnej.

1782 kw. 8 (15379) art. 179; 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 30; 1866 kw. 14 (43186) art. 160.

Może mieć moc obowiązującą umowa najmu, podpisana tylko przez jedną stronę, gdyż zgoda drugiej strony może się wyrazić w przyjęciu umowy do wykonania, bez podpisania jej. (S. C. 805/75).

1702. Umowy najmu budynków miejskich i działek gruntu w osiedlach miejskich na okres od trzech do dwunastu lat, na sumę powyżej *trzystu rubli*, jak również na okres dłuższy, od dwunastu lat na wszelką sumę,—powinny być sporządzone na piśmie. Przy najmie zaś rzeczonych majątków na okresy do trzech lat albo na okresy od trzech do dwunastu lat na sumę poniżej *trzystu rubli*— sporządzenie umowy na piśmie lub zawarcie jej ustnie pozostawione jest do woli właścicieli i najemców, jako rzecz, zależna od wzajemnego ich zaufania. Umowy tego rodzaju na piśmie należy oblatować stosownie do przepisów obowiązujących, jeżeli zaś umowa taka, stwierdzona podpisem stron, nie będzie w terminie oblatowana, to w razie egzekucji sądowej z jej tytułu oraz w innych wypadkach zaspokojona być może z tego tylko majątku, jaki u osoby, przeciwko której prowadzi się egzekucja, pozostanie po zaspokojeniu innych powództw, w stosunku do których zachowane były wszystkie przepisy o sporządzaniu i oblatowaniu aktów. Pozatem, żadnych kar albo grzywien za uchylenie się od oblaty umów najmu budynków i placów miejskich nie ustanawia się.

1833 list. 1 (6540); 1864 list. 20 (41477) ust.; 1866 kw. 14 (43186) art. 66, 160; 1867 st. 23 (44163); 1911 mar. 15 (34907) I, art. 2.

1. P. tezę 1 pod art. 1700.
2. P. tezę 3 pod art. 1547.

PROJEKT M. S.: Art. 1702. Wyrazy „trzysta rubli" skreślają się i zastępują się przez „1500 złotych".

1703. Kontrakty i umowy oddania w najem lub dzierżawę majątków prywatnych, o ile zawierane będą z pobraniem lub z zastrzeżeniem pobierania tenuty zgóry więcej niż za rok, powinny być sporządzone trybem *wieczystym*, a przytem:

1) na majątki te powinny być wpisane zapowiedzenia w stosunku do pobranej zgóry kwoty;

2) w przeciwnym razie i w ogólności w razie niezachowania postanowień, w artykule niniejszym wyłuszczonych, zawarte kontrakty i umowy poczytuje się za nieważne, i

3) zapowiedzenie, wpisane na zakontraktowany majątek z tytułu pobranej przez właściciela zgóry od dzierżawcy kwoty, nie stanowi dla właściciela przeszkody do sprzedaży lub zastawu tego majątku, byleby nabywca lub biorący w zastaw mieli na względzie kontrakt, który powinni wykonać ściśle.

1835 paźdz. 14 (8476); 1866 kw. 14 (43186) art. 154, 158, 160; 1896 maj. 13 (12932); 1911 mar. 15 (34907).

1. Tylko jeżeli przy samem zawarciu kontraktu najmu umówione zostało otrzymanie tenuty dzierżawnej więcej niż za rok zgóry, umowa podpada pod art. 1703 t. X cz. 1 (S. C. 1579/73), nie ma więc ten przepis zastosowania do przypadku, gdy zapłata została dokonana za okres więcej niż roczny już po zawarciu umowy najmu (S. C. 157/69, 467/75); jednak zapłata taka, niezgodna z warunkami umowy, nie ma obowiązującego znaczenia dla nabywcy majątku. (S. C. 467/75).

2. Art. 1703 ma zastosowanie i do kontraktów najmu budynków miejskich. (S. C. 11/76 contra S. C. 534/75).

3. Pod art. 1703 nie podpada przypadek, gdy tenuta dzierżawna została otrzymana tylko za okres roczny, lecz jeszcze przed rozpoczęciem działania umowy, gdyż powyższy przepis dotyczy wysokości zapłaconej tenuty, a nie czasu dokonania zapłaty. (S. C. 136/79).

4. Ogólna zasada, wyrażona w art. 1703, o zabezpieczeniu na majątku umów dzierżawy w celu powiadomienia o nich dalszych nabywców lub zastawników majątku ma zastosowanie i do przypadku sprzedaży lasu na wyrąb. (S. C. 109/90 contra S. C. 186/77).

5. Przepis co do sporządzania aktów wieczystych w przypadku, przewidzianym w art. 1703 t. X cz. 1, ma na celu obronę interesów osób trzecich, mianowicie wierzycieli właściciela majątku i nabywców wydzierżawionego majątku, w stosunku zaś do samych kontrahentów i ich sukcesorów rzeczony przepis nie ma zastosowania, a więc osoby te obowiązują również akty prywatne. (S. N. 129/29, S. C. 11/76).

6. Sąd bez żądania strony nie może wejść w rozpoznanie kwestji nieważności umowy najmu z powodu niezachowania przepisu art. 1703. (S. C. 1160/70).

7. P. tezę 4 pod art. 1388.

8. Dokonana przez najemcę bez zachowania przepisów art. 1703 zapłata tenuty dzierżawnej więcej niż za rok zgóry na zasadzie kontraktu, zawartego z poprzednim właścicielem majątku nieruchomego, nie ma obowiązującego dla nabywcy majątku znaczenia, tylko o ile kontrakt ten nie był mu przy nabyciu majątku wiadomy. (S. C. 353/79, 309/77) [1]

[1]) **Przyp. tłum.** Wprost przeciwnie rozstrzygnął Senat tę kwestję w wyroku Nr. 110 z r. 1896 co do nabywcy na licytacji majątku właściciela ziemskiego, uznając powyższą zapłatę za nieważną niezależnie od tego, czy wiedział o niej nabywca przy nabyciu majątku; przytem zaznaczył Senat, że wyrok Nr. 353 z r. 1879 dotyczył najmu domu w mieście, a nie majątku właściciela ziemskiego.

9. Zastawnik, który wobec niedojścia licytacji nieruchomości do skutku zatrzymał ją na swoją własność, może kwestjonować ważność pokwitowania poprzedniego właściciela o otrzymaniu zgóry tenuty dzierżawnej i nie jest pozbawiony prawa udowodniania, że pokwitowanie to wydane zostało w celu zdeprecjonowania majątku. (S. C. 353/79).

PROJEKT M. S.: Art. 1703. Otrzymuje brzmienie następujące:
„Jeżeli tenuta dzierżawna, określona w umowie, będzie zapłacona więcej niż za jeden rok z góry, zapłata ta nie będzie obowiązywała osób trzecich, jeżeli nie będzie ujawniona w wykazie hipotecznym, lub w rejestrze wieczystym".

1704. *Zastąpiony przez postanowienia, oznaczone w artykule 715.*

III. Wykonanie umowy najmu majątków i oddania ich w dzierżawę.

1705. Gospodarz nie ma prawa wypowiedzieć umowy dzierżawcy aż do upływu terminu najmu, chociażby ktoś inny ofiarowywał wyższą nawet niż ten cenę. Również i dzierżawcy nie wolno odmówić płacenia ceny umówionej aż do upływu określonego w umowie terminu.

1727 sierp. 26 (5145) art. o dzierż. sklep. — Por. 1766 kw. 10 (12616).

UWAGA: Postanowienia szczególne o przedterminowem rozwiązaniu umów dzierżawy przy urządzeniu rolnem wyłuszczone są w Ustawie o urządzeniu rolnem (wyd. r. 1912, art. 16,17).

I. Obowiązki wynajmującego.

1. Na mocy umowy najmu właściciel zobowiązuje się oddać najemcy do korzystania pewien określony majątek. W razie niewydania przez właściciela najemcy, wbrew przyjętemu na siebie zobowiązaniu, wynajętego majątku, najemca może na ogólnej zasadzie urzeczywistnić swoje prawo, wypływające z umowy, przy pomocy sądu, albowiem przedmiotem umowy jest nie jakaś czynność, mogąca być dokonana tylko przez daną osobę, lecz majątek, który może być oddany do korzystania najemcy nawet bez udziału właściciela. Ponieważ jednak na mocy umowy strony kontraktujące nabywają pewne prawa w stosunku do siebie, a nie względem osób trzecich, może być żądane wykonanie umowy tylko od kontrahenta, nie zaś od osoby trzeciej, w umowie nieuczestniczącej. Wobec tego najemca nie ma prawa żądać wydania mu najętego majątku od osoby trzeciej, która na zasadzie zawartej przez nią z właścicielem umowy najmu już objęła majątek w posiadanie, chociażby pomieniona umowa była zawarta później, niż umowa, której wykonania żąda najemca. Pierwszeństwo mogłoby być w powyższym przypadku przyznane pierwszemu najemcy tylko w tym razie, gdyby drugi najemca przy zawarciu umowy działał w złej wierze, wiedząc o tem, że właściciel wynajął już swój majątek innej osobie, lub też gdyby powinien on był wiedzieć o poprzedniej umowie wobec dokonanego na zasadzie jej zapowiedzenia (art. 1703 t. X cz. 1); w obydwóch jednak tych przypadkach majątek może być odebrany od drugiego najemcy dopiero po unieważnieniu przez sąd jego kontraktu najmu na skutek powództwa, wytoczonego przeciwko niemu oraz właścicielowi majątku przez pierwszego najemcę. (S. C. 118/80).

2. W zasadzie prawo dzierżawcy żądać wykonania umowy dzierżawnej i przymusowego przekazania mu w posiadanie rzeczy najętej skuteczne jest wobec właściciela, z którym dzierżawca umowę zawarł, natomiast bezskuteczne wobec nowonabywcy, o ile posiadanie dzierżawcy nie było zrealizowane i w chwili zbycia majątku trwające. (S. N. 163/27).

3. Obowiązkiem wynajmującego majątek jest zapewnić najemcy rzeczywiste z niego korzystanie; dlatego wynajęty majątek nie powinien mieć takich braków, wskutek których korzystanie z niego byłoby niemożliwe lub szkodliwe, i przeciwnie, winien odpowiadać celowi, dla którego został odnajęty. (S. C. 1141/72).

4. W przypadku, gdy przedmiot dzierżawy nie jest zdatny do użytku, na jaki wydzierżawiony został, wskutek wad, o których istnieniu dzierżawca nie mógł się przekonać przy zawarciu umowy, niedopuszczalny jest tak zarzut wypuszczającego w dzierżawę, iż dzierżawca nie płaci należności w wysokości umówionej, jak i oparte na tym zarzucie żądanie rozwiązania umowy z winy dzierżawcy, gdyż z samej istoty kontraktu dzierżawy wypływa przedewszystkiem obowiązek wypuszczającego w dzierżawę wydać przedmiot dzierżawy w stanie odpowiadającym jego przeznaczeniu. (S. N. 26/28).

5. Jeżeli wypuszczający w najem odmawia, wbrew umowie, dokonania remontu, bez którego mieszkanie jest niezdatne lub niedogodne do zamieszkania, lokator ma prawo dokonać koniecznych napraw na rachunek gospodarza, w razie jednak wynikłego sporu sądowego, ciąży na nim obowiązek wykazania, że przedsięwzięte czynności były dokonane w granicach przysługującego mu na mocy umowy prawa i że przytem nie poczynił wydatków zbytkownych, ponad potrzebę. (S. C. 87/01).

6. Właściciel domu odpowiada wobec lokatora za dokonaną w mieszkaniu ostatniego kradzież, o ile zachodzą następujące warunki: 1) jeżeli na właścicielu domu ciążył na skutek zarządzeń właściwej władzy albo też wynikał z treści zawartej przez niego z lokatorem umowy lub ze specjalnych miejscowych warunków obowiązek utrzymywać odpowiednią liczbę dozorców lub stróży nocnych celem kontrolowania osób wchodzących i wychodzących i niedopuszczania nikogo obcego do mieszkań zamkniętych, 2) jeżeli obowiązek ten zupełnie nie był przez właściciela domu dopełniany i 3) jeżeli między powyższem uchybieniem ze strony właściciela a kradzieżą zachodził związek przyczynowy. (S. C. 61/14).

II. Obowiązki najemcy.

7. Jeżeli wynajęty majątek nie został, wbrew warunkom umowy, oddany w posiadanie najemcy, właściciel nie ma prawa żądać ceny najmu, a jeżeli ją już otrzymał, obowiązany jest ją zwrócić. Jeżeli zaś najemcy została wydana tylko część wynajętego majątku, od ceny najmu winna być odliczona część, proporcjonalna do wielkości i dochodowości niewydanego majątku; proporcja ta winna być określana przez sąd na podstawie przedstawionych przez strony dowodów i wszystkich posiadanych przez sąd danych, przyczem od uznania sądu, stosownie do okoliczności sprawy, będzie zależeć, czy bezwzględnie zwolnić najemcę od zapłaty ceny najmu, czy też tylko na czas, póki sporny majątek nie będzie mu wydany przez właściciela. (S. C. 214/80).

8. Sama ta okoliczność, że najemca nie wykorzystał swego prawa, nie zwalnia go od obowiązku wykonania przyjętego na siebie na mocy umowy zobowiązania płacenia ceny najmu; jednakże ta ogólna zasada może mieć bezwzględne zastosowanie tylko w tym razie, jeżeli najemca nie dozna przeszkód w korzystaniu ze swego prawa ze strony tych osób, z któremi zawarł umowę najmu, lub ze strony ich następców. (S. C. 275/74).

9. W razie zwolnienia przez najemcę mieszkania przed terminem, wynajmujący ma prawo żądać zapłaty komornego za czas do końca terminu kontraktu, chociażby kontrakt nie zawierał takiego warunku. (S. C. 500/74, 132/89). Jednakże jeżeli w umowie najmu przewidziane jest prawo najemcy przedterminowego opuszczenia mieszkania lub też włożony na niego jest obowiązek zwolnienia mieszkania przed terminem na żądanie właściciela w pewnych przypadkach, naprz. w razie zalegania jego z zapłatą komornego, wówczas obowiązany on jest uiścić właścicielowi cenę najmu tylko za czas, w ciągu którego faktycznie zajmował mieszkanie, a nie za cały czas do końca kontraktu. (S. C. 132/89).

10. P. niżej tezy 53 i 54.

11. P. wyżej tezy 4 i 5.

12. W razie nieoznaczenia w umowie specjalnego sposobu i miejsca zapłaty tenuty dzierżawnej, dzierżawca obowiązany jest kierować się art. 2050 i 2051 t. X cz. 1. (S. C. 1311/72).

13. Odmowa lub uchylenie się właściciela od otrzymania tenuty dzierżawnej mogą być dowodzone zapomocą świadków. (S. C. 302/74).

14. Art. 2055 t. X cz. 1, przewidujący możność złożenia przez dłużnika należnej od niego sumy do właściwego sądu, winien mieć zastosowanie i do umów najmu. (S. C. 302/74).

15. Jeżeli w czasie wytoczenia powództwa przez właściciela majątku przeciwko najemcy stosunki umowne między nimi jeszcze nie ustały, obowiązkiem właściciela jest udowodnić, że wykonał on włożone na niego przez art. 1691 i 1705 t. X cz. 1 obowiązki, t. j. dał najemcy używanie majątku na pewnych warunkach co do przedmiotu, ceny i terminu najmu, a wówczas najemca obowiązany jest udowodnić, że ze swej strony wykonał włożone na niego przez tenże art. 1705 t. X cz. 1 obowiązki, t. j. uiścił zgodnie z umową należność za korzystanie z wynajętego mu majątku. Jeżeli zaś, przeciwnie, właściciel domu wytacza powództwo o zapłatę za najem już po tem, jak najemca opuścił przedmiot najmu, t. j. jeżeli w momencie wytoczenia powództwa stosunki umowne co do najmu majątku za obopólną zgodą stron ustały, to na powodzie ciąży obowiązek przedstawienia dowodów nietylko tego, że takie stosunki istniały, lecz i tego, że w związku z ustaniem ich wytworzył się między powodem jako właścicielem majątku i pozwanym jako najemcą stosunek wierzyciela i dłużnika. (S. C. 383/75).

16. Właściciel domu w razie niezwolnienia przez lokatora mieszkania w umówionym terminie nie ma prawa żądać od niego dowolnie przez siebie wyznaczonej zapłaty za zajmowanie lokalu po terminie, chociażby zawczasu powiadomił o tem lokatora za pośrednictwem notarjusza. (S. C. 477/72).

17. Jeżeli z umowy najmu, która została uznana za nieważną, właściciel już otrzymał za pewien czas tenutę, to nie ma on prawa żądać na stępnie dochodów z majątku za tenże okres czasu. (S. C. 85/78).

18. Dzierżawca majątku obowiązany jest zwrócić właścicielowi wszystkie te korzyści i dochody, jakie bezprawnie, wbrew umowie, osiągnął z majątku; dzierżawca bowiem tylko w granicach umowy pozostaje z właścicielem w stosunkach prawnych umownych, za czynności zaś pozaumowne, za zagarnięcie majątku wbrew umowie lub za korzystanie z niego w sposób sprzeczny z umową i z przeznaczeniem, nadanem majątkowi w tej umowie, podlega odpowiedzialności wobec właściciela nie jak kontrahent, lecz jak każda osoba postronna (art. 609 t. X cz. 1). (S. C. 80/99).

19. Aczkolwiek przepisy obowiązujące o najmie majątków nie zawierają postanowienia, wprost wkładającego na najemcę odpowiedzialność za szkodę, zrządzoną w majątku najętym, jednakże z istoty umowy najmu odpowiedzialność taka winna być domniemywana nawet wtedy, gdy nie została pozytywnie w umowie wyrażona. Przy prawidłowem korzystaniu z przedmiotu najmu odpowiedzialność za uszkodzenia, którym z samej natury rzeczy podlega każdy przedmiot, będący w użyciu, nie może obciążać najemcy i ponosi ją właściciel; natomiast w razie nieprawidłowego użytkowania z majątku każda spowodowana tem strata obciąża najemcę. Odpowiedzialność lokatora obejmuje i te przypadki, gdy uszkodzenie domu, wynikłe w związku z używaniem mieszkania, nastąpiło, w całości lub w części, poza tem mieszkaniem (naprz. uszkodzenie sufitu w dolnem piętrze wskutek niezamknięcia kranu wodociągowego w wynajętem mieszkaniu na górze). Nawet w tym przypadku, gdy uszkodzenie zostało spowodowane działaniem lub zaniechaniem nie samego najemcy, lecz jego domowników, t. j. mieszkających razem z nim członków rodziny lub służby, bezpośrednia odpowiedzialność ciąży na najemcy i może on być od niej zwolniony tylko wtedy, gdy udowodni, że szkoda zrządzona została przez takie czyny jego domowników, które pociągają za sobą ich osobistą odpowiedzialność

karną lub wogóle nie dotyczą dziedziny zapobiegliwości i staranności kontrahenta, obowiązanego, jako dobry gospodarz najętego pomieszczenia, zapobiegać wszelkiej możliwej szkodzie. (S. C. 12/03).

20. Z natury umowy najmu mieszkania, szczególnie w mieście, gdzie elektryczne oświetlenie mieszkań jest obecnie normalne i powszechnie stosowane, wynika, iż zaprowadzenie takiego oświetlenia przez lokatora wchodzi w zakres używania mieszkania zgodnie z przeznaczeniem, gdy zawarta pomiędzy stronami umowa najmu nie zawiera zakazu w tym względzie. (S. N. 154/24).[1])

21. Z natury umowy najmu mieszkania w Warszawie w zakres używania mieszkania zgodnie z przeznaczeniem wchodzi możność przeprowadzenia do niego połączenia telefonicznego i zaprowadzenia kuchenki gazowej. (S. N. 6/29).[2])

22. Zaprowadzanie w najętych lokalach stacyj prywatnych radjoodbiorczych wraz z potrzebnemi dla nich przyrządami należy naogół poczytywać za wchodzące według warunków i potrzeb czasów dzisiejszych w zakres normalnego sposobu używania mieszkania; jednakże zakładanie anten na dachu pomimo braku zezwolenia właściciela nieruchomości nie zawsze może być dopuszczane i sądy, rozstrzygając spór pomiędzy lokatorem i właścicielem nieruchomości, powstały z przyczyny nieudzielenia przez ostatniego zezwolenia na założenie na dachu anteny do aparatu radjowego odbiorczego, powinny w każdym poszczególnym przypadku rozważyć, czy zachodzą okoliczności, wyłączające wogóle założenie anteny z powodu właściwości budynku albo innej przeszkody, czy sprzeciw właściciela ma podstawę w uchylaniu się lokatora od zastosowania przyjętych w praktyce wymagań technicznych, czy też, przeciwnie, odmowa zezwolenia nie ma ważnych podstaw i stanowi przejaw nadużycia prawa. (S. N. 155/29).[3])

23. Przy wspólnem korzystaniu przez spadkobierców lokatora z mieszkania, wchodzącego w skład pozostałości spadkowej, przestrzegać należy zasady nieuszczuplania przez kogokolwiek z nich odnośnych praw współspadkobierców dla umożliwienia ich współistnienia, a wszelki nadmiar w wykonywaniu w tym względzie praw spadkowych ulega sprowadzeniu do właściwych granic, wskazanych poprzednio istniejącym stanem rzeczy. (S. N. 7/27).[4])

III. Podnajem i ustąpienie najmu.

24. Jeżeli przy ustąpieniu najmu przez najemcę innej osobie wszystkie ustanowione przez kontrakt obowiązki przechodzą na tę osobę i przytem ustają wszystkie stosunki poprzedniego najemcy z właścicielem, przelew taki może nastąpić tylko w razie zgody właściciela na przejście praw i obowiązków, z umowy najmu wypływających, na nowego najemcę; powyższa zgoda właściciela na ustąpienie najmu może być wyrażona w formie pisemnej lub ustnej, zależnie od tego, jaka forma nadana jest samej umowie najmu. (S. C. 403/76). Natomiast jeżeli najemca, nie zrzucając z siebie ciążących na nim na mocy kontraktu obowiązków względem właściciela, odda używanie najętego przez siebie majątku innej osobie, to w tym przypadku uzyskanie zgody właściciela nie jest wymagane, ponieważ najemca nie wychodzi ze stosunku umownego i pozostaje wobec właściciela nadal odpowiedzialny za ścisłe wykonanie wszystkich przyjętych na siebie w stosunku do niego obowiązków. (S. C. 256/79).

25. Za zrzeczenie się najmu lokalu winno być uważane nie samo faktyczne oddanie go przez najemcę innej osobie, lecz takie bez zgody właściciela dokonane przekazanie go, przy którem na nowego najemcę przechodzą

[1]) **Przyp. tłum.** Powyższe orzeczenie zapadło w sprawie, wynikłej na terenie b. Król. Kongresowego, zawarta w niem jednak teza może mieć zastosowanie i do spraw, toczących się pod rządem t. X cz. I Zw. Pr.

[2]) P. przypisek do tezy 20.

[3]) P. przypisek do tezy 20.

[4]) P. przypisek do tezy 20.

przyjęte na siebie przez pierwotnego najemcę obowiązki w stosunku do właściciela, to jest innemi słowami ustąpienie samego kontraktu najmu. (S. C. 1141/73).

26. Właściciel wynajętego majątku przez to, iż udzielił swej zgody na wynajmowanie przez najemcę od siebie tego majątku innym osobom, nie stał się stroną w umowie, zawartej przez najemcę z podnajemcą, i umowa ta wygasa w razie ustania pierwszego kontraktu najmu w którykolwiek ze sposobów, przewidzianych w ustawie, jak to w razie rozwiązania umowy na zasadzie obopólnej zgody stron (art. 1545 t. X cz. 1) lub zrzeczenia się przez jedną ze stron swego prawa, bez naruszenia praw trzeciej osoby (art. 1547 t. X cz. 1); w tych przypadkach właściciel wynajętego majątku, nie będąc zobowiązany w stosunku do podnajemcy, nie obraża praw ostatniego przez spowodowanie ustania najmu. (S. C. 200/79).

27. P. tezę 3 pod art. 1547.

IV. Moc umowy najmu w stosunku do nabywcy majątku i osób trzecich.

28. Sprzedaż majątku nie pozbawia mocy dotyczących tego majątku umów najmu i nie może stanowić podstawy do odstąpienia od umowy najmu ani dla nowonabywcy majątku, ani dla najemcy. (S. C. 882/69).

29. Umowa najmu, zawarta przez właściciela z najemcą, zachowuje swą moc do czasu upływu terminu najmu, bez względu na zmianę osoby właściciela; przejście własności majątku nieruchomego na spadkobiercę, nabywcę lub obdarowanego nie może być powodem do zmiany lub ograniczenia prawa osoby trzeciej — najemcy i przeto prawo to obowiązuje nowonabywcę. (S. C. 1794/70).

30. Umowa najmu nie ma dla nabywcy majątku obowiązującego znaczenia, o ile umowa ta, niewyrażona w takiej formie, przy której istniałoby domniemanie, iż umowa znana jest nowonabywcy i przyjęta została przez niego do wykonania (art. 1703 t. X cz. 1), pozostała niewykonana, z powodu nienastąpienia przewidzianego w niej terminu, przed przejściem majątku do nowego właściciela. (S. C. 129/79, 83/76).

31. P. wyżej tezę 2-gą.

32. Art. 1099 Ust. post. cyw., zachowując ważność umów, dotyczących nieruchomości, do której została skierowana egzekucja, o ile zawarte zostały przez dłużnika przed otrzymaniem nakazu wykonawczego, nie nadaje mocy obowiązującej względem nabywcy nieruchomości na licytacji wszystkim bez wyjątku tego rodzaju umowom, i aby umowa taka obowiązywała nabywcę, konieczne jest, iżby miał on ją na widoku przy licytacji[1]); przytem wiadomość nabywcy w czasie licytacji o istnieniu umowy dzierżawy winna być pozytywna i stanowcza, co zostaje osiągnięte w przypadku, gdy umowa została włączona do protokółu zajęcia lub dołączona do akt licytacyjnych lub gdy wogóle zachodzą okoliczności, świadczące, iż umowa nie została ukryta przed nabywcą, który miał prawną możność dokładnego dowiedzenia się o niej przy licytacji. (S. C. 25/87).

33. Nabywcę majątku na licytacji obowiązują, z uwagi na przepis art. 1099 Ust. post. cyw., zawarte przez poprzedniego właściciela z osobą trzecią umowy sprzedaży budynków na rozbiórkę oraz dzierżawy majątku, gdy nabywając majątek wiedział on o istnieniu powyższych umów i o znajdowaniu się majątku w posiadaniu tej osoby. (S. N. orz. 21-paźdz. 1931 r. Nr. I C— 1531/31, O. S. P. 444/XI).

34. W przypadku, gdy nabywcy nieruchomości na licytacji było wiadome, że nieruchomość ta jest w dzierżawie, gdyż oznajmił mu o tem dzierżawca w czasie zajęcia nieruchomości, przy którem obaj byli obecni, umowa dzierżawy obowiązuje nabywcę, chociażby nie była ujawniona przy licytacji. (S. C. 118/02).

35. Dalszemu nabywcy majątku, który kupił go od nabywcy na licytacji, służy prawo wystąpienia w myśl art. 1100 Ust. post. cyw. z powództwem o unieważnienie umowy dzierżawy majątku, niezgłoszonej ani przy zajęciu majątku, ani przy licytacji i ujawnionej dopiero po przejściu majątku do powoda. (S. C. 8/98).

36. P. tezy 20 i 21 pod art. 1529.

37. P. tezę 4 pod art. 1388.

38. Postanowienie art. 1705 t. X cz. 1 o mocy obowiązującej kontraktu najmu względem stron aż do upływu przewidzianego w nim terminu podlega ograniczeniu na zasadzie przepisu p. 3 art. 1949 t. XI cz. 2 Zw. Pr.[1]), w którego myśl wykonanie wszelkiej umowy, zawartej przez upadłego, zależy od uznania zarządu konkursu, a strona przeciwna może tylko poszukiwać od masy upadłości strat, spowodowanych przedterminowem rozwiązaniem umowy. (S. C. 238/78).

39. Zasada o zachowaniu mocy umów dzierżawy, w rzeczywistości wykonanych, w razie sprzedaży nieruchomości czy to z wolnej ręki, czy to przez licytację, winna mieć zastosowanie i do tych przypadków, gdy nieruchomość przeszła w inne ręce nie w drodze sprzedaży, a na mocy wyroku sądowego. (S. C. 301/80).

40. P. tezę 2 pod art. 635.

41. Jeżeli starszy członek włościańskiej rodziny pracującej, jako prawny zarządca gospodarki, zawarł umowę co do oddania części ziemi nadanej w dzierżawę terminową, do czego był uprawniony bez potrzeby uzyskania zgody pozostałych członków rodziny, to rzeczona umowa po jego śmierci ma obowiązujące znaczenie i dla tego członka, który z mocy zwyczaju powołany jest do zajęcia miejsca zmarłego, aczkolwiek nowy ten gospodarz nie może być uważany za spadkobiercę majątku, należącego do całej włościańskiej rodziny pracującej[2]) (S. C. 102/05).

42. Na nabywcę majątku, będącego w dzierżawie, przechodzą prawa i obowiązki z umowy dzierżawy, w tej liczbie prawo na otrzymanie niedopłaconej przez dzierżawcę tenuty. (S. C. 92/75).

43. Ważne jest i obowiązujące dla nowonabywcy majątku otrzymanie przez sprzedawcę od dzierżawcy tenuty, której płatność przypadała w czasie przed sprzedażą majątku. (S. C. 82/82).

44. Dla nabywcy majątku mogą mieć obowiązujące znaczenie tylko te czynności najemcy, które dokonane zostały w granicach kontraktu. Wobec tego porozumienie między poprzednim właścicielem a dzierżawcą co do przedterminowej zapłaty ceny najmu za okres, sięgający poza ten czas, kiedy majątek jeszcze nie był przewłaszczony, nie obowiązuje nabywcy. (S. C. 467/75).

V. Rozwiązanie i ustanie umowy najmu.

45. Istotne braki w wynajętej rzeczy dają biorącemu w najem prawo przedterminowego rozwiązania umowy najmu. (S. C. 64/13).

46. Wilgoć w mieszkaniu, zmuszająca lokatora do opuszczenia mieszkania, w którem bez szkody dla zdrowia nie mógł pozostawać, stanowi dostateczny powód do zwolnienia go od przyjętych na siebie na mocy umowy najmu obowiązków (S. C. 45/77), winno być jednak stwierdzone, że wilgoć powstała nie z winy samego lokatora. (S. C. 220/77).

47. Uzasadnia żądanie lokatora rozwiązania umowy najmu okoliczność, że w tym samym domu na tych samych schodach inny lokal wynajęty jest prostytutkom, o ile zostanie stwierdzone, że okoliczność ta nastąpiła już po zawarciu rzeczonej umowy najmu i że uniemożliwia ona korzystanie z mieszka-

[1]) **Przyp. tłum.** W dawniejszych wyrokach, naprz. Nr. 1224/73 r., Senat wypowiadał pogląd, że umowy, dotyczące nieruchomości, zawarte przez dłużnika przed otrzymaniem nakazu wykonawczego, obowiązują nabywcę nieruchomości na licytacji i zachowują moc do upływu oznaczonego w nich terminu, chociażby umowy te nie były wiadome nabywcy przy nabyciu majątku.

[1]) p. 3 art. 477 t. Ust. post. sąd. handl. XI cz. 2 Zw. Pr., wyd. 1903 r.

[2]) Wyrok ten dotyczy stosunków prawnych, jakie istniały przed wejściem w życie ukazu z dn. 9 listopada 1906 r. i prawa z dn. 14 czerwca 1910 r.

nia dla tego celu, dla którego było wynajęte; jeżeli zaś prostytutki zamieszkiwały w powyższym lokalu już w czasie zawarcia umowy, której rozwiązania lokator się domaga, to dla uwzględnienia tego żądania konieczne jest ustalenie, że właściciel domu przy wynajmie lokalu w złej wierze ukrył istotny stan rzeczy. (S. C. 33/07).

48. Daje podstawę do przedterminowego rozwiązania przez lokatora umowy najmu okoliczność, że właściciel domu, który w umowie najmu nie zastrzegł, iż lokator nie ma prawa korzystać ze znajdującej się w domu windy, przez długotrwały remont uniemożliwił lokatorowi korzystania z tej windy. (64/13).

49. P. wyżej tezę 4.

50. Istnienie jakiejbądź istotnej wady mieszkania najętego może być podstawą do unieważnienia umowy najmu tylko w tym przypadku, jeżeli będzie ustalone, że wada ta była w czasie zawarcia umowy najmu ukryta, a z natury swojej czyniła powyższe mieszkanie zupełnie niezdatnem dla celu, jaki był przewidziany przy zawarciu umowy. (S. C. 14/95).

51. Jeżeli majątek najęty został zniszczony i wykonanie obowiązków, z umowy najmu wypływających, stało się dla wynajmującego niemożliwem, najem rozwiązuje się, przyczem bez znaczenia jest z punktu widzenia istnienia i trwania umowy najmu, z jakiego powodu majątek został zniszczony, czy przez wypadek losowy i działanie siły wyższej, czy z winy wynajmującego, czy też z winy najemcy lub też z winy osób trzecich; jeżeli rzecz najęta zniszczona została z winy najemcy, to podlega on odpowiedzialności nie na zasadzie umowy najmu, a z mocy przepisów o wynagrodzeniu szkód i strat, zrządzonych czynem własnym lub zaniechaniem. (S. C. 82/81).

52. Wniosek Sądu w kwestji, czy przedmiot najmu został zniszczony, czy też uległ tylko nieznacznej zmianie, nie podlega sprawdzeniu w trybie kasacyjnym. (S. C. 82/81).

53. Częściowe zniszczenie lub uszkodzenie najętego majątku winno pociągać za sobą rozwiązanie umowy najmu przez sąd, jeżeli zniszczona lub uszkodzona część miała istotne znaczenie dla tego celu, dla którego, według treści umowy, najęty majątek miał być przeznaczony, w przeciwnym zaś razie winno nastąpić nie rozwiązanie umowy najmu, lecz zredukowanie ceny najmu stosownie do ilości, jakości lub dochodowości zniszczonej lub uszkodzonej części majątku, gdy nie była ona oddzielnie oszacowana w umowie. W przypadku tym od uznania Sądu, według okoliczności danej konkretnej sprawy, będzie zależało zwolnienie najemcy od zapłaty ceny najmu w całości lub w części, bezwarunkowo lub tylko na czas, póki majątek zniszczony nie będzie odnowiony, a uszkodzony nie zostanie naprawiony. (S. C. 62/95).

54. Przeniesienie najemcy na inne stanowisko służbowe nie zwalnia go od obowiązku wykonania umowy i płacenia ceny najmu do końca umówionego terminu. (S. C. 99/94, 76/07).

55. Wyznaczenie wojskowego do armji czynnej na teren działań wojennych i wynikła wskutek tego dla niego konieczność opuszczenia swego dotychczasowego miejsca zamieszkania nie mogą być uważane za okoliczność zewnętrzną, niezależną od woli strony, któraby fizycznie lub prawnie uniemożliwiała wykonanie umowy najmu, albowiem niemożność wykonania winna dotyczyć przedmiotu wykonania, a nie warunków osobistych obowiązanego. (S. C. 76/07).

56. P. wyżej tezę 9.

57. Konieczność przedsięwzięcia przez właściciela domu napraw głównych dla utrzymania lokalu w stanie używalności nie powoduje rozwiązania najmu na żądanie tegoż właściciela, względy zaś bezpieczeństwa publicznego mogłyby prowadzić jedynie do czasowego na okres remontu usunięcia lokatora z zarządzenia władzy policyjnej. (S. N. 165/27).

58. Cena najmu jest jednym z istotnych warunków umowy najmu i stanowi ekwiwalent korzystania z majątku, gdy więc najemca przez stałe uchylanie się od dokonania zapłaty wykazuje jasno swe dążenie do darmego korzystania z cudzego majątku na szkodę właściciela, przez co niweczy się sam cel umowy, dla którego osiągnięcia była ona zawarta, to w takim przypadku sąd władny jest uznać najem za rozwiązany. (S. C. 78/99).

59. Wznowienie umowy po upływie jej terminu może być dokonane jedynie na zasadzie dobrowolnego porozumienia stron; za takie porozumienie stron nie może być uważane niezażądanie przez właściciela wynajętego majątku bezzwłocznego zwrotu tego majątku po upływie terminu najmu lub nieuprzedzenie przez niego najemcy, iż nie życzy sobie wznowienia umowy; takie milczenie ze strony wynajmującego pozbawia posiadanie najemcy cechy posiadania samowolnego i może być podstawą do przedłużenia istniejących między nimi dotychczasowych stosunków prawnych, wypływających z umowy najmu, której termin upłynął, lecz tylko do czasu, póki właściciel nie zażąda od najemcy wykonania umowy i zwrotu majątku. (S. C. 693/73).

60. P. tezy 2—5 pod art. 628.

61. P. tezę 14 pod art. 684.

PROJEKT M. S.: Uwaga do art. 1705 skreśla się.

Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dn. 28 maja 1919 r., dotyczące zarządu majątków opuszczonych oraz zasiewów dokonanych przez władze okupacyjne. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 5 poz. 37).

Art. 1. Majątki ziemskie opuszczone przez właścicieli, lub dzierżawców, którzy do dnia 30 czerwca 1919 r. na miejsce nie powrócą, lub swych prawnych zastępców nie wyznaczą, zostaną przez władze administracyjne oddane w dzierżawę na dobro ich posiadaczy.

Dochodzenie pretensji i odszkodowań w drodze prawa cywilnego z powodu zarządzeń władz administracyjnych w danym przedmiocie wydanych, jest niedopuszczalne.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie na obszarze administracyjnego okręgu wileńskiego z dniem ogłoszenia.[1])

Rozporządzenie Komisarza Gener. Ziem Wsch. z dn. 17 lipca 1919 r., w przedmiocie regulacji stosunków pomiędzy właścicielami gruntów w powiatach wołyńskich, a ich dzierżawcami (kolonistam). (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 8 p. 49).

Art. 1. Dzierżawcy (koloniści), którzy w dniu 1 lipca 1915 r. władali tytułem dzierżawy w powiatach wołyńskich gruntami, nie przewyższającymi, licząc na jednego dzierżawcę, 30 morgów przestrzeni, i których władanie rozpoczęło się przed 1 stycznia 1900 r., nie mogą być z gruntów tych wysiedlani, chociażby ich umowy dzierżawne wygasły, jak również ci sami dzierżawcy, ewakuowani z powodów wojennych, jeżeli powrócą na miejsce przed 1 sierpnia 1919 r. mają prawo objąć w użytkowanie grunta poprzednio przez siebie dzierżawione.

Art. 2. Wykonanie wszelkich wyroków sądowych, dotyczących wymienionych w artykule poprzednim osób, ulega zawieszeniu pod względem eksmisji (wysiedlania) z dzierżawionych gruntów z równoczesnem zawieszeniem biegu przedawnienia wymienionej części tych wyroków.

[1]) 28 czerwca 1919 r.

Art. 3. Przepisy w art. 1 i 2-gim zawarte mają zastosowanie również do dzierżawców, którzy rozpoczęli władanie po 1 stycznia 1900 r., jeżeli takowi odpowiadają innym warunkom art. 1 i jeżeli specjalna komisja rozjemcza wyda opinję iż dany dzierżawca winien być pozostawiony na zajmowanym gruncie, jako pożyteczny dla gospodarczych potrzeb kraju gruntu tego użytkownik. O ile grunt poprzednio dzierżawiony uzyskał już obecnie inne przeznaczenie, komisja może wyznaczyć dzierżawcy grunt równoznacznej wartości i przestrzeni w tych samych dobrach w innem miejscu.

Art. 5. Opłata dzierżawna w wypadkach ukończenia terminu umowy dzierżawnej, ustanawia się dla osób, których dotyczy niniejsze rozporządzenie, o ile pomiędzy stronami nie nastąpi porozumienie, w drodze umowy dobrowolnej, w tej wysokości, jaka była ustalona w ostatnim kontrakcie dzierżawnym.

Art. 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i obowiązuje w podległych Zarządowi Cywilnemu Ziem Wschodnich powiatach wołyńskich.[1])

Rozporządzenie Komisarza Gen. Ziem Wschodnich z dnia 19 lutego 1920 r., w przedmiocie wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) dzierżawców małorolnych. (D. U. Z. C. Z. W. Nr. 14(58) p. 272).

Art. 1. Dzierżawcy, którzy w dniu 1 stycznia 1920 roku władali tytułem dzierżawy po za obrębem miast w okręgach: Wileńskim, Mińskim i Brzeskim gruntami, nie przewyższającemi 40 dziesięcin na każdego dzierżawcę, i obecnie temi gruntami władają, nie mogą być z gruntów tych wysiedleni do dnia 1 kwietnia 1921 r., chociażby ich umowy dzierżawne wygasły.

Art. 2. Wykonanie wyroków sądowych, dotyczących wymienionych w art. 1 niniejszego rozporządzenia osób, ulega zawieszeniu pod względem eksmisji (wysiedlenia) z dzierżawionych gruntów.

Art. 3. Opłata dzierżawna w wypadkach ukończenia terminu umowy dzierżawnej, przewidzianej w art. 1, wynosić winna w markach polskich pięciokrotną sumę, płaconą w rublach z tegoż tytułu według kontraktu lub miejscowych norm dzierżawnych w r. 1914, o ile dzierżawca opłaca podatki gruntowe, względnie siedmiokrotną, o ile podatki gruntowe opłaca właściciel.

Art. 4. Pod opłatą dzierżawną należy rozumieć tylko sumę pieniężną, płaconą na rzecz właściciela gruntu, oraz wszelkie inne pieniężne zobowiązania. Swiadczenia w naturze ze strony dzierżawców na dobro właściciela gruntów, nie podlegają podwyższeniu w stosunku do świadczeń, ustalonych przez ostatni kontrakt.

Art. 5. Powodem do unieważnienia już zawartej umowy dzierżawnej, odmowy odnowienia takowej na okres do 1 kwietnia 1921 r. oraz eksmisji służy:

[1]) Ogłoszone 25 lipca 1919 r.

1) niewypłacanie w oznaczonym terminie tenuty dzierżawnej, względnie niezłożenie należnej za dzierżawę sumy do depozytu sądu, w razie niemożności zapłacenia tych pieniędzy właścicielowi gruntu;

2) odstąpienie swoich praw dzierżawnych innym osobom bez zgody na to właściciela gruntu;

3) wprowadzenie, bez zgody właściciela gruntu, urządzeń przemysłowych lub handlowych, nie wynikających z charakteru dzierżawy;

4) dewastacja majątku.

Rozporządzenie Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z dn. 25 maja 1920 r., w przedmiocie wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) dzierżawców małorolnych. (D. U. Z. W. i F. P. Nr. 10 p. 137).

Art. 1. Dzierżawcy, którzy w dniu 1 sierpnia 1914 roku władali i obecnie władają tytułem dzierżawy poza obrębem miast i miasteczek w Okręgu Wołyńskim gruntami, nie przewyższającemi, licząc na jednego dzierżawcę, 25 dziesięcin (po 2400 kw. sażeni) przestrzeni, chociażby nie należeli do kategorji dzierżawców, wymienionych w rozporządzeniu z dnia 30 marca 1920 roku (Dziennik Urzędowy Zarządu Cywilnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego Nr. 4 poz. 63), nie mogą być z gruntów swych wysiedlani do dnia 1 marca 1921 roku, chociażby ich umowy dzierżawne wygasły.

Art. 2. Wykonanie wyroków sądowych, dotyczących wymienionych w art. 1 niniejszego rozporządzenia osób, ulega zawieszeniu pod względem eksmisji (wysiedlenia) z dzierżawionych gruntów, do terminu wskazanego w art. 1.

Art. 3. Opłata dzierżawna za rok 1920 w wypadkach ukończenia umowy dzierżawnej, przewidzianych w art. 1, wynosić winna w markach polskich pięciokrotną sumę, jaka była płaconą w rublach z tegoż tytułu według kontraktu, lub miejscowych norm dzierżawnych z r. 1914, o ile dzierżawca opłaca podatki gruntowe, względnie siedmiokrotną, o ile podatki gruntowe opłaca właściciel. Opłata ta powinna być uiszczona przez dzierżawcę do 1 sierpnia r. b.

Art. 4. Z dniem wejścia w życie[1]) *niniejszego rozporządzenia przestaje obowiązywać wydane dla powiatów wołyńskich rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z d. 17 lipca 1919 r. (Dz. Urz. ZCZW. z roku 1919 Nr. 8, poz. 49).*

Rozporządzenie Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dn. 23 grudnia 1920 r., w przedmiocie wstrzymania eksmisji osób, zamieszkujących budynki folwarczne i fabryczne. (Dz. Urz. T. K. Rz. Nr. 2 z r. 1921 poz. 32) Art. 1.

(Zamieszczony niżej pod art. 2201).

[1]) 28 maja 1920 r.

Dekret Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środk. z dn. 12 marca 1921 r., w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców małorolnych. (Dz. Urz. T. K. Rz. Nr. 12 z 1922 r. poz. 195).

Art. 1. Dzierżawcy, którzy w dniu 1-go stycznia 1921 roku władali z tytułu dzierżawy gruntami rolnemi, poza obrębem miast, w granicach z r. 1915, miasteczek i osad kolejowych, nieprzekraczającemi przestrzenią 40 dziesięcin i stanowiącemi odrębny objekt umowy dzierżawnej, a umowy dzierżawne których wygasły, lub wygasnąć mają na wiosnę roku 1921, nie mogą być z gruntów tych wysiedleni do dnia 1-go marca 1922 roku.[1])

Art. 2. Przepisy niniejszego dekretu nie dotyczą:

a) gruntów, oddanych w dzierżawę łącznie z urządzeniami przemysłowemi, lub handlowemi; jak to: młynem, tartakiem, cegielnią, torfiarnią, domami zajezdnemi, byłemi karczmami i t.p.;

b) gruntów, oddanych do użytkowania w charakterze wynagrodzenia za usługi, gajowym, leśnikom, polowym oficjalistom, parobkom, choćby z dopłatą z ich strony;

c) gruntów, stanowiących jedyne źródło utrzymania właściciela, o ile właściciel więcej ziemi, poza wydzierżawioną, nie posiada;

d) gruntów, pozostających w dzierżawie osób, które, prócz dzierżawy posiadają na prawie własności ziemię własną, przestrzeni niemniej 15 dziesięcin;

e) gruntów, stanowiących własność miast i miasteczek;

f) gruntów, oddawanych na jednorazowy zasiew, za pewną część zbiorów.

Art. 3. Wykonanie wyroków sądowych, dotyczących eksmisji wymienionych w art. 1 niniejszego dekretu osób ulega zawieszeniu.

Art. 4. Opłata dzierżawy w wypadkach ukończenia terminu umowy dzierżawnej, przewidzianej w art. 1, wynosić winna w markach polskich 20-krotną sumę rubli, płaconą z tegoż tytułu według kontraktu dzierżawnego, lub miejscowych norm dzierżawnych z r. 1914.

Art. 5. Pod opłatą dzierżawną należy rozumieć tylko sumę pieniężną, płaconą na rzecz właściciela gruntu, oraz wszelkie inne zobowiązania pieniężne.

Swiadczenia w naturze ze strony dzierżawcy na rzecz właściciela gruntów nie podlegają podwyższeniu w stosunku do świadczeń, ustalonych przez ostatnią umowę.

Art. 6. Powodem do eksmisji osób, w artykule 1-ym wskazanych, służy:

a) niewypłacenie w oznaczonym terminie tenuty dzierżawnej, względnie niezłożenie należnej za dzierżawę sumy do depozytu sądu, w razie niemożności zapłacenia tych pieniędzy właścicielowi gruntu, lub niewykonanie świadczeń w naturze;

b) odstąpienie swoich praw dzierżawnych innym osobom, bez zgody na to właściciela gruntu;

c) dewastacja majątku z winy dzierżawcy.

[1]) Termin ten przez rozporządzenie tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dnia 17 marca 1922 r. (Dz. Urz. T. K. Rz. Nr. 8, poz. 499) przedłużony został do dn. 1 listopada 1922 r.

Dekret Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dn. 16 kwietnia 1921 r. w przedmiocie ochrony pewnej kategorji dzierżawców rolnych (Dz. Urz. T. K. Rz. Nr. 16 p. 222).

Art. 1. Dzierżawcy, którzy w dniu 1-go stycznia 1921 r. władali z tytułu umowy dzierżawnej gruntami rolnemi, przekraczającemi 40 dziesięcin w majątkach, nabytych w okresie od r. 1863 do r. 1917, na zasadzie uprzywilejowania nabywcy w stosunku do ogółu obywateli kraju i które w myśl p. 3 art. 5 dekretu Nr. 39, w przedmiocie Reformy Rolnej, podlegają wykupnu przymusowemu przez Urzędy Ziemskie, a których to dzierżawców umowy wygasły, lub wygasnąć mają na wiosnę 1921 r. — nie mogą być z gruntów tych wysiedleni do dnia 1-go marca 1922 roku.

Art. 2. W sprawach o eksmisję tej kategorji dzierżawców, obowiązek udowodnienia, że dany majątek nie podlega ochronie w stosunku do dzierżawcy, ciąży na właścicielu majątku, który winien w tym celu złożyć do sądu, jednocześnie ze skargą powodową, odnośne zaświadczenie od centralnego urzędu ziemskiego.

Art. 3. Wykonanie wyroków sądowych, orzekających eksmisję tej kategorji dzierżawców (art. 1), nieuskutecznione przed wydaniem dekretu niniejszego, podlega zawieszeniu.

Art. 4. Opłata dzierżawna, o ile strony nie dojdą do porozumienia, określa się w naturze i stanowić ma $^1/_4$ część zbiorów na rzecz właściciela gruntu.

Część należna właścicielowi wydaje się przy zbiorach na polu.

Art. 5. Korzystanie przez dzierżawcę z lasu, ogrodów owocowych, połowu ryb, polowania i t. p., może nastąpić tylko za zgodą właściciela i na warunkach przez strony umówionych. Warunki uprawy jesiennej od siewu pozostają takie same, jakie były w ostatniej umowie i obowiązują dzierżawcę.

Art. 6. Powodem eksmisji osób, w art. 1 wskazanych, służy:

a) nieuiszczenie opłaty dzierżawnej za lata ubiegłe; uiszczenie wszakże należności na pierwszem posiedzeniu sądowem, wstrzymuje eksmisję;

b) odstąpienie swoich praw w całości, lub częściowo innym osobom bez zgody właściciela gruntu;

c) dewastacja majątku z winy dzierżawcy.

Dekret Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dnia 4 czerwca 1921 r. w przedmiocie wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków rolnych (Dz. Urz. T. K. Rz. Nr. 20 (30) poz. 261).

Art. 1. Właściciele i posiadacze odłogiem leżących, zdatnych pod uprawę rolną, gruntów, lub też osoby, mające grunty takie pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie — obowiązani są, o ile sami uprawy uskutecznić nie mogą, do wydzierżawienia ich dla natychmiastowej uprawy.

Art. 2. O ile grunty, wymienione w art. 1, nie zostały wydzierżawione przez właścicieli lub inne osoby, wyszczególnione w art. 1, w drodze dobrowolnej umowy i zachodzi obawa, że te grunty pozostaną nieobsiane, Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Lasów ma prawo przymusowego wydzierżawienia gruntów przez organy państwowe lub samorządowe. [1])

Ustawa z dnia 3 lipca 1919 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych (Dz. Pr. Nr. 57 poz. 345).[2])

Art. 1. Czynsz dzierżawny od drobnych działek gruntów rozległości do *6 morgów* nie może przewyższać *trzykrotnego czynszu, płaconego w danej miejscowości za taką dzierżawę w r. 1914 i obliczonego w stosunku 100 rb. = 216 mk. = 250 koron.*

Wskazana powyżej norma czynszu dzierżawnego może być dla poszczególnych miejscowości, w których warunki ekonomiczne tego wymagają, podniesiona lub zmniejszona przez władze powiatowe, które wyznaczy Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

---

[1]) Dekret Nr. 261 uchylony został przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 28 września 1922 r. (Dz. U. Nr. 85 poz. 766) z dniem 7 października 1922 r. z jednoczesnem rozciągnięciem na ziemię wileńską mocy ustaw z dn. 18 marca 1920 r. i z dn. 30 lipca 1921 roku w tym samym przedmiocie, zamieszczonych poniżej na str. 126, 127.

[2]) **Przyp. tłum.** Ustawa o ochronie drobnych dzierżawców z dn. 3 lipca 1919 r. oraz późniejsza ustawa w tymże przedmiocie z dn. 2 lipca 1920 r. która przedłużyła moc obowiązującą ustawy z dn. 3 lipca 1919 r. z pewnemi zmianami, nie obowiązywały na terenie ówczesnych Ziem Wschodnich, które znajdowały się jeszcze pod zarządem Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich (względnie Naczelnego Komisarza Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego) i dla których wydane zostały specjalne rozporządzenia i ustawy w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców. Z chwilą wejścia jednak w życie ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców (zamieszczonej niżej na str. 130), której działanie rozciągało się na cały teren Rzeczypospolitej (art. 12), a która przedłużyła moc obowiązującą ustawy z dn. 2 lipca 1920 r., wprowadzając do niej tylko zmiany (art. 1), należy zdaniem naszem uważać, że powyższe ustawy z dn. 3 lipca 1919 r. i 2 lipca 1920 r., w punktach niesprzecznych z ustawą z 1924 r., rozciągnięte zostały na województwa wschodnie i ziemię wileńską; kwestja ta jednak winna być uznana za sporną.

Ze względu na treść art. 1 ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. dajemy kursywą tylko te przepisy ustaw z dn. 3 lipca 1919 r. i 2 lipca 1920 r., które dotyczą kwestyj, w odmienny sposób uregulowanych w ustawie z dn. 31 lipca 1924 r.

1. Przepisy ustaw z dn. 3 lipca 1919 r. i 2 lipca 1920 r. nie mają zastosowania względem dzierżawionych gruntów, wchodzących w obręb miasta[1]). (S. N. 58/22).

2. Na obszarze miast, niepodlegających władzom powiatowym, ustawy w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych nie obowiązują i z ochrony, przewidzianej temi ustawami, korzystają tylko dzierżawcy gruntów obszaru do 6 morgów, przeznaczonych stale pod uprawę zbóż i okopowizn, gdy grunty te leżą w obrębie miast, niewydzielonych z powiatów. (N. O. 5/1922—1925, S. N. 95/24).

3. Ustawy z dn. 3 lipca 1919 r. i 2 lipca 1920 r. muszą być jako ustawy wyjątkowe tłumaczone ściśle i nie ulegają wykładni rozszerzającej. Ich nagłówki, ich motywy prawodawcze i ich wyraźne brzmienie wskazują niewątpliwie, iż stosują się one jedynie do gruntów, zajętych pod zasiew zbóż i pod okopowizny, i nie mają zastosowania do ogrodów kwiatowych, owocowych i warzywnych, których dzierżawcy, ciągnąc duże zyski z dzierżawionych gruntów, nie potrzebują tej wyjątkowej ochrony. (N. O. 5/1922—1925).

4. Wydając ustawy z dn. 3 lipca 1919 r. i 2 lipca 1920 r. prawodawca miał na względzie jedynie dzierżawców rolników, t. j. tych, którzy na wydzierżawionej ziemi prowadzą zwykłe gospodarstwo rolne; nie dotyczą więc powyższe ustawy gruntu, wydzierżawionego dla celów ogrodnictwa. (S. N. 35/23).

5. Ustawa z dn. 3 lipca 1919 r. i uzupełniająca ją ustawa z dn. 2 lipca 1920 r. mają na celu ochronę tych jedynie dzierżawców, którzy utrzymanie swe czerpią z dzierżawy, nie jest bowiem do pomyślenia, aby prawodawca, ograniczając w sposób dotkliwy prawa właścicieli gruntów wydzierżawionych, brał w obronę ludzi zamożnych, dla których dzierżawa drobnego kawałka gruntu stanowi nie warsztat pracy, a dochód uboczny. (S. N. 20/23).

6. Ustawa o ochronie drobnych dzierżawców bynajmniej nie ignoruje zawartych kontraktów najmu, które zawsze są podstawą zachodzącego między stronami stosunku prawnego, ustawa zaś krępuje jedynie wolę wypuszczającego w najem co do pewnych punktów umowy. (S. N. 50/24).

Art. 2. Wszelkie umowy, pociągające za sobą podwyższenie czynszu dzierżawnego od drobnych gruntów *do 6 morgów* ponad normę *określoną w art. 1 ustawy niniejszej, lub czynszu ustanowionego w myśl tegoż artykułu przez władze powiatowe*, mogą być na żądanie dzierżawcy sądownie zmienione przez stosowne zmniejszenie czynszu dzierżawnego do normy *określonej w art. 1* za czas od 1 stycznia 1919 r.

W razie, jeżeli wyrokiem sądowym zostanie nakazane zmniejszenie czynszu dzierżawnego, cała nadpłacona przez dzierżawcę nadwyżka za czas od 1 stycznia 1919 r. zaliczona będzie na czynsz bieżący.

Art. 3. *Wypuszczający w dzierżawę drobne działki gruntów do 6 morgów nie może w czasie trwania niniejszej ustawy bez zgody dzierżawcy ani wymówić umowy dzierżawnej, zawartej na piśmie lub ustnie, ani wytoczyć lub prowadzić sprawy o eksmisję, ani też usunąć dzierżawcy z gruntu, chociażby termin dzierżawy upłynął na jesieni 1918 r., o ile dany grunt pozostaje dotąd w posiadaniu dzierżawcy.*

---

[1]) Patrz następną tezę.

Wyroki prawomocne, orzekające eksmisję drobnych dzierżawców (art. 1), niewykonane przed wydaniem ustawy niniejszej, nie podlegają wykonaniu w czasie trwania ustawy.

Przepisy artykułu niniejszego nie mają jednak zastosowania wtedy, kiedy drobny dzierżawca bądź z własnej winy nie płaci należnego czynszu dzierżawnego w terminach umówionych, bądź dewastuje nieruchomość dzierżawioną, bądź dopuszcza się względem wypuszczającego w dzierżawę lub jego majątku czynów, karanych przez kodeks karny, bądź wreszcie zgodził się sam na opuszczenie gruntu dzierżawionego.

Art. 4. *Jeżeli dana parcela gruntu z majątku, opuszczonego przez właściciela z przyczyny wypadków wojennych, została objęta przez drobnego dzierżawcę, a po powrocie właściciela uprawianie tej parceli przez dzierżawcę przeszkadza rozwinięciu ogólnego planu gospodarczego (psuje płodozmian i t. p.), to właściciel ma prawo żądać, po sprzęcie zbioru, ustąpienia dzierżawcy z uprawianej działki, dając mu wzamian inną parcelę równej dobroci.* Nakłady poczynione przez dzierżawę (uprawa, posiewy i t. p.) na parceli, którą tenże jest zmuszony porzucić, winny być przez właściciela wynagrodzone, o ile tych nakładów dzierżawca nie wykorzystał lub też z nich korzystać nie będzie.

Art. 6. Stosowanie przepisów ustawy niniejszej nie może być uchylone lub ograniczone przez umowy stron.

Art. 7. Ustawa niniejsza nie dotyczy umów dzierżawnych, zawartych na mocy ustawy tymczasowej w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych z dn. 8 marca 1919 r. (Dz. P. P. P. 1919 r. Nr. 23, poz. 235), oraz wymawiania dzierżaw przez powracających do kraju właścicieli drobnych gospodarstw rolnych.

Art. 8. Przepisy ustawy niniejszej stosują się i do poddzierżawców.

Art. 9. Ustawa niniejsza obowiązuje *do końca 1920 r.*

Art. 10. Wykonanie ustawy niniejszej poleca się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 11. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem jej ogłoszenia.[1])

Ustawa z dnia 2 lipca 1920 roku w przedmiocie zmiany niektórych przepisów i przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 3 lipca 1919 r. o ochronie drobnych dzierżawców rolnych (Dz. U. Nr. 56, poz. 346).

Art. 1. Moc obowiązująca ustawy z dnia 3 lipca 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 57 poz. 345) w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, zakreśloną art. 9 tejże ustawy na czas do końca 1920 r., przedłuża się *co do gruntów obsianych zbożem do dnia 1 września 1924 r., zaś co do gruntów pod okopowiznami do dnia 1 listopada 1924 r. z następującemi zmianami:*

Art. 2. Czynsz dzierżawy drobnych działek gruntów do 6 morgów może być żądany, ustanowiony i płacony tylko w kwocie pieniężnej i nie może przewyższać kwoty, odpowiadającej podwójnej cenie kontyngentowej żyta w odnośnym okręgu z końcem 1919 r. w stosunku do 40 kg żyta za każdą 1 morgę wydzierżawionego gruntu, niezależnie od rodzaju użytkowania. Gdyby czynsz w ten sposób ustalony był niższym od czynszu, płaconego na podstawie ustawy z 3 lipca 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 57 poz. 345), natenczas wypuszczający w dzierżawę ma prawo żądać zapłaty czynszu w wysokości, przewidzianej tą ostatnią ustawą. Wobec tego tracą moc obowiązującą postanowienia art. 1, ustęp 1 i 2 ustawy, we wstępie powołanej, postanowienia zaś art. 2 tejże ustawy stosowane będą do czynszu, przypadającego do zapłaty za czas do końca 1920 r. wedle normy, objętej art. 1 ustawy z 3 lipca 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 57 poz. 345), zaś do czynszu, przypadającego do zapłaty po 1 stycznia 1921 r. — wedle normy, zawartej w niniejszym artykule.

Art. 3. Wyjątek, przewidziany w ostatnim zdaniu art. 7 ustawy z 3 lipca 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 57 poz. 345) co do dopuszczalności rozwiązania, względnie wypowiedzenia dzierżawy przez powracających do kraju właścicieli drobnych gospodarstw rolnych przed terminem, w ustawie z 3 lipca 1919 r. i w niniejszej noweli oznaczonym, będzie miał zastosowanie w każdym razie na żądanie strony interesowanej w tych wypadkach, gdy bez względu na wydalenie się z kraju właściciela gruntu dzierżawiony grunt stanowił i stanowić ma główny warsztat pracy właściciela, który poza gruntem, wydzierżawionym jednemu dzierżawcy lub kilku dzierżawcom w łącznym obszarze, nie przewyższającym 6 morgów, nie posiada więcej, niż potrójną ilość tegoż obszaru gruntu we własnem użytkowaniu oraz w tych wypadkach gdy dzierżawca poza gruntem mu wydzierżawionym posiada, jako właściciel, więcej gruntu, niźli wynosi cały obszar gruntu, będącego własnością wydzierżawiającego w chwili wypuszczenia w dzierżawę, jak również w tych wypadkach, gdy właściciel wydzierżawionego gruntu prawomocnym aktem notarjalnym daruje wydzierżawiony obszar na cele użyteczności publicznej.

Przepis art. 3 ustawy z dn. 2 lipca 1920 r., przewidujący w niektórych przypadkach dopuszczalność rozwiązania dzierżawy, nie może mieć zastosowania, jeżeli pozostający we własnem użytkowaniu właściciela obszar gruntu przekracza 18 morgów. (S. N. 53/24, 113/24).

Art. 4. Inne postanowienia ustawy z 3 lipca 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 57 poz. 345), o ile poprzedniemi artykułami nie zostały zmienione lub zniesione, zachowują swą ważność.

Art. 6. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.[1])

[1]) 18 lipca 1919 r.

[1]) 15 lipca 1920 r.

Ustawa z dnia 18 marca 1920 roku w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych. (Dz. U. Nr. 28, poz. 165). [1] [2]

Art. 1. Właściciele i posiadacze odłogiem leżących, a zdatnych pod uprawę rolną gruntów, lub też osoby, mające grunty takie pod swoim zarządem, opieką lub w dzierżawie — obowiązani są, o ile sami uprawy uskutecznić nie mogą, do wydzierżawienia ich przedewszystkiem małorolnym i bezrolnym, a w braku takich kandydatów, innym rolnikom. Ugory w gospodarstwach trójpolowych, oraz ugory uzasadnione racjonalną gospodarką płodozmienną nie są odłogami w rozumieniu tej ustawy.

Dzierżawcy tych gruntów winni posiadać niezbędne środki do uprawy, albo mieć możność nabycia ich we właściwym czasie.

Art. 5. O ile grunty, wymienione w art. 1, nie zostały wydzierżawione przez właścicieli lub inne osoby, wyszczególnione w art. 1 w drodze dobrowolnej do 20 marca 1920 r., Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych ma prawo przymusowego wydzierżawiania gruntów przez organy państwowe i samorządowe do 1 lipca 1920 r. W następnych latach prawo przymusowego wydzierżawiania gruntu, leżącego odłogiem, będzie przysługiwało Rządowi od 1 stycznia do 1 kwietnia każdego roku.

Art. 9. Umowy, zawarte przez organy państwowe w myśl niniejszej ustawy, mają moc obowiązującą dla właścicieli gruntów, których dotyczą, jak również dla ich prawonabywców oraz osób, reprezentujących prawa właściciela. Dzierżawy przymusowe, zarządzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, lub działające z jego ramienia urzędy, obowiązywać będą, o ile w umowie dzierżawnej nie będzie wymieniony termin wcześniejszy, dla gruntów obsianych zbożem do dnia 1 września 1924 r., dla gruntów pod okopowiznami — do dnia 1 listopada 1924 r.

Art. 14. Niniejsza ustawa wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia. W tym terminie traci moc obowiązującą „Ustawa tymczasowa z dnia 8 marca 1919 r. w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych", oraz „Ustawa z dnia 28 lipca 1919 r. w przedmiocie zmiany art. 9 ustawy z dnia 8 marca 1919 r. o wydzierżawianiu niezagospodarowanych użytków rolnych" (Dziennik Praw Nr. 23, poz. 235 i Nr. 65 poz. 387). Zarządzenia, poczynione na podstawie powołanych w niniejszym artykule ustaw przed dniem uzyskania mocy obowiązującej przez niniejszą ustawę, pozostają w mocy nadal, a od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy normowane będą przez jej przepisy.

[1]) Rozciągnięta na ziemie wschodnie z dniem 31 sierpnia 1921 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 12 sierpnia 1921 r. (Dz. U. Nr. 71 poz. 480) i na ziemię wileńską z dniem 7 października 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 28 września 1922 r. (Dz. U. Nr. 85 poz. 766).

[2]) **Przyp. tłum.** Ustawę powyższą (jak również i jej uzupełnienie, wydane w 1921 r.) dajemy kursywą ze względu na przepis art. 9 tej ustawy, z którego widać, że moc jej wygasła z dniem 1 listopada 1924 r. (aczkolwiek same dzierżawy zawarte na zasadzie rzeczonej ustawy mogą trwać i po tym terminie, korzystając z ochrony, przewidzianej w ustawie z dn. 31 lipca 1924 r. Dz. U. poz. 741).

Ustawa z dnia 30 lipca 1921 roku w przedmiocie uzupełnienia i częściowej zmiany ustawy z dnia 18 marca 1920 r. o wydzierżawianiu niezagospodarowanych użytków rolnych. (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 28, poz. 165). (Dz. U. Nr. 75, poz. 513).

Art. 1. Nadane ustawą z dnia 18 marca 1920 r. (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 28, poz. 165) Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych prawo do przymusowego wydzierżawiania gruntów, zdatnych pod uprawę rolną, a leżących odłogiem, przysługiwać mu będzie w roku 1921 i latach następnych bez ograniczenia czasokresami, wskazanemi w ostatniem zdaniu art. 5 powołanej ustawy.

Art. 2. Przeciw decyzjom, zapadłym w pierwszej instancji, służy interesowanym w przeciągu dni 8 od dnia doręczenia decyzji prawo odwołania się do drugiej instancji, od której niema dalszego odwołania.

Po upływie powyższego terminu decyzje niezaskarżone ulegają niezwłocznemu wykonaniu.

Decyzje zaskarżone ulegają wykonaniu niezwłocznie po zatwierdzającem je orzeczeniu organów, powołanych do orzekania w drugiej instancji o przymusowem wydzierżawianiu.

Art. 3. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 4. Ustawa niniejsza zyskuje moc obowiązującą od dnia ogłoszenia. W tym terminie traci moc obowiązującą ustawa z dnia 14 lipca 1920 r. w przedmiocie uzupełnienia i częściowej zmiany ustawy z dnia 18 marca 1920 roku o wydzierżawianiu niezagospodarowanych użytków rolnych (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 66, poz. 438)[1]).

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 31 grudnia 1921 r., wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości oraz Prezesem Głównego Urzędu Ziemskiego, w przedmiocie wykonania ustaw z 18 marca 1920 r. (Dz. U. Nr. 28 poz. 165) i z 30 lipca 1921 r. (Dz. U. Nr. 75 poz. 513) w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych. (Dz. U. 1922 r. Nr. 7 poz. 55).

[1]) Ogłoszona 13 września 1921 r. Na ziemię wileńską rozciągnięta z dniem 7 października 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 28 września 1922 r. (Dz. U. Nr. 85 poz. 766).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 22 lutego 1921 r. w przedmiocie przedłużenia terminu wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) małorolnych dzierżawców w powiatach, na które rozciągał się zakres działania b. Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich i Frontu Podolskiego i b. Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich. (Dz. U. Nr. 19, poz. 110).

§ 1. Moc obowiązującą postanowień, zawartych w artykułach 1—3 rozporządzenia b. Naczelnego Komisarza Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z dnia 25 maja 1920 r. (Dz. Urz. Zarz. Cywiln. Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego Nr. 10, poz. 137) o wstrzymaniu eksmisji dzierżawców małorolnych i postanowień, zawartych w artykułach 1—5 rozporządzenia b. Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich z dnia 19 lutego 1920 r. (Dz. Urz. Zarz. Cyw. Ziem Wschodnich Nr. 14/58, poz. 272), w przedmiocie wstrzymania eksmisji (wysiedlania) dzierżawców małorolnych, przedłuża się do dnia 1 marca 1922 roku.

§ 2. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje z dniem ogłoszenia. [1])

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lutego 1922 r. w przedmiocie przedłużenia terminu wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) małorolnych dzierżawców rolnych w powiatach, na które rozciągał się zakres działania b. zarządu cywilnego ziem Wołynia i frontu podolskiego i b. zarządu cywilnego ziem wschodnich. (Dz. U. Nr. 12, poz. 109).

§ 1. Ustanowiony w § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 lutego 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 19, poz. 110) termin 1 marca 1922 r. zostaje zastąpiony przez termin 1 listopada 1922 r.

§2. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia. [2])

Ustawa z dnia 21 września 1922 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, b. czynszowników oraz „wolnych ludzi" na obszarze województw: nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego i powiatów: grodzieńskiego, wołkowyskiego, wołożyńskiego, wilejskiego, wileńskiego, oszmiańskiego, trockiego, święciańskiego, brasławskiego, duniłowiczowskiego, dziśnieńskiego, lidzkiego i gmin białowieskiej, masiewskiej oraz suchopolskiej powiatu bielskiego. (Dz. U. Nr. 90, poz. 822).

Art. 1. Osoby. które w dniu 1 sierpnia 1914 r. posiadały i obecnie władają jako dzierżawcy lub nieuznani ostatecznie przez urzędy rosyjskie b. czynszownicy i „wolni ludzie" poza obrębem miast i miasteczek w województwach: nowogródzkiem, poleskiem, wołyńskiem i powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, lidzkim, wołożyńskim, wilejskim, oszmiańskim, wileńskim, trockim, święciańskim, brasławskim, duniłowiczowskim, dziśnieńskim i gminach: białowieskiej, masiewskiej oraz suchopolskiej powiatu bielskiego gruntami, nie przewyższającemi w województwie wołyńskiem 25 dziesięcin, a w pozostałych miejscowościach 40 dziesięcin dla każdego posiadacza, nie mogą być usuwani z gruntu oraz z zajmowanych pomieszczeń do dnia 1 listopada 1923 r., chociażby ich umowy dzierżawne wygasły.

Osoby, które legalnie nabyły od dzierżawców, władających określonemi powyżej normami gruntów, ich prawa, mają wszelkie prawa, przyznane przez niniejszą ustawę.

Przy obliczaniu przestrzeni gruntów, która daje prawo korzystania z niniejszej ustawy, nie mogą być wliczane pastwiska, z których korzystają dzierżawcy w lasach właściciela.

1. Przepisy ustawy w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców dotyczą porządku publicznego i powinny być stosowane przez Sąd z urzędu. (S. N. 174/26).

2. Ochrona dotyczy nietylko dzierżawców, którzy dzierżawią ziemię, wchodzącą w skład większych majątków ziemskich, lecz również dzierżawców gruntów od włościan i mniejszych właścicieli. (S. N. 174/26).

Art. 2. Roczna opłata dzierżawna nie może przekraczać za 1 dziesięcinę gruntów ornych i łąk kośnych sumy, równającej się przeciętnej cenie rynkowej za 100 kg żyta w sierpniu każdego roku, a za inne użytki 30 % tej sumy. Jeżeli podatki gruntowe opłaca właściciel gruntu, opłaty powyższe powiększa się o wysokość wpłaconego za dany obszar podatku. Opłaty te należy uiszczać najpóźniej 1 października każdego roku. Określenie powyższe opłaty nie dotyczy b. czynszowników i „wolnych ludzi", wskazanych w art. 1 ustawy niniejszej.

Art. 3. Przepisy art. 1 nie stosują się do dzierżawców, którzy nie uiszczą w oznaczonym w art. 2 terminie przypadającej od nich opłaty, albo wprowadzą na nich urządzenia handlowe lub przemysłowe, nie wynikające z charakteru ich użytkowania, oraz do osób, dewastujących majątek.

Art. 4. Przepisy ustawy niniejszej nie naruszają mocy umów obowiązujących, zawartych przez dzierżawców, względnie czynszowników i „wolnych ludzi" z właścicielami gruntów po 1 sierpnia 1914 r. co do zlikwidowania lub zmiany warunków dzierżawy lub użytkowania.

Art. 5. Wykonanie wyroków sądowych w części, tyczącej się eksmisji z dzierżawionych gruntów osób, wymienionych w art. 1 niniejszej ustawy, ulega zawieszeniu.

Art. 6. Grunty, znajdujące się we władaniu osób, odpowiadających przepisom art. 1 niniejszej ustawy, nie mogą być przejęte na rzecz osadnictwa wojskowego.

[1]) 26 lutego 1921 r.
[2]) 28 lutego 1922 r.

Art. 7. Ustawa niniejsza w niczem nie narusza lepszych praw, przysługujących dzierżawcom, „wolnym ludziom" i wieczystym czynszownikom z jakiegokolwiekbądź innego tytułu.

Art. 8. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Prezesowi Głównego Urzędu Ziemskiego i Ministrowi Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 9. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia[1] *z mocą obowiązującą od dnia 1 marca 1922 r.*

Z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej tracą moc obowiązującą rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 lutego 1921 r. (Dz. U. R. P Nr. 19, poz. 110) i z dnia 23 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 12. poz. 109).

Nowela z dnia 3 listopada 1923 r. w przedmiocie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dn. 21 września 1922 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, b. czynszowników oraz „wolnych ludzi" na obszarze województw: nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego i powiatów: grodzieńskiego, wołkowyskiego, wołożyńskiego, wilejskiego, wileńskiego, oszmiańskiego, trockiego, święciańskiego, brasławskiego, duniłowiczowskiego, dziśnieńskiego, lidzkiego i gmin: białowieskiej, masiewskiej oraz suchopolskiej powiatu bielskiego (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 822), (Dz. U. Nr. 112 poz. 894).

Art. 1. Przewidziany w art. 1 ustawy z dnia 21 września 1922 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, b. czynszowników oraz „wolnych ludzi" na obszarze województw: nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego i powiatów: grodzieńskiego, wołkowyskiego, wołożyńskiego, wilejskiego, wileńskiego, oszmiańskiego, trockiego, święciańskiego, brasławskiego, duniłowiczowskiego, dziśnieńskiego, lidzkiego i gmin: białowieskiej, masiewskiej oraz suchopolskiej powiatu bielskiego (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 822) termin 1 listopada 1923 r. przedłuża się o rok jeden, t. j. do dnia 1 listopada 1924 r.

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Reform Rolnych i Ministrowi Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. [2])

Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, a w szczególności zmiany niektórych przepisów ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 346) oraz ustawy z dn. 18 marca 1920 r. (Dz. U. Nr. 28, poz. 165). (Dz. U. Nr. 75 poz. 741).

Art. 1. Moc obowiązującą ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 346) przedłuża się aż do dnia *1 października 1930 r.* ze zmianami, wynikającemi z następnych artykułów.

[1]) 20 października 1922 r.
[2]) dn. 8 listopada 1923 r.

Art. 2. Ustawa niniejsza dotyczy oprócz gruntów, objętych ustawą z dnia 2 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 346) nadto:

a) gruntów, posiadanych na podstawie ustawy w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych z dnia 8 marca 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 23, poz. 235) i z dnia 18 marca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 165);

b) oddanych w posiadanie drobnym rolnikom przez urzędy ziemskie, a objętych przez te urzędy na podstawie orzeczeń Okręgowej, względnie Głównej Komisji Ziemskiej, nie wyłączając wypadków prawomocnego uchylenia orzeczeń co do przymusowego wykupu.

Zarówno ustawa z dn. 3 lipca 1919 r., jak i ustawa z dn. 2 lipca 1920 r. oraz ustawa z dn. 31 lipca 1924 r. dotyczą, poza gruntami, wyszczególnionemi w p. „a" i „b" art. 2 ostatniej ustawy z 1924 r., tylko takich gruntów, co do których umowy dzierżawy zostały zawarte przed wejściem w życie ustawy z dn. 3 lipca 1919 r. (S. N. 96/27, 172/28). Inaczej się jednak przedstawia kwestja co do umów poddzierżawy, co do których powołane ustawy z 1919 r. i 1920 r. żadnych przepisów nie zawierały, i dopiero ustawa z dn. 31 lipca 1924 r. wprowadziła przepis (art. 9), dotyczący poddzierżawców; wyraźna treść tego przepisu wskazuje, iż wszyscy poddzierżawcy działek obszaru do 5 ha, o ile tylko poddzierżawy ich powstały przed 28 sierpnia 1924 r. (data ogłoszenia ustawy), korzystają z dobrodziejstw ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. (S. N. 172/28).

Art. 3. Ochronę rozciąga się na grunty dzierżawne, objęte artykułami 1 i 2 punktem a, do 5 ha obszarów użytków rolnych dla każdego dzierżawcy, a co do gruntów, objętych art. 2 punktem b— bez względu na obszar tychże. Postanowienie to obejmuje także dzierżawy na gruntach państwowych.

1. Ustawa z dn. 31 lipca 1924 r., jak i poprzednie ustawy w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, nie rozróżnia gruntów użytkowych i nieużytkowych, a wyrażenie art. 3 „użytki rolne" nie może być rozumiane, jako przeciwstawienie wyrażeniu „nieużytki rolne", lecz oznacza określenie „grunty rolne" w przeciwstawieniu do gruntów, nie służących celom rolniczym wogóle. (S. N. 210/28).

2. Pod pojęcie użytków rolnych w rozumieniu art. 3 ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. podpadają zarówno grunty uprawne, jak i łąki i pastwiska. (S. N. 55/32).

Art. 4. Dzierżawy gruntów, korzystające z ochrony niniejszej ustawy, z wyjątkiem wypadków wymienionych w art. 7 i 8, nie mogą być bez zgody dzierżawców rozwiązane, ani dzierżawcy nie mogą być pozbawieni posiadania dzierżawionego gruntu czy to na podstawie wypowiedzenia lub wniosków o eksmisję, czy też na skutek skargi sądowej właścicieli o oddanie im gruntu dzierżawionego w posiadanie.

Przepisy ogólnych ustaw cywilnych, dotyczące wypowiedzenia lub rozwiązania stosunku dzierżawnego, nie mają zastosowania do dzierżaw, ustawą niniejszą objętych, o ile nie zachodzą wypadki w art. 7 i 8 przewidziane.

Art. 5. Odmienne od postanowień niniejszej ustawy warunki dzierżaw, ustawą tą objętych, szczególnie co do czynszu, czasu trwania i rozwiązania, są nieważne.

Sądowe i pozasądowe wypowiedzenia, choćby prawomocne, dzierżaw gruntowych, objętych artykułami 1, 2, 3 niniejszej ustawy, nie mają mocy obowiązującej, o ile nie zachodzą wypadki w art. 7 i 8 przewidziane.

Koszty sporu, wynikłe z wypowiedzenia umów dzierżawnych, z wyjątkiem wypadków, przewidzianch w art. 7 i 8 niniejszej ustawy, odnośnie do gruntów nią objętych, ponosi wypowiadający.

Art. 6. Czynsz dzierżawny drobnych działek gruntowych, objętych art. 3, może być żądany, ustanawiany i płacony tylko w kwocie pieniężnej i nie może przewyższać kwoty, odpowiadającej równoważnikowi ceny targowej 150 kg żyta od 1 ha w dniu zapłaty w pierwszej klasie gruntów we wszystkich okręgach, zaś w klasach niższych wynosić ma o 10% mniej dla każdej następnej klasy, biorąc za podstawę klasy gruntów, określone rozporządzeniem wykonawczem Ministra Skarbu z dnia 15 listopada 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 123, poz. 996) do ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 746).

Czynsz dzierżawny ma być płacony w dniu 1 listopada każdego roku dzierżawnego zdołu.

1. Ustawa z dn. 31 lipca 1924 r. uznaje za nieważne ustanowienie czynszu w postaci części płodów i ogranicza tenże czynsz do granic, wskazanych w art. 6 rzeczonej ustawy. (S. N. 124/30).

2. Na mocy art. 5 ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. odmienne od postanowień jej warunki co do czynszu, czasu trwania oraz rozwiązania są nieważne, skoro zaś w myśl końcowego ustępu art. 6 czynsz dzierżawny ma być płacony 1 listopada każdego roku dzierżawnego z dołu, przepis ten zapewnia dzierżawcy pewną ulgę w opłacie czynszu, jest więc bezwzględnie obowiązujący. (S. N. 58/27, 62/31).

Art. 7. Postanowienia art. 1 do 5 nie mają zastosowania i właściciel może każdej chwili żądać zwrotu wydzierżawionego gruntu:

a) jeżeli dzierżawca z własnej winy nie zapłacił należnego czynszu dzierżawnego w ciągu 30 dni po terminie (art. 6);
b) jeżeli dzierżawca bez zgody właściciela poddzierżawił grunt, ale tylko odnośnie do poddzierżawionej działki;
c) jeżeli dzierżawca bez zgody właściciela eksploatuje na dzierżawionym gruncie bogactwa kopalniane lub kamieniołomy;
d) jeżeli dzierżawca dobrowolnie zgadza się na opuszczenie gruntu dzierżawionego.

Art. 8. Postanowienia art. 1 do 5 nie mają zastosowania i dzierżawa może być wypowiedziana conajmniej na 6 miesięcy przed upływem roku gospodarczego (art. 1):

a) jeżeli wydzierżawiony teren uległ lub ma ulec parcelacji, przez Rząd wykonywanej, lub jeżeli wydzierżawiony teren jest własnością gmin miejskich i wiejskich;

b) jeżeli dzierżawca posiada więcej, lub taką samą ilość gruntu co właściciel;
c) w wypadkach, gdy właściciel sam wydzierżawił grunt i skutkiem tego nie posiada we własnem użytkowaniu 45 ha gruntu ornego, może wypowiedzieć dzierżawę na takim obszarze dzierżawnym wedle swego wyboru, aby doszedł do użytkowania 45 ha gruntu ornego;
d) jeżeli wydzierżawiony grunt przeszedł na własność na cele użyteczności publicznej bez warunków, któreby odnośny obszar pozostawiły w faktycznem posiadaniu, lub użytkowaniu zbywającego;
e) jeżeli grunt wypuszczony w dzierżawę stanowi jedyny majątek właściciela, nie przekraczający 45 ha, i jeżeli z powodu nieobecności właściciela w kraju albo też z powodu, że właściciel był małoletni, grunt ten został wydzierżawiony;
f) jeżeli dzierżawca głównie się utrzymuje z dochodów, płynących z nieruchomości miejskich (kamienice, wille i t. p.) lub z zakładów przemysłowych czy handlowych, położonych w obrębie miast;
g) jeżeli dzierżawca z pogwałceniem prawa zajął samowolnie cudzy grunt w użytkowanie;
h) w wypadkach, dotyczących parceli do ½ ha obszaru na rodzinę, jeżeli właściciel potrzebuje jej do celów budowlanych i bezzwłocznie przystępuje do budowy;
i) w wypadkach przeniesienia własności działek do 45 ha, których przeniesienia własności dokonano przed 1 stycznia 1924 r.

1. Z wyraźnego brzmienia p. „c" art. 8 ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. wynika, iż może on znaleźć zastosowanie jedynie względem takiego właściciela gruntu, który sam wypuścił grunt w dzierżawę, i niema podstaw do rozciągnięcia tego przepisu na nabywcę, który stał się właścicielem działki, już pozostającej w dzierżawie. (S. N. 82/29).

2. Przepis p. „c" art. 8 ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. nie ma zastosowania do przypadku, gdy właściciel nie wskutek dzierżawy, lecz wobec sprzedaży stał się posiadaczem przestrzeni gruntu ornego, zawierającego mniej niż 45 ha. (S. N. 13/31).

Art. 9. Poddzierżawcy gruntów, wziętych w użytkowanie przed wejściem w życie niniejszej ustawy, korzystają z ochrony, każdy do 5 ha obszaru dzierżawionego, obowiązani są jednak czynsz w art. 6 przewidziany płacić właścicielowi, natomiast nie mają obowiązku uiszczać dzierżawcy jakiejkolwiek zapłaty.

P. wyżej tezę pod art. 2-im.

Art. 10. W razie śmierci dzierżawcy w czasie trwania dzierżawy wstępują w jego prawa małżonek i spadkobiercy w linji prostej, którzy pozostawali ze zmarłym we wspólnem gospodarstwie, względnie, przez tegoż byli utrzymywani.

Art. 11. Przez ustawę niniejszą tracą moc prawną sprzeczne z nią postanowienia ustaw: z 8 marca 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 23,

poz. 235), z 28 lipca 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 65, poz. 387), z 18 marca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 165), z 3 lipca 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 57, poz. 345) i z dnia 2 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 346).

Art. 12. Moc działania niniejszej ustawy rozciąga się na cały teren Rzeczypospolitej łącznie z województwem śląskiem.

Przepisy ustawy niniejszej nie mają zastosowania do dóbr kościelnych, fundacyjnych i samorządowych.

Art. 13. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 14. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o uzupełnieniu ustawy o ochronie drobnych dzierżawców rolnych. (Dz. U. Nr. 22 poz. 195).

Art. 1. Po art. 8 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 741) w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, a w szczególności zmian niektórych przepisów ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 346) oraz ustawy z dnia 18 marca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 165)—dodaje się nowy artykuł w brzmieniu następującem:

„Art. 8a. 1) Postanowienia art. 8 mają zastosowanie w przypadku, gdy grunty wydzierżawione stanowią własność Państwa i są niezbędne dla celów wojskowych lub dla eksploatacji przedsiębiorstw państwowych, przemysłowych, handlowych i górniczych wydzielonych z administracji państwowej na zasadzie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 195) przyczem usuwanym drobnym dzierżawcom należy możliwie w tym samym okręgu ziemskim przyznać działki z majątków parcelowanych przez urzędy ziemskie lub Państwowy Bank Rolny.

2) *Prezes okręgowego urzędu ziemskiego*[2]) w drodze orzeczeń ostatecznych decyduje o przyznaniu działek usuwanym drobnym dzierżawcom, przyczem dzierżawcy ci winni w ciągu 6-ciu miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia o przyznanej działce, jednak nie wcześniej, niż w ciągu miesiąca po upływie terminu wypowiedzenia (art. 8), opuścić grunt dzierżawiony. Orzeczenia prezesa okręgowego urzędu ziemskiego w tych sprawach stanowią tytuł wykonawczy dla sądów (ulegają wykonaniu w drodze sądowej w trybie przymusowego wykonania aktów).

[1]) 28 sierpnia 1924 r.

[2]) Wyrazy, wydrukowane kursywą, zostały zastąpione z mocy art. 27 rozp. Prezyd. Rzp. z dn. 11 lipca 1932 r. Dz. U. Nr. 67 poz. 622 wyrazami: „Okręgowy urząd ziemski".

3) O ile drobni dzierżawcy zrzekną się nabycia przyznanych im działek, urzędy ziemskie wypłacą im jednorazowe odszkodowanie z funduszów Skarbu Państwa po 500 złotych oprócz należności, które mogłyby wyniknąć z tytułu rozwiązania stosunku dzierżawnego, przyczem dzierżawcy, którzy w terminie wskazanym w cz. 2 niniejszego artykułu nie przeniosą się na przyznane im działki uważani będą za zrzekających się nabycia tych działek. Przepis niniejszy ma zastosowanie, jeżeli wobec zastosowania cz. 1 artykułu niniejszego dzierżawca traci całkowicie warsztat pracy rolnej. Jeżeli po zastosowaniu cz. 1 w użytkowaniu dzierżawcy pozostaną jakiekolwiek grunty (własne lub z innego tytułu użytkowane), wówczas tytułem odszkodowania wypłacona będzie taka część 500 złotych, jaka wypadnie ze stosunku całego użytkowanego przez dzierżawcę obszaru do obszaru pozostałego po zastosowaniu cz. 1.

4) O tem czy dane grunty są niezbędne dla celów wskazanych w cz. 1 niniejszego artykułu każdorazowo decyduje według swobodnego uznania właściwa terytorjalnie wojewódzka władza administracji ogólnej, względnie dowódca okręgu korpusu — po uprzedniem porozumieniu się z Prezesem właściwego okręgowego urzędu ziemskiego".

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 września 1930 r. o przedłużeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w sprawie ochrony drobnych dzierżawców rolnych. (Dz. U. Nr. 64 poz. 507).

Art. 1. Przewidziany w art. 1 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 741) w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, a w szczególności zmiany niektórych przepisów ustawy z dnia 2 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 346) oraz ustawy z dnia 18 marca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 165)—termin 1 października 1930 r. przedłuża się do *1 października 1933 r.*

Art. 2. Wyroki i nakazy sądowe postanawiające oddanie gruntów podpadających pod art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r., chociażby były prawomocne, ulegają w swem wykonaniu wstrzymaniu do terminu ustalonego w art. 1 niniejszego rozporządzenia, jeżeli przyczyną wypowiedzenia nie były wypadki, przewidziane w art. 7, 8 i 8a ustawy z dnia 31 lipca 1924 r.

Art. 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[2])

[1]) 3 marca 1928 r.

[2]) 16 września 1930 r.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. o przedłużeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w sprawie ochrony drobnych dzierżawców rolnych. (Dz. U. Nr. 91 poz. 775).

Art. 1. Wyrazy: „do 1 października 1933 r.", użyte w art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 września 1930 r. o przedłużeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w sprawie ochrony drobnych dzierżawców rolnych (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 507) zastępuje się wyrazami: „do 1 października 1938 r.".

Ustawa z dnia 18 marca 1932 r. o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych. (Dz. U. Nr. 30 poz. 307).

Art. 1. 1) Uprawnienia określone w ustawie niniejszej, nadaje się dzierżawcom i poddzierżawcom w odniesieniu do gruntów, podlegających działaniu ustawy z 31 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 741) w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, a w szczególności zmiany niektórych przepisów ustawy z 2 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 346) oraz ustawy z 18 marca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 165) ze zmianami, wprowadzonemi rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 195), ustawą z 19 lutego 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 134) i rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 12 września 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 507).

2) Uprawnienia, określone w ustawie niniejszej, przysługują w szczególności:

a) dzierżawcom lub poddzierżawcom, przeniesionym na mocy ustaw i rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej na inne równowartościowe działki;
b) pozostałemu przy życiu małżonkowi i spadkobiercom w linji prostej, podlegającego ochronie dzierżawcy lub poddzierżawcy, zmarłego w czasie trwania dzierżawy, w okresie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, bądź w czasie postępowania wykupowego, którzy pozostawali ze zmarłym we wspólnem gospodarstwie, względnie przez tegoż byli utrzymywani;
c) tym prawnym następcom pierwotnych dzierżawców i poddzierżawców, którzy weszli w posiadanie danych gruntów za zgodą właściciela.

Art. 2. 1) Dzierżawcom, określonym w art. 1, służy prawo nabycia dzierżawionych gruntów wraz ze znajdującemi się na nich zabudowaniami.

2) Cenę nabycia gruntów, o ile strony nie umówią się inaczej, stanowi wartość przychodowa tych gruntów. Za wartość przychodową uważa się 3/4 przeciętnej ceny rynkowej gruntów. Przy ustalaniu przeciętnej ceny rynkowej brać należy pod uwagę ceny sprzedażne

uzyskiwane w okolicy w ciągu ostatniego trzechlecia, poprzedzającego wszczęcie postępowania przymusowego o wykupie.

3) Budynki, podlegające wykupowi, lub materjał, wydany dzierżawcom na ich pobudowanie, będą w braku porozumienia pomiędzy stronami oszacowane przez powiatowy urząd ziemski według rzeczywistej wartości w dniu oszacowania.

4) Grunty, co do których zapadło z mocy niniejszej ustawy orzeczenie wykonalne właściwej władzy (art. 7), zalicza się na poczet planu parcelacyjnego przewidzianego w art. 12 ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1, poz. 1).[1])

Art. 3. Dzierżawcy, którzy prócz gruntów, określonych w art. 1, posiadają grunty tytułem własności, mogą nabyć na mocy ustawy niniejszej taki obszar dzierżawionych gruntów, który wraz z gruntami, posiadanemi tytułem własności, nie będzie przekraczał norm, wskazanych w cz. 1 art. 50 ustawy z 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1, poz. 1). Do norm tych nie wlicza się kompletnych nieużytków.

Art. 4. 1) W przypadkach, uzasadnionych względami obrony Państwa, o ile wykup ma dotyczyć gruntów państwowych, lub konieczności racjonalnego urządzenia rolnego gospodarstw tak właściciela gruntów, jak i dzierżawcy, jeżeli nie będą mogły być zastosowane przepisy cz. 1 art. 19 niniejszej ustawy, może być wypłacona dzierżawcy przez właściciela gruntów odprawa w wysokości 1/4 ceny rynkowej dzierżawionych gruntów (cz. 2 art. 2) z tym skutkiem, że stosunek dzierżawny rozwiązuje się, a dzierżawcy nie służy prawo nabycia dzierżawionej ziemi. O dopuszczalności takiego rozwiązania stosunku dzierżawnego decyduje w każdym wypadku powiatowy urząd ziemski na wniosek właściciela gruntu lub dzierżawcy.

2) Postanowienia cz. 1 nie mogą być stosowane w przypadku, gdy dzierżawca na dzierżawionych gruntach posiada własne budynki. Jeżeli jednak postanowienie ustępu pierwszego (1) stosuje się w przypadkach, uzasadnionych względami obrony Państwa, dzierżawca, mimo posiadania na dzierżawionej działce własnych budynków, nie korzysta z prawa nabycia tej działki, natomiast służy mu prawo do otrzymania, prócz odprawy, odszkodowania za budynki w wysokości, określanej według zasad ustępu trzeciego (3) art. 2.

Art. 5. Uprawnienia, określone w ustawie niniejszej, nie służą osobom:

a) które nie są obywatelami polskimi *lub mimo, że są obywatelami polskimi, jednak przez władze innego państwa są uważane za swoich obywateli;* [2])

[1]) Ustęp 4 art. 2 dodany został przez rozporządzenie Prezyd. Rzp. z dn. 21 X. 1932 r. Dz. U. Nr. 91 poz. 776.

[2]) Słowa, zamieszczone kursywą, zostały wykreślone przez rozporządzenie Prezyd. Rzp. z dn. 21.X. 1932 r. Dz. U. Nr. 91 poz. 776.

b) karanym sądownie za przestępstwo przeciwko Państwu Polskiemu, o ile orzeczono sądownie karę pozbawienia wolności nie mniejszą niż dwa lata, lub karanym sądownie za przestępstwo dezercji z wojska polskiego.

Art. 6. Wykup gruntów przez dzierżawców następuje bądź w drodze umowy, bądź też w trybie postępowania przymusowego.

Art. 7. Orzekanie w sprawach, wynikających z ustawy niniejszej, należy w pierwszej instancji do powiatowych urzędów ziemskich, w drugiej zaś instancji do okręgowych komisyj ziemskich.

Art. 12. 1) Umowy o wykup gruntów winny być zawierane w formie aktu notarjalnego lub aktu prywatenego, sporządzonego w obecności dwóch niezainteresowanych świadków; podpisy stron i świadków na akcie prywatnym winny być uwierzytelnione przez notarjusza, urząd gminny, powiatową władzę administracji ogólnej lub przez sąd. Umowy te podlegają zatwierdzeniu przez właściwą władzę (art. 7).

2) Umowę, zawartą zgodnie z przepisami cz. 1, jedna ze stron przedstawia powiatowemu urzędowi ziemskiemu celem zatwierdzenia. Po złożeniu umowy temu urzędowi, nie może być ona z woli stron rozwiązana.

3) Umowy, których zatwierdzenia odmówi właściwa władza (art. 7), uważa się za pozbawione skutków prawnych z mocy samego prawa.

Art. 13. Właściwa władza (art. 7) odmówi zatwierdzenia umowy, która:

a) dotyczy stosunku, nie objętego ustawą niniejszą, lub zawarta została przez osoby niewłaściwe,
b) powoduje szachownicę gruntów, której możnaby uniknąć przez zastosowanie postanowień art. 19.

Art. 14. 1) Postępowanie przymusowe zaczyna się z chwilą wniesienia podania do właściwego powiatowego urzędu ziemskiego przez dzierżawcę lub właściciela gruntu.

2) Prawo składania podań gaśnie z dniem 1 października 1933 r.

Art. 16. 1) Ustalona w trybie postępowania przymusowego cena wykupu dzierżawionego gruntu winna być złożona do depozytu sądu dla wypłacenia komu z prawa należy, stosownie do przepisów ustawy postępowania cywilnego o podziale funduszów, osiągniętych ze sprzedaży przymusowej majątku nieruchomego.

2) Przepisy cz. 1 nie będą stosowane, o ile dotychczasowy właściciel gruntu, podlegającego wykupowi, przedstawi zgodę wszystkich wierzycieli hipotecznych na wypłacenie mu ceny wykupu, a także w przypadku, gdy na nieruchomości, do której należy grunt nabyty, niema żadnych obciążeń hipotecznych.

3) Z chwilą złożenia do depozytu lub wypłaty w myśl cz. 2 całkowitej ceny wykupu, lub pierwszej jej raty (cz. 2 art. 17), wszelkie

dotychczasowe obciążenia hipoteczne i rzeczowe przechodzą na cenę wykupu, zaś grunt wykupiony jest wolny od dotychczasowych obciążeń hipotecznych i rzeczowych. Przepis ten nie dotyczy służebności, których pozostawienie właściwe władze (art. 7) uznają za konieczne ze względów gospodarczych.

4) Przepisy artykułu niniejszego nie mają zastosowania:

a) jeżeli uprawnionym do otrzymania ceny wykupu jest Skarb Państwa. W tych przypadkach Skarb Państwa przejmuje wszelkie ciężary i wierzytelności, zaś grunt wykupiony wolny jest od dotychczasowych obciążeń hipotecznych i rzeczowych;
b) jeżeli chodzi o obciążenia na rzecz instytucyj kredytu długoterminowego. Instytucje kredytu długoterminowego obowiązane są na żądanie powiatowego urzędu ziemskiego złożyć w ciągu jednego miesiąca projekt podziału i segregacji pożyczek, ciążących na nieruchomości, objętej danem postępowaniem. Pożyczki te będą rozsegregowane pomiędzy częścią, pozostającą u właściciela, a poszczególnemi działkami, podlegającemi wykupowi na mocy ustawy niniejszej. Projekt segregacji podlega zatwierdzeniu łącznie z decyzją o wykupie.

Art. 18. 1) Wykonalne orzeczenie właściwej władzy (art. 7), zatwierdzające umowę stron lub kończące postępowanie przymusowe, łącznie z dowodem wypłaty (złożenia do depozytu) ceny wykupu, a w razie przyznania kredytu na zasadzie art. 17—łącznie z zaświadczeniem urzędu ziemskiego lub Państwowego Banku Rolnego o przyznaniu kredytu lub o rozłożeniu należności na raty stanowi tytuł własności do gruntu wykupionego.

2) Z wnioskiem o dokonanie czynności hipotecznych, wynikających z ustawy niniejszej, wystąpić może każda ze stron lub właściwy powiatowy urząd ziemski na koszt strony zainteresowanej.

Art. 19. 1) Grunty dzierżawione, podlegające wykupowi, a tworzące enklawę lub położone w szachownicy z innemi gruntami właściciela, ulegają zamianie na inne grunty tegoż właściciela, odpowiadające pod względem wartości rolniczej działkom dzierżawionym.

2) Działki, na których wzniesione są trwałe budynki, mogą być zamienione na inne tylko za zgodą dzierżawcy. W tym wypadku przenoszącym zabudowania służy prawo do pomocy kredytowej naróvni z uczestnikami scalenia. Zgody dzierżawcy na zamianę działek nie wymaga się, o ile właściciel zobowiąże się do pokrycia kosztów przeniesienia budynków w kwocie, ustalonej przez powiatowy urząd ziemski.

Art. 20. 1) Na wniosek pozwanego rozpatrywanie wytoczonych w sądach spraw o eksmisję z gruntów dzierżawionych lub wykonywanie prawomocnych wyroków, zapadłych w tych sprawach, ulega wstrzymaniu, jeżeli przyczyną wypowiedzenia ich nie były wypadki, przewidziane w art. 7, 8 i 8a ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. (Dz. U.

R. P. Nr. 75, poz. 741) w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 195), a stronie pozwanej wyznaczony będzie termin co najmniej 2-miesięczny do przedłożenia zaświadczenia, przewidzianego w cz. 2. W razie przedłożenia tego zaświadczenia sprawy ulegają dalszemu wstrzymaniu aż do czasu ukończenia postępowania, przewidzianego w niniejszej ustawie, poczem, w zależności od wyników tego postępowania, zawisłe w sądzie sprawy bądź zostaną umorzone, bądź też nadany im będzie dalszy bieg.

Art. 26. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia[1]) i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej, z wyjątkiem górnośląskiej części województwa śląskiego. [2])

Dekret Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dnia 6 kwietnia 1921 r. w przedmiocie wykonania reformy rolnej. (Dz. U. T. K. Rz. Nr. 15/25 poz. 213).

Art. 13. Centralnemu Urzędowi Ziemskiemu przysługuje prawo przedterminowego rozwiązania kontraktów dzierżawnych przechodzących na jego własność gruntów conajmniej za półrocznem zgóry wymówieniem przed terminem, od którego liczy się rok gospodarczy danej dzierżawy bez obowiązku odszkodowania za utracone korzyści.

W majątkach niegospodarowanych termin ten może być skrócony do 1-go miesiąca.

Wszelako dzierżawcy w wypadkach przedterminowego, nie z ich winy, rozwiązania kontraktu otrzymują odszkodowanie za poczynione w dobrach nakłady pożyteczne, o ile wydane na te nakłady sumy nie zostaną zamortyzowane przez wynikłe stąd zwiększenie się dochodów. Wysokość odszkodowania ustala orzeczenie Powiatowej Komisji Ziemskiej.

Ustawa z dn. 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej. (Dz. U. 1926 r. Nr. 1 poz. 1).

Art. 38. 1) Wszelkie umowy dzierżawne, dotyczące przeznaczonych na parcelację i osadnictwo, względnie na parcelację dzierżawną (art. 91), obszarów z nieruchomości ziemskich, stanowiących własność Państwa, Państwowego Banku Rolnego, fundacyj lub instytucyj naukowych, ulegają rozwiązaniu za wypowiedzeniem co najmniej na rok przed terminem, od którego liczy się rok gospodarczy danej dzierżawy, z pozostawieniem ponadto 6-cio miesięcznego okresu likwidacyjnego do sprzętu i sprzedaży zbiorów, oraz inwentarzy, bez żadnych roszczeń do Skarbu Państwa, lub do Państwowego Banku Rolnego, względnie fundacyj lub instytucyj naukowych ze strony dzierżawcy lub odwrotnie z powodu utraconych korzyści, jednak z uwzględnieniem innych uprawnień dzierżawcy, wynikających z umowy dzierżawnej i z uwzględnieniem strat, wynikłych z powodu niezamortyzowanych, a pożytecznych dla gospodarstwa wkładów.

2) Takie przedterminowe rozwiązanie umowy dzierżawnej zwalnia dzierżawcę od zobowiązań, zawartych w umowie dzierżawnej, a mających być wykonanemi w przyszłych latach okresu dzierżawy.

Art. 39. 1) Umowy dzierżawne, dotyczące obszarów parcelowanych, a nie zamieszczonych w wykazie imiennym (art. 19), ulegają w odniesieniu do tych obszarów rozwiązaniu na zasadach, podanych w art. 38, po wykazaniu się przez właściciela wydzierżawionego majątku zezwoleniem właściwego urzędu ziemskiego na przystąpienie do prac parcelacyjnych.

2) W tym wypadku dzierżawcy będą przysługiwały w stosunku do właściciela majątku dzierżawionego takie uprawnienia, jakie z mocy art. 38 przysługiwać będą dzierżawcom w stosunku do Skarbu Państwa, względnie do Państwowego Banku Rolnego.

Art. 40. 1) Umowy dzierżawne, dotyczące zamieszczonych w wykazie imiennym (art. 19) nieruchomości ziemskich lub ich części, ulegają rozwiązaniu z mocy niniejszej ustawy w stosunku do objętych wykazem obszarów z dniem 1 lipca roku, dla którego wykaz imienny został ogłoszony, bez prawa do odszkodowania za utracone korzyści. Wszelkie inne uprawnienia dzierżawcy, wynikające z umowy dzierżawnej, jak również straty, wynikłe z powodu niezamortyzowanych, a pożytecznych dla gospodarstwa wkładów, poczynionych przez dzierżawcę, obciążają właściciela dzierżawionego majątku.

2) Dzierżawcy ci winni opuścić objęte wykazem imiennym obszary przed dniem 1 stycznia roku następnego, przyczem po ogłoszeniu wykazu imiennego właścicielowi, względnie urzędom ziemskim, służyć będzie prawo przeprowadzania na gruncie wszelkich prac, związanych z wykonaniem projektu parcelacji, w okresie zaś likwidacyjnym, t. j. po 1 lipca, w miarę zbioru plonów przez dzierżawcę, upoważnieni przez urzędy ziemskie nabywcy będą uprawnieni do przystąpienia do robót polowych.

3) W razie przymusowego wykupu majątku, dzierżawcy służy prawo do wynagrodzenia z powodu niezamortyzowanych, a pożytecznych dla gospodarstwa wkładów w stosunku do właściciela tylko do tej wysokości, jaka została przyznana za pomienione wkłady przez Skarb Państwa.

Art. 43. 1) Postanowienia art. 38 — 42 nie mają zastosowania do dzierżawców, podlegających ochronie na mocy ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 741).

[1]) Ogłoszona dn. 12 kwietnia 1932 r.
[2]) Ostatnie 6 słów dodane zostało przez rozporządzenie Prezyd. Rzp. z dn. 21 X. 1932 r. Dz. U. Nr. 91 poz. 776.

2) Dzierżawcom tym służy prawo bezzwzględnego pierwszeństwa do nabycia działki ziemi przy parcelacji danego majątku, jeżeli nabycie to nie zwiększy ewentualnie posiadanych przez nich tytułem własności działek ponad normy, wskazane w art. 50 cz. 1.

3) Z dniem wejścia dzierżawcy w posiadanie nabytej działki umowa dzierżawna ulega rozwiązaniu pod warunkiem jednak pozostawienia dzierżawcy prawa zbioru z dzierżawionej działki dokonanych przez niego zasiewów.

4) O ile dzierżawcy ci nie nabędą działki, to przy parcelacji, prowadzonej przez Państwowy Bank Rolny, będzie zastosowany punkt a) art. 8 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 741).

5) Drobni dzierżawcy, którzy nie nabędą działki przy parcelacji, prowadzonej przez osoby prywatne lub instytucje, do parcelacji upoważnione, a których pozostawienie na dzierżawionej działce uniemożliwia prawidłową parcelację, obowiązani są na żądanie właściciela przenieść się na dostarczone im przez właściciela działki, równe pod względem wartości rolniczej działkom, dotychczas przez drobnego dzierżawcę posiadanym, na warunkach dzierżawy, podpadających pod postanowienia ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 741).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. o zniesieniu służebności w województwie wołyńskiem, poleskiem, nowogródzkiem, wileńskiem i we wschodniej części województwa białostockiego. (Dz. U. Nr. 10 poz. 75).

Art. 16. W razie wydzielenia za znoszone służebności wynagrodzenia w użytkach, znajdujących się w posiadaniu drobnych dzierżawców rolnych, do których mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 741), właściciel dziedziny służebnej obowiązany jest wzamian za dotychczas posiadane działki dać drobnym dzierżawcom odpowiadające pod względem wartości rolniczej użytki na warunkach, przewidzianych w powołanej ustawie z dnia 31 lipca 1924 r. Dzierżawcy ci na skutek zarządzenia powiatowego urzędu ziemskiego muszą się usunąć z dotychczasowych działek i objąć w posiadanie dzierżawne wyznaczone im nowe działki.

Art. 26. 1. Wynagrodzenie za przymusowo znoszone służebności może być wydzielone i w użytkach (art. 24), znajdujących się w posiadaniu drobnych dzierżawców rolnych, do których mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 741).

2. W razie przewidzianego w cz. 1 wydzielenia wynagrodzenia, drobni dzierżawcy rolni winni być przeniesieni na wydzielone im nowe działki na warunkach, wskazanych w powołanej ustawie z dnia

31 lipca 1924 r. Jeżeli właściciel dziedziny służebnej w wyznaczonym mu przez powiatowy urząd ziemski miesięcznym terminie nie wskaże działek zastępczych dla drobnych dzierżawców, to powiatowy urząd ziemski wyznaczy dla nich z gruntów dziedziny służebnej tegoż właściciela nowe działki, odpowiadające pod względem wartości rolniczej dotychczas dzierżawionym, i zarządzi przeniesienie dzierżawców na te działki. Gdy powiatowy urząd ziemski stwierdzi, iż wydzielenie zastępczych działek z uwagi na miejscowe warunki byłoby niemożliwe lub naruszałoby interesy gospodarcze w sposób oczywisty, to orzeknie, że umowa ulega rozwiązaniu po upływie pół roku od doręczenia dzierżawcom orzeczenia. Właściciel obowiązany będzie w tym przypadku wypłacić dzierżawcom odszkodowanie w wysokości trzykrotnego czynszu rocznego. Powiatowy urząd ziemski nie może wyznaczyć zastępczych działek na obszarach, podlegających wyłączeniu od obowiązku parcelacyjnego na zasadzie art. 4 ustawy z 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1, poz. 1), ani też na gruntach, uprzednio już zwolnionych od tego obowiązku na mocy art. 5 tejże ustawy. Zarządzenia powiatowego urzędu ziemskiego mogą być zaskarżone w trybie art. 24 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacji urzędów i komisyj ziemskich (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 706).

3. Przewidzianego w cz. 2 odszkodowania można dochodzić tylko w drodze sądowej.

4. Dzierżawcy winni usunąć się z dzierżawionych działek po zebraniu plonów.

5. Nieprzeniesienie dzierżawców i niewypłacenie im odszkodowania nie wstrzymuje wydzielenia z dzierżawionych użytków wynagrodzenia za znoszone służebności.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 listopada 1927 r. o likwidacji umów dzierżawnych, dotyczących gruntów parcelowanych. (Dz. U. Nr. 106 poz. 909).

Art. 1. 1) Umowy dzierżawne w odniesieniu do przeznaczonych na parcelację lub osadnictwo obszarów z nieruchomości ziemskich, stanowiących własność Państwa, ulegają rozwiązaniu niezależnie od warunków umowy dzierżawnej, dotyczących trwania czasu dzierżawy, w dniu 1 kwietnia, jeżeli właściciel przynajmniej na rok przed tym terminem dokona wypowiedzenia dzierżawy.

2) Postanowienia cz. 1 nie pozbawiają właściciela prawa wypowiedzenia umowy dzierżawnej na warunkach tejże umowy, a wówczas postanowienia niniejszego rozporządzenia nie będą miały zastosowania.

Art. 3. 1) Obszary, co do których umowa ulega rozwiązaniu na mocy art. 1, dzierżawca jest obowiązany oddać właścicielowi pod względem uprawy, zasiewów, zbiorów, zapasów i inwentarza w takim stanie, w jakim przy normalnem prowadzeniu gospodarstwa w danych warunkach winnyby być w tym dniu te obszary, gdyby umowa dzierżawna nie uległa rozwiązaniu.

2) Rozwiązanie umowy zwalnia strony od warunków umowy, które miały być spełnione w latach następnych. Warunki umowy dzierżawnej, które miały być spełnione przez właściciela lub przez dzierżawcę w czasie, który upłynął przed rozwiązaniem umowy, obowiązują strony; spory co do rozrachunków z tytułu niespełnienia tych warunków podlegają właściwości sądów.

Art. 4. Jeżeli wedle warunków umowy dzierżawnej zbiory, zapasy i inwentarze w całości lub częściowo miały po upływie terminu dzierżawy stanowić własność dzierżawcy, warunek ten winien być zachowany i przy rozwiązaniu umowy na mocy art. 1, a wówczas dzierżawcy nie służy prawo do zwrotu kosztów upraw i zasiewów.

Art. 5. 1) Jeżeli w umowie dzierżawnej było zastrzeżone odszkodowanie dla dzierżawcy za przedterminowe rozwiązanie z nim umowy dzierżawnej, to ten warunek umowy obowiązuje obie strony i przy rozwiązaniu umowy na mocy art. 1.

2) Gdy umowa dzierżawna nie zawiera oznaczonego w cz. 1 zastrzeżenia, to dzierżawcy służy prawo do zwrotu kosztów upraw i zasiewów, dokonanych w ostatnim roku trwania dzierżawy, jeżeli wedle warunków umowy nie był obowiązany do dokonania tych upraw i zasiewów w ostatnim roku przed upływem umownego terminu dzierżawy, a nadto służy mu prawo do odszkodowania z powodu niezamortyzowanych, a pożytecznych dla gospodarstwa wkładów, oraz z powodu utraconych korzyści.

Art. 12. 1) Po wypowiedzeniu dzierżawy służy właścicielowi oraz urzędom ziemskim prawo przeprowadzania na gruncie wszelkich prac, związanych z przygotowaniem i wykonaniem projektu parcelacji, oraz z ustaleniem wysokości odszkodowania dla dzierżawcy (art. 5, 6 i 7).

2) Całkowite przekazanie właścicielowi obszarów, co do których umowa uległa rozwiązaniu, i ustąpienie z tych obszarów dzierżawcy oraz osób prawa jego reprezentujących winno nastąpić w dniu rozwiązania umowy dzierżawnej, jeżeli przed tym terminem dzierżawcy została uiszczona część odszkodowania wedle p. a art. 9. Postanowienie to nie dotyczy budynków mieszkalnych oraz inwentarskich w części, niezbędnej dla przetrzymania mienia dzierżawcy; budynki te dzierżawca oraz osoby prawa jego reprezentujące, winny opuścić przed upływem trzech miesięcy po dniu rozwiązania umowy bez wezwania i stawiania w zwłoce.

3) W przypadkach, unormowanych w niniejszym artykule, nie mają zastosowania przepisy o ochronie lokatorów.

Ustawa z dnia 12 marca 1932 r. o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne. (Dz. U. Nr. 25, poz. 221).

Art. 4. W wypadku prowadzonej w związku z przepisami art. 1 i 2 parcelacji gruntów, znajdujących się w posiadaniu dzierżawców, podlegających ochronie na mocy ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 741) w brzmieniu, ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 września 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 507), właściciel parcelowanej nieruchomości może wzamian za dotychczas posiadane działki dać drobnym dzierżawcom odpowiadające pod względem wartości rolniczej użytki na warunkach, przewidzianych w powołanej ustawie z dnia 31 lipca 1924 r. W tym wypadku dzierżawcy na skutek zarządzenia powiatowego urzędu ziemskiego muszą usunąć się z dotychczasowych działek i objąć w posiadanie dzierżawne wyznaczone im nowe działki.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 października 1932 r. o wykonywaniu egzekucji z nieruchomości przez Państwowy Bank Rolny. (Dz. U. Nr. 91 poz. 769).

Art. 1. Państwowy Bank Rolny ma prawo prowadzić we własnym zakresie egzekucje z nieruchomości przez przymusową ich sprzedaż według postanowień rozporządzenia ninejszego.

Art. 11. Jeżeli cała nieruchomość lub jakakolwiek jej część jest w posiadaniu osób trzecich, jak to dzierżawców, zastawników, lub użytkowników, sprzedaż niweczy w stosunku do nabywcy prawa tych osób, o ile wejście w posiadanie odbyło się bez zgody Banku, a zgoda taka była konieczną.

Ustawa z dnia 26 września 1922 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego województwa białostockiego. (Dz. U. Nr. 89 poz. 812).

Art. 1. Właściciele domów, znajdujących się na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego województwa białostockiego w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad, wybudowanych na cudzych gruntach, którzy i obecnie władają temi gruntami, nie mogą być z nich wysiedleni do dnia 1 października 1923 r., chociażby ich umowy dzierżawne wygasły.

Art. 2. Wykonanie wyroków sądowych, dotyczących wymienionych w art. 1 niniejszej ustawy osób, ulega do wyżej oznaczonego terminu zawieszeniu pod względem eksmisji z dzierżawionych gruntów i pod względem obowiązku zniesienia zabudowań.

Art. 3. Opłata dzierżawna od 1 października 1921 r., o ile nie jest już zapłaconą, w wypadkach ukończenia umowy dzierżawnej, przewidzianej w art. 1, wynosić winna w markach polskich 300-krotną sumę, płaconą w rublach z tegoż tytułu według kontraktu, lub w braku jego według miejscowych norm dzierżawnych z 1914 r., i powinna być płatna dnia 1 kwietnia 1923 r.

Art. 4. W razie niezapłacenia tenuty, oznaczonej w art. 3, mają zastosowanie przepisy ogólnie obowiązujące.

Art. 5. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 6. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

Ustawa z dnia 3 listopada 1923 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego województwa białostockiego. (Dz. U. Nr. 112 poz. 893).

Art. 1. Właściciele zabudowań, znajdujących się na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego województwa białostockiego w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad, wybudowanych na cudzych gruntach, którzy i obecnie władają temi gruntami, nie mogą być z nich wysiedleni do dnia 1 października 1924 r., chociażby odnośne umowy dzierżawne wygasły.

Przepis ustępu 1 ma również zastosowanie w tych wypadkach, gdy zabudowania uległy zniszczeniu wskutek działań wojennych lub pożaru.

Art. 2. Właściwy sąd pierwszej instancji wstrzyma na wniosek strony interesowanej wykonanie wyroku, choćby wydanego przez sąd wyższy, aż do dnia 1 października 1924 r. o tyle, o ile wyrok dotyczy jednej z osób, wymienionych w art. 1 i orzeka eksmisję z dzierżawionego gruntu lub obowiązek zniesienia zabudowań.

Art. 3. Opłata dzierżawna w wypadkach ukończenia umowy dzierżawnej, przewidzianej w art. 1, o ile nie jest już zapłacona, wynosi w markach polskich 40.000 razy tyle, ile płacono w rublach z tegoż tytułu według kontraktu, lub w braku jego według miejscowych norm dzierżawnych z 1914 r. i będzie płatna do dnia 31 stycznia 1924 r.

[1]) 20 października 1922 r.

Art. 4. W razie niezapłacenia oznaczonego w art. 3 czynszu z winy dzierżawcy, mają zastosowanie przepisy ogólnie obowiązujące.

Art. 5. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 6. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 października 1923 r.[1])

Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego województwa białostockiego. (Dz. U. Nr. 73 poz. 722).

Art. 1. Właściciele zabudowań, znajdujących się na obszarze Ziemi Wileńskiej, województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego województwa białostockiego w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad, wybudowanych na cudzych gruntach, którzy i obecnie władają temi gruntami, nie mogą być z nich wysiedleni, chociażby odnośne umowy dzierżawne wygasły.

Art. 2. Właściwy sąd I instancji wstrzyma do dnia 1 kwietnia 1926 r. na wniosek strony interesowanej wykonanie wyroku, choćby wydanego przez sąd wyższy, o tyle, o ile wyrok dotyczy jednej z osób, wymienionych w art. 1, i orzeka eksmisję z dzierżawionego gruntu lub obowiązek zniesienia zabudowań, z wyjątkiem wyroków, zapadłych wskutek niezapłacenia czynszu dzierżawnego.

Art. 3. Opłata dzierżawna w wypadkach ukończenia umowy dzierżawnej, przewidzianej w art. 1, o ile nie jest już zapłacona, wynosi 1 złoty za każdego rubla, którego płacono z tegoż tytułu według kontraktu, lub w braku jego według miejscowych norm dzierżawnych z 1914 r., i będzie płatna do dnia 31 stycznia 1925 r. za czas do 1 kwietnia 1926 r.

Art. 4. W razie niezapłacenia oznaczonego w art. 3 czynszu z winy dzierżawcy, mają zastosowanie przepisy ogólnie obowiązujące.

Art. 5. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 6. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 października 1924 r. i obowiązuje do dnia 1 kwietnia 1926 r.

Ustawa z dnia 26 marca 1926 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze

[1]) dn. 8 listopada 1923 r.

okręgów sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. (Dz. U. Nr. 29 poz. 181).

Art. 1. Właściciele budynków mieszkalnych i stanowiących ich przynależność zabudowań gospodarczych, wybudowanych na wydzierżawionych gruntach na obszarze okręgów sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie nie mogą być z gruntów, zajętych pod te budynki, eksmitowani, chociażby odnośne umowy dzierżawne wygasły lub budynki zniszczeniu uległy.

1. Grunt, niezajęty pod dom mieszkalny, i zabudowania gospodarcze, niestanowiące przynależności budynku mieszkalnego, pod działanie ustawy z dn. 26 marca 1926 r. nie podpadają. (S. N. 80/30).

2. Podlega wstrzymaniu na zasadzie art. 1 ustawy z dn. 26 marca 1926 r. eksmisja dzierżawcy z domu mieszkalnego, który tak gruntownie został przez niego odremontowany, iż może być przyrównany do zabudowań, jego kosztem wzniesionych. (S. N. 80/30).

Art. 2. Właściwy sąd I instancji wstrzyma do dnia 1 kwietnia 1928 r. na wniosek strony interesowanej wykonanie wyroku, choćby wydanego przez sąd wyższy, jeżeli wyrok, dotyczący jednej z osób, wymienionych w art. 1, orzeka eksmisję z dzierżawionego gruntu lub obowiązek zniesienia zabudowań.

Z treści i ducha ustawy z dn. 26 marca 1926 r. wypływa, iż ma ona na celu ochronę przed eksmisją tych dzierżawców, których umowy ekspirowały z upływem przewidzianego w nich terminu, nie ma zaś zastosowania do dzierżawców, którzy czynami swemi spowodowali rozwiązanie umowy z ich winy, w tym ostatnim bowiem przypadku wstrzymanie eksmisji byłoby sankcjonowaniem niedotrzymywania umów. S. N. 92/27).

Art. 3. Opłata dzierżawna w wypadkach ukończenia umowy dzierżawnej, przewidzianej w art. 1, o ile nie jest już zapłacona, wynosi 1 zł. za każdego rubla, którego płacono z tegoż tytułu według kontraktu, lub w braku kotraktu—według miejscowych norm dzierżawnych z 1914 r. i będzie płatna do dnia 31 stycznia 1927 r. za czas do 1 kwietnia 1927 r. i do dnia 31 stycznia 1928 r. za rok następny do dnia 1 kwietnia 1928 r.

Opłata dzierżawna może być uiszczona także za pośrednictwem poczty.

Art. 4. W razie niezapłacenia oznaczonego w art. 3 czynszu z winy dzierżawcy mają zastosowanie przepisy ogólnie obowiązujące.

Art. 5. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 6. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1926 r. i obowiązuje do dnia 1 kwietnia 1928 r.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 marca 1928 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 26 marca 1926 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. (Dz. U. Nr. 31 poz. 293).

Art. 1. Ustawa z dnia 26 marca 1926 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze okręgów sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 181) ulega zmianom następującym:

1) W art. 2 wyrazy: „do dnia 1 kwietnia 1928 r." zastępuje się przez wyrazy: „do dnia 1 kwietnia 1929 r."

2) W ust. 1 art. 3 spójnik „i" przed wyrazami „do dnia 31 stycznia 1928 r." zastępuje się przecinkiem; końcowe zaś wyrazy tegoż ustępu: „za rok następny do dnia 1 kwietnia 1928 r." zastępuje się wyrazami: „za czas do 1 kwietnia 1928 r. i do dnia 31 stycznia 1929 r. za czas do 1 kwietnia 1929 r.".

Art. 2. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1928 r.

Ustawa z dnia 13 lutego 1929 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 marca 1928 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 26 marca 1926 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 293). (Dz. U. Nr. 13 poz. 106).

Art. 1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 marca 1928 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 26 marca 1926 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 293) ulega zmianom następującym:

1) w p. 1 art. 1 wyrazy: „do dnia 1 kwietnia 1929 r." zastępuje się przez wyrazy: „do dnia 1 kwietnia 1930 r.";

2) p. 2 art. 1 otrzymuje następujące brzmienie: „w ust. 1 art. 3 ustawy z dnia 26 marca 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 181) wyrazy: „będzie płatna do dnia 31 stycznia 1927 r. za czas do 1 kwietnia 1927 r. i do dnia 31 stycznia 1928 r. za rok następny do dnia 1 kwietnia 1928 r." zastępuje się wyrazami: „będzie płatna do dnia 31 stycznia 1930 r. za czas do 1 kwietnia 1930 r.".

Art. 2. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1929 r.

Uiszczenie do dnia 31 stycznia 1930 r. całej zaległości opłaty dzierżawnej za czas do 1 kwietnia 1930 r. czyni zadość wymogom ustawy z dn. 26 marca 1926 r. (w brzmieniu, nadanem przez ustawę z dn. 13 lutego 1929 r. Dz. U. poz. 106), chociażby zostało uskutecznione dopiero po wytoczeniu powództwa, w toku postępowania sądowego. (Orzecz. S. N. z d. 13/I—1931 r. w spr. Nr. IC—1598/30, O. S. P. 304/X).

Ustawa z dnia 12 lutego 1930 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze okręgów sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. (Dz. U. Nr. 18 poz. 136).

Art. 1. Właściciele budynków mieszkalnych i stanowiących ich przynależność zabudowań gospodarczych, wybudowanych na wydzierżawionych gruntach na obszarze okręgów sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie, nie mogą być z gruntów, zajętych pod te budynki, eksmitowani, chociażby odnośne umowy dzierżawne wygasły lub budynki uległy zniszczeniu.

Art. 2. Właściwy sąd I instancji wstrzyma do dnia 1 kwietnia 1933 r. na wniosek strony interesowanej wykonanie wyroku, choćby wydanego przez sąd wyższy, jeżeli wyrok, dotyczący jednej z osób, wymienionych w art. 1, orzeka eksmisję z dzierżawionego gruntu lub obowiązek zniesienia zabudowań.

Art. 3. Opłata dzierżawna w wypadkach ukończenia umowy dzierżawnej, przewidzianej w art. 1, o ile nie jest już zapłacona, wynosi 1 zł od każdego rubla, którego płacono z tegoż tytułu według kontraktu, lub w braku kontraktu — według miejscowych norm dzierżawnych z 1914 r. i będzie płatna do dnia 31 stycznia każdego roku za okres roczny, rozpoczynający się od dnia 1 kwietnia roku poprzedniego.

Opłata dzierżawna może być uiszczona także za pośrednictwem poczty.

Art. 4. W razie niezapłacenia oznaczonego w art. 3 czynszu z winy dzierżawcy mają zastosowanie przepisy ogólnie obowiązujące.

Art. 5. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 6. Ustawa nieniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1930 r. i obowiązuje do dnia 1 kwietnia 1933 r.

Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dn. 14 maja 1919 r. o ochronie lokatorów na obszarach wschodnich, zajętych przez wojska polskie. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 4 poz. 27).

Rozporządzenie Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dn. 4 listopada 1920 roku o zakazie wymawiania lokali. (Dz. Urz. T. K. Rz. L. Śr. Nr. 1 poz. 1).

Rozporządzenie tejże Komisji Rządzącej z d. 9 stycznia 1921 r. o unormowaniu wysokości komornego za mieszkania, sklepy i inne lokale na terenie Litwy Środkowej. (Dz. Urz. T. K. Rz. L. Śr. Nr. 4 poz. 46).

Dekret Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dn. 17 kwietnia 1921 r. w przedmiocie ochrony lokatorów. (Dz. Urz. T. K. L. Śr. Nr. 16 poz. 223).

Dekret tegoż Dowódcy z dn. 15 września 1921 r. w przedmiocie uzupełnienia dekretu Nr. 223 o ochronie lokatorów. (Dz. Urz. T. K. Rz. L. Śr. Nr. 31 poz. 347).

Ustawa z dn. 28 czerwca 1919 r. o ochronie lokatorów (Dz. Pr. Nr. 52 poz. 335).

Ustawa z dn. 18 grudnia 1920 r. o ochronie lokatorów (Dz. U. Nr. 4 z r. 1921 poz. 19), rozciągnięta na województwa wschodnie z dniem 9 czerwca r. 1922 przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 26 maja 1922 r. (Dz. U. Nr. 42 poz. 356).

Ustawa z dn. 11 kwietnia 1924 r. o ochronie lokatorów. (Dz. U. Nr. 39 poz. 406).

Ustawa z dn. 27 marca 1926 r., zmieniająca ustawę o ochronie lokatorów (Dz. U. Nr. 30, poz. 185).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 29 grudnia 1926 r. w sprawie zmiany postanowień art. 6 ustawy o ochronie lokatorów. (Dz. U. Nr. 128, poz. 757).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 27 czerwca 1927 r. w tejże sprawie. (Dz. U. Nr. 58 poz. 505).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 19 grudnia 1927 r. w tejże sprawie. (Dz. U. Nr. 114 poz. 970).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 lutego 1928 r. o uzupełnieniu ustawy o ochronie lokatorów (Dz. U. Nr. 15 poz. 110).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 marca 1928 r. zmieniające postanowienia, zawarte w ustawie o ochronie lokatorów o opłatach za dostarczanie wody i za kanały. (Dz. U. Nr. 31 poz. 297).

Ustawa z dn. 28 listopada 1928 r. zmieniająca ustawę z d. 11 kwietnia 1924 r. o ochronie lokatorów (Dz. U. Nr. 100 poz. 894).

Ustawa z dn. 7 listopada 1931 r. zmieniająca ustawę o ochronie lokatorów. (Dz. U. Nr. 105, poz. 808).

1705[1]. W przedmiocie zawartych przed dniem ogłoszenia ustawy 23 czerwca 1912 roku o prawie zabudowy (art. 542[1] i nast.) umów najmu majątków nieruchomych celem wzniesienia budynków wydano przepisy tymczasowe, załączone do niniejszego.

1912 czer. 23 (zb. pr. i r. 1147) II.

1706. Gdyby majątek nieruchomy oddany był w dzierżawę wzamian za postawienie budynków na większą ilość lat aniżeli prawo pozwala i z tego powodu umowa została unieważniona, to najemcę za pozbawienie go przed terminem tej tymczasowej jego własności należy zaspokoić przez rozliczenie się z wydatkowanych przez niego pieniędzy. W tym celu należy:

1) **poprzedni stan majątku, w jakim się znajdował przy oddaniu w najem, porównać z tym, w jakim się znajduje przy unieważnieniu umowy;**
2) **obliczyć wydatki, poniesione przez najemcę na naprawę budynku;**
3) **jeżeli wskutek zarządzeń i poprawek najemcy ucierpiała trwałość budynku, to z wydatków, poniesionych na naprawę, potrącić należy kwotę, potrzebną na odnowienie części, w których trwałość budynku się zmniejszyła;**
4) **obliczyć wszelkie dochody, jakie najemca pobrał z majątku aż do dnia unieważnienia umowy, i**
5) **po zestawieniu całego tego wpływu z wydatkami, użytemi na naprawę oraz na zapłatę tenuty właścicielowi, zobowiązać tego ostatniego dopłacić różnicę otrzymaną w ten sposób najemcy, majątek zaś dzierżawiony zwrócić pod zarząd jego właścicieli.**

1824 czer. 30 (29974).

1707. Jeżeli najemca domu zobowiąże się w umowie do ochrony tegoż od ognia, to obowiązany będzie uiścić właścicielowi cenę jego, jeżeli zostanie udowodnione, że dom spalił się z jego winy.

1649 st. 29 (I) r. X, art. 227.

Art. 1707, uwolniający najemcę, obowiązanego na mocy umowy do ochrony wynajętego majątku od pożaru, od odpowiedzialności w razie gdy pożar wynikł nie z jego winy, nie ma zastosowania w przypadku, kiedy miara i stopień odpowiedzialności najemcy specjalnie określone zostały w umowie. (S. C. 349/72).

PROJEKT M. S. Art. 1707 Otrzymuje brzmienie następujące:
„Najemca odpowiada za zniszczenie lub pogorszenie rzeczy powstałe z jego winy".

Dodaje się art. 1707[1] o brzmieniu następującem:
„Najemca nie ma prawa odstąpić swego najmu innej osobie bez zgody wynajmującego, lecz może rzecz podnająć w całości lub części, o ile w umowie nie zastrzeżono inaczej, pozostaje jednak związany umową i odpowiada za winę podnajemcy przy używaniu rzeczy".

Dodaje się art. 1707[2] o brzmieniu następującem:
„Sprzedaż przedmiotu najmu nie rozwiązuje umowy najmu, jeżeli nabywca o istnieniu umowy wiedział, lub jeżeli rzecz była już w posiadaniu najemcy w chwili zbycia".

1708. Jeżeli wynajęte mienie ruchome zostanie zepsute, to oddaje się je najemcy, ten zaś winien zapłacić właścicielowi cenę tego mienia, według oszacowania znawców z osób postronnych.

1649 st. 29 (I) r. X, art. 274; 1864 list. 20 (41477) art. 515.

UWAGA: Tryb dokonania opisu i wyznaczenia licytacji majątku nieruchomego, wypuszczonego w posiadanie czynszowe lub dzierżawę, oraz skutki tego wyłuszczone są w ustawach postępowania sądowego cywilnego oraz w statutach instytucyj kredytowych.

1849 lip. 19 (23405); 1863 kw. 15 (39491); 1864 list. 20 (41477) art. 1094 i nast.; 1882 maj. 18 (894) art. 24.

PROJEKT M. S.: Artykuł 1708 wraz z uwagą skreślają się.

ODDZIAŁ 2.

O najmie majątków, należących do skarbu, apanażów, miast, domów biskupich, klasztorów, kościołów i do obywateli wiejskich.

1709. Majątki skarbowe i należące do skarbu użytki czynszowe wypuszczane są przezeń w dzierżawę stosownie do przepisów szczegółowych, w odnośnych ustawach wyłuszczonych.

Przy zawieraniu przez zarząd apanażów z włościanami umów na wypuszczenie im użytków czynszowych należących do zarządu tego, wolno tytułem zabezpieczenia pobierać od włościan, zamiast kaucyj, porękę gromady wiejskiej w tych wypadkach:

1) gdy użytki są dzierżawione przez całą gromadę z odpowiedzialnością solidarną wszystkich jej członków, i

2) gdy użytki dzierżawione są przez jednego lub kilku gospodarzy, za których wypłacalność udziela poręki gromada.

W wypadkach, gdy użytki czynszowe brane są w dzierżawę przez spółkę kilku gospodarzy, zarządowi apanażów służy prawo według uznania swego zamiast uchwał gromadzkich przyjąć solidarne wzajemne poręczenie spólników. Autentyczność uchwał gromadzkich poręczających i wzajemnych porąk spólników powinna być poświadczona przez odnośne urzędy gminne.

1865 lip. 24 (42332); 1866 st. 18 (42899).

1710. Wypuszczenie w najem lub dzierżawę majątków, należących do gmin miejskich, dokonywa się na zasadach ogólnych, przy zachowaniu postanowień, wyłuszczonych w *Ustawie miejskiej*.

UWAGA: Grunty, młyny, rybołóstwa, traktjernie, pobieranie opłat od wag miejskich i inne tym podobne pozycje dochodowe, należące do miast, do których niema zastosowania Ustawa miejska, mogą być wypuszczane w najem lub w dzierżawę z licytacji publicznej; umowy w tym przedmiocie zatwierdzają ostatecznie naczelnicy gubernij do sumy dziesięciu tysięcy rubli, Minister Spraw Wewnętrznych do trzydziestu tysięcy rubli, Senat Rządzący na wszelką sumęi.

1853 kw. 27 (27185); 1892 czer. 11 (8708) art. 2, 7.

1711. Majątki nieruchome, należące do domów biskupich, klasztorów i kościołów, niepotrzebne do ich użytku własnego, mogą być oddawane w najem, niedłużej wszakże jak na lat dwanaście: pierwsze—z decyzji biskupów djecezjalnych, drugie — przeorów i braci klasztornej, trzecie — duchowieństwa parafjalnego, wraz ze starostą kościelnym i wybitniejszymi parafjanami[1]) (a). Wszelako budynków wewnątrz klasztorów i kościelnych zabudowań nie wolno wynajmować na zakłady handlowe i traktjernie (b). Należące do kościołów grunty rolne mogą być wypuszczane w dzierżawę na termin nie dłuższy niż na rok jeden, na mocy postanowień szczególnych (c).

(a) 1766 lut. 20 (12577); 1808 kw. 17 (22971) instr., art. 11, 12; 1824 czer. 30 (29974); 1911 mar. 15 (34907) III, art. 1. — (b) 1731 kw. 8 (5743); 1821 lut. 2 (28538) § 70; mar. 14 (28586) § 72; 1822 wrz. 19 (29187) § 4; 1826 gr. 31 (793) § 89. — (c) 1873 mar. 24 (52048) przep. § 10.

Przepisy Ustawy notarjalnej nie zawierają nakazu sporządzania umów dzierżawy ziemi cerkiewnej trybem notarjalnym i konieczność takiego trybu nie wynika z przepisów art. 1700 i nast. t. X cz. 1. (S. N. 156/30).

1712. Przepisy co do wypuszczania w najem i dzierżawę majątków nieruchomych i wogóle użytków czynszowych, należących do domów biskupich, klasztorów i kościołów, wyłuszczone są w Ustawie konsystorzów duchownych. (1883 kw. 9 (1495) Ust., art. 106, 126, 137).

1841 mar. 27 (14409) art. 112, 132, 145.

1. W myśl art. 1712 t. X cz. 1 Zw. Pr. majątki klasztorne mogą być oddawane w dzierżawę zgodnie z przepisami Ustawy konsystorskiej z dn. 9 kwietnia 1883 r., na mocy zaś art. 106 i 126 tej Ustawy umowy dzierżawy gruntów klasztornych winny być koniecznie rozważane przez konsystorz, opinja zaś konsystorza zatwierdzona przez archijereja: aczkolwiek opinja konsystorza naogół nie wiąże archijereja (art. 330 Ust. konsyst.), nie znaczy to jednak, by wyraźny przepis powołanych art. 106 i 126 mógł być pominięty, i w razie niezachowania go umowa dzierżawy jest nieważna i pozbawiona skutków prawnych. (S. N. 162/27).

2. Na mocy art. 137 Ustawy konsystorskiej konsystorz prawosławny co do umów dzierżawy majątków nieruchomych, należących do cerkwi, ma te same uprawnienia, jakie mu służą z art. 106 tej ustawy przy zawieraniu umów na dzierżawę nieruchomości, należących do klasztorów i biskupstw, czyli że udział konsystorza, który rozważa szczegółowo warunki umowy i bada, czy są zgodne z prawem i czy są korzystne, jest i w tym razie konieczny, pod rygorem nieważności umowy. (S. N. 156/30).

[1]) **Przyp. tłum.** W artykule tym mowa jest o kościołach, klasztorach i władzach duchownych wyznania prawosławnego.

1713. *Najmu majątków obywateli wiejskich dokonywa się przy zachowaniu postanowień, wyłuszczonych w Dodatku specjalnym do Ustawy o stanach.*

PROJEKT M. S. Artykuły 1709—1713 skreślają się.

1714 *do* **1725** *zastąpione przez postanowienia, oznaczone w artykule 1713.*

1726 *do* **1736** *zastąpione przez postanowienia, wyłuszczone w załączniku III do artykułu 38 Ustawy o obcoplemieńcach (wyd. r. 1892).*

ROZDZIAŁ III.

O przedsiębiorstwie robót i dostawach w ogólności.

1737. Przedsiębiorstwo robót albo dostawa jest to umowa, której mocą jedna strona ją zawierająca podejmuje się obowiązku wykonania swoim kosztem pewnego przedsięwzięcia albo dostarczenia rzeczy pewnego rodzaju, druga zaś, na której rzecz ma to być wykonane, uiszczenia za to zapłaty pieniężnej.

Por. ust. przyt. pod art. 1738 i nast.

UWAGA: Przepisy o wykonaniu robót i dostawach dla Skarbu wyłuszczone są w Ustawie o przedsiębiorstwie robót i dostawach dla skarbu.

1. Umowa dostawy w istocie rzeczy jest tylko specjalnym rodzajem sprzedaży takiego majątku ruchomego, który w momencie zawarcia umowy albo wcale jeszcze nie znajduje się w posiadaniu sprzedawcy (dostawcy) i ma być dopiero przez niego nabyty, albo też znajduje się w jego posiadaniu, lecz winien jeszcze ulec przeróbce, aby otrzymać formę tej rzeczy, jaka zgodnie z umową miała być dostarczona. (S. C. 428/71).

2. P. tezę 8 pod art. 1510.

3. Różnica między najmem pracy a przedsiębiorstwem robót i dostawy wyraża się, między innemi, w tem, że zawierający umowę przedsiębiorstwa robót i dostawy zobowiązuje się wykonać pewne przedsięwzięcie, polegające na robotach, na dostarczeniu rzeczy pewnego rodzaju, przewiezieniu ludzi lub ładunków i t. p., podczas gdy najem pracy nie przewiduje przedsięwzięcia. Wobec tego dla określenia, czy między stronami została zawarta umowa pracy, czy też umowa przedsiębiorstwa robót i dostawy, należy ustalić, czy przedmiot umowy stanowi ze względu na swą wielkość, trudność wykonania, wartość i inne cechy jakie przedsięwzięcie, czy też nie; wniosek Sądu w tej materji nie podlega kontroli kasacyjnej. (S. C. 537/75, 73/77).

4. „Postanowienie o dostawach i przedsiębiorstwach skarbowych", wydanie 1900 r., jako prawo materjalne, pozostające w ścisłym związku z przepisami art. 1300—1309 Ustawy postęp. cyw. o postępowaniu w sprawach, wynikających z umów przedsiębiorstwa-dostawy i dzierżaw rządowych, zachowało moc obowiązującą, z zastrzeżeniem oczywiście zmian, wynikających z ustawodawstwa polskiego. (S. N. 51/31).

PROJEKT M. S. Art. 1737. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Przez umowę o przedsiębiorstwo jedna strona zobowiązuje się do wykonania własnym kosztem pewnego dzieła, a druga do uiszczenia za to zapłaty. Przez umowę dostawy, jedna strona zobowiązuje się do dostarczenia w umówionym terminie pewnego rodzaju rzeczy, a druga do zapłaty umówionej ceny".

Uwaga do art. 1737 skreśla się.

ODDZIAŁ 1.

O sporządzaniu umów przedsiębiorstwa robót i dostawy.

1738. Przedmiotem przedsiębiorstwa robót i dostawy mogą być wszelkiego rodzaju przedsięwzięcia, nie sprzeciwiające się prawu, a w szczególności:

1) budowa, naprawa, przeróbka i burzenie budynków i w ogólności wykonywanie robót wszelkiego rodzaju;

2) dostawa materjałów, zapasów i rzeczy;

3) przewóz osób i ciężarów drogą lądową i wodną.

1701 st. 30 (1833); 1738 czer. 8 (7594) art. 3 p. 7; 1782 kw. 8 (15379) art. 179.

1739. Wszystkie osoby, mające prawo zawierania umów, mogą wzajemnie podejmować się przedsiębiorstwa robót i dostawy, bez żadnego ograniczenia tej lub innej strony pod względem ceny.

1825 sierp. 31 (30468) art. 8.

1740. Wszelako jeżeli umowę zawiera się na dostawę towarów lub jeżeli przedmiotem jej jest wogóle czynność handlowa, do której prowadzenia potrzebne jest wykupienie szczególnego świadectwa przemysłowego, to dostawcy lub przedsiębiorcy nie wolno podejmować się zobowiązań ponad tę kwotę, do której go upoważnia wybrane przezeń świadectwo.

1825 sierp. 31 (30468) art. 8; 1865 lut. 9 (41779); 1884 czer. 5 (2282) I, art. 4, 5; 1898 czer. 8 (15601) ust., art. 3, zał. II; art. 6 p. 33; 41, 47.

PROJEKT M. S.: Artykuł 1740 skreśla się.

Ustawa z dn. 15 lipca 1925 r., o państwowym podatku przemysłowym. Załącznik do art. 23 część II. Podział przedsiębiorstw na kategorje. (Dz. U. 1932 r. Nr. 17, p. 110).

1741. Termin wykonania przedsiębiorstwa robót lub dostawy, cena umowna lub płaca i inne ustalone przy tem warunki zależą od wzajemnego porozumienia stron umawiających się.

1738 czer. 8 (7594) art. 3 p. 7; 1782 kw. 8 (15379) art. 179 p. 3, 5, 6.

ODDZIAŁ 2.

O sporządzaniu i wykonaniu umów przedsiębiorstwa robót i dostawy.

1742. Umowa przedsiębiorstwa robót i dostawy zawierać powinna: rok, miesiąc i datę, imiona i nazwiska stron, przedmiot, termin, cenę i inne warunki, podpisy stron, a gdy są niepiśmienne, podpisy tych, których one upoważniły do podpisania za nich. Umowa ta może być zgłoszona do poświadczenia trybem przewidzianym w Ustawie notarjalnej.

1738 czer. 8 (7594) art. 3 p. 7; 1782 kw. 8 (15379) art. 179; 1821 list. 24 (28814) art. 22 p. f; 1824 list. 14 (30115) § 195; 1866 kw. 14 (43186) art. 66, 77, 90, 128; 1874 kw. 17 (53379) art. 14 p. 1; 20 p. 1; 21—25, 33, 41, 42; 1878 gr. 26 (59161); 1887 maj. 19 (4463); 1900 czer. 10 (18782) ust., art. 5, 6, 38, 50, 51 p. 1.

Umowa przedsiębiorstwa robót i dostawy winna być sporządzona na piśmie i na dowód jej mogą być przyjęte tylko akty pisemne (S. C. 194/71); jednakże jeżeli strony nie kwestjonują ani samego zawarcia umowy przedsiębiorstwa robót i dostawy, ani jej warunków, może być na zasadzie jej wytoczone powództwo, chociażby nie była wyrażona w formie pisemnej(. S. C. 550/74, 604/74).

1743. Jeżeli przedmiotem przedsiębiorstwa jest dostarczenie towarów lub wogóle czynność handlowa, to urzędy, sporządzające akty lub poświadczające je, nie powinny przyjmować aktów, niezgodnych z postanowieniami o handlu.

1824 list. 14 (30115) § 195; 1866 kw. 14 (43186) art. 2, 90; 147; 1889 lip. 12 (6196) art. 4, 19; 1890 czer. 13 (6943) I, art. 2; 1896 maj. 13 (12932).

PROJEKT M. S.: Artykuły 1742—1743 skreślają się.

1744. Umowa przedsiębiorstwa robót i dostawy zostaje wykonana:

1) ze strony przedsiębiorcy i dostawcy—przez wypełnienie przedsiębiorstwa i dostawy w terminie umówionym i dotrzymanie wszystkich innych warunków umowy;

2) ze strony zamawiającego—przez uiszczenie przedsiębiorcy lub dostawcy całkowitej ceny przedsiębiorstwa lub dostawy stosownie do warunków umowy.

Te zasady wynikają z istoty samej umowy. — Por. 1766 kw. 10 (12616).

1. Dopiero po wykonaniu przedsiębiorstwa budowy domu i przyjęciu skończonej roboty przez zamawiającego, materjały zużyte do budowy, bez względu na dotychczasowy stosunek prawny do nich stron, stają się jedną całością i przechodzą w skład majątku zamawiającego, do tego zaś momentu, o ile między stronami nie było zawarte w kwestji własności materjałów specjalne porozumienie, stosunek prawny do nich stron określa się według ogólnych zasad własności majątków. Wobec tego, jeżeli materjały, z których wystawiony został będący przedmiotem przedsiębiorstwa budynek, jeszcze niewykończony lub jeszcze nieprzyjęty według umowy przez zamawiającego, ulegną zniszczeniu wskutek zdarzenia losowego, strata tem spowodowana ciąży na tym, do kogo pomienione materjały należały przed wykonaniem robót. (S. C. 89/12).

2. Praca, włożona w wykonanie umowy przedsiębiorstwa robót, ma znaczenie, o ile w tej kwestji nie było specjalnego porozumienia się stron, tylko w związku z całkowitem wypełnieniem przedsiębiorstwa robót, t. j. z jego zakończeniem i przyjęciem robót, i praca przedsiębiorcy, chociażby znaczna, lecz niedoprowadzona do końca, nie może być podstawą do żądania opłacenia jej w całości lub w części, o ile nie spowodowała faktycznego zbogacenia się zamawiającego. (S. C. 89/12).

3. Art. 1744 t. X cz. 1 bynajmnjei nie stanowi, aby przedsiębiorca robót lub dostawca w razie niewykonania w terminie umowy zwolniony był od obowiązku dostarczyć umówiony towar; przeciwnie, na mocy art. 570 t. X cz. 1 każda umowa i każde zobowiązanie w przypadku niewykonania rodzą prawo żądania od osoby zobowiązanej uczynienia zadość wszystkiemu, co w nich postanowiono, a więc i dostarczenia przewidzianych w umowie przedmiotów.[1]) (S. C. 34/99).

4. Przepisy o dostawie nie zawierają postanowienia, że w razie niewykonania umowy dostawy strona, która jej nie wykonała, traci zadatek, który dała. (S. C. 859/74).

5. Kontrahent, który nie otrzymał w umówionym terminie pieniędzy, należnych mu na zasadzie umowy przedsiębiorstwa robót, ma prawo do odsetek od nieuiszczonej mu sumy (art. 2020 i 2021 t. X cz. 1), lecz nie może żądać ponadto wynagrodzenia strat, poniesionych wskutek niewypłacenia mu kapitału. (S. C. 64/04).

6. Wysyłający, w razie utraty ładunku, powierzonego przedsiębiorcy przewozu, ma prawo otrzymać od niego rzeczywistą wartość tego ładunku; stronom jednak wolno ograniczyć w umowie powyższą odpowiedzialność przewożącego. (S. C. 68/87, 286/80).

7. Zaburzenia wśród ludności i strajki mogą być podstawą do zwolnienia kolei żelaznej od odpowiedzialności za straty, spowodowane przekroczeniem terminu dostawy, zaginięciem przesyłki lub jej uszkodzeniem, jeżeli kolej udowodni, że okoliczności te, które nie pozwoliły kolei na wykonanie umowy przewozu, winny być ze względu na swój charakter i rozmiary przyrównane do siły wyższej. (S. C. 1/07).

8. Międzynarodowe towarzystwo wagonów sypialnych nie odpowiada za zaginięcie w drodze bagażu ręcznego pasażera wagonu sypialnego, gdyż przepis art. 30 Og. Ust. ros. kolei żel., iż nadzór nad bagażem ręcznym należy do samego pasażera[2]), winien mieć zastosowanie i do pasażerów wagonów sypialnych, którzy pod względem możności ochrony swych rzeczy nie znajdują się w gorszem położeniu, niż pasażerowie zwykłych wagonów kolejowych. (S. C. 44/08).

9. P. tezę 3 pod art. 240 Ustawy handl. na str. 467 t. I-go.

10. Powództwo kolei przeciwko nadawcy towaru o zwrot nadpłaconej sumy zaliczenia zwrotnego podpada zgodnie z art. 136[1] Og. Ust. ros. kolei żel., pod roczne przedawnienie z art. 135 tejże Ustawy. (S. C. 19/14).

11. Jeżeli umowa z koleją określenie wysokości opłat za sortowanie wagonów, podstawionych na bocznicę, pozostawiała uznaniu kolei, Sąd zasadnie może uznać, że późniejszy okólnik Ministerstwa, dotyczący wszystkich korzystających z bocznic i określający warunki opłat, wprowadził zmianę w dotychczasowym stosunku stron, i zasądzić zwrot opłat w ten sposób niesłusznie pobranych. (S. N. orz. 20 listopada 1931 r. Nr. IC—788/31, O. S. P. 445/XI)

[1]) W dawniejszym wyroku Nr. 905/71 r. Senat wypowiedział wprost przeciwny pogląd, że kontrahent, zobowiązany na mocy umowy przedsiębiorstwa robót i dostawy, nie może być zmuszony do wykonania tego obowiązku już po upływie ustanowionego w umowie terminu.

[2]) Artykułowi temu odpowiada p. 8 § 15 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych na kolejach żelaznych, wprowadzonego przez rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 9. X. 1928 r. (Dz. U. poz. 783); p. też p. 2 § 28 tegoż Regulaminu.

PROJEKT M. S. Dodaje się art. 1744[1] o brzmieniu następującem:

„Przedsiębiorca ponosi ryzyko do czasu odebrania dzieła przez zamawiającego, chybaby materjał dostarczony przez zamawiającego został zniszczony lub uszkodzony wskutek wypadku, albo też zamawiający uchylił się od przyjęcia rzeczy w umówionym terminie. Dostawca ponosi ryzyko do czasu oddania rzeczy zamawiającemu, chybaby zamawiający uchylił się od przyjęcia tej rzeczy w umówionym terminie".

Zwód Praw. t. XII cz. I. Ogólna Ustawa ros. kolei żelaznych. Wyd. r. 1906 i kontyn. Art. 121, 135, 136 i 137.

Zamieszczone w t. I-ym pod art. 683, str. 447 i nast.

Dekret Naczelnika Państwa z dn. 7 lutego 1919 r. o tymczasowem przekazaniu Ministrowi Komunikacji prawa wydawania przepisów o przewozie pasażerów, bagażu i towarów oraz ustalania taryf przewozowych na kolejach polskich[1]). (Dz. Pr. Nr. 7 poz. 152).

Rozporządzenie Kierownika Ministerstwa Kolei Żelaznych z dn. 10 lipca 1919 r. o wprowadzeniu odpowiedzialności kolei za zaginięcie, brak wagi lub uszkodzenie towarów i bagażu. (Dz. Pr. Nr. 57 poz. 350).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z grudnia 1919 r. (bez dokładnej daty) w tymże przedmiocie. (Dz. U. Nr. 97 poz. 515).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 13 stycznia 1920 r. w sprawie taryf i przepisów przewozowych, obowiązujących na kolejach państwowych okręgu wileńskiego. (Dz. U. Nr. 13 poz. 69).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 24 stycznia 1920 r. o Przepisach Przewozowych, obowiązujących na kolejach polskich. (Dz. U. Nr. 16 poz. 82).

(Przepisy te weszły w życie z dniem 1 marca 1920 r. na kolejach Okręgów Warszawskiego, Radomskiego i Wileńskiego. Z chwilą wprowadzenia tych Prze-

[1]) **Przyp. tłum.** Na mocy tego upoważnienia wydane były Przepisy przewozowe do Tymczasowej Taryfy Towarowej na przewóz towarów, zwierząt i zwłok kolejami Państwowemi Okręgów Warszawskiego i Radomskiego, wprowadzonej z dniem 1 listopada 1919 r., Przepisy Przewozowe do Taryfy Tymczasowej na przewóz pasażerów i bagażu na linjach kolei państwowych Okręgu Warszawskiego, wydanej w listopadzie 1918 r. na podstawie taryfy okupacyjnej niemieckiej, Przepisy Przewozowe do Taryfy Tymczasowej na przewóz podróżnych, psów i bagażu na linjach Dyrekcji Radomskiej, ważnej od 1 listopada 1918 r. i wydanej na podstawie taryfy okupacyjnej austrjackiej, oraz w stosunku do kolei Okręgu Wileńskiego Przepisy Przewozowe do Tymczasowej Taryfy dla przewozu towarów na linjach polskich kolei wojskowych, wydanej we wrześniu 1919 r., i Przepisy Przewozowe do Taryfy Tymczasowej na przewóz osób, psów i bagażu na kolejach wojskowych, wydanej w czerwcu 1919 r. Przepisy te nie były ogłoszone ani w Dzienniku Ustaw, ani w Monitorze Polskim.

pisów utraciły moc obowiązującą Przepisy Przewozowe, wymienione wyżej w przyp. tłum. na str. 159).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 24 stycznia 1920 r. w przedmiocie czasowego zawieszenia, zmiany oraz uzupełnienia niektórych artykułów „Przepisów Przewozowych, obowiązujących na kolejach polskich". (Dz. U. Nr. 16 poz. 83).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 20 kwietnia 1920 r., dotyczące wprowadzenia Ogólnopolskiej Taryfy osobowej i bagażowej. (Dz. U. Nr. 40 poz. 242).

(Taryfa ta obowiązywała od dn. 1 czerwca 1920 r.; w części I-ej zawierała postanowienia wykonawcze do Przepisów przewozowych, ogłoszonych w Dz. U. Nr. 16 z 1920 r. poz. 82, a w cz. II-ej — postanowienia taryfowe).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 24 kwietnia 1920 r. w przedmiocie wprowadzenia Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt. (Dz. U. Nr. 40 poz. 243).

(Taryfa ta, wprowadzona z dniem 1 czerwca 1920 r., w cz. I-ej zawierała postanowienia wykonawcze do Przepisów przewozowych, ogłoszonych w Dz. U. Nr. 16 z 1920 r. poz. 82, a w cz. II-ej postanowienia taryfowe; z chwilą wprowadzenia powyższej Taryfy utraciła moc obowiązującą „Tymczasowa Taryfa towarowa na przewóz towarów, zwierząt żywych i zwłok kolejami państwowemi okręgów Warszawskiego, Radomskiego, Wileńskiego oraz kolejami wojskowemi, obowiązująca od dn. 1 listopada 1919 r.").

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 12 maja 1920 r. w przedmiocie zawieszenia, zmiany oraz uzupełnienia niektórych artykułów „Przepisów Przewozowych, obowiązujących na kolejach polskich", oraz „Przepisów Przewozowych", stanowiących część I-ą Taryfy na przewóz osób, psów, bagażu i przesyłek nadzwyczajnych i Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt z dnia 1 czerwca 1920 r. (Dz. U. Nr. 40 poz. 244).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 15 lipca 1920 r. co do zawieszenia na kolejach okręgów wileńskiego i rówieńskiego odpowiedzialności za całość przesyłek. (Dz. U. Nr. 58 poz. 366).

Rozporządzenie tegoż Ministra z dn. 24 listopada 1920 r. w przedmiocie podwyższenia wysokości odszkodowania za zaginięcie, uszkodzenie lub brak wagi bagażu oraz przesyłek towarowych. (Dz. U. Nr. 109 poz. 725).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z 1920 r. (bez daty) w przedmiocie uzupełnienia postanowień wykonawczych do Przepisów przewozowych obowiązujących na kolejach polskich, oraz Przepisów Przewozowych, stanowiących część I-ą Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt z dnia 1 czerwca 1920 r. (Dz. U. Nr. 112 poz. 747).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 13 czerwca 1921 r. w przedmiocie Przepisów Przewozowych, obowiązujących na kolejach polskich, stanowiących część I-ą Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt. (Dz. U. Nr. 65 poz. 414).

(Rozporządzenie to obowiązywało od dnia 1 sierpnia 1921 r.).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 29 września 1921 r. w przedmiocie odwołania na kolejach okręgu wileńskiego i b. rówieńskiego wszelkich zawieszeń i ograniczeń w stosowaniu przepisów przewozowych. (Dz. U. Nr. 82 poz. 579).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 20 października 1921 r. w przedmiocie Taryfy osobowej i bagażowej na kolejach normalno i szerokotorowych. (Dz. U. Nr. 97 poz. 708).

(Weszło w życie od dnia 1 stycznia 1922 r.)

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 7 stycznia 1922 r. o zmianach i uzupełnieniach Przepisów Przewozowych, stanowiących część I-ą Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt. (Dz. U. Nr. 6 poz. 40).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 22 lutego 1922 r. o zmianach i uzupełnieniach przepisów przewozowych stanowiących część I-ą Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt. (Dz. U. Nr. 18 poz. 156).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 22 lutego 1922 r. w sprawie nowego brzmienia część II i III taryfy ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt. (Dz. U. Nr. 48 poz. 428).

(Weszło w życie z dniem 1 sierpnia 1922 r.).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 12 grudnia 1922 r. o zmianach i uzupełnieniach Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt. (Dz. U. Nr. 113 poz. 1028).

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 5 marca 1923 r. o taryfie osobowej i bagażowej na kolejach normalnotorowych i szerokotorowych. (Dz. U. Nr. 31 poz. 193).

(Weszło w życie z dniem 1 kwietnia 1923 r.)

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z dn. 21 grudnia 1923 r. o wydaniu Taryfy Towarowej Polskich Kolei Żelaznych (część II, III, IV i V). (Dz. U. Nr. 136 poz. 1134).

(Weszło w życie z dniem 1 stycznia 1924 r.).

Rozporządzenie Ministra Kolei z dn. 30 listopada 1924 r. o zmianie taryfy towarowej polskich kolei żelaznych (Część II, III, IV i V). (Dz. U. Nr. 117 poz. 1061).

(Weszło w życie z dniem 1 stycznia 1925 r.).

Rozporządzenie Ministra Kolei z dn. 2 stycznia 1925 r. o uzupełnieniu i zmianach taryfy polskich normalnotorowych kolei państwowych na przewóz osób, psów, bagażu i przesyłek nadzwyczajnych. (Dz. U. Nr. 2, poz. 27).

Rozporządzenie Ministra Kolei z dn. 8 kwietnia 1925 r. o zmianie „Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt, kolejami żelaznemi w Polsce, część I-a". (Dz. U. Nr. 42 poz. 293).

(Weszło w życie z dniem 1 maja 1925 r.).

Rozporządzenie Ministra Kolei z dn. 20 października 1925 r. o zmianach i uzupełnieniach części I Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt kolejami żelaznemi, obowiązującej od dn. 1 maja 1925 r. (Dz. U. Nr. 109 poz. 782).

Rozporządzenie Ministra Kolei z dn. 16 grudnia 1925 r. o zmianie taryfy osobowej i bagażowej polskich kolei normalnotorowych. (Dz. U. Nr. 128 poz. 913).

(Wprowadzona przez to rozporządzenie taryfa weszła w życie z dniem 1 lutego 1926 r.; zawiera ona: część I Przepisy przewozowe wraz z Postanowieniami wykonawczemi i część II Przepisy taryfowe. Przepisy przewozowe zostały następnie uchylone i zastąpione przez nowe przepisy, natomiast Przepisy taryfowe obowiązują dotychczas, że zmianami i uzupełnieniami, wprowadzonemi przez późniejsze rozporządzenia.).

Rozporządzenie Ministra Kolei z dn. 27 stycznia 1926 r. o zmianie taryfy towarowej polskich kolei normalnotorowych (część II, III, IV i V). (Dz. U. Nr. 11 poz. 73).

(Weszło w życie z dniem 10 lutego 1926 r.).

Rozporządzenie Ministra Kolei z dn. 14 kwietnia 1926 r. o zmianach i uzpełnieniach część I Taryfy Ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt kolejami żelaznemi w Polsce. (Dz. U. Nr. 39 poz. 245).

Rozporządzenie Ministra Kolei z dn. 4 maja 1926 r. o uzupełnieniu i zmianach taryfy kolei normalnotorowych na przewóz osób, psów, bagażu i przesyłek nadzwyczajnych. (Dz. U. Nr. 45 poz. 280).

Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 22 grudnia 1926 r. o zmianie taryfy towarowej polskich kolei normalnotorowych (części II, III, IV i V). (Dz. U. Nr. 129 poz. 778).

(Weszło w życie z dniem 1 stycznia 1927 r.).

Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 5 maja 1927 r. o ulgach taryfowych przy przejeździe powrotnym z uzdrowisk krajowych. (Dz. U. Nr. 43 poz. 388).

Rozporządznie Minitra Komunikacji z dn. 6 grudnia 1927 r. o zmianie taryfy towarowej polskich kolei normalnotorowych (części II, III, IV i V). (Dz. U. Nr. 112 poz. 953).

(Weszło w życie z dniem 1 stycznia 1928 r. i obowiązuje dotychczas, ze zmianami, wprowadzonemi przez późniejsze rozporządzenia. Na kolejach wąskotorowych obowiązuje taryfa towarowa, wprowadzona przez rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 29 grudnia 1927 r. Dz. U. Nr. 22 poz. 201, z późniejszemi zmianami).

Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 18 stycznia 1928 r. w sprawie „Przepisów Przewozowych polskich kolei żelaznych". (Dz. U. Nr. 14 poz. 102).

Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 28 stycznia 1928 r. w sprawie „Postanowień wykonawczych do Przepisów przewozowych polskich kolei żelaznych". (Dz. U. Nr. 14 poz. 103).

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 28 lutego 1928 r. w sprawie wydawania Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych. (Dz. U. Nr. 25, poz. 213).

Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 5 maja 1928 r. o uzupełnieniu i zmianach Taryfy polskich kolei normalnotorowych na przewóz osób, psów, bagażu i przesyłek nadzwyczajnych. (Dz. U. Nr. 53 poz. 511).

Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 9 października 1928 r. w przedmiocie „Regulaminu przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych na kolejach żelaznych" oraz „Regulaminu przewozu przesyłek towarowych na kolejach żelaznych". (Dz. U. Nr. 89 poz. 783).

(Weszło w życie z dniem 1 listopada 1928 r. „Regulamin przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych" obowiązuje dotychczas, ze zmianami, wprowadzonemi przez rozporządzenia Ministra Komunikacji z dn. 10 maja 1930 r.[1]) Dz. U. Nr. 36 poz. 303 i z dn. 30 czerwca 1931 r. Dz. U. Nr. 61 poz. 496).

Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 21 września 1931 r. w sprawie „Regulaminu przewozu przesyłek towarowych na kolejach żelaznych". (Dz. U. Nr. 93 poz. 721).

(Rozporządzenie to weszło w życie z dniem 1 grudnia 1931 r. i obowiązuje dotychczas. Regulamin dajemy w końcu książki jako załącznik nieurzędowy XV).

1. Dekret Naczelnika Państwa z dn. 7 lutego 1919 r. przekazał Ministrowi Kolei w porozumieniu z Ministrem Skarbu oraz Ministrem Przemysłu i Handlu wydawanie tymczasowych przepisów przewozowych wogóle, a zatem dotyczących całokształtu stosunków, jakie z przewozu kolejowego wynikać mogą, w tej liczbie więc i zakresu odpowiedzialności za całość ładunków. (S. N. 9/23).

2. P. tezę 24 pod art. 684 w t. 1-ym.

[1]) Zamieszczony jako załącznik nieurzędowy XV, cz. 2.

3. Naczelną zasadą, obowiązującą przy przewozach na kolejach żelaznych, która znalazła swój wyraz w art. 1 i 6 Przepisów przewozowych (załącznik do Dz. U. z 1925 r. Nr. 42 poz. 293 [1]), jest, iż przewóz odbywa się wyłącznie na mocy należycie wydanych i ogłoszonych przepisów przewozowych i taryfowych, które muszą być stosowane jednakowo względem wszystkich; nie wolno zatem przy przewożeniu ładunków czynić odstępstw od powyższych przepisów na korzyść lub na niekorzyść poszczególnych osób, kierując się okólnikami Ministerstwa Komunikacji albo innemi wewnętrznemi zarządzeniami, które nie mogą zmieniać lub uzupełniać warunków umowy przewozu kolejowego. (S. N. 14/31).

4. Dowodem zawarcia umowy przewozu ładunku za pośrednictwem kolei żelaznej jest dokument, przewidziany przez odnośne przepisy, mianowicie list przewozowy względnie kwit bagażowy, wobec czego nie może być dopuszczony dowód ze świadków, zmierzający ku zmianie warunków umowy, wyrażonych w tych dokumentach, lub ku ich uzupełnieniu. (S. N. 103/28).

5. Zawiadomienie o odładowaniu części przesyłki w drodze, czyli już po zawarciu umowy przewozu kolejowego, z istoty rzeczy nie tworzy części tej umowy, nie wymaga więc zachowania formy urzędowej, przewidzianej w art. 55, 56 i 61 Przepisów przewoz., wprowadzonych przez rozporz. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r. Dz. U. Nr. 65 poz. 414[2]). (S. N. 182/29).

6. Dla określenia uprawnień i obowiązków z umowy przewozu kolejowego są miarodajne zawarte w liście przewozowym, zgodnie z wymaganiami art. 56 Przep. przewoz., wprowadzonych przez rozporz. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r.[3]), dane, które nie mogą być obalane przez jednostronne oświadczenie wysyłającego w późniejszem jego piśmie do ekspedycji kolejowej towarowej. (S. N. 194/29).

7. Przy przewożeniu przesyłek w komunikacji międzypaństwowej mają znaczenie oba teksty listów przewozowych, a za ich niezgodność odpowiada na mocy art. 57 i 76 Przep. przewoz., wprowadzonych przez rozporz. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r.[4]), wysyłający, po otrzymaniu zaś przesyłek odbiorca. (S. N. 13/29).

8. W obliczu formalnych przepisów, zawartych w § 7 ust. 14 p. „b" i ust. 16 Regulaminu przewozu przesyłek towarowych (Dz. U. Nr. 89 z r. 1928 poz. 783 [5]), okoliczność, czy nadawca przesyłki świadomie umieścił w liście przewozowym nieprawdziwe oświadczenie, nie może mieć znaczenia dla skutków tego niezgodnego z rzeczywistością oświadczenia. (S. N. 212/31).

9. Dla obliczenia opłat przewozowych są miarodajne jedynie odległości taryfowe, zamieszczone w wykazie tych odległości, wydawanym na mocy rozporządzenia Ministra Kolei Żelaznych z dn. 20 lipca 1920 r. Dz. U. Nr. 71 poz. 485. (S. N. 23/29).

10. Aczkolwiek w myśl art. 76 ust. 1 p. III Przepisów przewozowych, wprowadzonych przez rozporz. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r., odbiorca może upoważnić trzeciego do odbioru przesyłki, to jednak zgodnie z zasadą, wypływającą z przepisów, zawartych w art. 569, 570 i 1545 t. X cz. 1 Zw. Pr., nie może bez zgody kolei zwolnić się od obowiązku uiszczenia (art. 76 ust. 4 powołanych Przepisów) opłat, wypływających z umowy przewozu przez przelanie tego obowiązku na owego trzeciego, który zresztą, chociażby był istotnym właścicielem przesyłki, w stosunku do kolei jest jedynie pełnomocnikiem odbiorcy (art. 76 ust. 1 i 2, art. 99 ust. 1 Przep. przewoz. [1]). (S. N. 186/27).

11. Prawo Skarbu Państwa do ściągnięcia od nadawcy należności z tytułu t. zw. postojowego oraz kosztów składu i sprzedaży w wysokości, przekraczającej nawet wartość samej przesyłki, winno być uzależnione od ścisłego wykonania przez właściwe organy obowiązku niezwłocznego zawiadomienia nadawcy tak o zaleganiu przesyłki (art. 81 p. 1 Przepisów przewozowych, wprowadzonych przez rozporządzenie Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r. [2]), jak i o złożeniu jej na skład (art. 81 p. 5 pomienionych Przepisów). (S. N. 53/27).

12. Ponieważ Przepisy przewozowe nie podają terminu, w ciągu którego kolej może żądać (art. 81 p. 6 Przepisów przewoz. wprowadzonych przez rozporz. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r. [3]) dopłaty należności przewozowych, niepokrytych z szacunku, osiągniętego ze sprzedaży ładunku, do przypadku tego stosowany być winien przepis art. 135 Og. Ust. ros. kolei żel., w myśl którego wszelkie roszczenie o niedobór przedawnia się w ciągu roku. (S. N. 124/27).

13. Niebezpieczeństwo ognia od iskier parowozu czy to pociągu, przewożącego towar, czy też mijającego go pociągu jest jednem z niebezpieczeństw, połączonych z przewozem przesyłki w wagonie niekrytym, a przewidzianych w art. 86 ust. 1 lit. „a" Przepisów przewozowych, wprowadzonych przez rozporz. Min. Komunikacji z dn. 18 stycznia 1928 r. (Dz. U. Nr. 14 poz. 102 [4]). (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 260/30).

14. Skoro w myśl art. 95 Przepisów przewozowych, wprowadzonych przez rozporz. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r.[5]), pełna odpowiedzialność za szkodę, zrządzoną przy przewożeniu ładunków kolejowych, uwarunkowana jest stwierdzeniem, że szkoda powstała wskutek złej woli lub niedbalstwa pracowników kolejowych, to udowodnienie ostatnich okoliczności, jako założenia niezbędnego dla możności uwzględnienia powództwa o pełne odszkodowanie, ciąży stronę powodową. (S. N. 99/27).

15. P. tezę 26 pod art. 684.

16. Przewiezienie przesyłki nadzwyczajnej, zrównanej co do sposobu przewozu z bagażem podróżnych, w wagonie niekrytym świadczy o wyraźnem niedbalstwie ze strony kolei żelaznej, a zatem daje podstawę do zastosowania art. 95 Przep. przewoz., wprowadzonych przez rozporz. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r.[6]), nakazującego pokrycie strat w całości. (S. N. 103/28).

17. Analogiczny do art. 111 Og. Ust. ros. kolei żel. przepis co do biegu odsetek od daty zgłoszenia reklamacji względem należności z tytułu odpowiedzialności kolei, wynikającej z umowy przewozu, wprowadzony został dopiero w § 37 Regulaminu przewozu przesyłek towarowych, załączonego do

[1]) Odpowiadają im §§ 1, 9 (ust. 1) i 10 (ust. 1) obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych, wprowadzonego przez rozporz. Ministra Komunik. z dn. 21 września 1931 r. Dz. U. Nr. 93 poz. 721. Regulamin ten zamieszczony w końcu książki jako aneks XV.

[2]) Artykuły te odpowiadają §§ 6 i 8 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych (p. aneks XV).

[3]) Patrz odsyłacz pod tezą 5.

[4]) Artykułowi 57 Przep. przewoz. z dn. 13. VI. 1921 r. odpowiada ust. 1 § 7, a artykułowi 76 — ust. 9 — 20 § 16 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych (p. aneks XV).

[5]) Obecnie § 7 ust. 14 p. „b" i ust. 16 Regulaminu przewozu przesyłek towarowych, wprowadzonego przez rozporz. Min. Komunik. z dn. 21 września 1931 r.

[1]) Artykułowi 76 Przep. przewoz. z dn. 13. VI. 1921 r. odpowiadają ust. 9 — 20 § 16, a artykułowi 99 — §§ 40 i 41 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych (p. aneks. XV).

[2]) Artykułowi temu odpowiada § 24 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych na kolejach żelaznych (p. aneks XV).

[3]) P. odsyłacz pod tezą 11.

[4]) Odpowiada mu § 28 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych (p. Aneks XV).

[5]) Odpowiada mu § 36 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych (p. aneks XV).

[6]) Patrz odsyłacz pod tezą 14.

rozporz. Ministra Komunikacji z dn. 9 października 1928 r.[1]) (Dz. U. Nr. 89 poz. 783), poprzednie zaś przepisy przewozowe polskie takiego postanowienia nie zawierały. (S. N. 208/29).

18. Stosownie do § 37 Regulaminu przewozu przesyłek towarowych (Dz. U. Nr. 89/1928 r. poz. 783)[2]) zasądzenie odsetek od dnia reklamacji dotyczy roszczeń z umowy o przewóz i przepis ten nie może mieć zastosowania w przypadku wytoczenia powództwa o zwrot opłat, pobranych nienależnie przez kolej za sortowanie wagonów, podstawionych na bocznicę. (S. N. orz. 20 listopada 1931 r. Nr. I C — 788/31, O. S. P. 445/XI).

19. W przepisie art. 97 ust. 2 p. „d" Przepisów przewozowych, stanowiących załącznik do Dz. U. Nr. 42 z r. 1925 poz. 293[3]), słowa „brak" i „wada" zostały użyte przez prawodawcę równoznacznie dla określenia odpowiedzialności kolei za ewentualną szkodę, gdy przy odbiorze towaru nie dało się zzewnątrz zauważyć, w jakim stanie nadeszła przesyłka, nadana do przewozu. (S. N. 158/31).

20. Z treści art. 71 i 98 Przepisów przewoz., wprowadzonych przez rozp. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r.[4]), wynika, iż ustanowione przez nie terminy mają znaczenie szczególnych terminów przedawnienia umarzającego, nie zaś terminów prekluzyjnych, i przeto upływ terminu, zakreślonego przez art. 71, nie może być bez powołania się strony zainteresowanej podnoszony z urzędu przez sądy wyrokujące. (S. N. 55/28).

21. Ponieważ art. 98 Przepisów przewoz., wprowadzonych przez rozporz. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r.[5]) nie obejmuje przypadku sprzedaży przesyłki przez licytację, kwestja przedawnienia pretensji właściciela ładunku na kolei żelaznej o sumę, otrzymaną przy sprzedaży na licytacji niewykupionej przez odbiorcę przesyłki, winna być rozpoznana z punktu widzenia art. 135 i 136 Og. Ust. ros. kolei żel., której postanowienia, nie uregulowane odmiennie w przepisach przewozowych polskich, dotychczas pozostały w mocy. (S. N. 100/31).

22. Za odbiorcę przesyłki, uprawnionego do zgłoszenia na zasadzie art. 99 Przepisów przewoz., wprowadzonych przez rozporz. Min. Kol. z dn. 13 czerwca 1921 r.[6]), roszczeń, opartych na umowie przewozu przesyłki koleją żelazną, nie może być uznany nikt inny oprócz tej osoby, która została wskazana jako odbiorca przez nadawcę przesyłki w liście przewozowym, i stwierdzić swych uprawnień w tym względzie nie może zapomocą żadnego innego dowodu, jak tylko na podstawie listu przewozowego, oczywiście, poza przypadkami z art. 1348 K. C.[7]). (S. N. 153/27).

23. Korzystanie z taryfy ulgowej, jako prawa wyjątkowego, wymaga ścisłego spełnienia warunków dla zastosowania tej taryfy, nie mogą być przeto w przypadku brane pod uwagę ani zamiar nadawcy przesyłki, ani okoliczności późniejsze. (S. N. 127/31, 212/31).

24. Przesyłki pośpieszne, co do których zawarta została na zasadzie p.p. 7 i 8 części II Taryfy towarowej polskich kolei żelaznych, stanowiącej załącznik do rozporz. Ministra Kolei z dn. 30 listopada 1924 r. (Dz. U. Nr. 117 poz. 1061)[1]), specjalna umowa, wyrażona bądź w liście przewozowym, bądź w drodze żądania na piśmie, o przewozie takiej przesyłki pociągiem osobowym zwykłym lub pośpiesznym, za co kolej pobiera osobną dopłatę do przewoźnego, nie mogą być utożsamiane ze zwykłemi przesyłkami pośpiesznemi, o których mowa jest w art. 75 cz. I Taryfy ogólnej (zał. do Dz. U. Nr. 42 z r. 1925 poz. 293)[2]); ponieważ dla powyższych wyjątkowych przesyłek pośpiesznych przepisy przewozowe nie przewidują terminu dostawy, należy uznać, że termin ten upływa z chwilą nadejścia według rozkładu jazdy właściwego pociągu osobowego. (S. N. 192/31).

25. Załadowanie do jednego wagonu partyj marszrutowych, przewidzianych w art. 19 Taryfy towarowej polskich kolei normalno-torowych (załącznik do Dz. U. z 1927 r. Nr. 112 poz. 953), nie może być uzależnione od uznania kolei, lecz musi być poczytane za jej obowiązek, od którego wykonania może być zwolniona tylko w razie złożenia dowodu, iż z racji szczególnych okoliczności (naprz. braku wagonów wystarczającej siły nośnej, wielkiej objętości partji marszrutowej, uniemożliwiającej zmieszczenie jej w jednym wagonie, i t. p.) załadowanie, wymagane przez art. 19 Taryfy, nie mogło być dokonane, wskutek czego wysyłający pozbawiony został prawa do zniżki opłat przewozowych. Gdyby nawet kolej miała do dyspozycji jedynie wagony o sile nośnej, przewyższającej 10.000 kg. lub wogóle wagę partji marszrutowej, byłaby obowiązana w takim przypadku do załadowania partji do jednego wagonu o większej sile nośnej, nie mogłaby zaś jej rozdrobnić na części z naładowaniem do różnych wagonów. (S. N. 14/31).

26. Art. 19 Taryfy towarowej polskich kolei normalno-torowych (załącznik do Dz. U. z 1927 r. Nr. 112 poz. 953) nie upoważnia kolei do przetrzymywania przyjętych do przewozu ładunków, tworzących partję marszrutową, i na mocy przepisów przewozowych przesyłki powinny być wysyłane z zachowaniem kolejności, w jakiej były przyjęte do przewozu. (S. N. 14/31).

Konwencja Międzynarodowa, podpisana w Bernie 23 października 1924 r. o przewozie osób i bagażu kolejami żelaznemi. (Dz. U. 1928 r. Nr. 73 poz. 665).[3])

Art. 1. Koleje żelazne i przewozy, do których stosuje się Konwencję.

§ 1. Konwencję niniejszą stosuje się do wszystkich przewozów osób i bagażu za międzynarodowemi dowodami przewozowemi, dokonywanych na obszarze co najmniej dwóch umawiających się Państw wyłącznie po linjach, zamieszczonych w liście, sporządzonej zgodnie z artykułem 58 Konwencji niniejszej.

§ 2. Konwencja niniejsza nie ma jednak zastosowania:

1. Do przewozów, przy których stacje wyjazdu (wysłania) i przybycia znajdują się na obszarze tego samego Państwa, dokonywanych na obszarze innego Państwa tylko tranzytem:

a) jeżeli linje tranzytowe eksploatuje kolej żelazna tego Państwa, skąd wyjeżdża podróżny (wysyła się bagaż);

---

[1]) Obecnie § 37 Regulaminu przewozu przesyłek towarowych, wprowadzonego przez rozporz. Min. Komunik. z dn. 21 września 1931 r. (p. aneks XV).

[2]) Patrz odsyłacz pod tezą 17.

[3]) Przepis ten w obecnie obowiązującym Regulaminie przewozu przesyłek towarowych (p. aneks XV) otrzymał brzmienie zmienione (ust. 4 § 44).

[4]) Artykułom 71 i 98 Przep. przewoz. z dn. 13. VI. 1921 r. odpowiada § 45 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych (p. aneks XV).

[5]) Patrz odsyłacz pod tezą 20.

[6]) Odpowiadają mu §§ 40 i 41 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych (p. aneks XV), zawierając jednak odmienną redakcję.

[7]) Art. 1348 Kod. Cyw. Nap. dotyczy przypadków, kiedy niepodobna było wierzycielowi zaopatrzyć się w dowód pisemny zobowiązania względem niego zaciągniętego.

[1]) Obecnie pp. 7 i 8 cz. II Taryfy towarowej, wprowadzonej przez rozporządzenie Ministra Komunik. z dn. 6 grudnia 1927 r. (Dz. U. Nr. 112 poz. 953).

[2]) Odpowiada § 11 obecnie obowiązującego Regulaminu przewozu przesyłek towarowych.

[3]) Zgodnie z oświadczeniem rządowem z dn. 8 lutego 1928 r. weszła w życie w dn. 1 października 1928 r.

b) nawet wówczas, gdy linje tranzytowe nie są eksploatowane przez kolej żelazną tego Państwa, skąd wyjeżdża podróżny (wysyła się bagaż), lecz interesowane koleje żelazne zawarły odrębne układy, na mocy których przewozów tych nie uważa się za międzynarodowe.

2. Do przewozów między stacjami dwóch Państw sąsiednich, jeżeli przewozu na całej przestrzeni dokonywują koleje żelazne jednego z tych Państw i żadne z tych Państw nie sprzeciwia się temu.

§ 3. Taryfy ustalają relacje, w których wydaje się międzynarodowe bilety i kwity bagażowe.

Art. 28. Odpowiedzialność za przewóz podróżnych, bagażu ręcznego i zwierząt.

§ 1. Odpowiedzialność kolei żelaznej za śmierć lub kalectwo, którym uległ podróżny wskutek wypadku z pociągiem, jak również za szkody, spowodowane spóźnieniem się lub odwołaniem pociągu albo brakiem połączenia, określają ustawy i regulaminy Państwa, gdzie zdarzenie nastąpiło. Do wypadków tych nie stosuje się postanowień, zawartych w tytule niniejszym.

§ 2. Za bagaż ręczny i zwierzęta, nad któremi nadzór w myśl artykułu 15 należy do podróżnego, kolej żelazna odpowiada tylko wówczas, jeżeli szkoda powstała z jej winy.

§ 3. W wypadkach powyższych nie ma zastosowania zasada współodpowiedzialności kolei żelaznych.

Art. 29. Współodpowiedzialność kolei żelaznych za bagaż.

§ 1. Kolej żelazna, która przyjęła bagaż do przewozu, wydając międzynarodowy kwit bagażowy, odpowiada za dokonanie przewozu na całym przebiegu aż do wydania bagażu.

§ 2. Każda następna kolej żelazna, przez sam fakt przyjęcia bagażu przystępuje do udziału w umowie o przewóz i przejmuje obowiązki z niej wynikające, co nie narusza jednak postanowień artykułu 42 § 2, dotyczących kolei przeznaczenia.

Art. 30. Rozmiar odpowiedzialności.

§ 1. Kolej żelazna odpowiada na warunkach określonych w rozdziale niniejszym, za szkodę powstałą wskutek całkowitego lub częściowego zaginięcia albo uszkodzenia bagażu od chwili przyjęcia do przewozu, aż do wydania, bądź to wskutek opóźnienia dostawy.

§ 2. Kolej żelazną zwalnia się od tej odpowiedzialności w wypadku całkowitego lub częściowego zaginięcia albo uszkodzenia bagażu, jeżeli udowodni, że szkoda powstała z winy podróżnego, skutkiem przyrodzonej właściwości bagażu lub skutkiem siły wyższej.

Kolej nie odpowiada za szkodę, powstałą z powodu szczególnej właściwości bagażu, wadliwego opakowania lub nadania jako bagaż przedmiotów wyłączonych od przewozu.

Jeżeli podług okoliczności danego wypadku szkoda mogła wyniknąć skutkiem niebezpieczeństwa, wynikającego bądź to ze szczególnej właściwości bagażu, bądź też z wadliwego opakowania, bądź wreszcie z tego powodu, że bagaż składał się z przedmiotów niedopuszczonych do przewozu, jako bagaż, to istnieje domniemanie, że szkoda wynikła rzeczywiście z jednej z tych przyczyn, o ile osoba uprawniona nie udowodni, że szkoda nie jest ich następstwem.

§ 3. Kolej żelazna wolna jest również od odpowiedzialności za szkodę wynikłą wskutek opóźnienia dostawy, jeżeli udowodni, że opóźnienie zostało spowodowane okolicznościami, których kolej żelazna nie mogła uniknąć i którym nie mogła zapobiec.

Art. 41. Osoby uprawnione do wnoszenia skargi sądowej przeciw kolei żelaznej.

Prawo do wniesienia przeciw kolei żelaznej skargi sądowej z umowy o przewóz, służy osobie, która przedstawi bilet względnie kwit bagażowy lub w braku tych dokumentów, udowodni je w inny sposób.

Art. 44. Wygaśnięcie roszczeń przeciw kolei żelaznej z tytułu umowy o przewóz bagażu.

§ 1. Z chwilą odbioru bagażu wygasa wszelkie roszczenie przeciw kolei żelaznej z tytułu umowy o przewóz.

§ 2. Roszczenie nie wygasa:

1. jeżeli podróżny udowodni, że szkoda wynikła wskutek złego zamiaru lub ciężkiego zaniedbania ze strony kolei żelaznej;

2. w razie reklamacji z tytułu opóźnionej dostawy, jeżeli ją wniesiono do jednej z kolei żelaznych, wymienionych w artykule 42 § 2 w terminie nie przekraczającym 14 dni, nie wliczając dnia odbioru;

3. w razie reklamacji z powodu częściowego zaginięcia lub uszkodzenia:
   a) jeżeli zaginięcie lub uszkodzenie stwierdził podróżny, zgodnie z artykułem 43 przed odbiorem bagażu;
   b) jeżeli stwierdzenia szkody, którego należało dokonać, zgodnie z artykułem 43, zaniedbano jedynie z winy kolei żelaznej;

4. w razie reklamacji za niedostrzegalne szkody, które stwierdzono po odbiorze, pod warunkiem:
   a) że kolej żelazna nie wyraziła wobec podróżnego gotowości sprawdzenia bagażu na stacji przybycia;
   b) że z żądaniem stwierdzenia szkody, zgodnie z artykułem 43, wystąpiono bezpośrednio po wykryciu szkody, nie później niż w ciągu 3 dni po odbiorze bagażu;
   c) że podróżny udowodni, że szkoda powstała w czasie między przyjęciem do przewozu i wydaniem;

5. jeżeli przedmiotem żądania jest zwrot uiszczonych opłat.

§ 3. Podróżny może odmówić przyjęcia bagażu, dopóki nie przystąpiono do żądanego sprawdzenia bagażu, celem ustalenia szkody, istniejącej według twierdzenia podróżnego.

Zastrzeżenia, poczynione przy odbiorze bagażu, nie mają znaczenia, o ile kolej żelazna ich nie uznała.

§ 4. Jeżeli przy wydawaniu bagażu okaże się brak niektórych sztuk, wymienionych w kwicie bagażowym, podróżny może żądać, przed przyjęciem reszty sztuk, aby kolej żelazna wydała mu zaświadczenie o braku.

§ 5. Odpowiedzialność kolei żelaznej za całkowite zaginięcie wygasa, jeżeli na stacji przeznaczenia nie zażądano bagażu w przeciągu 6 miesięcy po przybyciu pociągu, którym należało przewieźć bagaż; niezależnie jednak od tego kolej żelazna ma obowiązek zawiadamiać w każdym czasie podróżnego o późniejszem odnalezieniu bagażu, o ile bagaż zawiera wskazówki potrzebne do odszukania jego adresu.

Art. 45. Przedawnienie skarg z tytułu umowy o przewóz.

§ 1. Skargi z tytułu umowy o przewóz ulegają przedawnieniu po roku, o ile należnej kwoty nie ustalono wcześniej w drodze uznania, ugody lub przez wyrok sądowy.

Przedawnienie następuje natomiast po trzech latach, jeżeli chodzi o skargę z tytułu szkody, spowodowanej złym zamiarem lub ciężkiem zaniedbaniem, bądź o skargę w wypadku oszustwa, wspomnianym w artykule 38.

§ 2. Przedawnienie liczy się:

a) dla roszczeń o odszkodowanie z powodu częściowego zaginięcia, uszkodzenia lub opóźnienia dostawy:
od dnia, w którym bagaż wydano;

b) dla roszczeń o odszkodowanie z powodu całkowitego zaginięcia:
od dnia, w którym bagaż powinien był być wydany;

c) dla roszczeń o uiszczenie lub zwrot opłat przewozowych, należności dodatkowych lub dopłat, albo dla roszczeń o sprostowanie obliczenia opłat przewozowych w razie nieprawidłowego zastosowania taryfy lub pomyłki w obliczaniu — od dnia uiszczenia opłat przewozowych, należności dodatkowych lub dopłaty, w razie zaś nieuiszczenia: od dnia, w którym powinno było ono nastąpić;

d) dla roszczeń o uiszczenie dopłaty żądanej przez władzę celną:
od dnia zażądania dopłaty przez władzę celną;

e) dla innych roszczeń, dotyczących przewozu podróżnych:
od dnia wygaśnięcia ważności biletu.

Dnia, wskazanego jako początek terminu przedawnienia, nie wlicza się nigdy do tego terminu.

§ 3. Bieg przedawnienia wstrzymuje się w razie złożenia kolei żelaznej, zgodnie z artykułem 40, pisemnej reklamacji w drodze administracyjnej. Przedawnienie zaczyna biec na nowo od dnia, w którym kolej żelazna udzieliła pisemnie odmownej odpowiedzi i zwróciła załączniki, przedstawione przy reklamacji. Obowiązek złożenia dowodu na wniesienie reklamacji lub o udzieleniu odpowiedzi i zwróceniu załączników ciąży na tym, kto się na dany fakt powołuje.

Dalsze reklamacje nie wstrzymują biegu przedawnienia.

§ 4. Poza powyższemi postanowieniami wstrzymanie i przerwę przedawnienia normują ustawy i regulaminy Państwa, w którem wniesiono skargę.

Konwencja Międzynarodowa podpisana w Bernie 23 października 1924 r. o przewozie towarów kolejami żelaznemi. (Dz. U. 1928 r. Nr. 73, poz. 667).[1])

Art. 8. Zawarcie umowy o przewóz. Wtórnik listu przewozowego.

§ 1. Umowę o przewóz uważa się za zawartą z chwilą kiedy stacja nadawcza przyjęła do przewozu towar wraz z listem przewozowym. Stacja nadawcza stwierdza przyjęcie, wyciskając na liście przewozowym stempel z datą przyjęcia.

§ 2. Ostemplowania należy dokonać natychmiast po całkowitem dostarczeniu przesyłki wyszczególnionej w liście przewozowym i po wniesieniu opłat, które przyjął na siebie nadawca. Jeżeli nadawca tego zażąda, ostemplowania należy dokonać w jego obecności.

§ 3. List przewozowy, opatrzony stemplem, stanowi dowód umowy o przewóz.

§ 4. W stosunku jednak do przesyłek, których załadowanie stanowi obowiązek nadawcy w myśl przepisów taryfowych lub umów z nim zawartych, o ile na stacii nadawczej umowy takie są dozwolone, to dane listu przewozowego, dotyczące wagi, bądź to ilości sztuk, stanowią dowód przeciw kolei żelaznej tylko wówczas, gdy kolej żelazna sprawdziła wagę i ilość sztuk, oraz poświadczyła to w liście przewozowym.

§ 5. Kolej żelazna jest obowiązana poświadczyć przyjęcie towaru i datę przyjęcia go do przewozu na wtórniku listu przewozowego, który nadawca winien przedstawić kolei jednocześnie z listem przewozowym.

Wtórnik ten nie ma znaczenia ani listu przewozowego towarzyszącego przesyłce, ani konosamentu.

[1]) **Przyp. tłum.** Na mocy oświadczenia rządowego z dn. 8 lutego 1928 r. Konwencja niniejsza weszła w życie dn. 1 października 1928 r. Przed tą datą obowiązywała w tymże przedmiocie konwencja, podpisana w Bernie 14 października 1890 r. z późniejszemi zmianami, do której Polska, zgodnie z zobowiązaniem, przyjętem w aneksie do Traktatu Wersalskiego, przystąpiła w dn. 24 lutego 1922 r. — Konwencja ta była ogłoszona w Dzienniku Ustaw za r. 1924 Nr. 76 poz. 685.

Z § 4 art. 8 Konwencji Berneńskiej o przewozie towarów wynika, że dla uchylenia mocy dowodowej listu przewozowego, opatrzonego stemplem stacji nadawczej, względem zamieszczonych w nim danych co do wagi przesyłki, nie wystarcza sam fakt załadowania przesyłki przez wysyłającego, lecz jest niezbędne, by taki sposób załadowania miał prawne oparcie w odnośnych taryfach albo też w dopuszczonych w danem państwie szczególnych umowach. (S. N. 166/29).

Art. 26. Współodpowiedzialność kolei żelaznych.

§ 1. Kolej żelazna, która przyjęła do przewozu przesyłkę wraz z listem przewozowym, odpowiada za dokonanie przewozu na całym przebiegu aż do wydania.

§ 2. Każda następna kolej żelazna przez sam fakt przyjęcia przesyłki wraz z pierwotnym listem przewozowym uczestniczy w umowie o przewóz według brzmienia tego dokumentu i przejmuje obowiązki z niej wynikające, co nie narusza jednak postanowień artykułu 42, § 3, dotyczących kolei przeznaczenia.

§ 3. Odpowiedzialność kolei żelaznej, oparta na Konwencji niniejszej, ustaje na stacji przeznaczenia wskazanej w liście przewozowym, nawet wówczas, jeżeli nadawca wskazał inne miejsce przeznaczenia. Przy przewozie poza stację przeznaczenia stosuje się ustawy i regulaminy wewnętrzne.

Art. 27. Rozmiar odpowiedzialności.

§ 1. Kolej żelazna odpowiada pod warunkami, określonemi w rozdziale niniejszym, za szkodę, powstałą wskutek całkowitego lub częściowego zaginięcia przesyłki, albo jej uszkodzenia od chwili przyjęcia do przewozu aż do wydania, bądź to wskutek opóźnienia dostawy.

§ 2. Kolej żelazna wolna jest od tej odpowiedzialności w wypadku całkowitego lub częściowego zaginięcia albo uszkodzenia, jeżeli udowodni, że szkoda powstała z winy osoby uprawnionej, skutkiem zlecenia tejże osoby, nie wynikającego z winy kolei żelaznej, skutkiem przyrodzonej właściwości towaru (wewnętrze zepsucie, ubytek, wyciek zwykły i t. d.) lub skutkiem siły wyższej.

§ 3. Kolej żelazna wolna jest od odpowiedzialności za szkodę wynikłą wskutek opóźnienia dostawy, jeżeli udowodni, że opóźnienie zostało spowodowane okolicznościami, których kolej żelazna nie mogła uniknąć i którym nie mogła zapobiec.

Art. 28. Ograniczenia odpowiedzialności za szkody, mogące wyniknąć z pewnych przyczyn.

§ 1. Kolej żelazna nie odpowiada za szkody, które wynikły z jednej lub kilku przyczyn następujących:

a) z niebezpieczeństwa, połączonego z przewozem w wagonach niekrytych towarów, które przewozi się w ten sposób, bądź to na zasadzie przepisów taryfowych, bądź to na zasadzie układu zawartego z nadawcą i wspomnianego w liście przewozowym;

b) z niebezpieczeństwa, wynikającego bądź z braku, bądź z wadliwości opakowania towarów, które wskutek przyrodzonych swych właściwości narażone są na ubytek lub uszkodzenie, w razie nieopakowania;

c) z niebezpieczeństwa, połączonego z czynnościami naładunkowemi lub wyładunkowemi, albo też wynikającego z wadliwego załadowania w stosunku do towarów ładowanych przez nadawcę lub wyładowywanych przez odbiorcę, stosownie do przepisów taryfowych, lub stosownie do układu, zawartego z nadawcą i wspomnianego w liście przewozowym, bądź to stosownie do układu, zawartego z odbiorcą;

d) ze szczególnego niebezpieczeństwa zaginięcia, całkowitego lub częściowego, lub też uszkodzenia, mianowicie przez połamanie, rdzę, powstające samoistnie zepsucie wewnętrzne, nadzwyczajny wyciek, wyschnięcie i rozsypanie, na jakie narażone są pewne towary z przyczyn zależnych od ich przyrodzonych właściwości;

e) z niebezpieczeństwa, wynikającego wskutek tego, że przedmioty, wyłączone od przewozu wysłano pomimo to pod nazwą niezgodną z rzeczywistością, nieścisłą lub niedostateczną, lub też przedmioty, przyjmowane do przewozu tylko warunkowo wysłano pod nazwą niezgodną z rzeczywistością, nieścisłą lub niedostateczną, albo bez zachowania przez nadawcę przepisanych środków ostrożności;

f) ze szczególnego niebezpieczeństwa, które pociąga za sobą przewóz dla żywych zwierząt;

g) z niebezpieczeństwa, któremu miał zapobiec dozorca żywych zwierząt lub towarów, jeżeli przewóz tych zwierząt lub tych towarów powinien odbywać się pod dozorem stosownie do postanowień bądź to niniejszej Konwencji, bądź taryf, bądź układu zawartego z nadawcą i wymienionego w liście przewozowym.

§ 2. Jeżeli z okoliczności danego faktu wynika, że szkoda mogła nastąpić wskutek jednej lub kilku z tych przyczyn, to dopóki osoba uprawniona nie udowodni rzeczy przeciwnej, zachodzi domniemanie, że szkoda powstała wskutek tych przyczyn.

Art. 32. Wysokość odszkodowania w razie uszkodzenia przesyłki.

W razie uszkodzenia kolej żelazna obowiązana jest, z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w artykule 34, zapłacić kwotę, o którą obniżyła się wartość przesyłki bez dalszego odszkodowania, z zastrzeżeniem wyjątków, przewidzianych w artykułach 35 i 36.

Odszkodowanie nie może jednak przewyższać:

a) jeżeli cała przesyłka doznała obniżenia wartości przez uszkodzenie,

kwoty, którą należałoby zapłacić na wypadek zaginięcia całej przesyłki,

b) jeżeli tylko część przesyłki doznała obniżenia wartości przez uszkodzenie,
kwoty, którą należałoby zapłacić na wypadek zaginięcia części, która doznała obniżenia wartości.

Art. 36. Wysokość odszkodowania w razie złego zamiaru lub ciężkiego zaniedbania ze strony kolei żelaznej.

We wszystkich wypadkach, w których całkowite lub częściowe zaginięcie, uszkodzenie albo opóźniona dostawa towaru, mają za przyczynę zły zamiar lub ciężkie zaniedbanie ze strony kolei żelaznej, osobie uprawnionej należy się pełne odszkodowanie za udowodnione straty do podwójnej wysokości kwot maksymalnych, przewidzianych, zależnie od wypadku, w artykułach 29, 32, 33, 34 i 35.

Art. 41. Osoby uprawnione do wnoszenia skargi sądowej przeciw kolei żelaznej.

§ 1. Prawo do wniesienia skargi sądowej o zwrot kwoty zapłaconej z tytułu umowy o przewóz służy tylko osobie, która dokonała zapłaty.

§ 2. Prawo do wniesienia skargi sądowej z tytułu zaliczeń, przewidzianych w artykule 19, służy tylko nadawcy.

§ 3. Prawo do wniesienia przeciw kolei żelaznej innych skarg sądowych, wynikających z umowy o przewóz, służy:
nadawcy, dopóki posiada prawo zmiany umowy o przewóz, według brzmienia artykułu 21, odbiorcy, od chwili gdy otrzymał list przewozowy lub skorzystał z prawa przysługującego mu na mocy artykułu 16, § 3.

Wnosząc skargę sądową, nadawca winien przedstawić wtórnik listu przewozowego. Nadawca nie posiadający wtórnika, może wnieść skargę przeciw kolei żelaznej jedynie z upoważnienia odbiorcy, lub jeżeli udowodni, że odbiorca odmówił przyjęcia towaru.

Art. 44. Wygaśnięcie roszczeń przeciw kolei żelaznej z tytułu umowy o przewóz.

§ 1. Z chwilą odbioru przesyłki wygasa przeciw kolei żelaznej wszelkie roszczenie z tytułu umowy o przewóz.

§ 2. Roszczenie nie wygasa:

1. jeżeli osoba uprawniona udowodni, że szkoda wynikła wskutek złego zamiaru lub ciężkiego zaniedbania ze strony kolei żelaznej;

2. w razie reklamacji z tytułu opóźnionej dostawy, jeżeli ją wniesiono do jednej z kolei żelaznych, wymienionych w artykule 42, § 3, w terminie nie przekraczającym 14 dni, nie wliczając dnia odbioru;

3. w razie rekłamacji z powodu częściowego zaginięcia lub uszkodzenia:

a) jeżeli osoba uprawniona stwierdziła zaginięcie lub uszkodzenie zgodnie z artykułem 43, przed odbiorem przesyłki;

b) jeżeli stwierdzenia szkody, którego należało dokonać, stosownie do artykułu 43, zaniedbano jedynie z winy kolei żelaznej;

4. w razie reklamacji za niedostrzegalne szkody, które stwierdzono po odbiorze pod warunkiem:

a) że kolej żelazna nie wyraziła wobec osoby uprawnionej gotowości sprawdzenia przesyłki na stacji przeznaczenia;

b) że z żądaniem stwierdzenia szkody, zgodnie z artykułem 43, wystąpiono bezpośrednio po wykryciu szkody, nie później niż w ciągu 7 dni po odbiorze przesyłki;

c) że osoba uprawniona udowodni, że szkoda powstała w czasie między przyjęciem do przewozu i wydaniem;

5. jeżeli przedmiotem żądania jest zwrot zapłaconych kwot lub też zaliczeń, przewidzianych art. 19.

§ 3. Osoba uprawniona może odmówić przyjęcia przesyłki nawet po otrzymaniu listu przewozowego i zapłaceniu należności przewozowej, dopóki nie przystąpiono do żądanego sprawdzenia towaru celem ustalenia szkody, istniejącej według twierdzenia osoby uprawnionej.

Zastrzeżenia poczynione przy odbiorze przesyłki nie mają znaczenia, o ile kolej żelazna ich nie uznała.

§ 4. Jeżeli przy wydawaniu okaże się brak niektórych sztuk, wymienionych w liście przewozowym, osoba uprawniona może stwierdzić na pokwitowaniu, przwidzianem w § 1 artykułu 16, nieotrzymanie sztuk, które należy dokładnie wyszczególnić.

Art. 45. Przedawnienie skarg z tytułu umowy o przewóz.

§ 1. Skargi z tytułu umowy o przewóz ulegają przedawnieniu po roku, o ile należnej kwoty nie ustalono wcześniej w drodze uznania, ugody, lub przez wyrok sądowy.

Przedawnienie następuje natomiast po trzech latach, o ile chodzi:

a) o skargę nadawcy w sprawie wypłaty zaliczenia, pobranego przez kolej żelazną od odbiorcy;

b) o skargę z tytułu szkody, spowodowanej złym zamiarem lub ciężkiem zaniedbaniem;

c) o skargę z tytułu oszustwa, przwidzianego w artykule 38.

§ 2. Przedawnienie liczy się:

a) dla roszczeń o odszkodowanie z powodu częściowego zaginięcia, uszkodzenia lub opóźnienia dostawy:
od dnia, w którym nastąpiło wydanie;

b) dla roszczeń o odszkodowanie z powou całkowitego zaginięcia:
od dnia upłynięcia terminu dostawy;

c) dla roszczeń lub zwrot opłat przewozowych, należności dodatkowych lub dopłat, albo dla roszczeń o sprostowaniu obliczenia opłat przewozowych w razie nieprawidłowego zastosowania taryfy lub pomyłki w obliczaniu:

od dnia uiszczenia opłat przewozowych, należności dodatkowych lub dopłaty, w razie zaś nieuiszczenia, od dnia nadania przesyłki do przewozu;

d) dla roszczeń z tytułu zaliczeń przewidzianych w artykule 19: od 90-go dnia po upływie terminu dostawy;

e) dla roszczeń o uiszczenie dopłaty żądanej przez władzę celną: od dnia zażądania dopłaty przez władzę celną.

Dnia wskazanego jako początek terminu przedawnienia, nie wliczas się nigdy do tego terminu.

§ 3. Bieg przedawnienia wstrzymuje się w razie złożenia pisemnej reklamacji w drodze administracyjnej kolei żelaznej, zgodnie z artykułem 40. Przedawnienie zaczyna biec na nowo od dnia, w którym kolej żelazna udzieliła pisemnie odmownej odpowiedzi i zwróciła załączniki przedstawione przy reklamacji. Obowiązek dowodu na wniesienia reklamacji lub udzielenia odpowiedzi i zwrócenia załączników ciąży na tym, kto się na dany fakt powołuje.

Dalsze reklamacje nie wstrzymują biegu przedawnienia.

§ 4. Poza powyższemi postanowieniami, wstrzymanie i przerwę przedawnienia normują ustawy i regulaminy Państwa, w którem wniesiono skargę.

Oświadczenie rządowe z dn. 1 sierpnia 1929 r. w sprawie wejścia w życie załącznika I do konwencji międzynarodowej o przewozie towarów kolejami żelaznemi, podpisanej w Bernie 23 października 1924 roku, w nowej redakcji uchwalonej przez komisję rzeczoznawców. [1]) (Dz. U. Nr. 70 poz. 532).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem. (Dz. U. Nr. 31 poz. 294).

Art. 64. Przedsiębiorca jest odpowiedzialny za zaginięcie lub uszkodzenie przyjętych do przewozu przesyłek bagażowych lub towarowych od chwili zawarcia umowy o przewóz (art. 48) do chwili wydania przesyłki, o ile nie udowodni, że zaginięcie lub uszkodzenie ich powstało:

a) z winy wysyłającego,

b) z powodu niedostatecznego opakowania przesyłki,

c) z powodu właściwości przesyłki lub

d) z powodu siły wyższej.

Art. 65. Odpowiedzialność przedsiębiorcy za zaginięcie lub uszkodzenie przesyłki bagażowej lub towarowej ogranicza się do wysokości dwustu złotych za przesyłkę. Jeżeli jednak wysyłający złoży specjalną deklarację o wyższej wartości przesyłki, wówczas przedsiębiorca jest obowiązany zapłacić sumę zadeklarowaną, chyba że udowodni, iż suma ta jest wyższa od rzeczywistej szkody.

[1]) Załącznik ten zawiera przepisy, dotyczące przedmiotów, dopuszczanych do przewozu na pewnych warunkach.

Art. 66. Przyjęcie przez odbiorcę przesyłki bez zastrzeżeń stanowi dowód dostarczenia przesyłki w stanie dobrym, zgodnie z umową przewozową.

Jednakże w razie niewidocznego uszkodzenia przesyłki odbiorca może nie później niż w ciągu trzech dni od chwili faktycznego odbioru domagać się wynagrodzenia od przedsiębiorcy lub jego przedstawiciela w miejscu odbioru po uprzedniem stwierdzeniu szkody w sposób, określony w przepisach przewozowych.

Art. 67. Przedsiębiorca ponosi odpowiedzialność za przekroczenie terminu dostawy przesyłki; wolny jest jednak od odpowiedzialności, jeżeli przekroczenie terminu dostawy powstało z przyczyn od niego niezależnych.

Terminy dostawy przesyłek i granice odpowiedzialności przedsiębiorcy za przekroczenie terminu dostawy określą przepisy przewozowe.

Art. 68. Odbiorca ma prawo uznać przesyłkę za zaginioną, jeżeli przesyłka, zawierająca towar łatwo psujący się, nie będzie mu wydana w miejscu przeznaczenia w przeciągu trzech dni, a każda inna przesyłka w przeciągu dziesięciu dni, licząc od dnia upływu terminu dostawy.

Bieg terminu dostawy wstrzymuje się na cały czas przerwy, spowodowanej załatwieniem formalności celnych, akcyzowych, skarbowych oraz czynności władz administracyjnych.

Art. 70. Roszczenia o wynagrodzenie za szkody, zrządzone osobom trzecim, ulegają przedawnieniu z upływem lat dwóch, licząc od dnia, kiedy szkoda powstała, roszczenia zaś z tytułu umowy o przewóz — od dnia, w którym upłynął termin przylotu podróżnego, względnie termin dostawy.

1745. Instytucje *ziemskie*, gminy miejskie i gromady wiejskie, władze djecezjalne, klasztory, kościoły i wszelkie inne instytucje społeczne mogą zawierać z osobami prywatnemi umowy przedsiębiorstwa robót i dostawy na ogólnych zasadach wyżej wyłuszczonych, stosownie do służących każdej z nich uprawnień lub też za zezwoleniem swej zwierzchności.

1785 kw. 21 (16188) art. 152 p. 3; 154; 1798 list. 8 (18743); 1806 lut. 25 (22034); 1825 list. 20 (30585) art. 3; 1861 lut. 19 (36657), art. 22; 1864 st. I (40457) art. 102 — 104; (40458) art. 3, 5, 20; 1870 cz. 16 (48498).

PROJEKT M. S.: Art. 1745 skreśla się.

1746 *do* 2011. *Zastąpione przez postanowienia, oznaczone w uwadze do artykułu 1737.*

ROZDZIAŁ IV.

O pożyczce i użyczeniu mienia.

ODDZIAŁ 1.

O pożyczce.

2012. Pożyczka z zastawem majątków nieruchomych i ruchomych zawiera się według postanowień, wyrażonych w artykułach 1627—1653 i 1663—1678 o zastawie; postanowienia zaś o pożyczce poniżej ustalone dotyczą tylko pożyczek bez zastawu pomiędzy osobami prywatnemi i nie obejmują pożyczek, co do których postanowienia szczegółowe wyłuszczone są w ustawach instytucyj kredytowych.

UWAGA: Pożyczki instytucyj społecznych, prywatnych zakładów kredytowych oraz spółek i towarzystw przemysłowych i handlowych, zawarte zapomocą wypuszczenia umorzanych przez losowanie obligacyj, listów zastawnych i t. p. papierów procentowych, mogą za zezwoleniem Ministra Skarbu podlegać umorzeniu przedterminowemu na zasadach, wyłuszczonych w uwadze 1 do artykułu 47 działu I Ustawy kredytowej (wyd. r. 1903) w przedmiocie przedterminowego umorzenia pożyczek państwowych i przez rząd gwarantowanych.

1894 maj 23 (10645).

1. Pożyczka jest to umowa, na mocy której jedna ze stron — wierzyciel — wypożycza swój kapitał, darmo lub za pewne wynagrodzenie procentowe, drugiej stronie — dłużnikowi, który zobowiązuje się zwrócić zapożyczone pieniądze wraz z zastrzeżonemi za korzystanie z kapitału odsetkami. (S. C. 346/79).

2. Istotną cechę umowy pożyczki stanowi obowiązek zwrotu zapożyczonego kapitału, określenie zaś wynagrodzenia za korzystanie z kapitału oraz czasu trwania tego korzystania zależy od uznania stron; dlatego okoliczność, że zobowiązanie pożyczkowe wydane zostało z terminem płatności na żądanie i bez procentów, nie pozbawia go znaczenia obligu. (S. C. 281/77).

3. Istotna różnica między umową pożyczki a innemi podobnemi umowami polega na tem, że rzecz pożyczona przechodzi do zupełnego rozporządzenia dłużnika, który obowiązany jest do uiszczenia wierzycielowi pożyczonej sumy, a nie do zwrotu rzeczy w tym samym stanie, w jakim ją otrzymał. (S. C. 721/70).

4. Przepisy t. X cz. I Zw. Pr. o obligach nie obejmują pożyczek, zaciągniętych w formie zobowiązania wekslowego. (S. C. 123/03, 101/90).

5. Przepisy o pożyczce (art. 2012—2063 t. X cz. 1) nie zawierają żadnej pozytywnej wskazówki co do tego, iżby przedmiotem pożyczki mogły być tylko pieniądze, i niema podstaw ku temu, aby z liczby przedmiotów pożyczki wyłączać walory pieniężne, które mają ten sam charakter i obrót, co pieniądze; mogą więc stanowić przedmiot pożyczki papiery procentowe. (S. C. 38/92).

PROJEKT M. S. Uwaga do art. 2012 *skreśla się.*

I. O zawarciu pożyczki.

2013. Suma pożyczona powinna być wyrażona w monecie *rosyjskiej* (por. Ust. notar., wyd. r. 1914, art. 97).

1810 czer. 20 (24264) §§ 18, 19; 1812 kw. 9 (25080) art. 13; 1821 list. 24 (28814) art. 6; 1823 gr. 31 (29723); 1828 kw. 24 (1987); 1839 lip. 1 (12497); 1843 czer. 1 (16903); 1866 kw. 14 (43186), art. 97; 1898 mar. 27 (15187); 1899 czer. 7 (17120).

Uwaga: (dotyczy b. kraju zakaukaskiego).

P. tezę pod art. 1542.

PROJEKT M. S. Art. 2013. *Otrzymuje brzmienie następujące: „Pożyczać można pieniądze i inne rzeczy zamienne". Uwaga do art. 2013 skreśla się.*

T. XVI cz. 1 Zw. Pr. Ustawa notarjalna, wyd. r. 1914.

97. Akty powinny być pisane w języku *rosyjskim*, przytem w monecie *rosyjskiej*, *rosyjskich* miarach i wagach, bądź też z dołączeniem przeliczenia na nie, jeżeli, na żądanie stron, akt zawiera się w monecie, wagach i miarach cudzoziemskich.

1866 kw. 14 (43186) art. 97.

Patrz ustawy związkowe przytoczone pod art. 1540 i 1542.

2014. Pożyczka poczytuje się za nieważną, jeżeli w drodze sądowej zostanie ustalone:

1) że jest oną bezwalutowa (a);

2) że została zawarta oszukańczo, na szkodę konkursu, ogłoszonego dłużnikowi niewypłacalnemu (b);

3) że wynikła z gry lub zaciągnięta została dla gry ze świadomością o tem wierzyciela (c);

4) że jest lichwiarską (art. 2023[1]) (d).

(a) 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 67. — (b) tamże, cz. II, art. 68, 105. — (c) 1761 czer. 14 (11272) art. 5; czer. 16 (11275) art. 2; 1766 mar. 10 (12593); 1771 paźdz. 13 (13677); 1782 kw. 8 (15379) art. 67; 215 p. 5; 257 p. 5, 6.— (d) 1893 maj 24 (9654) I, II, V.

1. Sąd może powództwo, oparte na zobowiązaniu dłużnem, oddalić z powodu jego bezwalutowości tylko w tym razie, jeżeli na zasadzie przedstawionych dowodów stwierdzi istnienie okoliczności, w zupełności wyłączających możliwość otrzymania przez wierzyciela waluty pod jakąkolwiekbądź postacią. (S. C. 24/02).

2. P. tezę 3 pod art. 993.

3. Bezwalutowość obligu prywatnego, zaświadczonego trybem przepisanym, nie może być dowodzona zapomocą świadków. (S. C. 20/93).

4. Oblig nabiera mocy dopiero z chwilą przejścia go w posiadanie osoby, na której rzecz został wystawiony. (S. C. 137/82).

5. Przepis p. 3 art. 2014 t. X cz. 1 dopuszcza zarzut gry nietylko co do pożyczki, zaciągniętej ze świadomością o tem wypożyczającego dla gry lub z powodu gry, lecz odmawia wogóle skargi o dług z gry lub o uiszczenie zakładu.[1]) Dopuszczalność zarzutu gry, jako dotyczącego porządku publicznego, powinna być oceniana na podstawie prawa, obowiązującego w czasie wytoczenia powództwa w okręgu sądu, rozpoznającego roszczenie. (S. N. 106/30).

6. Zobowiązanie, wynikłe z gry, jest nieważne również w przypadku, gdy wierzyciel należność swoją przekazał osobie trzeciej. (S. C. 368/79).

7. Pieniądze, wypłacone przy grze, zwrotowi nie podlegają. (S. C. 368/79).

8. P. tezy 14—16 pod art. 1528.

[1]) P. jednak art. 2019.

PROJEKT M. S. Art. 2014 p. 2. Otrzymuje brzmienie następujące: „Gdy ją zmyślono na szkodę wierzycieli".

2015. Nie będą przyjęte żadne oświadczenia ani dłużnika, ani jego sukcesorów co do bezwalutowości obligów wieczystych.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 63.

Artykuł ten nie stoi na przeszkodzie zarządowi konkursowemu do zgłoszenia sporu co do bezwalutowości wystawionego przez dłużnika upadłego obligu wieczystego. (S. C. 101/75).

2016 *(dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej).*

PROJEKT M. S. Artykuły 2015 — 2016 skreślają się.

2017. Nie poczytuje się za bezwalutowe obligów, wydanych zamiast zapłaty w gotowiźnie za pracę, usługi, towary i wyroby oraz na zaspokojenie egzekucyj, wynikłych z umów.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 29 — 31.

1. Ustawa przewiduje tylko dwa przypadki niedostateczności lub wadliwości tytułu zobowiązania pożyczkowego, wskazane w p. 2 i 3 art. 2014 t. X cz. 1, i przeciwko aktom, wymienionym w art. 2017 t. X cz. 1, niedopuszczalny jest spór co do niedostateczności ich podstawy, oparty na niesumiennem wykonaniu przez wierzyciela świadczeń, na złym gatunku dostarczonych towarów i t. p. (S. C. 130/73).

2. Według przepisów t. X cz. 1 Zw. Pr. nie jest wymagane wymienienie w zobowiązaniu dłużnem przyczyny jego powstania (S. C. 15/71, 92/95) i przeto we wszystkich przypadkach, gdy niema wątpliwości, iż zobowiązanie wydane było z nieprzymuszonej woli stron, winno być na zasadzie samego faktu wydania zobowiązania poczytane, iż przyczyny, któremi się kierowały strony, odpowiadają rzeczywiście istniejącym między niemi stosunkom kredytowym; jeżeli więc oblig wydany został na zabezpieczenie tej czy innej czynności, nie może być uznany za bezwalutowy z tego tylko powodu, iż osoba, która go wydała, nie może być jeszcze zmuszona w drodze sądowej do wykonania czynności, zabezpieczonej przez zobowiązanie dłużne. (S. C. 92/95).

2018. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykułach 84, 85 i 1697 Kodeksu o karach (wyd. r. 1885), w artykułach 7 i 8 Ustawy o karach (wyd. r. 1914) i w artykule 492 Ustawy postępowania sądowego handlowego (wyd. r. 1903).*[1])

2019. Dług, wynikły z gry lub zaciągnięty dla gry, wówczas tylko poczytuje się za nieważny, gdy zaciągnięty został ze świadomością o tem wierzyciela (art. 2014, p. 3); pożyczka

[1]) **Przyp. tłum.** Art. 84 i 85 ros. Kodeksu o karach z r. 1885, oraz art. 7 i 8 Ustawy o karach (wyd. r. 1914) odpowiadają art. 43 polskiego Kod. Karn. z d. 11 lipca 1932 r. (Dz. U. Nr. 60 poz. 571) oraz art. 10 Prawa o wykroczeniach z tejże daty (tamże, poz. 572). Art. 1697 ros. Kod. o kar. z r. 1885 przewidywał korzystanie z fałszywych dokumentów (obecnie art. 187, 191, 193 i 194 Kod. Karn.). Art. 492 Ustawy postępowania sądowego handlowego (wyd. r. 1903) mówi o skutkach niezłożenia dowodów na poparcie zgłoszonego do masy konkursowej roszczenia do dłużnika upadłego.

zaś, zaciągnięta nawet dla gry, lecz bez świadomości o tem wierzyciela, zachowuje moc swą całkowitą.

1761 czer. 14 (11272) art. 5; czer. 16 (11275) art. 2; 1766 mar. 10 (12593); 1771 paźdź. (13677); 1782 kw. 8 (15379) art. 67, 215 p. 5; 257 p. 5, 6.

2020. Przy wszelkiego rodzaju pożyczkach wolno jest wyznaczać umówione odsetki za korzystanie z kapitału. Określenie wysokości tych odsetek pozostawione jest wzajemnemu porozumieniu stron.

1879 mar. 6 (59370) I, art. 1.

1. Odsetki są dwojakiego rodzaju: umowne i prawne. Pierwsze z nich ustanowione są za udzielone dłużnikowi z woli wierzyciela korzystanie z pieniędzy ostatniego, drugie — za samowolne korzystanie z cudzego kapitału, pod co podpada i zatrzymanie pożyczonej sumy po terminie płatności, lub też, jeżeli zobowiązanie pożyczkowe było wydane bez terminu czy też z terminem płatności na żądanie, po wyrażeniu przez wierzyciela życzenia otrzymania pożyczonej sumy z powrotem. Prawo do odsetek prawnych w przypadkach, gdy się one należą, a między innemi w razie wyżej wskazanego samowolnego zatrzymania pożyczonej sumy (art. 530 i 641 t. X cz. 1), służy wierzycielowi z mocy samego prawa; natomiast do odsetek umownych ma wierzyciel prawo tylko wtedy, gdy były one zastrzeżone, przyczem należą się w tej wysokości i na tych ściśle warunkach, jakie zostały ustanowione w umowie na zasadzie wzajemnego porozumienia się stron (S. C. 48/90).

2. Jeżeli w zobowiązaniu pożyczkowem ustalona została tylko stopa odsetek umownych, a o czasie, do którego ma trwać ich bieg, nie było wzmianki, to z ogólnego sensu umowy należy wyprowadzić wniosek, że odsetki te zostały zastrzeżone tylko na czas do upływu ustanowionego w umowie terminu płatności kapitału i że w razie nieuiszczenia kapitału w terminie wierzyciel ma prawo za czas późniejszy, aż do otrzymania rzeczywistej zapłaty, żądać tylko odsetek prawnych; jeżeli jednak odsetki umowne były zastrzeżone do dnia otrzymania rzeczywistej zapłaty, sąd nie ma prawa wbrew temu warunkowi umowy zasądzić odsetek umownych tylko do dnia wytoczenia powództwa. (S. C. 48/90).

3. Stosownie do art. 2020 i 2021 t. X cz. 1 od długu, nieuiszczonego w terminie płatności, odsetki umowne mogą być liczone nadal jedynie, jeżeli strony tak się ułożyły, w przeciwnym zaś razie od chwili uchybienia terminu należą się od dłużnika odsetki ustawowe. (S. N. 233/30).

4. Z mocy art. 2021 t. X cz. 1 w związku z art. 365 Przep. o postęp. sąd. cyw.[1]) (t. XVI cz. 2 Zw. Pr. wyd. r. 1892) odsetki należą się od uchybionego terminu płatności, a nie dopiero od dnia skargi. (S. N. 233/30).

5. Patrz tezę 5 pod art. 641.

6. Postanowienie art. 366 Przepisów o postęp. sąd. cyw. (t. XVI cz. 2 Zw. Pr.), że odsetki od zobowiązania prywatnego, sporządzonego bez zachowania przepisów ustawy stemplowej, biegną dopiero od czasu wytoczenia powództwa z tego zobowiązania, dotyczy tylko odsetek prawnych i nie zwalnia dłużnika od przyjętego na siebie obowiązku płacenia odsetek umownych za czas przed wytoczeniem powództwa. (S. C. 34/97).

7. Zamieszczenie w akcie, napisanym na blankiecie wekslowym, zobowiązania co do zapłaty umówionych procentów, pozbawia ten akt znaczenia weksla, przekształcając go w oblig. (S. C. 101/90).[2])

8. W razie nieoznaczenia w zobowiązaniu pożyczkowem, zawartem na kilka lat, terminu płatności odsetek,

[1]) Zamieszczony pod art. 641 na str. 421 t. 1-go.

[2]) Polskie Prawo wekslowe z 1924 r. inaczej tę kwestję reguluje—p. art. 5 tego Prawa.

odsetki te winny być płacone corocznie po upływie roku. (S. C. 32/82).

9. Zapłata części długu z obligu, dokonana bez wyjaśnienia, czy obejmuje ona kapitał, czy też odsetki, zarachowuje się na odsetki. (S. C. 103/79, 35/06).

10. Przepis art. 180² Ustawy o karach, stosow. przez sędz. pok., uznający za pozbawione mocy lichwiarskie zobowiązania, dotyczy jedynie stosunków kredytowych, wypływających z umowy pożyczki kapitału, i nie stosuje się do zobowiązań dłużnych, wynikających z innych tranzakcyj, chyba że ukrywałyby one pożyczkę pieniężną. (S. C. 69/96).

11. Specjalna ustanowiona w art. 2020—2022 t. X cz. 1 odpowiedzialność za niezapłacenie w terminie dłużnej sumy wyklucza prawo wierzyciela dochodzenia strat, spowodowanych wstrzymaniem przez dłużnika zapłaty, jeżeli wierzyciel nie zastrzegł sobie tego prawa w umowie. (S. C. 64/04).

PROJEKT M. S: Art. 2020. Skreśla się drugie zdanie.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej (Dz. U. Nr. 56 poz. 574) z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych rozporządzeniem Prezydenta R. P. z dn. 23 sierpnia 1932 r. (Dz. U. Nr. 72 poz. 656).

§ 1. W pieniężnych stosunkach kredytowych nie wolno wymawiać sobie i pobierać w gotówce lub innych wartościach korzyści majątkowych w formie procentu lub jakiejkolwiek innej formie, przewyższających stopę procentową, którą określać będzie Minister Skarbu w drodze rozporządzeń.

Pierwotny tekst tego § brzmiał:

§ 1. Nie wolno wymawiać sobie i pobierać w stosunkach kredytowych pieniężnych korzyści majątkowych w formie procentu lub jakiejkolwiek innej formie przewyższających 24% od sta rocznie w gotówce lub we wartości[1]).

§ 2. Minister Skarbu władny jest w drodze rozporządzeń ustanawiać najwyższe granice korzyści majątkowych, które wolno wymówić i pobierać przedsiębiorstwom, trudniącym się czynnościami bankowemi przy załatwianiu poszczególnych czynności, należących do obrotu pieniężnego.

§ 3. (W red. r. 1932) Umowy o korzyści majątkowe przekraczające granice ustalone w rozporządzeniach, wydanych na podstawie § 1 lub § 2, są nieważne co do nadwyżki przewyższającej te granice, o ile nieważność w szerszym zakresie nie jest w obowiązujących ustawach przewidziana.

[1]) **Przyp. tłum.** Przewidziana w § 1-ym 24%-wa stopa została z dniem 1 lipca 1926 r. zniżona do 20% przez ustawę z dn. 30.VI. 1926 r. Dz. U. Nr. 62 poz. 372, która jednocześnie przedłużyła na czas nieograniczony moc obowiązującą rozporządzenia z dn. 29. VI. 1924 r., przedłużoną poprzednio na czas do 1 lipca 1926 r. przez ustawę z dn. 1. VII. 1925 r. Dz. U. Nr. 65 poz. 453; późniejsze rozporządzenie Prezydenta Rzp. z dn. 10.VI. 1927 r. Dz. U. Nr. 54 poz. 474 zniżyło stopę procentową od dn. 18 czerwca 1927 r. do 15%: wreszcie niżej podane rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 20.X. 1932 r. wprowadziło z dniem 21 października 1932 r. dalszą zniżkę powyższej stopy procentowej, do 12%.

W sprawach spornych przeciwko osobom nieobjętym § *2*, rostrzyganych na podstawie ust. 1, sąd może dopuścić dowód, nawet niepowołany przez strony, na okoliczności, w tym ustępie wymienione, jeżeli powziął o nim wiadomość z oświadczeń stron lub z akt sprawy. Sąd nie jest związany ustawowemi zasadami dowodowemi, lecz ma orzekać według swobodnego przekonania, polegającego na ocenie wszystkich okoliczności. W szczególności sąd może, jeżeli spisano dokument umowny, wziąć pod uwagę ustne przyrzeczenia, które korzystający z kredytu dał przed, przy lub po sporządzeniu dokumentu, chociażby nie były zgodne z dokumentem.

W redakcji pierwotnej przepis ten brzmiał:

§ 3. Umowy o korzyści majątkowe przekraczające granice określone w § 1, lub w rozporządzeniach wydanych na zasadzie § 2, są nieważne co do nadwyżki przewyższającej te granice, o ile nieważność w szerszym rozmiarze nie jest w obowiązujących ustawach przewidziana.

§ 8. Ministrowi Skarbu przysługuje prawo kontroli korzyści majątkowych (odsetek, prowizyj i t. p.) pobieranych przez przedsiębiorstwa wymienione w § 2.

Sposób wykonania powyższej kontroli oznaczy Minister Skarbu. Wykonanie jej może być powierzone organom administracji skarbowej lub korporacjom prawa publicznego (izbom handlowo-przemysłowym) lub też związkom instytucyj kredytowych.

§ 9. Przepisy obowiązujących dotychczas ustaw karnych i spornych w przedmiocie lichwy pozostają nienaruszone.

§ 10. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Skarbu, a co do §§ 6—8 nadto Ministrowi Sprawiedliwości.

§ 11. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą do dnia 1925 r.[1])

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 20 października 1932 r. w sprawie określenia w trybie § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej najwyższych dozwolonych korzyści majątkowych w pieniężnych stosunkach kredytowych.

§ 1. W pieniężnych stosunkach kredytowych nie wolno wymawiać sobie i pobierać w gotówce lub innych wartościach w formie procentu lub w jakiejkolwiek innej formie korzyści majątkowych, przewyższających 12% od sta w stosunku rocznym.

§ 2. Umowy, zawarte przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia w których wymówione, a dotychczas dozwolone, korzyści majątkowe ponad normę przewidzianą w § 1 nie zostały po-

[1]) Ogłoszone 30 czerwca 1924 r., rozporządzenie zaś Prezyd. Rzp. z dn. 23. VIII. 1932 r. weszło w życie z dn. 26 sierpnia 1932 r.

brane przed tym terminem, ulegają wykonaniu w ten sposób, że korzyści te mogą być pobrane w umówionej wysokości za czas do najbliższego terminu ich płatności, przyczem termin ten nie może przekraczać 31 grudnia 1932 roku. Jeżeli termin płatności takich korzyści majątkowych nie został ustalony, przewidziana w § 1 niniejszego rozporządzenia stopa procentowa będzie stosowaną od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

Rozporządzenie Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z dnia 7 listopada 1932 r. w sprawie określenia w trybie § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej najwyższych dozwolonych korzyści majątkowych przedsiębiorstw, trudniących się czynnościami bankowemi (Dz. U. M. 98, poz. 841).

§ 2. Korzyści majątkowe, osiągane przez przedsiębiorstwa, trudniące się czynnościami bankowemi, przy czynnościach kredytowych, wyszczególnionych w § 1 niniejszego rozporządzenia, nie mogą przekraczać 9½% w stosunku rocznym, z wyjątkami, określonemi w ustępie 2 niniejszego paragrafu.

Korzyści majątkowe, osiągane przy czynnościach kredytowych, określonych w § 1, przez spółdzielnie kredytowe, działające na obszarze całego Państwa, oraz przez komunalne kasy oszczędności—na obszarze województw wileńskiego, z wyjątkiem m. Wilna, nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego, białostockiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego, z wyjątkiem m. Stanisławowa, nie mogą przekraczać 10% w stosunku rocznym.

Osobne rozporządzenie ustali termin, od którego określone w ustępie 2 niniejszego paragrafu wyjątki (10%) zostaną uchylone.

Przepisy, zawarte w ustępach 1 i 2 niniejszego paragrafu, nie obejmą zwrotu kosztów porta, damna i opłat stemplowych, oraz nie obejmują prowizji obrotowej na rachunkach otwartego kredytu i bieżących, która jednak nie może przekraczać $^1/_8$% kwartalnie od większej strony obrotu po potrąceniu od niej salda, albo $^1/_8$% kwartalnie od salda początkowego danego okresu. Prowizja może być podniesiona do $^1/_4$% kwartalnie w wypadkach, w których rachunek nie wykazuje w ciągu kwartału żadnych zmian.

Przy pożyczkach na zastaw ruchomości, z wyjątkiem papierów wartościowych i towarów, korzyści majątkowe nie mogą przekraczać 9½% w stosunku rocznym tytułem procentów i prowizyj od udzielanych pożyczek, oraz aż do odwołania $^3/_4$% miesięcznie od sumy

[1]) 21 października 1932 r.

udzielanych pożyczek tytułem wynagrodzenia za ubezpieczenie przedmiotów zastawu, ich przechowanie i szacowanie.

§ 3. Umowy o pożyczki pieniężne, zawarte przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, w których wymówione korzyści majątkowe ponad normy, przewidziane w § 2 niniejszego rozporządzenia, nie zostały pobrane przed tym terminem, ulegają wykonaniu w ten sposób, że korzyści te mogą być pobrane w umówionej wysokości za czas do najbliższego terminu ich płatności. Termin ten nie może przekraczać daty 31 grudnia 1932 r.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. [1])

2021. Wysokość odsetek za korzystanie z kapitału powinna być oznaczona w zobowiązaniu, wydanem przez dłużnika wierzycielowi. Przy niezachowaniu tego warunku, jak również w wypadkach, w których prawo nakazuje liczyć odsetki prawne, liczą się one po *sześć od sta rocznie.*

1879 mar. 6 (59370) I, art. 2.

PROJEKT M. S.: Art. 2021. Otrzymuje brzmienie następujące:
„Jeżeli w umowie przewidziano pobieranie odsetek, lecz nie określono ich wysokości, pobierają się odsetki prawne".

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 27 sierpnia 1924 r. o wysokości odsetek prawnych (Dz. U. Nr. 79 poz. 769), w brzmieniu nadanem rozporządzeniem tegoż Prezydenta z dn. 30 grudnia 1924 r. (Dz. U. Nr. 118 poz. 1075).

§ 1. Wysokość odsetek prawnych (ustawowych) w stosunkach prywatno-prawnych określa się aż do odwołania *na 24% od sta rocznie.*

§ 2. Upoważnia się Ministra Skarbu do obniżania w drodze rozporządzeń stopy procentowej ustalonej w § 1 niniejszego rozporządzenia.

§ 3. Postanowienia §§ 1 i 2 odnoszą się również do wypadków, gdy tytuł prawny do odsetek prawnych powstał przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia z tem zastrzeżeniem, że określo-

[1]) Weszło w życie 9 listopada 1932 r. Poprzednie rozporządzenia w tymże przedmiocie: 1) z dn. 1 sierpnia 1924 r. (Dz. U. Nr. 70 poz. 684); 2) z dn. 18 września 1924 r. (Dz. U. Nr. 84, poz. 808); 3) z dn. 14 listopada 1924 r. (Dz. U. Nr. 99, poz. 922); 4) z dn. 30 czerwca 1926 r. (Dz. U. Nr. 64, poz. 381); 5) z dn. 7 września 1926 r. (Dz. U. Nr. 95; poz. 556), 6) z dn. 16 grudnia 1926 r. (Dz. U. Nr. 127, poz. 746); 7) z dn. 28 lutego 1927 r. (Dz. U. Nr. 22 poz. 173); 8) z dn. 9 kwietnia 1927 r. (Dz. U. Nr. 40 poz. 359); 9) z dn. 30 maja 1927 r. (Dz. U. Nr. 53 poz. 469); 10) z dn. 26 listopada 1927 r. (Dz. U. Nr. 109, poz. 931); 11) z dn. 25 kwietnia 1929 r. (Dz. U. Nr. 28 poz. 282; sprostowanie Dz. U. Nr. 57 poz. 453); 12) z dn. 11 lutego 1930 r. (Dz. U. Nr. 10 poz. 70); 13) z dn. 15 lipca 1930 r. (Dz. U. Nr. 50 poz. 424)—stopniowo obniżyły stopę odsetek bankowych z 24% do 11%.

na w niniejszem rozporządzeniu stopa odsetkowa może być zastosowana najwcześniej od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

2. Ustalona na mocy niniejszego rozporządzenia stopa odsetek będzie stosowana przez sądy z urzędu w sprawach zawisłych przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, a dotąd prawomocnie nie zakończonych, gdy strona interesowana, żądając odsetek prawnych, nie wymieniła ich wysokości; w innych zaś wypadkach powyższa stopa odsetkowa będzie stosowana tylko na wniosek strony interesowanej, który może być postawiony w każdym stanie postępowania sądowego.

3. Jeżeli wysokość odsetek prawnych ustaloną została orzeczeniem sądowem według przepisów dotychczas obowiązujących, dopuszczalną jest egzekucja tych odsetek w wysokości, ustalonej na mocy niniejszego rozporządzenia tylko na wniosek strony interesowanej; na skutek takiego wniosku sąd winien stwierdzić uchwałą (decyzją), czy przyznane odsetki są odsetkami prawnemi. W razie wątpliwości, sąd może zarządzić przesłuchanie stron, a jeżeli to nie wystarczy do wyjaśnienia wątpliwości, winien odesłać je na drogę sporu.

§ 3a. Dopóki dłużnikowi co do spłaty należności przysługuje prawo zwłoki, przepisy niniejszego rozporządzenia o wysokości odsetek prawnych do niej się nie stosują.

§ 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

§ 5. Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Skarbu i Ministrowi Sprawiedliwości.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 24 stycznia 1925 r. o ustaleniu wysokości odsetek prawnych. (Dz. U. Nr. 9 poz. 72).

§ 1. Ustalona w § 1 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 sierpnia 1924 r. o wysokości odsetek prawnych (Dz. U.

[1]) **Przyp. tłum.** Rozporządzenie pierwsze weszło w życie w dn. 9 września 1924 r., rozporządzenie zaś z dn. 30 grudnia w dn. 31 grudnia 1924 r. Przed tą datą § 3 brzmiał jak niżej:

§ 3. 1. Przepis § 1 i 2 niniejszego rozporządzenia ma również zastosowanie w wypadkach, gdy tytuł prawny do odsetek prawnych powstał przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

2. Rozporządzenie niniejsze stosowane będzie przez sądy i urzędy bez względu na postawiony przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia wniosek strony zainteresowanej o zasądzenie odsetek według dotychczas obowiązujących przepisów.

3. W wypadkach gdy wysokość odsetek prawnych ustalona została wyrokiem sądowym według przepisów dotychczas obowiązujących dopuszczalną jest egzekucja tych odsetek w wysokości ustalonej na mocy niniejszego rozporządzenia bez potrzeby uprzedniego uzyskiwania zmiany wyroku.

R. P. Nr. 79 poz. 769) wysokość odsetek prawnych obniża się do 15 od sta rocznie.

§ 2. Stopa procentowa ustalona § 1 niniejszego rozporządzenia stosowaną będzie również do tytułów prawnych powstałych przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia z tym jednakże, że odsetki te liczone będą od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lutego 1925 roku.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z dnia 21 lutego 1927 r. o ustaleniu wysokości odsetek prawnych. (Dz. U. Nr. 16 poz. 125).

§ 1. Ustalona w § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 sierpnia 1924 r. o wysokości odsetek prawnych (Dz. U. R. P. Nr. 79 poz. 769) wysokość odsetek prawnych obniża się do 10 od sta rocznie.

§ 2. Stopa procentowa ustalona w § 1 niniejszego rozporządzenia stosowana będzie również do tytułów prawnych powstałych przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia z tem jednakże, że odsetki te liczone będą od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 marca 1927 r. Równocześnie uchyla się rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 24 stycznia 1925 r. o ustaleniu wysokości odsetek prawnych.

2022. Odsetki liczą się tylko od kapitału samego. Wszelako gdy w terminie, oznaczonym w zobowiązaniu, nie zostaną zapłacone odsetki nie mniej niż za rok, to na żądanie wierzyciela od kwoty, należnej mu od dłużnika za korzystanie z kapitału, liczą się od wyżej oznaczonego terminu odsetki prawne, czyli po *sześć od sta rocznie*.

Tamże, art. 3.

PROJEKT M. S.: Art. 2022. Skreśla się końcowe wyrazy: „to jest po sześć od sta rocznie".

2023. Przy pożyczkach, w których odsetki umowne za korzystanie z kapitału wyższe są od prawnych, dłużnikowi służy prawo, po upływie sześciu miesięcy od zaciągnięcia pożyczki, w każdym czasie zwrócić pożyczony kapitał, pod warunkiem uprzedzenia o tem wierzyciela na piśmie przynajmniej na trzy miesiące.

1879 mar. 6 (59370) I, art. 4.

UWAGA. Wszelkie tranzakcje pieniężne, zawarte przed wydaniem postanowień, wyłuszczonych w artykule niniejszym (2023) oraz w artykułach 2020—2022, wykonywa się przy ścisłem zachowaniu postanowień dawniejszych.

Tamże, II.

1. Przepis art. 2023 postanowiony został wyłącznie w celu ochrony prywatnego interesu dłużnika i przeto jeżeli dłużnik zrzeka się prawa, nadanego mu przez powyższy artykuł, lub też zobowiązuje się pokryć wierzycielowi stratę, jaką wyrządzi mu przedterminowa zapłata długu, umowa taka nie może być uznana za nieważną. (S. C. 3/97).

2. Uprzedzenie wierzyciela nie jest potrzebne w przypadkach, gdy prawo dłużnika przedterminowego uiszczenia długu przewidziane jest w samej umowie pożyczki. (S. C. 107/05).

PROJEKT M. S.: Uwaga do art. 2023 skreśla się.

2023[1]. Zobowiązanie lichwiarskie (Kod. kar., art. 1707, wedł. kontyn. r. 1912; Ust. o kar., wyd. r. 1914, art. 180[2], 180[3])[1] poczytuje się za nieważne, lecz udzielający pożyczki nie jest pozbawiony prawa otrzymania z powrotem udzielonego w rzeczywistości kapitału, zboża lub zapasów, po potrąceniu już pobranych wpłat lub oddanej mu ilości zboża i zapasów.

1893 maj 24 (9654) I, II, V.

PROJEKT M. S.: Art. 2023[1]. Wyrazy zawarte w nawiasach i nawiasy skreślają się.

2024. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykułach 2020 — 2023.*

2025. Urzędnikom, biorącym udział w prowadzeniu lub sądzeniu sprawy, zabrania się przyjmowania na imię własne lub cudze podczas prowadzenia sprawy lub śledztwa zobowiązań dłużnych od oskarżonych lub innych osób, których sprawa ta lub śledtwo dotyczy (por. Kod. o kar., wyd. r. 1885, art. 428).[2])

1837 czer. 3 (10305) § 144; 1845 sierp. 15 (19283) kod., art. 458.

PROJEKT M. S.: Art. 2025 skreśla się.

2026. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule 448 Ustawy o obcoplemieńcach (wyd. r. 1892).*

2027 do 2029 Uchylone.

1861 lut. 19 (36667; 36668); mar. 8 (36717) I, art. 1; II art. 1; (36719) ust., art. 1; 1862 lut. 5 (37944) II; 1864 paźdź. 13 (41349); 1865 paźdź. 13 (42551); 1866 gr. 1 (43927).

2030. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w załączniku do artykułu 38 Ustawy o obcoplemieńcach (wyd. r. 1892).*

[1]) **Przyp. tłum.** W Kodeksie karnym z dn. 11 lipca 1932 r. art. 268. Por. jednak zamieszczony wyżej pod art. 2020 na str. 182 ustęp 3 § 3 rozporządzenia Prezyd. Rzp. z dn. 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej, dodany, do tego paragrafu przez rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 23 sierpnia 1932 r. (Dz. U. Nr. 72 poz. 656).

[2]) W Kod. Kar. z dn. 11 lipca 1932 r. art. 290 § 1.

II. O trybie sporządzania zobowiązań pożyczkowych.

2031. Zobowiązanie co do pożyczki może być sporządzone notarjalnie, trybem oblaty lub prywatnie.

1866 kw. 14 (43186) art. 66; 1896 maj. 13 (12932). — Por. ust. powoł. pod art. 2032 i nast.

1. Akt, który nie zawiera ani oznaczenia, iż pieniądze zostały wypożyczone, ani stwierdzenia, iż dłużnik obowiązuje się je zwrócić, nie może być uznany za akt pożyczki, natomiast brak jednej z powyższych dwóch oznak pożyczki, nie stoi na przeszkodzie uznaniu, iż dany dokument ma charakter aktu pożyczki. (S. C. 346/79).

2. P. tezę 12 pod art. 1549.

3. Oznaczenie terminu płatności pożyczki, stanowiąc istotny warunek zobowiązania pożyczkowego, winno być dokonane w samym akcie pisemnym i nie może być następnie uzupełnione lub wyjaśnione przez zeznania świadków. (S. C. 711/70).

4. W razie zagubienia aktu pożyczki nie z winy dłużnika, ostatni, przy istnieniu warunków, przewidzianych w p. 2 art. 409 Ust. post. cyw., może udowodnić zapomocą świadków dokonane zapłaty na rachunek długu, odnotowane na zagubionym dokumencie. (S. C. 99/85).

5. P. tezę 6 pod art. 534.

6. Sam fakt wydania blankietów wekslowych stwierdza istnienie stosunku dłużnego. (S. C. 860/74).

2032 *(Dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej).*

2033. Zobowiązanie w przedmiocie pożyczki, sporządzone trybem notarjalnym, nazywa się obligiem wieczystym.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 4 p. 2; 1866 kw. 14 (43186) art. 66, 67; 1867 czer. 27 (44768) przep. art. 5; 1896 maj. 13 (12932).

UWAGA. Aż do czasu wejścia w życie Ustawy notarjalnej obligi wieczyste sporządzane były *w urzędach akt wieczystych.*

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 4 p. 2.

PROJEKT M. S.: Artykuły 2032 i 2033 z uwagą skreślają się.

2034. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w Ustawie notarjalnej.*

2035. Zobowiązanie pożyczkowe, sporządzone trybem oblaty (por. Ust. notar., wyd. r. 1914, art. 128 p. 6; 146), zwie się obligiem prywatnym.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 4 p. 3; 1866 kw. 14 (43186) art. 128 p. 6; 146, 147.

PROJEKT M. S.: Artykuł 2035 skreśla się.

2036. Oblig prywatny sporządza się w domu, bez świadków, podług ustalonego wzoru, załączonego do niniejszego. Powinien on być oblatowany przez dłużnika samego lub jego pełnomocnika, najpóźniej w terminie dni siedmiu od daty sporządzenia, jeżeli zgłaszający go mieszka w mieście, gdy zaś przebywa w powiecie, to nie później niż w terminie miesięcznym.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 4 p. 3; 12, uw., wzór Nr. 5; 1821 list. 24 (28814) art. 14, 25; 1866 kw. 14 (43186) art. 77; 1874 kw. 17 (53379); 1878

gr. 26 (59161); 1887 maj. 19 (4463); 1896 maj. 13 (12932); 1900 czer. 10 (18782).

1. Aczkolwiek przepis art. 2036 nadmienia, iż zobowiązania pożyczkowe prywatne sporządza się według załączonej formy, bezwzględne jednak zachowanie tej formy nie jest konieczne. (S. N. 24/29).

2. Dokument, wystawiony in blanco, nie może być uznany za dowód umowy pożyczki wobec braku treści, tę umowę stwierdzającej (art. 2036 t. X cz. 1 Zw. Pr.), (S. N. 199/29) [1])

2037. *Zastąpiony przez postanowienia wyłuszczone w uwadze do artykułu 605 Przepisów o postępowaniu sądowem cywilnem (wyd. r. 1892).*

2038. *(Dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej).*

PROJEKT M. S.: Artykuł 2038 skreśla się.

2039. Jeżeli oblig prywatny nie zostanie oblatowany z zachowaniem postanowień, wyłuszczonych w artykule 2036, to wierzyciel przy dochodzeniu należności traci prawo do odsetek, przewidzianych tytułem kary, przy konkursie zaś nie otrzymuje z tego zobowiązania zaspokojenia narówni z innemi zobowiązaniami oblatowanemi. Jeżeli jednak do dłużnika upadłego nie zgłoszono żadnych zobowiązań, oblatowanych w terminie, i niema należności skarbowych lub wszystkie zostaną całkowicie zaspokojone i potem pozostanie jeszcze dłużnikowi majątek, to zaspokojeniu podlegają również i nieoblatowane obligi prywatne, lecz tylko z tego majątku dłużnika, jaki wówczas okaże się, odsetki zaś liczone będą tylko od czasu zgłoszenia takich obligów celem ściągnięcia należności.

1800 gr. 19 (19296) cz. II, art. 13, 14.

Przewidziane w art. 2039 obliczenie odsetek od obligów prywatnych, nieoblatowanych w trybie przepisanym, dopiero od daty wytoczenia z nich powództwa dotyczy tylko przypadku upadłości dłużnika i nie obejmuje zobowiązań dłużników, którym nie została ogłoszona upadłość. (S. C. 737/75, 1039/69).

2040. Termin, na który wydany został oblig tak wieczysty, jak i prywatny, może być następnie, przed jego upływem, przedłużony bez zamiany tego obligu na nowy akt. Prolongata taka dokonana być może trzema sposobami:

1) jeżeli oblig znajduje się u wierzyciela, to czyni on napis o odroczeniu na samem zobowiązaniu;

2) jeżeli oblig znajduje się w jakimkolwiek urzędzie, to wierzyciel w przedmiocie udzielonego odroczenia składa po-

[1]) **Przyp. tłum.** W orzeczeniu Nr. 18/31 r. Sąd Najwyższy (w sprawie, toczącej się pod rządem Kodeksu Cyw. Napoleona) uznał, opierając się na przepisach proceduralnych (art. 105, 438 i 456 Ust. post. cyw.), za błędny pogląd Sądu II-ej instancji, iż złożone do sprawy blankiety wekslowe, podpisane przez spadkodawczynię pozwanych, nie stanowią dowodu zaciągnięcia pożyczki.

danie do tego urzędu, który na skutek tego czyni o tem napis na zobowiązaniu, i

3) jeżeli z jakiegokolwiek powodu oblig nie znajduje się u wierzyciela, to wydaje on dłużnikowi oddzielny kwit co do udzielonego odroczenia i obowiązany jest, przy pierwszej możności, uczynić odpowiedni napis na samym obligu.

1857 kw. 15 (31733) art. 1, 2.

1. Jeżeli wierzyciel w oddzielnej umowie wyraził swą zgodę na odroczenie zapłaty należności z obligu do pewnego czasu na określonych warunkach lub też na otrzymanie tej zapłaty w oznaczonym w tej oddzielnej umowie trybie, to umowa taka nie może być z tego tylko powodu uznana za nieważną, że pod względem swej formy nie odpowiada artykułowi 2040. (S. C. 651/72).

2. Ma znaczenie odroczenia zapłaty otrzymanie przez wierzyciela odsetek z góry za czas po terminie aktu zastawu. (S. C. 395/73).

3. Prawa i obowiązki wierzyciela i dłużnika, wypływające z zobowiązania dłużnego, mogą być zawieszone na zasadzie ich zobopólnej zgody, wyrażonej w oddzielnej umowie, stanowiącej, iż wierzyciel zobowiązuje się do pewnego terminu lub do czasu nastąpienia pewnego zdarzenia nie żądać zapłaty z obligu, a dłużnik zgadza się na tę prolongatę. (S. C. 29/68).

2041. Tryb, ustalony w artykule poprzednim (2040) co do odroczenia płatności obligu terminowego, powinien być stosowany i przy zamianie za zgodą wierzyciela obligów płatnych na żądanie na terminowe, jak również przy zobowiązaniu się wierzyciela do niezgłaszania aktów tych celem ściągnięcia należności przed oznaczoną przez niego datą.

Tamże, art. 3.

2042. Odroczenie, dokonane trybem, ustalonym w artykułach 2040 i 2041, obowiązuje tak samego wierzyciela, jak i jego następców.

Tamże, art. 4.

PROJEKT M. S.: Artykuły 2040 — 2042 skreślają się.

2043. Jeżeli wierzyciel udzieli odroczenia płatności obligu, zabezpieczonego poręczeniem terminowem, to odpowiedzialność poręczyciela za ten dokument wygasa, o ile nie wyrazi on zgody na zabezpieczenie tego zobowiązania na nowy termin i nie uczyni napisu o tem na samem zobowiązaniu.

Tamże, art. 5.

PROJEKT M. S.: Art. 2043. Po wyrazach: „nie wyraził" dodaje się: „na piśmie" i skreślają się końcowe wyrazy: „i nie uczyni o tem wzmianki na samym obligu".

2044. Gdyby się zdarzyło, iż wierzyciel, wydawszy dłużnikowi poświadczenie oddzielne co do odroczenia długu, nie uczynił następnie napisu o tem na obligu i w tej postaci, przemilczawszy o udzielonem odroczeniu, odstąpił go innej oso-

bie, ta zaś zgłosiła go celem ściągnięcia należności przed terminem odroczenia, to wolno osobie tej, nie pociągając do odpowiedzialności dłużnika, skierować powództwo przeciwko wierzycielowi, który zobowiązany będzie zapłacić pieniądze, przypadające z mocy scedowanego przezeń w taki sposób dokumentu.

Tamże, art. 4. — Por. Ust. o kar., wyd. r. 1914, art. 174 p. 3[1]).

Niema podstaw ku temu, by odmówić zastosowania art. 2044 do prolongaty, udzielonej w oddzielnej umowie i dotyczącej wykonania zobowiązania dłużnego, wyrażonego nie w formie obligu. (S. C. 1172/73).

PROJEKT M. S.: Art. 2044. Wyrazy „wydawszy dłużnikowi oddzielny dokument odroczenia" zastępują się przez „po odroczeniu terminu".

2045. Do zobowiązań pożyczkowych, sporządzanych trybem prywatnym, należą podpisane przez dłużnika rachunki na kwoty, należne za roboty, usługi, wzięte wyroby lub towary i t. p.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 29.

1. Art. 2045 bynajmniej nie ma tego znaczenia, iżby należność za roboty, usługi, otrzymane wyroby lub towary i t. p. mogła być udowadniana tylko zapomocą wymienionego w tym artykule rachunku, i w przypadkach tych nie jest wyłączony też i dowód ze świadków. (S. C. 6/91).

2. Na rachunku wymagany jest tylko podpis dłużnika lub jego pełnomocnika, nie jest zaś potrzebne wyjaśnienie, iż wskazana w nim suma będzie w określonym terminie zapłacona okazicielowi rachunku. (S. C. 479/76).

3. Umowa rachunku bieżącego (kontokurent) powstaje na skutek porozumienia się dwóch osób co do wzajemnego udzielenia sobie kredytu dla umów, dokonywanych w ciągu pewnego okresu czasu. Dla zawarcia umowy rachunku bieżącego nie jest przewidziana żadna określona forma, najczęściej powstaje ona w drodze korespondencji handlowej, może być jednak zawarta ustnie i nawet w sposób milczący; zawarcie umowy stwierdza się nazewnątrz przez wykonanie jej i wypływa z wzajemnego postępowania stron. Podstawą umowy rachunku bieżącego jest zasada niepodzielności; z mocy tej zasady każda poszczególna operacja jest tylko źródłem powstania oddzielnych pozycyj pieniężnych rachunku bieżącego; niepodzielność rachunku powoduje odnowienie każdego zobowiązania, wskutek czego każda operacja traci swą indywidualność i samodzielność prawną, przekształcając się w jedną z pozycyj rachunku; z niepodzielności tej oraz odnowienia zobowiązań, wchodzących w skład rachunku bieżącego, wynika, że niedopuszczalne jest wytoczenie powództwa, opartego na którejkolwiek z pozycyj rachunku bieżącego, i możliwe jest tylko powództwo o rozliczenie się w określonym terminie z rachunku bieżącego. Przy dokonaniu rozrachunku zestawia się nietylko sumy pieniężne, lecz i odsetki od nich, gdyż kredyt w sferze handlowej nie poczytuje się za darmy. Rozrachunek następuje przez sporządzenie rachunku przez jednego z kontrahentów i posłanie go do przyjęcia drugiemu kontrahentowi; kontrahent ten może zaakceptować rachunek, lub też zakwestjonować jego prawidłowość. Akceptacja może być pisemna lub też milcząca, wyrażająca się w niezgłoszeniu zarzutów i prowadzeniu nadal stosunków kontokurentowych. Z chwilą przyjęcia rachunku wszystkie poprzednie operacje, które weszły w skład rachunku, zostają pochłonięte przez rezultat rachunku — saldo, stanowiące dług jednego z kontrahentów i wierzytelność drugiego, podlegającą pokryciu. (S. C. 18/07).

4. W stosunkach dwóch handlujących, związanych rachunkiem bieżącym, stanowiącym umowę, niewymagającą dla swego bytu żadnej specjalnej formy (por. orzecz. S. N. Nr. 75/'30), poszczególne pozycje rachunku, według zasad doktryny i orzecznictwa, tracą swą samodzielność prawną i żadna z poszczególnych operacyj nie stwarza długu (por. orzecz. S. N. Nr. 233/30), przedmiotem zaś zobowiązania staje się wyłącznie rezultat pieniężny, osiągnięty z wzajemnych potrąceń, czyli saldo (por. orzecz. S. N. Nr. 51/27). (S. N. 23/31).

[1]) W Kod. kar. z dn. 11 lipca 1932 r. art. 267.

2046. Rachunek nie powinien przekraczać *stu pięćdziesięciu rubli* (a); powinien on być w ciągu sześciu miesięcy zgłoszony celem ściągnięcia należności, albo zastąpiony przez oblig. (por. art. 715, 2033, 2035) (b).

(a) Tamże, cz. II, art. 31; 1821 list. 24 (28814) art. 14; 1874 kw. 17 (53379) ust., art. 15 — 17, 34, 41, 42; 1878 gr. 26 (59161); 1887 maj 19 (4463); 1900 czer. 10 (18782) ust., art. 5, 32, 48. — (b) 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 31, 33.

P. Tezę 19 pod art. 1549.

PROJEKT M. S.: Art. 2046. Kwota wymieniona w rublach zastępuje się przez „750 złotych".

Wyrazy w nawiasach i nawiasy skreślają się.

2047. Ci, którzy rachunku nie ujawnili w ciągu sześciu miesięcy, w razie konkursu tracą prawo do zaspokojenia narówni z innymi, którzy terminu tego dopilnowali; otrzymują oni zaspokojenie tylko z tego majątku dłużnika, jaki po zaspokojeniu innych, którzy wszystkie przepisy zachowali, pozostanie, na tych samych zasadach, jak postanowiono co do obligów prywatnych w terminie nieoblatowanych (art. 2039).

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 34.

2048. *W wypadku zaciągnięcia pożyczki u osób, zajmujących w służbie państwowej urząd skarbników, oraz u ich żon albo dzieci, powinien być zachowany tryb, ustalony w artykule 718, z dodatkiem postanowień następujących:*

1) w zaświadczeniach, wydawanych skarbnikom, na prawo udzielenia pożyczki, należy zaznaczyć, że dłużnik, w razie zamiaru uiszczenia długu przed terminem, obowiązany jest wpłacić pieniądze do miejscowej kasy skarbowej, i

2) w razie ujawnienia przez izbę skarbową braków pieniężnych u skarbnika, zarządzi ona niezwłocznie, aby od dłużników jego wzięte były zobowiązania na piśmie co do wpłacenia pożyczonych pieniędzy już nie skarbnikowi, lecz do miejscowej kasy skarbowej na pokrycie brakujących sum.

1830 lip. 14 (3790); 1863 paźdz. 8 (40100); 1864 mar. 23 (40700); kw. 4 (40739); wrz. 22 (41289); 1865 mar. 22 (41940); list. 30 (42728); 1867 list. 1 (45125).

Niezachowanie przy sporządzeniu aktu pożyczki przepisów art. 1434—1441[1]) i 2048 t. X cz. 1, dotyczących pożyczek u skarbników, nie ma wpływu na stosunek prawny wierzyciela do dłużnika i przeto zasądzenie od dłużnika pieniędzy, zapożyczonych od skarbnika bez zachowania powyższych przepisów, nie stanowi obrazy prawa. (S. C. 434/76).

2049. *W stosunku do skarbników podległych Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, oprócz przepisów, wyłuszczonych w artykule 2048, postanowiono, że do wydania polecenia o pokryciu ujawnionych u skarbnika braków kasowych przez ściągnięcie w drodze sądowej od dłużników skarbnika pożyczonych od niego sum, przystępować należy w takich tylko przypadkach, gdy nie będzie żadnych innych przewidzianych przez prawo sposobów do pokrycia braku, i że dłużnicy, po ogłoszeniu im w przypadku powyżej oznaczonym żądania zwrotu pożyczonych przez nich pieniędzy, nie powinni ich uiszczać skarbnikom samym, pod groźbą odpowiedzialności za to.*

1836 lip. 23 (9418); 1880 list. 15 (61550) etaty.

PROJEKT M. S.: Artykuły 2048 — 2049 skreślają się.

III. O wykonaniu zobowiązań pożyczkowych.

2050. Zobowiązanie pożyczkowe zostaje wykonane przez zapłatę wierzycielowi przez dłużnika pożyczonej kwoty. Jednocześnie dłużnik otrzymuje z powrotem od wierzyciela akt pożyczki.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 67.

1. Sam fakt znajdowania się obligu, bez napisu wierzyciela o otrzymaniu zapłaty, w ręku dłużnika nie stanowi wprawdzie bezwzględnego dowodu uiszczenia należności z tego obligu, jednak sąd, po zbadaniu okoliczności sprawy, może z powyższego faktu wyprowadzić wniosek o otrzymaniu przez wierzyciela zaspokojenia. (S. C. 223/78).
2. P. tezę 5 pod art. 574.
3. P. tezy 3—5 pod art. 1536.

2051. Zapłata ta powinna być dokonana całkowicie w terminie, oznaczonym w zobowiązaniu pożyczkowem, wraz z przypadającemi odsetkami, jeżeli odsetki były przewidziane umową (a). Jeżeli zaś dłużnik płaci wierzycielowi część tylko sumy dłużnej, to takie zaspokojenie zwie się wpłatą (b).

(a) 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 35; 1879 mar. 6 (59370) I. — (b) 1649 st. 29 (1) r. X, art. 257.

1. Zapłata z obligu powinna obejmować odsetki, przypadające tylko za czas do dnia zwrotu kapitału, i wierzyciel nie ma prawa żądać odsetek od kapitału, który już przeszedł w jego posiadanie. (S. C. 107/05).
2. P. tezę 9 pod art. 2020.
3. W razie zobowiązania się dłużnika do zapłacenia pieniędzy „w miarę możności", wierzyciel może ich żądać tylko o ile udowodni, że dłużnik jest w możności uiszczenia całego długu lub części. (S. C. 31/78).

[1]) Obecnie art. 718.

2052. O otrzymaniu zapłaty lub wpłaty powinien być uczyniony napis na zobowiązaniu dłużnem ręką wierzyciela lub dłużnika; jeżeli zaś są oni niepiśmienni, to przez osobę, którą do tego upoważnią.

1649 st. 29 (1) r. X, art. 254; 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 63; 1832 maj 14 (5360) ust. §§ 262,264; 1852 kw. 30 (26220), 1864 list. 20 (41477) art. 473, 474.

1. Pokwitowanie z otrzymania zapłaty, uczynione na akcie ręką wierzyciela lub egzekwującego, stanowi niewątpliwy dowód uiszczenia, jednakże sąd, w braku takiego pokwitowania, władny jest uznać zapłatę za dokonaną na podstawie innych dowodów i może dojść do wniosku, że dostatecznie stwierdza fakt zapłaty napis, uczyniony przez samego dłużnika na obligu, który znajduje się w ręku egzekwującego. (S. C. 229/78).
2. Gdy dowodem dokonania przez dłużnika zapłaty jest napis wierzyciela na dokumencie, napis ten winien posiadać moc też i pod względem stwierdzenia czasu dokonania zapłaty, o ile dłużnik, kwestjonujący powyższy napis, nie złoży dowodów uskutecznienia zapłaty we właściwym czasie. (S. C. 486/73).

2053. Oblig naddarty, jeżeli znajduje się w ręku dłużnika, służy zazwyczaj w sądzie handlowym za dowód zapłaty, o ile nie zostanie udowodnione, że jest inaczej.

1832 maj 14 (5360), ust., § 230.

PROJEKT M. S.: Art. 2053. Skreśla się wyraz: „naddarty", oraz wyrazy: „zwykle w sądzie handlowym".

Znajdowanie się w ręku wierzyciela naddartego lub podartego zobowiązania dłużnego w wielu przypadkach daje sądowi dostateczną podstawę do włożenia na pozwanego dłużnika obowiązku udowodnienia dokonania zapłaty z tego zobowiązania; możliwe są jednak i takie przypadki, gdy wygląd powierzchowny podartego zobowiązania lub inne okoliczności sprawy rodzą domniemanie, że zobowiązanie zostało podarte na dowód ustania stosunków umownych między wierzycielem a dłużnikiem wskutek dokonanej zapłaty lub rozrachunku i że tylko przypadkowo pozostało ono w tym stanie u wierzyciela, a w takim razie na powodzie ciążyłby obowiązek wykazania przeciwnego powyższemu domniemaniu faktu; wnioski Sądu w tym przedmiocie dotyczą strony faktycznej sporu i nie ulegają kontroli kasacyjnej. (S. C. 119/84).

2054. Zamiast napisu o uiszczeniu wolno również wziąć wyraźne pokwitowanie z odbioru całkowitej zapłaty lub częściowej wpłaty, w którem oznacza się, że wydane zostało zamiast zobowiązania, które należało zwrócić przy zapłacie, pokwitowanie to musi być również podpisane przez wierzyciela albo egzekwującego, w razie zaś ich niepiśmienności— przez tych, których do tego upoważnią.

1649 st. 29 (1) r. X, art. 254; 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 63; 1832 maj. 14 (5360) ust., § 262; 1852 kw. 30 (26220); 1864 list. 20 (41477) ust., art. 475.

1. Może być dowodem zapłaty nawet pokwitowanie, w którem nie jest oznaczone lub nieściśle jest oznaczone, do jakiego zobowiązania się odnosi, i rozstrzygnięcie kwestji, czy pokwitowanie dotyczy danego zobowiązania, należy do Sądu, który ustala to po zestawieniu treści pokwitowania z innemi okolicznościami sprawy. (S. C. 159/76).

2. Na dowód zapłaty długu, stwierdzonego przez akt pisemny, może być przyjęty też tylko dokument; jednakże dopuszczalny jest dowód ze świadków celem ustalenia okoliczności, towarzyszących zapłacie długu, i może być zapomocą świadków stwierdzony naprz. fakt zastąpienia jednego zobowiązania dłużnego przez drugie. (S. C. 97/88).

PROJEKT M. S.: Art. 2054. Otrzymuje brzmienie następujące:
„Zapłata lub wpłata na poczet mogą być udowodnione tak przez wyraźne pokwitowanie, jak przez inne dowody pisemne".

2055. Jeżeli z powodu nieobecności wierzyciela, albo z innego powodu nie można dokonać zapłaty ani jemu, ani jego pełnomocnikowi, to przy nastąpieniu terminu dłużnik składa pożyczoną kwotę do właściwego sądu i otrzymuje stamtąd pokwitowanie.

Wyjasn. i potwierdz. przez Radę Państwa, 15 kw. 1842.

1. Art. 2055 ma zastosowanie do zapłaty należności nietylko z zobowiązań pożyczkowych, lecz i z innych tranzakcyj, naprz. z umowy najmu (S. C. 48/83), nie stosuje się jednak do umów dostawy i przedsiębiorstwa robót, które są regulowane specjalnemi przepisami art. 1737—1745 t. X cz. 1. (S. C. 773/72, 835/75).

2. Zgodnie z art. 2055 t. X cz. 1, który stosuje się do wszelkich należności, dla których prawo nie przewiduje zasad odmiennych, stawianie przez wierzyciela dłużnika w zwłoce nie jest wymagane, lecz dłużnik w umówionym terminie winien uiścić należność w miejscu zamieszkania wierzyciela, o ile miejsce zapłaty nie jest przewidziane w umowie, w razie zaś nieobecności wierzyciela winien zdeponować sumę dłużną w sądzie. (S. N. 189/30).

3. Wniesienie pieniędzy nie do sądu, lecz do policji nie zwalnia strony od skutków niewykonania umowy. (S. C. 623/75).

4. Wierzyciel nie może odmówić przyjęcia pieniędzy tylko z tego powodu, że zostały złożone nie do sądu, jak to przewiduje art. 2055, lecz do notarjusza; jednakże w przypadku tym dojście pieniędzy do rąk wierzyciela pozostaje na odpowiedzialności dłużnika. (S. C. 835/75).

5. P. tezę 2 pod art. 1536.

6. Do okoliczności, niepozwalających dłużnikowi na dokonanie wypłaty do rąk wierzyciela, winno być też zaliczone skierowanie przez komornika sądowego egzekucji do sumy przypadającej od dłużnika na rzecz wierzyciela, gdy ostatni jest dłużnikiem w stosunku do innej osoby — egzekwującego; wykonanie przez dłużnika zarządzenia komornika w przedmiocie zapowiedzenia sumy zwalnia go od zapłaty kary umownej i innych skutków niedopełnienia warunków umowy, chociażby zarządzenie to komornika było nieprawidłowe. (S. C. 48/83, 19/10).

7. Złożenie przez dłużnika pieniędzy dą sądu w przypadkach, przewidzianych w art. 2055, nie stanowi nałożonego na dłużnika obowiązku, lecz prawo jego, z którego może skorzystać dla uchronienia się od skutków zwłoki, jak naprz. od zapłaty bieżących odsetek i t. d. (S. C. 390/76). Art. 2055, wskazując łatwiejszy sposób stwierdzenia przez dłużnika braku zwłoki z jego strony, nie broni sądowi ustalenia zapomocą innych dopuszczonych przez prawo dowodów takiej okoliczności, w której wyraziło się wykonanie przez dłużnika zobowiązania wobec wierzyciela; do rzędu tych dowodów należą i zeznania świadków, przez których może być np. udowodnione, że dłużnik proponował wierzycielowi zapłatę, lecz ten od przyjęcia jej się uchylił. (S. C. 302/74).

8. Pieniądze, wpłacone przez dłużnika do urzędu, mogą być otrzymane tylko przez właściwą osobę, t. j. przez taką osobę, do której rąk dokonanie zapłaty zwalnia dłużnika od odpowiedzialności z zobowiązania i poczytuje się za wykonanie tego zobowiązania. Dopóki wniesione przez dłużnika pieniądze

nie zostały wydane właściwej osobie, stanowią one własność dłużnika, który ma prawo żądać ich zwrotu od każdego, kto nie na prawnej podstawie je otrzymał. (S. C. 92/80).

PROJEKT M. S: Artykuł 2055 skreśla się.

2056. Jeżeli z obligu cała kwota nie zostanie uiszczona w umówionym terminie, to wierzyciel obowiązany jest w ciągu trzech miesięcy od dnia płatności bądź zgłosić oblig u notarjusza tylko celem oblatowania, bądź wprost zaskarżyć, dokąd należy. W razie zaniechania powyższego, zadośćuczynienie z takiego obligu dokonywa się przy konkursie z powodu upadłości, nie narówni z innemi zobowiązaniami należycie oblatowanemi, lecz w myśl postanowień artykułu 2039.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 11-14; 1866 kw. 14 (43186) ust., art. 65 p. 3; 128 p. 6; 146.

UWAGA: W roku 1825 postanowiono: na mocy wyjętego z ksiąg urzędowych odpisu obligu może być dochodzona należność wówczas tylko, gdy powód udowodni, iż dłużnik zniszczył oryginał zobowiązania.

1825 lip. 21 (30429).

Art. 2056 stosuje się zarówno do prywatnych, jak i do wieczystych obligów. (S. C. 63/91).

PROJEKT M. S.: Uwaga do art. 2056 skreśla się.

2057. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule 909.*

IV. O przelewie obligów.

2058. Obligi wieczyste i prywatne bez zastawu wolno wierzycielowi przed terminem płatności i po tym terminie ustąpić innej osobie, która zgodzi się zapłacić mu za dłużnika swoje pieniądze i przejąć wszystkie jego prawa do poszukiwania sądowego bez regresu do wierzyciela.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 17.

1. Wszelkiego rodzaju pretensje, dotyczące praw, wypływających ze stosunków dłużnych, o ile prawa te ze względu na swój rodzaj nie należą do wyłącznie osobistych, mogą być cedowane innym osobom bez zgody wierzyciela, z wyjątkiem przypadków, gdy ustawa wyraźnie takiej cesji zabrania. (S. C. 788/71).

2. Chociaż art. 2058 i 2059 t. X cz. 1 mają na widoku właściwe zobowiązania dłużne, lecz mają zastosowanie do wszelkich wogóle tranzakcyj, z których wypływa prawo jednej osoby żądać od drugiej zapłaty pieniędzy, t. j. na mocy których powstają stosunki dłużne. (S. C. 100/76).

3. Rozstrzygnięcie w każdym oddzielnym przypadku pytania, czy dopuszczalna jest cesja tytułu wykonawczego, zależy od tego, czy sporne prawo i przedmiot, przysądzony wyrokiem, z którego został wydany tytuł wykonawczy, może być scedowany i jeżeli może, to jakim trybem. (S. C. 405/75, 49/80).

4. Cesja tytułu wykonawczego przez powoda osobie trzeciej nie jest wzbroniona przez prawo o tyle, o ile co do zasądzonej pretensji lub nakazanej czynności dopuszczalny jest ze względu na ich charakter przelew jednostronny (bez zgody drugiej strony) i nie jest wymagane dokonanie innego ustanowionego przez prawo aktu (aktu kupna-sprzedaży, darowizny i t. d.). (S. C. 543/75).

5. Prawo do powództwa przechodzi w drodze przelewu do osoby trzeciej od chwili zawarcia z nią przez powoda w tym przedmiocie umowy, chociażby przelew nie był zgłoszony Sądowi, w którym sprawa się toczy. (S. C. 262/80).

6. Wskutek przejścia obligu na mocy napisu o przelewie (art. 2058 i 2059 t. X cz. 1) na rzecz innej osoby, w stosunek prawny, obecnie wygasły, między dłużnikiem a pierwotnym wierzycielem wstępuje nabywca obligu i tylko do rąk jego, jako legalnego wierzyciela, winna być dokonana zapłata, umarzająca dług, chociażby dłużnik, nie wiedząc o przelewie obligu, już po tym przelewie, uiścił dług osobie, na której rzecz zobowiązanie było wydane. W przypadku tym uiszczenie, dokonane do rąk pierwotnego posiadacza obligu, nie zwalnia dłużnika od odpowiedzialności przed rzeczywistym wierzycielem, który legalnie nabył prawa ze scedowanego obligu, ponieważ dłużnik w możności jest zabezpieczyć się od zapłaty niewłaściwemu wierzycielowi, sprawdzając przed dokonaniem zapłaty, czy oblig znajduje się u pierwotnego posiadacza, i żądając następnie zwrócenia mu go z napisem wierzyciela o otrzymaniu zapłaty. (S. C. 19/10).

7. Dłużnik z obligu, któremu doręczone zostało wezwanie komornika do złożenia deklaracji o sumach, przypadających od niego na rzecz wierzyciela z tego obligu, (art. 631—640 i 1078 Ust. post. cyw.), i który w dobrej wierze wpłacił do rąk komornika należność z powyższego obligu, zwolniony jest od odpowiedzialności przed osobą trzecią, do której ten oblig przeszedł w drodze cesji od pierwotnego wierzyciela; rozstrzygnięcie to nie może jednak dotyczyć przypadku, gdy dłużnik z obligu, składając komornikowi, zgodnie z art. 635 Ust. post. cyw., deklarację, już wiedział o zaszłej zmianie w osobie wierzyciela. (S. C. 19/10).

8. Przy przelewie wierzytelności dłużnik może zasłaniać się przeciwko cesjonarjuszowi temi samemi środkami obrony, jakieby mu służyły przeciwko cedentowi, gdyż są to konsekwencje nabycia wierzytelności w sposób pochodny (art. 2058 t. X cz. 1). (S. N. 134/30).

9. Cedent odpowiedzialny jest przed nabywcą prawa, jeżeli zobowiązanie okaże się nieważnem. (S. C. 599/75).

10. Jeżeli przelew obligu dokonany został bez żadnego zastrzeżenia co do zakresu cedowanego prawa, przelew obejmuje prawo do całej wymienionej w obligu sumy, chociażby dłużnik posiadał w swym ręku oddzielne pokwitowania z zapłaty wierzycielowi części długu. (S. C. 392/67).

11. Ustawa dopuszcza zarzuty co do bezwalutowości obligów, z wyjątkiem obligów wieczystych (art. 2014, 2015 t. X cz. 1), i przeto wierzyciel nie jest też pozbawiony prawa dowodzenia, że napis o przelewie zobowiązania dokonany został przez niego bez uzyskania waluty i że w rzeczywistości nie wyzbył się prawa do otrzymania zapłaty z dokumentu, gdyż dokument ten przekazany został przez niego innej osobie nie na własność, lecz celem ściągnięcia długu na jego rzecz. (S. C. 410/76).

12. Przelew należności nie może być dowodzony zapomocą świadków. (S. C. 2/81).

PROJEKT M. S.: Art. 2058. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Akt pożyczki niezabezpieczony zastawem może być ustąpiony innej osobie bez zgody dłużnika".

2059. O takiem ustąpieniu (art. 2058) powinien na obligu tym uczynić napis o przelewie sam wierzyciel lub jego pełnomocnik w miejscu swego przebywania.

Tamże, art. 18; 1815 lip. 10 (25900) art. 2, 5; 1866 kw. 14 (43186) ust., art. 66, 128.

1. Zobowiązania dłużne, z wyjątkiem tylko weksli, nie mogą być przelewane zapomocą napisów in blanco. (S. C. 361/75).

2. Specjalne ustanowione w art. 2059 i nast. t. X cz. 1 formalności dotyczą tylko napisów o przelewie obligów, w stosunku zaś do innych prywatnych zobowiązań dłużnych, dla których ważności wystarcza sam podpis osoby, dającej zobowiązanie, bez poświadczenia, żadne formalności nie są przewidziane. (S. C. 526/69, 857/72).

3. Przelew obligu może być dokonany nietylko zapomocą napisu na samym obligu, lecz i w oddzielnym akcie (S. C. 1001/71) i gdy przelew obligu dokonany został bez zachowania trybu, wskazanego w art. 2058—2061 t. X cz. 1, cesjonarjusz może w razie sporu udowodnić nabycie praw z obligu zapomocą wszelkich dowodów pisemnych (S. C. 14/74).

2060. Napis o przelewie powinien być złożony do poświadczenia przez wierzyciela samego lub przez jego pełnomocnika najpóźniej w terminie dni siedmiu od daty dokonania, jeżeli ten, kto przelewu dokonał, mieszka w mieście, i najpóźniej w terminie miesięcznym, jeżeli mieszka na wsi.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 19; 1815 lip. 10 (25900) art. 2, 5.

Niepoświadczenie napisu o przelewie obligu pociąga za sobą ujemne dla nabywcy skutki tylko w razie upadłości dłużnika. (S. C. 978/71).

PROJEKT M. S.: Artykuły 2059 i 2060 skreślają się.

2061. *Zastąpiony przez przepisy, wyłuszczone w artykule 22 załącznika do uwagi 2 do artykułu 708.*

2062. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule 909.*

2063. Jeżeli napis o przelewie nie został zgłoszony do poświadczenia, to w razie postępowania upadłościowego zaspokojenie należności z tego tytułu dokonywa się na zasadzie przepisów, jakie wydane zostały co do obligów prywatnych nieoblatowanych.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 19.

PROJEKT M. S.: Artykuł 2063 skreśla się.

ODDZIAŁ 2.

O użyczeniu mienia.

2064. Pod nazwą użyczenia mienia rozumie się umowę, której mocą jedna osoba odstępuje innej prawo użytkowania swego mienia ruchomego, z warunkiem zwrotu tego samego mienia i w takimże stanie, w jakim zostało udzielone, bez żadnej zapłaty za użytkowanie.

UWAGA: Użyczenie jest umową darmą. Jeżeli zaś za użytkowanie mienia wymówiono wynagrodzenie od tego, kto z niego korzysta, to tego rodzaju umowę zalicza się do najmu majątku, a gdy mienie udzielone stanowią pieniądze — to do pożyczki.

1649 st. 29 (1) r. X, art. 247, 273.

1. Pożyczka pieniężna, chociażby bezprocentowa, nie może być uznana za umowę użyczenia, ponieważ pożyczone pieniądze, przechodząc do rozporządzenia zapożyczającego, który je zużywa według swego uznania, nie mogą być zwrócone te same, jakie były wydane. (S. C. 140/77).

2. Danie drugiej osobie papierów procentowych do pewnego użytku (np. celem złożenia ich przez nią do banku jako kaucji), z warunkiem zwrotu tych samych papierów i bez wymówienia wynagrodzenia stanowi umowę użyczenia. (S. C. 721/70).

3. Danie komuś beczki spirytusu z obowiązkiem zwrotu takiego samego spirytusu nie stanowi ani umowy pożyczki, ani umowy użyczenia. (S. C. 1626/73).

4. Użyczenie różni się od umowy składu czyli przyjęcia rzeczy na przechowanie tem, że przyjmujący skład nie ma prawa użytkowania z rzeczy. (S. C. 721/70).

5. Ustawowa kara wadjalna nie ma zastosowania przy umowach użyczenia, ale dopuszczalne jest zamieszczenie przez same strony w umowie warunku o karze. (S. C. 721/70).

6. Umowa użyczenia może być zawarta ustnie. (S. C. 424/71).

PROJEKT M. S.: Uwaga do art. 2064 skreśla się.

2065. Przedmiotem użyczenia może być wszelkie mienie ruchome, w szczególności: zwierzęta domowe i robocze, narzędzia, służące do jakiegokolwiek zajęcia zarobkowego, odzież, rzeczy, sprzęty domowe i t. p.

Tamże, art. 273.

2066. Użyczenie mienia skarbowego osobom prywatnym nie jest dozwolone; wszelako jeżeli w zarządzie wojskowym po zastosowaniu wszelkich środków nie będzie możności zbycia zapasów żywności i paszy i konieczność sama wskaże, jako jedyny sposób zbycia użyczenie ich osobom prywatnym za odpowiednią kaucją, to za każdym razem uzyskać na to należy specjalne zezwolenie władzy przełożonej.

1834 lip. 6 (7258); 1864 sierp. 6 (41162).

PROJEKT M. S.: Artykuły 2065 i 2066 skreślają się.

2067. Jeżeli sposób użytkowania mienia użyczonego nie został w umowie określony, to ten, kto je otrzymał, obowiązany jest korzystać zeń stosownie do jego przeznaczenia, w taki sposób, aby mógł je zwrócić właścicielowi w takimże stanie i wyglądzie, w jakim otrzymał.

1649 st. 29 (1) r. X, art. 247, 273.

Ten, komu rzecz została użyczona, odpowiada przed właścicielem za utratę jej lub zepsucie skutkiem używania jej, jeżeli to używanie było połączone z niedbalstwem i wykazywało brak pieczy nad zachowaniem rzeczy w całości; jeżeli natomiast utrata rzeczy wynikła, bez żadnej winy ze strony biorącego rzecz do używania, wskutek wypadku losowego, nie ponosi on za to żadnej odpowiedzialności. (S. C. 89/81).

2068. Jeżeli ktokolwiek użyczone mu mienie zepsuje przez swe niedbalstwo, to obowiązany jest zapłacić właścicielowi jego cenę, uszkodzone zaś mienie może wziąć dla siebie.

Tamże.

Pod przepis art. 2068, przewidujący obowiązek zwrotu właścicielowi ceny rzeczy użyczonej w razie jej zepsucia, tem bardziej podpada przypadek niezwrócenia właścicielowi tej rzeczy. (S. C. 1354/70).

PROJEKT M. S.: Art. 2068. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Biorący rzecz tytułem użyczenia odpowiada za zniszczenie lub pogorszenie rzeczy z jego winy".

2069 *do* **2099.** *Zastąpione przez postanowienia, wyłuszczone w załączniku II do art. 38 Ustawy o obcoplemieńcach (wyd. r. 1892).*

ROZDZIAŁ V.

O złożeniu i przyjęciu na przechowanie czyli o składzie.

2100. Na przechowanie czyli na skład wolno oddawać rzeczy, pieniądze i dokumenty, własne lub na mocy pełnomocnictwa, za zgodą właściciela.

1726 lut. 1 (4828); 1727 sierp. 26 (5145); 1846 czer. 17 (20135) art. 1.

UWAGA: Przepisy o przyjmowaniu rzeczy do składów towarowych wyłuszczone są w Ustawie handlowej (wyd. r. 1903 i wedł. kontyn. r. 1912, art. 766 i nast.)[1]).

1. Umowa składu jest to stosunek prawny, na mocy którego jedna osoba przyjmuje należącą do drugiej rzecz lub inną wartość na przechowanie, zobowiązując się zwrócić ją w określonym terminie lub na żądanie. Oddawane na przechowanie przedmioty winny być ściśle określone przez wskazanie ich indywidualnych oznak, a nie cech rodzajowych tylko, gdyż bez tego istotnego warunku niemożliwe byłoby dopełnienie obowiązku zachowania rzeczy i zwrotu jej w stanie należytym właścicielowi; przytem zwrotowi podlega nie równowartość tego, co było otrzymane (jak to ma miejsce przy pożyczce), lecz ściśle ta sama rzecz. Rozróżnienie powyższe winno mieć zastosowanie i w przypadku, gdy przedmiotem umowy są papiery wartościowe lub nawet pieniądze: jeżeli zostały one dane jako pożyczka, to zwrotowi podlegają nie te same walory, gdyż stały się one własnością otrzymującego, lecz inne, równe tamtym co do liczby i jakości; jeżeli zaś walory powyższe zostały oddane tylko na przechowanie, pozostały nadal własnością osoby skład czyniącej i winny być zwrócone w naturze, jako rzeczy indywidualnie określone. (S. 95/93).

2. Istotna różnica między pożyczką a składem polega na tem, że na zasadzie umowy pożyczki dłużnik otrzymuje prawo korzystania, posiadania i rozrządzania pożyczonem mieniem w ciągu pewnego terminu za określone wynagrodzenie, na mocy zaś umowy składu przyjmujący skład zobowiązuje się strzec przyjętą rzecz i zwrócić ją nienaruszoną w określonym terminie lub na żądanie, bez prawa używania jej i rozrządzania nią. (S. C. 97/67).

3. W razie jeżeli zawarta przez strony umowa składu przewiduje, że przyjmujący skład ma prawo użytkowania oddanej mu rzeczy i że zwrotowi podlega nie ta sama rzecz, lecz wartość jej w pieniądzach, to taka umowa nie może podpadać pod przepisy art. 2100—2124 t. X cz. 1 o oddawaniu i przyjmowaniu na skład, gdyż w przeciwnym razie strony miałyby zawsze możność ukryć pod umową składu umowę użyczenia lub pożyczki. (S. C. 602/73).

4. Przedmiotem składu zgodnie z art. 2100 t. X cz. 1 mogą być tylko rzeczy, pieniądze i akty i ustawa nie prze-

[1]) **Przyp. tłum.** Na mocy art. 59 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dn. 28 grudnia 1924 r. o prawie o domach składowych (Dz. U. Nr. 114 poz. 1020) od dnia wejścia w życie tego rozporządzenia t. j. od dn. 1 stycznia r. 1925 powołane tu artykuły ros. Ustawy handlowej utraciły moc obowiązującą.

widuje możności oddania na skład przedmiotów żywych (jako to bydła, owadów, ptaków). (S. C. 982/75, 1577/73). [1])

PROJEKT M. S.: Art. 2100. Skreślają się ostatnie wyrazy od „własne" do końca artykułu.

Uwaga do art. 2100 skreśla się.

2101. Osoby, które z mocy ustawy nie mają wogóle prawa wydawać zobowiązań, a ponadto zakonnicy, ich przełożeni tudzież klasztory same nie mogą od nikogo przyjmować na przechowanie rzeczy, pieniędzy lub innego mienia.

1722 maj. b. d. (4022) o zakon., art. 29, 60; 1846 czer. 17 (20135) art. 2.

2102. Ten, kto powierzył mienie osobie, niemającej prawa wydawania zobowiązań, nie może wytoczyć powództwa o zwrot tego mienia, jeżeli nie udowodni, iż oddając mienie nie wiedział o okolicznościach, pozbawiających skład biorącego prawa do jego przyjęcia. Natomiast ten, kto będąc na mocy ustawy uprawniony do wydawania zobowiązań, przyjął na przechowanie rzeczy, pieniądze lub inne mienie od osoby, nie posiadającej prawa dokonywania czynności lub zawierania umów, odpowiada za przyjęte mienie na zasadach ogólnych.

1846 czer. 17 (20135) art. 3.

PROJEKT M. S.: Art. 2102. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Nieważny jest skład dokonany świadomie u osoby niezdolnej do działania. Wszelako ten kto oddał na skład może żądać zwrotu rzeczy, dopóki znajduje się ona w posiadaniu osoby, której ją oddał; pozatem służy mu tylko skarga z tytułu niesłusznego wzbogacenia".

2103. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykułach 12 i 124 Kodeksu Kar. (wyd. r. 1885).* [2])

2104. Umowę co do oddania i przyjęcia na przechowanie zawiera się przez akt pisemny albo też wprost przez wręczenie składu, za pokwitowaniem lub nawet bez pokwitowania.

1649 st. 29 (1) r. X, art. 189, 192; 1718 maj. 26 (3204) art. 1; 1846 czer. 17 (20135) art. 5.

PROJEKT M. S.: Artykuł 2104 skreśla się.

2105. Kto przyjął na przechowanie jakiekolwiek rzeczy, pieniądze albo dokumenty, obowiązany jest w celu zabezpieczenia ich od wszelkiego uszkodzenia, utraty, zaginięcia i zaboru mieć o nich takież staranie, jak o własnym swoim majątku. Wszelako, gdyby te rzeczy, pieniądze albo dokumenty zostały mu odebrane przemocą lub też zniszczone albo uszkodzone wskutek jakiegokolwiek nadzwyczajnego wyda-

[1]) Słuszność tego poglądu Senatu była kwestjonowana, naprz. przez Komisję Redakcyjną, powołaną do opracowania Kodeksu Cywilnego.

[2]) Mowa tu o udziale w przestępstwie; w Kod. kar. z 11 lipca 1932 r. art. 26 — 30.

rzenia, to nie ponosi on odpowiedzialności za ich zniszczenie, uszkodzenie albo utratę, nawet w razie udowodnienia, iż mógł rzeczy te uratować, lecz jedynie ze znaczną przy tem stratą własnego swego majątku. Z zasady tej wyłącza się przypadek, gdy zniszczenie, uszkodzenie lub utrata miały miejsce już po odmowie zwrotu składu na pierwsze żądanie.

1649 st. 29 (1) r. X, art. 194; 1846 czer. 17 (20135) art. 6.

1. Na zasadzie art. 2105 i 2106 t. X cz. 1 zabór rzeczy, oddanej na przechowanie, zwalnia od odpowiedzialności osobę, u której się ta rzecz znajdowała, nie bezwarunkowo, lecz tylko przy pewnych okolicznościach, i między innemi musi być udowodnione, że zabór nastąpił nie z powodu jakiegobądź niedbalstwa ze strony pomienionej osoby. (S. C. 959/73).

2. Jeżeli przyjęte na przechowanie rzeczy będą odebrane od skład przyjmującego w drodze gwałtu albo też zniszczone lub uszkodzone wskutek nadzwyczajnego jakiego zdarzenia, jest on za to odpowiedzialny, o ile zniszczenie, uszkodzenie lub utrata miały miejsce już po jego odmowie zwrotu składu na pierwsze żądanie. W przypadku tym skład przyjmujący, z mocy art. 2105 t. X cz. 1, odpowiada i za przypadkowe zniszczenie rzeczy przyjętej, przyczem bez znaczenia jest, czy rzecz ta w momencie nastąpienia nieszczęśliwego wypadku znajduje się u niego, czy też oddana została osobie trzeciej, lub też wyłączona została z jego posiadania na mocy rozporządzenia władzy. (S. C. 71/90).

3. Ze względu na postanowienia art. 2105 i 2106 t. X cz. 1, wkładające na osobę, która przyjęła na przechowanie jakiekolwiek rzeczy, pieniądze lub akty, obowiązek dbania o ich zachowanie od wszelkiego uszkodzenia, utraty, zniszczenia lub zaboru tak, jak o swój własny majątek, winno być skład przyjmującemu przyznane prawo dochodzenia od osób trzecich powierzonego mu majątku. (S. C. 108/91).

4. Skład przyjmujący winien przyjętą rzecz przechowywać w tym stanie, w jakim ją otrzymał; nie może więc być skład przyjmującemu stawiany zarzut, że przyjęte na przechowanie bilety kredytowe, po wydaniu rozporządzenia o wycofaniu ich z obiegu, nie przedstawił do zamiany na inne bilety. (S. C. 65/03).

5. P. tezę 28 pod art. 684.

6. Aczkolwiek w myśl art. 148—153 Ust. not. oraz uzupełniającej ją ustawy z d. 5 lipca 1926 r. (Dz. U. Nr. 72 poz. 414) przyjmowanie sum pieniężnych na przechowanie nie wchodzi w zakres czynności notarjusza, to jednak fakt przyjęcia przez niego pieniędzy na przechowanie pociąga za sobą jego odpowiedzialność majątkową, wręczający bowiem notarjuszowi pieniądze na przechowanie kieruje się przedewszystkiem zaufaniem do urzędu notarjusza; o ile zaś pieniądze zostały przyjęte w kancelarji notarjusza do przechowania w jego kasie przez jego zastępcę, odpowiedzialność majątkową ponosi notarjusz z mocy art. 39 Ust. not., czynność bowiem zastępcy w takim przypadku jest urzędowa, jako działającego w zastępstwie notarjusza. (S. N. 140/31).

7. Przyjęcie przez kolej do swego składu na stacji przesyłki jeszcze przed zawarciem z nadawcą umowy o przewóz podpada pod przepisy art. 2100—2112 t. X cz. 1, ponieważ w fakcie przyjęcia towaru do swego składu wyraża się zamiar kolei przechowywania tego towaru do chwili zawarcia przez strony umowy o przewóz. Taka umowa przyjęcia przez kolej na przechowanie towaru różni się od umowy składu jedynie tem, że kolej bierze na siebie obowiązek przechowywania rzeczy tylko do pewnego terminu, przyczem termin ten obowiązuje i skład czyniącego; jednakże terminowość przyjętego na siebie przez kolej zobowiązania nie może zwolnić jej od obowiązku strzeżenia rzeczy ze starannością dobrego gospodarza, i w razie zniszczenia towaru kolej obowiązana jest udowodnić, że nastąpiło ono

wskutek nadzwyczajnego zdarzenia lub nieszczęśliwego wypadku, lecz nie z powodu braku dbałości ze strony kolei. (S. C. 17/05, 62/08).

2106. O zniszczeniu lub zaginięciu przyjętego na przechowanie mienia podczas pożaru, powodzi lub innego nieszczęśliwego wypadku, jak również o zabraniu jego ten, kto je przyjął, obowiązany jest niezwłocznie złożyć doniesienie, poczem, jeżeli udowodnione będzie, że zniszczenie, zaginięcie lub zabór spowodowane były nie przez jakiekolwiek z jego strony niedbalstwo, zwolniony zostaje od dalszej za to odpowiedzialności. Jednakowoż gdyby następnie powód pochwycił przyjmującego skład z jakimkolwiek przedmiotem ze swego składu lub też znalazł dowody, że został on ukryty, to składającemu służy prawo poszukiwania swej własności w drodze sądowej.

1649 st. 29 (1), r. X, art. 194; 1727 sierp. 26 (5145); 1846 czer. 17 (20135) art. 7; 1864 list. 20 (41477) ust. art. 485, 497 p. 7.

UWAGA: (dotyczy obwodów, zamieszkałych przez ludność koczowniczą).

Zgodnie z art. 2106 zwolnienie skład przyjmującego od odpowiedzialności przed skład czyniącym w razie zniszczenia lub utraty majątku, wziętego na przechowanie, w czasie pożaru. powodzi lub innego nieszczęśliwego wypadku uzależnione jest od zachowania pewnych warunków, do których należy i uczynienie przez skład przyjmującego bezzwłocznego doniesienia o zniszczeniu lub utracie majątku. (S. C. 570/73).

PROJEKT M. S.: Artykuł 2106 z uwagą skreśla się.

2107. Kto przyjął mienie na przechowanie, nie może w żadnym razie korzystać z użytkowania jego, ma natomiast prawo do wynagrodzenia, gdy zachowanie mienia wymagało jakichkolwiek wydatków z jego strony, jeżeli to było przewidziane umową składu albo też jeżeli wydatki spowodowane zostały wydarzeniem nieoczekiwanem i przy wręczeniu składu nie było możności ich przewidzieć. Jeżeli mienie, oddane na przechowanie, zamknięte było na zamek albo opieczętowane, ten zaś, kto je przyjął, w nieobecności właściciela odemknie, odpieczętuje lub przejrzy je, to właścicielowi służy prawo żądania od przyjmującego skład zadośćuczynienia za wszelkie brakujące rzeczy lub pieniądze oraz za wszelkie uszkodzenia przy otwieraniu składu.

1649 st. 29 (1) r. X, art. 195; 1846 czerw. 17 (20135) art. 8; 1864 list. 20 (41477) ust., art. 485, 497 p. 7.

UWAGA. (Dotyczy obwodów, zamieszkałych przez ludność koczowniczą).

PROJEKT M. S.: Uwaga do art. 2107 skreśla się.

2108. Kto wziął mienie na przechowanie, obowiązany jest zwrócić je w całości temu, kto mu je oddał, lub temu, w czyjem imieniu było mu dane, albo też osobie, do otrzymania składu przez jego właściciela upoważnionej. Z tego

wyłączony jest przypadek, gdy przyjmujący skład dowie się, iż przechowywane rzeczy zostały skradzione lub zdobyte w inny nieprawny sposób; musi o tem w takim razie donieść niezwłocznie władzy najbliższej i złożyć jej oddane na przechowanie rzeczy.

1727 sierp. 26 (5145); 1846 czer. 17 (20135) art. 9.

1. Rzecz, oddana na przechowanie, winna być zwrócona na pierwsze żądanie (art. 2108 i 2115 t. X cz. 1), w ustawie niema jednak zakazu wyznaczenia w umowie składu terminu; dlatego też chociaż przy wykonaniu umowy składu warunek o terminie zwrotu rzeczy może być stosownie do okoliczności sprawy uznany za nieobowiązujący skład czyniącego, zamieszczenie w umowie takiego warunku ani nie czyni jej nieważną, ani nie daje podstawy do uznania jej za niepodpadającą pod przep sy o umowach składu. (S. C. 1237/69).

2. Przy zwrocie części składu, w napisie o tem na pokwitowaniu składowem zwracane rzeczy winny być oznaczone z taką ścisłością, jaka wymagana jest przy pisaniu pokwitowań składowych. (S. C. 809/70).

3. Właściciel rzeczy oddanej na przechowanie ma prawo celem otrzymania rzeczy przekazać pokwitowanie składowe innej osobie. (S. C. 103/73).

2109. Jeżeli spadkobierca osoby, która wzięła jakiekolwiek mienie na przechowanie, nie wiedząc o tem sprzeda je lub zużyje na własne potrzeby, obowiązany jest zwrócić otrzymane wzamian pieniądze albo zapłacić za zużyte przez siebie cudze mienie według oszacowania.

1846 czer. 17 (20135) art. 10.

2110. W razie śmierci osoby, która oddała jakiekolwiek mienie na przechowanie, *albo pozbawienia jej wszystkich praw stanu,* ten, kto je przyjął, obowiązany jest je zwrócić temu, kto według prawa uznany będzie za spadkobiercę jej majątku w całości lub w części, albo też złożyć je we właściwym urzędzie celem wydania spadkobiercom.

Tamże, art. 11.

PROJEKT M. S.: Artykuł 2110. Skreśla się wyrazy „albo pozbawionego wszystkich praw stanu".

2111. Jeżeli osoba, która przyjęła jakiekolwiek mienie na przechowanie, wyprze się jego przyjęcia i sprawa dojdzie do sądu, to powód obowiązany jest złożyć pokwitowanie przyjmującego skład, a pokwitowanie to w takim tylko razie stanowi dowód zupełny przeciwko osobie, która je wydała, jeżeli w całości od początku do końca napisane jest ręką przyjmującego skład i jeżeli w niem dokładnie oznaczono, co mianowicie wzięto na przechowanie, bądź też gdy skład stanowiły pieniądze w gotowiźnie, w państwowych *biletach kredytowych,* w obligach kasy państwowej lub w biletach instytucyj kredytowych, jeżeli oznaczone są numery tychże; gdy zaś pieniądze były w monecie brzęczącej, — rodzaj tejże i rok wybicia, a przytem w każdym przypadku ogólna suma przy-

jętych na przechowanie pieniędzy oznaczona być musi nie cyframi, lecz słownie. Jeżeli przyjmujący skład nie umie lub z powodu choroby albo z innej przyczyny nie może pisać, to pokwitowanie zamiast przez niego powinno być, również w całości od początku do końca, napisane ze wszystkiemi powyżej wymienionemi szczegółami i podpisane przez upoważnioną do tego osobę, ze wzmianką, że zostało to uczynione na prośbę przyjmującego skład, w obecności dwóch albo trzech świadków, i że sam on był osobiście obecny przy sporządzeniu pokwitowania. W tym przypadku pokwitowanie podpisują również wspomniani świadkowie, a podpisy ich, jak również podpis osoby upoważnionej, która pokwitowanie pisała, powinny być poświadczone w trybie należytym.

1846 czer. 17 (20135) art. 12; 1853 list. 9 (27671) I; 1866 kw. 14 (43186) ust., art. 128 p. 2; 133 — 135. — Por. 1864 list. 20 (41477) ust., art. 105 — 111, 339, 456 — 478, 707, 708; 1886 czer. 12 (3814) op. Rady Państw. XII, art. 4.

1. Z pośród wszystkich ustanowionych w art. 2111 przepisów co do sporządzania pokwitowania składowego, od których zachowania uzależnione jest pełne dowodowe znaczenie pomienionego pokwitowania przeciwko osobie, która je wydała i która zaprzecza faktowi dokonania składu, należy rozróżniać te formalności, które stanowią samą istotę składu, od tych, które służą tylko do stwierdzenia autentyczności aktu składu. Do rzędu pierwszych winno być zaliczone wszystko to, co się mówi w ustawie o ścisłem oznaczeniu w pokwitowaniu składowem samego przedmiotu składu; niezachowanie tych przepisów pozbawia akt znaczenia umowy składu i winno pociągać za sobą odmowę Sądu uwzględnienia powództwa, wytoczonego z takiego aktu jako z pokwitowania składowego. [1]) Do liczby pozostałych formalności, wyszczególnionych w art. 2011, należą zarówno zamieszczone w niej ogólne przepisy w przedmiocie sporządzania aktów prywatnych, jak specjalnie dotyczące pokwitowań składowych przepisy o napisaniu aktu składu od początku do końca własną ręką składającego, a w razie jego choroby lub niepiśmienności przez osobę, przezeń upoważnioną, o oznaczeniu przyjętej na przechowanie sumy literami, o podpisaniu aktu, sporządzanego w imieniu niepiśmiennego, przez dwóch albo trzech świadków. Niezachowanie tych ostatnio wymienionych przepisów obecnie, po wejściu w życie Ustaw Sądowych z r. 1864, które porzuciły poprzedni system formalnych dowodów, nie może samo przez się pozbawiać aktu znaczenia dowodu składu. (S. C. 546/76).

2. Art. 2111, mający wyłącznie proceduralne znaczenie, musiał ulec zmianie z chwilą wejścia w życie Ustaw Sądowych z r. 1864; to też do art. 2111 według kontynuacji 1868 r. dodana została uwaga 2-ga [2]) treści następującej: „w miejscowościach, w których wprowadzone zostały Ustawy Sądowe, moc dowodów pisemnych określa się według przepisów, podanych w Ustawie postępowania cywilnego". Na zasadzie powyższej uwagi całe znaczenie art. 2111 w związku z art. 2104 polega obecnie tylko na tem, że dla dokonania umownego składu konieczna jest forma pisemna, że wobec tego, w razie zaprzeczenia przez pozwanego otrzymania składu, oddanie rzeczy na przechowanie winno być udowodnione pismem i że dowód ze świadków z mocy art. 409 Ust. post. cyw. nie może być w tych przypadkach przyjęty; może atoli powód udowadniać skład nietylko pokwitowaniem składowem, odpowiadającem wymaganiom art. 2111, lecz i innemi dowodami pisemnemi, naprz. nieformalnem pokwitowaniem składowem, prywatnemi listami i wogóle wszelkiemi, jak się wyraża art. 438 Ust. post. cyw., pismami. Powód, domagający się zwrotu oddanej na przechowanie rzeczy, obowiązany jest, zgodnie z art. 366 Ust. post. cyw., w razie sporu ze strony pozwanego, udowodnić, jaka rzecz była oddana na przechowanie; jeżeli jednak powód fakt składu udowodnił, a tylko nie jest w stanie stwierdzić indywidualnych cech oddanej na przechowanie rzeczy, nie może być z tego tylko powodu pozbawiony swego prawa i oddalenie jego powództwa byłoby zaprzeczeniem wypowiedzianej w wielu wyrokach Senatu zasady, iż nikt nie może się zbogacać cudzym kosztem. Określenie w takim przypadku rzeczy, podlegającej zwrotowi, będzie zależało od okoliczności poszczególnej sprawy; jeżeli, naprzykład, powód udowodni oddanie pozwanemu na przechowanie 1000 rb., lecz nie będzie ustalone, jakie mianowicie pieniądze były przedmiotem składu, czy banknoty, czy też moneta brzęcząca, sąd będzie mógł zasądzić na rzecz powoda tylko 1000 rb., i od pozwanego będzie zależało, jakiemi pieniędzmi zapłaty dokonać. (S. C. 46/79, 104/79).

3. Sam fakt składu nie może być, z mocy art. 409 Ust. post. cyw., udowodniony zapomocą świadków, poza przypadkami, wymienionemi w art. 2112 t. X cz. 1; z tego jednak nie wynika, aby w razie złożenia do sprawy umowy składu, sąd nie miał prawa przyjąć dowodu ze świadków celem wyjaśnienia okoliczności, które towarzyszyły sporządzeniu i wydaniu pokwitowania składowego. (S. C. 1689/73).

4. Formy umów, ustanowione przez prawo celem ochrony interesów kontrahentów, nie są obliczone na stosunki życia codziennego, którym zwykle nie nadaje się poważnego w sensie prawa cywilnego znaczenia, które wciąż wynikają i ustają i które przeważnie dotyczą stosunkowo drobnych interesów, nieopłacających wydatków i zachodów, związanych z zachowaniem form. W szczególności przepisy art. 2100—2124 t. X cz. 1 o składzie, jak widać z zawartych w nich postanowień (naprz. z przepisów w przedmiocie zdolności prawnej osoby skład przyjmującej, wyłuszczonych w art. 2101 i 2102), zupełnie nie są dostosowane do stosunków codziennych między członkami jednej rodziny, razem mieszkającemi, lub osobami, prowadzącemi wspólne gospodarstwo; ścisłe przeto stosowanie tych przepisów do takich stosunków byłoby niezgodne z wymaganiami życia i w tych przypadkach należy się kierować ogólnym sensem pomienionych przepisów. (S. C. 53/96).

[1]) P. jednak niżej podaną tezę 2 z późniejszych wyroków Senatu (Nr. 46 i 104 z r. 1879).

[2]) Uwagi tej w wydaniu t. X cz. I z r. 1887 już nie było.

PROJEKT M. S.: Art. 2111. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Umowa składu powinna być sporządzona na piśmie i zawierać dokładne określenie rzeczy oddanej".

2112. Przewidziane w artykule poprzednim (2111) dowody istnienia składu albo oddania rzeczy na przechowanie nie są wymagane:

1) jeżeli tego rodzaju dokumenty nie mogły być sporządzone lub pokwitowania wydane na skutek szczególnych wydarzeń nadzwyczajnych, do jakich zalicza się: skład podczas pożaru, powodzi, rozbicia się okrętu i w tym podobnych przypadkach;

2) przy oddaniu przez wojskowych, w razie nagłego wyjazdu na wyprawę lub na delegację, rzeczy swoich na przechowanie gospodarzom, u których stali na kwaterze, i

3) przy składzie, dokonywanym w handlu i wogóle według zwyczajów handlowych, przez osoby *stanu kupieckiego* z osobami tak należącemi, jak i nienależącemi do tego *stanu*.

1649 st. 29 (I) r. X, art. 190—192; 1726 lut. 1 (4828); 1727 sierp. 26 (5145); 1832 maj. 14 (5360) ust. § 267; 1846 czer. 17 (20135) art. 13.

UWAGA. (Dotyczy obwodów zamieszkałych przez ludność koczowniczą).

PROJEKT M. S.: Art. 2112. Pierwsze zdanie otrzymuje brzmienie następujące:

„Dowód składu na piśmie nie jest konieczny", zaś w końcu artykułu dodaje się: „4) gdy rzeczy zostały oddane na skład utrzymującemu gospodę lub hotel (art. 2124), z wyjątkiem pieniędzy, papierów wartościowych i kosztowności".

Uwaga do art. 2112 skreśla się.

2113. W przedmiocie przedawnienia pokwitowań składowych mają zastosowanie przepisy następujące:

1) Pokwitowanie składowe nie podlega mocy przedawnienia dziesięcioletniego; przeto osoba, która wzięła cośkolwiek na przechowanie, obowiązana jest zwrócić wzięte rzeczy na pierwsze żądanie w każdej chwili, gdy właściciel wziętego na przechowanie mienia za jej życia tego od niej zażąda.

2) W razie śmierci osoby, która wzięła cudze mienie na przechowanie, spadkobiercy jej, przed objęciem w posiadanie pozostałego po niej majątku, obowiązani są w ciągu sześciu miesięcy od daty otwarcia spadku wezwać w liczbie wierzycieli i dłużników zmarłego również i tych, którzy posiadają jego pokwitowania składowe. Spadkobiercy, którzy takiego wezwania nie dokonali, albo aczkolwiek dokonali, lecz przed upływem terminu, przewidzianego w punkcie 3 do zgłoszenia na skutek ich wezwania pokwitowań składowych, objęli w posiadanie majątek zmarłego, ponoszą odpowiedzialność z tytułu zgłoszonych pokwitowań.

3) Osoby, wezwane do zgłoszenia pokwitowań składowych, obowiązane są w terminie sześciomiesięcznym od daty zamieszczenia ostatniego wezwania w dziennikach urzędowych, zgłosić posiadane pokwitowania, w razie zaś zaniechania tego tracą prawo do poszukiwania na ich podstawie; o ile zaś w terminie właściwym zgłoszą posiadane pokwitowania, zachowują prawo do wytoczenia powództwa w ciągu całego okresu trwania dziesięcioletniego przedawnienia.

4) W razie śmierci osoby, która pozostawiła po sobie pokwitowania składowe, spadkobiercy jej obowiązani są również

w ciągu sześciu miesięcy od dnia otwarcia spadku wezwać przez obwieszczenia w dziennikach urzędowych osoby, które wzięły mienie na przechowanie. Spadkobiercy, którzy w terminie powyższym wezwania takiego nie dokonali, tracą prawo do wytoczenia powództwa o zwrot im mienia na podstawie pokwitowania składowego. Dla spadkobierców zaś, którzy dokonali wezwania takiego w przepisanym terminie sześciomiesięcznym, moc przedawnienia dziesięcioletniego do wytoczenia powództwa o sumy pieniężne lub inne mienie, znajdujące się na przechowaniu u innych osób, oblicza się od daty zamieszczenia ostatniego wezwania w dziennikach urzędowych.

5) Obowiązek dokonania wezwań, przewidzianych w punktach 2 i 4, w przypadku, gdy po osobie, która oddała lub przyjęła mienie na przechowanie, nie pozostało spdkobierców lub nie są oni znani i wzywani są przez władze, albo też gdy z jakichkolwiek powodów nie obejmą praw zmarłego, ciąży na urzędach i osobach, które z mocy ustaw obowiązane są wzywać wierzycieli i dłużników zmarłych osób. Za zaniedbanie tego obowiązku rzeczone urzędy i osoby podlegają odpowiedzialności przed prawem.

1860 list. 21 (36337).

1. Artykuł ten nie może mieć zastosowania do pokwitowań składowych, wydanych zamiast zobowiązania pożyczkowego. (S. C. 558/75).

2. Do pokwitowań składowych, ze względu na specjalne przepisy uzupełnienia do art. 2108 t. X cz. 1 Zw. Pr. według kontyn. 1863 r. [1]), nie stosuje się ogólne prawo o przedawnieniu zobowiązań dłużnych bezterminowych i płatnych za okazaniem. (S. C. 946/75).

3. Skład czyniący w razie śmierci osoby, która przyjęła jego mienie na przechowanie, może zgłosić pokwitowanie składowe i po upływie sześciomiesięcznego terminu od dnia dokonania ostatniego obwieszczenia o wezwaniu jej spadkobierców, jeżeli nie były wezwane jednocześnie osoby, posiadające pokwitowania składowe. (S. C. 572/73).

4. Wymagania p. 4 art. 2113 nie mają zastosowania do takich pokwitowań, które chociaż są nazwane składowemi, ale nie zawierają w sobie ścisłego, indywidualnego określenia przedmiotu składu, specjalizacja bowiem przedmiotu stanowi istotną cechę umowy składu; w razie niezachowania tego warunku, zawarte w pokwitowaniu zobowiązanie winno być rozpatrywane pod kątem widzenia ogólnych przepisów o zobowiązaniach i dowodach. (S. C. 95/93).

5. Okoliczność, iż pokwitowanie składowe zostało przekazane innej osobie, nie może w niczem zmienić praw, służących z mocy przepisów ustawy skład przyjmującemu w razie śmierci osoby, której było pokwitowanie składowe wydane. (S. C. 86/87).

6. Zbędne jest wzywanie zapomocą obwieszczeń skład przyjmującego, gdy sam on już przyznał swój obowiązek zwrotu składu i nawet do wykonania tego obowiązku przystąpił. (S. C. 832/69).

7. Przepis p. 4 uzupełn. do art. 2108 t. X cz. 1 (w-g kontyn. 1863 r.)[2])

[1]) Obecnie art. 2113.
[2]) Obecnie p. 4 art. 2113.

nie dotyczy tych pokwitowań składowych, które za życia skład czyniącego przez niego samego już zostały złożone do sądu, celem uzyskania zwrotu majątku od osoby, która go na przechowanie przyjęła, ponieważ w tym przypadku na spadkobierców przechodzi właściwie nie akt o składzie, a powództwo o majątek, którego ten akt dotyczy. (S. C. 280/75).

2114. Jeżeli w toku sprawy o zwrot mienia oddanego na przechowanie ujawni się, iż pokwitowanie lub akt składowy sporządzony został zamiast zobowiązania pożyczkowego w celu uniknięcia uiszczenia stempla i innych opłat, to zaspokojenie z takiego pokwitowania lub aktu nastąpić może dopiero po spłaceniu wszystkich innych należności, ciążących na przyjmującym skład z tytułu obligów, weksli i innych prawnych zobowiązań dłużnych.

1846 czer. 17 (20135) art. 15; 1874 kw. 17 (53379) ust., art. 110 p. 1; 1878 gr. 26 (59161); 1887 maj. 19 (4463); 1900 czer. 10 (18782) ust., art. 175 p. 1

1. Jak wynika z art. 2114, samo nadanie zobowiązaniu pożyczkowemu formy pokwitowania składowego nie zwalnia dłużnika od obowiązku uiszczenia wskazanej w pokwitowaniu sumy. (S. C. 295/72).

2. Okoliczność, iż pokwitowanie składowe zostało wydane zamiast zobowiązania pożyczkowego, może być udowodniona zapomocą świadków (S. C. 338/77); wniosek w tym przedmiocie sądu nie podlega kontroli kasacyjnej. (S. C. 1429/73).

3. Jeżeli żadna ze stron nie wskazywała na to, iż będące podstawą powództwa pokwitowanie składowe wydane zostało zamiast zobowiązania pożyczkowego, Sąd nie ma prawa zastosować art. 2114 i zasądzić należności, jako wynikającej z zobowiązania pożyczkowego (S. C. 1623/70); jeżeli natomiast obie strony uznawały akt za zobowiązanie pożyczkowe, sąd nie może traktować tego aktu jako pokwitowania składowego. (S. C. 726/74).

PROJEKT M. S.: Art. 2114 skreśla się.

2115. Kto nie zwróci składu na pierwsze żądanie, obowiązany jest prócz zwrotu samego oddanego mu na przechowanie mienia, zapłacić również za wszelkie straty, poniesione przez powoda wskutek zatrzymania jego majątku, a w tej liczbie i odsetki prawne *(czyli po sześć od sta rocznie)* od pieniędzy, które były u niego na przechowaniu, od daty wytoczenia powództwa w sądzie.

1846 czer. 17 (20135) art. 16; 1879 mar. 6 (59370) I, art. 2.

PROJEKT M. S.: Art. 2115. Skreśla się nawiasy i wyrazy zawarte w nawiasach:

„t. j. po sześć od sta rocznie".

2116. Jeżeli osoba, która wzięła mienie na przechowanie, przez uchylanie się od jego zwrotu doprowadzi sprawę do wytoczenia powództwa i sąd zasądzi od niej zwrot składu, to oprócz zasądzenia strat stosownie do przepisu, wyłuszczonego w poprzednim (2115) artykule, zasądza się od niej koszty procesowe na rzecz powoda oraz dziesięć procentów na rzecz zakładów dobroczynnych od całej sumy pieniężnej lub wartości rzeczy, które miała na przechowaniu.

1716 mar. 30 (3006) art. 193; 1727 sierp. 26 (5145); 1846 czer. 17 (20135) art. 17.

2117. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykułach 1681 (według kontyn. r. 1912) i 1682 (wedł. kontyn. 1912 r.) Kodeksu o kar. i w artykule 177 Ustawy o karach (wyd. r. 1914).*[1])

2118. Jeżeli sąd uzna, iż brak jest należytych dowodów istnienia składu, to zasądzi od powoda koszty sądowe oraz poniesione przez pozwanego straty.

1649 st. 29 (1) r. X, art. 190, 191; 1846 czer. 17 (20135) art. 19.

2119. Właściciel mienia oddanego na przechowanie ma prawo żądać zwrotu swojej własności również i wówczas, gdy majątek osoby, która wzięła na przechowanie, uległ zajęciu wskutek upadłości lub z powodu jakiejkolwiek innej egzekucji, jeżeli tylko złoży dowody wiarogodne, iż mienie zostało powierzone jedynie w celu przechowania. W tym przypadku wierzycielom dłużnika upadłego, zarówno każdemu zosobna w imieniu własnem, jak wszystkim łącznie w imieniu konkursu służy prawo zgłaszania stosownych zarzutów w celu obalenia istnienia składu, w trybie przepisanym.

1718 maj 26 (3204); 1846 czer. 17 (20135) art. 20.

2120. Jeżeli osoba, która oddała majątek swój na przechowanie, uznana będzie za dłużnika upadłego, albo też majątek jej cały z tytułu innej jakiejkolwiek egzekucji ulegnie zajęciu i opisowi, to ten, kto wziął od niej majątek na przechowanie, obowiązany jest donieść o tem, komu należy, w razie upadłości w terminach, oznaczonych w odnośnych obwieszczeniach, w razie zaś zajęcia lub opisu majątku dłużnika z tytułu innej egzekucji — niezwłocznie po powzięciu wiadomości o dokonaniu tego zajęcia lub sporządzeniu opisu.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 69, 89, 91; 1832 czer. 25 (5463) ust., § 21; 1846 czer. 17 (20135) art. 21.

2121. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykułach 1164, 1167, 1681 i 1682 Kodeksu o kar. (wyd. r. 1885 i wedł. kontyn. r. 1912) oraz w artykule 177 Ustawy o karach (wyd. r. 1914)*[2]*.*

2122. Kto o znajdującem się u niego na przechowaniu mieniu dłużnika upadłego nie doniesie ani w terminie oznaczonym w obwieszczeniu, ani podczas trwania konkursu nad nim, ani też po otrzymaniu zawiadomienia urzędowego, że wszelki majątek jego podlega opisowi, zajęciu lub sekwestrowi na skutek powództwa lub egzekucji, ten, o ile dopuścił się tego bez zmowy z dłużnikiem upadłym i wogóle bez złego

[1]) W Kod. karn. z 11 lipca 1932 r. art. 262 i 272.

[2]) W Kodeksie karnym z 11 lipca 1932 r. art. 273 — 278 i 262.

zamiaru, lecz wyłącznie wskutek niedbalstwa, podlega prócz odebrania od niego całego majątku dłużnika upadłego karze ściągnięcia od niego dwudziestu procentów wartości rzeczy lub sumy pieniężnej, które miał na przechowaniu, na rzecz wierzycieli niewypłacalnego lub instytucji albo osoby, która wytoczyła powództwo. W przypadku, gdy wierzyciele dłużnika upadłego albo instytucja lub osoba, która wytoczyła powództwo, otrzymali z innego majątku dłużnika całkowite zaspokojenie, to ściągnięte od osoby, która nie doniosła o mieniu, jakie miała na przechowaniu, dwadzieścia procentów, przekazuje się na rzecz zakładów opieki społecznej.

1846 czer. 17 (20135) art. 23; 1864 maj 25 (40934) przep., art. 119.

PROJEKT M. S: Art. 2122. W końcu pierwszej części dodaje się: „o ile nie otrzymają zadośćuczynienia z majątku dłużnika". Koniec od kropki skreśla się.

2123. Jeżeli osoba, która miała w przechowaniu swojem mienie lub pieniądze dłużnika niewypłacalnego, uchybiła terminowi wyznaczonemu w obwieszczeniach, nie wskutek niedbalstwa, lecz z powodu przeszkód nieprzezwyciężonych, zawiadomiła jednak o tem jeszcze podczas trwania konkursu, to od niej przyjmuje się mienie, będące na przechowaniu, bez wszelkich dalszych egzekucyj.

1846 czer. 17 (20135) art. 24.

2124. Osoby, zatrzymujące się w traktjerniach, mogą, w porozumieniu z gospodarzem, oddawać mu na przechowanie za pokwitowaniem swoje pieniądze i rzeczy, opieczętowane lub tylko z oznaczeniem kwoty pieniężnej i wartości rzeczy. W pierwszym przypadku gospodarz odpowiada tylko za całość pakietów i pieczęci, a w ostatnim — za sumę i całość rzeczy.

1861 lip. 4 (37198) ust., art. 38; 1893 czer. 8 (9738).

Art. 2124 określa warunki odpowiedzialności właścicieli traktjerni, a nie utrzymujących zajazdy. (S. C. 896/71).

PROJEKT M. S.: Art. 2124. Otrzymuje brzmienie następujące: „Utrzymujący gospodę lub hotel odpowiada za szkodę, którą poniósł przyjęty gość wskutek utraty lub uszkodzenia wniesionych rzeczy. Odpowiedzialność ta ogranicza się do sumy 2000 zł., jeżeli gospodarzowi nie udowodniono, że strata wynikła z winy jego lub jego personelu. Zastrzeżenia przeciwne postanowieniom powyższym są nieważne. Odpowiedzialność gospodarza upada jeżeli szkodę spowodował sam gość, jego towarzysz, jego służący, albo osoba, którą on przyjął u siebie, oraz jeżeli szkoda powstała wskutek właściwości rzeczy lub siły wyższej.

Za pieniądze, papiery wartościowe i kosztowności odpowiada utrzymujący gospodarz lub hotel, gdy przyjął je na skład, albo gdy szkoda powstała z winy jego lub jego personelu".

2125. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule 2124.*

ROZDZIAŁ VI.

O spółce.

ODDZIAŁ 1.

Zasady ogólne.

2126. Spółki składają się z osób, połączonych w jeden zespół i działających w nim pod jedną wspólną nazwą.

1807 st. 1 (22418) art. 2; 1831 kw. 15 (4500) § 51.

1. W myśl art. 2126 t. X cz. 1 nie każde połączenie się dwóch lub więcej osób dla wspólnej działalności celem osiągnięcia wspólnych korzyści stanowi spółkę, lecz za spółkę uważa się jedynie taki zespół osób, wspólnością celu złączonych, które działają pod jedną wspólną nazwą (firmą); o ile więc strony, łącznie działając we wspólnym celu, nie występowały pod jedną wspólną nazwą, spółki w rozumieniu art. 2126 i nast. niema i nie mają zastosowania przepisy art. 2132 i 2133 t. X cz. 1, uzależniające samo zawiązanie, względnie istnienie spółki od zawarcia w tym przedmiocie umowy na piśmie, a tem samem wykluczające dowód ze świadków. (S. N. 69/30).

2. Wobec tego nie stanowią umowy spółki: a) porozumienie kilku osób co do wspólnego wybudowania domu i korzystania w równych częściach z dochodu z niego (S. C. 478/74); b) umowa włościan co do wspólnego zbierania plonów ze swych pól, z równomiernem rozłożeniem kosztów (S. C. 1155/70); c) umowa co do wspólnego nabycia lasu na wyrąb (S. C. 454/69).

3. Kluby i stowarzyszenia stanowią zespoły osób, oparte na umowie, analogicznej do umowy spółki, i przeto członkowie tych klubów i stowarzyszeń w razie nieprawidłowego usunięcia ich mogą zgłosić do Sądu żądanie przywrócenia im ich praw. (S. C. 104/03).

2127. Przedmiotem spółki mogą być wszelkiego rodzaju pożyteczne i dobru powszechnemu nie sprzeciwiające się przedsiębiorstwa (a) w dziedzinie handlu, ubezpieczenia, transportu i wogóle jakiegokolwiek przemysłu (b).

(a) 1782 kw. 8 (15379), art. 65. — (b) 1831 kw. 15 (4500) § 51.

2128. Następujące są odmiany spółek:

1) spółka firmowa;
2) spółka komandytowa;
3) spółka udziałowa albo akcyjna, i
4) spółka pracownicza („artel").

1807 st. 1 (22418) art. 1; 1902 maj. 27 (21521); czer. 1 (21550); 1905 czer. 16 (26439).

UWAGA 1. Postanowienia o spółkach handlowych i o spółkach pracowniczych („artelach") giełdowych zawarte są w Ustawie handlowej, o spółkach dla dobywania złota — w *Ustawie górniczej*, o spółkach kredytowych i o spółkach włościańskich rolnych dla nabywania gruntów przy pomocy Włościańskiego Banku Ziemskiego — w Ustawie kredytowej, o spółkach ubezpieczeniowych—w Ustawie o pracy przemysłowej.

UWAGA 2. Zarówno w spółkach komandytowych, jak i w spółkach udziałowych wkłady poszczególne wpłacone do tych spółek nazywają się udziałami, lecz w praktyce nazwę

tę stosuje się przeważnie do wkładów, wpłacanych do spółek komandytowych (art. 2130).

Według prawa nie ma żadnej różnicy między „towarzystwem akcyjnem" a „spółką udziałową". (S. C. 31/98).

PROJEKT M. S.: Art. 2128. Punkt 4 otrzymuje brzmienie następujące: „4) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością" następnie dodaje się: „i 5) spółdzielnia".

Uwagi do art. 2128 skreślają się.

Ustawa z dn. 29 października 1920 roku o spółdzielniach (Dz. U. Nr. 111 poz. 733), z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych przez ustawę z dn. 4 grudnia 1923 r. (Dz. U. Nr. 135 poz. 1119).

DZIAŁ I.

Zasady ogólne.

Art. 1. Za spółdzielnię uważa się zrzeszenie nieograniczonej liczby osób o zmiennym kapitale i składzie osobowym, mające na celu podniesienie zarobku lub gospodarstwa członków przez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa.

Służąc powyższym zadaniom gospodarczym, spółdzielnia może również mieć na celu podniesienie poziomu kulturalnego swych członków.

Art. 2. Spółdzielnia działa na podstawie ustawy niniejszej oraz statutu zarejestrowanego.

Statut nie może zawierać postanowień sprzecznych z niniejszą ustawą.

Postanowienia takie nie mają skutku prawnego.

Art. 3. Z chwilą wciągnięcia do rejestru spółdzielnia staje się osobą prawną. Może odtąd nabywać i zbywać wszelki majątek, zaciągać obowiązania, pozywać i być pozywaną.

Za czynności, dokonane w imieniu spółdzielni przed zarejestrowaniem, działający odpowiadają solidarnie.

Art. 4. Spółdzielnię uważa się za handlującego w zrozumieniu prawa handlowego.

Spółdzielnia podlega przepisom prawa handlowego, o ile ustawa niniejsza nie stanowi inaczej.

DZIAŁ II.

Postanowienia szczegółowe.

Rozdział 1.

Założenie spółdzielni.

Art. 5. Do założenia spółdzielni potrzeba zarejestrowania statutu.

Zarząd spółdzielni zgłosić winien statut, podpisany (art. 18) przez pierwszych członków, do sądu rejestrowego, w którego okręgu spółdzielnia ma mieć siedzibę. Do zgłoszenia dołączyć nadto należy dwa odpisy statutu tudzież odpisy dokumentów, stwierdzających powołanie zarządu i rady nadzorczej. Zgłoszenie podpisują wszyscy członkowie zarządu, podpisy ich winny być uwierzytelnione bądź przez sąd, bądź przez notarjusza, bądź przez urząd gminny.

Po stwierdzeniu zgodności statutu z przepisami prawa, sąd zarządzi wciągnięcie statutu do rejestru. Jeżeli dostrzeże braki, zażąda uzupełnienia lub zmiany statutu i wyznaczy w tym celu stosowny termin, po którego bezskutecznym upływie wyda rozstrzygnięcie stanowcze. Tak co do pierwotnego zgłoszenia, jak i co do zgłoszonych później uzupełnień lub zmian, winien powziąć uchwałę w ciągu dwóch miesięcy od wniesienia zgłoszenia. Po bezskutecznym upływie tego czasu spółdzielnię uważa się jako prawnie istniejącą, a sąd zobowiązany jest dokonać jej zarejestrowania.

Sąd, uchwalając wciągnięcie statutu do rejestru, zarządzi zarazem przesłanie bezpłatnie po jednym poświadczonym przez siebie odpisie statutu zarządowi spółdzielni i Radzie Spółdzielczej.

1. Sędzia rejestrowy obowiązany jest o postanowieniach swoich w przedmiocie zarejestrowania spółdzielni zawiadamiać osoby zainteresowane (§ 9 rozporz. wykon. z d. 10 marca 1921 r. do ustawy o spółdzielniach), przeto termin dwutygodniowy (art. 9 ustawy o spółdz., § 3 rozporz. wykon. z d. 10 marca 1921 r., art. 6 dekretu o rejestrze firm. z d. 7 lutego 1919 r. i art. 785 Ust. post. cyw.) na założenie skargi incydentalnej biegnie dla stron zainteresowanych od daty doręczenia zawiadomienia. (S. N. 161/25).

2. Z porównania art. 121 z art. 5 i 117 ustawy o spółdz. wynika, iż w myśl ustawy za zarząd legalny i upoważniony do wystąpienia o zarejestrowanie statutu dawniejszego zrzeszenia spożywczego powinien być uważany ten, który został obrany na zgromadzeniu walnem, zwołanem przez członków ostatniego zarządu; gdy więc zgromadzenie walne członków było zwołane nie przez zarząd ostatni, lecz na własną rękę przez członków, czyli niezgodnie z prawem, skutkowało to, iż na tem zebraniu obiór nowego zarządu ważnie dokonany być nie mógł, i przeto w tych warunkach w myśl art. 5 ustawy o spółdz. statut zarejestrowaniu nie ulega. (S. N. 161/25)

Art. 6. Statut musi oznaczyć:

1) firmę (art. 11) i siedzibę spółdzielni;

2) cel spółdzielni oraz przedmiot przedsiębiorstwa i czas trwania spółdzielni;

3) rodzaj i zakres odpowiedzialności członków (art. 14);

4) wysokość udziału, wpłat na udział i czas ich dokonywania (art. 21);

5) zasady, obowiązujące co do przyjmowania, ustępowania i wykluczania członków (art. 26);

6) sposób powoływania zarządu i rady nadzorczej (art. 33 i 40);

7) sposób zwoływania walnych zgromadzeń, obradowania na nich i zapadania uchwał (art. 47 — 49);

8) zasady, dotyczące umarzania wartości bilansowych (art. 54 L. 1);

9) zasady rozdziału zysków i pokrywania strat (art. 57 i 58);
10) pismo, w którem mają być zamieszczane ogłoszenia spółdzielni (art. 10).

Rozdział 2.

Rejestr spółdzielni i ogłoszenia.

Art. 7. Przy założeniu spółdzielni do rejestru wciągnąć należy:
1) firmę i siedzibę spółdzielni;
2) przedmiot przedsiębiorstwa oraz ograniczenia co do zawierania interesów z niecłonkami (art. 36 ust. 1);
3) czas trwania spółdzielni, jeżeli ją założono na czas ograniczony;
4) oznaczenie rodzaju i zakresu odpowiedzialności;
5) wysokość udziału, wpłat na udział i czas ich dokonywania;
6) liczbę członków zarządu tudzież ograniczenia uprawnień zarządu (art. 35) i postanowienia o zastępcach (art. 38);
7) pismo, przeznaczone do ogłoszeń spółdzielni;
8) rok obrachunkowy, jeżeli się różni od roku kalendarzowego;
9) przepisy o likwidacji (art. 79 i 80).

Równocześnie wciąga się do rejestru imiona i nazwiska członków pierwszego zarządu.

Wszystkie powyższe dane prócz zasad, dotyczących likwidacji, których ogłoszenie nastąpi z chwilą postanowienia o rozwiązaniu, ogłasza sąd na koszt spółdzielni w piśmie, przeznaczonem do ogłoszeń spółdzielni.

Art. 8. Osoby trzecie nie mogą zasłaniać się nieznajomością danych, które zostały zarejestrowane i ogłoszone, chyba, że dowiodą, że o nich wiedzieć nie mogły.

Dane, których zarejestrowanie i ogłoszenie nakazuje ustawa niniejsza, a które nie zostały zarejestrowane i ogłoszone, nie mają znaczenia prawnego wboec osób trzecich, chybaby im udowodniono, że skądinąd o nich wiedziały.

Art. 9. Szczegółowe przepisy co do sądu rejestrowego, formy ogłoszeń, sposobu prowadzenia rejestru, jawności rejestru i sposobu postępowania w sprawach, dotyczących rejestracji, wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 10. Gdyby ogłoszeń spółdzielni nie można było umieszczać w piśmie, oznaczonem w statucie, wtedy umieszcza się je w piśmie, przeznaczonem przez Radę Spółdzielczą do ogłoszeń rejestrowych, a to aż do czasu dokonania odpowiedniej zmiany statutu.

Rozdział 3.

Firma.

Art. 11. Firma spółdzielni nie może zawierać nazwisk członków.

Ma zawierać dodatek: „Spółdzielnia" lub przymiotnik: „spółdzielczy" oraz oznaczenie siedziby i rodzaju odpowiedzialności (od-

powiedzialność udziałami, odpowiedzialność ograniczona, odpowiedzialność nieograniczona).

Winna odróżniać się wyraźnie od firm innych zarejestrowanych już spółdzielni, mających siedzibę w tej samej miejscowości.

1. Zmiana, wprowadzona przez ustawę z d. 4 grudnia 1923 r. (Dz. U. Nr. 135 poz. 1119) do art. 11 ustawy o spółdzielniach, zwolniła jedynie spółdzielnie od ciążącego je uprzednio obowiązku ujawniania w firmie przedmiotu swego przedsiębiorstwa, lecz bynajmniej nie uchyliła w stosunku do spółdzielni naczelnej zasady rejestru — prawdziwości firmy; spółdzielnia może obecnie z mocy przytoczonej noweli nie wymieniać w firmie przedmiotu swego przedsiębiorstwa, o ile go jednak wymienia, musi to uczynić zgodnie ze stanem faktycznym i prawnym. (S. N. 134/26).

2. Skoro wszelkie spółdzielnie, a więc i spółdzielnie kredytowe, są handlującymi w rozumieniu prawa handlowego (art. 4 ustawy o spółdz.), to gdy za główny przedmiot przedsiębiorstwa mają czynności bankierskie (§ 1 rozporz. Prezydenta Rzp. z d. 27 grudnia 1924 r. o warunkach wykonywania czynności bankowych Dz. U. poz. 1018), mogą bez obrazy art. 11 ustawy o spółdz. zamieścić w swej firmie nazwę „bank". (S. N. 134/26).

Rozdział 4.

Oddziały.

Art. 12. Zarząd spółdzielni zgłosić winien każdy jej oddział (filję) do sądu rejestrowego, w którego okręgu oddział ten się znajduje. O ile oddział znajduje się poza okręgiem sądu rejestrowego zakładu głównego, do zgłoszenia dołączyć należy całkowity wyciąg z rejestru, do którego wciągnięto zakład główny. W tym przypadku sąd, rejestrujący oddział, dokona ogłoszenia w myśl art. 7 ust. 3 i o zarejestrowaniu zawiadomi sąd rejestrowy zakładu głównego.

Wszelkie dane, które ustawa niniejsza nakazuje zgłosić do rejestru, zgłoszone być winny także do rejestru każdego oddziału.

Skutki prawne wpisów w rejestrze oddziału ocenia się według art. 8, przyczem co do czynności, zawieranych z osobami trzeciemi przez oddziały, miarodajne są dla tychże osób wpisy i ogłoszenia, dokonane przez sąd rejestrowy oddziału.

Sklepy i magazyny spółdzielni, o ile nie mają istotnych cech oddziałów, nie podlegają rejestracji.

Rozdział 5.

Członkowie.

Art. 13. Członkiem spółdzielni może być każda osoba fizyczna lub prawna, o ile statut nie stanowi inaczej.

Spółdzielnia musi liczyć conajmniej 10 członków, o ile statut nie wymaga liczby większej.

Spółdzielnia, której członkami w myśl statutu mogą być wyłącznie osoby prawne, musi liczyć co najmniej trzech członków.

Art. 14. Członkowie odpowiadają za zobowiązania spółdzielni zadeklarowanemi udziałami.

Oprócz tego ponoszą odpowiedzialność dodatkową, o ile ją ustanowi statut. Odpowiedzialność ta może być nieograniczona (całym majątkiem) lub ograniczona. Wysokość odpowiedzialności ograniczonej oznaczy statut w stosunku do udziału.

Art. 15. Członek odpowiada także za zobowiązania spółdzielni, przed jego przyjęciem zaciągnięte.

Umowa przeciwna nie ma skutków prawnych.

Art. 16. Udziały muszą być jednakowej wysokości.

Wysokość udziału, wpłat na udział i czas ich dokonywania określi statut.

Każdy członek spółdzielni musi zadeklarować przynajmniej jeden udział. Może on posiadać dowolną ilość udziałów, o ile statut nie stanowi inaczej.

Art. 17. Przystępujący do spółdzielni winien podpisać oświadczenie (deklarację), w którem wymieni dzień przystąpienia, swe imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, ilość zadeklarowanych udziałów i poda zakres odpowiedzialności.

Przy deklarowaniu dalszych udziałów należy to również uczynić pisemnie, podając ilość nowych udziałów.

Sposób przechowywania deklaracji członków określa instrukcja, wydana przez Radę Spółdzielczą.

Wysokość udziału określa statut (art. 16 ustawy o spółdz.), a nie deklaracja (art. 17); oznaczenie zatem w deklaracji wysokości udziału jest dodatkiem zbędnym, będącym bez wpływu na wiążące członków spółdzielni późniejsze zmiany statutu, w szczególności zaś na zawarte w nich zmiany pieniężnej wysokości udziału. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I 16/30 r.).

Art. 18. Osoba, nie umiejąca lub nie mogąca pisać, może przystąpić do spółdzielni lub deklarować dalszy udział przez umieszczenie na oświadczeniu swego znaku. Znak ten zastępuje podpis, jeżeli położenie go stwierdzili na temże oświadczeniu bądź sąd, bądź notarjusz, bądź naczelnik gminy, bądź też dwaj umiejący pisać członkowie spółdzielni.

Przy przystąpieniu do spółdzielni z odpowiedzialnością nieograniczoną stwierdzenia powyższego dokonać może tylko sąd, notarjusz, urząd policyjny, sołtys lub naczelnik gminy.

Art. 19. Do spółdzielni z odpowiedzialnością ograniczoną może samodzielnie przystępować lub deklarować dalsze udziały każdy, kto ukończył 18 rok życia.

Do spółdzielni z odpowiedzialnością nieograniczoną może samodzielnie przystępować każdy pełnoletni.

Kto może samodzielnie przystąpić do spółdzielni lub deklarować dalsze udziały, ten musi to uczynić osobiście.

Imieniem osób, nie mających pełnej zdolności do działań prawnych, podpisują oświadczenie ich ustawowi zastępcy. Jeżeli chodzi

o przystąpienie do spółdzielni z odpowiedzialnością nieograniczoną, wymaga się nadto zgody sądu.

Art. 20. Osoby, które statut podpisały stają się członkami spółdzielni z chwilą jej zarejestrowania. Przystępujący po zarejestrowaniu statutu stają się członkami dopiero z chwilą przyjęcia ich przez spółdzielnię. Przyjęcie winno być stwierdzone na oświadczeniu podpisem zarządu z podaniem daty. To samo obowiązuje przy deklarowaniu dalszych udziałów.

Art. 21. Członek winien wpłacić w gotówce udział stosownie do postanowień statutu. Poszczególnych członków nie może spółdzielnia zwolnić od tego obowiązku.

Członek nie może żądać zwrotu dokonanych na udział wpłat przed swem wystąpieniem lub wypowiedzeniem udziału (art. 23—26).

Art. 22. Za niedopełnienie statutowych obowiązków przez członków może statut ustanowić kary umowne, o ile są one dopuszczalne podług zasad prawa cywilnego.

Art. 23. Każdy członek może przed rozwiązaniem spółdzielni wystąpić z niej za pisemnem wypowiedzeniem. Wypowiedzenia należy dokonać w terminie, w statucie oznaczonym. W braku odpowiednich postanowień statutu, wypowiedzenie winno nastąpić conajmniej na trzy miesiące przed końcem roku obrachunkowego. Za datę wystąpienia uważa się ostatni dzień tego roku obrachunkowego, w którym upływa termin wypowiedzenia.

O ile statut nie stanowi inaczej, członek, posiadający większą ilość udziałów, może je z zachowaniem warunków ust. 1 wypowiadać, nie przestając być członkiem spółdzielni, jak długo mu pozostanie przynajmniej jeden pełno wpłacony udział.

Art. 24. Jeżeli egzekucja na majątku członka okazała się bezowocna, wierzyciel członka może na podstawie prawomocnego wyroku zająć należność, przypadającą członkowi w razie wystąpienia ze spółdzielni, lub wypowiedzenia udziału, a następnie wykonać w miejsce członka prawo wypowiedzenia. W żadnym razie egzekucji nie podlega ta ilość udziałów, która jest warunkiem należenia członka do spółdzielni, o ile należność, przypadająca członkowi z tych udziałów, nie przekracza kwoty pięćdziesiąt złotych polskich.

Art. 25. Członka, zmarłego przed rozwiązaniem spółdzielni, uważa się za występującego z końcem tego roku obrachunkowego, w którym śmierć nastąpiła.

Aż do tego czasu prawa majątkowe zmarłego członka wykonywa w jego miejsce spadkobierca. Jeżeli spadkobierców jest więcej, muszą w tym celu ustanowić wspólnego pełnomocnika.

Art. 26. Wykluczenie członka może nastąpić przed rozwiązaniem spółdzielni z przyczyn i w sposób, wskazany w statucie. O wykluczeniu zarząd zawiadomi niezwłocznie członka listem poleconym.

Wykluczenie ma skutek z końcem roku obrachunkowego, w którym nastąpiło. Od chwili jednakowoż wysłania zawiadomienia o wykluczeniu, członek nie ma prawa brać udziału w walnych zgromadzeniach, ani wchodzić w skład innego organu spółdzielni.

Art. 27. Udział byłego członka wypłaca się na podstawie zatwierdzonego bilansu tego roku, z którego końcem członek przestał należeć do spółdzielni. Czas wypłaty wskazuje statut. W braku odpowiednich postanowień w statucie, wypłata na żądanie byłego członka nastąpić winna najpóźniej w trzy miesiące od zatwierdzenia bilansu.

Spółdzielnia może potrącić przy wypłacie swe roszczenia z tytułu czynności, wchodzących w zakres statutowej działalności spółdzielni, a to bez względu na terminy ich płatności. Pozatem o dopuszczalności potrącenia stanowi prawo cywilne.

Jeżeli strata bilansowa przewyższa sumę wpłaconych udziałów, funduszu zasobowego i wszystkich funduszów specjalnych, wówczas były członek zapłacić winien spółdzielni przypadającą na niego w stosunku do ogólnej ilości zadeklarowanych udziałów część tej przewyżki strat, o ile część ta mieści się w granicach ciążącej na nim odpowiedzialności.

Roszczenia o wypłatę udziału ulegają przedawnieniu z upływem lat pięciu. Kwoty przedawnione przekazane będą w całości do funduszu zasobowego.

Byłemu członkowi nie przysługuje żadne prawo do funduszu zasobowego lub innego majątku spółdzielni.

Przepisy powyższe stosują się odpowiednio przy wypowiedzeniu udziału (art. 23 i 24).

Art. 28. W razie otwarcia postępowania upadłościowego w ciągu jednego roku od dnia, w którym członek przestał należeć do spółdzielni, ponosi on aż do ostatecznego ukończenia postępowania upadłościowego odpowiedzialność narówni z członkami pozostałymi.

Przepis ten stosuje się odpowiednio przy wypowiedzeniu udziału (art. 23 i 24).

Art. 29. Udziały są niezbywalne i nie mogą być oddawane w zastaw. Jeżeli atoli członek przestał już należeć do spółdzielni lub wypowiedział udział, roszczenie, jakie ma do spółdzielni na podstawie art. 27, może być zbyte i zastawione.

Art. 30. Zarząd spółdzielni winien w jej siedzibie prowadzić rejestr członków według instrukcji, wydanej przez Radę Spółdzielczą. Do rejestru tego wciągnąć należy dane, wymienione w oświadczeniu członka (art. 17 ust. 1), jako też zmiany tychże danych.

Do rejestru wpisać nadto należy niezwłocznie datę wypowiedzenia członkostwa lub udziału, datę śmierci lub wykluczenia oraz dzień, w którym członek przestał należeć do spółdzielni lub uczestniczyć

w niej z wypowiedzianym udziałem; osobno należy oznaczyć datę dokonania tych wpisów.

Każdy członek i wierzyciel spółdzielni ma prawo przeglądać rejestr.

Art. 31. Członek, względnie jego spadkobiercy, mają prawo żądać, aby zarząd wypowiedzenie, śmierć lub wykluczenie wpisał zgodnie z prawdą do rejestru.

Okres jednego roku, przez który na zasadzie art. 28 były członek odpowiada za zobowiązania spółdzielni, rozpoczyna się od dnia, w którym według wpisu w rejestrze przestał należeć do spółdzielni. Jeżeli wpis ten nastąpi w późniejszym roku obrachunkowym, czas trwania odpowiedzialności rozpoczyna się dopiero od końca tego roku obrachunkowego.

Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do przypadku wypowiedzenia udziału (art. 23 i 24).

Art. 32. Zarząd winien wydać każdemu członkowi na żądanie odpis statutu z wszelkiemi zmianami i uzupełnieniami za zwrotem kosztów.

Rozdział 6.

Władze (organy) spółdzielni.

Zarząd.

Art. 33. Spółdzielnia winna mieć zarząd (dyrekcję), który ją przedstawia i prowadzi jej sprawy w sądzie i poza sądem.

Członkowie zarządu muszą mieć pełną zdolność do działań prawnych i być członkami spółdzielni. Jeżeli członkiem danej spółdzielni jest inna spółdzielnia, członkowie tejże mogą wchodzić w skład zarządu.

Statut określi sposób powoływania członków zarządu i wyznaczy uprawniony do tego powoływania organ.

Organ, który powołuje członków zarządu, może ich w każdej chwili odwołać. Odwołanie nie narusza umownych praw członków zarządu do wynagrodzenia.

Art. 34. Każdą zmianę członków zarządu należy zgłosić niezwłocznie do sądu rejestrowego. Zgłoszenie uskuteczni zarząd, dołączając odpis dokumentów, stwierdzających dokonanie zmiany. Nowi członkowie zarządu podadzą zarazem swe podpisy w formie wierzytelnej (art. 5 ust. 2).

Wpis zmiany ogłosi sąd rejestrowy w sposób, przepisany w art. 7 ust. 3.

Art. 35. Zarząd winien w czynnościach swych stosować się do ograniczeń, jakie mu nakłada statut lub uchwała walnego zgromadzenia.

Jeżeli zarząd nie jest jednoosobowy, wówczas oświadczenia woli w imieniu spółdzielni składają conajmniej dwaj członkowie zarządu, o ile stratut nie stanowi inaczej. Oświadczenia, skierowane do spółdzielni, a złożone w lokalu spółdzielni albo na piśmie jednemu członkowi zarządu — mają skutek prawny względem spółdzielni. To samo dotyczy wszelkich doręczeń.

O ile ograniczenie zakresu uprawnień zarządu nie wynika z ustawy niniejszej, ma ono skutek w stosunku do osób trzecich tylko wówczas, jeżeli jest zamieszczone w statucie, zarejestrowane i ogłoszone (art. 8).

Art. 36. Zarząd spółdzielni może zawierać wszelkiego rodzaju umowy, wchodzące w zakres statutowej działalności spółdzielni, również z niecłonkami, o ile statut nie stanowi inaczej.

Spółdzielnie, udzielające według statutu pożyczek, mogą udzielać ich tylko członkom, — niecłonkom zaś tylko przy zabezpieczeniu rzeczowem, o ile statut na to zezwala.

Statut może udzielanie kredytu członkom zarządu lub przyjmowanie od nich poręczeń wykluczyć lub uzależnić je od innych jeszcze warunków, prócz tych, które wynikają z art. 41 ust. 3.

Przekroczenie zakazów, objętych artykułem niniejszym, nie pociąga za sobą nieważności umowy, lecz jedynie karę, ustanowioną w art. 113, względnie w art. 114.

Aczkolwiek przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzp. z d. 27 grudnia 1924 r. o warunkach wykonywania czynności bankowych (obecnie zastąpionego przez rozporządzenie Prezydenta Rzp. z d. 17 marca 1928 r. o prawie bankowem) nie określają skutków dokonania przez zarząd spółdzielni kredytowej niewymienionych w § 81 tego rozporządzenia (art. 91 rozporz. z d. 17 marca 1928 r.) czynności bankowych bez zezwolenia Ministra Skarbu i niema w pomienionem rozporządzeniu przepisu, któryby pozbawiał mocy prawnej taką czynność, jednakże nieważność czynności, dokonanej z przekroczeniem zakreślonych organom spółdzielni granic działalności, [1]) wynika z ogólnych postanowień ustawy z d. 29 października 1920 r. o działalności spółdzielni, a w szczególności z ust. 4 art. 36 tej ustawy; powyższe ustawowe ograniczenia działalności spółdzielni mają obowiązujące znaczenie w stosunku do osób trzecich, które, zawierając ze spółdzielnią kredytową czynność, wychodzącą poza zakres normalnych czynności bankowych, obowiązane są sprawdzić, czy spółdzielnia uzyskała na zawarcie tej czynności zezwolenie Ministra Skarbu. (S. N. 48/31).

Art. 37. Przez czynności zarządu spółdzielnia nabywa prawa i przyjmuje zobowiązania bez względu na to, czy dana czynność wyraźnie została zawarta w imieniu spółdzielni, czy też z okoliczności wynika, iż taki był zamiar stron.

Za spółdzielnię zarząd podpisuje w ten sposób, że do firmy podpisujący dołączają swe podpisy.

[1]) W danej sprawie chodziło o przyjęcie przez spółdzielnię kredytową bez uzyskania zezwolenia Ministra Skarbu odpowiedzialności solidarnej za zapłatę weksli, wystawionych przez osobę trzecią.

Art. 38. Przepisy, dotyczące członków zarządu, stosują się również do ich zastępców, o ile ustanowienie ich przewiduje statut.

Statut musi przewidzieć ustanowienie zastępcy, jeżeli zarząd spółdzielni jest jednoosobowy.

Art. 39. Zarząd może ustanowić pełnomocników bądź do prowadzenia całego przedsiębiorstwa lub oddziału, bądź też do dokonywania czynności pewnego rodzaju. Pełnomocnicy tacy nie mogą bez osobnego upoważnienia nabywać, zbywać i obciążać nieruchości, podpisywać weksli, zaciągać pożyczek oraz prowadzić procesów.

Spółdzielnia nie może udzielać prokury.

Rada nadzorcza.

Art. 40. Spółdzielnia winna mieć radę nadzorczą, złożoną conajmniej z trzech osób. Przepis art. 33 ust. 2 stosuje się także do rady nadzorczej.

Członków rady nadzorczej wybiera i odwołuje walne zgromadzenie. Odwołanie ich przed terminem, do którego zostali wybrani, walne zgromadzenie uchwalić może tylko większością $^3/_4$ głosów obecnych.

Art. 41. Rada nadzorcza winna czuwać z całą starannością nad prowadzeniem interesów przez zarząd, w szczególności badać roczne zamknięcie rachunków, a wyniki badań przedstawiać walnemu zgromadzeniu. W tym celu może każdej chwili w pełnym składzie lub przez delegowanych członków przeglądać księgi i dowody oraz bezpośrednio sprawdzać stan wszelkich części majątku; może w razie potrzeby przybrać rzeczoznawców.

Rada nadzorcza może w każdej chwili zawieszać w czynnościach członków zarządu; w tym wypadku winna zarządzić tymczasowo co potrzeba, celem prawidłowego prowadzenia przedsiębiorstwa. W razie zawieszenia w czynnościach zarządu, wybranego przez walne zgromadzenie, winno być walne zgromadzenie niezwłocznie zwołane.

Rada nadzorcza w imieniu spółdzielni zawiera wszelkie umowy z członkami zarządu i prowadzi przeciw nim procesy, o ile walne zgromadzenie nie wybrało osobnych pełnomocników.

Art. 42. Tytułem wynagrodzenia dla członków rady nadzorczej nie można zastrzegać stosunkowego udziału w zysku (tantjemy).

Przepisy wspólne dla zarządu i rady nadzorczej.

Art. 43. Nie można być równocześnie członkiem zarządu i rady nadzorczej, rada nadzorcza może jednak powierzyć swemu członkowi czasowe zastępowanie członka zarządu. Byli członkowie zarządu mogą być powołani do rady nadzorczej dopiero po uzyskaniu skwitowania (absolutorjum). Członek rady nadzorczej nie może być równocześnie urzędnikiem spółdzielni.

Członkowie zarządu i rady nadzorczej nie mogą pozostawać między sobą w związku małżeńskim; nie mogą również być ze sobą spokrewnieni ani spowinowaceni bądź w linji prostej, bądź też do drugiego stopnia linji bocznej.

Nie mogą oni bez zgody powołanych do ich wyborów organów być członkami zarządu, ani rady nadzorczej innej spółdzielni, mającej ten sam przedmiot przedsiębiorstwa i siedzibę w tej samej miejscowości.

Art. 44. Każdy członek zarządu i rady nadzorczej, winny czynu lub zaniedbania, przez które spółdzielnia poniosła szkodę, odpowiada za nią osobiście. Jeżeli winnych jest więcej — odpowiadają solidarnie. Odpowiedzialność ta ulega przedawnieniu po upływie 5 lat od stwierdzenia szkody.

W przypadku ogłoszenia upadłości przed upływem przedawnienia winny nie może wobec zarządcy masy zasłaniać się tem, że wyrządził szkodę, wykonywując uchwałę walnego zgromadzenia, lub że przez spółdzielnię został zwolniony od odpowiedzialności.

Walne zgromadzenie.

Art. 45. Prawa, przysługujące ogółowi członków w sprawach spółdzielni, wykonywują w drodze uchwał obecni na walnem zgromadzeniu członkowie.

Członek może brać udział w walnem zgromadzeniu tylko osobiście. Osoby, które nie mogą samodzielnie przystępować do spółdzielni, biorą udział przez ustawowych zastępców, osoby prawne przez ustanowionych w tym celu pełnomocników. Pełnomocnik nie może zastępować więcej niż jednego członka.

Każdy członek ma jeden głos bez względu na ilość posiadanych udziałów. Ograniczenie to nie dotyczy spółdzielni, o których mowa w art. 70 niniejszej ustawy.

Członkowie spółdzielni nie uczestniczą w głosowaniu, skoro ma zapaść uchwała co do uwolnienia ich od zobowiązań lub odpowiedzialności za zrządzoną spółdzielni szkodę, co do wyznaczenia im wynagrodzenia lub odwołania ich z urzędu.

W walnem zgromadzeniu mają prawo uczestniczyć z głosem doradczym: przedstawiciel związku rewizyjnego, do którego spółdzielnia należy, a przy spółdzielniach niezwiązkowych przedstawiciel Rady Spółdzielczej. Na żądanie winien zarząd zawiadomić związek rewizyjny, względnie Radę Spółdzielczą o zwołaniu walnego zgromadzenia.

Art. 46. Do wyłącznej kompetencji walnego zgromadzenia należy:

1) wybór i odwołanie członków rady nadzorczej;

2) oznaczenie granic najwyższego kredytu, jaki może być udzielony jednemu członkowi;

3) oznaczenie najwyższej sumy zobowiązań, jakie spółdzielnia może zaciągnąć;

4) zatwierdzanie bilansów i sprawozdań rocznych;

5) podział zysków i oznaczenie sposobu pokrycia strat w granicach, w jakich statut mu to przekazuje;

6) powzięcie uchwał w przedmiocie sprawozdania rewizyjnego;

7) zmiana statutu;

8) powzięcie uchwały co do rozwiązania i likwidacji spółdzielni.

Art. 47. Walne zgromadzenie zwołuje organ spółdzielni, przez statut do tego uprawniony. W braku odpowiednich postanowień w statucie walne zgromadzenie zwołuje zarząd.

Walne zgromadzenie należy zwołać przynajmniej raz do roku w terminie, przez statut oznaczonym, najpóźniej jednak w sześć miesięcy po upływie roku obrachunkowego.

Prócz tego organ, uprawniony do zwołania walnego zgromadzenia, winien to uczynić na żądanie:

a) innego organu spółdzielni;

b) związku rewizyjnego, do którego spółdzielnia należy, lub Rady Spółdzielczej, o ile spółdzielnia do związku takiego nie należy;

c) jednej dziesiątej lub w statucie wskazanej większej części ogółu członków, którzy żądanie swe wyrazili we wniosku, przez nich podpisanym i podającym cel zgromadzenia oraz uzasadnienie żądania.

W przypadku, wskazanym w ustępie 3, walne zgromadzenie zwołać należy w taki sposób, aby mogło się odbyć najpóźniej w sześć tygodni od dnia zażądania. O ile to nie nastąpiło, walne zgromadzenie zwołać może ten organ, który z żądaniem wystąpił, związek rewizyjny, do którego spółdzielnia należy, lub Rada Spółdzielcza, o ile spółdzielnia do związku takiego nie należy.

Art. 48. Walne zgromadzenie winno się odbyć w siedzibie spółdzielni lub w miejscowości, wskazanej przez poprzednie walne zgromadzenie. Przy zwoływaniu walnego zgromadzenia zawiadomić należy członków o czasie, miejscu i porządku obrad zgromadzenia w sposób, oznaczony w statucie spółdzielni, conajmniej na tydzień przed terminem zgromadzenia.

Kto może żądać zwołania walnego zgromadzenia w myśl art. 47 ust. 3, może również żądać zamieszczenia pewnych spraw na porządku obrad zgromadzenia, byleby z żądaniem tem wystąpił w terminie, przez statut oznaczonym, a w braku odpowiednich postanowień statutu przynajmniej na miesiąc przed terminem zgromadzenia.

Art. 49. Uchwały na walnem zgromadzeniu zapadać mogą jedynie w sprawach, objętych porządkiem obrad.

Walne zgromadzenie, należycie zwołane, jest zdolne do uchwał bez względu na ilość obecnych, o ile statut nie stanowi inaczej.

Sposób obradowania i warunki zapadania uchwał określi statut. O ile ani ustawa niniejsza, ani statut nie zawiera odmiennych postanowień w tym względzie, uchwały zapadają zwykłą większością głosów obecnych.

Protokuł walnego zgromadzenia winien zawierać uchwały, na walnem zgromadzeniu powzięte, oraz ewentualne sprzeciwy, zgłoszone przeciw tym uchwałom. Protokuł ten winien być wpisany do osobnej księgi i podpisany przez przewodniczącego oraz osoby, wskazane w statucie. Księgę protokułów mogą przeglądać członkowie spółdzielni. Odpis protokułu zarząd spółdzielni przesyła związkowi rewizyjnemu, do którego spółdzielnia należy (art. 66 ust. 1), zarząd zaś spółdzielni niezwiązkowej przesyła Radzie Spółdzielczej.

Art. 50. Prawomocne uchwały walnego zgromadzenia obowiązują wszystkich członków.

Każdą uchwałę można zaskarżyć z powodu jej niezgodności z prawem lub statutem. Skargę należy wnieść przeciw spółdzielni w terminie 6 tygodni od daty walnego zgromadzenia do sądu okręgowego (krajowego), w którego okręgu znajduje się siedziba spółdzielni.

Do wniesienia skargi uprawniony jest każdy członek, który na walnem zgromadzeniu zgłosił sprzeciw do protokułu, a członek nieobecny wtedy, gdy nieprawnie na zebranie dopuszczony nie został, gdy zebranie zwołane zostało wbrew przepisom ustawy niniejszej lub statutu, albo gdy uchwała zapadła w przedmiocie, nie objętym porządkiem obrad.

Prawo wytoczenia skargi przysługuje również zarządowi, względnie radzie nadzorczej, a poszczególnym członkom tych organów wówczas, gdy skutkiem wykonania uchwały mogliby uledz karze lub stać się odpowiedzialnymi przed spółdzielnią. Nadto może wystąpić ze skargą związek rewizyjny, a przeciw spółdzielniom niezwiązkowym Rada Spółdzielcza.

Wyrok, uznający nieważność, ma moc prawną względem wszystkich członków.

Jeżeli uchwałę zaskarżoną wciągnięto do rejestru, zarząd winien zgłosić odpis prawomocnego wyroku, uznającego nieważność, do sądu rejestrowego. Sąd ogłosi unieważnienie o tyle, o ile zaskarżona uchwała była ogłoszona.

W razie oddalenia skargi ci, którzy ją wytoczyli ze złą wolą, odpowiadają wobec spółdzielni solidarnie za wynikłą stąd szkodę.

1. Roszczenie udziałowców, którzy zgłosili spór co do skuteczności takiej uchwały zebrania przedstawicieli (zastępującego zgodnie z art. 51 ustawy o spółdz. walne zgromadzenie członków), która dotyczyła osobistych praw majątkowych powodów, [1]) może z istoty swej dotyczyć jedynie mocy obowiązującej spornej uchwały w stosunku do tych udziałowców, którzy spór wytoczyli. (S. N. 99/29).

2. Uchwała zebrania przedstawicieli (zastępującego zgodnie z art. 51 ustawy o spółdz. walne zgromadzenie członków), ważnie pod względem formalnym powzięta, o zatwierdzeniu bilansu złotowego, zawierającego przerachowanie przedwojennych rublowych udziałów członkowskich na złote, może być uznana przez Sąd za nieobowiązującą udziałowców, którzy ją zaskarżyli, w razie wykazania przez nich jej wadliwości co do istoty, a więc w razie stwierdzenia, iż sporządzenie pomienionego bilansu i związane z tem przerachowanie udziałów dokonane zostało na ich szkodę nieprawidłowo i niezgodnie z przepisami §§ 1 i 30—34 rozporządzenia Prezydenta Rzp. z d. 25 czerwca 1924 r. o bilansowaniu w złotych (Dz. U. Nr. 55 poz. 542) oraz ust. 9 § 17 takiegoż rozporządzenia z d. 14 maja 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych (Dz. U. Nr. 30 z r. 1925 poz. 213). (S. N. 99/29).

3. Walne zgromadzenie spółdzielni może w ramach art. 46 ustawy o spółdz. rozstrzygać tylko takie spory pomiędzy spółdzielnią i jej członkami, które dotyczą uprawnień, opartych na statucie spółdzielni (art. 5 i 6 tejże ustawy), i do takich jedynie rozstrzygnięć odnoszą się przepisy art. 50 ustawy; nie jest natomiast władne rozstrzygać sporów pomiędzy spółdzielnią a jej członkami, które powstały na tle innych stosunków prawnych, i takie rozstrzygnięcia, chociażby nie zostały w terminie zaskarżone, nie mogą mieć żadnego wpływu na tej kategorji prawa cywilne członka spółdzielni. (S. N. 180/29).

4. Za początek biegu przewidzianego w ust. 2 art. 50 ustawy o spółdz. terminu 6-tygodniowego dla zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni nie może być przyjęty jakikolwiek inny moment, niż data odbycia pomienionego walnego zgromadzenia i zapadnięcia spornej uchwały. (S. N. 196/30).

5. Przepisy ust. 2 i 3 art. 50 ustawy o spółdz., obejmujące zasady unieważnialności uchwał walnych zgromadzeń spółdzielni z powodu ich niezgodności z prawem lub statutem, nie wyczerpują wszystkich przypadków, w których pomienione uchwały mogą się okazać pozbawionemi mocy i skutków prawnych; przepisy te bowiem mają na względzie jedynie takie uchybienia prawne, które mogą być pokryte przez brak skargi, w tem znaczeniu, iż niewytoczenie skargi w trybie i w terminie, przewidzianym w ustawie, niweczy wszelkie szkodliwe skutki dopuszczonych uchybień; mogą atoli zachodzić tego rodzaju wadliwości uchwał — w związku czy to z ubliżeniem porządkowi publicznemu, czy też z przekroczeniem kompetencji organu uchwalającego, czy wreszcie z pominięciem lub pogwałceniem istotnych warunków, wymaganych przez prawo dla ważności zgromadzenia lub skuteczności danej uchwały, iż owe uchwały nawet przy braku skargi z ust. 2 art. 50 ustawy o spółdz. nie mogą stać się prawomocnemi w rozumieniu ust. 1 tegoż art. 50 i nabyć mocy wiążącej, gdyż bądź są nieważne z samego prawa, bądź też muszą być poczytane za zgoła w obliczu prawa nieistniejące; ustalenie takiego stanu rzeczy przez sąd może być wówczas uzyskane przez osoby, do tego uprawnione, na ogólnych zasadach prawa, a więc też bez skrępowania ramami ust. 2 i 3 art. 50 ustawy o spółdz. zarówno co do legitymacji czynnej, jak i co do krótkiej prekluzji dla drogi powództwa. Ponieważ z mocy ust. 2 art. 49 ustawy o spółdz. walne zgromadzenia spółdzielni zdolne są do uchwał jedynie o tyle, o ile zostały należycie zwołane, wyłuszczony wyżej stan bezskuteczności prawnej rozciągać się musi również na uchwały walnych zgromadzeń w przypadkach, gdy samemu zwołaniu zgromadzenia towarzyszyły uchybienia tak doniosłe, iż przy tym układzie stawiennictwa i głosów, jaki ujawnił się na walnem zgromadzeniu, mogło ono dać zniekształcony merytorycznie wyraz woli ogółu członków spółdzielni, wobec czego w ostatecznym wyniku zgromadzenie nie mogło być poczytane za należycie zwołane; stwierdzenia braku mocy prawnej takiej uchwały mo-

[1]) Wytoczone zostało powództwo o uchylenie uchwały zebrania przedstawicieli, przerachowującej przedwojenne rublowe udziały członkowskie według relacji 1 zł = 1.800.000 mar.

że wówczas skutecznie domagać się na drodze sądowej na zasadach wyżej wskazanych każdy członek spółdzielni (S. N. 96/30) [1].

Art. 51. W statucie spółdzielni można umieścić przepis, że o ile liczba członków przekroczy 500, walne zgromadzenie na mocy powziętej w tym celu uchwały będzie zastąpione przez zebranie przedstawicieli, wybieranych przez członków z pośród siebie. Taki przepis statutu winien określić liczbową, lub stosunkową ilość przedstawicieli, których nie może być mniej niż 30, czas trwania ich pełnomocnictw, który nie może być dłuższy niż trzy lata, oraz warunki biernego prawa wyboru.

Członek zarządu lub rady nadzorczej nie może być równocześnie przedstawicielem.

Sposób dokonywania wyborów określi uchwała walnego zgromadzenia członków. Takiej uchwały potrzeba również do zmiany tego sposobu.

Do zebrania przedstawicieli stosują się przepisy ustawy niniejszej i statutu o walnem zgromadzeniu.

Zmianę przepisów statutowych o zebraniu przedstawicieli, o których mowa w ustępie 1, może uchwalić tylko walne zgromadzenie.

Zmianę postanowień statutu o walnem zgromadzeniu może zebranie przedstawicieli uchwalić z tym jedynie dodatkiem, że zmiana ta odnosi się wyłącznie do zebrań przedstawicieli.

Rozdział 7.

Rachunkowość.

Art. 52. Zarząd spółdzielni winien prowadzić księgi i rachunki tak jak handlujący, którego prawo do tego zobowiązuje.

Księgi prawidłowo prowadzone może sąd uznać za dostateczny dowód na korzyść spółdzielni w sprawach, wypływających ze statutowej jej działalności. Jeżeli w takiej sprawie ich mocy dowodowej nie uznaje, winien podać w orzeczeniu powody. Spółdzielnia może zaskarżyć orzeczenie do instancji wyższej z tej przyczyny, iż księgom bezzasadnie mocy dowodowej odmówiono.

Art. 53. Zarząd winien sporządzić zamknięcie rachunkowe za ubiegły rok obrachunkowy w takim czasie, aby mogło ono być przedmiotem uchwały walnego zgromadzenia, o którem mowa w art. 47 ust. 2.

Inwentarz, bilans oraz rachunek strat i zysków winny być podpisane przez zarząd i radę nadzorczą. Odmówienie podpisania wraz z motywami odmowy winno być zaznaczone w zamknięciu rachunkowem.

---

[1]) Teza zaczerpnięta z uzasadnienia uchwały Izby I Sądu Najwyższego, zapadłej w składzie 7 sędziów.

Rok obrachunkowy obejmuje conajwyżej 12 miesięcy. O ile statut nie stanowi inaczej, rok kalendarzowy jest zarazem obrachunkowym.

Jeżeli spółdzielnia rozpoczęła swą działalność w drugiej połowie roku obrachunkowego, pierwszy okres obrachunkowy może trwać do końca następnego roku obrachunkowego.

Członek zarządu spółdzielni, który odmówił podpisu bilansu, ponosi mimo to narówni z innymi członkami zarządu odpowiedzialność za bilans, o ile nie umotywował odmowy podpisu. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji II Nr. 8/30 r.).

Art. 54. Przy zestawieniu bilansu rocznego należy przestrzegać przepisów następujących:

1) poszczególne części majątku winny być podawane w sumie, nie przekraczającej ceny nabycia lub kosztów wytworzenia. Przy nieruchomościach i przy przedmiotach, przeznaczonych do stałego użytku w przedsiębiorstwie, należy corocznie dokonywać umorzenia według norm, ustanowionych przez statut, poniżej których nie wolno schodzić;

2) papiery wartościowe i towary należy szacować podług ceny rynkowej, nie wyżej wszakże ceny ich nabycia;

3) wierzytelności wykazywać należy tylko w takiej sumie, na jakiej uzyskanie można liczyć, te zaś, których mimo dwóch lat od prawomocnego zasądzenia nie można było wyegzekwować, należy odpisywać na straty;

4) udziały wolno wykazywać tylko w sumie, rzeczywiście na nie wpłaconej;

5) niewpłacone należności oraz dochody, pobrane na rachunek okresu przyszłego, należy w bilansie odpowiednio ujawnić.

Art. 55. Z zamknięciem rachunkowem winien zarząd połączyć sprawozdanie pisemne z czynności spółdzielni za rok ubiegły. Szczegółowe przepisy co do sposobu układania sprawozdań wyda Rada Spółdzielcza.

Sprawozdanie, bilans oraz rachunek strat i zysków należy wyłożyć w lokalu spółdzielni conajmniej na dwa tygodnie przed terminem walnego zgromadzenia. Każdy członek ma prawo przejrzeć je i odpisać.

Art. 56. Z zysku rocznego przekazywać należy corocznie conajmniej dziesięć od sta do funduszu zasobowego, o ile fundusz ten nie dosięga wysokości wpłaconych udziałów. Statut może przepisać wyższą granicę oraz wskazać inne jeszcze sposoby zasilania funduszu zasobowego oprócz tych, jakie wynikają z ustawy niniejszej (art. 27 ust. 4 i art. 57 ust. 5).

Fundusz zasobowy służy wyłącznie do pokrycia strat bilansowych.

Art. 57. Zasady użycia reszty zysków określi statut, który może przekazać rozrządzanie nią w całości lub w części walnemu zgromadzeniu.

Z części zysku, przeznaczonej do podziału między członków, dywidendę od wpłaconych udziałów można wyznaczyć conajwyżej o dwa od sta wyższą, niż wynosiła w tym roku obrachunkowym najwyższa stopa dyskontowa Banku Polskiego.

Podstawy rachunkowe podziału reszty zysków między członków określi statut.

Kwoty, przypadające członkowi z tytułu podziału zysków, zalicza się na poczet jego niepełnych udziałów. Jeżeli udziały członka są już wpłacone w pełni, kwoty powyższe nie zwiększają jego udziałów, lecz stanowią jego wierzytelność do spółdzielni.

Roszczenia o wypłatę udziału w zyskach ulegają przedawnieniu z upływem lat pięciu. Kwoty przedawnione przekazane będą w całości do funduszu zasobowego.

Art. 58. Wykazane w zatwierdzonym bilansie straty należy pokryć z funduszów spółdzielni (udziałowego, zasobowego i innych) w porządku, wskazanym przez statut, który może oznaczenie tego porządku przekazać walnemu zgromadzeniu. Straty pierwszego roku obrachunkowego można pozostawić do pokrycia w roku następnym.

Gdyby fundusze spółdzielni nie wystarczały do pokrycia strat, walne zgromadzenie może uchwalić bezwzględną większością głosów, że członkowie zobowiązani będą do wcześniejszego wpłacenia udziałów, niż to przewiduje statut, a nawet do potrzebnych na ten cel dopłat, gdyby i wcześniejsza wpłata udziałów nie wystarczała na pokrycie straty.

Dopłaty ustanowić można tylko w granicach przyjętej odpowiedzialności dodatkowej i tylko w stosunku do ilości zadeklarowanych udziałów. Dopłaty, uiszczone przez członka, zmniejszają rozmiar jego odpowiedzialności, o ile mu ich nie zwrócono w myśl ust. 5.

Wierzytelności z tytułu uchwalenia dopłat nie można wykazywać w stanie czynnym bilansu.

Zyski lat następnych mają być użyte przedewszystkiem na przywrócenie odpisanych udziałów, a następnie na zwrot dopłat. Przywrócenie udziałów następuje w stosunku do kwot odpisanych, zwrot dopłat w stosunku do kwot wpłaconych. Aż do ukończenia zwrotu dopłat nie stosuje się przepis art. 57; aż do całkowitego przywrócenia udziałów nie stosuje się również przepis art. 56 ust. 1. Osoba, która przestała należeć do spółdzielni, traci od tej chwili prawo do zwrotu dopłat.

W rejestrze członków winien zarząd uwidocznić tak uiszczenie dopłaty, jak i zwrócenie jej członkowi.

Art. 59. W ciągu miesiąca od daty zatwierdzenia zamknięcia rachunkowego zarząd spółdzielni przesyła odpis sprawozdania (art. 55), zamknięcia rachunkowego i protokułu walnego zgromadzenia, które dokonało zatwierdzenia, Radzie Spółdzielczej za pośrednictwem związ-

ku rewizyjnego lub bezpośrednio, o ile spółdzielnia do związku takiego nie należy.

W tym samym terminie winien zarząd ogłosić zatwierdzony bilans w piśmie, przeznaczonem do ogłoszeń spółdzielni.

Rozdział 8.

Rewizja.

Art. 60. Każda spółdzielnia przynajmniej raz na dwa lata winna poddać się rewizji przez kompetentnego rewidenta, nie należącego do spółdzielni.

Rewizja odbywa się również podczas likwidacji.

Art. 61. Związki lub spółdzielnie (art. 70 ust. 1), które posiadają przyznane im przez Radę Spółdzielczą prawo rewizji (związki rewizyjne), wyznaczają rewidentów dla spółdzielni, które do nich należą.

Jeżeli spółdzielnia do związku rewizyjnego nie należy, rewidenta wyznacza Rada Spółdzielcza.

Rada Spółdzielcza może przeprowadzenie rewizji spółdzielni niezwiązkowych powierzyć związkom rewizyjnym lub innym organizacjom i instytucjom, jako to wyższym jednostkom samorządowym, związkom zawodowych rewidentów i t. p.

Art. 62. Związek rewizyjny, względnie Rada Spółdzielcza, mogą w razie potrzeby zarządzić rewizję częściej, niż raz na dwa lata.

Organy spółdzielni obowiązane są udzielać rewidentowi wszelkich żądanych wyjaśnień i zezwolić mu na przeglądanie ksiąg i dowodów, na bezpośrednie sprawdzanie stanu wszelkich części majątku, jak również udzielać mu wszelkiej pomocy przy rewizji. Do rewizji należy zawezwać radę nadzorczą.

Koszty rewizji uiszcza spółdzielnia rewidowana organowi, wyznaczającemu rewidenta, według norm, ustalanych dla spółdzielni związkowych przez związki rewizyjne, a dla spółdzielni niezwiązkowych Radą Spółdzielczą.

Art. 63. Z dokonanej rewizji rewident sporządza sprawozdanie, którego odpis otrzymuje spółdzielnia rewidowana.

Sprawozdanie z dokonanej rewizji winno być zamieszczone na porządku obrad najbliższego posiedzenia rady nadzorczej, a następnie najbliższego walnego zgromadzenia i odczytane na niem przed zatwierdzeniem zamknięcia rachunkowego i przed dokonaniem wyborów do organów spółdzielni. Sprawozdanie to winno stać się przedmiotem uchwał walnego zgromadzenia.

Art. 64. Rada Spółdzielcza wyda instrukcje, dotyczące dokonywania rewizji oraz sporządzania sprawozdania rewizyjnego.

Art. 65. Jeżeli działalność spółdzielni wykazuje poważne uchybienia przeciwko prawu lub statutowi, a spółdzielnia nie usunie ich

w terminie, zakreślonym przez organ, wyznaczający rewidenta—organ ten może wszcząć przeciw spółdzielni przed sądem okręgowym (krajowym) sprawę o rozwiązanie.

Rozdział 9.

Związki rewizyjne.

Art. 66. Celem dokonania rewizji spółdzielnie mogą łączyć się w związki.

Związki takie nadto mogą mieć na celu doskonalenie urządzeń i pracy należących do nich spółdzielni oraz popieranie ich stosunków handlowych.

Do związków takich należeć mogą również inne zrzeszenia dobrowolne, służące rozwojowi ruchu spółdzielczego.

Związki spółdzielcze, służące innym celom, a nie rewizyjnym, o ile same nie są spółdzielniami, nie podlegają niniejszej ustawie.

Art. 67. Statut takiego związku winien oznaczyć jego cele, nazwę i siedzibę, najniższą liczbę spółdzielni, jakiej potrzeba do istnienia związku, zasady przyjmowania, występowania i wykluczania członków, sposób powoływania zarządu i zakres jego działania, zasady, dotyczące walnych zgromadzeń, wreszcie sposób ustanawiania rewidentów, tudzież sposób i zakres rewizji. Statut Związku ma być przedłożony Radzie Spółdzielczej.

Art. 68. Związkowi takiemu może Rada Spółdzielcza przyznać prawo dokonywania rewizji, o której mowa w art. 60, jeżeli z jego statutu wynika, iż może podołać obowiązkowi rewizji.

Jeżeli związek obowiązkowi rewizji nie czyni zadość lub rozszerza swą działalność na cele, nie objęte art. 66, Rada Spółdzielcza może mu po przesłuchaniu zarządu odebrać prawo rewizji (art. 109 ust. 2).

Związek powyższy, o ile nie jest jeszcze osobą prawną, uzyskuje osobowość prawną na czas posiadania prawa rewizji.

Każde nadanie i odebranie prawa rewizji winna Rada Spółdzielcza ogłosić.

Art. 69. Zarząd związku rewizyjnego winien w styczniu każdego roku przesłać Radzie Spółdzielczej wykaz członków, przyjętych oraz wykreślonych w ciągu roku ubiegłego, tudzież wykaz dokonanych w tymże roku rewizji.

O czasie i miejscu oraz porządku obrad walnego zgromadzenia związku winna być zawiadomiona Rada Spółdzielcza przynajmniej na 15 dni przed walnem zgromadzeniem. Delegat Rady Spółdzielczej może być obecny na zgromadzeniu.

Każdą zmianę statutu winien zarząd związku podać do wiadomości Rady Spółdzielczej.

Art. 70. Spółdzielnie, których członkami są wyłącznie inne spółdzielnie lub zrzeszenia, określone w art. 66 ust. 3, mogą także uzyskać

prawo rewizji pod warunkami, wymienionemi w art. 68, i utracić je, jeżeli obowiązkowi rewizji nie czynią zadość.

Do spółdzielni tych stosują się, oprócz innych postanowień ustawy niniejszej, także przepisy rozdziału niniejszego.

Rozdział 10.

Zmiana statutu.

Art. 71. Zmiana statutu wymaga uchwały walnego zgromadzenia.

Zarząd winien uchwałę o zmianie zgłosić niezwłocznie do sądu rejestrowego, dołączając trzy odpisy protokułu. Sąd postąpi ze zgłoszeniem stosownie do przepisów art. 5.

Jeżeli zmiana odnosi się do danych, wymienionych w art. 7, sąd zarządzi wciągnięcie ich do rejestru i ogłoszenie.

Zmiana statutu nie ma skutków prawnych przed jej zarejestrowaniem.

W spółdzielniach, mających na celu dostarczenie członkom mieszkań, przepisy statutu, dotyczące praw członków do mieszkania, nie mogą ulegać zmianie.

Art. 72. Uchwała o zmianie statutu zapada bezwzględną większością głosów, o ile ustawa niniejsza nie stanowi inaczej. Statut może przepisać wyższe wymagania.

Zmianę statutu, dotyczącą celu spółdzielni lub przedmiotu przedsiębiorstwa, przedłużenia trwania spółdzielni poza czas, pierwotnie oznaczony, podwyższenia udziału, podwyższenia obowiązkowych wpłat na udział lub przyśpieszenia terminu tychże wpłat, wreszcie, ustanowienia lub podwyższenia odpowiedzialności dodatkowej, uchwalić można tylko większością $^3/_4$ głosów obecnych.

Art. 73. Przy zarejestrowaniu zmian statutu w przedmiocie zniżenia udziałów, zmniejszenia wpłat na udział i przedłużenia terminu tychże wpłat oraz zmniejszenia lub usunięcia odpowiedzialności dodatkowej, obowiązują następujące zasady:

1) uchwałę o zmianie winien zarząd spółdzielni ogłosić trzykrotnie w piśmie, przeznaczonem do ogłoszeń spółdzielni. W ogłoszeniu tem należy podać do wiadomości, że spółdzielnia gotowa jest na żądanie zaspokoić wszystkich wierzycieli, których wierzytelności istnieć będą w dniu ostatniego ogłoszenia, względnie złożyć do depozytu sądowego kwoty, potrzebne na zabezpieczenie wierzytelności niepłatnych lub spornych, że jednak wierzycieli, którzy nie zgłoszą się do spółdzielni w przeciągu trzech miesięcy od tego dnia, uważać się będzie za zgadzających się na zamierzoną zmianę;

2) do wniosku o zarejestrowanie dołączyć należy dowody, że upłynął już termin, pod L. 1 oznaczony;

3) na skutek wniosku sąd rejestrowy zaznaczy w rejestrze, że wniosek taki wpłynął, wyznaczy termin do rozprawy nad zamierzoną

zmianą i przez ogłoszenie w piśmie, przeznaczonem do ogłoszeń spółdzielni, zawezwie na nią wszystkich wierzycieli, którzy mimo zgłoszenia się w terminie nie zostali zaspokojeni lub zabezpieczeni;

4) wierzyciele powyżsi mogą na rozprawie zgłosić sprzeciw, a wówczas sąd po wysłuchaniu zarządu orzeknie, czy zmiana ma być zarejestrowana.

Art. 74. Zniżenie odpowiedzialności ograniczonej przy równoczesnem podwyższeniu udziału nie podlega przepisom art. 73, jeżeli skutkiem tego łączna suma odpowiedzialności członków pozostaje bez zmiany.

Rozdział 11.

Rozwiązanie.

A. Przyczyny rozwiązania.

Art. 75. Rozwiązanie spółdzielni następuje:

1) skutkiem upływu czasu, na który spółdzielnię utworzono;

2) skutkiem zmniejszenia się liczby członków poniżej normy, wskazanej w statucie, a w braku odpowiednich wskazań poniżej norm, wskazanych w art. 13;

3) z mocy wyroku sądowego, wydanego w sprawie, wszczętej na zasadzie art. 65 lub też z mocy uchwały sądu rejestrowego, zapadłej po przeprowadzeniu dochodzenia, na wniosek organów, wymienionych w art. 65, z powodu całkowitego zaprzestania gospodarczej działalności spółdzielni (art. 1 ust. 1);

4) skutkiem ogłoszenia upadłości;

5) skutkiem zgodnych uchwał walnego zgromadzenia w przedmiocie rozwiązania spółdzielni, zapadłych większością $^3/_4$ głosów obecnych na dwóch kolejno po sobie następujących zgromadzeniach w odstępie conajmniej dwóch tygodni. Statut może zawierać dalej idące postanowienia w tym względzie.

B. Likwidacja.

Art. 76. O ile nie zachodzi upadłość, zarząd zgłosi bezzwłocznie rozwiązanie do rejestru. Równocześnie zawiadomi o rozwiązaniu Radę Spółdzielczą, a to przy spółdzielniach związkowych za pośrednictwem związku rewizyjnego. Potrzeba zawiadomienia odpada w przypadku art. 75 L. 3.

W tym ostatnim przypadku zgłosić może rozwiązanie do rejestru związek rewizyjny, do którego spółdzielnia należy, względnie Rada Spółdzielcza, a nawet każdy członek lub wierzyciel rozwiązanej spółdzielni.

Sąd winien ogłosić dokonany wpis, a zarazem statutowe postanowienia (art. 7 L. 9) lub uchwałę walnego zgromadzenia (art. 78 ust. 1) w przedmiocie likwidacji.

O rozwiązaniu ogłosi zarząd trzykrotnie w piśmie, przeznaczonem do ogłoszeń spółdzielni, wzywając równocześnie wierzycieli do zgłoszenia swych roszczeń.

Art. 77. Po rozwiązaniu nastąpić winna likwidacja, o ile nie zachodzi upadłość.

W miejsce zmarłego członka, który w chwili rozwiązania należał do spółdzielni (art. 25), uczestniczy w likwidacji spadkobierca. Jeżeli spadkobierców jest więcej — prawa swe wykonywać mogą tylko przez wspólnego pełnomocnika.

Przepisy o organach i o rachunkowości spółdzielni stosują się także podczas likwidacji, o ile ustawa niniejsza nie stanowi inaczej.

Art. 78. Likwidatorami są członkowie ostatniego zarządu, jeżeli ani statut, ani uchwała walnego zgromadzenia nie powierza likwidacji innym osobom. O ile statut nie stanowi inaczej, walne zgromadzenie może powołać dowolną liczbę likwidatorów.

Z ważnych przyczyn może sąd rejestrowy na wniosek związku rewizyjnego, do którego spółdzielnia należy, względnie Rady Spółdzielczej, jednego z organów spółdzielni lub conajmniej $^1/_{10}$ części członków spółdzielni — ustanowić likwidatorów, przez co dotychczasowi likwidatorowie tracą swe pełnomocnictwa. Likwidatorowie, ustanowieni przez sąd, mogą być odwołani w każdej chwili jedynie przez tenże sąd.

Likwidatorowie mogą nie być członkami spółdzielni.

Odwołując likwidatorów, należy równocześnie ustanowić innych.

Niezarejestrowanie uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni o powołaniu likwidatorów nie powoduje nieważności tej uchwały, ani nie pozbawia wybranych likwidatorów prawa działania w imieniu spółdzielni, a tylko pociąga za sobą skutki, przewidziane w ust. 2 art. 8 ustawy o spółdz. (S. N. 94/30).

Art. 79. Likwidatorowie wstępują w prawa i obowiązki członków zarządu, o ile z przepisów o likwidacji nie wynika co innego.

Nie mogą oni zawierać nowych interesów, chyba że jest to konieczne do likwidacji. Dalej idące ograniczenia może im każdej chwili nałożyć organ spółdzielni względnie sąd, który ich ustanowił. Ograniczenia takie muszą być przez pierwszych likwidatorów, których dotyczą, zgłoszone do rejestru i przez sąd ogłoszone.

Za spółdzielnię podpisują likwidatorowie, dodając do firmy wzmiankę: „w likwidacji" oraz swe podpisy.

Art. 80. Przystępując do likwidacji, winni pierwsi likwidatorowie sporządzić bilans.

Pieniędzy, znajdujących się w kasie spółdzielni w chwili rozwiązania tudzież wpływających w czasie likwidacji, użyć należy po pokryciu kosztów administracyjnych przedewszystkiem do zaspokojenia wierzycieli, o ile zaś wierzytelności nie są jeszcze płatne, lub są sporne — należy zatrzymać kwotę, potrzebną do ich pokrycia.

Majątku, pozostałego po wyrównaniu długów i złożeniu do depozytu sądowego kwot, zatrzymanych na podstawie ust. 2 na zabezpieczenie wierzytelności niepłatnych oraz spornych, nie wolno rozdzielać między członków przed upływem roku od dnia ostatniego ogłoszenia, wzywającego wierzycieli.

Wierzyciele, którzy zgłosili swe roszczenia po upływie powyższego terminu, mogą ich dochodzić jedynie na nierozdzielonym jeszcze majątku spółdzielni.

Art. 81. W czasie likwidacji nie stosuje się przepis art. 56, ust. 1.

Z majątku pozostałego po spłaceniu długów i złożeniu do depozytu sądowego kwot, zatrzymanych na zabezpieczenie roszczeń wierzycieli, dokonywa się przedewszystkiem zwrotów, określonych w art. 58 ust. 5, a potem stosunkowej wypłaty udziałów, przyczem członkowie otrzymują także dywidendę od tych udziałów za czas likwidacji w wysokości określonej art. 57 ust. 2, o ile przez wypłatę tej dywidendy nie zmniejsza się fundusz zasobowy.

Pozostałą część majątku przeznacza się na cele użyteczności publicznej, stosownie do postanowień statutu lub uchwały ostatniego walnego zgromadzenia członków. W braku odnośnych postanowień statutu lub uchwały walnego zgromadzenia o przeznaczeniu pozostałej części majątku spółdzielni decyduje Rada Spółdzielcza.

Art. 82. Sąd, właściwy dla spółdzielni w chwili rozwiązania, pozostaje właściwym do ukończenia likwidacji.

Art. 83. Po ukończeniu likwidacji zgłoszą likwidatorowie do sądu rejestrowego wniosek o wykreślenie firmy z rejestru. Wykreślenie będzie przez sąd ogłoszone.

Po wykreśleniu firmy z rejestru odpowiadają likwidatorowie osobiście wobec wierzycieli spółdzielni za szkody, wyrządzone im przez niedopełnienie swych ustawowych obowiązków. Jeżeli winnych jest więcej, odpowiadają solidarnie. Odpowiedzialność ta ulega przedawnieniu po upływie lat pięciu od stwierdzenia szkody.

Art. 84. Po ukończeniu likwidacji likwidatorowie winni oddać książki i dokumenty rozwiązanej spółdzielni sądowi rejestrowemu do przechowania na przeciąg lat dziesięciu. Sąd może zezwolić poszczególnym członkom jako też wierzycielom spółdzielni na przeglądanie tych ksiąg i dokumentów.

C. Upadłość.

Art. 85. Ogłoszenie upadłości spółdzielni następuje w razie jej niewypłacalności.

Art. 86. Jeżeli według bilansu, zestawionego przez zarząd, strata przewyższa sumę wpłaconych udziałów, funduszu zasobowego i wszystkich funduszów specjalnych, zarząd winien niezwłocznie zwołać walne zgromadzenie, na którego porządku obrad zamieści sprawę dalszego istnienia spółdzielni.

Jeżeli walne zgromadzenie uzna istnienie wyżej określonej przewyżki strat, a nie uchwali pokrycia jej sposobem, określonym w art. 58 ust. 2, wówczas o ile chodzi o spółdzielnię z odpowiedzialnością udziałami, uważa się, że istnieje stan niewypłacalności.

O ile chodzi o spółdzielnię z odpowiedzialnością ograniczoną, wówczas uważa się że stan niewypłacalności w przypadku, określonym w ustępie poprzednim, istnieje dopiero wtedy, gdy przewyżka strat przenosi $^1/_5$ kwoty łącznej odpowiedzialności dodatkowej wszystkich członków, albo $^1/_5$ część wszystkich zobowiązań spółdzielni.

Przy spółdzielni z odpowiedzialnością nieograniczoną uważa się, że stan niewypłacalności w przypadku ust. 2 istnieje dopiero wówczas, gdy przewyżka strat przenosi $^1/_5$ część wszystkich zobowiązań spółdzielni.

W przypadkach ust. 2 do 4 uważa się, że istnieje stan niewypłacalności także wtedy, gdy wprawdzie uchwalono pokrycie strat w sposób, określony art. 58 ust. 2, ale w ciągu roku obrachunkowego, następującego po uchwale, strata nie została jeszcze pokryta.

W toku likwidacji stan niewypłacalności przyjąć należy zawsze, skoro według zatwierdzonego bilansu strata przewyższa sumę wpłaconych udziałów, funduszu zasobowego i innych funduszów specjalnych.

Art. 87. Postępowanie upadłościowe przeprowadzone będzie według obowiązujących przepisów o upadłości, o ile ustawa niniejsza nie stanowi inaczej.

Art. 88. Zgłoszenie imieniem spółdzielni wniosku o ogłoszenie upadłości należy do zarządu, względnie likwidatorów.

Zarząd, względnie likwidatorowie winni to uczynić niezwłocznie, skoro zachodzi stan niewypłacalności.

Art. 89. Wniosek o ogłoszenie upadłości ma prawo zgłosić także każdy członek zarządu, względnie likwidator. W tym przypadku sąd przesłucha pozostałych członków zarządu, względnie likwidatorów i w razie niezgodności zdań przychyli się do wniosku jedynie wówczas, gdy go dostatecznie uzasadniono.

Art. 90. Ogłoszenie upadłości spółdzielni z odpowiedzialnością dodatkową nastąpić może nawet mimo istnienia jednego tylko wierzyciela osobistego i nawet w braku środków na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego.

Art. 91. Ogłoszenie upadłości zgłosi zarządca upadłości do rejestru i zawiadomi o niem niezwłocznie Radę Spółdzielczą.

Art. 92. Przepisy o organach spółdzielni stosują się także podczas postępowania upadłościowego, o ile z przepisów o upadłości nie wynika co innego.

Art. 93. Po ogłoszeniu upadłości członkowie spółdzielni winni na żądanie zarządcy upadłości niezwłocznie uiścić niewpłaconą jeszcze część udziałów.

Skoro tylko w toku postępowania upadłościowego okaże się, że majątek spółdzielni nie wystarcza na pokrycie tak niespornych, jak i spornych roszczeń wierzycieli oraz przypuszczalnych kosztów postępowania upadłościowego, zarządca upadłości sporządzi niezwłocznie obrachunek dopłat, które członkowie spółdzielni, w granicach przyjętej odpowiedzialności dodatkowej i w stosunku do zadeklarowanych udziałów, mają wnieść na pokrycie niedoboru.

Przy obrachunku tych dopłat należy uwzględnić dokonane poprzednio na zasadzie art. 27 ust 3 lub 58 ust. 2 dopłaty w ten sposób, że doliczy się je do niedoboru, a następnie z kwot, przypadających na poszczególnych członków, potrąci się dopłaty, przez nich dokonane.

Art. 94. Obrachunek dopłat należy tak zestawić, by wystarczyły na pokrycie niedoboru, chociażby nie uiścili dopłat ci członkowie, których niemożność zapłacenia daje się przewidzieć.

Art. 95. Obrachunek przedstawia zarządca sądowi, który ogłosił upadłość, do zatwierdzenia.

Art. 96. Do podania, przy którem obrachunek przedstawiono dołączyć należy statut spółdzielni, bilans i wyciąg z rejestru członków z danemi, które dotyczą członków, ponoszących jeszcze odpowiedzialność.

Art. 97. Termin rozprawy do zatwierdzenia obrachunku winien być wyznaczony nie później, niż w trzy miesące od daty złożenia podania. Na termin ten wzywa się zarząd, względnie likwidatorów oraz członków, w obrachunku wymienionych, według ich miejsca zamieszkania (art. 30); prócz tego o terminie sąd ogłasza w piśmie, przeznaczonem do ogłoszeń spółdzielni.

Art. 98. Przed terminem, o którym mowa w art. 97, każdy zainteresowany ma prawo przeglądać obrachunek.

Art. 99. Aż do zamknięcia rozprawy, o której mowa w art. 97, osoby, wymienione w obrachunku, mają prawo zgłosić sprzeciw.

Sąd po wysłuchaniu zarządu, względnie likwidatorów spółdzielni, tudzież zarządcy upadłości, rozpatruje sprzeciwy, przeprowadza potrzebne dowody i zatwierdza obrachunek po dokonaniu niezbędnych poprawek, które może uskutecznić sam, lub których uskutecznienie polecić może zarządcy upadłości. O zatwierdzeniu obrachunku ogłosi sąd w piśmie, przeznaczonem do ogłoszeń spółdzielni, wzywając członków do uiszczenia dopłat w terminie 14 dni od ogłoszenia.

Obrachunek zatwierdzony wolno zainteresowanym przeglądać.

Art. 100. Po upływie terminu, wyznaczonego w ogłoszeniu, zarządca masy przystąpi niezwłocznie do ściągnięcia niezapłaconych kwot w drodze, prawem przewidzianej.

Członkowie, zobowiązani do dopłat, mogą obowiązkowi temu uczynić zadość przez potrącenie swych roszczeń do spółdzielni w takiej

tylko części, jaka przypadłaby im z dokonanego na podstawie obrachunku rozdziału sum, przeznaczonych na pokrycie wierzytelności.

Art. 101. Każdy członek spółdzielni, w obrachunku wymieniony, jeśli zgłosił sprzeciw lub w terminie, w art. 99 oznaczonym, nie był w możności tego uczynić, ma prawo w ciągu miesiąca od ogłoszenia o zatwierdzeniu obrachunku odwołać się od decyzji sądu do instancji wyższej. Orzeczenie prawomocne wywiera skutek zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść wszystkich członków spółdzielni, wymienionych w obrachunku.

Art. 102. Skoro majątek masy został już całkowicie spieniężony, a uzyskana stąd suma wraz z sumą ściągniętych dopłat nie pokrywa niedoboru, zarządca upadłości może sporządzić dodatkowy obrachunek, jeżeli zachodzi obawa, że zalegające jeszcze dopłaty bądź nie dadzą się wyegzekwować, bądź nawet w razie wyegzekwowania nie starczą na pokrycie niedoboru.

Dopłaty, przypadające od członków, co do których postępowanie poprzednie wykazało niemożność uiszczenia zapłaty, rozkłada się na pozostałych. Pozatem przy obrachunku tym stosują się art. 93—101.

Koszty postępowania upadłościowego nie mogą być ściągane drogą dalszych dopłat o tyle, o ileby przekraczały sumę, zamieszczoną na ten cel w obrachunku dodatkowym.

Art. 103. Jeżeli po sześciu miesiącach od ogłoszenia o zatwierdzeniu dodatkowego obrachunku niedobór nie został jeszcze całkowicie pokryty, zarządca upadłości może drogą procesu dochodzić całej brakującej kwoty na poszczególnych członkach spółdzielni, jako dłużnikach solidarnych, w granicach odpowiedzialności każdego z nich.

Art. 104. Sumę, pozostałą po zaspokojeniu roszczeń wierzycieli i pokryciu kosztów postępowania upadłościowego, zwraca się członkom w stosunku do uskutecznionych przez nich dopłat.

Art. 105. Upadłość spółdzielni nie może być zakończona układem, o ile się nań nie zgodzili wszyscy wierzyciele upadłej spółdzielni.

Art. 106. Dalsze prowadzenie spółdzielni jest niedopuszczalne, chociażby postępowanie upadłościowe ukończone zostało układem.

Po ukończeniu upadłości zarządca zgłosi do sądu rejestrowego wniosek o wykreślenie firmy.

DZIAŁ III.

Rada Spółdzielcza.

Art. 107. Celem spółdziałania z Rządem w zakresie spraw spółdzielczych, utworzona będzie państwowa Rada Spółdzielcza przy Ministerstwie Skarbu.

Członków Rady Spółdzielczej powołuje na przeciąg dwóch lat Minister Skarbu z pośród osób, przedstawionych mu przez związk rewizyjne, z uwzględnieniem możliwie wszystkich działów ruchu

spółdzielczego. Oprócz tego w skład jej wchodzą delegaci Ministerstwa Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Przemysłu i Handlu, Pracy i Opieki Społecznej tudzież Robót Publicznych i Spraw Wojskowych, po jednym od każdego Ministerstwa. Liczba członków, powołanych z pośród osób, przedstawionych przez związki, winna stanowić co najmniej $^2/_3$ ogółu członków Rady Spółdzielczej.

Przewodniczącego Rady Spółdzielczej wyznacza Minister Skarbu z pośród urzędników swego Ministerstwa. Przewodniczący jest zarazem wykonawcą uchwał Rady przy pomocy osobnego biura, poddanego jego kierownictwu.

Szczegółowe przepisy o organizacji Rady Spółdzielczej wyda Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 108. Do kompetencji Rady Spółdzielczej należy:

1) rozpatrywanie projektów, dotyczących ustawodawstwa spółdzielczego;

2) wydawanie instrukcji, przez ustawę niniejszą przewidzianych;

3) przyznawanie związkom prawa rewizji i pozbawianie ich tego prawa;

4) czuwanie nad należytem wykonywaniem obowiązku rewizji przez związki;

5) troszczenie się o poddawanie rewizji spółdzielni niezwiązkowych;

6) wszczynanie spraw o rozwiązanie spółdzielni na zasadzie art. 65, 75 L. 3 i 126;

7) układanie planu użycia wszelkich funduszów, przeznaczonych na cele ruchu spółdzielczego przez ustawę niniejszą lub Państwo;

8) utrzymywanie ogólnych wykazów co do ruchu spółdzielczego dla celów statystycznych tego ruchu;

9) rozpoznawanie spraw, związanych z rozwojem ruchu spółdzielczego i podejmowanie inicjatywy w tym względzie.

Art. 109. Do prawomocności uchwał Rady Spółdzielczej potrzeba obecności nie mniej niż połowy ogólnej liczby członków.

Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Uchwały w sprawie pozbawienia związku praw rewizyjnych (art. 68 ust. 2) wymagają większości przynajmniej $^3/_4$ głosów obecnych.

W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

DZIAŁ V.

Przepisy przejściowe.

Art. 117. Wszelkie zrzeszenia o zmiennym kapitale lub składzie osobowym, istniejące prawnie przed wejściem w życie ustawy niniejszej czy to na podstawie dotychczas obowiązujących ustaw o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych, czy to na podstawie ustaw o to-

warzystwach drobnego i wzajemnego kredytu oraz wszelkich statutów normalnych, czy na jakiejkolwiek innej podstawie, a które dążą wyłącznie do celów, w art. 1 wymienionych, winny statuty swe uzgodnić z przepisami ustawy niniejszej najdalej do 1 stycznia 1925 r. i zgłosić je do zarejestrowania w myśl art. 5. Od chwili zarejestrowania działalność ich podlega wyłącznie przepisom ustawy niniejszej.

Zmiany statutu, potrzebne do osiągnięcia tej zgodności, może walne zgromadzenie uchwalić zwykłą większością głosów obecnych bez względu na odmienne przepisy dotychczasowych ustaw lub statutów.

Zmiany statutu, podania o zgłoszenia i wpisy do rejestru, mające na celu uzgodnienie z ustawą niniejszą, są wolne od stempli i należytości.

Art. 118. Aż do uzgodnienia swych statutów z przepisami ustawy niniejszej względnie do upływu zakreślonego w tym celu terminu do 1 stycznia 1925 r. spółdzielnie, wymienione w art. 117 ust. 1, uważane będą za prawnie istniejące.

Aż do tego czasu działalność ich podlega prawu poprzednio obowiązującemu, o ile artykuły następne nie wprowadzają wyjątków.

Art. 119. W spółdzielniach, w których istniała dotąd bezpośrednia odpowiedzialność członków wobec wierzycieli, przestaje ona istnieć z chwilą wejścia ustawy niniejszej w życie.

Art. 120. Rejestr członków prowadzić należy zgodnie z przepisami ustawy niniejszej. Sposób przemiany rejestru, prowadzonego dotąd przez sądy, określi Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu oraz z Ministrem b. Dzielnicy Pruskiej.

Przepis art. 10 stosuje się do wszelkich ogłoszeń spółdzielni, przez prawo dotychczas obowiązujące nakazanych.

Art. 121. Walne zgromadzenie, celem wyboru potrzebnych organów lub celem uchwalenia rozwiązania, zwołać mogą ze skutkiem prawnym członkowie ostatniego zarządu, choćby ich pełnomocnictwa w myśl statutu już wygasły.

Art. 122. Rewizja spółdzielni, wymienionych w art. 117 ust. 1, podlega przepisom ustawy niniejszej.

Istniejące już związki, których celem jest dokonywanie rewizji, winny w ciągu sześciu miesięcy od daty wejścia w życie ustawy niniejszej uzyskać od Rady Spółdzielczej potwierdzenie prawa rewizji, a to pod rygorem utraty tego prawa.

Art. 123. W okresie przejściowym rozwiązanie spółdzielni, wymienionych w art. 117 ust. 1, nastąpić może przedewszystkiem z przyczyn, przewidzianych przez prawo dotychczas obowiązujące. Oprócz tego mogą organy, wymienione w art. 65, postawić wniosek o rozwiązanie w myśl art. 75 punkt 3 z powodu całkowitego zaprzestania działalności spółdzielni. Nadto może nastąpić otwarcie upadłości na za-

sadzie ustawy niniejszej, choćby prawo dotychczas obowiązujące upadłości spółdzielni nie przewidywało.

O ile w powyższym okresie nastąpi rozwiązanie lub ogłoszenie upadłości, likwidację względnie postępowanie upadłościowe przeprowadzić należy podług postanowień ustawy niniejszej.

Art. 124. Zarząd spółdzielni, o której mowa w art. 117 ust. 1, winien w ciągu sześciu miesięcy od daty wejścia w życie ustawy niniejszej złożyć Radzie Spółdzielczej odpis statutu spółdzielni i uzupełniających go dokumentów.

W ciągu tegoż czasu winien zarząd przesłać Radzie Spółdzielczej sprawozdanie, względnie bilans za rok obrachunkowy, poprzedzający wejście ustawy niniejszej w życie.

Obowiązki powyższe odpadają w razie wcześniejszego rozwiązania spółdzielni.

Przepisy ustawy niniejszej o zawiadamianiu związku lub Rady Spółdzielczej oraz o przesyłaniu im odpisów lub wykazów stosują się także do spółdzielni, wymienionych w art. 117 ust. 1.

Przekroczenie przepisów, zawartych w ust. 1 i 2 artykułu niniejszego, podlega karze porządkowej, przewidzianej w art. 111 ust. 1.

Art. 125. Postanowienia działu IV nie stosują się do czynności i zaniedbań, które nastąpiły przed wejściem w życie ustawy niniejszej.

Art. 126. Skoro przed upływem terminu, wyznaczonego w art. 117, nie nastąpiło uzgodnienie statutu z przepisami ustawy niniejszej, może Związek Rewizyjny, do którego spółdzielnia należy, względnie Rada Spółdzielcza, postawić wniosek o rozwiązanie spółdzielni, który to wniosek sąd rejestrowy rozstrzygnie w drodze uchwały.

Art. 127. Drogą rozporządzenia można dla pewnych oznaczonych terytorjów przedłużyć odpowiedzialność członków, którzy wystąpili lub zgłosili swe wystąpienie ze spółdzielni po dniu 1 sierpnia 1914 roku, aż do upływu dwóch lat po wejściu w życie ustawy niniejszej.

Art. 128. Aż do wprowadzenia jednolitego prawa egzekucyjnego zatwierdzenia obrachunku dopłat przez sąd w myśl art. 99 i 102 należy w zakresie mocy obowiązującej ustaw rosyjskich połączyć z uznaniem tego obrachunku za natychmiastowo wykonalny, a w zakresie mocy obowiązującej prawa niemieckiego — z udzieleniem klauzuli egzekucyjnej. W zakresie mocy obowiązkowej prawa austrjackiego zatwierdzony sądownie obrachunek dopłat stanowić będzie tytuł egzekucyjny.

Art. 129. Aż do wprowadzenia jednolitej organizacji sądownictwa karnego przez sądy, wymienione w art. 116 ust. 1, rozumieć należy w zakresie mocy obowiązującej prawa austrjackiego sądy powiatowe, w zakresie mocy obowiązującej prawa niemieckiego — sądy ławnicze, w zakresie zaś mocy obowiązującej prawa rosyjskiego — sądy pokoju.

Art. 130 uchylony (Rozp. Prez. z dn. 14 kwietnia 1924, Dz. U. Nr. 34 poz. 351, § 14, a.).

DZIAŁ VI.

Wejście w życie i wykonanie ustawy.

Art. 131. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1921 r.

Przepisy działu III wchodzą w życie z dniem ogłoszenia ustawy. Od tej chwili spółdzielnie i związki tychże tworzyć się mogą tylko na zasadzie ustawy niniejszej.

Wszelkie przepisy prawa prywatnego, odnoszące się do spółdzielni i ich związków, tracą z chwilą powyższą moc obowiązującą, o ile ustawa niniejsza nie zawiera wyjątków.

W szczególności tracą moc obowiązującą:

a) ustawy austrjackie z 9 kwietnia 1873 Dz. u. p. L. 70 i z 10 czerwca 1903 Dz. u. p. L. 133;

b) ustawa niemiecka z 1 maja 1889 r. w brzmieniu ust. z 20 maja 1898 (Zbiór Praw Rzeszy z r. 1898, strona 370, 810 i nast.);

c) rosyjska Ustawa Kredytowa (Zbiór Praw T. XI Cz. II Rozdział 10 art. 37—49 i 86—114[26]), tudzież wszelkie statuty normalne;

d) dekret Naczelnika Państwa z dnia 8 lutego 1919 (Dziennik Praw z r. 1919 Nr. 17 poz. 223).

Art. 132. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.[1])

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1922 r. o łączeniu się spółdzielni (Dz. U. Nr. 33 poz. 265).

Art. 1. Spółdzielnia może każdego czasu połączyć się z inną spółdzielnią w sposób, przez ustawę niniejszą określony.

Połączenie takie może nastąpić i wówczas, gdy spółdzielnia, mająca wejść do innej spółdzielni, jest w likwidacji.

Art. 2. Połączenie następuje przez uchwały walnych zgromadzeń łączących się spółdzielni, powzięte bezwzględną większością głosów, obecnych na zgromadzeniu.

Uchwała o połączeniu musi obejmować:

a) oznaczenie spółdzielni przejmującej,

b) przyjęcie statutu, stanowiącego podstawę połączenia, co zarazem stanowi potrzebną do uzgodnienia zmianę dotychczas obowiązującego statutu.

Uchwała walnego zgromadzenia spółdzielni przejmowanej (art. 2 ustawy o łączeniu się spółdzielni), dotycząca podniesienia wysokości udziałów oraz podwyższenia odpowiedzialności członków do normy, ustanowionej w sta-

[1]) Rozciągnięta na województwa wschodnie z dniem 1 kwietnia 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 6 marca 1922 r. (Dz. U. Nr. 21 poz. 170) i na ziemię wileńską, z dniem 7 września 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 10 sierpnia 1922 r. (Dz. U. Nr. 74 poz. 668).

tucie spółdzielni przejmującej, może ważnie i skutecznie być powzięta jednocześnie z uchwałą o połączeniu tych spółdzielni, bez potrzeby uprzedniego uchwalenia i zarejestrowania odpowiednich zmian w statucie spółdzielni przejmowanej. (S. N. 96/30,[1]) 196/30).

Art. 3. Podstawę rachunkową połączenia stanowią bilanse łączących się spółdzielni, sporządzone wedle przepisów ustawy o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 111 poz. 733) i sprawdzone przez rewidenta, wyznaczonego w myśl tejże ustawy (art. 61).

Wszystkie te bilanse winny być wyłożone w lokalu każdej z łączących się spółdzielni conajmniej na tydzień przed terminem jej walnego zgromadzenia, a każdy członek ma prawo przejrzeć je i odpisać.

Art. 4. Uchwały o połączeniu zgłosić należy do rejestrów wszystkich łączących się spółdzielni niezwłocznie po dokonaniu gospodarczego połączenia. Dla spółdzielni, posiadających wspólny sąd rejestrowy, wystarczy jedno zgłoszenie.

Zgłoszenia dokonywają zarządy spółdzielni łącznie.

Połączenie oraz wynikające z niego zmiany statutu uzyskują skuteczność prawną od chwili, kiedy je wpisano w rejestrze wszystkich łączących się spółdzielni. W wypadkach, przewidzianych w art. 73 ustawy o spółdzielniach (Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr. 111 poz. 733), zastosować należy przepisy tegoż artykułu.

O dokonanym wpisie sądy rejestrowe spółdzielni przejętych zawiadomią sąd spółdzielni przejmującej, który następnie ogłosi wpis połączenia oraz wyciąg statutu (art. 7 ustawy o spółdzielniach), stanowiącego podstawę połączenia, i zawiadomi o tem Radę Spółdzielczą.

Po uprawomocnieniu się uchwał o połączeniu (art. 50 ustawy o spółdzielniach) zgłoszą zarządy łącznie wykreślenie przejętych spółdzielni, które to wykreślenie sądy ogłoszą.

Art. 5. Wszyscy członkowie, którzy w chwili skuteczności połączenia należeli do spółdzielni przejętej, stają się członkami spółdzielni przejmującej z taką liczbą udziałów, jaką posiadali w chwili połączenia.

Wpłaty na udziały wpisuje się członkom przechodzącym w takiej wysokości, jaka wynika z ustalonej bilansem (art. 3) kwoty przejętego kapitału udziałowego. Gdyby wpłaty te nie czyniły zadość przepisom statutu, stanowiącego podstawę połączenia, co do najniższej wpłaty, obowiązującej przy wstąpieniu lub deklarowaniu udziału, członkowie przechodzący winni uzupełnić je do wysokości, przewidzianej w tym statucie, najdalej w ciągu roku od skuteczności połączenia. Gdyby przeciwnie członkowi po pełnem pokryciu wszystkich jego udziałów przypadała nadwyżka, wynikająca z różnicy wysokości udziałów, to nadwyżka ta stanowi wierzytelność członka względem spółdzielni.

[1]) Uchwała Izby I Sądu Najwyższego w składzie 7 Sędziów.

Art. 6. Członek, co do którego zdarzenie, wywołujące utratę członkowstwa lub udziału, nastąpiło przed skutecznością połączenia, przestaje być członkiem lub mieć udział w chwili, w jakiejby to nastąpiło bez połączenia.

Art. 7. Skutkiem połączenia majątek czynny spółdzielni przejętej przechodzi na spółdzielnię przejmującą, a wierzyciele pierwszej stają się wierzycielami drugiej.

Art. 8. Zarząd i rada nadzorcza spółdzielni przejętej pozostają jej organami aż do skuteczności połączenia (art. 4 ust. 3), jednakże od chwili uchwały o połączeniu mogą one wykonywać należące do nich czynności jedynie za zgodą organów spółdzielni przejmującej.

Uchwały o połączeniu mogą przewidzieć inny sposób tymczasowego łącznego kierownictwa łączących się spółdzielni.

Od chwili skuteczności połączenia zarząd spółdzielni przejętej przechodzi w ręce organów spółdzielni przejmującej.

Art. 9. Do zaniechania obowiązków, wynikających z przepisów ustawy niniejszej, stosuje się postanowienia Działu IV ustawy o spółdzielniach (Dz. U. R. P. z 1920 r. Nr. 111 poz. 733).

Art. 10. Statut, stanowiący podstawę połączenia, musi być uzgodniony z przepisami ustawy o spółdzielniach stosownie do wymagań art. 117 ust. 1.

Art. 11. Połączenie spółdzielni na zasadzie niniejszej ustawy nie podlega podatkom i należytościom, wymierzanym od przeniesień majątkowych oraz od wzrostu kapitału udziałowego.

W myśl zasad ustawy o łączeniu się spółdzielni, zwłaszcza art. 11 tej ustawy, objęcie całego majątku czynnego i biernego łączących się spółdzielni przez utworzone wskutek zaszłej fuzji nowe stowarzyszenie spółdzielcze nie jest poczytywane za cesję praw i zobowiązań. (S. N. 89/25).

Art. 12. Wszelkie połączenia prawnie istniejących spółdzielni w b. zaborze rosyjskim, dokonane przed wejściem w życie ustawy niniejszej, uznaje się za ważne i posiadające skutki prawne nawet wówczas, jeżeli sposób dokonanego połączenia nie odpowiada wymaganiom niniejszej ustawy, o ile przed upływem 6 tygodni od daty wejścia w życie niniejszej ustawy nie wpłynie do sądu skarga członków:

a) którzy na walnem zgromadzeniu zgłosili sprzeciw do protokułu,

b) którzy nieprawnie nie byli dopuszczeni na zgromadzenie,

c) gdy zgromadzenie zwołane było w sposób niezgodny z przepisami obowiązującego wówczas statutu,

d) jeżeli sprawa połączenia nie była zamieszczona na porządku obrad walnego zgromadzenia.

Art. 13. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 14. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

[1]) Ogłoszona 10 maja 1922 r.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 14 grudnia 1920 r. w przedmiocie organizacji Rady Spółdzielczej. (Dz. U. Nr. 117 poz. 776).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dn. 10 marca 1921 r. w przedmiocie rejestru spółdzielni. (Dz. U. Nr. 25 poz. 138).

2129. Spółka firmowa składa się z dwu lub wielu wspólników, którzy postanowili działać łącznie we wspólnem wszystkich imieniu.

1807 st. 1 (22418) art. 2.

Wszelkiego rodzaju spółki, w tej liczbie i handlowe spółki firmowe, zgodnie z art. 415 i 698 p. 10 t. X cz. 1 Zw. Pr., są samodzielnemi osobami, różnemi od prywatnych fizycznych osób i jako takie mają swe odrębne prawa do majątku. (S. C. 61/07).

2130. Spółka komandytowa składa się z jednego lub wielu wspólników z dołączeniem jednego lub wielu udziałowców, którzy powierzają pierwszym pewne kwoty swoich funduszów w większej lub mniejszej wysokości.

Tamże, art. 3.

2131. Spółki udziałowe czyli towarzystwa powstają z wielu osób, składających razem określone sumy, których ilość pewna tworzy kapitał zakładowy. *Tego rodzaju spółki tworzą się odpowiednio do celów gospodarki państwowej na mocy zezwolenia Cesarza.*

Tamże, art. 1; 1836 gr. 6 (9763).

UWAGA. Wyjątki z przepisu, w artykule niniejszym (2131) wyłuszczonego, co do trybu zatwierdzania spółek udziałowych i towarzystw wyłuszczone są w Ustawie kredytowej (wyd. r. 1903, rozdz. X).

Towarzystwo akcyjne, jak i każda spółka, powstaje w drodze umowy, która w tym przypadku nosi nazwę statutu. (S. C. 55/05).

PROJEKT M. S.: Artykuł 2131 z uwagą skreśla się.

2132. Ponieważ wszelka spółka i towarzystwo tworzy się zapomocą umów, tedy pod względem ich zakładania mają zastosowanie wszystkie przepisy ogólne o układaniu, sporządzaniu, wykonaniu i rozwiązaniu umów, powyżej wyłuszczone w rozdziale I księgi niniejszej. Umowy, uchwały i postanowienia spółek korzystają z ochrony prawa, o ile nie są z niem sprzeczne i nie są skierowane ku szkodzie, stracie lub uszczerbkowi dobra społecznego.

1782 kw. 8 (15379) art. 64; 1807 st. 1 (22418) art. 2.

1. Umowa spółki może być sporządzona trybem prywatnym (S. C. 580/73), lecz nie może być zawarta ustnie. (S. C. 162/71).

2. Odmowa niektórych osób podpisania umowy spółki czyni umowę tę niedoszłą do skutku i nieobowiązującą również w stosunku do osób, które

umowę podpisały, gdyż powodujący zmianę składu spółki brak podpisu jednego ze wspólników, który się zgodził na utworzenie spółki, nie jest bez znaczenia dla pozostałych, skoro umowa spółki oparta jest na wzajemnych zobowiązaniach wszystkich wspólników i wszyscy oni są za długi spółki odpowiedzialni. (S. C. 14/07).

2133. Zobowiązania wzajemne wspólników, zobowiązania wobec osób obcych, zawierane we wspólnem imieniu spółki, ograniczony lub nieograniczony czas trwania spółki — zależą od umowy wzajemnej.

1807 st. 1 (22418) art. 2.

Tak samo jak spółki są samodzielnemi osobami, różnemi od tworzących je osób fizycznych, tak i oddzielne osoby fizyczne, wstępując do spółki, nie tracą swej samodzielności, mogą mieć swój odrębny majątek i zawierać samodzielne czynności prawne z osobami postronnemi; wobec takiej wzajemnej samodzielności oczywiste jest, że zarówno wspólnicy w stosunku do tranzakcyj spółki, jak i spółka w stosunku do osobistych tranzakcyj wspólników, są osobami trzeciemi. (S. C. 100/08).

2134. W spółce firmowej za długi jej odpowiadają wszyscy wspólnicy łącznie i każdy zosobna całym swym majątkiem ruchomym i nieruchomym.

Tamże.

1. Do sądu należy rozstrzygnięcie w każdym poszczególnym przypadku kwestji, czy dana osoba jest udziałowcem, czy też wspólnikiem domu handlowego, przyczem sąd musi się kierować nie samą tylko nazwą, pod którą osoba ta figuruje w umowie spółki, lecz charakterem jej działalności, o ile został on w umowie określony; ponieważ udziałowiec spółki komandytowej nie ma prawa przyjmować samodzielnego udziału w zarządzie sprawami spółki, to niezgodny z tem warunek umowy o zawiązaniu spółki może dać podstawę sądowi do uznania osoby, nazwanej w umowie udziałowcem, za należącą do grona wspólników. (S. C. 69/90, 93/05).

2. Sąd przy rozpatrywaniu sprawy o upadłość spółki komandytowej, ma prawo na zasadzie oświadczenia wierzycieli, bez wytoczenia przez nich specjalnego powództwa, uznać, że osoba, nazwana w akcie o zawiązaniu spółki udziałowcem, w rzeczywistości była wspólnikiem firmowym, odpowiedzialnym za długi spółki całym swym majątkiem. (S. C. 69/90).

3. Spadkobiercy zmarłego wspólnika domu handlowego nie odpowiadają za długi, zaciągnięte przez drugiego wspólnika w imieniu firmy już po śmierci pomienionego wspólnika, jeżeli nie brali udziału w dalszem prowadzeniu domu handlowego. (S. C. 94/90).

4. Przez przepis art. 2134 ustanowiona jest solidarna odpowiedzialność za długi spółki firmowej między wspólnikami, ale nie między nimi z jednej strony, a spółką z drugiej strony. (S. C. 48/07).

5. Wspólnicy odpowiadają za długi spółki firmowej w charakterze dłużników, lecz nie głównych: ich odpowiedzialność za długi spółki jest dodatkową, posiłkową, i powstaje dopiero wtedy, gdy się okaże bezskuteczną egzekucja z majątku samej spółki. Zgodnie z powyższem, długi spółki podlegają zaspokojeniu przedewszystkiem z majątku spółki, jako głównego dłużnika; możność skierowania egzekucji do osobistego majątku wspólników nie jest jednak uzależniona od ogłoszenia formalnej upadłości spółce lub jej likwidacji, a dostateczne jest, iż będzie stwierdzona faktyczna jej niewypłacalność. (S. C. 48/07).

6. Spółka handlowa odpowiada całym swoim majątkiem tylko przed temi osobami trzeciemi, które weszły w stosunki umowne z samą spółką, i przeto tylko te osoby władne są

skierowywać egzekucję do majątku spółki, osobiści zaś wierzyciele wspólnika, nie będący w stosunkach obligatoryjnych z samą spółką, takiego prawa nie mają. Co zaś do sposobu otrzymania zaspokojenia przez osobistego wierzyciela wspólnika w razie niedostateczności osobistego majątku ostatniego, to chociaż osobisty wierzyciel dłużnika nie ma prawa żądać w charakterze osoby trzeciej rozwiązania umowy spółki i likwidacji jej, jednakże nie jest pozbawiony prawa prosić o ustanowienie konkursu nad sprawami niewypłacalnego dłużnika, a wówczas konkurs w charakterze przedstawiciela osoby upadłego, może przystąpić do likwidacji spółki. (S. C. 49/08).

2135. Udziałowiec w spółce komandytowej w tym charakterze nie może wobec nikogo zaciągać zobowiązań w imieniu spółki całej, w razie zaś upadku spółki odpowiada tylko posiadanym w niej wkładem.

1807 st. 1 (22418) art. 3.

1. Główna różnica między wspólnikiem spółki firmowej a udziałowcem spółki komandytowej polega na tem, że zakładając spółkę firmową, wspólnicy umawiają się, iż będą działać w pewnem przedsiębiorstwie wszyscy łącznie, i przeto wszyscy są jego gospodarzami, natomiast w spółce komandytowej działającemi osobami są tylko wspólnicy, którym udziałowcy powierzają swoje kapitały, pozostając sami zdala od prowadzenia przedsiębiorstwa. Stosownie do powyższej różnicy w charakterze jednej i drugiej spółki różni się i odpowiedzialność wspólników od odpowiedzialności udziałowców i podczas gdy pierwsi odpowiadają za długi spółki całym swym majątkiem, drudzy odpowiadają tylko do wysokości swego udziału. (S. C. 69/90).

2. W czynnościach wspólnika handlowej spółki komandytowej należy rozróżniać, nawet chociażby był on jedynym wspólnikiem, takie czynności, które zostały dokonane w interesie i w imieniu spółki, oraz takie, które zawarł on w osobistym swym interesie; za ostatnie te czynności spółka nie może ponosić bezpośredniej odpowiedzialności i przeto osobisty wierzyciel wspólnika nie ma prawa skierowywać do jej majątku egzekucji. (S. C. 49/08).

2136. W razie ogłoszenia upadłości j e d n e m u ze wspólników, udziałowców lub uczestników towarzystwa, część jego przekazuje się zarządowi konkursu. Jeżeli zaś ze względu na skład towarzystwa części te nie dadzą się wydzielić, zarząd konkursu powinien je sprzedać.

1832 czer. 25 (5463) ust., § 73 p. 1; 1849 lip. 19 (23405) § 208.

2137. *Z pod mocy przepisu, wyłuszczonego w artykule poprzednim (2136), wyłączeni są uznani za upadłych wspólnicy i uczestnicy w hutach górniczych. Tego rodzaju zakłady sprzedawane są na licytacjach publicznych na zaspokojenie długów wspólników niewypłacalnych wówczas tylko, gdy znajdują się w stanie upadku. Jeżeli zaś huta górnicza jest w dobrym stanie i całkowicie czynna, to udziały tych wspólników, którzy wpadli w długi niewypłacalne, oddawane są pod zarząd opiekuńczy i z dochodów z tych udziałów po odliczeniu kwot niezbędnych do prowadzenia huty bez przerwy, spłacane są długi, aż do zupełnego pokrycia. Lecz w tym przypadku za uczestników przedsiębiorstwa uznawane są tylko te osoby, które przystąpiły do spółki, zanim właściciel pierwotny zaciągnął długi, za które prowadzi się egzekucję.*

1809 maj 26 (23662); 1849 lip. 19 (23405) § 208.

PROJEKT M. S.: Artykuł 2137 skreśla się.

2138. Wszystkie bez wyjątku spory spółek akcyjnych rozpoznawane są i rozstrzygane według przepisów *Ustawy postępowania cywilnego.* **Spory pomiędzy właścicielami rozmaitej nazwy udziałów we wszystkich bez wyjątku sprawach towarzystw i spółek, których statuty przewidują, iż sprawy sporne rozstrzygane są przez sąd polubowny, jak również spory pomiędzy niemi a ich dyrektorami, wreszcie spory spółek z osobami obcemi — rozstrzygane są bądź przez walne zgromadzenie odnośnej spółki lub towarzystwa, jeżeli obie strony na to się godzą, bądź przez sąd polubowny na mocy** *artykułów 1367 — 1400 Ustawy postępowania cywilnego (wyd. r. 1914)* [1]) **bądź wreszcie trybem ogólnym, w rzeczonej Ustawie wyłuszczonym.**

1866 czer. 6 (43371) art. 1, 2.

UWAGA. Do statutów nowych spółek i towarzystw zabrania się wprowadzania przepisów o sądzie polubownym.

Tamże, art. 3.

PROJEKT M. S.: Uwaga do artykułu 2138 skreśla się.

ODDZIAŁ 2.

O spółkach udziałowych albo towarzystwach akcyjnych. [2])

I. Zasady ogólne i uprawnienia spółek.

2139. *Spółki akcyjne tworzą się przez połączenie pewnej ilości wkładów poszczególnych, określonej i jednakowej wysokości, w jeden wspólny kapitał zakładowy, którym ogranicza się zakres działania i odpowiedzialności każdej takiej spółki.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 1.

UWAGA 1. Ministrom i Głównozarządzającym poszczególnych działów administracji służy prawo zezwalać własną władzą na powiększenie kapitałów zakładowych spółek akcyjnych na kwotę ogólną, nie przekraczającą wysokości emisji pierwotnej.

1897 lut. 15 (13736) post. Kom. Min.

UWAGA 2. Francuskie spółki akcyjne (anonimowe) i innego rodzaju spółki handlowe, przemysłowe i finansowe, założone we Francji i zwane s p ó ł k a m i z o g r a n i c z o n ą o d p o w i e d z i a l n o ś c i ą, mogą korzystać w Rosji ze wszystkich uprawnień swoich, a w tej liczbie i z prawa obrony sądowej, stosownie do praw rosyjskich (a). — Spółki akcyjne (anonimowe) i inne spółki handlowe, przemysłowe oraz finansowe, założone w Belgji za zezwoleniem rządu tamecznego, mogą korzystać w Rosji ze wszystkich uprawnień swoich, a w tej liczbie i z prawa obrony sądowej, stosownie do praw rosyjskich, jeżeli takież spółki i towarzystwa, prawnie założone w Cesarstwie Rosyjskiem, będą

[1]) **Przyp. tłum.** Obecnie art. 479—507 kod. post. cyw. (Dz. U. 1932 r. Nr. 112 poz. 934).

[2]) **Przyp. tłum.** Cały ten oddział utracił moc wobec wejścia w życie Prawa o spółkach akcyjnych z dn. 22 marca 1928 r., zamieszczonego niżej.

korzystać z takichże praw w Belgji. Ministrowi Spraw Zagranicznych służy prawo zawierania w porozumieniu z Ministrami Handlu i Przemysłu oraz Skarbu takie same umowy z innemi państwami cudzoziemskiemi, bez potrzeby uzyskiwania w każdym przypadku specjalnego zezwolenia w drodze ustawodawczej (b).

(a) 1863 wrzes. 9 (40045); 1880 st. 11 (60371) post. Kom. Min.; kw. 13 (60798) Postan. Kom. do spr. Król. Pol. — (b) 1865 list. 8 (42659); 1905 paźdz. 27 (26851) Uk. im., art. 1; 1906 lut. 20 (27424), ust., art. 31 p. f.; kw. 23 (27805) Pr. Zasad. art. 44. — Por. 1867 mar. 13 (44336) Uk. Sen.; 1885 lip. 18 (3131); 1903 paźdz. 6/19 (23443); 1904 czer. 12/25 (24794); gr. 16/29 (25511).

UWAGA 3. (Dotyczy żeglugi po morzu Kaspijskiem).

UWAGA 4. (Dotyczy spółek, działających w Turkiestanie).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. Prawo o spółkach akcyjnych (Dz. U. Nr. 39 poz. 383) z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych rozporządzeniem Prezydenta Rzp. z dn. 3 grudnia 1930 r. (Dz. U. Nr. 86 poz. 664).

DZIAŁ I.

Powstanie spółki akcyjnej.

Art. 1. Kapitał zakładowy (akcyjny) spółki akcyjnej zostaje oznaczony w statucie i dzieli się na akcje o równej wartości nominalnej.

Akcjonarjusze są obowiązani jedynie do świadczeń oznaczonych statutem.

Spółka akcyjna jest osobą prawną i spółką handlową.

Akcjonarjusze nie odpowiadają osobiście za zobowiązania spółki.

Art. 2. Statut spółki akcyjnej powinien być sporządzony w odrębnym akcie notarjalnym. Osoby podpisujące statut są założycielami spółki. Założycieli powinno być przynajmniej trzech, wyjąwszy, gdy założycielem spółki jest Państwo lub związek samorządu terytorjalnego.

Art. 3. Statut spółki akcyjnej powinien określać:

1) firmę i siedzibę spółki;

2) przedmiot przedsiębiorstwa;

3) czas trwania spółki, jeżeli jest ograniczony;

4) wysokość kapitału akcyjnego, sposób jego zebrania, nominalną wartość akcyj i ich ilość, ze wskazaniem, czy akcje są imienne, czy na okaziciela;

5) ilość akcyj poszczególnych rodzajów i przywiązane do nich uprawnienia, jeżeli mają być wprowadzone akcje różnych rodzajów;

6) imiona i nazwiska (firmę), adres (siedzibę) założycieli;

7) organizację władz zarządzających i nadzorczych.

Prócz tego w statucie należy pod rygorem bezskuteczności wobec spółki pomieścić postanowienia, dotyczące:

8) ilości i rodzajów tytułów uczestnictwa w dochodach lub w podziale majątku spółki oraz przywiązanych do nich praw;

9) obowiązku powtarzających się świadczeń niepieniężnych na rzecz spółki, przywiązanych do akcyj;

10) warunków i sposobu umorzenia akcyj.

Art. 4. Spółka akcyjna, której przedsiębiorstwo ma znaczenie państwowe lub charakter użyteczności publicznej, może być zawiązana jedynie po uzyskaniu zezwolenia, które udziela Minister Przemysłu i Handlu; tenże Minister zatwierdza statut, odpowiadający przepisom prawa, i wszelkie zmiany statutu.

Statuty spółek akcyjnych, zajmujących się czynnościami bankowemi i ubezpieczeniowemi, i ich zmiany zatwierdza Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Rozporządzenia Rady Ministrów, wydane na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, wyszczególniać będą rodzaje przedsiębiorstw, które mają znaczenie państwowe lub charakter użyteczności publicznej.

Zagraniczne spółki akcyjne oraz komandytowo-akcyjne mogą być dopuszczane do działalności na obszarze Rzeczypospolitej jedynie za zezwoleniem Ministra Przemysłu i Handlu, udzielanem w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Warunki dopuszczenia zagranicznych spółek akcyjnych oraz komandytowo-akcyjnych do działalności na obszarze Rzeczypospolitej określać będą rozporządzenia Rady Ministrów, wydane na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu oraz Ministra Skarbu.

Art. 5. Kapitał akcyjny spółki powinien wynosić przynajmniej dwieście pięćdziesiąt tysięcy złotych.

Kapitał akcyjny może być pokryty albo gotowizną, albo wkładami niepieniężnemi (rzeczy, uprawnienia i t. p.), albo w jeden i drugi sposób łącznie.

Akcje, które wydaje się za wkłady niepieniężne, powinny być pokryte w całości przed zarejestrowaniem spółki, zaś opłacone gotowizną przynajmniej w jednej czwartej ich wartości nominalnej.

Akcje nie mogą być wydawane poniżej ich nominalnej wartości.

O ile akcje wydawane są po cenie wyższej od wartości nominalnej, nadwyżka musi być uiszczona w całości przed zarejestrowaniem spółki.

Art. 6. Jeżeli przewidziane są wkłady niepieniężne (aporty), nabycie przed rejestracją przedmiotów i praw majątkowych albo wynagrodzenie za usługi, wyświadczone przy powstaniu spółki, natenczas założyciele sporządzą piśmienne sprawozdanie, wymieniając szczegółowo:

1) przedmiot wkładów niepieniężnych, wnoszonych na pokrycie całego lub części kapitału akcyjnego, oraz ilość i rodzaj wydawanych wzamian za nie akcyj i innych tytułów uczestnictwa w dochodach lub w podziale majątku spółki;

2) przedmioty i prawa majątkowe, nabywane przed zarejestrowaniem spółki, oraz wysokość i sposób zapłaty;

3) usługi, wyświadczone przy powstaniu spółki, oraz wysokość i sposób wynagrodzenia;

4) osoby, które wnoszą wkłady niepieniężne, otrzymują wynagrodzenie za usługi lub zbywają spółce przedmioty i prawa majątkowe.

W sprawozdaniu należy umotywować zamierzone tranzakcje oraz wysokość przyznanego wynagrodzenia i dołączyć usprawiedliwiające dokumenty w oryginałach lub urzędownie uwierzytelnionych odpisach.

Art. 7. Sprawozdanie założycieli będzie poddane badaniu biebiegłych rewidentów co do swej prawdziwości i dokładności, tudzież celem wydania opinji, czy wysokość przyznanej zapłaty i wynagrodzenia jest uzasadniona.

Sąd rejestrowy, właściwy według siedziby spółki, wyznaczy biegłych rewidentów w liczbie nieparzystej z pośród osób, wciągniętych na listy, przedstawione przez izby przemysłowo-handlowe.

Na piśmienne żądanie biegłych rewidentów założyciele powinni w piśmiennej lub protokólarnej formie dostarczyć dodatkowych wyjaśnień lub dokumentów.

Biegli rewidenci sporządzą w dwóch egzemplarzach szczegółową opinję i złożą ją wraz ze sprawozdaniem założycieli sądowi rejestrowemu, który jeden egzemplarz przez tenże sąd poświadczony wyda założycielom.

Sąd rejestrowy wyznacza wynagrodzenie za pracę rewidentów i zatwierdza rachunek ich wydatków. Jeżeli założyciele dobrowolnie tych należności nie uiszczą, sąd rejestrowy ściągnie je trybem, przewidzianym dla ściągnięcia opłat rejestrowych.

Art. 8. Zgoda na zawiązanie spółki akcyjnej i brzmienie statutu oraz na objęcie akcyj przez założycieli samych lub łącznie z osobami trzeciemi powinna być wyrażona w jednym lub kilku aktach notarjalnych.

W szczególności należy w aktach tych oznaczyć osoby, obejmujące akcje, ilość i rodzaj akcyj, objętych przez każdą z nich, cenę emisyjną i terminy wpłat oraz stwierdzić dokonanie wyboru pierwszych władz spółki.

Jeżeli akcjonarjusze wzamian za akcje wnoszą wkłady niepieniężne, albo gdy mają być nabyte dla spółki przed zarejestrowaniem przedmioty i prawa majątkowe za gotowiznę, należy w aktach tych oznaczyć osoby, wnoszące wkłady, lub zbywców, przedmiot wkładu lub nabycia, jako też wysokość i rodzaj wynagrodzenia.

Art. 9. W aktach o zawiązaniu spółki powinno być wyraźnie stwierdzone, że każdy z przyszłych akcjonarjuszów, podpisujący akt,

zna sprawozdanie założycieli oraz opinję biegłych rewidentów (art. 7 i 8).

Art. 10. Jeżeli kapitał akcyjny ma być zebrany przy pomocy ogłoszeń (publicznej subskrypcji), wówczas statut projektowanej spółki powinien być uprzednio ogłoszony w Monitorze Polskim ze wskazaniem, kiedy został sporządzony i przed jakim notarjuszem.

Art. 11. Przed ogłoszeniem wezwań do zapisywania się na akcje założyciele obowiązani są złożyć do depozytu sądu okręgowego, właściwego według siedziby spółki, kaucję w wysokości jednej dwudziestej części kapitału akcyjnego.

Kaucja służy dla zabezpieczenia wszelkich roszczeń do założycieli z tytułu uchybień przy zawiązaniu spółki. Roszczeniom tym służy pierwszeństwo do zaspokojenia z kaucji przed innemi wierzytelnościami.

Kaucja będzie zwrócona po zarejestrowaniu spółki, względnie po upływie sześciu miesięcy od daty ogłoszenia o niedojściu spółki do skutku.

Państwo i związki komunalne wolne są od składania kaucji.

Art. 12. Ogłoszenia, wzywające do zapisywania się na akcje (prospekty), będą drukowane w Monitorze Polskim. Ogłoszenia w Monitorze oraz w innych pismach, podług wyboru założycieli, będą wskazywały:

1) liczbę i datę Monitora Polskiego, w którym ogłoszono statut;
2) datę, liczbę kwitu i sąd, w którym złożono kaucję założycielską;
3) ilość i rodzaj akcyj, zaofiarowanych do zapisu;
4) wartość nominalną i cenę emisyjną akcyj;
5) miejsce subskrypcji, terminy otwarcia i zamknięcia;
6) wysokość, miejsce i terminy wpłat, które powinny być dokonane przed zarejestrowaniem spółki, i skutki nieuiszczenia rat w oznaczonych terminach;
7) zasady przydziału akcyj subskrybentom;
8) termin, do którego subskrybent będzie związany zapisem, jeżeli do tego czasu spółka nie zostanie zgłoszona do zarejestrowania;
9) osoby, wzywające do zapisywania się na akcje.

Ponadto w ogłoszeniu należy wskazać postanowienia:

10) o wkładach niepieniężnych oraz przedmiotach i prawach majątkowych, nabywanych przed zarejestrowaniem spółki, wymieniając osobę wkładcy, zbywcy, przedmiot wkładu i nabycia oraz rodzaj i wysokość zapłaty;

11) o szczególnych korzyściach, przywiązanych do poszczególnych rodzajów akcyj, lub o korzyściach, przyznanych za usługi oddane spółce;

12) o obowiązku powtarzających się świadczeń niepieniężnych, przywiązanych do akcyj.

Art. 13. Zapisy na akcje sporządza się w dwóch egzemplarzach osobno dla każdego subskrybenta; jeden egzemplarz przeznaczony jest dla subskrybenta, drugi dla spółki.

Zapisy zawierać będą oprócz treści wymaganej do ogłoszeń:

1) oznaczenie ilości i rodzajów subskrybowanych akcyj;
2) stwierdzenie wysokości dokonanej na akcje wpłaty;
3) zgodę na brzmienie statutu i zawiązanie spółki;
4) podpisy subskrybenta i banku, upoważnionego do przyjmowania zapisów i wpłat na akcje.

Zapis na akcje, dokonany pod warunkiem lub zastrzeżeniem, jest nieważny.

Art. 14. Zapisy i wpłaty na akcje mogą przyjmować jedynie Bank Polski, banki państwowe, tudzież inne banki, którym zezwoli na to Minister Skarbu.

Wpłaty na akcje nie mogą być podnoszone przez założycieli, lecz pozostają do wyłącznego rozporządzenia przyszłego zarządu spółki.

Art. 15. W razie niezapłacenia którejkolwiek raty subskrypcyjnej, płatnej przed zarejestrowaniem spółki, założyciele będą mogli uznać zapis za zgasły wskutek samego upływu terminu.

W tym przypadku dokonane już wpłaty przepadają na rzecz spółki, a nieopłacone akcje mogą być objęte w drodze zapisu przez założycieli lub inne osoby.

Art. 16. Termin do zapisywania się na akcje nie może być dłuższy nad trzy miesiące od dnia otwarcia subskrypcji.

Jeżeli w terminie oznaczonym w ogłoszeniu cała ilość akcyj zaofiarowanych nie zostanie subskrybowana i należycie opłacona, spółkę uważa się za niedoszłą do skutku.

W ciągu czternastu dni po upływie terminu zamknięcia subskrypcji założyciele ogłoszą o niedojściu spółki do skutku w pismach, w których były drukowane ogłoszenia o subskrypcji , i zawezwą subskrybentów do odbioru wpłaconych kwot.

Art. 17. Jeżeli wszystkie akcje zostaną subskrybowane i należycie opłacone, założyciele dokonają w przeciągu czternastu dni od upływu terminu zamknięcia subskrypcji przydziału akcyj subskrybentom.

Wykazy subskrybentów ze wskazaniem ilości i rodzaju przyznanych każdemu z nich akcyj będą wyłożone w ciągu następnych dni czternastu w miejscach, gdzie zapisy były przyjmowane.

W tym ostatnim terminie osoby, którym akcyj nie przyznano, będą wezwane do odbioru wpłaconych kwot.

Art. 18. Nie później, jak w ciągu sześćdziesięciu dni od daty zamknięcia subskrypcji, założyciele zwołają przez jednorazowe ogłoszenie zgromadzenie organizacyjne.

Ogłoszenie będzie wydrukowane przynajmniej na dni czternaście przed zgromadzeniem w tych samych pismach, w których dokonane były ogłoszenia o subskrypcji.

W ciągu tych czternastu dni przyszłym akcjonarjuszom będą wydawane w miejscach wskazanych w ogłoszeniu odpisy sprawozdania założycieli i opinji biegłych rewidentów.

Art. 19. Jeżeli wartość wkładów niepieniężnych lub przedmiotów i praw majątkowych, nabywanych przed zarejestrowaniem, ustalona przez biegłych rewidentów, jest niższą przynajmniej o jedną piątą od wartości oznaczonej w sprawozdaniu założycieli, wolno każdemu subskrybentowi zrzec się uczestnictwa w spółce. O zrzeczeniu się należy zawiadomić założycieli listem poleconym, który powinien być doręczony przed dniem zgromadzenia organizacyjnego, lub złożyć oświadczenie na zgromadzeniu przed przystąpieniem do wyboru władz. Akcje, przypadające subskrybentom, którzy się zrzekli uczestnictwa w spółce, mogą być objęte przez zapisy (art. 13) założycieli lub innych osób.

Art. 20. Walne zgromadzenie organizacyjne odbędzie się podług zasad, przewidzianych dla zwykłych walnych zgromadzeń.

Zgromadzenie otworzy jeden z założycieli.

Art. 21. Na zgromadzeniu organizacyjnem powinno być stwierdzone objęcie wszystkich akcyj i uiszczenie przepisanych wpłat przed zarejestrowaniem oraz powinno być odczytane sprawozdanie założycieli i opinja biegłych rewidentów.

Zgromadzenie organizacyjne nie może zmieniać statutu.

Zgromadzenie zatwierdzi osobną uchwałą ogólną wysokość kosztów organizacyjnych.

Zgromadzenie dokona wyboru pierwszych władz spółki.

Art. 22. Na żądanie osób, reprezentujących na zgromadzeniu przynajmniej jedną dziesiątą kapitału akcyjnego gotowizną wpłaconego, a niekorzystających z żadnych szczególnych uprawnień, powinno być zarządzone powtórne zbadanie sprawozdania założycieli przez komisję, wybraną na tem zgromadzeniu, składającą się co najmniej z trzech osób. W tej komisji ma prawo uczestniczyć jeden przedstawiciel wybrany przez osoby, żądające powtórnego zbadania.

Po wybraniu komisji zgromadzenie powinno być odroczone przynajmniej na ośm dni. Dzień nowego zgromadzenia określi samo zgromadzenie.

Jeżeli sprawozdanie komisji, powzięte większością głosów, nie będzie zgodne ze sprawozdaniem założycieli, należy przed przystąpieniem do wyboru władz spółki powziąć uchwałę, czy spółka ma dojść do skutku.

Uchwała będzie powzięta prostą większością głosów, reprezentujących na zgromadzeniu akcje gotowizną opłacone, a niekorzystające z żadnych szczególnych uprawnień; w głosowaniu nie mogą brać udziału nawet z pełnomocnictwa założyciele oraz osoby, którym mają być przyznane wynagrodzenia lub korzyści szczególne, chociażby reprezentowali także akcje gotowizną opłacone.

Art. 23. Zarząd zgłosi zawiązanie spółki do rejestru handlowego w sądzie właściwym według jej siedziby.

Do zgłoszenia należy dołączyć w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie:

1) statut;
2) akty o zawiązaniu spółki i objęciu akcyj;
3) oświadczenie zarządu, że przepisane statutem wpłaty na akcje zostały dokonane i że przejście wkładów niepieniężnych na spółkę z chwilą jej zarejestrowania jest zapewnione;
4) stwierdzenie ustanowienia władz spółki i ich skład osobisty;
5) dowód zezwolenia i zatwierdzenia statutu przez właściwą władzę, jeżeli do powstania spółki jest to wymagane.

W przypadku zebrania kapitału akcyjnego w drodze publicznej subskrypcji przedłożyć należy:

6) protokół zgromadzenia organizacyjnego wraz z ogłoszeniami (prospektami);
7) spis subskrybentów z uwidocznieniem liczby akcyj, przypadających na każdego z nich, i wysokości uiszczonych wpłat;
8) poświadczenie banków o wysokości dokonanych wpłat.

Ponadto w przypadkach prawem niniejszem przewidzianych dołączyć należy sprawozdanie założycieli wraz z opinją biegłych rewidentów oraz sprawozdanie komisji, wybranej na walnem zgromadzeniu organizacyjnem.

Załączniki zgłoszenia przechowa sąd w aktach rejestrowych.

Po zarejestrowaniu spółki zarząd powinien w terminie czternastodniowym złożyć Ministerstwu Przemysłu i Handlu odpis statutu i aktów o zawiązaniu spółki oraz objęciu akcyj.

Art. 24. Przez zarejestrowanie spółka nabywa osobowość prawną.

Osoby, działające w imieniu spółki przed jej zarejestrowaniem, odpowiadają osobiście i solidarnie.

Art. 25. Jeżeli w przeciągu trzech miesięcy od terminu zamknięcia subskrypcji, a w przypadku artykułu 8-go od daty sporządzenia statutu spółka nie będzie zgłoszona do zarejestrowania lub jeżeli uprawomocni się decyzja sądu, odmawiająca zarejestrowania, wówczas założyciele oraz osoby, które wybór do pierwszych władz spółki przyjęły, powinny pod solidarną odpowiedzialnością niezwłocznie zawiadomić o tem przez ogłoszenia osoby interesowane i zarządzić zwrot wpłaconych sum i wkładów niepieniężnych.

Art. 26. Jeżeli po zarejestrowaniu spółki stwierdzone zostaną braki, wynikłe z niedopełnienia przepisów niniejszego prawa, sąd rejestrowy z urzędu lub na wniosek interesowanych zawezwie spółkę do usunięcia braków i wyznaczy jej w tym celu odpowiedni termin.

Jeżeli spółka nie uczyni zadość wezwaniu, sąd rejestrowy może zastosować przewidziane w ustawach środki przymusowe dla przynaglenia zgłoszeń rejestrowych.

Jeżeli braki mają istotne znaczenie dla dalszego istnienia spółki i nie będą pomimo upływu terminu, wyznaczonego przez sąd rejestrowy, usunięte, sąd miejsca siedziby spółki, powołany do orzecznictwa w sprawach handlowych, może wydać z urzędu lub na wniosek interesowanych, po zawezwaniu zarządu do oświadczenia się, orzeczenie o rozwiązaniu spółki.

Z powodu powyższych braków spółka nie może być rozwiązana, jeżeli od chwili zarejestrowania upłynęło pięć lat.

Art. 27. Obowiązkowe ogłoszenia od spółki pochodzące powinny być drukowane w Monitorze Polskim, tudzież w innem piśmie przeznaczonem przez walne zgromadzenie. Minister Przemysłu i Handlu wskazać może jeszcze inne pismo, w którem powinny być drukowane obowiązkowe ogłoszenia.

DZIAŁ II.

Akcje. Prawa i obowiązki akcjonarjuszów.

Art. 28. Akcje mogą być imienne lub na okaziciela. Zamiana akcyj imiennych na akcje na okaziciela lub odwrotnie może być dokonana na żądanie akcjonarjusza, jeżeli niniejsze prawo lub statut nie postanawia inaczej.

Akcje są niepodzielne; mogą być wydawane w odcinkach zbiorowych.

Art. 29. Akcje wydane wzamian za wkłady niepieniężne powinny zostać imiennemi aż do chwili zatwierdzenia przez walne zgromadzenie spółki sprawozdania i rachunków za drugi rok obrotowy i w ciągu tego czasu nie mogą być zbywane ani zastawiane.

Akcje te w ciągu powyższego okresu będą zatrzymane w spółce na zabezpieczenie roszczeń o odszkodowanie z tytułu umów, dotyczących wkładów niepieniężnych.

Roszczeniom tym służy pierwszeństwo do zaspokojenia przed innemi wierzytelnościami.

O takiem przeznaczeniu akcyj należy uczynić wzmiankę na akcjach i świadctwach tymczasowych.

Art. 30. Wartość nominalna akcyj powinna wynosić przynajmniej sto złotych.

W przedsiębiorstwach użyteczności publicznej wartość nominalna akcyj imiennych może wynosić dwadzieścia pięć złotych.

Art. 31. Akcje na okaziciela nie mogą być wydawane przed pełną wpłatą; na dowód częściowej wpłaty należy wydawać tymczasowe świadectwa imienne.

Akcje imienne mogą być wydawane przed pełną wpłatą.

Każdorazowa wpłata powinna być uwidoczniona na świadectwach tymczasowych i akcjach imiennych.

Akcje i świadectwa tymczasowe, wydane przed zarejestrowaniem spółki lub nowej emisji, są nieważne.

Art. 32. Akcje są zbywalne.

Przeniesienie akcyj imiennych może statut uzależnić od zezwolenia spółki albo w inny sposób ograniczyć.

Jeżeli spółka odmawia zezwolenia, powinna wskazać innego nabywcę. Termin do wskazania nabywcy, sposób określenia ceny, tudzież inne warunki zezwolenia oznaczy statut; w braku tych postanowień statutu akcja imienna może być zbyta bez ograniczeń.

Art. 33. Umowy, ograniczające na pewien czas zbywalność akcyj, są ważne.

Art. 34. Własność akcyj na okaziciela przenosi się przez wręczenie.

Przeniesienie akcyj imiennych lub świadectw tymczasowych odbywa się przez piśmienne oświadczenie bądź na samej akcji lub na świadectwie tymczasowem, bądź w osobnym dokumencie i przez wręczenie akcji lub świadectwa tymczasowego.

Spółka zaznaczy przeniesienie na akcjach i świadectwach tymczasowych, czyniąc równocześnie właściwe wpisy w księdze akcyjnej.

Spółka nie ma obowiązku badania prawdziwości podpisu zbywcy.

Art. 35. Spółka akcyjna będzie prowadzić księgę akcyj imiennych i świadectw tymczasowych (księga akcyjna). Księga ta będzie oparafowana i zaświadczona przez właściwy sąd rejestrowy.

Do księgi wpisuje się imię i nazwisko (firmę) oraz adres (siedzibę) posiadacza akcji imiennej lub świadectwa tymczasowego, wysokość dokonanych wpłat, tudzież wzmiankę o przeniesieniu akcji lub świadectwa tymczasowego na inną osobę wraz z datą wpisu.

Akcjonarjusz może przeglądać księgę akcyjną.

Art. 36. Wobec spółki uważa się za akcjonarjusza tylko tę osobę, która jest wpisana do księgi akcyjnej, lub posiadacza akcji na okaziciela.

Art. 37. Tekst akcji powinien zawierać:

1) firmę i siedzibę spółki;

2) sąd, w którym spółka jest zarejestrowana i liczbę (folio) rejestru;

3) datę zarejestrowania spółki i poszczególnych emisyj akcyj;

4) wartość nominalną, liczbę, serję, rodzaj danej akcji i uprawnienia szczególne akcji;

5) przy akcjach imiennych wysokość dokonanej wpłaty;

6) ograniczenia co do przeniesienia własności akcji;

7) przepisy statutu o powtarzających się świadczeniach niepieniężnych na rzecz spółki, przywiązanych do danej akcji.

Akcja powinna być opatrzona pieczęcią spółki oraz podpisami tylu członków zarządu, ilu niniejsze prawo lub statut wymagają do podpisywania w imieniu spółki. Podpisy mogą być mechanicznie odtwarzane.

Art. 38. W razie tak znacznego uszkodzenia akcji, świadectwa tymczasowego lub kuponu dywidendowego, iż nie nadają się one do dalszego obiegu, spółka powinna na żądanie posiadacza wzamian dawnego wydać nowy egzemplarz za zwrotem kosztów sporządzenia.

Art. 39. Spółka może wydawać akcje o szczególnych uprawnieniach, które powinny być w statucie dokładnie określone (akcje uprzywilejowane).

W szczególności uprzywilejowanie dotyczyć może prawa głosu, dywidendy i rozdziału majątku w razie likwidacji spółki.

Akcje uprzywilejowane co do głosu powinny być imienne. Statut może uprzywilejowanie co do głosu uzależnić od pewnych warunków. Jednej akcji nie można przyznać więcej jak pięć głosów. W razie zamiany takiej akcji na akcję na okaziciela lub w razie zbycia wbrew zastrzeżonym warunkom uprzywilejowanie to gaśnie.

Przyznanie szczególnych uprawnień może spółka uzależnić od uiszczenia dodatkowych dopłat.

Art. 40. Dywidenda uprzywilejowana nie może być wyższa ponad dwie jednostki powyżej przeciętnej stopy dyskontowej Banku Polskiego, obowiązującej dla weksli krajowych, w ciągu ubiegłego roku obrotowego spółki.

Jeżeli statut przyznaje prawo poboru dywidendy uprzywilejowanej, niewypłaconej w latach poprzednich, z czystego zysku lat następnych, należy w statucie oznaczyć najwyższą ilość lat, za które dywidenda może być wypłacona; ilość ta nie może przekraczać pięciu lat.

Art. 41. Statut może postanowić, że wzamian akcyj umorzonych przez losowanie spółka wydawać będzie akcje użytkowe bez określonej wartości nominalnej.

Akcje użytkowe uczestniczą narówni z akcjami nieumorzonemi w podziale nadwyżki rocznych zysków po wypłacie akcjom nieumorzonym dywidendy w wysokości najwyżej dwie jednostki ponad przeciętną stopę dyskontową Banku Polskiego, obowiązującą dla weksli krajowych w ciągu roku obrotowego spółki, oraz w podziale nadwyż-

ki majątku spółki, pozostałej po pokryciu wartości nominalnej akcyj nieumorzonych.

Akcje użytkowe korzystają ponadto z innych praw, służących zwykłym akcjom.

Art. 42. Celem wynagrodzenia za usługi, oddane przy powstaniu spółki, może spółka wydawać imienne świadectwa założycielskie.

Świadectwa założycielskie mogą być wydawane najwyżej na okres dwudziestu pięciu lat od chwili zarejestrowania spółki. Świadectwa te dają prawo uczestniczenia w rozdziale czystego zysku spółki w granicach, ustalonych przez statut, po uprzedniem odliczeniu na rzecz akcjonarjuszów określonej w statucie minimalnej dywidendy. Wysokość tej dywidendy nie może być ustanowiona poniżej przeciętnej stopy dyskontowej Banku Polskiego, obowiązującej dla weksli krajowych w ciągu ubiegłego roku obrotowego spółki.

Art. 43. Akcjonarjusz obowiązany jest do pełnej wpłaty należności za akcje.

Wpłaty powinny być dokonywane równomiernie na wszystkie akcje.

Akcjonarjusz nie może potrącać swoich wierzytelności do spółki od wpłat na poczet akcyj.

Art. 44. Terminy i wysokość wpłat na akcje określa statut lub walne zgromadzenie.

Zarząd ogłosi wezwanie o dokonanie wpłat dwukrotnie.

Pierwsze ogłoszenie powinno być dokonane na trzydzieści dni, drugie zaś nie później niż na czternaście dni przed terminem wpłaty.

Zamiast ogłoszeń wystarczą wezwania, dokonane listami poleconemi w tych samych terminach.

Jeżeli akcjonarjusz nie dokona wpłaty w oznaczonym terminie, będzie obowiązany do zapłacenia odsetek zwłoki, ewentualnie i kary umownej, jeżeli taką karę ustanawia statut.

Art. 45. Jeżeli akcjonarjusz w ciągu trzydziestu dni po upływie terminu płatności nie uiści zaległej raty, odsetek i kary umownej, może być bez uprzedniego wezwania pozbawiony swych praw przez unieważnienie akcyj, względnie świadectw tymczasowych, o czem spółka powinna uprzedzić w ogłoszeniach o wpłatach. W tym przypadku zamiast unieważnionych akcyj lub świadectw tymczasowych będą wydane nowe.

O unieważnieniu z powodu niedokonania wpłat zawiadomi spółka opieszałego akcjonarjusza i jego poprzedników, którzy w przeciągu ostatnich lat pięciu byli wpisani do księgi akcyjnej. Zawiadomienia będą wysłane pod adresami, wskazanemi w księdze.

Po ogłoszeniu liczb unieważnionych akcyj lub świadectw nowe akcje lub świadectwa tymczasowe, wydane pod dawnemi liczbami, będą sprzedane przez zarząd na giełdzie lub przez publiczną licytację.

Uzyskana ze sprzedaży suma po pokryciu kosztów ogłoszeń i sprzedaży, jako też odsetek i kary umownej, będzie zaliczona na zaległą ratę; reszta zaś będzie zwrócona opieszałemu akcjonarjuszowi.

Jeżeli uzyskana ze sprzedaży suma nie pokryje powyższych należności, za niedobór będą odpowiadać solidarnie opieszały akcjonarjusz, jego poprzednicy i subskrybent.

Poprzednicy i subskrybent odpowiadają jedynie przez pięć lat od daty wpisu przeniesienia akcji do księgi akcyjnej.

Subskrybent lub poprzednik opieszałego akcjonarjusza w razie pokrycia niedoboru ma prawo regresu do swego następcy. Roszczenia wzajemne przedawniają się z upływem lat pięciu.

Art. 46. Odsetki od akcyj nie mogą być przyznawane akcjonarjuszom; akcje dają prawo jedynie do udziału w zysku rocznym, przeznaczonym przez walne zgromadzenie do podziału.

Zysk rozdziela się w stosunku do nominalnej wartości akcyj; jeżeli akcje nie są całkowicie opłacone, rozdziela się zysk w stosunku do dokonanych wpłat na akcje.

Statut może unormować inny sposób podziału czystego zysku.

Art. 47. Dokonane na akcje wpłaty nie mogą być akcjonarjuszom zwrócone, wyjąwszy przypadki w niniejszem prawie przewidziane.

Gdyby akcjonarjusze wbrew postanowieniom niniejszego prawa otrzymali jakiekolwiek wypłaty, będą obowiązani do ich zwrotu i nie mogą być od tego obowiązku zwolnieni. Wyjątek stanowi przypadek otrzymania przez akcjonarjusza w dobrej wierze udziału w zysku.

Roszczenia z tytułu bezprawnych wypłat przedawniają się z upływem trzech lat.

Art. 48. Do akcyj imiennych może być przywiązany obowiązek powtarzających się świadczeń niepieniężnych.

Akcje takie mogą być przenoszone tylko za zezwoleniem spółki. Spółka może odmówić zezwolenia jedynie z ważnych powodów, atoli bez obowiązku wskazania innego nabywcy.

Jeżeli w czasie istnienia spółki akcyjnej mają być powyższe świadczenia nałożone lub pomnożone, do odpowiedniej zmiany statutu potrzeba zgody wszystkich akcjonarjuszów, na których świadczenia takie mają być nałożone.

Statut może przewidywać kary umowne za niedopełnienie powtarzających się świadczeń niepieniężnych.

Świadczenia te będą opłacane przez spółkę nawet w tym przypadku, kiedy bilans nie wykaże czystego zysku, jednak wynagrodzenie nie może przewyższać zwykłej ceny targowej.

DZIAŁ III.

Władze spółki akcyjnej.

Rozdział I.

Walne Zgromadzenie.

Art. 49. Walne zgromadzenie akcjonarjuszów jest naczelną władzą spółki akcyjnej.

Walne zgromadzenia są zwyczajne albo nadzwyczajne.

Zgromadzenia akcjonarjuszów zwołuje zarząd; powinny się one odbywać w miejscu siedziby spółki, o ile statut nie wskazuje inych miejsc w granicach Państwa.

Art. 50. Zwyczajne walne zgromadzenie powinno się odbyć corocznie w ciągu czterech miesięcy po upływie roku obrotowego.

Przedmiotem obrad zgromadzenia zwyczajnego powinny być następujące sprawy:

1) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za rok ubiegły;

2) powzięcie uchwały o rozdziale zysków względnie pokryciu strat;

3) kwitowanie władz spółki z wykonania przez nie obowiązków.

Statut może powyższy czteromiesięczny termin przedłużyć o dalszy miesiąc (red. r. 1930).

Art. 51. Nadzwyczajne walne zgromadzenie zwołuje się w przypadkach, oznaczonych w niniejszem prawie lub statucie, oraz gdy wymaga tego doniosłość sprawy.

Art. 52. Uchwały walnego zgromadzenia, oprócz innych spraw, wymienionych w niniejszem prawie lub statucie, wymagają:

1) wybór lub odwołanie władz spółki, jeżeli statut tych uprawnień nie przekazuje innej władzy;

2) zbycie lub wydzierżawienie przedsiębiorstwa na okres dłuższy niż jeden rok;

3) zbycie nieruchomości fabrycznych spółki;

4) emisja obligacyj.

Art. 53. Umowy o nabycie dla spółki nieruchomości lub urządzeń, służących do trwałego użytku, za cenę, przewyższającą jedną piątą część wpłaconego kapitału akcyjnego, zawarte przed upływem dwóch lat od zarejestrowania spółki, wymagają do swej ważności uchwały walnego zgromadzenia, powziętej większością dwóch trzecich oddanych głosów.

Walnemu zgromadzeniu złożyć należy umowę, tudzież sprawozdanie zarządu, odpowiadające warunkom art. 6 niniejszego prawa.

Sprawozdanie powinno być poddane rewizji podług postanowień art. 7 niniejszego prawa.

Art. 54. Akcjonarjusze, reprezentujący przynajmniej jedną dziesiątą część kapitału akcyjnego, mają prawo żądać zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia, jak również umieszczenia poszczególnych spraw na porządku dziennym najbliższego walnego zgromadzenia.

W tym celu akcjonarjusze powinni zgłosić do zarządu piśmienne żądanie ze wskazanem konkretnych wniosków oraz udowodnić posiadanie wymaganej ilości akcyj.

Żądanie pomieszczenia poszczególnych spraw na porządku dziennym powinno być zgłoszone nie później, jak na czternaście dni przed terminem walnego zgromadzenia.

Statut może przyznać powyższe prawa akcjonarjuszom, reprezentującym mniej niż jedną dziesiątą część kapitału akcyjnego.

Art. 55. Jeżeli w ciągu czternastu dni od dnia otrzymania żądania akcjonarjuszów nadzwyczajne zgromadzenie nie bądzie zwołane, sąd rejestrowy miejsca siedziby spółki może po zawezwaniu zarządu upoważnić wspomnianych akcjonarjuszów do zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia.

Sąd rejestrowy wyznaczy przewodniczącego tego zgromadzenia.

Walne zgromadzenie poweźmie uchwałę, czy spółka ma ponieść koszty zwołania i odbycia zgromadzenia.

W ogłoszeniach i zawiadomieniach listami poleconemi o zwołaniu nadzwyczajnego walnego zgromadzenia należy powołać się na decyzję sądu rejestrowego.

Art. 56. Walne zgromadzenie zwołuje się przez dwukrotne ogłoszenia. Pierwsze ogłoszenie powinno być dokonane przynajmniej na dwadzieścia jeden dni, a drugie przynajmniej na dziesięć dni przed terminem zgromadzenia; w każdym zaś razie po upływie terminu do zgłaszania dodatkowych spraw do porządku dziennego.

Dnia, w którym następuje zwołanie i w którym ma się odbyć zgromadzenie, nie wlicza się do tych terminów.

Akcjonarjusz, który złoży w spółce przynajmniej jedną akcję, może żądać zawiadomienia go listem poleconym o terminie i porządku dziennym walnego zgromadzenia tudzież o powziętych uchwałach. Zawiadomienie to będzie wysłane równocześnie z pierwszem ogłoszeniem.

Art. 57. W ogłoszeniach i zawiadomieniach należy oznaczyć dzień, godzinę i miejsce odbycia walnego zgromadzenia oraz szczegółowy porządek dzienny. W przypadku zamierzonej zmiany statutu powołać należy dotychczas obowiązujące artykuły, jako też podać treść projektowanych zmian.

Ponadto należy wskazać na możliwość zgłoszenia przez akcjonarjuszów dodatkowych spraw na porządek dzienny, które mogą być zamieszczone w ostatniem ogłoszeniu.

Uchwała nie może być powzięta w przedmiotach niezamieszczonych w porządku dziennym. Wyjątek stanowi wniosek o zwołanie nadzwyczajnego walnego zgromadzenia, żądanie rewizji stanu interesów spółki oraz inne wnioski o charakterze porządkowym.

Bez powzięcia uchwał mogą się odbywać obrady i rozprawy także w przedmiotach, nieobjętych porządkiem dziennym.

Art. 58. Jeżeli cały kapitał akcyjny jest reprezentowany na walnem zgromadzeniu, może się ono odbyć i bez formalnego zwołania, o ile nikt z obecnych nie wniesie sprzeciwu ani co do odbycia walnego zgromadzenia, ani co do postawienia na porządku dziennym poszczególnych spraw.

W braku sprzeciwu takie zgromadzenie może rozpatrywać i decydować o wszystkich sprawach, dotyczących spółki.

Uchwały w ten sposób powzięte, z wyjątkiem podlegających wpisowi do rejestru handlowego, powinny być ogłoszone w Monitorze Polskim w przeciągu dni czternastu pod rygorem ich nieważności.

Art. 59. Właściciele akcyj imiennych i świadectw tymczasowych mają prawo uczestniczenia w walnem zgromadzeniu, jeżeli są zapisani do księgi akcyjnej przynajmniej na siedem dni przed odbyciem walnego zgromadzenia.

Akcje na okaziciela dają prawo uczestnictwa w walnem zgromadzeniu, jeżeli zostaną złożone w spółce przynajmniej na siedem dni przed terminem zgromadzenia i nie będą odebrane przed ukończeniem tegoż.

Zamiast akcyj mogą być złożone zaświadczenia, wydane na dowód złożenia akcyj u notarjusza albo w instytucji kredytowej krajowej oraz takiej zagranicznej, na którą zezwoli Minister Skarbu i która będzie wymieniona w ogłoszeniach o zwołaniu walnego zgromadzenia. W zaświadczeniu należy wymienić liczby akcyj i stwierdzić, że akcje nie będą wydane przed ukończeniem walnego zgromadzenia.

Art. 60. Listę akcjonarjuszów, uprawnionych do uczestnictwa w walnem zgromadzeniu, podpisaną przez zarząd, obejmującą imiona i nazwiska uprawnionego, miejsce zamieszkania, ilość, rodzaj i liczby akcyj, tudzież ilość głosów, należy wyłożyć w lokalu zarządu na przeciąg trzech dni powszednich przed odbyciem zgromadzenia.

Akcjonarjusz może przeglądać listę w lokalu spółki oraz żądać odpisu listy za zwrotem kosztów sporządzenia.

Akcjonarjusz ma prawo żądać wydania odpisu wniosków w sprawach, objętych porządkiem dziennym, w ciągu siedmiu dni przed walnem zgromadzeniem.

Art. 61. Jeżeli niniejsze prawo lub statut nie stanowi inaczej, walne zgromadzenie jest ważne bez względu na ilość reprezentowanych na niem akcyj.

Art. 62. Jeżeli niniejsze prawo lub statut nie stanowi inaczej, walne zgromadzenie otwiera prezes rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej albo ich zastępcy, poczem z pośród osób, uprawnionych do uczestnictwa w walnem zgromadzeniu, wybiera się przewodniczącego.

Przewodniczący walnego zgromadzenia nie ma prawa samowolnie usuwać z pod obrad spraw, będących na porządku dziennym, ani też zmieniać tego porządku.

Art. 63. Lista obecności, zawierająca spis uczestników walnego zgromadzenia z wymienieniem ilości akcyj przez każdego z nich reprezentowanych i przysługujących im głosów, podpisana przez przewodniczącego zgromadzenia, powinna być sporządzona niezwłocznie po wyborze przewodniczącego i wyłożona podczas zgromadzenia.

Na wniosek akcjonarjuszów, posiadających jedną dziesiątą część kapitału akcyjnego, reprezentowanego na walnem zgromadzeniu, lista obecności powinna być sprawdzona przez wybraną w tym celu komisję, złożoną przynajmniej z trzech osób. Wnioskodawcy mają prawo wyboru jednego członka komisji.

Art. 64. Akcja zwykła daje na walnem zgromadzeniu prawo do jednego głosu. Statut może ograniczyć prawo głosowania akcjonarjuszów, mających większą ilość akcyj.

Art. 65. Akcjonarjusze mogą uczestniczyć w walnem zgromadzeniu osobiście lub przez pełnomocników. Pełnomocnictwo może być tylko piśmienne, ma być złożone zarządowi lub przewodniczącemu walnego zgromadzenia i dołączone do protokółu.

Członkowie zarządu i pracownicy spółki nie mogą być pełnomocnikami na walnych zgromadzeniach.

Art. 66. Współwłaściciele akcji wykonywają prawo głosowania na walnem zgromadzeniu przez jednego z pomiędzy siebie albo przez wspólnego pełnomocnika. Osoby prawne, jak również nieletni i ubezwłasnowolnieni uczestniczą w walnem zgromadzeniu przez zastępców prawnych.

Art. 67. Ani osobiście, ani przez pełnomocnika, ani też jako pełnomocnicy innych osób nie mogą głosować akcjonarjusze przy powzięciu uchwał, dotyczących pociągnięcia ich do odpowiedzialności za sprawowanie nadzoru lub zarządu lub przyznania im wynagrodzenia, tudzież umów lub sporów pomiędzy nimi a spółką.

Art. 68. Uchwały walnego zgromadzenia zapadają większością oddanych głosów.

Uchwały w przedmiocie zmian statutu, emisji obligacyj, powiększenia lub obniżenia kapitału akcyjnego, połączenia spółek (fuzji), rozwiązania i likwidacji spółki, zbycia przedsiębiorstwa zapadają większością przynajmniej trzech czwartych oddanych głosów.

Statut może ustanowić uciążliwsze warunki powzięcia uchwał.

Art. 69. Do powzięcia uchwały o zmianie przedmiotu przedsiębiorstwa spółki wymagana jest większość dwóch trzecich oddanych głosów.

W tym przypadku każda akcja ma jeden głos bez przywilejów lub ograniczeń.

Uchwała może być powzięta jedynie w drodze jawnego i imiennego głosowania, oraz powinna być pod nieważnością w ciągu dni pięciu od daty jej powzięcia ogłoszona w Monitorze Polskim.

Skuteczność uchwały zależy od wykupienia akcyj tych akcjonarjuszów, którzy nie zgadzają się na zmianę. Akcjonarjusze obecni na zgromadzeniu, którzy głosowali przeciw uchwale, powinni w przeciągu dwóch dni od daty zgromadzenia, zaś nieobecni w ciągu dni trzydziestu od daty ogłoszenia uchwały w Monitorze Polskim złożyć w spółce swoje akcje lub dowody ich złożenia do rozporządzenia spółki; w przeciwnym razie akcjonarjusze ci będą uważani za zgadzających się na zmianę.

Wykup nastąpi po cenie giełdowej, podług przeciętnego kursu z ostatnich trzech miesięcy przed powzięciem uchwały, albo też, gdy akcje nie są notowane na giełdzie, po cenie ustalonej przez komisję polubowną, mianowaną w składzie trzech osób przez sąd rejestrowy.

Osoby, zamierzające wykupić akcje, powinny złożyć całą sumę wykupu w kasie spółki; dopóki to nie nastąpi, zarząd nie ma prawa wypłacać tych sum.

Wykup nastąpić powinien w ciągu trzech miesięcy od dnia powzięcia uchwały i ma być dokonany za pośrednictwem zarządu spółki.

Te same przepisy stosuje się również w przypadku przeniesienia głównego zakładu spółki poza granice Państwa.

Statut może pozwolić na zmianę przedmiotu przedsiębiorstwa lub przeniesienie głównego zakładu poza granice Państwa bez wykupu, jeżeli uchwała powzięta będzie większością dwóch trzecich głosów, przy obecności osób, reprezentujących przynajmniej połowę kapitału akcyjnego.

Art. 70. Siedziby spółki nie można przenieść poza granice Państwa.

Art. 71. Jeżeli w spółce istnieją akcje o różnych uprawnieniach, uchwały o zmianie statutu, mogące naruszyć prawa poszczególnych rodzajów akcyj, powinny być powzięte w drodze oddzielnego głosowania w każdej grupie (rodzaju) akcyj. W każdej grupie powinna zapaść uchwała taką większością oddanych głosów, jaka jest wymagana dla walnych zgromadzeń do ważności tego rodzaju uchwały.

Art. 72. Tajne głosowanie zarządza się przy wyborach i nad wnioskami o usunięcie członków władz spółki lub likwidatorów, przy pociągnięciu ich do odpowiedzialności, oraz w sprawach osobistych, a pozatem na żądanie choćby jednego z obecnych.

Statut może przewidywać inne przypadki, w których będzie stosowane głosowanie tajne.

Art. 73. (w red. r. 1930). Uchwały walnego zgromadzenia powinny być protokółowane przez notarjusza pod rygorem ich nieważności.

W protokóle stwierdzić należy prawidłowość zwołania walnego zgromadzenia, jego zdolność do powzięcia uchwał, ilość głosów, oddanych za każdą uchwałą, jej treść i zgłoszone sprzeciwy.

Odpowiednie dowody i listę obecności z podpisami uczestników zgromadzenia dołącza się do protokółu.

Art. 74. Uchwała walnego zgromadzenia, powzięta wbrew prawu lub statutowi, może być zaskarżona w drodze skargi, wytoczonej przeciwko spółce o unieważnienie uchwały.

Prawo do wytoczenia skargi służy:

1) zarządowi spółki, radzie nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz poszczególnym ich członkom;

2) każdemu obecnemu na walnem zgromadzeniu akcjonarjuszowi, który głosował przeciwko uchwale, a po jej powzięciu zażądał zaprotokółowania sprzeciwu;

3) akcjonarjuszowi bezzasadnie niedopuszczonemu do udziału w zgromadzeniu;

4) innym akcjonarjuszom, którzy nie byli obecni na walnem zgromadzeniu, jedynie w przypadku wadliwego zwołania walnego zgromadzenia lub też powzięcia uchwał w przedmiotach, nieobjętych porządkiem dziennym.

Skargę o unieważnienie należy wnieść w ciągu trzydziestu dni, a w przypadku przewidzianym w punkcie czwartym, w ciągu roku od daty powzięcia uchwały.

Właściwy jest sąd okręgowy miejsca siedziby spółki, powołany do orzekania w sprawach handlowych.

Art. 75. Jeżeli skargę wnosi zarząd spółki łącznie z radą nadzorczą lub komisją rewizyjną, zastępstwo spółki obejmie kurator, wyznaczony przez sąd rejestrowy. Walne zgromadzenie może jednak następnie wybrać pełnomocnika w miejsce kuratora.

Art. 76. Uchwała walnego zgromadzenia, przeciwna dobrym obyczajom kupieckim, może być zaskarżona przez akcjonarjusza nawet w przypadku formalnej jej zgodności z postanowieniami prawa i statutu, jeżeli godzi w interesy spółki lub ma na celu pokrzywdzenie akcjonarjusza.

Skarga taka ulega jednorocznemu przedawnieniu.

Art. 77. Wyrok, uchylający uchwałę walnego zgromadzenia, ma moc obowiązującą w stosunkach między spółką a wszystkimi jej akcjonarjuszami.

Rozdział II.

Zarząd.

Art. 78. Zarząd składa się z jednego lub większej ilości członków, wybranych przez walne zgromadzenie z pośród akcjonarjuszów lub z poza ich grona.

Statut może ustanowić inny sposób powołania zarządu.

Zarząd zastępuje spółkę w sądzie i poza sądem.

Art. 79. Członkowie pierwszego zarządu mogą być wybrani najwyżej na dwa lata, członkowie zarządów następnych najwyżej na trzy lata.

Statut może w powyżej określonych granicach czasu ustanowić częściowe odnawianie zarządu w ten sposób, że pewna ilość członków zarządu kolejno ustępuje bądź w drodze losowania, bądź podług starszeństwa wyboru.

Mandaty członków zarządu gasną z dniem odbycia walnego zgromadzenia, zatwierdzającego sprawozdanie, bilans i rachunek zysków i strat za ostatni rok ich urzędowania.

Ustępujący członkowie mogą być wybrani ponownie, jeżeli statut nie stanowi inaczej.

Art. 80. Członkowie zarządu mogą być w każdej chwili odwołani, co jednak nie uwłacza ich roszczeniom o wynagrodzeniu szkody z umowy służbowej.

Art. 81. W stosunku do osób trzecich ograniczenia zarządu w zastępowaniu spółki są nieważne; wyjątek stanowią sprawy, wymienione w art. 52 punkt 2, 3 i 4, które wymagają uchwały walnego zgromadzenia.

Natomiast wobec spółki członkowie zarządu podlegają ograniczeniom, ustanowionym w niniejszem prawie, statucie lub w uchwałach walnego zgromadzenia.

Art. 82 (w red. 1930). Jeżeli zarząd spółki jest wieloosobowy, sposób zastępstwa reguluje statut spółki. Jeżeli statut nie zawiera żadnych w tym względzie postanowień, do składania oświadczeń i podpisywania w imieniu spółki wymaganem jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo też jednego członka zarządu łącznie z prokurentem.

Natomiast oświadczenia, zwrócone do spółki, tudzież doręczenia pism mogą być dokonywane wobec jednego członka zarządu lub prokurenta.

Postanowienia niniejszego artykułu nie wyłączają ustanowienia prokury pojedyńczej lub łącznej i nie ograniczają praw prokurentów, wypływających z przepisów o prokurze.

Art. 83. Podpisywać spółkę należy w ten sposób, że pod wypisaną, wydrukowaną lub stemplem wyciśniętą firmą spółki upoważnieni położą swoje podpisy.

Art. 84. Uchwały zarządu będą protokółowane. Ponadto protokóły powinny stwierdzać porządek dzienny, imiona i nazwiska obecnych członków zarządu, ilość oddanych głosów za poszczególnemi uchwałami oraz odrębne zdania.

Protokóły będą podpisywane przez obecnych. Księga protokółów powinna być oparafowana i zaświadczona przez sąd rejestrowy.

Art. 85. Członkowie zarządu spółki nie mogą bez zezwolenia walnego zgromadzenia zajmować się interesami konkurencyjnego przedsiębiorstwa, ani też uczestniczyć w jego władzach.

Statut może prawo zezwolenia przenieść na radę nadzorczą.

Art. 86. W razie sprzeczności interesów spółki z osobistemi interesami członka zarządu, jego małżonka, krewnych i powinowatych do drugiego stopnia, powinien członek zarządu wstrzymać się od udziału w rozstrzyganiu takich spraw i żądać zaznaczenia tego w protokóle.

Umowy pomiędzy spółką a członkami zarządu zawiera rada nadzorcza, a w jej braku pełnomocnicy, wybrani przez walne zgromadzenie.

Art. 87. Ilość członków zarządu, ich ustanowienie, odwołanie i zmianę sposobu zastępstwa spółki zgłosić należy celem wpisania do rejestru handlowego.

Do zgłoszenia należy dołączyć uwierzytelniony odpis dokumentu, dotyczącego ustanowienia, odwołania lub zmiany.

Członkowie zarządu powinni podać do rejestru handlowego uwierzytelnione podpisy.

Art. 88. Członkowie zarządu powinni na żądanie rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej uczestniczyć w ich posiedzeniach bez prawa stanowczego głosu.

Rozdział III.

Nadzór.

Art. 89. Każda spółka akcyjna powinna corocznie poddać bilans, rachunek zysków i strat, tudzież sprawozdanie, sporządzone przez zarząd, badaniu przez biegłych rewidentów zarówno pod względem ich zgodności z księgami i dokumentami, jako też faktycznym stanem majątku i interesów spółki. Biegłych wyznaczy sąd rejestrowy.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu określi kwalifikacje biegłych rewidentów, ich prawa i obowiązki.

Art. 90. Spółka akcyjna powinna mieć bądź radę nadzorczą, bądź komisję rewizyjną, bądź, o ile statut tak stanowi, obie te władze.

Spółka akcyjna o kapitale akcyjnym ponad pięć miljonów złotych powinna mieć radę nadzorczą.

Akcjonarjusze, reprezentujący przynajmniej jedną piątą kapitału akcyjnego, mogą żądać, aby obok komisji rewizyjnej była ustanowiona rada nazorcza, lub obok rady nadzorczej komisja rewizyjna.

Jeżeli na skutek tego wniosku na najbliższem walnem zgromadzeniu nie zapadnie uchwała o zmianie statutu, wprowadzająca żądaną władzę, a wniosek mniejszości zostanie poparty na tem zgromadzeniu przynajmniej przez jedną piątą część kapitału akcyjnego, natenczas wniosek mniejszości zyskuje moc obowiązującą dla całej spółki, stanowi zmianę statutu i powinien być wpisany do rejestru handlowego.

Art. 91. Rada nadzorcza powinna się składać przynajmniej z pięciu członków, wybranych przez walne zgromadzenie zwykłą większością oddanych głosów.

Statut może ustanowić inny sposób powołania rady nadzorczej.

Na wniosek akcjonarjuszów, reprezentujących przynajmniej jedną piątą kapitału akcyjnego, wybór rady nadzorczej powinien być dokonany przez najbliższe walne zgromadzenie w drodze głosowania oddzielnemi grupami, nawet gdy statut przewiduje inny sposób powołania rady nadzorczej, chyba, że w skład jej wchodzi choćby jedna osoba, wyznaczona przez władzę państwową lub samorządową.

Osoby, reprezentujące na walnem zgromadzeniu taką część akcyj, jaka przypada z podziału ogólnej ilości reprezentowanych akcyj przez liczbę członków rady, mogą utworzyć oddzielną grupę celem wyboru jednego członka rady, nie biorąc jednak już udziału w wyborze pozostałych członków. Poszczególne grupy mniejszości mogą łączyć się celem dokonania wspólnego wyboru.

W przypadku żądania wyborów oddzielnemi grupami mandaty wszystkich członków rady nadzorczej, niezależnie od czasu na jaki zostali wybrani, wygasają przedterminowo na tem zgromadzeniu, które ma dokonać wyboru grupami.

Art. 92. Komisja rewizyjna powinnna się składać z pięciu członków, wybranych przez walne zgromadzenie zwykłą większością oddanych głosów.

Akcjonarjusze, posiadający przynajmniej jedną piątą część głosów, reprezentowanych na walnem zgromadzeniu, mogą żądać, aby wybór komisji rewizyjnej odbył się grupami, i w tym celu mogą utworzyć odrębną grupę celem wyboru jednego członka komisji, nie biorąc już udziału w wyborze pozostałych członków. Poszczególne grupy mniejszości mogą łączyć się celem dokonania wspólnego wyboru.

W przypadku żądania wyborów oddzielnemi grupami mandaty wszystkich członków komisji rewizyjnej, niezależnie od czasu na jaki zostali wybrani, wygasają przedterminowo na tem zgromadzeniu, które ma dokonać wyboru grupami.

Art. 93. Członkowie zarządu, likwidatorowie i pracownicy spółki nie mogą być równocześnie członkami rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej.

Art. 94. Członkowie pierwszej rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej mogą być wybrani najwyżej na jeden rok, członkowie następnych rad nadzorczych lub komisyj rewizyjnych najwyżej na trzy lata.

Statut może w powyżej określonych granicach czasu postanowić częściowe odnawianie rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej w ten sposób, że pewna ilość członków rady lub komisji kolejno ustępuje bądź w drodze losowania, bądź podług starszeństwa wyboru.

Mandaty członków gasną na tem zgromadzeniu, które zatwierdzi sprawozdanie, bilans oraz rachunek zysków i strat za ostatni rok ich urzędowania.

Ustępujący członkowie mogą być ponownie wybrani, jeżeli statut nie stanowi inaczej.

Art. 95. Rada nadzorcza obowiązana jest wykonywać stały nadzór nad gospodarką spółki we wszystkich gałęziach przedsiębiorstwa.

Do szczególnych obowiązków rady nadzorczej należy badanie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat tak co do zgodności z księgami, dokumentami, jak i stanem faktycznym, oraz wniosków o podziale zysków, względnie pokryciu strat.

Dla wykonania powyższych czynności może rada nadzorcza wglądać w każdy dział gospodarki spółki, żądać od zarządu i pracowników spółki sprawozdań i wyjaśnień, przeprowadzać rewizję majątku, tudzież przeglądać księgi i dokumenty.

Art. 96. Do kompetencji rady nadzorczej należy ponadto:

1) zastępowanie spółki w sprawach przeciwko członkom zarządu, tudzież przy zawieraniu umów pomiędzy spółką a członkiem zarządu, jeżeli walne zgromadzenie nie ustanowi innych zastępców;

2) zawieszenie z ważnych powodów w czynnościach poszczególnych lub wszystkich członków zarządu;

3) delegowanie członków rady nadzorczej do czasowego wykonywania czynności członków zarządu, nie mogących sprawować swoich czynności;

4) zwoływanie walnego zgromadzenia, ilekroć uzna to za wskazane, lub też jeżeli zarząd nie zwoła tegoż w przypadkach, ustalonych w niniejszem prawie lub statucie.

W razie zawieszenia w czynnościach lub stałej niemożności sprawowania czynności przez członków zarządu rada nadzorcza powinna niezwłocznie przedsięwziąć odpowiednie kroki celem uzupełnienia składu zarządu.

Statut może przekazać radzie nadzorczej jeszcze inne zadania, w szczególności postanowić, że pewnych donioślejszych w statucie

oznaczonych spraw zarząd nie może przedsiębrać bez zezwolenia rady nadzorczej.

Art. 97. Do kompetencji komisji rewizyjnej należy badanie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za rok ubiegły, wniosków zarządu o podziale zysków względnie pokryciu strat, trybem i w zakresie, przewidzianym dla wykonywania powyższych czynności przez radę nadzorczą.

Komisja rewizyjna powinna z wyników swego badania złożyć walnemu zgromadzeniu szczegółowe piśmienne sprawozdanie.

Komisja rewizyjna ma prawo zwoływania walnych zgromadzeń, jeżeli zarząd w przeciągu dni czternastu nie uczyni zadość jej żądaniu.

Statut może rozszerzyć obowiązki komisji rewizyjnej w kierunku nadzoru stałego nad gospodarką spółki w ciągu roku obrotowego.

Art. 98. Rada nadzorcza lub komisja rewizyjna wykonywa swe czynności zbiorowo, może jednak delegować członków do indywidualnego wykonywania poszczególnych czynności nadzorczych.

Jeżeli rada nadzorcza została wybrana przez głosowanie grupami, każda grupa wybranych ma prawo delegować jednego członka do stałego indywidualnego wykonywania czynności nadzorczych. Członkowie ci mają prawo uczestniczenia w posiedzeniach zarządu z głosem doradczym. Zarząd obowiązany jest zawiadamiać ich zawczasu o każdem posiedzeniu.

Do członków takich stosuje się zakaz konkurencyjny, odpowiednio do art. 85.

Członkowie rady nadzorczej, delegowani do stałego indywidualnego wykonywania nadzoru, otrzymują wynagrodzenie osobne, którego wysokość ustala walne zgromadzenie.

Art. 99. Uchwały rady nadzorczej i komisji rewizyjnej są prawomocne, jeżeli wszyscy członkowie zostali zaproszeni pismami, rozesłanemi przynajmniej na trzy dni przed terminem posiedzenia i zawierającemi porządek dzienny, a uchwały zapadły większością głosów obecnych.

Do protokółów rady nadzorczej i komisji rewizyjnej stosują się odpowiednio przepisy o protokółach zarządu.

DZIAŁ IV.

[Rachunkowość spółki akcyjnej.

Art. 100. Członkowie zarządu odpowiadają za należyte prowadzenie ksiąg i rachunkowości spółki.

Art. 101. Jeżeli statut nie stanowi inaczej, rokiem obrotowym spółki będzie rok kalendarzowy.

Art. 102 (w red. r. 1930). Zarząd spółki obowiązany jest w ciągu dwóch miesięcy od upływu roku obrotowego sporządzić i złożyć władzom nadzorczym do zbadania bilans na ostatni dzień roku obrotowego (dzień bilansowy), rachunek zysków i strat oraz dokładne piśmienne sprawozdanie z działalności spółki za rok ubiegły.

Odmowa podpisu członków zarządu na rachunkach i sprawozdaniach powinna być umotywowana.

Jeżeli spółka rozpoczęła działalność w drugiej połowie roku obrotowego, można rachunki i sprawozdania za ten okres czasu połączyć z rachunkami za rok następny.

Statut może powyższy dwumiesięczny termin przedłużyć o dalszy miesiąc.

Art. 103. Odpisy sprawozdania zarządu łącznie z bilansem i rachunkiem zysków i strat wraz z odpisem sprawozdania rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, tudzież opinji biegłych rewidentów będą wydawane akcjonarjuszom na ich żądanie w ciągu czternastu dni przed walnem zgromadzeniem.

Art. 104. Przy sporządzaniu bilansu spółek akcyjnych należy stosować następujące zasady:

1) kapitał akcyjny, fundusze zapasowe i rezerwowe wszelkiego rodzaju należy umieścić w pasywach;

2) koszty organizacji względnie późniejszego rozszerzenia przedsiębiorstwa można rozłożyć na najwyżej pięcioletni okres amortyzacyjny pod warunkiem ujawnienia ich w bilansach;

3) koszty administracji powinny być potrącane w rachunkach rocznych w całości;

4) zysk lub stratę należy w bilansie wykazać jako osobną pozycję;

5) obligacje, wydane przez spółkę, należy wykazać w bilansie podług wartości nominalnej; różnicę między ceną, uzyskaną z emisji poniżej wartości nominalnej, a sumą nominalną można wykazać w aktywach pod warunkiem umorzenia jej w drodze corocznych odpisów najpóźniej do dnia spłacenia obligacyj; premje ponad wartość nominalną, wypłacane przy wykupie obligacyj, powinny być potrącone z zysku tego roku, w którym następuje spłata obligacyj, albo ze specjalnych rezerw;

6) poręczenia (gwarancje) i zobowiązania zastawnicze na korzyść poszczególnych wierzycieli należy wykazać w dodatku do bilansu, przyczem każdy rodzaj tych zobowiązań należy podać w ogólnej sumie;

7) w bilansach należy odrębnie wykazać płynne środki, zobowiązania krótkoterminowe i długoterminowe.

Art. 105. Grunty, budynki, maszyny, środki transportowe, narzędzia pracy, ruchomości, prawa, koncesje, patenty, licencje i t. p. inwestycje, przeznaczone do stałego użytku, powinny być przyjęte do bilansu według ceny nabycia lub wytworzenia.

Corocznie należy czynić odpisy na umorzenie, które odpowiadać będzie zmniejszonej wartości inwestycji.

Przyrost wartości majątku, wymienionego w ustępie pierwszym, może być ujawniony w bilansie jedynie w razie ustalenia nowego szacunku przez komisję szacunkową, której skład i sposób działania określi rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu.

Art. 106. Surowce, zapasy towarów i inne wartości, stanowiące przedmiot obrotu spółki, powinny być przyjęte do bilansu po cenie kosztów własnych, a gdyby cena ta była wyższa od ceny rynkowej w dniu bilansowym, po cenie rynkowej.

Art. 107. Papiery wartościowe i waluty obce, jeżeli są notowane na giełdzie, należy przyjąć do bilansu po cenie nabycia, a gdyby ta cena przewyższała przeciętny kurs giełdowy z ostatniego miesiąca przed dniem bilansowym, według tej przeciętnej; papiery zaś i waluty obce, nie mające kursu, po cenie nabycia.

Art. 108. Należności w obcych walutach należy przeliczyć podług przeciętnego kursu, jaki notowano na giełdzie dla obcej waluty w ciągu ostatniego miesiąca przed dniem bilansowym; zobowiązania zaś w obcych walutach należy przeliczyć podług przeciętnego kursu obliczonego w ten sam sposób.

Art. 109. Dla pokrycia strat bilansowych należy tworzyć kapitał zapasowy, do którego przelewa się przynajmniej osiem od sta czystego zysku rocznego, dopóki kapitał ten nie osiągnie przynajmniej jednej trzeciej części kapitału akcyjnego.

Do kapitału zapasowego należy przelewać nadwyżki, osiągnięte przy wydaniu akcyj powyżej ich wartości nominalnej, a pozostałe po pokryciu kosztów wydania akcyj.

Również wpływają do kapitału zapasowego dopłaty, które uiszczają akcjonarjusze wzamian za przyznanie szczególnych uprawnień dla ich dotychczasowych akcyj bez podwyższenia kapitału akcyjnego, o ile te dopłaty nie będą użyte na wyrównanie nadzwyczajnych odpisów lub strat.

Statut może przewidywać tworzenie pod nazwą rezerwowych jeszcze innych kapitałów na pokrycie szczególnych strat lub wydatków.

O użyciu kapitałów zapasowego i rezerwowych rozstrzyga walne zgromadzenie; jednak części kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej części kapitału akcyjnego można użyć jedynie na pokrycie strat bilansowych.

Art. 110. Zarząd spółki ogłosi zatwierdzony przez walne zgromadzenie bilans oraz rachunek zysków i strat w przeciągu czternastu dni od daty ich zatwierdzenia.

W tym samym czasie złoży zarząd ogłoszony bilans, rachunek zysków i strat, sprawozdania i protokół walnego zgromadzenia sądowi rejestrowemu oraz Ministerstwu Przemysłu i Handlu.

Art. 111. Wynagrodzenie członków rady nadzorczej i komisji rewizyjnej w postaci udziałów w zyskach spółki może uchwalić tylko walne zgromadzenie po dokonaniu ustawowych i statutowych odpisów i wyznaczeniu dywidendy.

Art. 112. Jeżeli bilans spółki wykaże stratę, przewyższającą sumę kapitału zapasowgo i rezerwowych oraz jedną trzecią kapitału akcyjnego, wówczas zarząd obowiązany jest bezzwłocznie zwołać walne zgromadzenie celem powzięcia uchwały co do dalszego istnienia lub likwidacji spółki.

DZIAŁ V.

Zmiana statutu.

Podwyższenie i obniżenie kapitału akcyjnego.

Art. 113. Zmiana statutu może być dokonana jedynie na podstawie uchwały walnego zgromadzenia.

Zmiana statutu nie ma mocy prawnej przed zarejestrowaniem.

Art. 114. Spółka może podwyższyć kapitał akcyjny w drodze emisji nowych akcyj.

Nowa emisja może być dokonana dopiero po całkowitem wpłaceniu dotychczasowego kapitału akcyjnego. Przepis ten nie stosuje się do spółek ubezpieczeniowych, ani w przypadku łączenia się spółek (fuzja).

Art. 115. (w red. r. 1930). Podwyższenie kapitału akcyjnego może być dokonane jedynie na mocy uchwały walnego zgromadzenia przez zmianę właściwych postanowień statutu.

Uchwała o podwyższeniu kapitału akcyjnego powinna zawierać:

1) sumę, o jaką kapitał akcjny ma być podwyższony;
2) oznaczenie, czy akcje nowej emisji są na okaziciela, czy imienne;
3) szczególne uprawnienia, które mają być przyznane akcjom nowej emisji;
4) cenę emisyjną nowych akcyj, bądź to w stałej kwocie, bądź, jeżeli walne zgromadzenie przekaże oznaczenie ceny emisyjnej zarządowi lub radzie nadzorczej, przez oznaczenie najniższej kwoty, która nie może być niższa od wartości nominalnej;
5) ewentualnie wyłączenie dotychczasowych akcjonarjuszów od prawa poboru nowych akcyj;
6) terminy otwarcia i zamknięcia subskrypcji, jeżeli walne zgromadzenie określenia ich nie przekaże zarządowi lub radzie nadzorczej.

Art. 116. Prawo poboru akcyj nowej emisji służy przedewszystkiem dotychczasowym akcjonarjuszom w stosunku do ilości i rodzaju posiadanych akcyj. W interesie spółki walne zgromadzenie może pozbawić dotychczasowych akcjonarjuszów prawa poboru akcyj

w części lub w całości. Uchwała walnego zgromadzenia w tej mierze powinna być powzięta większością przynajmniej czterech piątych oddanych głosów i powinna być szczegółowo umotywowana.

Wyłączenie dotychczasowych akcjonarjuszów od poboru nowych akcyj może nastąpić tylko w tym przypadku, jeżeli jest to wyraźnie zapowiedziane na porządku dziennym walnego zgromadzenia.

Art. 117. Jeżeli akcje nowej emisji mają być pokryte wkładami niepieniężnemi, stosuje się odpowiednio przepisy co do takich wkładów przy zawiązaniu spółki.

Sprawozdanie składają członkowie zarządu.

Art. 118. Akcje, do których prawo poboru służy akcjonarjuszom, zarząd powinien zaofiarować w drodze trzykrotnych ogłoszeń w odstępach przynajmniej tygodniowych.

Ogłoszenia te będą zawierały:

1) datę powzięcia uchwały o podwyższeniu kapitału akcyjnego;
2) sumę, o jaką kapitał akcyjny ma być podwyższony;
3) ilość, rodzaj i wartość nominalną akcyj, podlegających prawu poboru;
4) wysokość ceny emisyjnej nowych akcyj;
5) zasady przydziału nowych akcyj dotychczasowym akcjonarjuszom;
6) miejsce, wysokość i terminy wpłat na nowe akcje, tudzież skutki niewykonania prawa poboru, względnie nieuiszczenia przepisanych wpłat;
7) termin, z którego upływem zapisujący się na akcje przestaje być zapisem związany, jeżeli w tym czasie nowa emisja nie będzie zgłoszona do zarejestrowania;
8) termin, do którego akcjonarjusze mogą wykonywać prawo poboru akcyj. Termin ten ma wynosić przynajmniej dwadzieścia jeden dni od daty ostatniego ogłoszenia.

Art. 119. Jeżeli w pierwszym terminie dawni akcjonarjusze nie wykonali prawa poboru akcyj, będzie niezwłocznie wyznaczony drugi, przynajmniej dwutygodniowy termin, dla poboru pozostałych akcyj przez wszystkich dawnych akcjonarjuszów. O tym terminie będą uczynione jednorazowe ogłoszenia. Dodatkowy przydział akcyj nastąpi w stosunku do zgłoszeń.

Akcje nierozebrane zarząd przydziela według swego uznania, jednak nie poniżej ceny emisyjnej.

Art. 120. Do publicznych zapisów na akcje przy nowej emisji stosuje się odpowiednio przepisy o subskrypcji na akcję przy powstaniu spółki z wyjątkiem przepisów o kaucji założycielskiej i obowiązku deponowania wpłaconych kwot w bankach.

Art. 121. Dokonane podwyższenie kapitału akcyjnego i zmianę statutu zgłoszą członkowie zarządu celem wpisania do rejestru handlowego i ogłoszenia.

Do zgłoszenia należy dołączyć w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie:

1) uchwałę o podwyższeniu kapitału akcyjnego w notarjalnym wypisie;
2) ogłoszenia i wzór zapisu, jeżeli powiększenie kapitału nastąpiło w drodze zapisów publicznych;
3) spis subskrybentów z uwidocznieniem liczby akcyj, przypadających na każdego z nich, i wysokości uiszczonych wpłat;
4) umowy, dotyczące wkładów niepieniężnych;
5) obliczenie kosztów, połączonych z emisją nowych akcyj;
6) dowód zatwierdzenia zmiany statutu przez właściwą władzę, jeżeli do zmiany statutu takie zezwolenie jest wymagane;
7) oświadczenie zarządu, że przepisane wpłaty na akcje zostały dokonane i że przejście wkładów niepieniężnych na spółkę z chwilą zarejestrowania podwyższenia kapitału akcyjnego jest zapewnione.

Ponadto w przypadkach niniejszem prawem przewidzianych dołączyć należy sprawozdanie zarządu i opinję biegłych rewidentów.

Załączniki zgłoszenia przechowa sąd w aktach rejestrowych.

Art. 122 (w red. r. 1930). Obniżenie kapitału akcyjnego może być dokonane na mocy uchwały walnego zgromadzenia przez zmianę właściwych postanowień statutu.

O obniżeniu kapitału akcyjnego zarząd ogłosi trzykrotnie w pismach przeznaczonych do ogłoszeń spółki z wezwaniem wierzycieli spółki do zgłoszenia swych roszczeń w ciągu trzech miesięcy, licząc od daty ostatniego ogłoszenia. Wierzyciele, którzy w powyższym czasokresie zgłosili przeciwko obniżeniu kapitału akcyjnego sprzeciw, powinni być przez spółkę zaspokojeni lub zabezpieczeni. Wierzycieli, którzy nie zgłosili sprzeciwu, uważa się za zgadzających się na obniżenie kapitału akcyjnego.

Przepisy ustępu poprzedzającego nie mają zastosowania, jeżeli skutkiem obniżenia kapitału akcyjnego nie zwraca się akcjonarjuszom wpłat, dokonanych przez nich na akcje, ani też akcjonarjusze nie zostają zwolnieni od niedokonanych jeszcze przez nich wpłat na kapitał akcyjny, a równocześnie w obu wypadkach z obniżeniem kapitału akcyjnego nastąpi jego podwyższenie co najmniej do pierwotnej wysokości w drodze nowej emisji w całości opłaconych akcyj. Przepisy ustępu poprzedzającego nie mają również zastosowania i w tym przypadku, jeżeli obniżenie kapitału akcyjnego nastąpi nie poniżej rzeczywistej wartości dotychczasowego czystego majątku spółki. Rzeczywista wartość czystego majątku spółki ustalona zostanie w drodze oszacowania przez komisję szacunkową, powołaną w trybie, przewidzianym w art. 105.

Kapitał akcyjny może być obniżony przez zmniejszenie nominalnej warzości akcyj lub przez umorzenie części akcyj.

Przy obniżeniu kapitału akcyjnego muszą być zachowane przepisy o minimalnej wysokości kapitału akcyjnego i minimalnej warto-

ści akcyj. Jeżeli wskutek obniżenia wartość nominalna akcyj spadnie poniżej ustawowej najniższej wartości, należy przeprowadzić odpowiednie złączenie akcyj.

Art. 123. Jeżeli wskutek obniżenia kapitału akcyjnego okaże się konieczna wymiana lub ostemplowanie dotychczasowych akcyj, zarząd powinien o tem ogłosić i wezwać akcjonarjuszów do złożenia w tym celu akcyj.

Art. 124 (w red. r. 1930). Dokonane obniżenie kapitału akcyjnego i zmianę statutu zgłoszą członkowie zarządu celem wpisania do rejestru handlowego.

Do zgłoszenia należy dołączyć:

1) dowody należytego wezwania wierzycieli;

2) oświadczenie członków zarządu, stwierdzające, że wierzyciele, którzy zgłosili przeciwko obniżeniu kapitału akcyjnego sprzeciw, zostali zaspokojeni lub zabezpieczeni;

3) dowód zatwierdzenia zmiany statutu przez właściwą władzę, jeżeli do zmiany statutu takie zezwolenie jest wymagane.

Postanowienia pkt. 1 i 2 ustępu poprzedzającego nie będą miały zastosowania w wypadkach, przewidzianych w art. 122 ust. 3.

Art. 125. Postanowienia powyższe o obniżeniu kapitału akcyjnego nie mają zastosowania, gdy spółka, nie zmniejszając kapitału akcyjnego, umarza akcje z czystego zysku.

Umarzanie to będzie dokonywane w drodze losowania lub wykupu akcyj i powinno być unormowane przez statut spółki.

Art. 126. Spółka nie może na swój rachunek nabywać ani przyjmować w zastaw własnych akcyj. Wyjątek stanowi nabycie w drodze egzekucji na zaspokojenie roszczeń spółki, celem umorzenia akcyj lub dla ułatwienia łączenia się spółek stosownie do art. 143.

O ile akcje nabyte w drodze egzekucji nie zostaną zbyte w ciągu roku od dnia nabycia, powinny być umorzone przez obniżenie kapitału akcyjnego.

Posiadane akcje własne należy umieścić w bilansie, jako osobną pozycję.

Art. 127. Po zarejestrowaniu podwyższenia lub obniżenia kapitału zakładowego zarząd powinien w terminie czternastodniowym złożyć Ministerstwu Przemysłu i Handlu odpisy protokółów walnego zgromadzenia wraz z odpisem wpisu w rejestrze handlowym.

DZIAŁ VI.

Rozwiązanie i likwidacja spółki.

Art. 128. Rozwiązanie spółki akcyjnej powodują:

1) przyczyny w statucie wymienione;

2) uchwała walnego zgromadzenia;

3) upadłość (konkurs) spółki.

W razie rozwiązania spółki z innych powodów będą również stosowane przepisy niniejszego działu.

Art. 129. Rozwiązanie spółki następuje po przeprowadzeniu likwidacji.

Otwarcie likwidacji zgłosi zarząd do rejestru handlowego.

Po zarejestrowaniu otwarcia likwidacji ogłoszą likwidatorowie o tem trzykrotnie i przez te same ogłoszenia wezwą wierzycieli do zgłoszenia swych roszczeń w ciągu roku od daty ostatniego ogłoszenia.

Ogłoszenia nie mogą być czynione w odstępach czasu dłuższych, jak miesięczne, ani krótszych, jak dwutygodniowe.

Art. 130. W czasie likwidacji spółka zachowuje osobowość prawną. Likwidację prowadzi się pod firmą spółki z dodatkiem wyrazów „w likwidacji".

Jeżeli niniejsze prawo nie stanowi inaczej, przepisy o władzach spółki, prawach i obowiązkach akcjonarjuszów, jako też inne przepisy niniejszego prawa stosuje się również do spółki w okresie likwidacji, jeżeli da się to pogodzić z celem likwidacji.

W toku likwidacji przed spłaceniem wszystkich zobowiązań nie można akcjonarjuszom wypłacać dywidendy.

Art. 131. Likwidację przeprowadza zarząd spółki, jeżeli statut lub walne zgromadzenie nie powoła do tego innych likwidatorów.

Na wniosek akcjonarjuszów, reprezentujących przynajmniej jedną dziesiątą kapitału akcyjnego, sąd rejestrowy może uzupełnić liczbę likwidatorów, mianując jednego lub dwóch likwidatorów.

Z ważnych powodów, na wniosek osób interesowanych, sąd rejestrowy może odwołać likwidatorów, powołanych w statucie lub wybranych przez walne zgromadzenie, i mianować innych.

Likwidatorów może odwołać ta sama władza, która ich powołała.

Sąd, który mianował likwidatorów, określa wysokość ich wynagrodzenia.

Pierwszych likwidatorów zgłasza do rejestru handlowego zarząd, następnych sami likwidatorowie; likwidatorów, mianowanych przez sąd rejestrowy, sąd wpisze z urzędu i ogłosi.

Art. 132. Likwidatorowie co do swych uprawnień i obowiązków podlegają przepisom, przewidzianym dla zarządu spółki; nie obowiązuje ich zakaz uczestniczenia w przedsiębiorstwie konkurencyjnem.

Art. 133. Na wstępie swych czynności likwidatorowie łącznie z ustępującymi członkami zarządu powinni sporządzić bilans otwarcia likwidacji. Bilans ten likwidatorowie złożą nadzwyczajnemu walnemu zgromadzeniu do zatwierdzenia i po ogłoszeniu złożą go sądowi rejestrowemu oraz Ministerstwu Przemysłu i Handlu.

Likwidatorowie powinni po upływie każdego roku lub w terminach krótszych, ustalonych przez walne zgromadzenie, składać walnemu zgromadzeniu sprawozdanie i bilans za okres ubiegły.

Do bilansu likwidacyjnego należy przyjąć wszystkie przedmioty według ich wartości zbywczej.

Art. 134. Likwidatorowie zakończą interesy bieżące spółki, ściągną wierzytelności, wypełnią zobowiązania i spieniężą majątek spółki; nowe interesy mogą zawierać tylko w przypadku, gdy to będzie potrzebne do ukończenia dawnych.

Nieruchomości zbywać można przez publiczną licytację, a z wolnej ręki z mocy uchwały walnego zgromadzenia i po cenie nie niższej od uchwalonej przez walne zgromadzenie.

Art. 135. Jeżeli kapitału akcyjnego nie wpłacono całkowicie, a majątek spółki nie wystarcza na pokrycie jej zobowiązań, likwidatorowie powinni ściągnąć od każdego akcjonarjusza, poczynając od akcyj nieuprzywilejowanych co do rozdziału majątku, dalsze wpłaty w granicach odpowiedzialności, przewidzianej statutem, i w takiej wysokości, jakiej potrzeba do pokrycia zobowiązań.

Art. 136. Jeżeli majątek spółki nie starczy na zwrot sum, wpłaconych na akcje uprzywilejowane co do rozdziału majątku, a akcje zwykłe nie zostały w pełni pokryte wpłatami, należy ściągnąć od akcjonarjuszów zwykłych stosunkową dopłatę w granicach, przewidzianych statutem.

Art. 137. Sumy, potrzebne do zaspokojenia lub zabezpieczenia wierzycieli, znanych spółce, którzy się nie zgłosili lub których wierzytelności nie są jeszcze płatne, albo są sporne, należy złożyć do depozytu sądowego.

Art. 138. Rozdział pomiędzy akcjonarjuszów majątku pozostałego po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli nie może nastąpić przed upływem roku od daty trzeciego ogłoszenia o otwarciu likwidacji spółki i wezwaniu wierzycieli.

Majątek ten dzieli się między akcjonarjuszów w stosunku do dokonanych przez każdego z nich wpłat na kapitał akcyjny.

Jeżeli akcje uprzywilejowane korzystają z prawa pierwszeństwa przy rozdziale majątku, należy przedewszystkiem spłacić akcje uprzywilejowane w granicach sum, wpłaconych na każdą z nich, a następnie w ten sam sposób akcje zwykłe; nadwyżka majątku zostanie rozdzielona na ogólnych zasadach między wszystkie akcje.

Statut może wskazać inne zasady rozdziału majątku spółki.

Art. 139. Wierzyciele spółki, którzy roszczeń swych nie zgłosili we właściwym rocznym terminie, a nie byli spółce znani, mogą żądać zaspokojenia swych należności z majątku spółki jeszcze niewypłaconego akcjonarjuszom.

Akcjonarjusze, którzy w dobrej wierze otrzymali po upływie powyższego rocznego terminu przypadającą na nich część majątku spółki, nie są obowiązani do zwrotu celem pokrycia należności tych wierzycieli.

Art. 140. Po ukończeniu likwidacji i po zatwierdzeniu przez walne zgromadzenie ostatecznych rachunków należy ogłosić sprawozdanie likwidacyjne i złożyć je sądowi rejestrowemu z równoczesnem zgłoszeniem wniosku o wykreślenie spółki z rejestru handlowego.

Sprawozdanie likwidacyjne należy złożyć również Ministerstwu Przemysłu i Handlu.

Księgi, akta i dokumenty spółki składa się w miejscu, wyznaczonem przez sąd rejestrowy, do przechowania przez lat dziesięć.

Z upoważnienia sądu rejestrowego mogą akcjonarjusze i wierzyciele przeglądać księgi, akta i dokumenty oraz otrzymywać z nich odpisy i wyciągi.

Art. 141. W przypadku upadłości rozwiązanie spółki następuje dopiero po ukończeniu postępowania upadłościowego.

Nie rozwiązuje się jednak spółka, gdy postępowanie upadłościowe kończy się przymusową ugodą (układem) lub też zostanie z innych przyczyn uchylone bądź umorzone.

DZIAŁ VII.

Łączenie się (fuzja) spółek akcyjnych.

Art. 142. Połączenie spółek akcyjnych (fuzja) może być dokonane:

1) przez przeniesienie całego majątku spółki (przejętej) na inną (przejmującą) wzamian za własne akcje, które spółka przejmująca wydaje akcjonarjuszom spółki przejętej;

2) przez zawiązanie nowej spółki akcyjnej, na którą przechodzi majątek wszystkich łączących się spółek, wzamian za akcje nowej spółki.

Art. 143. W przypadku łączenia się spółek przez przeniesienie całego majątku na inną spółkę powinna być przez walne zgromadzenie każdej spółki powzięta uchwała, określająca szczegółowo warunki połączenia.

W szczególności należy określić w uchwałach:

1) sumę, o jaką kapitał akcyjny spółki przejmującej wskutek połączenia zostaje powiększony;

2) ilość i rodzaj akcyj, jakie spółka przejmująca przyznaje akcjonarjuszom spółki przejętej, wzamian za jej majątek;

3) sposób i termin przydziału akcyj;

4) dopłaty do akcyj, wydawanych przez spółkę przejmującą;

5) datę bilansów, na których podstawie fuzja ma być dokonana;

6) datę, od której nowe akcje mają uczestniczyć w dywidendzie;

7) termin, do którego połączenie ma być zgłoszone do zarejestrowania.

Połączenie może być przeprowadzone bez powiększenia kapitału akcyjnego, jeżeli spółka przejmująca ma w swem ręku akcje spółki

przejmowanej albo swoje akcje, nabyte zgodnie z przepisami niniejszego prawa. Celem wydania akcyj akcjonarjuszom spółki przejmowanej może spółka przejmująca nabyć własne akcje w wysokości najwyżej jednej dziesiątej kapitału akcyjnego.

Dopłaty gotówkowe do akcyj spółki przejmowanej nie mogą przenosić jednej dziesiątej nominalnej wartości wydawanych akcyj.

Art. 144. Zarząd zgłosi połączenie spółek do rejestru handlowego każdej z łączących się spółek.

Do podania należy dołączyć protokóły uchwał walnych zgromadzeń o połączeniu się (fuzji).

Wpis o rozwiązaniu spółki przejętej i wykreślenie jej z rejestru może nastąpić dopiero z chwilą zarejestrowania powiększenia kapitału akcyjnego spółki przejmującej, o ile takie powiększenie ma nastąpić.

Z chwilą dokonania obu wpisów spółka przejmująca wchodzi we wszystkie prawa i obowiązki spółki przejętej.

Przepisanie praw hipotecznych spółki przejętej na spółkę przejmującą odbywa się na jednostronny wniosek zarządu spółki przejmującej.

Art. 145. Zarząd spółki przejmującej powinien w terminie przez się obranym ogłosić trzykrotnie w pismach, przeznaczonych do ogłoszeń łączących się spółek, zamiar złączenia majątku spółek połączonych (zfuzjonowanych).

Art. 146. Majątek każdej z połączonych spółek powinien być zarządzany przez spółkę przejmującą oddzielnie, aż do chwili zaspokojenia lub zabezpieczenia wierzycieli, których wierzytelności powstały przed połączeniem, a którzy w terminie rocznym od daty ostatniego ogłoszenia o zamiarze połączenia majątków piśmiennie zażądali zapłaty.

Za prowadzenie oddzielnego zarządu majątków członkowie władz spółki przejmującej odpowiadają osobiście i solidarnie.

Art. 147. W okresie odrębnego zarządzania majątkami spółek wierzycielom każdej spółki służy pierwszeństwo do zaspokojenia z majątku swej pierwotnej dłużniczki, przed wierzycielami drugiej spółki.

Art. 148. W przypadku łączenia się spółek przez zawiązanie nowej spółki walne zgromadzenia łączących się spółek uchwalą statut spółki nowej.

Wpis do rejestru handlowego nowej spółki będzie dokonany równocześnie z wpisem o rozwiązaniu spółek przejętych na podstawie aktów organizacyjnych spółki przejmującej oraz uchwał walnych zgromadzeń spółek przejętych.

Pozatem mają zastosowanie wszystkie inne przepisy niniejszego działu o łączeniu się (fuzji) spółek akcyjnych.

DZIAŁ VIII.

Odpowiedzialność cywilna i karna.

Art. 149. Kto, biorąc udział w tworzeniu spółki akcyjnej, przez niedopełnienie przepisów prawa świadomie lub przez niedbalstwo wyrządza spółce szkodę, obowiązany jest do jej wynagrodzenia.

W szczególności odpowiada, gdy świadomie lub przez niedbalstwo:

1) pomieścił lub spółdziałał w pomieszczeniu w statucie, sprawozdaniach, opinjach, ogłoszeniach i zapisach fałszywych danych, lub dane te w inny sposób rozpowszechniał, bądź też pominął lub spółdziałał w pominięciu w tych dokumentach danych istotnych dla powstania spółki, w szczególności dotyczących wkładów niepieniężnych, nabycia przedmiotów i praw majątkowych, oraz przyznania akcjonarjuszom lub innym osobom wynagrodzenia lub szczególnych korzyści;

2) spółdziałał w uzyskaniu zarejestrowania spółki na podstawie dokumentu, zawierającego fałszywe dane.

Art. 150. Kto w związku z powstaniem spółki akcyjnej lub podwyższeniem jej kapitału akcyjnego, wymawia, lub przyznaje sobie albo osobie trzeciej, zapłatę nadmiernie wygórowaną ponad realną wartość wkładów niepieniężnych oraz nabywanych przedmiotów i praw majątkowych lub też wynagrodzenie albo korzyści szczególne, niewspółmierne z okazanemi usługami, pomimo, że jest mu wiadomem lub przy dołożeniu należytej staranności powinno mu być wiadomem, że spółka może być narażoną na szkodę, obowiązany jest do jej wynagrodzenia.

Art. 151. Kto przy wykonywaniu rewizji świadomie lub przez niedbalstwo dopuścił do wyrządzenia spółce szkody, obowiązany jest do jej wynagrodzenia.

Art. 152. Kto, jako członek władzy wykonawczej lub nadzorczej lub jako likwidator spółki, świadomie lub przez niedbalstwo przy wykonywaniu swych obowiązków lub przez ich zaniedbanie wyrządził lub dopuścił do wyrządzenia spółce szkody, obowiązany jest do jej wynagrodzenia.

Art. 153. Kto spółdziałał w wypuszczeniu przez spółkę bezpośrednio lub za pośrednictwem osób trzecich akcyj, obligacyj lub innych tytułów uczestnictwa w dochodach lub w podziale majątku spółki, obowiązany jest do wynagrodzenia wyrządzonej szkody, jeżeli świadomie lub przez niedbalstwo pomieścił lub spółdziałał w pomieszczeniu w ogłoszeniach i zapisach fałszywych danych lub w inny sposób dane te rozpowszechniał albo, podając dane o stanie majątkowym spółki, zataił okoliczności istotne.

Art. 154. Jeżeli szkodę, o której mowa w artykułach poprzedzających, wyrządziły dwie lub więcej osób spólnie, odpowiadają za szkodę solidarnie.

Art. 155. Roszczenia o odszkodowanie służą spółce.

O ile spółka nie wytoczy skargi o odszkodowanie w ciągu roku od ujawnienia czynu, który spowodował szkodę, lub w ciągu roku od chwili wszczęcia postępowania karnego przeciw winnemu tego czynu, każdy akcjonarjusz lub posiadacz innych tytułów uczestnictwa w zyskach lub w rozdziale majątku spółki może wnieść skargę przeciw winnemu o zapłatę odszkodowania spółce.

Jeżeli jednak walne zgromadzenie akcjonarjuszów uchwali zaniechanie wytoczenia lub popierania skargi o odszkodowanie, skarga ta służy tylko temu akcjonarjuszowi lub posiadaczowi innych tytułów uczestnictwa w zyskach lub w rozdziale majątku spółki, który udowodni, że nie uczestniczył w tem walnem zgromadzeniu lub głosował przeciw uchwale.

Art. 156. W przypadku upadłości spółki osoby, obowiązane do wynagrodzenia szkody, nie mogą powoływać się na uchwałę walnego zgromadzenia, udzielającą im pokwitowania, ani też na jakiekolwiek zrzeczenia się roszczeń o odszkodowanie.

Art. 157. Roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem lat pięciu od dnia dokonania czynu, który spowodował szkodę, a jeżeli czyn ten podlega dochodzeniu karnemu, które przedawnia się w dłuższym okresie czasu, równocześnie z tem przedawnieniem.

Art. 158. Do skarg o odszkodowanie właściwy jest sąd miejsca siedziby spółki.

Art. 159. Postanowienia powyższych artykułów nie naruszają praw akcjonarjuszów lub osób trzecich dochodzenia roszczeń o wynagrodzenie szkody im bezpośrednio wyrządzonej.

DZIAŁ IX.

Postanowienia tymczasowe i końcowe.

Art. 170 (w red. r. 1930). Prawo niniejsze wchodzi w życie z dn. 1 stycznia 1929 r. na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem województwa śląskiego, gdzie nabywa ono mocy obowiązującej dopiero po uzyskaniu zgody Sejmu Śląskiego.

Do spółek akcyjnych, zarejestrowanych oraz zgłoszonych do zarejestrowania przed wejściem w życie niniejszego prawa, będzie się ono stosować dopiero z chwilą zarejestrowania statutu, uzgodnionego z przepisami tego prawa, zaś najpóźniej z upływem czasokresu, przewidzianego w ustępie trzecim względnie czwartym.

Uzgodnienie statutu w trybie, przewidzianym przez dotychczasowe prawo, oraz zgłoszenie do rejestru handlowego uzgodnionego

statutu nastąpić powinno przed upływem trzech lat od dnia wejścia w życie niniejszego prawa.

Na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego uzgodnienie statutu z przepisami niniejszego prawa oraz zgłoszenie uzgodnionego statutu do rejestru handlowego nastąpić powinno najpóźniej do dnia 31 grudnia 1938 roku.

Po upływie tych terminów sprzeczne z przepisami niniejszego prawa postanowienia statutu nie będą miały mocy prawnej.

Spółki, które w powyższych terminach nie dopełnią obowiązku uzgodnienia w istotnych punktach swych statutów z przepisami niniejszego prawa, mogą ulec rozwiązaniu i likwidacji na mocy orzeczenia sądu rejestrowego, wydanego na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu. Decyzje sądu rejestrowego w tym przedmiocie ulegają wykonaniu dopiero po ich uprawomocnieniu się.

Art. 171. Do spółek, zarejestrowanych oraz zgłoszonych do zarejestrowania przed wejściem w życie niniejszego prawa, nie stosują się jego postanowienia, o ile mogłyby naruszyć prawa nabyte.

W szczególności nie będą miały zastosowania następujące postanowienia:

1) art. 1 — 27 o zawiązaniu spółek akcyjnych, które przed wejściem w życie niniejszego prawa zgłoszone zostały w sądzie rejestrowym;

2) art. 28 o niepodzielności akcyj;

3) art. 31 o zakazie wydawania tymczasowych dowodów (promes) na okaziciela, jeżeli wydanie takich dowodów nastąpiło przed wejściem w życie niniejszego prawa;

4) art. 39 — 42 o ograniczeniu praw akcyj uprzywilejowanych, akcyj użytkowych i świadectw założycielskich, jeżeli akcjom takim, lub świadectwom przyznane zostały rozleglejsze uprawnienia;

5) art. 45 o odpowiedzialności za pełną wpłatę i uwolnieniu akcjonarjusza od pełnej wpłaty, jeżeli uwolnienie nastąpiło przed wejściem w życie niniejszego prawa;

6) przepisy art. 114 — 121 o podwyższeniu kapitału akcyjnego, jeżeli uchwała o podwyższeniu została zgłoszona do sądu rejestrowego przed wejściem w życie niniejszego prawa;

7) przepisy o zmianie statutu i obniżeniu kapitału akcyjnego, jeżeli zmiana lub obniżenie zostały zgłoszone do zarejestrowania przed wejściem w życie niniejszego prawa;

8) przepisy o łączeniu się spółek (fuzji), jeżeli połączenie zostało zgłoszone do zarejestrowania przed wejściem w życie niniejszego prawa.

Art. 172. Aż do wydania jednolitej ustawy handlowej obowiązywać będą na całym obszarze Rzeczypospolitej następujące przepisy:

1) firma spółki akcyjnej powinna zawierać bez skróceń wyrazy „spółka akcyjna" i określać przedmiot przedsiębiorstwa. Ponadto

można w firmie umieszczać nazwy urojone oraz nazwiska osób fizycznych, związanych z powstaniem spółki lub z przedmiotem przedsiębiorstwa, za zgodą tych osób lub ich spadkobierców;

2) w przypadkach niniejszem prawem przewidzianych przeprowadzać będzie spółka sprzedaż akcyj unieważnionych w drodze publicznej licytacji przez maklera giełdowego, jeżeli akcje są notowane na giełdzie, a przez notarjusza lub urzędnika administracyjnego, jeżeli akcje nie są notowane na giełdzie.

Art. 173. Aż do wydania jednolitych ustaw obowiązywać będą w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie następujące postanowienia:

1) spółki akcyjne obowiązane są przy rozpoczęciu przedsiębiorstwa zestawić inwentarz i bilans otwarcia;

2) w przypadku wytoczenia skargi o unieważnienie uchwały walnego zgromadzenia w myśl art. 74 niniejszego prawa, sąd może wstrzymać wykonanie zaskarżonej uchwały, jeżeli zostanie uprawdopodobnione, że w razie wykonania grozi spółce niepowetowana strata;

3) zgodnie z dekretem o rejestrze handlowym (Dz. P. P. P. 1919 r. Nr. 14, poz. 164) przez sąd rejestrowy rozumieć należy sędziego rejestrowego;

4) w przypadku zniszczenia lub utraty akcji imiennej lub świadectwa tymczasowego może spółka na wniosek osoby interesowanej unieważnić je i wydać wzamian nowe.

Po otrzymaniu wniosku spółka ogłosi w odstępach czternastodniowych trzykrotne wezwania, aby posiadacz lub inne osoby, roszczące sobie prawa do utraconych akcyj lub świadectw, okazali je spółce przed upływem sześciu miesięcy od daty ostatniego ogłoszenia lub też zgłosili umotywowany sprzeciw przeciwko ich unieważnieniu.

Jeżeli żądanie unieważnienia zostało zgłoszone przez osobę, która w księgach spółki nie jest wpisana jako właściciel akcji lub świadectwa, przed ogłoszeniem wezwania spółka wezwie listem poleconym wpisanego do księgi akcyjnej właściciela, aby w ciągu dziesięciu dni od daty wręczenia listu oświadczył się co do powyższego żądania. Podobne listy będą wysłane do osób, które żądający unieważnienia wskaże jako swych poprzedników.

Jeżeli w ciągu powyższych terminów nikt nie zgłosi się z akcją lub świadectwem, ani nie zgłosi sprzeciwu, spółka unieważni je i wyda nowe za zwrotem kosztów sporządzenia. Będą one opatrzone dawnemi liczbami i wzmianką, że wydano je zamiast unieważnionych.

W razie zgłoszenia sprzeciwu strony odesłane będą na drogę sądową.

Art. 175. Wprowadzenie w życie art. 89 zastrzega się osobnym rozporządzeniem Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Sprawiedliwości, które oznaczać będą jego moc obowiązującą pod względem czasu, obszaru i rodzaju spółek akcyjnych.

Art. 176. Aż do czasu utworzenia izb przemysłowo-handlowych na tych obszarach Rzeczypospolitej, na których izby te w chwili wejścia w życie niniejszego prawa nie będą istniały, listy biegłych rewidentów (art. 7 ustęp 2) przedstawiać będą zrzeszenia społeczno-gospodarcze wskazane przez Ministra Przemysłu i Handlu.

Art. 177. Z chwilą wejścia w życie niniejszego prawa tracą moc ustawy i rozporządzenia, obowiązujące dotąd na obszarze Rzeczypospolitej, a odnoszące się do spółek akcyjnych, z wyjątkiem przepisów o uskutecznianiu i ogłaszaniu wpisów rejestrowych.

Pozostają w mocy:

1) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie bankowem z dn. 17 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 321);

2) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o kontroli ubezpieczeń z dn. 26 stycznia 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 9 poz. 64).

3) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 20 października 1926 r. o uzupełnieniu przepisów normujących ustrój władz spółek akcyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 598).

Art. 178. Wykonanie niniejszego prawa porucza się Ministrowi Przemysłu i Handlu oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

Ustawa z dn. 29 kwietnia 1919 r. o zatwierdzaniu i zmianie statutów spółek akcyjnych. (Dz. Praw. Nr. 39 poz. 282)[1])

Rozciągnięta na ziemię wileńską z dn. 7 września 1922 r. (Dz. U. Nr. 74) i na województwa wschodnie z dn. 20 października 1922 r. (Dz. U. Nr. 89, poz. 815).[2])

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 20 października 1926 r. o uzupełnieniu przepisów, normujących ustrój władz spółek akcyjnych. (Dz. U. Nr. 103 poz. 598).

Rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z dn. 31 maja 1922 r. w przedmiocie spółek akcyjnych, mających znaczenie państwowe lub użyteczności publicznej. (Dz. U. Nr. 51 poz. 459)[1]).

Rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z dn. 31 lipca 1924 r., uzupełniające powyższe rozporządzenie z dn. 31 maja 1922 r. (Dz. U. Nr. 72 poz. 710). [3])

[1]) Utraciła moc ze względu na przepis art. 177 Prawa o spółkach akcyjnych z dn. 22 marca 1928 r.

[2]) Na obszarach, podległych Zarządowi Cywilnemu Ziem Wschodnich, statuty spółek akcyjnych zatwierdzał Komisarz Generalny Ziem Wschodnich na mocy art. 2 Rozkazu Naczelnego Wodza W. P. z dn. 12 maja 1919 r. (zamieszczony w t. 1-ym na str. XIII).

[3]) Utraciło moc ze względu na przepis art. 177 Prawa o spółkach akcyjnych i wobec wydania w powyższym przedmiocie rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 20 grudnia 1928 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 20 grudnia 1928 r. w sprawie wyszczególnienia rodzajów przedsiębiorstw, mających znaczenie państwowe lub charakter użyteczności publicznej. (Dz. U. Nr. 103, poz. 918).

Rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z dn. 13 czerwca 1922 r. w przedmiocie udzielania pozwoleń zagranicznym spółkom akcyjnym oraz komandytowo akcyjnym na działalność w Państwie Polskiem. (Dz. U. Nr. 52 poz. 474). [1])

Rozporządzenie tychże ministrów z dn. 26 maja 1923 r. w przedmiocie zmiany powyższego rozporządzenia. (Dz. U. Nr. 60 poz. 442). [1])

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 20 grudnia 1928 r. w sprawie warunków dopuszczenia zagranicznych spółek akcyjnych oraz komandytowo akcyjnych do działalności na obszarze Rzeczypospolitej. (Dz. U. Nr. 103 poz. 919).

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 10 grudnia 1924 r. o fuzji (łączeniu się) spółek akcyjnych i z ograniczoną odpowiedzialnością. (Dz. U. Nr. 107 poz. 968) [2])

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 30 grudnia 1924 r. o przekształcaniu spółek akcyjnych na spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz. U. Nr. 118 poz. 1070; sprostowanie Dz. U. 1925 r. Nr. 15, str. 130) [2])

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 21 czerwca 1932 r. o ograniczeniu nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach. (Dz. U. Nr. 52 poz. 496).

Zamieszczone niżej pod art. 2218.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dn. 6 sierpnia 1932 r. o trybie postępowania w sprawach, wynikłych ze stosowania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 czerwca 1932 r. o ograniczeniu nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach. (Dz. U. Nr. 70 poz. 640).

Ustawa z dn. 23 marca 1920 r. o nadzorze nad przedsiębiorstwami bankowemi i kantorami wymiany. (Dz. U. Nr. 30 poz. 175) [3])

---

[1]) Uchylone przez § 20 rozporządzenia Rady Ministrów w tymże przedmiocie z dn. 20 grudnia 1928 r.

[2]) Utraciło moc ze względu na przepis art. 177 Prawa o spółkach akcyjnych z dn. 22 marca 1928 r.

[3]) Uchylona przez § 115 rozporządzenia Prezyd. Rzp. z dn. 27 grudnia 1924 r. o warunkach wykonywania czynności bankowych.

Rozciągnięta na województwa wschodnie z dn. 31 sierpnia 1921 r. (Dz. U. Nr. 71 poz. 478) i na ziemię wileńską z dn. 20 września 1922 r. (Dz. U. Nr. 78 poz. 713).

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 5 grudnia 1921 r. w przedmiocie domów bankowych i kantorów wymiany na obszarze województw: nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: białowieskiego, grodzieńskiego i wołkowyskiego województwa białostockiego. (Dz. U. 1922 r. Nr. 2 poz. 10).

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 30 listopada 1922 r. w przedmiocie domów bankowych i kantorów wymiany na obszarze Ziemi Wileńskiej. (Dz. U. Nr. 114 poz. 1057).

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 27 grudnia 1924 r. o warunkach wykonywania czynności bankowych i nadzorze nad temi czynnościami. (Dz. U. Nr. 114 poz. 1018)[1]).

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 17 marca 1928 r. o prawie bankowem. (Dz. U. Nr. 34 poz. 321).

Dekret z dn. 7 lutego 1919 roku o rejestrze handlowym. (Dz. Praw. Nr. 14 poz. 164).[2])

Art. 11. Spółki akcyjne, spółki komandytowo-akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz stowarzyszenia i związki, uznane za handlowe, powstają prawnie z chwilą zarejestrowania.

Osoby, działające ich imieniem przed zarejestrowaniem, odpowiadają osobiście i solidarnie.

Dekret z dn. 8 lutego 1919 r. o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz. Praw., Nr. 15 poz. 201), z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych przez ustawę z dn. 13 listopada 1923 r. (Dz. U. Nr. 126 poz. 1019). [3])

Art. 1. Obok spółek, przewidzianych w kodeksie handlowym (art. 19 kod. handl.) dekret niniejszy uznaje spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Art. 2. Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością jest ta, którą zawierają dwie lub więcej osób celem prowadzenia handlu pod firmą

---

[1]) Uchylone przez art. 122 rozporządzenia Prezyd. Rzp. z dn. 17 marca 1928 r. o prawie bankowem.

[2]) Rozciągnięty na województwa wschodnie z dn. 1 kwietnia 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 6 marca 1922 r. (Dz. U. Nr. 21, poz 170) i na ziemię wileńską z dn. 7 września 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 10 sierpnia 1922 r. (Dz. U. Nr. 74, poz. 668); w okręgu białostockim obowiązuje od 1 sierpnia 1919 r. na mocy art. 4 ustawy z dn. 31 lipca 1919 r. o prawach, obowiązujących w okręgu sądowym białostockim w zakresie sądownictwa. (Dz. Praw. Nr. 64, poz. 382).

[3]) Błąd w tekście art. 20 sprostowany był obwieszczeniem, zamieszczonem w Nr. 53 Dz. U. z r. 1919 poz. 338.

spółkową z ograniczeniem odpowiedzialności wspólników do udziałów i z ograniczeniem prawnem zbywalności i zastawu udziałów (art. 6).

Art. 3. Umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powinna być zawarta w formie aktu urzędowego.

Art. 4. Wpis spółki do rejestru może nastąpić dopiero z chwilą zgłoszenia zaświadczenia ze strony zarządu spółki, że przynajmniej czwarta część każdego pieniężnego wkładu na udział została wpłacona.

Art. 5. Kapitał zakładowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością winien wynosić najmniej 2.000 złotych i dzielić się na równe udziały przynajmniej w kwocie 20 złotych. [1])

Udziały mogą być wpłacane za zgodą wszystkich spólników zamiast w pieniądzach w wyraźnie określonych i oszacowanych rzeczach innych, zarówno zmysłowych, jak i niezmysłowych. Wpłata podobnego udziału musi być dokonana przed zarejestrowaniem spółki, względnie przed zarejestrowaniem podwyższenia jej kapitału.

Udziały są niepodzielne.

O ile umowa nie stanowi inaczej, wypłata zysków, a przy likwidacji zwrot kapitału następuje w stosunku do udziałów.

Art. 6. Do zbycia lub zastawu udziału, jakoteż do przyrzeczenia zbycia lub zastawu potrzebny jest akt urzędowy; ponadto może być zastrzeżone, że do zbycia lub zastawu osobom poza spółką potrzeba uczynienia zadość pewnym warunkom. Gdyby zbycie lub zastaw uwarunkowane były zgodą organów spółki lub spólników i zgody takiej odmówiono, może sędzia rejestrowy udzielić zezwolenia, jeżeli zachodzą ważne ku temu powody, jednak o tyle, o ile spółka w terminie wyznaczonym nie przedstawi innego nabywcy.

Wraz z udziałem przechodzą na nowego właściciela wszystkie prawa i obowiązki poprzedniego właściciela, ze stosunku do spółki wynikające.

Zbywca jest odpowiedzialny za wierzytelność spółki przez lat 3 od daty zbycia solidarnie z nabywcą do wysokości niewpłaconej przez siebie na udział kwoty.

Fakt nabycia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością bez uzyskania zgody wszystkich wspólników może jedynie z mocy art. 6 dekretu z d. 8 lutego 1919 r. powodować nieważność dokonanej czynności, nie daje zaś podstawy walnemu zgromadzeniu uczestników spółki do powzięcia uchwały, zobowiązującej nabywcę udziałów do ustąpienia ich osobie, wskazanej przez zarząd spółki. (S. N. 102/29).

Art. 7. Wpłaty na udziały winny być uiszczane przez wspólników w określonych w umowie spółki terminach.

[1]) Kwoty pieniężne oznaczone stosownie do rozporządzeń Prezydenta Rzp. o zmianie ustroju pieniężnego z dn. 14 kwietnia 1924 r. (Dz. U. Nr. 34 poz. 351) § 10 oraz z dn. 5 listopada 1927 r. (Dz. U. Nr. 97 poz. 855) art. 18.

Pokrycie udziału przez potrącenie jest niedopuszczalne.

Jeżeli wspólnik nie uiszcza wpłaty w umówionym terminie, winien być w ciągu dni 8-iu od uchybionego terminu wezwany przez zarząd do jej dopełnienia w ciągu dni 8 od doręczenia wezwania.

Po bezskutecznym upływie powyższych terminów winien zarząd w ciągu następnych dni 14: albo wdrożyć przeciw niepłacącemu postępowanie celem ściągnięcia zaległości, albo przystąpić do sprzedaży udziału, bądź przez przetarg publiczny, bądź z wolnej ręki, albo wykluczyć niepłacącego ze spółki, uznając jego udział za przepadły na rzecz uzupełniających udział wspólników.

Niepokrytą w powyższy sposób kwotę udziału obowiązani są uzupełnić inni wspólnicy w stosunku do swych udziałów, przez co wchodzą w prawa niepłacącego.

Osiągnięta przy sprzedaży nadwyżka stanowi własność poprzedniego właściciela sprzedanego udziału.

Dopóki uzupełnienie udziału nie nastąpi, odpowiada przed spółką także poprzedni właściciel do wysokości nieuiszczonej wpłaty.

Art. 8. Organami spółki są: zarząd i zgromadzenie wspólników.

Art. 9. W umowie spółki musi być ustanowiony zarząd z jedne lub więcej osób z pośród wspólników lub z poza spółki.

W stosunku do osób trzecich zarządcy uprawnieni są zastępować spółkę nieograniczenie, w szczególności rozporządzać jej majątkiem i prowadzić w jej imieniu sprawy sądowe, każdy z osobna lub łącznie, stosownie do wpisu w rejestrze.

Zarządcy, nawet wybrani na termin, są każdej chwili odwołalni, co nie ubliża ich pretensjom o odszkodowanie. Co do zarządców, ustanowionych w umowie spółki (statucie) można zastrzec, że będą usuwalni tylko dla ważnej przyczyny.

Zarządcy z pośród wspólników przestają być zarządcami z chwilą wyjścia ze spółki.

Art. 10. Zarządcy wobec spółki i osób trzecich odpowiedzialni są z całego swego majątku i solidarnie za straty, wynikłe z powodu nieprawidłowego prowadzenia ksiąg, niewypełniania przepisów ustawy i warunków umowy, wreszcie nierzetelności składanych sędziemu rejestrowemu oświadczeń.

Art. 11. Zarząd obowiązany jest przedstawiać wspólnikom corocznie bilans i sprawozdanie. W bilansie winien być podany majątek spółki według rzeczywistej wartości w chwili sporządzania bilansu wszakże nie wyżej cen nabycia lub kosztów produkcji, z uwzględ, nieniem zużycia. Koszty organizacji jako aktywa spółki figurować nie mogą.

Bilanse spółek, których kapitał przekracza 20.000 złotych[1]), jakoteż spółek, które mają za przedmiot transport, ubezpieczenie, prze-

[1]) P. przyp. tłum. na str. 290.

chowywanie ruchomości, pożyczki na zastaw lub interesy bankierskie, winny być ogłaszane (art. 8 ust. o rej. handl.).

Art. 12. Zgromadzenia wspólników są zwyczajne i nadzwyczajne.

Zgromadzenia zwyczajne winny odbywać się corocznie w ciągu pierwszych 4-ch miesięcy każdego roku operacyjnego.

Przedmiotem ich jest:

1) zatwierdzanie sprawozdania z czynności zarządu,
2) ustalanie rocznego bilansu,
3) podział zysków,

ponadto, o ile umowa nie stanowi inaczej:

4) zbycie, nabycie i ścieśnienie lub obciążenie nieruchomości i praw hipotekowanych,
5) zbycie przedsiębiorstwa,
6) ustanawianie i odwoływanie członków zarządu i prokurentów,
7) decyzja w przedmiocie wszczęcia poszukiwań przeciw członkom zarządu lub wspólnikom oraz ustanawianie pełnomocników do wykonywania powyższych czynności,
8) rozwiązanie spółki,
9) wreszcie wszelkie inne sprawy, przedstawione przez zarząd lub wspólników.

Zgromadzenia nadzwyczajne zwoływane będą w razie potrzeby.

Art. 13. Jeżeli straty pociągnęły obniżenie kapitału zakładowego do połowy lub z powodu poniesionych strat okaże się konieczność rozwiązania spółki, uzupełnienia lub obniżenia kapitału zakładowego, zarząd obowiązany jest zwołać natychmiast zgromadzenie w celu powzięcia tego rodzaju uchwał.

Art. 14. Zgromadzenia zwołują zarządcy.

W razie, jeżeli zarząd zgromadzenia zwołać nie chce lub nie może, uprawnieni są do zwołania wspólnicy, reprezentujący przynajmniej $^1/_{10}$ kapitału zakładowego, lub nawet jeden wspólnik na podstawie upoważnienia sędziego rejestrowego, jeżeli ten uzna, że zachodzą ważne i uzasadnione powody.

Zwołanie następuje przez zawiadomienie każdego wspólnika lub wyznaczonego przez niego zastępcy listem poleconym pod adresem, wskazanym w aktach rejestrowych, z podaniem terminu zgromadzenia i porządku dziennego w ten sposób, żeby między wysłaniem listu a terminem zgromadzenia upłynęło przynajmniej dni 14.

Zwołanie zebrania wspólników, w braku innych postanowień umowy, może być dokonane przez większość zarządców nawet wbrew zdaniu mniejszości, jak to wynika z art. 14 dekretu o sp. z ogr. odp. w związku z art. 17 ust. 2, który w drodze analogji ma tutaj zastosowanie. (S. N. 77/29).

Art. 15. Wspólnicy mogą wykonywać swoje prawa uczestniczenia w zgromadzeniach już to osobiście albo przez pełnomocników, już też, o ile umowa spółki nie stanowi inaczej, przez przesłanie głosu z oświadczeniem pisemnem co do przedmiotów, będących na porządku dziennym zgromadzenia.

Pełnomocnik musi złożyć pisemne pełnomocnictwo.

Art. 16. Uchwały, powzięte na zgromadzeniu, zwołanym w sposób nieprawidłowy, albo też dotyczące przedmiotów, nieobjętych porządkiem dziennym, stają się prawomocnemi tylko wówczas, jeżeli wszyscy wspólnicy uczestniczyli w zgromadzeniu (art. 15), albo też wyrazili swoją zgodę pisemnie.

Art. 17. Każdy udział daje prawo do jednego głosu, o ile umowa nie stanowi inaczej.

Uchwały na zgromadzeniu zapadają większością głosów.

Uchwały w przedmiocie wszelkich zmian umowy spółki, w szczególności w przedmiocie podwyższenia i obniżenia kapitału zakładowego, przedłużenia terminu do wpłaty udziału, oraz w przedmiocie rozwiązania spółki — zapadają głosami spólników, reprezentujących przynajmniej $^3/_4$ głosów.

Zobowiązanie spólnika do świadczeń ponad pierwotną umowę może nastąpić tylko za zgodą piśmienną.

Wspólnik nie ma prawa głosu przy rozstrzyganiu spraw, wynikających z jego stosunku do spółki.

Art. 18. W razie uchwalenia przez wspólników podwyższenia kapitału zakładowego mają odpowiednie zastosowanie przepisy o wpłacie udziałów pierwotnych.

Uchwały o obniżeniu kapitału zakładowego stają się prawomocne po upływie 6-iu miesięcy od daty ich ogłoszenia w dzienniku urzędowym. W razie sprzeciwu ze strony wierzyciela spółki przed upływem powyższego terminu, uchwały stają się prawomocne dopiero po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu (art. 615 u. p. c.) wierzyciela, sprzeciwiającego się.

Art. 19. Wspólnicy, reprezentujący przynajmniej $^1/_{10}$ kapitału zakładowego, mają prawo:

1) żądać od sędziego rejestrowego zbadania na swój koszt ksiąg przez biegłych, którzy złożą mu swoją opinję na piśmie, ewentualnie także na osobnem posiedzeniu z obowiązkiem przywołania osób interesowanych;

2) żądać w ciągu 2 miesięcy od powzięcia uchwały, co do której w ciągu 7 dni zgłosili sprzeciw listem poleconym, jej unieważnienia w drodze powództwa.

Sąd okręgowy lub sędzia rejestrowy uwzględni żądania powyższe, jeśli zachodzą słuszne i uzasadnione ku temu powody.

1. Nieważną z mocy samego prawa może być taka tylko uchwała udziałowców spółki z ogr. odp., która sprzeciwia się porządkowi publicznemu, wszelkie zaś inne uchwały, dotyczące obrazy praw udziałowców, mogą być jedynie unieważniane na skutek skargi, zgłoszonej z zachowaniem przepisów art. 19 ust. 1 p. 2 dekretu o sp. z ogr. odp. (S. N. 37/31).

2. Zaskarżenie uchwały walnego zgromadzenia wspólników nie może być poczytywane za obojętne przy podejmowaniu, w toku procesu, w tymże przedmiocie nowych uchwał, któreby w swoim wyniku miały prowa-

dzić do zniweczenia skutków wyroku, mającego zapaść na skutek zaskarżenia pierwszej uchwały, skutki te bowiem mają wsteczne działanie i tamują wszelkie poczynania w kierunku ponowienia czynności, będącej przedmiotem sporu i uznanej następnie za niezgodną z prawem. (S. N. 77/29).

3. Niema podstawy do uznania, by dla możności zaskarżenia uchwały udziałowiec winien był, niezależnie od zgłoszonego do protokółu sprzeciwu, wnieść w ciągu siedmiu dni sprzeciw pismem poleconym; jednak z istoty swej sprzeciw może nastąpić dopiero po zapadnięciu, a co zatem idzie zaprotokółowaniu odnośnej uchwały, w przeciwnym bowiem razie mogłaby powstać wątpliwość, czy nie zachodzi jedynie różnica zdań i opieranie się udziałowca przeciwko powzięciu wbrew jego woli zamierzonej uchwały, co rzecz prosta nie wyklucza następnego podporządkowania się zapadłej uchwale. (S. N. 37/31).

Art. 20. Umowa spółki może zawierać postanowienia, określające surowsze wymogi co do odpowiedzialności wspólników i zarządców, co do zbywania udziałów, potrzebnej do ważności uchwał większości głosów, układania bilansów, również postanowienia w przedmiocie rozszerzenia praw mniejszości (art. 19), wreszcie postanowienia, w ustawie tej nie przewidziane, o ile nie pozostają z nią w sprzeczności, w szczególności: o radzie nadzorczej, o kontroli zarządu przez wspólników i o powodach do rozwiązania spółki.

Ważny jest warunek w umowie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o nadaniu walnemu zgromadzeniu wspólników władzy wykluczenia wspólnika w razie dopuszczenia się przezeń nadużyć na szkodę spółki, w spółce bowiem z ograniczoną odpowiedzialnością, liczącej się ze współpracą osobistą wspólników przy prowadzeniu przedsiębiorstwa spółkowego (art. 2 dekretu), przymioty osobiste i zachowanie się wspólników muszą odgrywać wybitną rolę. (S. N. 79/30).

Ustawa z dnia 13 listopada 1923 r. w przedmiocie niektórych zmian w dekrecie z dnia 8 lutego 1919 r. o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz. P. P. P. Nr. 15, poz. 201) i dekrecie z dnia 7 lutego 1919 r. o rejestrze handlowym (Dz. P. P. P. Nr. 14, poz. 164). (Dz. U. Nr. 126, poz. 1019).

Art. 1. Dekret z dnia 8 lutego 1919 r. o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 201) ulega następującym zmianom:[1])

Art. 3. Ustawa niniejsza obowiązuje na obszarze całego b. zaboru rosyjskiego i zyskuje moc obowiązującą w przeciągu 10 dni od daty jej ogłoszenia[2]). Jednocześnie rozciąga się na Ziemię Wileńską oraz na województwa: nowogródzkie, poleskie, wołyńskie i powiaty: białostocki, bielski, sokólski, grodzieński i wołkowyski województwa białostockiego — moc obowiązującą dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz. Pr. P. P. Nr. 15 poz. 201) wraz z wydanemi w jego rozwinięciu i uzupełnieniu postanowieniami i rozporządzeniami.

[1]) Zmiany zostały uwzględnione w tekście powyżej zamieszczonego dekretu z dn. 8 lutego 1919 r. poz. 201.

[2]) Ustawa ogłoszona została dn. 12 grudnia 1923 r.

2140. *Spółki akcyjne mogą mieć za zadanie wprowadzenie w życie wszelkiego, niczyjej wyłącznej własności niestanowiącego wynalazku lub przedsięwzięcia pożytecznego w dziedzinie nauki, sztuki, rzemiosła, żeglugi, handlu i przemysłu wogóle. Lecz żadnej spółki akcyjnej nie wolno założyć bez osobnego zezwolenia rządu.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 2.

2141. *Rząd, według uznania swego, udziela na założenie spółki akcyjnej zezwoleń w trojakiej postaci: bądź,*

1) udziela zwykłego zezwolenia na założenie spółki, bez przyznania jej jakichkolwiek odstępstw od trybu ogólnego; bądź

2) przyznaje jej jednocześnie pewne uprawnienia szczególne, w postaci czasowych odstępstw od przepisów ogólnych, jak np. ulgi podatkowe, co do powinności, i t. p., bądź wreszcie

3) nadaje spółce przywilej czyli wyłączne prawo działania, z zabronieniem na pewien okres wszystkim innym osobom prowadzenia takiego przedsiębiorstwa.

Tamże, art. 3.

2142. *Zezwolenie na założenie spółki, niezależnie od postaci, w jakiej go udzielono, nie obejmuje gwarancji rządu co do pomyślnego wyniku przedsiębiorstwa.*

Tamże, art. 4.

2143. *Wszystkie wogóle spółki ze względu na przedmiot przedsiębiorstwa i sposób wykonania dzielą się na dwa rodzaje główne:*

1) spółki, których przedsiębiorstwo z charakteru swego wymaga szczególnej pomocy naukowej, sztuki, zabiegów technicznych i wydatków na wstępne urządzenie zakładów, maszyn i t. p., jak naprzykład spółki dla budowy kolei żelaznych, wewnętrznych dróg komunikacji wodnej, wodociągów i t. d., oraz

2) spółki dla takich przedsiębiorstw lub wynalazków, przy których nie są przewidywane powyższe warunki szczególne, albo takie, których dochodowość powstaje niezwłocznie po złożeniu kapitału zakładowego, bez przygotowawczych budowli lub robót i bez szczególnego ryzyka przy wprowadzeniu w życie poczynań spółki, — jak naprzykład: spółki ubezpieczeniowe i tym podobne zakłady.

Tamże, art. 5.

2144. *Rząd udziela, według uznania swego, zezwolenia z przywilejem wyłączności tylko spółkom pierwszego rodzaju; spółkom rodzaju drugiego udziela się bądź zezwolenia zwykłego, bądź przyznaje się im pewne uprawnienia szczególne (art. 2143).*

Tamże, art. 6.

2145. *Jeżeli spółka pragnie otrzymać przywilej wyłączny na eksploatację nowego wynalazku, dokonanego w Rosji lub wprowadzonego do nas z obcych krajów, to podanie o udzielenie zezwolenia na założenie*

spółki poprzedzić musi prośba o przyznanie patentu na sam wynalazek, trybem, wyłuszczonym w Ustawie o przemyśle fabrycznym i rzemieślniczym. Rząd może rozciągnąć działanie tego patentu na spółkę tylko w takim przypadku, gdy zostanie na nią przelany zapomocą aktu, w trybie należytym sporządzonego. Przeto osoba, która uzyskała patent na nowy wynalazek, jeżeli pragnie urzeczywistnić go przy pomocy spółki już istniejącej lub w tym celu zakładanej, powinna przedewszystkiem przelać na nią swój patent, zadawalniając się następnie osobiście prawami ogólnemi założyciela spółki albo zwykłego akcjonarjusza.

1836 gr. 6 (9763) art. 7; 1896 maj. 20 (12965) op. R. P. V, VI; ust.

2146. *Spółki zakłada się, zależnie od rodzaju przedsiębiorstwa, bądź na czas nieograniczony, bądź na pewien termin, określony w poszczególnych ich statutach. Wszelako uprawnienia szczególne i przywilej wyłączny nie bywają udzielane spółkom inaczej, jak terminowo, a przytem określenie czasu ich trwania zależy również od rodzaju przedsiębiorstwa, od rozmiaru związanych z niem nakładów wstępnych, od większego lub mniejszego ryzyka i t. d. Rozumie się przytem:*

1) że jeżeli zadaniem spółki jest eksploatacja jakiegokolwiek wynalazku nowego, to udzielany jej przywilej wyłącznej działalności nie może trwać dłużej, aniżeli sam patent na wynalazek, wydany jej lub na nią przelany;

2) że i po tym terminie dalsze istnienie spółki nie jest zabronione, wszakże już bez przywileju wyłącznego, i

3) że jeżeli statut szczególny spółki ogranicza samo jej istnienie do pewnego terminu, to po tegoż upływie nie jest zabronione, aby walne zgromadzenie akcjonarjuszów wystąpiło do rządu z prośbą o zezwolenie na dalszą działalność spółki, na czas określony lub nieograniczony.

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 8.

2147. *Udzielony spółce przywilej wyłączności, po upływie jego terminu, nie może być ani odnowiony, ani przedłużony.*

Tamże, art. 9.

2148. *Każda spółka powinna być założona pod określoną nazwą, zapożyczoną od przedmiotu lub charakteru jej przedsiębiorstwa.*

Tamże, art. 10.

2149. Uchylony.

1898 czer. 8 (15601) op. R. P., VII.

2150. *Jeżeli spółka ma za zadanie urządzenie takich zakładów, których bliskość szkodliwą być może dla sąsiednich budynków lub mieszkańców, to pozwoleń na tego rodzaju zakłady udziela się z zastosowaniem wszystkich tych ograniczeń i środków ostrożności, jakie ustawy już przewidują lub w przyszłości przewidywać będą co do*

rozmieszczenia i urządzenia w miastach prywatnych zakładów przemysłowych, fabryk, manufaktur i innych przedsiębiorstw.

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 12.

2151. *Zakładanie spółek, których cel jest oczywiście fantastyczny lub sprzeciwia się prawu, moralności, uczciwości kupieckiej i ładowi społecznemu albo wreszcie naraża na poważny uszczerbek dochody Państwa lub przemysł na straty — jest zupełnie zabronione.*

Tamże, art. 13.

2152. *Spółka, która uzyskała przywilej wyłączny, nie ma prawa połączyć się z inną spółką akcyjną lub odstąpić jej swój przywilej bez specjalnego w tym przedmiocie zezwolenia rządu.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 14.

2153. *Spółka, dla której przepisy zostały już raz przez rząd zatwierdzone, nie ma prawa rozciągać swej działalności poza zakreślone jej granice ani też wprowadzać żadnych zmian do przepisów swoich, bez nowego zezwolenia rządu, prócz tych artykułów, dotyczących szczegółów postępowania i t. p., które statut jej zezwala stosownie do wyników doświadczenia zmienić na mocy postanowienia zarządu spółki lub uchwały walnego zgromadzenia jej akcjonarjuszów.*

Tamże, art. 15.

UWAGA 1. Ministrom i Głównozarządzającym działów szczególnych, w których właściwości mogą być założone lub już istnieją spółki akcyjne lub udziałowe, służy prawo zatwierdzania, w porozumieniu z Ministrem Handlu i Przemysłu, takich zmian statutów, które dotyczą: siedziby zarządu; liczby członków zarządu i terminu ich wyboru; ilości akcyj lub udziałów, składanych przez członków zarządu i dyrektora zarządzającego do kasy spółki przy objęciu urzędu; sposobu zamieszczania ustępujących dyrektorów; trybu wyboru przewodniczącego zarządu; prowadzenia korespondencji w sprawach spółki i podpisywania dokumentów; terminów zwoływania obowiązkowych posiedzeń zarządu; sposobu obliczania roku sprawozdawczego; terminów składania sprawozdań rocznych; terminów zwoływania dorocznych zwyczajnych zgromadzeń walnych; trybu zwoływania nadzwyczajnych zgromadzeń walnych; ilości akcyj lub udziałów, dających prawo do głosu na zgromadzeniach walnych; terminu, od którego otrzymują prawo głosu nowi właściciele akcyj lub udziałów; terminu zgłaszania zarządowi wniosków właścicieli akcyj lub udziałów i trybu podpisywania protokółów zgromadzeń walnych.

1886 gr. 12 (4090) post. Kom. Min.; 1905 paźdz. 27 (26851) Uk. im., art. 1.

UWAGA 2. Ministrom i Głównozarządzającym działów szczególnych służy prawo własną władzą zezwalać na wprowadzenie do statutów spółek akcyjnych lub udziałowych albo na wykreślenie z nich postanowienia o obowiązku akcjonarjuszów lub udziałowców, którzy pragną odprzedać posiadane akcje lub udziały i nie znajdują nabywców śród pozostałych akcjonarjuszów lub udziałowców, zawiadamiania o tem zarządu, bez prawa następnie do pewnego terminu odstąpienia akcyj lub udziałów w obce ręce.

1897 lut. 15 (13736) post. Kom. Min.

UWAGA 3. Ministrowi Handlu i Przemysłu służy prawo własną władzą zmieniać na wniosek spółek akcyjnych zawarte w statutach ich postanowienia o trybie amortyzacji majątku.

1904 lip. 3 (24893) post. Kom. Min., 1905 paźdz. 27 (26851) Uk. im., art. 1.

2154. *Jeżeli w terminie, oznaczonym przez statut spółki do zapisywania się i wpłaty na akcje, cała ilość akcyj nie będzie subskrybowana lub też pieniądze, które powinny były być wpłacone, w terminie tym nie będą uiszczone w całości, założyciele zaś nie zechcą, a w myśl statutu nie będą obowiązani przejąć pozostałych akcyj, tedy spółkę uznaje się za niedoszłą do skutku, przywilej zaś, o ile był przyznany, za wygasły. Wyłącza się z tego przepisu takie przypadki, gdy za wspólną zgodą akcjonarjuszów uznanem będzie za możliwe bądź ograniczyć się do kapitału rzeczywiście zebranego, bądź odpowiednio do niego zmniejszyć przedsiębiorstwo same; jedno i drugie nastąpić może jednakowoż tylko na mocy nowego zezwolenia rządu.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 16.

UWAGA. Ministrom i Głównozarządzającym działów szczególnych służy prawo we własnym zakresie zezwalać na przedłużenie terminów do zebrania kapitałów zakładowych spółek akcyjnych (a), nie więcej jednak niż trzy razy dla każdego przedsiębiorstwa, a przytem prolongaty te nie mogą być dłuższe niż sześć miesięcy każdorazowo. O każdej udzielonej prolongacie na wniosek właściwego Ministerstwa Senat Rządzący poda do wiadomości powszechnej, ponadto założyciele spółki obowiązani są obwieścić we wskazanych w statucie jej dziennikach (b).

(a) 1897 lut. 15 (13736) post. Kom. Min. — (b) 1893 maj 28 (9678) post. Kom. Min.

2155. *Istnienie spółek, które działalność swoją już rozpoczęły, tak posiadających przywilej wyłączności lub szczególne uprawnienia, jak i tych, które otrzymały tylko zezwolenie, ustaje bądź przez upływ terminu, określonego w statucie, o ile nie było odmiennej uchwały walnego zgromadzenia akcjonarjuszów, bądź nawet przed upływem tego terminu, jeżeli uchwała walnego zgromadzenia akcjonarjuszów uzna dalsze istnienie przedsiębiorstwa spółki za niemożliwe lub zbędne, a zobowiązania, zaciągnięte przez nią wobec publiczności lub osób poszczególnych, z natury swej nie przeszkodzą jej rozwiązaniu.*

1836 gr. 6 (9763) art. 17.

2156. *W razie rozwiązania towarzystwa udzielone mu uprawnienia szczególne lub przywilej wyłączności ustają jednocześnie z jego rozwiązaniem, chociażby termin, na jaki były udzielone, jeszcze nie upłynął; lecz moc przywileju i uprawnień szczególnych i wyłącznych ustaje nawet przed upływem ich terminu wskutek nieuruchomienia przedsiębiorstwa spółki w terminie oznaczonym w jej statucie, o ile, jednakże, zostanie udowodnione, iż była w tem wyraźna, niepodlegająca żadnej wątpliwości wina samej spółki, i o ile okaże się niemożliwem odroczenie terminu bez szkody dla ogółu lub bez obrazy praw osób trzecich.*

Tamże, art. 18.

2157. *We wszystkich powyższych przypadkach ustania przywilejów i uprawnień szczególnych lub rozwiązania spółek ogłoszenia urzędowego dokonywa się, na wniosek właściwego Ministerstwa lub Zarządu Głównego, za pośrednictwem Senatu Rządzącego, a ponadto spółka bezpośrednio przez ogłoszenie w dziennikach podaje o tem do wiadomości akcjonarjuszów i innych osób w jej sprawach zainteresowanych.*

Tamże, art. 19.

II. Warunki szczególne co do składu i trybu działania spółek.

2158. *Skład i tryb działania każdej spółki, zakładanej według przepisów, wyłuszczonych w artykułach 2139 i następnych, zależą od pewnych warunków, których rozwinięcie i dalsze dostosowanie do charakteru i potrzeb przedsiębiorstwa stanowią przedmiot jej statutu. W celu ochrony akcjonarjuszów i publiczności za podstawę warunków tych przyjęte być winny następujące ograniczenia i przepisy ogólne.*

1836 gr. 6 (9763) ust. art. 20.

UWAGA 1. Tytułem zarządzenia tymczasowego, do czasu wydania ustawy ogólnej o spółkach akcyjnych, w przedmiocie organizacji i zwoływania walnych zgromadzeń i komisyj rewizyjnych akcyjnych instytucyj kredytowych, towarzystw handlowych i przemysłowych (z wyjątkiem towarzystw kolei żelaznych) i spółek udziałowych (prócz tych, których udziały nie są notowane na giełdzie) oraz akcyjnych towarzystw ubezpieczeń, wydane zostały przepisy, załączone do niniejszego.

1901 gr. 21 (20874) post. Kom. Min. I, II.

UWAGA 2. Zarządy towarzystw kolei żelaznych obowiązane są:

1) o zwołaniu walnych zgromadzeń akcjonarjuszów zamieszczać trzykrotne ogłoszenia w Gońcu Rządowym („Prawitielstwiennyj Wiestnik"), oprócz obwieszczeń w dziennikach, wskazanych w statutach spółek, oraz tych, które stosownie do udzielonych w statutach spółek uprawnień zarządom, wybrane będą przez same zarządy, i

2) w obwieszczeniach tych wskazywać porządek dzienny zgromadzenia i podawać do wiadomości akcjonarjuszów, że o dacie walnego zgromadzenia nastąpi osobne ogłoszenie; po wydrukowaniu w Gońcu Urzędowym („Prawitielstwiennyj Wiestnik") trzeciego obwieszczenia, zamieścić w temże piśmie oraz w tych wszystkich dziennikach, w których zamieszczone były ogłoszenia przedwstępne, obwieszczenie o dacie walnego zgromadzenia, obliczając termin ten od daty trzeciego obwieszczenia w Gońcu Rządowym („Prawitielstwiennyj Wiestnik"), przy uwzględnieniu wskazanej w statucie każdej spółki najmniejszej ilości dni, jaka musi upłynąć między obwieszczeniem o zwołaniu walnego zgromadzenia a jego terminem.

Jeżeli obliczony w ten sposób termin wypadnie na dzień Nowego Roku, Zwiastowania, Bożego Narodzenia, pierwsze trzy dni Wielkiejnocy, Zielonych Świątek, dzień imienin lub urodzin Cesarza, Cesarzowej lub Następcy tronu, wstąpienia na tron lub koronacji, to termin zgromadzenia wyznacza się na następny po tych świętach dzień.

1889 listopad 17 (6357) post. Kom. Min.

a) Termin uruchomienia przedsiębiorstwa.

2159. *Jeżeli dla spółki uprasza się o szczególne uprawnienia lub przywilej wyłączności, ze względu zaś na rodzaj przedsiębiorstwa (jak naprzykład przy budowie wodociągów, kolei i in.) nie może ona przystąpić do bezpośredniej swej działalności przed zbudowaniem samych zakładów, maszyn i t. p., założyciele obowiązani są w statucie samym wyznaczyć termin, w ciągu którego przedsiębiorstwo spółki powinno być koniecznie uruchomione całkowicie przez wykończenie tych przedwstępnych urządzeń. Jeżeli po upływie tego terminu właściwe Ministerstwo lub Zarząd Główny otrzyma zaświadczenie urzędowe, że spółka nie wykonała swego zobowiązania, to wydaje na mocy artykułów 2156 i 2157 zarządzenia o ustaniu lub też prolongacie przywileju i szczególnych uprawnień.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 21.

b) Forma i cena akcyj, tryb podziału i przelewu tychże.

2160. *We wszystkich bez wyjątku spółkach, założonych po wydaniu ustawy z dn. 6 grudnia 1836 roku (9763), dozwolony jest tylko jeden rodzaj akcyj, mianowicie: z dokładnem oznaczeniem na nich odbiorcy, przy wymienieniu godności lub rangi, imienia, imienia ojca i nazwiska. Akcje bezimienne są zakazane. Cenę akcyj określa dla każdej spółki oddzielnie jej statut.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 22.

UWAGA 1. W statutach niektórych spółek akcyjnych dopuszczone zostały odstępstwa od przepisów ogólnych, wyłuszczonych w artykule niniejszym (2160) i następnych.

UWAGA 2. Ministrowi Skarbu służy prawo przy udzielaniu spółkom akcyjnym i udziałowym zezwoleń na realizację obligacyj ich na rynkach zagranicznych zmieniać we własnym zakresie oznaczoną w statutach tych spółek cenę nominalną obligacyj na wniosek tych spółek, z zastrzeżeniem, że nie może ona być niższa od dwustu pięćdziesięciu franków.

1900 kw. 11 (18401) post. Kom. Min.

2161. *Ustalona cena akcji wpłaca się w zależności od właściwości i potrzeb przedsiębiorstwa, bądź w całości jednorazowo przy samem otwarciu towarzystwa, bądź częściami, w terminach określonych. W towarzystwach, gdzie cały kapitał zakładowy niezbędny jest od samego początku dla powodzenia przedsiębiorstwa i dla umożliwienia dokładnego na czas wykonania zobowiązań towarzystwa wobec publiczności w całym ich zakresie, wymaga się koniecznie pełnej wpłaty przy samem ich otwarciu. We wszystkich zaś innych towarzystwach, gdzie potrzebne są i wystarczają tylko części kapitału zakładowego, dopuszczane są, w terminach do tego wyznaczonych i wpłaty częściowe.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 23.

UWAGA. Ministrom i Głównozarządzającym szczególnych działów służy prawo we własnym zakresie zamieniać przepisaną statutami spółek akcyjnych jednorazową wpłatę akcyj i udziałów na częściową, pod warunkiem, że początkowa wpłata na akcje lub udziały nie może być mniejszą niż czterdzieści procentów wartości ich nominalnej.

1897 lut. 15 (13736) post. Kom. Min.

2162. *Termin i wysokość początkowej wpłaty częściowej za akcje określa statut spółki. Wyznaczenie terminów i wysokości następnych wpłat częściowych, gdy będą one określone stosownie do rozwoju przedsiębiorstwa, należy do zarządu spółki lub walnego zgromadzenia jej akcjonarjuszów, stosownie do tego, jak przewiduje statut. W tym przypadku o terminie i wysokości każdej wpłaty obwieszcza się w dziennikach przynajmniej na trzy miesiące przed terminem.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 24; 1853 gr. 28 (27810).

2163. *Przy dopuszczeniu wpłat częściowych z odbioru pierwszej wydaje się pokwitowanie, na którem zaznacza się następnie wszystkie dalsze wpłaty. Po uiszczeniu w całości ceny akcji, pokwitowanie zwraca się zarządowi spółki celem otrzymania samej akcji. Do tego zaś czasu pokwitowanie w zupełności zastępuje akcję i posiadacz jego korzysta ze wszystkich praw i ponosi wszystkie obowiązki akcjonarjusza; w żadnym atoli przypadku akcja nie może być wydana przed uiszczeniem całkowitej jej ceny. Pokwitowania bezimienne są zakazane.*

1836 gr. 6 (9763) art. 25.

2164. *Kto uchybi któregokolwiek z terminów, wyznaczonych dla wpłat na poczet ceny akcji, ten traci prawo do otrzymania akcji, wpłacone zaś przedtem kwoty stają się bezpowrotnie własnością spółki, której służy prawo zastąpienia unieważnionej w ten sposób akcji przez wypuszczenie nowej.*

Tamże, art. 26.

2165. *Założyciele spółki mają prawo wydzielić dla siebie pewną ilość akcyj, pod warunkiem:*

1) że nie może ona przekraczać jednej piątej części ogólnej ilości przeznaczonych do emisji akcyj, i

2) że wydzielone dla nich akcje będą wydzielone kolejno, począwszy od numeru pierwszego, i wpisane w porządku numerów do specjalnej sznurowej księgi akcyj, wydawanej założycielom na zasadach, wyłuszczonych w artykule następnym (2166), który określa również i tryb prowadzenia tej księgi.

Tamże, art. 27; 1853 gr. 28 (27810); 1870 czer. 16 (48498) ust., art. 2 p.f, zał.; art. 7.

2166. *Po wydzieleniu akcyj, przeznaczonych dla założycieli, pozostałe dzieli się pomiędzy życzących je nabyć w sposób następujący:*

1) Po otrzymaniu zezwolenia rządu i ogłoszeniu statutu spółki zamieszcza się w dziennikach obwieszczenie o ilości akcyj, przeznaczonych do rozdzielenia; o cenie ich, płatnej jednorazowo lub stopnio-

wo w terminach określonych; o dacie otwarcia i zamknięcia zapisów, wreszcie o ilości akcyj, jaką według statutu może otrzymać jedna osoba. Terminu zamknięcia zapisów nie wolno wyznaczyć przed upływem sześciu miesięcy, aby dać możność i zamiejscowym przyjęcia udziału w spółce.

2) Żądania akcyj, zgłaszane osobiście lub przez pocztę, wpisuje się do specjalnej księgi sznurowej trybem poniżej wyłuszczonym (p. 5);

3) Po upływie terminu zapisu dokonywa się przydziału akcyj w miarę żądania; ilości przydzielone wpisuje się do księgi akcyj trybem wyłuszczonym w punkcie 5, poczem zamieszcza się obwieszczenie o terminie uiszczenia pieniędzy i odbioru przez subskrybentów przydzielonych im akcyj lub też, gdy nie jest wymagana już przy pierwszej wpłacie cała cena akcyj, pokwitowań tymczasowych.

4) Założyciele prowadzić winni dwie księgi sznurowe: jedną — do zapisywania akcyj i zgłoszeń o nie, drugą — do wpisywania pobieranych za akcje kwot pieniężnych. Obie te księgi sprawione być muszą przez założycieli, którym koszt ich sporządzenia zwraca spółka po jej ostatecznem ukonstytuowaniu się. Księgi złożone być winny w zarządzie miejskim (lub odpowiadającym mu urzędzie samorządu miejskiego) celem opieczętowania, oparafowania i podpisania.

5) W księdze akcyj zapisuje się początkowo akcje wydzielone dla założycieli, poczynając od numeru pierwszego (art. 2165), następnie zaś w kolejności numerów akcje lub pokwitowania tymczasowe, wydawane innym osobom. Na stronach przeciwległych do tych, na których zapisane są akcje lub pokwitowania tymczasowe, zapisuje się zgłoszenia na akcje, w ich kolejności, z oznaczeniem godności lub rangi, imienia, imienia ojca i nazwiska oraz adresu subskrybentów.

6) Księgę pieniężną prowadzi się w sposób następujący: a) po stronie lewej od przegubu księgi wpisywane są w samym dniu odbioru kwoty, wpływające za akcje; przytem uznaniu założycieli pozostawia się zapisywanie każdego wpływu pod pozycją oddzielną lub też wpływu całodziennego pod jedną pozycją, ze wzmianką, za jakie mianowicie numery akcyj lub pokwitowań tymczasowych zostały wpłacone pieniądze; b) każdą pozycję oznacza się numerem kolejnym; c) każdą pozycję podpisują wszyscy założyciele, jako wspólnie odpowiedzialni za całość sum, a przeto zobowiązani do kontroli wzajemnej; d) na przeciwległych przychodowi stronach, zamiast rozchodu, pod oddzielnemi pozycjami zapisują się każdorazowo kwoty, wpłacane na imię spółki do instytucji kredytowej, stosownie do przepisów, poniżej w punkcie 7 wyłuszczonych, oznaczając przy każdej pozycji numer i datę rewersu, otrzymanego na wpłaconą kwotę.

7) Gdy wpływające za akcje lub pokwitowania kwoty przewyższą trzysta rubli, powinny być niezwłocznie, przy odezwach za podpisem wszystkich założycieli, odsyłane do którejkolwiek instytucji kredytowej na przechowanie za oprocentowaniem i pozostawać tam aż do zażądania ich na cel oznaczony w statucie.

8) Prowadzenie obu powyższych ksiąg sznurowych, w celu jednolitości ich prowadzenia, poleca się jednemu z założycieli, z wyboru pozostałych, lub gdy ich tylko jest dwóch, to przez losowanie lub za porozumieniem wzajemnem. Tenże założyciel obowiązany jest wydawać akcje i pokwitowania, otrzymywać za nie pieniądze i przechowywać kwity instytucyj kredytowych na złożone w nich sumy spółki, pod łączną odpowiedzialnością wszystkich założycieli, w razie jego niewypłacalności, za wszelkie pod tym względem uchybienia jego i czyny nieprawidłowe.

9) Założyciele obowiązani są dawać dostęp akcjonarjuszom do obu tych ksiąg, aby każdy kto życzy mógł naocznie przekonać się o tem, że księgi są w sposób należyty prowadzone. Akcjonarjuszom służy również prawo sprawdzania kwitów instytucyj kredytowych oraz gotowizny, znajdujących się u założycieli. Na takie sprawdzenie założyciele obowiązani są wyznaczyć określone godziny codzień, z wyjątkiem dni świąt kościelnych i państwowych oraz niedziel — i o tem ogłosić w pismach.

10) Niezależnie od sprawdzania ksiąg i kasy przez akcjonarjuszów, urząd, za którego podpisem wydane zostały założycielom księgi (p. 4), obowiązany jest przynajmniej raz na trzy miesiące brać do sprawdzenia obie rzeczone księgi sznurowe, znajdujące się u założycieli kwity instytucyj kredytowych i gotowiznę. Sprawdzenie to zresztą ograniczyć się powinno co do jednej księgi — do obliczenia akcyj wydanych, na co wskazuje liczba ostatniej z nich, a co do drugiej — sprawdzeniem, czy istotnie pobrana za akcje i wykazana w zamknięciu suma odpowiada wartości wszystkich wydanych akcyj lub otrzymanych za nie wpłat początkowych i czy kwoty te wpłacone zostały do instytucyj kredytowych; co do tego oraz co do całości sum gotówkowych, o ile są, urząd przekonywa się przez obliczenie kwitów i pieniędzy. Po sprawdzeniu, które zakończone być musi na jednem posiedzeniu, urząd czyni o tem w obu księgach krótkie wzmianki, że księgi w takiej-to dacie sprawdzone zostały przez taki-to urząd. Powyższy tryb sprawdzania stosować należy aż do utworzenia zarządu spółki, który, po odebraniu od założycieli ksiąg i funduszów w swoje zawiadywanie, obowiązany jest zawiadomić o tem urząd, który księgi wydał.

1836 gr. 6 (9763) ust. art. 28; 1853 gr. 28 (27810); 1866 kw. 13 (43183) przep., art. 1; 1870 czer. 16 (48498) ust., art. 2 p. f, zał.; art. 7; 1885 lut. 25 (2770) op. Rad. Pań. I, art. 2; 1889 list. 20 (6371) I, art. 2.

2167. *Akcjami i pokwitowaniami tymczasowemi o dokonanych wpłatach każdy posiadacz rozrządzać może swobodnie według uznania swego, narówni z wszelkim innym majątkiem swoim ruchomym, z następującem tylko ograniczeniem: akcję lub pokwitowanie tym-*

czasowe posiadacz może za życia odstąpić w inne ręce jedynie na mocy wzmianki na niej o przelewie, dokonywanej każdorazowo przez zarząd spółki. Jeżeli akcję ktokolwiek otrzyma z mocy testamentu lub w drodze sukcesji, to po złożeniu w tym przedmiocie prawem przepisanych dowodów, zarząd sam dokonywa na niej wzmianki o przelewie.

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 29; 1893 czer. 8 (9741) II.

2168. *Zastąpiony przez przepisy, wyłuszczone wyżej, w artykule 1674[1].*

c) Kapitał zapasowy i dywidenda.

2169. *Tworzenie w spółkach kapitału zapasowego jest dozwolone z zastrzeżeniem, że przeznaczona w tym celu część czystego zysku musi być wyraźnie określona bądź przez statut spółki, bądź przez uchwałę walnego zgromadzenia. Do tegoż zgromadzenia należy również i wyznaczenie dywidendy.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 30.

2170. *Jeżeli akcjonarjusz nie zgłosi się po odbiór przypadającej mu dywidendy, to kwota ta przechowuje się w kasie spółki aż do zażądania jej osobiście przez niego lub przez jego spadkobierców w ciągu l a t d z i e s i ę c i u; po upływie zaś d z i e s i ę c i u l a t bądź zalicza się do kapitału zapasowego, bądź idzie do podziału pomiędzy pozostałych akcjonarjuszów, stosownie do tego, jak to postanawia statut każdej spółki.*

Tamże, art. 31.

d) Prawa i odpowiedzialność akcjonarjuszów.

2171. *Prawo akcjonarjuszów do obecności, stosownie do ilości posiadanych przez każdego akcyj, na walnem zgromadzeniu spółki i brania udziału w jej obradach, liczbę głosów, jaka służy j e d n e j osobie w stosunku do posiadanych akcyj, oraz przypadki i tryb uczestniczenia pełnomocników akcjonarjuszów w zgromadzeniu walnem — określa oddzielnie statut każdej spółki (por. art. 2158, uw. 1).*

Tamże, art. 32.

2172. *Ponieważ odpowiedzialność spółki ogranicza się wyłącznie do kapitału jej zakładowego w akcjach, tedy w razie niepowodzenia przedsiębiorstwa spółkowego lub wytoczenia do spółki powództw, każdy akcjonarjusz, nie wyłączając nawet dyrektorów, odpowiada tylko wkładem swoim, który już przeszedł na własność spółki, a poza tem do żadnej odpowiedzialności osobistej ani do żadnych wpłat dodatkowych w sprawach spółki pociągany być nie może.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 33.

2173. *W razie niewypłacalności akcjonarjusza z tytułu należności skarbowych lub długów prywatnych, fundusz, wpłacony przez niego*

za akcje, pozostaje nietykalną własnością spółki; natomiast pozostające w jego ręku akcje, jako własność jego osobista, idą według przepisów ogólnych na zaspokojenie należnych od niego kwot, łącznie z przypadającemi na nie dochodami, które nie zostały jeszcze wypłacone.

Tamże, art. 34; 1864 list. 20 (41477) ust., art. 1072 — 1077.

e) Tryb organizacji wewnętrznej spółki.

2174. *Każdą spółką zarządzają z początku jej założyciele, następnie zaś zarząd spółki.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 35.

UWAGA. Dyrektorowie - zarządzający (lub odpowiadający im urzędnicy) instytucyj kredytowych nie mogą jednocześnie być dyrektorami - zarządzającymi spółek akcyjnych.

1901 gr. 21 (20874) post. Kom. Min., V.

2175. *Założyciele spółki prowadzą jej interesy dopóki spółka nie zostanie ostatecznie zorganizowana, t. j. dopóki nie będą rozebrane wszystkie akcje i wpłacone należne za nie sumy, w całości lub w wysokości pierwszej wpłaty częściowej. Następnie walne zgromadzenie akcjonarjuszów powołuje według własnego wyboru członków zarządu czyli dyrektorów, na których zresztą wybierani być mogą i pierwotni założyciele. Skład zarządu oraz terminy i tryb wyboru jego członków określają statuty szczególne.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 38.

2176. *Zarząd spółki, po dokonaniu rewizji ksiąg sznurowych założycieli, zachowuje je u siebie i przyjmuje od założycieli, według księgi pieniężnej, przechowywane przez nich w kwitach instytucyj kredytowych fundusze spółki; druga księga (akcyj) służy mu za podstawę informacyj o wydanych przez założycieli w swoim czasie akcjach lub pokwitowaniach. Z odbioru funduszów i dokonania rewizji ksiąg zarząd udziela założycielom pokwitowania.*

1853 gr. 28 (27810).

2177. *Nikomu, chociażby nawet w charakterze wynalazcy przedsiębiorstwa, założyciela pierwotnego i t. d., nie wolno przyznać prawa do ciągłego i niezmiennego zarządu sprawami towarzystwa.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 37.

2178. *Zarząd spółki prowadzi jej interesy i administruje funduszami wyłącznie na podstawie jej statutu, który powinien dokładnie określać, do jakiej wysokości zarząd może wydatkować pieniądze na potrzeby spółki bez potrzeby zwołania walnego zgromadzenia akcjonarjuszów. Żądania wydania sum, złożonych w instytucjach kredytowych, mogą być zaspokojone wówczas tylko, gdy są opatrzone podpisami przynajmniej t r z e c h członków zarządu. W tym celu, przy każdej zmianie dyrektorów lub członków zarządu, instytucja kredyto-*

wa, w której złożone są fundusze spółki, powinna być zawiadomiona za podpisem ustępujących dyrektorów o osobach nowoobranych na te stanowiska i otrzymać wzory ich podpisów. O zaszłych zmianach spółka ogłasza równocześnie w dziennikach.

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 38.

2178[1]. *Zarządy spółek akcyjnych i udziałowych za zgodą walnych zgromadzeń akcjonarjuszów lub udziałowców mogą upoważniać przez pełnomocnictwa szczególne agentów swoich lub pełnomocników do indosowania weksli w imieniu spółki. Pełnomocnictwa tego rodzaju powinny być podpisane przynajmniej przez dwóch dyrektorów lub członków zarządu i poświadczone w trybie przepisanym.*

1891 mar. 27 (7741).

2179. *W okolicznościcah niecierpiących zwłoki zarządowi może być przyznane prawo decydowania własną władzą spraw przekraczających kwotę, określoną w statucie, z zastrzeżeniem, że za potrzebę i skutki takich decyzyj członkowie zarządów osobiście są odpowiedzialni wobec walnego zgromadzenia akcjonarjuszów.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 39.

2180. *Postanowienia zarządu wykonywane są według zdania większości obecnych członków, lecz tylko wówczas, gdy więcej niż połowa ich będzie jednego zdania. Postanowienie, przyjęte więcej niż przez połowę obecnych członków zarządu, obowiązuje tak, jak gdyby wogóle wszyscy członkowie byli obecni i byli jednego zdania; jednakowoż tym, którzy się nie zgadzają z większością, służy prawo zaznaczenia w protokóle swego wniosku. Jeżeli się nie utworzy absolutnej większości głosów, czyli że mniej niż połowa obecnych członków będzie jednego zdania, to sporną kwestję przedkłada się do decyzji walnego zgromadzenia akcjonarjuszów.*

Tamże, art. 40.

2181. *Dyrektorowie spółek lub członkowie zarządów działają w charakterze jej pełnomocników, przeto za niezgodne z prawem zarządzenia lub nadużycie władzy ponoszą odpowiedzialność wobec spółki na ogólnych zasadach prawa.*

Tamże, art. 41.

2182. *Wszystkie przypadki, w których wymagane jest zezwolenie ogółu akcjonarjuszów, jak naprzykład: utworzenie kapitału zapasowego, rozpoznanie sprawozdania, wyznaczenie dywidendy, wybór nowych dyrektorów lub członków zarządu, wystąpienie do rządu o konieczne zmiany statutu, jak również decyzje w przedmiocie rozwiązania spółki lub dalszej jej działalności po upływie terminu i tym podobne kwestje, dokładnie oznaczone w statucie każdej spółki, powinny być rozważane i rozstrzygane na walnych zgromadzeniach akcjonarjuszów (por. art. 2158, uw. 1). O terminie tych zgromadzeń i o przed-*

miocie obrad akcjonarjusze zawiadamiani są zawczasu przez obwieszczenie w dziennikach.

Tamże, art. 42.

2183. *Wszelkie sprawy wniesione być mogą na walne zgromadzenie tylko za pośrednictwem zarządu towarzystwa; przeto gdyby którykolwiek akcjonarjusz miał postawić jakikolwiek wniosek dla pożytku spółki, to zwrócić się z nim musi do zarządu; ten zaś, o ile ze swej strony również uzna rzecz za pożyteczną i zasługującą na rozważenie ogółu, wnosi ją na rozpoznanie ogólnego zgromadzenia.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 43.

2184. *Uchwały walnego zgromadzenia mają moc obowiązującą ogół, jeżeli przyjęte zostały przynajmniej przez trzy czwarte obecnych na zgromadzeniu akcjonarjuszów, przy obliczeniu głosów według posiadanych akcyj w stosunku, jaki na mocy artykułu 2171 określony został w statucie spółki.*

Tamże, art. 44.

2184[1]. *W przypadkach, gdy walne zgromadzenie nie dojdzie do skutku wobec nieprzybycia wymaganej przez statut spółki liczby akcjonarjuszów lub gdy na prawnie odbytem zgromadzeniu walnem nie utworzy się większości głosów, wymaganej statutem spółki dla nadania uchwałom walnego zgromadzenia mocy obowiązującej, zarząd spółki, w celu rozważenia przedmiotów nierozstrzygniętych, zwołuje w trybie przepisanym zgromadzenie walne powtórne, które poczytuje się za prawomocne niezależnie od liczby obecnych akcjonarjuszów (por. art. 2158, uw. 1). Uchwały tego zgromadzenia zapadają zwykłą większością głosów.*

1894 lut. 22 (10374) I.

UWAGA. Ministrowi Handlu i Przemysłu służy prawo wprowadzenia przepisu, wyłuszczonego w artykule niniejszym (2184[1]), do już obowiązujących statutów spółek handlowych i przemysłowych, w razie zgłoszenia przez spółki próśb w tym przedmiocie.

1894 lut. 22 (10374) II; 1905 paźdz. 27 (26851) Uk. im., art. 1.

f) Sprawozdania.

2185. *Zarząd każdej spółki składa walnemu zgromadzeniu akcjonarjuszów ze swej działalności sprawozdania perjodyczne, których terminy określają poszczególne statuty. Sprawozdanie, wraz z protokułami, rachunkami i innemi odnośnemi dokumentami, powinno być zawczasu wyłożone w zarządzie do uprzedniego przejrzenia przez akcjonarjuszów. Zgromadzeniu walnemu służy prawo poddania sprawozdania również i rewizji szczególnej przez wybranych do tego delegatów, zwłaszcza gdy spółka posiada jakiekolwiek urządzenia specjalne i t. p. (por. art. 2158, uw. 1).*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 45.

2186. *Sprawozdania są podpisywane przez wszystkich członków zarządu i powinny zawierać:*

1) stan funduszów spółki;

2) rachunek ogólny przychodu i rozchodu w okresie sprawozdawczym;

3) rachunek szczegółowy kosztów administracji;

4) rachunek zysku czystego;

5) rachunek kapitału zapasowego, o ile istnieje, i

6) rachunek oddzielny urządzeń specjalnych i innych przedsiębiorstw, posiadanych przez spółkę.

1836 gr. 6 (9763) ust. art. 46.

2187. *Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykule 2138.*

g) Rozwiązanie spółki.

2188. *W razie rozwiązania spółki zarząd jej przystępuje przedewszystkiem do likwidacji jej interesów według trybu, ogólnie w przedsiębiorstwach handlowych przyjętego, i zarówno o przystąpieniu do likwidacji, jak i o jej zakończeniu podaje za pośrednictwem dzienników do wiadomości akcjonarjuszów oraz wszystkich osób obcych, mających styczność ze sprawami spółki. Nikt z akcjonarjuszów nie może atoli otrzymać zwrotu jakiejkolwiek części swego kapitału, dopóki spółka nie zdeponuje w którejkolwiek z państwowych instytucyj kredytowych kwoty, niezbędnej dla pokrycia wszystkich jej zobowiązań. Po spłaceniu tych zobowiązań, zarząd przystępuje również do zaspokojenia akcjonarjuszów, w miarę możności i pozostających w dyspozycji spółki sposobów.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 48.

UWAGA: Tryb likwidacji interesów towarzystw kolei żelaznych w razie wykupu należących do nich kolei, bez ogłoszenia towarzystwu upadłości, określony jest w przepisach, załączonych do niniejszego.

1892 maj 20 (8610).

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 28 marca 1928 r. o likwidacji mienia b. rosyjskich osób prawnych, (Dz. U. Nr. 38 poz. 377), z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych przez rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 21 października 1932 r. (Dz. U. Nr. 91 poz. 770).

Art. 6. 1. Bezzwłocznie po wyznaczeniu likwidator obejmie pod swój zarząd znajdujące się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mienie osoby prawnej, przystąpi do spisania inwentarza aktywów i pasywów oraz do sporządzenia bilansu.

2. Likwidator jest uprawniony do wszelkich czynności prawnych, zmierzających do ustalenia i zachowania przeznaczonego do likwidacji mienia, oraz do zastępstwa sądowego tak w sprawach spor-

nych, jak i postępowaniu niespornem, nie wyłączając postępowania hipotecznego, bez obowiązku składania pełnomocnictwa.

3. Likwidator jest obowiązany przedsięwziąć odpowiednie kroki w celu ściągnięcia wszelkich wymagalnych należności.

4. Wszelkie wpływy, po potrąceniu wydatków bieżących, likwidator składa na rachunek Komitetu do instytucji, wskazanej przez Ministra Skarbu.

Art. 7[1]) 1. Od chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia nie mogą być dokonywane żadne czynności prawne, dotyczące mienia, wskazanego w art. 1, z wyjątkiem aktów zwykłego zarządu; nie mogą być również ujawniane w wykazach hipotecznych i rejestrach wieczystych czynności uprzednio zawarte.

2. O przystąpieniu do likwidacji poda likwidator ostrzeżenie do ksiąg hipotecznych i rejestrów wieczystych nieruchomości lub kapitałów hipotekowanych, należących do osoby prawnej. Poda również ostrzeżenie do ksiąg i rejestrów nieruchomości lub kapitałów hipotekowanych, które w dniu 7 listopada 1917 roku należały do tejże osoby prawnej, chociażby, już przeszły w obce ręce, o ile należą jeszcze do bezpośrednich nabywców albo do ich spadkobierców.

3. W przypadkach, gdy Komitet uzna za wskazane, upoważni likwidatora do zażądania w drodze sądowej unieważnienia zdziałanych po dniu 7 listopada 1917 r. czynności, dotyczących likwidowanego mienia, w tej liczbie umów, przenoszących własność nieruchomości lub kapitałów hipotekowanych. Sąd uzna czynności te za nieważne, o ile zostały dokonane pod warunkami, które spowodowały znaczne zmniejszenie wartości likwidiwanej masy, połączone ze szkodą osób interesowanych. Prawa, nabyte w dobrej wierze, będą zachowane.

Postanowienie ustępu niniejszego w niczem nie ogranicza możności rozwiązania tych czynności lub uznania ich za nieważne z przyczyn, przewidzianych w ogólnych przepisach prawnych.

4. Wpisanie po dniu 7 listopada 1917 roku do ksiąg hipotecznych i rejestrów wieczystych wyroków i decyzyj sądowych przez wierzycieli osób prawnych, o których mowa w art. 1, a których mienie zostało przeznaczone do likwidacji, nie będzie miało skutków hipoteki sądowej, roszczenia zaś temi wyrokami zasądzone będą dołączone do ogółu wierzytelności i zaspokojone w sposób i pod warunkami, przewidzianemi w art. 8, 10, 13, 14 i 16.

5. Należności z wyroków, zapadłych przeciwko osobom prawnym, o których mowa w art. 1, nie będą mogły być ściągane w drodze egzekucji sądowej, lecz będą dołączone do ogółu wierzytelności

[1]) **Przyp. tłum.** Pierwotny tekst art. 7 ust. 1 i 3 podaliśmy pod art. 415 na str. 162 t. 1-go.

i zaspokojone w sposób i pod warunkami, przewidzianemi w art. 8, 9 (ust. 1 i 2), 10, 13, 14 i 16. Przepis ten nie dotyczy należności z tytułu zwykłego zarządu.

6. Przepisy, zawarte w ustępie pierwszym, nie stosują się do czynności zarządcy państwowego lub likwidatora mienia byłych rosyjskich instytucyj kredytu długoterminowego; mogą oni dokonywać wszelkich czynności, statutami tych instytucyj przewidzianych, z tytułu udzielonych pożyczek. W przypadku, gdy nieruchomość ziemska, obciążona taką pożyczką, zostanie nabyta przez Państwowy Bank Rolny lub będzie przy udziale tegoż Banku parcelowana, zarządca państwowy lub likwidator może wykreślić wierzytelność z ksiąg hipotecznych lub rejestrów wieczystych na żądanie Państwowego Banku Rolnego po otrzymaniu od tego Banku zobowiązania przejęcia do zapłacenia wynikłej z przerachowania należności byłej instytucji rosyjskiej wraz z kosztami administracyjnemi i innemi należnościami z zachowaniem warunków oprocentowania i umorzenia.

Art. 13. Sumy, otrzymane z realizacji aktywów, będą przeznaczone na uregulowanie pasywów według zasad ogólnych, przyczem będą zaspokojone przedewszystkiem ewentualne koszta licytacyjne oraz ustalone przez Komitet koszta likwidacji, po zaspokojeniu zaś wierzytelności, korzystających z hipoteki lub przywileju, będą uregulowane odszkodowania za nieszczęśliwe wypadki personelu likwidowanej osoby prawnej.

Art. 14. 1. Pozostałość, jaka się okaże po zaspokojeniu wierzytelności, wymienionych w poprzednim artykule, zostanie przeznaczona na uregulowanie należności obywateli polskich oraz takich należności obywateli obcych, które powstały na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej lub przypadają z tytułu umów, zawartych przez oddziały lub przedsiębiorstwa danej osoby prawnej na tym obszarze, o ile należności te zostały uznane w myśl artykułów 7, 8, 9 i 10.

2. Należności z umów zbiorowych ubezpieczeń od nieszczęśliwych wypadków, zawartych na zasadzie przepisów z 2/15 czerwca 1903 r. (Zb. Pr. i Rozp. Ros. Nr. 81, poz. 912), których wypłatę przejął Zakład Ubezpieczeń we Lwowie na mocy ustawy z dnia 30 stycznia 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 148), będą przekazane temu Zakładowi.

3. Należności, objęte niniejszym artykułem, w razie niemożności całkowitego ich zaspokojenia będą uregulowane stosunkowo.

W tym przypadku przy podziale brane będą pod uwagę tylko należności kapitałowe wraz z odsetkami, obliczonemi do dnia ogłoszenia uchwały o przystąpieniu do likwidacji, jeżeli odsetki zostały przyznane.

4. Podziału sum dokona Komitet.

Uchwała Komitetu, ustalająca stosunek sum, ulegających podziałowi, do zgłoszonych należności, zostanie podana do wiadomości publicznej przez ogłoszenie w Monitorze Polskim. Ogłoszenie powyższe zastępuje doręczenie uchwały osobom interesowanym.

Niema podstawy do dochodzenia z mienia, pozostałego po warszawskiej filji spółki akcyjnej rosyjskiej, której siedziba i władze mieściły się w Petersburgu, roszczenia z racji czynności, dokonanej z filją tej spółki w Kijowie, gdy nie udowodniono, iż czynność ta zwiększyła powyższe mienie; gdy bowiem rząd bolszewicki dekretami swemi znacjonalizował spółki akcyjne, usuwając ich władze, to siłą rzeczy spółki te utraciły możność przejawiania swej działalności, jako osoba prawna, a filje ich, zwłaszcza znajdujące się poza terytorjum, objętem przez władze bolszewickie, stały się z istoty swej jedynie pewnemi kompleksami mienia, o których dalszem przeznaczeniu decydowały ustawodawstwa miejscowe, lecz wobec wygaśnięcia więzi, łączącej owe filje z centralą oraz poprzez centralę jedne z drugiemi, upadła już możność dokonywania w poszczególnych filjach czynności wiążących dla mienia, znajdującego się w innych miejscowościach, a szczególniej w innem państwie, pełnomocnictwa zaś zarządców filji uległy siłą rzeczy ograniczeniu jedynie do czynności zachowawczych i zwykłego zarządu. (S. N. 216/29).

III. Tryb składania podań o założenie spółek i tryb rozpoznania tychże.

2189. *Podania o pozwolenie na założenie spółki akcyjnej składa się do tego Ministerstwa lub Zarządu Głównego, którego przeważnie dotyczy cel spółki. Do wspólnego rozpoznania zapraszani są również delegaci innych dykasteryj, w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 49.

UWAGA: Jeżeli ze względu na charakter przedsiębiorstwa, dla którego zakłada się spółkę, u Ministrów lub Głównozarządzających działów szczególnych powstanie wątpliwość co do tego, gdzie należy rozpoznać podanie, to spór w tym przedmiocie rozstrzyga Rada Ministrów.

Tamże, art. 49, uw.; 1906 kw. 23 (27804) Uk. im., V.

2190. *Do podania załącza się projekt statutu spółki, podpisany przez założycieli, jeśli zaś spółkę tworzy się w celu eksploatacji nowego wynalazku to, oprócz projektu statutu, należy załączyć: po-pierwsze, patent, udzielony na ten wynalazek, i po-drugie — akt przelewu tego patentu na rzecz spółki.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 50.

2191. *Projekt statutu zawierać powinien:*

1) istotę i cel przedsiębiorstwa oraz przewidywane stąd korzyści;

2) nazwę, którą ma przyjąć spółka i oznaczenie miasta lub miejscowości, gdzie ma być siedziba zarządu (art. 2148);

3) określenie kapitału spółki, ilości i ceny akcyj (art. 2160);

4) tryb utworzenia kapitału, t. j. czy zapomocą jednorazowego uiszczenia ceny akcyj, czy też zapomocą wpłat częściowych (art. 2161 — 2164);

5) sposób podziału akcyj, t. j. określenie ilości akcyj dla założycieli (art. 2165) i ilości akcyj, jaką jedna osoba ma prawo otrzymać (art. 2166);

6) tryb rozmieszczenia i przydziału akcyj oraz tryb przechowywania otrzymywanych za nie pieniędzy (art. 2166);

7) przywileje spółki, jeżeli o nie zabiega;

8) termin żądanego przywileju wyłączności lub uprawnień szczególnych i termin istnienia samej spółki, jeżeli zostaje on zgóry określony (art. 2146);

9) jeżeli spółka zabiega o przywilej wyłączności lub o uprawnienia szczególne, to określenie terminu, w ciągu którego zobowiązuje się uruchomić całkowicie swoje przedsiębiorstwo (art. 2159);

10) obowiązki, uprawnienia i odpowiedzialność spółki i jej akcjonarjuszów (art. 2171 — 2173);

11) tryb składania sprawozdań (art. 2185 i 2186);

12) tryb wyznaczania dywidendy i tworzenia kapitału zapasowego (art. 2169 i 2170);

13) tryb zarządzania sprawami spółki, ustrój, właściwość i zakres uprawnień zarządu i walnego zgromadzenia akcjonarjuszów (art. 2174 — 2184[1]) oraz wysokość wynagrodzenia dyrektorów za ich pracę, o ile zostaje specjalnie określone;

14) tryb rozpoznawania sporów (art. 2138 i uw.);

15) tryb rozwiązania i likwidacji spółki (art. 2188), i

16) wszelkie inne warunki, jakie będą potrzebne ze względu na charakter szczególny przedsiębiorstwa (art. 2158). Por. art. 2158, uw. 1.

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 51; 1853 gr. 28 (27810); 1898 czer. 8 (15601) ust.

2192. *Przy projekcie załącza się rysunki i plany, jeżeli bez nich projekt nie jest dość jasny.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 52.

2193. *Przy rozważaniu projektu Ministerstwo bierze pod uwagę:*

1) czy odpowiada on ustawom ogólnym oraz przepisom o spółkach, wyłuszczonym w oddziale niniejszym;

2) czy w stopniu dostatecznym zabezpiecza on prawa i interesy wszystkich osób, które zechcą przystąpić do spółki, i

3) czy przewidywane w projekcie warunki szczególne nie naruszają praw osoby trzeciej. Por. art. 2158, uw. 1.

Tamże, art. 53.

2194. *Ponadto, w razie zabiegów założycieli o przyznanie spółce uprawnień szczególnych lub prawa wyłączności, bierze się pod uwagę doniosłość przedsiębiorstwa, oczekiwany zeń pożytek dla państwa oraz wysokość kapitałów, niezbędnych dla osiągnięcia celu, i stosownie do tego określa się: o ile i na jaki okres czasu mogą być udzielone wyjednywane przywileje lub uprawnienia szczególne. W ten sam sposób należy rozstrzygnąć, czy spółka zasługuje na zwolnienie od wykupienia świadectwa przemysłowego i czy ze względu na charakter przedsiębiorstwa można zezwolić na częściową spłatę ceny akcyj, czy też należy wymagać jednorazowego jej uiszczenia.*

1836 gr. 6 (9763) ust. art. 53; 1898 czer. 8 (15601) ust.

2195. *Jeżeli się zdarzy, iż w tym samym przedmiocie jednocześnie złożone zostaną podania przez różne osoby, życzące utworzyć spółki do takiego samego przedsięwzięcia, i jeżeli założyciele zabiegać będą o przyznanie uprawnień szczególnych lub prawa wyłączności, to po rozważeniu ich projektów nadaje się bieg temu, który uznany będzie za najodpowiedniejszy i obiecujący najwięcej pożytku dla ogółu. Jeżeli zaś w projektach nie zachodzi różnic istotnych, to prawo na założenie spółki przyznaje się temu, kto wpierw złożył podanie.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 54.

2196. *Projekt statutu spółki, po rozważeniu go w ministerstwie i wprowadzeniu w porozumieniu z założycielami poprawek, bądź przesyła się wraz z wnioskiem Ministra do Rady Ministrów, jeżeli wymaganem jest tylko zezwolenie na założenie spółki, bądź skierowany zostaje w trybie ustawodawczym, gdy wyjednywane są wyjątki od ustaw obowiązujących.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 55; 1906 lut. 20 (27424) ust. org., art. 31 p. f; kw. 23 (27804) Uk. im., V; (27805) praw. zasad., art. 44.

2197. *Po nastąpieniu zezwolenia Cesarza na założenie spółki statut jej, w takiej postaci, w jakiej został zatwierdzony, po podpisaniu go ponownie przez założycieli, podlega wykonaniu i podaniu do wiadomości powszechnej, na wniosek Ministra, za pośrednictwem Senatu Rządzącego, a ponadto zostaje ogłoszony przez spółkę w dziennikach.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 56; 1906 lut. 20 (27424) ust. org., art. 31 p. f; kw. 23 (27804) Uk. im., V.

2198. *Projekt, któremu nie można nadać biegu z powodów, wymienionych w artykule 2151, zwraca się petentom bezpośrednio przez ministerstwo, bez potrzeby wyjednywania na to dalszego zezwolenia. W tym samym trybie zwraca się również projekty, w których założyciele nie zgodzą się na dokonanie wskazanych im na mocy ustaw (art. 2139—2197) poprawek, o ile zresztą ich sprzeciw nie będzie uznany za słuszny.*

1836 gr. 6 (9763) ust., art. 57.

ODDZIAŁ 3.

O spółkach pracowniczych („artelach"). [1])

2198[1]. Za spółki pracownicze („artele") uznawane są spółki, zawiązane w celu wykonywania określonych robót lub zajęć oraz do pełnienia służby i wykonywania obowiązków zapomocą pracy osobistej uczestników, na wspólny ich rachunek i z łączną ich poręką.

1902 czer. 1 (21550) ust., art. 1.

[1]) **Przyp. tłum.** Przepisy o „artelach" formalnie uchylone nie zostały (por. art. 130 Ustawy o spółdzielniach, zam. wyżej pod art. 2128), obecnie jednak, ze względu na przepis art. 117 tejże Ustawy, praktycznego zastosowania już mieć nie mogą.

2198[2] Spółki pracownicze („artele") zawiązują się na podstawie statutów lub na mocy obowiązujących przepisów o umowach.

Tamże, art. 2.

2198[3]. Do spółek pracowniczych („arteli") działających na podstawie statutów, stosują się przepisy, wyłuszczone w artykułach poniższych (2198[4]—2198[27]).

Tamże, art. 3.

2198[4]. Statuty spółek pracowniczych („arteli") składa się do zatwierdzenia właściwemu według siedziby zarządu spółki *gubernatorowi*. Zatwierdzone statuty są na mocy jego zarządzenia ogłaszane w miejscowym *Dzienniku Gubernjalnym*.

Tamże, art. 4.

2198[5]. Jeżeli *gubernator* będzie miał wątpliwości co do zatwierdzenia statutu, obowiązany będzie w terminie miesięcznym od daty złożenia statutu donieść o tem Ministrowi Handlu i Przemysłu, który rozstrzygnie napotkaną wątpliwość w porozumieniu z właściwemi władzami.

Tamże, art. 5; 1905 paźdz. 27 (26851) Uk. im., art. 1.

2198[6]. Statuty spółek pracowniczych, składane do zatwierdzenia, powinny być podpisane przez założycieli w liczbie przynajmniej pięciu i zawierać wyszczególnienie:

1) nazwy, celów i miejsca działalności spółki oraz terminu jej trwania, o ile zawiązuje się ją na pewien okres;

2) warunków przyjmowania członków i uczniów, praw ich i obowiązków, oraz trybu ich wystąpienia lub wykreślenia ze spółki;

3) warunków, trybu i zakresu korzystania przez spółkę z pracy najemnej;

4) trybu stosowania do członków spółki przepisów karnych i wysokości najwyższego wymiaru stosowanych do nich kar pieniężnych;

5) zakresu odpowiedzialności członków spółki za jej zobowiązania, jeżeli odpowiedzialność ta jest ograniczona (art. 2198[19]);

6) terminu i innych warunków wypłaty ustępującym lub wykreślanym członkom przypadających im od spółki sum oraz terminu trwania odpowiedzialności tych członków za zobowiązania spółki pracowniczej, jeżeli dla tej odpowiedzialności określa się termin dłuższy niż rok jeden (art. 2198[20]);

7) sposobu tworzenia, przechowywania i rozchodowania funduszów spóki;

8) sposobu wpłacania składek członkowskich; trybu pokrywania strat spółki;

9) trybu zarządzania sprawami spółki, z oznaczeniem sposobu powoływania zarządu, jego praw i obowiązków tudzież uprawnień i obowiązków jego członków i sposobu ich powoływania, trybu prowadzenia listy imiennej członków spółki pracowniczej i składu jej zarządu, sposobu rozstrzygania spraw na zgromadzeniach walnych i terminów zwoływania tych zgromadzeń, i

10) ogólnych zasad rachunkowości i sposobu likwidacji spraw spółki.

Do statutu mogą być włączone i inne postanowienia, nie sprzeczne z prawem.

1902 czer. 1 (21550) ust., art. 6.

2198[7]. Minister Handlu i Przemysłu w porozumieniu z odnośnemi władzami ogłosić może statuty wzorowe dla poszczególnych rodzajów spółek pracowniczych („arteli").

Tamże, art. 7; 1905 paźdz. 27 (26851), Uk. im., art. 1.

2198[8]. Po zatwierdzeniu statutu zgromadzenie walne członków spółki pracowniczej („arteli") uznaje ją za doszłą do skutku. O takiej uchwale zgromadzenia walnego donosi się *gubernatorowi*. Od chwili powzięcia uchwały powyższej spółce pracy („arteli") służą wszystkie prawa i ciążą na niej obowiązki, wyłuszczone w postanowieniach Oddziału niniejszego. [1])

1902 czer. 1 (21550) ust., art. 8.

2198[9]. Członkami spółki pracowniczej („arteli") mogą być osoby obojga płci, w wieku nie niżej lat siedemnastu. Liczby członków spółki pracowniczej nie ogranicza się.

Tamże, art. 9.

2198[10]. Osoby w wieku od siedemnastu lat do dwudziestu i jednego roku mogą być przyjmowane do spółek pracowniczych („arteli") na zasadach, określonych w statucie, lecz bez prawa brania udziału w zarządzaniu sprawami spółek.

Tamże, art. 10.

2198[11]. Tryb uczestniczenia członków spółek pracowniczych („arteli") osobistą swą pracą w pracach spółdzielni określa bądź statut, bądź walne zgromadzenie członków.

Tamże, art. 11.

---

[1]) **Przyp. tłum.** Patrz art. 11 Dekretu o rejestrze handlowym zamieszczony wyżej pod art. 2139.

2198[12]. Spółka pracownicza („artel") ma prawo nabywania majątku, zawierania umów i zobowiązań oraz obrony sądowej. Spółce pracowniczej („arteli") wolno prowadzić przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe.

Tamże, art. 12.

2198[13]. Spółką pracowniczą („artelą") rządzi walne zgrodzenie jej członków, które w celu bezpośredniego zarządzania i prowadzenia spraw wybiera z pośród siebie odpowiednią liczbę osób. Statut przewidywać może zastąpienie walnego zgromadzenia członków spółki przez zgromadzenie pełnomocników.

Tamże, art. 13.

2198[14]. W zgromadzeniu walnem każdy członek ma jeden głos. Prawo głosu może być przekazane przez nieobecnego członka tylko członkowi spółki („arteli") na warunkach określonych w statucie.

Tamże, art. 14.

2198[15]. Walne zgromadzenia uznaje się za ważne, jeżeli obecni na nich członkowie reprezentują osobiście lub z mocy pełnomocnictwa (art. 2198[14]) przynajmniej połowę całego składu spółki pracowniczej („arteli"), przytem sprawy rozstrzygają się zwykłą większością głosów.Do decyzyj w przedmiocie uzupełnienia lub zmiany statutu, wykreślenia członków spółki, usunięcia członków zarządu przed upływem terminu, na który zostali powołani, zaciągnięcia pożyczek, rozwiązania spółki i likwidacji jej interesów — konieczną jest obecność na walnem zgromadzeniu osobiście i przez pełnomocników przynajmniej dwóch trzecich ogólnej liczby członków spółki pracowniczej („arteli"); uchwały walnego zgromadzenia w tych przedmiotach zyskują moc obowiązującą, jeżeli zapadły większością dwóch trzecich głosów uczestników walnego zgromadzenia. Statuty mogą przewidywać inne jeszcze, oprócz wyżej wymienionych, sprawy, wymagające ze względu na swą doniosłość uchwały wyżej oznaczonej kwalifikowanej większości członków spółki.

Tamże, art. 15.

2198[16]. Składki członkowskie mogą być uiszczane zarówno w pieniądzach, jak i w potrzebnych dla spółki rzeczach.

Tamże, art. 16.

2198[17]. Składki członkowskie powinny być jednakowe dla wszystkich członków spółki pracowniczej („arteli"); podziału zaś pomiędzy nimi zysków spółki dokonywa się na mocy uchwały walnego zgromadzenia w stosunku do udziału, ja-

ki każdy członek spółki przyjmował osobiście w jej pracach.

Tamże, art. 17.

2198[18]. Za zaciągnięte zobowiązania oraz za należyte wykonanie przez członków spółki pracowniczej („arteli") swych obowiązków i wogóle za straty wyrządzone przy pracach spółki czy to przez jej członków, czy przez osoby wynajęte przez nią, spółka pracownicza („artel") odpowiada całym swoim majątkiem. Spółce pracowniczej („arteli") służy prawo poszukiwania kwot wypłaconych od tych osób, z których zaniedbania lub winy poniosła straty.

Tamże, art. 18.

2198[19]. Jeżeli majątek spółki pracowniczej („arteli") nie wystarcza na pokrycie przypadających od spółdzielni kwot, odpowiadają członkowie jej, solidarnie, całym osobistym swoim majątkiem ruchomym i nieruchomym lub też w granicach, określonych w statucie spółki (art. 2198[6], p. 5).

Tamże, art. 19.

2198[20]. Z tytułu łącznej poręki odpowiedzialność ponoszą członkowie spółki pracowniczej („arteli") w równych częściach, jeżeli statut nie przewiduje innej zasady podziału. To, czego nie uiścił jeden lub kilku członków, dzieli się w ten sam sposób pomiędzy pozostałych członków spółdzielni; członkom spółki („arteli"), którzy zapłacili za innych członków, służy prawo regresu do nich.

Tamże, art. 20.

2198[21]. Kto wstępuje do spółki pracowniczej („arteli"), odpowiada również i za te jej zobowiązania, które powstały przed jego wstąpieniem.

Tamże, art. 21.

2198[22]. Egzekucje za osobiste długi i zobowiązania członków spółki pracowniczej („arteli") nie mogą być kierowane do majątku i funduszów spółki.

Tamże, art. 22.

2198[23]. Egzekucje za osobiste długi i zobowiązania członków spółki pracowniczej („arteli") mogą być zaspakajane z przypadających tym członkom zysków spółki jedynie przy zachowaniu warunków, przewidzianych w artykule 57 kistawy o pracy w przemyśle (wyd. r. 1913) dla egzekucyj, Uerowanych do zaróbków robotników.

Tamże, art. 23.

2198[24]. Za niewykonywanie przyjętych przez spółkę obowiązków albo postanowień statutu i uchwał walnego zgro-

madzenia, jak również za naganne prowadzenie się lub niedbalstwo w pracy, członkowie spółki pracowniczej („arteli"), poza odpowiedzialnością za wyrządzone straty, podlegać mogą, w trybie określonym w statucie, naganie, grzywnie, zawieszeniu czasowemu w prawach i wykreśleniu ze spółki.

Tamże, art. 24.

2198[25]. Ustępującemu lub wykreślonemu członkowi wypłaca się w terminie oznaczonym w statucie wszystkie zapisane na dobro jego rachunku kwoty, po potrąceniu, w razie potrzeby, przypadających od niego należności i odpowiedniej części strat, poniesionych przez spółkę. Ustępujący lub wykreślony członek pozostaje jednakowoż nadal odpowiedzialny w ciągu jednego roku, o ile statut nie ustanawia dłuższego terminu, narówni z rzeczywistymi członkami, za zobowiązania spółki („arteli"), które powstały przed jego ustąpieniem.

Tamże, art. 25.

2198[26]. Spółka pracownicza („artel") rozwiązuje się:
1) przez upływ terminu, na który została założona;
2) przez ukończenie prac, do których była założona;
3) na mocy uchwały walnego zgromadzenia członków spółki („arteli"), i
4) na zarządzenie *gubernatora*, gdy działalność spółki okaże się niezgodną z jej statutem lub sprzeciwiać się będzie przepisom prawa.

Tamże, art. 26.

2198[27]. W razie rozwiązania spółki pracowniczej („arteli"), majątek jej dzieli się pomiędzy jej członków albo otrzymuje inne przeznaczenie w trybie, określonym w statucie, jeżeli zaś statut trybu tego nie określa, to stosownie do uchwały walnego zgromadzenia.

Tamże, art. 27.

PROJEKT M. S.: Artykuły 2198[1]—2198[27] skreślają się.

ROZDZIAŁ VII.

O ubezpieczeniu.

2199. Ubezpieczenie jest to umowa, której mocą założona w celu ochrony od nieszczęśliwych wypadków spółka albo osoba prywatna bierze na swoją odpowiedzialność statek, towar, dom albo inny majątek ruchomy lub nieruchomy za umówioną premję czyli opłatę, zobowiązując się do wynagrodzenia za utratę, uszczerbek lub ubytek, mogący powstać od przewidywanego niebezpieczeństwa.

1781 list. 23 (15285) art. 181; 1827 czer. 22 (1202) § 73; 1847 lip. 7 (21381).

UWAGA 1.[1]) *Ubezpieczać nieruchomości położone w Rosji w spółkach zagranicznych wolno zarówno w przypadkach zupełnej odmowy rosyjskich towarzystw i instytucyj ubezpieczenia od ognia przyjęcia ubezpieczenia, jak i w takich razach, gdy żądać będą za ubezpieczenie majątku premji wyższej niż dwa i pół procenty.*

1866 gr. 12 (43972) art. 3; 1868 cz. 17 (45995) art. 2.

UWAGA 2.[2]) *W roku 1871 rozkazem cesarskim zezwolono zagranicznym spółkom ubezpieczeniowym wykonywać właściwe im czynności w granicach Państwa przy zachowaniu przepisów szczególnych.*

1871 list. 19 (50194) post. Kom. Min.

1. Z treści art. 2199 wynika, że ubezpieczenie ma za zadanie uchronienie ubezpieczającego od straty, spowodowanej przewidzianym w umowie ubezpieczenia wypadkiem, bez względu na to, czy będzie to częściowe uszkodzenie ubezpieczonej rzeczy, czy też całkowite jej zniszczenie. (S. C. 101/91).

2. Odpowiedzialność towarzystwa ubezpieczeń w razie braku warunków polisowych, zatwierdzonych przez władzę właściwą, może być ograniczona na mocy zawartej między niem a ubezpieczającym umowy, gdyż strony przy zawieraniu umowy ubezpieczenia nie są pozbawione prawa rozszerzyć lub zwężyć pojęcie tego niebezpieczeństwa, od którego mienie zostaje ubezpieczonem. (S. C. 36/15).

3. Ustawa (art. 2199 t. X cz. 1), określając istotę umowy ubezpieczenia, nie zawiera przepisów, normujących wypływające z niej prawa i obowiązki kontrahentów. Prawa te i obowiązki oznaczone są albo w statutach towarzystw ubezpieczeń, albo w zatwierdzonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych warunkach polisowych, mających dla obu stron moc obowiązującą specjalnej ustawy. (S. C. 103/13, 118/12).

4. Ubezpieczenie w żadnym razie nie może być dla ubezpieczającego sposobem osiągnięcia zysku, jedynym bowiem jego celem jest zwrot spowodowanych nieszczęśliwym wypadkiem strat, a również i dla zakładu ubezpieczeń umowa ubezpieczenia nie powinna być źródłem korzyści, wyższych od przewidzianych przez statut lub warunki polisowe. (S. C. 103/13, 118/12).

5. Chociażby w statucie towarzystwa ubezpieczeń nie było wyraźnie zastrzeżone prawo towarzystwa obliczenia wynagrodzenia pogorzelowego nie według ceny, przyjętej przy ubezpieczeniu, lecz według rzeczywistej jego wartości, w razie gdyby suma, na którą mienie zostało ubezpieczone, przekraczała jego rzeczywistą wartość, prawo takie mimo to mu służy, wypływając z samej istoty umowy ubezpieczenia. (S. C. 91/01).

6. W razie, jeżeli umowa ubezpieczenia wygasła z powodu zniszczenia ubezpieczonego przedmiotu przez pożar w warunkach, wykluczających odpowiedzialność towarzystwa ubezpieczeń (naprz. gdy pożar wynikł z powodu

[1]) **Przyp. tłum.** Uwaga niniejsza uchylona została od 1 lutego 1928 r. przez p. „d" ust. 1 art. 134 rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 26 stycznia 1928 r. o kontroli ubezpieczeń (Dz. U. Nr. 9 poz. 64), zamieszczonego w końcu książki pod załącznikiem do art. 2200.

[2]) P. art. 65 i nast. powołanego wyżej rozporządzenia Prezyd. Rzp. o kontroli ubezpieczeń.

zamieszek wewnętrznych, a według statutu danego towarzystwa jest ono zwolnione w takim przypadku od obowiązku zapłaty pogorzelowego), ubezpieczający ma prawo do zwrotu zapłaconej towarzystwu premji za czas od daty pożaru do końca terminu ubezpieczenia [1]); gdyby zaś pozostała niepodlegająca zwrotowi część premji za czas od początku ubezpieczenia do chwili jego wygaśnięcia z powodu zniszczenia majątku przez pożar nie pokrywała kosztów ubezpieczenia, towarzystwo nie jest pozbawione prawa poszukiwania ich od ubezpieczającego. (S. C. 103/13).

7. Ubezpieczający swe mienie, powinien sam wiedzieć, czy możliwe jest nastąpienie tego niebezpieczeństwa, od którego je ubezpiecza, zakład zaś ubezpieczeń nie jest bynajmniej obowiązany sprawdzać przypuszczeń w tym względzie ubezpieczającego. W razie przeto, gdy się okaże, że przyjęty do ubezpieczenia od wylosowania papier procentowy już przedtem został wylosowany, o czem obie strony przy zawarciu umowy ubezpieczenia nie wiedziały, zakład ubezpieczeń nie jest obowiązany wynagrodzić ubezpieczającemu poniesionych strat. (S. C. 73/88).

8. Z przepisów ustawy nie wynika, aby zawrzeć umowę ubezpieczenia mógł tylko właściciel majątku. (S. C. 26/94).

9. P. tezę 4 pod art. 533 [10] i tezę 6 pod art. 546.

10. Niezachowanie przez ubezpieczającego postanowień statutu towarzystwa ubezpieczeń nie pociąga za sobą utraty przez niego prawa do otrzymania wnagrodzenia pogorzelowego, o ile to nie jest wyraźnie w tych postanowieniach przewidziane. (S. C. 48/05).

11. Z istoty umowy ubezpieczenia wynika, iż ubezpieczający ma prawo do otrzymania wynagrodzenia zawsze nawet jeżeli przewidziany w umowie wypadek wynikł wskutek siły wyższej, z wyjątkiem tylko, gdy był on spowodowany przez zły zamiar samego ubezpieczającego; w braku więc odmiennego postanowienia w statucie, towarzystwo ubezpieczeń odpowiada nawet za szkodę, zrządzoną przez pożar, wynikły z powodu zamieszek wewnętrznych. (S. C. 103/13).

12. Ubezpieczający ma prawo do otrzymania wynagrodzenia za straty, poniesione z powodu wyniesienia rzeczy z mieszkania celem uratowania ich od zniszczenia przez pożar, chociażby mieszkanie to jeszcze nie było poddane bezpośrednio działaniu ognia, lecz pożar powstał w sąsiedniem mieszkaniu. (S. C. 50/90).

13. Po wypłaceniu przez zakład ubezpieczeń ubezpieczającemu wynagrodzenia za szkodę, ostatni nie ma już prawa powtórnie żądać odszkodowania za ten sam majątek od osoby, która zrządziła szkodę; prawo uzyskania odszkodowania od sprawcy służy w tym przypadku tylko zakładowi ubezpieczeń, niezależnie przytem od tego, czy ubezpieczający dokonał przelewu na niego tego prawa, czy nie. (S. C. 44/82).

14. Warunek umowny co do prekluzyjnego terminu zgłoszenia roszczeń z tytułu zawartej umowy ubezpieczeniowej nie może być uznany za sprzeczny z porządkiem publicznym; tylko absolutna niemożność wcześniejszego zgłoszenia roszczeń usprawiedliwia skargę, zgłoszoną po upływie umówionego prekluzyjnego terminu. (S. N. 231/30). [2])

15. Umowa ubezpieczenia, oparta głównie na zaufaniu towarzystwa ubezpieczeń do osoby ubezpieczającego i do jego staranności względem ubezpieczonego mienia, nie może być przelana przez ubezpieczającego na rzecz innej osoby bez zgody towarzystwa ubezpieczeń [1]) (S. C. 196/78, 13/86); ponieważ jednak, w razie nastąpienia zniszczenia majątku przez pożar, umowa ubezpieczenia traci swój przeważnie osobisty charakter i cała jej treść sprowadza się właściwie wtedy do obowiązku towarzystwa wynagrodzenia ubezpieczającego za pogorzel, przekazanie przez ubezpieczającego innej osobie po pożarze prawa na otrzymanie pogorzelowego może być dokonane i bez zgody twoarzystwa ubezpieczeń. (S. C. 196/78).

16. Osoba, która z mocy dokonanego przez ubezpieczającego na polisie napisu otrzymała po jego śmierci kapitał, na który on ubezpieczył swoje życie, nie może być pociągana do odwiedzialności za jego długi w charakterze jego spadkobiercy, chociażby prawo do tego kapitału przeszło na nią w drodze darmej i chociażby służyło jej prawo spadkobrania po ubezpieczającym. (S. C. 69/83).

17. Podwójne ubezpieczenie tego samego przedmiotu w dwóch zakładach ubezpieczeń pociąga za sobą, z samej istoty umowy ubezpieczenia, która nie może być dla ubezpieczającego źródłem zysku, unieważnienie umowy i pozbawienie ubezpieczającego prawa do wynagrodzenia pogorzelowego. (S. C. 80/79).

18. W przypadku, gdy statuty towarzystw ubezpieczeń dozwalają na uzupełniające ubezpieczenie mienia, ubezpieczonego w części swej wartości w jednem towarzystwie, w innem jeszcze towarzystwie, każde z tych towarzystw oddzielnie oblicza wysokość straty, zrządzonej przez pożar, oraz sumę pogorzelowego i przeto wysokość odszkodowania, wypłaconego przez jedno towarzystwo, nie może być miarodajną dla określenia sumy, przypadającej od drugiego towarzystwa. (S. C. 114/84).

PROJEKT M. S. Uwagi do art. 2199 skreślają się.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 24 lutego 1928 r. o przepisach tymczasowych, dotyczących umowy ubezpieczenia. (Dz. U. Nr. 25 poz. 211).

Ograniczenie czasu trwania umowy ubezpieczenia.

Art. 1. 1) Umowę ubezpieczenia można zawrzeć na jeden lub więcej okresów ubezpieczenia, nie dłużej jednak niż na lat dziesięć.

2) Za okres ubezpieczenia w rozumieniu rozporządzenia niniejszego uważa się okres jednego roku, chyba że składka jest obliczana według krótszych odstępów czasu.

3) Jeżeli umowa ubezpieczenia, zawarta na pewien oznaczony czas, zostanie milcząco przedłużona, trwa ona nadal przez jeden okres ubezpieczenia. Jeżeli się umówiono, że taką umowę ubezpieczenia należy uważać za przedłużoną w razie niewypowiedzenia przed upływem czasu umownego, w takim razie przedłużenie ważne jest każdym razem najwyżej na jeden okres ubezpieczenia.

4) Jeżeli umowę ubezpieczenia zawarto na czas nieokreślony (stałe ubezpieczenie w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych), każda ze stron może ją wypowiedzieć tylko na koniec bieżącego okresu ubezpieczenia. Czasokres wypowiedzenia musi być jednakowy dla obu

[1]) P. jednak p. 2 art. 2 niżej podanego rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 24 lutego 1928 r. o przepisach tymczasowych, dotyczących umowy ubezpieczenia.

[2]) Orzeczenie to zapadło w sprawie, wynikłej na terenie b. Król. Kongresowego, zawarta w niem jednak teza może mieć zastosowanie i do spraw, toczących się pod rządem t. X cz. I Zw. Pr.

[1]) Por. art. 3 niżej podanego rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 24 lutego 1928 r. o przepisach tymcz., dotyczących umowy ubezpieczenia.

stron; nie może wynosić mniej niż miesiąc, ani więcej niż trzy miesiące.

5) Przepisy ustępów 1—4 nie mają zastosowania do umów ubezpieczenia na życie i do umów dożywotniego ubezpieczenia od wypadków.

Interes, ze względu na który zawarto umowę ubezpieczenia.

Art. 2. 1) Umowa ubezpieczenia od szkody gaśnie, jeżeli interes, ze względu na który zawarto umowę, nie istniał przy rozpoczęciu ubezpieczenia lub jeżeli wcale nie powstał w przypadkach, gdy ubezpieczenie dotyczy przyszłego przedsięwzięcia. Zakładowi ubezpieczeń przysługuje prawo żądania zwrotu stosownych kosztów handlowych.

2) Jeżeli interes, ze względu na który zawarto umowę ubezpieczenia, ustanie po rozpoczęciu ubezpieczenia, zakładowi ubezpieczeń należy się składka do końca okresu ubezpieczenia, w którym otrzymał wiadomość o przyczynie zgaśnięcia.

3) Przepisy ustępów 1 i 2 mają odpowiednie zastosowanie do ubezpieczeń od nieszczęśliwych wypadków.

Art. 3. 1) W razie zbycia ubezpieczonej nieruchomości przez ubezpieczającego lub w razie innej zmiany w osobie właściciela prawa i obowiązki z umowy ubezpieczenia przechodzą na nowego właściciela, jednakże zarówno zakładowi ubezpieczeń, jak i nowemu właścicielowi służy prawo wypowiedzenia umowy na zasadach, wskazanych w ogólnych warunkach ubezpieczenia. Dawny i nowy właściciel odpowiadają solidarnie za składkę, która przypada za czas, zanim zakład ubezpieczeń otrzymał wiadomość o zmianie w osobie właściciela.

2) Jeżeli ubezpieczoną nieruchomość pozbyto razem z przynależnościami, do przynależności mają zastosowanie przepisy ustępu 1.

Art. 4. Jeżeli kto na podstawie prawa użytkowania, dzierżawy lub innego podobnego stosunku nabywa prawa do zebrania ziemiopłodów, ubezpieczonych od gradobicia, w takim razie mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 3.

Art. 5. Przejście prawa własności rzeczy ubezpieczonych w drodze spadkobrania nie wpływa na stosunek ubezpieczenia. Odmienne postanowienia umowne są nieważne, o ile dotyczą ubezpieczenia nieruchomości i ich przynależności.

Składki.

Art. 6. 1) Ubezpieczający jest obowiązany do zapłacenia umówionej składki.

2) Ubezpieczający jest obowiązany przesłać składkę zakładowi ubezpieczeń na własny koszt i niebezpieczeństwo. Jeżeli jednak zakład ubezpieczeń w trzech po sobie następujących terminach polecił odbierać składkę u ubezpieczającego, ubezpieczający obowiązany będzie do dalszego przesyłania składek zakładowi ubezpieczeń tylko wówczas, gdy zakład ubezpieczeń zażąda tego na piśmie.

Rozporządzenie z 1928 r., wyraźnie ustanawiając obowiązek przesyłania składek zakładowi ubezpieczeń, bynajmniej nie dozwala na odstąpienie od zasady spłacania składki stosownie do istnieć mogących zwyczajów w tym względzie (art. 10^1 Ust. post. cyw.). (S. N. 84/32).

Art. 7. 1) Jeżeli w umowie inaczej nie postanowiono, ubezpieczający obowiązany jest zapłacić pierwszą lub jednorazową składkę niezwłocznie po zawarciu umowy ubezpieczenia.

2) Do zapłaty pierwszej lub jednorazowej składki ubezpieczający jest obowiązany tylko za wydaniem polisy, chyba że wystawienie polisy jest wykluczone.

3) Jeżeli pierwszej lub jednorazowej składki nie zapłacono we właściwym czasie, zakład ubezpieczeń może, dopóki zapłata nie nastąpiła, odstąpić od umowy ubezpieczenia z natychmiastowym skutkiem. Domniemywa się, że zakład ubezpieczeń od umowy odstąpił, jeżeli w ciągu trzech miesięcy od dnia płatności składki nie wystąpił sądownie o jej zasądzenie.

4) Jeżeli wypadek, przewidziany ubezpieczeniem, zaszedł przed zapłatą pierwszej lub jednorazowej składki, zakład ubezpieczeń nie odpowiada za wypadek. Jeżeli wszakże umówiono, że pierwsza lub jednorazowa składka ma być zapłacona po rozpoczęciu ubezpieczenia, zakład ubezpieczeń odpowiada za wypadek, który zaszedł przed upływem terminu płatności tej składki.

5) Jeżeli jednak zakład ubezpieczeń w ciągu trzymiesięcznego okresu czasu od terminu płatności składki wystąpił sądownie o jej zasądzenie, a wypadek, przewidziany ubezpieczeniem, zaszedł w ciągu czasu, za który domaga się składki, zakład ubezpieczeń odpowiada za wypadek, choćby w chwili zajścia wypadku składka nie była zapłacona, nie odpowiada natomiast, jeżeli przed zajściem wypadku, przewidzianego ubezpieczeniem, zrzekł się przed sądem swego roszczenia.

Gdy pozywające towarzystwo ubezpieczeń nie udowodniło, by dzień wydania polisy nastąpił po dniu jej wystawienia, przyjąć należy dzień wystawienia polisy za możliwie najwcześniejszy dzień wydania tejże polisy ubezpieczającemu. (S. N. 130/32).

Art. 8. 1) Jeżeli w umowie ubezpieczenia nic innego nie postanowiono, każdą następną składkę należy uiścić w pierwszym dniu każdego okresu ubezpieczenia.

2) Jeżeli następnej składki nie uiszczono w terminie płatności, zakład ubezpieczeń obowiązany będzie wezwać ubezpieczającego do zapłaty listem poleconym i na jego koszt, oznajmiając mu skutki prawne dalszej zwłoki oraz wyznaczając termin dodatkowy co najmniej czternastodniowy. Tego wezwania można zaniechać, jeżeli ubezpieczającemu przypomniano pisemnie o terminie zapłaty najwcześniej na 8 dni przed terminem płatności, ze wskazaniem skutków prawnych zwłoki i z wyznaczeniem terminu dodatkowego co najmniej czternastodniowego, licząc od dnia płatności składki.

3) Jeżeli ubezpieczający nie zapłacił składki w terminie dodatkowym, zakład ubezpieczeń może, dopóki zapłata nie nastąpiła, odstąpić od umowy ubezpieczenia z natychmiastowym skutkiem. Domniemywa się, że zakład ubezpieczeń od umowy odstąpił, jeżeli w ciągu trzech miesięcy od upływu terminu dodatkowego nie wystąpił sądownie o zasądzenie składki.

4) Jeżeli wypadek, przewidziany ubezpieczeniem, zajdzie po upływie terminu dodatkowego, a ubezpieczający do chwili zajścia wypadku nie zapłacił składki, zakład ubezpieczeń za wypadek nie odpowiada.

5) Jeżeli zakład ubezpieczeń wystąpił sądownie o zasądzenie składki zaległej, mają zastosowanie przepisy art. 7 ust. 5.

Art. 9. Jeżeli ze względu na umówiony czas trwania umowy ubezpieczenia przyznano zniżkę składki, wówczas w razie przedwczesnego rozwiązania umowy zakład ubezpieczeń może żądać dopłaty kwoty, o którą wymiar składki byłby wyższy, gdyby umowę zawarto na czas rzeczywistego trwania umowy. W razie wypowiedzenia umowy ubezpieczenia zgodnie z ogólnemi warunkami ubezpieczenia po zajściu wypadku, przewidzianego ubezpieczeniem, nie można domagać się takiej dopłaty.

Art. 10. 1) Jeżeli z powodu pewnych okoliczności, powiększających niebezpieczeństwo, umówiono składkę wyższą, a okoliczności te przestały istnieć lub straciły znaczenie, ubezpieczającemu wolno domagać się odpowiedniego obniżenia składki za przyszłe okresy ubezpieczenia.

2) Postanowienia ustępu 1 będą miały zastosowanie, jeżeli wymiar wyższej składki był spowodowany podaniem przez ubezpieczającego mylnie szczegółów o okolicznościach, powiększających niebezpieczeństwo.

Przepisy specjalne o ubezpieczeniach na życie.

Art. 11. 1) Przy umowach ubezpieczenia na życie ubezpieczający po upływie pierwszego roku trwania umowy może w każdej chwili wypowiedzieć umowę bez zachowania terminu wypowiedzenia.

2) Jeżeli po upływie pierwszego roku trwania umowy ubezpieczenia na życie nie zapłacono składki w ciągu terminu dodatkowego, wyznaczonego przez zakład ubezpieczeń (art. 8 ust. 2), uważa się umowę za wypowiedzianą przez ubezpieczającego.

Art. 12. 1) Jeżeli przy umowach ubezpieczenia na życie zapłacono składkę przynajmniej za trzy lata, ubezpieczający może w każdej chwili żądać przemiany ubezpieczenia na ubezpieczenie wolne od opłaty składki ze zniżoną sumą ubezpieczenia.

2) Jeżeli umowa ubezpieczenia na życie przewiduje wypłatę kapitału, zajście zaś wypadku przewidzianego umową jest niewątpliwe, ubezpieczający może żądać rozwiązania umowy za zapłatą wykupu, o ile składkę zapłacił przynajmniej za trzy lata.

Art. 13. 1) Jeżeli ubezpieczający wypowiedział umowę ubezpieczenia na życie lub przestał płacić składkę w czasie, gdy składka była już zapłacona przynajmniej za trzy lata, to z chwilą wypowiedzenia lub upływu terminu dodatkowego (ust. 2 art. 8), wyznaczonego do zapłaty składki, dokonywa się sama przez się przemiana ubezpieczenia na ubezpieczenie wolne od opłaty składki, lecz ze zmniejszoną sumą ubezpieczenia.

2) Przy ubezpieczeniu kapitału, przy którem zajście wypadku jest niewątpliwe, ubezpieczający może żądać wykupu zamiast przemiany.

3) Wezwanie ubezpieczającego, przewidziane w art. 8 ust. 2, ma wskazać, że na wypadek zaniechania zapłaty składki nastąpi przemiana.

Art. 14. Przy ubezpieczeniach, zawartych na wypadek śmierci z czasem trwania ubezpieczenia, nie przekraczającym dziesięciu lat, niema ani przemiany ani wykupu.

Art. 15. Za zgodą władzy nadzorczej wolno w ogólnych warunkach ubezpieczenia określić inny sposób przemiany, aniżeli przepisany w art. 12 i 13.

Przepisy bezwzględnie wiążące.

Art. 16. Zakład ubezpieczeń nie może powoływać się na postanowienia umowne, odbiegające od przepisów art. 1—14 na niekorzyść ubezpieczającego.

Zakres zastosowania rozporządzenia.

Art. 17. Przepisy rozporządzenia niniejszego nie mają zastosowania do ubezpieczeń morskich, do ubezpieczeń pośrednich (reasekuracji) i do ubezpieczeń papierów wartościowych od strat na kursie i od wylosowania, tudzież do stosunków ubezpieczeniowych w zakresie prawa publicznego i do umów dobrowolnych w zakresie ustawodawstwa ubezpieczeń społecznych, dozwolonych przez to ustawodawstwo.

Art. 18. Ograniczenia swobody umawiania się, przewidziane w rozporządzeniu niniejszem, nie mają zastosowania do ubezpieczeń przewozowych i ubezpieczeń kredytu, tudzież do ubezpieczeń od szkody, przy których ubezpieczone interesy określa się tylko według rodzaju i dopiero po ich powstaniu oznajmia się szczegółowo zakładowi ubezpieczeń każdy z tych interesów zosobna (ubezpieczenia bieżące).

Art. 19. Przepisy art. 1—16, o ile ogólne warunki ubezpieczenia, zatwierdzone przez władzę nadzorczą nad zakładami ubezpieczeń, zawierają postanowienia odmienne, nie stosują się do ubezpieczeń, zawieranych przez małe towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, do ubezpieczeń zasiłków pogrzebowych, jako też do ubezpieczeń na życie bez badania lekarskiego, opiewających na kwoty poniżej 5.000 zł.

Art. 20. Postanowienia art. 8 mają zastosowanie do umów ubezpieczenia, zawartych przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego na więcej okresów ubezpieczenia (art. 1); ubezpieczający ma jednak prawo do 1 maja 1929 r. wypowiedzieć taką umowę z jednomiesięcznym terminem wypowiedzenia na koniec okresu ubezpieczenia.

Art. 21. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na obszarze województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego i wołyńskiego oraz na obszarze m. st. Warszawy do czasu wydania jednolitych dla całej Rzeczypospolitej przepisów o umowie ubezpieczenia.

Postanowienia końcowe.

Art. 23. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 maja 1928 roku.

2200. *Towarzystwa ubezpieczeń powstają jako akcyjne i zakładane są według powstanowień ogólnych o spółkach lub też z uprawnieniami szczególnemi, zatwierdzonemi przez rząd, stosownie do ich statutów. (por. art. 2158, uw. 1)*

1830 czer. 24 (3742).

UWAGA 1. Przepisy o nadzorze nad działalnością spółek i instytucyj ubezpieczeniowych oraz o sposobie lokaty i przechowywania funduszów akcyjnych towarzystw ubezpieczeń tudzież o pokrywaniu ich zobowiązań załączone są do niniejszego.[1])

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 15 — 36; 1898 maj. 11 (15376).

UWAGA 2. Postanowienia o szczególnych postaciach ubezpieczenia wyłuszczone są w odpowiednich częściach Zwodu Praw oraz w osobnych ustawach i statutach.

UWAGA 3. Spółki, którym zezwolono na wykonywanie oprócz ubezpieczenia innych jeszcze czynności handlowych, stosują się pod względem lokaty i przechowywania funduszów, według statutów tych spółek przeznaczonych do ich czynności ubezpieczeniowych, do przepisów, wyłuszczonych w części II załącznika do uwagi 1 do artykułu niniejszego (2200) o trybie umieszczenia i przechowywania funduszów akcyjnych towarzystw ubezpieczeń.[2])

1901 kw. 16 (19934).

PROJEKT M. S. Artykuł 2200 wraz z uwagami skreśla się.

2200[1]. *Spółkom akcyjnym może być pozwolone na prowadzenie jednego lub kilku działów ubezpieczenia z zastrzeżeniem, żeby*

[1]) Uwaga niniejsza, jak również dalsze artykuły 2200[1] — 2200[3] uchylone zostały od dn. 1 lutego 1928 przez art. 134 ust. 1 p. „d", rozporządzenia. Prezydenta R. P. z 26 stycznia 1928 r. o kontroli ubezpieczeń (Dz. U. Nr. 9 poz. 64).

[2]) Przepisy te również zostały uchylone przez p. „d" art. 134 wyżej powołanego rozporządzenia z dn. 26 stycznia 1928 r.

każdy z nich był zabezpieczony kapitałem zakładowym wysokości przynajmniej pięciuset tysięcy rubli.

1894 czer. 6 (10765) Op. Rad. Pań VII, art. 1.

2200[2]. *Dopóki fundusze zapasowe prywatnych towarzystw ubezpieczeń (nie licząc rezerwy premjowej) nie wyniosą jednej trzeciej części ich kapitału zakładowego, wysokość dywidendy, wypłacanej na akcje, nie może przekraczać siedmiu procentów.*

Tamże, art. 2.

2200[3]. *Dopóki koszty organizacji przedsiębiorstwa nie zostaną zamortyzowane, wysokość dywidendy, wypłacanej na akcje prywatnych towarzystw ubezpieczeń, nie może przekraczać sześciu procentów.*

Tamże, art. 3.

PROJEKT M S. Artykuły 2200[1] — 2200[3] skreślają się.

DZIAŁ CZWARTY.

O zobowiązaniach umownych osobistych w szczególności.

ROZDZIAŁ I.

O najmie osobistym.[1])

2201. Najem osobisty dotyczyć może:

1) służby domowej (a);

2) wykonywania pracy rolnej, rzemieślniczej, fabrycznej, w handlu i w przemyśle (b), oraz

3) wogóle wykonywania wszelkiego rodzaju robót i obowiązków, przez ustawy nie zabronionych (c).

(a) 1649 st. 29 (1) r. XI, art. 32; r. XX, art. 17, 104, 105; 1782 kw. 8 (15379) art. 181, 190. — (b) 1649 st. 29 (1) r. X, art. 272; 1720 st. 13 (3485) ks. V, art. 45; 1722 lip. 18 (4056); 1724 czer. 26 (4533) art. 10; 1725 wrz. 20 (4774); 1740 wrz. 3 (8229); 1781 czer. 25 (15176) r. VI; 1785 kw. 21 (16188) art. 122; 1799 list. 12 (19187) r. IX, XVI. — (c) 1809 paźdz. 15 (23911); 1816 sierp. 31 (26422); 1819 lip. 14 (27882).

[1]) **Przyp. tłum.** Przepisy tego rozdziału w znacznej swej części są nieaktualne, jako zastąpione przez przepisy (niżej podane) rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych i o umowie o pracę robotników; ponieważ jednak ostatnie przepisy nie obejmują całokształtu stosunków, których dotyczą przepisy tomu X cz. 1 o najmie „osobistym" (używamy archaicznej terminologji Zwodu Praw „najem osobisty", „najmujący się", „najemnik", nie chcąc odbiegać od tekstu), nie można uważać tego rozdziału za uchylony.

UWAGA 1. Przepisy o najmie robotników rolnych wyłuszczone są w Ustawie o najmie na roboty rolne; przepisy o najmie robotników w przedsiębiorstwach fabrycznych, górniczych i hutniczych wyłuszczone są w Ustawie o pracy w przemyśle (wyd. r. 1913, art. 42 i nast.). Przepisy o najmie przez rzemieślników czeladników i uczniów wyłuszczone są w Ustawie o przemyśle fabrycznym i rzemiosłach (wyd. r. 1913, art. 356 — 385). Przepisy o najmie subjektów handlowych, kierowników statków albo szyprów, załogi okrętowej, flisaków i locmanów wyłuszczone są w Ustawie handlowej (wyd. r. 1903 art. 3 — 31, 205 — 239, 243 — 258). Przepisy o najmie locmanów i robotników na statkach wyłuszczone są w Ustawie dróg komunikacji (wyd. r. 1857 i wedł. kontyn. r. 1912, art. 269 i nast.). Przepisy o najmie subjektów i sprzedawców w zakładach szynkarskich wyłuszczone są w Ustawie akcyzowej (wyd. r. 1901, art. 607, 610, 628, 687, 688 i 690). *(Dalszy ciąg dotyczy Syberji)* **Ustawy osobne określają:** *przepisy o najmie robotników na cesarskie huty porcelany i szkła [1860 st. 19 (35356 §§ 12 — 15)]; przepisy o najmie przez obywateli ziemskich uchodźców z zagranicy [1861 gr.18 (37760)].*

UWAGA 2. (dotyczy Syberji Wschodniej).

1. Ustawa (art. 2201 t. X. cz. 1) pod najmem osobistym rozumie taką umowę między pracodawcą a pracownikiem, która ma na celu wykonanie przez ostatniego na rzecz pierwszego osobistych robót, usług i wogóle osobistej pracy fizycznej lub umysłowej; umowa taka stwarza stan pewnego rodzaju osobistej zależności pracownika od pracodawcy (art. 2229, 2230, 2232 — 2234 t. X cz. 1); z tego jednak nie wynika, aby przedmiotem powyższego najmu mogła być tylko sama praca osobista lub usługi i by pracownik nie mógł użyć dla dokonania roboty, do której się najął, swego materjału, swoich środków i swoich robotników; ustawa tego rodzaju ograniczenia nie zawiera, a co do rzemieślników nawet wyraźnie przewiduje wykonanie roboty przez majstra, który się wynajął do tej roboty, zapomocą swych czeladników i ze swego materjału. (S. C. 537/75).

2. Zasadniczemi kryterjami, które, poza cechą płatności pracy, stanowiącej przedmiot umowy, bądź w łącznym zespole, bądź nawet oddzielnie rozstrzygają o uznaniu stosunku umownego czy to za umowę pracy, czy też za umowę innego rodzaju (naprz. umowę o dzieło, umowę pełnomocnictwa), są: cecha zależności pracownika od pracodawcy, cecha obciążenia ryzykiem pracodawcy czy też pracownika, a wreszcie cecha objęcia umową samej pracy, jako takiej, czy też jej rezultatu. (S. N. 84/30).[1])

3. P. tezę pod art. 1737.

4. Przedmiotem umowy najmu osobistego może być nietylko osobista praca fizyczna, lecz i wykonanie za umówione wynagrodzenie osobistych obowiązków, wymagających pewnych wiadomości z dziedziny działalności umysłowej, jak naprz. zarządzających, wychowawców (S. C. 834/72), pośredników (S. C. 67/10).

5. Do umów najmu osobistego winna być zaliczona umowa o daniu zamówienia rzemieślnikowi i przyjęciu przez niego tego zamówienia do wykonania. (S. C. 221/71).[2])

PROJEKT M. S. Uwagi do art. 2201 skreślają się.

[1]) Orzeczenie to zapadło w sprawie, wynikłej na terenie b. Król. Kongresowego, zawarta w niem jednak teza może mieć zastosowanie i do spraw, toczących się pod rządem t. X cz. 1 Zw. Pr..

[2]) Niektórzy autorowie rosyjscy (naprz. Isaczenko) uważali, iż nie jest to umowa najmu osobistego, lecz umowa sui generis.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych. (Dz. U. Nr. 35 poz. 323).

I. Postanowienia ogólne.

Art. 1. Wszelkie postanowienia umów indywidualnych, regulujące stosunek pracy mniej korzystnie dla pracowników umysłowych, aniżeli to czyni rozporządzenie niniejsze, są nieważne, a w miejsce ich obowiązują właściwe postanowienia rozporządzenia niniejszego.

Rozporządzenie z d. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych należy do dziedziny prawa społecznego, gdyż ma na względzie ochronę warstw pracujących i w tym celu ogranicza wolność umów, poddając je przepisom bezwzględnie obowiązującym; jest więc prawem porządku publicznego. (S. N. 79/32).

II. Zakres działania.

Art. 2. Za pracowników umysłowych w rozumieniu rozporządzenia niniejszego uważa się:

1) osoby spełniające czynności administracyjne i nadzorcze, jako to: zarządców i kierowników wszelkich przedsiębiorstw i zakładów gospodarstw rolnych i leśnych lub połączonych z niemi przedsiębiorstw, inżynierów, techników, konstruktorów, sztygarów, kontrolerów, oficjalistów rolnych i leśnych, majstrów, którzy kierują technicznie pracą w zakładzie pracy lub jego oddziałach i są za całość tej pracy odpowiedzialni, oraz następujące kategorje dozorców górniczych:

a) wszystkich dozorców z ukończonem średniem wykształceniem zawodowem, posiadających charakter sztygarów lub ich zastępców,

b) dozorców pól górniczych,

c) dozorców materjałów wybuchowych,

d) wszystkich tych dozorców kopalnianych, których czynności przekraczają miarę zwykłego dozoru i polegają na wykonywaniu kontroli i nadzoru nad podwładnymi im robotnikami z prawem rozporządzania tymi robotnikami i z odpowiedzialnością za wykonywane przez nich prace, ewentualnie, którzy wykonywują prócz zwykłej czynności dodatkowe prace piśmienne;

2) osoby uprawiające sztuki wyzwolone bez względu na wartość artystyczną produkcyj (malarze, rzeźbiarze, śpiewacy, muzycy i t. p.);

3) artystyczny personel teatrów, orkiestr, wytwórni filmowych, stacyj nadawczych radjowych oraz doradców literackich i muzycznych;

4) dziennikarzy;

5) personel lekarski, dentystyczny, weterynaryjny oraz wykwalifikowany pomocniczy personel lekarski, dentystyczny i weterynaryjny;

6) osoby spełniające czynności biurowe i kancelaryjne oraz czynności rachunkowe, rysunkowe i kalkulacyjne;

7) telefonistów i telegrafistów;

8) farmaceutów, drogistów, kasjerów, dysponentów, sprzedawców podróżujących, akwizytorów;

9) sprzedawców i ekspedjentów sklepowych i księgarskich, o ile ukończyli 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej państwowej lub prywatnej z prawami szkół państwowych, albo szkołę średnią zawodową, albo o ile ukończyli zawodową szkołę dokształcającą i odbyli praktykę, której warunki określi w tym celu rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej, wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Warunki zaliczenia do pracowników umysłowych w rozumieniu rozporządzenia niniejszego tych sprzedawców i ekspedjentów sklepowych i księgarskich, którzy w chwili wejścia w życie rozporządzenia niniejszego pełnili te obowiązki, a nie posiadają określonego wyżej wykształcenia, oraz sprzedawców i ekspedjentów, którzy są lub będą zatrudnieni w powiatach i miastach wydzielonych z powiatów, gdzie nie istnieją lub istnieją w niedostatecznej liczbie szkoły dokształcające, określi rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej, wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Za pracowników umysłowych w rozumieniu rozporządzenia niniejszego będą uważani ci sprzedawcy i ekspedjenci sklepowi i księgarscy, którzy do dnia 31 grudnia 1928 r. lub do chwili wejścia w życie wyżej wspomnianego rozporządzenia wykonawczego, o ile to wcześniej nastąpi, korzystali ze świadczeń i uprawnień, przysługujących na mocy przepisów ustawowych pracownikom umysłowym.

1. Wyliczenie w art. 2 rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 jest wyczerpujące i te kategorje pracowników, które zostały w niem pominięte, nie są pracownikami umysłowymi w rozumieniu tegoż rozporządzenia (naprz. nauczyciele). (S. N. 156/31).

2. Kryterjum, rozróżniające pracownika umysłowego od robotnika, nie zależy według ustawodawstwa polskiego od zasad, odróżniających w życiu codziennem te dwie kategorje osób od siebie, lecz od pozytywnych szczegółowych przepisów prawa; wyliczenie w art. 2 rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 jest wyczerpujące i tylko te kategorje osób, które są wymienione w tym artykule, korzystają z praw pracowników umysłowych. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 201/30).

3. Dla charakteru pracownika umysłowego nie jest według p. 1 art. 2 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 miarodajna kwalifikacja pracownika, lecz fakt spełniania przezeń czynności administracyjnych i nadzorczych, wyliczonych przykładowo w rzeczonym przepisie prawa. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 201/30).

4. Prawie każda praca fizyczna wymaga pewnych czynności o charakterze pracy umyłowej, naprz. czynienia zapisów lub wykonywania pewnych prostych działań arytmetycznych, dokonywanie więc takich czynności nie może samo przez się być podstawą do uznania pracownika za umysłowego; gdy przeto rodzaj zajęcia nosi cechy zarówno pracy fizycznej, jak i umysłowej, powinien Sąd wyrokujący dla możności zaliczenia pracownika w poczet pracowników fizycznych, czy też umysłowych, rozważyć, jaka praca przeważała. (S. N. 155/30).

5. Magazynier wtedy tylko winien być zaliczony w poczet pracowników umysłowych w rozumieniu rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. Dz. U. poz. 323, o ile oprócz czynności, wypływających z dozoru nad magazynem, czyli składem towarów względnie produktów rolnych, spełnia czynności rachunkowe, związane z obrotem, dokonywanym temi przedmiotami, t. j. sporządza wykazy, specyfikacje, remanent i t. p., a więc prowadzi książki, dotyczące przedmiotów, znajdujących się w powierzonym mu składzie. (S. N. 61/32).

6. W przypadku, gdy pomocnik maszynisty pełnił obowiązki maszynisty, prowadził samodzielnie pociągi, mając przy sobie na parowozie pomocnika, a więc wykonywał czynności, polegające na kierownictwie technicznem pracą na parowozie i był za całość tej pracy odpowiedzialny, Sąd ma dostateczną podstawę do zaliczenia go do pracowników umysłowych w rozumieniu art. 2 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. p. 323, za rozstrzygający bowiem pod tym względem należy uznać rodzaj czynności, spełnianych przez pracownika, bynajmniej zaś nie nadany mu przez pracodawcę tytuł służbowy. (S. N. 117/30).

7. Podlega zaliczeniu do kategorji pracowników umysłowych pracownik, który przyjęty był do pracy jako technik, mający do tego kwalifikacje, i wykonywał pracę, wymagającą technicznego przygotowania. (S. N. 137/31).

8. Przepis p. 9 art. 2 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 nie uzależnia zaliczenia sprzedawców i ekspedjentów sklepowych do pracowników umysłowych od rodzaju ich zatrudnień w sklepie, w szczególności od tego, czy zatrudnienia te mają wyraźne cechy pracy umysłowej, połączonej naprz. z zestawieniem rachunków i określaniem cen, a jedynie od stopnia ich wykształcenia. (S. N. 196/31).

Art. 3. Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu względnie z innymi zainteresowanymi ministrami może po zasięgnięciu opinji organizacyj pracodawców i pracowników rozciągnąć w drodze rozporządzenia działanie niniejszych przepisów na inne kategorje pracowników, niewyszczególnionych w art. 2 rozporządzenia niniejszego, a których czynności uzasadniają zaliczenie ich do pracowników umysłowych.

Art. 4. Rozporządzenie niniejsze nie dotyczy:

1) uczniów i praktykantów;

2) osób, zatrudnionych na statkach morskich;

3) osób, zatrudnionych w urzędach i instytucjach państwowych lub samorządowych, których stosunek pracy jest unormowany specjalnemi przepisami ustawowemi lub rozporządzeniami, wydanemi w wykonaniu ustaw.

Praktykantowi mogą być powierzane czynności samodzielne, przez co nie przestaje być praktykantem, choćby nawet pobierał za swą pracę wynagrodzenie. (S. N. 59/32).

III. Zawarcie umowy o pracę.

Art. 5. Umowę o pracę zawiera się:

1) na okres próbny;

2) na okres wykonania określonej roboty;

3) na czas określony;

4) na czas nieokreślony.

Art. 6. Pracownik umysłowy ma prawo żądać od pracodawcy pisemnego potwierdzenia zawartej umowy o pracę, zawierającego wyszczególnienie istotnych warunków umowy.

Art. 7. Okres próbny nie może przekraczać trzech miesięcy, licząc od chwili przystąpienia do pracy. Okres ten wlicza się do czasu, przepracowanego w zakładzie pracy.

1. Przepis art. 7 rozporz. z d. 16 marca 1928 r. poz. 323 nie stanowi, by praca próbna w toku przewidzianego w tym przepisie okresu 3-miesięcznego musiała być objęta tylko jedną umową, oraz nie wzbrania czy to przedłużenia umówionego krótszego okresu próbnego, czy też zawarcia nowej umowy o pracę próbną, byleby łączny czas takiej pracy mieścił się w ramach wymienionego okresu ustawowego. (S. N. 214/30).

2. Przepis art. 7 rozporz. z d. 16 marca 1928 r. poz. 323 nie czyni żadnej różnicy pomiędzy pracą próbną w jednym lub w kilku działach tego samego zakładu pracy. (S. N. 19/30).

3. Niedopuszczalny jest dowód w celu ustalenia, iż praca przyjętego na okres próbny pracownika po upływie 3 miesięcy, z racji zmiany rodzaju zleconych mu czynności, nie straciła charakteru próbnej. (S. N. 240/30).

IV. Prawa i obowiązki stron.

1. W ogólności.

Art. 8. O ile nie umówiono się wyraźnie o rodzaj i zakres obowiązków lub o wynagrodzenie, należy w tym względzie stosować zawartą dla danego obszaru umowę zbiorową lub też zwyczaj miejscowy, przyjęty w danej gałęzi pracy. W braku takiego zwyczaju żądać można takich usług i takiego wynagrodzenia, jakie w danych okolicznościach przedstawiają się jako odpowiednie.

2. Zakaz konkurencji.

Art. 9. Pracownikom nie wolno bez zezwolenia pracodawcy prowadzić własnego przedsiębiorstwa. Nie wolno im również bez zezwolenia pracodawcy dokonywać tranzakcyj, czy na własny, czy na cudzy rachunek, wchodzących w zakres tego przedsiębiorstwa, w którem pracownik jest zatrudniony.

Art. 10. Umowa, która ogranicza pracownika w jego zarobkowaniu na pewien czas po rozwiązaniu stosunku pracy (klauzula konkurencyjna), może być zawarta ważnie tylko z pracownikiem pełnoletnim. Do ważności jej wymaga się nadto, aby zawarta została na piśmie i aby pracodawca zobowiązał się w niej do wypłacania pracownikowi przez czas trwania ograniczenia tytułem odszkodowania co najmniej połowy wynagrodzenia, pobieranego przeciętnie w ostatnich trzech latach, a jeżeli stosunek pracy trwał krócej, — połowy wynagrodzenia, pobieranego przeciętnie w ciągu całego okresu trwania stosunku pracy.

Umowa powyższa obowiązuje tylko co do zarobkowania w tej gałęzi pracy, w której pracownik był zatrudniony, i co najwyżej na przeciąg jednego roku.

Umowa powyższa traci moc prawną, jeżeli stosunek pracy został rozwiązany na podstawie art. 31 z winy pracodawcy, lub jeżeli ostatnie wynagrodzenie pieniężne pracownika nie przekraczało sumy sześciu tysięcy złotych w stosunku rocznym.

Art. 11. Odszkodowanie, wymienione w ust. 1 art. 10, winno być wypłacane najpóźniej w końcu każdego miesiąca kalendarzowego.

W razie wydalenia pracownika na podstawie art. 32 z jego winy, tenże traci prawo do odszkodowania, przewidzianego w art. 10.

3. Wynagrodzenie.

Art. 12. Jeżeli według umowy lub zwyczaju pracownikowi należy się oprócz stałego wynagrodzenia gratyfikacja (świąteczne, bilansowe i t. p.), a wynagrodzenie przypada mu tylko za pewną część roku, w takim razie należy mu się również stosunkowa część gratyfikacji.

Jeżeli wynagrodzenie składa się w całości lub w części z udziału w czystym zysku (tantjema), a stosunek pracy trwał tylko przez pewną część roku, pracownikowi należy się stosunkowy udział w tantjemie.

1. Dla skuteczności zwyczaju, o którym mówi ust. 1 art. 12 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323, dostateczne jest przyjęcie go w danem przedsiębiorstwie i bynajmniej nie jest wymagane, by został on przyjęty jako zwyczaj miejscowy w całej danej gałęzi pracy; od takich bowiem cech zwyczaju prawodawca uzależnia jego stosowanie jedynie w tym szerszym zakresie, o jakim traktuje art. 8 rozporządzenia. (S. N. 21/30).

2. Dla wyniku wytoczonego przez pracownika banku sporu o wynagrodzenie tytułem bilansowego nie ma znaczenia fakt wypłacania wogóle bilansowego przez ten bank ani tem bardziej przez inne banki, lecz stanowczą jest jedynie okoliczność, czy na mocy umowy lub zwyczaju wszystkim pracownikom banku pod mianem bilansowego przypada część zysku z przedsiębiorstwa, otrzymywana przez nich stale i stanowiąca niejako część składową uposażenia, czy też zależna od wyników finansowych działalności banku część czystego zysku przeznaczana była na korzyść pracowników do dyspozycji władz banku i wypłacana w miarę ich uznania niektórym tylko kategorjom pracowników, w jakim razie wypłata bilansowego nie posiadałaby znamion stałości i pewności i nie mogłaby być dochodzona. (S. N. 165/31).

Art. 13. Pracodawca powinien dokonywać wypłaty wynagrodzenia pieniężnego w gotówce.

Art. 14. Pracodawca obowiązany jest prowadzić wykaz płacy i przechowywać go przez okres pięcioletni. Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami ustali w drodze rozporządzenia wzory wykazów płacy dla poszczególnych kategoryj zakładów pracy.

Wykazy płacy winny być okazywane na każde żądanie organom inspekcji pracy i innym osobom urzędowym, upoważnionym do tego przez obowiązujące ustawy.

Art. 15. Wypłata należącego się pracownikowi wynagrodzenia stałego odbywać się winna najpóźniej w końcu każdego miesiąca kalendarzowego.

W razie zawinionej niewypłaty w terminie pracodawca obowiązany jest do opłacania procentów zwłoki w wysokości od 2 do 3% miesięcznie — począwszy od dnia zwłoki.

Przepis art. 15 rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. Dz. U. poz. 323 dotyczy wypłat wynagrodzenia stałego, a jako przepis wyjątkowy nie ulega wykładni rozciągłej i dlatego nie może być stosowany do zapłaty za godziny nadliczbowe, która nie jest wynagrodzeniem stałem. (Orzecz. S. N. z dn. 8-21/III — 1932 r. w spr. Nr. IC — 2188/31 i 2349/31, O. S. P. 399/XI).

Art. 16. Pracodawca obowiązany jest na żądanie pracownika, którego wynagrodzenie w myśl umowy o pracę składa się częściowo lub całkowicie z udziału w zyskach lub procentów od obrotu, produkcji lub oszczędności, przedłożyć mu przy obrachunku odpis bilansu, względnie wykaz pisemny obrotu, produkcji lub oszczędności, na których podstawie oblicza się wynagrodzenie.

Doroczny obrachunek i wypłata przypadającego z tego tytułu wynagrodzenia powinna nastąpić najpóźniej w cztery miesiące po upływie roku operacyjnego, a w przedsiębiorstwach, rządzących się własnemi statutami, najpóźniej w jeden miesiąc po zatwierdzeniu bilansu przez czynniki do tego powołane.

Postanowienie art. 15, dotyczące opłacania procentów zwłoki, ma tu odpowiednie zastosowanie.

Art. 17. Obrachunek i wypłata prowizji winny następować najpóźniej w końcu każdego kwartału kalendarzowego, w razie zaś gdy stosunek pracy kończy się przed upływem danego kwartału,—przy wystąpieniu z pracy.

Pracodawca winien na żądanie pracownika udzielić mu wyciąg z ksiąg co do tranzakcyj, od których przypada prowizja.

Postanowienie art. 15, dotyczące opłacania procentów zwłoki, ma tu również odpowiednie zastosowanie.

Art. 18. Pracownikowi nie wolno bez zezwolenia pracodawcy przyjmować żadnego wynagrodzenia od osób trzecich z tytułu pełnionych przez niego obowiązków.

Art. 19. W razie niemożności pełnienia przez pracownika obowiązków wskutek choroby lub nieszczęśliwego wypadku, jeżeli one nie zostały wywołane rozmyślnie, wskutek powołania go do ćwiczeń wojskowych rezerwy lub do pełnienia obowiązków sędziego przysięgłego albo ławnika sądu pracy, albo też wskutek wykluczenia go od zajęć przez władzę sanitarną dla zapobieżenia rozwleczeniu choroby zaraźliwej, — pracownik zachowuje przez okres trzechmiesięczny prawo do wynagrodzenia w całości, chyba że w ciągu tych trzech miesięcy umowa o pracę ulegnie rozwiązaniu wskutek upływu czasu, wskutek ukończenia okresu wykonania określonej roboty, na który umowę zawarto, lub wskutek wypowiedzenia, dokonanego przed zaistnieniem jednej z przyczyn wyżej wymienionych.

Pracodawca może z wynagrodzenia strącać kwoty, jakie pracownik otrzyma ze Skarbu Państwa w czasie ćwiczeń wojskowych, pełnienia obowiązków sędziego przysięgłego lub ławnika sądu pracy, albo też wykluczenia go od zajęć przez władze sanitarne. W razie choroby lub nieszczęśliwego wypadku pracodawca może z wynagrodzenia strącać te kwoty, jakie pracownik otrzyma w gotówce z tytułu ubezpieczenia prawno-publicznego.

1. Prawodawca ustanowił przewidzianą w ust. 1 art. 19 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 ulgę na korzyść pracowników jedynie odnośnie do nieszczęśliwych wypadków w ścisłem tego znaczeniu, a więc w rozumieniu takich zdarzeń, które przez uszkodzenie pracownika na zdrowiu czynią go na jakiś czas lub nawet na stałe fizycznie niezdolnym do pracy; nie może więc być rozciągnięty wymieniony przepis na przypadek zastosowania przez właściwe władze do pracownika aresztu, jako środka zapobiegawczego we wszczętej przeciwko niemu sprawie karnej, bez względu przytem na to, jaki był ostateczny wynik tej sprawy. (S. N. 83/31).

2. Z przepisu ust. 2 art. 19 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 bynajmniej nie wynika, by otrzymywanie przez pracownika od kasy chorych zasiłku, należnego mu z mocy prawa (art. 22 i 23 ustawy z dn. 19 maja 1920 r. poz. 272), stwarzało dlań taki dług względem pracodawcy, by ten w razie niestrącenia kwot zasiłku z wynagrodzenia za czas choroby mógł następnie dochodzić ich od pracownika oraz by władny był w następstwie uzyskać zaspokojenie w drodze potrącenia tychże kwot z innych należności, przypadających pracownikowi; powyższy przepis ogranicza prawo pracodawcy dokonywania strąceń kwot zasiłku jedynie do wypłat, obejmujących okres choroby. (S. N. 166/30).

Art. 20. Pracownik zatrzymuje również prawo do wynagrodzenia w razie niemożności pełnienia obowiązków z ważnej przyczyny przez krótki okres czasu.

Art. 21. Z wynagrodzenia pracownika wolno potrącać tylko następujące należności:

1) bieżące i zaległe daniny i opłaty publiczne w granicach ustawowego upoważnienia pracodawcy do ich potrącania;

2) sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych lub egzekucyjnych;

3) zaliczki pieniężne, udzielone pracownikowi na poczet wynagrodzenia;

4) kary umowne, nałożone przez pracodawcę na pracownika z powodu jego uchybienia warunkom umowy o pracę.

Potrąceń, wymienionych pod pp. 1 i 2 poprzedniego ustępu, wolno dokonywać przy każdorazowej wypłacie, a w szczególności: potrąceń, wymienionych pod p. 1, całkowicie i przed potrąceniami pod p. 2,— ostatnich zaś w granicach, ustanowionych przepisami ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 164).

Potrąceń zaliczek pieniężnych wolno dokonywać bez względu na potrącenia, wymienione w ust. 1 pod pp. 1 i 2, z tem atoli ograniczeniem, że potrącenia pod pp. 1, 2 i 3 nie mogą łącznie przewyższać połowy wynagrodzenia, przypadającego do wypłaty.

Potrącenia kar, wymienionych pod p. 4, wolno dokonywać przy wypłacie bez względu na potrącenia, wymienione w ust. 1 pod pp. 1, 2 i 3, z tem ograniczeniem, że potrącenie to nie może przekraczać 10% wynagrodzenia pieniężnego, przypadającego do wypłaty po dokonaniu potrąceń pod pp. 1, 2 i 3.

Art. 22. Zastaw na prawie do wynagrodzenia nie może go obciążać w większej mierze, aniżeli dopuszczalne jest potrącenie dla należności, wymienionych w p. 2 ust. 1 art. 21.

Prawo pracownika do wynagrodzenia nie może być odstąpione osobie innej.

Art. 23. W razie ogłoszenia upadłości pracodawcy, wszelkie należności pracowników, oparte na przepisach rozporządzenia niniejszego, korzystają na obszarze województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego i wołyńskiego oraz m. st. Warszawy z pierwszeństwa zaspokojenia w rozmiarze przysługującym należnościom z tytułu zasług (art. 9 p. 4 prawa o przywilejach i hipotekach z roku 1825), a na pozostałym obszarze Państwa z pierwszeństwa według obowiązujących tam przepisów o zaspokojeniu należności służbowych w upadłości (§ 51 p. 2 austr. ord. upadł. oraz § 61 p. 1 niem. ord. upadł.).

4. Świadectwa.

Art. 24. Pracodawca winien na żądanie pracownika zwrócić mu natychmiast wszystkie świadectwa, znajdujące się u pracodawcy w przechowaniu.

Pracodawca obowiązany jest na żądanie pracownika wydać mu niezwłocznie, a w każdym razie nie później niż w ciągu miesiąca od daty żądania, świadectwo co do czasu trwania pracy i rodzaju zatrudnienia pracownika.

Pracodawcy nie wolno umieszczać w świadectwie żadnych znaków ani uwag, mogących utrudnić pracownikowi uzyskanie nowego stanowiska.

V. Rozwiązanie umowy o pracę.

Art. 25. Umowa o pracę rozwiązuje się:

1) w okresie próbnym pierwszego lub szesnastego dnia miesiąca kalendarzowego, po uprzedniem dwutygodniowem wypowiedzeniu;

2) po ukończeniu roboty, dla której wykonania umowa była zawarta;

3) po upływie czasu, na który była zawarta;

4) po upływie trzech miesięcy od wypowiedzenia umowy przez jedną ze stron, jeżeli umowę tę zawarto na czas nieokreślony.

Okres wypowiedzenia wynosić ma całkowite trzy miesiące kalendarzowe i kończyć się musi zawsze ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego. Wypowiedzenie nastąpić winno najpóźniej w ostatnim dniu miesiąca kalendarzowego, poprzedzającego okres wypowiedzenia;

5) w razie wcielenia pracownika, jako poborowego do służby czynnej w wojsku stałem;

6) na mocy wzajemnego porozumienia stron;

7) w razie śmierci pracownika.

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników w art. 12 przewiduje, jakie skutki pociąga za sobą trzykrotne powtórzenie wypowiedzenia, natomiast rozporządzenie z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych żadnych postanowień w tym względzie nie zawiera, z czego należy wnioskować, że w stosunku do pracowników umysłowych kolejne wypowiadanie umowy pracy jest dopuszczalne i nie stwarza dla nich jakichś specjalnych uprawnień, o ile tylko zostało dokonane w swoim czasie i nie kolidowało z przepisem art. 28 ust. 1 p. 1 tegoż rozporządzenia. (S. N. 159/31).

2. Termin 3-miesięcznego wypowiedzenia pracy pisarzom gminnym należy liczyć od daty powiadomienia ich o odnośnej uchwale rady gminnej, a nie od daty zatwierdzenia jej przez wydział powiatowy sejmiku. (S.N.234/31).

3. Ani rozporządzenie o umowie o pracę pracowników umysłowych, ani rozporządzenie o umowie o pracę robotników nie wymieniają śmierci pracodawcy jako przyczyny, powodującej rozwiązanie umowy o pracę, chociaż uznają wyraźnie za taką przyczynę śmierć pracownika czy robotnika; nie podobna zaś przypuścić, by ustawodawca tylko przez przeoczenie nie wymienił śmierci pracodawcy, jako przyczyny rozwiązania umowy. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 124/31).

Art. 26. W razie przedłużenia umowy bez oznaczenia czasu trwania, stosunek pracy rozwiązuje się w myśl p. 4 art. 25.

Art. 27. Umowa o pracę, zawarta w gospodarstwie rolnem lub leśnem, albo w związanem z niemi przedsiębiorstwie przynajmniej na okres roczny, przedłuża się na rok następny, jeżeli na trzy miesiące przed jej upływem nie nastąpi wypowiedzenie.

Art. 28. Pracodawca, który w okresie wypowiedzenia umowy o pracę pracownikowi umysłowemu cofnął to wypowiedzenie, może:

1) wypowiedzieć ponownie umowę o pracę dopiero po upływie tego okresu wypowiedzenia;

2) rozwiązać natychmiast stosunek pracy przed upływem okresu cofniętego wypowiedzenia, lecz z warunkiem niezwłocznej wypłaty wynagrodzenia za okres wypowiedzenia, przewidziany w art. 25 rozporządzenia niniejszego.

Po upływie okresu wypowiedzenia umowy na czas nieokreślony zawarcie z tymże pracownikiem trzech bezpośrednio po sobie następujących umów o pracę na czas określony, z których żadna nie przekracza terminu 3 miesięcy, równoznaczne jest z zawarciem umowy na czas nieokreślony.

Chociaż pracodawca w ust. 2 art. 28 rozporz. o umowie o pracę, pracowników umysłowych i ust. 2 art. 12 rozporz. o umowie o pracę robotników umowom, zawartym na okresy czasu krótsze od ustawowych terminów wypowiedzenia, odbiera wyraźnym przepisem charakter i skutki umów na czas określony i przyrównywa je do umów na czas nieokreślony jedynie przy pewnych ściśle oznaczonych warunkach, a mianowicie gdy przynaj-

mniej trzy takie umowy nastąpiły kolejno bezpośrednio po upływie okresu wypowiedzenia poprzedniej umowy na czas nieokreślony, to jednak również w przypadkach rażącego, wydatnie długotrwałego utrzymywania stosunku pracy w postaci codziennych umów o dalszą pracę na określony czas jednego dnia dopuszczenie do regulowania praw i obowiązków stron na podstawie norm, odnoszących się do umów na czas określony, byłoby zazwyczaj widocznem i jaskrawem spaczeniem myśli prawa; oczywiście inaczej musiałoby być potraktowane nawet wielokrotne powtarzanie umów krótkotrwałych, chociażby jednodniowych, jeżeliby taki stan rzeczy mógł i winien był być poczytany ze względu na rodzaj pracy i towarzyszące jej okoliczności za naturalny, gdyż związany z samą istotą stosunku. (S. N. 232/30).

Art. 29. Wypowiedzenie przez pracodawcę umowy o pracę nie może nastąpić podczas urlopu, choroby pracownika lub wykluczenia go od zajęć przez władzę sanitarną, o ile choroba lub wykluczenie od zajęć nie trwa dłużej niż trzy miesiące, oraz podczas odbywania ćwiczeń wojskowych i pełnienia obowiązków sędziego przysięgłego lub ławnika sądu pracy.

Jeżeli pracownik zachoruje, zostanie wykluczony od zajęć, powołany do ćwiczeń wojskowych lub do pełnienia obowiązków sędziego przysięgłego albo też ławnika sądu pracy, powinien zawiadomić o tem pracodawcę niezwłocznie pod rygorem utracenia uprawnień z ust. 1 artykułu niniejszego wynikających.

Wymówienie, dokonane pracownikowi w czasie korzystania przez niego z urlopu, winno być uważane za niebyłe i pozbawione skutków prawnych i w przypadku zwolnienia pracownika po takiem wymówieniu należy mu się wynagrodzenie za miesiąc, w którym został zwolniony, oraz za 3-miesięczny okres wypowiedzenia; niestawienie się pracownika na wezwanie do pracodawcy celem rozwiązania umowy pracy w powyższym okresie ochronnym nie może skutkować zerwania tej umowy bez wypowiedzenia. (S. N.9/32).

Art. 30. Po wypowiedzeniu umowy o pracę przez jedną ze stron, pracownik powinien otrzymać na swoje żądanie stosowny czas w godzinach pracy w celu szukania nowej posady co najmniej w ilości trzech dni roboczych miesięcznie, a w gospodarstwach rolnych i leśnych oraz w związanych z niemi przedsiębiorstwach — w ilości sześciu dni za cały okres wypowiedzenia. Ustalenie czasu wolnego na szukanie nowej posady nastąpi w drodze porozumienia pracownika z pracodawcą.

W razie niedojścia do porozumienia decyduje obwodowy inspektor pracy, a do czasu tej decyzji pracownik ma prawo skorzystać z połowy czasu, przysługującego mu z mocy artykułu niniejszego, w terminie, pozostawionym jego uznaniu, ale za uprzedniem zawiadomieniem pracodawcy przynajmniej na dwa dni naprzód.

W stosunku do pracowników linij komunikacyjno-powietrznych, wodnych, kolei żelaznych, do pracowników zakładów dobra publicznego i przedsiębiorstw użyteczności publicznej, jak wodociągi, gazownie, elektrownie i tramwaje, oraz w wypadkach, w których tego rodzaju przerwanie pracy mogłoby spowodować całkowite zatrzymanie biegu przedsiębiorstwa, przepisy ust. 2 artykułu niniejszego, do-

tyczące poszukiwania pracy przed decyzją obwodowego inspektora pracy, nie mają zastosowania.

Nie usprawiedliwia niestawienia się pracownika przez trzy dni do pracy sama ta okoliczność, iż miało to miejsce w okresie 3-miesięcznego wypowiedzenia, w ciągu którego, zgodnie z art. 30 rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. Dz. U. Nr. 323, pracownikowi winno być udzielone co najmniej 3 dni w miesiącu wolnych na poszukiwanie pracy, albowiem powyższy przepis art. 30 może być stosowany tylko z zachowaniem istotnych i koniecznych warunków, w artykule tym wyszczególnionych. (S. N. 122/32).

Art. 31. Pracownikowi umysłowemu służy prawo niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę z ważnych przyczyn, a w szczególności:

a) w razie śmierci lub wzięcia z poboru do wojska członka jego rodziny, jeżeli skutkiem tego na pracownika przechodzi obowiązek prawny utrzymania tej rodziny;

b) w razie stwierdzonego przez lekarza państwowego, samorządowego, kasy chorych lub lekarza zakładu pracy, szkodliwego wpływu pracy w zakładzie pracy na zdrowie pracownika;

c) w razie obrazy lub znieważenia pracownika przez pracodawcę, jak również w razie tolerowania przez pracodawcę takich czynów ze strony przełożonych pracownika;

d) w razie niezachowania przez pracodawcę istotnych warunków umowy;

e) w razie, jeżeli pracodawca lub przełożeni pracownika dopuszczają się przy prowadzeniu przedsiębiorstwa lub nakłaniają pracownika do czynów przeciwnych prawu lub dobrym obyczajom.

W wypadkach, przewidzianych w p. c i e, w wypadkach, przewidzianych w p. d, o ile zachodzi zła wola lub niedbalstwo ze strony pracodawcy, tudzież w innych podobnych wypadkach — rozwiązanie umowy następuje z winy pracodawcy.

Jeżeli niezwłoczne zaprzestanie pracy przez pracowników w przedsiębiorstwach, wymienionych w ustępie ostatnim art. 30, zagraża bezpieczeństwu lub prawidłowości ruchu w przedsiębiorstwie, pracownicy ci, w razie rozwiązania umowy o pracę na podstawie przepisów artykułu niniejszego, mogą być zatrzymani w pracy przez pracodawcę, nie dłużej jednak niż na przeciąg trzech dni od daty powiadomienia go o rozwiązaniu umowy o pracę.

1. Gdy pracownik sam rozwiązał umowny stosunek pracy z racji wprowadzonej przez pracodawcę zmiany rozkładu godzin pracy, to nawet jeżeli owa zmiana dotyczyła istotnego warunku umowy, pracownikowi służy prawo do uzyskania odprawy jedynie o tyle, o ile niezachowanie przez pracodawcę istotnego warunku umowy było wynikiem złej woli lub niedbalstwa ze strony pracodawcy. (S. N. 118/30).

2. Zwłoka w zapłacie poborów pracownika stanowi stosownie do art. 31 lit. „d" rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 dostateczną przyczynę do bezzwłocznego rozwiązania umowy służbowej przez pracownika z winy pracodawcy, wynagrodzenie bowiem za pracę jest dla pracownika jednym z najistotniejszych warunków pracy. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 33/32).

3. Niepłacenie pracownikowi pensji, jak i wogóle niezachowanie przez pracodawcę warunków umowy wtedy tylko w myśl art. 31 ust. 1 lit. „d" i ust. 2 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323

skutkuje rozwiązanie umowy z winy pracodawcy, jeżeli zachodzi zła wola lub niedbalstwo z jego strony. (Orzecz. S. N. z dn. 22. X. 1931 r. w spr. Nr. I C. 856/31, O. S. P. 161/XI).

Art. 32. Pracodawcy służy prawo niezwłocznego rozwiązania umowy z ważnych przyczyn, a w szczególności:

a) w razie, jeżeli pracownik nadużywa zaufania pracodawcy, np. przyjmuje bez jego zgody prowizję lub inne wynagrodzenie od osób trzecich, lub jeżeli dopuszcza się rozmyślnego uszkodzenia majątku przedsiębiorstwa;

b) w razie niestawienia się pracownika do pracy wskutek nieszczęśliwego wypadku lub choroby w ciągu więcej niż trzech miesięcy;

c) w razie obrazy lub znieważenia pracodawcy, jego zastępców lub przełożonych przez pracownika;

d) w razie niezachowania przez pracownika istotnych warunków umowy o pracę;

e) w razie prowadzenia przez pracownika bez zgody pracodawcy własnego przedsiębiorstwa, lub dokonywania tranzakcyj na własny lub cudzy rachunek, wchodzących w zakres tego przedsiębiortwa, w którem pracownik jest zatrudniony;

f) w razie zdrady przez pracownika tajemnicy technicznej lub handlowej przedsiębiorstwa;

g) w razie, jeżeli umowa o pracę została zawarta na zasadzie fałszywego lub sfałszowanego świadectwa;

h) w razie utraty przez pracownika uprawnień koniecznych do zajmowania danego stanowiska.

W wypadkach, przewidzianych w p. a, c, e, f, g, w wypadkach, przewidzianych w p. d, o ile zachodzi zła wola lub niedbalstwo ze strony pracownika, tudzież w innych podobnych wypadkach — rozwiązanie umowy następuje z winy pracownika.

1. Przyczyny, uprawniające pracodawcę do niezwłocznego rozwiązania umowy, są wymienione w art. 32 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 jedynie przykładowo, a przeto od słusznego uznania Sądu, po rozważeniu okoliczności danego przypadku, zależy rozstrzygnienie, czy zachodzi ważna przyczyna, usprawiedliwiająca zwolnienie pracownika bez zachowania terminu wymówienia. (S. N. 217/29).

2. Postanowienia przepisu art. 32 lit. „c" rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 nie można tłumaczyć rozszerzająco i odnosić go do znieważenia osób, w przepisie tym niewymienionych. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 256/30).

3. Obowiązek poprawnego zachowania się pracownika w stosunku do zwierzchnika nie ogranicza się jedynie do sfery służbowej, gdyż tak w życiu prywatnem, jak i publicznem pracownik winien uszanować godność osobistą i dobre imię swego zwierzchnika; w razie konfliktu między pracownikiem a pracodawcą (względnie zwierzchnikiem) poza sferą stosunku służbowego, sąd w każdym poszczególnym przypadku winien rozważyć, czy czyn pracownika zawierał w sobie cechy obrazy zwierzchnika, pociągającej skutki z art. 32 lit. „c" rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323. (S. N. 32/32).

4. W razie wypowiedzenia umowy w trybie p. 4 art. 25 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 rozwiązanie jej następuje dopiero po upływie trzech miesięcy od daty wypowiedzenia, przeto dopuszczenie się przez pracownika w tym okresie obrazy przełożonego może skutkować bezzwłoczne rozwiązanie umowy. (S. N. 5/32).

5. Przepis art. 32 lit. „d" rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 nie wymaga, by dopuszczone przez pracownika uchybienia były rozmyślne. (S. N. 217/29).

6. Ze względu na przepis art. 24 rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 pracodawca nie ma możności umieścić w wydanem pracownikowi świadectwie wzmianki o niedbalstwie lub złej woli pracownika, stanowiących w myśl art. 32 wspomnianego rozporządzenia ważną przyczynę do rozwiązania pracy, nie pozbawia to jednak pracodawcy prawa dowodzić istnienia takiej przyczyny wszelkiemi dopuszczalnemi w ustawie sposobami, chociażby nawet w świadectwie była wymieniona inna przyczyna. (S.N.117/32).

Art. 33. W wypadkach siły wyższej, jak pożar, powódź i t. p., czyniących zupełnie niemożliwem zatrudnienie pracownika, pracodawca ma prawo w okresie czasu nie dłuższym, niż w przeciągu jednego miesiąca od chwili zajścia faktu siły wyższej, rozwiązać umowę bezzwłocznie.

Zawiadomienie o rozwiązaniu umowy powinno być dokonane pisemnie.

Art. 34. W razie ogłoszenia upadłości pracodawcy umowa o pracę nie rozwiązuje się.

W razie zwolnienia pracownika przez zarząd masy upadłościowej z powodu zamknięcia przedsiębiorstwa, pracownikowi należy się trzechmiesięczne wynagrodzenie od daty zamknięcia przedsiębiorstwa. Przepis ten nie narusza dalej idących praw pracownika z mocy umowy o pracę.

Art. 35. Jeżeli majątek lub przedsiębiorstwo przejdzie w czasie trwania stosunku pracy w posiadanie innej osoby, stosunek pracy trwa nadal bez zmiany. Pracownik może jednak w ciągu miesiąca od daty zmiany posiadacza rozwiązać umowę o pracę z zachowaniem trzechmiesięcznego terminu wypowiedzenia, chociażby umowa była zawarta na czas określony.

Art. 36. W wypadkach obrazy prawo do rozwiązania umowy gaśnie po upływie dwóch tygodni od chwili obrazy, względnie od chwili, kiedy obraza doszła do wiadomości strony, uważającej się za obrażoną.

W wypadkach rozwiązania umowy z powodu ważnej przyczyny, lub z winy strony przeciwnej, prawo rozwiązania umowy gaśnie z upływem miesiąca od chwili, kiedy strona pragnąca umowę rozwiązać uzyskała wiadomość o istnieniu ważnej przyczyny lub winy.

1. Ust. 2 art. 36 rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323, mając na względzie usunięcie niepewności położenia pracownika, który dopuścił się przewinienia służbowego, ograniczył jedynie termin, w którym pracodawca jest uprawniony do jednostronnego rozwiązania umowy pracy z winy pracownika, lecz bynajmniej nie pozbawił tegoż pracodawcy, w razie częstotliwości wykroczeń służbowych pracownika, możności rozwiązania umowy pracy z zachowaniem miesięcznego terminu od chwili ostatniego przewinienia. (S. N. 6/32).

2. Prekluzyjny termin 1-miesięczny z art. 36 ust. 2 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 liczyć się może w razie niestawienia się pracownika do pracy wskutek choroby w ciągu więcej niż

3 miesięcy dopiero od dnia, w którym pracownik po ustaniu choroby zgłosi się do pracy; przepis bowiem powyższy dotyczy faktu dokonanego i w sobie już zamkniętego i nie może być stosowany do przypadku, gdzie chodzi o trwającą jeszcze chorobę, a więc o stan ciągły. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 221/30)[1])

Art. 37. Pracodawca ma prawo niezwłocznie rozwiązać umowę w wypadku niestawienia się pracownika w terminie rozpoczęcia stosunku pracy, o ile w umowie terminowe rozpoczęcie tego stosunku zostało wyraźnie jako warunek zastrzeżone.

W razie niezastrzeżenia w umowie powyższego warunku pracownik może tylko z ważnych powodów i co najwyżej przez dwa tygodnie nie stawić się do rozpoczęcia pracy.

Art. 38. W razie rozwiązania umowy z winy pracodawcy lub wydalenia pracownika bez ważnej przyczyny, pracownik ma prawo tak długo zajmować mieszkanie służbowe, jak długo przysługiwałoby mu to mieszkanie, gdyby umowa została rozwiązaną prawidłowo.

Jeżeli pracownik użytkował grunta deputatowe, a rozwiązanie umowy z winy pracodawcy lub wydalenie pracownika bez ważnej przyczyny nastąpiło przed zbiorami, pracownik ma prawo do odszkodowania za zasiew, obrobienie i koszta ubezpieczenia, nie tracąc ewentualnych dalszych roszczeń o odszkodowanie, jakie mu przysługują z mocy ogólnych przepisów prawa cywilnego.

Art. 39. Jeżeli umowa była zawarta na czas nieokreślony, a nastąpiło rozwiązanie jej z winy pracodawcy lub wydalenie pracownika bez ważnej przyczyny, pracownikowi należy się pełne wynagrodzenie za miesiąc, w którym rozwiązanie lub wydalenie nastąpiło, i za następne trzy miesiące, o ile z umowy nie wynikają dla pracownika dalej idące uprawnienia.

Jeżeli umowa była zawarta na czas określony, wówczas w wypadkach powyższych należy się pracownikowi wynagrodzenie za cały czas aż do wygaśnięcia umowy.

Wynagrodzenie, przypadające w myśl ust. 1 i 2 artykułu niniejszego, jest płatne odrazu z procentem prawnym od daty uchybionego terminu, jednakowoż bez tantjemy oraz gratyfikacji, co do których płatności obowiązują postanowienia ogólne.

1. Wynagrodzenie, jakie w razie rozwiązania bez ważnej przyczyny umowy pracy, zawartej z pracownikiem umysłowym na czas nieokreślony, pracodawca obowiązany jest mu wypłacić za miesiąc, w którym rozwiązanie umowy nastąpiło, i za następne trzy miesiące, winno być pełne, a więc winno obejmować wszystko to, co pracownik byłby otrzymał w razie, gdyby umowa pozostała była w mocy przez cały ten okres czasu, nie wyłączając premji, gdy stanowiła ona integralną część stałego wynagrodzenia miesięcznego pracowników danego przedsiębiorstwa, oraz gratyfikacyj świątecznych. (S. N. 21/30).

2. Rozwiązanie umowy pracy w razie wydalenia pracownika przez pracodawcę następuje z dniem wydalenia i treść art. 39 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 nie daje żadnych podstaw do uznania, iż pozostaje on na służbie aż do upływu tych 3 miesięcy, za które przy zwolnieniu go (w razie gdy umowa była zawarta na czas nieokreślony) otrzymuje, zgodnie z powołanym przepisem, od pracodawcy wynagrodzenie; rzeczone wynagrodzenie winno wprawdzie obejmować wszystko to, co pracownik byłby otrzymał w razie, gdyby umowa pozostała w mocy przez cały powyższy okres czasu (orzecz. Sądu Najw. Nr. 21/30 r.), przy zastosowaniu jednak tych warunków wynagrodzenia, jakie obowiązywały w chwili zwolnienia go, i art. 39 bynajmniej nie przewiduje, aby w razie późniejszego podwyższenia uposażenia pracownikom danej instytucji, należącym do tej samej kategorji, co pracownik zwolniony, mógł on z tego tytułu żądać jakichś dodatków do otrzymanego przy zwolnieniu wynagrodzenia. (S. N. 210/31).

3. Chociaż art. 39 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 stanowi przepis porządku publicznego, mający za skutek nieważność umów, które byłyby sprzeczne z tym przepisem lub miały na celu jego obejście, nie wynika stąd jednak, by pracownik po opuszczeniu stanowiska i rozwiązaniu umowy pracy nie mógł ważnie zawierać ugody co do wynagrodzenia, należącego mu się z tytułu nieprawidłowego wypowiedzenia, i zrzekać się praw, wypływających dla niego z tego tytułu. (S. N. 164/31, 210/31).

4. W przypadku, gdy pracownik umysłowy, płatny dziennie, pracował także w niedziele i święta, 3-miesięczne wynagrodzenie z art. 39 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 należy obliczyć według dni roboczych bez potrącenia niedziel i świąt. (S.N. 137/31).

5. Za podstawę do obliczenia należności, przypadającej pracownikowi tytułem wynagrodzenia za zwolnienie go bez wypowiedzenia oraz za niewykorzystany urlop, należy przyjąć jego pensję po potrąceniu z niej, zgodnie z art. 21 rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323, należących się od niego danin i opłat publicznych. (S. N. 9/32).

6. Z sumy przypadającego pracownikowi przy zwolnieniu wynagrodzenia za okres wypowiedzenia nie może być potrącona wypłacona mu dawniej gratyfikacja (zapomoga), gdyż wypłacenie pracownikowi przez pracodawcę jakiegokolwiek dobrowolnego z jego strony wynagrodzenia za pracę, poza wynagrodzeniem umownem, stanowi wykonanie przez pracodawcę jego zobowiązania naturalnego, mającego przyczynę godziwą — chęć dodatkowego wynagrodzenia za pracę, i takie wynagrodzenie, wypłacone dobrowolnie pracownikowi, nie ulega zwrotowi. (S. N. 123/32)[1]).

7. Opóźnienie wypłacenia pracownikowi wynagrodzenia za nieusprawiedliwione wypowiedzenie pracy nie może skutkować odszkodowania ponad przewidziane w ustawie odsetki, chyba że zatrzymanie wypłaty było skutkiem złośliwości, złej wiary lub wyjątkowego niedbalstwa; w ostatnim przypadku od Sądu wyrokującego zależy określenie stopnia winy, mogącego skutkować powiększenie odszkodowania do wysokości rzeczywiście poniesionych strat. (Orzecz. S. N. z dn. 18.II.1932 r. w spr. I C - 1811/31, O. S. P. 326/XI)

Art. 40. W razie rozwiązania umowy z winy pracownika lub wystąpienia jego przed czasem bez ważnej przyczyny, pracodawcy służy prawo do wynagrodzenia szkód i strat.

Art. 41. Roszczenia pracownika, co do których przepis art. 39 postanawia natychmiastową płatność, przedawniają się w terminie sześciomiesięcznym.

[1]) **Przyp. tłum.** Inaczej decyduje tę kwestję Izba I Sądu Najwyższego: patrz niżej tezę pod art. 19 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników, odpowiadającym art. 36 rozporządzenia o umowie o pracę pracowników umysłowych.

[1]) **Przyp. tłum.** Orzeczenie to oparte jest na przepisach Kodeksu Cyw. Napoleona, ale może mieć zastosowanie i pod rządem t. X cz. 1 Zw. Pr.

Art. 42. W razie rozwiązania umowy wskutek śmierci pracownika, pracodawca bez względu na ubezpieczenie emerytalne pracownika, powinien, jeżeli pracownik pracował co najmniej 10 lat w przedsiębiorstwie, wypłacić jego rodzinie, mającej ustawowe prawo do utrzymania i przez niego utrzymywanej, odprawę w wysokości ostatnio pobieranego 3-miesięcznego wynagrodzenia.

Jeżeli stosunek pracy trwał co najmniej 20 lat, odprawę stanowić będzie ostatnio pobierane 6-miesięczne wynagrodzenie.

Odprawa należy się w całości tylko wówczas, jeżeli zmarły pracownik pozostawił małżonka i zstępnego lub zstępnych. We wszystkich innych wypadkach odprawa wynosi połowę wyżej oznaczonej normy.

Odprawa płatna jest po upływie miesiąca, licząc od dnia śmierci pracownika, w równych ratach miesięcznych.

VI. Regulamin pracy.

Art. 43. W zakładach pracy, zatrudniających pracowników, objętych rozporządzeniem niniejszem, może być wprowadzony regulamin pracy.

Art. 44. Regulamin pracy powinien zawierać:

1) oznaczenie codziennego początku i końca czasu pracy oraz przerw pracy;
2) wykaz dni wolnych od pracy;
3) termin wypłaty wynagrodzenia;
4) przepisy porządkowe.

Oprócz postanowień, zawartych w ustępie poprzednim, regulamin pracy może zawierać wyciągi z przepisów prawnych, dotyczących stosunku pracy.

Dla poszczególnych oddziałów zakładów pracy lub dla poszczególnych kategoryj pracowników mogą być wydawane odrębne regulaminy.

Art. 45. Projekt nowego lub zmienionego regulaminu pracy powinien być przez pracodawcę przesłany obwodowemu inspektorowi pracy oraz podany do wiadomości tym pracownikom, do których się odnosi.

Pracownicy mogą w ciągu tygodnia od dnia podania im do wiadomości przez pracodawcę projektu regulaminu zgłosić obwodowemu inspektorowi pracy uwagi dotyczące projektu.

Obwodowy inspektor pracy może uwagi pracowników, uznane przez siebie za uzasadnione, zaproponować pracodawcy do uwzględnienia.

Art. 46. Inspektor pracy winien w ciągu miesiąca od daty otrzymania projektu regulaminu regulamin ten zatwierdzić albo odrzucić, jeżeli jest on niezgodny z obowiązującemi przepisami prawa. Regu-

lamin, którego inspektor pracy w powyższem terminie nie odrzuci, uważany będzie za zatwierdzony.

Art. 47. Regulamin pracy powinien być wywieszony w lokalu zakładu pracy w miejscach widocznych dla wszystkich pracowników i utrzymywany zawsze w stanie czytelnym.

Regulamin pracy w taki sposób wywieszony posiada dla pracowników i pracodawców moc obowiązującą.

Art. 48. Pracodawca obowiązany jest podawać nowowstępującym pracownikom regulamin pracy do wiadomości.

Art. 49. W tych zakładach pracy, które nie posiadają regulaminu pracy, powinno być, z wyjątkiem gospodarstw rolnych i leśnych oraz związanych z niemi przedsiębiorstw, — wywieszone obwieszczenie zawierające następujące punkty:

1) oznaczenie codziennego początku i końca czasu pracy oraz przerw w pracy;
2) wykaz dni wolnych od pracy;
3) terminy wypłaty wynagrodzenia.

Pozatem obwieszczenie może zawierać wyciągi z przepisów prawnych, dotyczących stosunku pracy.

Art. 50. W razie stwierdzenia przez inspektora pracy niezgodności obwieszczenia wewnętrznego z obowiązującemi przepisami prawa, pracodawca obowiązany jest na żądanie inspektora pracy zastąpić to obwieszczenie w przeciągu trzech dni nowem, zgodnem z obowiązującemi przepisami prawa.

Art. 51. Postanowienia przepisów, zawartych w art. 43—50, nie mają zastosowania do urzędów państwowych i samorządowych.

VIII. Przepisy końcowe.

Art. 56. Przepisy rozporządzenia niniejszego mają również zastosowanie do umów o pracę, obowiązujących w chwili wejścia w życie tych przepisów.

Art. 57. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z właściwymi ministrami, a w odniesieniu do postanowień karnych — w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 58. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z wyjątkiem województwa śląskiego w cztery miesiące po ogłoszeniu,[1]) na obszarze zaś województwa śląskiego w cztery miesiące po ogłoszeniu zgody Sejmu Śląskiego na rozporządzenie niniejsze.

Na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego do czasu wprowadzenia inspekcji pracy obowiązki inspektora pracy, wynika-

[1]) Ogłoszone dn. 23 marca 1928 r.

jące z przepisów rozporządzenia niniejszego, poruczа się Komisarzowi Demobilizacyjnemu.

Ponieważ rozporządzenie Prezydenta Rzp. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 daje swoją obronę pracującym, bez względu na to, gdzie umowa o pracę zawarta została, na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem województwa śląskiego, gdzie czasowo pozostawione są w mocy ustawy, poprzednio w tej materji obowiązujące, przeto umowa, poddająca stosunek pracy, wykonywanej poza obszarem województwa śląskiego, ustawom, na tym obszarze obowiązującym i mniej korzystnym dla pracujących, nie ma prawnego znaczenia. (S. N. 79/32).

Art. 59. Z chwilą wejścia w życie rozporządzenia niniejszego tracą moc prawną przepisy sprzeczne z przepisami rozporządzenia niniejszego.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników. (Dz. U. Nr. 35, poz. 324).

I. Postanowienia ogólne.

Art. 1. Umowa o pracę robotników w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest to umowa, na mocy której robotnik zostaje przyjęty do wykonywania pracy na rzecz pracodawcy wzamian za umówione wynagrodzenie.

Art. 2. Przepisy rozporządzenia niniejszego regulują stosunki pracy pomiędzy pracodawcami a robotnikami, zatrudnionymi przez osoby fizyczne, czy też osoby prawne, bądź prawa prywatnego, bądź publicznego.

Robotnikami w rozumieniu rozporządzenia niniejszego są pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę z wyjątkiem pracowników umysłowych, robotników zatrudnionych pracą w rolnictwie, leśnictwie, ogrodnictwie oraz w zakładach pracy ściśle z rolnictwem związanych, a nieposiadających przeważającego charakteru przemysłowego lub handlowego, osób zatrudnionych w urzędach państwowych i komunalnych, oraz w szkołach państwowych, a pełniących czynności analogiczne do czynności niższych funkcjonarjuszów państwowych, pracowników domowych (służby domowej) oraz dozorców domowych.

II. Zawarcie umowy o pracę.

Art. 3. Umowę o pracę zawiera się bądź na piśmie, bądź ustnie, bądź też przez dopuszczenie robotnika do pracy w trybie przyjętym w danym zakładzie pracy.

Robotnik ograniczony w zdolności do działań prawnych, w razie zatrudnienia go na podstawie umowy o pracę uzyskuje zdolność do działań prawnych, które wynikają bezpośrednio z tej umowy.

Robotnikowi nieletniemu z mocy art. 3 rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. poz. 324 służy prawo osobistego wytoczenia powództwa z tytułu naruszenia umowy o pracę. (S. N. 16/32).

Art. 4. Umowę o pracę zawiera się:
a) na okres próbny;
b) na okres wykonania określonej roboty;
c) na czas określony;
d) na czas nieokreślony.

Art. 5. Okres próbny pracy robotnika może trwać najdłużej siedem dni.

Podczas okresu próbnego umowa o pracę może być rozwiązana każdej chwili przez którąkolwiek ze stron.

Nierozwiązanie umowy o pracę przed upływem okresu próbnego jest uważane za zawarcie umowy o pracę na czas nieokreślony, o ile nie została zawarta umowa innego rodzaju.

III. Ogólne obowiązki stron.

Art. 6. Robotnicy są obowiązani do należytego i sumiennego spełniania tych zarządzeń swych przełożonych, które dotyczą robót objętych umową o pracę i które nie są sprzeczne z prawem i dobremi obyczajami.

Art. 7. Przy wszelkich robotach prowadzonych bądź w zakładach pracy bądź poza terenem zakładów pracy przez osoby lub przedsiębiorstwa prywatne jak również przez Państwo, samorządy i instytucje społeczne, pracodawca obowiązany jest stosować środki, zapewniające ochronę życia i zdrowia robotników.

Jeżeli pracodawca przyjął robotnika w poczet domowników, powinien dostarczyć takich urządzeń i wydać takie zarządzenia co do jego pomieszczenia oraz co do pożywienia, o ile to ostatnie zostało umówione, jakie są potrzebne ze względu na zdrowie i moralność.

Art. 8. W razie oddania pewnych robót z zakresu działalności zakładu pracy w podprzedsiębiorstwo (subantrepryzę) przedsiębiorca odpowiada solidarnie z podprzedsiębiorcą (subantreprenerem) za jego zobowiązania wynikające z umowy o pracę.

W razie oddania pewnych robót z zakresu działalności zakładu pracy w podprzedsiębiorstwo (subantrepryzę) firmom zarejestrowanym, za zobowiązania, wynikające z umowy o pracę oraz za przestrzeganie przepisów niniejszego rozporządzenia, odpowiada wyłącznie podprzedsiębiorca (subantreprener).

Art. 9. Pracodawca powinien w ciągu miesiąca od otwarcia danego zakładu pracy lub od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia podać do wiadomości obwodowego inspektora pracy, czy sam kieruje zakładem, czy też powierza kierownictwo zakładem innej osobie; w tym ostatnim wypadku pracodawca powinien podać nazwisko kierownika zakładu pracy i jego ewentualnego zastępcy oraz pisemną zgodę tychże na objęcie powyższych stanowisk, a następnie w ciągu trzech dni zawiadamiać obwodowego inspektora pracy o każdej zmianie na tych stanowiskach.

Pisemna zgoda nie jest wymagana od osób zajmujących stanowiska kierownika zakładu pracy lub zastępcy, których stosunek służbowy ma charakter publiczno-prawny.

IV. Rozwiązanie umowy o pracę.

Art. 10. Umowa o pracę rozwiązuje się:

a) po upływie czasu, na który była zawarta;

b) po ukończeniu roboty, która została wyraźnie oznaczona w umowie i której ukończenie strony przyjęły, jako termin ustania umowy;

c) po upływie okresu wypowiedzenia, przysługującego każdej ze stron przy umowie na czas nieokreślony;

d) wskutek śmierci robotnika;

e) z chwilą wcielenia robotnika jako poborowego, do służby czynnej w wojsku stałem.

P. tezę 3 pod art. 25 rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 16.III. 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych.

Art. 11. Umowa o pracę między robotnikiem a pracodawcą, zawarta na czas nieokreślony, może być rozwiązana lub zmieniona przez każdą ze stron przez wypowiedzenie, dokonane conajmniej na dwa tygodnie naprzód. O ile umówiono dłuższe okresy wypowiedzenia, to powinny być one jednakowe dla obu stron.

Okres wypowiedzenia kończyć się musi zawsze w sobotę lub w przyjęty dzień wypłaty.

Umowę zawartą na czas nieokreślony pracodawca może rozwiązać natychmiast pod warunkiem wypłacenia robotnikowi całkowitego wynagrodzenia za okres wypowiedzenia.

Pracodawca nie ma prawa wypowiadać umowy o pracę:

a) w ciągu czterech tygodni niezdolności robotnika do zarobkowania, spowodowanej przez nieszczęśliwy wypadek lub chorobę;

b) w czasie pomiędzy chwilą powołaria robotnika na ćwiczenia wojskowe rezerwy a końcem odbycia tych ćwiczeń;

c) podczas trwania ustawowego urlopu robotnika.

W myśl art. 11 i 22 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników i art. 16 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy, pod wynagrodzeniem pieniężnem, wypłacanem przez pracodawcę pracownikowi w gotówce, które w całości ma być wypłacone robotnikowi za okres wypowiedzenia jak również za niewykorzystany urlop, a także pod płacą normalną, od której oblicza się wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, należy rozumieć całkowite wynagrodzenie, płacone robotnikowi bezpośrednio przez pracodawcę, a nie datki osób trzecich, udzielane w dowolnej i nieokreślonej wysokości, jak naprz. napiwki, otrzymywane przez pracowników hotelowych od gości. (S. N. 15/32).

Art. 12. Jeżeli wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony jest stosowane trzy razy z rzędu względem tego samego robotnika bez rozwiązania stosunku pracy, pracodawca w ciągu najbliższych trzech miesięcy od dnia ostatniego wypowiedzenia nie może wypowiadać umowy, lecz jedynie rozwiązać ją pod warunkiem

wypłacenia robotnikowi oprócz wynagrodzenia za czas przepracowany całkowitego wynagrodzenia za okres wypowiedzenia.

Jeżeli pracodawca wypowiedział umowę zawartą na czas nieokreślony, a bezpośrednio po upływie okresu wypowiedzenia zawarł z tymże robotnikiem trzy bezpośrednio następujące po sobie umowy o pracę na czas określony, z których żadna nie przekraczała dwóch tygodni, natenczas równoznaczne to jest z zawarciem umowy na czas nieokreślony.

Patrz wyżej tezę pod art. 28 rozporządzenia z dn. 16.III.1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych.

Art. 13. W wypadkach siły wyższej, jak naprzykład: zamknięcie zakładu pracy lub jego części, w której był zatrudniony robotnik, wskutek zarządzenia władzy państwowej, pożar, powódź, wybuch kotła parowego i t. p., gdy one czynią bezwzględnie niemożliwem na przeciąg więcej niż siedmiu dni wykonywanie pracy i nie są następstwem winy pracodawcy, pracodawca ma prawo rozwiązać umowę o pracę w ciągu siedmiu dni od chwili zajścia wypadku.

Art. 14. Pracodawca ma prawo niezwłocznie rozwiązać umowę o pracę w wypadku niestawienia się robotnika w terminie rozpoczęcia pracy, o ile w umowie został wyraźnie zastrzeżony warunek terminowego jej rozpoczęcia.

W razie niezastrzeżenia w umowie powyższego warunku, robotnik może tylko z ważnych powodów i co najwyżej przez tydzień, nie stawić się do rozpoczęcia pracy.

Art. 15. Każda ze stron ma prawo z ważnych powodów lub z winy przeciwnej strony niezwłocznie rozwiązać umowę o pracę przed upływem terminu umowy, względnie bez zachowania obowiązujących okresów wypowiedzenia.

W razie sporu o istnieniu ważnych powodów lub winy rozstrzyga sąd.

Art. 16. Za ważne powody (ust. 2 art. 14 i art. 15) są uważane wszystkie okoliczności, które ze względu na dobre obyczaje lub na zasady dobrej wiary upoważniają jedną ze stron do odstąpienia od umowy.

Nie można jednak w żadnym razie uznać za ważny do rozwiązania umowy powód niestawienia się robotnika do pracy wskutek nieszczęśliwego wypadku lub choroby przez okres czasu nie wynoszący więcej niż cztery tygodnie, albo — z innych uzasadnionych przyczyn przez okres czasu nie wynoszący więcej niż dwa tygodnie.

Art. 17. Robotnik może rozwiązać umowę o pracę z winy (art. 15) pracodawcy zwłaszcza w wypadkach następujących:

a) w razie jeżeli pracodawca, jego domownicy lub zastępcy dopuszczają się względem robotnika lub członków jego rodziny czynnych zniewag, lub ciężkich obraz;

b) w razie jeżeli pracodawca, jego domownicy lub zastępcy dopuszczają się względem robotnika lub członków jego rodziny czy-

nów, które sprzeciwiają się prawu lub dobrym obyczajom, bądź też nakłaniają ich do takich czynów;

c) w razie, gdy pracodawca nie wykonywa swych istotnych zobowiązań względem robotnika, wynikających z umowy lub przepisów niniejszego rozporządzenia.

Art. 18. Pracodawca może rozwiązać umowę z winy (art. 15) robotnika zwłaszcza w wypadkach następujących:

a) w razie jeżeli robotnik dopuszcza się względem pracodawcy, swych przełożonych lub względem członków rodziny pracodawcy i przełożonych czynnych zniewag lub ciężkich obraz;

b) w razie jeżeli robotnik mimo przestrogi nie zachowuje przepisów, niezbędnych dla zapewnienia bezpieczeństwa pracy i całości zakładu pracy;

c) w razie jeżeli robotnik dopuścił się kradzieży, przywłaszczenia lub rozmyślnego uszkodzenia mienia pracodawcy;

d) w razie niestawienia się robotnika do pracy dłużej niż przez trzy dni zrzędu lub ogółem więcej niż przez sześć dni w ciągu miesiąca bez przyczyny uzasadnionej;

e) w razie, gdy robotnik odmawia wykonywania swoich istotnych obowiązków, wynikających z umowy lub przepisów niniejszego rozporządzenia;

f) w razie udowodnionej zdrady przez robotnika zastrzeżonej tajemnicy zakładu pracy;

g) w razie, gdy robotnik wiedząc o fakcie fałszerstwa lub sfałszowania dokumentów, na ich podstawie uzyskał przyjęcie do pracy.

Art. 19. Prawo do rozwiązania umowy o pracę na podstawie art. art. 15, 16, 17 i 18 rozporządzenia niniejszego gaśnie po upływie siedmiu dni od chwili powzięcia przez stronę wiadomości o okolicznościach, uprawniających ją do rozwiązania umowy.

Pracodawca wobec przepisu art. 19 rozporz. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 324 może rozwiązać umowę z robotnikiem bez wypowiedzenia jedynie w ciągu dni siedmiu od wiadomej mu chwili upływu przewidzianego w ust. 2 art. 16 tegoż rozporządzenia 4-tygodniowego okresu choroby i niestawienia się robotnika do pracy; nieskorzystanie przez pracodawcę z przysługującego mu prawa niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę w ciągu dni siedmiu należy uważać za zrzeczenie się pracodawcy tego prawa i ewentualnie za chęć zatrzymania nadal robotnika, pomimo dłużej niż 4 tygodnie trwającej jego choroby. (S. N. 236/31).[1])

Art. 20. Rozwiązanie umowy o pracę na podstawie art. art. 15, 16, 17 i 18 niniejszego rozporządzenia nie wyklucza prawa dochodzenia szkód i strat w myśl zasad prawa cywilnego.

Jeżeli umowa o pracę została rozwiązana z winy pracodawcy przed upływem jej terminu lub bez zachowania obowiązującego okresu wy-

[1]) P. tezę pod art. 36 rozporz. z dn. 16.III.1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych.

powiedzenia, robotnikowi służy przy umowie na czas nieokreślony prawo do wynagrodzenia za okres wypowiedzenia, o ile z umowy nie wynikają dla robotnika dalej idące uprawnienia, a przy umowie zawartej na okres wykonania określonej roboty lub na czas określony— do wynagrodzenia za cały czas aż do wygaśnięcia umowy. Wynagrodzenie to jest płatne odrazu z procentem prawnym od dnia rozwiązania umowy, a w razie jeżeli rozwiązanie nastąpiło wskutek niewypłaty umówionego wynagrodzenia za pracę od dnia uchybionego terminu wypłaty.

Skargi o takie wynagrodzenie przedawniają się upływem sześciu miesięcy od dnia rozwiązania umowy.

P. tezę 6 pod art. 39 rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 16.III.1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych.

Art. 21. Pracodawca obowiązany jest niezwłocznie wydać świadectwo robotnikowi na jego żądanie. Świadectwo powinno zawierać dane, dotyczące rodzaju i czasu zatrudnienia robotnika u danego pracodawcy.

Pracodawcy nie wolno umieszczać w świadectwie żadnych znaków i uwag.

V. Wynagrodzenie.

Art. 22. Pracodawca powinien wynagrodzenie pieniężne obliczać i wypłacać w gotówce; wzbroniona jest wypłata wynagrodzenia pieniężnego wekslami, skryptami dłużnemi, kuponami, znakami umówionemi, towarami lub innemi przedmiotami.

Art. 23. Robotnik, któremu wypłacono wynagrodzenie pieniężne w sposób sprzeczny z postanowieniami art. 22, ma prawo powtórnie żądać wypłaty w myśl przepisów art. 22; żądaniu temu pracodawca nie może przeciwstawić zarzutu z tytułu dokonania wypłat wbrew art. 22.

Wartości otrzymane przez robotnika przy poprzedniej wypłacie, o ile robotnik jeszcze je posiada lub jest z tytułu tej wypłaty wzbogacony, przypadają na cele kulturalno-oświatowe, zgodnie z przepisami specjalnego rozporządzenia, które wyda Minister Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 24. Pracodawca obowiązany jest prowadzić księgi płacy względnie wykazy wypłat robotniczych oraz inne księgi niezbędne dla kontroli nad stosunkiem pracy i przechowywać je przez okres pięcioletni.

Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami władny jest w drodze rozporządzenia ustalić rodzaje ksiąg i wykazów dla poszczególnych kategoryj zakładów pracy i wzory tych ksiąg i wykazów oraz zwalniać pewne kategorje zakładów pracy na całym obszarze Rzeczypospolitej względnie na pewnych obszarach od obowiązku prowadzenia poszczególnych ksiąg.

Art. 25. We wszystkich zakładach pracy, zatrudniających powyżej czterech robotników, każdemu robotnikowi najpóźniej w siedem dni po rozpoczęciu pracy powinna być bezpłatnie wydana przez pracodawcę książeczka obrachunkowa.

Art. 26. Książeczka obrachunkowa powinna zawierać dane, dotyczące warunków umowy o pracę oraz wyciąg z przepisów prawnych, określających prawa i obowiązki stron i z regulaminu pracy względnie obwieszczenia (art. 56).

Nadto do książeczki obrachunkowej są wpisywane dokonywane każdorazowo wypłaty wynagrodzenia ze wskazaniem poszczególnych potrąceń oraz z wymienieniem ilości wymierzonych robotnikowi kar pieniężnych i powodów do ich wymierzania.

Art. 27. Minister Pracy i Opieki Społecznej w drodze rozporządzenia może zezwolić poszczególnym kategorjom zakładów pracy na całym obszarze Rzeczypospolitej względnie na pewnych obszarach, na niewpisywanie do książeczek danych, wymienionych w ust. 2 art. 26, jeżeli zakłady te zobowiążą się do wprowadzenia innego odpowiedniego systemu obliczania wynagrodzenia oraz wykazywania wysokości wynagrodzenia i poczynionych potrąceń przy każdorazowej wypłacie. Warunki i tryb udzielania zezwoleń ustalone zostaną w temże rozporządzeniu.

Art. 28. Szczegółowe dane, dotyczące treści książeczek obrachunkowych i dowodów, wydawanych przez pracodawcę (art. 30) oraz trybu zatwierdzania wzorów książeczek obrachunkowych dla poszczególnych kategoryj zakładów pracy, określi rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej wydane w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 29. Zabrania się umieszczania w książeczkach obrachunkowych notatek lub znaków, mających na celu wyróżnianie robotnika w sposób dlań korzystny lub niekorzystny, oraz uwag o jego sprawowaniu się i uzdolnieniu fachowem.

Art. 30. Książeczkę obrachunkową robotnik przechowuje u siebie, celem zaś wpisania do niej niezbędnych danych oddaje ją za dowodem pracodawcy, który zwraca książeczkę obrachunkową robotnikowi przy wypłacie.

Art. 31. Wzamian za zgubioną lub uszkodzoną przez robotnika książeczkę obrachunkową pracodawca powinien niezwłocznie wydać nową, za co pobiera od robotnika opłatę, nieprzekraczającą kosztu własnego, w każdym razie nie wyżej taksy, zatwierdzonej przez obwodowego inspektora pracy.

Art. 32. Wypłata robotnikom należnego wynagrodzenia powinna być dokonywana:

a) przy umowie zawartej na czas określony nie dłuższy niż dwa tygodnie — po upływie terminu umowy, a jeżeli umowa zawarta została na czas dłuższy niż dwa tygodnie — przynajmniej raz na dwa tygodnie;

b) przy umowie zawartej na czas nieokreślony — przynajmniej raz na dwa tygodnie.

Przy umowie zawartej na czas wykonania określonej roboty wypłata robotnikowi zaliczek na poczet wynagrodzenia powinna być dokonywana w terminach, ustalonych w umowie o pracę, jednak nie rzadziej niż co dwa tygodnie, oraz w wysokości nie niższej od dwutygodniowego zarobku, obliczonego według ustalonej w umowie dniówki lub według wartości wykonanej części pracy; ostatecznego obrachunku i wypłaty dokonywa się niezwłocznie po ukończeniu całej roboty.

Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z właściwymi ministrami może zezwolić w pewnych gałęziach pracy dokonywania wypłat w wypadkach wyżej wymienionych raz na miesiąc z zastrzeżeniem wypłacania odpowiednich zaliczek w ciągu miesięcznego okresu płatniczego.

W razie zawinionej niewypłaty w terminie pracodawca obowiązany jest do opłacania procentów zwłoki w wysokości 2% — 3% miesięcznie, — począwszy od dnia zwłoki.

Art. 33. Wypłata wynagrodzenia powinna się rozpoczynać nie później jak bezpośrednio po zakończonym dniu pracy i nie może się odbywać w sklepach, jadłodajniach i t. p. zakładach.

Art. 34. Jeżeli zasady obliczenia wysokości wynagrodzenia są tak skomplikowane, że nie mogą być wyszczególnione w książeczce obrachunkowej, to za podstawę do obliczenia powinny być brane wskazane w tej książeczce tablice, wykazy i taryfy płac oraz przepisy taryfowe wywieszone w zakładach pracy.

Powyższe tablice, wykazy i taryfy płac oraz przepisy taryfowe powinny być podpisane przez kierownika zakładu oraz zaświadczone przez obwodowego inspektora pracy, któremu powinny być dostarczone w dwóch egzemplarzach.

Art. 35. Pracodawca w żadnym razie nie może żądać wynagrodzenia od robotnika za pomoc lekarską, nie przewidzianą obowiązującemi przepisami, za dostarczanie lokalu pracy, za ogrzewanie, oświetlenie i czyszczenie lokali pracy i za używanie narzędzi pracy oraz siły napędnej, zużywanej dla zakładu pracy i stanowiących jego własność.

Robotnikom zakładów górniczych wolno wydawać na rachunek wynagrodzenia pieniężnego materjały wybuchowe do wykonywania pracy w ilości nie większej, niż tego wymaga wykonywanie pracy, po cenach nie przewyższających cen, podanych w cenniku, zatwierdzonym przez władze górnicze.

Art. 36. Pracodawcy nie wolno pobierać procentu od pożyczek, udzielanych robotnikowi, ani też wynagrodzenia z tytułu poręczenia za jego zobowiązania pieniężne.

Art. 37. W celu zaopatrywania robotników w tanie i w dobrym gatunku artykuły pierwszej potrzeby pracodawcy mogą otwierać przy zakładach pracy na mocy zezwolenia właściwego obwodowego inspektora pracy sklepy, którym przysługuje prawo ściągania od robotników należności za artykuły w myśl ust. 1 punktu 4 i ust. 3 art. 38. Wykaz sprzedawanych artykułów pierwszej potrzeby wraz z cennikiem względnie zmiany tego wykazu i cennika powinny być zatwierdzane przez obwodowego inspektora pracy i wywieszane w sklepie na widocznem miejscu. Ceny sprzedawanych artykułów nie mogą przekraczać przeciętnych cen rynkowych.

Inspektor pracy może cofnąć zezwolenie, nadające uprawnienia, wskazane w ustępie pierwszym, o ile stwierdzi przekroczenia tych uprawnień.

Art. 38. Z wynagrodzenia robotnika wolno potrącać tylko następujące należności:

1) za dostarczone robotnikowi przez pracodawcę mieszkanie, opał, światło oraz za dostarczone górnikom materjały wybuchowe (art. 35 ust. 2);

2) bieżące i zaległe daniny i opłaty publiczne, w granicach ustawowego upoważnienia pracodawcy do ich potrącania;

3) sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych i egzekucyjnych;

4) zaliczki pieniężne udzielone robotnikowi przez pracodawcę na poczet wynagrodzenia oraz sumy należne za artykuły pierwszej potrzeby sklepom wymienionym w art. 37;

5) kary pieniężne przewidziane regulaminem pracy.

Potrąceń wymienionych w ustępie poprzednim wolno dokonywać przy każdorazowej wypłacie, a w szczególności potrąceń wymienionych w punktach 1) i 2) całkowicie i przed potrąceniami wymienionemi w punkcie 3), tych zaś ostatnich w granicach, przewidzianych w art. 39.

Potrąceń wymienionych w punkcie 4) wolno dokonywać z tem ograniczeniem, że potrącenia wymienione w punktach 1), 2), 3) i 4) nie mogą łącznie przewyższać połowy wynagrodzenia przypadającego do wypłaty.

Potrącenia kar pieniężnych, wymienionych w punkcie 5) wolno dokonywać przy wypłacie po potrąceniach wymienionych w punktach 1), 2), 3) i 4) z ograniczeniem, przewidzianem w ust. 2 art. 44.

Postanowienia niniejszego artykułu nie dotyczą zaliczek, przewidzianych w art. 32 ust. 3 niniejszego rozporządzenia, które są potrącane z należnej sumy odrazu w całości.

Art. 39. Wynagrodzenie robotników ulega zajęciu administracyjnemu tudzież zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu nie więcej, niż do wysokości jednej piątej części sumy wynagrodzenia, przypadającego do wypłaty.

Tytułem wyjątku od powyższej ogólnej zasady wynagrodzenie robotników ulega zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu za alimenty do wysokości $^2/_5$ wynagrodzenia, przyczem pozostałe $^3/_5$ wolne są od wszelkich zapowiedzeń i zajęć.

Przy zbiegu zapowiedzeń za alimenty i za inne należności lub długi, $^1/_5$ część wynagrodzenia staje się przedmiotem stosunkowego podziału zarówno na alimenty, jak na inne należności lub długi, druga zaś $^1/_5$ część przekazuje się wyłącznie na zaspokojenie samych tylko alimentów, o ileby pierwsza $^1/_5$ część na nie przy zbiegu innych wierzycieli nie wystarczała.

Art. 40. Prawo robotnika do wynagrodzenia nie może być przez robotnika zastawione lub odstąpione osobie trzeciej.

Umowa zawarta wbrew temu zakazowi jest nieważna.

Art. 41. Wysokość wynagrodzenia powinna być określona bądź w umowie indywidualnej, bądź zbiorowej, obowiązującej danego pracodawcę, w braku zaś tego określenia pracodawca powinien dać wynagrodzenie zgodne ze zwyczajem miejscowym, a w braku tegoż — słuszne wynagrodzenie.

Jeżeli pracodawca przyjmie pracownika na dobrowolnie ułożonych gorszych warunkach od umowy cennikowej, to umowa taka, jako prawem niezakazana, nie jest bezwzględnie nieważna. Umowa zbiorowa bowiem, będąca tylko wzorem dla umów indywidualnych, obowiązuje strony nie jako „jus cogens", ale tylko wówczas, gdy strony przy zawieraniu umowy indywidualnej przyjęły ją wyraźnie lub przynajmniej w sposób dorozumiany za podstawę wzajemnego stosunku prawnego; nie obowiązuje zaś, gdy ją strony wyraźnie wykluczyły. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 33/30).

Art. 42. W razie rozwiązania umowy wskutek śmierci robotnika, pracodawca bez względu na ubezpieczenie emerytalne robotnika, powinien, jeżeli robotnik pracował co najmniej 10 lat w przedsiębiorstwie, wypłacić jego rodzinie, mającej ustawowe prawo do utrzymania i przez niego utrzymywanej, odprawę w wysokości ostatnio pobieranego dwutygodniowego wynagrodzenia.

Jeżeli stosunek pracy trwał co najmniej 20 lat odprawę stanowić będzie ostatnio pobierane czterotygodniowe wynagrodzenie.

Odprawa należy się w całości tylko wówczas, jeżeli zmarły robotnik pozostawił małżonka i zstępnego lub zstępnych. We wszystkich innych wypadkach odprawa wynosi połowę wyżej oznaczonej normy.

Odprawa płatna jest po upływie miesiąca, licząc od dnia śmierci robotnika.

Art. 43. Kary pieniężne mogą być nakładane na robotników, jeżeli są przewidziane w regulaminie pracy i tylko za następujące przekroczenia:

1) za rozmyślnie złe lub niedbałe wykonywanie robót oraz za rozmyślne psucie podczas niej materjałów, narzędzi i maszyn;

2) za nieprzybycie do pracy, spóźnianie się do pracy lub samowolne jej opuszczenie w ciągu dnia roboczego bez uzasadnionej przyczyny;

3) za zakłócenie spokoju;

4) za znajdowanie się przy pracy w stanie nietrzeźwym;

5) za nieprzestrzeganie przepisów ostrożności przy obchodzeniu się z ogniem, światłem i t. p., zamieszczonych w regulaminie pracy.

Kary pieniężne nie mogą być nakładane na robotnika po upływie trzech dni od ustalenia przekroczenia robotnika.

Art. 44. Kara pieniężna za poszczególne przekroczenie nie może przewyższać czwartej części dziennego zarobku robotnika. Ściągnięte kary pieniężne przypadają na cele kulturalno-oświatowe zgodnie z przepisami specjalnego rozporządzenia, które wyda Minister Pracy i Opieki Społecznej.

Kary pieniężne w sumie ogólnej nie powinny przewyższać dziesiątej części wynagrodzenia, faktycznie przypadającego robotnikowi na umówiony termin wypłaty.

Art. 45. Zarząd zakładu pracy powinien prowadzić księgę nakładanych na robotników kar pieniężnych według wzoru, ustalonego w drodze rozporządzenia przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Księga ta powinna być okazywana inspektorowi pracy na każde żądanie.

VI. Ochrona prawna zarobków robotniczych.

Art. 46. Sprawy wszczęte w sądzie z tytułu umowy o pracę robotników mają charakter spraw pilnych i ferjalnych. Termin do rozpoznania sprawy winien sąd wyznaczyć niezwłocznie i w ten sposób, aby w przypadkach, gdy miejsce zamieszkania pozwanego znajduje się w okręgu sądowym, okres czasu od dnia doręczenia wezwania do rozprawy wynosił nie więcej jak 5 dni.

Art. 47. W postępowaniu egzekucyjnem jako też upadłościowem należności robotników, wynikające z postanowień niniejszego rozporządzenia, korzystają z pierwszeństwa zaspokojenia na obszarze województw białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego i wołyńskiego oraz m. st. Warszawy w rozmiarze i stopniu przysługującym należnościom z tytułu zasług sług i czeladzi, a na obszarze województw krakowskiego, lwowskiego, poznańskiego, pomorskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego wedle obowiązujących tam przepisów.

VII. Regulamin pracy.

Art. 48. Dla każdego zakładu pracy, zatrudniającego ponad dwudziestu robotników, powinien być wydany regulamin pracy w ciągu czterech tygodni od otwarcia zakładu lub od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Dla poszczególnych oddziałów zakładu pracy lub dla poszczególnych kategoryj robotników mogą być wydawane odrębne regulaminy.

Art. 49. Regulamin pracy, zatwierdzony w trybie przewidzianym w art. 51—54 niniejszego rozporządzenia posiada dla pracodawcy i robotników moc obowiązującą, lecz w razie sprzeczności z prawem może być uchylony w drodze nadzoru w myśl przepisów art. 53.

O ile regulamin pracy uszczupla prawa poszczególnych robotników, zastrzeżone im przez indywidualną umowę o pracę, robotnikom przysługuje prawo dochodzenia szkód i strat w drodze sądowej. Powództwo może być zgłoszone w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie regulaminu pracy.

Art. 50. Regulamin pracy powinien zawierać:

a) oznaczenie początka i końca czasu pracy oraz przerw w pracy we wszystkie dni w tygodniu dla mężczyzn, kobiet, dla robotników młodocianych z uwzględnieniem czasu ich nauki szkolnej, jak również dla kategoryj robotników, wykonywających czynności specjalne;

b) czas normalnego czyszczenia narzędzi, maszyn i urządzeń oraz porządkowania zakładów pracy;

c) przesuwanie zmian w zakładach o ruchu ciągłym;

d) wykaz dni świątecznych ustawowych oraz innych stale przestrzeganych w danym zakładzie pracy;

e) czas i miejsce wypłaty wynagrodzenia;

f) przepisy ostrożności przy obchodzeniu się z ogniem, światłem i t. p., w razie braku specjalnych przepisów bezpieczeństwa;

g) rodzaje przekroczeń i wysokość kar pieniężnych za nie nakładanych w granicach art. 43 i 44;

h) taksę za zgubione lub zniszczone przez robotnika książeczki obrachunkowe.

Nadto dla górnictwa:

i) kolejność w jakiej zjazd i wyjazd robotników ma się odbywać;

j) czas i miejsce wydawania górnikom materjałów i narzędzi do pracy.

Oprócz postanowień zawartych w punktach a) — j) artykułu niniejszego regulamin pracy może zawierać wyciągi z przepisów prawnych dotyczących stosunków pracy.

Art. 51. Projekt nowego lub zmienionego regulaminu pracy powinien być opracowany przez zarząd zakładu pracy i wywieszony w lokalu zakładu pracy w miejscu widocznem dla wszystkich.

Art. 52. Po upływie tygodnia od dnia wywieszenia (art. 51) zarząd zakładu pracy przesyła projekt regulaminu wraz z podaniem o zatwierdzenie do obwodowego inspektora pracy i z zaznaczeniem daty wywieszenia.

Zarządy zakładów, podległych ustawom górniczym z wyjątkiem hut, przesyłają jednocześnie drugi egzemplarz projektu regulaminu do władzy górniczej.

Art. 53. Obwodowy inspektor pracy odmawia zatwierdzenia, jeżeli regulamin jest sprzeczny z przepisami prawa.

Decyzja obwodowego inspektora pracy co do projektu nowego lub zmienionego regulaminu pracy powinna zapaść w przeciągu najwyżej dwóch tygodni od dnia złożenia projektu w jego kancelarji i powinna być podana przez zarząd zakładu do wiadomości robotnikom przez wywieszenie ogłoszenia.

Regulamin zatwierdzony przez obwodowego inspektora pracy może być uchylony przez okręgowego inspektora pracy w drodze nadzoru i bez skargi stron zainteresowanych w razie stwierdzenia, że regulamin jest lub stał się sprzeczny z przepisami prawa.

Art. 54. Regulamin pracy po zatwierdzeniu powinien być niezwłocznie wywieszony w lokalu zakładu pracy w miejscach widocznych i wchodzi w życie najwcześniej w dwa tygodnie po wywieszeniu. Robotnikowi przysługuje prawo rozwiązania umowy w ciągu dwóch tygodni od dnia wywieszenia regulaminu.

Wywieszony regulamin pracy powinien być zawsze utrzymany w stanie czytelnym.

Art. 55. Pracodawca powinien podać regulamin do wiadomości robotnikowi przed przystąpieniem robotnika do pracy.

Art. 56. W każdym zakładzie pracy, zatrudniającym do dwudziestu robotników, powinno być wywieszone obwieszczenie wewnętrzne, zawierające następujące punkty zgodne z obowiązującemi przepisami:

a) oznaczenie początku i końca pracy oraz przerw w pracy we wszystkie dni tygodnia;

b) wykaz dni świątecznych ustawowych oraz innych stale przestrzeganych w danym zakładzie pracy;

c) terminy i miejsce wypłaty wynagrodzenia.

Pozatem obwieszczenie może zawierać wyciągi z przepisów prawnych, dotyczących stosunku pracy.

Art. 57. W razie stwierdzenia przez inspektora pracy niezgodności punktów obwieszczenia z obowiązującemi przepisami prawa, obwieszczenie takie zostaje przez inspektora pracy unieważnione z zaznaczeniem tych punktów, które sprzeciwiają się prawu.

Pracodawca powinien unieważnione obwieszczenie zastąpić w przeciągu trzech dni przez nowe, zgodne z obowiązującemi przepisami prawa.

Art. 58. Przepisy niniejszego rozporządzenia nie uszczuplają w niczem uprawnień przedstawicielstwa robotniczego, wynikających z ustawy z dnia 4 lutego 1920 r. o radach załogowych (Dz. Ust. Rzeszy

niem. str. 147) oraz z innych obowiązujących w tym zakresie przepisów prawnych.

Art. 59. Regulaminy pracy w zakładach podległych ustawom górniczym z wyjątkiem hut są zatwierdzane przez obwodowego inspektora pracy i właściwy urząd górniczy. Instancje odwoławcze i szczegółowy tryb postępowania ustali rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej i Ministra Przemysłu i Handlu.

IX. Przepisy końcowe.

Art. 66. Wszelkie postanowienia umów regulujące warunki pracy mniej korzystnie dla robotników, aniżeli to czyni niniejsze rozporządzenie, są nieważne i ulegają z mocy samego prawa zastąpieniu przez odnośne postanowienia niniejszego rozporządzenia.

Art. 67. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z właściwymi ministrami, a w odniesieniu do postanowień karnych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 68. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem województwa śląskiego w cztery miesiące po ogłoszeniu, [1]) na obszarze zaś województwa śląskiego w cztery miesiące po ogłoszeniu zgody Sejmu śląskiego na niniejsze rozporządzenie.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą, o ile dotyczą robotników:

a) art. art. 42—63, 87 — 192, 211 — 222 ustawy o pracy w przemyśle (Zwód praw rosyjskich Tom XI, Część II, wydanie 1913 r.);

f) art. 3 ustawy z 15 lipca 1920 r. o zabezpieczeniu bytu rodzinom osób, pełniących ochotniczą lub obowiązkową służbę wojskową (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 403).

oraz wszelkie inne przepisy prawne, normujące sprawy, uregulowane niniejszem rozporządzeniem, o ile są sprzeczne z przepisami tego rozporządzenia.

Zwód Praw t. XI cz. 2. Ustawa o pracy w przemyśle. Wyd. r. 1913.

52. *Przy umowie najmu na czas nieokreślony, każda ze stron umawiających się może zrzec się umowy, uprzedziwszy drugą stronę o swym zamiarze na dwa tygodnie naprzód.*

1886 czer. 3 (3769) uchw. R. P. I art. 10; 1892 mar. 9 (8902) II.

53. *Przed wygaśnięciem umowy terminowej, lub też bez uprzedzenia na dwa tygodnie naprzód robotników, najętych na czas nieokreślony, nie wolno obniżać płacy zarobkowej przez wprowadzenie nowych zasad obliczania jej, przez zmniejszanie liczby dni roboczych*

[1]) Ogłoszone 23 marca 1928 r.

w tygodniu lub godzin pracy na dobę, przez zmianę warunków pracy akordowej i t. p. Również i robotnicy nie mają prawa żądać przed upływem terminu umowy jakichkolwiek zmian w jej warunkach.

1886 czer. 3 (3769) I, art. 11. 1892 mar. 9 (8402) II.

54. *Wypłata robotnikom zarobków winna się odbywać przynajmniej raz jeden na miesiąc w razie najmu na czas dłuższy niż miesiąc i przynajmniej dwa razy na miesiąc w razie najmu na czas nieokreślony. Jeśli umowę najmu zawarto na czas wykonania pewnej określonej roboty, z wyjątkiem roboty od sztuki, wypłata dokonywa się w terminach, określonych w umowie najmu robotnika, a jeśli w umowie niema co do tego żadnych warunków, to wypłata dokonywa się po wykonaniu roboty. Rachunki z robotnikami prowadzone być mają w osobnej księdze.*

1893 czer. 8 (9767) I, art. 102. Por. 1892 mar. 9 (8902) II.

55. *Robotnik, który nie z własnej winy nie otrzymał w terminie należnej mu zapłaty, ma prawo w drodze sądowej żądać rozwiązania zawartej z nim umowy. Na skutek wniesionego na tej zasadzie, w ciągu miesiąca, powództwa, jeśli roszczenie uznane zostanie za zasadne, robotnikowi zasądza się oprócz należnej mu od właściciela przedsiębiorstwa sumy osobne wynagrodzenie, w wysokości nie przenoszącej zarobku dwumiesięcznego w razie umowy na czas nieokreślony.*

1893 czer. 8 (9767) I, art. 103. Por. 1892 mar. 9 (8402) II.

56. *Wypłata zarobków, zamiast pieniędzmi, kuponami, znakami umówionemi, chlebem, towarem i innymi przedmiotami jest wzbroniona.*

1886 czer. 3 (3769) I art. 14. 1892 mar. 9 (8402) I.

57. *Przy wypłacie robotnikom zarobków nie wolno robić potrąceń na pokrycie ich długów. Do liczby takich długów nie zalicza się jednak należności, przypadających przedsiębiorstwu od robotników za wydane im zaliczki pieniężne, za żywienie robotników oraz za zaopatrywanie ich w niezbędne przedmioty użytkowe ze sklepów przedsiębiorstwa. Przy obrachunkach z wziętych zgóry zaliczek, przy ściąganiu podatków i innych opłat z płacy zarobkowej w przedsiębiorstwie, jak również w razie doręczenia tytułu wykonawczego na ściąganie należności pieniężnej od robotnika, ostatniemu potrącać wolno przy każdorazowej wypłacie nie więcej niż trzecią część należnej mu sumy, jeśli jest nieżonatym, i nie więcej niż czwartą część, jeśli jest żonatym lub mającym dzieci wdowcem.*

1893 czer. 8 (9767) I, art. 105; 1895 maj. 22 (11702). Por. 1892 mar. 9 (842) art. 6

58. *Zarządzającym przedsiębiorstwami zabrania się pobierania odsetek od pieniędzy, wydawanych robotnikom tytułem pożyczki, oraz wynagrodzenia z tytułu poręczenia za ich zobowiązania pieniężne.*

1893 czer. 8 (9767) I, art. 105; 1895 maj. 22 (11702). Por. 1892 mar. 9 (8402) II.

59. *Zabrania się pobierania od robotników zapłaty:*

1) za pomoc lekarską,

2) za oświetlenie warsztatów i

3) za używanie narzędzi wytwarzania przy wykonywaniu robót dla przedsiębiorstwa.

1886 czer. 3 (3769) I art. 17; 1892 mar. 9 (8402) II.

UWAGA. Na mocy zezwolenia inżyniera okręgowego wolno wydawać robotnikom zakładów górniczych na rachunek płacy zarobkowej po cenach nie przewyższających ceny kosztu:

1) materjały świetlne do robót podziemnych,

2) materjały wybuchowe, i

3) inne, potrzebne dla robót górniczych, materjały i przyrządy.

1892 mar. 9 (8402) II, art. 7.

60. *Zarząd przedsiębiorstwa układa regulamin wewnętrzny, do którego powinni stosować się robotnicy w przedsiębiorstwie. Regulamin ma być wywieszony we wszystkich warsztatach.*

1886 czer. 3 (3769) I, art. 18; 1892 mar. 9 (8402) II.

61. *Umowa najmu robotnika z zarządem przedsiębiorstwa ustaje:*

1) na mocy wzajemnego porozumienia stron;

2) po upływie terminu najmu;

3) po ukończeniu roboty, której wykonanie warunkowało termin najmu (art. 51, ust. 3);

4) po upływie dwóch tygodni od dnia wypowiedzenia umowy przez jedną ze stron, jeżeli umowę tę zawarto na czas nieokreślony;

5) skutkiem wydalenia robotnika z miejsca wykonania umowy z rozporządzenia właściwej władzy, lub skazania go na pozbawienie wolności na przeciąg czasu, uniemożliwiający wykonanie umowy;

6) skutkiem obowiązkowego wstąpienia robotnika do służby wojskowej lub społecznej;

7) skutkiem odmowy ze strony urzędu, wystawiającego robotnikowi terminowy dowód osobisty, przedłużenia ważności takiego dowodu;

8) skutkiem zatrzymania robót w przedsiębiorstwie w ciągu więcej niż siedmiu dni z powodu pożaru, powodzi, wybuchu kotła parowego i t. p. nieszczęśliwego wypadku.

1886 czer. 3 (3769) I art. 19; 1892 mar. 9 (8402) II; 1893 czer. 8 (9767) I, art. 109.

62. *Zarządzający przedsiębiorstwem może rozwiązać umowę najmu:*

1) w razie niestawienia się robotnika do pracy dłużej niż przez trzy dni z rzędu lub ogółem więcej niż przez sześć dni w ciągu miesiąca bez przyczyny uzasadnionej;

2) w razie niestawienia się robotnika do pracy więcej niż przez dwa tygodnie z rzędu, chociażby z przyczyn uzasadnionych;

3) w razie pociągnięcia robotnika do odpowiedzialności karnej skutkiem oskarżenia go o czyn występny, za który grozi conajmniej kara więzienia;

4) w razie zuchwalstwa lub złego sprawowania się robotnika, o ile ono zagraża interesom majątkowym przedsiębiorstwa lub osobistemu bezpieczeństwu którejkolwiek z osób, zarządzających przedsiębiorstwem lub dozorujących roboty, i

5) w razie ujawnienia u robotnika choroby zaraźnej.

1893 czer. 8 (9767) I, art. 110. Por. 1892 mar. 9 (8402) II.

UWAGA 1. Do wspomnianego w ust. 4 niniejszego (62) artykułu nagannego zachowania się zaliczyć należy, między innemi, nieostrożne obchodzenie się z ogniem oraz palenie tytoniu i noszenie przy sobie zapałek, fajek i papierosów w tych pomieszczeniach przedsiębiorstwa, które, stosownie do wskazówek właścicieli przedsiębiorstwa, są wymienione w rozporządzeniach obowiązujących urzędu do spraw fabrycznych i górniczo-hutniczych albo urzędu do spraw górniczo-hutniczych.

1892 mar. 9 (8402) I, art. 7 p. 1; II; 1893 lut. 22 (9437) III; czer. 8 (9767) I, art. 110, uw. 1; 1899 czer. 7 (17122).

UWAGA 2. Robotnik, wydalony z przedsiębiorstwa na zasadzie niniejszego (62) artykułu, ma prawo w ciągu miesiąca zaskarżyć rozwiązanie umowy do sądu, który, o ile uzna skargę za uzasadnioną, postanowi o wynagrodzeniu robotnika za poniesione przezeń straty.

1893 czer. 8 (9767) I, art. 110, uw. 2. — Por. 1892 mar. 9 (8402) II.

63. *Niezależnie od wypadku, wskazanego w art. 55, robotnik ma prawo żądać rozwiązania umowy:*

1) w razie pobicia go, ciężkiej obrazy i wogóle złego obejścia ze strony pracodawcy, jego rodziny lub osób, mających dozór nad robotnikami;

2) w razie naruszenia warunków umowy co do dostarczania robotnikom żywności i mieszkania;

3) w razie, gdy robota rujnująco działa na jego zdrowie;

4) w razie śmierci męża, lub żony, lub też innych członków rodziny, o ile ci ostatni dostarczali rodzinie środków utrzymania;

5) w razie obowiązkowego wstąpienia do służby wojskowej członka jego rodziny, który dostarczał rodzinie środków utrzymania.

1886 czer. 3 (3769) I, art. 21; 1892 mar. 9 (8402) II; 1893 czer. 8 (9767) I, art. 111.

Ustawa z d. 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu. (Dz. U. z r. 1920 Nr. 2 poz. 7) [1]).

Art. 1. Czas pracy wszystkich pracowników, zatrudnionych na mocy umowy w przemyśle, górnictwie, handlu, komunikacji i przewozie oraz w innych zakładach pracy, choćby na zysk nieobliczonych,

[1]) Ustawa rozciągnięta została na ziemię wileńską i na województwa wschodnie z dniem 20 grudnia 1923 r. przez rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 29 października 1923 r. (Dz. U. Nr. 118 poz. 945 i 947). Art. 2 tej ustawy zmieniony został przez ustawę z dn. 14 lutego 1922 r. (Dz. U. Nr. 14 poz. 127).

a prowadzonych w sposób przemysłowy, niezależnie od tego, czy te zakłady pracy są własnością prywatną, czy państwową, czy też organów samorządowych, wynosi bez wliczenia przerw odpoczynkowych najwyżej 8 godzin na dobę, w sobotę 6 godzin na dobę i nie może przekraczać 46 godzin na tydzień.

1. Sama intytulacja ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu świadczy, że dotyczy ona tak pracowników umysłowych, jak i fizycznych. (S. N. 206/30).

2. Patrz niżej tezę 6 pod art. 16 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r.

3. Przepisy ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu nie mają zastosowania do pracowników biura Kasy Chorych (S. N. 223/31[1])), ani do pracowników biur notarjalnych (S. N. 22/32), ani do pracowników biura Magistratu (S. N. 88/32).

4. Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych o stosowaniu na kolejach żelaznych ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu, ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Kolei z dn. 10 czerwca 1920 r. Nr. 7, nie ma zastosowania do kolei prywatnych, nie pozostających w zarządzie państwowym. (S. N. 14/32).

5. Normy czasu pracy, przewidziane w ustawie z dn. 18 grudnia 1919 r.[1]) obowiązują również i wtedy, gdy umowa pracy została zawarta na okres wykonania określonej roboty (p. 2 art. 5 rozporz. z dn. 16 marca 1928r.poz. 323). (S. N. 206/30).

Art. 4. Konieczne odstępstwa od ustalonego w art. 1, 10 i 14 czasu pracy celem wykonywania robót, poprzedzających produkcję, lub po niej następujących, oraz robót, mających na celu pilnowanie materjałów lub zakładów pracy, jakoteż w rzemiosłach na wsi i w miasteczkach ze względu na związek tych rzemiósł z pracą na roli, określi dla każdej kategorji pracowników osobnem rozporządzeniem Minister Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, a w dziedzinie pracy w rzemiosłach wymienionych w tym artykule i z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych, odnośnie zaś do zakładów pracy, podlegających bezpośrednio poszczególnym ministerstwom — właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej.

1. Z mocy § 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społ. z dn. 26 stycznia 1922 r. Dz. U. Nr. 18 poz. 148, opartego na art. 4 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r., czas pracy woźnego może być przedłużony aż do 12 godzin dziennie i przedłużenie takie nie może być poczytane za pracę w godzinach nadliczbowych, chociażby nawet nastąpiło bez przewidzianego w tymże § 4 uprzedniego zezwolenia organów inspekcji pracy. (S. N. 119/29).

2. Z chwilą wydania przez Ministra Pracy i Opieki Społ. rozporządzenia z dn. 26 stycznia 1922 r. czas normalnej pracy dla osób, zatrudnionych przy pilnowaniu, w przypadku, przewidzianym w § 2 tegoż rozporządzenia, został ustalony na 12 godzin nie jako przedłużenie normalnego czasu pracy, a jako dozwolone odstępstwo od zwykłej normy 8 godzin, nie przysługuje więc tym osobom prawo otrzymywania wynagrodzenia za godziny pracy ponad 8 godzin. (S. N. 229/30).

Art. 16. Praca w godzinach nadliczbowych, przewidziana w art. 6 i 8 niniejszej ustawy, ma być wynagradzana conajmniej 50%-wym

[1]) Zasada prawna, ustalona przez Izbę I Sądu Najw. w składzie 7 sędziów.

dodatkiem do pracy normalnej. Za godziny nadliczbowe ponad 2 godziny dziennie oraz za pracę w niedzielę i święta, dodatek ten ma wynosić conajmniej 100%. Przy pracy akordowej dodatki powyższe będą obliczane na podstawie płacy za czas, o ile ich umową w danym zakładzie inaczej nie unormowano.

1. Norma, zawarta w art. 16 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. i określająca stawki dopłaty za pracę w godzinach nadliczbowych, winna być poczytana za przepis porządku publicznego, któremu nie wolno ubliżać przez umowy prywatne. (S. N. 123/28, 188/29, 182/30).

2. Jakkolwiek norma, objęta art. 16 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r., stanowi przepis porządku publicznego, któremu nie wolno ubliżać przez umowy prywatne, to jednak przepis ten nie zabrania zawierania układów odnośnie pretensyj za pracę w godzinach nadliczbowych już wykonaną, za czas ubiegły. (S. N. 133/31).

3. Aczkolwiek dosłowne brzmienie art. 16 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. wzmiankuje tylko o pracy w godzinach nadliczbowych, przewidzianej w art. 6 i 8 tejże ustawy, to jednak stawki wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, ustanowione w powołanym art. 16, winny być również stosowane w przypadkach, kiedy pracodawca zaniedbał wymaganego przez ustawę uzyskania zezwolenia na przedłużenie czasu pracy lub zawiadomienia właściwej władzy, a także i w przypadkach, kiedy przedłużenie czasu pracy jest z mocy ustawy wogóle niedopuszczalne; umowa co do takiej pracy byłaby z mocy samego prawa nieważna, wykonywanie jednak takiej pracy przez pracownika ma ten skutek, że samem prawem należy mu się wówczas za nią wynagrodzenie według zasad, podanych w art. 16 ustawy o czasie pracy. (S. N. 182/30).

4. Przez pracę w godzinach nadliczbowych, skutkującą w myśl art. 16 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. obowiązek odpowiednich dopłat ze strony pracodawcy ponad normalne wynagrodzenie pracownika, winna być rozumiana nie praca ponad 8, a w soboty ponad 6 godzin dziennie (art. 1 tejże ustawy), lecz praca ponad taką ilość godzin, jaka została stosownie do art. 1, 3, 4 i 5 powołanej ustawy przewidziana dla danej gałęzi przemysłu lub handlu oraz dla danej kategorji pracowników. (S. N. 119/29, 229/30).

5. Stosownie do art. 16 w związku z art. 1 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. dodatki do płacy normalnej należą się pracownikowi dopiero za siódmą godzinę pracy w sobotę i dziewiątą w pozostałe dnie powszednie, o ile czas pracy nie został skrócony w sposób, wskazany w art. 5 i 19 wspomnianej ustawy; skrócenie czasu pracy na skutek zawartej między stronami umowy nie skutkuje przesunięcia godzin nadliczbowych w rozumieniu powołanego art. 16. (S. N. 31/32).

6. Gdy pracownik żyd pracował w niedzielę i święta nie dlatego, że od niego tej pracy ze względu na potrzeby przedsiębiorstwa żądano, ale dlatego, że wstrzymując się od pracy w dniach świątecznych swego wyznania, chciał uzupełnić swój zarobek do normalnego zarobku tygodniowego innych robotników, pracujących w soboty i święta żydowskie, pracę jego w powyższych dniach należy stawiać na równi z pracą, wykonywaną przez innych robotników w dniach powszednich tygodnia względnie w soboty. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 226/30).

7. Ograniczenia czasu pracy, ustanowione w ustawie z dn. 18 grudnia 1919 r. dla pracowników, zatrudnionych w zakładach pracy, wskazanych w art. 1 tejże ustawy, nie rozciągają się na takich pracowników, którzy zajmują naczelne stanowiska kierownicze i czy to z wyraźnej umowy, czy też z samej natury stosunku nie są co do czasu pracy uzależnieni od zarządzeń właścicieli przedsiębiorstw; również przeto i przepis art. 16 tej ustawy nie ma zastosowania do pracowników przytoczonej kategorji. (S. N. 11/31).

8. Nie ma prawa żądać wynagrodzenia za godziny nadliczbowe kierownik działu, który sam czasem pracy w tym dziale dysponował i który nie podlegał co do czasu pracy rozporządzeniu żadnego kierownika. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 64/31).

9. Ustawa z dn. 18 grudnia 1919 r. nie zawiera przepisu, aby na mocy dobrowolnego układu nie mogły strony unormować wynagrodzenia za godziny nadliczbowe odmiennie od zasad, określonych w art. 16 powołanej ustawy. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 29/31).

10. Zapłata za pracę w godzinach nadliczbowych może nastąpić w innej formie, niż przewiduje art. 16 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r., naprz. w formie trzynastej pensji, byle suma nie była niższa od wynagrodzenia, należnego na zasadzie przytoczonego przepisu. (S. N. 60/31).

11. Zapłata za pracę w godzinach nadliczbowych może być dokonana w formie gratyfikacji, przyczem w razie sporu Sąd w każdym poszczególnym przypadku winien rozważyć, czy gratyfikacja była przyznana jako ekwiwalent za pracę w godzinach nadliczbowych, czy też z innego tytułu. (S. N. 128/32).

12. Określenie w umowie pracy wysokości dodatkowego wynagrodzenia pracownika za pracę w godzinach nadliczbowych nie jest sprzeczne z postanowieniami ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r., jeśli jest wynikiem szczególnego rodzaju przyjętej przez pracownika pracy i znajduje uzasadnienie w warunkach podjętych przez niego świadczeń, a nadto jeśli nie można uznać za wykazane, aby umówiona suma nie odpowiadała wynagrodzeniu, przewidzianemu w powyższej ustawie. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 32/31).

13. Wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych w formie zwolnienia z pracy w inne dnie może nastąpić jedynie w pewnych warunkach (za pracę w soboty i niedziele) i w sposób, przewidziany w art. 9 i 13 ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu, przez udzielenie pracownikowi wolnych dni poza urlopem lub wolnych godzin w tygodniu. (S. N. 8/32).

14. P. tezę pod art. 11 rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 16.III.1928 r. o umowie o pracę robotników, zamieszczonego wyżej pod tymże art. 2201 t. X. cz. 1.

15. Pracownik ma prawo żądać wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, gdy wykonywał pracę w godzinach nadliczbowych z wiedzą i za zgodą pracodawcy, nie ma zaś potrzeby udowadniania, że pracodawca zmuszał go do pracy ponad normę. (S. N. 8/32).

16. Pracownik nie ma obowiązku przedstawiać pracodawcy zestawień pracy, wykonywanej przez niego w godzinach nadliczbowych, nawet gdy pracuje poza zakładem, a nieprowadzenie i niezgłaszanie własnych zestawień przez pracownika nie zwalnia pracodawcy od obowiązku wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, gdyż odwrotnie, w myśl art. 7 ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r., prowadzenie listy pracy w godzinach nadliczbowych stanowi obowiązek pracodawcy. (S. N. 100/32).

17. Ani ustawodawstwo pracy, ani też ogólne normy prawa cywilnego nie zawierają przepisu, ażeby nieupominanie się o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych w czasie trwania umowy pracy skutkowało utratę prawa dochodzenia tegoż wynagrodzenia; przedawnienie tego rodzaju roszczeń może nastąpić nie inaczej, jak na zasadzie dzielnicowych przepisów prawa cywilnego. (S. N. 31/32).

18. Za początek biegu przedawnienia należności za pracę w godzinach nadliczbowych należy przyjąć terminy płatności wynagrodzenia za pracę, a nie dopiero datę rozwiązania umowy pracy. Zwrócenie się pracownika do inspektora pracy o spowodowanie zapłaty przez pracodawcę przypadającej od niego należności za pracę nie może być poczytane za przyczynę, przerywającą przedawnienie. (S. N. 61/31).

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 26 stycznia 1922 r. w sprawie czasu pracy osób zatrudnionych przy pilnowaniu. (Dz. U. Nr. 18, poz. 148).

Ustawa z d. 7 listopada 1931 r. w sprawie zmian i uzupełnień niektórych postanowień ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu. (Dz. U. Nr. 101 poz. 772).

Ustawa z dn. 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu. (Dz. U. Nr. 40 poz. 334).

Art. 1. Pracownicy, zatrudnieni na mocy umowy pracy w przemyśle, górnictwie, handlu, biurowości, komunikacji i przewozie, szpitalnictwie, instytucjach opieki społecznej i użyteczności publicznej, oraz w innych zakładach pracy, choćby na zysk nie obliczonych, a zatrudniających pokrewne wymienionym kategorje pracowników najemnych, niezależnie od tego, czy wszelkie te zakłady pracy są własnością prywatną, czy państwową, czy też organów samorządowych, z wyjątkiem pracowników przedsiębiorstw sezonowych, w których praca trwa krócej niż 10 miesięcy w roku, mają prawo do korzystania co rok z płatnego urlopu.

Zakłady przemysłowe rzemieślnicze, zatrudniające czterech lub mniej pracowników, nie podlegają przepisom niniejszej ustawy.

Art. 2. Prawo do korzystania z płatnego 8-dniowego urlopu przysługuje pracownikom, wymienionym w art. 1, o ile ich praca trwa bez przerwy rok w danem przedsiębiorstwie, i 15-dniowego, o ile trwa bez przerwy trzy lata.

Pracownicy młodociani, poniżej lat 18, korzystają po roku pracy nieprzerwanej z 14-dniowego urlopu. Z powyższego urlopu korzystają również terminatorzy i uczniowie, nie wyłączając zakładów, zatrudniających do 4 pracowników.

Wszystkim pracownikom, pracującym umysłowo, zatrudnionym w handlu, przemyśle i biurowości, po półrocznej nieprzerwanej pracy przysługuje urlop dwutygodniowy, po rocznej zaś — jednomiesięczny urlop płatny nieprzerwany.

Nieczynności w zakładach pracy wskutek choroby, nieszczęśliwego wypadku, oraz z powodu powołania pracownika do ćwiczeń wojskowych nie uważa się za przerwę w umowie pracy, pozbawiającą lub ograniczającą prawa pracownika do korzystania z urlopu.

Robotnicy, zatrudnieni w górnictwie, gdy przechodzą ze służby w jednym zakładzie do zakładu innego, nie przerywają przez to przepisanego dla uzyskania urlopu czasu pracy, jeżeli pomiędzy porzuceniem pracy górniczej, a powtórnem przystąpieniem do niej nie upłynęło więcej niż dni 14, gdy idzie o pracę w tym samym rewirze, a dni 21, gdy idzie o pracę w innym rewirze.

1. W myśl przepisów ustawy z dn. 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu, pracownikowi, który uzyskał prawo do urlopu, należy się urlop w każdym roku kalendarzowym, niezależnie od okresu czasu, oddzielającego każdy następny urlop od poprzedniego. Chwilą powstania powyższego uprawnienia jest początek każdego roku kalendarzowego. (N. O. Nr. 4/r. 1926 i 1928, S. N. 54/28, 162/28, 43/29).

2. Prawo pracowników, objętych art. 1 ustawy z dn. 16 maja 1922 r., do korzystania z płatnego urlopu w granicach i na zasadach, wyrażonych w art. 2 tejże ustawy, powstaje dla pracowników, którzy uzyskali prawo do urlopu z mocy wspomnianego art. 2, z początkiem każdego roku kalendarzowego i trwa cały rok, również aż do końca roku kalendarzowego; przy pierwszym urlopie różnica może zachodzić oczywiście tylko co do momentu powstania uprawnienia; z końcem roku kalendarzowego wymieniona wyżej prawo pracownika wygasa (wyjątek tu mogłyby stanowić jedynie przypadki z ust. 2 art. 5 ustawy), a zatem pracownik, który nie skorzystał z należnego mu urlopu w toku roku kalendarzowego, nie może żądać z tej racji dodatkowego wynagrodzenia, które sprowadzałoby się w samej rzeczy do zgoła nieprzewidzianej przez prawo podwójnej zapłaty za czas nieodbytego urlopu. (S. N. 215/30).

3. Stosownie do ust. 3 art. 2 ustawy z dn. 16 maja 1922 r. prawo do urlopów według zasad, zawartych w tymże przepisie, służy wszystkim tym z pośród pracowników, objętych działaniem pomienionej ustawy (art. 1), którzy winni być poczytani za pracujących umysłowo, a więc nietylko pracownikom umysłowym w rozumieniu rozporządzenia Prezydenta Rzp. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323 o umowie o pracę pracowników umysłowych, lecz wogóle wszelkim pracownikom, uprawnionym z ustawy do korzystania z urlopów, jeżeli spełniane przez nich czynności posiadają cechy pracy umysłowej; dlatego też podane w § 15 rozporządzenia wykonawczego Ministra Pracy i Opieki Społecznej do tejże ustawy, uzgodnionego w obecnem brzmieniu według rozporządzenia z dn. 26 lipca 1929 r. Dz. U. poz. 467 z art. 2 rozporządzenia z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323, wyliczenie kategoryj pracowników, pracujących umysłowo, nie posiada znaczenia wyczerpującego, lecz jedynie przykładowe. (S. N. 94/31).

Art. 3. Pracownik traci prawo do urlopu, jeżeli sam rozwiązał umowę pracy, lub jeżeli rozwiązanie nastąpiło z powodów, które przedsiębiorcy dają prawo do rozwiązania umowy pracy bez uprzedniego wymówienia.

Pracownik traci prawo do otrzymania wynagrodzenia za czas urlopu, o ile w czasie urlopu będzie zarobkowo pracował w innem przedsiębiorstwie.

1. Przepis art. 3 ustawy z dn. 16 maja 1922 r., stanowiący, iż pracownik traci prawo do urlopu, a więc i prawo do wynagrodzenia za niewykorzystany urlop, jeżeli sam rozwiązał umowę pracy, nie może obejmować takiego rozwiązania umowy pracy, które spowodowane zostało w samej rzeczy przez pracodawcę w drodze niewykonywania przezeń istotnych jego zobowiązań, płynących z owej umowy, naprz. przez niewypłacenie pracownikowi należności, jaka mu przypadała za pracę. (S. N. 153/29). [1])

2. Pracownik, który sam rozwiązał umowę pracy z powodu, iż mu pracodawca bezprawnie wstrzymał wypłatę poborów służbowych, utracił przez to prawo do wynagrodzenia za niewykorzystany urlop, gdyż w myśl postanowienia ust. 1 art. 3 ustawy z dn. 16 maja 1922 r. pracownik traci prawo do urlopu, jeżeli sam rozwiązał umowę pracy, bez względu na to, czy stało się to z winy pracodawcy i czy pracodawca zgodził się następnie na to rozwiązanie umowy, bo ustawa w tym kierunku żadnej różnicy nie wprowadza. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 33/31).

3. Pracownikowi służy prawo do wynagrodzenia za niewykorzystany urlop w przypadku, gdy nie otrzymał go wskutek oporu pracodawcy. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 44/30).

4. Pracodawca nie może żądać od pracownika umysłowego wykorzystania służącego mu urlopu w okresie trzy-

[1]) Contra — niżej podane orzeczenie Izby III Sądu Najw. Nr. 33/31.

miesięcznego wypowiedzenia [1]) i o ile niema zgody zwolnionego pracownika na kumulację należnego mu urlopu z okresem wypowiedzenia, pracodawca winien wypłacić pracownikowi wynagrodzenie za czas urlopu. (S. N. 247/31).

5. Pracownik, który zawarł umowę na czas określony, nie może w razie przedterminowego zwolnienia go żądać, prócz wynagrodzenia za cały czas aż do wygaśnięcia umowy (art. 39 rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 16 marca 1928 r. poz. 323), jeszcze odszkodowania za niewykorzystany urlop, przypadający w pomienionym okresie czasu, albowiem powyższe wynagrodzenie pokrywa już należność z tytułu umowy w całości, a więc mieści w sobie również wynagrodzenie za urlop, który mógł być pracownikowi udzielony podczas trwania stosunku umownego. (S. N. 36/32).

6. Przepis ust. 2 art. 3 ustawy z dn. 16 maja 1922 r., z natury rzeczy ograniczający prawa pracownika, z istoty swej nie poddaje się rozciągłej wykładni, nie ma więc zastosowania do przypadku zarobkowania pracownika w czasie urlopu nie z najmu pracy, lecz w swojem własnem przedsiębiorstwie. (S. N. 36/29).

Art. 4. Urlopowany otrzymuje za cały czas urlopu normalne pobory. O ile praca odbywa się na akord, lub od sztuki, wynagrodzenie za czas urlopu określa się na podstawie przeciętnego wynagrodzenia pracownika w ciągu trzech poprzedzających bezpośrednio urlop miesięcy.

Terminatorzy i uczniowie otrzymują na czas urlopu wynagrodzenie nie niższe, aniżeli kwota, od której ubezpieczeni być winni w odnośnej Kasie Chorych.

1. Wpływ zatrudnienia pracownika w godzinach nadliczbowych w okresie, poprzedzającym urlop, na jego wynagrodzenie za czas urlopu musi być całkowicie uzależniony od charakteru i trwałości owego dodatkowego zatrudnienia; jeżeli bowiem, jak to bywa w przeważającej większości przypadków, w związku z samą naturą pracy w godzinach nadliczbowych w ujęciu ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r., jest ona jedynie przygodna i krótkotrwała, to dodatkowa za nią zapłata nie może i nie powinna być brana pod uwagę przy określeniu wynagrodzenia za czas urlopu, które wówczas w zupełności będzie odpowiadało wymaganiom ustawy, jeżeli będzie obliczone według stałej stawki zarobku dziennego bez godzin nadliczbowych; mogą jednak zachodzić przypadki, kiedy praca w godzinach nadliczbowych staje się w danem przedsiębiorstwie pracą normalną (naprz. w przypadkach, przewidzianych w ust. „b" i „c" art. 6 oraz w art. 8 powołanej ustawy z dn. 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy); ograniczanie również i w tym razie normalnego wynagrodzenia pracownika do stałej stawki dziennej z odrzuceniem nadwyżki, wynikającej z dopłaty za godziny nadliczbowe, skutkowałoby niezgodne z zamierzeniem ustawodawcy przyznanie pracownikowi za czas urlopu wynagrodzenia niższego od tego, jakie byłby otrzymywał, gdyby przez ten czas pracował. (S. N. 90/30).

2. Celem określenia przewidzianego w zdaniu 2 ust. 1 art. 4 ustawy z dn. 16 maja 1922 r. przeciętnego wynagrodzenia pracownika z okresu 3-miesięcznego przed urlopem należy podzielić ogólną sumę wynagrodzenia, otrzymanego przez pracownika za ten okres czasu, przez ilość dni roboczych, jaka w owym okresie istotnie przypadała, a więc z potrąceniem dni świątecznych. (S. N. 90/30).

[1]) Zasada prawna, ustalona przez Izbę I Sądu Najw. w składzie 7 sędziów.

Art. 5. Pracownikom przysługuje prawo wzajemnego porozumienia się co do kolejności korzystania z urlopów. W tym celu przez upoważnionych do tego pracowników winny być ułożone listy osób, uprawnionych do korzystania z urlopu, na każdy miesiąc oddzielnie i uzgodnione z zarządem przedsiębiorstwa; w razie nieosiągnięcia zgody, decyduje inspektor pracy właściwego obwodu.

W czasie choroby pracownika, uniemożliwiającej mu rozpoczęcie korzystania z przyznanego urlopu, urlop ten, na żądanie chorego, winien mu być przesunięty na jeden z następnych trzech miesięcy.

W okresie czasu od 1 maja do 30 września z urlopów winno korzystać conajmniej 50% ogólnej liczby pracowników, zatrudnionych w danem przedsiębiorstwie; w razie konieczności, wynikającej z natury produkcji, może Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej dla poszczególnych gałęzi produkcji lub dla poszczególnych przedsiębiorstw ustalić ten stosunek procentowy w inny sposób.

Art. 7. Rozwiązania umowy pracy przez przedsiębiorców lub robotników i nawiązania go nanowo w ciągu najbliższych trzech miesięcy nie uważa się za przerwę w umowie pracy, pozbawiającą robotnika prawa do korzystania z urlopu.

Art. 8. Czas pracy, spędzony w danem przedsiębiorstwie przed wejściem w życie niniejszej ustawy,[1]) wliczony zostanie do uprawnień, przewidzianych tą ustawą.

Art. 9. Umowy zbiorowe lub indywidualne, które zapewniają pracownikom płatne urlopy na warunkach dogodniejszych, niż przewidziane w niniejszej ustawie, pozostają w mocy.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 2 lipca 1922 r. w sprawie układania list urlopów pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu. (Dz. U. Nr. 52 poz. 482).

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 11 czerwca 1923 r. w przedmiocie wykonywania ustawy z dn. 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. Nr. 62 poz. 464), zmienione przez rozporządzenie tegoż Ministra z dn. 26 lipca 1929 r. (Dz. U. Nr. 59 poz. 467).

Ustawa z dn. 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi. (Dz. U. Nr. 65 poz. 394).[2])

[1]) 1 czerwca 1922 r.

[2]) **Przyp. tłom.** Ustawa ta wraz z późniejszemi zmianami została rozciągnięta na województwa wschodnie z dniem 4 listopada 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 19 października 1922 r. (Dz. U. Nr. 94 poz. 871), a na ziemię wileńską z dniem 18 września 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 4 września 1922 r. (Dz. U. Nr. 77 poz. 691). Ustawa uległa

Art. 18. Ugody i orzeczenia Komisji Rozjemczej, regulujące warunki płacy i pracy (art. 3 i 9), stanowią podstawę dla zawarcia indywidualnych umów pracy w powiecie. Pozostanie pracownika w majątku oznacza zawarcie indywidualnej umowy pracy na warunkach ugody lub orzeczenia. Indywidualne umowy pracy, zawierające warunki dla pracownika mniej korzystne niż ugody lub orzeczenia Komisji Rozjemczej, przewidziane w art. 3 i 9, są nieważne. Nieważne umowy ulegają z mocy ustawy zastąpieniu przez odnośne ugody lub orzeczenia.

Orzeczenie Sądu Najwyższego Nr. 18/28, zawierające tezę, że warunki umowy indywidualnej, w razie braku żądania ze strony powoda, nie podlegają z samego prawa zastąpieniu przez korzystniejsze, dotyczy stosunku między właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi, wypływającego z ustawy z d. 16 maja 1922 r. Dz. U. poz. 324, i nie ma zastosowania do pracowników rolnych. (S. N. 57/31).

Art. 20. Powstałe na podstawie ugody lub orzeczenia Komisji Rozjemczej umowy pracy (art. 18) podlegają ogólnym przepisom prawa cywilnego i o umowie pracy w szczególności. Niewykonanie obowiązków pociąga za sobą konsekwencje przewidziane w prawie cywilnem, w szczególności zaś w razie uznania umowy przez Komisję Rozjemczą za rozwiązaną z winy pracowników, po uwzględnieniu przepisów (art. 21) niniejszej ustawy, utratę praw wynikających z umowy np. utratę prawa do korzystania z mieszkania, pastwiska i innych świadczeń, przewidzianych w umowie (przytem pracownikowi muszą być zwrócone jego nakłady na uprawę oddanych mu w posiadanie gruntów); w razie rozwiązania umowy pracy z winy pracodawcy obowiązek zapłacenia pracownikowi należnego mu wynagrodzenia za cały czas, brakujący do upływu terminu umowy, przyczem do wynagrodzenia jest wliczona wartość świadczeń w naturze (mieszkania, ordynarja, korzystanie z pastwiska i t. d.).

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 4 grudnia 1920 r. w przedmiocie załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi. (Dz. U. Nr. 118 poz. 782).

§ 1. Za pracowników rolnych w rozumieniu ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. uważać należy wszystkich, utrzymujących się całkowicie lub częściowo z pracy najemnej na roli, w leśnictwie, ogrodnictwie i dziedzinach ściśle z niemi związanych, jako to: pracowników stałych (ordynarjuszów), robotników sezonowych, robotników wolnonajemnych (czeladź), rzemieślników folwarcznych oraz robotników, zatrudnionych w przemyśle rolnym i leśnym (w młynach, gorzelniach, krochmalniach, tartakach i t. p.), w zakładach pracy, które nie posiadają przeważającego charakteru przemysłowego lub handlowego.

§ 2. Za pracodawców rolnych w rozumieniu ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. uważać należy wszystkich, prowadzących samodzielnie gospodarkę rolną przy pomocy pracy najemnej, jako to: właścicieli, dzierżawców, użytkowników, posiadaczy umownych lub faktycznych zarządców dóbr państwowych, komunalnych i t. p., oraz właścicieli wskazanych w § 1 zakładów przemysłu rolnego i leśnego.

Ustawa z dn. 24 marca 1923 r. w przedmiocie uprawnień Ministra Pracy i Opieki Społecznej do powoływania Nadzwyczajnych Komisji Rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi. (Dz. U. Nr. 47 poz. 321).

Ustawa z dn. 23 stycznia 1920 r. o rozszerzeniu ustawy z dn. 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi (Dziennik Praw z 1919 r. Nr. 65, poz. 394) na zatargi zbiorowe między właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi. (Dz. U. Nr. 8 poz. 53).[1])

Art. 1. Zakres działania ustawy z dn. 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi rozszerza się na zatargi zbiorowe między właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi ze zmianami wskazanemi w art. 2, 3, 4 niniejszej ustawy.

Art. 2. Słowa: „robotnik rolny, pracownik rolny" oraz „utrzymujący się z pracy najemnej w rolnictwie, leśnictwie, ogrodnictwie lub dziedzinach ściśle związanych z rolnictwem" należy zastąpić słowami: „dozorca domowy, dozorcy domowi". Słowa: „Inspektor Pracy w rolnictwie" należy zastąpić słowami: „Inspektor Pracy". Słowo „powiat" słowem „miasto". Słowa „Komisarz Rządowy" słowami: „miejscowa władza administracyjna I instancji". Słowo „gmina" słowami „okrąg miasta". Słowa „w majątku" słowami „przy pracy" (art. 18).

Art. 4. W art. 20 należy usunąć ustęp od słowa: „cywilnem w szczególności zaś" do końca tego artykułu, oraz cały art. 23 i przepisy przejściowe.

Ustawa z dn. 16 maja 1922 r. w przedmiocie powołania Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi. (Dz. U. Nr. 39 poz. 324).

częściowym zmianom i uzupełnieniom z mocy ustaw z dn. 11 marca 1921 r. (Dz. U. Nr. 26 poz.147) i z dnia 25 lutego 1930 r. (Dz. U. Nr. 30 poz. 263). Jednolity tekst ogłoszony został jako załącznik do obwieszczenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, z dn. 23 września 1931 r. (Dz. U. Nr. 90 poz. 706); do tekstu tego zostały ostatnio wprowadzone nowe zmiany przez rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 25 września 1932 r. (Dz. U. Nr. 81 poz. 713).

[1]) Rozciągnięta na ziemię wileńską z dniem 9 sierpnia 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 28 lipca 1922 r. (Dz. U. Nr. 62 poz. 555) i na województwa wschodnie z dniem 4 listopada 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 19 października 1922 r. (Dz. U. Nr. 94 poz. 871).

Art. 1. W wypadkach, gdy załatwienie zatargu zbiorowego pomiędzy właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi w trybie, ustalonym przez ustawę z dn. 23 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 53) okaże się niemożliwym, Minister Pracy i Opieki Społecznej ma prawo powołać Nadzwyczajną Komisję Rozjemczą.

Art. 3. Nadzwyczajna Komisja Rozjemcza ma prawo ustanawiać warunki pracy i płacy dozorców domowych. Komisja wyznacza wynagrodzenie stosownie do zakresu obowiązków, włożonych w danem mieście na dozorcę domowego, i do ilości wymaganej tamże od niego pracy przy uwzględnieniu wielkości domu i dzielnicy miasta, w jakiej dom jest położony. Postanowienia Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej obowiązują na okres czasu, przewidziany w postanowieniu, i stanowią podstawę do zawierania indywidualnych umów o pracę i płacę w miastach, dla których zostały wydane. Indywidualne umowy pracy, zawierające warunki mniej korzystne dla pracownika, niż ustalone w postanowieniu Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej, na żądanie dozorcy domowego ulegają zastąpieniu przez to postanowienie.

Jeżeli po wydaniu orzeczenia Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej zawarta zostanie między właścicielami nieruchomości a dozorcami domowymi umowa zbiorowa, postanowienia tej ostatniej, bardziej korzystne dla pracowników, wchodzą z mocy ustawy na miejsce odnośnych postanowień orzeczenia Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej.[1])

1. W myśl art. 3 ustawy z dn. 16 maja 1922 r. umowa indywidualna, chociażby mniej korzystna dla dozorcy, nie jest nieważna z samego prawa i ma moc wiążącą dla stron, dopóki na żądanie dozorcy nie zostanie zmieniona w kierunku dla niego korzystniejszym, zmiana przeto nie może obejmować czasu, który upłynął przed zgłoszeniem odnośnego żądania przez dozorcę. (S. N. 18/28).

2. Pełnienie tylko jednej z funkcyj, przywiązanych do zajęcia dozorcy domowego (patrz orzeczenie Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej i umowy zbiorowe), nie daje jeszcze podstawy do uznania osoby, pełniącej tę funkcję, za dozorcę domowego i zastosowania do niej warunków wynagrodzenia, ustanowionych dla dozorców domowych. (S. N. 140/31).

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 18 maja 1927 r. o kaucjach składanych w związku z umową o pracę. (Dz. U. Nr. 46 poz. 409).

2202. Dzieci niepełnoletnie nie mogą wynajmować się bez zezwolenia rodziców lub opiekunów, żony zaś, zamieszkałe przy mężach, bez zgody tychże.

1914 mar. 12 (zb. pr. i r. 902) II. 2. art. 2202.

UWAGA. (Dotyczy b. gubernji besarabskiej).

Przepis, iż niepełnoletni nie mogą wynajmować się bez zezwolenia rodziców lub opiekunów, ustanowiony został wyłącznie w celu ochrony interesów samych niepełnoletnich i przeto umowa, zawarta przez niepełnoletniego bez takiego zezwolenia, może być uznana za nieważną tylko na jego żądanie, a bynajmniej nie na żądanie drugiej strony, zdolnej do działań prawnych. (S. C. 891/74).

PROJEKT M. S.: Art. 2202. Skreśla się wyrazy od „a żony" do końca artykułu. Uwaga do art. 2202 skreśla się.

2203. Nie mogą być oddane w najem dzieci przez rodziców, żony przez mężów, bez własnej ich zgody (a); rodzicom jednak nie zabrania się oddawania dzieci na naukę na określony termin (b).

(a) 1743 wrzes. 28 (8793) art. 2. — (b) 1775 lut. 17 (14253); 1782 kw. 8 (15379) art. 41, Oddz. II, p. X.

1. Rodzice mogą oddawać swoje niepełnoletnie dzieci na naukę na termin, którego końcowy moment nastąpi już po dojściu dzieci do 17 lat. (S. C. 2/99).

2. Rodzice, którzy zawarli umowę o oddaniu swych dzieci na naukę, winni być uważani za stronę w umowie i odpowiedzialni są za niedotrzymanie przez dzieci umówionych warunków. (S. C. 2/99).

PROJEKT M. S.: Artykuł 2203. Skreśla się wyrazy: „żony przez mężów".

2204. Zabrania się najmowania i trzymania sług i robotników, nieposiadających przepisanych dowodów osobistych w tych przypadkach, gdy posiadanie tychże jest wymagane przez prawo.

1742 wrz. 17 (8619); 1743 lut. 17 (8706); maj. 21 (8738); 1799 list. 12 (19187) r. II, § 3; r. XII, § 13; 1809 paźdz. 15 (23911); 1816 sierp. 31 (26422); 1826 mar. 30 (225); 1894 czer. 3 (10709) ust., art. 3.

PROJEKT M. S.: Art. 2204 skreśla się.

2205 do **2208.** Uchylone.

1861 lut. 19 (36657) art. 1; (36661), art. 2 p. 3.

2209. Uchylony.

1887 kw. 28 (4405) II.

2210. *Zastąpiony przez przepisy, wymienione w uwadze 1 do artykułu 2201.*

2211. Uchylony.

1887 kw. 28 (4405) II.

2212. Uchylony.

1883 maj. 3 (1546).

2213. *Zastąpiony przez przepisy, wymienione w uwadze 1 do artykułu 2201.*

2214. Termin najmu osobistego określa się umową stron (a), lecz nie może trwać dłużej niż pięć lat (b).

(a) 1782 kw. 8 (15379) art. 187 p. 4; 1799 list. 12 (19187) r. XVI, § 18. (b) 1649 st. 29 (1) r. XX, art. 44, 45, 104, 105, 116; 1702 list. 16 (1920); 1775 lut. 17 (14253); 1785 kw. 21 (16188) art. 123 p. 73; 1816 paźdz. 23 (26469).

[1]) Ustawa obowiązuje od dnia uchwalenia, t. j. od 16 maja 1922 r.

1. Ograniczenie co do terminu najmu osobistego, zawarte w art. 2214, dotyczy najmu sług i robotników i nie może mieć zastosowania do umowy najmu plenipotenta. (S. C. 676/71).

2. Z przepisu art. 2214 bynajmniej nie wynika, aby umowy najmu osobistego bezterminowe lub zawarte na termin, przekraczający wskazany w art. 2214 okres czasu, były w całej swej rozciągłości nieważne. (S. C. 888/69).

2215. Zabrania się najmowania się pod warunkiem wysłużenia pożyczonych pieniędzy wraz z odsetkami, jeżeli według obliczenia termin tego ma trwać dłużej, aniżeli w artykule poprzednim (2214) określono.

1765 paźdz. 25 (12498).

2216. Jeżeli wynajmujący się otrzymał pozwolenie wydalenia się z miejsca swego zamieszkania za paszportem lub dowodem osobistym, umowa najmu nie może trwać dłużej aniżeli termin paszportu lub dowodu; w przeciwnym razie umowa poczytuje się za nieważną.

1724 czer. 26 (4533) art. 16; b. m. i d. (4624) art. 30; 1726 lut. 1 (4827); 1742 wrz. 17 (8619); 1743 lut. 17 (8706); maj. 21 (8738); 1799 list. 12 (19187) r. XII, § 3 1894 czer. 13; (10709) ust., art. 1.

Istotny sens art. 2216 polega nie na tem, iż niedopuszczalne jest zawarcie umowy na czas dłuższy od terminu paszportu, a na tem, że umowa staje się nieważną po upływie terminu paszportu. (S. C. 66/83).

2217. Termin, w ciągu którego powinna być wykonana robota, powierzona robotnikowi, określa umowa w tym przedmiocie pomiędzy nim a najemcą. Jeżeli go nie określono, to robota powinna być wykonana w terminie, jaki dla robót tego rodzaju wogóle oznaczono uchwałą zarządu rzemieślniczego.

1785 kw. 21 (16188) art. 123 p. 35; 102; 1852 kw. 16 (26171).

Jeżeli przy oddaniu rzeczy rzemieślnikowi do naprawy nie było zastrzeżone, iż robota ma być dokonana na kredyt, to istnieje domniemanie prawne, że właściciel zobowiązał się bezzwłocznie wynagrodzić rzemieślnika za jego robotę, i wobec tego nie ma on prawa żądać, aby rzemieślnik zwrócił mu rzecz, nie otrzymując zapłaty za włożoną w nią pracę. (S. C. 37/13).

PROJEKT M. S.: Artykuły 2215 — 2217 skreślają się.

2218. Przy zawieraniu umowy najmu strony obowiązane są ustalić jego cenę. Umowa co do ceny najmu osobistego nazywa się również umową o zasługi, sama zaś cena—zasługami.

1782 kw. 8 (15379) art. 187; 1785 kw. 21 (16188) art. 123, p. 76, 81; 1799 list. 12 (19187) r. IX, § 7; r. XVI, §§ 4, 18, 19.

1. Okoliczność, że w umowie najmu nie została oznaczona cena, nie pozbawia pracownika prawa poszukiwania od pracodawcy wynagrodzenia za wyświadczone mu usługi lub wykonane roboty,[1]) przyczem wysokość tego wynagrodzenia, może być ustalana wszelkiemi dowodami, nie wyłączając zeznań świadków. (S. C. 144/77).

2. Przepisy art. 2118 i 2229 t. X cz. 1 nie dają podstawy do uznania za nieważną umowy, dotyczącej wynajęcia kelnera do restauracji bez wyznaczenia mu określonej pensji, a z udzieleniem mu zamiast tego prawa do otrzymywania napiwków od gości. (S. C. 99/09).

[1]) P. art. 8 rozporządzenia Prezyd. Rzp. z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (zamieszczonego wyżej pod art. 2201).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 czerwca 1932 r. o ograniczeniu nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach. (Dz. U. Nr. 52 poz. 496).

Art. 1. Wynagrodzenia członków zarządów, rad nadzorczych, komisyj rewizyjnych oraz pracowników umysłowych w spółkach akcyjnych, spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielniach, towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych, w posiadających osobowość prawną zrzeszeniach wytwórców, przetwórców i handlujących, w przedsiębiorstwach i zakładach państwowych i samorządowych, oraz w instytucjach ubezpieczeń społecznych, bez różnicy czy wypływają one z umów już zawartych, bądź uchwał już powziętych, czy też z umów i uchwał przyszłych — winny być przystosowane do zdolności zarobkowej, płatniczej i podatkowej, zadłużenia, stanu zatrudnienia jak nie mniej wysokości płac ogółu osób zatrudnionych w danem przedsiębiorstwie.

Art. 2. Przez wynagrodzenie rozumie się: uposażenie stałe w gotowiźnie wraz z dodatkami reprezentacyjnemi, funkcyjnemi i innemi stałemi dodatkami, gratyfikacje (remuneracje), wszelkie z tytułu zatrudnienia wypłacane udziały w zysku, procenty od obrotu (sprzedaży), produkcji lub oszczędności i tym podobne wynagrodzenia niestałe. Ryczałty za podróże i diety są policzalne do wynagrodzenia w części przekraczającej normalne wydatki.

Nie uwzględnia się przytem żadnych innych potrąceń, a w szczególności potrąceń, określonych w art. 21 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 323).

Art. 3. Ograniczenie wynagrodzenia następuje na podstawie decyzji organu zarządzającego przedsiębiorstwa bądź z inicjatywy własnej tego organu, bądź też na wniosek, zgłoszony na piśmie do zarządu lub rady nadzorczej, choćby jednego członka zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej.

Odnośnie do przedsiębiorstw i zakładów samorządowych oraz instytucyj ubezpieczeń społecznych prawo wniosku ograniczenia wynagrodzeń przysługuje również właściwym władzom nadzorczym.

Prawo wniosku ograniczenia wynagrodzeń przysługuje nadto właściwym izbom skarbowym w przypadku, gdy przedsiębiorstwo zalega od jednego roku z zapłatą chociażby poszczególnych podatków, danin i opłat publicznych.

Prawo wniosku ograniczenia wynagrodzenia przysługuje nadto Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej w przypadku, gdy przedsiębiorstwo

zalega z wypłatą wynagrodzeń osobom zatrudnionym w danem przedsiębiorstwie co najmniej przez dni 30.

Art. 4. Odpis decyzji organu zarządzającego winien być zakomunikowany zainteresowanym listem poleconym w terminie 7-dniowym od zapadnięcia uchwały, a w terminie 14-dniowym od zgłoszenia wniosku.

Art. 5. Osoba, której zakomunikowano decyzję organu zarządzającego o ograniczeniu jej wynagrodzenia, ma prawo, jeśli na ograniczenie się nie zgadza, wnieść, w nieprzekraczalnym terminie dni czternastu po otrzymaniu odpisu decyzji, do sądu okręgowego, właściwego ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa, powództwo o ustalenie wysokości wynagrodzenia.

Podczas trwania sporu powód pobiera tymczasowo wynagrodzenie w zmniejszonej wysokości, ustalonej przez organ zarządzający.

Art. 6. Osoba, uprawniona w myśl art. 3 do zgłoszenia wniosku o ograniczenie wynagrodzenia, która na swój wniosek w terminie, określonym w art. 4, bądź nie otrzymała odpisu decyzji organu zarządzającego bądź otrzymała odpis decyzji, zmierzającej do obejścia postanowień niniejszego rozporządzenia, ma prawo skierować swój wniosek w ciągu dni czternastu po upływie wspomnianego terminu do sądu okręgowego, właściwego według art. 5 celem ustalenia wysokości wynagrodzenia.

Sąd wniosek ten załatwi w postępowaniu niespornem (incydentalnem), którego koszta poniesie przedsiębiorca. Jeżeli jednak wniosek ten jest rażąco nieuzasadniony, koszta poniesie wnioskodawca.

Art. 7. Sąd po wysłuchaniu stron zainteresowanych, o ile stawią się na rozprawę, a w danym razie po sprawdzeniu dokumentów i przesłuchaniu zawezwanych świadków i biegłych, ustali w obydwóch przypadkach, przewidzianych w art. 5 i 6 orzeczeniem wysokość wynagrodzenia, kierując się zasadami wyrażonemi w art. 1.

Od orzeczenia tego służy stronom zainteresowanym w nieprzekraczalnym terminie dni 14-tu od dnia doręczenia orzeczenia odwołanie do Sądu Najwyższego, które nie wstrzymuje wykonalności orzeczenia.

Szczegółowy tryb postępowania określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Art. 9. Osobie, której wynagrodzenie zostało ograniczone orzeczeniem sądu okręgowego, służy prawo żądania przedterminowego rozwiązania umowy, ustalonej orzeczeniem, po uprzedniem 3-miesięcznem wypowiedzeniu, chociażby umowa przewidywała dłuższy termin wypowiedzenia lub obowiązywania. W tym przypadku kary umowne lub odszkodowania, przewidziane na wypadek przedterminowego rozwiązania umowy, nie mogą być żądane.

Prawo wypowiedzenia gaśnie w ciągu dni 30 od dnia wydania orzeczenia sądu okręgowego.

Art. 10. Postanowienia niniejszego rozporządzenia nie mają zastosowania do wynagrodzeń, które wraz z wszystkiemi dodatkami, określonemi w art. 2, nie przenoszą kwoty 2.500 zł miesięcznie lub 30.000 zł rocznie.

Art. 11. Postanowienia niniejszego rozporządzenia z wyjątkiem art. 10 mają zastosowanie także do wynagrodzeń wypłacanych osobom, określonym w art. 1, z tytułu odszkodowań po zwolnieniu z pracy, przyczem zarówno decyzja, jak i orzeczenie mogą zapaść tak co do wysokości całego odszkodowania, jak i co do czasu trwania perjodycznych wypłat.

Art. 13. Wynagrodzenie, wynikające z danej umowy lub uchwały, może być obniżone w trybie, przepisanym w niniejszem rozporządzeniu, o ile właściwy sąd okręgowy wydał już orzeczenie, tylko jeden raz.

Przepis ten nie ogranicza uprawnień czynników wskazanych w ust. 2, 3 i 4 art. 3.

Art. 14. Ograniczenia wynagrodzeń wprowadzone na podstawie przepisów niniejszego rozporządzenia nie wygasają z chwilą utracenia przez to rozporządzenie mocy obowiązującej.

Art. 15. Akty prawne, zdziałane wbrew postanowieniom niniejszego rozporządzenia lub na jego obejście, są nieważne z samego prawa.

Art. 17. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej z dniem ogłoszenia[1]) i utraci moc obowiązującą w terminie, ustalonym na wniosek Ministra Sprawiedliwości przez rozporządzenie Rady Ministrów.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dn. 5 sierpnia 1932 r. o trybie postępowania w sprawach, wynikłych ze stosowania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 czerwca 1932 r. o ograniczeniu nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach. (Dz. U. Nr. 70 poz. 640).

2219. Najmujący się do zarządzania interesami kupców i fabrykantów może zamiast zasług pobierać odsetki od powierzonej mu sumy pieniężnej lub od pewnej części dostarczonych gospodarzowi zysków.

1799 list. 12 (19187) r. XVI, § 4.

2220. Skreślony.

2221. Umówiona przez majstra cechowego zapłata czeladników i uczniów nie powinna być ani wyższa, ani niższa od określanej przez uchwałę zgromadzenia rzemieślników raz jeden na rok.

1785 kw. 21 (16188) art. 123 p. 76.

PROJEKT M. S.: Artykuł 2221 skreśla się.

[1]) Dn. 25 czerwca 1932 r.

2222. Właścicielom gorzelni zabrania się dokonywać wypłat robotnikom, zamiast pieniędzmi, gorzałką, pędzoną w ich gorzelniach, i wyrabianemi z niej wódkami.

1765 sierp. 9 (12448) r. I, art. 5; 1885 maj. 14 (2946) VII, art. 3.

2223. Wynajmujący się ma prawo żądać od gospodarza mieszkania i utrzymania w tym tylko przypadku, gdy co do tego zamieszczono w umowie specjalny warunek.

1799 list. 12 (19187) r. XVI, §§ 18, 19.

2224. Umowa o najmie osobistym i o oddaniu do nauki może być zgłoszona do poświadczenia u notarjusza lub zastępującego go urzędnika.

1782 kw. 8 (15379) art. 187; 1797 gr. 18 (18278); 1799 list. 12 (19187) r. VI, § 15; r. XIV, § 13; 1812 lut. 11 (24992) ust., § 6 p. 3; 1821 list. 24 (28814) art. 16, 22; 1866 kw. 14 (43186) ust., art. 66, 128 p. 6; 1874 kw. 17 (53379) ust., art. 14 p. 4; 20 p. 4; 21—23, 25, 27, 35, 41, 42; 1878 gr. 26 (59161); 1887 maj. 19 (4463); 1900 czer. 10 (18782) ust., art. 5, 18 p. 7a; 34, 51 p. 1.

1. Umowy najmu osobistego winny być sporządzane na piśmie tylko w tych przypadkach, gdy ustawa przewiduje formę pisemną dla danego rodzaju umów (takie przepisy zawierają naprz. art. 6, 7, 209—214, 247 i 251 Ust. handl.), w innych zaś przypadkach mogą być zawierane ustnie; może więc być zawarta ustnie umowa z korepetytorem. (S. C. 26/12).

2. W razie nieprzedstawienia należytych dowodów na stwierdzenie umowy najmu osobistego, powodowi służy tylko prawo poszukiwania wynagrodzenia za wyświadczone usługi i dokonane roboty według rzeczywistej ich wartości. (S. C. 65/78).

PROJEKT M. S.: Art. 2224. Otrzymuje brzmienie następujące: „Umowy najmu usług mogą być zawarte ustnie, z wyjątkiem wypadków wskazanych w ustawach".

2225. Zastąpiony przez przepisy, wymienione w uwadze 1 do art. 2201.

2226. Nie jest zabronione wynajmować i przyjmować sług i robotników tylko na podstawie złożonych przez nich dowodów osobistych.

1782 kw. 8 (15379) art. 189; 1866 kw. 14 (43186) ust., art. 66; 1894 czer. 3 (10709) ust.

PROJEKT M. S.: Art. 2226 skreśla się.

2227. Zastąpiony przez przepisy, wymienione w uwadze 1 do artykułu 2201.

2228. Umowa najmu osobistego zostaje wykonaną przez dotrzymanie przez strony umówionych warunków.

1766 kw. 10 (12616).

Z przepisów o najmie osobistym (art. 2228, 2230 i 2238 t. X cz. 1) wynika, że pracodawca nie może być obowiązany do zapłaty pracownikowi wynagrodzenia za pracę, gdy ten porzucił wykonanie usług lub robót i odmówił wypełnienia przyjętych na siebie obowiązków, albo też gdy ujawniło się istotne pogwałcenie przez pracownika warunków umowy lub spowodowanie pracodawcy przez swe niedbalstwo szkód i strat.[1]) (S. C. 52/76, 211/72).

2229. Gospodarz powinien obchodzić się z najemnikami sprawiedliwie i łagodnie, wymagać od nich tylko pracy przewidzianej umową lub tej, na którą najem zawarto, płacić im rzetelnie i utrzymywać należycie.

1785 kw. 21 (16188) art. 123 p. 51; 1799 list. 12 (19187) r. XVI, § 20.

2230. Wynajmujący się do pracy lub oddany do nauki powinien być wierny, posłuszny, wykazywać uszanowanie w stosunku do gospodarza i rodziny jego oraz starać się przez dobre postępowanie i sprawowanie utrzymać spokój i ład domowy. Ostatni ten obowiązek rozciąga się również i na gospodarza gwoli uniknięcia powodów do zobopólnego niezadowolenia i skarg.

1785 kw. 21 (16188) art. 123, p. 50, 55.

2231. Najemnik powinien w zleconej mu przez gospodarza sprawie dbać w miarę możności o zapobieżenie wszelkim stratom, jakieby mogły się wydarzyć.

1799 list. 12 (19187) r. XVI, § 11.

2232. Najemnikowi nie wolno bez wiedzy swego gospodarza przyjmować lub wykonywać cudzą robotę.

1785 kw. 21 (16188) art. 123 p. 109.

2233. Najemnik, który przez swe niedbalstwo wyrządzi szkodę lub uszczerbek w powierzonem mu mieniu, winien zapłacić za to gospodarzowi bez żadnych wybiegów lub odsłużyć wyrządzone straty.

1799 list. 12 (19187) r. XVI, § 8.

2233.[1] Osobom, które samowolnie porzuciły pracę lub zaprzestały wykonywania swych obowiązków służbowych na państwowej lub prywatnej kolei żelaznej, albo przy telefonach przeznaczonych do użytku publicznego, prócz telefonów państwowych, albo wogóle w takiem przedsiębiorstwie, którego działalności zaprzestanie lub zatrzymanie zagraża bezpieczeństwu Państwa albo może wywołać klęskę powszechną, nie wypłaca się przywiązanego do ich zajęcia uposażenia lub wynagrodzenia za pracę za cały okres porzucenia pracy lub niewykonywania obowiązków służbowych. Moc tego postanowienia stosuje się również do przedsiębiorstw żeglugi morskiej i rzecznej, przeznaczonych do przewozu towarów

[1]) Rozporządzenia Prezyd. Rzp. z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych i o umowie o pracę robotników (p. wyżej pod art. 2201) takiego przepisu nie zawierają.

i osób oraz do pędzenia tratew i dla potrzeb portów handlowych lub podtrzymania żeglugi, jeżeli porzucenie lub wstrzymanie pracy i czynności pracowników i robotników zagraża bezpieczeństwu Państwa lub spowodować może klęskę powszechną.

1905 gr. 2 (26987) uk. im. I, art. 1, 9; 1906 kw. 10 (27644) uk. im.

2234. Najemnik, który roztrwoni mienie gospodarza, płaci gospodarzowi za straty, a ponadto odpowiada za taki postępek według ustaw karnych.

1799 list. 12 (19187) r. XVI, § 9; 1864 list. 20 (41478) art. 177; 1865 gr. 27 (42839) art. 23.

2235. Za krzywdy i straty, wyrządzone komukolwiek przez sługi, na pana ich wówczas tylko spada odpowiedzialność, gdy krzywdy lub straty wyrządzono na jego rozkaz; w przeciwnym zaś razie odpowiedzialność ponoszą tylko sami winowajcy (por art. 687).

Wyjaśn. i potw. op. Rady Państw. 15 kw. 1842 r.

P. tezy pod art. 687 na str. 482 | i nast. t. I-go.

PROJEKT M. S.: Artykuły 2233 — 2235 skreślają się.

2236 i **2237** *zastąpione przez przepisy, wymienione w uwadze 1 do artykułu 2201.*

2238. Przed nadejściem terminu zabrania się najemnikowi odejść od swego gospodarza, temu zaś nie wolno go przed tym terminem odesłać. Wszelako jeżeli gospodarz umrze przed upływem terminu najmu, to obowiązki najemnika ustają, o ile umowę zawarto wyłącznie na imię gospodarza bez rozciągnięcia jej na sukcesorów.

1649 st. 29 (1) r. XI, art. 32; r. XX, art. 44; 1716 mar. 30 (3006) art. 73; 1785 kw. 21 (16188) art. 123 p. 75, 81.

1. Jeżeli umowa najmu osobistego zawarta została na określony termin i przed upływem tego terminu pracodawca bez przyczyny prawnej zwolni pracownika, to ostatni nie traci prawa na otrzymanie od pracodawcy umówionego wynagrodzenia za cały czas, na który umowa została zawarta.[1]) (S. C. 933/75).

2. Nieprzybycie pracownika, wbrew przyjętym na siebie obowiązkom, w ciągu kilku dni do biura może być uznane za powód do rozwiązania umowy, jeżeli nie było usprawiedliwione istotną przeszkodą lub nie było nieistotne ze względu na swe skutki; przytem takie zaniedbanie swych obowiązków przez pracownika, zajmującego posadę wyższą, może, ze względu na swe następstwa dla interesów pracodawcy, w poszczególnych przypadkach stanowić nawet uchybienie cięższe, niż opuszczenie pracy przez pracownika niższego. (S. N. 103/24).[2])

[1]) P. ust. 2 art. 39 rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysł. i ust. 2 art. 20 rozporz. Prezyd. Rzp. z tegoż dnia o umowie o pracę robotników (zamieszczone wyżej pod art. 2201).

[2]) Orzeczenie to zapadło w sprawie wynikłej na terenie b. Król. Kongresowego, zawarta w niem jednak teza może mieć znaczenie i dla t. X cz. 1 Zw. Pr.

3. Robotnik, który w ciągu pewnego czasu nie wykonywał ciążącego na nim obowiązku stawienia się do pracy, czy to z winy swojej, czy to z powodu okoliczności przypadkowych, niezależnych od właściciela fabryki (naprz. w razie strajku), nie ma prawa żądać zapłaty za ten czas.[1]) (S. C. 1/06).

4. Nie każde zbiorowe porzucenie pracy przez pracowników samo przez się powoduje zerwanie umowy z ich winy; nie ma też w tym względzie decydującego znaczenia kwestja uprzedzenia pracodawcy o czasie zaniechania pracy albo wyraźnego postawienia warunków powrotu do niej, brak bowiem tych okoliczności nie wyłącza, iż strajk, jako usprawiedliwiony naprz. niesumiennem wykonywaniem obowiązków przez pracodawcę, nie może być poczytany za zerwanie umowy przez pracowników; również przy braku powyższych okoliczności władne są sądy uznać przerwanie pracy za nieskutkujące ustania stosunku umowy najmu pracy ze względu na niewyrządzenie poważniejszej szkody przedsiębiorstwu i t. p.; w każdym przeto przypadku zbiorowego zaprzestania pracy wyrzeczenie, czy powinno ono być uznane za zerwanie stosunku z umowy pracy, musi być oparte na szczegółowem rozpoznaniu okoliczności danego przypadku. (S. N. 154/28).[2])

5. W przypadku, gdy robotnik został niewpuszczony do fabryki przez innych strajkujących robotników, niestanięcie jego do pracy może być uznane za usprawiedliwione przez strajk, jako zdarzenie siły wyższej. (S. N. 110/28).[2])

6. Może służyć za podstawę do rozwiązanie umowy najmu pracy okoliczność, że nieletnie dzieci robotnika rolnego, mieszkające przy nim, dopuszczają się sytematycznie kradzieży na szkodę majątku pracodawcy, ojciec zaś ich takiemu postępowaniu nie zapobiega. (S. N. 149/28).[2])

7. Warunek umowy, zawartej przez Skarb Państwa z pracownikiem kontraktowym, co do możności rozwiązania umowy za wymówieniem jednomiesięcznem, może być uznany za zmieniony przez późniejszy okólnik Prezesa Rady Ministrów (z dn. 31 stycznia 1925), ustanawiający trzymiesięczny termin wymówienia dla pracowników kontraktowych, chociaż okólnik ten nie był podany do publicznej wiadomości, pomieniony okólnik bowiem był wyrazem zezwolenia jednego z kontrahentów, mianowicie Skarbu Państwa, na zmianę warunków zawartej umowy, a ponieważ zmiana ta nietylko nie zawierała w sobie nic takiego, co mogłoby godzić w interesy drugiego kontrahenta, lecz przeciwnie stwarzała dlań pewne korzyści bez żadnego nawzajem obciążenia, zbędne było wyraźne objawienie woli owego drugiego kontrahenta, stwierdzające przyjęcie przezeń zaofiarowanej zmiany, i z jego milczenia można wysnuć wniosek, iż z jego strony również nastąpiła zgoda na taką zmianę. (S. N. 136/28).[2])

Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o zabezpieczeniu bytu rodzinom osób, pełniących ochotniczą lub obowiązkową służbę wojskową.[3]) (Dz. U. Nr. 62 poz. 403).

Art. 3. Stosunek pracodawcy do pracobiorcy, pełniącego służbę wojskową, i do jego rodziny w przedmiocie najmu usług nie może

[1]) Rozporządzenie Prezyd. Rzp. z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników (p. wyżej pod art. 2201) nie zawiera takiego postanowienia.

[2]) Orzeczenie to zapadło w sprawie, wynikłej na terenie b. Król. Kongresowego, zawarta w niem jednak teza może mieć zastosowanie i do spraw, toczących się pod rządem t. X. cz. 1 Zw. Pr.

[3]) Rozciągnięta na województwa wschodnie z dniem 4 czerwca 1921 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 19 kwietnia 1921 r. (Dz. U. Nr. 45 poz. 270, § 1 p. 15) i na ziemię wileńską z dniem 11 listopada 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 19 października 1921 r. (Dz. U. Nr. 97 poz. 890, § 1 p. 13).

być przez czas trwania służby wojskowej jednostronnie rozwiązany. Artykuł ten nie dotyczy płacy, pobieranej przez pracobiorcę.[1])

Ustawa z dn. 15 lipca 1920 r. nie miała charakteru czasowej, ograniczonej co do czasu trwania okresem wojny, lecz wydana została na czas nieograniczony, aż do odwołania w drodze ustawodawczej, co dotychczas nie nastąpiło. (S. N. 61/27).

Rozporządzenie Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z dn. 23 grudnia 1920 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji osób, zamieszkujących budynki folwarczne i fabryczne. (Dz. Urz. T. K. Rz. z r. 1921 Nr. 2 poz. 32).

Art. 1. *Na terenie Litwy Środkowej wstrzymuje się do 1-go marca 1921 r. eksmisja z zabudowań folwarcznych i fabrycznych robotników rolnych i innych osób, należących do służby folwarcznej, oraz robotników fabrycznych, jak również lokatorów z tytułu umowy najmu, o ile wymienione w tym artykule osoby zamieszkały w nich przed 1-ym lipca 1920 r.*

Ustawa z dn. 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej. (Dz. U. 1926 r. Nr. 1 poz. 1).

Art. 44. 1) Wynikające z jednorocznych umów normalne zobowiązania wobec pracowników folwarcznych, pracujących w przymusowo wykupionej nieruchomości ziemskiej, przechodzą na okręgowy urząd ziemski. Umowy te mogą być przez okręgowy urząd ziemski w terminie, przewidzianym dla rozwiązania umów z pracownikami folwarcznymi, rozwiązane z zachowaniem przepisów art. 25.

2) W wypadku rozwiązania umowy z takim pracownikiem, który pracował u dotychczasowego właściciela parcelowanego majątku lub w tym majątku nie mniej niż 10 lat, a nie więcej niż lat 25, winna być temu pracownikowi, niezależnie od wypełnienia normalnych warunków umowy najmu, przyznana ponadto jednorazowa odprawa w wysokości 500 złotych.

3) O ile w parcelowanej nieruchomości ziemskiej znajdują się zasłużeni pracownicy folwarczni, t. j. tacy pracownicy folwarczni, którzy pracowali u dotychczasowego właściciela parcelowanego majątku, lub w tym majątku nie mniej niż lat 25, to pracownikom tym przy zachowaniu przepisu art. 25, przyznana będzie jednorazowa odprawa według zasad następujących: a) w miejscowościach, w których prawo lub zwyczaj określa wysokość świadczeń na rzecz zasłużonych pracowników folwarcznych (gracjalistów) — w rozmiarze dziesięciokrotnego rocznego takiego świadczenia; b) w pozostałych miejscowościach — w rozmiarze pełnej rocznej ordynarji, przysługującej pracownikowi folwarcznemu, pomnożonej przez $2^1/_2$.

[1]) P. zamieszczony wyżej pod art. 2201-ym art. 68 p. „f" rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 16 III. 1928 r. o umowie o pracę robotników.

4) W jednostkach gospodarczych, parcelowanych nie w całości, lecz częściowo, przyjmuje się taką ilość rodzin pracującej służby folwarcznej za tracącą pracę, jaka stanowi różnicę między ilością rodzin, pracujących dotychczas, a ilością rodzin, która będzie zatrudniona na terenie, pozostałym właścicielowi. Liczba zaś zasłużonych pracowników folwarcznych (gracjalistów) dzieli się proporcjonalnie do obszarów pozostawionego właścicielowi i rozparcelowanego z zaokrągleniem ułamków na ciężar pozostawionego właścicielowi obszaru, z tem zastrzeżeniem, że o ile dana jednostka gospodarcza posiada nie więcej niż dwóch zasłużonych pracowników folwarcznych (gracjalistów), to pozostają oni przy tej części jednostki gospodarczej, która nie ulega rozparcelowaniu.

5) Oznaczone w cz. 2 i 3 artykułu niniejszego odprawy będą wypłacane tylko w tym wypadku, gdy danym pracownikom, względnie gracjalistom, zostanie zaproponowane nabycie działek z mocy art. 45, a pracownicy ci, względnie gracjaliści, działek tych nie nabędą. Powyższe odprawy winny być wypłacone przez właściciela parcelowanych gruntów.

6) Przepisy, zawarte w cz. 2, 3, 4 i 5, dotyczą w całej rozciągłości i parcelacji, prowadzonej przez Państwowy Bank Rolny, właścicieli prywatnych, oraz instytucje upoważnione.

Art. 45. 1) Przy każdej parcelacji nieruchomości ziemskiej lub jej części winny być z reguły tworzone gospodarstwa, odpowiadające wymaganiom cz. 1, 2, 3 i 5 art. 50 dla bezrolnych rodzin stałej służby folwarcznej, tracącej pracę wskutek parcelacji danych obszarów.

2) Postanowienia artykułu niniejszego oraz art. 44 nie dotyczą służby osobistej, oraz robotników, zatrudnionych w przemyśle.

Służba folwarczna, nabywająca takie działki, zachowuje dotychczasowe prawo korzystania z mieszkania i zabudowań folwarcznych na przeciąg jednego roku, nie dłużej jednak niż do czasu pobudowania własnych budynków.

Przepisy art. 45 ustawy o wykonaniu reformy rolnej mają na względzie przypadki, gdy objęci tym artykułem pracownicy z pośród stałej służby folwarcznej nietylko mają w zamiarze nabycie parceli, lecz zamiar ten istotnie urzeczywistniają, a stąd rugowanie ich z zajmowanych mieszkań stanowiłoby przeszkodę do urządzenia się na nabytych działkach; gdy więc pracownik nie udowodnił wcale, by należał do liczby nabywców wydzielonych parcel, obrona przeciwko powództwu eksmisyjnemu dobrodziejstwem końcowego ustępu art. 45 służyć mu nie może. (S. N. 23/28).

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z dn. 7 grudnia 1926 r. (Dz. U. Nr. 8 za r. 1927 poz. 66) do ustawy o wykonaniu reformy rolnej, zmienione przez rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z d. 10 października 1932 r. (Dz. U. Nr. 111 poz. 914) §§ 79—84.

Ustawa z dn. 12 marca 1932 r. o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne. (Dz. U. Nr. 25 poz. 221).

Art. 3. (1) Przy parcelacji, prowadzonej na obszarze mocy obowiązującej ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1, poz. 1) w związku z przepisami art. 1 i 2 niniejszej ustawy, stosowany będzie tryb postępowania i zasady, przewidziane w powołanej ustawie o wykonaniu reformy rolnej z tem, że:

a) nie będą stosowane normy, przewidziane w drugiem zdaniu części pierwszej i w części drugiej art. 50 ustawy o wykonaniu reformy rolnej, natomiast maksymalne normy przy parcelacji, przeprowadzone w trybie ustawy niniejszej, w miarę potrzeby ustalać będzie Minister Reform Rolnych;

b) prawo nabycia działek w trybie art. 45 ustawy o wykonaniu reformy rolnej służyć będzie pracownikom folwarcznym, względnie gracjalistom o tyle tylko, o ile w ciągu miesiąca po wskazanym przez parcelującego terminie dla zgłaszania się nabywców płacą oni tytułem zadatku 10% ceny sprzedażnej; w razie wpłacenia zadatku przez tych nabywców właściciel parcelowanego majątku obowiązany będzie na ich żądanie rozłożyć spłatę reszty ceny kupna w kwocie, nie przekraczającej 1.000 złotych, na okres 10 lat z oprocentowaniem w stosunku 5 od 100 rocznie; za resztę ceny kupna uważa się część ceny sprzedażnej, jaka pozostanie do uregulowania po wpłaceniu zadatku i zaliczeniu na nabytą działkę ewentualnej wierzytelności instytucji kredytu długoterminowego. Pracownikom folwarcznym, którzy nie nabędą ziemi w trybie niniejszego artykułu, właściciel parcelowanej nieruchomości jest obowiązany wypłacić odprawę w kwotach następujących: tym, którzy pracowali u dotychczasowego właściciela parcelowanego majątku lub w tym majątku nie mniej niż 5 lat, a nie więcej niż 6 lat — 250 złotych; którzy przesłużyli nie mniej niż 6 lat, a nie więcej niż 7 lat — 300 złotych; nie mniej niż 7 lat, a nie więcej niż 8 lat — 350 złotych; nie mniej niż 8 lat, a nie więcej niż 9 lat — 400 złotych; nie mniej niż 9 lat, a nie więcej niż 10 lat — 450 złotych; nie mniej niż 10 lat, a nie więcej niż 25 lat — 500 złotych; więcej niż 25 lat według zasad części 3 artykułu 44 ustawy o wykonaniu reformy rolnej.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16 lutego 1928 r. o uprawnieniach służby folwarcznej, tracącej pracę w związku ze zniesieniem służebności. (Dz. U. Nr. 18 poz. 159).

Art. 1. (1) Służbie folwarcznej, która traci pracę w związku z wydzieleniem gruntów jako wynagrodzenia za służebności, zniesione w trybie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 10 poz. 74 i 75), służą uprawnienia, ustalone w niniejszem rozporządzeniu.

(2). Oznaczone w rozporządzeniu niniejszem uprawnienia służą tym pracownikom rolnym, których uznaje się za stałą służbę folwarczną w rozumieniu ustawy z dnia 28 grudnia 1925 roku o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1, poz. 1).

Art. 2. Jeżeli jako wynagrodzenie za zniesione służebności wydziela się część lub cały obszar gruntów ornych poszczególnej jednostki gospodarczej (folwarku), a jednocześnie ulegają parcelacji użytki rolne dziedziny służebnej, z której wydziela się to wynagrodzenie, to służba folwarczna tracąca pracę wskutek omawianego wydzielenia gruntów ornych winna być traktowana narówni z tą służbą folwarczną, która traci pracę wskutek parcelacji (art. 45, 72, 73 i 74 ustawy o wykonaniu reformy rolnej).

Art. 3. (1) Jeżeli mimo prowadzenia parcelacji oznaczonej w art. 2 służbie folwarcznej nie zaproponowano nabycia działek, lub też jeżeli oznaczona w art. 2 parcelacja nie jest przeprowadzana, wówczas do służby tej mieć będą analogiczne zastosowanie postanowienia cz. 2, 3, 5 i 6 art. 44 ustawy o wykonaniu reformy rolnej.

(2) Prawo do jednorazowej odprawy służy tracącej pracę służbie folwarcznej tylko wówczas, gdy obszar wydzielonych za zniesione służebności gruntów ornych przekracza 15 ha.

Art. 4. Jeżeli, jako wynagrodzenie za zniesione służebności ma być wydzielona z jednostki gospodarczej tylko część obszaru gruntów ornych, odpowiadająca warunkom cz. 2 art. 3, to jako tracącą pracę przyjmuje się maksymalnie ilość służby folwarcznej, ustaloną na podstawie stosunku obszaru gruntów ornych, wydzielonego za służebności, do ogólnego obszaru gruntów ornych, przed zniesieniem służebności, z zaokrągleniem ułamków na ciężar obszaru pozostałego.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 16 marca 1928 r. o uprawnieniach służby folwarcznej przy parcelacji w związku z postępowaniem scaleniowem. (Dz. U. Nr. 34 poz. 317).

Art. 1. 1) Służbie folwarcznej, która traci pracę wskutek parcelacji gruntów, prowadzonej w związku z nałożeniem przez Ministra Reform Rolnych obowiązku ich rozparcelowania (art. 15 ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej — Dz. U. R. P. z r. 1926 Nr. 1, poz. 1), służą uprawnienia ustalone niniejszem rozporządzeniem.

2) Oznaczone w rozporządzeniu niniejszem uprawnienia służą tym pracownikom rolnym, których uznaje się za stałą służbę folwarczną w rozumieniu powołanej wyżej ustawy i jedynie w tych wypadkach, gdy obszar gruntów ornych, na które nałożony został obowiązek parcelacyjny — przekracza 15 ha.

Art. 2. Jeżeli na mocy art. 15 ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. został nałożony obowiązek parcelacyjny na grunta orne, a jednocześnie właściciel tych gruntów przeprowadza parcelację innych swoich gruntów ornych, to służba folwarczna, tracąca pracę wskutek nałożenia obowiązku parcelacyjnego w myśl powołanego art. 15 — winna być traktowana przy parcelacji tych innych gruntów narówni

ze służbą folwarczną, która traci pracę wskutek tej parcelacji (art. 44, 45, 73 i 74 ustawy o wykonaniu reformy rolnej).

Art. 3. 1) Gdy art. 2 nie ma zastosowania, wówczas do służby folwarcznej oznaczonej w art. 1 mieć będą analogiczne zastosowanie postanowienia cz. 2 i 3 art. 44 ustawy o wykonaniu reformy rolnej.

2) W przypadkach oznaczonych w cz. 1 osobom uprawnionym (art. 1) służy prawo wyrazić chęć nabycia ziemi. W tym przypadku okręgowy urząd ziemski winien w ciągu 10 miesięcy przyznać tym osobom działki ziemi z parcelacji rządowej, względnie spowodować wydzielenie odpowiednich działek z parcelacji Państwowego Banku Rolnego lub parcelacji prywatnej.

Art. 4. Osoby uprawnione (art. 1) mają prawo korzystania z zajmowanych przez nie budynków mieszkalnych i inwentarskich do czasu zaspokojenia praw wynikających z rozporządzenia niniejszego, a w każdym razie nie krócej, jak do wygaśnięcia jednorocznych umów najmu, poczem na piśmienne wezwanie *okręgowego urzędu ziemskiego* [1]) winny w ciągu 1 miesiąca opuścić majątek.

Art. 6. Jeżeli parcelacja prowadzona w trybie art. 15 ustawy o wykonaniu reformy rolnej dotyczy tylko części obszaru gruntów ornych, odpowiadających wymogom cz. 2 art. 1, to jako tracącą pracę przyjmuje się maksymalnie ilość służby folwarcznej, ustaloną na podstawie stosunku obszaru gruntów, objętego parcelacją, prowadzoną w trybie art. 15 ustawy o wykonaniu reformy rolnej, do ogólnego obszaru gruntów ornych parcelowanej jednostki z zaokrągleniem ułamków na ciążar obszaru pozostałego.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 12 kwietnia 1927 r. w sprawie zapewnienia czasowych mieszkań i pomieszczeń dla zwolnionych robotników rolnych. (Dz. U. Nr. 35 poz. 305) [2])

Ustawa z dn. 21 marca 1931 r. w sprawie zapewnienia czasowych mieszkań i pomieszczeń dla zwolnionych robotników rolnych. (Dz. U. Nr. 29 poz. 194). [3]).

2239. Jeżeli robotnik, otrzymawszy od gospodarza pieniądze z góry, nie będzie w stanie wskutek choroby odrobić je do terminu, a nie będzie miał czem zapłacić, to po wyzdrowieniu będzie obowiązany odsłużyć po terminie tyle czasu, ile czasu według świadectwa trwała jego choroba. Na tej samej zasadzie musi robotnik odsłużyć za straty, wyrządzone gospodarzowi przez zgubienie lub uszkodzenie rzeczy, jeżeli nie będzie w możności za nie zapłacić.

1799 list. 12. (19187) r. XII, § 13.

PROJEKT M. S.: Artykuł 2239 skreśla się.

2240. *Zastąpiony przez przepisy, wymienione w uwadze I do artykułu 220I.*

2241. Uchylony.

1887 mar. 17 (4298) II.

2242 i 2243. Uchylone.

1887 list. 8 (4775) I, II.

2244. *Zastąpiony przez przepisy, wymienione w uwadze 1 do artykułu 2201.*

2245 i 2246. *Zastąpione przez postanowienia, wyłuszczone w artykułach 1362, 1376 i 1382 Kodeksu karnego (wyd. r. 1885).* [1])

2247. *(Dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej).*

2248 *do* **2290.** *Zastąpione przez przepisy, wymienione w uwadze 1 do artykułu 2201.*

ROZDZIAŁ II.

O pełnomocnictwach i listach wierzytelnych.

ODDZIAŁ I.

O udzielaniu pełnomocnictwa.

2291. Pełnomocnictwa wydawać mogą zarządy skarbowe, osoby prywatne i społeczności osób, w szczególności *zgromadzenia szlacheckie,* **gminy miejskie i wiejskie, klasztory i inne instytucje duchowne.**

Por. ust. powoł. pod art. 2292; Ust. inst. ziemsk., art. 4; Ust. Post. Cyw. wyd. r. 1914, art. 26, 27, 1285.

P. tezę 14 pod art. 687.

PROJEKT M. S.: Nagłówek przed art. 2291 otrzymuje brzmienie następujące:

„Tytuł drugi. O umowie zlecenia i pełnomocnictwie". „Dział pierwszy. O zawieraniu umowy zlecenia i udzielaniu pełnomocnictwa".

Art. 2291. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Przez umowę zlecenia przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do wykonania pewnej czynności bezpłatnie lub za umówione wynagrodzenie.

Do wykonania czynności prawnych w imieniu dającego zlecenie, przyjmujący zlecenie powinien mieć pełnomocnictwo".

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z d. 9 grudnia 1924 r. o zmianie ustroju Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. (Dz. U. Nr. 107 poz. 967).

---

[1]) Z mocy art. 23 rozporządzenia Prezydenta Rzp. z dn. 11 lipca 1932 r. o unormowaniu właściwości władz i trybu postępowania w zakresie administracji rolnictwa i reform rolnych (Dz. U. Nr. 67 poz. 622) wyrazy „okręgowego urzędu ziemskiego" zastąpione zostały wyrazami „urzędów ziemskich".

[2]) Obowiązywało do dn. 31 maja 1929 r.

[3]) Obowiązywało do dn. 31 maja 1932 r.

[1]) W Kod. karn. 1932 r. odpowiedników nie mają.

2292. Społeczności mogą udzielać pełnomocnictw do takich tylko spraw, które wolno im załatwiać przez pełnomocników. Do tej kategorji należą:

I. Dla społeczności szlacheckich: 1) upoważnienia delegatów, wysyłanych w celu wyjaśnienia potrzeb szlachty w trybie, w tym przedmiocie w Ustawie o stanach wyłuszczonym (wyd. r. 1899, art. 153—155); 2) pełnomocnictwa do prowadzenia spraw sądowych zgromadzeń szlacheckich, i 3) pełnomocnictwa w sprawach o dostawach.

II. Dla gmin miejskich: pełnomocnictwa lub upoważnienia do prowadzenia spraw cywilnych, w trybie przepisanym.

III. Dla zgromadzeń wiejskich: pełnomocnictwa do prowadzenia spraw ich o grunty i procesów.

IV. Władze djecezjalne i zakonne mogą wydawać pełnomocnictwa do prowadzenia ich spraw, nie używając jednakże do tego zakonników i zakonnic.

UWAGA: Od pełnomocnictwa odróżniać należy polecenia czyli rozkazy, dawane przez urzędy urzędnikom swoim do otrzymania z poczty pieniędzy lub papierów albo do załatwienia innych spraw.

1738 st. 23 (7493); 1740 st. 24 (8012); 1775 list. 7 (14392) art. 406, p. 3—6; 1785 kw. 21 (16187) art. 44, 48, 56; 1800 kw. 28 (19400); wrz. 17 (19562) art. 16; list. 5 (19634); 1801 maj. 16 (19873) § 38; 1803 lut. 21 (20625) I, art. 2, 3; czer. 16 (20798) § 19; 1805 maj 9 (21744); 1808 maj. 15 (23020) § 172, 179; 1823 czer. 28 (29522); 1826 lut. 23 (165); 1828 maj. 28 (2062); 1831 gr. 6 (4989) ust., § 54; 1848 lip. 15 (22444); 1861 lut. 19 (36657) art. 24 p. 1, 3; uw. 1; 27, 51 p. 17; 78 p. 8; (36659) art. 80; (36660) art. 37, 38; (36661) art. 3 — 6; 1863 czer. 26 (39792) ust., art. 1; 1864 paźdz. 13 (41349) art. 1, 2; 1865 paźdz. 13 (42551) przep., art. 1, 2; 1866 wrzes. 28 (43678) ust., art. 11 p. 6; 16 p. 4; 19, 21 p. 4; 25 p. 3, 8; gr. 1 (43927) przep. uzup., art. 1, 2; 1870 maj. 13 (48354) II; ust. art., 7 p. g.; 57 p. f.; 69; czer. 16 (48498) ust., art. 116, 118.

2293. Osoby prywatne mogą dawać pełnomocnictwa, gdy *ze względu na swój stan* mogą zawierać umowy, a przytem w takich sprawach, które według prawa mogą być załatwiane bez osobistej ich obecności.

1716 mar. 30 (3006) proc. wojen., cz. I, r. V; 1723 list. 5 (4344) art. 7; 1738 st. 23 (7493); 1811 mar. 7 (24547); 1812 gr. 29 (25302) art. 19; 1816 paźdz. 23 (26469).

2294. Przyjmować pełnomocnictwa czyli być pełnomocnikami mogą wszyscy, którym ustawy nie zakazują zawierania umów, z zastrzeżeniem wyjątków, przewidzianych w artykułach poniższych.

Por. art. 2295 — 2297.

1. Pełnomocnictwo może być wydane i osobie prawnej, naprz. zarządowi spółki akcyjnej. (S. C. 151/82).

2. Z mocy p. 5 art. 2330 t. X cz. 1 ten, komu ogłoszono upadłość, traci prawo być pełnomocnikiem na zasadzie przedtem wydanych mu pełnomocnictw, natomiast niema takiego przepisu, iżby uznany za upadłego nie mógł przyjmować nowych pełnomocnictw. (S. C. 30/06).

3. Do nabycia majątku na licytacji uprawniony jest każdy, kto chce nabyć majątek licytowany, i czynność ta, zgodnie z art. 2294 t. X cz. 1, może być zlecona każdej osobie, zdolnej do zawierania umów. (S. N. 52/32).

2295. Zabrania się zakładania biur podejmujących się prowadzenia spraw, i osoby prywatne mogą w razie potrzeby same wybierać dla siebie pełnomocników według swego uznania stosownie do istniejących przepisów.

1843 list. 16 (17331). — Por. 1874 maj. 25 (53573).

2296. Przepisy szczególne *co do osób, którym wolno być pełnomocnikami w przemyśle górniczym i w kopalniach złota,* wyłuszczone są *w Ustawie Górniczej (wyd. r. 1912, art. 313—320, 598);* o pełnomocnictwach handlowych — w Ustawie handlowej (wyd. r. 1903 i wedł. Kontyn. r. 1912, art. 32—54); o pełnomocnictwach osób, przebywających w kwarantannie, — w Ustawie lekarskiej (wyd. r. 1905 i wedł. Kontyn. r 1912, art. 875, uw.; 887); *o pełnomocnictwach w sprawach urządzeń rolnych — w Ustawie o urządzeniu rolnem (wyd. r. 1912, art. 81).*

2297. Przepisy o pełnomocnictwach w sprawach toczących się w sądach wyłuszczone są *w ustawach postępowania cywilnego oraz karnego (Ust. post. cyw., wyd. r. 1914, art. 44—50, 245—255, 259, 260; Ust. post. karn., wyd. r. 1914, art. 44, 565).*

2297[1]. *Przepisy o pełnomocnictwach specjalnych wekslowych (indos zastępczy) wyłuszczone są w Ustawie wekslowej.*

1902 maj. 27 (21504) op. Rad. Pań., II, art. 2297[1].

Rozporządzenie Prezyd. R. P. z dn. 14 listopada 1924. Prawo Wekslowe. (Dz. U. Nr. 100 poz. 926). Art. 17, 18.

PROJEKT M. S.: Artykuły 2292 z uwagą — 2297[1] skreślają się.

2298 *do* **2305.** Uchylone.

1861 lut. 19 (36650) manif.; (36657) art. 130, 163; (36658); (36674) I art. 1 — 4.

2306. Termin, na jaki wydaje się pełnomocnictwo, zależy od uznania mocodawcy, z wyjątkiem przypadków, w których ustawy wyraźnie określają ten termin. Do otrzymywania emerytur i uposażenia wolno jest dawać upoważnienia najwyżej na rok jeden.

1781 lip. 26 (15192).

PROJEKT M. S.: Art. 2306. Dodaje się w końcu:
„Nieoznaczenie w pełnomocnictwie terminu, na który pełnomocnictwo wydaje się, nie czyni go nieważnem".

2306[1]. W pełnomocnictwach do zastawu majątków termin, do którego ograniczone jest pełnomocnictwo, czyli rok,

miesiąc i dzień, oznaczony być powinien nie cyframi, lecz słownie.

1842 kw. 25 (15572).

2307. W każdem pełnomocnictwie mocodawca oświadczyć powinien, że we wszystkiem, co pełnomocnik jego z mocy pełnomocnictwa uczyni, ufa mu, sporów nie zgłosi i zaprzeczać nie będzie.

1749 kw. 28 (9605).

1. Niezamieszczenie w pełnomocnictwie słów, wskazanych w tekście art. 2307, nie powoduje nieważności pełnomocnictwa. (S. C. 1039/70).

2. Umowa pełnomocnictwa jest umową obustronną, rodzącą dla stron wzajemne prawa i obowiązki. Umowa pełnomocnictwa polega na daniu przez jedną osobę, mocodawcę, zlecenia wykonania w jego imieniu i pod jego odpowiedzialnością pewnych czynności, określonych lub nieokreślonych, i na przyjęciu przez drugą osobę, pełnomocnika, tego zlecenia do wykonania, tytułem darmym lub za umówione wynagrodzenie. (S. C. 1039/70).

PROJEKT M. S.: Artykuł 2307 skreśla się.

ODDZIAŁ 2.

O sporządzaniu pism wierzytelnych.

2308. Pisma wierzytelne sporządza się i poświadcza podług przepisów, wyłuszczonych w Ustawie notarjalnej.

1. Ustanawiając tryb sporządzenia pełnomocnictw, ustawa uzależnia od zachowania go ważność pełnomocnictw tylko do takich czynności, które podlegają dokonaniu przy udziale organów władzy państwowej, i nie wyłącza możności występowania w innych przypadkach w charakterze pełnomocnika na zasadzie pełnomocnictwa, sporządzonego trybem prywatnym. (S. C. 484/76).

2. Ustawa wymaga dla pełnomocnictwa formy pisemnej i wyłącza dowód ze świadków, chociażby pełnomocnictwo było dane do zawarcia takiej umowy, która może być zawierana i ustnie. (S. C. 36/82).

3. Niezależnie od formalnego pełnomocnictwa, na zasadzie którego jedna osoba dokonywa w imieniu drugiej czynności i zaciąga zobowiązania, określone wprost w pełnomocnictwie, mogą być przypadki, gdy osoba, pozostająca w stosunku służbowym z drugą, dokonywa z jej woli i za jej zgodą czynność celem ochrony jej interesów, i dla korzyści powierzonego sobie przez nią mienia, i w takich przypadkach czynność powyższa, stosownie do okoliczności sprawy, może być uznana za obowiązującą właściciela. (S. C. 635/70, 76/74).

4. Dla mocy pełnomocnictwa do dokonania jakichbądź czynności życia codziennego, naprz. kupna czegoskolwiek, zamiany, przesłania pieniędzy i t. p., nie jest konieczne wyrażenie pełnomocnictwa w formie pisemnej i fakty takie mogą być udowadniane nawet zapomocą świadków (S. C. 69/11, 113/90); niema więc naprz. przeszkód ku temu, aby dopuścić dowód ze świadków na stwierdzenie, że osoba, która otrzymała przesłany towar i zapłaciła kolei pieniądze, działała nie w charakterze właściciela towaru, lecz z jego polecenia i na jego rachunek. (S. C. 113/90).

PROJEKT M. S.: Nagłówek przed art. 2308 skreśla się.

Art. 2308. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Umowa zlecenia nie wymaga formy pisemnej. Pełnomocnictwo zaś winno być sporządzone bądź aktem notarjalnym, bądź za oblatą, bądź też w formie pisma prywatnego z podpisem poświadczonym lub bez poświadczenia".

2309 i 2310. Zastąpione przez przepisy, wymienione w artykule 2308.

2310[1]. Upoważnienie dla adwokata do prowadzenia spraw i wogóle do wykonywania wszelkich czynności w urzędach stwierdzone być może:

1) przez pełnomocnictwo, poświadczone w trybie należytym, i

2) przez pełnomocnictwo, na którem podpis mocodawcy poświadczony został przez sędziego pokoju lub sędziego miejskiego, naczelnika ziemskiego (por. art. 131[4], uw.), przez notarjusza, policję lub władzę gminną.

1896 gr. 16 (13527) I; 1913 czer. 26 (zb. pr. i r. 1194) art. 7 p. 1.

2311. Odpowiedzialność za wszelkie nadużycie, jakie wyniknąć może wskutek braku należytej ostrożności w zarządzeniach notarjuszów i zastępujących ich urzędników przy poświadczaniu pism wierzytelnych, ponoszą bezpośrednio rzeczone osoby.

1828 lut. 4 (1772); 1866 kw. 14 (43186) ust., art. 2, 58—64, 128 p. 6.

PROJEKT M. S.: Artykuły 2310[1]—2311 skreślają się.

2312. Zastąpiony przez postanowienia, wyłuszczone w artykułach 128 i 168 Ustawy notarjalnej (wyd. r. 1914).

2313. Uchylony.
1860 maj. 31 (35847) uk. im., art. 1.

2314. Uchylony
1868 cz. 26 (46042).

2315. Skreślony.

2316. Skreślony.
1860 maj. 31 (35847) uk. im., art. 1.

2317. Jeżeli osoba prywatna nie może sama odebrać z poczty nadesłanych na imię jej listów, przesyłek lub pieniędzy, powinna na odbiór tychże dać pełnomocnictwo, które może być sporządzone i należycie poświadczone na samem zawiadomieniu poczty lub też dane oddzielnie na określony termin lub bezterminowo. Urzędy i funkcjonarjusze poczty przy wydawaniu na podstawie tych pełnomocnictw listów, przesyłek i pieniędzy stosują się do szczególnych przepisów, udzielonych im przez *Ministra Spraw Wenętrznych.*

1828 czer. 12 (2092); 1830 paźdz. 22 (4020) §§ 24, 41; 1870 paźdz. 23 (48837) rozk. ces.

2318. Przepisy o pismach wierzytelnych na przelew lub nabycie kapitałów, wpisanych do księgi długów państwowych, wyłuszczone są w Ustawie kredytowej (wyd. 1903 r., dz. I, art. 91—94).

2319. Zastąpiony przez przepisy, wymienione w artykule 2318.

PROJEKT M. S.: Artykuły 2317—2319 skreślają się.

2320. Przepisy o sporządzaniu pełnomocnictw dla obecności przy rozgraniczeniu wyłuszczone są w Ustawach o rozgraniczeniu (wyd. r. 1893, art. 263—265).

2321. Do złożenia w urzędach skarg powodowych, apelacyjnych i incydentalnych wolno upoważniać bez wydania oddzielnego w tym celu pełnomocnictwa przez wymienienie tylko przy podpisaniu skargi osoby, którą się upoważnia do jej złożenia; natomiast gdy zleca się nietylko złożenie podania w urzędzie, lecz również i prowadzenie spraw sądowych, to do tego powinny być dane osobne pisma wierzytelne, poświadczone trybem przepisanym.

1808 paźdź. 28 (23317) art. 7; 1812 mar. 31 (25066). — Por. 1864 list. 20 (41477) ust., art. 44 — 50, 245 — 255, 259; 1866 kw. 14 (43186) ust.., art. 128 p. 6.

2322. Dla ważności pełnomocnictwa do podpisania za niepiśmiennych wymagane jest, aby było ono dane pełnomocnikowi osobiście.

1649 st. 29 (1) r. X, art. 11, 246, 248.

1. Wystarcza ustne upoważnienie do podpisania dokumentu za niepiśmiennego. (S. C. 139/76).
2. P. tezę 5 pod art. 919.

2323. *Pełnomocnictwo od społeczności sporządza się w postaci powziętej w trybie przepisanym uchwały, którą się wręcza upoważnionemu i która służy mu za pełnomocnictwo.*

1805 maj. 9 (21744); 1823 czer. 28 (29522) art. 16.

UWAGA. Pełnomocnictwa, wydawane przez gromady wiejskie i spółki włościańskie osobom przez nie upoważnionym, mogą być w trybie przepisanym poświadczane w urzędach gminnych.

1885 maj. 14 (2939).

2324. *Pełnomocnictwo do złożenia w imieniu społeczności podania do Cesarza zawierać powinno dokładne oznaczenie podania, do którego złożenia pełnomocnik został upoważniony, i podpisane być winno w imieniu społeczności przez dziesięciu mocodawców; gdy zaś społeczność nie jest liczna, to podpisane być musi przez całą społeczność.*

1808 kw. 11 (22958) art. 1, 2.

UWAGA. Tryb składania przez pełnomocników skarg i podań na imię Cesarza określony jest w Ustawie o organizacji Kancelarji Jego Cesarskiej Mości do przyjmowania próśb (wyd. r. 1906, art. 12).

1890 mar. 21 (6647) I, art. 8.

PROJEKT M. S.: Artykuły 2323 i 2324 wraz z uwagami skreślają się.

2325. Kto wybrał kilku pełnomocników z tem, że każdy z nich działać może oddzielnie i niezależnie od innych, powinien każdemu z nich dać osobne pełnomocnictwo, należycie poświadczone; gdy zaś pełnomocnictwo daje się kilku osobom z zastrzeżeniem, że żadna z nich bez pozostałych działać nie może, a wszystkie razem upoważnione są do działania wspólnego w imieniu mocodawcy, w takim razie pełnomocnictwo sporządzone być może i na jednym arkuszu, wówczas bowiem pełnomocnicy tworzą niepodzielnie jakby jedną osobę.

1841 czer. 10 (14639) art. 1; 1874 kw. 17 (53379) ust., art. 6 p. 5; 1878 gr. 26 (59161); 1887 maj. 19 (4463); 1900 czer. 10 (18782) ust., art. 13 p. 7.

1. Gdy w pełnomocnictwie, wydanem na imię kilku osób, nie są wyszczególnione uprawnienia każdej z nich oddzielnie, należy uważać, że wszyscy pełnomocnicy przedstawiają niepodzielnie jakby jedną osobę i mogą działać tylko łącznie i że wobec tego, w razie śmierci jednego z nich, działanie pełnomocnictwa ustaje i pozostali pełnomocnicy nie mają prawa reprezentowania mocodawcy. Lecz jeżeli z sensu pełnomocnictwa wypływa, iż każdemu z kilku pełnomocników udzielone zostało prawo działać oddzielnie i niezależnie od pozostałych to pełnomocnik nie może utracić tego prawa wskutek śmierci którejkolwiek z osób, objętych wspólnie z nim jednem pełnomocnictwem. (S. C. 88/84).
2. Nie ma obowiązującego dla mocodawcy znaczenia zobowiązanie, podpisane tylko przez niektórych z jego pełnomocników, upoważnionych na zasadzie jednego łącznego pełnomocnictwa do wspólnego działania. (S. C. 13/74).
3. Niepiśmienny nie może być pełnomocnikiem w sprawach sądowych (art. 246 Ust. post. cyw.), gdy jednak strona ma kilku pełnomocników, wystarcza, że jeden z nich jest piśmienny. (S. C. 16/91).

PROJEKT M. S.: Art. 2325. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Pełnomocnictwo może być udzielone kilku pełnomocnikom jednocześnie, albo z tem żeby każdy mógł działać oddzielnie i niezależnie od innych, albo z tem, żeby wszyscy działać mogli tylko łącznie. Jeżeli pełnomocznictwo kilku osobom zostało umieszczone w jednym akcie bez rozgraniczenia ich praw, to domniemywa się, że są upoważnieni do działań tylko łącznie".

ODDZIAŁ 3.

O wykonaniu pełnomocnictwa.

2326. Ponieważ w każdem pełnomocnictwie mocodawca oświadcza, iż we wszystkiem, co pełnomocnik jego z mocy pełnomocnictwa uczyni, ufa mu, wytaczać sporów i sprzeciwiać się temu nie będzie, przeto wszystko, co pełnomocnik na mocy pełnomocnictwa dokonał, pozostaje w swej mocy, nawet gdyby to było ze szkodą mocodawcy (a); jednakowoż pełnomocnik jest obowiązany nie przekraczać udzielonego mu pełnomocnictwa i ma prawo czynić to tylko, co mu według ścisłej treści jego zostało dozwolone (b).

(a) 1686 st. 22 (1158); 1808 wrz. 22 (23282). — (b) 1799 mar. 24 (18902) 1819 mar. 10 (27711).

1. Zarówno sam mocodawca za swego życia, jak i spadkobiercy po jego śmierci mają prawo żądać od pełnomocnika sprawozdania z tego wszystkiego, co na mocy pełnomocnictwa otrzymał. (S. C. 31/80).
2. Wszystko to, co pełnomocnik wskutek danego mu zlecenia nabył lub otrzymał dla mocodawcy, należy do ostatniego i nie może być samowolnie zatrzymane przez pełnomocnika dla siebie. (S. C. 456/76).
3. P. tezę 29 pod art. 1529.
4. Dla uznania, iż pełnomocnik przekroczył zakres pełnomocnictwa, niedość ustalenia, iż pełnomocnictwo nie zawiera wzmianki o nadaniu pełnomocnikowi prawa do dokonania danej

czynności, kwestjonowanej obecnie przez mocodawcę, lecz trzeba rozważyć, czy nie należy zakwestjonowaną czynność, chociaż wyraźnie w pełnomocnictwie nie wskazaną, zaliczyć do takich czynności, które wypływają z określonych przez pełnomocnictwo stosunków pełnomocnika do mocodawcy i przeto nie mogą być poczytane za przekraczające zakres pełnomocnictwa. (S. C. 63/79).

5. Niedopuszczalna jest rozszerzająca wykładnia pełnomocnictwa. (S. C. 69/11, 175/71).

6. Prawo pełnomocnika do zaciągnięcia w imieniu mocodawcy zobowiązania z zastrzeżeniem kary winno być wyraźnie w pełnomocnictwie przewidziane (S. C. 218/78, 31/01), gdyż upoważnienie do zawarcia umowy głównej nie zawiera w sobie upoważnienia do zabezpieczenia umowy karą wadjalną. (S. N. 42/32).

7. Pełnomocnictwo do dokonania sprzedaży majątku i otrzymania zań ceny sprzedażnej nie obejmuje upoważnienia do sporządzenia umowy przyrzeczenia sprzedaży tego majątku, pobrania zadatku i postanowienia w umowie warunku o zwrocie podwójnego zadatku w razie odmowy zeznania formalnego aktu sprzedaży. (S. C. 171/71).

8. Ograniczenie uprawnień pełnomocnika, wyrażone nie w samem pełnomocnictwie, lecz milcząco przez jakąś czynność mocodawcy, mogącą przytem nie być znaną osobom trzecim, wchodzącym w stosunki umowne z pełnomocnikiem, nie ma żadnego znaczenia dla określenia mocy tranzakcyj, zawartych przez pełnomocnika na zasadzie udzielonego mu pełnomocnictwa. (S. C. 91/91).

9. Nie ma zasady do unieważnienia całej zawartej przez pełnomocnika niezgodnie z pełnomocnictwem umowy, jeżeli przekroczenie pełnomocnictwa jest nieistotne lub też jeżeli nieważne ze względu na brak pełnomocnictwa warunki umowy mogą być oddzielone, bez szkody dla przedmiotu i sensu umowy, od warunków, zupełnie prawidłowo ustanowionych na mocy posiadanego przez pełnomocnika pełnomocnictwa. (S. C. 141/79).

10. Dłużnik przy wykonaniu swego zobowiązania nie wobec wierzyciela osobiście, a wobec osoby, działającej w imieniu ostatniego, obowiązany jest sprawdzić, czy posiada ona należyte pełnomocnictwo, ażeby nie być potem zmuszonym do powtórnego wykonania zobowiązania. (S. C. 85/15).

11. Dla uznania ważności danej czynności prawnej, dokonanej w imieniu innej osoby, nie jest potrzebne, aby było przedstawione wydane przez nią pełnomocnictwo, gdyż tylko mocodawca może zakwestjonować czynności swego pełnomocnika. (S. C. 75/97).

12. Ani osoba, która zawarła tranzakcję majątkową z pełnomocnikiem innej osoby, ani sąd nie mogą kwestjonować wykraczających poza zakres pełnomocnictwa działań pełnomocnika, gdy sam mocodawca wymaga wykonania tranzakcji i nie zgłasza sporu przeciwko czynnościom pełnomocnika. (S. C. 85/15, 443/73).

13. Akceptacja przez mocodawcę czynności pełnomocnika, przekraczających granice udzielonego mu pełnomocnictwa, może być wyraźnie dokonana, bądź wypływać z faktów, t. j. mocodawca może albo wprost uznać czynności pełnomocnika za prawidłowe i przyjąć je na swój rachunek, albo też skorzystać z rezultatów jego działalności; w obu tych przypadkach mocodawca nie może się już potem powoływać, iż na dokonanie przez pełnomocnika powyższych czynności nie wyraził uprzedniej swej zgody. (S. C. 141/79).

14. Przekraczające granice pełnomocnictwa czynności pełnomocnika, zaakceptowane następnie przez mocodawcę, mają obowiązujące znaczenie dla samego mocodawcy, lecz nie dla osób trzecich. (S. C. 36/82).

15. Wskazana w zeznanym przez pełnomocnika akcie data sporządzenia go obowiązuje mocodawcę w stosunku do kontrahenta i w razie zaprzeczenia przez mocodawcę wiarogodności tej daty winien on udowodnić swoje zarzuty; natomiast w sprawie między mocodawcą a pełnomocnikiem o przekroczenie przez ostatniego granic pełnomocnictwa na pełnomocniku ciąży obowiązek przedstawienia dowodów co do daty sporządzenia aktu, w razie uczynienia przez mocodawcę w tym przedmiocie zarzutu. (S. C. 34/95).

16. Odpowiedzi na pytanie, czy do zawarcia danej umowy przez pełnomocnika wystarcza ogólne pełnomocnictwo, czy też niezbędne jest specjalne upoważnienie pełnomocnika, szukać należy w przepisach prawnych, którym podlega umowa, przez pełnomocnika zawarta, gdyż dla ocenienia skutków prawnych tej umowy jedynie powyższe przepisy są właściwe, a nie przepisy, obowiązujące w miejscu zawarcia umowy pełnomocnictwa. (S. N. 42/32).

PROJEKT M. S.: Art. 2326. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Wykonawca zlecenia obowiązany jest spełnić sumiennie i stosownie do wskazówek dającego zlecenie, w braku zaś takich wskazówek stosownie do istoty zlecenia. Dający zlecenie obowiązany jest po jego wykonaniu wynagrodzić wykonawcę stosownie do umowy i zwrócić mu wydatki konieczne dla prawidłowego wykonania zlecenia. Wszystko co wykonawca zlecenia uczyni na mocy pełnomocnictwa, choćby na niekorzyść mocodawcy pozostaje w mocy; co ponadto zdziałane zostało obowiązuje mocodawcę o tyle, o ile to potwierdził wyraźnie lub milcząco".

Dekret z dn. 7 lutego 1919 r o rejestrze handlowym. (Dz. Praw Nr. 14 poz. 164)[1]).

Art. 36. Prokura uprawnia do wykonywania w imieniu właściciela przedsiębiorstwa i na jego rachunek czynności handlowych, sądowych i pozasądowych, wchodzących w zakres przedsiębiorstwa, oraz do podpisywania jego firmy.

Prokura ma skutki prawne wobec osób trzecich od daty zarejestrowania, a wcześniej tylko wówczas, gdy została udzielona za aktem urzędowym.

Art. 37. Żadne ograniczenia prokury, nawet jawne z aktu jej udzielenia, nie mają mocy i skutku względem osób trzecich i nie ulegają zarejestrowaniu.

Wyjątek stanowią:

1) nabycie, zbycie, ścieśnienie i obciążenie nieruchomości oraz praw hipotekowanych i

2) zbycie przedsiębiorstwa.

Czynności tych prokurent nie może spełniać bez szczególnego pełnomocnictwa.

Art. 38. Prokury odstępować nie można, co nie ubliża prawu prokurenta ustanawiania pełnomocników do poszczególnych czynności.

Art. 39. Prokura może być udzielona jednej osobie, albo kilku osobom oddzielnie lub łącznie (prokura łączna).

Art. 40. Prokurent, podpisując firmę, dodaje do niej wzmiankę, oznaczającą prokurę i swój podpis.

---

[1]) Rozciągnięty: na okręg białostocki z dniem 1 sierpnia 1919 r. przez art. 4 ustawy z dn. 31 lipca 1919 r. (Dz. U. Nr. 64 poz. 382), na województwa wschodnie z dniem 1 kwietnia 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 6 marca 1922 r. (Dz. U. Nr. 21 poz. 170) i na ziemię wileńską z dniem 7 września 1922 r. przez rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 10 sierpnia 1922 r. (Dz. U. Nr. 74 poz. 668).

Art. 41. Prokurent nie ma prawa zajmować się czynnościami handlowemi tego samego rodzaju, co właściciel, ani na własny rachunek, ani na rzecz osób trzecich.

W razie niezachowania tego przepisu właściciel przedsiębiorstwa ma prawo żądać od prokurenta wynagrodzenia szkód i strat lub odstąpienia mu interesu, zawartego na własny rachunek, i wydania zysków.

Art. 42. Prokura nie ustaje z powodu śmierci, ubezwłasnowolnienia lub ograniczenia w czynnościach cywilnych właściciela przedsiębiorstwa albo zawarcia małżeństwa przez kobietę handlującą.

Art. 43. O ile ustawa niniejsza nie stanowi inaczej, — stosują się do prokury analogiczne przepisy kodeksu cywilnego o pełnomocnictwie.

2327. *(Dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej).*
PROJEKT M. S.: Art. 2327 skreśla się.

2328. Za fałszywe oświadczenie, złożone przez pełnomocnika, mocodawca nie odpowiada, o ile do takiego właśnie oświadczenia pełnomocnika nie upoważnił. Odpowiedzialność za takie oświadczenie ponosi pełnomocnik osobiście.
1799 mar. 24 (18902).

2329. Pełnomocnik w takim razie może przelać pełnomocnictwo na inną osobę, jeżeli prawo do tego zostało mu wyraźnie udzielone przez mocodawcę. Każdy przelew pełnomocnictwa na skutek takiego upoważnienia mocodawcy sporządza się na arkuszu oddzielnym, z należytem poświadczeniem (a); jednocześnie na pełnomocnictwie samem czyni się wzmiankę: kiedy, na kogo i w jakim celu został sporządzony przez pełnomocnika przelew (b).

(a) 1819 mar. 10 (27711); 1841 czer. 10 (14639) art. 2; 1874 kw. 17 (53379) ust., art. 6 p. 5; 1878 gr. 26 (59161); 1887 maj. 19 (4463); 1900 czer. 10 (18782) ust., art. 13 p. 7. — (b) 1858 gr. 22 (33941).

1. Pełnomocnik, któremu nadane zostało przez mocodawcę prawo przelewu pełnomocnictwa, nie może udzielić innej osobie pełnomocnictwa też z prawem przelewu, jeżeli takie uprawnienie nie zostało w jego pełnomocnictwie przewidziane. (S. C. 13/75, 17/74).

2. Osoba, na której rzecz zostało przez pełnomocnika, zgodnie z przyznanem mu przez mocodawcę uprawnieniem, przelane pełnomocnictwo, staje się takim samym pełnomocnikiem mocodawcy, jak i pierwszy pełnomocnik. (S. C. 1475/73).

3. Pełnomocnik po ustanowieniu substytuta pozostaje mimo to pełnomocnikiem swego mocodawcy i ma prawo występować w sprawie narówni z substytutem (S. C. 862/75, 262/80); władny on też jest odwołać wydane substytutowi pełnomocnictwo. (S. C. 262/80).

4. Pełnomocnik, który dokonał substytucji z zezwolenia mocodawcy, nie może wogóle podlegać odpowiedzialności, jako działający w granicach swego prawa, za czynności substytuta. Taka odpowiedzialność mogłaby na nim ciążyć tylko w tym przypadku, gdyby przy ustanowieniu substytuta dopuścił się uchybień, których mógł uniknąć. (S. C. 242/78).

5. Pełnomocnik odpowiada przed swoim mocodawcą, zależnie od brzmienia pełnomocnictwa, albo tylko za należyty wybór substytuta, albo też i za wszystkie jego czynności; wobec tego pełnomocnik, obowiązany czuwać nad czynnościami swego substytuta, ma prawo żądać od niego sprawozdania z wykonania powierzonej mu sprawy. To samo prawo żądania sprawozdania od substytuta służy i samemu mocodawcy, który za pośrednictwem swego pełnomocnika zawarł z substytutem umowę pełnomocnictwa, substytut bowiem, przyjmując pełnomocnictwo, wstępuje w stosunki umowne z dwoma osobami, które obie stają się jego mocodawcami: z pełnomocnikiem, który wydał pełnomocnictwo z mocy prawa substytucji, i z pierwotnym mocodawcą. Substytut obowiązany jest, oczywiście złożyć sprawozdanie tylko jeden raz i przedstawienie przez substytuta sprawozdania pierwotnemu mocodawcy zwalnia go od tego obowiązku w stosunku do pełnomocnika. W razie odwołania przez pierwotnego mocodawcę pełnomocnictwa, wydanego z prawem substytucji, pełnomocnik pozbawiony zostaje prawa żądania sprawozdania od substytuta, który pozostaje pełnomocnikiem tylko pierwotnego mocodawcy. Pełnomocnictwa z prawem substytucji, t. j. takie pełnomocnictwa, które upoważniają pełnomocnika do prowadzenia sprawy i zastąpienia siebie, w razie potrzeby, przez inną osobę, winny być odróżniane od pełnomocnictw, które nie dają pełnomocnikowi prawa prowadzenia sprawy, a tylko upoważniają go do wydania pełnomocnictwa wskazanej przez mocodawcę osobie lub osobie według wyboru samego pełnomocnika; działanie takich pełnomocnictw ustaje wskutek wydania pełnomocnictwa przez pełnomocnika, a przeto nie ma on prawa żądać sprawozdania od tego, komu je wydał. (S. C. 262/80).

6. Pełnomocnik niepiśmienny, chociaż sam, z mocy art. 246 Ust. post. cyw., nie może występować przed sądami ogólnemi, może jednak, w razie udzielenia mu prawa substytucji, przelać pełnomocnictwo do prowadzenia sprawy na inną osobę, piśmienną. (S.C. 32/80).

7. Wymaganie ustawy, aby na pełnomocnictwie była czyniona wzmianka o dokonanym przelewie, nie ma bynajmniej tego znaczenia, iżby wskutek przelewu ustawało działanie pełnomocnictwa, co wynika i z tego, że pełnomocnik może dokonać przelewu nie jeden raz. (S. C. 862/75).

PROJEKT M. S.: Art. 2329. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Odbiorca zlecenia obowiązany jest wykonać je osobiście; przekazać pełnomocnictwo innej osobie może wówczas tylko jeżeli mocodawca go do tego upoważnił. Ograniczenie to nie stosuje się do pełnomocnictw wydawanych adwokatom dla prowadzenia spraw sądowych.

Pełnomocnik, który przelał pełnomocnictwo na inną osobę, pozostaje nadal pełnomocnikiem mocodawcy, odpowiada za nienależyty wybór substytuta, może żądać od niego sprawozdania i odwołać substytucję. Substytut wstępuje w stosunek bezpośredni z mocodawcą i pozostaje w tym stosunku, chociażby upoważnienie pełnomocnika wygasło".

ODDZIAŁ 4.

O ustaniu pełnomocnictwa.

2330. Moc pełnomocnictwa wygasa:

1) przez wykonanie całkowite polecenia, udzielonego w niem pełnomocnikowi;

2) przez upływ terminu, na który zostało wydane;

3) przez odwołanie pełnomocnictwa na zarządzenie mocodawcy;

4) przez oświadczenie pełnomocnika o chęci zrzeczenia się obowiązków, przyjętych na mocy pełnomocnictwa, i

5) przez śmierć mocodawcy lub pełnomocnika, *przez pozbawienie wszystkich praw stanu albo wszystkich szczególnych praw i przywilejów, należnych jednemu lub drugiemu osobiście lub z mocy ich stanu,* **albo przez uznanie któregokolwiek z nich za pozbawionego rozumu, obłąkanego, ogłoszenia mu upadłości** *lub uznania za zaginionego.* [1])

1809 sierp. 24 (23805); 1816 paźdz. 23 (26469) art. 2, 3; 1818 maj. 28 (27378); 1858 gr. 22 (33941) I.

UWAGA. Pełnomocnictwo bezterminowe mocy swej nie traci nawet przez upływ przedawnienia ziemskiego, o ile przez mocodawcę nie zostało odwołane.

1839 mar. 16 (12132 a;) 1858 gr. 22 (33941) VII.

1. Nie jest sprzeczny z art. 2330 warunek umowy, iż mocodawca zobowiązuje się nie odwoływać w ciągu pewnego okresu czasu pełnomocnictwa. (S. C. 305/68).

2. Pełnomocnik, którego pełnomocnictwo zostało odwołane, może żądać od mocodawcy zapłaty umówionej na ten przypadek kary wadjalnej tylko w tym razie, jeżeli mocodawca, odwołując pełnomocnictwo, przez to naruszył swoje obowiązki, oparte na umowie pracy lub innej umowie, zawartej z pełnomocnikiem. (S. C. 43/15).

3. P. tezę 8 pod art. 1583.

4. W razie zrzeczenia się przez pełnomocnika pełnomocnictwa, wszystkie jego związane z tem zrzeczeniem się czynności ograniczają się tylko do złożenia przez niego o tem oświadczenia. W ustawie niema żadnych wskazówek co do tego, iżby pełnomocnik, niezależnie od takiego oświadczenia, obowiązany był do składania w tym przedmiocie podania lub do poczynienia obwieszczeń; przeciwnie, z art. 2331 t. X cz. 1 wynika, że przeprowadzenie formalności odwołania pełnomocnictwa należy całkowicie do mocodawcy. (S. C. 1475/73).

5. Wyjście ze składu zarządu spółki akcyjnej członków, którzy podpisali pełnomocnictwo, nie ma wpływu na jego moc obowiązującą, gdy nie zostało to pełnomocnictwo odwołane przez zarząd w trybie przepisanym. (S. C. 254/77).

6. Moc pełnomocnictwa wygasa zgodnie z p. 5 art. 2330 t. X cz. 1 od chwili otrzymania przez pełnomocnika wiadomości o śmierci jego mocodawcy. (S. C. 29/15).

7. Moc pełnomocnictwa, wydanego łącznie przez kilka osób, wygasa w razie śmierci jednej z tych osób tylko w stosunku do niej. (S. C. 78/81).

8. P. tezę 6 pod art. 1259.

9. W razie upadłości pełnomocnika, pełnomocnictwo traci moc w stosunku do osób trzecich nie od czasu wydania postanowienia sądu o uznaniu pełnomocnika za upadłego, lecz od czasu obwieszczenia o jego upadłości. (S. C. 12/83).

PROJEKT M. S.: Art. 2330. Punkt 5-ty. Otrzymuje brzmienie następujące:

5) Śmierć mocodawcy lub pełnomocnika, uznanie za zmarłego i pozbawienie zdolności do działania jednego z nich".

---

[1]) **Przyp. tłum.** Ostatnie cztery słowa zostały wykreślone przez § 2 rozporządzeń Rady Min. z dn. 15 maja 1922 r. (Dz. U. Nr. 43 poz. 360) i z dn. 26 marca 1924 r. (Dz. U. Nr. 32 poz. 326), powołanych w t. I. pod art. 1243 na str. 688.

2331. Tryb odwołania pełnomocnictwa wyłuszczony jest w artykułach 1460[41] — 1460[48] Ustawy postępowania cywilnego (wyd. r. 1914).

1912 czer. 15 (zb. pr. i r. 1003) B. II, art. 1460[41] — 1460[48]; 1913 czer. 26 (zb. pr. i r. 1194) ust., XV, B., art. 2.

2332. Mocodawcy służy prawo żądania, aby pełnomocnik zwrócił mu otrzymane pełnomocnictwo (Ust. post. cyw., wyd. r. 1914, art. 1460[48]). Niezależnie od tego, mocodawca może bezpośrednio zawiadomić o odwołaniu pełnomocnictwa wszystkie urzędy, w których pełnomocnik może w jego imieniu działać. Urząd, do którego złożone zostanie pełnomocnictwo, o którego odwołaniu dokonano obwieszczenia, obowiązany jest nietylko pozostawić je bez skutku, lecz nawet przesłać je do tego urzędu, który zamieścił obwieszczenie o jego odowołaniu, dla wydania mocodawcy.

1858 gr. 22 (33941) IV; 1912 czer. 15 (zb. pr. i r. 1003) B, II, art. 1460[48]; 1913 czer. 26 (zb. pr. i r. 1194) ust., XV, B, art. 2.

Odwołanie pełnomocnictwa może nastąpić w drodze zwyczajnego odebrania przez mocodawcę aktu pełnomocnictwa od pełnomocnika, lecz aby znajdowanie się aktu pełnomocnictwa w rękach mocodawcy miało znaczenie odwołania pełnomocnictwa, pozbawienia go mocy, konieczne jest, żeby samo odebranie aktu pełnomocnictwa było dokonane w zamiarze skasowania go, jeżeli zaś mocodawca wziął akt pełnomocnictwa od swego pełnomocnika w innym jakim celu, to wskutek tego moc pełnomocnictwa nie może być uznana za wygasłą. (S. C. 91/91).

2333. Pełnomocnik może zrzec się przyjętych z mocy pełnomocnictwa obowiązków, lecz powinien o zamiarze swoim zawiadomić mocodawcę ze zwrotem oryginału pełnomocnictwa oraz donieść o tem urzędowi, w którym na mocy pełnomocnictwa tego działał, z podaniem przytem miejsca zamieszkania mocodawcy.

1858 gr. 22 (33941) V.

2334. Akty, sporządzone przez pełnomocnika, i inne jego czynności, na podstawie pełnomocnictwa dokonane przed otrzymaniem przez niego wiadomości o ustaniu mocy pełnomocnictwa lub przed otrzymaniem w miejscu pobytu pełnomocnika obwieszczenia o jego odwołaniu, uznaje się za prawne. Wszelkie zaś czynności, zawarte po otrzymaniu tego obwieszczenia, uznawane są za nieważne.

1809 sierp. 24 (23805); 1818 maj. 28 (27378); 1822 maj. 16 (29044); 1858 gr. 22 (33941) VI.

1. Czynności prawne, dokonane przez pełnomocnika w imieniu mocodawcy, nieważne są w dwóch przypadkach, a mianowicie albo gdy czynność dokonana została już po otrzymaniu w miejscu pobytu pełnomocnika obwieszczenia o odwołaniu pełnomocnictwa, albo gdy na podstawie złożonych dowodów stwierdzone będzie, że osobom, które zawarły czynność, t. j. pełnomocnikowi i kontrahentowi, wiadomo było, pomimo nieotrzymania obwieszczenia, o

odwołaniu pełnomocnictwa. (S. C. 78/81, 12/83).

2. Uznanie za obowiązującą mocodawcę czynności prawnej, dokonanej z osobami trzeciemi przez pełnomocnika, któremu było wiadomo o odwołaniu pełnomocnictwa, bynajmniej nie zwalnia pełnomocnika ani od odpowiedzialności karnej za taki czyn, ani od odpowiedzialności cywilnej przed mocodawcą za zrządzone mu przez to straty. (S. C. 12/83).

PROJEKT M. S.: Art. 2334. Drugie zdanie otrzymuje brzmienie następujące:

„Czynności, dokonane przez pełnomocnika po otrzymaniu wiadomości o cofnięciu mu pełnomocnictwa, lub jego wygaśnięciu wskutek przyczyn wymienionych w ustępie 5 art. 2330, nie obowiązują mocodawcy, chybaby osoba trzecia, z którą pełnomocnik dokonał czynności prawnej, nie wiedziała o zgaśnięciu pełnomocnictwa. Jednak od chwili ogłoszenia przewidzianego w art. 1460[46]—[47] U. P. C., ani osoby trzecie, ani pełnomocnik nie mogą zasłaniać się nieświadomością odwołania pełnomocnictwa".

Dodaje się art. 2334[1] o brzmieniu następującem:

„Pomimo otrzymania wiadomości o wygaśnięciu pełnomocnictwa z przyczyn, wskazanych w ustępie 5 art. 2330, pełnomocnik obowiązany jest wykonywać nadal te czynności, których zaniechanie może spowodować istotną szkodę dla powierzonej mu sprawy, aż do czasu kiedy spadkobiercy mocodawcy lub jego zastępcy prawni będą w stanie wydać odpowiednie zarządzenia".

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik do artykułu 26.

Wzór dochodzenia przedślubnego.

Dnia ..... roku. *Z rozkazu Jego Cesarskiej Mości* kler takiego to kościoła w takiem to mieście lub siole dokonywał wyśledzenia przeszkód małżeńskich co do zamierzających zawrzeć małżeństwo, przytem ustalono co następuje: 1) Narzeczony (tu oznacza się *stan* albo rangę, miejsce urzędowania, imię, imię ojca, nazwisko, wyznanie prawosławne, łacińskie lub inne) mieszka w mieście takiem-to, albo we wsi takiej-to takiego-to powiatu, w parafji tego kościoła. 2) Narzeczona (tu wymienić *stan*, imię, imię ojca i nazwisko, wyznanie prawosławne, ewangelickie lub inne) dotąd zamieszkiwała w mieście lub we wsi takiej-to, powiatu takiego-to, w parafji takiego to kościoła. 3) Wieku do małżeństwa są odpowiedniego, a mianowicie: narzeczony ma lat tyle-to, a narzeczona ma lat tyle-to i obie strony są zdrowe na umyśle. 4) Pokrewieństwa duchowego, ani też cielesnego, ani powinowactwa, któreby podług postanowień Kościoła św. zabraniały związku małżeńskiego, pomiędzy niemi nie zachodzi. 5) Narzeczony jest kawalerem albo wdowcem z pierwszego lub z drugiego małżeństwa, narzeczona zaś jest panną albo wdową z pierwszego lub z drugiego małżeństwa. 6) Związek małżeński zawierają z własnej swej skłonności i woli, bez przymusu, i mają na to zezwolenie rodziców swoich albo opiekunów lub kuratorów (oznaczać *stan* albo rangę, miejsce urzędowania, imię, imię ojca i nazwisko każdej z tych osób; jeżeli rodzice nie żyją, należy to zaznaczyć), urzędnicy cywilni i osoby wojskowe — zezwolenie władzy przełożonej. 7) Po trzykrotnych zapowiedziach w kościele tym takiego-to dnia, miesiąca i roku, nikt o żadnych przeszkodach do małżeństwa tego nie doniósł. 8) Dla stwierdzenia braku przeszkód do małżeństwa tego zostają złożone dowody na piśmie: a) pozwolenie na zawarcie małżeństwa takiej-to władzy z takiego-to roku, miesiąca i dnia za liczbą taką to, załączone do niniejszego w oryginale; b) informacje o narzeczonej jej duszpasterza, w oryginale załączone (tu wymienia się zależnie od okoliczności również i inne dokumenty, np. orzeczenie konsystorza, zezwalające na zawarcie małżeństwa, w przypadku, gdy zezwolenie takie jest w myśl prawa wymagane). 9) Przeto postanowiono zaślubin osób wymienionych dokonać dnia, miesiąca i roku w takim to kościele w czasie przepisanym, w obecności obcych świadków. 10) Prawdziwość wszystkiego, co tu o narzeczonym i o narzeczonej zapisano, własnemi

swemi podpisami stwierdzają, zarówno sami oni, jak i po dwu lub trzech poręczycieli z każdej strony, z tem, że za wszelki fałsz w tem oświadczeniu poniosą odpowiedzialność tak wobec praw kościelnych, jak i państwowych. Następują podpisy: a) narzeczonego; b) narzeczonej; c) trzech albo dwóch poręczycieli ze strony narzeczonego; d) trzech albo dwóch poręczycieli ze strony narzeczonej i e) w końcu zaś zapisuje się: wyśledzenia dokonali ksiądz kościoła niniejszego imię, imię ojca i nazwisko, djakon i psalmiści, z oznaczeniem imion, imion ojców i nazwisk. Każda z tych osób kładzie podpis swój własnoręczny.

UWAGA. Przytem zaleca się klerowi: 1) dokumenty oryginalne składane przy śledzeniu, które powinny być pozostawiane w kościele, jak np. pozwolenie władzy na zawarcie małżeństwa przez urzędnika i t. p., przechowywać przy księdze świadectw, z innych zaś dokumentów, np. z wykazów służbowych, z których wzięto dane co do wieku narzeczonego, zrobić odpis w księdze pod świadectwem, oryginał zaś oddać komu należy za pokwitowaniem z odbioru, przytem na oryginale należy zrobić notatkę za podpisem duchownego o dacie ślubu; 2) jeżeli narzeczona pochodzi z innej parafji, należy zażądać od jej duszpasterza zaświadczenia co do tego, czy jest panną, czy wdową, co do jej wieku, czy była u spowiedzi i komunji Św., i zaświadczenie to dołączyć do księgi.

1728 sierp. 15 (5322); 1834 czer. 2 (7147); 1837 list. 30 (10759); 1861 lut. 19 (36657) art. 1; 1864 paźdz. 13 (41349) art. 1, 2; 1865 paźdz. 13 (42551) art. 1, 2; 1866 gr. 1 (43927) art. 1, 2; 1869 kw. 16 (46974) II; maj. 26 (47138); por. 1861 lut. 19 (36657) art. 21; (36558) art. 3, 4; (36661) art. 3 p. 1; czer. 5 (37084); sierp. 9 (37345); 1894 cz. 3 (10709) art. 65. — Patrz źródła przytoczone pod art. 67.

PROJEKT M. S.: Załącznik do art. 26 skreśla się.

Załącznik do artykułu 67.

Wzór zobowiązania, jakie duchowny wyznania prawosławnego wziąć powinien od osób innych wyznań chrześcijańskich przy zawieraniu przez nie małżeństw z osobami wyznania prawosławnego.

Niżej podpisany lub niżej podpisana (stan, imię i nazwisko oraz wyznanie) oświadczam niniejszem, iż zawieram małżeństwo z ..... (stan, imię, nazwisko) wyznania prawosławnego; przy wychowaniu dzieci płci obojga z tego związku będę przestrzegać postanowień Praw Państwa Rosyjskiego, t. j. chrzcić je będę i wychowywać w religji prawosławnej.

PROJEKT M. S.: Załącznik do art. 67 skreśla się.

Załącznik do artykułu 156, uwaga.

(Zawiera przepisy o przysposobieniu wychowańców przytułków cesarskich dla podrzutków w Petersburgu i Moskwie).

PROJEKT M. S.: Załącznik do art. 156, uwaga, skreśla się.

Załącznik do artykułu 211.

Wykaz linij i stopni pokrewieństwa.

(patrz załączoną tablicę)

Załącznik do artykułu 493.

Wykaz najmniejszego obszaru gruntów, przy którym zezwala się na utworzenie z majątków szlacheckich ordynacyj tymczasowych w dziewięciu gubernjach zachodnich oraz w gubernji orenburskiej, wiackiej i permskiej.

(Nie podajemy, jako pozbawiony obecnie znaczenia).

1899 maj. 25 (16949) ust., art. 2, zał.

Załącznik do artykułu 539, uwaga 1.

Przepisy o bydle przybłąkanem.

1. Każdy, na czyim gruncie znajdzie się lub do czyjego stada przyłączy się przybłąkane, obce, niewiadomo do kogo należące bydlę, winien, najpóźniej w terminie siedmiodniowym, donieść o tem miejscowej policji lub władzy wiejskiej (por. Ust. o kar., wyd. r. 1914, art. 179). [1])

1868 lut. 12 (45487) art. 1.

UWAGA: Jeżeli niewiadomo do kogo należące bydło wypasie trawę lub w inny sposób uszkodzi użytki rolne, to w takich razach mają zastosowanie przepisy, wyłuszczone w Ustawie gospodarstwa wiejskiego (wyd. r. 1903 i wedł. kontyn. r. 1912, art. 164 i nast.[2]).

Tamże, art. 1, uwaga.

PROJEKT M. S.: W artykule 1 zmienia się wyrazy „por. Ust. Karn. wyd. 1914 r. art. 179" na wyrazy: „por. art. 571 Kod. Karn."

2. Wzmiankowane w artykule poprzednim załącznika niniejszego doniesienia o przybłąkanem bydlęciu składa się piśmiennie lub słownie: przez osoby, *zaliczone do składu gmin wiejskich* — właściwemu wójtowi bezpośrednio lub przez sołtysa wiejskiego; przez inne zaś osoby według ich uznania: wójtowi najbliższej gminy albo miejscowemu komisarzowi policji bezpośrednio lub przez *najbliższego setnika (w miejscowościach gdzie taki urzęduje).*

1868 lut. 12 (45487) art. 2; 1903 maj. 5 (22906) II.

3. Po otrzymaniu doniesienia lub w inny sposób powziąwszy wiadomość o przybłąkanem bydlęciu, wójt gminy (lub *setnik*)

---

[1]) Prawo o wykroczeniach z dn. 11 lipca 1932 r., art. 56.
[2]) Zamieszczone wyżej pod art. 424, str. 191 — 192, t. I-go.

niezwłocznie donosi o tem komisarzowi policji i podaje mu cechy przybłąkanego bydlęcia oraz przybliżoną jego wartość, na podstawie oględzin przez trzech świadków przybranych. Jednocześnie o przybłąkanem bydlęciu wójt obwieszcza w gminie *(setnik w setce)* oraz zawiadamia sąsiednich wójtów gminnych *(setnik sąsiednich setników)* celem obwieszczenia w ich okręgach.

1868 lut. 12 (45487) art. 3; 1903 maj. 5 (22906) II.

4. Aż do czasu zgłoszenia się właściciela przybłąkanego bydlęcia, pozostaje ono u tego, kto je znalazł, lub też oddaje się pod dozór innej godnej zaufania osobie, z pośród okolicznych mieszkańców, o ile kto zechce wziąć to bydlę na swoje utrzymanie.

1868 lut. 12 (45487) art. 4.

5. Po otrzymaniu doniesienia o przybłąkanem bydlęciu komisarz policji niezwłocznie zawiadamia o tem sąsiednich komisarzy dla obwieszczenia w ich rewirach i składa o tem raport *naczelnikowi powiatu*, który zarządza obwieszczenie w całym powiecie, zawiadamia władze policyjne sąsiednich powiatów i jednocześnie zamieszcza ogłoszenie o przybłąkanem bydlęciu w dzienniku *gubernjalnym*.

Tamże, art. 5.

6. Jeżeli w ciągu dni czternastu od daty pierwszego doniesienia o przybłąkanem bydlęciu (art. 1 zał. nin.) właściściciel tegoż się nie zgłosi i nie będzie chętnych do dalszego utrzymywania bydlęcia, to na żądanie osoby, pod której dozorem bydlę pozostaje, komisarz policji lub wójt gminy, według właściwości (art. 2 zał. nin.), zarządzają niezwłocznie sprzedaż bydlęcia na licytacji publicznej. Licytację tę należy wyznaczyć w miarę możności w wioskach, w których odbywają się jarmarki, w dni targowe i w obecności władz wiejskich.

Tamże, art. 6.

PROJEKT M. S.: Artykuł 6 otrzymuje brzmienie następujące:

„Jeżeli po upływie dni 14 od dnia zawiadomienia (art. 1) właściciel się nie zgłosi i nikt nie zechce bydlęcia dalej utrzymywać, zarząd gminy zarządzi jego sprzedaż z licytacji. Licytacji tej dokonać należy w miarę możności na jarmarku. Z sumy uzyskanej wypłaca się wynagrodzenie za utrzymanie bydlęcia, z uwzględnieniem korzyści z jego używania, oraz dodatkowo 1/6 sumy sprzedażnej; pozostałą sumę wnosi się do depozytu zarządu gminnego, w razie niezgłoszenia się właściciela przechodzi ona na własność gminy".

7. Jeżeli sprzedaży przybłąkanego bydlęcia nie dokonano na zasadzie artykułu poprzedniego (6) załącznika niniejszego, po dokonaniu zaś przez *naczelnika powiatu* obwieszczeń w dzienniku *gubernjalnym* w ciągu sześciu miesięcy nie

zgłosi się właściciel, tedy *naczelnik powiatu* zarządza sprzedaż bydlęcia na licytacji publicznej trybem, w artykule poprzednim (6) wyłuszczonym.

Tamże, art. 7.

8. Uzyskane ze sprzedaży bydlęcia (art. 6 i 7 zał. nin.) pieniądze przechowuje się w miejscowym urzędzie gminnym aż do czasu rozrządzenia niemi na zasadzie poniższych (9—11) artykułów załącznika niniejszego.

Tamże, art. 9.

9. Jeżeli przed sprzedażą przybłąkanego bydlęcia zgłosi się jego właściciel i złoży należyte dowody praw swoich, bydlę zostaje mu zwrócone. Jednocześnie wzywa się go do rozliczenia się z osobą, która to bydlę znalazła i utrzymywała; jeżeli do porozumienia pomiędzy nimi nie dojdzie, właściciel obowiązany jest zapłacić znalazcy jedną szóstą część szacunku bydlęcia, ustalonego trybem, wyłuszczonym w artykule 3 załącznika niniejszego, i wynagrodzić osobę, która to bydlę utrzymywała, za jego wyżywienie. Wynagrodzenie to ustala się przez porozumienie stron, w razie zaś niedojścia do tego, — bądź przez wyrok sądu *gminnego*, jeżeli ten kto utrzymywał bydlę i właściciel tegoż *należą do składu gminy* lub zwrócą się sami do tego sądu, bądź też, w przeciwnym razie, przez wyrok *sędziego pokoju lub ziemskiego naczelnika* (por. art. 131^4, uw.).

1868 lut. 12 (45487) art. 9; 1877 czer. 6 (57438); 1881 lut. 24 (61910); 1882 mar. 23 (757); 1889 gr. 29 (6483) przep., art. 20, 21; 1896 maj. 13 (12932); 1913 czer. 26 (zb. pr. i r. 1194) ust., art. 7 p. 1.

PROJEKT M. S.: Art. 9 załącznika otrzymuje brzmienie następujące:

„Jeżeli właściciel bydlęcia zgłosi się przed jego sprzedażą, powinien on wynagrodzić osobę, która je utrzymywała, z uwzględnieniem korzyści z jego używania i oprócz tego powinien zapłacić jej 1/6 część wartości bydlęcia".

10. Gdy właściciel bydlęcia przybłąkanego zgłosi się już po sprzedaży tegoż, lecz przed upływem sześciu miesięcy od dnia sprzedaży, to uzyskaną sumę wydaje się jemu po potrąceniu jednej szóstej jej części dla znalazcy oraz kosztów utrzymania bydlęcia, ustalonych trybem w artykule 9 załącznika niniejszego wyłuszczonym.

1868 maj. 12 (45487) art. 10.

11. W razie niezgłoszenia się właściciela w ciągu sześciu miesięcy od daty sprzedaży przybłąkanego bydlęcia, uzyskaną ze sprzedaży kwotę rozdziela się w sposób następujący: przedewszystkiem wypłaca się wynagrodzenie osobie, która utrzymywała przybłąkane bydlę za jego wyżywienie; z pozostałej sumy jedną trzecią część przeznacza się na należący do miejscowego powiatowego *„ziem-*

stwa" (samorządu ziemskiego) fundusz dobroczynności publicznej, tam zaś, gdzie *instytucyj ziemskich* nie wprowadzono, na rzecz miejscowych zakładów naukowych i dobroczynnych; drugą część trzecią przeznacza się na fundusz tej *gromady, do której należy* znalazca bydlęcia przybłąkanego, jeżeli zaś bydlę znaleziono na gruntach *osoby nie należącej do gromad i gmin wiejskich*, to przeznacza się na tenże cel, co i pierwsza część trzecia; ostatnią zaś trzecią część oddaje się znalazcy przybłąkanego bydlęcia.

Tamże, art. 11; 1889 lip. 12 (6196).

12. *(dotyczy b. obwodów wojsk kozackich).*

PROJEKT M. S.: Załącznik do art. 539:

Art. 2, 3, 5, 7, 8, 10, 11 i 12 skreślają się.

Załącznik do artykułu 694, uwaga.

O przedawnieniu ziemskiem do wszczęcia procesów i sporów.

1. Termin prawem wyznaczony do wszczęcia procesu i powództwa o majątek nieruchomy i ruchomy, zarówno między osobami prywatnemi, jak i między niemi a Skarbem, wynosi lat dziesięć. Upływ tego terminu zwie się przedawnieniem ziemskiem. Jeżeli kto nie wytoczył lub nie wytoczy powództwa o majątek nieruchomy lub ruchomy w ciągu lat dziesięciu albo po wytoczeniu w ciągu dziesięciu lat nie będzie go popierał, to powództwo takie upada, sprawę zaś puszcza się w niepamięć.

1787 czer. 28 (16551) art. 4; 1808 wrzes. 22 (23282); 1817 wrz. 3 (27039); 1823 maj. 28 (29486); sierp. 31 (29601); 1824 lut. 10 (29772) art. 8; 1827 kw. 3 (1007); 1835 lut. 28 (7912); 1846 kw. 30 (19992); 1857 maj. 13 (31828); 1859 paźdz. 20 (34980) uk. im., I; 1870 list. 23 (48943).

UWAGA 1: Samo tylko zgłoszenie przedmiotu sporu bez wytoczenia powództwa w należytym, prawem przepisanym trybie nie przerywa przedawnienia ziemskiego.

1834 paźdz. 30 (7509).

UWAGA 2: (Dotyczy b. gubernji besarabskiej).

UWAGA 3: (Dotyczy b. kraju zakaukaskiego).

UWAGA 4: Powództwa, wynikające z umów, zawartych na zasadzie Ustawy o najmie do robót wiejskich, wytoczone być winny w terminie miesięcznym. W sprawach o zaległe zasługi robotników wiejskich termin powyższy oblicza się od dnia wygaśnięcia umowy.

1886 czer. 12 (3803) op. Rad. P., IV.

UWAGA 5. Postanowienia o skróconych terminach do wytoczenia niektórych procesów i powództw wyłuszczone są we właściwych ustawach, prawach i przepisach.

1. Przepisy o przedawnieniu są przepisami prawa materjalnego i dlatego pod względem czasu działania podlegają ogólnej zasadzie, wyrażonej w art. 60 Ustaw Zasadniczych, która stanowi, że ustawa działa tylko na czas

przyszły i nie ma wstecznego działania, o ile w niej samej nie jest przewidziane, iż moc jej obejmuje i okres czasu, poprzedzający jej ogłoszenie; gdy więc jakie prawo powstało, objętość i zakres jego, a również możność urzeczywistnienia go w ciągu okresu przedawnienia w drodze powództwa winny być rozpatrywane według ustaw, obowiązujących w czasie powstania pomienionego prawa. (S. C. 195/80).

2. Na mocy p. 4 ukazu cesarskiego z dn. 25 czerwca 1840 r. o rozciągnięciu na kraj Zachodni działania ogólnych praw Cesarstwa, w sprawach, mogących wyniknąć na podstawie aktów i dokumentów, sporządzonych przed ogłoszeniem pomienionego ukazu, legalność i moc tych aktów i dokumentów winny być rozpatrywane według ustaw, działających w tym kraju w czasie sporządzenia rzeczonych aktów i dokumentów. Ukaz ten jednak nie stanowi, aby według tych ustaw były również rozpatrywane i stosunki prawne stron, mogące wyniknąć z powodu niewykonania zobowiązania w ciągu terminu przedawnienia, skutkującego wygaśnięcie prawa do wytoczenia powództwa; stosunki takie regulowane są specjalnemi przepisami o warunkach zastosowania przedawnienia i winny być rozpatrywane według ustaw, obowiązujących w czasie powstania tych warunków (t. j. w czasie zaprzestania wykonania zobowiązania). (S.C. 107/98).

3. W gubernjach zachodnich dziesięcioletnie przedawnienie jeszcze w dn. 26 stycznia 1799 (P. Zb. Pr. Nr. 18828) zostało rozciągnięte na ziemie polskie, przyłączone do Rosji zgodnie z manifestem z d. 28 czerwca 1787 r. (P. Zb. Pr. Nr. 16551), i wobec tego w gubernjach tych już przed wydaniem ukazu cesarskiego z dn. 25 czerwca 1840 r. (P. Zb. Pr. Nr. 13591) nie miały do przedawnienia w prawach cywilnych zastosowania przepisy Statutu Litewskiego. (S. C. 17/1900).

4. P. tezy pod art. 692.

5. P. tezy 3 i 4 pod art. 557 i 3 pod art. 694.

6. Aby ustalić fakt przypuszczenia przez powoda terminu przedawnienia dla wytoczenia powództwa o prawo własności, niedość stwierdzenia samego tylko negatywnego faktu, iż powód nie urzeczywistniał swego prawa własności w ciągu 10 lat, lecz konieczne jest stwierdzenie pozytywnych faktów: 1) że nastąpiło naruszenie przez pozwanego prawa powoda jako właściciela majątku i 2) że od czasu takiego naruszenia upłynęło więcej niż 10 lat. (S. C. 71/94).

7. Przedawnienie umarzające biegnie od chwili pogwałcenia należącego do powoda prawa (S. C. 66/15, 29/03), od chwili, kiedy powstało prawo do powództwa. (S. C. 16/95, 58/98).

8. Przedawnienie umarzające dla powództw o wynagrodzenie szkód i strat biegnie od dnia faktycznego zrządzenia tych szkód i strat. (S. C. 425/71).

9. Prawo właściciela majątku do wytoczenia powództwa o odszkodowanie z powodu nieprawnego posiadania jego majątku przez inną osobę powstaje dopiero z chwilą wydania ostatecznego wyroku sądowego, stwierdzającego fakt nieprawnego posiadania, i wobec tego dopiero od tej chwili rozpoczyna się bieg przedawnienia umarzającego. (S. C. 20/80).

10. Ogólna zasada, że bieg 10-letniego przedawnienia dla wytoczenia powództwa rozpoczyna się od chwili dokonania czynności, naruszających prawo, nie ma zastosowania w przypadku, gdy naruszenie prawa jest ciągłe i trwa podczas całego okresu istnienia między stronami stosunków prawnych (S. C. 65/87, 22/94); zgodnie z tem, powództwo właściciela o przerwanie niezgodnego z warunkami umowy dzierżawy korzystania przez dzierżawcę z przedmiotu dzierżawy nie wygasa przez upływ terminu przedawnienia od dnia rozpoczęcia tego nieprawidłowego korzystania, jeżeli sama umowa była zawarta na okres dłuższy. (S. C. 65/87).

11. Bieg przedawnienia dla powództwa właściciela o uznanie za nieważne aktu zastawu i umowy dzierżawnej, jako ukrywających sprzedaż żydowi majątku ziemskiego w kraju zachodnim na obejście ustawy z dn. 10 lipca 1864 r., nie może być liczony od dnia zawarcia powyższych tranzakcyj, ponieważ przelanie wszystkich praw właściciela do majątku ziemskie-

go w kraju zachodnim na rzecz żyda stanowi pogwałcenie ustawy, trwające przez cały czas działania pomienionych umów. (S. C. 35/93).

12. P. tezy pod art. 1549.

13. Bieg terminu przedawnienia liczy się od chwili naruszenia prawa również w przypadkach, gdy czyn, naruszający prawo, stanowił przestępstwo karne, przyczem nie ma znaczenia, kiedy poszkodowany powziął wiadomość o powyższem naruszeniu. W razie dokonania w ciągu pewnego okresu czasu całego szeregu czynów przestępnych (naprz. fałszerstw), przedawnienie biegnie od czasu ich spełnienia, co do każdego z tych czynów oddzielnie, chociażby przez sąd karny wszystkie one były uznane za jedno przestępstwo. (S. C. 30/95).

14. W razie roztrwonienia przez opiekuna powierzonego mu majątku bieg przedawnienia dla wytoczenia przeciwko niemu w sądzie cywilnym powództwa winien być liczony nie od czasu, kiedy zostały dokonane przez niego nieprawidłowe względem majątku zarządzenia, lecz od czasu, kiedy obowiązany był przekazać ten majątek urzędowi opiekuńczemu. (S. C. 22/94).

15. Przedawnienie umarzające dla wytoczenia przez trzecią osobę przeciwko nabywcy na licytacji majątku nieruchomego powództwa o własność tego majątku biegnie nie od dnia licytacji, lecz od dnia wydania przez właściwą władzę sądową wyroku adjudykacyjnego. (S. C. 66/15).

16. Termin dla wytoczenia przez mocodawcę przeciwko pełnomocnikowi powództwa o straty, spowodowane tem, iż z winy pełnomocnika oddane mu celem przeprowadzenia egzekucji tytuły wykonawcze utraciły moc wskutek upływu 10-letniego przedawnienia, winien być liczony od dnia, kiedy tytuły te utraciły moc, a nie od dnia decyzji Izby Sądowej, wydanej na skutek skargi na czynności komornika, o uznaniu powyższych tytułów za wygasłe z mocy przedawnienia. (S. C. 15/12).

17. P. tezę 16 pod art. 560.

18. Różnica pojęć „zawieszenie biegu przedawnienia" i „przerwanie przedawnienia" oparte jest na różnym charakterze okoliczności, stojących na przeszkodzie biegowi przedawnienia. Przy jednych okolicznościach bieg przedawnienia wcale nie może się rozpocząć, a w razie jeżeli się już rozpoczął—nie może trwać nadal, dopóki istnieje przeszkoda; po usunięciu zaś jej przedawnienie rozpoczęte biegnie w dalszym ciągu, tak jakby wcale nie było wstrzymane, wskutek czego okresy początkowego i późniejszego jego biegu tworzą jedną całość. Drugie zaś okoliczności, przeciwnie, powodują, iż okres przedawnienia, który upłynął, traci wszelkie znaczenie; przedawnienie, zgodnie z wyrażeniem ustawy, przerywa się i wskutek tego bezpośrednio lub po upływie pewnego czasu, stanowiącego okres przerwy, rozpoczyna się nowe przedawnienie, nie doliczane już do pierwszego. (S. C. 42/97).

19. Przedawnienie zostaje przerwane przez wytoczenie w trybie właściwym powództwa i przerwanie to trwa do czasu zaprzestania przez powoda popierania powództwa, t. j. do dnia zaniechania przez niego dokonania czynności proceduralnej, koniecznej dla dalszego biegu sprawy w sądzie; od dnia, kiedy postępowanie w sprawie zostało wstrzymane wskutek niepopierania jej przez powoda, rozpoczyna się nowe przedawnienie. Wyjątek od powyższego zachodzi tylko w tych przypadkach, gdy z mocy specjalnych przepisów proceduralnych (naprz. art. 145 i 718 p. 2 Ust. post. cyw.) w razie bezczynności powoda same postępowanie się umarza, z uznaniem za niebyłą spowodowanej wytoczeniem powództwa przerwy przedawnienia. (S. C. 42/97).

20. P. tezy pod art. 1550.

21. Wskutek żądania kapitału następuje przerwanie przedawnienia i co do procentów, ponieważ żądanie procentów stanowi tylko przynależność głównego żądania — uiszczenia kapitału. (S. C. 82/85).

22. Powództwo przerywa przedawnienie nietylko w stosunku do pozwanego, lecz i w stosunku do przypozwanych osób trzecich. (S. C. 16/01).

23. Przedawnienie zostaje przerwane przez powództwo, wytoczone we właściwym sądzie przeciwko właściwemu pozwanemu. (S. C. 64/77).

24. Sprawa, umorzona wskutek wytoczenia powództwa przed sąd niewłaściwy, uważa się za niebyłą i żądanie powodowe za niezgłoszone, nie przerywa więc biegu przedawnienia umarzającego. (S. N. 121/31).

25. Aczkolwiek zrzeczenie się roszczeń powodowych skutkuje umorzenie postępowania w sprawie, która uważa się za niebyłą i wskutek tego biegu przedawnienia nie przerywa, to jednak zrzeczenie się rekonstruowania sprawy zaginionej tego znaczenia nie posiada; gdy bowiem powód zrzeka się roszczeń swych, tem samem przyznaje słuszność pozwanemu, nie czyni zatem praw pozwanego spornemi, natomiast zrzeczenie się rekonstruowania sprawy zaginionej tego przyznania w sobie nie mieści, gdyż nastąpić może wskutek faktycznej niemożności rekonstrukcji akt zniszczonych, a więc ze względów technicznych, nie zaś prawnych. (S. N. 132/26).

PROJEKT M. S.: Załącznik do art. 694, uwaga.

Uwagi: 2, 3, 4 i 5 do art. 1 skreślają się.

Patrz ustawy i rozporządzenia, zamieszczone pod art. 692 na str. 490 i nast. t. I-go.

Rozporządzenie Prezydenta Rzp z dn. 29 listopada 1930 r. Przepisy wprowadzające Kodeks Postępowania Cywilnego. (Dz. U. Nr. 83 poz. 652).

Art. VI. § 1. Pozew wniesiony przed sąd, choćby niewłaściwy, przerywa przedawnienie.

Pozew wniesiony przed sąd niewłaściwy przerywa bieg terminu prekluzyjnego prawa prywatnego tylko wtedy, jeżeli po odrzuceniu został ponowiony przed sądem właściwym w ciągu tygodnia od uprawomocnienia się postanowienia odrzucającego.

2. Przy obliczaniu dziesięcioletniego terminu przedawnienia w stosunku do małoletnich oraz dotkniętych pomieszaniem zmysłów i głuchoniemych stosuje się przepisy następujące:

1) jeżeli spadkobiercą lub następcą praw do majątku będzie małoletni, to na cały czas jego nieletności bieg przedawnienia zawiesza się. Po dojściu zaś do pełnoletności służy mu co do tego tylko czas, pozostały po jego poprzedniku; wszakże jeżeli wynosi on mniej niż dwa lata, to służą mu dwa lata pełne.

2) dotknięci pomieszaniem zmysłów i głuchoniemi, zupełnie pozbawieni możności wyrażania swej woli, przyrównani są pod względem przedawnienia do małoletnich, a przytem termin biegu przedawnienia liczy się dla nich od daty, gdy po zbadaniu w trybie artykułów 378 i 381 uznani będą za zdrowych i zdolnych do swobodnego wypowiadania swych myśli i wyrażania swej woli oraz na mocy orzeczenia *Senatu Rządzącego* wprowadzeni zostaną w zarząd i rozrządzanie swoich majątków.

3) po śmierci obłąkanych i głuchoniemych sukcesorowie ich, jeżeli byli ich opiekunami lub kuratorami, nie korzystają z żadnego szczególnego terminu przedawnienia i prawo do

wytoczenia powództwa w ciągu dwóch lat od owej daty nie ma do nich zastosowania.

1845 kw. 23 (18952).

1. Z zestawienia art. 2 załącznika do uwagi do art. 694 t. X cz. I Zw. Pr. z art. 221 tegoż t. X cz. I, określającym chwilę dojścia do pełnoletności, niezbicie wynika, iż za nieletnich, w rozumieniu ustępu 1-go punktu 2-go powołanego art. 2, uważać należy wogóle wszystkich, którzy nie mają 21 lat wieku. (S. N. 189/26).

2. Pełnoletni powodowie mogą korzystać z zawieszenia przedawnienia na rzecz współpowodów nieletnich, gdy niepodzielny jest przedmiot posiadania. (S. N. 189/26).

3. P. tezy 7 pod art. 546 i 1 pod art. 694.

4. Przepis art. 2 załącznika do uw. do art. 694 t. X cz. I o zawieszeniu biegu przedawnienia w stosunku do osób, dotkniętych pomieszaniem zmysłów, ma zastosowanie tylko w tych przypadkach, gdy stan pozbawienia rozumu lub obłąkania danej osoby, po dokonaniu zbadania jej, został stwierdzony w trybie, przewidzianym w art. 368—374 t. X cz. I. (S. C. 91/09).

5. P. tezę 45 pod art. 683 i tezę pod art. 1363.

6. Zawieszenie biegu przedawnienia poza przypadkami, wyczerpująco wyliczonemi w art. 2 i 4 załączn. do uw. do art. 694, nie może mieć miejsca. (S. C. 84/12).

7. Okoliczność, że w czasie biegu przedawnienia dla wytoczenia powództwa z aktu zastawu majątek zastawiony wyszedł z posiadania dłużnika z powodu sprzedaży jego w drodze licytacji przez towarzystwo kredytowe na zaspokojenie należności towarzystwa z pierwszego aktu zastawu i powrócił do dłużnika dopiero po unieważnieniu, na skutek jego powództwa, powyższej licytacji, nie powoduje zawieszenia biegu przedawnienia na okres czasu, w ciągu którego dłużnik był pozbawiony posiadania majątku. (S. C. 84/12).

8. Okoliczność, iż w dekrecie Nacz. Dowódcy Wojsk Litwy Śr. z dn. 12 marca 1921 r. Nr. 196 w przedmiocie wprowadzenia waluty markowej polskiej, chociaż zabronił on żądania i dokonywania wypłat w walucie rublowej z jakiegokolwiek tytułu, nie został wskazany sposób spłaty zobowiązań rublowych w markach polskich, nie mogła sama przez się, bez wyraźnego w tym względzie przepisu ustawy, skutkować zawieszenia biegu przedawnienia w stosunku do wszystkich zobowiązań rublowych na terenie Litwy Środkowej, ponieważ niemożność żądania zapłaty w rublach nie wyłączała możności żądania zapłaty w markach polskich, przyczem o ile strony nie mogły dojść do porozumienia co do sposobu dokonania przerachowania rubli na marki, pozostawała wierzycielowi droga sądowa. (S. N. 57/29).

9. Niema podstawy do uznania biegu przedawnienia umarzającego za zawieszony w stosunku do należności, podpadającej pod § 37a rozporządzenia waloryzacyjnego (Dz. U. 1925 r. Nr. 30 poz. 213), który przyznawał dłużnikowi w pewnych przypadkach prawo zwłoki co do spłaty kapitału do d. 1 stycznia 1929 r., gdyż przepis ten nie stał bynajmniej na przeszkodzie wierzycielowi do wystąpienia z powództwem o taką należność i roszczenie jego nie mogło być uznane z tego powodu za przedwczesne, a jedynie mógł sąd odsunąć moment uzyskania przez wierzyciela przerachowanej i zasądzonej sumy, przyczem nie był sąd pozbawiony prawa odmówić przyznania zwłoki, o ile uważał tę odmowę za wskazaną ze względu na okoliczności sprawy. (S. N. 74/32).

10. Z chwilą zorganizowania na obszarach, zajętych przez wojska polskie, sądownictwa polskiego, odpadła przeszkoda, mogąca powodować zawieszenie biegu przedawnienia (por. orzecz. Sądu Najw. Nr. 98/28 [1]), do wystąpienia na drodze sądowej o odzyskanie majątku skonfiskowanego. (S. N. 181/31).

11. Bieg przedawnienia dla odzyskania przez kościół katolicki placu, zabranego mu przez rząd rosyjski i oddanego w posiadanie cerkwi prawosławnej, był zawieszony do czasu otwarcia sądownictwa polskiego (por. orzecz. Sądu Najw. Nr. 98/28 [1]), ze względu bowiem na istniejący wówczas stan polityczny kościół katolicki nie mógł dochodzić swych praw. (S. N. 25/32).

PROJEKT M. S.: Art. 2 w punkcie 2 skreśla się końcowe wyrazy od „i na mocy decyzji" i w p. 3-im po wyrazie „śmierci" dodaje się „małoletnich".

[1]) Teza 10 pod art. 533.

Zwód Praw t. XII cz. I. Ogólna Ustawa ros. kolei żelaznych. Wyd. r. 1906 i kont. Art. 137, zamieszczony w t. 1-ym pod art. 683, str. 448.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 23 grudnia 1927 r. o zapobieganiu upadłości (Dz. U. r. 1928 Nr. 3 poz. 20).

Art. 23. Bieg przedawnienia wierzytelności, objętych odroczeniem, zawiesza się na czas trwania odroczenia wypłat.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 23 sierpnia 1932 r. o zapobieganiu skutkom trudności płatniczych w rolnictwie. (Dz. U. Nr. 72, poz. 652).

Art. 40. Bieg przedawnienia wierzytelności, objętych odroczeniem, zawiesza się na czas trwania odroczenia wypłat.

3. Przejście majątku, zastawionego w instytucji kredytowej, od jednego właściciela do drugiego wskutek przedawnienia nie narusza praw instytucji kredytowej, która w razie niezapłacenia długu lub uchybienia terminu zwraca się do zastawionego majątku, bez względu na to, w czyjem jest on posiadaniu; lecz powyższe prawo instytucji kredytowej nie może dłużnikowi służyć za podstawę do restytucji własnego swego prawa, jeżeli je wskutek upływu terminu przedawnienia utracił na rzecz osoby trzeciej.

Tamże.

4. Cały czas nieobecności osób, będących w niewoli lub służbowo przebywających na wyprawach wojennych zagranicą, gdy dla nich ustanowiono i ogłoszono moratorjum, nie wlicza się do terminu dziesięcioletniego przedawnienia.

1805 gr. 29 (21975) art. 6, potw. opin. Rady P. 15 kw. 1842; 1845 kw. 23 (18952).

UWAGA: Przepis, w niniejszym (4) artykule załącznika tego ustanowiony, ma zastosowanie zarówno do wojskowych, jak i do tych urzędników cywilnych, którzy uczestniczą w wyprawie lub podczas niej pozostają dla potrzeb wojennych w szczególnych czasowych delegacjach urzędowych, jeżeli z powodu wyprawy ustanowione zostało i ogłoszone tego rodzaju moratorjum.

1855 st. 7 (28904); lip. 5 (29495); 1856 list. 14 (31144).

PROJEKT M. S.: Art. 4. Otrzymuje brzmienie następujące:

„Bieg przedawnienia zawiesza się, jeżeli w ciągu ostatnich dwuch lat czasokresu przedawnienia uprawniony doznaje przeszkody w dochodzeniu lub obro-

[1]) Teza 10 pod art. 533.

nie swego prawa wskutek: a) zawieszenia wymiaru sprawiedliwości, b) siły wyższej, c) służby wojskowej w czasie wojennym i d) pozostawania w niewoli w charakterze jeńca wojennego lub cywilnego".

Ukaz imienny z dn. 13 września 1914 r. o niektórych ulgach w sprawach cywilnych i karnych dla wojskowych armji i marynarki czynnej. (Zb. pr. i r., Nr. 258, poz. 2383).

1. Postępowanie we wniesionych do sądów i urzędów sądowo-administracyjnych sprawach powodowych, w których jedną ze stron, chociażby łącznie z innemi osobami, są wojskowi z czynnych armji lub marynarki, którzy nie powierzyli prowadzenia tych spraw pełnomocnikom, jak również postępowanie o przymusowe wykonanie aktów oraz egzekucja wyroków sądowych przeciwko takim wojskowym, zostają zawieszone aż do upływu trzech miesięcy od dnia przywrócenia armji i marynarki do stanu pokojowego i powrotu z wyprawy statków marynarki wojennej, zatrzymanych przez wypadki wojenne.

2. Zawieszenie przewidziane w artykule 1 ukazu niniejszego dokonywa się przez zarządzenie bezpośrednie właściwego sądu lub urzędu sądowo-administracyjnego w razie powzięcia wiadomości, że którakolwiek ze stron lub pozwany, przeciwko któremu dokonywa się wykonanie wyroku, należy do czynnej armji lub czynnej marynarki wojskowej.

6. W razie zawieszenia postępowania w sprawach, przymusowego wykonania aktów i egzekucji wyroków sądowych, bieg przewidzianych w prawie terminów na złożenie przez strony pism procesowych, opozycyj, skarg, próśb o uchylenie wyroków i t. p., zawiesza się aż do oznaczonego w artykule 1 ukazu niniejszego terminu.

10. Bieg przedawnienia ziemskiego oraz innych określonych w ustawach obowiązujących terminów przedawnienia, jakoteż przewidzianego artykułem 1363 Ustaw Cywilnych (Zwód Praw, t. X cz. 1, wyd. r. 1900) terminu na wykup majątków rodowych dla wszystkich wojskowych w armji czynnej i w marynarce wojskowej czynnej zawiesza się aż do upływu trzech miesięcy od dnia przywrócenia armji i marynarki do stanu pokojowego i powrotu z wyprawy statków marynarki wojennej, zatrzymanych przez wypadki wojny.

Uchwała Rady Ministrów, zatwierdzona przez Cesarza w dn. 23 września r. 1915, o zawieszeniu biegu terminów sądowych w miejscowościach, w których wskutek okoliczności wojennych ustała działalność sądów i urzędów sądowo-administracyjnych. (Zb. pr. i r. Nr. 271, poz. 2004).

I. Bieg terminów procesowych i innych, przepisanych dla dokonania wszelkiego rodzaju czynności w sądach, instytucjach notarjalnych, hipotecznych lub instytucjach akt wieczystych, czasowo, z powodu okoliczności wojennych, ewakuowanych do innych miejscowości, poczytuje się za zawieszony.

Również za zawieszony poczytuje się bieg terminów przedawnień w sprawach cywilnych, który mógł być przerwany przez wytoczenie powództwa lub dokonanie innej czynności w jednej z instytucyj wyżej oznaczonych.

II. Terminy dwutygodniowe lub krótsze, które nie upłynęły przed początkiem ich zawieszenia (dz. I), będą, po ich wznowieniu, w całości przywrócone. Dla zakończenia terminów dłuższych, do których upływu przed rozpoczęciem zawieszenia biegu pozostawało mniej niż dwa tygodnie, wyznacza się, po ich wznowieniu, dwa tygodnie.

III. Ministrowi Sprawiedliwości w porozumieniu w odpowiednich przypadkach z Ministrem Spraw Wewnętrznych, służy prawo po wznowieniu działalności instytucyj, oznaczonych w dziale I rozporządzenia niniejszego, podać do wiadomości powszechnej za pośrednictwem Senatu Rządzącego, od jakiej daty bieg rzeczonych terminów należy poczytywać za zawieszony i za wznowiony w stosunku do poszczególnych, wyżej wymienionych instytucyj.

IV. Rozporządzenie niniejsze nie ogranicza stosowania do czynności, powołanych w dziale I, odroczeń ogólnych, ustanowionych przez władzę Najwyższą (moratorjum).

V. Zastosowanie do pewnego terminu rozporządzenia niniejszego nie pozbawia strony prawa w przypadkach przez prawo przewidzianych wszczęcia we właściwych instytucjach postępowania w przedmiocie zawieszenia lub przywrócenia uchybionych przez nie terminów na zasadach ogólnych.

VI. Postanowienia rozporządzenia niniejszego nie mają zastosowania:

1) do przypadków, w których czynność, którą należało spełnić, mogła być dokonana również w jakimkolwiek sądzie lub instytucji notarjalnej, hipotecznej lub instytucji akt wieczystych, poza wymienionemi w dziale I rozporządzenia niniejszego;

2) do terminów dziesięcioletnich i dłuższych, o ile od rozpoczęcia zawieszenia biegu tych terminów do ich upływu pozostawało mniej niż trzy lata.

VII. Ministrowi Sprawiedliwości służy prawo, w razie konieczności, na prośbę osób interesowanych, i w razie potrzeby za zgodą strony przeciwnej, zezwalać na dokonanie czynności, które winny były być spełnione w instytucjach, które z powodu okoliczności wojennych przerwały swoją działalność, w innych instytucjach tego samego ustroju, co te, które przerwały swoją działalność, a przytem położonych w miejscowościach, w których obowiązują te same prawa cywilne.

X. Postanowienia, wyłuszczone w działach I—IX rozporządzenia niniejszego, mają zastosowanie również do spraw sądowych, należących do właściwości sądów handlowych, wołostnych i gminnych, jak również urzędów sądowo-administracyjnych.

Dekret z dn. 16 stycznia 1919 r. w przedmiocie zawieszenia biegu terminów i przedawnień. (Dz. Praw Nr. 9, poz. 121).

Zamieszczony w tomie 1-ym, pod art. 692, na str. 490.

Dekret z d. 16 stycznia 1919 r. w przedmiocie zawieszenia biegu przedawnień i terminów, jako prawo szczególne, we właściwej mu dziedzinie działania wyłącza stosowanie poprzednich w tym przedmiocie postanowień prawnych państwa zaborczego. (S. N. 76/31.)

5. Prawo do wytoczenia procesów i powództw, utracone wskutek upływu przedawnienia dziesięcioletniego, nie może być przywrócone, chociażby utracone zostało nie z własnej winy powoda, lecz jego pełnomocnika.

1823 lut. 16 (29315).

6. Wyroki sądowe, nie skierowane do wykonania w ciągu przeszło lat dziesięciu, jeżeli w okresie powyższym nikt nie żądał i nie prosił o wykonanie tych wyroków, jak również wyroki, aczkolwiek skierowane do wykonania, lecz nie wykonane w ciągu przeszło lat dziesięciu, jeżeli w okresie tym również z niczyjej strony nie było ani żądania, ani próśb o ich wykonanie, tracą moc swoją stosownie do ogólnych przepisów o przedawnieniu.

1845 kw. 23 (18952).

1. Do przedawnienia, przewidzianego w art. 6 załączn. do uw. do art. 694, mają w pełnej mierze zastosowanie przepisy art. 2 tegoż załącznika, traktujące o zawieszeniu biegu przedawnienia. (S. C. 22/14.).

2. Dla przerwania biegu przedawnienia wyroku sądowego nie dosyć wyrażenie chęci wykonania wyroku przez zgłoszenie prośby o wydanie tytułu wykonawczego, lecz wymagalne jest złożenie tytułu wykonawczego komornikowi z żądaniem wykonania wyroku. (S. N. 97/26).

7. *(Dotyczy b. gubernij czernihowskiej i połtawskiej).*

PROJEKT M. S.: Artykuł 7 skreśla się.

Załącznik do artykułu 698, uw. 2

Przepisy o nabywaniu na własność, zastawie i dzierżawie majątków ziemskich, poza obrębem miast i miasteczek położonych w dziewięciu gubernjach zachodnich: kijowskiej, podolskiej, wołyńskiej, wileńskiej, kowieńskiej, grodzieńskiej, witebskiej, mohylewskiej i mińskiej[1]).

1. *Do czasu ostatecznego urządzenia kraju zachodniego przez dostateczne wzmożenie w nim liczby rosyjskich właścicieli ziemskich, zabrania się osobom polskiego pochodzenia nabywania majątków obywatelskich w dziewięciu gubernjach zachodnich, z wyjątkiem przypadków, wymienionych w artykułach 7^1—7^5 załącznika niniejszego.*

1865 gr. 10 (42759) Rozk. ces.; 1905 maj 1 (26162) uk. im.; (26163) post. Kom. Min.

UWAGA 1. Od dnia ogłoszenia postanowienia, wyłuszczonego w artykule niniejszym (1), wszystkie dokonane po tej dacie akty i czynności w przedmiocie przejścia wymienionych w tym artykule majątków w obrębie dziewięciu gubernij zachodnich do osób pochodzenia polskiego we wszelkiej innej drodze, oprócz spadkobrania ustawowego, poczytuje się za nieważne.

1865 gr. 10 (42759) Rozk. ces.

UWAGA 2. Przy nabywaniu w dziewięciu gubernjach zachodnich gruntów, należących do osób rosyjskiego pochodzenia, na dowód że nabywca nie jest polskiego pochodzenia, złożyć należy zaświadczenie od miejscowych jenerał-gubernatorów i gubernatorów. Zaświadczenia takie nie są wymagane:

1) od osób rosyjskiego pochodzenia wyznania prawosławnego oraz, w myśl zatwierdzonych przez Cesarza 26 lutego 1865 roku i 14 lipca 1867 roku postanowień Komitetu Ministrów, od osób wyznania ewangelickiego i od zamieszkałych w kraju zachodnim tatarów, i

2) od osób stanu wiejskiego.

1905 maj 1 (26163) post. Kom. Min., VI, VII; 1912 lip. 1 (zb. pr. i r. 1376).

1. Moc ustawy z d. 10 grudnia 1865 r. stanowiącej obecnie załącznik do uw. 2-ej do art. 698 t. X cz. 1, dotyczy, jak wynika z jej literalnego brzmienia i motywów prawodawczych, wyłącznie majątków obywatelskich i ustawa ta nie ma żadnego zastosowania do Polaków włościan. (S. C. 78/05).

2. Chociaż osobom pochodzenia polskiego nie jest zabronione nabywanie w kraju zachodnim oddzielnych osad w miastach, jednakże nabywania całych miast dominjalnych lub części ich nie mają one prawa. (S. O. 24/92).

3. Osobom pochodzenia polskiego nie służy prawo wykupu majątków rodowych, położonych w kraju zachodnim. (S. C. 51/03).

4. Ustawa z d. 10 grudnia 1865 r. orzeka nieważność nietylko aktów, których forma odpowiada samej czynności prawnej, t j. w przypadkach, gdy sam akt wyraźnie świadczy o przejściu majątku obywatelskiego do osoby pochodzenia polskiego, lecz i takich aktów, w których, celem obejścia ustawy, pod formą legalną ukryta jest umowa o nieprawnem przekazaniu majątku. (S. C. 2/88).

5. Sąd ma prawo wyrok Sądu polubownego, zapadły przed wydaniem ustawy z d. 21 grudnia 1887 r., o przyznaniu osobie pochodzenia polskiego na własność majątku nieruchomego w jednej z dziewięciu zachodnich gubernij unieważnić na skutek powództwa jenerał-gubernatora na tej podstawie, że wyrok ten wydany był w sporze nie rzeczywistym, lecz fikcyjnym i że zapis na sąd polubowny ukrywał porozumienie stron co do przewłaszczenia majątku na obejście przepisów załączn. do uw. 2 do art. 698 t. X cz. 1. (S. C. 68/92).

6. Ustawa z d. 10 grudnia 1865 r. zakazała na przyszłość przejścia w gubernjach zachodnich majątków ziemskich do osób pochodzenia polskiego, nie dotycząc w niczem istniejącego już przedtem faktycznego posiadania i nie stawiając żadnych przeszkód przeistoczeniu tego posiadania, przy pewnych warunkach, w prawo własności (art. 533 t. X cz. I); gdy więc termin przedawnienia rozpoczął się jeszcze przed wydaniem pomienionej ustawy, a ukończył się pod jej działaniem, posiadacz nie jest pozbawiony prawa uzyskać utwierdzenia swego prawa własności, nabytego w drodze przedawnienia. (S. C. 123/96).

7. W kraju zachodnim sprzedawca majątku obywatelskiego nie może żądać uznania dokonanego przez siebie aktu za nieważny na mocy ustaw z d. 10

[1]) **Przyp. tłum.** Ponieważ powyższe przepisy, ograniczające nabywanie i posiadanie przez polaków majątków, nie mogą mieć obecnie, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, żadnego zastosowania, dajemy z obszernej judykatury Senatu ros. do pomienionych przepisów tylko kilkanaście ważniejszych tez, najbardziej charakterystycznych.

grudnia 1865 r. i 27 grudnia 1884 r. wtedy, gdy sprzedany majątek na zasadzie legalnego aktu przewłaszczenia przeszedł już do innej osoby, mającej prawo do jego nabycia. (S. C. 87/02, 97/03).

2. *W dziewięciu gubernjach zachodnich zabrania się oddawania w zastaw położonych poza obrębem miast i miasteczek majątków oraz użytków w skład ich wchodzących, jakoteż przekazywania w posiadanie dożywotnie własności ziemskiej poza obrębem miast i miasteczek osobom, którym według artykułu 1 załącznika niniejszego zakazane jest nabywanie w gubernjach tych własności ziemskiej.*

1884 gr. 27 (2633) przep., art. 1; 1891 lut. 2 (7422) post. Kom. Min.

3. Skreślony.

4. *Spółkom akcyjnym i towarzystwom wolno nabywać w dziewięciu gubernjach zachodnich posiadłości ziemskie w ilości nie wyżej dwustu dziesięcin.*

1884 gr. 27 (2633) przep., art. 3.

Przepis powyższy dotyczy tylko spółek i towarzystw, zakładanych w trybie art. 2189 t. X cz, I., ponieważ w tych towarzystwach i spółkach, w przeciwieństwie do spółek firmowych, przeważające znaczenie ma nie zespół pewnych osób, lecz złączenie pewnej liczby wkładów prywatnych, administrowanych przez zarządy spółek i towarzystw. (S. C. 61/95).

5. Skreślony.

Por. 1911 mar. 15 (34907) I, art. 1, 3; III, art. 2; 1912 gr. 20 (zb. pr i r. 2302).

6. *Zabrania się wprowadzania do kontraktów na oddanie w dzierżawę w dziewięciu gubernjach zachodnich majątków ziemskich osobom, którym przez artykuł 1 załącznika niniejszego zakazane jest nabywanie w tych gubernjach własności ziemskiej, — warunków o przedłużeniu ogólnego terminu najmu majątków nieruchomych (art. 1692), jak również zawierania jakichbądź tranzakcyj szczególnych i umów, zmierzających do tego celu.*

1884 gr. 27 (2633) przep., art. 5.

Na obszarze obecnego województwa wołyńskiego ograniczenia w nabywaniu majątków ziemskich nie dotyczyły prawa dzierżawienia tych majątków, o ile okres dzierżawy nie przekraczał lat 12 (p. wyrok b. Senatu ros. Nr. 66/88 r.); bezwzględny zakaz dzierżawienia majątków na Wołyniu dotyczył jedynie osób polskiego pochodzenia, wychodźców z b. Królestwa Kongresowego. (S. N. 120/25).

7. Skreślony.

por. 1911 mar. 15 (34907) I, art. 1; III, art. 2.

7[1]. *Osobom pochodzenia polskiego wolno w granicach dziewięciu gubernij zachodnich dzierżawić majątki ziemskie na zasadach ogólnych, bez ograniczenia szczególnego co do terminu, oraz nabywać wszelkiemi przez prawo dopuszczanemi sposobami na własność i w dożywotnie użytkowanie tudzież brać w zastaw rzeczone nieruchomości od osób również polskiego pochodzenia.*

1905 maj 1 (26163) post. Kom. Min. I, art. 1.

7[2]. *Osobom polskiego pochodzenia służy prawo nabywania w granicach dziewięciu gubernij zachodnich, za zezwoleniem właściwych generał-gubernatora i gubernatorów, majątków ziemskich, poza obrębem miast i miasteczek położonych, w celu zniesienia szachownicy i zaokrąglenia granic gospodarstwa, jakoteż zamiany ich na inne w przypadkach, oznaczonych w artykule 1374 Ustaw Cywilnych.*

Tamże, I, art. 2; 1912 lip. 1 (zb. pr. i r. 1376).

7[3]. *Na tychże zasadach (art. 7[2]) zezwala się na nabywanie w granicach dziewięciu gubernij zachodnich dla celów natury przemysłowej majątków ziemskich, poza obrębem miast i miasteczek położonych, obszaru nie wyżej sześćdziesięciu dziesięcin.*

1905 maj 1 (26163) post. Kom. Min. I, art. 3.

7[4]. *W granicach obszaru budowlanego osad kraju zachodniego, wyszczególnionych w załączniku do artykułu 779, uw. 4 (wedł. kontyn. r. 1912) Ustaw o stanach, nabywanie majątków nieruchomych na własność lub na czasowe posiadanie i użytkowanie oraz branie w zastaw takich majątków dozwolone jest poddanym rosyjskim, bez rozróżniania pochodzenia polskiego i rosyjskiego.*

Tamże, II; 1906 kw. 11 (27668) post. Kom. Min., art. 1.

7[5]. *W stosunku do szlachty i mieszczan pochodzenia polskiego, żyjących w warunkach bytu włościańskiego i osobiście pracujących na roli w granicach dziewięciu gubernij zachodnich, niezależnie od udzielenia im narówni z innemi osobami polskiego pochodzenia praw, wymienionych w artykułach 7[1]—7[4] załącznika niniejszego, zachowuje swą moc rozkaz cesarski z 4 marca 1899 roku o możliwości dla nich nabywania wszędzie w granicach kraju zachodniego własności ziemskiej na zasadach, w rozkazie tym wyłuszczonych, oraz z zastrzeżeniem, że zezwolenia na kupno ma udzielać w gubernjach kijowskiej, podolskiej i wołyńskiej generał-gubernator, w pozostałych zaś sześciu gubernjach właściwy gubernator.*

1905 maj 1 (26163) post. Kom. Min., IV; 1912 lip. 1 (zb. pr. i r. 1376).

8. *Wszelkie umowy, zawarte wbrew rozkazowi cesarskiemu z 10 lipca 1864 roku (41039) i postanowieniom załącznika niniejszego, poczytuje się za nieważne.*

1884 gr. 27 (2633) przep., art. 7.

9. *Osoby, które przy nabywaniu majątków w gubernjach zachodnich skorzystały z ulg, udzielonych przez ustawę z 5 marca 1864 roku (40656) i zawarły umowy co do majątku wbrew rzeczonej ustawie i postanowieniom załącznika niniejszego, obowiązane są w ciągu roku od dnia wydania ustawy 27 grudnia 1884 roku wejść w porozumienie ze stroną zainteresowaną co do rozwiązania stosunków umownych względem majątku. Przy niezastosowaniu się do tego oraz w razie naruszenia przez właściciela majątku rzeczonej ustawy i postanowień*

załącznika niniejszego na przyszłość, majątek, nabyty na prawach ulgowych, z zarządzenia generał-gubernatora, w miejscowościach zaś jemu nie podległych — Ministra Spraw Wewnętrznych, — przekazuje się pod zarząd opiekuńczy aż do czasu dokonania pomiędzy stronami rozrachunku, poczem majątek zwraca się właścicielowi, który ponosi koszty opieki.

Tamże, art. 8; 1912 lip. 1 (zb. pr. i r. 1376).

10. *Majątki, nabyte według przepisów instrukcji z 23 lipca roku 1865 (42328-a, P. Zb. Pr. 1867 r.) i sprzedane lub zastawione jak również oddane w dzierżawę lub w administrację wbrew wymienionej instrukcji i postanowieniom załącznika niniejszego osobom, którym z mocy rozkazu cesarskiego z 10 lipca 1864 roku (41039) i artykułu 1 załącznika niniejszego nie wolno nabywać własności ziemskiej w gubernjach zachodnich, odbierane są do Skarbu stosownie do artykułu 28 wyżej wspomnianej instrukcji na podstawie powództwa, wytaczanego przez przedstawiciela Głównego Zarządu Urządzeń Rolnych i Rolnictwa.*

1884 gr. 27 (2633) przep., art. 9; 1894 mar. 21 (10457) uchw. R. P. II; 1905 maj 6 (26172) uk. im. V; czer. 6 (26369) rozk. ces.

UWAGA. Moc artykułów 7^2, 7^3, i 7^5 załącznika niniejszego rozciąga się na majątki, sprzedane przez Skarb z mocy zatwierdzonej przez Cesarza 23 lipca 1865 roku instrukcji o sprzedaży majątków skarbowych w gubernjach zachodnich (42328-a, P. Zb. Pr. 1867 r.), a przytem dozwala się nabywania majątków takich przez włościan wyznania rzymsko-katolickiego.

1905 maj 1 (26163) post. Kom. Min., III, V.

1. Osoba, nie posiadająca aktu, pochodzącego od nabywcy majątku na zasadzie instrukcji lub jego następców, lecz opierająca swe prawo własności do majątku wyłącznie na nabyciu go na licytacji, dokonanej przez bank, sąd lub instytucję państwową, wbrew woli poprzedniego właściciela, nie może być wcale uważana za następcę prawnego poprzedniego właściciela i nie może podlegać ograniczeniom, ustanowionym przez instrukcję, jeżeli ze sprawy o licytacji nie mogła o tych ograniczeniach powziąć wiadomości; dla nabywcy, oficjalnie przed licytacją nie poinformowanego o tem, że podlega sprzedaży majątek, poddany ograniczeniom prawa własności z art. 26—28 instrukcji, nie mają obowiązującego znaczenia żadne powiadomienia go o tem, dokonane już po zakończonej licytacji. (S. C. 112/03).

2. Zamieszczony w art. 26 instrukcji z d. 23 lipca 1865 r. zakaz nabywania majątków oraz brania ich w zastaw, dzierżawę lub administrację w 9 zachodnich gubernjach nie dotyczy miejscowych włościan, chociażby byli wyznania rzymsko-katolickiego, i niewłaściwe jest przeprowadzanie dochodzeń co do ich polskiej jakoby narodowości. (S. C. 85/02).

3. W skutek wydania rozporządzenia Komisarza Generalnego z d. 15 maja 1919 r. poz. 23 Skarb Państwa nie utracił swych uprawnień, jakie wypływały dla b. rządu rosyjskiego z instrukcji z d. 23 lipca 1865 r. (S. N. 46/26)

4. P. tezę pod art. 1381.

Zatwierdzona przez Cesarza w dn. 23 lipca 1865 roku uchwała Komitetu Ministrów, ogłoszona dnia 19 stycznia r. 1866, o trybie sprzedaży gruntów skarbowych w gubernjach zachodnich osobom rosyjskiego pochodzenia, urzędującym w tamtym kraju lub zamierzającym osiąść tam na stałe [1]).

(Pełny Zbiór Praw Ces. ros. t. 50, rocznik 1867 Nr. 42328-a).

I. Zasady ogólne.

1. *Dla pociągnięcia urzędników rosyjskiego pochodzenia stanu wojskowego i cywilnego do służby cywilnej w gubernjach zachodnich oraz dla zachęcenia ich do dalszego tam urzędowania, innych zaś osób prawomyślnych, również pochodzenia rosyjskiego, do osiedlania się na stałe w tamtym kraju przeznacza się do sprzedaży osobom tym bez licytacji położone w gubernjach owych, a pozostałe po nadaniu ziemi włościanom państwowym i innego stanu ludziom skarbowe grunty, folwarki i majątki, jak również majątki nieruchome miejskie, które przeszły na własność skarbu.*

UWAGA. Nie mogą być sprzedawane bez licytacji takie majątki skonfiskowane oraz nieruchomości miejskie, do których zgłoszono wierzytelności i roszczenia innego rodzaju na sumę przekraczającą szacunek, określony w artykule 8 instrukcji niniejszej.

II. O wyznaczaniu działek na sprzedaż i o ich oszacowaniu.

2. *Z pośród wolnych gruntów, folwarków i majątków według uznania Ministerstwa Dóbr Państwowych wyznacza się działki dwóch kategoryj: 1) od 300 do 600 dziesięcin i 2) od 600 do 1000 dziesięcin, ze względów zaś szczególnych i powyżej tego obszaru. Na takież działki dzieli się również i majątki skonfiskowane.*

3. *Do działek gruntu dołączane są położone na nich zabudowania gospodarskie oraz użytki czynszowe, jakoto: młyny, karczmy, saletralnie, wapniarnie, ceglarnie i inne zakłady do przerabiania płodów rolnych, jakoteż tak zwane rudnie do wyrobu surówki i żelaza.*

4. *Nie mogą być dzielone na działki takie majątki, w których znajdują się fabryki, znaczne zakłady przemysłowe lub duże urządzenia gospodarcze, których utrzymanie jest niemożliwe w razie posiadania niewielkich działek, wydzielonych z majątków.*

5. *Domy skarbowe, fabryki, zakłady przemysłowe i handlowe, oraz place niezabudowane, położone w miastach, sprzedawane są w takich granicach, w jakich każdy z nich zapisany jest w księgach obywateli miejskich pod oddzielnym numerem.*

6. *Działki, wydzielone z wolnych gruntów i majątków oraz place w miastach pod domami i innemi zabudowaniami jakoteż place niezabudowane wykreśla się na planach; następnie sporządza się opis szczegółowy wszystkich zabudowań mieszkalnych, gospodarczych, przemysłowych i fabrycznych oraz wszystkich przynależności fabrycznych, tudzież oszacowuje się każdy budynek i każdy przedmiot oddzielnie,*

[1]) **Przyp. tłum.** Instrukcję z d. 23 lipca 1865 r. uznaliśmy za potrzebne podać in extenso, gdyż postanowienia jej jeszcze obecnie rodzą pewne zagadnienia praktyczne. Innych zarządzeń eksterminacyjnych nie przytaczamy, posiadają bowiem one już tylko znaczenie historyczne.

a przytem określa się dochód roczny każdej działki gruntu, zakładu przemysłowego lub budynku.

UWAGA. Minister Dóbr Państwowych w porozumieniu z właściwymi generał-gubernatorami udzieli komu należy wskazówek co do sposobu określania dochodu z działek gruntów ziemskich i z nieruchomości skarbowych w miastach.

7. *Opis wraz z oszacowaniem i planem przesyła się do rozpatrzenia i zatwierdzenia Ministerstwu Dóbr Państwowych.*

8. *Dochód, określony dla działki gruntu lub skarbowego majątku w miastach, pomnożony przez dziesięć, przyjmuje się za szacunek majątku.*

9. *Według szacunku tego, z naddatkiem 10%, majątki sprzedawane będą bez licytacji, przy rozłożeniu zapłaty pieniędzy na raty, stosownie do art. 13, 14 i 15 instrukcji niniejszej.*

III. O osobach, którym może być udzielone prawo nabycia działek gruntu.

10. *Prawo nabycia działek gruntu na warunkach ulgowych, przewidzianych w instrukcji niniejszej, udziela się: a) urzędującym w gubernjach zachodnich w administracji cywilnej osobom stanu wojskowego i cywilnego, pochodzenia niepolskiego i b) wogóle osobom rosyjskiego pochodzenia, zasłużonym na polu służby państwowej lub działalności społecznej i pragnącym osiedlić się na stałe w kraju zachodnim.*

11. *Majątki skarbowe, położone w miastach, wolno nabywać tak osobom wymienionym w artykule poprzednim, jak i rosjanom kupcom oraz mieszczanom.*

12. *Działki gruntu i majątki skarbowe w miastach, z zachowaniem ulg, oznaczonych w art. 13 i 14, wolno nabywać osobom, powołanym do służby w kraju zachodnim od roku 1863, w razie stwierdzenia przez zwierzchność ich gorliwości w urzędowaniu oraz całkowitej prawomyślności pod względem politycznym; przytem działki gruntu drugiej kategorji, t. j. obszaru więcej niż 600 dziesięcin, mogą być udzielane wyłącznie osobom, od których wpływów w kraju spodziewać się można korzyści istotnych.*

13. *Wojskowi oraz cywilni urzędnicy, urzędujący w gubernjach zachodnich, uznani za godnych nabycia ziemi lub majątku skarbowego w mieście tytułem nagrody za wyborne urzędowanie, nie wpłacają przy odbiorze działki żadnego zadatku i spłacają całą należność za działkę według oszacowania, z naddatkiem 10%, w ciągu lat 20, poczynając od 1-go stycznia roku następnego po intromisji, w równych ratach rocznych, bez odsetek.*

14. *Osoby, wymienione w artykule poprzednim, mogą być na ich prośbę zwolnione, celem ulżenia im sposobów zagospodarowania się, od uiszczania rat w ciągu dwóch pierwszych lat po nabyciu działek; w takich przypadkach jednak powinny one, rozpoczynając wpłaty pięcioprocentowe od 1 stycznia roku trzeciego po nabyciu działek, dokonywać wpłat tych w ciągu lat dwudziestu dwóch zamiast dwudziestu.*

15. *Osoby rosyjskiego pochodzenia, zarówno zajmujący urzędy w gubernjach zachodnich, jak i niezajmujący, w razie nabycia w gubernjach zachodnich działek ziemi lub skarbowych majątków w miastach nie tytułem nagrody za urzędowanie, lecz na własne ich żądanie, obowiązane są przy samem nabyciu działki uiścić w gotowiźnie przynajmniej piątą część sumy szacunkowej z dziesięcioprocentowym dodatkiem; dalszych spłat reszty ceny kupna dokonywują one według przepisów, wydanych dla pożyczek trzydziestosiedmioletnich z dawnych instytucyj kredytowych, wpłacając co rok 6% całkowitej odroczonej sumy. Termin wpłaty wspomnianych sześciu procentów rozpoczyna się z dn. 1 stycznia roku następnego po objęciu majątku w posiadanie, przytem w pierwszym roku wpłaca się ponadto 5% od sumy długu również i za czas od dnia objęcia działki w posiadanie do daty płatności tej raty.*

16. *Osoby, które nabywają działki tytułem nagrody, wolne są od opłat aljenacyjnych od ceny kupna.*

IV. O trybie udzielania prawa nabycia działek.

17. *Urzędnikom, wymienionym w art. 13, udziela prawa nabycia działek ziemi oraz majątków skarbowych w miastach na wniosek ich władzy przełożonej generał-gubernator. Osoby zaś, wymienione w art. 15, winny o zamiarze swoim nabycia ziemi lub majątku skarbowego w mieście zawiadomić generał-gubernatora lub Ministra Dóbr Państwowych.*

18. *Decyzje o udzieleniu prawa nabycia działek ziemi lub majątków skarbowych w miastach zatwierdzane są każdorazowo przez Cesarza, na wniosek Ministra Dóbr Państwowych.*

V. O wydawaniu nabywcom aktów wieczystych i o intromisji ich do majątków.

19. *Po uzyskaniu zezwolenia Cesarza na sprzedaż ziemi lub położonego w mieście majątku skarbowego nabywcy wydaje się z właściwej według położenia majątku instytucji do sporządzania aktów wieczystych akt kupna, który w charakterze sprzedawcy podpisuje zarządzający izby dóbr państwa, doręcza się go nabywcy i jednocześnie na koszt tegoż wpisuje się na nabyty majątek zapowiedzenie do czasu całkowitej spłaty odroczonej ceny nabycia.*

20. *Po wydaniu aktu kupna dokonywa się trybem przepisanym intromisji nabywcy do kupionego majątku, w obecności delegata zarządu dóbr państwowych; przytem przekazuje się nabywcy, według sporządzonego przy obliczeniu dochodu z majątku spisu i oszacowania, wszystkie znajdujące się na nabytej działce budynki i urządzenia wraz ze wszystkiemi przynależnościami; gdyby nie okazało się czegokolwiek wymienionego w spisie, należy zaznaczyć o tem na spisie. Pod*

spisem nabywca kwituje z odbioru majątku, poczem podpisują go urzędnicy, którzy dokonali intromisji, i obecny przy niej delegat zarządu dóbr państwowych. Ze spisu sporządzają się dwa, poświadczone przez tychże urzędników odpisy, z których jeden dołącza się do aktu intromisji, a drugi wydaje się nabywcy. Jednocześnie zarząd dóbr państwowych wydaje nabywcy plan gruntu.

VI. O uiszczaniu należności za nabyte działki.

21. Należne za nabyty majątek pieniądze wpłaca się, w ilości przypadającej stosownie do rozłożenia na raty (art. 13, 14 i 15), co rok do miejscowej, według położenia majątku, kasy skarbowej.

22. Gdyby przypadająca co rok część należności nie została uiszczona w ciągu tegoż roku, a najpóźniej w ciągu następnych czterech miesięcy po zakończeniu roku, to majątek nabyty powraca ostatecznie do skarbu, a przytem nietylko wszystkie wpłacone aż do dnia odbioru majątku pieniądze pozostają własnością skarbu, lecz z majątku osobistego nabywcy ściąga się również cała zaległość opłat. Gdyby zaś przy odbiorze majątku nie okazało się czegokolwiek wymienionego w spisie oddawczym, to za wszystkie braki ściąga się od opieszałego płatnika należność według oszacowania określonego w tymże spisie; wzniesione przez nabywcę nowe budynki i urządzenia gospodarcze i przemysłowe i należącą doń ruchomość może on sprzedać na rozbiórkę lub wywieźć z majątku.

UWAGA. Przewidziane w artykule niniejszym prawo sprzedaży i rozbiórki nowych budynków nie dotyczy domów i innych zabudowań w miastach i te w razie zalegania nabywcy ze spłatą długu przechodzą do skarbu wraz ze wszystkiemi dokonanemi przez nabywcę przybudówkami oraz nowemi budynkami.

23. Dopilnowanie uiszczenia należności we właściwym terminie zleca się miejscowej izbie dóbr państwowych. Ta zawiadamia właściwą kasę skarbową o każdym sprzedanym majątku, wyjaśniając: komu został sprzedany, za jaką kwotę, na jaki termin rozłożono zapłatę, kiedy rozpoczyna się termin spłacania i ile ma być wpłacone co rok.

24. Kasa skarbowa, otrzymawszy takie zawiadomienie izby dóbr państwowych, wciąga do ksiąg bierczych przypadającą od każdego nabywcy kwotę i w razie zaległości zawiadamia izbę dóbr państwowych celem wydania zarządzeń stosownie do art. 22.

VII. O przeznaczeniu pieniędzy płaconych za sprzedane działki.

25. Wpłacone za sprzedane majątki kwoty zgodnie z art. 28 i 42 zatwierdzonej w dn. 5 marca 1864 roku (Nr. 40656-a) ordynacji o ulgach, ułatwieniach i pożyczkach przy nabywaniu majątków w gubernjach zachodnich, przeznacza się na powiększenie funduszu pożyczkowego i przekazywane one są z kasy skarbowej do Banku Państwa jako wkład z oprocentowaniem na trzy od sta, płatny na

żądanie Drugiego Departamentu Ministerstwa Dóbr Państwowych, który dysponuje tym funduszem. O każdej wpłacie i przekazaniu pieniędzy według właściwości kasy skarbowe zawiadamiają Drugi Departament Ministerstwa Dóbr Państwowych.

VIII. O obowiązkach szczególnych nabywców działek.

26. Majątki, nabywane na mocy instrukcji niniejszej, nie mogą ani przez pierwszych nabywców, ani przez ich spadkobierców być zbywane przez sprzedaż, darowiznę lub w jakikolwiek inny sposób jak również i przez spadkobranie z mocy testamentu lub ustawy na rzecz osób pochodzenia polskiego i żydów. Zabrania się również oddawania tych majątków w dzierżawę, administrację lub zastaw osobom pochodzenia polskiego i żydom. Żydzi mogą być tylko gorzelnikami i dzierżawić karczmy.

27. Nabywcom majątków i ich spadkobiercom wolno sprzedawać i w inny sposób zbywać nabyte majątki osobom rosyjskiego pochodzenia, jednak nie inaczej, jak za zgodą Ministra Dóbr Państwowych, udzieloną w porozumieniu z właściwym generał-gubernatorem; przytem na nabywcę przelewa się zarówno nieuiszczony dług, jak i inne przyjęte przez pierwszego nabywcę zobowiązania. Przy przekazaniu działki innej osobie, zapisane zapowiedzenie przelewa się na nowonabywcę, na koszt jego, do czasu całkowitej spłaty długu.

28. O ograniczeniach, wyłuszczonych powyżej w art. 26 i 27, co do przekazywania nabytych działek i wogóle majątków, Minister Sprawiedliwości zawiadomi okólnikiem tak wszystkie urzędy, które sporządzają i poświadczają akty, jak i władze, które z mocy przepisów obowiązujących, mają nadzór nad działalnością tych urzędów. Naruszenie wyżej wymienionych ograniczeń powoduje bezwzględnie odebranie działek do skarbu bez żadnego odszkodowania za straty stron, które uczestniczyły w zawieraniu czynności i aktów.

IX. Postanowienie szczególne.

29. Ustalona przez instrukcję niniejszą sprzedaż działek gruntu nie stanowi przeszkody do dalszej sprzedaży osobom niepolskiego pochodzenia gruntów skarbowych przez licytację publiczną, z rozłożeniem spłaty ceny nabycia stosownie do art. 29—40 ordynacji, zatwierdzonej przez Cesarza w dn. 5 marca 1864 roku.

11. Każdej ze stron, które uczestniczyły w zawieraniu tranzakcji wbrew rozkazowi cesarskiemu z 10 lipca 1864 roku (41039) i postanowieniom załącznika niniejszego, służy prawo wszczęcia w miejscowym sądzie okręgowym powództwa w przedmiocie unieważnienia aktu, sporządzonego na mocy takiej tranzakcji.

1884 gr. 27 (2633) przep. art. 10.

Ustawa (art. 10 i 11 załączn. do uw. 2 do art. 698 t. X cz I), nadając i samym kontrahentom, i przedstawicielom władzy administracyjnej prawo żądać unieważnienia aktów, sporządzonych z pogwałceniem przepisów ograniczających, dąży tylko do tego celu, aby zerwać rzeczone akty, pozostawiając na uboczu kwestję rozrachunków pieniężnych między stronami. Z tego jednak nie wynika, jeżeli to wyraźnie w ustawie nie zostało przewidziane, aby zerwanie powyższych aktów miało skutkować zbogacenie się jednej strony ze szkodą drugiej; akty zostają unieważnione, a pieniężne rozrachunki między kontrahentami winny być dokonane na mocy ogólnych przepisów prawa prywatnego, o ile te wyraźnie nie zostały uchylone przez ustawy ograniczające. (S. C. 71/99).

12. *Jeżeli wspomniane w artykule 11 załącznika niniejszego tranzakcje ujawnione zostaną przez władzę gubernjalną, to po zebraniu niezbędnych informacyj, które władzy tej obowiązane są dostarczać tak sądy, jak i inne urzędy i osoby urzędowe, gubernator upoważnia podległego mu urzędnika do wytoczenia w miejscowym sądzie okręgowym powództwa o unieważnienie aktu, sporządzonego z mocy nieprawnej tranzakcji. Sprawy te toczą się w trybie, przewidzianym dla spraw skarbowych.*

Tamże art. 11.

13. *Jeżeli oznaczone w artykule 11 załącznika niniejszego tranzakcje sporządzone zostały trybem notarjalnym, to niezależnie od wytoczenia powództwa o unieważnienie sporządzonego aktu (art. 12 zał. nin.), gubernator zawiadamia za pośrednictwem prokuratora miejscowy sąd okręgowy o nieprawidłowych czynnościach starszego notarjusza lub notarjusza, celem pociągnięcia ich do odpowiedzialności prawnej za te czynności.*

Tamże, art. 12.

PROJEKT M. S.: Załącznik do art. 698, uwaga 2, skreśla się.

Załącznik do artykułu 698, uw. 3.

Przepisy tymczasowe w przedmiocie osiedlania się w gubernji wołyńskiej osób nierosyjskiego pochodzenia.

1. *Zabrania się na przyszłość nabywania prawa własności do majątków nieruchomych poza obrębem osiedli miejskich w gubernji wołyńskiej oraz prawa posiadania i użytkowania tych majątków na podstawie umów najmu i dzierżawy:*

1) posiadającym poddaństwo rosyjskie osadnikom cudzoziemskim (Ust. o stan., wyd. r. 1899, art. 680, uw. 2, zał. II) i

2) osobom, przesiedlającym się z gubernji nadwiślańskich.

1895 mar. 19 (11477) post. Kom. Min., art. 1.

UWAGA. Moc postanowienia, wyłuszczonego w artykule niniejszym (1), nie ma zastosowania do tych z pośród wymienionych w nim osób, które osiadły poza obrębem osad miejskich przed 19 marca 1895 roku oraz do ich spadkobierców ustawowych.

Tamże, art. 2.

2. *Jeżeli miejscowa zwierzchność gubernjalna ujawni zawarcie umowy z obrazą lub w celu obejścia artykułu 1 załącznika niniejszego, to po zebraniu potrzebnych informacyj, do których udzielania wymienionej zwierzchności obowiązane są zarówno wszystkie sądy, jak i inne władze, gubernator poleca któremukolwiek z podległych mu urzędników wytoczenie we właściwym sądzie okręgowym powództwa o unieważnienie zawartej umowy lub sporządzonego aktu. Sprawy te toczą się w trybie, dla spraw skarbowych przepisanym.*

Tamże, art. 3.

3. *Gubernatorowi wołyńskiemu służy prawo wysyłania z granic gubernji wołyńskiej w trybie administracyjnym tych osób, należących do kategoryj wymienionych w artykule 1 załącznika niniejszego, które, wbrew rzeczonemu artykułowi tego załącznika, będą faktycznie posiadały w gubernji wołyńskiej majątki nieruchome poza obrębem osiedli miejskich na podstawie umów słownych i wogóle aktów nieformalnych lub też po wydaniu wyroków sądowych, unieważniających zawarte przez nie umowy w przedmiocie posiadania i użytkowania tych nieruchomości.*

Tamże, art. 4.

4. *Generał-gubernator kijowski, podolski i wołyński upoważniony zostaje do wydania instrukcji specjalnej w przedmiocie wykonania przez poszczególne urzędy administracyjne postanowień niniejszego załącznika oraz do rozstrzygania wątpliwości, jakie mogą w nich powstać przy stosowaniu tych postanowień.*

Tamże, art. 5.

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 698, uwaga 3, skreśla się.

Załącznik do artykułu 708 (uwaga 2).

Przepisy o trybie oblatowania aktów przez notarjuszów giełdowych.

I. O sporządzeniu i podpisaniu aktu oblatowanego.

1. Akt oblatowany może być sporządzony w domu.

Por. ustaw. powoł. pod art. 2 i nast.

2. Akt musi być podpisany przez tego, kto go wydaje, lub przez uczestniczących w nim, według formy przepisanej dla każdego rodzaju aktów. Z powodu nieumiejętności pisania, ślepoty lub ciężkiej choroby osoba, która akt wydaje lub bierze w nim udział, może upoważnić kogokolwiek innego do podpisania zamiast niej aktu.

1839 kw. 10 (12216).

3. Akt oblatowany podpisany być musi przez świadków w tych razach, gdy podpisu ich wymaga przepisana dla takiego aktu forma.

1782 kw. 8 (15379) art. 179; 1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 9 i uw.

4. Notarjusze *giełdowi*, którym akt złożony zostaje do poświadczenia, obowiązani są:
1) przekonać się o jego autentyczności;
2) rozważyć, czy nie jest on sprzeczny z prawem;
3) pobrać przepisane opłaty;
4) wciągnąć akt do księgi, i
5) po poświadczeniu, zwrócić go osobie, która go złożyła.

II. Przekonanie się o autentyczności aktu.

5. W celu przekonania się o autentyczności aktu jest wymagane, aby był on oblatowany przez tę samą osobę, która go wydaje; wszelako jeżeli z powodu zajęć służbowych, choroby lub innych przyczyn, zasługujących na uwzględnienie, ktoś nie może zgłosić się osobiście, to wolno mu przysłać akt za pośrednictwem innej osoby, jednakże notarjusze *giełdowi* nie mogą poświadczyć aktu, zanim zgłaszający nie potwierdzi wobec nich w domu jego autentyczności.
1765 wrz. 6 (12467); 1828 lut. 4 (1772).

6. W celu stwierdzenia tożsamości osób zgłaszających akt wolno przedsiębrać wszelkie środki ostrożności i stosować wszelkie ku temu sposoby, przez prawo nie zakazane; wszelkie bowiem nadużycie, które może wyniknąć wskutek braku ostrożności w zarządzeniach notarjuszów *giełdowych*, pozostaje na bezpośredniej odpowiedzialności tychże.
1765 wrzes. 6 (12467); 1828 lut. 4 (1772).

7. Przy zgłoszeniu do poświadczenia aktów dłużnych z poręczeniem za dłużnika wymagane jest oświadczenie o autentyczności aktu, przy zachowaniu przytem wszystkich przepisanych w artykułach poprzednich (5 i 6) postanowień, nietylko ze strony osoby, która akt wydaje, lecz i poręczycieli za dłużnika.
1847 list. 24 (21732).

8. W wypadku niepiśmienności, ślepoty lub ciężkiej choroby zarówno osoby, wydającej akt i uczestników aktu, jak i poręczycieli, podpis położony w ich zastępstwie na ich prośbę i żądanie przez inną osobę, musi być przed złożeniem aktu poświadczony co do swej autentyczności przez miejscową policję. Przepis ten zachowany być winien tak przy sporządzaniu wszelkich wogóle aktów oblatowanych, jak i aktów wymienionych w artykule poprzednim (7), jeżeli tylko, wskutek przyczyn wyżej wymienionych, akty te zamiast osób, które je sporządzały, uczestniczyły w nich lub za nie ręczyły, podpisane zostały przez inne osoby.
Tamże.

1. Pod „miejscową policją" trzeba rozumieć policję miejsca sporządzenia aktu, a nie miejsca zamieszkania osoby, wydającej akt. (S. C. 1426/73).

2. Podpisanie aktu za niepiśmiennego przez osobę, upoważnioną do podpisywania za niego aktów w ogólnem pełnomocnictwie, w którem dany akt wymieniony nie został, nie czyni tego aktu obowiązującym względem niepiśmiennego. (S. C. 977/75).

3. Poświadczenie przez policję podpisu za niepiśmiennego stanowi samo przez się stwierdzenie, że podpis położony został na prośbę niepiśmiennego, i ustawa nie wymaga, aby w samym podpisie czy w poświadczeniu była powyższa okoliczność zaznaczona. (S. C. 175/80).

4. P. tezy pod art. 919.

III. Rozważenie legalności aktu.

9. Nie może być poświadczony akt, w którym dostrzeżone będą rozporządzenia sprzeczne z prawem.
1785 kw. 21 (16187) art. 22; (16188) art. 88; 1813 list. 17 (25476) art. 2, 3; 1819 mar. 26 (27737); 1823 mar. 28 (29387); 1824 list. 14 (30115) § 195; gr. 18 (30161).

IV. Pobranie opłat.

10. *Od wszelkich składanych do protestu weksli oraz od składanych do poświadczenia lub do ściągnięcia należności obligów, rewersów i innych, niezależnie od ich nazwy, zobowiązań dłużnych, pobiera się na rzecz miasta, w którem akty są złożone, opłaty w stosunku do sumy, na jaką akt jest sporządzony, w wysokości jak następuje:*

1) od weksli, nie oblatowanych po sporządzeniu, przy proteście ich pół procentu, od tych zaś, które zgłaszane są po sporządzeniu—przy poświadczeniu ćwierć procentu i przy proteście również ćwierć;

2) od obligów, aktów zastawu mienia ruchomego, rewersów i innych, niezależnie od nazwy ich, zobowiązań dłużnych i aktów — przy zgłoszeniu ich do poświadczenia po sporządzeniu ćwierć procentu i przy oblacie po upływie terminu również ćwierć procentu.

Od składanych do protestu weksli, wystawionych w walucie obcej, pobiera się opłatę od sumy, jaka wypadnie po przeliczeniu waluty obcej na rosyjską.

1838 lut. 2 (10942); 1839 mar. 16 (12128); 1853 list. 9 (27672); 1858 gr. 11 (33883); 1859 st. 20 (34071); lut. 13 (34157); kw. 7 (34344); maj 12 (34491) uk. sen.; lip. 8 (34723) uk. sen.; 1860 list. 8 (36302) Rozk. ces., art. XIII p. 4; 1862 lip. 20 (38480) Rozk. ces., art. VIII; 1889 lip. 9 (6189) przep., art. 93; 1892 czer. 11 (8708) ust. art. 135.

11. *Opłaty powyższe pobierane są w jednakowej wysokości we wszystkich miastach, gdzie tylko istnieją notarjusze giełdowi, którym wymienione akty składane są do poświadczenia, protestu lub ściągnięcia, i stanowią dochód gmin miejskich.*

1838 lut. 2 (10942); 1839 mar. 16 (12128); 1841 gr. 8 (15108); 1856 wrz. 21 (30970); 1867 list. 2 (45131) uk. sen.; 1889 lip. 9 (6189) przep. art. 93; 1892 czer. 11 (8708) ust., art. 135.

12. *Przy wpisywaniu umów i różnego rodzaju kontraktów, jako to: sprzedaży towarów i innego mienia ruchomego, najmu i t. p., notarjusze giełdowi pobierają na dochód miasta opłatę szczególną w wysokości pół procentu od sumy aktu.*

1845 list. 27 (19476); 1846 paźdz. 16 (20525-a, P. Zb. Pr. 1855 r.); 1866 kw. 14 (43186) ust. art. 154; 1867 czerw. 27 (44768) przep., art. 6; 1892 czer. 11 (8708) ust., art. 135.

13. *Jeżeli w umowie wyznaczono za cośkolwiek zapłatę miesięczną, a przytem określono termin trwania umowy na rok jeden lub na pewną ilość lat, to opłatę pół procentową pobiera się od sumy ogólnej wszystkich opłat miesięcznych; jeżeli wszakże terminu trwania umowy nie określono wcale ani na miesiące, ani na lata, ani przez jakiekolwiek wydarzenie, którego termin nastąpienia jest znany, to opłatę półprocentową pobiera się od rocznej wysokości określonych w umowie opłat miesięcznych. Jeżeli w akcie oznaczono zapłatę coroczną w ciągu pewnej ilości lat, to opłatę na rzecz miasta pobiera się od kwoty, należnej za wszystkie lata; jeżeli zaś w akcie oznaczono tylko wysokość opłaty rocznej, bez oznaczenia terminu lub ilości lat, w których ciągu ma być uiszczana, lub też wyznaczono ją aż do czasu śmierci jednej z osób kontraktujących, to opłatę pobiera się od kwoty, równej dziesięcioletniej wysokości oznaczonych w umowie zapłat rocznych.*

1845 list. 27 (19476); 1849 lip. 10 (23390); 1892 czer. 11 (8708) ust., art. 135.

14. *Przy zgłoszeniu aktów założenia spółki handlowej, sporządzonych na pewną kwotę, bez oznaczenia w nich wpłat rocznych, opłatę półprocentową na rzecz miasta pobiera się od sumy aktu, nie zaś od dziesięcioletniej jej wysokości.*

1859 list. 23 (35156); 1892 czer. 11 (8708) ust., art. 135.

15. *(dotyczy kontraktów rybackich w Astrachaniu).*

16. *Jeżeli zgłaszający akt przy złożeniu nie uiści przewidzianych w poprzednich artykułach (10—13) opłat procentowych to notarjusze giełdowi nie zwracają aktów do czasu uiszczenia opłat, nie zatrzymując jednak ich wciągnięcia do ksiąg lub zaświadczenia. Jeżeli zgłaszający w ciągu miesiąca nie stawi się i nie uiści pieniędzy, to akt oblatowany odsyła się do policji dla doręczenia zgłaszającemu ze ściągnięciem od niego należnych na rzecz miasta opłat, z tem, że te przesłane zostaną do zarządu miejskiego, i o powyższem zarządzeniu notarjusze giełdowi czynią wzmiankę w swych księgach, zawiadamiając o tem zarządy miejskie, te zaś wciągają pomienione należności do wykazu zaległych opłat i, w razie powolności w ich ściąganiu, proszą kogo należy o współdziałanie.*

1838 lut. 2 (10942) art. 7; 1867 czer. 27 (44768) przep., art. 6; 1870 czer. 16 (48498) ust., art. 2 p. f, załącz.; art. 5; 1892 czer. 11 (8708) ust., art. 95, 135.

17. *Notarjusze giełdowi, którym złożono akty, wpisują pobrane na mocy artykułu 10 załącznika niniejszego kwoty do ksiąg specjalnych z wyjaśnieniem, kiedy, od kogo, od jakiego aktu, ile pobrano, odnotowując jednocześnie pobranie pieniędzy na aktach samych i w księgach, do których akty wciągniono, i oznaczając pozycję, pod którą pieniądze zapisane zostały na przychód.*

1838 lut. 2 (10942) art. 8; 1867 czer. 27 (44768) przep. art. 6; 1892 czer. 11 (8708) ust., art. 135.

18. *Po upływie każdego miesiąca, najpóźniej dnia piątego, pieniądze te odsyłane być winny do zarządów miejskich wraz z odpisami ksiąg pieniężnych za ubiegły miesiąc.*

1838 lut. 2 (10942) art. 9; 1864 mar. 23 (40700) art. 2; list. 16 (41460) art. 1, 2; 1865 list. 30 (42728) art. 1, 2; 1867 czer. 27 (44768) przep., art. 6; 1892 czer. 11 (8708) ust., art. 135.

19. *Księgi notarjuszów giełdowych w początku każdego miesiąca, najpóźniej dnia piątego, sprawdzane być winny, na zasadach ogólnych, przez jednego z członków zarządu miejskiego; po upływie roku odsyłane są na rewizję do izb rachunkowych.*

1838 lut. 2 (10942) art. 11; 1863 paźdz. 8 (40100) Rozk. ces.; 1864 kw. 4 (40739) rozk. ces.; wrzes. 22 (41289); 1865 mar. 22 (41940); 1866 st. 3 (42861) art. 17; kw. 13 (43183); 1867 czer. 27 (44768) przep., art. 6; list. 1 (45125); 1870 czer. 16 (48498), ust. art. 2 p., zał.; art. 5; 1892 czer. 11 (8708) ust., art. 95, 135; 1896 maj 13 (12932).

V. Wpisanie aktu do księgi.

20. Po przekonaniu się o autentyczności i legalności aktu i po pobraniu należnych opłat, akt wpisuje się do księgi, bez pozostawiania pomiędzy zapisami aktów miejsc pustych, a tembardziej niezapisanych stron i arkuszy.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, art. 12; 1821 list. 24 (28814) art. 8; 1826 mar. 7 (183).

21. Wszystkie wciągane do przeznaczonej na to księgi pozycje powinny być pisane charakterem czytelnym, bez podskrobań; gdyby jednakże zdarzyła się jakaś omyłka, należy ją przekreślić cienkim piórem, tak, aby można było przeczytać, to zaś, co być powinno, należy wpisać nad wierszem; w końcu zapisu każdą taką poprawkę trzeba omówić.

1831 st. 12 (4255) § 28.

VI. Zaświadczenie aktu.

22. Po zapisaniu do księgi autentyczność aktu stwierdza się przez nadpis na nim, z przytoczeniem numeru księgi, roku, miesiąca i dnia, potem akt podpisany zwraca się osobie, w której imieniu został zgłoszony lub która nim się zobowiązuje. Z odbioru aktu osoba ta kwituje w księdze pod pozycją, w której został wpisany (a). W razie nieumiejętności jej pisania *po rosyjsku* kładzie ona swój podpis w języku

obcym, z przekładem go na *r o s y j s k i*, którego zgodność notarjusze *giełdowi* winni stwierdzić podpisami własnemi; gdyby zaś mieli trudności poświadczenia podpisu wobec nieznajomości języka, obowiązani są powołać świadka z pośród znanych im osobiście osób obcych, znających język, w którym odbiorca aktu zamierza położyć swój podpis, a następnie stwierdzić autentyczność podpisu przywołanego świadka obcego (b).

(a) 1737 sierp. 1 (7399) art. 14; 1740 sierp. 14 (8206); 1800 gr. 19 (19692), cz. II, art. 20; 1815 lip. 10 (25900); 1821 list. 24 (28814) art. 67, 68; 1826 wrzes. 30 (605). — (b) 1855 list. 14 (29803); 1867 czer. 27 (44768) przep., art. 6.

23. Akty, poświadczone i wydane sposobem powyżej opisanym (art. 22 zał. nin.), oceniane są według przepisów, wyłuszczonych w Ustawie postępowania cywilnego.

VII. O wypisach z ksiąg zapisów aktów oblatowanych.

24. W razie zagubienia oryginałów aktów oblatowanych, wolno otrzymać wypisy z ksiąg, do których były wciągnione, przy zachowaniu przytem postanowień szczególnych.

1738 gr. 14 (7706); 1740 maj 11 (8102); 1781 paźdz. 29 (15267); 1813 czer. 30 (25409); 1828 mar. 15 (1879).

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 708, uwaga 2, skreśla się.

Załącznik do artykułu 708, uw. 3.

Wzór, według którego dostarczane być mają do Drukarni Senatu w celu zamieszczenia w Obwieszczeniach Senatu wzmianki o sporządzeniu aktów przejścia majątków nieruchomych od jednych osób do drugich.

W takim to dniu, miesiącu i roku zatwierdzony został przez takiego to starszego notarjusza na rzecz takiego to (ranga, imię, imię ojca i nazwisko) akt kupna, wydany mu przez takiego-to (ranga, imię, imię ojca i nazwisko) na sprzedany pierwszemu przez drugiego majątek nieruchomy, w takiej to wsi, wiosce lub pustce, obszaru gruntu tyle to dziesięcin lub ćwierci, za cenę tylu-to rubli. Stempla pobrano tyle a tyle oraz opłat aljenacyjnych od ceny takiej-to pobrano tyle a tyle, w dniu, miesiącu i roku.

1824 paźdz., 27 (30097); 1826 lip. 27 (495); 1832 list. 19 (5763); 1842 gr. 14 (16326); 1864 lip. 27 (41119); 1866 kw. 14 (43186) ust., art. 179; 1896 maj 13 (12932); 1900 czer. 10 (18782) ust., art. 50, 115.

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 708, uwaga 3, skreśla się.

Załącznik do artykułu 708, uw. 4.

O aktach, sporządzanych w Finlandji, wykonywanych zaś w Cesarstwie i odwrotnie.

Nie zamieszczamy.

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 708, uwaga 4, skreśla się.

Załącznik do artykułu 709, uw. 1.

O intromisji do majątku nieruchomego w miejscowościach, oznaczonych w uwadze do artykułu 675.

(Dotyczy obwodów z ludnością koczowniczą w gubernji Astrachańskiej).

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 709, uwaga 1, skreśla się.

Załącznik do artykułu 1130.

Przepisy o skupie i oszacowaniu części ustawowej majątku nieruchomego, przypadającego na rzecz sióstr, u ludności chrześcijańskiej w gubernjach i powiatach kraju zakaukaskiego, utworzonych w granicach dawnej Gruzji, Imeretji i Gurji.

Nie zamieszczamy.

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 1130 skreśla się.

Załącznik do artykułu 1227.

Przepisy o sporządzaniu inwentarza majątku, pozostałego po osobach zmarłych w miejscowościach, oznaczonych w uwadze do artykułu 675.

(Dotyczy obwodów z ludnością koczowniczą w b. gubernji Astrachańskiej).

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 1227 skreśla się.

Załącznik do artykułu 1238, uw. 1.

O otwarciu i przyjęciu spadku po osobach, prowadzących handel.

1. Gdy po śmierci osoby handlującej wierzyciele jej zgłoszą do właściwego sądu sumę swych roszczeń oraz oświadczą, że spadkobierców zmarłego na miejscu nie widzą lub że ci nie chcą im płacić, majątek zaś zmarłego, księgi jego handlowe i dokumenty nie są spisane, to w celu zapobieżenia zaginięciu i rozkradzeniu dokonywa się w obecności wierzycieli spisu inwentarza tego majątku w tymże dniu, w którym złożone zostało w urzędzie ich podanie; w interesie zaś spadkobierców oraz dla wyjaśnienia, czy niema innych jeszcze wierzycieli, zamieszcza się o tem w dziennikach t r z y k r o t n e

obwieszczenie i wyznacza się terminy zgłoszenia się: dla osób, w temże mieście zamieszkałych — w ciągu trzech miesięcy, dla przebywających w innych miastach oraz w miejscowościach zagranicznych w Europie — w ciągu dziewięciu miesięcy, w innych zaś częściach świata — w ciągu półtora roku, licząc od daty pierwszego obwieszczenia.

1800 gr. 19 (19692) cz. I, art. 62, 154.

2. Gdy w obwieszczeniu takiem (art. 1 zał. nin.) wyznaczony będzie najdłuższy termin półtoraroczny, a tymczasem w majątku zmarłego okaże się lub z należności jego zbierze się pewna kwota w gotowiźnie, to rozdziela się ją na spłatę wszystkich roszczeń wierzycieli i za te, które nie budzą żadnej wątpliwości, wypłaca się ile przypadnie za rubla, nawet gdyby spadkobiercy jeszcze się nie zgłosili, lecz nie wcześniej jak po upływie dziewięciu miesięcy od dnia obwieszczenia; majątek zaś zmarłego w rzeczach przechowuje się w całości aż do upływu całego wyznaczonego w obwieszczeniach terminu.

Tamże, art. 155.

3. Jeżeli spadkobiercy zgłoszą się i niezwłocznie zaspokoją wierzycieli, to cały gotowy majątek zmarłego przekazuje się do całkowitej ich dyspozycji; jeżeli zaś, po zgłoszeniu się, zechcą się naprzód rozpatrzeć, to udziela się im terminu miesięcznego do rozejrzenia się w majątku i księgach zmarłego w obecności wierzycieli.

Tamże, art. 156, 157.

4. Gdy po obejrzeniu wszystkiego spadkobiercy obejmą spadek, zobowiążą się na piśmie do spłacenia długów zmarłego i wierzyciele im co do tego zaufają, z majątku zdjęte będą pieczęcie i wówczas już spadkobiercy obowiązani będą odpowiadać za wszystkie długi zmarłego zarówno ze spadkowego jak i z całego własnego swego majątku oraz uiścić wszelkie opłaty sądowe i grzywny, niezapłacone przez zmarłego.

Tamże, art. 158.

5. Gdy zaś spadkobiercy nie zechcą płacić długów zmarłego i oświadczą o tem sądowi lub też na skutek obwieszczeń w terminie się nie zgłoszą, albo też gdy wierzyciele odmówią im zaufania, tedy poczytuje się to za oznakę upadłości handlowej zmarłego i cały majątek jego przechodzi do rozporządzenia zarządu konkursowego według przepisów, wyłuszczonych w Ustawie postępowania sądowego handlowego.

Tamże, art. 159; 1832 czer. 25 (5463) ust., § 15 p. 3.

6. Gdy wszystkie długi zmarłego będą spłacone i pozostanie jeszcze jego majątek, spadkobiercy zaś w terminie wyznaczonym (art. 1 zał. nin.) nie zgłoszą się, to majątek przechodzi pod zarząd opiekuńczy i jeżeli po upływie dziesięciu lat od daty ostatniego wezwania przez obwieszczenia w dziennikach nikt nie zgłosi się po spadek lub też nikt z tych, którzy się zgłosili w terminie powyższym, praw swych nie udowodni, to majątek zostaje sprzedany na licytacji i uzyskane pieniądze przekazuje się na rzecz zakładów dobroczynności publicznej.

1800 gr. 19 (19692) cz. I, art. 160; 1845 kw. 23 (18952); 1864 st. 1 (40457) ust., art. 2 p. IV; (40458) art. 73—87; maj 25 (40934) przep., art. 109, 119.

7. Spadkobiercy (z mocy ustawy lub testamentu) obecni, pozostali po śmierci takiej osoby, która prowadziła handel nie własnym wyłącznie kapitałem, lecz korzystając z pożyczek i kredytu od innych, obowiązani są natychmiast a najpóźniej na trzeci dzień po jej śmierci zawezwać urzędników policyjnych, jeżeli zaś jest to poza miastem, to gospodarzy domu, w którym zamieszkiwali, lub conajmniej dwie osoby obce, nieposzlakowane pod względem prowadzenia się, i w ich obecności sporządzić spis ksiąg handlowych, dokumentów oraz pieniędzy w gotowiźnie i wekslach; o tem zaś, co się po za spisem później ujawni, obowiązani są złożyć w policji miejskiej dodatkowe zgłoszenie, a poza obrębem miasta, zgłosić to tym samym świadkom, — a wreszcie, najpóźniej w ciągu miesiąca, po szczegółowem zbadaniu wszystkich dokumentów handlowych oraz majątku i długów zmarłego, oświadczyć na piśmie najbliższej policji miejskiej i złożyć lub przesłać szczegółowe oznajmnienie do sądu właściwego dla spraw o długi zmarłego, czy oni, spadkobiercy, przyjmują cały spadek i podejmują się spłaty długów zmarłego, czy też nie podejmują się płacenia tych długów, ostatecznie lub do dalszego wyjaśnienia; przy tem zrzeczeniu się powinni dostarczyć sądowi spis całego majątku zmarłego, jaki w ich ręku pozostał i jest im znany, oraz jego długów, tudzież wszystkie księgi i papiery handlowe.

1800 gr. 19 (19692) cz. I, art. 161; 1859 kw. 24 (34406) uk. im.; 1866 kw. 13 (43183); czer. 2 (43363) uk. sen.; 1885 lut. 25 (2770) op. Rad. P. I, art. 2.

8. Sąd ogłasza w pismach o śmierci osoby handlującej oraz o znanych wierzycielach, wzywając ich i pozostałych wierzycieli do zgłoszenia się w terminach, wyznaczonych w artykule 1 załącznika niniejszego, i po nałożeniu pieczęci na księgi i majątek pozostawia je w ręku spadkobierców, jeżeli ci się nie zrzekną lub nie są podejrzani; w przeciwnym razie odbiera je i oddaje według spisu na przechowanie oso-

bom trzecim, po nałożeniu pieczęci spadkobierców i sądu, na koszt majątku, aż do zgłoszenia się wierzycieli, po zgłoszeniu się zaś tychże udziela im prawa utworzenia zarządu konkursowego (Ust. post. sąd. handl., wyd. r. 1903, art. 384 i nast.).

1800 gr. 19 (19692) cz. 1, art. 162.

9. Jeżeli zaś do takiego zmarłego zgłoszone już zostały w urzędach roszczenia o należność, chociażby nawet wierzyciele sami w chwili tej nie byli obecni, to jednakowoż policja lub sąd, otrzymawszy pierwszą wiadomość o śmierci, ze względu na bezpieczeństwo zgłoszonych już długów, nie wyczekując terminu miesięcznego, zabezpieczają księgi handlowe i majątek do czasu przyjęcia przez spadkobierców spłaty długów lub też zgłoszenia się wierzycieli.

1800 gr. 19 (19692) cz. I, art. 163.

10. Jeżeli spadkobiercy, obecni przy śmierci osoby handlującej, nie wykonają zarządzeń, wyłuszczonych w artykule 7 załącznika niniejszego, lub też będą zwlekać i nie usprawiewiedliwią powodów zwłoki, obowiązani będą odpowiadać z majątku spadkowego i swojego osobistego za wszystkie prawidłowe roszczenia do zmarłego.

Tamże, art. 165.

11. Jeżeli spadkobiercom, którzy spadku nie przyjęli, udowodnione zostanie przywłaszczenie lub ukrycie albo też niedozwolone przekazanie innym osobom funduszu i majątku zmarłego, jako też zniszczenie pozostałych po nim ksiąg handlowych, to, niezależnie od odpowiedzialności karnej winowajców, majątek ukryty, przywłaszczony lub przekazany zwraca się w skład majątku dłużnika niewypłacalnego.

Tamże, art. 166, 168; 1832 czer. 25 (5463) ust. §§ 56, 58. Por. 1845 sierp. 15 (19283) uk. im., art. 2.

12. Wszystkie przepisy, wyłuszczone w artykułach 1—11 załącznika niniejszego, dotyczą tylko takiego przypadku, gdy w momencie śmierci osoby handlującej nie otwiera się jeszcze jej upadłość, jeżeli zaś w chwili jej śmierci lub następnie ujawnią się prawem przewidziane znamiona upadłości i upadłość ta zostanie przez sąd ogłoszona, tedy spadkobranie nie ma miejsca i sąd stosuje przepisy, wyłuszczone w Ustawie postępowania sądowego handlowego (wyd. r. 1903, dział III).

13. W razie śmierci wspólnika przedsiębiorstwa handlowego, pozostały wspólnik, w razie zaś śmierci jedynego gospodarza, upoważniony przezeń wykonawca testamentu lub w braku tegoż główny albo starszy urzędnik firmy obowiązani są koniecznie w ciągu dni trzech od śmierci tej osoby oświadczyć w sądzie handlowym, a gdzie go niema, we właściwym sądzie, czy istnieją i w jakim stanie się znajdują przewidziane dla danej kategorji księgi handlowe. O śmierci osoby nieobecnej należy donieść nie później niż na trzeci dzień po otrzymaniu o tem wiadomości.

1835 mar. 13 (7950) art. 1; 1859 kw. 24 (34406) uk im.; 1864 lip. 21 (41098) uchw. Kom. Syber.; 1866 kw. 13 (43183); kw. 14 (43187); 1867 paźdz. 30 (45111); 1885 lut. 25 (2770).

14. Jeżeli sądowi oświadczone będzie, iż księgi są w porządku, t. j., że księgi są w stanie pozwalającym na wyprowadzenie natychmiast lub następnie bilansu, sąd niezwłocznie udziela zezwolenia na dalsze prowadzenie bez przerwy przedsiębiorstwa handlowego, stosownie do okoliczności, bądź wspólnikowi, bądź mianowanemu wykonawcy testamentu, bądź też, gdy tych niema, głównemu lub starszemu urzędnikowi firmy pod dozorem spadkobiercy pełnoletniego, gdy jest na miejscu, lub najbliższego krewnego. W przypadku tym dalsze prowadzenie przedsiębiorstwa handlowego polega na nieprzerwanem załatwianiu spraw bieżących, na likwidowaniu tychże, płaceniu i przyjmowaniu pieniędzy, jednakowoż bez zawierania jakichkolwiek nowych spekulacyj.

1835 mar. 13 (7950) art. 2; 1859 kw. 24 (34406) uk. im.; 1864 lip. 21 (41098) uchw. Kom. Syb.; 1866 kw. 13 (43183); 1867 paźdz. 30 (45111); 1885 lut. 25 (2770).

15. Jeżeli się okaże, iż zmarły właściciel przedsiębiorstwa handlowego zupełnie ksiąg nie prowadził, a przeto pozostawił w nieporządku swój handel, w takim razie pozostały po zmarłym majątek, z mocy wyroku sądu, niezwłocznie podlega opisowi i opieczętowaniu celem zabezpieczenia praw wierzycieli i spadkobierców.

1835 mar. 13 (7950) art. 3; 1866 kw. 14 (43187).

16. Jeżeli wymienione w artykule 13 załącznika niniejszego osoby oznajmią sądowi, iż pozostałe po zmarłym księgi są w nieporządku, który pozbawia możności nawet w czasie dłuższym wyprowadzić bilans i ustalić masę majątkową, jak również jeżeli wierzyciele, z powodu nieporządku księgowości, ze swej strony zgłoszą wątpliwość co do stanu pomyślnego pozostawionych interesów, tą sądy delegują jednocześnie dwu swoich członków celem sprawdzenia stanu przedsiębiorstwa handlowego w obecności jednego lub dwóch osób, wybranych z pośród siebie przez wierzycieli. Jeżeli przedsiębiorstwo uznane będzie za niewypłacalne, zastosować należy artykuły 384 i następne Ustawy postępowania sądowego handlowego (wyd. r. 1903). Jeśli zaś nie znaj-

dzie się dostatecznych i stanowczych dowodów niewypłacalności przedsiębiorstwa handlowego, postąpić należy według przepisu, wyłuszczonego w artykule 14 załącznika niniejszego.

1835 mar. 13 (7950) art. 4; 1859 kw. 24 (34406) uk. im.; 1864 lip. 21 (41098) uchw. Kom. Syb.; 1866 kw. 13 (43183); 1867 paźdz. 30 (45111); 1868 lip. 1 (46067); 1885 lut. 25 (2770).

17. Po wydaniu decyzji, że przedsiębiorstwo handlowe ma dalej prowadzić czynności swoje, które, jak powiedziano wyżej, polegać mają na załatwianiu spraw bieżących i ich likwidowaniu, otrzymywaniu i płaceniu pieniędzy, bez zawierania jednakowoż nowych spekulacyj, sąd wzywa spadkobierców trybem przepisanym. Jeżeli w liczbie tych będą małoletni, to sąd komunikuje o tem instytucji opiekuńczej celem niezwłocznego zamianowania nad małoletnimi i nad przypadającym na ich część spadkiem opieki, która, jak również i pełnoletni spadkobiercy, wstępuje następnie w prawa do swych części w majątku zmarłego, według ogólnych przepisów prawnych.

1835 mar. 13 (7950) art. 5; 1865 lut. 9 (41779) art. 23; 1866 kw. 13 (43183); kw. 14 (43187).

18. Po wstąpieniu w swoje prawa spadkobierców lub opiekunów, od wzajemnego ich porozumienia z pozostałymi wspólnikami zależeć będą wydzielenie, działy lub dalsze prowadzenie przedsiębiorstwa na dotychczasowych lub nowych zasadach; w każdym jednak razie zawarta przez zmarłego umowa spółki lub jego testament są aktami, których spadkobiercy lub opiekunowie samowolnie naruszać nie powinni. Działów lub wydzielenia dokonywa się już po spłacie wszystkich długów, a przytem nie odrazu jednocześnie, lecz w miarę likwidacji interesów, otrzymywania zapłaty i sprzedaży towarów. Zresztą we wszystkich przypadkach powstania sporów i niezgody pomiędzy dawnymi wspólnikami przedsiębiorstwa handlowego a nowymi dziedzicami i opiekunami albo też pomiędzy tymi ostatnimi, spory te rozstrzyga się trybem, przewidzianym w ustawach postępowania cywilnego.

1835 mar. 13 (7950) art. 6; 1864 list. 20 (41477), ust., art. 1387—1400; 1866 czer. 6 (43371) art. 1.

19. Po śmierci właściciela przedsiębiorstwa handlowego wszyscy zajęci w niem urzędnicy, sprzedawcy i inkasenci obowiązani są pozostawać na swoich stanowiskach aż do czasu złożenia przez każdego w swoim zakresie stosownych komu należy sprawozdań.

1835 mar. 13 (7950) art. 7.

20. Przepisy, wyłuszczone w artykułach 13—19 załącznika niniejszego, dotyczą tylko tych przypadków, gdy po zmarłym właścicielu lub wspólniku przedsiębiorstwa handlowego pozostaną małoletni lub nieobecni pełnoletni spadkobiercy, albo też gdy przy śmierci właściciela lub wspólnika nieobecna jest osoba, która upoważniona jest do dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa; spadkobiercy zaś pełnoletni, o ile wszyscy są obecni, przejmują prawa właściciela zgodnie z ogólnemi przepisami o spadkobraniu.

Tamże, art. 8.

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 1238, uwaga 1, skreśla się.

Dekret z dn. 7 lutego 1919 r., o rejestrze handlowym (Dz. Praw, Nr. 14, poz. 164). Art. 44—46.

Zamieszczone pod art. 1238, na str. 683—684 t. 1-go.

Załącznik do artykułu 1663, uw. 1.

Przepisy o trybie udzielania pożyczek przez utrzymujących kasy pożyczkowe i o trybie egzekwowania takich pożyczek.

1. Każdą udzieloną pożyczkę wciąga się do otrzymanej z zarządu miejskiego przez utrzymującego kasę księgi sznurowej zastawów, w której oznacza się:

1) imię, imię ojca, nazwisko lub przezwisko i adres pożyczającego, w przypadku zaś, gdy zastaw nie przez niego został złożony, również imię, imię ojca, nazwisko lub przezwisko i adres osoby, która działała na zlecenie pożyczającego;

2) z czego składa się zastaw i określony w drodze porozumienia stron obu jego szacunek;

3) wysokość udzielonej pożyczki;

4) rok, miesiąc i dzień zarówno wydania pożyczki, jak i umówionego przez strony zwrotu jej, i

5) wysokość umówionych odsetek oraz zapłaty za przechowywanie zastawu.

1879 kw. 24 (59548) II, art. 1.

2. Wszystkie wyszczególnione w artykule poprzednim (1) załącznika niniejszego dane wpisuje się dosłownie na wycinanej z księgi kartce, którą się przyszywa lub w inny sposób przymocowuje do zastawu, oraz na zaświadczeniu, podpisanem przez utrzymującego kasę lub jego pracownika, które się doręcza pożyczającemu.

Tamże, art. 2.

3. Odsetki od pożyczki i zapłatę za przechowanie zastawu uiszcza się przy zwrocie zastawu.
Tamże, art. 3.

4. Utrzymujący kasę odpowiada za całość zastawionych u niego rzeczy i, w razie ich zaginięcia w jakikolwiekbądź sposób oraz w razie uszkodzenia rzeczy, obowiązany jest do wynagrodzenia wyrządzonej pożyczającemu szkody.
Tamże, art. 4.

5. Pożyczający może pożyczone pieniądze uiścić przed terminem zapłaty, jednakże w tym przypadku, gdyby korzystał z pożyczki krócej niż przez dwa tygodnie, odsetki od niej i zapłatę za przechowanie zastawu płaci się za półmiesiąca.
Tamże, art. 5.

6. Przy wykupie zastawu utrzymujący kasę obowiązany jest wydać pożyczającemu pokwitowanie, z oznaczeniem wysokości spłaconego długu i wszelkich pobranych od niego opłat.
Tamże, art. 6.

7. Zastawy, których terminy upłynęły, sprzedaje się na licytacji przez urzędników licytacyjnych miejskich, gdzie zaś ich niema—przez policję.
Tamże, art. 7.

8. Nie wolno wyznaczyć licytacji zastawu, którego termin minął, przed upływem dwóch miesięcy ulgowych po nastąpieniu terminu uiszczenia, chyba że dłużnik sam wyraził żądanie najszybszej sprzedaży zastawionych przezeń rzeczy. Za okres ulgowy do dnia sprzedaży zastawu pobiera się odsetki i opłaty za przechowanie w tejże wysokości, jaka umówiona była przy udzieleniu pożyczki.
Tamże, art. 8.

9. Na dwa tygodnie przed licytacją zastawów w lokalu kasy pożyczkowej, w miejscu widocznem, wystawia się obwieszczenie o dacie, godzinie i miejscu sprzedaży, z oznaczeniem w obwieszczeniu numerów zaświadczeń, wydanych dłużnikom na zastawione rzeczy. Niezależnie od tego o dniu sprzedaży rzeczy zastawionych, oszacowanych powyżej stu rubli, należy ogłosić również na dwa tygodnie przed terminem w miejscowym dzienniku urzędowym.
Tamże, art. 9.

10. Przy sprzedaży zastawów licytacja rozpoczyna się od sumy długu, z doliczeniem wszystkich należnych od dłużnika

opłat. Gdyby za tę cenę nie znalazło się nabywcy, zastaw przechodzi na własność utrzymującego kasę.
Tamże, art. 10.

11. Z sumy uzyskanej przy sprzedaży pokrywa się:
1) opłaty za licytację (Ust. egzek. niespor. wyd. r. 1910, art. 339) i wydatki za ogłoszenia, o ile je robiono, i
2) sumę udzielonej pożyczki ze wszystkiemi przypadającemi od niej opłatami. Resztę pieniędzy wydaje się dłużnikowi, po okazaniu wydanego mu zaświadczenia. Jeżeli zaś dłużnik nie jest obecny, pieniądze te wręcza się utrzymującemu kasę dla wydania dłużnikowi.
Tamże, art. 11.
UWAGA: Tryb podziału pomiędzy dokonywującemi licytację urzędnikami policji przypadającego im za to wynagrodzenia określa Minister Spraw Wewnętrznych.
Tamże, art. 11, uw.

12. O dniu sprzedaży zastawów, których terminy upłynęły, o uzyskanych za każdy z nich kwotach, ich podziale, lub też, w razie niesprzedania zastawu, o przejściu jego na własność utrzymującego kasę, czyni się wzmiankę, z odpowiedniemi pokwitowaniami, w księdze sznurowej sprzedaży, wydawanej utrzymującemu kasę z zarządu miejskiego; w księdze tej należy również wskazać numery, pod któremi rzeczy zapisane były w księdze zastawów.
Tamże, art. 12.

13. Z wyjątkiem przypadku, oznaczonego w artykule 10 załącznika niniejszego, niewolno utrzymującym kasy pożyczkowe i ich pracownikom, nawet w porozumieniu z dłużnikami, nabywać na własność przyjęte na zastaw rzeczy.
Tamże, art. 13.

Załącznik do artykułu 1673.

Wzór obligu prywatnego z zastawem mienia ruchomego.

Dnia... roku 19.., ja, niżej podpisany (oznaczyć imię, nazwisko, stan i t. d.), pożyczyłem od takiego to tyle to *rubli*, na taki to procent, na taki to czas, czyli do dnia, miesiąca, bieżącego lub przyszłego takiego to roku; a w sumie tej dałem mu, takiemu to, w zastaw do powyższego terminu własne swe rzeczy, takie to, łącznej wartości takiej to, których opis szczegółowy, zaopatrzony we właściwe podpisy i pieczęcie, również i u mnie, takiego-to, zostawiony został; gdybym zaś ja, taki-to, pożyczonych mi pieniędzy w umówionym terminie w całości takiemu-to nie uiścił, służyć mu będzie prawo

po nastąpieniu terminu oblig niniejszy gdzie należy złożyć celem egzekucji i uzyskać zaspokojenie tak, jak prawo nakazuje.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, wzory Nr. 3; 1879 mar. 6 (59370); 1898 mar. 27 (15187) uk. im.

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 1673 skreśla się.

Załącznik do artykułu 1705[1].

Przepisy tymczasowe co do zawartych przed dniem ogłoszenia ustawy z dn. 23 czerwca 1912 roku o prawie zabudowy umów dzierżawy nieruchomości w celu wzniesienia budynków.

1. Jeżeli przed datą ogłoszenia ustawy 23 czerwca 1912 roku o prawie zabudowy (Zb. pr. i r. 1147) w obrębie miast, wsi, miasteczek i innych nazw osiedli postawione zostały, zgodnie z umową najmu, budynki na gruncie dzierżawionym, najemca (lub następca praw jego z tej umowy), w razie istnienia warunków, wyłuszczonych w poniższych (2—4) artykułach załącznika niniejszego, ma prawo wymagać, aby właściciel gruntu, po upływie terminu umowy, zachowując dla siebie budynki, zwrócił mu ich wartość.

1912 czer. 23 (zb. pr. i r. 1147) II art. 1.

2. Właściciel gruntu wówczas tylko obowiązany jest zwrócić najemcy wartość budynków, jeżeli pod postacią krótkoterminowego stosunku dzierżawnego, strony przy zawieraniu pierwotnej umowy zamierzały ustanowić dłuższy niż w umowie oznaczono okres użytkowania gruntu pod budynkami i jeżeli przytem właściciel gruntu odmawia swej zgody na pozostawienie gruntu nadal w tem użytkowaniu lub też żąda za to ustalenia takiego terminu lub takiego podwyższenia czynszu, albo też takich zmian lub uzupełnień umowy, które, nie odpowiadając warunkom miejscowym, są zbyt uciążliwemi dla najemcy i nie odpowiadają pierwotnemu porozumieniu stron w przedmiocie warunków przedłużenia umowy.

Tamże, art. 2.

3. Obowiązek zwrotu najemcy wartości budynków dotyczy tylko budynków, które nie zostały zburzone w dniu wygaśnięcia umowy i przechodzą na rzecz właściciela gruntu. Obowiązek ten nie obejmuje jednak budynków zniszczonych i będących w stanie niezdatnym do użytkowania.

Tamże, art. 3.

4. Wartość budynków, którą należy zwrócić najemcy, określa się według stanu ich w chwili wygaśnięcia umowy najmu,

przy uwzględnieniu stopnia zamortyzowania przez najemcę kosztów wzniesienia budynków.

Tamże, art. 4.

5. Powództwa na zasadzie artykułów 1 i 2 załącznika niniejszego powinny być wytoczone najwcześniej na trzy lata i nie później jak na rok jeden przed upływem terminu najmu. Co do umów, których termin upłynął przed datą ogłoszenia ustawy z dn. 23 czerwca 1912 roku o prawie zabudowy (Zb. pr. i r. 1147) lub upływa wcześniej niż w rok od daty jej ogłoszenia, rzeczone powództwa najemca wytoczyć może w ciągu roku od dnia ogłoszenia wymienionej ustawy, jeżeli budynki jeszcze nie zostały zburzone i należą do najemcy.

Tamże, art. 5.

6. Przepisy załącznika niniejszego nie mają zastosowania:

1) *(dotyczy obwodów wojsk kozackich);*

2) do budynków, postawionych na gruntach wydzierżawionych na warunkach, wyłuszczonych w artykule 1697 Ustaw Cywilnych, lub wogóle jeżeli w umowie zostało wyraźnie przewidziane, iż budynki po upływie terminu najmu przechodzą na rzecz właściciela gruntu bezpłatnie lub za wynagrodzeniem, oznaczonem w samej umowie;

3) do budynków, postawionych na gruntach, wydzierżawionych na czas dłuższy niż lat trzydzieści zgodnie z przepisami obowiązującemi lub na mocy specjalnych rozkazów cesarskich;

4) do budynków, postawionych na gruntach, wydzierżawionych dla gospodarki rolnej, chociażby z prawem wznoszenia budynków, potrzebnych dla celów rolniczych;

5) do budynków, postawionych na placach użytku publicznego, oraz do zabudowań tymczasowych (bud jarmarcznych, szop i t. p.);

6) do budynków, postawionych na gruntach, wydzierżawionych dla eksploatacji kopalni, i

7) do budynków, postawionych na gruntach, wydzierżawionych przez zarządy cerkwi na termin roczny [1873 mar. 24 (52048) przep., § 10].

Tamże, art. 6.

7. Postanowienia załącznika niniejszego nie stosują się do Skarbu Państwa *oraz do Ministerstwa Dworu Cesarskiego i Apanażów* co do budynków, postawionych przez najemców na gruntach skarbowych *lub będących w zarządzie wymienionego Ministerstwa.*

Tamże, art. 7.

PROJEKT M. S.: W załączniku do artykułu 1705[1]:
Art. 6. skreśla się p. 1.
Art. 7. skreśla się.

Załącznik do artykułu 2036.

Wzór obligu prywatnego.

Dnia..... roku 19..., ja, niżej podpisany, taki-to (imię i t. d.), pożyczyłem u takiego-to tyle-to *rubli*, na taki to procent, na tyle-to czasu, czyli do dnia takiego-to miesiąca, roku bieżącego lub przyszłego takiego-to, w którym-to dniu zobowiązuję się powyższą kwotę w całości uiścić; gdybym zaś czegokolwiek nie uiścił, to wolno takiemu-to wystąpić o ściągnięcie tego i postąpienie według prawa.

1800 gr. 19 (19692) cz. II, wzór Nr. 5; 1879 mar. 6. (59370); 1898 mar. 27 (15187) uk. im.; 1899 czer. 7 (17120) ust., art. 3, 20.

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 2036 skreśla się.

Załącznik do artykułu 2158, uw. 1.

Przepisy tymczasowe o organizacji i zwoływaniu walnych zgromadzeń i rewizyjnych komisyj instytucyj kredytowych, towarzystw handlowych i przemysłowych (z wyjątkiem kolejowych) oraz spółek udziałowych (oprócz tych, których udziały nie są notowane na giełdach), tudzież akcyjnych towarzystw ubezpieczeń.[1])

1. O zwołaniu walnych zgromadzeń ogłasza się zawczasu, w każdym zaś razie najpóźniej na dni dwadzieścia jeden przed wyznaczoną na zgromadzenie datą, z wyjątkiem przypadków, gdy w statucie spółki oznaczony został w tym celu termin krótszy. W ogłoszeniu należy dokładnie oznaczyć:

1) dzień i godzinę, na którą zwołuje się walne zgromadzenie;

2) lokal, w którym ma się ono odbyć i

3) wykaz szczegółowy przedmiotów, które podlegają rozważeniu i rozstrzygnięciu przez zgromadzenie.

Sprawozdania zarządu co do podlegających rozpoznaniu przedmiotów powinny być sporządzone w dostatecznej ilości egzemplarzy i dostępne do przejrzenia przez akcjonarjuszów przynajmniej na dni siedem przed datą walnego zgromadzenia.

1901 gr. 21 (20874) Uchw. Kom. Min. I, art. 1.

---

[1]) **Przyp. tłum.** Przepisy te utraciły moc wobec wejścia w życie Prawa o spółkach akcyjnych z dn. 22 marca 1928 r., zamieszczonego wyżej pod art. 2139.

UWAGA: Posiadaczy akcyj imiennych, niezależnie od ogłoszeń, zaprasza się na zgromadzenie przez wezwania, rozsyłane w terminie, w artykule niniejszym (1) wskazanym, trybem poleconym za pośrednictwem poczty według wskazanych w księgach zarządu adresów akcjonarjuszów. W ten sposób zapraszani są i posiadacze akcyj na okaziciela, jeżeli zawczasu zgłoszą zarządowi życzenie otrzymywania wezwań takich według wskazanego w tym celu adresu.

Tamże, art. 1, uw.

2. Sporządzona przez zarząd lista akcjonarjuszów, którzy zgłosili chęć uczestniczenia w zgromadzeniu, wyłożona być musi w zarządzie na cztery dni przed walnem zgromadzeniem. W liście oznaczone być winny numery złożonych przez posiadaczy akcyj. Odpis listy tej wydaje się na żądanie każdemu akcjonarjuszowi.

Tamże, art. 2.

3. Posiadacze akcyj imiennych korzystają z prawa głosu na walnem zgromadzeniu w takim tylko razie, jeżeli wciągnięci zostali do ksiąg zarządu przynajmniej na pięć dni przed datą zgromadzenia walnego, — przytem dla udziału w walnem zgromadzeniu okazanie akcyj imiennych nie jest wymagane.

Tamże, art. 3.

4. Akcje na okaziciela upoważniają do głosowania w takim tylko razie, jeżeli złożone zostały w zarządzie przynajmniej na dni siedem przed datą walnego zgromadzenia i nie zostały zwrócone aż do zamknięcia zgromadzenia. Zamiast akcyj oryginalnych wolno składać zaświadczenia (pokwitowania) z odbioru akcyj na przechowanie lub w zastaw przez instytucje kredytowe (miejscowe lub zamiejscowe) tak państwowe, jak i działające na mocy zatwierdzonych przez rząd statutów, oraz zagraniczne instytucje kredytowe i domy bankowe, wybrane do tego przez walne zgromadzenia akcjonarjuszów i aprobowane przez Ministerstwo Skarbu. W zaświadczeniach (pokwitowaniach) oznaczone być winny numery akcyj. Instytucje bankowe zagraniczne, których zaświadczenia (pokwitowania) mogą być składane zamiast oryginalnych akcyj, powinny być wymienione w ogłoszeniach o zwołaniu zgromadzenia walnego.

Tamże, art. 4.

5. Przed otwarciem zgromadzenia walnego komisja rewizyjna lub rada (w wypadkach, gdy niema komisji rewizyjnej) sprawdza ułożoną przez zarząd listę akcjonarjuszów (art. 2 zał. nin.), na żądanie zaś akcjonarjuszów, którzy się stawili na zgromadzenie i przedstawiają przynajmniej dwudziestą część kapitału zakładowego, sprawdzenie listy dokonane być musi również na zgromadzeniu walnem przez powołane przez akcjonarjuszów z pośród siebie osoby, w liczbie przynajmniej trzech, z których conajmniej jedna wybrana być musi przez tę grupę akcjonarjuszów, która żądała sprawdzenia listy.

Tamże, art. 5.

6. *Walne zgromadzenie otwiera prezes rady lub zarządu albo jego zastępca. Po otwarciu zgromadzenia akcjonarjusze mający prawo głosu wybierają z pośród siebie przewodniczącego. Przewodniczący walnego zgromadzenia nie ma prawa według uznania własnego odraczać rozpoznanie i rozstrzygnięcie spraw, wniesionych na zgromadzenie walne.*

Tamże, art. 6.

7. *Dla ważności zgromadzeń walnych niezbędną jest obecność akcjonarjuszów lub ich pełnomocników, reprezentujących łącznie przynajmniej piątą część kapitału zakładowego, dla rozstrzygnięcia zaś pytań: o powiększeniu lub obniżeniu kapitału zakładowego, o emisji obligacyj, zmianie statutu i likwidacji działalności — konieczna jest obecność posiadaczy akcyj, reprezentujących łącznie przynajmniej połowę kapitału akcyjnego. W statutach mogą być wymienione i inne jeszcze przedmioty, do których rozstrzygnięcia niezbędne jest złożenie akcyj w powyżej oznaczonej ilości.*

Tamże, art. 7.

UWAGA: Przepis powyższy nie rozciąga się na spółki akcyjne przemysłowo-handlowe, których statuty przewidują ważność zgromadzeń walnych w razie złożenia akcyj, reprezentujących mniejszą niż określona w artykule niniejszym (7) część kapitału zakładowego.

Tamże, art. 7, uw.

8. *Jeżeli pod względem zgłoszonych akcyj zgromadzenie nie będzie czynić zadość powyżej oznaczonym warunkom albo też jeżeli przy rozstrzyganiu sprawy przez zgromadzenie walne nie utworzy się wymaganej przez statut większości głosów, — to najdalej po dniach czterech dokonywa się, z zachowaniem przewidzianych w statucie przepisów dla zwoływania zgromadzeń, wezwania na walne zgromadzenie w drugim terminie, które może się odbyć najwcześniej po upływie dni czternastu od daty ogłoszenia. Zgromadzenie to poczytuje się za prawomocne, uchwały zaś jego za ostateczne, bez względu na ilość akcyj, zgłoszonych przez obecnych akcjonarjuszów, i o tem zarząd winien jest uprzedzić akcjonarjuszów w wezwaniu na zgromadzenie. Na zgromadzeniu takiem, zwołanem w drugim terminie, rozpoznawane być mogą tylko te sprawy, które miały być rozpoznawane lub nie zostały rozstrzygnięte na pierwszem zgromadzeniu walnem, a przytem sprawy te decydowane są zwykłą większością głosów. Uchwały, powzięte przez walne zgromadzenie, obowiązują wszystkich akcjonarjuszów, tak obecnych, jak i nieobecnych na zgromadzeniu.*

Tamże, art. 8.

UWAGA: Akcjonarjusz, który nie zgadza się z większością, ma prawo zgłosić zdanie odrębne, o czem czyni się wzmiankę w protokóle walnego zgromadzenia. Zgłaszającemu zdanie odrębne służy prawo złożenia w terminie siedmiodniowym od daty zgromadzenia szczegółowego uzasadnienia swego zdania odrębnego w celu dołączenia go do protokółu.

Tamże, art. 8, uwaga.

9. *Głosowanie na zgromadzeniach walnych dokonywa się w sposób tajny, jeżeli chociażby jeden z akcjonarjuszów posiadających prawo głosu tego zażąda. Głosowanie tajne obowiązkowe jest przy wyborach lub usunięciu członków zarządu i władz nadzorczych spółki, jak również komisji likwidacyjnej, oraz przy rozstrzyganiu spraw o pociągnięciu ich do odpowiedzialności.*

Tamże, art. 9.

10. *Ze wszystkich przedmiotów rozpoznawanych i rozstrzyganych na walnem zgromadzeniu sporządza się protokół szczegółowy. Przy zapisywaniu uchwał zgromadzenia zaznacza się, jaką większością głosów uchwały zostały powzięte, oraz czyni się wzmiankę o zgłoszonych przy tem zdaniach odrębnych. Protokół prowadzi osoba, zaproszona przez przewodniczącego zgromadzenia, który jest odpowiedzialny za zgodność protokółu z wypowiadanemi na zgromadzeniu zdaniami i powziętemi uchwałami. Zgodność protokółu stwierdzają podpisami swoimi przewodniczący zgromadzenia, oraz inni akcjonarjusze, na ich żądanie, w liczbie przynajmniej trzech. Każdemu akcjonarjuszowi na żądanie wydaje się poświadczony przez zarząd odpis protokółu zgromadzenia walnego, zdań odrębnych i wogóle wszystkich załączników.*

Tamże, art. 10.

11. *Akcjonarjuszom, reprezentującym conajmniej jedną dwudziestą część kapitału zakładowego, służy prawo żądania od zarządu zwołania zgromadzenia walnego, powinni oni jednak przytem dokładnie wymienić sprawy, podlegające rozpoznaniu zgromadzenia. Żądanie zwołania zgromadzenia walnego powinno być wykonane w ciągu miesiąca od daty zgłoszenia.*

Tamże, art. 11.

UWAGA: Postanowienie powyższe nie rozciąga się na spółki akcyjne, których statuty przewidują prawo żądania zwołania zgromadzenia walnego przez akcjonarjuszów, reprezentujących mniej niż dwudziestą część kapitału zakładowego; pozatem, w towarzystwach ubezpieczeń, w których zgodnie z ich statutami w zgromadzeniach walnych mogą brać udział ubezpieczeni, pozostają w mocy odnośne postanowienia ich statutów w tym przedmiocie.

Tamże, art. 11, uw.

12. *Na zgromadzeniach walnych może być obecnym i brać w nich udział każdy akcjonarjusz, osobiście lub przez pełnomocników, pełnomocnikiem jednak może być tylko akcjonarjusz. Instytucje rządowe, społeczne i prywatne oraz spółki i towarzystwa korzystają na zgromadzeniach walnych z prawa głosu w osobach swoich prawnych przedstawicieli. Akcjonarjuszom, posiadającym ilość akcyj mniejszą, niż po-*

trzeba dla prawa głosu, wolno łączyć akcje swoje przez wspólne pełnomocnictwo w celu uzyskania prawa do jednego lub kilku głosów.

Tamże, art. 12.

UWAGA: W akcyjnych towarzystwach kredytowych i ubezpieczeniowych nie mogą być dopuszczeni do udziału w walnych zgromadzeniach w charakterze pełnomocników pracownicy tych towarzystw.

Tamże, art. 12, uw.

13. *Akcjonarjusze, wchodzący w skład zarządu lub władz nadzorczych, nie mają prawa głosu (ani osobiście, ani na mocy pełnomocnictwa innych akcjonarjuszów) przy rozpoznawaniu spraw, dotyczących pociągnięcia ich do odpowiedzialności lub zwolnienia od niej, usunięcia ich z urzędu, wyznaczenia im wynagrodzenia i zatwierdzenia podpisanych przez nich sprawozdań rocznych. Przy powzięciu uchwały o zawarciu przez spółkę umowy z osobą, będącą akcjonarjuszem spółki, osoba ta nie korzysta z prawa głosu na zgromadzeniu ani osobiście, ani w charakterze pełnomocnika innych akcjonarjuszów.*

Tamże, art. 13.

14. *Dla sprawdzenia sprawozdania i bilansu wybiera się zgóry na rok komisję rewizyjną w składzie pięciu akcjonarjuszów, nie będących członkami zarządu ani też nie piastujących innych stanowisk z wyboru walnego zgromadzenia lub z nominacji zarządu. Akcjonarjusze, reprezentujący piątą część wszystkich zgłoszonych na walne zgromadzenie akcyj, mają prawo obrać jednego członka komisji rewizyjnej, — poczem osoby te nie biorą już udziału w wyborach każdego z następnych członków komisji rewizyjnej. Członkowie zarządu i dyrektorowie - zarządzający, po opuszczeniu tych stanowisk, nie mogą być powoływani do komisji rewizyjnej w ciągu lat dwóch od opuszczenia stanowiska. Komisji rewizyjnej za zgodą walnego zgromadzenia służy prawo powoływania do współpracy biegłych.*

Tamże, art. 14.

UWAGA: W tych akcyjnych towarzystwach ubezpieczeń, których statuty uprawniają do udziału w walnych zgromadzeniach również i ubezpieczonych, prawo mniejszości uczestników zgromadzenia do wyboru członków komisji rewizyjnej określa się nie na podstawie zgłoszonych akcyj, lecz na podstawie posiadanych przez każdą taką mniejszość głosów, t. j. conajmniej jednej piątej części ogólnej liczby głosów, służących obecnym na zgromadzeniu akcjonarjuszom i ubezpieczonym.

Tamże, art. 14, uw.

Zgodnie z § 14 Postanowienia b. Komitetu Ministrów z d. 21 grudnia 1901 r. (art. 14 dodatku do uw. 1 do art. 2158)— nie jedna tylko grupa akcjonarjuszów, reprezentujących 1/5 część zgłoszonych na dane walne zgromadzenie akcyj, lecz nawet więcej takich grup ma prawo wybrać po jednym członku komisji rewizyjnej, z zastrzeżeniem, iż ci akcjonarjusze nie biorą udziału w wyborze pozostałych członków komisji rewizyjnej. (S. N. 50/29).

15. *Komisja rewizyjna obowiązana jest przynajmniej na miesiąc przed datą walnego zgromadzenia przystąpić do sprawdzenia kasy i funduszów oraz wszystkich odnoszących się do sprawozdania i bilansu*

ksiąg, rachunków, dokumentów i wogóle całej biurowości spółki. Po sprawdzeniu sprawozdania i bilansu, komisja rewizyjna wnioski swoje o nich składa zarządowi, który wnosi je, wraz ze swemi wyjaśnieniami co do uwag komisji rewizyjnej, na rozpoznanie walnego zgromadzenia.

Tamże, art. 15.

16. *Komisji rewizyjnej służy prawo dokonywania na miejscu oględzin i rewizji całego majątku spółki, sprawdzania wykonanych w ciągu roku robót i dokonanych wydatków. Dla umożliwienia tego zarząd obowiązany jest dostarczyć komisji wszelkich potrzebnych środków. Przedwstępnemu rozważeniu komisji rewizyjnej poddaje się również budżet i plan działania na rok następny, które zarząd wraz z wnioskami komisji wnosi na walne zgromadzenie akcjonarjuszów. Niezależnie od powyższego, komisja rewizyjna, w razie uznania tego za potrzebne, ma prawo żądać od zarządu zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonarjuszów.*

Tamże, art. 16.

17. *Komisja rewizyjna obowiązana jest prowadzić protokóły szczegółowe posiedzeń swoich, w których wciągnięte być muszą wszystkie wnioski i zdania odrębne poszczególnych członków komisji. Protokóły te, jakoteż wszystkie sprawozdania i wnioski komisji rewizyjnej powinny być wniesione przez zarząd wraz ze swemi wyjaśnieniami na rozpoznanie najbliższego walnego zgromadzenia akcjonarjuszów.*

Tamże, art. 17.

18. *Postanowienia, wyłuszczone w artykułach 1—17 załącznika niniejszego, mają zastosowanie do wszystkich wymienionych w uwadze 1 do artykułu 2158 spółek akcyjnych, które istniały w dniu 21 grudnia roku 1901, tytułem zmiany i uzupełnienia odnośnych postanowień obowiązujących je statutów.*

Tamże, II.

Załącznik do artykułu 2188, uwaga.

O trybie likwidacji spraw towarzystw kolejowych.

1. *Likwidacji spraw towarzystw koleji żelaznych w razie przejścia należących do nich kolei do skarbu w drodze skupu, bez ogłoszenia upadłości towarzystwa, dokonywa się trybem, wyłuszczonym w artykułach poniższych.*

1892 maj 20 (8610) art. 1.

2. *Po wydaniu rozkazu cesarskiego o skupie przez skarb prywatnej kolei żelaznej, zarząd towarzystwa tej kolei obowiązany jest w ciągu dni siedmiu po terminie, wyznaczonym do przejęcia kolei pod zarząd skarbowy, dokonać ogłoszenia o zwołaniu walnego zgroma-*

dzenia akcjonarjuszów w najkrótszym terminie, na jaki zezwala statut towarzystwa.

Tamże, art. 2.

3. *Zwołane na zasadzie artykułu 2 załącznika niniejszego walne zgromadzenie akcjonarjuszów może zlecić przeprowadzenie likwidacji spraw towarzystwa zarządowi albo też powołać do tego specjalną komisję likwidacyjną. Jednocześnie ustala ono tryb likwidacji i zatwierdza instrukcję w przedmiocie uprawnień i obowiązków przeprowadzającego likwidację organu.*

Tamże, art. 3.

4. *W razie powołania komisji likwidacyjnej (art. 3 zał. nin.), na nią przechodzą wszystkie obowiązki zarządu spółki, zarząd zaś zostaje rozwiązany.*

Tamże, art. 4.

5. *Komisja likwidacyjna zostaje powołana według przepisów, wydanych dla wyboru członków zarządu, i działa jako przedstawiciel towarzystwa w granicach uprawnień, udzielonych jej przez walne zgromadzenie.*

Tamże, art. 5.

6. *Uchwałę zgromadzenia walnego ogłasza się r a z j e d e n w Obwieszczeniach Senatu i t r z y k r o t n i e w t r z e c h kolejnych numerach Gońca Rządowego (Prawitielstwiennago Wiestnika) dzienników urzędowych obydwu stolic i tych gubernij, przez które przechodzi skupywana kolej, oraz w d w u wydawanych w Rosji gazetach w językach obcych, francuskiej i niemieckiej. Ogłoszenia te powinny być wysłane do właściwych redakcyj w terminie s i e d m i o d n i o w y m od daty uprawomocnienia się uchwały walnego zgromadzenia akcjonarjuszów.*

Tamże, art. 6; 1912 mar. 23 (zb. pr. i r. 534) I, X.

7. *W tych samych pismach i w tymże terminie (art. 6 zał. nin.) ogłasza się: r a z j e d e n — w Obwieszczeniach Senatu i t r z y k r o t n i e w pozostałych pismach o wezwaniu wierzycieli towarzystwa z uprzedzeniem, że ci z pośród nich, którzy roszczeń swych nie zgłoszą w ciągu s z e ś c i u m i e s i ę c y od dnia zamieszczenia ogłoszenia w Obwieszczeniach Senatu, tracą prawo żądania zaspokojenia ich z sum, przypadających likwidowanemu towarzystwu od skarbu z tytułu skupu kolei.*

1892 maj 20 (8610) art. 7; 1912 mar. 23 (zb. pr. i r. 534) I.

8. *Uwagi Kontroli Państwowej w przedmiocie rewizji sprawozdań skupowanej kolei przesłane być winny władzy przeprowadzającej likwidację w ciągu r o k u od dnia złożenia przez towarzystwo sprawozdania za r o k ostatni przed przejęciem kolei w zarząd skarbowy. Władza przeprowadzająca likwidację obowiązana jest wyjaśnienia swe co do uwag tych dostarczyć Kontroli Państwowej w terminie miesięcznym.*

Wyjaśnienia, dostarczone po tym terminie, pozostawia się bez uwzględnienia.

1892 maj 20 (8610) art. 8.

9. *Organ, przeprowadzający likwidację, obowiązany jest złożyć na podstawie zgłoszeń, otrzymanych na skutek ogłoszenia (art. 7 zał. nin.), listę wszystkich zgłoszonych do towarzystwa roszczeń wraz ze swemi wnioskami co do tego, które roszczenia mają być uwzględnione, w jakiej wysokości i z jakich źródeł. Lista ta, wraz z wnioskami, ogłoszona zostaje trybem, ustanowionym w artykule 6 załącznika niniejszego, i złożona zostaje Kontroli Państwowej nie później, niż na t r z y m i e s i ą c e przed upływem terminu r o c z n e g o, przewidzianego w artykule 8 załącznika niniejszego.*

Tamże, art. 9.

10. *Organ, przeprowadzający likwidację, po zakończeniu udzielonego mu zlecenia, składa z działalności swej sprawozdanie walnemu zgromadzeniu akcjonarjuszów.*

Tamże, art. 10.

11. *O powziętej przez walne zgromadzenie uchwale (art. 10 zał. nin.) i o zakończeniu likwidacji ogłasza się trybem, ustanowionym w artykule 6 załącznika niniejszego.*

Tamże, art. 11.

12. *Po zakończeniu likwidacji, księgi i dokumenty towarzystwa przekazuje się właściwej dyrekcji kolei państwowych i przechowuje się tam do upływu l a t d z i e s i ę c i u od dnia ogłoszenia w Obwieszczeniach Senatu o wezwaniu wierzycieli towarzystwa (art. 6 zał. nin.).*

Tamże, art. 12; 1912 mar. 23 (zb. pr. i r. 534) I.

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 2188, uwaga, skreśla się.

Załącznik do artykułu 2200, uw.[1])

I. O nadzorze nad działalnością instytucyj i towarzystw ubezpieczeń.

1. O obowiązkach towarzystw ubezpieczeń.

1. *Towarzystwa ubezpieczeń składają c o r o k do Urzędu Szczególnego do spraw ubezpieczeń i ochrony od ognia przy Radzie do spraw gospodarki miejscowej sprawozdania swoje, bilanse i dane statystyczne.*

1894 czer. 6 (10765), ust., art. 15; 1904 mar. 22 (24253) uchw. R. P. II; ust. art. 15 p. 4.

2. *Prywatne towarzystwa ubezpieczeń mają prawo wydatkować na koszty organizacji przedsiębiorstwa najwyżej d z i e s i ę ć p r o c e n-*

[1]) **Przyp tłum.** Uchylony przez p. „d" art. 134 rozp. Prezyd. Rzp. z dn. 26 stycznia 1928 r. o kontroli ubezpieczeń (Dz. U. Nr. 9 poz. 64).

tów kapitału zakładowego. Wydana z tego tytułu kwota podlega amortyzacji w ciągu najwyżej lat dziesięciu.

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 16.

3. *Obliczenia rezerw, które powinny być potrącane z premij, otrzymanych z tytułu asekuracji, przyjętych na ryzyko towarzystwa ubezpieczeń, dokonywa się na zasadach następujących:*

I. Przy ubezpieczeniach od ognia — w wysokości conajmniej czterdziestu procentów tych premij;

II. Przy ubezpieczeniach transportów: 1) na czas ograniczony — w wysokości części premji, odpowiadającej terminowi ubezpieczenia, który nie upłynął, po potrąceniu wydatków na uzyskanie ubezpieczenia (wynagrodzenia komisowego ajentów); 2) na czas przewozu towaru — w pełnej kwocie premji asekuracyjnej, po potrąceniu wydatków na uzyskanie ubezpieczenia (wynagrodzenia komisowego ajentów).

III. Przy ubezpieczeniu życia — w wysokości części premji ubezpieczeniowej, określonej podług wzorów, zamieszczonych w Organizacji Ministerstw (art. 363, uw., załączn.: art. 15⁴, p. 13, wedł. kont. r. 1912).

IV. Przy ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków, od gradobicia, od uszkodzenia szyb, od uszkodzenia koni i powozów i t. p. — w wysokości części premji, odpowiadającej terminowi ubezpieczenia, który nie upłynął, po potrąceniu wydatków na uzyskanie ubezpieczenia (wynagrodzenia komisowego ajentów).

Tamże, art. 17.

4. *Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych w miastach i prywatne towarzystwa ubezpieczeń powinny zawiadamiać Urząd Szczególny do spraw ubezpieczeń i ochrony od ognia przy Radzie do spraw gospodarki miejscowej o osobach, powołanych przez nie na ajentów.*

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 18; 1904 mar. 22 (24253) uchw. R. P.II; ust. I, art. 15 p. 4.

5. *Rosyjskim i zagranicznym towarzystwom ubezpieczeń, którym pozwolono na prowadzenie działu asekuracji życia, nie wolno w reklamach swoich wymieniać funduszów, znajdujących się poza granicami Rosji.*

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 19.

2. O rewizjach towarzystw ubezpieczeń.

6. *Rewizje towarzystw ubezpieczeń zarządza w razie potrzeby Urząd Szczególny do spraw ubezpieczenia i ochrony od ognia przy Radzie do spraw gospodarki miejscowej, według uznania własnego lub na wniosek akcjonarjuszów lub ubezpieczonych.*

Tamże, art. 20; 1904 mar. 22 (24253) uchw. R. P. II; ust. I, art. 15 p. 4.

7. *Rewizję przeprowadza członek Urzędu Szczególnego do spraw ubezpieczeń i ochrony od ognia przy Radzie do spraw gospodarki miejscowej przy pomocy jednego lub kilku referentów Wydziału ubezpieczeń i ochrony od ognia Głównego Zarządu do spraw gospodarki miejscowej, lub też starszych zastępców referentów.*

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 21; 1902 czer. 3 (21576) II; 1904 mar. 22 (24253) ust. I, art. 15 p. 4; art. 32; etat. Zarz. Gł., uwaga 1.

UWAGA 1. Rewizję towarzystw ubezpieczeń wzajemnych w miastach wolno zlecić urzędnikom, pozostającym do dyspozycji gubernatora lub naczelnika miasta.

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 21, uw. 1.

UWAGA 2. W razie niemożności delegowania członka, Urząd Szczególny do spraw ubezpieczenia i ochrony od ognia przy Radzie do spraw gospodarki miejscowej może polecić rewizję referentowi Wydziału Ubezpieczeń i ochrony od ognia Zarządu Głównego do spraw gospodarki miejscowej.

Tamże, art. 21 uw. 2; 1902 czer. 3 (21576) II; 1904 mar. 22 (24253) ust. I, art. 15 p. 4; art. 32, et. Zarz. Gł., uw. 1.

8. *Rewizja towarzystwa ubezpieczeń polega na sprawdzeniu gotowizny i funduszów towarzystwa oraz sposobu ich lokaty, jak również prawidłowości obliczania przez towarzystwo rezerw premjowych. Jeżeli przytem okaże się, iż kapitał zakładowy i rezerwy premjowe nie mają pokrycia w należących do towarzystwa papierach procentowych, majątku nieruchomym i w pożyczkach, udzielonych pod zastaw papierów procentowych i polis asekuracji życia, wówczas osoby przeprowadzające rewizję rozpatrują również rachunki dłużników i mogą żądać dostarczenia im:*

1) wszystkich danych, wyjaśniających stan kasy towarzystwa;

2) księgi głównej, i

3) rachunków dłużników i ajentów towarzystwa.

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 22.

3. O rozwiązaniu akcyjnych towarzystw ubezpieczeń, bez ogłoszenia im upadłości.

9. *W razie obniżenia się kapitału zakładowego akcyjnego towarzystwa ubezpieczeń wskutek poniesionych strat do przewidzianej w statucie granicy, przy której obowiązkowe jest rozwiązanie towarzystwa, lub też, jeżeli statut granicy takiej nie przewiduje, więcej niż o dwie piąte kapitału, Urząd Szczegóny do spraw ubezpieczeń i ochrony od ognia przy Radzie do spraw gospodarki miejscowej zarządza zwołanie walnego zgromadzenia akcjonarjuszów w celu uchwalenia uzupełnienia brakującej do możliwości dalszego prowadzenia działalności towarzystwa części kapitału zakładowego lub też uchwalenia rozwiązania towarzystwa i likwidacji spraw jego. Zarząd towarzystwa obowiązany jest wykonać to zarządzenie w terminie dni siedmiu od daty otrzymania zarządzenia w tym przedmiocie Urzędu Szczególnego,*

przytem dla zwołania walnego zgromadzenia wyznacza się termin najkrótszy, na jaki pozwala statut towarzystwa. Jeżeli zarząd towarzystwa nie wykona zarządzenia Urzędu co do zwołania walnego zgromadzenia akcjonarjuszów lub też jeżeli w ciągu t r z e c h m i e s i ę c y od dnia powzięcia w tym przedmiocie uchwały walnego zgromadzenia brakująca część kapitału zakładowego nie zostanie uzupełniona, tedy Urząd Szczególny wydaje postanowienie o rozwiązaniu towarzystwa i przystąpieniu do likwidacji spraw jego na mocy artykułu 2188 Ustaw Cywilnych, przy zachowaniu przepisów poniższych (art. 10—18 zał nin.).

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 23; 1904 mar. 12 (24253) uchw. R. P. II; ust. I, art. 15 p. 4.

10. *O rozwiązaniu towarzystwa ogłasza się: r a z j e d e n —w Obwieszczeniach Senatu i t r z y k r o t n i e w „Gońcu Rządowym" (Prawitielstwiennom Wiestnikie), Dzienniku Skarbu, Przemysłu i Handlu, dziennikach urzędowych obu stolic i miejscowych gubernjalnych oraz w d w u wydawanych w Rosji gazetach w językach obcych, francuskiej i niemieckiej.*

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 24; 1912 mar. 23 (zb. pr. i r. 534) I, X.

11. *Likwidację przeprowadza wybrana przez walne zgromadzenie akcjonarjuszów komisja likwidacyjna pod przewodnictwem osoby, mianowanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych na wniosek Urzędu Szczególnego do spraw ubezpieczeń i ochrony od ognia przy Radzie do spraw gospodarki miejscowej. Gdyby w terminie oznaczonym przez Urząd akcjonarjusze nie wybrali komisji likwidacyjnej, likwidację spraw towarzystwa zleca się komisji, zamianowanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych na wniosek Urzędu Szczególnego z pośród urzędników lub osób, które według statutu towarzystwa ubezpieczeń mogą być wybrane na likwidatorów.*

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 25; 1904 mar. 22 (24253) uchw. R. P. II; ust. I, art. 15 p. 4.

UWAGA: Wynagrodzenie członków komisji likwidacyjnej, mianowanej przez rząd, określa Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Sprawiedliwości (art. 20 zał. nin.), na podstawie art. 170 działu X Ustawy kredytowej (wyd. r. 1903),

1894 czer. 6 (10765) art. 25, uw. Por. art. 1, uw. zał. nin.; 1892 maj 20 (8610).

12. *Likwidatorowie zakańczają bieżące sprawy towarzystwa ubezpieczeń, występują w sądach w charakterze powodów lub pozwanych, dokonywują wypłat i otrzymują należne towarzystwu wpłaty, sprzedają majątek towarzystwa i za zgodą ubezpieczonych przekazują innym towarzystwom niewygasłe ubezpieczenia, lecz nowych ubezpieczeń nie mają prawa zawierać. Sprzedaż z wolnej ręki należącego do likwidowanego towarzystwa majątku nieruchomego może być dokonana jedynie za zezwoleniem walnego zgromadzenia akcjonarjuszów.*

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 26.

13. *Przy likwidacji towarzystwa ubezpieczeń przedewszystkiem zaspakaja się zobowiązania jego z tytułu niewypłaconych ubezpieczonym odszkodowań oraz odlicza się kwoty, należne z tytułu innych jego długów.*

Tamże, art. 27.

14. *Kwoty, jakie pozostaną po zaspokojeniu zobowiązań towarzystwa ubezpieczeń, dzieli się pomiędzy jego akcjonarjuszów.*

Tamże, art. 28.

15. *Do rozrządzenia wolną pozostałością (art. 14 zał. nin.) komisja likwidacyjna przystąpić może dopiero po zlikwidowaniu wszystkich umów ubezpieczenia i po zaspokojeniu wszystkich wierzycieli towarzystwa ubezpieczeń lub też po złożeniu w Banku Państwa kwot, które muszą być odliczone na zaspokojenie wierzycieli.*

Tamże, art. 29.

16. *Członkowie komisji likwidacyjnej odpowiadają solidarnie za straty, wyrządzone wskutek niezachowania przepisów, wyłuszczonych w artykułach 12—15 załącznika niniejszego.*

Tamże, art. 30.

17. *Komisja likwidacyjna ogłasza sprawozdanie z czynności swoich po upływie każdego r o k u, a poza tem, po zakończeniu likwidacji, — sprawozdanie ogólne. Niezależnie od tego komisja likwidacyjna ogłasza w ten sam sposób c o m i e s i ą c bilanse z postępu likwidacji.*

Tamże, art. 31.

18. *Jeżeli przy likwidacji lub przy rewizji towarzystwa ubezpieczeń ujawnione będą znamiona niewypłacalności, niezwłocznie donosi się o tem sądowi w celu ogłoszenia upadłości towarzystwa ubezpieczeń.*

Tamże, art. 32.

4. O rozwiązaniu akcyjnych towarzystw ubezpieczeń wskutek ich upadłości.

19. *Do spraw w przedmiocie rozwiązania towarzystw ubezpieczeń wskutek ich niewypłacalności mają zastosowanie artykuły 138, 140—143, 147—157, 159, 160, 162—164, 166, 169—171 i 173 działu X Ustawy kredytowej (wyd. r. 1903), z zachowaniem przytem przepisów poniższych.*

Tamże, art. 33.

20. *Wyłuszczone w odnośnych artykułach działu X Ustawy kredytowej obowiązki Ministra Skarbu włożone są na Ministra Spraw Wewnętrznych, który w przypadkach, wymienionych w artykułach 169, 170 i 173 powołanego działu X rzeczonej ustawy (wyd. r. 1903), porozumiewa się z Ministrami Skarbu i Sprawiedliwości w trybie, przewidzianym w Organizacji Ministerstw.*

Tamże, art. 34; 1904 mar. 22 (24253) ust I, art. 21.

21. *Jeżeli w trybie art. 141 działu X Ustawy kredytowej (wyd. r. 1903) Sąd uzna za potrzebne dokonać nowego szczegółowego zba-*

dania stanu spraw towarzystwa ubezpieczeń, po dokonaniu już rewizji wskutek zarządzenia Urzędu Szczególnego do spraw ubezpieczenia i ochrony od ognia przy Radzie do spraw gospodarki miejscowej, obowiązany jest wytknąć, na czem polegają braki poprzedniej rewizji oraz wskazać, jakie mianowicie okoliczności powinny być ponownie zbadane.

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 35; 1904 mar. 22 (24253) uchw. R. P. II; ust. I, art. 15 p. 4.

22. *Zamiast zarządu konkursowego (Ust. kredyt., wyd. r. 1903, dz. X, art. 149) do likwidacji spraw towarzystwa ubezpieczeń Minister Spraw Wewnętrznych, w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Sprawiedliwości (art. 20 zał. nin.), wyznacza szczególną komisję likwidacyjną w składzie prezesa i c z t e r e c h członków z pośród urzędników lub osób, które według statutu towarzystwa mogą być likwidatorami.*

1894 czer. 6 (10765) ust., art. 36.

II. Przepisy o trybie umieszczania i przechowywania funduszów akcyjnych towarzystw ubezpieczeń i pokrywaniu ich zobowiązań.[1]

1. Rezerwy premij od ubezpieczeń i kapitał dywidendowy ubezpieczonych lokowane być muszą w następujących walorach:

1) w rosyjskich państwowych papierach procentowych, w gwarantowanych przez rząd rosyjski obligacjach, w listach zastawnych rosyjskich instytucyj kredytu ziemskiego i w obligacjach rosyjskich towarzystw kredytowych miejskich, jak również, stosownie do szczegółowych wskazówek Ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu (art. 26 zał. nin.), w obligacjach rosyjskich pożyczek miejskich;

2) w pożyczkach, udzielanych pod zastaw wymienionych w punkcie 1 papierów wartościowych oraz tych z pośród papierów wartościowych niewymienionych w tym punkcie, które są przyjmowane pod zastaw przez Bank Państwa, przy zachowaniu postanowień, wyłuszczonych w artykułach 6 — 12 załącznika niniejszego;

3) w nieruchomościach miejskich i w pożyczkach, udzielanych pod zastaw domów miejskich, stosownie do artykułów 13 — 26 załącznika niniejszego, i

4) w pożyczkach i zaliczkach na polisy ubezpieczeń na życie oraz w premjach, kredytowanych ubezpieczonym i innym instytucjom asekuracyjnym, które przekazały towarzystwu reasekuracje, z zastrzeżeniem, aby pożyczka, zaliczka lub zakredytowana premja nie przekraczały rezerwy premji, podlegającej odliczeniu z danego ubezpieczenia lub reasekuracji.

1898 maj 11 (15376) I, art. 1.

[1]) Przepisy, zawarte w załączniku niniejszym, uchylone zostały od dnia 1 lutego 1928 roku przez art. 134 p. 1, d. rozporządzenia Prezydenta R. P. z 26 stycznia 1928 r. o kontroli ubezpieczeń (Dz. U. Nr. 9 poz. 64).

UWAGA: Towarzystwom, które przed wydaniem przepisów niniejszych nabyły gwarantowane przez rząd akcje, wolno zachować nadal te akcje na rachunek rezerw premjowych i kapitału dywidendowego ubezpieczonych. Rosyjskiemu Towarzystwu Ubezpieczeń kapitałów i rent wolno na poczet funduszu dywidendowego ubezpieczonych nabywać akcje własne, pod warunkiem, ażeby c o r o k część akcyj tych była wycofywana z obiegu, zgodnie z § 36 statutu Towarzystwa, i ażeby wartość ich była przelewana do kapitału dywidendowego ze środków, przeznaczonych według statutu Towarzystwa na wycofanie akcyj z obiegu.

Tamże, art. 1, uw.

2. Pozostałe fundusze towarzystwa ubezpieczeń, niewymienione w artykule 1 załącznika niniejszego, lokowane są w walorach w tym artykule wskazanych, a ponadto mogą być umieszczane:

1) w depozytach i na rachunki bieżące w Banku Państwa oraz w innych instytucjach kredytowych z zezwolenia Ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu (art. 26 zał. nin.), od których również zależy określenie dla każdego towarzystwa ubezpieczeń najwyższej kwoty, jaka ma być ulokowana w depozytach i na rachunku bieżącym w tych instytucjach;

2) w gotowiźnie;

3) na umorzenie kosztów organizacyjnych towarzystwa przy zachowaniu postanowienia, wyłuszczonego w artykule 2 załącznika I do artykułu 2200 (uw. 1);

4) na nabycie ruchomości, niezbędnych do wykonywania czynności towarzystwa, i

5) na rachunkach dłużników, wynikających z charakteru dozwolonych towarzystwu czynności.

Tamże, art. 2.

UWAGA: Towarzystwom ubezpieczeń, które przed wydaniem ustawy niniejszej nabyły, zgodnie ze statutami swemi, akcje rosyjskiego towarzystwa reasekuracji, wolno akcje te zachować nadal. Ministrowi Spraw Wewnętrznych służy, w porozumieniu z Ministrem Skarbu (art. 26 zał. nin.), prawo zezwalać ponadto towarzystwom ubezpieczeń na nabywanie rzeczonych akcyj zgodnie z oddziałem III zatwierdzonego przez Cesarza 9 czerwca r. 1895 postanowienia Komitetu Ministrów (11835).

Tamże, art. 2, uw..

3. Walory, wymienione w artykułach 1 i 2, służą również na zabezpieczenie bilansowe wszelkich innych zobowiązań towarzystw ubezpieczeń.

Tamże, art. 3

4. Z kapitału zakładowego towarzystwa ubezpieczeń najwyżej c z t e r d z i e ś c i p r o c e n t ó w może być użyte na gotowiznę, wydatki organizacyjne, ruchomości i rachunki dłużników.

Tamże, art. 4

5. Należąca do towarzystwa ubezpieczeń gotowizna, papiery procentowe i dokumenty przechowują się bądź w kasie towarzystwa, bądź

w Banku Państwa, bądź, za zezwoleniem Ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu (art. 26 zał. nin.), we wskazanych przez nich innych instytucjach kredytowych.

Tamże, I, art. 5

UWAGA: Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu (art. 26 zał. nin.) służy prawo zezwalać poszczególnym towarzystwom ubezpieczeń, na wniosek ich zarządów, na odroczenie stosowania wymogów artykułów 1 — 5 załącznika niniejszego, z zastrzeżeniem, że zwłoka ta nie może przekraczać trzech lat od daty ogłoszenia tegoż.

Tamże, II.

6. *Pożyczki pod zastaw papierów wartościowych mogą być udzielane jedynie za każdoczesną jednomyślną uchwałą wszystkich obecnych na posiedzeniu członków zarządu towarzystwa ubezpieczeń.*

Tamże, I art. 6.

7. *Zastawu papierów wartościowych dokonywa się przez wręczenie ich zarządowi towarzystwa przy podpisanej przez właściciela papierów deklaracji, że w przypadkach, wyszczególnionych w artykułach 11 i 12 załącznika niniejszego, zarządowi służy prawo sprzedaży zastawu, i przez wydanie przez zarząd towarzystwa dłużnikowi pokwitowania imiennego na przyjęte w zastaw papiery. W pokwitowaniu tem, którego odpis przechowuje się w aktach zarządu, powinno być szczegółowo oznaczone, z czego składa się zastaw i na jakich warunkach udzielono pożyczki. Pokwitowanie to może być przelane na inne osoby wyłącznie zapomocą przepisania w księgach towarzystwa.*

Tamże, art. 7.

8. *Pożyczki pod zastaw papierów procentowych udzielane być mogą na termin nie dłuższy niż sześć miesięcy, pod zastaw zaś akcyj najwyżej na trzy miesiące.*

Tamże. art. 8.

9. *Pożyczki pod zastaw papierów wartościowych nie mogą przekraczać:*

1) dla papierów państwowych i obligacyj przez rząd gwarantowanych—osiemdziesięciu pięciu procentów;

2) dla listów zastawnych instytucyj kredytu ziemskiego oraz obligacyj miejskich towarzystw kredytowych i pożyczek miejskich—siedemdziesięciu pięciu procentów, i

3) dla innych papierów — siedemdziesięciu pięciu procentów wartości ich giełdowej i w każdym razie nie mogą przekraczać wysokości pożyczek, udzielanych na te same papiery przez Bank Państwa. Co do papierów, umarzanych przez losowanie, wysokość pożyczki nie może przekraczać kwoty, wypłacanej za nie przy wylosowaniu.

Tamże. art. 9.

10. *Przyjęte przez towarzystwo w zastaw papiery wartościowe nie podlegają ani zajęciu, ani sprzedaży z tytułu jakichkolwiek egzekucyj i nie mogą być włączone do masy konkursowej dłużnika przed uiszczeniem całkowitem udzielonej przez towarzystwo pożyczki wraz ze wszystkiemi odsetkami i kosztami.*

Tamże, art. 10.

11. *W razie uchybienia terminu pożyczki towarzystwu służy prawo sprzedaży zastawu po upływie dni sześciu ulgowych, bez obowiązku uprzedzenia o tem dłużnika. Z uzyskanych pieniędzy towarzystwo pokrywa udzieloną pożyczkę z procentami do dnia sprzedaży oraz wszystkie koszty, nadwyżkę zaś zwraca właścicielowi zastawu.*

Tamże, art. 11.

12. *Towarzystwo przystępuje również do sprzedaży zastawu w przypadku, gdy cena giełdowa zastawionych papierów spadnie o dziesięć procentów w stosunku do ceny giełdowej, według której zostały przyjęte w zastaw, o ile dłużnik w ciągu dni sześciu po wezwaniu nie złoży dodatkowego zabezpieczenia lub odpowiedniej wpłaty.*

Tamże, art. 12.

13. *W nieruchomościach miejskich i w pożyczkach na zastaw domów miejskich nie wolno lokować więcej niż pewną część tak wszystkich kapitałów towarzystwa ubezpieczeń łącznie (rezerw premjowych, kapitału dywidendowego ubezpieczonych, kapitału zakładowego i kapitałów zapasowych wszelkiej nazwy), jak i oddzielnie: rezerw premjowych, kapitału dywidendowego ubezpieczonych i kapitału zakładowego. Wysokość tej części określa Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu (art. 26 zał. nin.) w granicach najwyżej czterdziestu procentów rzeczonych kapitałów i nie niżej kwoty, którą towarzystwu ubezpieczeń wolno było według swego statutu użyć na kupno nieruchomości miejskich przed wydaniem przepisów niniejszych.*

Tamże, art. 13.

14. *Na użycie funduszów towarzystwa ubezpieczeń przez zarząd na nabycie nieruchomości miejskich niezbędną jest uchwała walnego zgromadzenia akcjonarjuszów towarzystwa, którym służy prawo bądź udzielić zarządowi ogólnego upoważnienia do nabywania nieruchomości w granicach określonej przez zgromadzenie kwoty, przy zachowaniu postanowień artykułu 13 załącznika niniejszego, bądź zezwalać na takie nabycie tylko po uzyskaniu przez zarząd każdorazowo przedtem zgody walnego zgromadzenia.*

Tamże, art. 14.

15. *Towarzystwom ubezpieczeń wolno nabywać tylko następujące nieruchomości miejskie:*

1) kamienice w miastach cesarstwa, chociażby z drewnianemi przybudówkami, bądź w celu ulokowania zarządu lub ajentur towarzystwa, bądź w celu odnajmowania na lokale mieszkalne, a w części również handlowe, oraz

2) place niezabudowane lub zajęte przez budynki drewniane w tychże miastach.

Tamże, art. 15.

16. *W razie nabycia placów niezabudowanych lub zajętych przez budynki drewniane towarzystwo ubezpieczeń powinno po zburzeniu zabudowań drewnianych wybudować kamienice mieszkalne z lokalami handlowemi lub bez nich. Do wzniesienia domów tych towarzystwo obowiązane jest przystąpić najpóźniej w ciągu roku po nabyciu placu; w przeciwnym razie obowiązane jest place te sprzedać.*

Tamże, art. 16.

17. *Wszystkie należące do towarzystwa budynki powinny być ubezpieczone od ognia w ich wartości bilansowej, z potrąceniem wartości placu i fundamentów.*

Tamże, art. 17.

18. *Wartość dokonanych przez towarzystwo ubezpieczeń w każdym roku bilansowym robót budowlanych, z wyjątkiem robót, pokrywanych z bieżących wydatków towarzystwa, nie powinna przekraczać łącznie z wartością placów niezabudowanych lub zajętych przez budynki drewniane jednej piątej części tej kwoty ogólnej, do której towarzystwu wolno nabywać nieruchomości i udzielać pożyczek pod zastaw tychże (art. 13, oddz. II zał. nin.).*

Tamże, art. 18.

19. *Do udzielania pożyczek pod zastaw domów miejskich zarząd towarzystwa ubezpieczeń przystępuje wyłącznie na mocy zezwolenia walnego zgromadzenia akcjonarjuszów, które określa w jakim zakresie i na jakich warunkach, przy zachowaniu postanowień załącznika niniejszego, należy przedsiębrać czynność powyższą.*

Tamże, art. 19.

20. *Pożyczki udzielane być mogą wyłącznie pod zastaw domów w miastach cesarstwa, przytem takich tylko, które przynoszą dochód stały drogą odnajmowania ich i które przeznaczone są przeważnie na lokale mieszkalne.*

Tamże, art. 20.

21. *Nie wolno udzielać pożyczek pod zastaw domów, należących do pracowników towarzystwa ubezpieczeń.*

Tamże, art. 21.

22. *Pożyczki mogą być udzielane wyłącznie na numer pierwszy lub drugi aktu zastawu na termin najwyżej pięcioletni.*

Tamże, art. 22.

23. *Pożyczki udzielić wolno najwyżej w wysokości oszacowania zastawianej nieruchomości dla wymiaru podatku szacunkowego miejskiego od nieruchomości. Jeżeli na nieruchomości, przyjmowanej w zastaw, istnieje już wcześniejsze obciążenie, towarzystwo ubezpieczeń może udzielić pożyczki tylko w takiej wysokości, aby łączna suma obciążeń nie przekraczała wyżej wymienionego oszacowania nieruchomości.*

Tamże, art. 23.

24. *Przyjmowane w zastaw budynki powinny być ubezpieczone od ognia nie niżej sumy udzielonej pożyczki wraz z odsetkami od niej za dwa lata. Przy udzieleniu pożyczki na drugi numer zastawu, suma ubezpieczenia nieruchomości pokrywać powinna ponadto całkowitą kwotę pierwszego obciążenia.*

Tamże, art. 24.

25. *Gdyby dłużnik nie uiścił w terminie pożyczki lub części jej albo też należnych odsetek, należy przystąpić do ściągnięcia należności z pożyczki w drodze sądowej na tychże zasadach, co i przy prywatnych aktach zastawu.*

Tamże, art. 25.

26. *Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Sprawiedliwości w trybie, wyłuszczonym w Organizacji Ministerstw, służy prawo wydania przepisów szczegółowych w przedmiocie asekuracji budynków, branych w zastaw przez towarzystwa ubezpieczeń (art 24 zał. nin.) oraz umorzenia pożyczek z sumy odszkodowania pogorzelowego w razie zniszczenia lub uszkodzenia zastawionego budynku przez ogień.*

Tamże, art. 26 p. a; 1904 mar. 22 (24253) ust. I, art. 21.

27. *Towarzystwom ubezpieczeń na zasadzie uchwał szczególnych w tym przedmiocie zgromadzeń walnych ich akcjonarjuszów oraz na mocy osobnego zezwolenia dla każdego towarzystwa Ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu, za wzajemnem ich porozumieniem (art. 26 zał. nin.), służy prawo lokowania funduszów swoich na zasadach następujących.*

1903 kw. 21 (22815) art. 1.

28. *Niezależnie od określonej dla towarzystw ubezpieczeń na mocy artykułu 13 załącznika niniejszego części funduszów ich, ulokowanej w nieruchomościach miejskich i pożyczkach pod zastaw domów miejskich, — towarzystwa te mogą użyć najwyżej jeszcze dwadzieścia pięć procentów rezerw premjowych, kapitału dywidendowego ubezpieczonych, kapitału zakładowego i zapasowych kapitałów wszelkiej nazwy na udzielanie pożyczek pod zastaw domów miejskich. Przytem mają zastosowanie przepisy, wyłuszczone w artykułach 19—26 za-*

łącznika niniejszego, oraz postanowienia następujące. W razie korzystania z tego pozwolenia, wartość bilansowa wszelkiej nabywanej odtąd przez towarzystwo nieruchomości miejskiej, łącznie z wartością dokonywanych w niej i nie odpisywanych na wydatki robót budowlanych, nie może przekraczać kwoty półtora miljona rubli, wysokość *zaś każdej udzielanej przez towarzystwo pożyczki — pięciuset tysięcy rubli, z zastrzeżeniem, żeby w razie udzielenia przez towarzystwo pożyczki na drugi numer aktu zastawu, łączna kwota tej pożyczki i drugiego obciążenia tejże nieruchomości, korzystającego z pierwszeństwa zaspokojenia przed nią, nie przekraczała sumy półtora miljona rubli. W razie wystawienia na sprzedaż przez licytację kamienicy miejskiej, pod której zastaw towarzystwo udzieliło pożyczki, i zatrzymania jej na własność towarzystwa wskutek niedojścia do skutku licytacji, towarzystwo, o ile wartość łączna należących doń nieruchomości miejskich przekracza najwyższą normę, określoną dla towarzystwa z mocy art. 13 załącznika niniejszego, obowiązane jest zaniechać nabywania nadal nieruchomości miejskich i w ciągu dwóch lat od daty utwierdzenia na rzecz jego wymienionego domu, sprzedać nieruchomości, stanowiące nadwyżkę ponad normę przepisaną, tak aby do końca powyżej oznaczonego okresu stan posiadania majątków nieruchomych przez towarzystwo doprowadzony był do granic przepisanych.*

Tamże, art. 2.

29. *Towarzystwa ubezpieczeń mogą na warunkach, określonych przez Ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu (art. 26. zał. nin.), lokować w instytucjach państwowych lub kredytowych państw cudzoziemskich lub używać, przy zachowaniu artykułów 13—18 załącznika niniejszego, na nabycie nieruchomości w państwach tych sumy, niezbędne stosownie do wymagań praw miejscowych do zabezpieczenia dokonywanych przez towarzystwo ubezpieczeń czynności asekuracyjnych w tych państwach. Sumy te zalicza się na rachunek kapitału zakładowego w granicach nadwyżki tegoż ponad wymagane przez artykuł 2200[1] Ustaw Cywilnych zabezpieczenie każdej czynności asekuracyjnej, dokonywanej przez towarzystwo w cesarstwie, oraz na rachunek kapitałów zapasowych tudzież rezerw premjowych od ubezpieczeń zagranicznych.*

Tamże, art. 3.

PROJEKT M. S.: Załącznik do artykułu 2200, uwaga 1, skreśla się.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 26 stycznia 1928 r. o kontroli ubezpieczeń. (Dz. Ust. Nr. 9 poz. 64).

CZĘŚĆ PIERWSZA

Prywatne zakłady ubezpieczeń.

Rozdział I.

Zezwolenie władzy.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. 1. Działalność ubezpieczeniową wolno wykonywać tylko za zezwoleniem władzy nadzorczej.

2. Zezwolenie może być udzielone wyłącznie spółkom akcyjnym i towarzystwom ubezpieczeń wzajemnych.

Art. 2. 1. Celem uzyskania zezwolenia należy przedłożyć władzy nadzorczej:

a) statut, względnie umowę spółki,

b) ogólne warunki ubezpieczenia,

c) plan działalności.

2. Zakłady ubezpieczeń, których wyłącznem zadaniem jest wykonywanie działalności w zakresie ubezpieczeń pośrednich (reasekuracja), nie są obowiązane do przedłożenia ogólnych warunków ubezpieczenia.

Statut względnie umowa spółki aacyjnej ubezpieczeniowej

Art. 3. 1. W statucie (umowie) spółki należy oznaczyć obszar działalności spółki i wymienić działy ubezpieczeń, które spółka będzie prowadziła.

2. Jeżeli spółka będzie wykonywała działalność w zakresie ubezpieczeń pośrednich (reasekuracja), należy to zaznaczyć w statucie (umowie) spółki.

Art. 4. 1. Wpłacony gotówką kapitał akcyjny nie może być mniejszy od 2.000.000 zł i musi wynosić co najmniej: po 1.000.000 zł dla działów ubezpieczeń na życie i od ognia, po 500.000 zł dla działów ubezpieczeń od gradobicia i ubezpieczeń przewozowych i po 250.000 zł dla każdego innego działu ubezpieczeń.

2. Akcje na okaziciela muszą być opłacone w całości gotówką. Akcje imienne mogą być opłacone gotówką w części, z zabezpieczeniem nieopłaconej części w sposób, przez statut przewidziany. Opłacona gotówką część akcji imiennej musi wynosić przynajmniej 30% jej wartości nominalnej.

3. W statucie należy przewidzieć utworzenie kapitału organizacyjnego. Kapitał organizacyjny ma wynosić przynajmniej 10% kapitału akcyjnego.

Statut towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

Art. 5 Statut towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych ma być sporządzony w formie aktu urzędowego.

Art. 6. Statut oznaczy firmę (nazwę) towarzystwa. Z firmy (nazwy) ma być widoczne, że towarzystwo opiera się na wzajemności. Firma (nazwa) ma wskazywać siedzibę towarzystwa.

Art. 7. 1. W statucie należy oznaczyć obszar działalności towarzystwa i wymienić działy ubezpieczeń, które towarzystwo będzie prowadziło.

2. Jeżeli towarzystwo będzie wykonywało działalność w zakresie ubezpieczeń pośrednich (reasekuracja), należy to zaznaczyć w statucie.

Art. 8. 1. W statucie należy określić zasady uzyskania i utraty członkostwa.

2. Uzyskanie członkostwa musi być związane z zawarciem umowy ubezpieczenia. Utrata członkostwa następuje z ustaniem umowy ubezpieczenia, o ile statut nie stanowi inaczej.

3. W statucie można przewidzieć, że towarzystwo będzie ubezpieczało osoby, nie będące członkami towarzystwa, za składkami stałemi. Statut powinien określić zakres tych ubezpieczeń.

Art. 9. 1. Statut postanowi utworzenie kapitału zakładowego i określi jego wysokość. Kapitał zakładowy nie może być mniejszy od 200.000 zł i musi wynosić conajmniej po 200.000 zł dla działów ubezpieczeń na życie i od ognia, 100.000 zł dla działu ubezpieczeń od gradobicia i co najmniej po 50.000 zł dla każdego innego działu.

2. Kapitał zakładowy ma służyć na pokrycie kosztów założenia towarzystwa oraz jako kapitał gwarancyjny i obrotowy.

3. Na koszty założenia można użyć najwyżej połowę kapitału zakładowego. Umorzenie kosztów założenia, pokrytych z kapitału zakładowego, można rozłożyć najwyżej na lat 5.

4. Kapitał zakładowy musi być w całości wpłacony gotówką. Jeżeli kapitał zakładowy jest podzielony na udziały, należy udziałowcom wydać imienne kwity udziałowe.

5. Kapitał zakładowy ulega spłaceniu. Spłata może nastąpić tylko z nadwyżek rocznych i tylko w miarę tworzenia kapitału zapasowego. Wypowiedzenie kapitału zakładowego przez osoby, które go udzieliły, jest niedopuszczalne.

6. Spłata kapitału zakładowego w razie likwidacji lub upadłości dopuszczalna jest dopiero po spłaceniu wszelkich innych zobowiązań. Na spłatę kapitału zakładowego nie można pobierać dopłat.

7. Kapitał zakładowy może być oprocentowany. Można mu również zapewnić udział w nadwyżkach bilansowych towarzystwa. Osobom, które udzieliły kapitału zakładowego, można zapewnić udział we władzach towarzystwa w granicach, przez statut wskazanych, dopóki kapitał ten nie zostanie spłacony.

Art. 10. 1. Statut postanowi utworzenie kapitału zapasowego i określi jego wysokość.

2. Statut oznaczy minimalną część nadwyżki bilansowej, jaką na utworzenie kapitału zapasowego należy corocznie odkładać, oraz określi, jaką część kapitału zapasowego można w jednym roku sprawozdawczym użyć na pokrycie strat.

Art. 11. 1. W statucie należy określić system świadczeń członków na rzecz towarzystwa. Członkom nie służy prawo żądania potrącenia z tytułu roszczeń wzajemnych do towarzystwa.

2. Jeżeli ma być dopuszczalne zmniejszenie świadczeń towarzystwa na rzecz członków z tytułu umów ubezpieczenia, należy to zaznaczyć w statucie. Zmniejszenie świadczeń nie jest dopuszczalne, o ile statut przewiduje nieograniczone dopłaty członków lub nieograniczony ich udział w pokryciu strat.

3. Członkowie towarzystwa nie są odpowiedzialni wobec wierzycieli towarzystwa, odpowiadają jedynie wobec towarzystwa w granicach przez statut określonych.

Art. 12. Statut określi zasady użycia nadwyżki bilansowej oraz sposób pokrycia strat. Podział nadwyżki pomiędzy członków towarzystwa dopuszczalny jest dopiero po umorzeniu kosztów założenia.

Art. 13. 1. Świadczenia członków na rzecz towarzystwa muszą być przy jednakowych warunkach określone na jednakowych zasadach. To samo stosuje się do świadczeń towarzystwa na rzecz członków.

2. Jeżeli towarzystwo prowadzi kilka działów ubezpieczeń, można zastrzec w statucie, że dopłaty członków na pokrycie strat oraz zwroty towarzystwa na rzecz członków będą obliczane na podstawie osobnych dla każdego działu zamknięć rachunkowych.

Art. 14. W statucie należy wskazać władze towarzystwa, sposób ich powołania, skład i kompetencje.

Art. 15. Naczelnym organem towarzystwa jest walne zgromadzenie członków lub ich przedstawicieli. Zwołanie walnego zgromadzenia ma być dokonywane zapomocą obwieszczeń publicznych ze wskazaniem porządku dziennego. Przedstawicieli członków należy ponadto zawiadomić listami poleconemi, o ile ich adresy są towarzystwu znane.

Art. 16. Przepisy prawa, dotyczące władz spółek akcyjnych, będą miały zastosowanie do towarzystw ubezpieczeń wzajemnych.

Art. 17. 1. Statut oraz ogólne warunki ubezpieczenia uchwala walne zgromadzenie. Zmiany statutu, dotyczące wprowadzenia nowego działu ubezpieczeń lub likwidacji działu prowadzonego, wymagają większości przynajmniej 3/4 oddanych przy głosowaniu na walnem zgromadzeniu głosów.

2. Można przewidzieć w statucie, że inny organ towarzystwa upoważniony będzie na mocy uchwały walnego zgromadzenia do poczynienia w uchwałach walnego zgromadzenia zmian o charakterze redakcyjnym lub zmian, których przed udzieleniem zezwolenia na

zmianę statutu lub ogólnych warunków ubezpieczenia zażąda władza nadzorcza. Można również przewidzieć w statucie, że inny organ towarzystwa upoważniony będzie do wprowadzenia za zgodą władzy nadzorczej pilnych zmian w ogólnych warunkach ubezpieczenia pod warunkiem, że zmiany te będą przedłożone do zatwierdzenia najbliższemu walnemu zgromadzeniu. Jeżeli walne zgromadzenie warunków nie zatwierdzi lub jeżeli warunków tych walnemu zgromadzeniu nie przedłożono do zatwierdzenia, dalsze zawieranie umów na ich podstawie jest niedopuszczalne.

3. Zmiany statutu lub ogólnych warunków ubezpieczenia nie mogą w niczem uszczuplać praw, wynikających z poprzednio zawartych umów ubezpieczenia.

Art. 18. 1. Statut ma zawierać postanowienia co do formy obwieszczeń towarzystwa.

2. Obwieszczenia publiczne mają być drukowane w Monitorze Polskim oraz przynajmniej w jednem z pism codziennych.

Art. 19. 1. Statut określi zasady i sposób likwidacji towarzystwa oraz sposób powołania, skład i kompetencje organu likwidacyjnego.

2. Uchwalenie likwidacji może nastąpić tylko na mocy uchwały walnego zgromadzenia, powziętej większością przynajmniej 3/4 oddanych przy głosowaniu głosów. Równocześnie z powzięciem uchwały o likwidacji walne zgromadzenie wybiera organ likwidacyjny.

3. Postanowienie zdania 1 ust. 2 obowiązuje także przy uchwałach, dotyczących fuzji towarzystwa z innem towarzystwem ubezpieczeń wzajemnych.

Art. 20. 1. Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, posiadające ograniczony zakres działania, czy ze względu na małą ilość członków, czy z uwagi na niewielką ilość lub kwotę zawieranych ubezpieczeń, czy wreszcie z powodu niewielkiego obszaru działalności, mogą być uznane na mocy decyzji władzy nadzorczej za małe towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

2. Do małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych nie będą miały zastosowania przepisy art. 5, 16 i 18 ust. 2.

3. Małe towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych nie mogą zawierać umów ubezpieczenia za składkami stałemi, nie mogą one również wykonywać działalności w zakresie ubezpieczeń pośrednich (reasekuracja).

4. Małym towarzystwom ubezpieczeń wzajemnych władza nadzorcza może zezwolić na całkowite lub częściowe odstąpienie od przepisów art. 9 i 10.

Ogólne warunki ubezpieczenia.

Art. 21. Ogólne warunki ubezpieczenia mają zawierać wyczerpujące postanowienia, dotyczące istotnych warunków umowy, a w szczególności:

a) zdarzenia, skutkiem którego powstaje obowiązek zakładu ubezpieczeń wykonania umówionych świadczeń, oraz okoliczności szczególnych, któreby obowiązek ten uchylały,

b) rodzaju i zakresu świadczeń zakładu ubezpieczeń i czasu ich wykonania,

c) warunków uiszczenia wpłat przez ubezpieczającego na rzecz zakładu ubezpieczeń i skutków nieuiszczenia tych wpłat w terminie,

d) warunków wyraźnego lub milczącego przedłużenia umowy ubezpieczenia, o ile takie przedłużenie jest przewidziane,

e) zasad wypowiedzenia umowy ubezpieczenia, oraz okoliczności, skutkujących jej całkowite lub częściowe rozwiązanie,

f) warunków udziału ubezpieczającego w nadwyżkach zakładu ubezpieczeń i sposobu obliczania tych nadwyżek, o ile udział taki jest przewidziany,

g) możności i warunków udzielania zaliczek oraz pożyczek pod zastaw polis przy ubezpieczeniach na życie,

h) zasad załatwiania sporów pomiędzy zakładem ubezpieczeń i ubezpieczającym co do wysokości odszkodowania przez sąd polubowny, o ile możność załatwiania takich sporów przez sąd polubowny jest przewidziana,

i) sądu terytorjalnie właściwego z mocy obowiązujących przepisów prawa do rozstrzygania sporów, wynikłych z umowy ubezpieczenia.

Art. 22. Ogólne warunki ubezpieczenia mają ponadto zawierać postanowienie, że niezależnie od ogólnej właściwości sądu, do rozpoznania spraw, wytaczanych zakładowi ubezpieczeń z tytułu umowy ubezpieczenia, zawartej za pośrednictwem agenta, właściwy będzie sąd, w którego okręgu agent ten miał w czasie zawierania umowy swe miejsce zamieszkania lub siedzibę.

Art. 23. W towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych ogólne warunki ubezpieczenia mogą być włączone do statutu.

Plan działalności.

Art. 24. 1. W planie działalności należy wskazać działy i rodzaje ubezpieczeń, które zakład ma prowadzić, oraz przedstawić wszelkie dane, istotne ze względu na rodzaj i rozmiar prowadzonych ubezpieczeń, dla ustalenia prawidłowości podstaw technicznych działalności zakładu ubezpieczeń i jego trwałej zdolności do wywiązywania się ze swych zobowiązań, a w szczególności: wskazać dane, dotyczące wysokości i rodzaju obejmowanych ryzyk, określić granice górne udziału własnego, podać granice dopuszczalnej reasekuracji, zasady obliczania rezerwy składek z ubezpieczeń bieżących oraz rezerwy na szkody nieuregulowane, określić normy i granice kosztów pozyskania ubezpieczeń, wskazać fundusze, zaliczone do funduszu ubezpieczeniowego.

2. Ponadto, o ile chodzi o ubezpieczenia na życie lub ubezpieczenia na wypadek niezdolności do pracy, należy w planie działalności przedstawić tablice prawdopodobieństwa, na których oparto kalkulację taryf i rezerw, techniczną stopę procentową, taryfy składek netto i brutto, wzory dla obliczania składek netto i brutto, rezerwy matematycznej, wykupów oraz sposobu przemiany ubezpieczeń na bezskładkowe, zasady obliczania rezerwy bilansowej oraz innych rezerw technicznych, zasady udziału ubezpieczających w zyskach, jako też normy i granice kosztów administracji, o ile zaś chodzi o ubezpieczenia od wypadków lub od odpowiedzialności prawnej, należy w planie działalności przedstawić podstawy i sposób obliczenia skapitalizowanej wartości rent oraz rezerwy bilansowej od rent bieżących.

Art. 25. Do planu działalności należy załączyć projekty umów reasekuracyjnych, a ponadto, jeżeli plan działalności dotyczy ubezpieczeń na życie lub na wypadek niezdolności do pracy, — uzasadnienie cyfrowe i przewidywany przebiegdziałalności.

Udzielenie zezwolenia.

Art. 26. 1. O udzieleniu zakładowi ubezpieczeń zezwolenia na działalność ubezpieczeniową władza nadzorcza decyduje według swobodnego uznania.

2. Władza nadzorcza może uzależnić udzielenie zezwolenia od złożenia specjalnej kaucji w wysokości, jaką uzna za odpowiednią.

3. Władza nadzorcza może również uzależnić zawieranie umów ubezpieczenia przez towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych od wykazania zebrania określonej ilości wniosków.

Wpis do rejestru.

Art. 27. 1. Przed rozpoczęciem działalności zakład ubezpieczeń obowiązany jest uzyskać wpisanie do rejestru handlowego.

2. Wpisanie do rejestru może nastąpić tylko po złożeniu sądowi rejestrowemu zaświadczenia władzy nadzorczej o udzieleniu zakładowi ubezpieczeń zezwolenia na działalność.

3. Z chwilą wpisania do rejestru handlowego zakład ubezpieczeń uzyskuje osobowość prawną.

Art. 28. Wpisane do rejestru handlowego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych uważa się za kupców w rozumieniu prawa handlowego.

Art. 29. 1. Małe towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) nie ulegają wpisaniu do rejestru handlowego. Dla towarzystw tych będzie prowadziła specjalny rejestr władza nadzorcza. Zyskują one osobowość prawną z chwilą wpisania do tego rejestru.

2. Minister Skarbu określi drogą rozporządzenia tryb i zasady prowadzenia małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych.

Rozdział II.

Działalność.

Postanowienia ogólne.

Art. 30. 1. Zakłady ubezpieczeń obowiązane są stosować się ściśle do przepisów statutu, ogólnych warunków ubezpieczenia i planu działalności, oraz przestrzegać zasad uczciwości kupieckiej i dobrej wiary.

2. Zakładom ubezpieczeń nie wolno zajmować się żadną inną działalnością poza działalnością ubezpieczeniową.

Zmiana statutu, ogólnych warunków ubezpieczenia i planu działalności.

Art. 31. 1. Zmiana statutu, ogólnych warunków ubezpieczenia i planu działalności może być wprowadzona w życie dopiero po uzyskaniu zezwolenia władzy nadzorczej.

2. Ujawnienie zmiany statutu w rejestrze handlowym może nastąpić dopiero po złożeniu sądowi rejestrowemu zaświadczenia władzy nadzorczej o udzieleniu zezwolenia.

Umowa przekazania portfelu.

Art. 32. Umowa, na zasadzie której zakład ubezpieczeń przekazuje do prowadzenia ogół lub część ubezpieczeń innemu zakładowi ubezpieczeń, może być zawarta tylko za zezwoleniem władzy nadzorczej.

Ogólne i szczególne warunki ubezpieczenia.

Art. 33. 1. Ogólne warunki ubezpieczenia mają być wydrukowane na polisach ubezpieczeniowych lub trwale z niemi złączone. Niezależnie od tego należy ubezpieczającemu przed podpisaniem wniosku ubezpieczeniowego wydać za pokwitowaniem egzemplarz ogólnych warunków ubezpieczenia. Jeżeli ubezpieczenie oparte jest na wzajemności, należy przed podpisaniem wniosku wydać ubezpieczającemu za pokwitowaniem również wyciąg ze statutu, obejmujący zasadnicze postanowienia, dotyczące praw i obowiązków członków. Władza nadzorcza może zezwolić na wyjątki od powyższych przepisów.

2. Szczególne warunki na niekorzyść ubezpieczającego można wprowadzić do umowy ubezpieczenia bez zezwolenia władzy nadzorczej, o ile są uzasadnione okolicznościami szczególnemi i o ile przed podpisaniem umowy zwrócono na nie uwagę ubezpieczającego i przyjęto od niego piśmienne oświadczenie, że zgadza się na ich treść.

Polisy, wnioski, reklamy i t. p.

Art. 34. 1. Na polisach umów ubezpieczenia na życie należy podać wysokość zredukowanych sum ubezpieczenia, wysokość wykupów, zaliczek oraz pożyczek pod zastaw polis.

2. Wzory polis ubezpieczeniowych, wniosków, książeczek członkowskich oraz wszelkie inny formularze, używane przez zakład ubezpieczeń w stosunkach z ubezpieczającymi, należy przedkładać władzy nadzorczej. Należy również przedkładać władzy nadzorczej wszelkie prospekty, reklamy i t. p.

3. Jeżeli powyższe druki zawierają nieścisłości albo twierdzenia nieprawdziwe lub mogące wprowadzić w błąd, władza nadzorcza może zakazać zakładowi ubezpieczeń ich używania lub rozpowszechniania, albo może zarządzić ich publiczne sprostowanie na koszt zakładu.

Agenci.

Art. 35. 1. Zakłady ubezpieczeń powinny zaopatrzyć swych agentów w pełnomocnictwa, dokładnie wskazujące zakres ich uprawnień. Agenci obowiązani są do okazywania ubezpieczającym tych pełnomocnictw.

2. Na wnioskach ubezpieczeniowych należy uwidocznić imię i nazwisko agenta, pośredniczącego w zawarciu umowy ubezpieczenia, i jego siedzibę oraz wyraźnie stwierdzić, że agent obowiązany jest do okazania pełnomocnictwa. Na polisach ubezpieczeniowych należy podać imię, nazwisko i adres agenta, za pośrednictwem którego zawarto ubezpieczenie.

3. Minister Skarbu może drogą rozporządzenia wydać dla zakładów ubezpieczeń przepisy, normujące składanie przez agentów sprawozdań zakładom ubezpieczeń.

Księgowość.

Art. 36. 1. Zakłady ubezpieczeń obowiązane są prowadzić przepisane prawem księgi handlowe. Zamknięcie ksiąg handlowych ma nastąpić na koniec każdego roku kalendarzowego.

2. Małe towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) nie są obowiązane do prowadzenia ksiąg handlowych. Zasady rachunkowości tych towarzystw określi władza nadzorcza.

Zamknięcia rachunkowe i sprawozdania roczne.

Art. 37. 1. W ciągu miesiąca od daty uchwalenia przez walne zgromadzenie zamknięć rachunkowych, nie później jednak niż 30 czerwca każdego roku, zakłady ubezpieczeń obowiązane są przedłożyć władzy nadzorczej sporządzone na zasadzie ksiąg handlowych zamknięcia rachunkowe i sprawozdanie z działalności za rok ubiegły oraz jednocześnie skierować do ogłoszenia bilans, rachunek strat i zysków i podział zysków (nadwyżek bilansowych).

2. Terminy składania zamknięć rachunkowych i sprawozdań rocznych dla małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) ustali władza nadzorcza.

3. Formę sporządzania zamknięć rachunkowych i sprawozdań rocznych oraz formę ogłaszania bilansu, rachunku strat i zysków i podziału zysków (nadwyżek bilansowych), jak również zasady szacowania pozycyj bilansowych ustali Minister Skarbu drogą rozporządzenia.

4. W razie gdyby zamknięcia rachunkowe lub sprawozdanie roczne sporządzono niezgodnie z obowiązującemi przepisami lub dopuszczono się w nich błędów, władza nadzorcza może nakazać ich sprostowanie, a także zarządzić powtórne ich ogłoszenie na koszt zakładu ubezpieczeń.

Fundusz ubezpieczeniowy.

Art. 38. 1. Fundusz ubezpieczeniowy (rezerwa składek i inne fundusze techniczne, wskazane w planie działalności jako należące do funduszu ubezpieczeniowego) oraz rezerwę na szkody nieuregulowane należy na koniec każdego roku kalendarzowego obliczać i księgować osobno dla każdego działu ubezpieczeń.

2. W dziale ubezpieczeń na życie należy fundusz ubezpieczeniowy i rezerwę na szkody nieuregulowane obliczać i księgować na koniec każdego roku kalendarzowego osobno dla każdego rodzaju ubezpieczeń. Obliczenie funduszu ubezpieczeniowego tych ubezpieczeń ma być dokonane przez wyznaczonego przez zakład ubezpieczeń rzeczoznawcę, który pod bilansem zaświadczy, że fundusz ubezpieczeniowy obliczony jest zgodnie z planem działalności.

3. Przepisy ust. 2 niniejszego artykułu będą stosowane przy obliczaniu skapitalizowanej wartości rent ubezpieczeń od nieszczęśliwych wypadków i od odpowiedzialności prawnej.

4. Terminy obliczania i księgowania funduszu ubezpieczeniowego i rezerwy na szkody nieuregulowane dla małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) ustali władza nadzorcza. Towarzystwa te mogą być zwolnione przez władzę nadzorczą od obliczania funduszu ubezpieczeniowego i poświadczania bilansu przez rzeczoznawcę.

Lokaty.

Art. 39. 1. Zakłady ubezpieczeń mają lokować fundusze ubezpieczeniowe (art. 38) wyłącznie:

a) w papierach, emitowanych albo gwarantowanych przez Państwo, lub w pożyczkach, udzielanych Państwu,

b) w listach zastawnych krajowych instytucyj kredytu długoterminowego, posiadających bezpieczeństwo prawne,

c) w emitowanych przez związki samorządowe obligacjach, posiadających bezpieczeństwo prawne,

d) w pożyczkach hipotecznych i w pożyczkach pod zastaw hipotek na nieruchomościach, czynsz przynoszących,

e) w nieruchomościach miejskich,

f) w zaliczkach oraz pożyczkach pod zastaw własnych polis w dziale ubezpieczeń na życie,

g) w pożyczkach, udzielanych gminom lub związkom samorządowym,

h) we wkładach oszczędnościowych na książeczkach wkładkowych, które z mocy obowiązujących przepisów korzystają z bezpieczeństwa prawnego,

i) na rachunku bieżącym w bankach państwowych, Pocztowej Kasie Oszczędności i Banku Polskim.

2. Pożyczki hipoteczne powinny czynić zadość przepisom o bezpieczeństwie prawnem. Pożyczki pod zastaw hipotek nie mogą przekraczać 75% zastawionej wierzytelności, która ma czynić zadość przepisom o bezpieczeństwie prawnem.

3. Fundusze, ulokowane w nieruchomościach, nie mogą przekraczać 50% wszystkich lokat funduszu ubezpieczeniowego. W przypadkach poszczególnych władza nadzorcza może zezwolić na przekroczenie tego stosunku. Nabywanie nieruchomości fabrycznych jest niedopuszczalne. W razie nabycia nieruchomości niezabudowanej lub zabudowanej budynkami drewnianemi zakład ubezpieczeń obowiązany będzie w ciągu 3 lat od daty nabycia zabudować ją budynkami murowanemi. Budynki należy ubezpieczyć w innym zakładzie ubezpieczeń. Nabycie nieruchomości, obciążonej długami hipotecznemi, wymaga zezwolenia władzy nadzorczej.

4. Zaliczki oraz pożyczki pod zastaw własnych polis w dziale ubezpieczeń na życie mogą być udzielane tylko do wysokości sumy wykupu.

5. Udzielenie pożyczki gminie lub związkowi samorządowemu wymaga zezwolenia władzy nadzorczej. Fundusze, ulokowane w tych pożyczkach, nie mogą przekraczać 10% wszystkich lokat funduszu ubezpieczeniowego.

6. W działach ubezpieczeń, dla których rozporządzenie niniejsze przewiduje obowiązek prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, lokaty, wymienione w ust. 1 p. i) niniejszego artykułu, mogą być umieszczone tylko na rachunku specjalnym i tylko do wysokości przyrostu rezerwy składek z ubiegłego roku sprawozdawczego. Władza nadzorcza uprawniona będzie do dalszego ograniczenia kwoty, lokowanej na tym rachunku. W pozostałych działach ubezpieczeń najwyższą dopuszczalną kwotę lokat na rachunku bieżącym określi plan działalności.

Art. 40. Jeżeli ubezpieczenia zawierane są w obcych walutach, przynajmniej 2/3 funduszu ubezpieczeniowego tych ubezpieczeń ma być umieszczone w lokatach (art. 39), wyrażonych w tej samej walucie, w której ubezpieczenie zawarto. Dopuszczalne jest umieszczenie funduszu ubezpieczeniowego tych ubezpieczeń w lokatach, wyrażonych w złotych w złocie; w tym przypadku należy odpowiednią część

funduszu ubezpieczeniowego obliczyć według parytetu nominalnego. Pozostałą trzecią część tego funduszu można umieszczać w nieruchomościach. W przypadkach poszczególnych władza nadzorcza może zezwolić na przekroczenie tego stosunku.

Art. 41. Zakłady ubezpieczeń, trudniące się wyłącznie ubezpieczeniem szyb, mogą 20% swych funduszów ubezpieczeniowych lokować w materjale szklanym lub w udziałach w przedsiębiorstwach, wytwarzających szyby.

Art. 42. Zakład ubezpieczeń, oddający w reasekurację ubezpieczenia na życie, zawarte bezpośrednio, obowiązany jest fundusze ubezpieczeniowe, dotyczące sum oddanych w reasekurację, lokować według przepisów art. 39 i 40 i samemu niemi zarządzać.

Art. 43. W sposób, przepisany w art. 39 ust. 1 p. a) — h), należy lokować przynajmniej 1/2 wpłaconego kapitału akcyjnego spółki akcyjnej ubezpieczeniowej i 1/4 kapitału zakładowego oraz 1/2 kapitału zapasowego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

Art. 44. Pozostałe fundusze, o ile nie są lokowane w sposób, w art. 39 przewidziany, mogą być przechowywane w kasach własnych zakładu, mogą być umieszczane na rachunkach w bankach lub kasach oszczędności albo, z wyjątkiem jednak rezerwy na szkody nieuregulowane oraz z wyjątkiem 1/2 kapitału zapasowego spółki akcyjnej ubezpieczeniowej, mogą znajdować pokrycie w rachunkach dłużników i wartości inwentarza ruchomego. Inne lokaty tych funduszów są dopuszczalne, o ile są statutowo przewidziane.

Rejestr lokat funduszu ubezpieczeniowego.

Art. 45. 1. Dla lokat funduszów ubezpieczeniowych, ulegających obliczeniu i księgowaniu według przepisów art. 38 ust. 2 i 3, należy prowadzić osobny rejestr. Formę prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego ustali władza nadzorcza.

2. W ciągu miesiąca po upływie każdego roku kalendarzowego należy przesłać władzy nadzorczej odpis zmian w rejestrze lokat funduszu ubezpieczeniowego.

3. Małe towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) nie są obowiązane do prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego.

Art. 46. 1. W księgach hipotecznych nieruchomości, wpisanych do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, należy zastrzec, że nieruchomości wpisane są do tego rejestru i że bez zezwolenia władzy nadzorczej nie mogą być ani zbywane, ani obciążane hipoteką umowną lub sądową. Takie samo zastrzeżenie należy umieścić w księgach hipotecznych obok wpisu pożyczek hipotecznych i pożyczek pod zastaw hipotek.

2. Wykreślenie zastrzeżenia może nastąpić tylko za zezwoleniem władzy nadzorczej. Władza nadzorcza udzieli zezwolenia w przypad-

ku zamiany lokaty na inną (art. 39) oraz w przypadku zmniejszenia się funduszu ubezpieczeniowego.

3. W razie spłaty pożyczki hipotecznej lub pożyczki pod zastaw hipoteki wykreślenie zastrzeżenia następuje jednocześnie z wykreśleniem wpisu pożyczki bez potrzeby uzyskania zezwolenia władzy nadzorczej. Zakład ubezpieczeń obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o spłacie władzę nadzorczą i podać lokaty, które wzamian spłaconej pożyczki zapisano do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego.

Art. 47. 1. Papiery wartościowe, wpisane do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, należy przechowywać w depozycie w jednej z instytucyj, wymienionych w art. 39 ust. 1 p. i). Władza nadzorcza może zezwolić na przechowywanie tych papierów we własnym skarbcu zakładu, o ile skarbiec daje rękojmię należytego bezpieczeństwa. Podjęcie z depozytu lub ze skarbca papierów wartościowych, wpisanych do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, może nastąpić tylko za zezwoleniem władzy nadzorczej. Władza nadzorcza udzieli zezwolenia w przypadku zamiany lokaty na inną (art. 39) oraz w przypadku zmniejszenia się funduszu ubezpieczeniowego.

2. Podjęcie jakichkolwiek sum, ulokowanych na książeczkach wkładkowych (art. 39 ust. 1 p. h) lub na specjalnym rachunku bieżącym (art. 39 ust. 6), może również nastąpić tylko za zezwoleniem władzy nadzorczej. Władza nadzorcza udzieli zezwolenia w przypadkach, w ust. 1 artykułu niniejszego wskazanych.

Art. 48. Na lokatach, wpisanych do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, nie można dochodzić żadnych należności od zakładu ubezpieczeń z wyjątkiem należności, wynikłych z umów ubezpieczenia, o których mowa w art. 38 ust. 2 i 3, i to do wysokości technicznej wartości udziału tych należności w funduszu ubezpieczeniowym oraz w granicach pokrycia, wpisanego do rejestru.

Rozciągnięcie działalności na zagranicę.

Art. 49. W razie rozciągnięcia działalności na zagranicę odpowiednia część majątku zakładu może być za zezwoleniem władzy nadzorczej ulokowana zagranicą według przepisów prawa obowiązującego w państwie, w którem ta część majątku ma być lokowana.

Rodział III.

Likwidacja i upadłość.

Likwidacja dobrowolna.

Art. 50. W razie uchwalenia przez walne zgromadzenie likwidacji zakładu ubezpieczeń należy władzy nadzorczej przesłać niezwłocznie odpis uchwały oraz podać skład organu likwidacyjnego.

Art. 51. 1. Gdyby się okazało, że organ likwidacyjny nie przeprowadza likwidacji prawidłowo, a upomnienia lub grzywny nie odniosły skutku, władza nadzorcza zwoła walne zgromadzenie członków celem dokonania wyboru nowego organu likwidacyjnego.

2. Jeżeli walne zgromadzenie wyboru nie dokona, władza nadzorcza wystąpi do sądu o zamianowanie organu likwidacyjnego z urzędu. W przypadku likwidacji małego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) władza sama zamianuje nowy organ likwidacyjny.

Likwidacja przymusowa.

Art. 52. 1. Cofnięcie przez władzę zezwolenia na działalność pociąga za sobą przymusową likwidację zakładu ubezpieczeń.

2. O cofnięciu zezwolenia władza nadzorcza zawiadomi sąd. Na podstawie tego zawiadomienia sąd z urzędu zamianuje organ likwidacyjny.

3. Gdyby się okazało, że organ likwidacyjny nie przeprowadza likwidacji prawidłowo, a upomnienia i grzywny nie odniosły skutku, władza nadzorcza wystąpi do sądu o zamianowanie nowego organu likwidacyjnego.

4. W przypadku likwidacji przymusowej małego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) organ likwidacyjny mianuje władza nadzorcza.

Działalność organu likwidacyjnego.

Art. 53. 1. Organ likwidacyjny obowiązany jest przejąć zarząd zakładu ubezpieczeń i doprowadzić do jego zlikwidowania.

2. Z chwilą uchwalenia likwidacji lub cofnięcia zezwolenia na działalność zawieranie nowych umów ubezpieczenia, przedłużanie umów dawnych lub podwyższanie sum ubezpieczenia jest niedopuszczalne.

3. Do działalności organu likwidacyjnego będą miały odpowiednie zastosowanie przepisy rozdziału II części pierwszej rozporządzenia niniejszego.

4. Organ liwkidacyjny jest obowiązany składać władzy nadzorczej specjalne sprawozdania w terminach i według zasad, przez władzę nadzorczą wskazanych.

5. Do likwidacji towarzystw ubezpieczeń wzajemnych z wyjątkiem małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych będą miały odpowiednie zastosowanie przepisy o likwidacji spółek akcyjnych.

Przeniesienie portfelu.

Art. 54. 1. Likwidujący się zakład ubezpieczeń może zawrzeć z inym zakładem ubezpieczeń umowę przeniesienia całości lub części ubezpieczeń, dla których rozporządzenie niniejsze przewiduje obowiązek prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego (art. 45), z równoczesnem odstąpieniem z likwidowanego majątku całości lub części aktywów, wpisanych do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, względnie innych aktywów.

2. Zawarcie takiej umowy wymaga zezwolenia władzy nadzorczej oraz zgody kuratora, mianowanego dla ubezpieczających w działach, dla których przewidziany jest obowiązek prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego. Kuratora ubezpieczających mianuje sąd okręgowy, właściwy ze względu na miejsce siedziby likwidującego się zakładu ubezpieczeń.

3. Mianowanie kuratora nastąpi po wysłuchaniu ubezpieczających, zwołanych obwieszczeniem. Kuratorowi na wniosek ubezpieczających będą dodani trzej przedstawiciele ubezpieczających w charakterze mężów zaufania. Wybór ich należy do ubezpieczających, zwołanych obwieszczeniem.

4. Należne kuratorowi wynagrodzenie, którego wysokość określi sąd, i poniesione przez niego wydatki ciążą na likwidującym się zakładzie.

Art. 55. 1. Umawiające się strony wniosą umowę do sądu okręgowego, właściwego ze względu na miejsce siedziby likwidującego się zakładu ubezpieczeń, celem uzyskania jej zatwierdzenia. Przed rozstrzygnięciem sprawy sąd wysłucha kuratora i mężów zaufania, o ile zostali wybrani.

2. Z chwilą zatwierdzenia przez sąd umowy zakład ubezpieczeń, który ubezpieczenie przejmuje, wchodzi co do przeniesionych ubezpieczeń we wszystkie prawa i obowiązki likwidującego się zakładu, a prawa i obowiązki tego zakładu gasną.

3. Decyzja sądu ulega obwieszczeniu na koszt likwidującego się zakładu.

4. Jednocześnie z zatwierdzeniem umowy sąd zwalnia kuratora od obowiązków.

Wypowiedzenie umów ubezpieczenia.

Art. 56. Organowi likwidacyjnemu służy prawo wypowiedzenia z terminem przynajmniej półrocznym umów ubezpieczenia, dla których rozporządzenie niniejsze nie przewiduje obowiązku prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, za zwrotem uiszczonych za czas nieubiegły składek. Ubezpieczającym służy prawo również wypowiedzenia tych umów z zachowaniem takiego samego terminu i żądania zwrotu uiszczonych za czas nieubiegły składek.

Ukończenie likwidacji.

Art. 57. 1. Likwidacja uznana będzie za ukończoną z chwilą uregulowania wszystkich zobowiązań zarówno z tytułu umów ubezpieczenia, jak i z wszelkich innych tytułów.

2. O ukończeniu likwidacji organ likwidacyjny zawiadomi właściwy sąd rejestrowy celem uzyskania wykreślenia zakładu ubezpieczeń z rejestru handlowego.

3. O ukończeniu likwidacji małego towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) organ likwidacyjny zawiadomi władzę nadzorczą celem uzyskania wykreślenia z rejestru małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych.

Ogłoszenie upadłości.

Art. 58. 1. Ogłoszenie upadłości zakładowi ubezpieczeń może nastąpić tylko po uprzedniem wyrażeniu zgody przez władzę nadzorczą.

2. Władza nadzorcza może sama złożyć sądowi wniosek o ogłoszenie upadłości zakładowi ubezpieczeń.

Ubezpieczenia, dla których nie jest przewidziany obowiązek prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego.

Art. 59. Umowy ubezpieczenia, dla których rozporządzenie niniejsze nie przewiduje obowiązku prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, rozwiązują się z samego prawa z upływem miesiąca od daty ogłoszenia upadłości.

Ubezpieczenia, dla których jest przewidziany obowiązek prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego.

Art. 60. 1. W razie ogłoszenia upadłości zakładowi ubezpieczeń, prowadzącemu działy ubezpieczeń, dla których rozporządzenie niniejsze przepisuje obowiązek prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego (art. 45), lokaty zapisane do rejestru stanowić będą odrębną masę majątkową. Sąd dla tej masy odrębnej zamianuje kuratora. Mianowanie kuratora i wybór mężów zaufania nastąpi w trybie i na zasadach, wskazanych w art. 54 ust. 3.

2. Należne kuratorowi wynagrodzenie, którego wysokość określi sąd, i poniesione przez niego wydatki będą pokryte z ogólnej masy upadłości.

Art. 61. 1. Na żądanie kuratora masy odrębnej na pokrycie funduszu ubezpieczeniowego przekazane będą wpływy ze składek, ulegające przekazaniu na pokrycie tego funduszu, lecz jeszcze nieprzekazane.

2. Jeżeli tak ustalone aktywa nie pokryją funduszu ubezpieczeniowego, ubezpieczający co do niepokrytej różnicy uczestniczyć będą w masie ogólnej. Na żądanie kuratora masy odrębnej odpowiednia część masy ogólnej przekazana będzie do masy odrębnej.

Art. 62. 1. Kurator masy odrębnej będzie uprawniony do zawarcia z innym zakładem ubezpieczeń umowy przeniesienia całości lub części ubezpieczeń, dla których prowadzony jest rejestr lokat funduszu ubezpieczeniowego (art. 45), z równoczesnem przekazaniem całości lub części aktywów, wpisanych do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, wraz z innemi aktywami, przekazanemi na pokrycie tego funduszu. Jeżeli zajdzie ku temu potrzeba, można przewidzieć w umowie obniżenie sum ubezpieczenia lub rent przenie-

sionych ubezpieczeń. Zawarcie umowy przeniesienia wymaga zezwolenia władzy nadzorczej.

2. Kurator wniesie umowę do sądu, który upadłość ogłosił, celem uzyskania jej zatwierdzenia. Przed rozstrzygnięciem sprawy sąd wysłucha mężów zaufania, o ile zostali wybrani.

3. Z chwilą zatwierdzenia umowy zakład ubezpieczeń, który ubezpieczenia przejmuje, wchodzi co do przeniesionych ubezpieczeń we wszystkie prawa i obowiązki zakładu upadłego, a prawa i obowiązki tego zakładu gasną.

4. Decyzja sądu ulega obwieszczeniu. Koszty obwieszczenia będą pokryte z ogólnej masy upadłości.

Art. 63. 1. Jeżeli kurator przekona się, że przeniesienie portfelu nie jest wskazane lub nie da się uskutecznić, zawiadomi o tem sąd, który po zasięgnięciu opinji władzy nadzorczej oraz po wysłuchaniu mężów zaufania uzna wszystkie umowy ubezpieczenia, dla których rozporządzenie niniejsze przewiduje obowiązek prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego (art. 45), za rozwiązane w dacie ogłoszenia upadłości i nakaże podział funduszu masy odrębnej.

2. Przy podziale funduszów zakładu ubezpieczeń aktywa, wpisane do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego (art. 45), oraz inne aktywa, przekazane na pokrycie tego funduszu (art. 61), podzielone będą pomiędzy ubezpieczających w stosunku i do wysokości przypadającej na nich rezerwy, składek i udziału w innych funduszach technicznych, zaliczonych do funduszu ubezpieczeniowego. Plan podziału sporządzi kurator masy odrębnej i przedłoży sądowi do zatwierdzenia. Sąd poweźmie decyzję po wysłuchaniu opinji władzy nadzorczej i mężów zaufania.

Obrachunek dopłat w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych.

Art. 64. 1. Skoro w toku postępowania upadłościowego okaże się, że majątek towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych nie wystarcza na pokrycie roszczeń wierzycieli oraz przypuszczalnych kosztów postępowania upadłościowego, zarządca masy upadłości sporządza obrachunek dopłat, które członkowie towarzystwa — w granicach odpowiedzialności statutowej—mają wnieść na pokrycie niedoboru.

2. Jeżeli majątek masy został już całkowicie spieniężony, a uzyskana suma wraz z sumą ściągniętych dopłat nie pokrywa niedoboru, zarządca masy upadłości może w granicach odpowiedzialności statutowej członków sporządzić dodatkowy obrachunek dopłat.

3. Każdy obrachunek dopłat zarządca przedstawia sądowi celem uzyskania zatwierdzenia. O terminie rozprawy członkowie będą zawiadomieni drogą obwieszczenia w pismach przez statut wskazanych. Zatwierdzenie obrachunku i ściągnięcie dopłat nastąpi przy analogicznem zastosowaniu art. 98—101 oraz 128 ustawy o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 roku (Dz. U. R. P. Nr. 111, poz. 733).

Rozdział IV.

Zagraniczne zakłady ubezpieczeń.

Postanowienia ogólne.

Art. 65. Przepisy rozporządzenia niniejszego stosuje się do zagranicznych zakładów ubezpieczeń, o ile art. 66—76 nie stanowią inaczej.

Zezwolenie na działalność.

Art. 66. 1. Zezwolenie na działalność może być udzielone zagranicznemu zakładowi ubezpieczeń, który udowodni, że posiada w ojczyźnie swej osobowość prawną i wykaże, że na podstawie umów międzynarodowych lub wewnętrznego prawodawstwa danego państwa polskie zakłady ubezpieczeń mogą być w tem państwie dopuszczone do działalności.

2. Władza nadzorcza może zwolnić zagraniczny zakład ubezpieczeń od umieszczenia w planie działalności danych, niedotyczących bezpośrednio działalności zakładu w Polsce.

Art. 67. Udzielenie zezwolenia musi być uzależnione od złożenia kaucji. Władza nadzorcza może uzależnić udzielenie zezwolenia jeszcze od innych warunków.

Art. 68. 1. Władza nadzorcza określi początkową wysokość kaucji w zależności od ilości działów, jakie mają być prowadzone, kierując się postanowieniami art. 4 ust. 1, oraz w zezwoleniu na działalność zastrzeże, że, jeżeli działalność zakładu osiągnie granicę w zezwoleniu oznaczoną, kaucja ulegnie podwyższeniu na zasadach, w zezwoleniu wskazanych.

2. Kaucja ma być ulokowana w sposób w art. 39 ust. 1 p. a) — h) przepisany.

Działalność.

Art. 69. 1. Zagraniczne zakłady ubezpieczeń mogą zawierać umowy ubezpieczenia, dotyczące przedmiotów, znajdujących się w Polsce, lub z osobami, mającemi zamieszkanie lub siedzibę w Polsce, tylko za pośrednictwem głównego przedstawicielstwa na Polskę.

2. Główne przedstawicielstwo ma swą siedzibę prawną w miejscu, wskazanem w zezwoleniu na działalność.

3. Kierownikiem głównego przedstawicielstwa jest główny przedstawiciel. Zamianowanie głównego przedstawiciela może nastąpić tylko za zgodą władzy nadzorczej. Główny przedstawiciel musi być obywatelem polskim i musi mieć miejsce zamieszkania w siedzibie głównego przedstawicielstwa.

4. Główny przedstawiciel obowiązany jest prowadzić biurowość w języku polskim. Biurowość ta ma obejmować całokształt działal-

ności głównego przedstawicielstwa i winna być prowadzona zgodnie z zasadami, ustalonemi przez władzę nadzorczą.

Art. 70. 1. Głównego przedstawiciela uważa się za upoważnionego do wykonywania wszelkich czynności prawnych w imieniu zakładu ubezpieczeń, nie wyłączając czynności hipotecznych, bez wykazywania się specjalnem pełnomocnictwem. W piśmie zagranicznego zakładu ubezpieczeń, mianującem głównego przedstawiciela, ma być potwierdzone udzielenie mu powyższych uprawnień.

2. Firmę i siedzibę głównego przedstawicielstwa oraz imię i nazwisko głównego przedstawiciela wpisuje się do rejestru handlowego. Wpisanie może nastąpić dopiero po złożeniu sądowi rejestrowemu zaświadczenia władzy nadzorczej o udzieleniu zagranicznemu zakładowi ubezpieczeń zezwolenia na działalność oraz o zgodzie władzy nadzorczej na osobę głównego przedstawiciela.

3. Ograniczenie pełnomocnictw głównego przedstawiciela nie może być ujawnione w rejestrze handlowym i nie ma skutku względem osób trzecich.

4. Skargi przeciwko zagranicznemu zakładowi ubezpieczeń mogą być zawsze wnoszone do sądu, w którego okręgu znajduje się lub w chwili zawierania umowy znajdowała się siedziba głównego przedstawicielstwa. Wszelkie przeciwne temu przepisowi postanowienia umowne są nieważne.

Art. 71. Oprócz głównego przedstawiciela każdy zagraniczny zakład ubezpieczeń zamianuje zastępcę głównego przedstawiciela. Zastępca głównego przedstawiciela podlega przepisom art. 69 i 70.

Art. 72. W księgach hipotecznych obok wpisu pożyczek hipotecznych i pożyczek pod zastaw hipotek, należących do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, niezależnie od zastrzeżeń, o których mowa w art. 46, należy zastrzec, że pożyczka może być spłacona jedynie przez wniesienie spłacanej sumy na specjalny rachunek bieżący (art. 39 ust. 6).

Art. 73. 1. Fundusze ubezpieczeniowe działów, dla których rozporządzenie niniejsze nie przepisuje obowiązku prowadzenia rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego, oraz fundusze, wchodzące w skład kaucji (art. 67 i 68), będą zapisane do specjalnego rejestru lokat.

2. Formę prowadzenia specjalnego rejestru lokat ustali władza nadzorcza.

3. Do funduszów, wpisanych do specjalnego rejestru lokat, będą miały zastosowanie przepisy art. 45, 46, 47 i 72 rozporządzenia niniejszego z tą zmianą, że spłacana suma pożyczki (art. 72) powinna być wniesiona na rachunek bieżący, utworzony specjalnie dla lokaty tych funduszów (art. 39 ust. 1 p. i).

4. Na lokatach, wpisanych do specjalnego rejestru lokat, nie można w czasie działalności zagranicznego zakładu ubezpieczeń w Polsce dochodzić żadnych należności od tego zakładu.

Art. 74. Niezależnie od kaucji i funduszów ubezpieczeniowych zagraniczny zakład ubezpieczeń odpowiada za swe zobowiązania całym swym majątkiem, zarówno znajdującym się w granicach Rzeczypospolitej jak i poza temi granicami. Postanowienie to ma być uwidocznione na wnioskach i polisach ubezpieczeniowych, wydawanych przez zagraniczny zakład ubezpieczeń w Polsce. Na żądanie władzy nadzorczej należy ponadto podawać na wnioskach i polisach treść warunków szczególnych, od których władza nadzorcza uzależniła udzielenie zezwolenia.

Likwidacja i upadłość.

Art. 75. 1. W razie likwidacji działalności zagranicznego zakładu ubezpieczeń w Polsce likwidatorem z samego prawa będzie główny przedstawiciel. Celem zapewnienia wykonania zobowiązań z tytułu umów ubezpieczenia, zawartych za pośrednictwem głównego przedstawicielstwa, władza nadzorcza uprawniona będzie zażądać zastosowania odpowiednich środków zabezpieczających na majątku zakładu.

2. Jeżeli się okaże, że główny przedstawiciel nie przeprowadza likwidacji prawidłowo, a upomnienia i kary nie odniosą skutku, władza nadzorcza zawiadomi o tem sąd. Sąd na podstawie zawiadomienia władzy nadzorczej wyznaczy likwidatora z urzędu.

3. W miarę postępu likwidacji zakładu władza nadzorcza może zezwalać na podjęcie lokat funduszów ubezpieczeniowych. Kaucja będzie wydana po udowodnieniu zaspokojenia wszystkich należności. Jeżeli inne fundusze nie pokryją wszystkich należności, zaspokojenie niepokrytej części będzie mogło nastąpić z kaucji pod kontrolą specjalnego komisarza, wyznaczonego przez władzę nadzorczą.

Art. 76. W razie ogłoszenia upadłości zagranicznemu zakładowi ubezpieczeń pierwszeństwo do zaspokojenia z masy upadłości w Polsce będą miały po należnościach uprzywilejowanych lub mających pierwszeństwo w zaspokojeniu z mocy ustaw ogólnych należności z tytułu umów ubezpieczenia, zawartych za pośrednictwem głównego przedstawicielstwa na Polskę.

CZĘŚĆ TRZECIA.

Władze nadzorcze.

Rozdział I.

Zadania i uprawnienia.

Postanowienia ogólne.

Art. 85. 1. Zadaniem władzy nadzorczej jest czuwanie nad prawidłową działalnością zakładów ubezpieczeń, a w szczególności nad przestrzeganiem przez nie przepisów prawa, postanowień statutu,

ogólnych warunków ubezpieczenia i planu działalności oraz zasad uczciwości kupieckiej i dobrej wiary, a jeśli zakład znajduje się w stanie likwidacji, również i nad prawidłowem przeprowadzeniem likwidacji.

2. W razie dostrzeżenia nieprawidłowości w działalności zakładu ubezpieczeń władza nadzorcza wzywa zarząd zakładu do ich usunięcia.

Art. 86. 1. Władza nadzorcza jest uprawniona do przeprowadzania w każdym czasie kontroli stanu majątkowego i sposobu prowadzenia interesów zakładów ubezpieczeń.

2. Kierownicy tych zakładów, pełnomocnicy i agenci obowiązani są na żądanie władzy nadzorczej przedłożyć w swoim lokalu biurowym wszelkie księgi i pisma oraz udzielić wszelkich informacyj.

3. Władza nadzorcza może żądać od zakładów ubezpieczeń złożenia w poszczególnych sprawach wyjaśnień na piśmie.

Udział w walnych zgromadzeniach i posiedzeniach innych organów zakładów ubezpieczeń.

Art. 87. 1. Władza nadzorcza jest uprawniona do delegowania na walne zgromadzenie, tudzież na posiedzenia innych organów zakładów ubezpieczeń swych przedstawicieli. Przedstawiciele ci muszą być w każdej chwili wysłuchani.

2. Władza nadzorcza ma prawo żądać od władz prywatnych zakładów ubezpieczeń niezwłocznego zwołania walnego zgromadzenia z zachowaniem terminów, przez statut wskazanych. W razie niewykonania żądania władzy nadzorczej może ona sama zwołać walne zgromadzenie na koszt zakładu ubezpieczeń. Na zwołanych przez władzę nadzorczą walnych zgromadzeniach przewodniczy przedstawiciel władzy.

Grzywny i kary dyscyplinarne.

Art. 88. 1. Jeżeli kierownicy zakładu ubezpieczeń nie usuną w wskazanym terminie wytkniętych przez władzę nadzorczą nieprawidłowości, władza nadzorcza może nałożyć na nich grzywny do 500 złotych. Ściągnięcie grzywny nastąpi w trybie, ustanowionym dla podatków i opłat państwowych. Taką samą grzywnę władza nadzorcza może nałożyć w razie niewykonania zarządzeń, o których mowa w art. 86.

2. Władza nadzorcza może cofnąć nałożoną grzywnę w razie następnego usunięcia wytkniętych nieprawidłowości lub wykonania zarządzenia, o którem mowa w art. 86, i usprawiedliwienia powodów zwłoki.

3. W stosunku do kierowników publicznych zakładów ubezpieczeń, których stosunek służbowy jest stosunkiem publiczno-prawnym, nakładanie kar zastępuje postępowanie dyscyplinarne, wdrożone na wniosek władzy nadzorczej przez właściwe ministerstwo.

Usunięcie agenta.

Art. 89. W razie dostrzeżenia nieprawidłowości w działalności agenta władza nadzorcza może nakazać zakładowi ubezpieczeń usunięcie agenta na określony termin lub na zawsze, o ile uprzednie upomnienie nie odniosło skutku. Przed wydaniem zarządzenia o usunięciu agenta należy wezwać go do złożenia wyjaśnień.

Cofnięcie zezwolenia na działalność.

Art. 90. 1. Jeżeli działalność prywatnego zakładu ubezpieczeń stale odbiega od przepisów prawa, postanowień statutu lub planu działalności albo sprzeciwia się zasadom uczciwości kupieckiej lub dobrej wiary, a upomnienia i grzywny nie odniosły skutku, albo jeżeli z przeprowadzonej kontroli stanu majątkowego prywatnego zakładu ubezpieczeń wynika, że dalsza jego działalność narażałaby na niebezpieczeństwo interesy ubezpieczonych, Rada Ministrów może na wniosek władzy nadzorczej cofnąć zezwolenie na działalność. W stosunku do małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) o cofnięciu zezwolenia decyduje władza nadzorcza.

2. Niezależnie od przyczyn, wskazanych w ust. 1 niniejszego artykułu, Rada Ministrów może według swobodnego uznania cofnąć zagranicznemu zakładowi ubezpieczeń zezwolenie na działalność.

Rozdział II.

Ustrój.

Postanowienia ogólne.

Art. 91. 1. Władzą nadzorczą nad zakładami ubezpieczeń jest Minister Skarbu, którego organem w tym zakresie jest Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń.

2. Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń wchodzi w skład zarządu centralnego Ministerstwa Skarbu. Na czele Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń stoi dyrektor podległy bezpośrednio Ministrowi Skarbu.

Art. 92. Minister Skarbu może drogą rozporządzenia przekazać poszczególne funkcje nadzorcze nad małemi zakładami ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) władzom skarbowym niższych instancyj.

Komisarze.

Art. 93. 1. W razie potrzeby bezpośredniej kontroli nad działalnością lub likwidacją poszczególnych zakładów ubezpieczeń władza nadzorcza może mianować specjalnych komisarzy. Zakres uprawnień komisarza określa specjalna instrukcja Państwowego Urzędu Kotroli Ubezpieczeń.

2. Komisarze nie mogą być powołani z pośród kierowników lub urzędników zakładów ubezpieczeń.

Państwowa Rada Ubezpieczeniowa

Art. 94. 1 Organem opinjodawczym Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń jest Państwowa Rada Ubezpieczeniowa, złożona z 12 członków. Członków Państwowej Rady Ubezpieczeniowej powołuje Minister Skarbu na okres trzyletni z pośród kierowników prywatnych i publicznych zakładów ubezpieczeń oraz z pośród innych rzeczoznawców ubezpieczeniowych, tudzież z pośród osób ze sfer gospodarczych, zainteresowanych ubezpieczeniami. Państwową Radę Ubezpieczeniową zwołuje w miarę potrzeby dyrektor Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń w sprawach, które Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń uzna za wskazane podać pod jej rozpoznanie.

2. Państwowej Radzie Ubezpieczeniowej będą poddane do zaopinjowania projekty rozporządzeń, o których mowa w art. 35 ust. 3, art. 37 ust. 3, art. 81 ust. 2, art. 129, 130 i 136 ust. 4.

Art. 95. 1. Dla ważności obrad Państwowej Rady Ubezpieczeniowej potrzebna jest obecność przynajmniej połowy jej członków. Na posiedzeniach Rady przewodniczy dyrektor Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń lub jego zastępca. Opinje Rady zapadają zwykłą większością głosów obecnych członków. Z prawem głosu doradczego mogą brać udział w posiedzeniach Rady osoby, zaproszone przez dyrektora Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń, a nienależące do składu Rady.

2. Regulamin nada Radzie Minister Skarbu.

Orzeczenia i zarządzenia władzy nadzorczej.

Art. 96. Orzeczenia i zarządzenia władzy nadzorczej są ostateczne w administracyjnym toku instancyj.

Rocznik Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń.

Art. 97. 1. Władza nadzorcza ogłasza corocznie drukiem wiadomości o stanie interesów zakładów ubezpieczeń w Roczniku Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń.

2. W roczniku tym podane będą również teksty nowowydanych przepisów prawa w dziedzinie prawa ubezpieczeniowego oraz zasadnicze orzeczenia sądów w sprawach ubezpieczeniowych.

3. Sądy obowiązane są komunikować z urzędu władzy nadzorczej odpisy wyroków w sprawach ubezpieczeniowych.

Opłata za nadzór nad zakładami ubezpieczeń.

Art. 98. 1. Na pokrycie kosztów nadzoru nad zakładami ubezpieczeń pobierana będzie od tych zakładów specjalna opłata.

2. Podstawę do obliczania tej opłaty stanowi suma składek brutto, zebranych przez zakłady ubezpieczeń w ciągu roku kalendarzowego. Stopę opłaty ustanawia po upływie każdego roku budżetowego Minister Skarbu drogą rozporządzenia, uwzględniając wydatki, poniesione przez Skarb Państwa na nadzór w tym okresie. Stopa opłaty w żadnym wypadku nie może przenosić 3% o (pro mille) podstawy obliczenia.

3. Opłata musi być uiszczona w ciągu miesiąca od daty ogłoszenia stopy opłaty, a dowód uiszczenia przedstawiony Państwowemu Urzędowi Kontroli Ubezpieczeń. Opłata, nieuiszczona w terminie, będzie przymusowo ściągnięta w trybie, ustanowionym dla podatków i opłat państwowych.

4. Minister Skarbu może drogą rozporządzenia nakazać wpłacanie przez zakłady ubezpieczeń zaliczek na poczet opłaty za rok bieżący. Suma tych zaliczek nie może przekraczać opłaty ostatnio obliczonej. Zaliczki, nieuiszczone w terminie, mogą być przymusowo ściągnięte w trybie, ustanowionym dla podatków i opłat państwowych.

5. Władza nadzorcza może zwolnić od opłaty w całości lub części poszczególne małe towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (art. 20).

Zwolnienie od opłaty stemplowej.

Art. 99. Podania zakładów ubezpieczeń i ubezpieczających (ubezpieczonych, uposażonych), wnoszone do władzy nadzorczej w zakresie niniejszego rozporządzenia, oraz świadectwa, wydawane na mocy tego rozporządzenia, nie podlegają opłatom stemplowym.

CZĘŚĆ PIĄTA.

Przepisy przejściowe.

Prywatne załady ubezpieczeń.

Art. 110. 1. W ciągu trzech miesięcy od daty wejścia w życie rozporządzenia niniejszego zakłady ubezpieczeń wydzielą ze swego majątku posiadane lokaty, służące na pokrycie funduszu ubezpieczeniowego w działach ubezpieczeń na życie, od nieszczęśliwych wypadków i od odpowiedzialności prawnej, a odpowiadające przepisom art. 39 ust. 1, wpiszą je do rejestru lokat funduszu ubezpieczeniowego i jednocześnie nadeślą władzy nadzorczej odpis tego rejestru.

2. Zagraniczne zakłady ubezpieczeń obowiązane są ponadto w tymże terminie wydzielić ze swego majątku posiadane lokaty, służące na pokrycie funduszów, o których mowa w art. 73 ust. 1, a odpowiadające przepisom art. 39 ust. 1, wpisać je do ;specjalnego rejestru lokat i jednocześnie nadesłać władzy nadzorczej odpis tego rejestru.

Art. 111. Z upływem trzech miesięcy od daty wejścia w życie rozporządzenia niniejszego tracą moc wszelkie zezwolenia na dzia-

łalność, wydane przed tą datą prywatnym zakładom ubezpieczeń zarówno przez władze polskie, jak i przez władze państw zaborczych.

Art. 112. 1. Celem uzyskania zezwolenia na dalszą działalność zakłady ubezpieczeń w terminie trzymiesięcznym od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego złożą władzy nadzorczej odpowiednie podania. Dla małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych (art. 20) Minister Skarbu może termin ten przedłużyć do jednego roku. Przepisy niniejszego ustępu dotyczą również takich zakładów ubezpieczeń, które z mocy obowiązujących przepisów działały dotychczas bez uzyskiwania zezwolenia.

2. Do podania należy dołączyć statut względnie umowę spółki, ogólne warunki ubezpieczenia oraz plan działalności, według których zakład wykonywał swą działalność w chwili wejścia w życie rozporządzenia niniejszego.

Art. 113. 1. Złożenie w terminie podania wraz z załącznikami powoduje automatyczne przedłużenie dawnego zezwolenia na działalność do czasu rozstrzygnięcia podania przez władzę nadzorczą.

2. Zakłady ubezpieczeń, które w terminie nie złożyły podania o zezwolenie na działalność, ulegają likwidacji. Zakłady te, jeżeli przed upływem powołanego trzymiesięcznego terminu nie uchwaliły same likwidacji i nie wybrały organu likwidacyjnego, ulegną likwidacji przymusowej (art. 52).

Art. 114. 1. O udzieleniu zezwolenia na działalność zakładom ubezpieczeń, które podanie złożyły w terminie, władza nadzorcza orzeka zgodnie z przepisami art. 26 ust. 1 i art. 67 i 68.

2. W wypadkach szczególnych władza nadzorcza uprawniona będzie do odstąpienia od stosowania art. 67 i 68, o ile dotychczasowa działalność zakładu ubezpieczeń oparta była na zezwoleniu władz polskich, z równoczesnem jednakże zastrzeżeniem uzupełnienia lokat funduszów ubezpieczeniowych ze składek bieżących w sposób, w zezwoleniu na działalność wskazany.

3. W razie odmowy udzielenia zezwolenia przez władzę nadzorczą będzie miał zastosowanie art. 113 ust. 2 z tem, że termin trzymiesięczny do wyboru organu likwidacyjnego liczyć się będzie od daty zawiadomienia zakładu o odmowie udzielenia zezwolenia.

Art. 115. 1. Zakłady ubezpieczeń, które zyskały zezwolenie na działalność (art. 114), obowiązane będą w ciągu roku od daty udzielenia zezwolenia przedłożyć władzy nadzorczej statut i ogólne warunki ubezpieczenia, uzgodnione z przepisami rozporządzenia niniejszego, z wyjątkiem art. 4 ust. 1 i art. 9, które nie dotyczą zakładów ubezpieczeń, działających w chwili wejścia w życie rozporządzenia niniejszego.

2. Przepis ust. 1, o ile dotyczy uzgodnienia statutu z przepisami rozporządzenia niniejszego, nie będzie miał zastosowania do zagranicznych zakładów ubezpieczeń.

Art. 116. 1. W terminie, wskazanym w art. 115, zakłady ubezpieczeń, które uzyskały zezwolenie na działalność (art. 114), obowiązane będą przedłożyć władzy nadzorczej plan działalności, uzgodniony z przepisami rozporządzenia niniejszego i z zasadami techniki ubezpieczeniowej, przyczem postanowienia art. 31 będą miały zastosowanie.

2. Uzgodniony plan działalności będzie zastosowany również do planów dywidendowych, dotyczących umów ubezpieczenia, zawartych przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego, choćby ogólne warunki ubezpieczenia lub statuty zawierały postanowienia odmienne.

Art. 117. 1. W ciągu czterech miesięcy od daty uzyskania zezwolenia na działalność (art. 114) zakłady ubezpieczeń będą obowiązane ulokować swe fundusze zgodnie z przepisami rozporządzenia niniejszego. O wykonaniu tego przepisu należy władzę nadzorczą zawiadomić.

2. Jeżeli w terminie przepisanym nie da się uskutecznić ulokowania funduszów zakładu zgodnie z przepisami rozporządzenia niniejszego, władza nadzorcza może w wyjątkowych wypadkach termin ten przedłużyć do roku. Jeżeli władza nadzorcza udzieli przedłużenia terminu, zakład ubezpieczeń przedłoży plan specjalny, wskazujący zasady i terminy stopniowego uzupełnienia brakującego pokrycia. Plan ten stanowić będzie część składową planu działalności.

Art. 118. Niewykonanie w przepisanych terminach postanowień art. 115—117 powoduje cofnięcie zezwolenia na działalność i przymusową likwidację zakładu ubezpieczeń (art. 52).

Ogólne warunki ubezpieczenia.

Art. 123. Art. 33 ust. 1 zdanie 1 będzie miał zastosowanie do zakładów ubezpieczeń, działających w dniu wejścia w życie rozporządzenia niniejszego, z upływem miesiąca od daty zawiadomienia zakładu o wydanem przez władzę nadzorczą zezwoleniu na wprowadzenie w życie uzgodnionych z przepisami rozporządzenia niniejszego ogólnych warunków ubezpieczenia (art. 115). Do tego czasu ogólne warunki ubezpieczenia mają być dołączane do polis i wręczane ubezpieczającym za pokwitowaniem.

Zamknięcia rachunkowe i sprawozdania roczne.

Art. 124. Do czasu wydania rozporządzeń, o których mowa w art. 37 ust. 3 i art. 81 ust. 2, zamknięcia rachunkowe i sprawozdania roczne będą sporządzane według zasad dotychczas obowiązujących.

Opłata za nadzór.

Art. 125. Do czasu wydania rozporządzenia, o którem mowa w art. 98 ust. 4, zakłady ubezpieczeń będą uiszczały zaliczki na poczet opłaty według zasad dotychczas obowiązujących.

Zakłady w stanie likwidacji.

Art. 126. Zakłady ubezpieczeń, znajdujące się w stanie likwidacji w dniu wejścia w życie rozporządzenia niniejszego, nie podpadają pod jego przepisy. Likwidacja tych zakładów przeprowadzona będzie na zasadzie przepisów dotychczas obowiązujących.

CZĘŚĆ SZÓSTA

Przepisy końcowe.

Art. 127. Nie uważa się za działalność ubezpieczeniową w rozumieniu rozporządzenia niniejszego ubezpieczenia papierów wartościowych od strat na kursie i od wylosowania.

Art. 128. Osobom prawa publicznego, które nie są publicznemi zakładami ubezpieczeń w rozumieniu rozporządzenia niniejszego, działalność ubezpieczeniowa może być dozwolona na zasadzie rozporządzenia Ministra Skarbu, które ustali zarazem zasady prowadzenia i kontroli działalności ubezpieczeniowej tych osób.

Art. 129. 1. Minister Skarbu może drogą rozporządzenia wyłączyć całkowicie lub częściowo z pod działania rozporządzenia niniejszego spółki akcyjne ubezpieczeniowe, wykonywające działalność wyłącznie w dziale ubezpieczeń morskich lub wyłącznie w działach ubezpieczeń, które w dniu wejścia w życie rozporządzenia niniejszego nie były w Polsce przez żaden zakład ubezpieczeń prowadzone.

2. Minister Skarbu może zezwolić zagranicznemu zakładowi ubezpieczeń, nie mającemu zezwolenia na działalność, o którem mowa w art. 26 i 66 — 68 rozporządzenia niniejszego, na zawarcie poszczególnej umowy ubezpieczenia, dotyczącej przedmiotu, znajdującego się w Polsce, lub z osobą, mającą mieszkanie lub siedzibę w Polsce.

Art. 130. Minister Skarbu może drogą rozporządzenia określić kwalifikacje wymagane od rzeczoznawców, o których mowa w art. 38 ust. 2 i 3.

Art. 131. Minister Skarbu może drogą rozporządzenia rozciągnąć moc obowiązującą poszczególnych przepisów rozporządzenia niniejszego na zakłady kapitalizacyjne, które za składki jednorazowe lub perjodyczne obowiązują się do wypłacenia określonej sumy pieniężnej w terminie umówionym lub w przypadku wylosowania z tem, że co powiedziano w tych przepisach o ubezpieczeniach, dotyczyć będzie kapitalizacji.

Art. 132. Przepisy rozporządzenia niniejszego z wyjątkiem art. 98 i 99 nie będą miały zastosowania do Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych oraz do Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych m. st. Warszawy.

Art. 133. 1. Rozporządzenie niniejsze nie dotyczy zakładów ubezpieczeń społecznych.

2. Rozporządzenie Ministra Skarbu, wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej, ustali, jakie zakłady ubezpieczeń należy uważać za zakłady ubezpieczeń społecznych w rozumieniu rozporządzenia niniejszego.

Art. 134. 1. Z dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego tracą moc obowiązującą następujące przepisy:

a) polskie: ustawa z dnia 26 września 1922 r. o opłacie za nadzór nad zakładami ubezpieczeń (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 810), rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 31 stycznia 1920 r. w przedmiocie zastępstwa niekoncesjonowanych zakładów ubezpieczeniowych (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 131), rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 18 marca 1920 roku w przedmiocie przedstawiania przez Zakłady Ubezpieczeniowe szematów używanych przez nie druków oraz ujawniania wpłaconego kapitału zakładowego (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 169), rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 17 czerwca 1920 r. o organizacji Urzędu nadzoru nad zakładami ubezpieczeń (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 565), rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 30 listopada 1922 r. celem wykonania ustawy z dnia 26 września 1922 r. o opłacie za nadzór nad zakładami ubezpieczeń (Dz. U. R. P. Nr. 112, poz. 1021), rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 23 maja 1924 r. w przedmiocie składania kaucji przez zagraniczne zakłady ubezpieczeń (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 480), rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 kwietnia 1927 r. o warunkach wzbraniania prywatnym zakładom ubezpieczeń dalszej działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 355);

d) rosyjskie: przepisy z dnia 6/18 czerwca 1894 roku o ustanowieniu nadzoru nad działalnością instytucyj i towarzystw ubezpieczeń (Zb. Pr. i Rozp. Rz. Nr. 98 z 1894 r.), przepisy z dn. 11/23 maja 1898 r. i z dn. 21 kwietnia 1903 r. o trybie umieszczania i przechowywania funduszów akcyjnych towarzystw ubezpieczeń i o pokrywaniu ich zobowiązań (Zb. Pr. i Rozp. Rz. Nr. 70 z 1898 r. i Nr. 57 z 1903 r.), przepisy z 25 kwietnia 1898 r. i z 12 maja 1900 r. o sprawozdaniach akcyjnych towarzystw ubezpieczeń (Zb. Pr. i Rozp. Rz. Nr. 127 z 1899 r. i Nr. 94 z 1900 r.), przepisy w przedmiocie ograniczeń co do ubezpieczania nieruchomości krajowych w towarzystwach zagranicznych (Zb. Pr. Ces. Ros. T. X. cz. I wyd. 1914 r. Uwaga I do art. 2199).

2. Nadto tracą moc obowiązującą z dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego wszelkie inne przepisy dotychczasowe w przedmiotach, unormowanych rozporządzeniem niniejszem.

Art. 135. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Skarbu, co do art. 77—84 w porozumieniu z innymi zainteresowanymi ministrami, a co do art. 27, 28, 97 ust. 3, art. 100—109 Ministrowi Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 136. 1. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lutego 1928 r. na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem art. 16 i art. 53 ust. 5, które do czasu wydania jednolitych dla całej Rzeczypospolitej przepisów prawa o spółkach akcyjnych obowiązywać będą tylko na obszarze województw: poznańskiego, pomorskiego oraz górnośląskiej części województwa śląskiego.

4. Z chwilą wydania jednolitych dla całej Rzeczypospolitej przepisów prawa o spółkach akcyjnych Rada Ministrów drogą rozporządzenia rozciągnie moc obowiązującą art. 16 i art. 53 ust. 5 rozporządzenia niniejszego na cały obszar Rzeczypospolitej i jednocześnie ustali sposób i zasady stosowania przepisów nowego prawa o spółkach akcyjnych do władz oraz do likwidacji towarzystw ubezpieczeń wzajemnych ze wskazaniem, jeśli ku temu zajdzie potrzeba, odpowiednich zmian w tych przepisach przy ich stosowaniu do towarzystw ubezpieczeń wzajemnych.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 22 marca 1928 r. w sprawie wykonania art. 133 rozporządzenia Prezydenta Rzp. o kontroli ubezpieczeń (Dz. U. Nr. 50 poz. 483).

SPIS RZECZY

Zwodu Ustaw Cywilnych, wydania r. 1914.

KSIĘGA CZWARTA.

O zobowiązaniach umownych.

Dział Pierwszy. O zawieraniu, sporządzaniu, wykonywaniu i wygaśnięciu umów w ogólności, art. 1528—1553.

Rozdział I. O zawieraniu i sporządzaniu umów w ogólności, art. 1528 — 1535.

Rozdział II. O wykonywaniu, wygaśnięciu i rozwiązaniu umów w ogólności, art. 1536 — 1553.

Oddz. 1. O wykonywaniu umów, art. 1536 — 1544.

Oddz. 2. O wygaśnięciu i rozwiązaniu umów, art. 1545—1553.

Dział Drugi. O zabezpieczeniu umów i zobowiązań w ogólności, art. 1554—1678.

Rozdział I. O poręczeniu, art. 1555 — 1572.

Oddz. 1. O poręczeniu za umowy i zobowiązania pomiędzy osobami prywatnemi, art. 1555 — 1562[1].

Oddz. 2. Postanowienia szczególne o poręczeniu przy umowach ze skarbem, art. 1563 — 1572.

Rozdział II. O karze umownej, art. 1573 — 1586.

I. O karze, zastrzeżonej przez ustawę, art. 1574 — 1582.

II. O karze, zastrzeżonej przez umowę, art. 1583 — 1586.

Rozdział III. O zastawie majątków nieruchomych, art. 1587 — 1653.

Oddz. 1. O zastawach przy umowach ze skarbem, art. 1588—1626.

Oddz. 2. O zastawie majątków nieruchomych pomiędzy osobami prywatnemi, art. 1627 — 1653.

I. O oddaniu w zastaw majątku nieruchomego, art. 1627—1641.

II. O sporządzaniu wieczystego aktu zastawu, art. 1642—1648.

III. O wykonaniu wieczystego aktu zastawu, art. 1649—1653.

Rozdział IV. O zastawie majątków ruchomych, art. 1654 — 1678.

Oddz. 1. O zastawie majątków ruchomych przy umowach ze skarbem, art. 1654 — 1662.

Oddz. 2. O zastawie majątku ruchomego pomiędzy osobami prywatnemi, art. 1663 — 1678.
I. O oddawaniu w zastaw, art. 1663 — 1666.
II. Sporządzenie aktu zastawu majątku ruchomego, art. 1667—1675.
III. O wykonaniu zobowiązań, zabezpieczonych zastawem majątku ruchomego, art. 1676 — 1678.

Dział Trzeci. O zobowiązaniach umownych majątkowych w szczególności, art. 1679—2200[3].

Rozdział I. O przyrzeczeniu sprzedaży, art. 1679 — 1690.
Rozdział II. O najmie majątków i oddawaniu ich w dzierżawę, art. 1691 — 1736.
Oddz. 1. O najmie i oddawaniu w dzierżawę majątków prywatnych, art. 1691 — 1708.
I. Zawarcie umowy najmu lub oddania majątku w dzierżawę, art. 1691 — 1699.
II. Sporządzanie umów najmu majątków i oddawania ich w dzierżawę, art.1700 — 1704.
III. Wykonanie umowy najmu majątków i oddania ich w dzierżawę, art. 1705 — 1708.
Oddz. 2. O najmie majątków, należących do skarbu, apanażów, miast, domów biskupich, klasztorów, kościołów i do obywateli wiejskich, art. 1709 — 1736.
Rozdział III. O przedsiębiorstwie robót i dostawach w ogólności, art. 1737 — 2011.
Oddz. 1. O zawarciu umów przedsiębiorstwa robót i dostaw, art. 1738 — 1741.
Oddz. 2. O sporządzaniu i wykonaniu umów przedsiębiorstwa robót i dostawy, art. 1742 — 2011.
Rozdział IV. O pożyczce i użyczeniu mienia, art. 2012 — 2099.
Oddz. 1. O pożyczce, art. 2012 — 2063.
I. O zawarciu pożyczki, art. 2013 — 2030.
II. O trybie sporządzania zobowiązań pożyczkowych, art. 2031 — 2049.
III. O wykonaniu zobowiązań pożyczkowych, art. 2050 — 2063
Oddz. 2. O użyczeniu mienia, art. 2064 — 2099.
Rozdział V. O złożeniu i przyjęciu na przechowanie, czyli o składzie, art. 2100— 2125.
Rozdział VI. O spółce, art. 2126 — 2198[27].
Oddz. 1. Zasady ogólne, art. 2126 — 2138.
Oddz. 2. O spółkach udziałowych albo towarzystwach akcyjnych, art. 2139 — 2198.
I. Zasady ogólne i uprawnienia spółek, art. 2139 — 2157.

II. Warunki szczególne co do składu i trybu działania spółek, art. 2158 — 2188.
III. Tryb składania podań o założenie spółek i tryb rozpoznania tychże, art. 2189 — 2198.
Oddz. 3. O spółkach pracowniczych („artelach"), art. 2198[1]—2198[27].
Rozdział VII. O ubezpieczeniu, art. 2199 — 2200[8].

Dział Czwarty. O zobowiązaniach umownych osobistych w szczególności, art. 2201—2334.

Rozdział I. O najmie osobistym, art. 2201 — 2290.
Rozdział II. O pełnomocnictwie i pismach wierzytelnych, art. 2291—2334.
Oddz. 1. O udzieleniu pełnomocnictwa, art. 2291 — 2307.
Oddz. 2. O sporządzeniu pism wierzytelnych, art. 2308 — 2325.
Oddz. 3. O wykonaniu pełnomocnictwa, art. 2326 — 2329.
Oddz. 4. O ustaniu pełnomocnictwa, art. 2330 — 2334.

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW.

Do art. 26. Wzór aktu dochodzenia przedślubnego.
Do art. 67. Wzór deklaracji, odbieranej przez duchownego wyznania prawosławnego od osób innych wyznań chrześcijańskich przy zawieraniu przez nie małżeństwa z osobami wyznania prawosławnego.
Do art. 156 (uwaga). Przepisy o przysposobieniu wychowańców Cesarskich Domów Wychowawczych w Petersburgu i Moskwie.
Do art. 211. Tablica linij i stopni pokrewieństwa.
Do art. 493[2]. Tabela najmniejszego obszaru ordynacyj tymczasowych w dziewięciu gubernjach zachodnich oraz w gubernjach orenburskiej, wiackiej i permskiej.
Do art. 539 (uwaga). Przepisy o zwierzętach przybłąkanych.
Do art. 694 (uwaga). Przepisy o przedawnieniu ziemskiem dla wszczęcia powództw i skarg.
Do art. 698 (uwaga 2). Postanowienia w przedmiocie nabywania na własność, zastawu i dzierżawy gruntów, położonych poza obrębem miast i miasteczek w dziewięciu gubernjach zachodnich: kijowskiej, podolskiej, wołyńskiej, wileńskiej, kowieńskiej, grodzieńskiej, witebskiej, mohylewskiej i mińskiej.
Do art. 698 (uwaga 3). Przepisy tymczasowe o osiedlaniu się w gubernji wołyńskiej osób nierosyjskiego pochodzenia.

Do art. 708 (uwaga 2). Przepisy o trybie oblatowania zgłoszenia aktów u notarjuszów giełdowych, art. 1 — 24.

I. O spisywaniu i podpisaniu aktu oblatowanego, art. 1—4.
II. Stwierdzenie autentyczności aktu, art. 5—8.
III. Rozważenie legalności aktu, art. 9.
IV. Pobranie opłat, art. 10—19.
V. Wciągnięcie aktu do księgi, art. 20, 21.
VI. Poświadczenie aktów, art. 22, 23.
VII. O wypisach z księgi aktów oblatowanych, art. 24.

Do art. 708 (uwaga 3). Wzór, według którego przesyłane są do Drukarni Senackiej celem zamieszczenia w Obwieszczeniach Senatu ogłoszenia o sporządzeniu aktów przejścia własności majątków nieruchomych od jednych osób do innych.

Do art. 708 (uwaga 4). O aktach, sporządzanych w Finlandji a wykonywanych w Cesarstwie i odwrotnie.

Do art. 709 (uwaga 1). O intromisji do majątków nieruchomych w miejscowościach, wymienionych w uwadze do artykułu 675.

Do art. 1130. Przepisy o wykupie i oszacowaniu części majątków nieruchomych, przypadających na rzecz sióstr osób wyznania chrześcijańskiego w gubernjach i powiatach kraju zakaukaskiego, utworzonych na obszarach dawnej Gruzji, Imeretji i Gurji.

Do art. 1227. Przepisy o sporządzaniu spisu majątku osoby zmarłej w miejscowościach, wymienionych w uwadze do artykułu 675.

Do art. 1238 (uwaga 1). O otwarciu i przyjęciu spadku po osobach handlujących.

Do art. 1663 (uwaga 1). Przepisy o trybie udzielania pożyczek przez utrzymujących kasy pożyczkowe oraz o trybie ściągania należności z tytułu takich pożyczek.

Do art. 1673. Wzór obligu prywatnego z zastawem majątku ruchomego.

Do art. 1705[1]. Przepisy tymczasowe w przedmiocie zawartych przed dniem ogłoszenia ustawy z dn. 23 czerwca 1912 roku o prawie zabudowy umów najmu majątków nieruchomych w celu wzniesienia budynków.

Do art. 2036. Wzór obligu prywatnego.

Do art. 2158 (uwaga 1). Przepisy tymczasowe w przedmiocie organizacji i zwoływania walnych zgromadzeń i komisyj rewizyjnych akcyjnych instytucyj kredytowych, towarzystw handlowych i przemysłowych (z wyjątkiem towarzystw kolei żelaznych) i spółek udziałowych (z wyjątkiem tych, których udziały nie są notowane na giełdach), oraz akcyjnych towarzystw ubezpieczeń.

Do art. 2188 (uwaga). O trybie likwidacji interesów towarzystw kolei żelaznych.

Do art. 2200 (uwaga 1). I. O nadzorze nad działalnością spółek i instytucyj ubezpieczeniowych, art. 1—22.

1. O obowiązkach towarzystw ubezpieczeń, art. 1—5.
2. O rewizji towarzystw ubezpieczeń, art. 6—8.
3. O zamknięciu towarzystw ubezpieczeń bez ogłoszenia im upadłości, art. 9—18.
4. O zamknięciu towarzystw ubezpieczeń wskutek ich upadłości, art. 19—22.

II. Przepisy o sposobie lokowania i przechowywania funduszów akcyjnych towarzystw ubezpieczeń i o pokrywaniu ich zobowiązań, art. 1—29.

ZAŁĄCZNIKI NIEURZĘDOWE.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY I.

Zwód Praw t. IX. Ustawa o stanach (wyd. r. 1899 i kontyn. r. 1906 i 1908). Ks. 2. O aktach stanu.

858. Aktami, któremi na podstawie złożonych dowodów stwierdza się stan cywilny każdej osoby, są:

I. Wspólne dla wszystkich stanów: księgi i spisy metrykalne.

II. Oddzielne dla niektórych stanów: 1) dla szlachty: księgi genealogiczne rodów szlacheckich, ogólna dla cesarstwa księga rodów szlacheckich, herbarz powszechny rodów szlacheckich oraz spisy szlachty, *prowadzone przez Departament Heroldji;* 2) dla duchowieństwa—klasztorne księgi zapisów i spisy osób zarządu duchownego; 3) dla obywateli miejskich — księgi miejskie obywateli, które były prowadzone na podstawie przepisów szczególnych.

[1785 kw. 21 (16183); 1847 mar. 3 (20961); 1854 lut. 45 (27930)]

III. Księgi szczególne dla miejskich i wiejskich obywateli — spisy rewizyjne, które były sporządzane według przepisów specjalnych, wydawanych przez rząd przy wyznaczaniu każdej ponownej rewizji (spisu ludności).

Rozdział pierwszy: Oddział pierwszy. O księgach i spisach parafjalnych.

I. *O księgach i spisach parafjalnych dla osób wyznania prawosławnego.*

859. Akty stanu, prowadzone przez władze duchowne wyznania prawosławnego, zawierają się w księgach parafjalnych (metrykalnych), spisywanych przez duchownych i psalmistów w każdej parafji.

1722 Maj b. d. (4022) art. 29; 1724 lut. 20 (4480); 1765 sierp. 31 (12463); 1779 list. 23 (14948); 1802 Maj 17 (20266 a P. Zb. Pr. 1825 d); 1869 kw. 16. (46974).

860. Księgi parafjalne dzielą się na trzy części: 1) o urodzonych; 2) o poślubionych i 3) o zmarłych.

1831 lut. 28 (4397); 1838 lut. 7 (10956).

861. Księgi parafjalne prowadzi się podług załączonych wzorów na formularzach drukowanych, mających miejsca wolne do zapisywania wszelkich potrzebnych dla informacji okoliczności, dotyczących urodzenia, zawarcia małżeństwa i śmierci (a). Księgi sporządzane są w dwóch egzemplarzach, z których jeden odsyła się do konsystorza, a drugi przechowuje się w kościele (b).

(a) 1806 maj. 7 (22118); 1831 lut. 28 (4397); 1838 lut. 7 (10956). — (b) 1779 list. 23 (14948); 1802 maj 17 (20266-a, P. Z. Pr. 1825 d); 1841 marc. 27 (14409) art. 105; 1883 kw. 9 (1495) art. 99.

862. Konsystorze albo zarządy duchowne, każdy urząd w swoim zakresie, powinny sporządzać z tych arkuszy na początku każdego roku oddzielne zeszyty dla każdej części ksiąg metrykalnych, sznurowane i parafowane przez jednego z członków. Zeszyty takie wydają się po jednemu na każdy kościół, nie zaś każdemu duchownemu, i zawsze i wszędzie przechowywane być winny w kościele, w żadnym zaś razie u duchownych lub psalmistów.

1779 list. 23 (14948); 1802 maj 17 (20266 a. P. Z. Pr. 1825 d); 1806 maj 7 (22118); 1869 kw. 16 (46974); 1905 czerw. 16 zb. rozp. 1640 IV.

UWAGA. (dotyczy Wschodniej Syberji).

863. Księgi czystopisów metrykalnych, dochodzeń przedślubnych i inne wydawane są przez konsystorze i zarządy duchowne, przesznurowane, z pieczęcią konsystorza lub zarządu i z podpisem w końcu księgi jednego z członków, z oznaczeniem liczby arkuszy w księdze.

1865 gr. 6 (42740).

864. Zapisów urodzin, ślubów i śmierci dokonywać należy nie z pamięci lub z opowiadania rodzin, lecz niezwłocznie po dokonaniu każdego obrządku, a więc po odbyciu modlitwy przy urodzeniu i chrzcie niemowlęcia, po ślubie lub pogrzebie; parafjanie obowiązani są zawiadamiać swoich duchownych o wypadkach śmierci w swych rodzinach.

1802 maj 17 (20266a); 1824 maj 15 (29915); 1827 gr. 15 (1618); 1845 sierp. 15 (19283) art. 1913.

866. Zapisów dokonywa sam duchowny bezpośrednio, lub przez djakona albo psalmistę z możliwą ścisłością i dokładnością. Surowo zabrania się wszelkich skrobań w aktach metrykalnych; gdyby zaś zaszła jaka pomyłka pisarza, to błędny zapis należy dookoła zakreślić linjami i zapisać w dalszym ciągu tekst należyty.

1802 maj 17 (20266 a); 1824 maj 15 (29915); 1827 gr. 15 (1618); 1838 lut. 7 (10956) art. 8; 1845 sierp. 15 (19283) art. 1913; 1869 kw. 16 (46974).

868. Księgi metrykalne powinny być co miesiąc sprawdzane przez zarząd parafjalny i podpisywane, tak samo jak księgi gospodarcze, ze wskazaniem liczby zaszłych w ciągu miesiąca wypadków urodzin, ślubów i zgonów, wpierw słownie a następnie cyframi (a). W pierwszym miesiącu roku następnego duchowni i psalmiści odsyłają prowadzone księgi po łącznem podpisaniu do konsystorza bezpośrednio lub za pośrednictwem zarządu duchownego, stwierdzając w końcu ksiąg, że poświadczone ich odpisy pozostawione są w kościołach dla przechowywania w zakrystji; gdyby księga nie mogła być przez wszystkich podpisana, to czyni się wzmiankę, dlaczego brak podpisu czyjegoś, czy z powodu wyjazdu, czy też z innych przyczyn (b).

(a) 1838 lut. 7 (10956) art. 2. — (b) 1779 list. 23 (14948); 1802 maj 17 (20266 a); 1841 mar. 27 (14409) art. 105; 1853 czer. 30 (27404) § 12; 1869 kw. 16 (46974); 1883 kw. 9 (1495).

869. Zarządy duchowne po sprawdzeniu, że księgi prowadzone były w sposób właściwy, i po oprawieniu ich, gdyby zaś to było niemożliwe, po należytem ich związaniu, ponumerowaniu i oparafowaniu przez jednego z członków, odsyłają je przy rejestrach lub wykazach szczególnych do konsystorza, gdzie księgi te przechowuje się w archiwum, w miejscu bezpiecznem, za rok każdy oddzielnie podług miast i powiatów; o stanie tych ksiąg i o tem, czy otrzymano je od wszystkich kościołów, biskupi donoszą co rok *Synodowi Swiętobliwemu.*

1779 list. 23 (14948); 1802 maj 17 (20266 a); 1841 mar. 27 (14409) art. 105.

872. Każdemu parafjaninowi, co do którego osobiście lub co do członka jego rodziny sporządzono jakikolwiek zapis w księdze metrykalnej, służy prawo po mszy prosić duchownego o okazanie mu, jak zapis został sporządzony, i żądać poprawienia dostrzeżonych pomyłek lub też stwierdzić na piśmie w rubryce specjalnej dokładność zapisu. Celem uniknięcia omyłek duchowni i psalmiści po dokonaniu obrzędu i sporządzeniu zapisu metrykalnego wezwać powinni obecnych do sprawdzenia zapisu i poświadczenia samych metryk.

1838 lut. 7 (10956) art. 5; 1841 mar. 27 (14409) art. 106; 1869 kw. 16 (46974); 1883 kw. 9 (1495) art. 100.

873. Świadectwa metrykalne wydaje tylko konsystorz.

1803 mar. 5 (20652); 1812 lut. 22 (25004); 1823 gr. 28 (29718); 1841 mar. 27 (14409) art. 273; 1883 kw. 9 (1495) art. 270.

874. Konsystorz wydaje świadectwa metrykalne wszystkim bez utrudnień, a mianowicie: 1) każdemu — co do daty jego urodzenia i chrztu; 2) rodzicom — o urodzeniu, chrzcie i śmierci ich dzieci; 3) opiekunom — o urodzeniu i chrzcie sierot znajdujących się na ich pieczy. Świadectwa te podlegają opłacie stemplowej podług przepisów wskazanych w ustawie o opłatach (a).

UWAGA. Władzy djecezjalnej wolno wydawać świadectwa metrykalne we wszelkich wypadkach, gdy będą żądane (b).

(a) 1824 sierp. 26 Uk. Syn. Św.; 1841 mar. 27 (14409) art. 274; 1861 lut. 19 (36657) art. 1; paźdz. 9 Orz. Syn. Św.; 1874 kw. 17 (53379) art. 6 p. 2 c, art. 64 p. 4, 1883 kw. 9 (1495) art. 271. (b) 1835 wrz. 7 (8396); 1883 kw. 9 (1495) art. 271 uwaga; 1900 cz. 10 (18782) art. 14 p. 3 d.

876. Świadectwo metrykalne co do osoby, co do której raz już zostało wydane, wydaje się ponownie tylko w razie złożenia dowodów prawnych zaginięcia pierwszego świadectwa. Gdyby co do takiej osoby żądał informacji z ksiąg metrykalnych jakikolwiek urząd, to przy udzielaniu informacji zaznacza się, iż świadectwo było już wydane i kiedy mianowicie.

1841 mar. 27 (14409) art. 276; 1883 kw. 9 (1495) art. 273.

877. Osoba obca, która żąda świadectwa metrykalnego co do innej, powinna złożyć jej pełnomocnictwo legalne.

1841 mar. 27 (14409) art. 275; 1883 kw. 9 (1495) art. 272.

878. Przez zakaz przewidziany w art. 873, osoby prywatne nie są jednakowoż pozbawione prawa otrzymania świadectw metrykalnych od duchownego i zarządu kościelnego, zaraz po dokonaniu zapisu o odnoszących się do nich lub do ich rodziny wypadkach urodzenia, ślubów lub pogrzebów; świadectwa takie nie powinny zawierać nic innego, jak tylko dosłowny wypis odpowiedniej pozycji księgi metrykalnej, bez żadnych zmian lub opuszczeń. Podpisują je wszyscy obecni członkowie zarządu kościelnego, stwierdza się je pieczęcią kościelną i podlegają one opłacie stemplowej (ust. o opł.).

1821 list. 24 (28814) art. 38; 1838 lut. 7 (10956) art. 6; 1839 list. 9 (12867); 1841 mar. 27 (14409) art. 107; czer. 4 (14617) art. 2; 1843 czer. 3 (16918); 1861 gr. 30 (37818) zał. B; 1874 st. 1 (52983) art. 93, 106, 107; kw. 17 (53379) art. 6 p. 2; 1878 gr. 26 (59161); 1900 cz. 10 (18782) art. 14 p. 3 d.

879. Świadectwa, wydane na mocy artykułu powyższego, nie mogą zastąpić świadectwa metrykalnego konsystorza, mogą tylko służyć za dokument zabezpieczający; moc całkowitą otrzymują tylko wówczas jeżeli złożone zostaną do konsystorza i stwierdzone przez zaświadczenie, że zgodne są z księgą metrykalną, przechowywaną w konsystorzu.

1838 lut. 7 (10956) art. 7.

II. O księgach metrykalnych dla osób wyznań chrześcijańskich obcych.

1) Dla wyznania rzymsko-katolickiego.

881. Konsystorz duchowny, po przygotowaniu ksiąg sznurowych oparafowanych do spisywania metryk w każdym kościele parafjalnym w szczególności, rozsyła je proboszczom kościołów.

1826 lip. 26 Dzien. Rz. Kat. Duch. Koll.

UWAGA. Napisy w księgach metrykalnych sznurowych powinny być drukowane, nie zaś pisane.

1833 gr. 19 (6644) art. 3.

882. Do ksiąg tych wpisywani być powinni wszyscy urodzeni, wstępujący w związki małżeńskie i zmarli w każdej parafji, według ustalonych wzorów.

1826 lip. 26 Dzien. Rz. Kat. Duch. Koll.

883. Metryki spisywane być powinny przez proboszczów albo administratorów kościołów lub przez księży wikarjuszów, albo wreszcie przez duchownych niższych stopni, o ile urzędują przy kościele parafjalnym, pod odpowiedzialnością jednak za dokładność metryk księdza przełożonego w zarządzie kościelnym.

Tamże; 1845 sierp. 15 (19283) art. 1913.

884. Po upływie roku każdego proboszczowie sporządzają dokładne odpisy rzeczonych metryk i przesyłają je do właściwego konsystorza.

1826 lip. 26 Dzien. Rz. Kat. Koll. Duch.; 1833 gr. 19 (6644) art. 3.

885. Otrzymane odpisy każdy konsystorz oprawia w jedną księgę wspólną i po podpisaniu jej przez wszystkich członków przechowuje w archiwum djecezji.

1826 lip. 26 Dz. Rz. Kat. Koll. Duch.

886. Moc postanowień, zawartych w artykułach 873, 878 i 879, ma zastosowanie i do wyznania rzymsko-katolickiego z tem zastrzeżeniem, że konsystorze przy sprawdzaniu aktów metrykalnych ograniczyć się mają do przechowywanych u nich odpisów metryk i żądać oryginałów wówczas tylko, gdyby złożony akt był niezgodny z odpisem lub budził wątpliwość pod innym względem.

1844 lut. 28 (17676); czerw. 12 (17991); 1874 st. 1 (52983) art. 96, 106, 107, 110.

887. Wykazy szczegółowe z ksiąg metrykalnych konsystorz przesyła księdzu biskupowi, *ten zaś do Rzymsko-Katolickiego Kollegjum Duchownego.*

1826 lip. 26 Dz. Rz. K. K. D.

888. Duchowni parafjalni obowiązani są co rok, za pośrednictwem dziekanów i za ich oraz proboszczów poświadczeniem, dostarczać *rządom gubernjalnym* dokładne odpisy metryk, przesyłanych władzy djecezjalnej.

1833 gr. 19 (6644) art. 3; 1875 lut. 25 (54434).

889. Oryginalne księgi metrykalne po ich zapisaniu przechowuje się nazawsze na miejscu przy kościele, tak aby w razie żądania wypisów, dotyczących urodzin, ślubów lub pogrzebów, proboszcz mógł zawsze uczynić zadość żądaniu wydania wypisu (a). Wypisy te podlegają opłacie stemplowej (b).

(a) 1826 lip. 26 Dz. Rz. K. K. D. (b) 1874 kw. 17 (53379) art. 6 p. 2; 1878 gr. 26 (59161); 1900 cz. 10 (18782) art. 14 p. 3, d.

2) Dla wyznania ewangelicko-augsburskiego.

890. Każdy pastor prowadzi wykazy dokładne urodzin, chrztów, konfirmacyj, zrękowin, zapowiedzi, ślubów i pogrzebów w swojej parafji, wciągając do spisu każdy z tych obrzędów niezwłocznie po jego dopełnieniu w taki sposób, aby wiadomem było, gdzie i jaki pastor dokonał obrzędu.

1832 gr. 28 (5870) § 204; 1845 sierp. 15 (19283) art. 1913.

899. Pastor obowiązany jest co rok odsyłać do konsystorza odpisy poświadczone wykazów urodzin, chrztów, ślubów i pogrzebów w ciągu roku.

1832 gr. 28 (5870) § 210.

900. Na żądanie urzędów lub osób prywatnych pastor udziela informacji co do każdego obrzędu, dokonanego przez niego lub po-

przednika jego i wydaje świadectwo urzędowe. Świadectwa te podlegają opłacie stemplowej.

Tamże § 211; 1844 lut. 28 (17676); 1874 st. 1 (52983) art. 96, 106, 107; kw. 17 (53379) art. 6 p. 2; 1878 gr. 6 (59161), 1900 czer. 10 (18782) art. 14, p. 3, d.

901. Świadectwa, w artykule poprzednim wymienione, zawierać powinny wypis dosłowny z księgi kościelnej, za podpisem pastora sub fide pastorali i za pieczęcią kościelną.

1832 gr. 28 (5870), § 212.

904. Wykazy, wymienione w artykułach 892—898 i 902, prowadzone być powinny podług załączonych tu wzorów w księgach oddzielnych, przechowywanych w archiwum kościoła.

Tamże, § 215.

III. O księgach metrykalnych dla mahometan.

905. Dla zapisu urodzin, ślubów i zgonów mahometan *podległych Zborowi Duchownemu Orenburskiemu jakoteż Zarządowi Duchownemu Taurydzkiemu* prowadzone są księgi metrykalne stosownie do przepisów, niżej w artykułach 906—910 wyszczególnionych [1]).

1828 wrz. 21 (2296); 1832 list. 24 (5770).

906. Na początku każdego roku *Zbór Duchowny Orenburski i Zarząd Duchowny Taurydzki* dostarczają władzom *gubernjalnym* dla rozdania imamom parafjalnym albo innym duchownym, faktycznie wykonywującym czynności duchowne w każdej parafji, po dwa egzemplarze ksiąg sznurowych, podług wzorów ustanowionych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, podpisanych i opatrzonych pieczęcią urzędową: 1) jedne, dla zapisywania daty urodzenia każdego niemowlęcia płci męskiej i żeńskiej oraz imion rodziców; 2) drugie, dla zapisywania imion małżonków, rodziców ich i świadków, daty i warunków zasadniczych ich ślubu oraz imienia duchownego, który udzielił ślubu; w księgach tych należy zapisywać też o rozwiązaniu małżeństwa w taki sposób, aby widocznem było, z jakiego powodu i na jakiej podstawie zostało rozwiązane, i 3) trzecie, dla zapisywania zgonów mahometan płci obojga.

1828 wrz. 21 (2296) art. 1 i uw. 4; 1832 lut. 2 (5126); list. 24 (5770).

908. Imamowie prowadzą księgi metrykalne po tatarsku, o ile nie znają języka *rosyjskiego.*

1828 wrz. 21 (2296) art. 3.

---

[1]) **Przyp. tłum.** Na mocy art. 1344 Ust. wyzn. obc. (Zw. Pr. t. XI cz. 1) mahometanie w gubernjach t. zw. zachodnich podlegali Zarządowi Duchownemu Taurydzkiemu w Symferopolu na Krymie.

909. Imamowie i inni przełożeni duchowni paratjalni, po upływie każdego roku, najpóźniej w lutym roku następnego, zachowując jeden egzemplarz ksiąg rzeczonych przy meczecie, odsyłają drugi do miejscowego powiatowego zarządu policji celem przesłania za pośrednictwem władzy *gubernjalnej* do *Zboru Mahometańskiego Duchownego Orenburskiego lub Zarządu Duchownego Mahometańskiego Taurydzkiego* podług właściwości.

Tamże, art. 4; 1832 list. 24 (5770); 1862 gr. 25 (39087) art. 6; 1864 list. 20 41476);1865 paźdz. 19 (42587).

IV. O księgach metrykalnych dla karaimów.

912. Przepisy o prowadzeniu ksiąg metrykalnych przez duchownych karaimskich wyszczególnione są w Ustawie wyznań obcych[1]).

V. O księgach metrykalnych dla żydów.

913. Do ksiąg metrykalnych dla żydów, podług wzorów załączonych, rabin wpisuje: 1) obrzezanie każdego niemowlęcia płci męskiej i nadanie imienia niemowlęciu płci żeńskiej, z oznaczeniem imion rodziców i daty urodzenia (wzór A); 2) wszelki akt ślubu lub rozwodu, z oznaczeniem imion, nazwisk, wieku oraz stanu osób zawierających lub rozwiązujących małżeństwo oraz obecnych przy tem świadków (wzory B i C); 3) pogrzeby zmarłych obojga płci z oznaczeniem imion, nazwisk, lat, stanu i choroby, która spowodowała śmierć (wzór D).

1835 kw. 13 (8054) § 96; 1893 kw. 23 (9521) II.

914. Księgi metrykalne dla żydów sporządzane są przez *rządy gubernjalne*... Księgi metrykalne rozsyła się do zarządów gmin miejskich dla rozdania rabinom, najpóźniej do dnia 1 października. Oprócz ksiąg powyższych rabini prowadzą dla siebie księgi lub zeszyty prywatne, w których zapisują w języku hebrajskim *i rosyjskim* przy samym akcie religijnym wszystkie pozycje, które mają być wciągnięte do ksiąg metrykalnych, i najpóźniej po upływie miesiąca zapisują je do właściwych ksiąg metrykalnych, przechowywanych w synagodze lub w domu modlitwy.

[1]) **Przyp. tłum.** Ustawa ta w art. 1285 i 1286 stanowiła, że hacham zaopatruje corok hazzanów w zeszyty sznurowe za swoim podpisem dla rejestracji urodzin, ślubów i zgonów ludności karaimskiej i że po otrzymaniu po upływie roku zeszytów metrykalnych od hazzanów, hacham na podstawie tych metryk przedkłada wykazy ogólne Departamentowi Wyznań Obcych oraz gubernatorowi miejscowemu. Hacham jest to wyższy duchowny karaimski, któremu podlegają hazzanowie starsi i młodsi, stanowiący pierwszy stopień duchowny; w b. imperium rosyjskiem było dwóch hachamów: w Trokach dla karaimów na Litwie osiadłych i w Eupatorji dla Krymu; ostatniemu podlegali rodowici karaimi osiedli w kijowszczyźnie.

1853 kw. 20 (27172) art. 3—5, 11; 1864 sierp. 31 (41241) art. 1; 1866 kw. 13 (43138); 1870 czer. 16 (48498) art. 2e; 1871 czer. 4 (49705) II p. 3, 4; 1892 czer. 11 (8708) art. 2, XIII, 95, uw. 2.

915. Księgi metrykalne i zeszyty prywatne sprawdzane są co miesiąc i po skończeniu każdego roku przez członków zarządów duchownych żydowskich, przytem podsumowuje się ilość ogólną urodzin, ślubów, rozwodów i pogrzebów, wpierw słownie, następnie liczbami, w języku *rosyjskim* i hebrajskim; członkowie zarządów łącznie z rabinami i ich pomocnikami stwierdzają przy tem swojemi podpisami, że księgi są zgodne i że żadnych uchybień nie zauważono. W księgach tych nie wolno robić żadnych skrobań, gdyby zaś zaszedł błąd pisarski, to omyłkowo zapisane należy zakreślić dookoła, omawiając to w końcu pozycji, dalej zaś pisać co należy. Za wszelkie uchybienia w prowadzeniu ksiąg metrykalnych żydowskich odpowiadają łącznie rabini i ich pomocnicy oraz członkowie zarządów domów modlitwy i za dopuszczone uchybienia ponoszą oni odpowiedzialność karną, przewidzianą w artykule 1444 Kodeksu o karach.

1853 kw. 20 (27172) art. 6; 1893 kw. 23 (9521) I art. 1.

916. Po skończeniu roku, w pierwszych dniach nowego, rabini składają w zarządach gmin miejskich wszystkie księgi metrykalne, tak urzędowe, jak i prywatne. Po sprawdzeniu w pomienionych urzędach rzeczonych ksiąg poświadcza się w ich końcu: w księgach urzędowych — że całkowicie zgodne są z prywatnemi, w tych zaś ostatnich — że zgodne są z urzędowemi. Następnie urzędowe oddaje się do archiwum, prywatne zaś zwraca się rabinom celem przechowania w synagogach lub domach modlitwy. Za omieszkanie w dostarczeniu ksiąg metrykalnych rabini podlegają grzywnie w wysokości *dziesięciu rubli*, przy powtórzeniu zaś tego uchybienia składani są z urzędu.

1853 kw. 20 (27172) art. 7; 1866 kw. 13 (43183); 1870 czer. 16 (48498) art. 2 e; 1892 cz. 11 (8708) art. 2, XIII; 95, uw. 2.

918. W sprawach urzędowych zarządów miejskich, policji powiatowej i innych urzędów informacyj co do urodzenia, małżeństwa, rozwodu i śmierci żydów zasięga się za pośrednictwem odnośnych zarządów gmin miejskich.

1853 kw. 20 (27172), art. 9; 1862 gr. 25 (39087); 1866 kw. 13 (43183); 1870 czer. 16 (48498) art. 2, e; 1892 czer. 11 (8708) art. 2, XIII; 95, uw. 2.

919. Świadectwa metrykalne wydają rabini lub ich pełnomocnicy. Świadectwa te podlegają opłacie stemplowej i powinny być poświadczone przez zarządy gmin miejskich na podstawie przechowywanych w zarządach tych ksiąg metrykalnych żydowskich. [1])

[1]) **Przyp tłum.** Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 28 października 1925 r. (Dz. U. Nr. 114 poz. 807) na województwa: poleskie, nowogródzkie i wołyńskie, ziemię wileńską oraz pow. grodzieński i wołkowyski rozciągnięto moc obowiązującą dekretu z d. 7 lutego 1919 r. o zmianach w organizacji gmin wyznaniowych żydowskich (Dz. U. Nr. 14 poz. 175), rozporządzeniem zaś Prezydenta R. P. z dn. 9 marca 1927 (Dz. U. Nr. 23, poz. 175) na powiaty bia-

1853 kw. 20 (27172) art. 9; 1866 kw. 13 (43183); 1870 czer. 16 (48498) art. 2, e; 1874 kw. 17 (53379) art. 6 p. 2; 1878 gr. 26 (59161); 1892 czer. 11 (8708) art. 2, XIII; 95, uw. 2; 1900 czer. 10 (18782) art. 14, p. 3 d.

Stwierdzenie faktu śmierci żydów, gdy nie został stosowny akt zapisany w księgach metrycznych, stanowi obowiązek sądu cywilnego tylko w takim razie, jeżeli od ustalenia tego faktu jako dowodu zależy rozstrzygnięcie podlegających właściwości sądu kwestyj co do praw majątkowych lub osobistych, w innych zaś przypadkach powyższy obowiązek ciąży na miejskich zarządach komunalnych (S. O. 3/03, 9/13); do zakresu obowiązków tychże zarządów należy stwierdzenie w trybie pozasądowym faktu śmierci żyda w razie braku zapisu w księgach metrycznych. (S. O. 9/13).

Oddział drugi. O księgach metrykalnych, prowadzonych przez kapelanów wojskowych.

922. Obowiązek prowadzenia ksiąg metrykalnych dla wojskowych w pułkach leży na kapelanach wojskowych. Kapelani mają prawo wydawania zaświadczeń za swoim podpisem i pieczęcią kościelną: o chrzcie, ślubach lub pogrzebach, z pobraniem opłaty stemplowej.

1767 kw. 29; 1890 czer. 12 (6924) art. 55, 57; 1900 cz. 10 (18782) art. 14 p. 3 d.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY II.

Konwencja, podpisana w Hadze, dnia 12-go czerwca 1902 r., dotycząca uregulowania kolizyj ustawodawstw w zakresie małżeństwa. (Dz. U. 1929 r. Nr. 80, poz. 594). [1])

Art. 1. Prawo zawierania małżeństwa jest regulowane przez ustawodawstwo ojczyste każdego z przyszłych małżonków, o ile postanowienia tego ustawodawstwa nie odwołują się wyraźnie do innego ustawodawstwa.

Art. 2. Ustawodawstwo miejsca zawarcia małżeństwa może zabronić cudzoziemcom małżeństwa, które sprzeciwiałoby się postanowieniom tego ustawodawstwa, dotyczącym:

1. stopni pokrewieństwa lub powinowactwa, które stanowią bezwzględną przeszkodę zawarcia małżeństwa;

2. bezwzględnej przeszkody zawierania małżeństw pomiędzy osobami winnemi cudzołóstwa, z powodu którego małżeństwo jednego z małżonków zostało rozwiązane;

łostocki, bielski i sokólski wojew. białostockiego. Rozporządzeniem Prezydenta R. P. z dn. 14 października 1927 r. (Dz. U. Nr. 91 poz. 818) wprowadzono pewne zmiany do dekretu. Tekst jednolity ogłoszony został rozporządzeniem Ministra Wyzn. Relig. i Ośw. Publ. z dn. 5 kwietnia 1928 r. (Dz. U. Nr. 52, poz. 500). Wedle art. 47 rozp. Prezydenta R. P. z dn. 14 paźdz. 1927 r., przepisy o aktach stanu cywilnego nie ulegają zmianie.

[1]) P. przyp. tł. na str. 505.

3. bezwzględnej przeszkody zawierania małżeństw pomiędzy osobami, skazanemi za wspólne godzenie na życie współmałżonka jednej z nich.

Małżeństwo, zawarte wbrew jednej z przeszkód wyżej wymienionych, nie będzie dotknięte nieważnością, o ile jest ono ważne według ustawodawstwa, wskazanego w artykule 1-ym.

Z zastrzeżeniem zastosowania pierwszego ustępu artykułu 6-go niniejszej Konwencji, żadne z Układających się Państw nie zobowiązuje się pozwolić na zawarcie małżeństwa, któreby, ze względu na poprzednie małżeństwo lub na przeszkodę charakteru religijnego, sprzeciwiało się jego ustawom. Pogwałcenie przeszkody tego rodzaju nie mogłoby pociągnąć za sobą nieważności małżeństwa w innych krajach, poza tym, w którym małżeństwo zostało zawarte.

Art. 3. Ustawodawstwo miejsca zawarcia małżeństwa może zezwolić na małżeństwo cudzoziemców, niezależnie od przeszkód wynikających z ustawodawstwa, wskazanego w artykule 1-ym, o ile przeszkody te oparte są wyłącznie na motywach charakteru religijnego.

Inne Państwa mają prawo nie uznawać za ważne małżeństwa, zawartego w tych okolicznościach.

Art. 4. Cudzoziemcy winni w celu zawarcia małżeństwa wykazać, że czynią zadość warunkom niezbędnym według ustawodawstwa, wskazanego w artykule 1-ym.

Stwierdzenie takie może być dokonane bądź przez zaświadczenie przedstawicieli dyplomatycznych lub konsularnych, upoważnionych przez Państwo, którego obywatelami są strony, bądź też zapomocą jakiegokolwiek innego dowodu, byleby stwierdzenie to uznane było za wystarczające przez umowy międzynarodowe lub przez władze kraju zawarcia małżeństwa.

Art. 5. Uznane będzie wszędzie za ważne co do formy małżeństwo, zawarte według ustawodawstwa tego kraju, gdzie zostało zawarte.

Jednakże kraje, których ustawodawstwo wymaga ślubu religijnego, będą mogły nie uznać za ważne małżeństw, zawartych przez ich obywateli zagranicą bez zachowania tego przepisu.

Postanowienia ustawodawstwa ojczystego o zapowiedziach winny być zachowane; wszakże brak tych zapowiedzi nie będzie mógł pociągnąć za sobą nieważności małżeństwa w krajach innych, poza krajem, którego ustawodawstwo zostało naruszone.

Wierzytelny odpis aktu ślubu przesłany zostanie władzom kraju każdego z małżonków.

Art. 6. Uznane będzie wszędzie za ważne co do formy małżeństwo, zawarte wobec przedstawiciela dyplomatycznego lub konsularnego według jego ustawodawstwa, jeżeli żadna ze stron, zawierających małżeństwo, nie posiada obywatelstwa Państwa, w którem małżeństwo zostało zawarte, i jeżeli Państwo to nie sprzeciwia się temu. Nie

może się ono sprzeciwić, jeżeli chodzi o małżeństwo, któreby ze względu na poprzednie małżeństwo lub na przeszkodę charakteru religijnego wykraczało przeciw jego ustawom.

Zastrzeżenie ustępu drugiego artykułu 5-go stosuje się do małżeństw dyplomatycznych lub konsularnych.

Art. 7. Małżeństwo nie ważne co do formy w kraju, gdzie zostało zawarte, będzie mogło pomimo to być uznane za ważne w innych krajach, jeżeli forma, przepisana przez ustawodawstwo ojczyste każdej ze stron, została zachowana.

Art. 8. Konwencja niniejsza stosuje się tylko do małżeństw, zawieranych na terytorjum Układających się Państw pomiędzy osobami, z których jedna przynajmniej posiada obywatelstwo jednego z tych Państw.

Żadne Państwo nie zobowiązuje się niniejszą Konwencją do stosowania ustawodawstwa, któreby nie było ustawodawstwem jednego z Układających się Państw.

Art. 9. Konwencja niniejsza, która stosuje się jedynie do terytorjów europejskich Układających się Państw, będzie ratyfikowana, a dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone w Hadze, skoro tylko większość Wysokich Układających się Stron będzie w możności to uczynić. Ze złożenia tego zostanie sporządzony protokół, którego uwierzytelniony odpis zostanie doręczony drogą dyplomatyczną każdemu z Układających się Państw.

Art. 10. Państwa, które nie podpisały Konwencji, a które były reprezentowane na Trzeciej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego, będą dopuszczone do przystąpienia bez zastrzeżeń do niniejszej Konwencji.

Państwo, życzące sobie przystąpić, zawiadomi najpóźniej do 31 grudnia 1904 roku o swym zamiarze zapomocą aktu, który zostanie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego. Rząd ten prześle uwierzytelniony odpis tego aktu drogą dyplomatyczną każdemu z Układających się Państw.

Art. 11. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie w sześćdziesiątym dniu od daty złożenia dokumentów ratyfikacyjnych lub od daty oznajmienia o przystąpieniu.

Art. 12. Niniejsza Konwencja obowiązywać będzie przez pięć lat od daty złożenia ratyfikacyj.

Okres ten rozpocznie się od wskazanej wyżej daty nawet dla Państw, które dokonają złożenia ratyfikacyj po tej dacie lub które przystąpiły później.

Konwencja będzie się odnawiała milcząco co pięć lat na dalsze pięciolecia z zastrzeżeniem wypowiedzenia.

Wypowiedzenie winno być oznajmione najmniej na sześć miesięcy przed upływem terminu, wskazanego w poprzednich ustępach,

Rządowi Niderlandzkiemu, który zawiadomi o tem wszystkie inne Układające się Państwa.

Wypowiedzenie wywrze swój skutek jedynie w stosunku do Państwa, które je oznajmiło. Dla innych Państw Konwencja pozostanie w mocy.

Na dowód czego odnośni Pełnomocnicy podpisali niniejszą Konwencję i wycisnęli na niej swe pieczęcie.

Sporządzono w Hadze, dnia dwunastego czerwca tysiąc dziewięćset drugiego roku, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego, a którego uwierzytelniony odpis zostanie doręczony w drodze dyplomatycznej każdemu z Państw, które były reprezentowane na Trzeciej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego.

PROTOKÓŁ.

Państwa Umawiające się w Konwencji o uregulowaniu kolizyj ustawodawstw w zakresie małżeństwa, podpisanej w Hadze, dn. 12 czerwca 1902 r., pragnąc umożliwić przystąpienie do tej Konwencji Państwom nie reprezentowanym na III-ej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego, a których życzenie przystąpienia do tej Konwencji zostało przychylnie przyjęte przez Państwa Umawiające się, zgodziły się, że zostanie otwarty w Holenderskiem Ministerstwie Spraw Zagranicznych protokół przystąpienia przeznaczony dla przyjęcia i stwierdzenia tych przystąpień, które nabiorą mocy w 60 dni po podpisaniu wspomnianego protokółu.

Niniejszy Protokół zostanie ratyfikowany i jego dokumenty ratyfikacyjne będą złożone w Hadze z chwilą, gdy pięć z pośród Mocarstw podpisujących będzie w możności to uczynić.

Wejdzie on w życie trzydziestego dnia licząc od daty, w której Mocarstwa podpisujące złożą swoje ratyfikacje.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie upoważnieni w tym celu, podpisali niniejszy Protokół, który nosić będzie datę dnia dzisiejszego, a którego poświadczony za zgodność odpis przesłany zostanie każdemu z Mocarstw podpisujących.

Sporządzono w Hadze, dnia 28 listopada 1923 r. [1]).

---

[1]) Przyp. tłum. W r. 1902 i w r. 1905 odbyły się w Hadze narady przedstawicieli mocarstw europejskich w celu ustalenia zasad uregulowania kolizyj ustawodawstw w dziedzinie prawa małżeńskiego oraz opieki i ubezwłasnowolnienia. W wyniku konferencyj tych podpisano trzy konwencje międzynarodowe w dniu 12 czerwca 1902 i dwie w dniu 17 lipca 1905. Jednakże nie wszystkie państwa ratyfikowały rzeczone konwencje, Francja, aczkolwiek uczestniczyła w obu konferencjach, żadnej z konwencyj nie ratyfikowała, Belgja ratyfikowała tylko konwencję 1902 r. o opiece. Zgodnie z ustawą z dn. 13 lutego 1929 r. (Dz. U. Nr. 16, poz. 132) Polska przystąpiła do tych pięciu konwencyj w dn. 25 czerwca 1929 roku. Tekst ich ogłoszony został dn. 29 listopada 1929 roku w Nr. 80 Dz. Ust. — Pod każdą konwencją wskazujemy według oświadczenia rządowego, jakie państwa ją ratyfikowały, gdyż w stosunkach z temi państwami

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY III.

Konwencja, podpisana w Hadze, dnia 12 czerwca 1902 roku, dotycząca uregulowarja kolizyj ustawodawstw i jurysdykcyj w zakresie rozwodu i rozłączenia co do stołu i łoża. (Dz. U. 1929 r. Nr. 80, poz. 595)[1]).

Art. 1. Małżonkowie mogą wnieść skargę o rozwód jedynie, jeżeli zarówno ich ustawodawstwo ojczyste, jak i ustawodawstwo miejsca, gdzie skarga o rozwód została wniesiona, uznają rozwód.

To samo dotyczy rozłączenia co do stołu i łoża.

Art. 2. Rozwodu można żądać jedynie w takim razie, jeżeli w wypadku, o który chodzi, jest on dopuszczony zarówno przez ustawodawstwo ojczyste małżonków, jak i przez ustawodawstwo miejsca, gdzie skarga o rozwód została wniesiona, choćby dla przyczyn różnych.

To samo dotyczy rozłączenia co do stołu i łoża.

Art. 3. Niezależnie od przepisów art. 1-go i 2-go obowiązywać będzie jedynie ustawodawstwo ojczyste, o ile ustawodawstwo miejsca, gdzie skarga o rozwód została wniesiona, tak stanowi lub na to zezwala.

Art. 4. Na ustawodawstwo ojczyste, wskazane w poprzedzających artykułach, nie można się powoływać dla uznania za przyczynę do rozwodu lub do rozłączenia co do stołu i łoża — faktu, który zdarzył się w czasie kiedy małżonkowie, lub jedno z nich, posiadali inne obywatelstwo.

Art. 5. Skarga o rozwód lub o rozłączenie co do stołu i łoża może być wytoczona:

1) przed sądy właściwe według ustawodawstwa ojczystego małżonków,

2) przed sądy właściwe według ustawodawstwa miejsca zamieszkania małżonków. Jeżeli małżonkowie, według swego ustawodawstwa ojczystego, nie posiadają tego samego miejsca zamieszkania, właściwą władzą sądową jest władza miejsca zamieszkania strony pozwanej. W razie porzucenia i w razie zmiany miejsca zamieszkania, dokonanej po powstaniu przyczyny rozwodu lub rozłączenia, skarga może być również wytoczona przed właściwe sądy ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania. Jednakże pozostaje zastrzeżona właściwość sądów ojczystych o tyle, o ile sądy te są wyłącznie właściwe dla skarg o rozwód lub o rozłączenie co do stołu i łoża. Sąd obcy pozostaje właściwym dla takiego małżeństwa, które nie może stanowić przedmiotu skargi o rozwód lub rozłączenie co do stołu i łoża przed właściwemi sądami ojczystemi.

---

w dziedzinach, których konwencje dotyczą, należy mieć na względzie, poza postanowieniami Ustawy z dn. 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwem dla stosunków prywatnych międzynarodowych, również i postanowienia konwencyj, jako prawa późniejszego. — Konwencję dotyczącą kolizyj w dziedzinie prawa małżeńskiego ratyfikowały: Holandja, Luksemburg, Niemcy, Portugalja, Rumunja, Szwecja, Szwajcarja, Włochy i Węgry.

[1]) Patrz przyp. tłum. do załącznika nieurzędowego II na str. 505; konwencję ratyfikowały państwa w przypisku wymienione z wyjątkiem Szwajcarji

Art. 6. Jeżeli małżonkowie nie są uprawnieni do wniesienia skargi o rozwód lub rozłączenie co do stołu i łoża w kraju, gdzie mają miejsce zamieszkania, mogą oni jednakże, tak jeden, jak i drugi, zwrócić się do właściwego sądu tego kraju z prośbą o wydanie zarządzeń tymczasowych, przewidzianych przez jego ustawodawstwo, celem spowodowania ustania wspólnego pożycia. Zarządzenia powyższe pozostaną w mocy, jeżeli w ciągu jednego roku zostaną potwierdzone przez sądy ojczyste; nie będą one trwały dłużej, aniżeli pozwala na to ustawodawstwo miejsca zamieszkania.

Art. 7. Rozwód oraz rozłączenie co do stołu i łoża, orzeczone przez sąd właściwy w myśl artykułu 5-go, będą uznane wszędzie podwarunkiem, że postanowienia niniejszej Konwencji zostały zachowane, i że, w wypadku, jeżeli orzeczenie wydane zostało zaocznie, pozwany był wezwany przed sąd stosownie do specjalnych postanowień, wymaganych przez jego ustawodawstwo ojczyste dla uznania wyroków zagranicznych.

Rozwód i rozłączenie co do stołu i łoża, orzeczone w drodze sądownictwa administracyjnego, uznane będą również wszędzie, jeżeli ustawodawstwo każdego z małżonków uznaje ten rozwód lub to rozłączenie.

Art. 8. Jeżeli małżonkowie nie posiadają tego samego obywatelstwa, to ostatnie ich wspólne ustawodawstwo winno być uważane za ich ustawodawstwo ojczyste przy stosowaniu poprzedzających artykułów.

Art. 9. Konwencja niniejsza stosuje się jedynie do skarg o rozwód lub rozłączenie co do stołu i łoża, wniesionych w jednem z Układających się Państw, jeżeli przynajmniej jedna ze stron posiada obywatelstwo jednego z tych Państw.

Żadne Państwo nie zobowiązuje się niniejszą Konwencją do stosowania ustawodawstwa, któreby nie było ustawodawstwem jednego z Układających się Państw.

Art. 10. Konwencja niniejsza, która stosuje się jedynie do terytorjów europejskich Układających się Państw, będzie ratyfikowana, a dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone w Hadze, skoro tylko większość Wysokich Układających się stron będzie w możności to uczynić.

Ze złożenia tego zostanie sporządzony protokół, którego uwierzytelniony odpis zostanie doręczony drogą dyplomatyczną każdemu z Układających się Państw.

Art. 11. Państwa, które nie podpisały Konwencji, a które były reprezentowane na Trzeciej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego, będą dopuszczone do przystąpienia bez zastrzeżeń do niniejszej Konwencji.

Państwo, życzące sobie przystąpić, zawiadomi najpóźniej do 31 grudnia 1904 roku o swym zamiarze zapomocą aktu, który złożony zostanie w archiwach Rządu Niderlandzkiego. Rząd ten prześle uwierzytelniony odpis tego aktu drogą dyplomatyczną każdemu z Układających się Państw.

Art. 12. Niniejsza Konwencja weidzie w życie w sześćdziesiątym dniu od daty złożenia dokumentów ratyfikacyjnych lub od daty oznajmienia o przystąpieniu.

Art. 13. Konwencja niniejsza obowiązywać będzie przez pięć lat od daty złożenia ratyfikacyj.

Okres ten zacznie płynąć od wskazanej daty nawet dla Państw, które dokonają złożenia po tej dacie, lub które przystąpiłyby później.

Konwencja będzie się odnawiała milcząco co pięć lat na dalsze pięciolecia z zastrzeżeniem wypowiedzenia.

Wypowiedzenie winno być oznajmione najmniej na sześć miesięcy przed upływem terminu, wskazanego w poprzednich ustępach, Rządowi Niderlandzkiemu, który zawiadomi o tem wszystkie inne Układające się Państwa.

Wypowiedzenie wywrze swój skutek jedynie w stosunku do Państwa, które je oznajmiło. Dla innych Państw Konwencja pozostanie w mocy.

Na dowód czego odnośni Pełnomocnicy podpisali niniejszą Konwencję i wycisnęli na niej swe pieczęcie.

Sporządzono w Hadze, dnia dwunastego czerwca tysiąc dziewięćset drugiego roku, w jednym egzemplarzu, który będzie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego, a którego uwierzytelniony odpis zostanie doręczony w drodze dyplomatycznej każdemu z Państw, które były reprezentowane na Trzeciej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY IV.

Konwencja podpisana w Hadze 17 lipca 1905 roku, dotycząca kolizyj ustawodawstw co do skutków małżeństwa w zakresie praw i obowiązków małżonków w ich stosunkach osobistych i majątkowych. (Dz. U. 1929 r. Nr. 80 poz. 597).[1])

---

[1]) Patrz przyp. tłum. do załączn. II na str. 505; konwencję niniejszą ratyfikowały: Holandja, Niemcy, Portugalja, Rumunja, Szwecja i Włochy.

Art. 1. Prawa i obowiązki małżonków w zakresie ich stosunków osobistych są regulowane przez ich ustawodawstwo ojczyste.

Niemniej jednak prawa te i obowiązki mogą być przymusowo wykonane tylko zapomocą środków dozwolonych również przez ustawodawstwo państwa, gdzie się żąda przymusowego wykonania.

Art. 2. W braku umowy o skutkach małżeństwa w zakresie majątku małżonków, tak ruchomego, jak nieruchomego, rozstrzyga ustawodawstwo ojczyste męża w chwili zawarcia małżeństwa.

Zmiana obywatelstwa małżonków lub jednego z nich nie ma wpływu na ustrój majątkowy małżeński.

Art. 3. Zdolność każdego z narzeczonych do zawarcia umowy małżeńskiej jest określona przez jego ustawodawstwo ojczyste w chwili zawarcia małżeństwa.

Art. 4. Ustawodawstwo ojczyste małżonków rozstrzyga, czy mogą oni, podczas trwania małżeństwa, czy to sporządzić umowę majątkową małżeńską, czy też rozwiązać lub zmienić swe umowy małżeńskie.

Zmiana ustroju majątkowego małżeńskiego nie może mieć skutków działających wstecz na szkodę osób trzecich.

Art. 5. Ważność pod względem treści umowy majątkowej małżeńskiej i jej skutki reguluje ustawodawstwo ojczyste męża z czasu zawarcia małżeństwa, lub, jeżeli umowa została zawarta podczas trwania małżeństwa, ustawodawstwo ojczyste małżonków z czasu zawarcia umowy.

To samo ustawodawstwo rozstrzyga, czy i w jakiej mierze wolno małżonkom odwoływać się do innego ustawodawstwa; gdy się doń odwołali, wówczas to ustawodawstwo określa skutki małżeńskiej umowy majątkowej.

Art. 6. Umowa majątkowa małżeńska jest ważna pod względem formy, jeżeli została zawarta bądź zgodnie z ustawodawstwem kraju, w którym została sporządzona, bądź zgodnie z ustawodawstwem ojczystem każdego z narzeczonych z czasu zawarcia małżeństwa, bądź także, jeżeli została zawarta podczas trwania małżeństwa, zgodnie z ustawodawstwem ojczystem każdego z małżonków.

Jeżeli ustawodawstwo ojczyste jednego z narzeczonych lub, w razie gdy umowa została zawarta podczas trwania małżeństwa, ustawodawstwo ojczyste jednego z małżonków wymaga, jako warunku ważności, aby umowa, nawet gdy została zawarta w kraju obcym, posiadała formę określoną, postanowienia tegoż ustawodawstwa winny być zachowane.

Art. 7. Postanowienia niniejszej Konwencji nie stosują się do nieruchomości, podlegających według ustawodawstwa miejsca ich położenia szczególnej ordynacji majątkowej.

Art. 8. Każde z Układających się Państw zastrzega sobie:

1) uzależnienie od specjalnych formalności prawa powoływania się na ustrój majątkowy przeciwko osobom trzecim;

2) stosowanie postanowień, mających na celu ochronę osób trzecich w zakresie ich stosunków prawnych z mężatką, która wykonywa pewien zawód na terytorjum tego Państwa.

Układające się Państwa zobowiązują się podawać sobie do wiadomości przepisy prawne, mające zastosowanie według niniejszego artykułu.

Art. 9. Jeżeli małżonkowie nabyli podczas trwania małżeństwa nowe a mianowicie to samo obywatelstwo, wówczas ich ustawodawstwo ojczyste będzie stosowane w wypadkach, wskazanych w art. 1, 4 i 5.

Jeżeliby się zdarzyło, że podczas trwania małżeństwa małżonkowie nie posiadają jednakowego obywatelstwa, ostatnie ich wspólne ustawodawstwo winno być uważane przy stosowaniu wyżej wspomnianych artykułów za ich ustawodawstwo ojczyste.

Art. 10. Niniejsza Konwencja nie będzie stosowana, gdyby, według artykułów poprzedzających, ustawodawstwo, które powinno być stosowane, nie było ustawodawstwem jednego z Układających się Państw.

Art. 11. Konwencja niniejsza będzie ratyfikowana i dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone w Hadze, skoro tylko sześć z Wysokich Układających się Stron będzie w możności to uczynić.

Z każdego złożenia dokumentów ratyfikacyjnych zostanie sporządzony protokół, którego uwierzytelniony odpis zostanie doręczony drogą dyplomatyczną każdemu z Układających się Państw.

Art. 12. Konwencja niniejsza stosuje się z samego prawa do terytorjów europejskich Układających się Państw.

Jeżeli jedno z Układających się Państw życzyłoby sobie wprowadzić ją w życie na swoich terytorjach, w posiadłościach lub kolonjach, położonych poza Europą, lub w swych okręgach sądownictwa konsularnego, oznajmi w tym celu swój zamiar zapomocą aktu, który zostanie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego. Rząd ten prześle w drodze dyplomatycznej odpis uwierzytelniony każdemu z Układających się Państw. Konwencja wejdzie w życie w stosunkach między Państwami, które w odpowiedzi na to oznajmienie, oświadczą swą zgodę, a terytorjami, posiadłościami i kolonjami, położonemi poza Europą, oraz okręgami sądownictwa konsularnego, dla których oznajmienie zostało złożone. Oświadczenie zgody będzie złożone również w archiwach Rządu Niderlandzkiego, który prześle w drodze dyplomatycznej jego odpis uwierzytelniony każdemu z Układających się Państw.

Art. 13. Państwa, reprezentowane na Czwartej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego, dopuszczone są do podpisania niniejszej Konwencji aż do chwili złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, przewidzianego w art. 11 ustęp 1.

Po złożeniu ich będą one zawsze dopuszczone do przystąpienia bez zastrzeżeń do Konwencji. Państwo, które zechce przystąpić do Konwencji, oznajmi swój zamiar zapomocą aktu, który zostanie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego. Rząd ten prześle w drodze dyplomatycznej uwierzytelniony odpis tego oznajmienia każdemu z Układających się Państw.

Art. 14. Konwencja niniejsza wejdzie w życie w sześćdziesiątym dniu od daty złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, przewidzianego w art. 11 ust. 1.

W wypadku, przewidzianym w art. 12 ust. 2, wejdzie ona w życie po upływie czterech miesięcy od daty złożenia oświadczenia zgody, a w wypadku, przewidzianym w art. 13 ust. 2, w sześćdziesiątym dniu po oznajmieniu przystąpień.

Rozumie się, że oznajmienia, przewidziane w art. 12 ustęp 2, będą mogły nastąpić dopiero po wejściu w życie niniejszej Konwencji, zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu.

Art. 15. Konwencja niniejsza będzie obowiązywała przez pięć lat od daty, wskazanej w art. 14, ustęp 1.

Okres ten zacznie płynąć od tej daty nawet dla Państw, któreby przystąpiły później, jak również w stosunku do oświadczeń zgody, dokonanych na zasadzie art. 12, ust. 2.

Konwencja będzie się odnawiała milcząco co pięć lat na dalsze pięciolecia z zastrzeżeniem wypowiedzenia.

Wypowiedzenie winno być oznajmione najmniej na sześć miesięcy przed upływem terminu, wskazanego w ustępach 2 i 3, Rządowi Niderlandzkiemu, który o niem zawiadomi wszystkie inne Państwa.

Wypowiedzenie może stosować się wyłącznie do terytorjów, posiadłości i kolonji, położonych poza Europą, lub także do okręgów sądownictwa konsularnego, wymienionych w oznajmieniu, dokonanem na zasadzie art. 12, ust. 2.

Wypowiedzenie wywrze swój skutek jedynie w stosunku do Państwa, które je oznajmiło. Dla innych Układających się Państw Konwencja pozostanie w mocy.

Na dowód czego, odnośni Pełnomocnicy podpisali niniejszą Konwencję i wycisnęli na niej swe pieczęcie.

Sporządzono w Hadze, siedemnastego lipca tysiąc dziewięćset piątego roku, w jednym egzemplarzu, który będzie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego, a którego uwierzytelniony odpis zostanie doręczony w drodze dyplomatycznej każdemu z Państw, reprezentowanych na Czwartej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY V.

Konwencja, podpisana w Hadze, dn. 12 czerwca 1902 roku, dotycząca uregulowania opieki nad małoletnimi. (Dz. U. 1929 r. Nr. 80, poz. 596)[1]).

Art. 1. Opiekę nad małoletnim reguluje jego ustawodawstwo ojczyste.

Art. 2. Jeżeli ustawodawstwo ojczyste nie urządza opieki w kraju małoletniego na wypadek gdy miejsce jego zwykłego pobytu znajduje się zagranicą, przedstawiciel dyplomatyczny lub konsularny, upoważniony przez Państwo, którego obywatelem jest małoletni, będzie mógł się nią zająć, zgodnie z ustawodawstwem tego Państwa, o ile Państwo zwykłego pobytu małoletniego temu się nie sprzeciwia.

Art. 3. Niemniej jednak, opiekę nad małoletnim, mającym zwykłe miejsce pobytu zagranicą, ustanawia się i wykonywa zgodnie z ustawodawstwem miejscowem, jeżeli nie została lub nie może być utworzona zgodnie z postanowieniami art. 1 lub 2.

Art. 4. Istnienie opieki, ustanowionej zgodnie z postanowieniami art. 3, nie przeszkadza ustanowieniu nowej opieki przez zastosowanie art. 1 lub 2.

Fakt ten podany będzie w możliwie krótkim czasie do wiadomości rządu Państwa, w którem opieka najpierw była urządzona. Rząd ten zawiadomi o tem bądź władzę, która ustanowiła opiekę, bądź też, o ile władza taka nie istnieje, samego opiekuna.

Ustawodawstwo Państwa, w którem była zorganizowana dawna opieka, rozstrzyga, w jakiej chwili opieka ta ustaje w wypadku, przewidzianym w niniejszym artykule.

Art. 5. We wszystkich wypadkach opieka otwiera się i ustaje w czasie i z przyczyn, określonych przez prawo ojczyste małoletniego.

Art. 6. Zarząd opiekuńczy rozciąga się na osobę i na całokształt majątku małoletniego, niezależnie od miejsca położenia majątku.

Od zasady powyższej może być uczyniony wyjątek co do nieruchomości, podlegających według ustawodawstwa miejsca ich położenia szczególnej ordynacji majątkowej.

Art. 7. W oczekiwaniu urządzenia opieki, jako też we wszyskich wypadkach nagłych, władze miejscowe będą mogły wydać niezbędne zarządzenia w celu ochrony osoby i interesów małoletniego cudzoziemca.

Art. 8. Władze Państwa, na którego terytorjum znajdzie się małoletni cudzoziemiec, nad którym wypadnie ustanowić opiekę, zawiadomią o tej sytuacji, gdy tylko powezmą o niej wiadomość, władze Państwa, którego małoletni jest obywatelem.

---

[1]) Patrz przypisek tłumacza do załączn. II na str. 505; konwencję o opiekach ratyfikowały: Belgja, Holandja, Luksemburg, Niemcy, Portugalja, Rumunja, Szwajcarja, Szwecja, Włochy, Węgry i Hiszpanja.

W ten sposób powiadomione władze poinformują w jak najkrótszym czasie władze, które im udzieliły powyższej wiadomości, czy opieka została lub czy będzie ustanowiona.

Art. 9. Niniejsza Konwencja stosuje się jedynie do opieki nad małoletnimi obywatelami jednego z Układających się Państw, którzy posiadają zwykłe miejsce pobytu na terytorjum jednego z tych Państw.

Jednakowoż art. 7 i 8 niniejszej Konwencji stosują się do wszystkich małoletnich obywateli Układających się Państw.

Art. 10. Konwencja niniejsza, która stosuje się jedynie do terytorjów europejskich Układających się Państw, będzie ratyfikowana, i dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone w Hadze, skoro tylko większość Wysokich Układających się Stron będzie w możności to uczynić.

Ze złożenia tego zostanie sporządzony protokół, którego uwierzytelniony odpis doręczony zostanie drogą dyplomatyczną każdemu z Układających się Państw.

Art. 11. Państwa, które nie podpisały Konwencji, a które były reprezentowane na Trzeciej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego, będą dopuszczone do przystąpienia bez zastrzeżeń do niniejszej Konwencji.

Państwo, życzące sobie przystąpić, zawiadomi najpóźniej do 31 grudnia 1904 r., o swym zamiarze zapomocą aktu, który zostanie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego. Rząd ten prześle uwierzytelniony odpis tego aktu drogą dyplomatyczną każdemu z Układających się Państw.

Art. 12. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie w sześćdziesiątym dniu od daty złożenia dokumentów ratyfikacyjnych lub od daty oznajmienia o przystąpieniu.

Art. 13. Konwencja niniejsza obowiązywać będzie przez pięć lat od daty złożenia ratyfikacyj.

Okres ten zacznie płynąć od wskazanej daty nawet dla Państw, któreby przystąpiły później.

Konwencja będzie się odnawiała milcząco co pięć lat na dalsze pięciolecia z zastrzeżeniem wypowiedzenia.

Wypowiedzenie winno być co najmniej na sześć miesięcy przed upływem terminu, wskazanego w poprzednich ustępach, oznajmione Rządowi Niderlandzkiemu, który zawiadomi o niem wszystkie inne Układające się Państwa.

Wypowiedzenie wywrze swój skutek jedynie w stosunku do Państwa, które je oznajmiło. Dla innych Państw Konwencja pozostanie w mocy.

Na dowód czego odnośni Pełnomocnicy podpisali niniejszą Konwencję i wycisnęli na niej swe pieczęcie.

Sporządzono w Hadze dnia dwunastego czerwca tysiąc dziewięćset drugiego roku w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego, a którego uwierzytelniony odpis zo-

stanie doręczony w drodze dyplomatycznej każdemu z Państw, które były reprezentowane na Trzeciej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY VI.

Konwencja, podpisana w Hadze dnia 17 lipca 1905 roku, dotycząca ubezwłasnowolnienia i analogicznych zarządzeń opiekuńczych. (Dz. U. 1929 r. Nr. 80 poz. 598) [1]).

Art. 1. Dla ubezwłasnowolnienia właściwe jest ustawodawstwo ojczyste osoby, podlegającej ubezwłasnowolnieniu; odchylenia od tej zasady są zawarte w następujących artykułach.

Art. 2. Ubezwłasnowolnienie może być orzeczone jedynie przez właściwe władze Państwa, którego obywatelem jest osoba podlegająca ubezwłasnowolnieniu, a opieka będzie zorganizowana według ustaw tegoż Państwa, wyjąwszy wypadki, przewidziane w następujących artykułach.

Art. 3. Jeżeli w jednym z Układających się Państw obywatel innego z tych Państw znajduje się w położeniu, dla którego jego ustawodawstwo ojczyste przewiduje ustanowienie ubezwłasnowolnienia, władze miejscowe będą mogły wydać wszelkie tymczasowe zarządzenia, potrzebne dla ochrony jego osoby i majątku.

O powyższem zostanie zawiadomiony Rząd Państwa, którego on jest obywatelem.

Zarządzenia te ustaną, gdy tylko władze miejscowe otrzymają od władz ojczystych danego obywatela zawiadomienie, że zostały wydane zarządzenia tymczasowe, lub że położenie prawne danej osoby zostało uregulowane drogą wyroku.

W myśl art. 3, 4, 6 Konwencji Haskiej z dn. 17 lipca 1905 r., dotyczącej ubezwłasnowolnienia i analogicznych zarządzeń opiekuńczych, zarządzenia w przedmiocie opieki nad umysłowo chorym mogą być także wydane przez władze miejsca pobytu chorego; zarządzenia te narówni z zarządzeniami władz państwa ojczystego mają moc obowiązującą w obu Państwach (art. 9), dopóki nie będą uchylone w myśl przepisów art. 11 Konwencji. (S. N. 155/31).

Art. 4. Władze Państwa, na którego terytorjum cudzoziemiec, podlegający ubezwłasnowolnieniu, ma miejsce swego zwykłego pobytu, zawiadomią o tej sytuacji, gdy tylko powezmą o niej wiadomość, — władze Państwa ojczystego cudzoziemca, komunikując im zarazem o żądaniu ubezwłasnowolnienia, o ile im było przedstawione oraz o zarządzeniach tymczasowych, któreby były wydane.

[1]) Patrz przypisek tłum. do załączn. II na str. 505; konwencję o ubezwłasnowolnieniu ratyfikowały: Holandja, Niemcy, Portugalja, Rumunja, Szwecja, Węgry i Włochy.

Art. 5. Zawiadomienia, przewidziane w art. 3 i 4 będą uskuteczniane w drodze dyplomatycznej, chyba że pomiędzy odnośnemi władzami jest dopuszczone bezpośrednie komunikowanie się z sobą.

Art. 6. Dopóki władze ojczyste nie odpowiedzą na zawiadomienie, przewidziane w art. 4, należy wstrzymać się od wydania jakichkolwiek zarządzeń ostatecznych w kraju zwykłego pobytu. Jeżeli władze ojczyste oświadczą, że pragną powstrzymać się od wszelkich kroków lub jeśli nie odpowiedzą w ciągu sześciu miesięcy, władze zwykłego miejsca pobytu winny powziąć decyzję co do ubezwłasnowolnienia, uwzględniając przeszkody, któreby według odpowiedzi władz ojczystych wykluczały ubezwłasnowolnienie w kraju ojczystym.

Art. 7. W przypadku, gdy władze miejsca zwykłego pobytu są właściwe w myśl poprzedzającego artykułu, żądanie ubezwłasnowolnienia może być wniesione przez takie osoby i z takich przyczyn, które są dopuszczone zarówno przez ustawodawstwo ojczyste, jak i przez ustawodawstwo miejsca pobytu cudzoziemca.

Art. 8. Gdy ubezwłasnowolnienie zostało orzeczone przez władze miejsca zwykłego pobytu, zarząd, dotyczący osoby ubezwłasnowolnionej i jej majątku, będzie zorganizowany według ustawodawstwa miejscowego i skutki ubezwłasnowolnienia będą regulowane przez to samo ustawodawstwo.

Jeżeli jednak ustawodawstwo ojczyste ubezwłasnowolnionego stanowi, że piecza nad nim ma być powierzona z samego prawa pewnej określonej osobie, postanowienie to będzie, w miarę możności, uwzględnione.

Art. 9. Ubezwłasnowolnienie, orzeczone przez właściwe władze stosownie do poprzedzających postanowień, będzie skuteczne pod względem zdolności do działań prawnych ubezwłasnowolnionego i opieki nad nim, we wszystkich Układających się Państwach bez potrzeby uzyskania exequatur.

Jednakże środki publikacji, przewidziane przez ustawodawstwo miejscowe dla ubezwłasnowolnienia, orzeczonego przez władze krajowe, będą mogły być przez to ustawodawstwo uznane, jako stosujące się do ubezwłasnowolnienia, zarządzonego przez władzę zagraniczną, lub zastąpione przez zarządzenia analogiczne. Państwa Układające się zakomunikują sobie wzajemnie, za pośrednictwem Rządu Niderlandzkiego, postanowienia, jakie powezmą w tej mierze.

Art. 10. Istnienie opieki, ustanowionej zgodnie z art. 8, nie stoi na przeszkodzie ustanowieniu nowej opieki, zgodnie z ustawodawstwem ojczystem.

Fakt ten będzie, o ile można najwcześniej, zakomunikowany władzom Państwa, w którem ubezwłasnowolnienie zostało orzeczone.

Ustawodawstwo tego Państwa decyduje, w jakiej chwili ustaje opieka, która tam została urządzona. Począwszy od tej chwili skutki

ubezwłasnowolnienia, orzeczonego przez władzę zagraniczną, będą regulowane przez prawo ojczyste ubezwłasnowolnionego.

Art. 11. Ubezwłasnowolnienie orzeczone przez władze miejsca zwykłego pobytu, będzie mogło być uchylone przez władze ojczyste, zgodnie z ich ustawodawstwem.

Władze miejscowe, które orzekły ubezwłasnowolnienie, będą mogły również uchylić je z wszystkich przyczyn, przewidzianych bądź przez ustawodawstwo ojczyste bądź przez ustawodawstwo miejscowe. Żądanie może być przedstawione przez wszystkich, którzy będą do tego uprawnieni przez jedno lub drugie z powyższych ustawodawstw.

Decyzje, uchylające ubezwłasnowolnienie, będą wywierały skutki z samego prawa we wszystkich Układających się Państwach, bez potrzeby exequatur.

Art. 12. Postanowienia poprzedzające będą stosowane bez rozróżnienia pomiędzy majątkiem ruchomym a nieruchomym ubezwłasnowolnionego, z wyjątkiem co do nieruchomości, podlegających według ustawodawstwa miejsca ich położenia szczególnej ordynacji majątkowej.

Art. 13. Przepisy, zawarte w niniejszej Konwencji, odnoszą się jednakowo do ubezwłasnowolnienia w ścisłem tego słowa znaczeniu, do ustanowienia kurateli, do mianowania doradcy sądowego, jako też do wszelkich analogicznych zarządzeń, o ile pociągają za sobą ograniczenia zdolności.

Art. 14. Niniejsza Konwencja stosuje się jedynie do ubezwłasnowolnienia obywateli jednego z Układających się Państw, mających zwykłe miejsce pobytu na terytorjum jednego z tych Państw.

Niemniej jednak art. 3 niniejszej Konwencji stosuje się do wszystkich obywateli Układających się Państw.

Art. 15. Niniejsza Konwencja będzie ratyfikowana i dokumenty ratyfikacyjne zostaną złożone w Hadze, skoro tylko sześć z Wysokich Układających się Stron będzie w możności to uczynić.

Z każdego złożenia dokumentów ratyfikacyjnych zostanie sporządzony protokół, którego uwierzytelniony odpis zostanie doręczony drogą dyplomatyczną każdemu z Układających się Państw.

Art. 16. Konwencja niniejsza stosuje się z samego prawa do terytorjów europejskich Układających się Państw.

Jeżeli jedno z Układających się Państw życzyłoby sobie wprowadzić ją w życie na swoich terytorjach, w posiadłościach lub kolonjach, położonych poza Europą, lub w swych okręgach sądownictwa konsularnego, oznajmia w tym celu swój zamiar zapomocą aktu, który złożony zostanie w archiwach Rządu Niderlandzkiego. Rząd ten prześle w drodze dyplomatycznej odpis uwierzytelniony tego aktu każdemu z Układających się Państw. Konwencja wejdzie w życie w stosunkach między Państwami, które odpowiedzą oświadczeniem zgody na to

oznajmienie, a terytorjami, posiadłościami i kolonjami, położonemi poza Europą, oraz okręgami sądownictwa konsularnego, ze względu na które oznajmienie zostało uskutecznione. Oświadczenie zgody będzie złożone również w archiwach Rządu Niderlandzkiego, który prześle w drodze dyplomatycznej jego odpis uwierzytelniony każdemu z Układających się Państw.

Art. 17. Państwa, reprezentowane na Czwartej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego, są dopuszczone do podpisania niniejszej Konwencji aż do chwili złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, przewidzianego w art. 15 ustęp 1.

Po złożeniu ich będą one zawsze dopuszczone do przystąpienia bez zastrzeżeń do Konwencji. Państwo, które zapragnie przystąpić do Konwencji, oznajmi swój zamiar zapomocą aktu, który złożony zostanie w archiwach Rządu Niderlandzkiego. Rząd ten prześle w drodze dyplomatycznej uwierzytelniony odpis tego aktu każdemu z Układających się Państw.

Art. 18. Konwencja niniejsza wejdzie w życie w sześćdziesiątym dniu od daty złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, przewidzianego w art. 15 ust. 1.

W przypadku, przewidzianym w art. 16 ust. 2, wejdzie ona w życie w cztery miesiące po dacie złożenia oświadczenia zgody, a w przypadku, przewidzianym w art. 17 ust. 2, w sześćdziesiątym dniu po oznajmieniu przystąpień.

Rozumie się, że oznajmienia, przewidziane w art. 16 ustęp 2, będą mogły nastąpić dopiero po wejściu w życie niniejszej Konwencji zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu.

Art. 19. Konwencja niniejsza będzie obowiązywała przez pięć lat od daty, wskazanej w art. 18 ustęp 1.

Okres ten zacznie płynąć od tej daty nawet dla Państw, któreby przystąpiły później, jak również w stosunku do oświadczeń zgody, dokonanych na zasadzie art. 16 ust. 2.

Konwencja będzie się odnawiała milcząco co pięć lat na dalsze pięciolecia z zastrzeżeniem wypowiedzenia.

Wypowiedzenie winno być oznajmione najmniej na sześć miesięcy przed upływem terminu, wskazanego w ustępach 2 i 3, Rządowi Niderlandzkiemu, który zawiadomi o niem wszystkie inne Państwa.

Wypowiedzenie może stosować się wyłącznie do terytorjów, posiadłości i kolonij, położonych poza Europą, lub także do okręgów sądownictwa konsularnego, wymienionych w oznajmieniu, dokonanem na zasadzie art. 16 ust. 2.

Wypowiedzenie wywrze swój skutek jedynie w stosunku do Państwa, które je oznajmiło. Dla innych Układających się Państw Konwencja pozostanie w mocy.

Na dowód czego odnośni Pełnomocnicy podpisali niniejszą Konwencję i wycisnęli na niej swe pieczęcie.

Sporządzono w Hadze, dnia siedemnastego lipca tysiąc dziewięćset piątego roku, w jednym egzemplarzu, który będzie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego, a którego odpis zostanie doręczony w drodze dyplomatycznej każdemu z Państw, reprezentowanych na Czwartej Konferencji Międzynarodowego Prawa Prywatnego.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY VII.

Ustawa z dn. 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwem dla stosunków prywatnych wewnętrznych. (Dz. U. Nr. 101, poz. 580).

Art. 1. Zdolność osobistą obywatela polskiego ocenia się według prawa, obowiązującego w miejscu jego zamieszkania.

Art. 2. Kto zmienia miejsce zamieszkania, ten w dziedzinie zdolności osobistej, stosunków familijnych i praw spadkowych podlega prawu nowego miejsca zamieszkania dopiero po jednym roku.

Art. 3. 1) Miejscem zamieszkania według ustawy niniejszej jest miejsce na obszarze Polski, gdzie obywatel polski mieszka z zamiarem stałego pobytu. Jeżeli ma kilka miejsc zamieszkania, — właściwe jest prawo miejsca, w którem skupia się główny i przeważający zakres jego działalności. Obywatel polski, mieszkający zagranicą, podlega prawu, obowiązującemu w ostatniem miejscu zamieszkania w Polsce. Jeżeli wogóle zamieszkania w Polsce nie da się ustalić, właściwe jest prawo, obowiązujące w stolicy państwa.

2) Mężatka sądownie nie rozłączona idzie co do miejsca zamieszkania za mężem; nieletnie lub niewłasnowolne dzieci ślubne, uprawnione (legitymowane) i przysposobione (adoptowane) idą za ojcem, nieślubne — za matką. Jeżeli mąż mieszka zagranicą, a żona i dzieci pozostały w Polsce, — właściwe jest dla nich prawo miejsca ich stałego pobytu.

3) Zdolność osób prawnych oraz wszelkich spółek i stowarzyszeń ocenia się podług prawa, obowiązującego w miejscu ich siedziby.

Art. 4. Zdolność osobistą kupca w jego obrocie handlowym ocenia się podług prawa, obowiązującego w siedzibie przedsiębiorstwa.

Art. 5. Jeżeli obywatel polski, niezdolny według prawa miejsca swego zamieszkania, sporządził w innej części Polski, gdzie obowiązuje prawo odmienne, czynność prawną, mającą tam wywrzeć skutek,

należy oceniać jego zdolność według prawa miejsca sporządzenia czynności (art. 11, ust. 1), gdy tego wymaga bezpieczeństwo uczciwego obrotu.

Art. 31. Przepisy ustawy niniejszej należy stosować i wtedy, gdy ustawa o prawie właściwem dla stosunków prywatnych międzynarodowych (prawo prywatne międzynarodowe) wskazuje właściwość prawa obowiązującego w Polsce.

Art. 32. Gdy niepodobna ustalić faktu, rozstrzygającego w ostatnim rzędzie o prawie właściwem, władza polska zastosuje prawo, obowiązujące w miejscu jej siedziby.

Art. 33. Ustawa niniejsza zyskuje moc obowiązującą po upływie 30 dni od jej ogłoszenia.[1])

1. Normy ustawy z dn. 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwem dla stosunków prywatnych wewnętrznych stanowią w istocie ustawowe ujęcie już poprzednio powszechnie uznawanych zasad prawa międzydzielnicowego (S. N. 44/27, 177/27), mogą więc być uważane za wyraz i potwierdzenie tych zasad przy rozpoznawaniu przez Sąd Najwyższy sprawy, w której orzeczenie sądu II-ej instancji zapadło przed ogłoszeniem i wejściem w życie pomienionej ustawy. (S. N. 44/27) [2]).

2. Przepisy ustawy z dn. 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwem dla stosunków prywatnych wewnętrznych, dotyczące rozstrzygania kolizji praw spadkowych, nie mają zastosowania, gdy zostały ogłoszone i stały się obowiązującemi już po przeprowadzeniu przewodu spadkowego, mogą jednak służyć za wskazówkę ustawodawcy w tej materji. (S. N. 207/28).

3. Ustawa z dn. 2 sierpnia 1926 r. nie ma zastosowania do stosunków, powstałych przed jej wejściem w życie. (S. N. 162/30, 12/29).

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY VIII.

Ustawa z dn. 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwem dla stosunków prywatnych międzynarodowych. (Dz. U. Nr. 101, poz. 581).

Art. 1. 1) Zdolność osobistą osoby fizycznej ocenia się według praw państwa, którego osoba ta jest obywatelem; jeżeli zaś obywatelstwa ustalić nie można — według praw, obowiązujących w miejscu jego zamieszkania.

---

[1]) Ogłoszono 13 października 1926 r. Inne artykuły tej ustawy zamieszczone zostały pod odpowiedniemi artykułami Zwodu—patrz wykaz chronologiczny ustaw w końcu tomu niniejszego.

[2]) Por. jednak niżej podane tezy z późniejszych orzeczeń Sądu Najwyższego Nr.Nr. 207/28 oraz 162/30 i 12/29.

2) Zmiana obywatelstwa nie pociąga za sobą utraty już uzyskanej pełnoletności.

3) Zdolność osób prawnych, oraz wszelkich spółek i stowarzyszeń ocenia się podług prawa, obowiązującego w miejscu ich siedziby.

Art. 2. Zdolność osobistą kupca w jego obrocie handlowym ocenia się podług prawa, obowiązującego w siedzibie przedsiębiorstwa.

Art. 3. Jeżeli cudzoziemiec, niezdolny według prawa, któremu podlegał osobiście (art. 1), sporządził w Polsce czynność prawną (art. 9 ust. 1), mającą w Polsce wywrzeć skutek, należy oceniać jego zdolność według prawa, obowiązującego w Polsce, gdy tego wymaga bezpieczeństwo uczciwego obrotu.

Art. 36. Jeżeli obce prawo ojczyste, wskazane niniejszemi przepisami, jako właściwe, każe oceniać stosunek prawny według innego prawa, należy w Polsce zastosować to inne prawo.

Art. 37. Gdy w państwie, którego prawo ustawa niniejsza wskazała jako właściwe, obowiązuje kilka odmiennych praw cywilnych, jego prawo wewnętrzne rozstrzyga, które z nich należy zastosować.

Art 38. Przepisy prawa obcego nie mają w Polsce mocy prawnej, jeżeli są sprzeczne z podstawowemi zasadami obowiązującego w Polsce porządku publicznego lub z dobremi obyczajami.

Stosowanie w Państwie Polskiem przepisów kodeksu cywilnego sowieckiego, odmawiających prawa własności do majątków nieruchomych i prawa ich dziedziczenia, jest niedopuszczalne z uwagi na przepis art. 38 ustawy z dn. 2 sierpnia 1926 r., gdyż ograniczenie to sprzeczne jest z podstawowemi zasadami obowiązującego w Państwie Polskiem porządku publicznego. (S. N. 86/31).

Art. 39. 1) Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie tekstu praw obcych, lub o wyjaśnienie obcej praktyki sądowej.

2) Gdy niepodobna stwierdzić treści obcego prawa, lub ustalić faktu, rozstrzygającego w ostatnim rzędzie o prawie właściwem, władze polskie właściwe zastosują prawo, obowiązujące w Polsce.

Art. 40. Przeciw państwu, które w zakresie prawa prywatnego traktuje obywateli polskich gorzej niż własnych, albo gorzej niż obywateli innych państw obcych, lub wogóle odmawia im ochrony prawnej, udzielanej zobopólnie wśród państw cywilizowanych, Rada Ministrów może wydać rozporządzenie, które określi materję, kierunek i rozmiary, w jakich w stosunku do tego obcego państwa i jego obywateli zasada odwetu ma być zastosowana.

Art. 41. Ustawa niniejsza zyskuje moc obowiązującą po upływie 30 dni od jej ogłoszenia. [1])

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY IX.

Zwód Praw t. XI cz. I. Ustawa spraw duchownych wyznań obcych. (wyd. r. 1896 i kontyn. 1906 i 1908 r.)

Księga pierwsza. Rozdział pierwszy. O zarządzie spraw duchownych chrześcian wyznania rzymsko-katolickiego i ormiano-katolickiego[2]).

111. *Wszystkie klasztory, kościoły i inne instytucje duchowne wyznania rzymsko-katolickiego posiadają majątki tak ruchome, jak i nieruchome, które prawnie do nich doszły lub dojdą wskutek darowizny, ofiary lub innego aktu nabycia, jakoteż wszystkie ich przybytki, zgodnie z ogólnemi w tym przedmiocie postanowieniami.*

1769 lut. 12 (13252) art. 25 — 27; 1772 gr. 14 (13922) art. 3; 1774 lut. 6 (14122); 1786 lut. 26 (16333); 1793 lip. 11 (17141) VIII; 1798 list. 3 (18734) art. 5, 6, 11, 14; 1800 gr. 11 (19684) art. 5, 8; 1801 list. 13 (20053) ust., art. 7; 1832 lip. 19 (5506); 1841 gr. 25 (15153); 1843 maj 10 (16829); 1844 lut. 28 (17673); 1861 lut. 19 (36657) ust. art. 1.

UWAGA. Zbiórki z kwest w kościołach w niedziele i dnie świąteczne oraz ofiary na rzecz kościołów, nie zaś księży przy wykonywaniu obrzędów religijnych (iura stolae), zaliczane są również do majątku kościelnego lub klasztornego.

1769 lut. 12 (13252) art. 26, 27.

112. *Zarząd bezpośredni majątku każdego klasztoru i kościoła należy do ich przełożonych, pod nadzorem miejscowej zwierzchności djecezjalnej, wszelako równocześnie majątki te, jakoteż majątki innych instytucyj duchownych, pozostają pod opieką i nadzorem rządu.*

1782 st. 17 (15326) art. 9, 12; 1798 list. 3 (18734) art. 5, 6; 1800 gr. 11 (19684) art. 5, 6, 9, 12; 1801 list. 13 (20053) ust. art. 6 — 8.

113. (Zamieszczony pod art. 778 na str. 554 t. I-go).

114. *Nie zabrania się klasztorom i kościołom przyjmowania sum pieniężnych, zapisanych im w testamentach.*

1832 gr. 20 (5840); 1863 lip. 8 (39842); 1882 cz. 15 (972) ust., art. 1, 2 p. 3.

UWAGA 1. Pozwolenia na przyjęcie funduszów, zapisanych testamentem lub aktem darowizny na rzecz instytucyj duchownych, udziela Minister Spraw Wewnętrznych do wszelkiej sumy. O ofiarach powyżej tysiąca rubli donosi on każdorazowo Cesarzowi, o innych zaś składa sprawozdanie co pół roku.

1857 cz. 4 (31919) I e.

---

[1]) Ogłoszona 13 października r. 1926. Inne artykuły tej ustawy zamieszczone zostały pod odpowiedniemi artykułami Zwodu — patrz wykaz chronologiczny ustaw w końcu tomu niniejszego.

[2]) **Przyp. tłum.** Ze względu na postanowienia Konkordatu pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzecząpospolitą Polską dajemy te przepisy kursywą.

UWAGA 2. Ustanowione na rzecz instytucyj duchownych annuaty w pieniądzach lub rzeczach mogą być uchylane przez Ministra Spraw Wewnętrznych na zasadzie przepisów specjalnych.

1861 paźdz. 10 (37473).

115. *Z mocy prawa kościoły otrzymują czwartą część majątku ruchomego, pozostałego po księżach, przy nich urzędujących, a zmarłych bez testamentu.*

1772 sierp. 16 (13850); 1793 mar. 27 (17108); 1796 gr. 12 (17634); 1801 wrz. 9 (20004).

UWAGA. O dziedziczeniu klasztorów, majątku zakonników i zakonnic stanowi Ustawa o Stanach.

117. *Majątki instytucyj duchownych nie mogą być ani zbyte, ani obciążone zastawem bez specjalnego na to zezwolenia cesarskiego; jedynie majątki zbędne dla kościołów oraz zmurszałe ich zabudowania mogą być sprzedane stosownie do postanowień, wyłuszczonych w artykułach 1489 i 1503 Ustaw Cywilnych.*

1798 list. 3 (18734) art. 6; 1800 gr. 11 (19684) art. 6; 1801 list. 13 (20053) art. 7; 1822 maj 31 (29060); 1831 maj 6 (4544); 1852 st. 28 (25944) art. 42.

118. *Grunty, należące do instytucyj duchownych, mogą być oddawane w najem lub w dzierżawę za zezwoleniem zwierzchności djecezjalnej na określoną w prawach cywilnych ilość lat, z zastrzeżeniem między innemi, że wszelkie budynki, postawione na nich przez najemcę, po upływie tego okresu będą należeć do właściciela gruntu, chociażby nawet za pewnem zgóry w umowie ustalonem wynagrodzeniem najemcy.*

1832 list. 1 (5711).

UWAGA. Zezwolenia na zamianę gruntów kościelnych albo funduszowych na miejskie albo prywatne udziela Minister Spraw Wewnętrznych.

1831 maj 6 (4544); 1857 cz. 4 (31919) I d.

Księga druga. Rozdział dziesiąty. O zarządzie majątków kościołów ewangelicko-augsburskich.

712. Wszelki majątek, przeznaczony na utrzymanie jakiegokolwiek kościoła ewangelicko-augsburskiego, ruchomy czy nieruchomy, tak nadany kościołowi przy jego założeniu z mocy testamentu, aktu darowizny lub innego aktu (bona dotalia), jak i następnie sposobem prawnym nabyty (bona acquisita), zwie się majątkiem kościelnym i chroniony jest przez prawa specjalne, wydane dla tego rodzaju majątków.

1832 gr. 28 (5870) ust. § 459.

715. *Kościoły ewangelicko-augsburskie nie mogą bez zezwolenia cesarskiego zbywać żadnych swoich majątków nieruchomych, z wyjątkiem sprzedaży gruntów zbędnych lub wypadków zamiany koniecznej gruntów kościelnych na inne. Zezwolenia na sprzedaż zbędnych*

nieruchomości kościelnych udziela do 300 rubli Konsystorz Generalny, do 1000 rubli Departament Spraw Duchownych Wyznań Obcych, do 5000 rubli Minister Spraw Wewnętrznych, powyżej zaś tej sumy Senat Rządzący; zatwierdzanie sprzedaży należy do tychże władz w zakresie, oznaczonym dla zatwierdzenia licytacji, a przytem Konsystorz Generalny korzysta z uprawnień władzy gubernjalnej (por. Pr. Cyw., art. 1503). Zezwolenia na zamianę gruntów kościelnych na miejskie udziela Minister Spraw Wewnętrznych.

1832 gr. 28 (5870) ust. § 461; 1852 st. 28 (25944) art. 42 p. 1, 3; 1857 cz. 4 (31919) I d.

716. *Oddanie majątku nieruchomego kościoła w posiadanie wieczysto-czynszowe, w posiadanie emfiteutyczne lub w długoletnią, powyżej lat dwunastu, dzierżawę, może nastąpić tylko za zezwoleniem Ministra Spraw Wewnętrznych.*

1832 gr. 28 (5870) ust. § 462; 1859 list. 23 (35153).

719. Rzeczy i wszelki inny, poza kapitałami, majątek ruchomy kościołów ewangelicko-augsburskich mogą być zbywane przez dozory parafjalne tylko w razie ujawnionego ich zepsucia lub zupełnej ich niezdatności dla swego przeznaczenia, po ustaleniu ponadto, iż sprzedać je można z korzyścią dla kościoła. Tam, gdzie istnieją dozory główne, należy przedtem uzyskać ich zgodę, o ile zaś wartość ruchomości przekracza *dziewięćdziesiąt rubli*, to i zezwolenie Konsystorza Generalnego, *który ze swej strony w przedmiocie sprzedaży rzeczy wartości ponad sześćset rubli zwraca się o zezwolenie do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.* Do każdego wniosku o sprzedaży jakiejkolwiek ruchomości kościelnej należy dołączyć sporządzone trybem prawem przepisanym jej oszacowanie.

1832 gr. 28 (5870) ust. § 465; 1839 list. 9 (12867); 1852 st. 28 (25944) art. 42 p. 2.

Zw. Praw t. IX Ustawa o stanach, wyd. r. 1899, i podł. kontyn. 1906 i 1908 r.

Dział czwarty. O instytucjach duchownych prawosławnych.

432. Klasztory i domy biskupie mają prawo posiadania wyznaczanych im przez Skarb posiadłości podmiejskich, rybołówstw, gruntów i innych pożytków w ilościach, wskazanych w ustawach o rozgraniczeniu; grunty te są na ich rzecz odgraniczane na tychże zasadach, co i grunty prywatnych właścicieli.

1764 lut. 26 (12060) manif. art. 4; 1766 lut. 13 (12570) art. 66; 1798 lip. 19 (18590); 1824 cz. 4 (29942); 1865 list. 4 (42637); 1872 kw. 11 (50726).

433. Gruntów i pożytków, nadawanych klasztorom i domom biskupim na zasadzie artykułu poprzedniego (432), nie mają one prawa ani sprzedać ani też w inny sposób zbyć w obce ręce (a); wszelako nie jest im wzbronione wypuszczać w dzierżawę zbyteczne dla użytku włas-

nego grunty i pożytki, z zastrzeżeniem jedynie, aby na gruntach takich nie były przez nich samych zakładane żadne przedsiębiorstwa handlowe (b).

(a) 1701 mar. 11 (1839); 1797 gr. 18 (18273) art. 5; 1824 cz. 4 (29942). — (b) 1701 mar. 11 (1839); 1731 kw. 8 (5743).

435. Nie zabrania się klasztorom i domom biskupim nabywania na własność wszelkiego rodzaju majątków *niezaludnionych*[1]), tak przez kupno, jak i z mocy darowizn lub testamentów osób prywatnych; wszelako tego rodzaju nabycia zatwierdzane być mogą przez sporządzenie odnośnych aktów wieczystych *dopiero po każdorazowem wyjednaniu za pośrednictwem Synodu Świątobliwego zezwolenia na to Cesarza.*

1810 maj 29 (24246); 1819 st. 4 (27622); 1831 lut. 13 (4348); 1840 kw. 1 (13326); 1841 mar. 27 (14409) art. 112 c, 132; 1846 lut. 14 (19728); 1883 kw. 9 (1495) art. 106, c; 126.

UWAGA. (podł. kont. 1906 r.) W wypadkach zapisów dobroczynnych testamentowych osób prywatnych o ofiarowaniu na rzecz domów biskupich i klasztorów majątków nieruchomych decyzja należy do miejscowej zwierzchności djecezjalnej.

1903 gr. 10 (23675) art. 33.

436. Grunty klasztorne nie mogą być zajęte na żadne zabudowania skarbowe bez uprzedniego porozumienia się ze zwierzchnością duchowną i uzyskania jej zgody.

1823 lip. 23 (29546).

437. Podwórce domów biskupich nie zaliczają się do skarbowych majątków czynszowych i pozostają w całkowitej dyspozycji biskupa, jak również otrzymywane z nich przychody; wszelako zabrania się wydzierżawiać je na okres dłuższy niż lat dwanaście.

1824 czer. 30 (29974).

440. Klasztorom służy prawo dziedziczenia: 1) szat i ozdób kapłańskich po przełożonych klasztornych, chociażby wśród nich były przedmioty ich własnym sumptem sprawione, jeżeli zmarły nie pozostawił co do nich zarządzenia szczególnego lub testamentu na rzecz innej instytucji duchownej; 2) wszelkiego majątku ruchomego zakonników niższych stopni oraz majątku bezdziedzicznego władz duchownych, jeżeli nie pozostało co do niego testamentu (a); 3) budynków w obrębie klasztorów, kosztem własnym zakonników lub fundatorów świeckich postawionych (b).

(a) 1763 cz. 6 (11844) art. 9 p. 12; 1766 lut. 20 (12577); 1828 paźdz. 27 (2382) art. 1; 1829 st. b. d. (2647); 1831 paźdz. 1 (4844) § 9; 1841 mar. 27

[1]) Przyp. tłum. Nieruchomości „zaludnione" („nasielonnyja ziemli") były to majętności ziemskie z ludnością poddańczą; „niezaludnione" oznacza t. zw. pustki. Po uwłaszczeniu włościan rozróżnienie to straciło wszelką rację i w wydaniu t. X cz. 1 z r. 1914 zostało usunięte. Patrz również wyrok b. Senatu ros. 11/1900.

(14409) art. 121, 129; 1859 cz. 29 (34693) art. 2; 1862 wrz. 17 (38687); 1883 kw. 9 (1495) art. 115, 123. — (b) 1796 lip. 16 (17488).

441. Wszelki majątek, pozostały po śmierci przeora lub przeoryszy klasztoru o wspólnem życiu zakonników, nawet nie zapisany do ksiąg zakonnych, poczytuje się za własność klasztoru.

1862 wrz. 17 (38687).

442. Jeżeli po śmierci biskupa i wezwaniu sukcesorów krewni jego w terminie prawem przepisanym nie zgłoszą się po odbiór pozostałego po nim majątku, przechodzi on na rzecz domu biskupiego.

1841 mar. 27 (14409) art. 121; 1883 kw. 9 (1495) art. 115.

443. Kościoły pod względem nabywania i posiadania majątku korzystają z takich samych praw i podlegają takimże ograniczeniom, co i klasztory. Przeto kościoły *nie mogą nabywać żadnych majętności zaludnionych; niezaludnione zaś* majątki posiadać mogą oraz nabywać nowe, *wszelako nie inaczej jak za specjalnem każdorazowem zezwoleniem Cesarza.*

1830 cz. 10 (3702); 1832 paźdz. 13 (5675); 1861 lut. 19 (36657). — Por źródła powołane pod art. 435 i 439.

UWAGA 1. Sprawy o nabyciu majątków nieruchomych na własność zakładów naukowych duchownych tudzież o sprzedaży i zamianie nieruchomości, do tych zakładów należących, rozstrzyga ostatecznie Synod Świątobliwy.

1881 maj 9 (149), załącz., art. 7.

UWAGA 2. Sprawy, wynikające z testamentów osób prywatnych z zapisem dobroczynnym majątków nieruchomych na rzecz kościołów, rozstrzyga miejscowa zwierzchność djecezjalna.

1903 gr. 10 (23675) art. 33.

444. Kościołom niewolno lokować funduszów swoich na hipotekach (zastawach), powinny one oddawać je do instytucyj kredytowych na procenty.

1832 paźdz. 13 (5675) art. 3; 1888 kw. 1 (5113).

445. Grunty kościelne są dwojakiego rodzaju: 1) grunty, należące do nich na mocy dawnych nadań i ksiąg pisarskich, albo też na mocy aktów wieczystych nowych (a); 2) grunty sadybne zarządu kościelnego oraz wydzielane im na utrzymanie przez parafjan w stosunku określonym w ustawach o rozgraniczeniu (b).

(a) 1766 maj 25 (12659) rozdz. X, art. 1, 2; 1819 st. 4 (27622). — (b) 1766 maj 25 (12659) r. X, art. 1, 3; 1829 gr. 6 (3323); 1842 lip. 20 (15872) art. 1 — 6; 1872 kw. 11 (50726); 1873 mar. 24 (52048).

446. Grunty kościelne i inne należące do kościołów pożytki pozostają nazawsze własnością nietykalną kościołów i ochraniane są przed wszelkiemi obcemi roszczeniami.

1829 gr. 6 (3323) § 10; 1842 lip. 20 (15872) art. 1 — 6; 1872 kw. 11 (50726); 1873 mar. 24 (52048).

Przepisy art. 446, 447, 448 i 450 t. IX Zw. Pr., jako specjalnie normujące prawa oddzielnych kościołów prawosławnych, które wyposażone były w grunty celem zabezpieczenia środków materjalnych kleru, istniejącego na mocy prawideł kanonicznych przy każdym kościele prawosławnym, nie mogły mieć żadnego zastosowania do Kościoła Katolickiego, którego duchowieństwo ma zabezpieczony byt na innych podstawach. (S. N. 50/32).

447. Grunty, wydzielone kościołom z majątku parafji na utrzymanie zarządu (art. 445 p. 2), nie mogą być zbywane. Wyjątki szczególne od tej zasady ogólnej dopuszczane są tylko w razach szczególnej wagi, gdy sprzedaż lub zamiana gruntów takich lub ich części przedstawia dla kościoła korzyść istotną.

1883 list. 15 (1838) art. 1.

447[1]. Zbycie gruntów kościelnych, tak należących do kościołów z mocy nadań dawnych i ksiąg pisarskich lub nowych aktów wieczystych, jak i wydzielonych z majątku parafji na utrzymanie zarządu, może być dokonane *jedynie z mocy specjalnego każdorazowego zezwolenia Cesarza, uzyskanego za pośrednictwem Rady Ministrów.*

1883 list. 15 (1838) art. 2; 1906 kw. 23 (zb. r. 602) I, V.

448. W razie zamknięcia kościoła, nadane mu grunty, a gdzie są, to i inne użytki, nie powinny być zwracane parafjanom, lecz należeć mają do parafji, do której zaliczony będzie kościół zamknięty i jego parafjanie (a). W razie przywrócenia samoistności kościołowi zamkniętemu, grunty, odebrane przy skasowaniu jego samoistności, jakoteż fundusz, powstały ze sprzedaży takich gruntów, powinny być zwrócone w całości takiemu kościołowi (b).

(a) 1808 cz. 26 (23122); 1829 gr. 6 (3323) § 11. — (b) 1883 list. 15 (1838) art. 4.

449. Domy, zbudowane przy kościołach albo kupione z funduszów kościelnych, wraz z należącemi do nich placami, stanowią również własność niezaprzeczoną kościelną.

1779 maj 8 (14873); 1798 st. 11 (18316); 1801 kw. 3 (19816); 1842 lip. 20 (15372) art. 7, 11, 14; 1869 kw. 16 (46974); 1872 kw. 11 (50726); 1873 mar. 24 (52048).

453. Przepisy o zaopatrzeniu zarządów prawosławnych kościołów wiejskich w *dziewięciu gubernjach zachodnich* są załączone do niniejszego.

Załącznik do art. 453.

Postanowienia w przedmiocie zaopatrzenia w nadania gruntu i w lokale zarządów prawosławnych kościołów wiejskich w gubernjach witebskiej, mohylowskiej, mińskiej, wileńskiej, grodzieńskiej, kowieńskiej, kijowskiej, podolskiej i wołyńskiej.

Rozdział II. O gruntach kościelnych.

4. Przy każdym kościele wiejskim oraz miejskim, mającym za parafjan obywateli wiejskich, powinna być prawem przepisana ilość gruntów.

1842 lip. 20 (15872) art. 1; 1872 kw. 11 (50726) art. 3.

5. Grunt kościelny zostaje nadany z majątków należących do parafjan raz jeden po wsze czasy.

1842 lip. 20 (15872) art. 2; 1872 kw. 11 (50726) art. 3.

6. Kościołom miejskim, mającym za parafjan obywateli wiejskich, nadaje się grunt z majątku tych parafjan, jeżeli liczba ich wynosi najmniej sto osób płci męskiej *podług rewizji.*

1842 lip. 20 (15872) art. 3.

7. Jeżeli parafjanie pragną utworzyć nową parafję i zbudować nowy kościół, to nadanie przepisanych działek gruntów dla zarządów kościelnych nowej parafji obciąża gromady i osoby, które prosiły o utworzenie parafji. Gdy zaś nową parafję założono z inicjatywy rządu, *zarządu apanażów* lub władzy djecezjalnej, to zaopatrzenie zarządów kościelnych w ziemie stanowi obowiązek skarbu, względnie *apanażów* lub władzy duchownej.

Tamże, art. 4; 1888 cz. 14 (5351) I; 1892 mar. 9 (8406).

11. W majątkach właścicieli ziemskich nadania gruntu dla kościołów, które już istniały przed dniem 19 lutego r. 1861, powinny być dokonane lub uzupełnione do prawem przepisanego obszaru trzydziestu trzech dziesięcin dla każdego zarządu kościelnego bez względu na to, czy we wnioskach, które uzyskały zatwierdzenie przed rokiem 1861 czy też później, były przewidziane nadania z gruntów właścicieli ziemskich tych majątków, których ludność należała wówczas lub obecnie należy do parafji.

1872 kw. 11 (50726) art. 6.

12. Dla takich kościołów w majątkach właścicieli ziemskich, które zostały zbudowane i których parafje utworzone zostały po dacie 19 lutego r. 1861, nadania dokonywa się z gruntów dworskich, niezależnie od tego, jakiego wyznania jest ich właściciel, oraz z gruntów włościan-właścicieli gruntów, będących parafjanami kościoła, w stosunku do ilości ziemi, należącej do obywateli i do włościan.

Tamże, art. 7.

UWAGA 1. Postanowienia artykułu niniejszego (12) i poprzedniego mają również zastosowanie do nadania gruntu kościołom, położonym w majątkach apanażowych.

Tamże, art. 7 uw. 1.

UWAGA 2. Przy określeniu ilości gruntu należącego do dworu, należy brać pod uwagę również ilość ziemi w folwarkach, położonych w każdej parafji, dla której nadaje się grunt.

Tamże, art. 7 uw. 2.

15. Grunty, nadane kościołowi, stanowią własność nietykalną kościelną, którą władza kościelna zarządza, zarząd zaś kościelny użytkuje stosownie do odnośnych postanowień.

1842 lip. 20 (15872) art. 7.

16. Grunty kościelne korzystają z ochrony przed roszczeniami osób obcych w takim samym trybie procesowym, jaki jest ustanowiony dla obrony nietykalności majątków państwowych.

Tamże, art. 8.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY X.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych. (Dz. U. Nr. 39 poz. 384).

CZEŚĆ PIERWSZA.

O patentach na wynalazki.

Rozdział I.

Powstanie prawa, ograniczenie jego mocy, unieważnienie, wygaśnięcie, umorzenie i wywłaszczenie.

Art. 1. Prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób przemysłowy i handlowy powstaje przez udzielenie patentu. Prawo rozciąga się na cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej i trwa przez lat piętnaście od udzielenia patentu.

Art. 2. Do udzielania patentów powołany jest Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 3. (1) Ważnym jest tylko patent, uzyskany na wynalazek nowy.

(2) Nie uważa się wynalazku za nowy, jeżeli w czasie zgłoszenia go w Urzędzie Patentowym był już opublikowany, albo na ziemiach, które weszły w skład Polski, stosowany lub na widok publiczny wystawiony w sposób o tyle jasny i jawny, że znawca mógł go w przemyśle stosować.

(3) Jednak uprzednia publikacja lub jawne stosowanie wynalazku nie są przeszkodą do uzyskania patentu, jeżeli nastąpiły po wystawieniu wynalazku w Polsce na publicznej wystawie, dla której przyznano tę ulgę rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu, zgłoszenie zaś wynalazku nastąpiło przed upływem sześciu miesięcy od daty wystawienia. Pod temi warunkami nie jest przeszkodą do uzyskania patentu ani samo wystawienie ani inne, po dacie wystawienia dokonane w Urzędzie Patentowym zgłoszenie.

(4) To samo odnosi się do wystaw w innych krajach, należących do międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, jeżeli prawo to zostało im przyznane na podstawie wewnętrznego ustawodawstwa danego kraju. Urząd Patentowy może żądać dowodu tożsamości przedmiotu wystawionego z przedmiotem zgłoszenia oraz dowodu daty i miejsca wystawienia w sposób, jaki określi rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu. Okres sześciomiesięczny (ust. 3) nie przedłuża okresu dwunastomiesięcznego, określonego w art. 10 ust. 2; jednak, jeżeli wynalazek wystawiono przed pierwotnem zgłoszeniem zagranicznem, służącem za podstawę prawa pierwszeństwa, Urząd Patentowy może przyznać prawo pierwszeństwa od daty wystawienia wynalazku.

(5) W stosunku do obywateli państw, tworzących międzynarodowy Związek ochrony własności przemysłowej, tudzież obywateli państw, nie należących wprawdzie do Związku, ale zamieszkałych lub posiadających rzeczywiste i poważne przedsiębiorstwa przemysłowe lub handlowe na obszarze jednego z państw związkowych, uprzednia publikacja i jawne stosowanie wynalazku nie stanowią przeszkody do uzyskania patentu, jeżeli obywatelom tym służy prawo pierwszeństwa w myśl art. 10 ust. 2, a publikacja lub jawne stosowanie nastąpiło po pierwotnem zgłoszeniu.

(6) Jeżeli skutkiem zgłoszenia, dokonanego zagranicą, ogłoszono urzędowy opis patentu (druk patentowy), ogłoszenie to nie stanowi w ciągu sześciu miesięcy przeszkody do udzielenia patentu zgłaszającemu wynalazek lub jego następcy prawnemu. Postanowienie to stosuje się wyłącznie do obywateli państw, które przyznają wzajemność obywatelom polskim.

Art. 4. Patent nie jest ważny o tyle, o ile ten sam wynalazek był już pierwej zgłoszony w Polsce do opatentowania lub do rejestracji jako wzór użytkowy, a zgłoszenie doprowadziło do udzielenia patentu lub zarejestrowania wzoru.

Art. 5. (1) Naukowe zasady i naukowe odkrycia nie podlegają opatentowaniu.

(2) Wyłącza się od opatentowania:

a) wynalazki, których stosowanie byłoby sprzeczne z prawem obowiązującem lub dobremi obyczajami, tudzież pomysły, które oczywiście nie nadają się do zastosowania w przemyśle;

b) środki żywności, lekarstwa i otrzymywane sposobem chemicznym wytwory; nie wyklucza to jednak opatentowania sposobów wytwarzania tych przedmiotów.

Art. 6. Moc patentu, udzielonego na pewien sposób wytwarzania, rozciąga się także na przedmioty, wytworzone bezpośrednio tym sposobem.

Art. 7. Z patentu na wynalazek, którego stosowanie wkraczałoby w zakres wynalazku lub wzoru użytkowego, zostającego pod ochroną niniejszego rozporządzenia, można korzystać tylko za zezwoleniem (licencją) właściciela wcześniejszego prawa (patent zależny). Po wygaśnięciu wcześniejszego prawa patent zależny zamienia się na niezależny.

Art. 8. (1) Kto zgłosił wynalazek lub uzyskał już patent, może dla ulepszeń lub uzupełnień zgłoszonego lub opatentowanego wyna-

lazku uzyskać ochronę tych ulepszeń lub uzupełnień przez patent dodatkowy, który traci moc razem z patentem głównym.

(2) Jednakowoż, w razie unieważnienia, wygaśnięcia lub umorzenia patentu głównego przed upływem lat piętnastu, patent dodatkowy na wniosek właściciela będzie utrzymany jako samoistny aż do upływu lat piętnastu od daty udzielenia patentu głównego.

Art. 9. (1) Patent nie ma mocy przeciw osobom, które przed zgłoszeniem wynalazku w Urzędzie Patentowym stosowały go na ziemiach, należących obecnie do Polski, w dobrej wierze.

(2) Osobom tym służy nadal prawo korzystania z wynalazku (prawo używacza uprzedniego) w rozciągłości, w jakiej korzystały z wynalazku. Prawo to jest ściśle związane z przedsiębiorstwem i bez niego nie może być na nikogo przeniesione. Należy je wpisać do rejestru na wniosek używacza, jeżeli zostało stwierdzone dokumentem publicznym lub dokumentem prywatnym, w którym oznaczono przedsiębiorstwo, a na którym podpis właściciela patentu został uwierzytelniony sądownie lub notarjalnie.

Art. 10. (1) Pierwszeństwo patentu liczy się od chwili zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym.

(2) Kto prawidłowo wniósł podanie o udzielenie patentu lub zarejestrowanie wzoru użytkowego w jednem z państw, należących do międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, lub jego prawny następca będzie korzystał — z zastrzeżeniem praw osób trzecich — z prawa pierwszeństwa owem zgłoszeniem uzasadnionego, jeżeli wniesie do Urzędu Patentowego podanie o udzielenie patentu w ciągu dwunastu miesięcy od daty pierwotnego zgłoszenia zagranicznego, to jest najpóźniej w dniu i miesiącu, odpowiadającym dacie pierwotnego zgłoszenia, a jeżeli dzień ten jest wolny od zajęć w Urzędzie Patentowym — w najbliższym dniu czynności Urzędu.

Art, 11. (1) Patent będzie unieważniony o tyle, o ile przy udzieleniu jego brakowało warunków prawnych art. 3, 4 i 5.

(2) Posiadacz patentu nieważnego, który o nieważności wiedział lub musiał wiedzieć, odpowiada za szkodę, zrządzoną innym osobom ze swej winy.

(3) Posiadacz patentu, nieważnego według art. 4, winien w każdym razie wydać niesłuszne zbogacenie z trzech lat ostatnich właścicielowi wcześniejszego prawa.

(4) W przypadku unieważnienia patentu w myśl art. 4, ci, którzy nabyli pod ważnym tytułem i w dobrej wierze prawa z patentu nieważnego i wykonywali je przez rok w dobrej wierze, mają prawo do dalszego ich wykonywania w rozciągłości, w jakiej je wykonywali w chwili wniesienia skargi o unieważnienie (używacze późniejsi), przyczem płacić winni właścicielowi prawa wcześniejszego odpowiednie należności licencyjne, które w braku porozumienia stron oznaczy sąd według własnego uznania. Prawa tych używaczy związane są

z przedsiębiorstwem, w którem wynalazek wykonywano, i tylko razem z niem mogą być na inne osoby przeniesione. Wpisywanie tych praw do rejestru podlega przepisom o wpisywaniu licencyj (art. 20 i 22).

Art. 12. Patent gaśnie, jeżeli:

a) opłata za bieżący rok zalega ponad sześć miesięcy;

b) właściciel patentu zrzeka się go pisemnie lub do protokółu wobec Urzędu Patentowego za zgodą rzeczowo uprawnionych; nie potrzeba zgody używaczy uprzednich i późniejszych;

c) wywłaszczono prawo z patentu w interesie wolności przemysłowej;

d) nie uiszczono kosztów druku w przypadku art. 41 ust. 3.

Art. 13. (1) Właściciel patentu obowiązany jest najpóźniej po upływie lat trzech od udzielenia patentu do wykonywania wynalazku w Polsce w sposób wytwórczy — jeżeli zapotrzebowanie wewnętrzne uzasadnia produkcję krajową — a to w takiej rozciągłości, jaka w przybliżeniu pokryć zdoła zapotrzebowanie wewnętrzne.

(2) Jeżeli sam tego obowiązku nie wykonywa, powinien po upływie lat trzech od udzielenia patentu ogłosić w trzech najbliższych zeszytach „Wiadomości Urzędu Patentowego" o gotowości udzielenia licencyj zgłaszającym się o nie osobom, dającym odpowiednie gwarancje. Pod warunkami w art. 68 wskazanemi licencja będzie udzielona (licencja przymusowa).

(3) Jeżeli z jakichkolwiek powodów licencja nie została udzielona, albo jeżeli licencjaci nie wykonywają produkcji w rozciągłości, pokrywającej w przybliżeniu zapotrzebowanie wewnętrzne, a zapotrzebowanie to w przeważnej części pokrywane bywa produkcją zagraniczną, wówczas skutkiem skargi, dopuszczalnej po upływie roku piątego od udzielenia patentu, Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) umorzy patent.

(4) Umorzenie skutkiem skargi nastąpi także później, jeżeli właściciel lub inne przez niego upoważnione osoby nie wykonywały w Polsce wynalazku w rozciągłości przepisanej, a zapotrzebowanie wewnętrzne pokrywane było w przeważnej części przez produkcję zagraniczną. Umorzenie nie nastąpi, jeżeli w chwili wniesienia skargi wynalazek był wykonywany w Polsce w przepisanej rozciągłości.

(5) Jeżeli w sporze o umorzenie patentu, uzasadnionym brakiem wykonywania wynalazku w Polsce w przepisanej rozciągłości, właściciel patentu zdoła wykazać, że jedynie z powodu przeszkód wyjątkowych i przyczyn nader ważnych zapotrzebowanie wewnętrzne nie było pokrywane przez produkcję krajową, wówczas Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) wstrzyma dalsze postępowanie procesowe aż do terminu przez siebie określonego, a w takim razie właściciel zapobiegnie umorzeniu patentu, jeżeli w postępowaniu, po upływie oznaczonego terminu z urzędu lub na wniosek powoda podjętem, wykaże, że w międzyczasie sam lub przez inne osoby już rozpoczął wykony-

wanie wynalazku w rozciągłości, jaka w przybliżeniu pokrywać zdoła zapotrzebowanie wewnętrzne.

Art. 14. Przepisy art. 13 nie mają zastosowania do patentów, będących własnością Państwa lub przedsiębiorstw państwowych o odrębnej osobowości prawnej.

Art. 15. Prawo z patentu może być wywłaszczone ze względu na dobro publiczne za odszkodowaniem; patent nie gaśnie przez wywłaszczenie, które nastąpiło na rzecz Państwa, a nie w interesie wolności przemysłowej (art. 61—66).

Rozdział II.

Własność i inne prawa rzeczowe na patencie.

Art. 16. (1) Tylko wynalazca lub jego prawny następca ma prawo do uzyskania patentu. W braku dowodu przeciwnego za wynalazcę lub jego następcę prawnego uważa się tego, kto pierwszy zgłosił wynalazek do opatentowania.

(2) Jeżeli osoba nieuprawniona zgłosiła wynalazek do opatentowania lub uzyskała patent, wynalazca lub jego prawny następca może zażądać, by patent został jemu udzielony lub na niego przeniesiony, powinien jednak temu, kto zgłosił wynalazek lub patent uzyskał, zwrócić koszty zgłoszenia, względnie uzyskania patentu, jakie sam musiałby ponieść. Co do roszczeń o wynagrodzenie szkody, o wydanie zbogacenia i o utrzymanie praw, nabytych w dobrej wierze — mają zastosowanie przepisy art. 11 ust. 2, 3 i 4 z odpowiedniemi zmianami.

Art. 17. (1) Pracownik, zajęty w przedsiębiorstwie (także w zakładzie państwowym), ma prawo do uzyskania patentu na podstawie wynalazku, dokonanego przez siebie w tem przedsiębiorstwie. Prawa tego nie może on być pozbawiony, chyba że zawarł z pracodawcą umowę o pracę nad wynalazkami. Jednak pracodawca ma prawo do wykonywania patentu na podstawie licencji, która w razie braku zgody właściciela patentu może być uzyskana w drodze przymusowej (art. 20), jeżeli wynalazek leży w zakresie produkcji przedsiębiorstwa.

(2) Gdy z pracownikiem zawarto umowę o pracę nad wynalazkami, prawo do uzyskania patentu służy pracodawcy, jeżeli inaczej nie zastrzeżono w umowie. Jednakże w razie, gdy wynagrodzenie w umowie ustanowione okaże się rażąco niskiem w stosunku do korzyści, osiągniętych przez pracodawcę dzięki temu wynalazkowi, pracownik może żądać godziwego podwyższenia wynagrodzenia.

(3) Nieważny jest układ, pozbawiający wynalazcę prawa występowania w charakterze twórcy.

Art. 18. Wspólny wynalazek kilku osób stwarza wspólne ich prawo do uzyskania patentu.

Art. 19. (1) Własność patentu może przechodzić w całości lub częściowo w drodze dziedziczenia albo zapisu. Spadkobierca lub zapisobierca powinien nabycie prawa własności zgłosić do rejestru patentów.

(2) Prawo to można również w całości lub częściowo przenieść na inną osobę przez umowę między żyjącymi. Przeniesienie prawa wymaga dla swej ważności wobec Urzędu Patentowego i osób trzecich wpisania do rejestru patentów, które może nastąpić tylko na podstawie dokumentu publicznego albo też dokumentu prywatnego, na którym podpis zbywcy jest notarjalnie lub sądownie uwierzytelniony.

(3) Współwłasność patentu ocenia się według przepisów prawa cywilnego z tem jednak zastrzeżeniem, że każdy z współwłaścicieli patentu ma prawo ścigania naruszeń bez upoważnienia ze strony pozostałych współwłaścicieli, jeżeli inaczej nie zastrzeżono w umowie.

Art. 20. (1) Prawo wykonywania w części lub w całości obcego wynalazku opatentowanego nabywa się przez umowę (licencja dobrowolna) lub na podstawie orzeczenia Urzędu Patentowego (licencja przymusowa).

(2) Licencja uzasadnia prawo rzeczowe na rzecz licencjata, jeżeli zostanie wpisana do rejestru patentów (art. 19); jeżeli licencja związana jest z przedsiębiorstwem, może tylko razem z niem przejść na inne osoby.

Art. 21. Do ważności umów, wymienionych w art. 19 i 20, wymaga się formy pisemnej.

Art. 22. (1) Nabywca przedsiębiorstwa, z którem związana jest licencja, nie może dochodzić praw z licencji przeciw osobom trzecim w imieniu własnem, dopóki nie uzyska wpisu przeniesienia licencji do rejestru patentów. Wpis ten nastąpi na podstawie dokumentu publicznego albo dokumentu prywatnego, wykazującego tytuł nabycia, na którym podpis zbywcy jest uwierzytelniony sądownie lub notarjalnie. Dopóki nabywca przedsiębiorstwa nie postawi wniosku o wpis, wszelkie urzędowe zawiadomienia, jego praw dotyczące, będą doręczane ze skutkiem przeciwko niemu jego prawozbywcy lub tegoż dziedzicom.

(2) Te same przepisy stosować należy do przenoszenia innych praw, z przedsiębiorstwem złączonych, a do rejestru wpisanych (art. 11 i 16).

Art. 23. (1) Właściciel patentu zależnego może żądać przymusowej licencji na wykonywanie wcześniejszego patentu lub użytkowego wzoru zarejestrowanego, jeżeli jego wynalazek ma dla przemysłu znaczenie doniosłe — wszakże dopiero po upływie lat trzech od ustanowienia prawa wcześniejszego. Udzielenie takiej licencji przymusowej uprawnia właściciela prawa wcześniejszego do żądania licencji na wykonywanie patentu zależnego o tyle, o ile to jest wskazane potrzebą równych warunków obopólnej konkurencji.

(2) Licencja przymusowa gaśnie po roku, jeżeli lincencjat nie korzystał z niej do tego czasu, i nie może on jej ponownie żądać.

Art. 24. (1) Skargi o własność patentu, o uznanie zależności patentu, o zastaw i inne prawa rzeczowe na patencie (także o prawa używaczy), tudzież o wszelkie licencje mają być zaznaczone (zaznaczenie sporu) w rejestrze patentów na wniosek osoby, która skargę wniosła.

(2) Powyższe zaznaczenia sporu mają ten skutek, że orzeczenia w sporze zapadłe mają moc prawną także przeciw osobie, która po zaznaczeniu nabędzie jakieś prawa na patencie lub do patentu.

Rozdział III.

Ochrona praw z patentu.

Art. 25. (1) Kto w wykonywaniu przemysłu lub handlu bezprawnie wkracza w zakres wyłączności przez patent określonej, lub w inny sposób niezgodny z prawem lub dobremi obyczajami wyrządza szkodę osobie z patentu uprawnionej, winien zaprzestać naruszenia, wydać niesłuszne zbogacenie z trzech lat ostatnich, a nadto, jeżeli działanie jego było wywołane złym zamiarem lub oczywistem niedbalstwem, wynagrodzić wszelką szkodę uprawnionemu i dać mu zadośćuczynienie za krzywdy osobistej natury przez ogłoszenie wyroku w dziennikach, przez odpowiednią deklarację publiczną, w razie naruszenia umyślnego przez zapłatę pokutnego. Zamiast wymienionych majątkowych świadczeń pokrzywdzony może zażądać ryczałtowej sumy pieniężnej, nie przekraczającej 15.000 zł.; sumę tę oznaczy sąd według własnego uznania.

(2) Roszczenia z powodu naruszenia praw z patentu ulegają przedawnieniu trzyletniemu, które liczy się co do każdego czynu bezprawnego oddzielnie.

Przy zasądzeniu ryczałtowego wynagrodzenia za naruszenie wyłączności patentowej stosownie do art. 25 rozporządzenia z dn. 22 marca 1928 r. zbędne jest ustalenie wysokości spowodowanych strat. (Orzecz. S. N. z dn. 29/I 1932 r. w spr. Nr. IC-2578/31, O. S. P. 229/XI).

Art. 26. (1) Jeżeli pozwany przez skargę z artykułu poprzedniego zarzuci, że patent prawnie nie istnieje, sąd może przerwać postępowanie procesowe aż do rozstrzygnięcia sporu w tym przedmiocie przez Urząd Patentowy, przyczem oznaczy termin, do którego skarga ma być do Urzędu Patentowego wniesiona. Jeżeli skarga nie zostanie w tym terminie wniesiona, lub nie będzie popierana, albo Urząd Patentowy orzeknie, że patent w chwili wniesienia skargi przed sądem prawnie istniał, sąd na wniosek podejmie postępowanie procesowe.

(2) Zarówno w przypadku przerwy postępowania niniejszym artykułem przewidzianej, jak i w innych przypadkach w toku postępowania sądowego o naruszenie patentu sąd w drodze zarządzeń tymczasowych (zabezpieczeń powództwa) może wydać zakaz dalszego wkraczania przez pozwanego w wyłączność patentem określoną, wprowadzić sądowy zarząd przedsiębiorstwa, należącego do pozwanego, polecić przechowanie narzędzi i wytworów i t. p.

Art. 29. Jeżeli chodzi o wynalazek, dotyczący sposobu wytwarzania nowego przedmiotu, należy, aż do udowodnienia faktu przeciwnego, uważać każdy przedmiot o tych samych właściwościach za wytworzony według opatentowanego sposobu.

Art. 30. Przepisy art. 25, 26, 27 i 28 stosuje się także do tych, którzy w złej wierze korzystali w wykonywaniu przemysłu lub handlu z cudzego wynalazku, zanim na ten wynalazek udzielono patentu. Jednakże skarga dopuszczalna jest dopiero po udzieleniu patentu. Do biegu przedawnienia z art. 25 ust. 2 nie wlicza się okresu z przed udzielenia patentu.

Art. 31. Nie uważa się za naruszenie patentu:

a) stosowanie na okręcie, należącym do jednego z innych krajów międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, wynalazku opatentowanego, dotyczącego kadłuba okrętowego, maszyn, urządzeń, przyrządów i innych części wyposażenia, jeżeli okręt przebywa czasowo na wodach Państwa Polskiego, a stosowanie służy wyłącznie potrzebom tego okrętu;

b) stosowanie wynalazku opatentowanego na środkach żeglugi powietrznej lub lokomocji lądowej, należących do jednego z innych krajów międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, w sposób i pod warunkami pod a) określonemi.

Rozdział IV.

Ochrona wolności przemysłowej i handlowej.

Art. 32. Każdemu wolno wnieść skargę do Urzędu Patentowego (wydział spraw spornych) z żądaniem ustalenia, że produkcja, którą w przemyśle zamierza stosować lub stosuje, nie jest objęta wyłącznością wskazanego patentu.

Art. 33. Każdemu wolno wnieść do Urzędu Patentowego (wydział spraw spornych) skargę o unieważnienie lub umorzenie patentu (art. 3, 4, 5, 11 i 13). Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej Polskiej może w interesie publicznym z inicjatywy ministerstwa, właściwego ze względu na interesy, o jakie chodzi w danej sprawie, przystąpić do sporu osoby prywatnej lub wnieść skargę samodzielnie.

Rozdział V.

Postępowanie i właściwość władz.

A. Udzielenie patentu oraz inne czynności wydziału zgłoszeń Urzędu Patentowego.

Art. 35. Celem uzyskania patentu należy zgłosić pisemnie wynalazek do Urzędu Patentowego (wydział zgłoszeń). Dla każdego wynalazku potrzeba osobnego zgłoszenia; jednak można łączyć kilka wy-

nalazków w jednem zgłoszeniu, jeżeli łączy je jedna myśl przewodnia. Za termin zgłoszenia uważa się chwilę, w której zgłoszenie nadejdzie do Urzędu Patentowego.

Art. 36. (1) Zgłoszenie musi zawierać wniosek o udzielenie patentu, oznaczenie wynalazku, imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania zgłaszającego; gdy zgłaszający mieszka zagranicą, winien wyznaczyć adwokata lub rzecznika patentowego, mieszkającego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, jako pełnomocnika swego, i upoważnić go przynajmniej do odbioru wszelkich pism od władz i od osób interesowanych, w szczególności także do odbioru skarg, w rozporządzeniu niniejszem przewidzianych.

(2) Do podania należy dołączyć w dwóch egzemplarzach opis wynalazku tak dokładny, żeby każdy znawca według niego mógł stosować wynalazek w przemyśle. Autentyczny opis winien być ułożony w języku polskim; mogą być dołączone opisy w językach obcych. W razie potrzeby należy także złożyć rysunki, modele i próbki. Na końcu opisu winna być w sposób niewątpliwy sformułowana istota wynalazku, co do której wynalazca rości sobie prawa wyłączności patentowej (zastrzeżenia patentowe).

(3) Zgłaszający winien uiścić opłatę za zgłoszenie (art. 74). W razie jej nieuiszczenia w terminie przez Urząd zakreślonym, zgłoszenie będzie uważane za niebyłe.

(4) Ponadto zgłaszający winien zastosować się do szczegółowych przepisów, wydanych przez Urząd Patentowy co do podań i załączników.

(5) Mimo braków w zgłoszeniu wynalazek nie traci pierwszeństwa, zgłoszeniem uzasadnionego, jeśli z treści podania lub z jego załączników można było poznać istotną treść wynalazku, względnie jeżeli treść wynalazku została określona przez powołanie się na zgłoszenie zagraniczne, uzasadniające pierwszeństwo (art. 10).

Art. 37. (1) Kto stosownie do art. 10 ust. 2 chce korzystać z praw pierwszeństwa na podstawie zgłoszenia zagranicznego, winien w okresie dwunastu miesięcy od daty zgłoszenia zagranicznego wnieść do Urzędu Patentowego podanie o udzielenie patentu i równocześnie lub dodatkowo, lecz nie później niż w trzy miesiące od wniesienia podania postawić wniosek o przyznanie mu praw pierwszeństwa. Zgłoszenie pierwotne należy oznaczyć w sposób niewątpliwy, w szczególności przez podanie jego daty i kraju, w którym nastąpiło, względnie dalszych szczegółów potrzebnych do rozpoznania tożsamości zgłoszenia. Jeżeli zgłaszający powołuje się na pierwszeństwo z dwóch lub więcej zgłoszeń pierwotnych, powinien w ten sposób zredagować zastrzeżenia patentowe, aby każdemu z zastrzeżeń zgłoszonych w Polsce odpowiadało tylko jedno zgłoszenie pierwotne. Nadto należy złożyć Urzędowi w czasie przez Urząd wyznaczonym, nie krótszym jednak jak trzy miesiące od daty zgłoszenia, kopję zgłoszenia zagranicznego

(opis, rysunki i t. d.), której zgodność z oryginałem stwierdziła właściwa władza zagraniczna; dalsze uwierzytelnienia nie będą wymagane. Na żądanie Urzędu zgłaszający powinien złożyć zwykły lub uwierzytelniony przekład opisu, względnie dostarczyć innych żądanych wyjaśnień, dotyczących zgłoszenia zagranicznego.

(2) Uchwałę, odmawiającą przyznania pierwszeństwa, Urząd doręczy zgłaszającemu przed decyzją o udzieleniu patentu. Od uchwały tej może zgłaszający wnieść odwołanie do wydziału odwoławczego w ciągu dwóch miesięcy. Decyzja o udzieleniu patentu może nastąpić dopiero po uprawomocnieniu się uchwały, odmawiającej przyznania żądanego pierwszeństwa.

Art. 38. (1) Wydział zgłoszeń bada, czy zgłoszenie odpowiada przepisom, czy w szczególności opis wynalazku jest dostatecznie jasny i zastrzeżenia patentowe w sposób niewątpliwy określone (art. 35 i 36).

(2) Jeżeli zgłoszenie nie odpowiada obowiązującym przepisom, wydział zgłoszeń wezwie zgłaszającego do uchylenia usterek.

(3) W razie nieuchylenia przez zgłaszającego usterek w czasie, przez wydział zgłoszeń wyznaczonym, zgłoszenie będzie uważane za cofnięte. Następstwu temu może zapobiec zgłaszający, jeżeli w ciągu trzech miesięcy po upływie wymienionego czasu uchyli usterki i równocześnie uiści ponownie opłatę za zgłoszenie.

(4) Jeżeli zgłaszający dokona zmian istotnych lub innych uzupełnień, uzasadniających zmianę pierwszeństwa, wówczas dla tych zmian i uzupełnień pierwszeństwo liczy się dopiero od chwili ich zgłoszenia. Dopuszczalny jest także podział zgłoszenia na główne i dodatkowe z odmiennem pierwszeństwem, względnie przyznanie dodatkowemu zastrzeżeniu pierwszeństwa na podstawie zgłoszenia zagranicznego.

Art. 39. (1) Urząd Patentowy (wydział zgłoszeń) ma obowiązek zbadania, czy nie zachodzą przeszkody z art. 5; w razie ich stwierdzenia odmówi udzielenia patentu.

(2) Urząd Patentowy (wydział zgłoszeń) nie ma obowiązku badania nowości wynalazku. Jednak, jeżeli przy badaniu zgłoszenia okaże się, że wynalazek nie jest nowy, Urząd odmówi udzielenia patentu. Odmowa udzielenia patentu nie może nastąpić przed wypowiedzeniem się zgłaszającego, względnie przed upływem wyznaczonego mu w tym celu okresu.

(3) Jeżeli przy badaniu nasuną się Urzędowi uzasadnione wątpliwości, czy wynalazek zgłoszony nie wkracza w zakres wynalazku, zostającego już pod ochroną niniejszego rozporządzenia, winien zawiadomić o tem zgłaszającego; może także zawiadomić posiadacza prawa wcześniejszego. Po oświadczeniu się zgłaszającego Urząd udzieli patentu lub odmówi jego udzielenia w całości lub części, stosownie do stanu sprawy. Udzielenie patentu, jako zależnego, może nastąpić tylko za zgodą zgłaszającego wynalazek lub na podstawie orzeczenia Urzędu (wydziału spraw spornych).

(4) Urząd nie ma prawa odmówić udzielenia patentu dlatego, że uważa wynalazek za bezwartościowy.

Art. 40. Prezes Urzędu Patentowego ma prawo w granicach niniejszego rozporządzenia wydawać szczegółowe instrukcje, dotyczące badania zgłoszeń wynalazków oraz długości okresów, wyznaczanych przez Urząd.

Art. 41. (1) Jeżeli badanie doprowadzi do uchwały pomyślnej, Urząd Patentowy (wydział zgłoszeń) wzywa zgłaszającego do uiszczenia kwoty, odpowiadającej kosztom druku opisu wynalazku i rysunków. Po uiszczeniu tej kwoty Urząd udziela patentu i wciąga go do rejestru patentów; drukuje opis wynalazku wraz z rysunkami jako „opis patentowy"; wydaje zgłaszającemu dokument, zwany patentem, przy dołączeniu jednego egzemplarza opisu patentowego, a nadto ogłasza w „Wiadomościach Urzędu Patentowego" o udzieleniu patentu.

(2) Niezastosowanie się w okresie czteromiesięcznym do wezwania, oznaczonego w ustępie poprzednim, będzie uważane za cofnięcie zgłoszenia.

(3) W przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, jeżeli zgłaszający złoży ponadto dowód niezamożności, Prezes Urzędu Patentowego może zezwolić na udzielenie patentu i wydrukowanie opisu patentowego przed uiszczeniem kwoty, odpowiadającej kosztom druku tego opisu, oraz udzielić co do zwrotu wymienionych kosztów zwłoki najwyżej rocznej, licząc od dnia udzielenia patentu; w razie nieuiszczenia w tym okresie kwoty należnej z tytułu zwrotu kosztów druku opisu patentowego — patent gaśnie. Urząd może wstrzymać wydanie dokumentu, zwanego patentem, do czasu uiszczenia należnej kwoty.

Art. 42. (1) Przeciwko odmowie udzielenia patentu, jak również przeciwko uchwale, którą zgłaszającego wezwano do usunięcia usterek, może on wnieść odwołanie do wydziału odwoławczego Urzędu w ciągu dwóch miesięcy.

(2) Ograniczenie przez Urząd patentu do części zgłoszonego wynalazku uważa się za odmowne załatwienie podania w części.

Art. 43. (1) Wynalazki, wchodzące w zakres obrony wojskowej Państwa, Urząd Patentowy winien bezwłocznie podać Ministerstwu Spraw Wojskowych do wiadomości.

(2) Jeżeli Ministerstwo Spraw Wojskowych zawiadomi Urząd Patentowy, że zgłoszony wynalazek (ust. 1) jest wynalazkiem nie zgłaszającego, lecz organu podległego Ministerstwu Spraw Wojskowych, wówczas Urząd Patentowy wstrzyma udzielenie patentu do czasu rozstrzygnięcia przez właściwy sąd sporu o prawo do uzyskania patentu.

(3) Ministerstwo Spraw Wojskowych może żądać co do wynalazków, przez siebie przed udzieleniem patentu nabytych, by patent udzielono jako „tajny".

(4) Patent tajny należy wciągnąć do osobnego rejestru, dla publiczności niedostępnego. Opisy wynalazku i zastrzeżenia patentowe nie mogą być drukiem ogłoszone; należy je przechowywać w osobnej rejestraturze.

(5) Oprócz powyższych przypadków, każdy opis wynalazku jest jawny i dla każdego dostępny od chwili powzięcia przez wydział zgłoszeń uchwały o udzieleniu patentu.

Art. 44. (1) Sprawy, należące do zakresu działania Urzędu Patentowego, a nie zastrzeżone dla innych wydziałów, załatwia wydział zgłoszeń.

(2) W szczególności wydział zgłoszeń zarządza wykreślenie patentu z rejestru z powodu nieuiszczenia opłaty rocznej lub z powodu zrzeczenia się patentu przez właściciela, tudzież zarejestrowanie zmian, dotyczących własności i innych praw rzeczowych na patencie.

Art. 45. Przeciwko uchwałom wydziału zgłoszeń, wydanym na podstawie art. 44, służy odwołanie do wydziału odwoławczego w ciągu dwóch miesięcy.

B. Unieważnienie patentu.

Art. 46. (1) Skarga o unieważnienie patentu winna zawierać jasno określone żądanie, zwięzłe przedstawienie sprawy i wymienienie środków dowodowych. Dokumenty w skardze powołane mogą być do niej dołączone także w odpisie nieuwierzytelnionym. Oryginał lub odpis uwierzytelniony złożyć należy, gdy zostanie dopuszczony dowód z tych dokumentów.

(2) Do skargi dołącza się tyle odpisów skargi i załączników, ilu jest pozwanych.

Art. 47. (1) Po stwierdzeniu warunków formalnych skargi Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) zarządza doręczenie skargi stronie pozwanej i wyznacza jej okres przynajmniej trzydziestodniowy do wniesienia pisemnej obrony. Skargę, której brak formalnych warunków, wydział spraw spornych odrzuci uchwałą. Powód przeciwko takiej uchwale może wnieść w ciągu dwóch tygodni odwołanie do wydziału odwoławczego; wydział odwoławczy rozstrzyga je na posiedzeniu niejawnem bez wyznaczania rozprawy.

(2) Do obrony pisemnej dołącza się tyle jej odpisów, ilu jest powodów. Co do dokumentów, na które powołuje się pozwany, należy odpowiednio stosować postanowienia art. 46 ust. 1.

Art. 48. (1) Po wniesieniu obrony, względnie po upływie okresu do jej wniesienia, wydział spraw spornych wyznacza ustną rozprawę, a zarazem w pierwszym przypadku zarządza doręczenie obrony stronie powodowej.

(2) Rozprawa ustna odbywa się jawnie; przewodniczący może dla ważnych przyczyn zarządzić tajność rozprawy.

(3) Niestawiennictwo stron do ustnej rozprawy nie przeszkadza przeprowadzeniu rozprawy.

(4) Wydział spraw spornych może także uwzględnić okoliczności faktyczne, nie powołane przez strony, i dopuścić dowody, nie zgłoszone przez strony.

(5) Wydział spraw spornych może wezwać do rozprawy i przesłuchać, także pod przysięgą, świadków i znawców; może o ich przesłuchanie wezwać sądy.

(6) Z przebiegu rozprawy należy spisać protokół, zawierający treściwe przedstawienie twierdzeń stron i wyniki dowodów.

(7) Orzeczenie, które zawierać winno także postanowienie o kosztach postępowania, wydaje wydział spraw spornych na piśmie.

Art. 49. Na wniosek pozwanego wydział spraw spornych nakaże powodowi, mieszkającemu lub mającemu siedzibę zagranicą, a nie posiadającemu w kraju majątku nieruchomego, złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów postępowania — pod rygorem zaniechania postępowania, chyba że konwencje międzynarodowe lub wzajemność wykluczają obowiązek złożenia kaucji.

Art. 50. Wniesienie skargi o unieważnienie patentu, jako też orzeczenie, unieważniające patent, należy z urzędu zaznaczyć w rejestrze, a nadto orzeczenie unieważniające ogłosić w „Wiadomościach Urzędu Patentowego".

Art. 51. Przeciwko orzeczeniu, wydanemu przez wydział spraw spornych, strony, a także Prokuratorja Generalna mogą wnieść odwołanie do wydziału odwoławczego Urzędu Patentowego w ciągu dwóch miesięcy.

Art. 52. Do postępowania odwoławczego stosuje się odpowiednio przepisy art. 46—49; w postępowaniu odwoławczem strony mogą przytaczać nowe fakty i zgłaszać nowe dowody.

C. Umorzenie patentu.

Art. 53. Do postępowania, wdrożonego skargą o umorzenie patentu, i do orzeczenia, wydanego skutkiem skargi, stosuje się przepisy, określające postępowanie w sporach o unieważnienie patentu (art. 46—52).

Art. 54. Urząd Patentowy (wydział kontroli wykonywania wynalazków) może każdej chwili po latach trzech od udzielenia patentu zażądać od właściciela wykazania, czy, w jaki sposób i w jakim zakresie wykonywa obowiązki, przewidziane w art. 13.

Art. 55. Właściciel każdego czasu po udzieleniu mu patentu może zgłosić wniosek, aby Urząd Patentowy na jego koszt stwierdził rozciągłość, w jakiej wykonywa wynalazek bezpośrednio lub przez inne osoby, względnie istnienie przeszkód, uniemożliwiających wykonywanie wynalazku (art. 13). W tym celu właściciel złoży Urzędowi Patentowemu (wydziałowi kontroli wykonywania wynalazków) szczegółowe sprawozdanie ze sposobu i rozmiarów, w jakich wykonywa patent, a gdyby patent nie był wykonywany w rozciągłości, odpowiadającej zapotrzebowaniu wewnętrznemu, zda sprawę szczegółowo z przyczyn, dla jakich nie odbywa się wykonywanie w przepisanej rozciągłości. Na okoliczności faktyczne, przytoczone w sprawozdaniu, zgłosi dowody przez powołanie się na świadków lub znawców, złoży wyciągi z ksiąg handlowych lub inne dowody. Można także złożyć w odpisie protokóły z sądowych oględzin oraz przesłuchań świadków i znawców.

Art. 56. Wydział kontroli wykonywania wynalazków bada te sprawozdania, w razie potrzeby żąda ich uzupełnienia, ewentualnie przesłuchuje świadków i znawców.

Art. 57. Wydział kontroli wykonywania wynalazków może wysłać swego referenta na miejsce. Referent wydziału bada w razie potrzeby księgi przedsiębiorstwa i korespondencje oraz przesłuchuje świadków i znawców bez ich zaprzysięgania.

Art. 58. Z czynności powyższych (art. 56 i 57) spisuje się protokół, który Urząd Patentowy zachowa w swych aktach; odpisu udzieli na wniosek właścicielowi patentu. W rejestrze patentów należy zaznaczyć, że nastąpiło badanie wykonywania wynalazku. Każdy może w obecności urzędnika Urzędu Patentowego przeglądać protokół i czynić zeń odpisy.

Art. 59. (1) Jeżeli przeprowadzone przez Urząd Patentowy (wydział kontroli wykonywania wynalazków) badania uprawdopodobniły, że właściciel patentu, względnie licencjat nie wykonał obowiązków w art. 13 wymienionych, Urząd udzieli zebranych materjałów Prokuratorji Generelnej, która, działając w interesie publicznym, wniesie do Urzędu Patentowego (wydział spraw spornych) skargę o umorzenie patentu. W razie przegrania sporu o umorzenie patentu z powodu niewykonywania wynalazku koszt jego poniesie Skarb Państwa.

(2) Skargę o umorzenie patentu z powodu niewykonywania wynalazku wnieść może również każda osoba interesowana.

(3) Wniesienie skargi o umorzenie patentu zaznacza się z urzędu w rejestrze patentów.

(4) Dowód wykonania obowiązków w art. 13 wymienionych, względnie dowód okoliczności, usprawiedliwiających niewykonanie tych obowiązków, ciąży na pozwanym (właścicielu patentu).

D. Inne spory przed Urzędem Patentowym.

Art. 60. (1) Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) jest właściwy także (art. 46) dla następujących sporów:

a) jeżeli właściciel patentu albo zarejestrowanego wzoru użytkowego żąda w drodze skargi, by później zgłoszony patent uznano jako zależny od jego wcześniejszego prawa (art. 7);

b) jeżeli ktoś żąda w drodze skargi ustalenia, że produkcja, którą zamierza w przemyśle stosować, lub którą już stosuje, nie jest objęta wyłącznością wskazanego patentu (art. 32).

(2) Do postępowania w powyższych sporach stosuje się przepisy, określające postępowanie w sporach o unieważnienie patentu (art. 46—52). Orzeczenie, uznające zależność patentu, winno być z urzędu wpisane do rejestru i ogłoszone w „Wiadomościach Urzędu Patentowego".

E. Wywłaszczenie patentu.

Art. 61. Prawa patentowe mogą być w całości lub częściowo wywłaszczone albo ograniczone bądź na rzecz Państwa, bądź na rzecz wolności przemysłowej (art. 15). W obu przypadkach o wywłaszczeniu lub ograniczeniu stanowi Rada Ministrów na wniosek ministra, właściwego ze względu na znaczenie wywłaszczenia dla danego działu administracji państwowej. Odszkodowanie płaci Skarb Państwa.

Art. 62. W przypadku, przewidzianym w art. 61, Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu stara się ustalić wysokość wynagrodzenia przez ugodę z właścicielem patentu, a gdyby ugoda nie doszła do skutku, sam oznacza tymczasowo sumę wynagrodzenia według własnego uznania z uwzględnieniem uprzednich dochodzeń. Tak określoną sumę należy wypłacić właścicielowi patentu, a wówczas złożyć do depozytu sądowego, gdy na patencie ciążą prawa rzeczowe do rejestru wpisane, a uprawnieni nie godzą się na wypłacenie sumy właścicielowi patentu. W razie wywłaszczenia na rzecz wolności przemysłowej nie uwzględnia się praw używacza uprzedniego i używaczy późniejszych (art. 9, 11 i 16).

Art. 63. Z chwilą wypłacenia właścicielowi patentu ostatecznej lub tymczasowej sumy wynagrodzenia, albo złożenia tej sumy do depozytu sądowego wygasają dotychczasowe prawa na patencie i do patentu i albo patent przechodzi na własność Państwa, albo wynalazek staje się przedmiotem wolności przemysłowej. W pierwszym przypadku Państwo może przejąć ciężary, ujawnione w rejestrze, przyczem zmniejsza się odpowiednio odszkodowanie.

Art. 64. Jeżeli właściciel patentu czuje się pokrzywdzonym z powodu wysokości odszkodowania, ustalonego przez Urząd Patentowy (wydział spraw spornych), może w ciągu trzydziestu dni żądać ponownego ustalenia wysokości odszkodowania przez sąd okręgowy w Warszawie. Sąd ustala wysokość odszkodowania na podstawie materjału, dostarczonego mu przez Urząd Patentowy, po przesłuchaniu przedstawiciela Ministerstwa Skarbu i właściciela patentu, a w razie potrzeby po zasięgnięciu opinji znawców. Może także wysłuchać opinij osób, mających jakiekolwiek prawa na patencie. Orzeczenie sądowe zapada w drodze postępowania w sprawach niespornych (art. 86). Od orzeczenia sądu okręgowego strony mogą odwołać się do wyższych instancyj sądowych trybem, wskazanym w ustawie postępowania cywilnego.

Art. 65. Na żądanie właściciela patentu lub innych osób, rzeczowo uprawnionych i do rejestru wpisanych, sąd oznacza w postę-

powaniu niespornem (art. 86), jak suma złożona ma być podzielona między osoby, którym służy prawo do odszkodowania (art. 62). Od orzeczenia sądu okręgowego strony mogą odwołać się do wyższych instancyj sądowych trybem, wskazanym w ustawie postępowania cywilnego.

Art. 66. Orzeczenie wywłaszczające winno być z urzędu wpisane do rejestru i ogłoszone w „Wiadomościach Urzędu Patentowego".

F. Licencja przymusowa.

Art. 67. (1) Na żądanie właściciela patentu zależnego (art. 7 i 60 ust. 1 a) i na ewentualny wniosek właściciela prawa wcześniejszego Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) orzeka według swobodnego uznania po przesłuchaniu stron, a w razie potrzeby i znawców, czy należy ustanowić licencję przymusową na rzecz właściciela patentu zależnego, lub także licencję na rzecz właściciela prawa wcześniejszego (art. 20, 23), a w braku dalszego porozumienia stron oznacza warunki takich licencyj.

(2) W ciągu dwóch miesięcy strony mogą żądać ponownego oznaczenia wysokości wynagrodzenia za licencję przez sąd okręgowy w Warszawie. Orzeczenie zapada w drodze postępowania w sprawach niespornych (art. 86). Od orzeczenia sądu okręgowego strony mogą odwołać się do wyższych instancyj sądowych trybem, wskazanym w ustawie postępowania cywilnego.

Art. 68. (1) W razie, gdy zdaniem właściciela patentu zgłaszający się o licencję, przewidzianą w art. 13, ust. 2, nie daje odpowiednich gwarancyj, albo gdy co do warunków licencji nie nastąpiła zgoda między zgłaszającym się a właścicielem, Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) rozstrzygnie na wniosek jednej ze stron bezwłocznie, czy licencja ma być udzielona, a w razie twierdzącym ustali sporne między stronami warunki, przyczem baczyć powinien, żeby przez odpowiednie zastrzeżenia zabezpieczyć wykonywanie produkcji patentem określonej w rozmiarach licencją przewidzianych.

(2) Do uchwały, określającej wysokość wynagrodzenia za licencję przymusową, stosuje się analogicznie przepis art. 67 ust. 2.

Art. 69. Uchwałę, ustanawiającą przymusową licencję lub odmawiającą jej ustanowienia, należy doręczyć interesowanym stronom. W ciągu dwóch miesięcy od dnia doręczenia uchwały dopuszczalne jest odwołanie do wydziału odwoławczego Urzędu Patentowego. Odwołanie nie może jednak dotyczyć wysokości wynagrodzenia za korzystanie z licencji.

Art. 70. Przepisy art. 67 o postępowaniu przy ustanowieniu licencji przymusowej stosuje się także do licencji przymusowej, przewidzianej w art. 17 ust. 1.

Rozdział VII.

Postanowienia przejściowe i międzynarodowe.

Art. 79. (1) Prawa ze zgłoszeń wynalazków oraz z patentów, które miały moc prawną w państwach zaborczych w chwili, gdy obszary, od tych państw odłączone, weszły w skład Rzeczypospolitej Polskiej, oraz prawa ze zgłoszeń i patentów, przywrócone lub wznowione w tych państwach traktatami i umowami międzypaństwowemi — pozostają w mocy na tych do Rzeczypospolitej Polskiej przyłączonych obszarach pod warunkami, przewidzianemi przez ustawy, na podstawie których istniały, tudzież przez traktaty i umowy międzypaństwowe.

(2) Prawa z takich patentów, mające moc na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej (prawa dzielnicowe), nie mogą w Polsce trwać dłużej, niżby trwać mogły w państwie, w którem powstały.

(3) Unieważnienie, zgaśnięcie i umorzenie patentu w owem państwie powodują w zasadzie nieważność i zgaśnięcie prawa dzielnicowego w Polsce, Jednak mimo umorzenia lub zgaśnięcia patentu szczepowego utrzymuje się prawo dzielnicowe w Polsce w następujących przypadkach:

a) jeżeli patent szczepowy wygasł skutkiem nieuiszczenia opłat, a właściciel uiści natomiast opłaty za patent dzielnicowy w Polsce według skali polskiej, a to najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od wygaśnięcia patentu szczepowego;

b) jeżeli właściciel patentu szczepowego zrzekł się go tylko w państwie, w którem patent powstał;

c) jeżeli patent szczepowy umorzony został w państwie, w którem go udzielono, z powodu niewykonywania wynalazku, pomimo że był wykonywany w czasie i rozmiarach, ustawą dla patentu szczepowego przepisanych, w dzielnicy do Polski z owego państwa przyłączonej; prawo dzielnicowe utrzymane zostanie w mocy i wtedy, gdy wykonywanie miało miejsce gdzie indziej w Polsce, ale w rozmiarach, niniejszem rozporządzeniem przepisanych (art. 13); na tych podstawach właściciel patentu może żądać w Urzędzie Patentowym ustalenia, także w drodze sporu (wydział spraw spornych), że jego prawo dzielnicowe nie wygasło; skargę wniesie przeciwko Prukuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jako zastępczyni interesu publicznego; w każdym razie ponosi koszty sporu;

d) jeżeli patent szczepowy uległ wywłaszczeniu.

(4) Wyjątki, dotyczące utrzymania patentu, a przewidziane w przypadkach b, c i d, mają zastosowanie, jeżeli właściciel patentu w ciągu trzech miesięcy od wygaśnięcia, umorzenia, względnie wywłaszczenia patentu szczepowego oświadczy w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej, że pragnie nadal utrzymać prawo dzielnicowe i uiszczać będzie opłaty według skali polskiej.

(5) Prawo dzielnicowe można w Polsce unieważnić w drodze postępowania, niniejszem rozporządzeniem przepisanego, jeżeli zachodzą warunki unieważnienia patentu szczepowego, oparte na ustawie, której patent ten podlega.

(6) Prawo z patentu dzielnicowego może ulec wywłaszczeniu według przepisów niniejszego rozporządzenia.

Art. 80. (1) Celem stwierdzenia prawa dzielnicowego w wystawionym przez Urząd Patentowy dokumencie, zwanym patentem dzielnicowym, właściciel prawa dzielnicowego zgłosi swe prawa w wydziale zgłoszeń Urzędu Patentowego i złoży dowody istnienia patentu szczepowego. Wydział zgłoszeń po stwierdzeniu, iż istnieją warunki, artykułem poprzednim przepisane, zarejestruje prawo dzielnicowe, jako patent dzielnicowy, w osobnym rejestrze patentów dzielnicowych i wyda zgłaszającemu tak zwany patent dzielnicowy. Ogłoszenie drukiem patentu dzielnicowego nastąpi na wyraźne żądanie zgłaszającego i tylko po uprzedniem złożeniu lub zabezpieczeniu kosztów druku.

(2) Do orzekania o istnieniu prawa dzielnicowego na podstawie artykułu poprzedniego jest właściwy wyłącznie Urząd Patentowy.

(3) Korzystający z prawa dzielnicowego może żądać ochrony przeciw naruszeniu (art. 25, 26, 27 i 28) jedynie na podstawie patentu dzielnicowego.

Art. 81. Aczkolwiek właściciel patentu dzielnicowego uzyskał patent na całą Polskę, jego patent dzielnicowy utrzymuje nadal moc prawną do czasu określonego w art. 79.

Art. 82. Przywrócenie lub wznowienie praw ze zgłoszeń i patentów przez traktaty i umowy międzypaństwowe nie uwłacza prawom osób trzecich, które korzystały z wynalazku w czasie lub miejscu, kiedy lub gdzie patent nie obowiązywał. Prawa te należy oceniać według analogji prawa używacza uprzedniego (art. 9).

Art. 83. Rozporządzenie niniejsze nie uchybia prawom pierwszeństwa, uzasadnionym w traktatach i umowach międzypaństwowych.

Art. 84. Jeżeli patent został udzielony przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, okres trzyletni z art. 13 ust. 1 nie może upłynąć wcześniej, niż z upływem dwóch miesięcy od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Art. 86. Do czasu wydania w Polsce jednolitych przepisów o postępowaniu w sprawach niespornych należy w sprawach, przewidzianych w art. 64, 65 i 67, stosować obowiązujący w b. zaborze rosyjskim odpowiedni tryb postępowania (postępowanie incydentalne).

CZĘŚĆ DRUGA.

O wzorach użytkowych i zdobniczych.

Rozdział I.

Powstanie prawa, ograniczenie jego mocy, unieważnienie, wygaśnięcie, umorzenie i wywłaszczenie.

Art. 87. (1) Przez zarejestrowanie wzoru powstaje prawo wyłącznego korzystania w sposób przemysłowy i handlowy z nowej po-

staci przedmiotu, ujawnionej w tym wzorze, a występującej w kształcie, w rysunku, w barwie lub w materjale przedmiotu. Prawo rozciąga się na cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej i trwa przez lat dziesięć od dnia zarządzenia rejestracji wzoru.

(2) Jeżeli nowość postaci ma na celu podniesienie pożytku, wzór nazywa się użytkowym, jeżeli zmierza do celów artystycznych — nazywa się wzorem zdobniczym.

(3) Prawo z rejestracii wzoru zdobniczego ogranicza się do przedmiotów tego rodzaju, dla których zgłoszenie nastąpiło.

Art. 88. Do rejestrowania wzorów powołany jest Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 89. Kto prawidłowo zgłosił do opatentowania wynalazek, nadający się w myśl niniejszego rozporządzenia i do ochrony jako wzór użytkowy, może, także i po uzyskaniu patentu, zrzec się patentu, a równocześnie zgłosić ten sam wynalazek do zarejestrowania jako wzór użytkowy z pierwszeństwem wzoru od daty zgłoszenia patentowego. Czas trwania ochrony wzoru liczy się od udzielenia patentu, jeżeli patent był już udzielony.

Art. 90. (1) Ważną jest tylko rejestracja wzorów nowych.

(2) Nie uważa się wzoru za nowy, jeżeli w czasie zgłoszenia go w urzędzie Patentowym był już w istotnych swych znamionach—przy wzorach zdobniczych w zastosowaniu do przedmiotów tego rodzaju— opublikowany, albo na ziemiach, które weszły w skład Polski, stosowany lub na widok publiczny wystawiony w sposób o tyle jasny i jawny, że znawca mógł go w przemyśle stosować.

(3) Jednak uprzednia publikacja lub jawne stosowanie wzoru nie są przeszkodą do uzyskania jego rejestracji, jeżeli nastąpiły po wystawieniu wzoru w Polsce na publicznej wystawie, dla której przyznano tę ulgę rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu, zgłoszenie zaś wzoru nastąpiło przed upływem sześciu miesięcy od daty wystawienia. Pod temi warunkami nie jest przeszkodą do uzyskania rejestracji wzoru ani samo wystawienie, ani inne po dacie wystawienia dokonane w Urzędzie Patentowym zgłoszenie.

(4) To samo odnosi się do wystaw w innych krajach, należących do międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, jeżeli prawo to zostało im przyznane na podstawie wewnętrznego ustawodawstwa danego kraju. Urząd Patentowy może żądać dowodu tożsamości przedmiotu wystawionego z przedmiotem zgłoszenia oraz dowodu daty i miejsca wystawienia w sposób, jaki określi rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu. Okres sześciomiesięczny (ust. 3) nie przedłuża okresu dwunastomiesięcznego — w zastosowaniu do wzorów zdobniczych sześciomiesięcznego — określonego w art. 96 ust. 2 i 3; jednak, jeżeli wzór wystawiono przed pierwotnem zgłoszeniem zagranicznem, służącem za podstawę prawa pierwszeństwa,

Urząd Patentowy może przyznać prawo pierwszeństwa od daty wystawienia wzoru.

(5) W stosunku do obywateli państw, tworzących międzynarodowy Związek ochrony własności przemysłowej, tudzież obywateli państw, nie należących wprawdzie do Związku, ale zamieszkałych lub posiadających rzeczywiste i poważne przedsiębiorstwa przemysłowe lub handlowe na obszarze jednego z państw związkowych, uprzednia publikacja i jawne stosowanie wzoru nie stanowią przeszkody do uzyskania jego rejestracji, jeżeli obywatelom tym służy prawo pierwszeństwa w myśl art. 96 ust. 2 i 3, a publikacja lub jawne stosowanie nastąpiło po pierwotnem zgłoszeniu.

(6) Jeżeli skutkiem zgłoszenia dokonanego zagranicą ogłoszono urzędowy opis patentu (druk patentowy), ogłoszenie to nie stanowi w ciągu sześciu miesięcy przeszkody do zarejestrowania wzoru na rzecz zgłaszającego wzór lub jego następcy prawnego. Postanowienie to stosuje się wyłącznie do obywateli państw, które przyznają wzajemność obywatelom polskim.

Art. 91. Prawo z rejestracji wzoru nie jest ważne o tyle, o ile wzór o takich samych istotnych znamionach — przy wzorach zdobniczych w zastosowaniu do przedmiotów tego rodzaju — był już pierwej zgłoszony w Polsce do rejestracji lub opatentowania, a zgłoszenie doprowadziło do zarejestrowania wzoru lub udzielenia patentu.

Art. 92. Wyłącza się od rejestracji wzory, które naruszają prawa pewnych osób (np. do wizerunku) lub w ogólności sprzeczne są z obowiązującem prawem albo dobremi obyczajami, tudzież pomysły, które oczywiście nie nadają się do zastosowania w przemyśle.

Art. 93. Rejestracja wzoru zdobniczego nie pozbawia twórcy dzieła, pozostającego pod ochroną prawa autorskiego, możności dochodzenia tego prawa przeciwko posiadaczowi prawa z rejestracji wzoru.

Art. 94. Z prawa, powstałego przez rejestrację wzoru, którego stosowanie wkraczałoby w zakres wyłączności jeszcze obowiązującego prawa autorskiego lub patentowego albo wcześniej zarejestrowanego wzoru, można korzystać tylko za zezwoleniem (licencją) właściciela wcześniejszego prawa (wzór zależny). Po wygaśnięciu wcześniejszego prawa wzór zależny zamienia się na niezależny.

Art. 95. (1) Prawo z rejestracji wzoru nie ma mocy przeciw osobom, które przed zgłoszeniem wzoru w Urzędzie Patentowym stosowały go na ziemiach, należących obecnie do Polski, w dobrej wierze.

(2) Osobom tym służy nadal prawo korzystania z wzoru (prawo używacza uprzedniego) w rozciągłości, w jakiej z niego korzystały. Prawo to jest ściśle związane z przedsiębiorstwem i bez niego nie może być na nikogo przeniesione. Należy je wpisać do rejestru na wniosek używacza, jeżeli zostało stwierdzone dokumentem publicznym lub dokumentem prywatnym, w którym oznaczono przedsię-

biorstwo, a na którym podpis właściciela wzoru zarejestrowanego został uwierzytelniony sądownie lub notarjalnie.

Art. 96. (1) Pierwszeństwo prawa z rejestracji wzoru liczy się od chwili zgłoszenia wzoru w Urzędzie Patentowym.

(2) Kto prawidłowo wniósł podanie o udzielenie patentu lub zarejestrowanie wzoru użytkowego w jednem z państw, należących do międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, lub jego prawny następca, będzie korzystał przy zgłoszeniu wzoru użytkowego w Polsce — z zastrzeżeniem praw osób trzecich — z prawa pierwszeństwa zgłoszeniem zagranicznem uzasadnionego, jeżeli wniesie do Urzędu Patentowego podanie o zarejestrowanie wzoru w ciągu dwunastu miesięcy od daty pierwotnego zgłoszenia zagranicznego, to jest najpóźniej w dniu i miesiącu, odpowiadającym dacie pierwotnego zgłoszenia, a jeżeli dzień ten jest wolny od zajęć w Urzędzie Patentowym — w najbliższym dniu czynności Urzędu.

(3) Zgłoszenie w jednem z państw związkowych wzoru zdobniczego uprawnia do korzystania z prawa pierwszeństwa tylko przy zgłoszeniu w Polsce wzoru zdobniczego, jeżeli podanie o zarejestrowanie wzoru wniesione będzie do Urzędu Patentowego w ciągu sześciu miesięcy od daty pierwotnego zgłoszenia zagranicznego.

Art. 97. (1) Rejestracja wzoru będzie unieważniona o tyle, o ile przy jej dokonaniu brakowało warunków prawnych art. 90, 91 i 92.

(2) Posiadacz prawa z wzoru nieważnie zarejestrowanego, który o nieważności wiedział lub musiał wiedzieć, odpowiada za szkodę zrządzoną innym osobom ze swej winy.

(3) Posiadacz prawa z wzoru, zarejestrowanego nieważnie według art. 91, winien w każdym razie wydać niesłuszne zbogacenie z trzech lat ostatnich właścicielowi wcześniejszego prawa.

(4) W przypadku unieważnienia rejestracji wzoru w myśl art. 91 ci, którzy nabyli pod ważnym tytułem i w dobrej wierze prawa z zarejestrowanego nieważnie wzoru i wykonywali je przez rok w dobrej wierze, mają prawo do dalszego ich wykonywania w rozciągłości, w jakiej je wykonywali w chwili wniesienia skargi o unieważnienie (używacze późniejsi), przyczem płacić winni właścicielowi prawa wcześniejszego odpowiednie należności licencyjne, które w braku porozumienia stron oznaczy sąd według własnego uznania. Prawa tych używaczy związane są z przedsiębiorstwem, w którem wzór wykonywano, i tylko razem z niem mogą być na inne osoby przeniesione. Wpisywanie tych praw do rejestru podlega przepisom o wpisywaniu licencyj (art. 106 i 108).

Art. 98. Prawo z rejestracji wzoru gaśnie, jeżeli:

a) opłata za bieżący okres zalega ponad sześć miesięcy;

b) właściciel wzoru zarejestrowanego zrzeka się go pisemnie lub do protokółu wobec Urzędu Patentowego za zgodą rzeczowo uprawnionych; nie potrzeba zgody używaczy uprzednich i późniejszych;

c) wywłaszczono prawo z rejestracji wzoru w interesie wolności przemysłowej.

Art. 99. (1) Właściciel zarejestrowanego wzoru użytkowego obowiązany jest najpóźniej po upływie lat trzech od rejestracji wzoru do wykonywania w Polsce w sposób wytwórczy prawa z tego wzoru, jeżeli zapotrzebowanie wewnętrzne uzasadnia produkcję krajową — a to w takiej rozciągłości, jaka w przybliżeniu pokryć zdoła zapotrzebowanie wewnętrzne.

(2) Jeżeli sam tego obowiązku nie wykonywa, powinien po upływie lat trzech od rejestracji wzoru ogłosić w trzech najbliższych zeszytach „Wiadomości Urzędu Patentowego" o gotowości udzielenia licencyj zgłaszającym się o nie osobom, dającym odpowiednie gwarancje. Pod warunkami w art. 154 wskazanemi licencja będzie udzielona (licencja przymusowa).

(3) Jeżeli z jakichkolwiek powodów licencja nie została udzielona, albo jeżeli licencjaci nie wykonywają w sposób wytwórczy prawa z rejestracji wzoru użytkowego w rozciągłości, pokrywającej w przybliżeniu zapotrzebowanie wewnętrzne, a zapotrzebowanie to w przeważnej części pokrywane bywa produkcją zagraniczną, wówczas skutkiem skargi, dopuszczalnej po upływie roku piątego od zarejestrowania wzoru użytkowego, Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) umorzy prawo z rejestracji wzoru.

(4) Umorzenie skutkiem skargi nastąpi także później, jeżeli właściciel lub inne przez niego upoważnione osoby nie wykonywały w Polsce w sposób wytwórczy prawa z rejestracji wzoru użytkowego w rozciągłości przepisanej, a zapotrzebowanie wewnętrzne pokrywane było w przeważnej części przez produkcję zagraniczną. Umorzenie nie nastąpi, jeżeli w chwili wniesienia skargi prawo z wzoru było w sposób wytwórczy wykonywane w Polsce w przepisanej rozciągłości.

(5) Jeżeli w sporze o umorzenie prawa z rejestracji wzoru użytkowego, uzasadnionym brakiem wykonywania w sposób wytwórczy tego prawa w Polsce w przepisanej rozciągłości, właściciel wzoru zdoła wykazać, że jedynie z powodu przeszkód wyjątkowych i przyczyn nader ważnych zapotrzebowanie wewnętrzne nie było pokrywane przez produkcję krajową, wówczas Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) wstrzyma dalsze postępowanie procesowe aż do terminu przez siebie określonego, a w takim razie właściciel zapobiegnie umorzeniu prawa z wzoru, jeżeli w postępowaniu, po upływie oznaczonego terminu z urzędu lub na wniosek powoda podjętem, wykaże, że w międzyczasie sam lub przez inne osoby już rozpoczął wykonywanie w sposób wytwórczy spornego prawa w rozciągłości, jaka w przybliżeniu pokrywać zdoła zapotrzebowanie wewnętrzne.

Art. 100. Przepisy art. 99 nie mają zastosowania do zarejestrowanych wzorów użytkowych, będących własnością Państwa lub przedsiębiorstw państwowych o odrębnej osobowości prawnej.

Art. 101. Prawo z rejestracji wzoru użytkowego może być wywłaszczone ze względu na dobro publiczne za odszkodowaniem; prawo z rejestracji wzoru nie gaśnie przez wywłaszczenie, które nastąpiło na rzecz Państwa, a nie w interesie wolności przemysłowej (art. 147—152).

Rozdział II.

Własność i inne prawa rzeczowe na wzorze zarejestrowanym.

Art. 102. (1) Tylko twórca wzoru lub jego prawny następca ma prawo do uzyskania rejestracji wzoru. W braku dowodu przeciwnego za twórcę wzoru lub jego następcę prawnego uważa się tego, kto pierwszy zgłosił wzór do zarejestrowania.

(2) Jeżeli osoba nieuprawniona zgłosiła wzór do zarejestrowania lub uzyskała jego rejestrację, twórca tego wzoru lub jego prawny następca może zażądać, aby wzór został na jego rzecz zarejestrowany lub na niego przeniesiony, powinien jednak temu, kto zgłosił wzór lub jego rejestrację uzyskał, zwrócić koszty zgłoszenia, względnie uzyskania rejestracji wzoru, jakie sam musiałby ponieść. Co do roszczeń o wynagrodzenie szkody, o wydanie zbogacenia i o utrzymanie praw, nabytych w dobrej wierze — mają zastosowanie przepisy art. 97, ust. 2, 3 i 4, z odpowiedniemi zmianami.

Art. 103. (1) Pracownik, zajęty w przedsiębiorstwie (także w zakładzie państwowym), ma prawo do uzyskania rejestracji na podstawie wzoru, stworzonego przez siebie w tem przedsiębiorstwie. Prawa tego nie może on być pozbawiony, chyba że zawarł z pracodawcą umowę o pracę nad utworzeniem wzorów. Jednak pracodawca ma prawo do wykonywania w sposób wytwórczy prawa z rejestracji wzoru na podstawie licencji, która w razie braku zgody właściciela wzoru zarejestrowanego może być uzyskana w drodze przymusowej (art. 106), jeżeli pomysł leży w zakresie produkcji przedsiębiorstwa.

(2) Gdy z pracownikiem zawarto umowę o pracę nad tworzeniem wzorów, prawo do uzyskania rejestracji wzoru służy pracodawcy, jeżeli inaczej nie zastrzeżono w umowie. Jednakże w razie, gdy wynagrodzenie w umowie ustanowione okaże się rażąco niskiem w stosunku do korzyści, osiągniętych przez pracodawcę dzięki temu pomysłowi, pracownik może żądać godziwego podwyższenia wynagrodzenia.

(3) Nieważny jest układ, pozbawiający twórcę wzoru prawa występowania w tym charakterze.

Art. 104. Wspólna praca twórcza kilku osób nad wzorem stwarza wspólne ich prawo do uzyskania jego rejestracji.

Art. 105. (1) Własność wzoru zarejestrowanego może przechodzić w całości lub częściowo w drodze dziedziczenia albo zapisu. Spadkobierca lub zapisobierca powinien nabycie prawa własności zgłosić do rejestru wzorów.

(2) Prawo to można również w całości lub częściowo przenieść na inną osobę przez umowę między żyjącymi. Przeniesienie prawa wymaga dla swej ważności wobec Urzędu Patentowego i osób trzecich wpisania do rejestru wzorów, które może nastąpić tylko na podstawie dokumentu publicznego albo dokumentu prywatnego, na którym podpis zbywcy jest notarjalnie lub sądownie uwierzytelniony.

(3) Współwłasność wzoru zarejestrowanego ocenia się według przepisów prawa cywilnego, z tem jednak zastrzeżeniem, że każdy z współwłaścicieli wzoru ma prawo ścigania naruszeń bez upoważnienia ze strony pozostałych współwłaścicieli, jeżeli inaczej nie zastrzeżono w umowie.

Art. 106. (1) Prawo wykonywania w części lub w całości praw z obcego wzoru zarejestrowanego nabywa się przez umowę (licencja dobrowolna) lub na podstawie orzeczenia Urzędu Patentowego (licencja przymusowa).

(2) Licencja uzasadnia prawo rzeczowe na rzecz licencjata, jeżeli zostanie wpisana do rejestru wzorów (art. 105); jeżeli licencja związana jest z przedsiębiorstwem, może tylko razem z niem przejść na inne osoby.

Art. 107. Do ważności umów, wymienionych w art. 105 i 106, wymaga się formy pisemnej.

Art. 108. (1) Nabywca przedsiębiorstwa, z którem związana jest licencja, nie może dochodzić praw z licencji przeciw osobom trzecim w imieniu własnem, dopóki nie uzyska wpisu przeniesienia licencji do rejestru wzorów. Wpis ten nastąpi na podstawie dokumentu publicznego albo dokumentu prywatnego, wykazującego tytuł nabycia, na którym podpis zbywcy jest uwierzytelniony sądownie lub notarjalnie. Dopóki nabywca przedsiębiorstwa nie postawi wniosku o wpis, urzędowe zawiadomienia, jego praw dotyczące, będą doręczane ze skutkiem przeciwko niemu jego prawozbywcy lub tegoż dziedzicom.

(2) Te same przepisy stosować należy do przenoszenia innych praw, z przedsiębiorstwem złączonych, a do rejestru wpisanych (art. 97 i 102).

Art. 109. (1) Właściciel zależnego wzoru użytkowego może zażądać przymusowej licencji na wykonywanie wcześniejszego prawa patentowego lub wcześniejszego prawa z rejestracji wzoru użytkowego, jeżeli jego wzór ma dla przemysłu znaczenie doniosłe, wszakże dopiero po upływie lat trzech od ustanowienia prawa wcześniejszego. Udzielenie takiej licencji przymusowej uprawnia właściciela wcześniejszego prawa patentowego lub wcześniejszego prawa z wzoru do żądania licencji na wykonywanie prawa zależnego o tyle, o ile to jest wskazane potrzebą równych warunków obopólnej konkurencji.

(2) Licencja przymusowa gaśnie po roku, jeżeli licencjat nie korzystał z niej do tego czasu, i nie może on jej ponownie żądać.

Art. 110. (1) Skargi o własność wzoru zarejestrowanego, o uznanie zależności wzoru, o zastaw i inne prawa rzeczowe na wzorze zarejestrowanym (także o prawa używaczy), tudzież o wszelkie licencje mają być zaznaczone (zaznaczenie sporu) w rejestrze wzorów na wniosek osoby, która skargę wniosła.

(2) Powyższe zaznaczenia sporu mają ten skutek, że orzeczenia w sporze zapadłe mają moc prawną także przeciw osobie, która po zaznaczeniu nabędzie jakieś prawa na wzorze zarejestrowanym lub do wzoru zarejestrowanego.

Rozdział III.

Ochrona praw z rejestracji wzoru.

Art. 111. (1) Kto w wykonywaniu przemysłu lub handlu bezprawnie wkracza w zakres wyłączności z zarejestrowania wzoru wynikającej, lub w inny sposób niezgodny z prawem lub dobremi obyczajami wyrządza szkodę osobie z zarejestrowanego wzoru uprawnionej, winien zaprzestać naruszenia, wydać niesłuszne zbogacenie z trzech lat ostatnich, a nadto, jeżeli działanie jego było wywołane złym zamiarem lub oczywistem niedbalstwem, wynagrodzić wszelką szkodę uprawnionemu i dać mu zadośćuczynienie za krzywdy osobistej natury przez ogłoszenie wyroku w dziennikach, przez odpowiednią deklarację publiczną, w razie naruszenia umyślnego przez zapłatę pokutnego. Zamiast wymienionych majątkowych świadczeń pokrzywdzony może zażądać ryczałtowej sumy pieniężnej, nie przekraczającej 10.000 zł; sumę tę oznaczy sąd według własnego uznania.

(2) Roszczenia z powodu naruszenia praw z rejestracji wzoru ulegają przedawnieniu trzyletniemu, które liczy się co do każdego czynu bezprawnego oddzielnie.

Art. 112. (1) Jeżeli pozwany przez skargę z artykułu poprzedniego zarzuci, że prawo z rejestracji wzoru nie istnieje, sąd może przerwać postępowanie procesowe aż do rozstrzygnięcia sporu w tym przedmiocie przez Urząd Patentowy, przyczem oznaczy termin, do którego skarga ma być do Urzędu Patentowego wniesiona. Jeżeli skarga nie zostanie w tym terminie wniesiona, lub nie będzie popierana, albo Urząd Patentowy orzeknie, że prawo z rejestracji wzoru w chwili wniesienia skargi przed sądem istniało, sąd na wniosek podejmie postępowanie procesowe.

(2) Zarówno w przypadku przerwy postępowania niniejszym artykułem przewidzianej, jak i w innych przypadkach w toku postępowania sądowego o naruszenie prawa z rejestracji wzoru, sąd w drodze zarządzeń tymczasowych (zabezpieczeń powództwa) może wydać zakaz dalszego wkraczania przez pozwanego w wyłączność z zarejestrowania wzoru wynikającą, wprowadzić sądowy zarząd przedsiębiorstwa, należącego do pozwanego, polecić przechowanie narzędzi i wytworów i t. p.

Art. 114. Przedmioty bezprawnie wytworzone, tudzież przyrządy, mogące służyć wyłącznie do ich wytwarzania, należy, stosownie do wniosku pokrzywdzonego, albo przyznać mu na własność po cenie własnych kosztów, albo na koszt krzywdziciela zniszczyć, względnie uczynić nieprzydatnemi do bezprawnego użytku, albo pozostawić u osoby, która się naruszenia dopuściła, jeżeli ona daje dostateczne zabezpieczenie, że w okresie dwuletnim od wygaśnięcia prawa z rejestracji wzoru nie będzie ich używała ani zbywała.

Art. 115. Przepisy art. 111, 112, 113 i 114 stosuje się także do tych, którzy w złej wierze korzystali w wykonywaniu przemysłu lub handlu z cudzego wzoru, zanim wzór ten zarejestrowano. Jednakże skarga dopuszczalna jest dopiero po zarejestrowaniu wzoru. Do biegu przedawnienia z art. 111 ust. 2 nie wlicza się okresu z przed rejestracji wzoru.

Art. 116. Nie uważa się za naruszenie prawa z rejestracji wzoru:

a) stosowanie na okręcie, należącym do jednego z innych krajów międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, zarejestrowanego wzoru, dotyczącego kadłuba okrętowego, maszyn, urządzeń, przyrządów i innych części wyposażenia, jeżeli okręt przebywa czasowo na wodach Państwa Polskiego, a stosowanie służy wyłącznie potrzebom tego okrętu;

b) stosowanie zarejestrowanego wzoru na środkach żeglugi powietrznej lub lokomocji lądowej, należących do jednego z innych krajów międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, w sposób i pod warunkami pod a) określonemi.

Rozdział IV.

Ochrona wolności przemysłowej i handlowej.

Art. 117. Każdemu wolno wnieść skargę do Urzędu Patentowego (wydział spraw spornych) z żądaniem ustalenia, że produkcja, którą w przemyśle zamierza stosować lub stosuje, nie jest objęta wyłącznością wskazanego wzoru zarejestrowanego.

Art. 118. Każdemu wolno wnieść do Urzędu Patentowego (wydział spraw spoenych) skargę o unieważnienie rejestracji wzoru lub umorzenie prawa z rejestracji wzoru użytkowego (art. 90, 91, 92, 97 i 99). Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej Polskiej może w interesie publicznym, z inicjatywy ministerstwa, właściwego ze względu na interesy, o jakie chodzi w danej sprawie, przystąpić do sporu osoby prywatnej lub wnieść skargę samodzielnie.

Rozdział V.

Postępowanie i właściwość władz.

A. Rejestracja wzorów oraz inne czynności wydziału zgłoszeń Urzędu Patentowego.

Art. 120. (1) Aby uzyskać rejestrację wzoru, należy go zgłosić pisemnie do Urzędu Patentowego (wydział zgłoszeń).

(2) Każdy wzór użytkowy zgłosić się powinno osobno, można jednak jednem zgłoszeniem objąć odmiany, nie odbiegające od istotnych znamion zgłoszonego wzoru. Wzorów zdobniczych można zgłosić w jednem podaniu najwyżej 10, ale tylko dla przedmiotów tego samego rodzaju.

(3) Za termin zgłoszenia uważa się chwilę, w której zgłoszenie nadejdzie do Urzędu Patentowego.

Art. 121. (1) Zgłoszenie musi zawierać wniosek o zarejestrowanie wzoru, oznaczenie przedmiotu, którego dotyczy zgłoszenie, imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania zgłaszającego; gdy zgłaszający mieszka zagranicą, winien wyznaczyć adwokata lub rzecznika patentowego, mieszkającego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, jako pełnomocnika swego, i upoważnić go przynajmniej do odbioru wszystkica pism od władz i od interesowanych osób, w szczegolności także do odbioru skarg, w niniejszem rozporządzeniu przewidzianych.

(2) Niezbędne jest wymienienie, czy zgłoszenie dotyczy wzoru użytkowego, czy zdobniczego.

(3) Do podania o rejestrację wzoru użytkowego należy dołączyć w dwóch egzemplarzach dokładny opis wzoru w języku polskim. Opis ten zastąpić można powołaniem się w części lub całości na równocześnie złożone rysunki lub modele (w dwóch egzemplarzach), unaoczniające w sposób dostateczny wzór, będący przedmiotem zgłoszenia. W opisie wzoru użytkowego muszą być zawsze wymienione „zastrzeżenia ochronne", określające w sposób niewątpliwy istotne znamiona, które zgłaszający uważa za nowe.

(4) Do podania o rejestrację wzoru zdobniczego należy dołączyć po dwa egzemplarze wzoru. Opis w zasadzie nie jest potrzebny.

(5) Zgłaszający winien uiścić opłatę za zgłoszenie (art. 160). W razie jej nieuiszczenia w terminie, przez Urząd zakreślonym, zgłoszenie będzie uważane za niebyłe.

(6) Ponadto zgłaszający winien zastosować się do szczegółowych przepisów, wydanych przez Urząd Patentowy co do podań i załączników.

(7) Mimo braków w zgłoszeniu twórca wzoru nie traci pierwszeństwa zgłoszeniem uzasadnionego, jeżeli z treści podania lub jego załączników można było poznać istotną treść pomysłu, względnie jeżeli treść jego została określona przez powołanie się na zgłoszenie zagraniczne, uzasadniające pierwszeństwo (art. 96).

Art. 122. (1) Kto stosownie do art. 96 ust. 2 i 3 chce korzystać z prawa pierwszeństwa na podstawie zgłoszenia zagranicznego, winien w okresie dwunastu miesięcy — w przypadku zgłoszenia wzoru zdobniczego w okresie sześciu miesięcy — od daty zgłoszenia zagranicznego wnieść do Urzędu Patentowego podanie o zarejestrowanie wzoru i równocześnie lub dodatkowo, lecz nie później niż w trzy miesiące od wniesienia podania postawić wniosek o przyznanie mu

praw pierwszeństwa. Zgłoszenie pierwotne należy oznaczyć w sposób niewątpliwy, w szczególności przez podanie jego daty i kraju, w którym nastąpiło, względnie dalszych szczegółów, potrzebnych do rozpoznania tożsamości zgłoszenia. Jeżeli zgłaszający wzór powołuje się na pierwszeństwo z dwóch lub więcej zgłoszeń pierwotnych, powinien w ten sposób zredagować zastrzeżenia ochronne (art. 121, ust. 3), aby każdemu z zastrzeżeń zgłoszonych w Polsce odpowiadało tylko jedno zgłoszenie pierwotne. Nadto należy złożyć Urzędowi w czasie przezeń wyznaczonym, nie krótszym jednak jak trzy miesiące od daty zgłoszenia, kopję zgłoszenia zagranicznego (opis, rysunki i t. d.), której zgodność z oryginałem stwierdziła właściwa władza zagraniczna; dalsze uwierzytelnienia nie będą wymagane. Na żądanie Urzędu zgłaszający powinien przedłożyć zwykły lub uwierzytelniony przekład opisu, względnie dostarczyć innych żądanych wyjaśnień, dotyczących zgłoszenia zagranicznego. Zamiast kopji opisu i rysunku zgłoszenia zagranicznego można złożyć model, próbkę, egzemplarz samego wzoru, względnie dokładne jego odtworzenie (np. przez fotografję), wraz z zaświadczeniem władzy zagranicznej, stwierdzającem zgodność zgłoszonego wzoru z wzorem złożonym zagranicą.

(2) Uchwałę, odmawiającą przyznania pierwszeństwa, Urząd doręczy zgłaszającemu przed decyzją o rejestracji wzoru. Od uchwały tej może zgłaszający wnieść odwołanie do wydziału odwoławczego w ciągu dwóch miesięcy. Decyzja o rejestracji wzoru może nastąpić dopiero po uprawomocnieniu się uchwały, odmawiającej przyznania żądanego pierwszeństwa.

Art. 123. (1) Wydział zgłoszeń bada, czy zgłoszenie odpowiada przepisom, czy w szczególności opis jego jest dostatecznie jasny i zastrzeżenia ochronne w sposób niewątpliwy określone (art. 120 i 121).

(2) Jeżeli zgłoszenie nie odpowiada obowiązującym przepisom, wydział zgłoszeń wezwie zgłaszającego do uchylenia usterek.

(3) W razie nieuchylenia przez zgłaszającego usterek w czasie, przez wydział zgłoszeń wyznaczonym, zgłoszenie będzie uważane za cofnięte. Następstwu temu może zapobiedz zgłaszający, jeżeli w ciągu trzech miesięcy po upływie wymienionego czasu uchyli usterki i równocześnie uiści ponownie opłatę za zgłoszenie.

(4) Jeżeli zgłaszający dokona zmian istotnych lub innych uzupełnień, uzasadniających zmianę pierwszeństwa, wówczas dla tych zmian i uzupełnień pierwszeństwo liczy się dopiero od chwili ich zgłoszenia. Dopuszczalny jest także podział zgłoszenia na kilka zgłoszeń, każde z odmiennem pierwszeństwem, względnie przyznanie dodatkowemu zastrzeżeniu pierwszeństwa na podstawie zgłoszenia zagranicznego.

Art. 124. (1) Urząd Patentowy (wydział zgłoszeń) ma obowiązek zbadania, czy nie zachodzą przeszkody z art. 92; w razie ich stwierdzenia odmówi rejestracji wzoru.

(2) Urząd Patentowy (wydział zgłoszeń) nie ma obowiązku badania nowości wzoru. Jednak jeżeli przy badaniu zgłoszenia okaże się, że wzór nie jest nowy, Urząd odmówi rejestracji wzoru. Odmowa rejestracji wzoru nie może nastąpić przed wypowiedzeniem się zgłaszającego, względnie przed upływem wyznaczonego mu w tym celu okresu.

(3) Jeżeli przy badaniu nasuną się Urzędowi uzasadnione wątpliwości, czy zgłoszony wzór nie wkracza w zakres wynalazku lub wzoru, zostającego już pod ochroną niniejszego rozporządzenia, winien zawiadomić o tem zgłaszającego; może także zawiadomić posiadacza prawa wcześniejszego. Po oświadczeniu się zgłaszającego Urząd zarejestruje wzór lub odmówi jego rejestracji w całości lub w części, stosownie do stanu sprawy. Zarejestrowanie wzoru jako zależnego może nastąpić tylko za zgodą zgłaszającego wzór lub na podstawie orzeczenia Urzędu (wydziału spraw spornych).

(4) Urząd nie ma prawa odmówić rejestracji wzoru dlatego, że uważa go za bezwartościowy.

Art. 125. Prezes Urzędu Patentowego ma prawo w granicach niniejszego rozporządzenia wydawać szczegółowe instrukcje, dotyczące badania zgłoszeń wzorów oraz długości okresów, wyznaczanych przez Urząd.

Art. 126. Jeżeli badanie doprowadzi do uchwały pomyślnej, Urząd Patentowy (wydział zgłoszeń) wciąga wzór do rejestru wzorów użytkowych lub zdobniczych; wydaje zgłaszającemu dokument, zwany świadectwem ochronnem, przy dołączeniu jednego egzemplarza opisu lub wzoru; ogłasza drukiem w „Wiadomościach Urzędu Patentowego" o rejestracji wzoru. Datę świadectwa ochronnego uważa się za dzień rejestracji i udzielenia prawa wyłączności.

Art. 127. (1) Przeciwko odmowie zarejestrowania wzoru, jak również przeciwko uchwale, którą zgłaszającego wezwano do usunięcia usterek, może on wnieść odwołanie do wydziału odwoławczego Urzędu w ciągu dwóch miesięcy.

(2) Ograniczenie przez Urząd prawa z rejestracji do części zgłoszonego wzoru uważa się za odmowne załatwienie podania w części.

Art. 128. (1) Wzory użytkowe, wchodzące w zakres obrony wojskowej Państwa, Urząd Patentowy winien bezzwłocznie podać Ministerstwu Spraw Wojskowych do wiadomości.

(2) Jeżeli Ministerstwo Spraw Wojskowych zawiadomi Urząd Patentowy, że zgłoszony wzór użytkowy (ust. 1) jest tworem nie zgłaszającego, lecz organu podległego Ministerstwu Spraw Wojskowych, wówczas Urząd Patentowy wstrzyma rejestrację wzoru do czasu rozstrzygnięcia przez właściwy sąd sporu o prawo do uzyskania rejestracji wzoru.

Art. 129. (1) Opisy wzorów zgłoszonych oraz ich załączniki są jawne i dla każdego dostępne od chwili powzięcia przez wydział zgłoszeń uchwały o rejestracji wzoru.

(2) Jednakże zgłaszający wzory zdobnicze może zastrzec ich tajność do sześciu miesięcy po ich rejestracji i w tym celu je opieczętować. W razie takiego zastrzeżenia nie może ścigać sądownie naruszeń w myśl art. 111, 112, 113 i 114 dopóki wzory, które Urzędowi złożył, nie zostaną ujawnione.

Art. 130. (1) Sprawy, należące do zakresu działania Urzędu Patentowego, a nie zastrzeżone dla innych wydziałów, załatwia wydział zgłoszeń.

(2) W szczególności wydział zgłoszeń zarządza wykreślenie wzoru z rejestru z powodu nieuiszczenia opłaty okresowej lub z powodu zrzeczenia się prawa z rejestracji wzoru przez właściciela, tudzież zarejestrowanie zmian, dotyczących własności i innych praw rzeczowych na wzorze zarejestrowanym.

Art. 131. Przeciwko uchwałom wydziału zgłoszeń, wydanym na podstawie art. 130, służy odwołanie do wydziału odwoławczego w ciągu dwóch miesięcy.

B. Unieważnienie rejestracji wzoru.

Art. 132. (1) Skarga o unieważnienie rejestracji wzoru winna zawierać jasno określone żądanie, zwięzłe przedstawienie sprawy i wymienienie środków dowodowych. Dokumenty w skardze powołane mogą być do niej dołączone także w odpisie nieuwierzytelnionym. Oryginał lub odpis uwierzytelniony złożyć należy, gdy zostanie dopuszczony dowód z tych dokumentów.

(2) Do skargi dołącza się tyle odpisów skargi i załączników, ilu jest pozwanych.

Art. 133. (1) Po stwierdzeniu warunków formalnych skargi Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) zarządza doręczenie skargi stronie pozwanej i wyznacza jej okres przynajmniej trzydziestodniowy do wniesienia pisemnej obrony. Skargę, której brak formalnych warunków, wydział spraw spornych odrzuci uchwałą. Powód przeciwko takiej uchwale może wnieść w ciągu dwóch tygodni odwołanie do wydziału odwoławczego; wydział odwoławczy rozstrzyga je na posiedzeniu niejawnem, bez wyznaczania rozprawy.

(2) Do obrony pisemnej dołącza się tyle jej odpisów, ilu jest powodów. Co do dokumentów, na które powołuje się pozwany, należy odpowiednio stosować postanowienia art. 132 ust. 1.

Art. 134. (1) Po wniesieniu obrony, względnie po upływie okresu do jej wniesienia, wydział spraw spornych wyznacza ustną rozprawę, a zarazem w pierwszym przypadku zarządza doręczenie obrony stronie powodowej.

(2) Rozprawa ustna odbywa się jawnie; przewodniczący może dla ważnych przyczyn zarządzić tajność rozprawy.

(3) Niestawiennictwo stron do ustnej rozprawy nie przeszkadza przeprowadzeniu rozprawy.

(4) Wydział spraw spornych może także uwzględnić okoliczności faktyczne, nie powołane przez strony, i dopuścić dowody nie zgłoszone przez strony.

(5) Wydział spraw spornych może wezwać do rozprawy i przesłuchać, także pod przysięgą, świadków i znawców; może o ich przesłuchanie wezwać sądy.

(6) Z przebiegu rozprawy należy spisać protokół, zawierający treściwe przedstawienie twierdzeń stron i wyniki dowodów.

(7) Orzeczenie, które zawierać winno także postanowienie o kosztach postępowania, wydaje wydział spraw spornych na piśmie.

Art. 135. Na wniosek pozwanego wydział spraw spornych nakaże powodowi, mieszkającemu lub mającemu siedzibę zagranicą, a nie posiadającemu w kraju majątku nieruchomego, złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów postępowania — pod rygorem zaniechania postępowania, chyba że konwencje międzynarodowe lub wzajemność wykluczają obowiązek złożenia kaucji.

Art. 136. Wniesienie skargi o unieważnienie rejestracji wzoru, jako też orzeczenie, unieważniające rejestrację wzoru, należy z urzędu zaznaczyć w rejestrze, a nadto orzeczenie unieważniające ogłosić w „Wiadomościach Urzędu Patentowego".

Art. 137. Przeciwko orzeczeniu, wydanemu przez wydział spraw spornych, strony, a także Prokuratorja Generalna, mogą wnieść odwołanie do wydziału odwoławczego Urzędu Patentowego w ciągu dwóch miesięcy.

Art. 138. Do postępowania odwoławczego stosuje się odpowiednio przepisy art. 132 — 135; w postępowaniu odwoławczem strony mogą przytaczać nowe fakty i zgłaszać nowe dowody.

C. Umorzenie prawa z rejestracji wzoru użytkowego.

Art. 139. Do postępowania, wdrożonego skargą o umorzenie prawa z rejestracji wzoru użytkowego, i do orzeczenia, wydanego skutkiem skargi, stosuje się przepisy, określające postępowanie w sporach o unieważnienie rejestracji wzoru (art. 132 — 138).

Art. 140. Urząd Patentowy (wydział kontroli wykonywania wynalazków) może każdej chwili po latach trzech od zarejestrowania wzoru użytkowego zażądać od właściciela wykazania, czy, w jaki sposób i w jakim zakresie wykonywa obowiązki, przewidziane w art. 99.

Art. 141. Właściciel każdego czasu po zarejestrowaniu na jego rzecz wzoru użytkowego może zgłosić wniosek, aby Urząd Patentowy na jego koszt stwierdził rozciągłość, w jakiej wykonywa w sposób wytwórczy prawo z wzoru bezpośrednio lub przez inne osoby, względnie

istnienie ważnych przeszkód, uniemożliwiających wykonywanie tego prawa w sposób wytwórczy (art. 99). W tym celu przedłoży wydziałowi kontroli wykonywania wynalazków szczegółowe sprawozdanie ze sposobu i rozmiarów, w jakich wykonywa produkcję, a gdyby produkcja nie była wykonywana w rozciągłości, odpowiadającej zapotrzebowaniu wewnętrznemu, zda sprawę szczegółowo z przyczyn, dla jakich nie odbywa się wykonywanie w przepisanej rozciągłości. Na okoliczności faktyczne, przytoczone w sprawozdaniu, zgłosi dowody przez powołanie się na świadków lub znawców, złoży wyciągi z ksiąg handlowych lub inne dowody. Można także złożyć w odpisie protokóły z sądowych oględzin oraz przesłuchać świasdków i znawców.

Art. 142. Wydział kontroli wykonywania wynalazków bada te sprawozdania, w razie potrzeby żąda ich uzupełnienia, ewentualnie przesłuchuje świadków i znawców.

Art. 143. Wydział kontroli wykonywania wynalazków może wysłać swego referenta na miejsce. Referent wydziału bada w razie potrzeby księgi przedsiębiorstwa i korespondencję oraz przesłuchuje świadków i znawców bez ich zaprzysięgania.

Art. 144. Z czynności powyższych (art. 142 i 143) spisuje się protokół, który Urząd Patentowy zachowa w swych aktach; odpisu udzieli na wniosek właścicielowi zarejestrowanego wzoru użytkowego. W rejestrze wzorów użytkowych należy zaznaczyć, że nastąpiło badanie wykonywania prawa z rejestracji wzoru w sposób wytwórczy. Każdy może w obecności urzędnika Urzędu Patentowego przeglądać protokół i czynić zeń odpisy.

Art. 145. (1) Jeżeli przeprowadzone przez Urząd Patentowy (wydział kontroli wykonywania wynalazków) badania uprawdopodobniły, że właściciel zarejestrowanego wzoru użytkowego, względnie licencjat, nie wypełnił obowiązków w art. 99 wymienionych, Urząd udzieli zebranych materjałów Prokuratorji Generalnej, która, działając w interesie publicznym, wniesie do Urzędu Patentowego (wydział spraw spornych) skargę o umorzenie prawa z rejestracji wzoru użytkowego. W razie przegrania sporu o umorzenie prawa z rejestracji wzoru użytkowego z powodu niewykonywania tego prawa w sposób wytwórczy, koszty tego sporu poniesie Skarb Państwa.

(2) Skargę o umorzenie prawa z rejestracji wzoru użytkowego z powodu niewykonywania tego prawa w sposób wytwórczy wnieść może również każda osoba interesowana.

(3) Wniesienie skargi o umorzenie prawa z rejestracji wzoru zaznacza się z urzędu w rejestrze wzorów użytkowych.

(4) Dowód wykonania obowiązków w art. 99 wymienionych, względnie dowód okoliczności, usprawiedliwiających niewykonywanie tych obowiązków, ciąży na pozwanym (właścicielu zarejestrowanego wzoru użytkowego).

D. Inne spory przed Urzędem Patentowym.

Art. 146. (1) Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) jest właściwy także (art. 132) dla następujących sporów:

a) jeżeli właściciel patentu albo zarejestrowanego wzoru żąda w drodze skargi, by później zgłoszony wzór uznano jako zależny od jego wcześniejszego prawa (art. 94);

b) jeżeli ktoś żąda w drodze skargi ustalenia, że produkcja, którą zamierza w przemyśle stosować, lub którą już stosuje, nie jest objęta wyłącznością wskazanego wzoru zarejestrowanego (art. 117).

(2) Do postępowania w powyższych sporach stosuje się przepisy, określające postępowanie w sporach o unieważnienie rejestracji wzoru (art. 132 — 138). Orzeczenie, uznające zależność zarejestrowanego wzoru, ma być z urzędu do rejestru wpisane i ogłoszone w „Wiadomościach Urzędu Patentowego".

E. Wywłaszczenie prawa z rejestracji wzoru użytkowego.

Art. 147. Prawo z rejestracji wzoru użytkowego może być w całości lub częściowo wywłaszczone albo ograniczone bądź na rzecz Państwa, bądź na rzecz wolności przemysłowej (art. 101). W obu przypadkach o wywłaszczeniu lub ograniczeniu stanowi Rada Ministrów na wniosek ministra, właściwego ze względu na znaczenie wywłaszczenia dla danego działu administracji państwowej. Odszkodowanie płaci Skarb Państwa.

Art. 148. W przypadku, przewidzianym w art. 147, Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu stara się ustalić wysokość wynagrodzenia przez ugodę z właścicielem zarejestrowanego wzoru użytkowego, a gdyby ugoda nie doszła do skutku, sam oznacza tymczasowo sumę wynagrodzenia według własnego uznania z uwzględnieniem uprzednich dochodzeń. Tak określoną sumę należy wypłacić właścicielowi prawa z wzoru, a wówczas złożyć do depozytu sądowego, gdy na wzorze ciążą prawa rzeczowe do rejestru wpisane, a uprawnieni nie godzą się na wypłacenie sumy właścicielowi wzoru. W razie wywłaszczenia na rzecz wolności przemysłowej nie uwzględnia się praw używacza uprzedniego i używaczy późniejszych (art. 95, 97 i 102).

Art. 149. Z chwilą wypłacenia właścicielowi zarejestrowanego wzoru użytkowego ostatecznej lub tymczasowej sumy wynagrodzenia albo złożenia tej sumy do depozytu sądowego wygasają dotychczasowe prawa na wzorze zarejestrowanym i do wzoru zarejestrowanego, i albo prawo z rejestracji wzoru przechodzi na własność Państwa, albo wzór staje się przedmiotem wolności przemysłowej. W pierwszym przypadku Państwo może przejąć ciężary, ujawnione w rejestrze, przyczem zmniejsza się odpowiednio odszkodowanie.

Art. 150. Jeżeli właściciel prawa z rejestracji wzoru użytkowego czuje się pokrzywdzonym z powodu wysokości odszkodowania, ustalonego przez Urząd Patentowy (wydział spraw spornych), może w ciągu trzydziestu dni żądać ponownego ustalenia wysokości odszkodowania przez Sąd Okręgowy w Warszawie. Sąd ustala wysokość odszkodowania na podstawie materjału, dostarczonego mu przez Urząd Patentowy, po przesłuchaniu przedstawiciela Ministerstwa Skarbu i właściciela wzoru, a w razie potrzeby po zasięgnięciu opinji znawców. Może także wysłuchać opinji osób, mających jakiekolwiek prawa na wzorze. Orzeczenie sądowe zapada w drodze postępowania w sprawach niespornych (art. 172). Od orzeczenia sądu okręgowego strony mogą odwołać się do wyższych instancyj sądowych trybem, wskazanym w ustawie postępowania cywilnego.

Art. 151. Na żądanie właściciela zarejestrowanego wzoru użytkowego lub innych osób, rzeczowo uprawnionych i do rejestru wpisanych, sąd oznacza w postępowaniu niespornem (art. 172), jak suma złożona ma być podzielona między osoby, którym służy prawo do odszkodowania (art. 148). Od orzeczenia sądu okręgowego strony mogą odwołać się do wyższych instancyj sądowych trybem, wskazanym w ustawie postępowania cywilnego.

Art. 152. Orzeczenie wywłaszczające winno być z urzędu wpisane do rejestru i ogłoszone w „Wiadomościach Urzędu Patentowego".

F. Licencja przymusowa.

Art. 153. (1) Na żądanie właściciela zarejestrowanego wzoru zależnego (art. 94 i 146 ust. 1 a) i na ewentualny wniosek właściciela prawa wcześniejszego Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) orzeka według swobodnego uznania po przesłuchaniu stron, a w razie potrzeby i znawców, czy należy ustanowić licencję przymusową na rzecz właściciela wzoru zależnego, lub także licencję na rzecz właściciela prawa wcześniejszego (art. 106 i 109), a w braku dalszego porozumienia stron oznacza warunki takich licencyj.

(2) W ciągu dwóch miesięcy strony mogą żądać ponownego oznaczenia wysokości wynagrodzenia za licencję przez Sąd Okręgowy w Warszawie. Orzeczenie zapada w drodze postępowania w sprawach niespornych (art. 172). Od orzeczenia sądu okręgowego strony mogą odwołać się do wyższych instancyj sądowych trybem, wskazanym w ustawie postępowania cywilnego.

Art. 154. (1) W razie, gdy zdaniem właściciela zarejestrowanego wzoru użytkowego zgłaszający się o licencję przewidzianą w art. 99 ust. 2, nie daje odpowiednich gwarancyj, albo gdy co do warunków licencji nie nastąpiła zgoda między zgłaszającym się a właścicielem, Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) rozstrzygnie na wniosek jednej ze stron bezzwłocznie, czy licencja ma być udzielona, a w razie twierdzącym ustali sporne między stronami warunki, przyczem baczyć powinien, żeby przez odpowiednie zastrzeżenia zabezpieczyć wyko-

nywanie produkcji, wzorem zarejestrowanym określonej, w rozmiarach licencją przewidzianych.

(2) Do uchwały, określającej wysokość wynagrodzenia za licencję przymusową, stosuje się analogicznie przepis art. 153 ust. 2.

Art. 155. Uchwałę, ustanawiającą przymusową licencję lub odmawiającą jej ustanowienia, należy doręczyć interesowanym stronom. W ciągu dwóch miesięcy od dnia doręczenia uchwały dopuszczalne jest odwołanie do wydziału odwoławczego Urzędu Patentowego. Odwołanie nie może jednak dotyczyć wysokości wynagrodzenia za korzystanie z licencji.

Art. 156. Przepisy art. 153 o postępowaniu przy ustanowieniu licencji przymusowej stosuje się także do licencji przymusowej, przewidzianej w art. 103 ust. 1.

Rozdział VII.

Postanowienia przejściowe i międzynarodowe.

Art. 165. (1) Prawa ze zgłoszeń wzorów oraz z wzorów zarejestrowanych, które miały moc prawną w państwach zaborczych w chwili, gdy obszary, od tych państw odłączone, weszły w skład Rzeczypospolitej Polskiej, oraz prawa ze zgłoszeń i zarejestrowanych wzorów, przywrócone lub wznowione w tych państwach traktatami i umowami międzypaństwowemi — pozostają w mocy na tych do Rzeczypospolitej Polskiej przyłączonych obszarach pod warunkami, przewidzianemi przez ustawy, na podstawie których istniały, tudzież przez traktaty i umowy międzypaństwowe.

(2) Prawa z takich wzorów zarejestrowanych, mające moc na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej (prawa dzielnicowe), nie mogą w Polsce trwać dłużej, niżby trwać mogły w państwie, w którem powstały.

(3) Unieważnienie rejestracji wzoru, zgaśnięcie i umorzenie prawa z wzoru w owem państwie powodują w zasadzie nieważność i zgaśnięcie prawa dzielnicowego w Polsce. Jednak mimo umorzenia lub zgaśnięcia prawa szczepowego utrzymuje się prawo dzielnicowe w Polsce w następujących przypadkach:

a) jeżeli prawo z wzoru szczepowego wygasło skutkiem nieuiszczenia opłat, a właściciel uiści natomiast opłaty za wzór dzielnicowy w Polsce według skali polskiej, a to najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od chwili prawomocnego wygaśnięcia prawa z wzoru szczepowego;

b) jeżeli właściciel prawa szczepowego z wzoru zrzekł się go tylko w państwie, w którem prawo to powstało;

c) jeżeli prawo szczepowe z rejestracji wzoru umorzone zostało w państwie, w którem powstało, z powodu niewykonywania tego

prawa w sposób wytwórczy, pomimo że było wykonywane w czasie i w rozmiarach, ustawą dla zarejestrowanego wzoru szczepowego przepisanych w dzielnicy, do Polski z owego państwa przyłączonej; prawo dzielnicowe utrzymane zostanie w mocy i wtedy, gdy wykonywanie jego w sposób wytwórczy miało miejsce gdzieindziej w Polsce, ale w rozmiarach niniejszem rozporządzeniem przepisanych (art. 99); na tych podstawach właściciel zarejestrowanego wzoru może żądać w Urzędzie Patentowym ustalenia, także w drodze sporu (wydział spraw spornych), że jego prawo dzielnicowe z wzoru nie wygasło; skargę wniesie przeciwko Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jako zastępczyni interesu publicznego; w każdym razie ponosi koszty sporu;

d) jeżeli prawo szczepowe z wzoru uległo wywłaszczeniu.

(4) Wyjątki, dotyczące utrzymania prawa z wzoru, a przewidziane w przypadkach b, c i d, mają zastosowanie, jeżeli właściciel zarejestrowanego wzoru w ciągu trzech miesięcy od wygaśnięcia, umorzenia, względnie wywłaszczenia prawa szczepowego oświadczy w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej, że pragnie nadal utrzymać prawo dzielnicowe i uiszczać będzie opłaty według skali polskiej.

(5) Prawa dzielnicowe można w Polsce unieważnić w drodze postępowania niniejszem rozporządzeniem przepisanego, jeżeli zachodzą warunki unieważnienia prawa szczepowego, oparte na ustawie, której prawo to podlega.

(6) Prawo z rejestracji wzoru dzielnicowego może ulec wywłaszczeniu według przepisów niniejszego rozporządzenia.

Art. 166. (1) Celem stwierdzenia prawa dzielnicowego w wystawionym przez Urząd Patentowy dokumencie, zwanym dzielnicowem świadectwem ochronnem, właściciel prawa dzielnicowego zgłosi je w wydziale zgłoszeń Urzędu Patentowego i złoży dowody istnienia prawa szczepowego z wzoru. Wydział zgłoszeń po stwierdzeniu, iż istnieją warunki, artykułem poprzednim przepisane, zarejestruje prawo dzielnicowe, jako wzór dzielnicowy, w osobnym rejestrze wzorów dzielnicowych i wyda zgłaszającemu tak zwane dzielnicowe świadectwo ochronne. Ogłoszenie drukiem o rejestracji wzoru dzielnicowego nastąpi na wyraźne żądanie zgłaszającego i tylko po uprzedniem złożeniu lub zabezpieczeniu kosztów druku.

(2) Do orzekania o istnieniu prawa dzielnicowego na podstawie artykułu poprzedniego jest właściwy wyłącznie Urząd Patentowy.

(3) Korzystający z prawa dzielnicowego może żądać ochrony przeciw naruszeniu (art. 111, 112, 113 i 114) jedynie na podstawie dzielnicowego świadectwa ochronnego.

Art. 167. Aczkolwiek właściciel prawa dzielnicowego z wzoru uzyskał patent lub rejestrację wzoru na całą Polskę, jego zarejestrowany

wzór dzielnicowy utrzymuje nadal moc swoją prawną do czasu, określonego w art. 165.

Art. 168. Przywrócenie lub wznowienie praw ze zgłoszeń i zarejestrowanych wzorów przez traktaty i umowy międzypaństwowe nie uwłacza prawom osób trzecich, które korzystały z wzoru w czasie lub miejscu, kiedy lub gdzie prawo z wzoru nie obowiązywało. Prawa te należy oceniać według analogji prawa używacza uprzedniego (art. 95).

Art. 169. Rozporządzenie niniejsze nie uchybia prawom pierwszeństwa, uzasadnionym w traktatach i umowach międzypaństwowych.

Art. 170. Jeżeli wzór użytkowy został zarejestrowany przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, okres trzyletni z art. 99 ust. 1 nie może upłynąć wcześniej, niż z upływem dwóch miesięcy od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Art. 172. Do czasu wydania w Polsce jednolitych przepisów o postępowaniu w sprawach niespornych należy w sprawach, przewidzianych w art. 150, 151 i 153, stosować obowiązujący w b. zaborze rosyjskim odpowiedni tryb postępowania (postępowanie incydentalne).

Art. 173. Termin najdłuższy ochrony do lat dwunastu utrzymuje się nadal w mocy co do wzorów, którym przysługiwał on w myśl art. 105 ustawy z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 306). Opłatę za czwarty okres ochronny (11 i 12 rok) uiszczać należy w wysokości podwójnej, niż przewidziana za okres trzeci.

CZĘŚĆ TRZECIA.

O znakach towarowych.

Rozdział I.

Powstanie prawa, ograniczenie jego mocy, unieważnienie i wygaśnięcie.

Art. 174. (1) Wyłączne prawo oznaczania towarów znakami (rysunkami, obrazkami, słowami, literami, liczbami, formami plastycznemi i t. d.) celem wskazywania odbiorcom, że towary pochodzą z pewnego przedsiębiorstwa, powstaje w zasadzie (art. 180) przez zarejestrowanie znaku. Prawo to rozciąga się na cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej.

(2) Prawo z rejestracji znaku ogranicza się do towarów tego rodzaju, dla jakich zgłoszenie nastąpiło, a jakie wchodzą w zakres wymienionego w zgłoszeniu przedsiębiorstwa.

(3) Ochrona prawna rozpoczyna się od dnia zarządzenia rejestracji znaku.

1. Nieuzyskanie świadectwa ochronnego nie wyłącza możności dochodzenia szkód, o ile pewnego znaku towarowego przedsiębiorstwo faktycznie używało przed uzyskaniem świadectwa, ustawa bowiem zastrzega możność dochodzenia szkód, wynikłych przez używanie znanego na ziemiach Polski znaku towarowego, nawet niezarejestrowanego, o ile używający wiedział, lub musiał wiedzieć, iż inny przedsiębiorca, wytwarzający towar tego samego rodzaju, znaku tego używa dla swego towaru. (S. N. 15/26).[1])

2. Określenie pojęcia znaku towarowego, zawarte w art. 174 rozporządzenia z dn. 22 marca 1928 r., nie wyklucza bynajmniej zarejestrowania własnej firmy jako znaku towarowego. Z treści tych przepisów nie wynika także, aby przybranie i używanie firmy, odpowiadającej istniejącemu już i zarejestrowanemu znakowi towarowemu, było dozwolone i nie powodowało naruszenia zarejestrowanego znaku towarowego. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 173/29).

3. Ponieważ istotna funkcja znaku towarowego polega na wskazywaniu odbiorcom, że towary pochodzą z pewnego przedsiębiorstwa, nie stanowi uchybienia istotnej wartości znaku takie oznaczenie przez firmę ofiarowywanej przeróbki towaru, zarejestrowanym znakiem opatrzonego, które wyraźnie wskazuje na pochodzenie towaru przerabianego z innego przedsiębiorstwa, wskazując jednocześnie, iż przeróbki dokonywa dana firma. (S. N. 77/32).

Art. 175. Do rejestrowania znaków towarowych powołany jest Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 176. Minister Przemysłu i Handlu może zarządzić względem pewnych towarów zakaz wprowadzania ich w obrót w kraju, zanim nie będą zaopatrzone znakiem towarowym, zarejestrowanym według przepisów niniejszego rozporządzenia.

Art. 177. (1) Nie jest ważnem prawo z rejestracji znaków:

a) które nie posiadają dostatecznego charakteru wyróżniającego; które służą do oznaczania rodzaju towarów, ich właściwości, jakości, ilości, przeznaczenia, wartości, miejsca pochodzenia; które stały się z czasem znakami wolnemi; które są słowami ogólnie znanemi w zwyczajnym obrocie jako nazwy towarów, dla jakich je zgłoszono;

b) które naruszają prawa pewnych osób (do nazwiska, do firmy, do wizerunku), lub w ogólności sprzeczne są z obowiązującem prawem lub z dobremi obyczajami;

c) które wprowadzają w błąd lub oczywiście wprowadzić mogą w błąd odbiorców co do pochodzenia towaru lub jego rodzaju i jakości albo odznaczeń i innych właściwości przedsiębiorstwa;

[1]) **Przyp. tłum.** Orzeczenie oparte jest na art. 107, 113 i 11 ustawy z dn. 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. Nr. 31 poz. 306), która została uchylona przez rozporządzenie Prezyd. Rzp. z dn. 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. Nr. 39 poz. 384), przepisy jednak, zawarte w powyższych artykułach ustawy, mieszczą się i w rozporządzeniu z dn. 22 marca 1928 r., mianowicie odpowiadają: artykułowi 107 ustawy — artykuł 174 rozporządzenia, artykułowi 113 — artykuł 180 i artykułowi 11 (w stosunku do znaków towarowych) — art. 183.

d) których część stanowi znak lub nazwa Czerwonego Krzyża, o ile nie są zgłoszone przez stowarzyszenia lub władze, uprawnione do ich używania;

e) których część stanowią herby, flagi i inne godła Państwa Polskiego, związków komunalnych i innych korporacyj publicznych, odznaczenia honorowe i t. p. oraz znaki i stemple urzędowe, kontrolne i gwarancyjne, jeżeli zgłaszający nie wykaże się zezwoleniem właściwej władzy lub instytucji;

f) których część stanowią herby, flagi i inne godła państw, należących do międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, znaki i stemple urzędowe, kontrolne i gwarancyjne tychże, jeżeli zgłaszający nie wykaże się zezwoleniem właściwej władzy.

(2) Zezwolenie właściwych władz lub instytucyj, wymagane przepisami zamieszczonemi w ust. 1 pod e i f co do znaków i stempli urzędowych, kontrolnych i gwarancyjnych, nie jest potrzebne, jeżeli chodzi o towary zupełnie innego rodzaju, aniżeli towary, dla których z urzędu takie oznaczenia zaprowadzono.

(3) Ze względu na przepisy ust. 1 f oraz ust 4 niniejszego artykułu, Urząd Patentowy będzie podawał do publicznej wiadomości w swem czasopiśmie urzędowem: „Wiadomości Urzędu Patentowego" otrzymywane za pośrednictwem Biura Międzynarodowego w Bernie wykazy, notyfikujące, jakie godła, znaki, stemple i t. d. na życzenie poszczególnych państw mają korzystać z ochrony na zasadzie niniejszych przepisów.

(4) Przepisy niniejszego artykułu ust. 1 f, ewentualnie art. 183, będą stosowane względem znaków towarowych, zawierających powszechnie znane godła państw, należących do międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, o ile rejestracja tych znaków nastąpiła po dniu podpisania aktu międzynarodowej konferencji w Hadze, zebranej dla przejrzenia Konwencji Związkowej Paryskiej (6 listopada 1925 r.); co do godeł państwowych nieznanych powszechnie, jak również urzędowych znaków i stempli państw, należących do wymienionego Związku, przepisy powyższe będą stosowane tylko do znaków towarowych, zarejestrowanych po upływie dwóch miesięcy od otrzymania wykazu notyfikacyjnego (art. 177 ust. 1 f).

(5) Uzyskanie pozwolenia władzy, o którem mowa w ust. 1 e, f, niniejszego artykułu, nie wyklucza możliwości odmówienia rejestracji znaku z innych powodów. Rejestracja oznaczenia nie wyklucza późniejszej rejestracji podobnego lub takiego samego oznaczenia, pochodzącego z innego państwa.

(6) Przepisy ust. 1 d, e, f mają zastosowanie także do oznaczeń, stanowiących naśladownictwo oznaczeń w ust. 1 pod d, e, f wymienionych, mogące wprowadzać w błąd odbiorców towarów.

Art. 178. Rejestracja znaku towarowego nie pozbawia twórcy

rysunku możności dochodzenia swego prawa autorskiego przeciwko posiadaczowi prawa z rejestracji znaku.

Art. 179. (1) Prawo z rejestracji znaku nie jest ważne, jeżeli dla towarów tego samego rodzaju jest ten znak już zarejestrowany na rzecz innego przedsiębiorstwa, choćby nie zachodziła przeszkoda art. 177 ust. 1 c.

(2) Jeżeli znak towarowy pewnego przedsiębiorstwa został z rejestru wykreślony, to bez zgody przedsiębiorcy, który był właścicielem znaku, może przez rejestrację powstać na rzecz przedsiębiorstwa, wytwarzającego lub sprzedającego towary tego samego rodzaju, ważne prawo z takiego samego znaku dopiero po upływie trzech lat od daty wykreślenia znaku dawniejszego z rejestru.

Art. 180. (1) Gdy niezarejestrowany znak towarowy znany jest w Polsce jako znak pewnego przedsiębiorstwa, a inny przedsiębiorca zgłosił taki sam znak dla swego przedsiębiorstwa, wytwarzającego lub sprzedającego towary tego samego rodzaju, pierwszy przedsiębiorca może przez rok od obwieszczenia o rejestracji żądać w Urzędzie Patentowym, a w razie sporu w sądzie, żeby prawo z rejestracji znaku zostało uznane jako jego prawo i przepisane na rzecz jego przedsiębiorstwa. W razie takiego żądania winien zwrócić temu, kto znak zgłosił do rejestracji lub jego rejestrację uzyskał, koszty zgłoszenia lub rejestracji, jakie sam musiałby ponieść. Co do roszczeń o zbogacenie i wynagrodzenie szkód stosować należy analogiczne przepisy art. 183. ust. 2 i 3.

(2) Przepis powyższy nie uchybia możliwości wniesienia skargi o unieważnienie pierwszej rejestracji na podstawie art. 177 ust. 1 c i art. 179.

(3) Jednak nawet, gdyby po upływie powyższego okresu rocznego utrzymał się bez zmiany wpis prawa do znaku zarejestrowanego, prawo z rejestracji nie ma mocy wobec używacza uprzedniego w zakresie jego dotychczasowego przedsiębiorstwa.

(4) Prawo używacza uprzedniego jest ściśle związane z jego przedsiębiorstwem i bez niego nie może być na nikogo przeniesione. Należy je wpisać do rejestru na wniosek używacza, jeżeli zostało stwierdzone dokumentem publicznym lub dokumentem prywatnym, w którym oznaczono przedsiębiorstwo uprawnione i na którym podpis właściciela znaku zarejestrowanego został uwierzytelniony sądownie lub notarjalnie.

(5) Urząd Patentowy może zażądać na wniosek stron interesowanych albo Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej pod grozą zastosowania przepisów art. 184 c i art. 177 ust. 1 c, aby właściciel znaku zarejestrowanego lub używacz uprzedni, albo jeden i drugi uzupełnili swe znaki przez zarejestrowanie takich dodatków, jakieby niewątpliwie wskazywały, że towary pochodzą z różnych przedsiębiorstw.

Art. 181. Za znak taki sam w rozumieniu niniejszego rozporzą-

dzenia uważa się także znak, różniący się od dawniejszego tak nieznacznie, że mimo różnic odbiorca towaru może z łatwością przypuszczać, iż towar pochodzi z przedsiębiorstwa, którego znak ma w pamięci. Przepis ten stosuje się także wtedy, gdy między znakami zachodzą różnice co do środków, któremi działa się na odbiorców (np. jeden jest słowny, a drugi obrazowy).

Art. 182. (1) Pierwszeństwo prawa z rejestracji znaku towarowego liczy się od chwili zgłoszenia znaku w Urzędzie Patentowym.

(2) Kto zgłosił w Urzędzie Patentowym znak towarowy, umieszczony przedtem na towarze, wystawionym w Polsce na publicznej wystawie, dla której przyznano tę ulgę rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu, będzie korzystał z prawa pierwszeństwa od daty wystawienia, jeżeli zgłoszenie znaku w Urzędzie Patentowym nastąpiło przed upływem sześciu miesięcy od tej daty.

(3) To samo odnosi się do wystaw w innych krajach, należących do międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, jeżeli prawo to zostało im przyznane na podstawie wewnętrznego ustawodawstwa danego kraju. Urząd Patentowy może żądać dowodu tożsamości przedmiotu wystawionego z przedmiotem zgłoszenia oraz dowodu daty i miejsca wystawienia w sposób, jaki określi rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu. Okres sześciomiesięczny (ust. 2) nie przedłuża okresu również sześciomiesięcznego, określonego w ostatnim ustępie niniejszego artykułu; jednak, jeżeli towar wystawiono przed pierwotnem zgłoszeniem zagranicznem, służącem za podstawę prawa pierwszeństwa, Urząd Patentowy może przyznać prawo pierwszeństwa od daty wystawienia towaru.

(4) Kto prawidłowo wniósł podanie o zarejestrowanie znaku towarowego w jednem z państw należących do międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, lub jego prawny następca, będzie korzystał — z zastrzeżeniem praw osób trzecich — z prawa pierwszeństwa owem zgłoszeniem uzasadnionego, jeżeli wniesie do Urzędu Patentowego podanie o zarejestrowanie znaku w ciągu sześciu miesięcy od daty pierwotnego zgłoszenia zagranicznego; jeżeli ostatni dzień tego okresu jest wolny od zajęć w Urzędzie Patentowym, wówczas wymienione podanie wnieść można jeszcze w najbliższym dniu czynności Urzędu.

Art. 183. (1) Prawo z rejestracji znaku towarowego będzie unieważnione o tyle, o ile zachodziły przeszkody prawne do jego powstania, wymienione w art. 174, 177, 178, 179 i 181.

(2) Posiadacz prawa ze znaku nieważnie zarejestrowanego, który o nieważności wiedział lub musiał wiedzieć, odpowiada za szkodę, zrządzoną innym osobom ze swej winy.

(3) Posiadacz prawa, nieważnego w myśl art. 179, winien w każdym razie wydać niesłuszne zbogacenie z trzech lat ostatnich właścicielowi prawa wcześniejszego.

Art. 184. Prawo z rejestracji znaku towarowego gaśnie:

a) jeżeli opłata za bieżące dziesięciolecie zalega ponad trzy miesiące;

b) jeżeli właściciel znaku zrzeka się go pisemnie lub do protokółu wobec Urzędu Patentowego;

c) jeżeli warunki istnienia prawa z czasem odpadły i okoliczność ta została stwierdzona prawomocnem orzeczeniem Urzędu Patentowego.

Rozdział II.

Własność i inne prawa rzeczowe na znaku towarowym.

Art. 185. Znak towarowy jest przedmiotem własności i innych praw rzeczowych jedynie wraz z przedsiębiorstwem, dla którego został zgłoszony, lub dla którego przez używanie znaku powstał (art. 180), i tylko wraz z przedsiębiorstwem przechodzi na inne osoby w drodze następstwa ogólnego lub szczegółowego.

Art. 186. (1) Strony winny zgłosić do rejestru znaków towarowych zmiany w prawach rzeczowych, jak zwłaszcza powstanie tych praw, przeniesienie i umorzenie — co do praw używaczy uprzednich o tyle, o ile te prawa są do rejestru wpisane (art. 180 ust. 4) — nadto wszelkie zmiany w oznaczeniu przedsiębiorstwa, zwłaszcza w firmie.

(2) Jeżeli ktoś nabył przedsiębiorstwo, z którem łączy się prawo ze znaku, do rejestru wpisane, nie może dochodzić tego prawa przeciw osobom trzecim we własnem imieniu, dopóki nie postara się o wpis aktu przeniesienia do rejestru znaków. Wpis nastąpi na podstawie dokumentu publicznego albo dokumentu prywatnego, wykazującego tytuł nabycia, na którym podpis zbywcy jest sądownie lub notarjalnie uwierzytelniony. Dopóki nabywca przedsiębiorstwa nie postawi wniosku o wpis, wszelkie urzędowe zawiadomienia, jego praw dotyczące, będą doręczane, ze skutkiem prawnym przeciwko niemu, jego prawozbywcy lub tegoż dziedzicom.

Art. 187. (1) Skargi o własność i o prawa rzeczowe na znaku, także o prawo używacza uprzedniego, będą zaznaczone (zaznaczenie sporu) w rejestrze znaków na wniosek osoby, która skargę wniosła.

(2) Powyższe zaznaczenia sporu mają ten skutek, że orzeecenia, w sporze zapadłe, wywierają moc prawną także przeciwko osobie, która po zaznaczeniu nabędzie jakieś prawa na znaku lub do znaku.

Rozdział III.

Ochrona praw z rejestracji znaku towarowego.

Art. 188. (1) Kto w wykonywaniu przemysłu lub handlu bezprawnie wkracza w zakres wyłączności z zarejestrowania znaku towarowego wynikającej, lub w inny sposób niezgodny z prawem lub dobremi obyczajami wyrządza szkodę osobie z zarejestrowanego znaku uprawnionej w szczególności kto w swem przedsiębiorstwie choćby tylko w okólnikach, na blankietach, środkach reklamy i t. p. ogłoszeniach bezprawnie używa znaku towarowego, zarejestrowanego dla

towarów tego samego rodzaju na rzecz innego przedsiębiorstwa, lub kto w swem przedsiębiorstwie oznacza towary bezprawnie nazwą obcego przedsiębiorstwa — winien zaprzestać naruszenia, wydać niesłuszne zbogacenie z trzech lat ostatnich, a nadto, jeżeli działanie jego było wywołane złym zamiarem lub oczywistem niedbalstwem, wynagrodzić wszelką szkodę uprawnionemu i dać mu zadośćuczynienie za krzywdy osobistej natury przez ogłoszenie wyroku w dziennikach, przez odpowiednią deklarację publiczną, w razie naruszenia umyślnego przez zapłatę pokutnego. Zamiast wymienionych majątkowych świadczeń pokrzywdzony może zażądać ryczałtowej sumy pieniężnej, nie przekraczającej 15.000 zł.; sumę tę oznaczy sąd według własnego uznania.

(2) Roszczenia z powodu naruszenia praw z rejestracji znaku ulegają przedawnieniu trzyletniemu, które liczy się co do każdego czynu bezprawnego oddzielnie.

1. Koniecznym warunkiem przyznania przewidzianego w art. 121 ustawy z dn. 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. Nr. 31 poz. 306)[1]) wynagrodzenia szkód i strat w postaci ryczałtowej sumy pieniężnej jest udowodnienie, iż osoba, poszukująca rzeczonego wynagrodzenia, istotnie poniosła szkodę, pozostającą w bezpośrednim związku przyczynowym z bezprawnem używaniem jej znaku towarowego. (S. N. 88/28).

2. Nie popełnia bezprawia oznaczający swą firmą wytwory przedsiębiorstwa posiadacz firmy zarejestrowanej, którego firma nieznacznie się różni od później, po przybraniu tej firmy, zgłoszonego i zarejestrowanego znaku towarowego; oparta na takiej zasadzie skarga posiadacza znaku towarowego byłaby chybiona dla braku warunków bezprawności działania, przewidzianych w art. 188 rozporządzenia z dn. 22 marca 1928 r. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 173/29).

3. Rozporządzenie z dn. 22 marca 1928 r. nie wymaga, by używanie znaku towarowego, zarejestrowanego na rzecz innej osoby, wprowadzało w błąd odbiorców co do pochodzenia oznaczonego nim towaru, wystarczy, jeżeli używanie pomienionego znaku towarowego na oznaczenie towarów tego samego rodzaju było bezprawnem, t. j. sprzeciwiało się postanowieniom ustawy (vide art. 180 rozporz. z dn. 22 marca 1928 r.). (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji II Nr. 31/29).

Art. 189. (1) Jeżeli pozwany przez skargę z artykułu poprzedniego zarzuci, że prawo z rejestracji znaku nie istnieje, sąd może przerwać postępowanie procesowe aż do rozstrzygnięcia sporu w tym przedmiocie przez Urząd Patentowy, przyczem oznaczy termin, do którego skarga ma być do Urzędu Patentowego wniesiona. Jeżeli skarga nie zostanie w tym terminie wniesiona, lub nie będzie popierana, albo Urząd Patentowy orzeknie, że prawo z rejestracji znaku w chwili wniesienia skargi przed sądem istniało, sąd na wniosek podejmie postępowanie procesowe.

[1]) **Przyp. tłum.** Artykułowi 121 ustawy z dn. 5 lutego 1924 r. odpowiada art. 188 rozporządzenia Prezyd. Rzp. z dn. 22 marca 1928 r., które zastąpiło powyższą ustawę.

(2) Zarówno w przypadku przerwy postępowania niniejszym artykułem przewidzianej, jak i w innych przypadkach w toku postępowania sądowego o naruszenie prawa z rejestracji znaku, sąd w drodze zarządzeń tymczasowych (zabezpieczeń powództwa) może wydać zakaz dalszego wkraczania przez pozwanego w zakres wyłączności z zarejestrowania znaku wynikającej, zarządzić przechowanie narzędzi, służących do wytwarzania znaków, zapasu gotowych znaków, towarów zaopatrzonych znakami, usunięcie znaków z towarów i t. p.

Rozdział IV.

Ochrona wolności handlowej.

Art. 192. (1) Każdemu wolno wnieść do Urzędu Patentowego (wydział spraw spornych) skargę o unieważnienie rejestracji znaku towarowego z powodu braku warunków, objętych art. 174 i 177 od początku lub dlatego, że warunki istnienia prawa z art. 177 z czasem odpadły. W szczególności skargę wnieść może w interesie publicznym Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej Polskiej z inicjatywy ministerstwa, właściwego ze względu na interesy, o które chodzi w danej sprawie. Przepis niniejszego ustępu o możliwości wniesienia skargi przez każdą osobę nie ma zastosowania w przypadku, gdy znak zarejestrowany uchybia tylko prawu pewnej osoby (art. 177 ust. 1 b).

(2) Każdemu wolno wnieść do Urzędu Patentowego (wydział spraw spornych) skargę z żądaniem ustalenia, że znak towarowy, którego zamierza w swem przedsiębiorstwie używać lub używa, nie jest taki sam (art. 181), jak wskazany znak, zarejestrowany dla przedsiębiorstwa, wytwarzającego lub sprzedającego towary takiego samego rodzaju.

Rozdział V.

Postępowanie i właściwość władz.

A. Rejestracja znaku towarowego oraz inne czynności wydziału zgłoszeń Urzędu Patentowego.

Art. 193. Celem nabycia prawa wyłącznego używania w przedsiębiorstwie znaku towarowego przedsiębiorca zgłosi znak pisemnie do Urzędu Patentowego (wydział zgłoszeń). Dla każdego znaku wnieść należy osobne podanie, przyczem zastrzec można nieistotne odmiany. Za termin zgłoszenia uważa się chwilę, w której zgłoszenie nadejdzie do Urzędu Patentowego.

Art. 194. (1) Zgłoszenie musi zawierać: wniosek o zarejestrowanie znaku; dokładny rysunek znaku co najmniej w 10 egzemplarzach; imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania zgłaszającego znak, a gdy zgłaszający mieszka zagranicą — również adwokata lub rzecznika

patentowego, mieszkającego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, którego zgłaszający winien wyznaczyć jako pełnomocnika swego i upoważnić przynajmniej do odbioru wszelkich pism od władz i osób interesowanych, w szczególności także do odbioru skarg, w niniejszem rozporządzeniu przewidzianych; oznaczenie rodzaju i zakresu działania przedsiębiorstwa, nazwy jego (firmy), wymienienie, czy jest przedsiębiorstwem przemysłowem czy tylko handlowem, podanie głównej siedziby, tudzież siedziby zakładów ubocznych; wymienienie rodzaju towarów, dla których znak zostaje zgłoszony; po ustanowieniu klas towarów przez Ministra Przemysłu i Handlu — oznaczenie klasy lub klas według rozporządzenia ministerjalnego.

(2) Zgłaszający winien uiścić przepisaną opłatę za zgłoszenie. W razie jej nieuiszczenia w terminie, przez Urząd wyznaczonym, zgłoszenie będzie uważane za niebyłe.

(3) Jeżeli w znaku towarowym znajdują się obce nazwiska, herby lub wizerunki, należy złożyć pozwolenie dotyczących osób. W szczególności trzeba wykazać się pozwoleniem korporacyj publicznych, jak to: Państwa, powiatu, gminy i t. p., których herby lub inne oznaczenia zamieszczone zostały w znaku towarowym, względnie zezwoleniem, wymienionem w art. 177 ust. 1 f.

(4) Ponadto zgłaszający winien zastosować się do szczegółowych przepisów, wydanych przez Urząd co do podań i załączników.

Art. 195. (1) Jeżeli znak towarowy ma być zarejestrowany dla przedsiębiorstwa, którego siedziba znajduje się tylko w państwie obcem, zgłaszający znak powinien także przedstawić dowód, że znak doznaje ochrony prawnej w temże państwie obcem.

(2) Kto stsosownie do art. 182 ust. 4 chce korzystać z praw pierwszeństwa na podstawie zgłoszenia zagranicznego, winien w okresie sześciu miesięcy od daty zgłoszenia zagranicznego wnieść do Urzędu Patentowego podanie o zarejestrowanie znaku i równocześnie lub dodatkowo, lecz nie później niż w trzy miesiące od wniesienia podania postawić wniosek o przyznanie mu praw pierwszeństwa. Zgłoszenie pierwotne należy oznaczyć w sposób niewątpliwy, w szczególności przez podanie jego daty i kraju, w którym nastąpiło, względnie dalszych szczegółów potrzebnych do rozpoznania tożsamości zgłoszenia. Nadto należy złożyć Urzędowi w czasie przez Urząd wyznaczonym, nie krótszym jednak jak trzy miesiące od daty zgłoszenia, kopję zgłoszenia zagranicznego (wraz z odbitką znaku), której zgodność z oryginałem stwierdziła właściwa władza zagraniczna; dalsze uwierzytelnienia nie będą wymagane. Zamiast kopji zgłoszenia zagranicznego zgłaszający może złożyć zaświadczenie właściwej władzy zagranicznej, stwierdzające wraz ze znakiem datę zgłoszenia pierwotnego, osobę zgłaszającego, przedsiębiorstwo i rodzaj towarów. Jeżeli zgłaszający składa Urzędowi dowód rejestracji znaku, zawierający datę zgłoszenia,

osobny odpis zgłoszenia pierwotnego lub wyżej wymienione zaświadczenie są zbędne.

Art. 196. (1) Wydział zgłoszeń bada, czy zgłoszenie odpowiada przepisom art 194 oraz 195.

(2) Jeżeli wydział zgłoszeń stwierdzi, że nie uczyniono zadość przepisom art. 194 oraz 195 ust. 1, wezwie zgłaszającego do usunięcia braków zgłoszenia. W razie nieuczynienia zadość temu wezwaniu w czasie przez wydział zgłoszeń wyznaczonym zgłoszenie będzie uważane za cofnięte.

(3) W razie niezastosowania się przez pragnącego korzystać z prawa pierwszeństwa (art. 182 ust. 4) do przepisów art. 195 ust. 2 wydział zgłoszeń odmówi przyznania pierwszeństwa.

Art. 197. Prezes Urzędu Patentowego ma prawo w granicach niniejszego rozporządzenia wydawać szczegółowe instrukcje, dotyczące badania zgłoszeń znaków towarowych oraz długości okresów wyznaczanych przez Urząd.

Art. 198. (1) Urząd patentowy (wydział zgłoszeń) bada nadto, czy przeciw rejestracji zgłoszonego znaku nie zachodzą przeszkody z art. 174 i 177 niniejszego rozporządzenia.

(2) Jeżeli stwierdzi brak warunków z art. 174 i 177, jaki nie może być usunięty przez zmiany nieistotne przy utrzymaniu tego samego pierwszeństwa, odmówi rejestracji znaku; w razie przeciwnym wezwie zgłaszającego do uchylenia usterek w okresie oznaczonym.

(3) Urząd Patentowy (wydział zgłoszeń) odmówi również rejestracji znaku, jeżeli dostrzeże, że ten sam lub taki sam znak jest już zarejestrowany dla innego przedsiębiorstwa i dla tego samego rodzaju towarów (art. 179, 181).

(4) Jeżeli wydział zgłoszeń przy powyższem badaniu dostrzeże, że taki sam znak jest już zarejestrowany lub zgłoszony, lub był zarejestrowany dla innego przedsiębiorstwa i tego samego rodzaju towarów, a stan sprawy nie daje dostatecznych podstaw do stwierdzenia przeszkód w myśl art. 177, 179 lub 181, natenczas zawiadomi o swem spostrzeżeniu przedsiębiorcę zgłaszającego znak oraz tego przedsiębiorcę, którego znak jest już zarejestrowany lub zgłoszony lub był zarejestrowany nie dawniej, niż przed trzema laty. Po przesłuchaniu pierwszego, a drugiego jeżeli zgłosi się w czasie oznaczonym, wydział zgłoszeń zarejestruje znak lub odmówi rejestracji, stosownie do stanu sprawy.

Art. 199. (1) Jeżeli badanie warunków art. 174 i 177 doprowadzi do uchwały pomyślnej, wydział zgłoszeń wzywa zgłaszającego do złożenia kliszy znaku oraz uiszczenia: opłaty za dziesięcioletnią ochronę i za klasy towarów (art. 213 ust. 2), jak również kwoty, odpowiadającej kosztom ogłoszenia o rejestracji znaku w „Wiadomościach Urzędu Patentowego"; po dopełnieniu tych warunków zarządza rejestrację znaku i wydaje świadectwo ochronne.

(2) Niezastosowanie się w okresie trzymiesięcznym do wezwania, określonego w ustępie poprzednim, będzie uważane za cofnięcie zgłoszenia.

(3) Przedłożenie kliszy znaku słownego nie jest wymagane, o ile cechą znamienną znaku nie jest również ogólny charakter napisu.

(4) O rejestracji znaku ogłasza się w „Wiadomościach Urzędu Patentowego" z istotnemi określeniami, a w szczególności z podaniem pierwszeństwa i z odbitką znaku, przy ewentualnem podaniu barw, w jakich znak został zgłoszony.

(5) Na świadectwie należy odbić, nakleić lub do niego dołączyć znak towarowy, względnie jego podobiznę.

(6) Datę świadectwa uważa się za dzień rejestracji i udzielenia prawa wyłączności.

Art. 200. (1) Przeciwko odmowie zarejestrowania znaku, jak i przeciwko uchwale, wzywającej zgłaszającego do usunięcia usterek znaku, względnie do uzupełnienia braków zgłoszenia, można odwołać się do wydziału odwoławczego w ciągu dwóch miesięcy.

(2) Ograniczenie przez Urząd prawa do części zgłoszonego znaku lub do pewnych tylko rodzajów towarów, jak również odmowę przyznania pierwszeństwa uważa się za odmowne załatwienie podania w części.

Art. 201. (1) Sprawy, należące do zakresu działania Urzędu Patentowego, a nie zastrzeżone dla innych wydziałów, załatwia wydział zgłoszeń.

(2) W szczególności wydział zgłoszeń zarządza wykreślenie znaku towarowego z rejestru z powodu nieuiszczenia opłaty za korzystanie z ochrony znaku lub z powodu zrzeczenia się prawa ze znaku przez właściciela, tudzież zarejestrowanie wszelkich zmian, dotyczących własności i innych praw rzeczowych na znaku.

Art. 202. Przeciwko uchwałom wydziału zgłoszeń, wydanym na podstawie art. 201, służy odwołanie do wydziału odwoławczego w ciągu dwóch miesięcy.

B. Unieważnienie rejestracji znaku towarowego.

Art. 203. (1) Skarga o unieważnienie rejestracji znaku towarowego winna zawierać jasno określone żądanie, zwięzłe przedstawienie sprawy i wymienienie środków dowodowych. Dokumenty w skardze powołane mogą być do niej dołączone także w odpisie nieuwierzytelnionym. Oryginał lub odpis uwierzytelniony złożyć należy, gdy zostanie dopuszczony dowód z tych dokumeztów.

(2) Do skargi dołącza się tyle odpisów skargi i załączników, ilu jest pozwanych.

Art. 204. (1) Po stwierdzeniu warunków formalnych skargi Urząd Patentowy (wydział spraw spornych) zarządza doręczenie skargi stronie pozwanej i wyznacza jej okres przynajmniej trzydziestodniowy

do wniesienia pisemnej obrony. Skargę, której brak formalnych warunków, wydział spraw spornych odrzuci uchwałą. Powód przeciw takiej uchwale może wnieść w ciągu dwóch tygodni odwołanie do wydziału odwoławczego; wydział odwoławczy rozstrzyga je na posiedzeniu niejawnem, bez wyznaczania rozprawy.

(2) Do obrony pisemnej dołącza się tyle jej odpisów, ilu jest powodów. Co do dokumentów, na które powołuje się pozwany, należy odpowiednio stosować postanowienia art. 203 ust. 1.

Art. 205. (1) Po wniesieniu obrony, względnie po upływie okresu do jej wniesienia wydział spraw spornych wyznacza ustną rozprawę, a zarazem w pierwszym przypadku zarządza doręczenie obrony stronie powodowej.

(2) Rozprawa ustna odbywa się jawnie; przewodniczący może dla ważnych przyczyn zarządzić tajność rozprawy.

(3) Niestawiennictwo stron do ustnej rozprawy nie przeszkadza przeprowadzeniu rozprawy.

(4) Wydział spraw spornych może także uwzględnić okoliczności faktyczne, nie powołane przez strony, i dopuścić dowody, nie zgłoszone przez strony.

(5) Wydział spraw spornych może wezwać do rozprawy i przesłuchać, także pod przysięgą, świadków i znawców; może o ich przesłuchanie wezwać sądy.

(6) Z przebiegu rozprawy należy spisać porokół, zawierający treściwe przedstawienie twierdzeń stron i wyniki dowodów.

(7) Orzeczenie, które zawierać winno także postanowienie o kosztach postępowania, wydaje wydział spraw spornych na piśmie.

Art. 206. Na wniosek pozwanego wydział spraw spornych nakaże powodowi, mieszkającemu lub mającemu siedzibę zagranicą, a nie posiadającemu w kraju majątku nieruchomego, złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów postępowania — pod rygorem zaniechania postępowania, chyba że konwencje międzynarodowe lub wzajemność wykluczają obowiązek złożenia kaucji.

Art. 207. Wniesienie skargi o unieważnienie prawa ze znaku towarowego, jako też orzeczenie, unieważniające rejestrację znaku, należy z urzędu zaznaczyć w rejestrze, a nadto orzeczenie unieważniające ogłosić w „Wiadomościach Urzędu Patentowego".

Art. 208. Przeciwko orzeczeniu, wydanemu przez wydział spraw spornych, strony, a także Prokuratorja Generalna, mogą wnieść w ciągu dwóch miesięcy odwołanie do wydziału odwoławczego Urzędu Patentowego.

Art. 209. (1) Do postępowania odwoławczego stosuje się odpowiednio przepisy art. 203—206; w postępowaniu odwoławczem strony mogą przytaczać nowe fakty i zgłaszać nowe dowody.

(2) Przepisy art. 203—209 ust. 1, stosuje się również w sprawach, dotyczących ustaleń z art. 192 oraz umorzeń praw ze znaków związkowych z art. 222 niniejszego rozporządzenia.

Rozdział VII.

Znaki związkowe.

Art. 218. Związki przedsiębiorców, będące osobami prawnemi w Rzeczypospolitej Polskiej, mogą zgłosić do zarejestrowania znaki związkowe w tym celu, aby członkom związku zapewnić wyłączność oznaczania towarów, pochodzących z ich przedsiębiorstw, znakiem związkowym.

Art. 219. Do znaków związkowych stosuje się z odpowiedniemi zmianami postanowienia części III niniejszego rozporządzenia o tyle, o ile z przepisów tego rozdziału VII nie wynika nic przeciwnego.

Art. 220. (1) Właścicielem znaku jest związek; członkowie związku mają prawo używania znaku, tylko dopóki są członkami. Związek nie może przenieść prawa ze znaku na osoby inne, a z rozwiązaniem związku prawo wygasa.

(2) Do ścigania naruszeń powołany jest tylko związek.

Art. 221. (1) Związek, zgłaszający znak do zarejestrowania w Urzędzie Patentowym, nie wymienia żadnego przedsiębiorstwa, natomiast winien przedłożyć wydziałowi zgłoszeń swój statut i podać osoby, uprawnione do zastępowania związku. Wszelkie zmiany w reprezentacji związku, tudzież w postanowieniach statutowych, należy podawać do wiadomości wydziałowi zgłoszeń.

(2) Znak związkowy winien być zarejestrowany w osobnym rejestrze znaków związkowych.

Art. 222. Każda osoba, a także Prokuratorja Generalna w interesie publicznym może w wydziale spraw spornych postawić wniosek w formie skargi o umorzenie prawa ze znaku związkowego, jeżeli związek lub jego członkowie dopuszczają się nadużyć, objawiających się zwłaszcza we wprowadzaniu w błąd odbiorców towaru.

Art. 223. (1) Związki przedsiębiorców krajów, należących do międzynarodowego Związku ochrony własności przemysłowej, mogą korzystać z przepisów niniejszych o znakach związkowych, jeżeli według prawa ich kraju ojczystego są osobami prawnemi.

(2) Związki przedsiębiorców innych krajów obcych mogą korzystać z przepisów niniejszych o znakach związkowych, jeżeli według prawa ich kraju ojczystego są osobami prawnemi, a nadto, jeżeli państwo do którego należą, zapewnia nawzajem polskim osobom prawnym ochronę znaków związkowych.

Rozdział VIII.

Przepisy przejściowe i międzynarodowe.

Art. 224. (1) Prawa ze znaków towarowych, zgłoszonych do rejestracji lub zarejestrowanych w państwach zaborczych w chwili, gdy obszary od tych państw odłączone weszły w skład Rzeczypospolitej Polskiej, oraz takież prawa, przywrócone lub wznowione traktatami i umowami międzypaństwowemi, pozostają w mocy na tych do Rzeczypospolitej Polskiej przyłączonych obszarach przez czas i pod warunkami, przewidzianemi przez ustawy, na podstawie których istniały, tudzież przez traktaty i umowy międzypaństwowe.

(2) Prawa takie (prawa dzielnicowe) nie mogą trwać w Polsce dłużej, niżby trwały w Państwie, w którem powstały lub odnowione zostały na podstawie opłaty za jeden normalny okres, o ile uiszczenie tej opłaty nastąpiło, zanim obszar, od państwa zaborczego odłączony, wszedł w skład Rzeczypospolitej Polskiej.

(3) Unieważnienie prawa w owem państwie powoduje samo przez się unieważnienie prawa dzielnicowego. Niezależnie od takiego unieważnienia można żądać w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej unieważnienia znaku dzielnicowego na podstawie przepisów ustawy państwa, w którem prawo szczepowe powstało.

Art. 225. (1) Celem stwierdzenia prawa dzielnicowego w wystawionem przez Urząd Patentowy świadectwie ochronnem właściciel prawa dzielnicowego zgłosi swe prawo w wydziale zgłoszeń Urzędu Patentowego i złoży dowody na istnienie prawa szczepowego. Wydział zgłoszeń po stwierdzeniu, że istnieją warunki, artykułem poprzednim przewidziane, zarejestruje znak dzielnicowy w osobnym rejestrze znaków dzielnicowych i wyda zgłaszającemu tak zwane dzielnicowe świadectwo ochronne.

(2) Ogłoszenie drukiem o rejestracji znaku dzielnicowego nastąpi na wyraźne żądanie zgłaszającego i tylko po uprzedniem złożeniu lub zabezpieczeniu kosztów druku.

(3) Do orzekania o istnieniu prawa dzielnicowego na podstawie artykułu poprzedniego właściwym jest wyłącznie Urząd Patentowy.

(4) Korzystający z prawa dzielnicowego może żądać ochrony przeciw naruszeniu (art. 188, 189, 190 i 191) jedynie na podstawie dzielnicowego świadectwa ochronnego.

Art. 226. (1) Aczkolwiek właściciel znaku dzielnicowego uzyskał prawo ze znaku tego na całą Polskę, jego prawo dzielnicowe utrzymuje swą moc prawną do czasu, określonego w art. 224.

(2) Jeżeli ktoś inny uzyska prawo na całą Polskę ze znaku takiego samego, będzie mógł je wykonywać w dzielnicy, w której ma moc prawną znak dzielnicowy, dopiero po wygaśnięciu prawa ze znaku dzielnicowego (art. 224).

Art. 227. (1) Jeżeli różni właściciele znaków dzielnicowych takich samych, mających moc prawną w różnych dzielnicach, żądają ochrony na całą Rzeczpospolitą na podstawie swych praw dzielnicowych, natenczas podaniom ich uczyni się zadość, z tem jednak ograniczeniem, że ich prawa będą w stosunkach wzajemnych bezskuteczne.

(2) Ograniczenie to należy wpisać do rejestru.

(3) Urząd Patentowy powinien na wniosek stron interesowanych lub Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej zniewolić właścicieli pod grozą nawet zupełnego umorzenia prawa, aby swoje znaki uzupełnili przez zarejestrowanie takich dodatków, jakieby niewątpliwie wskazywały, że towary pochodzą z różnych przedsiębiorstw. Wydział zgłoszeń, a w razie odwołania się wydział odwoławczy, orzekają, czy dodatki są dostateczne.

Art. 228. Przywrócenie lub wznowienie praw ze zgłoszeń i zarejestrowanych znaków towarowych przez traktaty i umowy międzypaństwowe nie uwłacza prawom osób trzecich, które korzystały ze znaku towarowego w czasie lub miejscu, kiedy lub gdzie prawo ze znaku nie obowiązywało. Prawa te należy oceniać według analogji prawa używacza uprzedniego (art. 180).

Art. 229. Rozporządzenie niniejsze nie uchybia prawom pierwszeństwa, uzasadnionym w traktatach i umowach międzypaństwowych.

Art. 231. W przypadkach, w których wezwanie do uiszczenia opłat za dziesięciolecie ochrony i za klasy towarów nastąpiło przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, Urząd Patentowy nie może żądać dopłaty do wysokości opłat, określonej w art. 213.

Postanowienia końcowe.

Art. 244. Wykonanie niniejszego rozporządzenia poruczа się Ministrowi Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Skarbu.

Art. 245. (1) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej po upływie miesiąca od daty ogłoszenia. Z dniem tym tracą moc obowiązującą na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej: ustawa z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 306), ustawa z dnia 19 grudnia 1924 r. o zmianach opłat, przewidzianych w ustawie z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. R. P. z 1925 r. Nr. 5, poz. 41) oraz rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 czerwca 1927 roku, zmieniające niektóre postanowienia ustawy z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 537).

(2) Rozporządzenie niniejsze nie zmienia przepisów ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. R. P.

Nr. 96, poz. 559) i rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 września 1927 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 84, poz. 749).

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY XI.

Konwencja Związkowa Paryska z dnia 20 marca 1883 r. o ochronie własności przemysłowej, przejrzana w Brukseli dnia 14 grudnia 1900 r., w Waszyngtonie dnia 2 czerwca 1911 r. i w Hadze dnia 6 listopada 1925 r. (Dz. U. 1932 r. Nr. 2 poz. 8).[1])

Art. 1. Kraje zawierające umowę tworzą Związek ochrony własności przemysłowej.

[1]) **Przyp. tłum.** Konwencję związkową paryską o ochronie własności przemysłowej podajemy w ostatniem jej brzmieniu, nadanem na konferencji międzynarodowej w Hadze w dn. 6 listopada 1925 r., w której uczestniczyła Polska. Tekst ten, ratyfikowany przez Prezydenta R. P. zgodnie z ustawą z dn. 17 marca 1931 r., został ogłoszony dn. 10 lipca tegoż roku. Do konwencji Polska przystąpiła w dn. 10 listopada 1919 r., zgodnie z traktatem, podpisanym w Wersalu w dn. 28 czerwca 1919 r. (Dz. U. 1920 r. Nr. 110 poz. 728), oraz z ustawą ratyfikacyjną z dn. 31 lipca 1919 r. (Dz. U. 1920 r. Nr. 35 poz. 199), — jednakże tekst konwencji, który wówczas obowiązywał w brzmieniu, nadanem na konferencji w Waszyngtonie w dn. 2 czerwca 1911 r., został ogłoszony dopiero dn. 9 lutego 1922 r. (Dz. U. Nr. 8 poz. 58) przy oświadczeniu rządowem z dn. 26 stycznia tegoż 1922 roku. — Związek ochrony własności przemysłowej, do którego w dn. 7 lipca 1884 roku, przystąpiło 10 państw z pośród sygnatarjuszów konwencji paryskiej, obejmuje obecnie większość państw kulturalnych. Wykaz krajów, które już przyjęły nowe brzmienie konwencji związkowej, ogłoszono w Dzienniku Ustaw z 1932 r. Nr. 30 poz. 313 i Nr. 100 poz. 850. Poniżej przytaczamy w porządku chronologicznym wykaz państw należących do związku z oznaczeniem daty przystąpienia (według danych ogłoszonych w Dz. U.).

1. Belgja — 7 lipca 1884
2. Francja z Algierem „ „
3. Wielka Brytanja — „ „
4. Hiszpanja — „ „
5. Holandja — „ „
6. Italja — „ „
7. Portugalja — „ „
8. Serbja — „ „
9. Szwajcarja — „ „
10. Tunis — „ „
11. Norwegja — 1 lipca 1885
12. Szwecja — 1 lipca 1885
13. Stany Zjed. Amer.—13 maja 1887
14. Japonja — 15 lipca 1889
15. St. Domingo — 11 lipca 1890
16. Danja — 1 października 1894
17. Niemcy — 1 maja 1903
18. Meksyk — 7 września 1903
19. Kuba — 17 listopada 1904
20. Austrja — 1 stycznia 1909
21. Węgry — 1 stycznia 1909
22. Marokko — 30 lipca 1917
23. Czechosłowacja — 5 paźdz. 1919
24. Polska — 10 listopada 1919
25. Rumunja—6 październ. 1920
26. Bułgarja — 13 czerwca 1921
27. Finlandja — 20 września 1921
28. W. m. Gdańsk—21 września 1921
29. W. ks. Luksemburg 30 czer. 1922
30. Kanada — 1 września 1923
31. Estonja — 29 listopada 1923
32. Syrja i Liban—18 czerw. 1924
33. Grecja — 18 sierpnia 1924
34. Łotwa — 20 sierpnia 1924
35. Feder. Australji — 20 sierp. 1925
36. Turcja — 10 październ. 1925
37. Irlandja — 4 grudnia 1925

Przedmiotem ochrony własności przemysłowej są patenty na wynalazki, wzory użytkowe, rysunki i modele przemysłowe, znaki fabryczne lub handlowe, nazwa handlowa i oznaczenia pochodzenia lub nazwy pochodzenia, jak również zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

Słowa „własność przemysłowa" należy rozumieć w ich najszerszem znaczeniu i stosować nietylko do przemysłu i handlu w ścisłem znaczeniu, ale również do przemysłów rolnych (wina, ziarna, liści tytoniowych, owoców, zwierząt i t. d.) i górniczych (minerały, wody mineralne i t. d.).

Do patentów na wynalazki zalicza się również różne rodzaje patentów przemysłowych, uznanych przez ustawodawstwa krajów zawierających umowę, jak patenty wprowadcze, patenty na udoskonalenia, patenty i świadectwa dodatkowe i t. d.

Art. 2. Przynależnym do któregokolwiek z krajów zawierających umowę będą przysługiwały we wszystkich innych krajach Związku w sprawach ochrony własności przemysłowej korzyści, jakie odnośne prawa zapewniają obecnie lub zapewnią w przyszłości własnym obywatelom, oprócz praw specjalnie przewidzianych niniejszą konwencją. Wobec tego będą oni mieli tę samą ochronę, co i tamci i będą mogli odwołać się do tej samej opieki prawnej przeciw wszelkiemu naruszeniu ich praw, z zastrzeżeniem dopełnienia warunków i formalności, wymaganych przez dany kraj od obywateli własnych.

Wszelako, w celu uzyskania jakiegokolwiek prawa własności przemysłowej, żaden warunek zamieszkania lub posiadania przedsiębiorstwa w kraju, w którym się żąda ochrony, nie może być wymagany od przynależnych do Związku.

Ustawodawstwu każdego z krajów zawierających umowę są wyraźnie zastrzeżone postanowienia normowane ustawami o własności przemysłowej, dotyczące postępowania sądowego i administracyjnego oraz właściwości, jak również wyboru miejsca zamieszkania lub ustanowienia pełnomocnika.

Art. 3. Są zrównani z przynależnymi do krajów zawierających umowę przynależni do krajów nie należących do Związku, zamieszkali lub posiadający rzeczywiste i poważne przedsiębiorstwa przemysłowe lub handlowe na terytorjum jednego z krajów Związku.

Art. 4. a) Kto prawidłowo wniósł podanie o udzielenie patentu na wynalazek, o zarejestrowanie wzoru użytkowego rysunku lub modelu przemysłowego, znaku fabrycznego lub handlowego w jednym z krajów zawierających umowę, albo jego prawny następca, będzie korzystał dla zgłoszenia w innych krajach, z zastrzeżeniem praw osób trzecich, z prawa pierwszeństwa w terminach określonych poniżej.

b) Wskutek tego, zgłoszenie dokonane później w jednym z krajów należących do Związku, przed upływem tych terminów, nie będzie mogło być unieważnione przez fakty dokonane w międzyczasie,

a mianowicie przez inne zgłoszenie, przez opublikowanie wynalazku lub wykonywanie go, przez wystawienie na sprzedaż egzemplarzy rysunku lub modelu, przez używanie znaku.

c) Wspomniane wyżej terminy pierwszeństwa będą trwały: dwanaście miesięcy dla patentów na wynalazki i wzorów użytkowych i sześć miesięcy dla rysunków i modeli przemysłowych oraz znaków fabrycznych lub handlowych.

Terminy te zaczynają biec od daty złożenia pierwszego podania w jednym z krajów należących do Związku; dnia zgłoszenia nie wlicza się do biegu terminu.

Jeżeli ostatni dzień terminu przypada na dzień świąteczny, prawnie uznany w kraju gdzie żąda się ochrony, termin będzie przesunięty do następującego po tym dniu pierwszego dnia powszedniego.

d) Ktokolwiek będzie chciał korzystać z pierwszeństwa zgłoszenia wcześniejszego, będzie musiał złożyć oświadczenie wskazujące datę i kraj tego zgłoszenia. Każdy kraj określi termin, do którego najpóźniej oświadczenie to winno być złożone.

Dane te będą przytaczane w ogłoszeniach wydawanych przez właściwe władze, w szczególności na patentach i odnoszących się do nich opisach.

Kraje zawierające umowę będą mogły wymagać od składającego oświadczenie pierwszeństwa przedłożenia kopji zgłoszenia (opis, rysunki i t. d.) wcześniej wniesionego. Kopja, zaświadczona co do zgodności przez władzę, która otrzymała to zgłoszenie, będzie wolna od wszelkich uwierzytelnień i będzie mogła zawsze być złożona w każdym czasie w ciągu trzech miesięcy od daty wniesienia podania późniejszego. Będzie można wymagać dołączenia do niej zaświadczenia daty zgłoszenia wydanego przez tę władzę oraz tłumaczenia.

W chwili dokonania zgłoszenia inne formalności nie będą mogły być wymagane dla oświadczenia pierwszeństwa. Każdy kraj zawierający umowę określi skutki, jakie spowoduje niedopełnienie formalności przewidzianych niniejszym artykułem, skutki te jednak nie mogą sięgać poza utratę prawa pierwszeństwa.

Później mogą być wymagane inne dowody.

e) Gdy rysunek lub model przemysłowy zostanie zgłoszony w jednym z krajów z prawem pierwszeństwa opartem na zgłoszeniu wzoru użytkowego, termin pierwszeństwa będzie ten sam, co dla rysunków i modeli przemysłowych.

Poza tem można zgłosić w którymkolwiek kraju wzór użytkowy z prawem pierwszeństwa opartem na zgłoszeniu podania o udzielenie patentu na wynalazek i odwrotnie.

f) Jeżeli podanie o udzielenie patentu zawiera roszczenie o przyznanie kilku pierwszeństw lub jeżeli badanie wykaże, że zgłoszenie obejmuje kilka wynalazków, władza winna przynajmniej zezwolić zgłae

szającemu na rozdzielenie podania pod warunkami, jakie będą określone w ustawodawstwie wewnętrznem, utrzymując jako datę każdego zgłoszenia wydzielonego datę podania pierwotnego i, gdy są ku temu warunki, dobrodziejstwo prawa pierwszeństwa.

Art. 4 bis. Patenty, zgłoszone przez przynależnych do Związku w różnych krajach zawierających umowę, będą niezależne od patentów uzyskanych na ten sam wynalazek w innych krajach, należących lub nienależących do Związku.

To postanowienie winno być rozumiane w sposób bezwzględny, mianowicie w tem znaczeniu, że patenty zgłoszone w terminie pierwszeństwa są niezależne tak pod względem powodów do unieważnienia i umorzenia, jak i co do normalnego czasu trwania.

Postanowienie to stosuje się do wszystkich patentów istniejących w chwili nadania mu mocy obowiązującej.

W razie przystąpienia nowych krajów stosuje się to również do patentów istniejących obustronnie w chwili przystąpienia.

Art. 5. Wprowadzenie przez właściciela patentu do kraju, w którym patent został udzielony, przedmiotów, wytwarzanych w jednym z krajów Związku, nie pociągnie za sobą umorzenia patentu.

Wszelako każdy z krajów zawierających umowę będzie mógł zastosować środki prawne w celu zapobieżenia nadużyciom, które mogłyby wypływać z wykonywania wyłącznego prawa nadanego patentom, naprzykład przez zaniechanie wykonywania wynalazku.

Środki te mogą przewidywać umorzenie patentu tylko w tym przypadku, gdy udzielenie licencyj przymusowych nie wystarczy do zapobieżenia nadużyciom.

W każdym razie środki te nie będą mogły być stosowane przed upływem co najmniej lat trzech od daty udzielenia danego patentu oraz gdy właściciel patentu przedstawia słuszne usprawiedliwienia.

Ochrona rysunków i modeli przemysłowych nie może być w żadnym razie umorzona z racji wprowadzania przedmiotów takich, jak te, które pozostają pod ochroną.

Nie można wymagać umieszczenia żadnego znaku lub wzmianki o rejestracji w celu rozpoznania prawa.

Jeżeli w jednym z krajów używanie zarejestrowanego znaku jest obowiązkowe, rejestrację można unieważnić dopiero po upływie słusznego terminu oraz gdy zainteresowany nie usprawiedliwi powodów swej bezczynności.

Art. 5 bis. Przyznawany będzie termin ulgowy, co najmniej trzymiesięczny, dla uiszczenia opłat przewidzianych dla utrzymania w mocy praw własności przemysłowej przy jednoczesnem uiszczeniu opłat dodatkowych, jeżeli ustawodawstwo danego kraju je nałoży.

Nadto co do patentów na wynalazki, kraje zawierające umowę zobowiązują się bądź do ustanowienia terminu ulgowego, co najmniej

sześciomiesięcznego, bądź też do wprowadzenia możności wznowienia patentu, wygasłego na skutek nieuiszczenia opłat, uzgadniając środki te z warunkami przewidzianemi w ustawodawstwie wewnętrznem.

Art. 5 ter. W żadnym z krajów zawierających umowę nie będzie się uważać za naruszenie praw właściciela patentu:

1° stosowania na okrętach, należących do jednego z innych krajów Związku, środków opatentowanych, dotyczących kadłuba okrętowego, maszyn, urządzeń, przyrządów i innych części wyposażenia, jeżeli okręty te przebywają czasowo lub przypadkowo na wodach kraju, — z zastrzeżeniem, że środki te będą tam używane wyłącznie na potrzeby okrętu;

2° stosowanie urządzeń opatentowanych, dotyczących konstrukcji lub działania środków żeglugi powietrznej lub lokomocji lądowej, albo ich części, należących do innych krajów Związku, jeżeli środki te znajdują się w danym kraju czasowo lub przypadkowo.

Art. 6. Każdy znak fabryczny lub handlowy, zarejestrowany prawidłowo w kraju, z którego pochodzi, będzie dopuszczony do zgłoszenia i chroniony w tej samej postaci w innych krajach Związku.

Wszelako można odmówić rejestracji lub unieważnić rejestrację:

1° Znaków, mogących naruszyć prawa, nabyte przez osoby trzecie w kraju, w którym żąda się ochrony.

2° Znaków, pozbawionych wszelkich własności odróżniających lub utworzonych wyłącznie z oznak lub wskazówek, mogących służyć w handlu do oznaczania rodzaju, jakości, ilości, przeznaczenia, wartości, miejsca pochodzenia lub czasu wytworzenia produktów, bądź też zwykle używanych w mowie potocznej lub ustalonych zwyczajowo w uczciwych i ustalonych stosunkach kraju, w którym żąda się ochrony.

Przy ocenie własności odróżniających danego znaku należy brać pod uwagę wszystkie okoliczności faktyczne, w szczególności przeciąg czasu używania znaku.

3° Znaków przeciwnych moralności lub porządkowi publicznemu.

Ustala się, że znak nie będzie mógł być uważany za przeciwny porządkowi publicznemu z tego tylko powodu, iż nie odpowiada jednemu z ustawowych przepisów o znakach, z wyjątkiem gdy ów przepis dotyczy właśnie porządku publicznego.

Za kraj pochodzenia będzie uważany:

Należący do Związku kraj, w którym zgłaszający posiada rzeczywiste i poważne przedsiębiorstwo przemysłowe lub handlowe, a gdy takiego przedsiębiorstwa nie posiada, należący do Związku kraj, w którym zamieszkuje, jeśli zaś nie zamieszkuje w żadnym z krajów Związku, kraj jego narodowości o ile jest przynależny do jednego z krajów Związku.

Wznowienie rejestracji znaku w kraju pochodzenia w żadnym razie nie może pociągać za sobą obowiązku wznowienia rejestracji w innych krajach Związku, w których znak został zarejestrowany.

Dobrodziejstwo pierwszeństwa utrzymuje się przy zgłoszeniach znaków, dokonanych w terminie przewidzianym art. 4, nawet wtedy, gdy rejestracja w kraju pochodzenia następuje dopiero po upływie tego terminu.

Postanowienie ustępu 1 nie wyklucza prawa żądania od zgłaszającego zaświadczenia prawidłowej rejestracji, wystawionego przez właściwy urząd kraju pochodzenia, jednakże żadne uwierzytelnienie tego zaświadczenia wymagane nie będzie.

Art. 6 bis. Kraje zawierające umowę zobowiązują się bądź z urzędu, jeżeli pozwala na to ustawodawstwo kraju, bądź też na wniosek interesowanego odmawiać rejestracji lub unieważniać rejestrację znaku fabrycznego lub handlowego, który byłby odtworzeniem albo mogącem wprowadzić w błąd naśladownictwem znaku, który właściwy urząd rejestracyjny kraju uważa za notorycznie znany jako należący już do przynależnego do innego kraju, zawierającego umowę i używany na wytworach tego samego lub podobnego rodzaju.

Na wniesienie skargi o unieważnienie rejestracji takich znaków dany będzie termin co najmniej trzymiesięczny. Termin rozpoczyna się od daty zarejestrowania znaku.

Nie ustanawia się terminu na wniesienie skargi o unieważnienie rejestracji znaków, uzyskanej w złej wierze.

Art. 6 ter. Kraje zawierające umowę zgadzają się, jeżeli zgłaszający nie wykaże się zezwoleniem właściwej władzy, odmawiać rejestracji lub unieważniać rejestrację i odpowiedniemi zarządzeniami zabraniać używania jako znaków fabrycznych lub handlowych, lub jako ich części: herbów, flag i innych godeł Państw należących do Związku oraz przyjętych przez nie znaków i stempli urzędowych kontrolnych i gwarancyjnych, jak również wszystkiego, co z punktu widzenia heraldycznego byłoby naśladownictwem.

Zakaz używania znaków i stempli urzędowych kontrolnych i gwarancyjnych będzie stosowany tylko wówczas, gdy zawierające je znaki fabryczne lub handlowe będą przeznaczone do używania na towarach tego samego lub podobnego rodzaju.

W celu wykonania tych postanowień kraje zawierające umowę zgadzają się komunikować sobie wzajemnie za pośrednictwem Biura Międzynarodowego w Bernie listę godeł państwowych, znaków i stempli urzędowych kontrolnych i gwarancyjnych, na które pragną lub pragnęłyby w przyszłości rozciągnąć całkowicie lub w pewnych granicach ochronę, przewidzianą niniejszym artykułem, tudzież komunikować sobie wszelkie zmiany, wprowadzone później do tej listy. Każdy z krajów zawierających umowę udostępni notyfikowane sobie listy do użytku publicznego w należytym czasie.

Każdy z krajów zawierających umowę będzie mógł w przeciągu dwunastu miesięcy od dnia otrzymania notyfikacji przekazać dotyczącemu krajowi swe ewentualne zarzuty za pośrednictwem Biura Międzynarodowego w Bernie.

W stosunku do godeł państwowych powszechnie znanych, środki przewidziane w ust. 1 będą stosowane wyłącznie do znaków, zarejestrowanych po podpisaniu niniejszego aktu.

W stosunku do godeł państwowych, które nie są powszechnie znane oraz do znaków i stempli urzędowych, postanowienia te będą stosowane tylko do tych znaków, które zostały zarejestrowane po upływie więcej niż dwu miesięcy od dnia otrzymania notyfikacji przewidzianej w ust. 3.

Jeżeli rejestrację uzyskano w złej wierze, kraje mogą wykreślić znaki, zarejestrowane nawet przed podpisaniem niniejszego aktu, zawierającego godła państwowe, znaki i stemple.

Obywatele któregokolwiek kraju, upoważnieni do używania godeł państwowych, znaków i stempli swego kraju, mogą ich używać nawet wtedy, gdyby były one podobne do znaków i stempli innego kraju.

Kraje zawierające umowę zobowiązują się zakazać nieuprawnionego używania w handlu godeł państwowych innych krajów zawierających umowę, jeśliby to używanie mogło wprowadzić w błąd co do pochodzenia towarów.

Powyższe postanowienia nie powodują dla krajów przeszkody do czynienia użytku z możności odmawiania lub unieważniania rejestracji, przez zastosowanie p. 3 ust. 2 art. 6, znaków zawierających bez zezwolenia herby, flagi, odznaczenia i inne godła państwowe, albo znaki lub stemple urzędowe, przyjęte przez jeden z krajów należących do Związku.

Art. 7. Rodzaj wytworu, na którym znak fabryczuy lub handlowy ma być umieszczony, nie może w żadnym razie stanowić przeszkody do zarejestrowania znaku.

Art. 7 bis. Kraje zawierające umowę zobowiązują się dopuszczać do zgłoszenia i ochrony znaki, należące do takich zrzeszeń, których istnienie nie sprzeciwia się prawom kraju, z którego znak pochodzi, nawet jeżeli zrzeszenia te nie posiadają zakładu przemysłowego lub handlowego.

Jednakże każdemu krajowi będzie pozostawione ustalenie warunków szczególnych, pod jakiemi zrzeszenie będzie mogło być dopuszczone do ochrony swych znaków.

Art. 8. Nazwa handlowa będzie chroniona we wszystkich krajach, należących do związku, bez obowiązku zgłaszania lub rejestracji, niezależnie od tego, czy stanowi ona część znaku fabrycznego lub handlowego.

Art. 9. Każdy wytwór, zaopatrzony bezprawnie w znak fabryczny lub handlowy albo w nazwę handlową, będzie zajęty przy

wwozie do tych krajów Związku, w których ten znak lub ta nazwa handlowa ma prawo do ochrony prawnej.

Zajęcie będzie się dokonywać zarówno w kraju, w którym nastąpiło bezprawne oznaczenie, jako też i w kraju, do którego wytwór przywieziono.

Zajęcie winno się odbywać bądź na wniosek prokuratury, bądź jakiejkolwiek innej władzy właściwej, bądź też strony interesowanej — osoby fizycznej lub prawnej, zgodnie z wewnętrznem prawodawstwem każdego kraju.

Władze nie są obowiązane do zarządzania zajęcia w razie tranzytu.

Jeżeli prawodawstwo danego kraju nie pozwala na zajęcie towaru przy wwozie, zajęcie zastąpi się przez zakaz wwozu, albo zajęcie wewnątrz kraju.

Jeżeli prawodawstwo danego kraju nie pozwala ani na zajęcie przy wwozie, ani na zakaz wwozu, ani też na zajęcie wewnątrz państwa, zarządzenia te, aż do wprowadzenia odpowiednich zmian w prawodawstwie, będą zastąpione przez takie skargi i środki, jakie prawo danego kraju zapewni w podobnych przypadkach własnym obywatelom.

Art. 10. Postanowienia poprzedniego artykułu będą stosowane do każdego wytworu, zaopatrzonego fałszywie, jako w oznaczenie pochodzenia, w nazwę pewnej określonej miejscowości lub kraju, jeżeli oznaczenie to będzie dodane do nazwy handlowej fikcyjnej lub zapożyczonej w celu wprowadzenia w błąd.

Za stronę interesowaną bez względu na to, czy nią będzie osoba fizyczna, czy prawna, będzie uważany w każdym przypadku wytwórca, fabrykant lub handlujący, zajęty produkcją, fabrykacją lub handlem tego wytworu i osiedlony bądź w miejscowości fałszywie podanej jako miejsce pochodzenia, bądź w okolicy, w której ta miejscowość znajduje się, bądź też w fałszywie podanym kraju.

Art. 10 bis. Kraje zawierające umowę są zobowiązane zapewnić przynależnym do Związku skuteczną ochronę przeciw nieuczciwej konkurencji.

Aktem konkurencji nieuczciwej będzie każdy akt konkurencji sprzeczny z uczciwemi zwyczajami przemysłowemi lub handlowemi.

W szczególności winny być zabronione:

1° wszelkie działania, mogące w jakikolwiek sposób spowodować wzięcie wytworów za wytwory konkurenta;

2° fałszywe dane w wykonywaniu handlu, mogące zdyskredytować wytwory konkurenta.

Art. 10 ter. Kraje zawierające umowę zobowiązują się zabezpieczyć przynależnym do innych krajów Związku właściwe środki prawne w celu skutecznego zwalczania wszelkich aktów, wymienionych w artykułach 9, 10 i 10 bis.

Zobowiązują się one poza tem przewidzieć środki umożliwiające syndykatom i stowarzyszeniom reprezentującym zainteresowany przemysł lub handel, a których istnienie nie jest sprzeczne z prawodawstwem ich krajów, występowanie w sądach i przed władzami administracyjnemi w celu zwalczania aktów, wymienionych w artykułach 9, 10 i 10 bis, w zakresie w jakim pozwala na to syndykatom i stowarzyszeniom prawo kraju, w którym żąda się ochrony.

Art. 11. Kraje zawierające umowę udzielą, zgodnie ze swem prawodawstwem wewnętrznem, ochrony tymczasowej wynalazkom nadającym się do opatentowania, wzorom użytkowym, rysunkom i modelom przemysłowym, jak również znakom fabrycznym lub handlowym, dla wytworów, które umieszczane będą na wystawach międzynarodowych oficjalnych lub oficjalnie uznanych, urządzanych na terytorjum jednego z krajów.

Ta ochrona tymczasowa nie przedłuża terminów z art. 4. Jeżeli roszczenie o prawo pierwszeństwa zostanie zgłoszone później, administracja każdego z krajów będzie mogła liczyć bieg terminu od daty umieszczenia wytworu na wystawie.

Każdy kraj będzie mógł w celu stwierdzenia tożsamości przedmiotu wystawionego i daty wystawienia wymagać dowodów, jakie uzna za konieczne.

Art. 12. Każdy z krajów zawierających umowę obowiązuje się ustanowić odrębny urząd do spraw własności przemysłowej i centralne biuro zgłoszeń dla podawania do wiadomości ogółu petentów na wynalazki, wzorów użytkowych, rysunków i modeli przemysłowych oraz znaków fabrycznych lub handlowych.

Urząd ten będzie wydawał oficjalne pismo perjodyczne.

Art. 13. Urząd międzynarodowy, ustanowiony w Bernie pod nazwą Biura Międzynarodowego ochrony własności przemysłowej, podlega wysokiej władzy Rządu Konfederacji Szwajcarskiej, który ustala jego organizację i czuwa nad jego działalnością.

Językiem urzędowym Biura Międzynarodowego jest język francuski.

Biuro Międzynarodowe skupia informacje wszelkiego rodzaju, dotyczące ochrony własności przemysłowej, łączy je w całość i ogłasza. Przeprowadza ono studja pożyteczne dla ogółu a interesujące Związki i, posiłkując się materjałami oddawanemi do jego rozporządzenia przez poszczególne Rządy, redaguje pismo perjodyczne w języku francuskim, poświęcone sprawom, dotyczącym Związku.

Numery tego pisma, jak również wszystkie materjały opublikowane przez Biuro Międzynarodowe, będą rozdzielane między Rządy krajów Związku w stosunku do liczby niżej wymienionych jednostek opodatkowania. Egzemplarze i materjały, którychby zażądały dodatkowo wymienione Rządy lub stowarzyszenia lub też osoby prywatne, będą opłacane osobno.

Biuro Międzynarodowe winno być stale do dyspozycji krajów należących do Związku w celu dostarczania im informacyj specjalnych, których mogliby potrzebować w sprawach odnoszących się do międzynarodowego zawiadywania własnością przemysłową. Dyrektor Biura Międzynarodowego składa ze swych czynności roczne sprawozdanie, komunikowane wszystkim krajom należącym do Związku.

Wydatki Biura Międzynarodowego będą ponoszone wspólnie przez kraje zawierające umowę. Aż do nowego postanowienia nie będą one mogły przekroczyć sumy stu dwudziestu tysięcy franków szwajcarskich rocznie. Suma ta będzie mogła być powiększona, w razie potrzeby jednomyślną uchwałą jednej z konferencyj przewidzianych w artykule 14.

W celu określenia udziału każdego z krajów w tej ogólnej sumie kosztów, kraje zawierające umowę i te, które przystąpią do Związku w przyszłości, dzieli się na sześć klas, z których każda uczestniczy w stosunku określonej ilości jednostek, a mianowicie:

1-sza	klasa	25	jednostek
2-ga	,, ...	20	,,
3-cia	,, ...	15	,,
4-ta	,, ...	10	,,
5-ta	,, ...	5	,,
6-ta	,, ...	3	,,

Współczynniki te mnoży się przez ilość krajów każdej klasy, a suma w ten sposób otrzymanych iloczynów przedstawia ilość jednostek, przez którą należy podzielić sumę wydatków. Iloraz daje kwotę, odpowiadającą jednostce wydatków.

Każdy z krajów zawierających umowę oznaczy w chwili swego przystąpienia klasę, do której chce być zaliczony.

Rząd Konfederacji Szwajcarskiej czuwa nad wydatkami biura Międzynarodowego, udziela potrzebnych zaliczek i zestawia rachunek roczny, który będzie komunikowany wszystkim innym Rządom.

Art. 14. Niniejsza konwencja będzie podlegała perjodycznym przejrzeniom w celu wprowadzenia do niej ulepszeń, mogących udoskonalić system Związku.

W tym celu będą odbywały się po kolei w różnych krajach, zawierających umowę konferencje delegatów tychże krajów.

Rząd kraju, w którym będzie się miała odbyć konferencja, przygotowuje, przy udziale biura Międzynarodowego, prace tej konferencji.

Dyrektor biura Międzynarodowego będzie obecny na posiedzeniach konferencji i weźmie udział w obradach bez prawa głosu przy uchwałach.

Art. 15. Wyraża się zgodę na to, że kraje zawierające umowę zastrzegają sobie nawzajem prawo zawierania między sobą poszczególnych porozumień w celu ochrony własności przemysłowej, o ile

porozumienia te nie sprzeciwiają się postanowieniom niniejszej konwencji.

Art. 16. Kraje, które nie wzięły udziału w niniejszej konwencji, będą dopuszczone do przystąpienia do niej na własne żądanie.

Przystąpienie będzie notyfikowane w drodze dyplomatycznej Rządowi Konfederacji Szwajcarskiej, a przez tenże wszystkim innym Rządom.

Pociągnie ono za sobą z pełnym skutkiem prawnym przystąpienie do wszystkich postanowień i dopuszczenie do wszystkich korzyści, zastrzeżonych w niniejszej konwencji i uzyska moc obowiązującą w miesiąc po przesłaniu notyfikacji Rządu Konfederacji Szwajcarskiej innym krajom należącym do Związku, o ile data późniejsza nie będzie oznaczona przez kraj przystępujący.

Art. 16 bis. Kraje zawierające umowę mają prawo każdego czasu zgłosić akces do niniejszej konwencji dla swych kolonij, posiadłości, terytorjów zależnych i protektoratów lub obszarów zarządzanych na mocy mandatu Ligi Narodów lub dla niektórych z nich.

W tym celu mogą one bądź złożyć deklarację ogólną, że wszystkie ich kolonje, posiadłości, terytorja zależne i protektoraty oraz obszary wymienione w ust. 1 objęte są przystąpieniem, bądź wyszczególnić wyraźnie te, które są niem objęte, bądź też ograniczyć się do wymienienia tych, które się wyłącza z przystąpienia.

Deklaracja ta będzie zakomunikowana pisemnie Rządowi Konfederacji Szwajcarskiej, a przez tenże wszystkim innym Rządom.

Kraje zawierające umowę będą mogły pod temi samemi warunkami wypowiedzieć konwencję dla swych kolonij, posiadłości, terytorjów zależnych i protektoratów lub terytorjów wymienionych w ust. 1, albo dla niektórych z nich.

Art. 17. Wykonanie zobowiązań wzajemnych, zawartych w niniejszej konwencji, podlega, o ile zachodzi tego potrzeba, wypełnieniu formalności i przepisów, ustanowionych przez prawa konstytucyjne tych krajów zawierających umowę, które winny spowodować zastosowanie się do nich, co obowiązują się uczynić w czasie możliwie najkrótszym.

Art. 17 bis. Konwencja pozostanie w mocy przez czas nieograniczony, aż do upływu roku, licząc od dnia, w którym nastąpi jej wypowiedzenie.

To wypowiedzenie będzie skierowane do Rządu Konfederacji Szwajcarskiej. Wywrze ono skutek tylko odnośnie do kraju, który je zgłosi, pozostawiając konwencję w mocy dla innych krajów zawierających umowę.

Art. 18. Akt niniejszy będzie ratyfikowany, a ratyfikacje będą złożone w Hadze najpóźniej dnia 1 maja 1928 roku. Wchodzi on w życie między krajami, które go ratyfikowały, w miesiąc od tej

daty. Wszelako jeśli przed tem zostanie on ratyfikowany co najmniej przez sześć krajów, wejdzie w życie między temi krajami z upływem jednego miesiąca od notyfikowania im przez Rząd Konfederacji Szwajcarskiej złożenia szóstej ratyfikacji, dla innych zaś krajów, które akta następnie ratyfikują, w miesiąc od daty notyfikacji każdej z tych ratyfikacyj.

Akt ten zastąpi w stosunkach między krajami, które go ratyfikowały, konwencję związkową paryską z 1883 r., przejrzaną w Waszyngtonie dnia 2 czerwca 1911 r. i protokół zamknięcia, które zachowają swą moc w stosunkach z krajami, które aktu niniejszego nie ratyfikowały.

Art. 19. Niniejszy akt będzie podpisany w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Rządu Niderlandzkiego. Kopja poświadczona będzie wydana przez ten ostatni każdemu z Rządów zawierających umowę.

NA DOWÓD CZEGO odnośni pełnomocnicy akt niniejszy podpisali.

Sporządzono w Hadze, w jednym egzemplarzu, dnia 6 listopada 1925 roku.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY XII.

Zw. Praw t. XII cz. I. Zwód organizacji i ustaw dróg komunikacji. Wyd. r. 1857 podł. kontyn. r. 1906 i r. 1908.

358. Prawem przepisana szerokość drogi holowniczej oddaje się bezpłatnie dla żeglugi: w celu budowy, utykania pakułami, smolenia i naprawy statków; dla składania w zalewanych wodą miejscach drzewa opałowego (do czasu podjęcia ich przez pełną wodę lub zrzucenia z brzegów), dla wyładowania drzewa opałowego lub spławnego, albo wiązania belek w płyty, dla holowania statków i tratew, dla pasania trawą koni, zajętych przy holowaniu statków, dla cumowania, ładowania i wyładowywania statków, dla składu towarów i sprzętów okrętowych, dla dniówek, noclegów i tymczasowego pomieszczenia załogi statków, warzenia dla niej posiłków oraz dla innych potrzeb żeglugi. Droga holownicza służy także dla schronienia rybaków oraz suszenia ich sieci. Dla składania towarów, skazanych na zimowanie lub wyładowanych wskutek uszkodzenia statku oraz przechowania sprzętów i przyrządów, niezbędnych do budowy, naprawy, smolenia lub opatrzenia statków, żeglarze mogą budować na drodze holowniczej, podług wskazówek policji rzecznej, szopy tymczasowe, jak również chaty zimowe dla straży towarów. Wszelako te budynki tymczasowe nie powinny tamować ruchu konnego i pieszego na całej

przestrzeni drogi holowniczej, ani też pozostawać na niej dłużej, jak podczas okresu żeglugi lub zimowania jednego roku. Po upływie tego czasokresu, najwyżej w terminie miesięcznym od dnia otwarcia żeglugi nowej, ci, co zabudowania takie postawili, obowiązani są je bezwarunkowo rozebrać, pod groźbą zburzenia tych zabudowań zarządzeniem policji *ziemskiej*[1]) lub rzecznej na koszt winnych niewykonania tego obowiązku oraz grzywny z mocy art. 1540 Kod. Kar. gł. i popr. [2]).

Patrz wyżej art. 89 (uwaga 1), 292 (uwaga) i 397 (uw.), podł. kontyn. r. 1906.

UWAGA. (podł. kontyn. r. 1906). Na drogach holowniczych dozwala się budować, podług wskazówek policji rzecznej, strażnice tymczasowe dla pomieszczenia, gdzie potrzeba wskaże, straży, pilnującej zabronionego przez przepisy celne przewozu towarów.

1838 lut. 10 (10964) §§ 1, 2; 1845 sierp. 15 (19283) art. 1483; 1861 lip. 4 (37197).

359. Przy wszystkich rzekach spławnych i żeglownych oraz przy wszystkich jeziorach i wylewach rzek, gdzie istnieje lub otwarta zostanie żegluga albo spław lub spust lasu i drzewa z obu stron brzegów szlaku żeglownego (niezależnie od tego czy przylega on do lądu, czy też do wysp), istnieje droga holownicza z mocy samego prawa, a w skład tej drogi wchodzi przestrzeń brzegu od zwierciadła wody do wierzchołka brzegu oraz pas ziemi szerokości dziesięciu sążni za wierzchołkiem brzegu. Żeglarze, pływacy, kupcy leśni i załoga statków mogą na mocy wyraźnego brzmienia artykułu 358 korzystać z tych dróg holowniczych, bez potrzeby ich wyznaczania w przyszłości, i prawo to służy im bez względu na to, jaki kierunek przyjąłby szlak żeglowny wskutek zmiany koryta rzeki.

(Uzupełnienie podług kontynuacji r. 1906).

Na drogach wodnych, spławnych tylko czasowo wskutek przyboru wody, droga holownicza istnieje tylko podczas trwania istotnego na nich spławu lub spustu drzewa, a przytem tylko w postaci ścieżki dla przechodu robotników, zajętych spławem lub spustem. W przypadkach, gdyby z powodu warunków szczególnych takiej drogi lub wskutek znacznego rozmiaru dokonywanego na niej spławu, droga ta była niewystarczająca, szerokość jej na mocy zarządzenia Ministra Komunikacji może być powiększona do dwu *sążni* na tych odcinkach, gdzie jest to wywołane koniecznością.

1890 cz. 13 (6944) II.

---

[1]) **Przyp. tłum.** Zwód ustaw dróg komunikacji zachował terminologję dawną i wymienia władze policyjne przed reformą policji z r. 1863.

[2]) **Przyp. tłum.** Powołany w tym artykule art. 1540 kod. kar. gł. i popr. wyd. r. 1845 zastąpiony został w r. 1885 artykułem 81 ustawy o kar. wym. przez sąd. pok., któremu odpowiadał w kod. karn. r. 1903 art. 386, a obecnie odpowiadają art. 223 kod. karn. 1932 r. oraz art. 43 i 44 prawa o wykrocz. również art. 247 polskiej ustawy wodnej.

UWAGA 1. Z tych zasad, gdyby woda podmyła część brzegu, tedy droga holownicza powinna zachować szerokość dziesięciu sążni od wierzchołka brzegu, odchylając się w głąb lądu o przestrzeń, podmytą u brzegu.

UWAGA 2. Jeżeli rzeka ma brzegi bardzo płaskie, zalewane wodą, to drogę holowniczą stanowi tylko pas gruntu szerokości dziesięciu sążni od krawędzi wód śródletnich; wszelako pozatem, podczas wiosennych zalewów, żeglarze korzystają bezpłatnie we wszelkich miejscach z przechodu i przejazdu wzdłuż linji zalewu, a nadto, jeżeli statek albo tratwa zatrzyma się na mieliźnie poza linją drogi holowniczej, żeglarze z obszaru, zajętego przez statek albo tratwę oraz z sąsiedniego placu niezabudowanego, niezbędnego dla wyładowania i przewiezienia towaru na ścieżkę holowniczą albo na wodę, dla naprawy albo spuszczenia na wodę statku albo tratwy, korzystają bezpłatnie i bez przeszkód, tak samo jak z drogi holowniczej. Gdyby wszakże znaczna przestrzeń brzegu zajęta została przez drzewo osiadłe na mieliźnie, kupiec leśny obowiązany jest do przeniesienia go na na drogę holowniczą w ciągu dni sześciu po spadku wód wiosennych (jeżeli nie zawarł z właścicielem brzegu umowy o pozostawieniu drzewa na jego ziemi do czasu przyszłej nawigacji); przy zaniechaniu tego płaci na rzecz właściciela nawiązkę podług określenia *policji ziemskiej*.

1838 lut. 16 (10964) § 3. — Patrz wyżej, art. 292 (uwaga) podł. kont. r. 1906.

361. Drogi holownicze dzielą się na naturalne i sztuczne. Pierwsze ciągną się wzdłuż brzegu wód naturalnych i istnieją, jak wyrażono w artykule 359, z mocy samego prawa. Drugie są wyznaczone i urządzone: a) wzdłuż kanałów sztucznych i b) przy urządzeniu systemu szluz na wodach naturalnych, powyżej i poniżej zastaw, na przestrzeni i szerokości, zależnej od potrzeby miejscowej. Za zajęcie gruntu pod drogę holowniczą sztuczną, na potrzebnej przestrzeni i szerokości, właściciele prywatni, różne *stany* i gminy, z czyich posiadłości zabierane są grunty, otrzymują za to od Skarbu wynagrodzenie podług przepisów o wynagrodzeniu za wywłaszczenie majątków dla potrzeb państwowych.

362. Drogi holownicze sztuczne (art. 361) pozostają pod bezpośrednim zarządem Ministerstwa Komunikacji i dawni właściciele gruntów nabytych przez Skarb, jak również ich spadkobiercy, nie powinni rościć do nich najmniejszej pretensji, natomiast właścicielom gruntów, zaliczanych z mocy samego prawa (art. 359) do dróg holowniczych naturalnych, nie zabrania się ich użytkowania (z ograniczeniami poniżej podanemi) na zasadach następujących: 1) mogą oni obszary te zaorywać, zasadzać, obsiewać oraz ogradzać płotami lekkiemi, pozostawiając miejsca wolne dla paszenia trawą koni holowniczych, o ile stosowane jest holowanie takie statków lub tratew, nie tamując przejazdu końmi i przechodu pieszo i w żadnym razie nie przeszkadzając żeglarzom, przedsiębiorcom statków, przemysłowcom leśnym i załodze statków w korzystaniu z uprawnień, nadanych im artykułem 358; nie mogą oni przytem

w żadnym wypadku żądać odszkodowania za wypasy ich ziemiopłodów, ani za uszkodzenie płotów, ani za wyrąb drzew i krzaków. Jeżeli konie holownicze korzystają na drodze z paszy, powinny być uwiązane do kołków, aby nie mogły wyjść poza granicę drogi holowniczej, o ile właściciele statków albo koni nie zawarli w tym przedmiocie umów z właścicielami gruntów nadbrzeżnych. 2) Mogą oni swobodnie i bezpłatnie zabierać wszelkie materjały budowlane, znajdujące się tak na powierzchni drogi holowniczej, jak i w jej wnętrzu, przy całkowitem wszakże przestrzeganiu warunków, wyłuszczonych wyżej w punkcie pierwszym, oraz nie wyrządzając żadnego uszkodzenia mostom, groblom, rurom, upustom, ubezpieczeniu brzegów i przystaniom; powinni nadto przed otwarciem żeglugi, spławu lub spustu drzewa naprawić wszelkie uszkodzenia, wyrządzone przy zabieraniu materjałów lub innych robót właściciela, jak np. jamy, wykopy, podkopy i t. p. W tym celu policja miejska i *ziemska* ma obowiązek baczyć, aby na czas otwarcia żeglugi grunty przeznaczone na drogę holowniczą były należycie wyporządzone, oraz ponaglać do tego właścicieli nadbrzeżnych wszelkiemi środkami, jakiemi rozporządza, wyznaczać im na to terminy i brać zobowiązania na piśmie, w razie zaś niewykonania tych żądań w terminie oznaczonym, dokonywać napraw na koszt nieposłusznych, którzy ponadto podlegają grzywnie z mocy artykułu 1542 kodeksu kar głównych[1]).

Patrz wyżej art. 10 (uw. 3), 89 (uw. 1), 292 (uw.) i 327 (uw.) podł. kontyn. r. 1906.

UWAGA 1. Jeżeli materjały, znajdujące się tak na powierzchni drogi holowniczej, jak i wewnątrz ziemi, potrzebne będą dla robót publicznych państwowych, to skarb państwa, w niczem nie krępując praw właściciela gruntu, może je również wydobywać bezpłatnie, o ile znajdują się na miejscu w stanie naturalnym, t. zn. nie tykając kopalni i eksploatacji, prowadzonych przez właściciela gruntu i nie przeszkadzając mu ze swej strony w dalszym ciągu dobywac potrzebne mu materjały.

1838 lut. 10 (10964) § 6; 1845 sierp. 15 (19283) art. 1485.

UWAGA 2. Przy wykonywaniu kosztem skarbu robót regulacyjnych na rzekach żeglownych zarząd dróg komunikacji ma prawo: 1) zakładać w granicach drogi holowniczej sztuczne zalesienia oraz inne urządzenia dla uregulowania koryta rzeki i ubezpieczenia brzegów i 2) korzystać dla robót regulacyjnych z materjałów leśnych z tych plantacyj.

1892 lut. 17 (8341).

UWAGA 3. (podług kontynuacji r. 1906) Wyjaśniając artykuł niniejszy (359) postanowiono: wymienione w artykule tym (359) otwarcie dróg wodnych dla żeglugi, spławu lub pędzenia lasu i drzewa nie potrzebuje dla swego urzeczywistnienia specjalnego zarządzenia władzy. Droga wodna poczytuje się za otwartą dla użytkowania publicznego, skoro tylko w stanie swym naturalnym, bez urządzeń sztucznych, zdatną jest dla żeglugi, spławu lub pędzenia po niej lasu i drzewa.

1890 cz. 13 (6944) I.

[1]) Patrz wyżej przypisek pod art. 358.

363. Wszelkie zabudowania, istniejące w granicach drogi holowniczej (z wyjątkiem takich, które pozwala się poniżej stawiać na nowo), powinny być zniesione, skoro staną się niezdatne do użytku, poczem na tym obszarze, z temiż wyjątkami, nie wolno już żadnych stawiać budowli w żadnym celu. W istniejących budowlach, do czasu ich zburzenia wskutek zupełnej niezdatności, żadne przybudówki, zmiany i remonty nie są dozwolone. Dopilnowanie tego oraz badanie stanu budowli zmurszałych i podlegających zburzeniu, stanowi obowiązek policji *ziemskiej*.

Patrz wyżej, art. 292 uwaga, podł. kontyn. r. 1906.

UWAGA 1. Młyny, tartaki i inne zakłady przemysłowe o sile wodnej zachowują się i mogą być nadal budowane podług uznania *Zarządu Głównego Komunikacji i Robót Publicznych*, który w każdym wypadku bierze pod uwagę informacje miejscowe i wnioski *naczelnika gubernji lub obwodu*, porozumiewa się z kim zajdzie potrzeba i żąda zezwolenia właściciela gruntu, jeżeliby na obszarze ścieżki holowniczej budowę młyna lub innego zakładu przedsiębrała osoba lub spółka obca.

Patrz wyżej art. 11 uw. 3 podł. kontyn. r. 1906.

UWAGA 2. Rozumie się, że wszystkie zakłady o sile wodnej powinny być utrzymywane w stanie takim, żeby holowanie, żegluga, spław tratew i spust drzewa nie napotykały najmniejszej przeszkody. Z tego powodu utrzymanie części drogi holowniczej, przyległej do zakładów wyżej wspomnianych, wraz z mostami i przeprawami, na tej przestrzeni drogi położonemi, obowiązuje właścicieli wspomnianych zakładów o sile wodnej i dokonywane być musi ich kosztem.

UWAGA 3. Sady owocowe i winnice, takie się znajdują w granicach ścieżki holowniczej, zachowują się w stanie dotychczasowym, z wyjątkiem tylko obszaru nieodzownie niezbędnego do holowania.

1838 lut. 10 (10964) § 7.

377. W miastach, osadach i innych nadbrzeżnych osiedlach drogi holownicze dla żeglugi pozostawione być muszą na takichże zasadach, jak wyłuszczono odnośnie do dróg holowniczych poza osiedlem ludzkiem. Wszelako celem ulżenia miastom, osadom i innym osiedlom, w których zachowanie drogi holowniczej szerokości dziesięciu sążni pociągałoby za sobą zburzenie poważniejszych budowli, pozwala się, zamiast dróg holowniczych, dla potrzeb żeglugi pozostawiać tam przy brzegach rzek tylko wybrzeża, rozumiejąc przez ten wyraz przestrzeń wzdłuż brzegu u linji wody takiej tylko szerokości, jaka jest niezbędna dla dogodnego przejścia po brzegu z liną holowniczą i dla przejazdu tak w środku lata, jak i na wiosnę.

UWAGA 1. Drogi holownicze powinny mieć prawem przepisaną szerokość i nie wolno zastępować je przez wybrzeża w tych wsiach i osiedlach, gdzie się wyładowuje i składa drzewo i materjały leśne, spuszczane luzem.

1838 lut. 10 (10964) § 24.

UWAGA 2. Tam, gdzie obowiązuje *Ustawa Miejska*, w przedmiocie urządzenia i utrzymania dróg holowniczych oraz przystani stosowane są przepisy zawarte w tej Ustawie. W miejscowościach, gdzie obowiązuje *Ustawa o gubernjalnych i powiatowych instytucjach ziemskich* albo *Ustawa o urządzeniu gospodarki ziemskiej*, utrzymanie w porządku dróg holowniczych i przystani, będących pod zarządem *ziemstw i instytucyj gospodarki ziemskiej*, dokonywa się podług postanowień, wyłuszczonych w rzeczonych ustawach. Uwaga ta dotyczy również artykułów 369, 370, 378 — 387; 390.

1870 cz. 16 (48498) art. 103 — 108, 115, 120 — 123, 139 k.; 1877 mar. 26 (57101); 1888 maj. 30 (5276); 1890 cz. 12 (6927) art. 2; 1892 cz. 11 (8708) art. 2, ust. IV; 108 p. 4; 138 p. 10; 1903 kw. 2 (22757) art. 2.

378. W każdym przypadku, gdy w obrębie miast, wsi i osiedli drogę holowniczą zastępuje wybrzeże, do obowiązków bezwzględnych tych miast, wsi i osiedli należy przeznaczanie specjalnych miejsc dla cumowania statków, ładowania i wyładowywania towarów i innych potrzeb żeglugi pod nazwą przystani; przestrzeń pod przystań wzdłuż brzegu i jej szerokość uzależniona być winna od istotnej potrzeby żeglugi, a przytem przestrzegać należy, aby posiadały one wszelkie dla celu swego udogodnienia i bezpieczeństwo.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY XIII.

Zw. Praw. t. XII cz. 1. Ustawa dróg komunikacji wyd. roku 1857, podł. kontyn. r. 1912.

Załącznik do uwagi 23 do artykułu 575.

Ustawa o wynagrodzeniu funkcjonarjuszów, rzemieślników i robotników kolei żelaznych, otwartych dla ruchu publicznego, oraz członków ich rodzin za szkody, wyrządzone wskutek nieszczęśliwych wypadków[1]).

1. Ustawa niniejsza ma zastosowanie do następujących osób bez różnicy płci i wieku:

1) do osób, obsługujących pociągi i parowozy, ustawiających pociągi, spinaczów, zwrotniczych przy zwrotnicach ręcznych, rewidentów wagonowych i stacyjnych, hamulcowych, kierowników manewrów na stacjach i smarowników wozów kolejowych na drogach żelaznych, otwartych dla ruchu publicznego, oraz do pełniących tymczasowo obowiązki powyższe;

2) do wszystkich innych funkcjonarjuszów, rzemieślników i robotników:

---

[1]) Patrz w t. 1-ym str. 450 przypisek pod art. 37 zamieszczonego pod art. 683 rozporządzenia Prezyd. R. P. z dn. 3 września 1926 r. o zaopatrzeniu emerytalnem nieetatowych pracowników Polskich Kolei Państwowych (Dz. U. Nr. 94 poz. 551).

a) w zarządach oraz na linjach kolei żelaznych, otwartych dla ruchu publicznego;

b) w warsztatach, zakładach, przedsiębiorstwach tramwajów, żeglugi i innych dodatkowych, stanowiących przynależność kolei, wymienionych w punkcie a;

c) zatrudnionych przy budowie i innego rodzaju robotach, wykonywanych pod zarządem i na koszt kolei, wymienionych w punkcie a, na zasadzie układów, porozumień i umów, zawartych bezpośrednio pomiędzy kolejami a osobami temi;

3) do robotników i funkcjonarjuszów, przedsiębiorców, wykonywujących na mocy umów z zarządami skarbowych i prywatnych kolei żelaznych, otwartych dla ruchu publicznego, roboty przy budowie lub naprawie toru kolejowego, jego nawierzchni i budowli kolejowych, jeżeli roboty nie są wykonywane przez przedsiębiorstwo samoistne, do którego ma zastosowanie ustawa o ubezpieczeniu robotników od nieszczęśliwych wypadków albo załączniki do artykułu 156[19] Ustawy o przemyśle (podł. kontyn. 1906 r.).

1912 cz. 28 (Zb. pr. i r. 1301 ust. art. 1).

1. Przepisy o odszkodowaniu pracowników i robotników kolejowych z dn. 28 czerwca 1912 r. dotyczą dróg żelaznych użyteczności publicznej, bez odróżnienia dróg rządowych, czy też prywatnych, i jedynie do dróg żelaznych dojazdowych, istniejących nie dla użyteczności publicznej, lecz na rzecz i dla dogodności swego właściciela, wymienione przepisy nie mają zastosowania. (S. N. 25/20).

2. Nie mogą przepisy ustawy z dn. 28 czerwca 1912 r. o odszkodowaniu pracowników i robotników kolejowych mieć zastosowania w przypadku, gdy poszkodowany prowadził pociąg kolejki wąskotorowej nie w charakterze pracownika kolei, otwartej dla użytku publicznego, lecz jako maszynista, służący w zupełnie odrębnem od kolei żelaznej przedsiębiorstwie przemysłowem, które wydzierżawiło ową kolejkę i korzystało z niej wyłącznie dla własnych celów gospodarczych. (S.N. 181/29).

2. Wszystkie osoby, wyszczególnione w artykule 1 załącznika niniejszego, w razie utraty zdolności do pracy wskutek uszkodzeń cielesnych, spowodowanych nieszczęśliwym wypadkiem, jaki zaszedł podczas albo z powodu robót na kolejach i w przedsiębiorstwach, wymienionych w artykule 1 załącznika niniejszego, oraz podczas ruchu kolejowego lub z jego powodu, otrzymują wynagrodzenie w trybie i na zasadach, przewidzianych w załączniku niniejszym[1]).

Tamże, art. 2.

UWAGA. Choroby zawodowe nie dają prawa do wynagrodzenia z mocy załącznika niniejszego.

Tamże, art. 2, uw.

[1]) Patrz w t. 1-ym str. 472 i nast. pod art. 684: Ustawa z dn. 26 listopada 1925 r. (Dz. U. Nr. 125 poz. 892), rozporządzenie wykonawcze Ministra Komunikacji z dn. 18 listopada 1927 r. (Dz. U. Nr. 109 poz. 929) oraz rozp. Prezydenta R. P. z dn. 7 marca 1928 r. (Dz. U. Nr. 27 poz. 254).

3. Jeżeli wskutek wypadku nieszczęśliwego, w okolicznościach, przewidzianych w artykule 2 załącznika niniejszego, nastąpiła śmierć poszkodowanego, to prawo do wynagrodzenia służy członkom rodziny jego, wymienionym w artykule 22.

Tamże, art. 3.

4. Osoby, poszkodowane wskutek nieszczęśliwych wypadków w okolicznościach, przewidzianych w artykule 2 załącznika niniejszego, i członkowie ich rodzin nie mają prawa do żadnego innego albo dodatkowego wynagrodzenia od kolei żelaznej za utratę zdolności do pracy wskutek uszkodzenia cielesnego, spowodowanego powyższym wypadkiem, prócz przewidzianego w załączniku niniejszym.

W stosunku do osób, wymienionych w punktach 2 i 3 artykułu 1 załącznika niniejszego, których roczny zarobek (uposażenie) przekracza *tysiąc pięćset rubli*, za podstawę do wynagrodzenia, przyznawanego na mocy załącznika niniejszego, przyjmuje się tylko tę kwotę, — osobom tym służy wszakże prawo dochodzenia od odnośnej kolei żelaznej w trybie ogólnym z mocy Ustaw cywilnych wynagrodzenia w stosunku do części ich zarobku, przekraczającej kwotę powyższą.

Tamże, art. 4.

5. Kolej żelazna może być zwolniona od obowiązku wypłacenia wynagrodzenia poszkodowanemu lub członkom jego rodziny w takim tylko razie, jeżeli udowodni, że wypadek nieszczęśliwy spowodowany został złą wolą samego poszkodowanego.

Tamże, art. 5.

6. Wszelkie poprzedzające nieszczęśliwy wypadek ugody, zmierzające do uchylenia lub ograniczenia prawa do odszkodowania lub zmniejszenia jego wysokości, poczytuje się za nieważne.

Tamże, art. 6.

7. Wynagrodzenie, przewidziane artykułami 2 i 3 załącznika niniejszego, wyznacza się: — dla poszkodowanego w postaci zapomogi albo renty, dla członków zaś rodziny jego w postaci renty.

Tamże, art. 7.

8. Obowiązek wynagrodzenia poszkodowanego i członków jego rodziny obciąża właściciela tej kolei żelaznej, na której zaszedł wypadek nieszczęśliwy, chociażby poszkodowany był pracownikiem innej kolei. Właścicielom kolei, która wypłaciła odszkodowanie na podstawie załącznika niniejszego, służy prawo regresu do kolei, winnej wypadku nieszczęśliwego.

Tamże, art. 8.

9. Zapomogi wyznacza się:

1) osobom, wymienionym w punkcie 1 artykułu 1 załącznika niniejszego, w wysokości t r z e c h c z w a r t y c h przeciętnego zarobku dziennego osoby poszkodowanej (art. 31 zał. nin.) i

2) osobom, wymienionym w punktach 2 i 3 artykułu 1 niniejszego, w wysokości dwuch trzecich zarobku tego (art. 31 i 38 zał. nin.).

Tamże, art. 9.

10. Zapomogę wypłaca się od dnia nieszczęśliwego wypadku do dnia przywrócenia zdolności do pracy lub do dnia, od którego wyznaczona jest renta (art. 18 zał. nin.).

Za podstawę wymiaru zapomogi dla osób, otrzymujących wynagrodzenie dzienne albo akordowe, przyjmuje się przeciętny zarobek dzienny poszkodowanego, obliczony na zasadzie artykułów 31 i 38 załącznika niniejszego, który się mnoży przez ilość dni roboczych w okresie, za który wypłaca się zapomogę.

Tamże, art. 10.

11. Jeżeli poszkodowanemu i po wypadku nieszczęśliwym wypłacano zarobek (pobory), to zapomogę wypłaca się od dnia zaprzestania wypłaty zarobku; jeżeli wypłacono zarobek w kwocie niższej od zapomogi, obliczonej na podstawie artykułu 9, to wypłaca się zapomogę i za czas poprzedzający zaprzestanie wypłaty zarobku, lecz tylko w wysokości różnicy pomiędzy zapomogą, obliczoną na podstawie artykułu 9, a wypłacanym zarobkiem.

Tamże, art. 11.

12. Poszkodowany wskutek nieszczęśliwego wypadku, który uchyla się od zaofiarowanej mu bezpłatnie opieki lekarskiej, może być postanowieniem komitetu miejscowego (art. 89) pozbawiony zapomogi w całości lub w części. Odmowa poddania się operacji chirurgicznej nie poczytuje się za uchylanie się od opieki lekarskiej.

Tamże, art. 12.

13. Poszkodowany, który uchyla się od oględzin lekarskich, przewidzianych artykułami 40 i 56—58, może być postanowieniem komitetu miejscowego pozbawiony zapomogi w całości lub w części. Miejscowy komitet ma prawo wydawać nadal zapomogę, jeżeli uzna, że niestawienie się do oględzin zostało usprawiedliwione.

Tamże, art. 13.

14. Rentę wyznacza się w razie stałej utraty zdolności do pracy:

1) przy utracie jej zupełnej — osobom, wymienionym w punkcie 1 artykułu 1 tego załącznika, w wysokości trzech czwartych zarobku ich rocznego (art. 32—37 zał. t.), osobom zaś, wymienionym w punktach 2 i 3 artykułu 1 załącznika niniejszego, w wysokości dwu trzecich zarobku rocznego (art. 32—38 zał. t.), i

2) przy niezupełnej — osobom wymienionym w punkcie 1 artykułu 1 załącznika niniejszego — w takiej ilości trzech czwartych zarobku rocznego poszkodowanego, jaka odpowiada stopniowi ograniczenia zdolności jego do pracy, osobom zaś, wymienionym

w punktach 2 i 3 artykułu 1 tego załącznika, w takiejże ilości dwu trzecich rzeczonego zarobku.

Tamże, art. 14.

Aczkolwiek przepisy art. 9 i 14 prawa z dn. 28 czerwca 1912 r. nie wskazują wyraźnie, jakiej zdolności utratę mają na względzie, lecz z treści tychże wypływa, że mowa jest o utracie fachowej zdolności, ponieważ obliczenie dokonywa się w stosunku do zarobku poszkodowanego jako fachowca, a nie wogóle robotnika. (S. N. 80/29).

15. W wypadku obłąkania, zupełnej utraty wzroku, utraty obu rąk lub nóg albo zupełnej niemożności obchodzenia się bez obcej pomocy, spowodowanych przez wypadek nieszczęśliwy (art. 2 zał. nin.), rentę poszkodowanemu wyznacza się w wysokości całkowitego jego zarobku rocznego.

Tamże, art. 15.

16. Rentę oblicza się odpowiednio do stopnia zdolności do pracy, ustalonego po wypadku nieszczęśliwym.

W razie wyrządzenia szkody na ciele osobie, już pobierającej rentę z tytułu nieszczęśliwego wypadku, który ją spotkał przedtem (art. 2), wysokość renty oblicza się odpowiednio do stopnia zdolności do pracy, ustalonego po ostatnim wypadku nieszczęśliwym, jaki dotknął poszkodowanego. Wysokość renty oblicza się według tego zarobku (poborów) rocznego, na którego podstawie obliczono poszkodowanemu rentę za pierwszy wypadek nieszczęśliwy. Jeżeli zarobek (pobory) poszkodowanego w czasie, kiedy go spotkał ostatni wypadek nieszczęśliwy, był wyższy, aniżeli zarobek, który wzięto za podstawę obliczenia renty pierwotnej, to nową rentę oblicza się według wyższej stopy zarobku. Dla osób, które w czasie pierwszego wypadku nieszczęśliwego zajmowały jedno ze stanowisk, wymienionych w punkcie 1 artykułu 1, w czasie zaś ostatniego wypadku nieszczęśliwego jedno ze stanowisk, wymienionych w punktach 2 i 3 artykułu 1, lub odwrotnie, nową rentę oblicza się według norm, ustalonych dla stanowisk, wymienionych w punkcie 1 artykułu 1.

Tamże, art. 16.

17. Przy wyznaczeniu renty za ostatni wypadek nieszczęśliwy według zasad, wyłuszczonych w artykule 16, wypłata renty przedtem wyznaczonej ustaje.

Tamże, art. 17.

18. Wypłata renty rozpoczyna się od dnia jej wyznaczenia przez radę zarządu kolei skarbowej albo przez zarząd towarzystwa kolei prywatnej, stosownie do właściwości.

Tamże, art. 18.

19. Renty, przyznane poszkodowanym małoletnim, nie mającym lat piętnastu, oraz wyrostkom, nie mającym lat siedemnastu, powiększają się po dojściu przez małoletnich do wieku wy-

rostków, przez wyrostków zaś do wieku dorosłego, w takim stosunku do ustalonego dla miejsca zatrudnienia poszkodowanego, zgodnie z artykułami 23 i 34 Ustawy o ubezpieczeniu robotników od wypadków (Ust. przemysł. zał. III do art. 156[26], podł. kontyn.), przeciętnego zarobku robotników prostych w odpowiedniej grupie wieku, jaki istniał przy pierwotnym wymiarze renty.

Tamże, art. 19.

20. Jeżeli poszkodowany nie korzystał z bezpłatnej opieki lekarskiej, właściciele przedsiębiorstw kolejowych obowiązani są do zwrócenia mu wydatków na leczenie choroby, spowodowanej przez nieszczęśliwy wypadek, w rzeczywistości poniesionych przed przyznaniem mu renty, wszelako w rozmiarze nie przekraczającym taksy, ustalanej co d w a l a t a zgóry przez *Komitet Główny* (art. 92 zał. nin.). Wydatki na leczenie, poniesione po dacie przyznania renty, nie podlegają zwrotowi.

Tamże, art. 20.

21. W razie jeżeli wskutek nieszczęśliwego wypadku nastąpi śmierć poszkodowanego nie później niż w d w a l a t a po dniu wypadku, a nawet i po upływie d w u l a t, jeżeli kuracja trwała tak długo, właściciele kolei żelaznej obowiązani są:

1) zwrócić koszty pogrzebu zmarłego w wysokości j e d n e j d w u n a s t e j zarobku jego rocznego (art. 32—38 zał. nin.), najmniej jednak *t r z y d z i e ś c i r u b l i* dla dorosłego i wyrostka, *p i ę t n a ś c i e* zaś *r u b l i* dla małoletniego, i

2) wyznaczyć rentę członkom rodziny zmarłego, wymienionym w artykule 22 załącznika niniejszego.

Tamże, art. 21.

22. W razie jeżeli śmierć poszkodowanego nastąpiła w warunkach, przewidzianych w artykule 21 załącznika niniejszego, członkom rodziny jego wyznacza się renty w stosunku następującym do zarobku rocznego (uposażenia) zmarłego:

1) wdowie osoby, wymienionej w punkcie 1 artykułu 1 załącznika niniejszego, w wysokości t r z e c h ó s m y c h, wdowie zaś osoby, wymienionej w punktach 2 i 3 artykułu 1 załącznika, w wysokości j e d n e j t r z e c i e j, dożywotnio lub do czasu zamążpójścia;

2) dzieciom płci obojga, uprawnionym, przysposobionym i nieślubnym oraz wychowańcom *i przypisanym do rodziny* (*Ust. stan., art.* 570, *podł. kontyn.*), do czasu dojścia przez nich do lat o s i e m n a s t u, po j e d n e j s z ó s t e j każdemu, jeżeli j e d n o z rodziców żyje, po j e d n e j c z w a r t e j zaś sierotom zupełnym;

3) krewnym w linji prostej wstępnej, dożywotnio, po j e d n e j s z ó s t e j dla każdego, i

4) braciom i siostrom, o ile są zupełnemi sierotami, do czasu dojścia przez nich do lat p i ę t n a s t u, po j e d n e j s z ó s t e j dla każdego.

Osobom, wymienionym w punktach 3 i 4 artykułu niniejszego, rentę wyznacza się w takim tylko przypadku, jeżeli zmarły je utrzymywał.

Tamże, art. 22.

23. W razie śmierci osoby, która otrzymywała rentę na zasadzie załącznika niniejszego, należąc przytem do kategorji osób, wymienionych w punkcie 1 artykułu 1 załącznika niniejszego, jeżeli śmierć nastąpiła po upływie d w u l a t od daty nieszczęśliwego wypadku albo i wcześniej, lecz nie była wywołana przez wypadek, wskutek którego została wyznaczona renta, wdowie po osobie takiej oraz dzieciom płci obojga, prawym, uprawnionym, przysposobionym i nieślubnym, służy prawo do renty w rozmiarze następującym:

1) wdowie dożywotnio albo do zamęścia—w wysokości p o ł o w y renty zmarłego,

2) dzieciom, do dojścia do lat o s i e m n a s t u, prawym, uprawnionym, przysposobionym i nieślubnym, każdemu w wysokości j e d n e j s z ó s t e j, jeżeli j e d n o z rodziców żyje, lecz łącznie najwyżej w wysokości p o ł o w y pensji zmarłego, jeżeli żyje wdowa, i t r z e c h c z w a r t y c h, jeżeli wdowy nie pozostało.

Tamże, art. 23.

24. Przy wyjściu wdowy poszkodowanego (art. 22 p. 1 i art. 23 p. 1 zał. nin.) zamąż należna jej renta zastąpiona będzie przez odprawę jednorazową w wysokości t r z y l e t n i e j jej renty.

Tamże, art. 24.

25. Dzieci, wychowańcy i przyjęci do rodzin, w razie śmierci obojga rodziców, zaszłej przy okolicznościach, przewidzianych w artykułach 21 i 23 załącznika niniejszego, pobierają sumę rent, przypadających po śmierci każdego z rodziców.

Tamże, art. 25.

26. Renty, przewidziane artykułami 22 i 23 załącznika niniejszego, powinny być przyznane:

1) wdowie, jeżeli związek małżeński z poszkodowanym zawarty był przed wypadkiem nieszczęśliwym;

2) dzieciom przysposobionym, wychowańcom i przyjętym do rodzin, jeżeli przysposobienie oraz przyjęcie na wychowanie lub do rodziny nastąpiło p r z e d nieszczęśliwym wypadkiem poszkodowanego.

Tamże, art. 26.

27. Łączna suma wyznaczonych rent dla wszystkich wymienionych w artykule 22 załącznika niniejszego członków rodziny nie powinna przekraczać, o ile zmarły należał do kategorji osób, wymienionych w punkcie 1 artykułu 1 załącznika tego, — t r z e c h c z w a r t y c h, jeżeli zaś zmarły należał do kategorji osób, wymienionych

w punktach 2 i 3 artykułu 1 tego załącznika, — d w u c h t r z e c i c h jego zarobku rocznego (art. 32—38 zał. nin.).

Tamże, art. 27.

28. Jeżeli suma ogólna rent, przypadających członkom rodziny zmarłego, przekracza najwyższą stopę, przewidzianą w artykule poprzednim, to osobom, wymienionym w punktach 1 i 2 artykułu 22, służy prawo pierwszeństwa do całkowitego zaspokojenia, dla krewnych zaś, wymienionych w punktach 3 i 4 tegoż artykułu, przeznacza się tylko nadwyżkę, o ile pozostanie, i dzieli się ją pomiędzy nimi w równych częściach. Jeżeli wyżej wymieniona stopa najwyższa renty zostaje przekroczona przez sumę rent, przypadających osobom, wymienionym w punktach 1 i 2 artykułu 22, to renty te odpowiednio obniżają się.

Tamże, art. 28.

29. Zmiana stanu rodzinnego zmarłego, poza wypadkiem następnego urodzenia się jego dzieci prawych, nie stanowi podstawy do zmiany wysokości rent już wyznaczonych dla każdego z członków rodziny.

Tamże, art. 29.

30. Renty, przypadające poszkodowanemu lub członkom jego rodziny stosownie do ustawy niniejszej, w razie przyznania rent z istniejących na kolejach kas emerytalnych, obniża się odpowiednio do wysokości tej części emerytury, jaką kasy przyznały z funduszów, które powstały nie z własnych wpłat poszkodowanego i odsetek, obliczonych od tych wpłat stosownie do przepisów odnośnej kasy, w razie zaś wyznaczenia zapomóg jednorazowych z kas emerytalnych i z kas oszczędnościowo-zapomogowych — w wysokości renty, jakaby odpowiadała zapomodze jednorazowej, powstałej nie z własnych wpłat i odsetek od tych wpłat, obliczonych stosownie do przepisów danej kasy. Również na poczet rent, przypadających na zasadzie ustawy niniejszej, zalicza się w całości emerytury i zapomogi, wypłacone z kasy skarbowej osobom, znajdującym się na służbie państwowej, oraz członkom ich rodzin. Wysokość rent, odpowiadających zapomogom jednorazowym, oblicza się według tablic, zatwierdzonych przez Ministra Komunikacji w porozumieniu z Ministrami Handlu i Przemysłu oraz Skarbu, tudzież z *Kontrolerem Państwowym*.

Tamże, art. 30.

31. Wysokość przeciętnego zarobku dziennego poszkodowanego z pośród osób, wymienionych w punktach 1 i 2 artykułu 1 załącznika niniejszego, określa się przez podzielenie sumy rocznego zarobku poszkodowanego (art. 32—37 zał. nin.):

1) dla osób, otrzymujących uposażenie stałe roczne, — przez t r z y s t a s z e ś d z i e s i ą t p i ę ć i

2) dla osób, otrzymujących płacę dzienną lub akordową — przez d w i e ś c i e o s i e m d z i e s i ą t.

Tamże, art. 31.

32. Zarobek roczny poszkodowanego z kategorji osób, wymienionych w punktach 1 i 2 artykułu 1 załącznika niniejszego, określa się w sposób następujący:

1) dla osób, otrzymujących stałe pobory roczne, bierze się w rachubę to uposażenie, jakie im służyło w dniu nieszczęśliwego wypadku z dodaniem j e d n e j t r z e c i e j sum rozjazdowych, przytem dla osób, obsługujących pociągi i parowozy, otrzymujących oprócz uposażenia stałego, wiorstowe, a wzamian wiorstowych, diety i premje, do sumy uposażenia stałego dodaje się d w i e t r z e c i e wiorstowego lub zastępujących go diet, wypłaconych poszkodowanemu w ciągu ostatniego przed nieszczęśliwym wypadkiem roku, oraz cała kwota wyznaczonych mu premij. Jeżeli zaś osoba, otrzymująca wiorstowe i diety wzamian wiorstowych oraz premje, służyła przed wypadkiem przy kolei mniej niż rok, albo też z jakiegokolwiek powodu w ostatnim roku służby otrzymała wiorstowe i zastępujące je diety oraz premje w niższej kwocie niż zazwyczaj, to za zarobek roczny przyjmuje się normalny zarobek w roku ostatnim osób, będących w takich samych warunkach służbowych, co i poszkodowany, z potrąceniem j e d n e j t r z e c i e j wiorstowych albo diet, wypłacanych zamiast wiorstowego;

2) dla osób, otrzymujących płacę dzienną albo akordową, kwotę rzeczywistego zarobku poszkodowanego na kolei w ciągu roku przed nieszczęśliwym wypadkiem po potrąceniu wartości wydanych mu materjałów i narzędzi, jeżeli koszt ich w myśl warunków najmu obciąża funkcjonarjusza, rzemieślnika lub robotnika, dzieli się przez ilość dni pracy poszkodowanego w tym roku, a jeżeli służył przy kolei mniej niż rok, to przez ilość dni odpowiednio mniejszego okresu czasu i otrzymany w ten sposób przeciętny zarobek mnoży się przez d w i e ś c i e o s i e m d z i e s i ą t.

Tamże, art. 32.

UWAGA. Dla osób, wymienionych w artykule niniejszym, które otrzymywały prócz uposażenia stałego wypłaty nieetatowe (nagrody roczne), do zarobku, obliczonego w sposób wyżej opisany, dodaje się przeciętną kwotę wypłat nieetatowych (nagród), pobranych w ciągu ostatnich lat t r z e c h.

Tamże, art. 32, uw.

33. Jeżeli poszkodowany, należący do osób, wymienionych w punktach 1 i 2 artykułu 1, otrzymywał świadczenia w naturze (mieszkanie i umundurowanie), to do sumy, obliczonej trybem, wyłuszczonym w artykule 32, dodaje się: w razie dostarczania mieszkania — jedna czwarta tej sumy, w razie zaś wydawania umundurowania — rzeczywistą jego wartość, podzieloną przez liczbę lat, na których przeciąg, według istniejących przepisów, wydaje się umundurowanie.

Tamże, art. 33.

34. Zarobek roczny poszkodowanego podczas delegacji z kolei, przy której stale urzędował, na inną kolej, oblicza się stosownie do

artykułów 32 i 33 według zarobku, jaki miał poszkodowany przed delegacją na kolei w miejscu stałego urzędowania.

Tamże, art. 34.

35. Zarobek roczny poszkodowanego, obliczony trybem wyżej wyłuszczonym, nie powinien być niższy od iloczynu, otrzymanego przez pomnożenie przeciętnego zarobku dziennego robotnika prostego, ustalonego dla miejsca urzędowania poszkodowanego stosownie do art. 34 Ustawy o ubezpieczeniu robotników od wypadków (Ust. przemysł., zał. III do art. 156[26] podł. kontyn.), przez dwieście osiemdziesiąt.

Tamże, art. 35.

UWAGA. W miejscowościach, w których niema zastosowania Ustawa o ubezpieczeniu robotników od wypadków, wysokość przeciętnego zarobku dziennego robotnika prostego ustala się stosownie do artykułu 18 załącznika do artykułu 156[19] Ustawy o przemyśle (wedł. kontyn. r. 1906).

Tamże, art. 35, uwaga.

36. Jeżeli poszkodowany albo członek rodziny jego udowodni, iż rzeczywisty zarobek roczny poszkodowanego, należącego do liczby osób, wymienionych w punktach 1 i 2 artykułu 1, po potrąceniu dwóch trzecich sum rozjazdowych i zapomóg oraz jednej trzeciej wiorstowych i djet, jest większy, aniżeli zarobek roczny, obliczony według artykułów 32—35, to sumę zarobku obliczonego należy podnieść do wysokości zarobku rzeczywistego. Jeżeli poszkodowany nie otrzymywał od kolei żadnej zapłaty, to roczny zarobek jego określa się w wysokości iloczynu, otrzymanego z pomnożenia przez dwieście osiemdziesiąt przeciętnego zarobku dziennego robotnika prostego, ustalonego dla miejscowości urzędowania poszkodowanego według artykułu 34 Ustawy o ubezpieczeniu robotników od wypadków (Ust. przemysł., zał. III do art. 156[26], podł. kontyn.).

Tamże, art. 36.

UWAGA. W miejscowościach, w których niema zastosowania Ustawa o ubezpieczeniu robotników od wypadków, wysokość przeciętnego zarobku dziennego robotnika określa się według artykułu 18 załącznika do artykułu 156[19] Ustawy o przemyśle (wedł. kontyn. r. 1906).

Tamże, art. 36, uwaga.

37. Przez wysokość poborów i zarobku osób, wymienionych w punktach 1 i 2 artykułu 1, rozumie się pobory i zarobki, otrzymywane wyłącznie z funduszów kolejowych.

Tamże, art. 37.

38. Roczny zarobek poszkodowanego z kategorji osób, wymienionych w punkcie 3 artykułu 1 załącznika niniejszego, oblicza się podług postanowień artykułu 32 załącznika I do artykułu 156[26] Ustawy o przemyśle, a zarobek przeciętny dzienny tych że osób — przez podzielenie obliczonego w sposób powyższy zarobku rocznego przez dwieście osiemdziesiąt.

Tamże, art. 38.

39. Na żądanie uprawnionych do renty, za zgodą rady zarządzającej odnośnej kolei żelaznej państwowej lub zarządu towarzystwa kolei prywatnej, renty zastąpione być mogą przez odprawę jednorazową, jeżeli wysokość renty rocznej nie przekracza *trzydziestu sześciu rubli* i nie stanowi przytem więcej niż piętnaście procentów rocznego zarobku poszkodowanego. Powyższe odprawy jednorazowe oblicza się na zasadach następujących:

1) wysokość renty rocznej mnoży się przez dziesięć, a przytem dla poszkodowanych małoletnich i wyrostków za podstawę bierze się rentę, jakaby im przypadała po dojściu do wieku dorosłego;

2) rentę roczną osób, wymienionych w punktach 2 i 4 artykułu 22 i w punkcie 2 artykułu 23 załącznika niniejszego, mnoży się przez ilość lat, w ciągu których renty te powinny być wypłacane, nie więcej jednak niż przez dziesięć, i

3) wszystkie wypłaty renty, uskutecznione przed układem co do jednorazowej odprawy, w sumie atoli nie więcej niż jedna trzecia część kwoty, obliczonej na podstawie punktów 1 i 2 artykułu niniejszego, potrąca się z tej odprawy.

Tamże, art. 39.

46. Przed wytoczeniem powództwa w sądzie poszkodowany obowiązany jest zwrócić się z żądaniem wyznaczenia mu wynagrodzenia do właściwej kolei żelaznej.

Tamże, art. 46.

Z zestawienia przepisów ustawy z dn. 28 czerwca 1912 r. niezbicie wynika, iż przed wyczerpaniem postępowania w trybie administracyjnym wystąpienie poszkodowanego na skutek nieszczęśliwego wypadku na drogę sądową jest niedopuszczalne; przepisy te, jako ustawa szczególna, wyłączają zastosowanie ogólnej zasady, wyłuszczonej w art. 1 Ust. post. cyw. (S. N. 216/30).

47. Dla zgłoszenia żądania do kolei żelaznej, niezależnie od tego, czy poszkodowany pozostał w służbie kolei, czy też ją porzucił, służy termin dwuletni, który się liczy: dla poszkodowanego — od dnia wypadku nieszczęśliwego, a dla członków rodziny zmarłego — od dnia śmierci poszkodowanego. Bieg tego terminu nie zawiesza się ani dla niepełnoletnich, ani dla osób, pozostających pod opieką lub kuratelą. Przez uchybienie tego terminu wygasa prawo samo do żądania wynagrodzenia.

Tamże, art. 47.

54. Sprawy o przyznanie rent poszkodowanym przy wypadkach nieszczęśliwych oraz członkom ich rodzin rozpoznawane są w *Komitecie miejscowym* tej kolei, na której w myśl art. 8 ustawy niniejszej ciąży obowiązek wypłaty wynagrodzenia.

Tamże, art. 54.

Z art. 54 i nast. ustawy z dn. 28 czerwca 1912 r. wynika, iż b. rosyjskim komitetom kolejowym były zlecone jedynie czynności przygotowawcze, związane z rozpoznawaniem wnoszonych przez pracowników kolejo-

wych reklamacyj i odwołań, ale rozstrzyganie tych podań według art. 61 i 65 tejże ustawy należało wyłącznie do zarządów kolejowych; niewprowadzenie przeto na polskich kolejach państwowych owych pomocniczych wewnętrznych organów przy istnieniu jednak dyrekcyj kolejowych, odpowiadających poprzednim zarządom kolejowym, nie może być poczytane za przeszkodę, która tamowałaby możność podawania do dyrekcyj reklamacyj, a w razie ich załatwienia nie po myśli petentów — wnoszenia do tychże dyrekcyj odwołań, przewidzianych w art. 63 rzeczonej ustawy. (S. N. 111/30).

65. Orzeczenie ostateczne rady zarządzającej kolei państwowej albo zarządu lub dyrekcji kolei żelaznej prywatnej powinno być wydane najpóźniej w ciągu d w u miesięcy od dnia otrzymania przez *miejscowy komitet* sprzeciwu petenta. Orzeczenie to powinno mu być zakomunikowane trybem, wyłuszczonym w artykule 61 załącznika niniejszego. W razie uchybienia terminu, oznaczonego w artykule niniejszym, przez radę, zarząd lub dyrekcję kolei żelaznej, petent ma prawo wytoczyć skargę sądową o wynagrodzenie przed otrzymaniem orzeczenia ostatecznego.

Niezadowolonemu z ostatecznego orzeczenia służy prawo wytoczenia powództwa w terminie s z e ś c i u m i e s i ę c y od daty doręczenia mu orzeczenia. Przez uchybienie tego terminu traci się prawo do skargi sądowej.

Tamże, art. 65.

66. Zapomoga albo renta, wyznaczona w trybie artykułów 61 i 65, może być obniżana, z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w artykułach 72—80.

Tamże, art. 66.

68. Do prowadzenia w zarządzie kolei lub w sądzie spraw o odszkodowanie w imieniu niepełnoletnich, o ile w miejscowości, gdzie toczy się sprawa, niema ich rodziców, opiekunów lub kuratorów, właściwy *naczelnik ziemski*, sędzia *miejski*, sędzia *pokoju* lub *gminny* zamianuje szczególnego do danej sprawy opiekuna.

Tamże, art. 68.

71. W ciągu l a t t r z e c h od dnia wydania decyzji o przyznaniu renty, niezależnie od trybu, w jakim to nastąpiło, każdej stronie służy prawo, nie częściej jednak niż raz na rok, żądać ponownych oględzin poszkodowanego przez lekarzy dla określenia stopnia zdolności jego do pracy, celem zmiany wysokości renty a nawet zupełnego jej zaprzestania, stosownie do istotnego stopnia zdolności do pracy pobierającego rentę.

Tamże, art. 71.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY XIV.

Zwód Praw t. XI cz. 2. Ustawa o pracy w przemyśle, wyd. r. 1913. Dział IV, Rozdział siódmy.

541. *Przy nieszczęśliwych wypadkach w przedsiębiorstwach przemysłu fabrycznego, górniczego i hutniczego (Ust. Przemysł. fabryczn. i rękodzieln. wyd. r. 1913, art. 1; Ust. Górn., wyd. r. 1912, art. 1 i 2) właściciele przedsiębiorstw obowiązani są do wynagradzania na zasadzie przepisów, wyłuszczonych w niniejszym rozdziale siódmym, robotników, bez różnicy ich płci i wieku, za utratę na przeciąg czasu dłuższy niż trzy dni zdolności do pracy wskutek uszkodzenia ciała, spowodowanego im przez roboty w zakresie działalności przedsiębiorstwa albo wynikłego wskutek tych robót. Jeżeli wskutek nieszczęśliwego przy tychże okolicznościach wypadku nastąpiła śmierć robotnika (art. 551), z wynagrodzenia korzystają członkowie rodziny jego, wyszczególnieni w artykule 552.*

1903 cz. 2 (23060) przep., art. 1.

UWAGA 1. Postanowienia niniejszego siódmego rozdziału mają zastosowanie do przedsiębiorstw przemysłu fabrycznego, górniczego i hutniczego. Postanowienia te nie rozciągają się na przedsiębiorstwa skarbowe (Ust. post. cyw. wyd. r. 1892, art. 1282) [1]*, na warsztaty i inne zakłady przemysłowe prywatnych przedsiębiorstw kolejowych i żeglugi parowej oraz na przedsiębiorstwa przemysłu rolnego, oznaczone w punktach 20, 24 i 25 (podł. kontyn. r. 1912) artykułu 371 Ustawy o podatkach bezpośrednich.*[2])

Tamże, opin. R. P. II, III i IV; 1912 czer. 28 (Zb. r. 301).

UWAGA 2. (Dotyczy obwodów zakaspijskich i Syberji Wschodniej).

542. *Właściciel przedsiębiorstwa w takim tylko razie zwolniony jest od obowiązku wynagrodzenia robotników i członków ich rodzin (art. 541), jeżeli udowodni, iż przyczyną wypadku nieszczęśliwego była zła wola samego poszkodowanego lub ciężka jego nieostrożność, nie usprawiedliwiona warunkami i okolicznościami, przy jakich wykonywano robotę.*

Tamże, przep. art. 2.

1. O ile tylko nieszczęśliwy wypadek na fabryce nie był spowodowany złym zamiarem samego poszkodowanego lub też jego oczywistą nieostrożnością, odpowiedzialność fabrykanta, oparta na ustawie z dn. 2 czerwca 1903 r., jest bezwarunkowa i nie może on żądać zredukowania należnego od niego na mocy ustawy odszkodowania, powołując się na wspólną winę, swoją i poszkodowanego. (S. C. 7/11).

---

[1]) W wydaniu roku 1914 bez zmiany.

[2]) **Przyp. tłum.** T.j. nie dotyczą cegielni, garncarni, wapniarni, smolarni, maślarni, serowarni, fabryk krochmalu i suchej dystylacji drzewa, zatrudniających najwyżej 20 robotników, drobnych tartaków i młynów, olejarni zatrudniających najwyżej 10 robotników, gorzelni rolniczych oraz dystylarni, pędzących napoje wyskokowe z owoców własnych sadów i winnic.

2. Ponieważ odpowiedzialność właściciela przedsiębiorstwa fabrycznego za uszkodzenie zdrowia, spowodowane robotnikowi, nie jest według przepisów ustawy z dn. 2 czerwca 1903 r. oparta na domniemaniu winy właściciela przedsiębiorstwa i zależna jest tylko od istnienia związku przyczynowego między uszkodzeniem zdrowia a warunkami pracy na fabryce, to robotnik, z którym zdarzył się nieszczęśliwy wypadek wskutek jego własnej oczywistej nieostrożności, nie usprawiedliwionej warunkami pracy, nie może powoływać się na to, że miała tu miejsce również wina właściciela przedsiębiorstwa i na tej zasadzie żądać przyznania mu odszkodowania zredukowanego. (S. C. 71/15).

543. *Właściciel przedsiębiorstwa obowiązany jest do wynagrodzenia na podstawie postanowień niniejszego siódmego rozdziału robotników i członków ich rodzin, chociażby wchodzące w zakres działalności przedsiębiorstwa roboty, które spowodowały nieszczęśliwy wypadek, odstąpione były na podstawie umowy osobie trzeciej. Za odstąpienie robót nie uważa się zamówienia, udzielonego innemu samodzielnemu przedsiębiorstwu (art. 541).*

Tamże, art. 3.

544. *Wszelkie, poprzedzające nieszczęśliwy wypadek (art. 541), ugody, zmierzające ku ograniczeniu prawa do wynagrodzenia lub zmniejszeniu jego wysokości, poczytuje się za nieważne.*

Tamże, art. 4.

545. *Wynagrodzenie samych poszkodowanych (art. 541) wypłaca nywa się w postaci zapomóg i rent.*

Tamże, art. 5.

546. *Zapomogi (art. 545) wyznacza się od dnia nieszczęśliwego wypadku do dnia odzyskania zdolności do pracy lub uznania utraty jej za stałą w wysokości połowy rzeczywistego zarobku poszkodowanego.*

Tamże, art. 6.

547. *Renty (art. 545) wyznacza się w razie utracenia na stałe zdolności do pracy: przy zupełnej utracie w wysokości dwóch trzecich rocznego zarobku poszkodowanego (art. 556), przy niepełnej zaś — w wysokości mniejszej, zależnie do stopnia osłabienia zdolności do pracy u poszkodowanego (art. 566).*

Tamże, art. 7.

1. Przy określeniu wysokości należnego robotnikowi na mocy ustawy z dn. 2 czerwca 1903 r. wynagrodzenia za częściową utratę zdolności do pracy z powodu nieszczęśliwego wypadku sąd obowiązany jest brać pod uwagę stopień utraty zdolności do pracy nietylko ogólnej, ale i fachowej. (S. C. 65/09).

2. Zasady, wyłuszczone w orzeczeniu Cywilnego Departamentu Senatu Nr. 94 z r. 1912 [1]), mają zupełne zastosowanie i do powództw o wynagrodzenie za utratę zdolności do pracy wskutek choroby profesjonalnej. (S. C. 63/15).

[1]) Teza 50 pod art. 683 na str. 444 t. I-go.

548. *Wypłata renty zaczyna się od dnia przerwania zapomóg. W tych razach, gdy wysokość renty większa jest od wysokości zapomogi, poszkodowani, oprócz renty, otrzymują jednorazowo różnicę pomiędzy rentą a zapomogą za cały okres czasu od dnia nieszczęśliwego wypadku do dnia przerwania zapomóg.*

Tamże, art. 8.

549. *Renty poszkodowanych małoletnich i wyrostków, po dojściu przez małoletnich wieku wyrostków, a przez wyrostków wieku robotników dorosłych, winny być zwiększone stosunkowo do wzrostu przeciętnego zarobku dziennego prostego wyrobnika dla każdej z wyżej wskazanych grup wieku (art. 558).*

Tamże, art. 9.

550. *Niezależnie od wynagrodzenia, wskazanego w artykule 545, właściciel przedsiębiorstwa winien poszkodowanemu, jeśli ten nie korzystał u niego z bezpłatnej pomocy lekarskiej, zwracać wydatki na leczenie aż do wyzdrowienia lub do przerwania leczenia. Wysokość zwrotu kosztów określa się według opłaty, pobieranej w miejscowych szpitalach (państwowych, miejskich i ziemskich).*

Tamże, art. 10.

551. *W razie śmierci poszkodowanego (art. 541), zaszłej niezwłocznie po nieszczęśliwym wypadku lub podczas leczenia obrażenia cielesnego, lub też nie później, jak w dwa lata od dnia nieszczęśliwego wypadku, w razie jeśli leczenie przerwane było wcześniej, właściciel przedsiębiorstwa winien: 1) wypłacić, komu należy, na pogrzeb zmarłego dorosłego i wyrostka: trzydzieści rubli i na pogrzeb małoletniego piętnaście rubli; oraz 2) wypłacać renty wskazanym w artykule 552 członkom rodziny zmarłego.*

Tamże, art. 11.

552. *Renty, wypłacane członkom rodziny, obliczane są w następującym stosunku do rocznego zarobku zmarłego robotnika (art. 556):*

1) wdowie w wysokości jednej trzeciej części dożywotnio; 2) dzieciom obojga płci: prawnym, uprawnionym, przysposobionym i nieślubnym, jak również wychowańcom i przyjętym za swoje (Ustawa o stanach, art. 570, uwaga wedł. kontyn. 1912 r.), aż do ukończenia piętnastego roku życia, każdemu w wysokości: jednej szóstej części przy życiu jednego z rodziców i jednej czwartej w razie zupełnego sieroctwa; 3) krewnym w linji prostej wstępnej dożywotnio w wysokości jednej szóstej każdemu i 4) braciom i siostrom, sierotom zupełnym, aż do ukończenia piętnastego roku życia po jednej szóstej każdemu.

Osobom, wymienionym w pp. 3 i 4, jak również nieślubnym dzieciom, po śmierci ich ojca, renty są wypłacane w tym tylko razie, jeśli osoby te znajdowały się na wyżywieniu zmarłego.

Tamże, art. 12.

Pod słowem „wyżywienie", użytem w ostatnim ustępie art. 12 ustawy z dn. 2 czerwca 1903 r. (art. 12 załącznika do art. 156[19] Ustawy o przemyśle), należy rozumieć nietylko pełne utrzymanie członków rodziny zmarłego robotnika, lecz i wszelką pomoc materjalną, którą on im okazywał, a którą z chwilą jego śmierci utracili oni i bez której nie mogą egzystować. (S. C. 95/12).

553. *W razie gdy wdowa (art. 552, p. 1) wstępuje w związek małżeński, należna jej dożywotnia renta zastępuje się jednorazową wypłatą sumy, równającej się potrójnej wysokości przypadającej wdowie rocznych wypłat rentowych.*

Tamże, art. 13.

554. *Dzieci, wychowańcy i dzieci przyjęte za swoje (art. 552, p. 2) w razie śmierci obojga rodziców, zaszłej w warunkach, wskazanych w artykułach 541 i 551, otrzymują rentę w łącznej sumie rent, przypadających im po śmierci każdego z rodziców.*

Tamże, art. 14.

555. *Łączna suma rent, przypadających wszystkim wskazanym w artykule 552 członkom rodziny zmarłego robotnika, nie powinna przewyższać dwóch trzecich rocznego jego zarobku (art. 556). Jeśli łączna suma rent przewyższa tę granicę. to osoby, wymienione w p. 1 i 2 artykułu 552, mają prawo przedewszystkiem na wynagrodzenie w całości, krewnym zaś, wymienionym w p. 3 i 4 artykułu 552, wyznacza się resztę, jeśli taka pozostaje, dzieląc ją pomiędzy nimi w równych częściach. Jeśli atoli suma rent, przypadających osobom, wymienionym w p. 1 i 2 artykułu 552, przewyższa wyżej oznaczoną granicę, to renty te odpowiednio się zmniejsza. Zmiana w składzie rodziny zmarłego, z wyjątkiem wypadku przyjścia na świat po jego śmierci prawnych jego dzieci, nie może służyć za powód do zmiany wysokości wyznaczonych już członkom rodziny rent.*

Tamże, art. 15.

556. *Roczny zarobek poszkodowanego oblicza się w następujący sposób:*

1) suma, rzeczywiście zapracowana przez poszkodowanego w ciągu roku, poprzedzającego dzień nieszczęśliwego wypadku, za potrąceniem wartości materjałów i instrumentów, o ile one, stosownie do warunków najmu, były mu wydawane na rachunek płacy zarobkowej, dzieli się przez ilość dni, spędzonych przez poszkodowanego przy pracy w ciągu tego roku, lub jeśli poszkodowany przebył w przedsiębiorstwie mniej niż rok, to przez ilość dni odnośnego mniejszego okresu czasu, i

2) otrzymany w sposób, wskazany w p. 1, przeciętny zarobek dzienny mnoży się w przedsiębiorstwach czynnych przez cały rok przez dwieście sześćdziesiąt, a w przedsiębiorstwach, czynnych nie przez cały rok, — przez ilość dni roboczych zwykłego dla tych przedsiębiorstw okresu ruchu, dodając w tym ostatnim wypadku do otrzymanego iloczynu nadto sumę, otrzymaną z pomnożenia przeciętnego zarobku

dziennego prostego robotnika (art. 558) przez różnicę pomiędzy dwustu sześćdziesięciu a zwykłą dla danego przedsiębiorstwa ilością dni roboczych.

Jeśli poszkodowany otrzymywał wynagrodzenie w naturze, to do sumy, otrzymanej w sposób wskazany w pp. 1 i 2, dodaje się dwadzieścia procent tej sumy, o ile otrzymywał mieszkanie, o ile zaś był na wikcie i t. p., to rzeczywistą wartość tych świadczeń. Obliczony wskazanym w niniejszym (556) artykule trybem roczny zarobek poszkodowanego nie powinien być mniejszy od iloczynu, otrzymanego z pomnożenia przeciętnego zarobku dziennego prostego robotnika (art. 558) przez dwieście sześćdziesiąt.

Tamże, art. 16.

557. *Jeśli będzie udowodnione, że zwykły zarobek roczny poszkodowanego jest większy od zarobku rocznego, otrzymanego z obliczenia (art. 556), to ten ostatni winien być zwiększony do wysokości zwykłego zarobku rocznego. Jeśli poszkodowany nie pobierał w przedsiębiorstwie żadnej zapłaty, to roczny jego zarobek przyjmuje się w wysokości iloczynu, otrzymanego z pomnożenia przeciętnego zarobku dziennego prostego robotnika (art. 558) przez dwieście sześćdziesiąt.*

Tamże, art. 17.

558. *Przeciętny zarobek dzienny prostych robotników w przedsiębiorstwach przemysłowych, o którym mowa w artykułach 549, 556 i 557, określają urzędy do spraw fabrycznych i górniczo-hutniczych lub urzędy do spraw górniczo-hutniczych na zasadzie miejscowych danych na przeciąg trzechlecia oddzielnie dla obojga płci oraz dla każdej z trzech grup robotników według wieku (małoletnich od 12 do 15 lat, wyrostków od 15 do 17 lat i dorosłych ponad 17 lat) i podają do powszechnej wiadomości w miejscowych wiadomościach gubernjalnych lub policyjnych. Oznaczone urzędy powołane są do określania tego zarobku, zależnie od warunków miejscowych, bądź dla całej gubernji, bądź dla poszczególnych powiatów i miejscowości przemysłowych.*

Tamże, art. 18.

559. *Za obopólną zgodą stron, renty zarówno poszkodowanych jak i członków ich rodzin mogą być zamieniane przez wypłaty jednorazowe, obliczane na następujących zasadach:*

1) roczne wypłaty rentowe poszkodowanych i członków rodziny, wskazanych w pp. 1 i 3 artykułu 552, mnoży się przez dziesięć, przyczem dla poszkodowanych małoletnich i wyrostków przyjmuje się wypłaty rentowe, jakie przypadałyby im po dojściu do wieku robotników dorosłych (art. 549);

2) roczne wypłaty rentowe osób, wskazanych w pp. 2 i 4 artykułu 552, mnoży się przez ilość lat, w ciągu których miały być wypłacane, nie więcej wszakże jak przez dziesięć, i

3) wszystkie wypłaty, dokonane na rachunek renty przed ugodą co do wypłaty jednorazowej, w wysokości nie przekraczającej jednak jednej trzeciej sumy, obliczanej stosownie do pp. 1 i 2 niniejszego (559) artykułu, odlicza się od tej sumy.

Tamże, art. 19.

560. *O każdym nieszczęśliwym wypadku, podpadającym pod moc przepisów, zawartych w niniejszym rozdziale siódmym, osoba zarządzająca przedsiębiorstwem albo właściciel obowiązani są dać znać niezwłocznie najbliższej władzy policyjnej, a także zawiadomić jednocześnie właściwego inspektora fabrycznego lub inżyniera okręgowego trybem ustanowionym przez radę do spraw ubezpieczenia robotników. Poszkodowani mogą żądać zawiadomienia policji i inspektora fabrycznego lub inżyniera okręgowego o każdym wypadku uszkodzenia cielesnego, chociażby on nie podpadał pod działanie wskazanych przepisów.*

Tamże, art. 20; 1912 cz. 23 (zb. r. 1228) art. 1, 14 p. 1.

561. *Natychmiast po otrzymaniu wymienionego w artykule 560 zawiadomienia, policja sporządza na miejscu wypadku protokół, wzywając w tym celu osobę zarządzającą przedsiębiorstwem albo właściciela tegoż, samego poszkodowanego (o ile może przybyć), lekarza lub felczera, w razie niemożności natychmiastowego wezwania lekarza, świadków wypadku z pośród robotników i, jeśli można, osobę postronną, obeznaną z robotą, przy której zaszedł wypadek uszkodzenia ciała. Nieprzybycie którejkolwiekbądź z wymienionych osób nie wstrzymuje spisania protokułu.*

1903 cz. 2 (23060) przep. art. 21.

W razie niesporządzenia przewidzianego w art. 21—23 ustawy z dn. 2 czerwca 1903 r. protokółu policyjnego, poszkodowany, domagający się zasądzenia na jego rzecz od zarządu fabryki odszkodowania za kalectwo, spowodowane nieszczęśliwym wypadkiem przy pracy, może na stwierdzenie faktu zajścia nieszczęśliwego wypadku powołać się na świadków (S. C. 95/09).

566. *Odzyskanie zdolności do pracy, charakter trwały jej utraty (art. 546 i 547) oraz stopień osłabienia zdolności do pracy (art. 547), wyleczenie obrażenia cielesnego i określenie czasu właściwego do przerwania leczenia, jak również zależność śmierci poszkodowanego od nieszczęśliwego wypadku (art. 551 i 564) stwierdzane są przez świadectwa lekarskie.*

Tamże, art. 26.

Zatwierdzona przez Ministra Spraw Wewnętrznych w dn. 5 czerwca 1904 r. i ogłoszone w Zb. pr. i rozp. rząd. (Nr. 165/1904 r. poz. 1723) instrukcja do określania zmniejszenia lub utraty zdolności do pracy wskutek uszkodzeń cielesnych oraz dołączona do tych przepisów tablica nie mają obowiązującej mocy prawa przy rozpoznawaniu przez instytucje sądowe powództw o wynagrodzenie za kalectwo na zasadzie ustawy z dn. 2 czerwca 1903 r. (aneks do art. 156[19] Ust. przem. według kontyn. 1906 r.). (S. C. 23/13).

567. *Na żądanie każdej ze stron świadectwa lekarskie (art. 566) sporządzane być mogą również celem stwierdzenia przejściowej utraty zdolności do pracy albo wydania opinji co do prawdopodobnego stopnia trwałej utraty zdolności do pracy.*

Tamże, art. 27.

571. *Poszkodowanym robotnikom i członkom ich rodzin (art. 541) służy prawo zawierania ugody z właścicielem przedsiębiorstwa co do rodzaju i wysokości należnego im odszkodowania. Ugoda taka winna być zawarta na piśmie, podpisana przez obie strony lub przez tych, kogo one upoważnią, i poświadczona przez właściwego inspektora fabrycznego lub inżyniera okręgowego, który winien odmówić poświadczenia ugody, o ile uzna, że ona wyraźnie i istotnie narusza przepisy, zawarte w niniejszym rozdziale siódmym (art. 574). Poświadczona przez inspektora ugoda ma moc prawną, równą z ugodą polubowną, zawartą w sądzie. Oryginał zaświadczonego aktu ugody zostaje u inspektora fabrycznego lub inżyniera okręgowego, strony zaś otrzymują odpisy, poświadczone przez wyżej pomienione urzędowe osoby.*

Tamże, art. 31.

575. *Dla zawarcia przewidzianej w artykułach 571 i 574 ugody, jakoteż do prowadzenia spraw sądowych przez niepełnoletnich, nie mających w siedzibie przedsiębiorstwa rodziców, opiekunów lub kuratorów, właściwy naczelnik ziemski, sędzia miejski lub sędzia pokoju, w gubernjach zaś Królestwa Polskiego również i sędzia gminny, wyznacza w każdym poszczególnym przypadku opiekuna. Inspektorowi fabrycznemu lub inżynierowi okręgowemu służy prawo z własnej inicjatywy lub na prośbę niepełnoletniego albo na zapytanie ze strony naczelnika ziemskiego albo sędziego wskazać tym ostatnim osoby odpowiednie do powierzenia im obowiązków opiekunów lub kuratorów w przypadkach, przewidzianych w artykule niniejszym.*

Tamże, art. 35.

Układ pojednawczy w przedmiocie odszkodowania z powodu wypadku nieszczęśliwego w przedsiębiorstwach fabrycznych i górniczych zawiera w imieniu małoletniego ojciec, matka, opiekę sprawująca, lub opiekun główny; jeżeli zaś porozumienie się z temi osobami przedstawia trudności lub jeśli opieka wcale urządzona nie jest, a zachodzą okoliczności, wymagające rychłego zarządzenia, sędzia pokoju miejsca rzeczywistego mieszkania małoletniego na żądanie krewnych małoletniego, osób interesowanych albo prokuratora sądu okręgowego, lub też samego małoletniego, wreszcie inspektora fabrycznego lub inżyniera okręgowego, mianuje opiekuna szczególnego dla zawarcia układu, przyczem orzeczenie, czy bez krzywdy dla małoletniego można oczekiwać na urządzenie opieki, jeżeli ta dotychczas urządzona nie była, lub na porozumienie się z nieobecnym w miejscu znajdowania się przedsiębiorstwa przedstawicielem prawnym małoletniego, pozostawione jest w każdym poszczególnym przypadku uznania sędziego. Układy pojednawcze tego rodzaju zawierane być mają w formie, przepisanej w art. 31 ustawy z dn. 2/15 czerwca 1903 r. i dla ważności swej nie wymagają zachowania form, przepisanych w art. 448 Kod. Cyw. Polsk. (O. N. 1/IV 1918—1921).

576. *Do wszczęcia spraw sądowych o odszkodowanie wyznacza się termin dwuletni, obliczany dla poszkodowanego od dnia nieszczęśliwego wypadku, a dla członków rodziny zmarłego — od dnia jego śmierci.*

Tamże, art. 36.

577. *Bieg przedawnienia, ustanowionego dla powództwa o zasądzenie odszkodowania (art. 576), wstrzymuje się od dnia zwrócenia się jednej ze stron do inspektora fabrycznego albo inżyniera okręgowego (art. 572) do dnia wydania stronie poszukującej odszkodowania odpisu aktu, wskazanego w art. 574.*

Tamże, art. 37.

578. *Jeżeli właściciel przedsiębiorstwa zawrze z poszkodowanym lub z członkami rodziny zmarłego ugodę ustną albo na piśmie, lecz nie poświadczoną trybem, przepisanym w art. 571, dotyczącą odszkodowania lub zabezpieczającą środki utrzymania, to ugoda taka nie pozbawia poszkodowanego albo członków rodziny zmarłego robotnika prawa do żądania odszkodowania na zasadzie przepisów, zawartych w niniejszym rozdziale siódmym. Na cały czas wykonywania takiej ugody przez właściciela przedsiębiorstwa wstrzymuje się bieg przedawnienia, ustanowionego dla wszczęcia sprawy sądowej o wyznaczenie odszkodowania (art. 576).*

Tamże, art. 38.

Nie skutkuje przewidzianego w art. 38 ustawy z dn. 2/15 czerwca 1903 r. zawieszenia biegu przedawnienia samo pozostawienie poszkodowanego przy pracy, gdy nie zostało ustalone, iż taki stan rzeczy był wynikiem woli stron, skierowanej ku uregulowaniu w ten sposób, bodaj czasowo, kwestji należnego pracownikowi odszkodowania za nieszczęśliwy wypadek. (Orzecz. S. N. z dn. 31/V—7/VI. 1929 r. w spr. Nr. IC—2002/28, O. S. P. Nr. 545/VIII; to samo S. C. 95/09).

585. *W ciągu trzech lat od dnia pierwotnego przyznania lub odmowy renty, każda ze stron ma prawo żądać ponownych oględzin lekarskich poszkodowanego dla określenia stopnia jego zdolności do pracy w celu poczynienia zmian w umówionej czy przyznanej rencie albo odmowy jej płacenia, stosownie do ujawnionych okoliczności. Zmiana wysokości dokonanych jednorazowych zapomóg (art. 559) jest niedopuszczalna.*

Tamże, art. 45.

586. *W razie dobrowolnego zamknięcia przedsiębiorstwa, właściciel obowiązany jest zabezpieczyć regularną wypłatę przypadających od niego sum z tytułu odszkodowania robotników poszkodowanych i członków ich rodzin przez ubezpieczenie odpowiadających tym sumom dochodów w jednem z działających w Rosji towarzystw lub instytucyj asekuracyjnych albo przez złożenie w jednej z państwowych instytucyj kredytowych w państwowych papierach procentowych lub też przez rząd zagwarantowanych kapitału, zabezpieczającego oznaczone*

wypłaty. Ze złożonego kapitału i odsetek od niego pomienione wypłaty zaspakajane są z pierwszeństwem przed innemi zobowiązaniami właściciela przedsiębiorstwa. Wybór jednego z wyżej wskazanych sposobów zabezpieczenia zależy od woli właściciela przedsiębiorstwa. O zamknięciu przedsiębiorstwa i wykonaniu wskazanych obowiązków właściciel powinien zawiadomić właściwego inspektora fabrycznego lub inżyniera okręgowego. Po upływie terminu wypłat właścicielowi lub jego spadkobiercom zwraca się cały złożony, przy zastosowaniu drugiego ze wskazanych wyżej sposobów zabezpieczenia, kapitał, o ile na wypłaty przeznaczone były tylko odsetki od niego, albo pozostałą część tego kapitału, o ile na wypłaty przeznaczony był również i sam kapitał, który jednak dla jakichkolwiekbądź powodów nie został wyczerpany w całości.

Tamże, art. 46.

587. *Gdy przedsiębiorstwo przechodzi w drodze spadku, na spadkobierców właściciela spadają również obowiązki jego, dotyczące odszkodowania robotników poszkodowanych i członków ich rodzin. W razie dobrowolnego przekazania przedsiębiorstwa na własność innej osobie, obowiązki te mogą być przekazane nowonabywcy za jego zgodą, wyrażoną na piśmie. Zawiadomienie o zmianie właściciela oraz odpis aktu zgody, jeśli ta nastąpiła, powinny być zakomunikowane przez nowonabywcę właściwemu inspektorowi fabrycznemu lub inżynierowi okręgowemu. W braku zgody na przeniesienie pomienionych zobowiązań na nowonabywcę, poprzedni właściciel przy samem przekazaniu przedsiębiorstwa winien zabezpieczyć w sposób, wskazany w art. 586, osoby, posiadające prawo na odszkodowanie od niego, i o wykonaniu tego zawiadomić właściwego inspektora fabrycznego lub inżyniera okręgowego.*

Tamże, art. 47.

588. *W razie upadłości oraz w innych wypadkach przymusowej likwidacji przedsiębiorstwa albo publicznej jego sprzedaży, instytucje i osoby, dokonywujące likwidacji lub sprzedaży, obowiązane są żądać od właściciela przedsiębiorstwa i od właściwych inspektorów fabrycznych albo inżynierów okręgowych wiadomości o ciążących na właścicielu zobowiązaniach co do odszkodowania robotników poszkodowanych i członków ich rodzin na zasadzie przepisów, zawartych w niniejszym rozdziale siódmym. W wiadomościach tych, dotyczących rent, pomienione osoby urzędowe powinny określać sumy, potrzebne do zabezpieczenia dochodów, odpowiadających wysokości rent. Od osób, którym przypada lub wyznaczone zostało odszkodowanie, przyjmuje się zgłoszenia co do należnych im sum, jednak brak takiej deklaracji nie zwalnia od zarządzeń co do zabezpieczenia i wypłaty zobowiązań właściciela przedsiębiorstwa, jeśli otrzymano wiadomości o nich od samego właściciela albo inspektora fabrycznego lub inżyniera okręgowego.*

Tamże, art. 48.

589. *Z funduszów, otrzymanych w wypadkach, określonych w art. 588, na pokrycie rent, przyznanych czy przypadających robotnikom poszkodowanym i członkom ich rodzin, przeznacza się sumę, niezbędną według określenia inspektora fabrycznego lub inżyniera okręgowego dla ubezpieczenia odpowiadających tym rentom dochodów, lub, w razie gdy środków otrzymanych nie wystarcza, tę sumę, jaka na poczet ubezpieczenia wymienionych rent przypada po zaspokojeniu należności, którym według prawa służy pierwszeństwo przed rzeczonemi rentami.*

Tamże, art. 49.

W razie przymusowej likwidacji przedsiębiorstwa, podpadającego pod przepisy ustawy z dn. 2 czerwca 1903 r., lub sprzedaży jego przez licytację, obowiązek zabezpieczenia zapłaty rent, już wyznaczonych poszkodowanym z powodu nieszczęśliwych wypadków robotnikom i członkom ich rodzin, spada z przedsiębiorstwa, ponieważ ustawa jako źródło zabezpieczenia rzeczonych wypłat wskazuje tylko pozostałość, otrzymaną po odliczeniu od sumy, uzyskanej w drodze sprzedaży lub licytacji przedsiębiorstwa, kosztów postępowania oraz przewidzianych w art. 1215 Ust. postęp. cyw. należności, zabezpieczonych zastawem. Zgodnie z tem, w razie zatrzymania przedsiębiorstwa na swoją rzecz przez wierzyciela z aktu zastawu z powodu niedojścia do skutku drugiej licytacji, gdy żadnych za przedsiębiorstwo sum nie uzyskano i wobec tego brak ustawowego źródła do zabezpieczenia zapłaty rent na rzecz poszkodowanych robotników i ich rodzin, należy uważać obowiązek przedsiębiorstwa zabezpieczenia powyższych wypłat za wygasły. (S. C. 89/15).

591. *Przepisy, zawarte w niniejszym rozdziale siódmym, stosują się i do odszkodowania pracowników, którzy obowiązani są być obecni przy wykonywaniu robót (techników, majstrów, zarządzających przedsiębiorstwami i t. p.), jeśli pobierają roczne uposażenie (art. 556) nie przewyższające tysiąca pięciuset rubli. Do uposażenia włącza się i udział pracownika w zyskach przedsiębiorstwa, o ile udział taki istniał i miał charakter dodatkowego do pensji wynagrodzenia.*

Tamże, art. 51.

Ustawa z dn. 2 czerwca 1903 r. tylko w tym przypadku nie ma zastosowania do wymienionych w art. 51 tej ustawy pracowników, gdy roczne wynagrodzenie ich za pracę, obliczone według przepisów art. 16 pomienionej ustawy, t. j. przeciętny zarobek za 260 dni, przekracza 1.500 rb. (S. C. 7/15).

592. *Właściciele przedsiębiorstw, ubezpieczający robotników i pracowników od następstw nieszczęśliwych wypadków w czynnych w Rosji towarzystwach i instytucjach asekuracyjnych na warunkach nie mniej korzystnych dla poszkodowanych i członków ich rodzin od warunków, przewidzianych w przepisach, zawartych w niniejszym rozdziale siódmym, wolni są od obowiązków, nakładanych na nich przez te przepisy. Obowiązki te przechodzą w takich wypadkach na oznaczone towarzystwa i instytucje, do których też należy zgłaszać powództwa, dotyczące wykonania tych obowiązków (art. 579).*

Tamże, art. 52.

1. Umowa ubezpieczenia, zawarta przez fabrykanta z towarzystwem ubezpieczeń, nie obejmująca kosztów leczenia robotników, poszkodowanych wskutek nieszczęśliwych wypadków w fabryce, a więc nie obejmująca wszystkich świadczeń, należnych poszkodowanym z mocy ustawy z dn. 2/15 czerwca 1903 r., jako nie odpowiadająca wymaganiom przepisu art. 52 tej ustawy, nie skutkowała przeniesienia na pomienione towarzystwo bezpośredniej odpowiedzialności przed poszkodowanym za skutki nieszczęśliwego wypadku. (Orzecz. S. N. z dn. 26/X—15/XI. 1928 r. w spr. Nr. IC-2183/27, O. S. P. Nr. 232/VIII).

2. Gdy w dacie nieszczęśliwego wypadku trwało ubezpieczenie pracownika fabrycznego od wypadku przez pracodawcę w towarzystwie ubezpieczeń, pracodawca na mocy art. 52 ustawy z dn. 2/15 czerwca 1903 r. (art. 541 i nast. ustawy o pracy w przemyśle) zwolniony był od odpowiedzialności za skutki tego wypadku, a późniejsza likwidacja działalności rzeczonego towarzystwa nie mogła zmienić w tej mierze stanu rzeczy, skoro pozostałe po likwidacji aktywa towarzystwa ubezpieczeń, czyli fundusz emerytur wraz z odnośnem archiwum, przekazane zostały Zakładowi Ubezpieczeń zgodnie z postanowieniami ustawy z dn. 30 stycznia 1924 r. (S. N. 105/30).

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY XV.

1) Regulamin przewozu przesyłek towarowych na kolejach żelaznych[1]).

§ 1. Koleje żelazne i przesyłki objęte regulaminem.

1. Niniejszy regulamin przewozu (w skróceniu R. P. T.) obowiązuje na wszystkich kolejach żelaznych użytku publicznego.

2. W komunikacji z kolejami zagranicznemi regulamin obowiązuje jedynie o tyle, o ile dla komunikacji tej nie istnieją odrębne przepisy.

3. Regulamin niniejszy stosuje się także do przesyłek, których stacja nadawcza i stacja przeznaczenia leżą na obszarze ważności regulaminu niniejszego, a które przechodzą przez obszar drugiego Państwa tylko tranzytem, o ile zainteresowane koleje żelazne zawarły odrębne układy, na mocy których przepisy regulaminu niniejszego mają być zastosowane.

4. Regulamin niniejszy stosuje się również do przesyłek ze stacyj jakoteż do stacyj, położonych na obszarze Państwa sąsiedniego, jeżeli na całej przestrzeni przewozi je kolej żelazna, leżąca na obszarze ważności regulaminu niniejszego, jednak pod warunkiem, że nadawca przez wybór formularza listu przewozowego zażąda stosowania regulaminu niniejszego, Państwo zaś sąsiednie nie sprzeciwia się temu.

5. Regulamin niniejszy stosuje się również do przewozu przesyłek od lub do kolejowych stacyj miejskich, działających poza terenem kolei żelaznych.

---

[1]) Załącznik do Rozporządzenia Ministra Komunikacji z dn. 21 września 1931 r. (Dz. U. Nr. 93 poz. 721). W tem brzmieniu obowiązuje od 1 grudnia 1931 r.

6. Regulamin niniejszy może być stosowany również do przesyłek, przewożonych przez kolej żelazną z udziałem regularnych linij okrętowych, samochodowych lub lotniczych (komunikacje kombinowane) z odchyleniami, wynikającemi z właściwości rzeczonych środków przewozowych. Odchylenia takie muszą być ogłoszone tym samym trybem co i regulamin niniejszy.

§ 2. **Postanowienia wykonawcze. Odchylenia. Zmiany tymczasowe.**

1. Koleje żelazne mogą wydawać do regulaminu niniejszego postanowienia wykonawcze.

2. Dla drugorzędnych kolei żelaznych miejscowego znaczenia, dla pewnych linji, pociągów, rodzajów przesyłek lub sposobów odprawy, w szczególności dla przesyłek stale przewożonych między pewnemi miejscowościami, mogą być w uwzględnieniu szczególnych warunków wprowadzone odchylenia od przepisów niniejszego regulaminu.

3. Odchylenia, o których mowa w p. 2 paragrafu niniejszego, muszą być zatwierdzone przez władzę zwierzchnią. Odchylenia te, tudzież postanowienia wykonawcze, o których mowa w p. 1 paragrafu niniejszego, muszą być ogłoszone w ten sam sposób, co i taryfy (§ 9) oraz włączone do taryfy.

4. Władza zwierzchnia ma prawo przejściowo i na pewien określony czas zawiesić lub zmienić poszczególne przepisy regulaminu niniejszego i to bądź ogólnie, bądź dla pewnych linji bądź też między pewnemi stacjami. Takie zarządzenia muszą być ogłoszone tym samym trybem co i regulamin niniejszy.

§ 5. **Obowiązek przewozu. Przewozy bezpośrednie. Kolejność.**

1. Koleje żelazne są obowiązane przyjmować przesyłki do przewozu za bezpośrednim listem przewozowym (§ 6) pomiędzy wszystkiemi stacjami zależnie od zakresu ich czynności ekspedycyjnych określonych w taryfach:

a) jeżeli nadawca zastosuje się do przepisów regulaminu niniejszego i obowiązujących taryf oraz do ogólnie obowiązujących zarządzeń kolejowych;

b) jeżeli przewozu można dokonać zwykłemi środkami przewozowemi;

c) jeżeli przewozowi nie stoją na przeszkodzie okoliczności, których kolej żelazna nie mogła uniknąć i którym nie mogła zaradzić.

2. Przedmioty, których załadowanie, przeładowanie lub wyładowanie wymaga specjalnych urządzeń, kolej żelazna obowiązana jest przyjąć do przewozu tylko wtedy, o ile stacje, mające dokonać tych czynności, posiadają odpowiednie urządzenia.

3. Kolej żelazna obowiązana jest przyjmować do przewozu przesyłki tylko wtedy, kiedy przewóz ich może być uskuteczniony bez zwłoki.

Przesyłki, których przewóz nie może być bezzwłocznie uskuteczniony, kolej żelazna obowiązana jest przyjmować tymczasowo na przechowanie, o ile posiada na stacjach nadania odpowiednie pomieszczenia. Na tymczasowe przechowanie nadawca powinien wyrazić swą zgodę w liście przewozowym i w jego wtórniku. Aż do czasu zawarcia umowy o przewóz, kolej żelazna ponosi odpowiedzialność jako składnik i ma prawo pobrać należności za przechowanie określone w taryfach.

Kolej żelazna może się uchylić od przechowywania towarów łatwo ulegających zepsuciu oraz przedmiotów, wymienionych w § 4. Kolej żelazna może również uzależnić przechowanie przeyłek, za których przewóz należności powinny być zgóry opłacone, od złożenia odpowiedniej kaucji.

4. O ile kolej żelazna przyjmie do przewozu przesyłki wagonowe, pomimo niemożności bezzwłocznego ich wysłania, wówczas ma ona prawo umówić się z nadawcą, że termin dostawy liczyć się będzie od dnia, w którym nastąpi wysłanie przesyłki, na co nadawca powinien wyrazić swą zgodę w liście przewozowym i w jego wtórniku. Kolej żelazna jest obowiązana datę wysłania przesyłki oznaczyć nowem odciśnięciem stempla, zgodnie z § 8 p. 1 regulaminu niniejszego, na liście przewozowym oraz na jego wtórniku. Datę tę na żądanie, wyrażone w liście przewozowym, należy podać niezwłocznie na koszt nadawcy do jego wiadomości.

5. Przesyłki powinny być wysyłane z zachowaniem kolejności, w jakiej nadawane były do przewozu z wyjątkami przewidzianemi w p. 6 paragrafu niniejszego.

6. Jeżeli interes publiczny lub konieczne potrzeby ruchu kolejowego tego wymagają, kolej żelazna może za zgodą władzy zwierzchniej:

a) zarządzić całkowite lub częściowe wstrzymanie przewozu;

b) wyłączyć od przewozu niektóre przesyłki lub dopuścić je do przewozu tylko warunkowo;

c) wysyłać niektóre przesyłki poza kolejnością;

d) wysłać inną drogą niż wskazaną przez nadawcę.

Zarządzenia te muszą być ogłaszane sposobem przepisanym przez władzę zwierzchnią.

7. Postępowanie sprzeczne z artykułem niniejszym uprawnia do żądania odszkodowania za poniesione straty.

§ 6. **Treść i forma listu przewozowego.**

1. Na każdą przesyłkę nadawca powinien złożyć kolei żelaznej list przewozowy według wzoru, wskazanego w załączniku D. Dla przesyłek pośpiesznych używa się tego samego wzoru z czerwonym szlakiem o szerokości 1 centymetra na górnym i dolnym brzegu obu stron.

7. List przewozowy powinien być wypełniony w języku polskim a na obszarze W. M. Gdańska w języku polskim lub niemieckim wyraźnie artamentem lub drukiem. Listów przewozowych poprawionych lub podskrobanych kolej żelazna nie przyjmuje. Na przekreślenia dozwala się tylko o tyle, o ile nadawca poświadczy je swym podpisem; poprawki co do ilości lub wagi sztuk należy wpisać słowami.

8. Osobę, oddającą kolei żelaznej przesyłkę do przewozu uważa się za upoważnioną przez nadawcę do poczynienia zmian i uzupełnień w liście przewozowym, do złożenia oświadczeń w imieniu nadawcy oraz do wszelkich czynności związanych z zawarciem umowy o przewóz.

§ 7. Odpowiedzialność za oświadczenia, zamieszczone w liście przewozowym. Sprawdzanie zawartości, ważenie i przeliczenie ilości sztuk przesyłki. Dopłaty. Ładowanie. Zarządzenia na wypadek przeciążenia wagonu.

1. Nadawca jest odpowiedzialny za ścisłość wskazań i oświadczeń, które wpisał do listu przewozowego i ponosi wszelkie następstwa, wynikające ze wskazań lub oświadczeń niezgodnych z rzeczywistością, nieścisłych, niedostatecznych lub wpisanych w miejscu, nie przeznaczonem do tego rodzaju oświadczeń (zobacz § 39 p. 2).

2. Kolej żelazna ma prawo sprawdzać w każdym czasie, czy ilość sztuk, waga i zawartość przesyłki zgodne są ze wskazaniami nadawcy w liście przewozowym.

3. Za takie sprawdzenie kolej żelazna opłaty nie pobiera. Jeżeli jednak odnośne oświadczenia w liście przewozowym nie okażą się zgodnemi z rzeczywistością, kolej żelazna pobiera za ważenie i liczenie sztuk opłaty według taryfy, za sprawdzenie zaś zawartości koszty powstałe przy takiem sprawdzeniu. Opłaty te i koszty, o ile nie zostały opłacone bezzwłocznie na miejscu, obciążają przesyłkę.

14. Jeżeli w liście przewozowym zamieszczono dane lub oświadczenia, niezgodne z rzeczywistością, nieścisłe lub niedostateczne, które mogą spowodować:

przyjęcie do przewozu przedmiotów, wyłączonych od przewozu w myśl p. 1 (4) § 3 regulaminu niniejszego,

obliczenie za przesyłkę niższej opłaty przewozowej,

niemożliwość stosowania taryfy normalnej,

jeżeli nie zachowano podanych w załączniku A środków ostrożności,

wreszcie jeżeli przeciążono wagon ładowany przez nadawcę — kolej żelazna ma prawo pobrać dopłatę niezależnie od różnicy przewoźnego i niezależnie od odpowiedzialności za wszelką szkodę, wyrządzoną w danym razie, oraz niezależnie od odpowiedzialności karnej.

17. Dopłaty nie pobiera się:

a) w razie niezgodnego z rzeczywistością podania wagi przesyłek, które według przepisu obowiązana jest ważyć kolej żelazna,

b) w razie niezgodnego z rzeczywistością podania wagi przesyłki lub przeciążenia wagonu, jeżeli nadawca w liście przewozowym zażądał zważenia przesyłki przez kolej żelazną,

c) w razie przeciążenia wagonu skutkiem wpływów atmosferycznych w czasie przewozu, jeżeli nadawca udowodni, że przy załadowaniu wagonu zachował obowiązujące przepisy,

d) w razie powiększenia się wagi przesyłki podczas przewozu nie połączonego jednak z przeciążeniem wagonu, jeżeli nadawca udowodni, że powiększenie się wagi powstało wskutek wpływów atmosferycznych.

§ 8. Zawarcie umowy o przewóz. Wtórnik listu przewozowego.

1. Umowę o przewóz uważa się za zawartą z chwilą, kiedy stacja nadawcza przyjęła do przewozu przesyłkę wraz z listem przewozowym. Stacja nadawcza stwierdza przyjęcie przesyłki przez odciśnięcie na liście przewozowym stempla, zawierającego nazwę stacji przyjmującej, firmę zarządu kolei żelaznej i datę przyjęcia przesyłki. Takim samym stemplem należy zaopatrzyć dodatkowe arkusze listu przewozowego (§ 6 p. 9 d).

2. Ostemplowania należy dokonać natychmiast po całkowitem dostarczeniu przesyłki, wyszczególnionej w liście przewozowym i po zapłaceniu należności, które nadawca przyjął na swój rachunek. Jeżeli nadawca tego żąda, ostemplowania należy dokonać w jego obecności.

3. List przewozowy, opatrzony stemplem przyjęcia, stanowi dowód zawarcia umowy o przewóz.

4. O ile jednak chodzi o przesyłki, których załadowanie w myśl przepisów niniejszego regulaminu, taryf lub osobnej umowy stanowi obowiązek nadawcy, to zawarte w liście przewozowym dane co do wagi lub co do ilości sztuk, stanowią dowód przeciw kolei żelaznej tylko wówczas, gdy kolej żelazna zważyła przesyłkę lub przeliczyła ilość jej sztuk i poświadczyła to w liście przewozowym.

5. Za prawdziwość i dokładność stwierdzonej przez kolej żelazną wagi i ilości sztuk przesyłki kolej żelazna odpowiada jedynie o tyle, o ile wynik tego stwierdzenia dotyczy umowy o przewóz.

7. Wtórnik listu przewozowego nie ma znaczenia ani listu przewozowego ani świadectwa ładunkowego i służy wyłącznie do użytków wskazanych w regulaminie przewozu lub w taryfach.

§ 9. Taryfy. Zasady obliczania przewoźnego. Wskazanie drogi przewozu.

1. Kolej żelazna jest obowiązana wydawać taryfy, które powinny zawierać wszelkie warunki umowy o przewóz oraz wszelkie dane, potrzebne do obliczania przewoźnego i opłat dodatkowych.

2. Warunki zawarte w taryfach obowiązują o tyle, o ile nie są sprzeczne z postanowieniami regulaminu niniejszego.

§ 16. Zawiadomienie odbiorcy o przybyciu przesyłki. Wykupienie listu przewozowego. Wydanie przesyłki. Wyładowanie. Sprawdzanie wagi i ilości sztuk przesyłki na stacji przeznaczenia. Dostawa przesyłek z kolei. Terminy odbioru i wyładowania przesyłek.

II. Wykupienie listu przewozowego. Wydanie przesyłki.

9. Po zapłaceniu należności, wynikających z listu przewozowego, kolej żelazna obowiązana jest wydać na stacji przeznaczenia odbiorcy wskazanemu w liście przewozowym przesyłkę wraz z listem przewozowym, pokwitowanym z pobrania opłaconych należności.

Przyjęcie listu przewozowego i przesyłki nakłada na odbiorcę obowiązek zapłacenia kolei żelaznej wszystkich należności, wynikających z listu przewozowego (zobacz jednak § 18 p. 4).

10. Za upoważnionego do wykupienia i odbioru listu przewozowego uważa się każdego, kto okaże kolei żelaznej zawiadomienie o przybyciu przesyłki, zaopatrzone przez odbiorcę w pokwitowanie z odbioru. Kolej żelazna nie jest obowiązana sprawdzać tożsamości osoby odbiorcy, ani własnoręczności jego podpisu.

11. Przesyłkę wydaje się za okazaniem pokwitowanego przez stację listu przewozowego. Osobę, która okazuje wykupiony list przewozowy, uważa się za upoważnioną przez odbiorcę do odbioru przesyłki.

Gdy o przybyciu przesyłki nie zawiadamia się (§ 16 p. 7), kolej żelazna wydaje przesyłkę wskazanemu w liście przewozowym odbiorcy, który na żądanie kolei żelaznej powinien się wylegitymować.

12. Przy wydaniu przesyłki kolej żelazna, oprócz pokwitowania z odbioru, nie może wymagać poświadczeń innej treści, np. o należytem lub terminowem wydaniu.

13. Przed wykupieniem listu przewozowego odbiorca nie ma prawa otwierać przesyłki lub pojedyńczych sztuk tejże i brać prób towaru. Kolej żelazna może jednak zezwolić na branie prób z niektórych towarów bądź na wszystkich, bądź też tylko na niektórych stacjach pod warunkami w taryfach określonemi.

14. Kolej żelazna obowiązana jest przygotować przesyłki do odbioru na miejscach przeznaczonych do wydawania przesyłek.

15. Złożenie przesyłki do składu urzędu celnego lub podatkowego, o ile składy te nie są pod dozorem kolei żelaznej, jest równoznaczne z wydaniem, również jak i przekazanie przesyłki składnikowi w wypadkach, przewidzianych w regulaminie niniejszym.

16. Jeżeli kolej żelazna nie dostawia przesyłek do domu odbiorcy w myśl p. 26 paragrafu niniejszego, należy oznaczoną przez nadawcę stację kolejową przeznaczenia uważać jako miejsce wydania przesyłki nawet wówczas, gdy w liście przewozowym nadawca wskazał także inne miejsce dostarczenia (§ 6 p. 9 g).

17. Po przybyciu przesyłki na stację przeznaczenia odbiorca, bez względu na to, czy działa w interesie własnym czy cudzym, ma prawo wystąpić przeciw kolei żelaznej z roszczeniami wypływającemi z umowy o przewóz, jeżeli wypełnił zobowniązania stosownie do p. 9 paragrafu niniejszego. W szczególności ma prawo żądać od kolei żelaznej wydania listu przewozowego i przesyłki, o ile nadawca nie udzielił kolei żelaznej zlecenia odmiennego na mocy § 21.

§ 18. Nieprawidłowe obliczenie należności przewozowych.

1. Jeżeli taryfę zastosowano niewłaściwie lub jeżeli zaszły błędy w obliczeniu przewoźnego, opłat dodatkowych, kosztów lub dopłat z mocy § 7, nadpłata stąd powstała powinna być zwrócona przez kolej żelazną, wynikający zaś niedobór dopłacony kolei żelaznej.

2. O nadpłatach ujawnionych przez kolej żelazną, a przewyższających 1 zł., a na obszarze W. M. Gdańska 0,50 guldena w jednym liście przewozowym kolej powinna bezwłocznie na koszt własny zawiadomić osobę uprawnioną do podjęcia nadpłaty i zwrócić jej nadpłaconą kwotę.

3. Do uiszczenia ujawnionych niedoborów wskutek błędnie obliczonych opłat, kolej żelazna wzywa osobę obowiązaną do zapłaty, naznaczając do tego odpowiedni termin.

4. Do uiszczenia niedoboru obowiązany jest nadawca, jeżeli listu przewozowego nie wykupiono. Jeżeli odbiorca wykupił list przewozowy, to nadawca obowiązany jest do pokrycia niedoboru tylko z tytułu tych opłat, które wedle oświadczenia o frankaturze w liście przewozowym (§ 17 p. 1) wziął na swój rachunek, tudzież niedoborów z tytułu dopłat, wskazanych w § 7. Do uiszczenia wszelkich niedoborów poza wyszczególnionemi wypadkami w niniejszym paragrafie, obowiązany jest odbiorca przesyłki.

5. Od nadpłat, przewyższających 20 zł., a na obszarze W. M. Gdańska 12 guldenów z jednego listu przewozowego, kolej żelazna opłaca odsetki w wysokości 6% rocznie od dnia wniesienia reklamacji.

§ 24. Przeszkody w wydawaniu przesyłek i zwłoka w odbiorze.

1. Jeżeli odbiorca nie może być odszukany, jeżeli odmówi przyjęcia przesyłki, jeżeli nie wykupi listu przewozowego w terminie przewidzianym w taryfie lub jeżeli wogóle przed wykupieniem listu przewozowego zajdzie inna jakaś przeszkoda w wydaniu przesyłki, stacja przeznaczenia powinna niezwłocznie o tem zawiadomić nadawcę na jego koszt za pośrednictwem stacji nadawczej i żądać rozporządzenia przesyłką.

2. Jeżeli jednak nadawca w liście przewozowym wyraził żądanie, aby w razie przeszkody w wydaniu przesyłki zawiadomiono go o tem na jego koszt bezpośrednio telegraficznie lub listownie, stacja przeznaczenia wysyła bezpośrednio nadawcy zawiadomienie takie, na-

dawca zaś może skierować swe rozporządzenie wprost do stacji przeznaczenia w sposób przewidziany w taryfach.

3. Nadawca może również z zachowaniem warunków, które powinny być w taryfie określone, umieścić w liście przewozowym żądanie, aby przesyłka w razie przeszkody w wydaniu została mu zwrócona bez uprzedniego zawiadomienia go.

4. W żadnym innym wypadku nie wolno zwracać przesyłki nadawcy bez jego pisemnego żądania.

5. Jeżeli odbiorca odmówi przyjęcia przesyłki, nadawca ma prawo rozporządzania przesyłką nawet w tym wypadku, gdy nie może okazać wtórnika listu przewozowego.

Jeżeli odbiorca, który odmówił przyjęcia przesyłki, zgłasza się następnie po jej odbiór, należy mu przesyłkę wydać, o ile stacja przeznaczenia do tego czasu nie otrzymała od nadawcy odmiennego rozporządzenia. O takiem późniejszem wydaniu przesyłki należy natychmiast zawiadomić nadawcę listem poleconym, którego koszt obciąża przesyłkę.

6. Jeżeli nie można zawiadomić nadawcy, albo też nadawca zwleka z wydaniem rozporządzenia, lub rozporządzenie nadawcy nie może być wykonane, wówczas kolej żelazna powinna wziąć na skład przesyłkę na odpowiedzialność i koszt nadawcy. Kolej żelazna ma w tym wypadku obowiązki starannego kupca. Kolej żelazna ma również prawo złożyć takie przesyłki u składnika na koszt i odpowiedzialność osoby uprawnionej do rozporządzania przesyłką, pobrawszy od składnika wszystkie ciążące na niej należności przewozowe, opłaty i wydatki.

7. Kolei żelaznej służy prawo, o ile temu nie sprzeciwiają się przepisy celne, podatkowe, policyjne lub innych władz administracyjnych, sprzedać przesyłkę za najwyższą możliwie cenę w trybie ustalonym według własnego uznania:

a) zaraz po upływie terminu odbioru nieodebrane przesyłki ulegające szybkiemu zepsuciu oraz przesyłki, które z powodu miejscowych warunków nie mogą być przyjęte na skład kolei lub oddane składnikowi;

b) w cztery tygodnie po upływie czasu wolnego od składowego — wszelkie inne przesyłki nieodebrane ani przez odbiorcę, ani przez nadawcę.

Jeżeli jednak przesyłki te wskutek dłuższego przechowania straciłyby znacznie na wartości, lub też koszty przechowania byłyby zbyt wielkie w stosunku do wartości przesyłki, wówczas sprzedaż po najwyższej możliwie cenie może nastąpić wcześniej. O sprzedaży powinien być zawiadomiony uprzednio, jeżeli to jest możliwe, nadawca przesyłki. Jeżeli kolej żelazna dokonywa sprzedaży, ma ona prawo niezależnie od zwrotu wydatków w gotowiźnie i należności za dokonany przewóz i dostawę przesyłki do miejsca sprzedaży, pobrać nadto za uskutecznienie sprzedaży opłatę, ustaloną w taryfach.

8. Kolej żelazna powinna zawiadomić bez zwłoki, jeżeli to jest możliwe, nadawcę o złożeniu przesyłki u składnika, jak również o dokonanej sprzedaży. Jeżeli kolej żelazna tego nie wykona, odpowiada za wynikłe z tego szkody. Kwotę, otrzymaną ze sprzedaży oddaje się do rozporządzenia nadawcy przesyłki po potrąceniu należności z listu przewozowego i innych wydatków.

11. Niepokrytą przez sprzedaż przesyłki część przewoźnego, innych opłat lub kosztów obowiązany jest zapłacić nadawca, w razie zaś wykupienia listu przewozowego — odbiorca.

§ 25. Prawo zastawu kolei żelaznej.

Na zabezpieczenie wszystkich należności, wymienionych w § 20, kolej żelazna ma prawo zastawu na przesyłce. Prawo to służy kolei żelaznej dotąd, dopóki przesyłka znajduje się w posiadaniu kolei żelaznej, lub w przechowaniu osoby trzeciej, która ją dzierży w imieniu kolei żelaznej.

§ 27. Zakres odpowiedzialności.

1. Kolej żelazna odpowiada na warunkach, określonych w niniejszym rozdziale, za szkodę, powstałą od chwili przyjęcia przesyłki do przewozu aż do wydania bądź to wskutek całkowitego lub częściowego zaginięcia przesyłki, lub jej uszkodzenia, bądź też wskutek przekroczenia terminu dostawy.

2. Kolej żelazna wolna jest od odpowiedzialności za całkowite lub częściowe zaginięcie albo uszkodzenie przesyłki, jeżeli udowodni, że szkoda powstała: wskutek winy osoby uprawnionej do rozporządzania przesyłką lub wskutek zleceń tej osoby, nie spowodowanych winą kolei żelaznej, wskutek przyrodzonych właściwości towaru (zepsucia wewnętrznego, naturalnego zaniku, zwykłego wycleku i t. p.) lub też wskutek siły wyższej.

3. Kolej żelazna wolna jest od odpowiedzialności za szkodę, która powstała wskutek przekroczenia terminu dostawy, jeżeli udowodni, że przekroczenie wyniklo z okoliczności, których kolej żelazna nie mogła uniknąć i którym nie mogla zaradzić.

4. Kolej żelazna ma prawo za specjalną opłatą, w taryfach oznaczoną, rozszerzyć zakres swej odpowiedzialności bądź na wszystkie, bądź też na poszczególne wypadki, w których w myśl p. 1, 2 i 3 paragrafu niniejszego jest wolna od tej odpowiedzialności.

§ 28. Ograniczenie odpowiedzialności za szkody, jakieby mogły wyniknąć wskutek przyczyn szczególnych.

1. Kolej żelazna nie odpowiada za szkody, które wynikły z jednej lub kilku przyczyn następujących:

a) z niebezpieczeństwa, połączonego z przewozem towarów w wagonach niekrytych, gdy towary te będą w ten sposób przewożone

zgodnie z przepisami regulaminu niniejszego, postanowieniami taryfowemi lub stosownie do układu zawartego z nadawcą a wyrażonego w liście przewozowym;

b) z niebezpieczeństwa, wynikającego bądź z braku, bądź wadliwości opakowania towarów, które ze względu na swe naturalne właściwości narażone są na zaginięcie lub uszkodzenie, o ile będą nieopakowane lub wadliwie opakowane;

c) z niebezpieczeństwa połączonego z czynnościami załadowania lub wyładowania lub też z niebezpieczeństwa, zachodzącego z powodu wadliwego załadowania towarów, ładowanych przez nadawcę i wyładowanych przez odbiorcę na zasadzie przepisów regulaminu niniejszego, postanowień taryfowych lub też stosownie do układu zawartego z nadawcą, a wyrażonego w liście przewozowym, bądź stosownie do układu zawartego z odbiorcą;

d) ze szczególnego niebezpieczeństwa na jakie narażone są niektóre towary z powodu swej naturalnej właściwości mogące powodować całkowite lub częściowe zaginięcie albo uszkodzenie przez połamanie, rdzę, zepsucie wewnętrzne, nadmierny wyciek, wyschnięcie lub rozsypanie;

e) z niebezpieczeństwa, na jakie są narażone przesyłki z powodu, że nadano do przewozu przedmioty, wyłączone od przewozu pod nieprawdziwą, niedokładną lub niedostateczną nazwą lub też, że nadano przedmioty, przyjmowane do przewozu tylko warunkowo pod nieprawdziwą, niedokładną lub niedostateczną nazwą, albo też bez zachowania przepisanych środków ostrożności;

f) ze szczególnego niebezpieczeństwa, na które narażone są żywe zwierzęta przy przewozie koleją żelazną;

g) z niebezpieczeństwa, któremu miał zapobiec wyznaczony dozorca zwierząt żywych lub towarów, jeżeli stosownie do przepisów regulaminu niniejszego lub postanowień taryfowych albo stosownie do zawartego układu z nadawcą a wyrażonego w liście przewozowym, przewóz tych zwierząt lub towarów powinien odbywać się pod opieką dozorcy.

2. Jeżeli z okoliczności danego wypadku wynika, że szkoda mogła nastąpić wskutek jednej lub kilku przyczyn, wymienionych w p. 1 paragrafu niniejszego, to, dopóki osoba uprawniona nie dostarczy dowodu przeciwnego, istnieje domniemanie, że szkoda powstała z tych właśnie przyczyn.

3. Kolej żelazna ma prawo za specjalną opłatą w taryfie oznaczoną, rozszerzyć zakres swej odpowiedzialności za szkody, powstałe bądź ze wszystkich, bądź z niektórych przyczyn, wymienionych w p. 1 paragrafu niniejszego.

§ 29. Wysokość odszkodowania za całkowite lub częściowe zaginięcie przesyłki.

1. Jeżeli kolej żelazna z mocy postanowień niniejszego regulaminu powinna zapłacić odszkodowanie za całkowite lub częściowe zaginięcie przesyłki, to przy obliczeniu tego odszkodowania stosuje się cenę giełdową, w braku ceny giełdowej cenę targową, w braku zaś jednej i drugiej wartość zwyczajną, jaką towar tego samego rodzaju i gatunku miał w chwili i miejscu przyjęcia przesyłki do przewozu. Wysokość odszkodowania — z zastrzeżeniem ograniczeń, przewidzianych w p. 1 § 34 — nie może w żadnym razie przewyższać kwoty maksymalnej 86 zł., a na obszarze W. M, Gdańska 50 guldenów za każdy brakujący kilogram wagi brutto.

Jeżeli należności przewozowe oblicza się według wag jednostkowych, przewidzianych w taryfach dla poszczególnych sztuk przesyłki, to za podstawę do obliczenia odszkodowania służy nie waga rzeczywista przesyłki, lecz określona w taryfie waga jednostkowa.

Jeżeli należności przewozowe oblicza się stosownie do taryfy nie według wagi lecz według sztuk przesyłki lub według powierzchni podłogi użytego wagonu, to za podstawę do obliczenia odszkodowania służy waga przeciętna danego rodzaju towaru.

Ponadto należy zwrócić należności przewozowe, cło i inne koszty, opłacone za towar zaginiony, bez dalszego odszkodowania z zastrzeżeniem jednak wyjątków, przewidzianych w §§ 35 i 36.

2. Jeżeli kwoty, służące za podstawę do obliczania odszkodowania, wyrażone są w obcej walucie, przerachowuje się je według kursu dnia i miejsca zapłaty.

3. Kolej żelazna ma prawo za specjalną opłatą, w taryfach oznaczoną, podwyższyć maksymalną normę odszkodowania, przewidzianą w p. 1 paragrafu niniejszego.

§ 30. Domniemane zaginięcie przesyłki. Odnalezienie przesyłki.

1. Osoba uprawniona (§ 16 p. 14 i § 21 p. 10) może bez dostarczenia dalszych dowodów uważać przesyłkę za zaginioną, jeżeli jej nie wydano odbiorcy, lub nie oddano mu jej do rozporządzenia w ciągu dni 30 po upływie terminu dostawy, obliczonego zgodnie z § 11.

§ 31. Ograniczenie odpowiedzialności za ubytek wagi.

1. Za ubytek wagi towarów, które z powodu swych szczególnych właściwości przyrodzonych tracą na wadze podczas przewozu, kolej żelazna odpowiada tylko wówczas, gdy ubytek ten przekracza poniżej ustalone normy:

4. W razie całkowitego zaginięcia przesyłki odszkodowanie oblicza się bez żadnego ubytku wagi.

5. Postanowienia niniejszego artykułu w niczem nie naruszają postanowień § 28.

§ 32. Wysokość odszkodowania za uszkodzenie przesyłki.

1. W razie uszkodzenia przesyłki kolej żelazna obowiązana jest z wyjątkiem wypadku przewidzianego w p. 1 § 34 zapłacić kwotę, o którą zmniejszyła się wartość przesyłki, jednakże bez dalszego odszkodowania, z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w §§ 35 i 36.

2. Odszkodowanie nie może jednak przekraczać:

a) jeżeli wskutek uszkodzenia cała przesyłka straciła swą wartość, kwoty, którą należałoby zapłacić w razie zaginięcia całej przesyłki (§ 29);

b) jeżeli wskutek uszkodzenia tylko części przesyłka doznała obniżenia wartości,
kwoty, którą należałoby zapłacić w razie zaginięcia tej części, która straciła na wartości (§ 29).

§ 36. Wysokość odszkodowania w razie złej woli lub ciężkiego niedbalstwa ze strony kolei żelaznej.

We wszystkich wypadkach, gdy całkowite lub częściowe zaginięcie przesyłki, uszkodzenie lub opóźnienie w dostawie nastąpiło wskutek złej woli lub ciężkiego niedbalstwa ze strony kolei żelaznej, należy wypłacić pełne odszkodowanie za udowodnione straty, do podwójnej wysokości kwot maksymalnych, przewidzianych w §§ 29, 32, 33, 34 i 35.

§ 37. Oprocentowanie kwot odszkodowania.

1. Osoba uprawniona może żądać odsetek w stosunku 6% rocznie od sumy przyznanego jej odszkodowania, o ile suma ta przekracza 20 zł., a na obszarze W. M. Gdańska 10 guldeunów na jednym liście przewozowym.

2. Odsetki liczy się od dnia wniesienia reklamacji zgodnie z § 40.

§ 38. Zwrot odszkodowania.

Wszelkie odszkodowanie niesłusznie otrzymane należy zwrócić. W wypadku oszustwa, kolej żelazna, niezależnie od prawa dochodzenia sądowo-karnego, ma nadto prawo żądania kwoty, równej sumie niesłusznie wypłaconej.

§ 39. Odpowiedzialność kolei żelaznej za czynności swych pracowników. Zażalenia.

1. Kolej żelazna odpowiada za swych pracowników oraz za inne osoby, któremi posługuje się przy wykonywaniu przewozu, którego się podjęła.

2. Jeżeli na żądanie interesanta pracownicy kolei żelaznej sporządzają listy przewozowe, dokonywują tłomaczeń lub spełniają inne czynności, do których kolej żelazna nie jest obowiązana, uważa się

ich za działających z polecenia i na odpowiedzialność osoby, dla której wykonywują te czynnności.

3. Zażalenia na działalność organów kolejowych można wnosić ustnie lub na piśmie. Zażalenia powinny być rozpatrzone i rozstrzygnięte przez kolej żelazną w możliwie krótkim czasie.

§ 40. Reklamacje.

1. Z roszczeniami z umowy o przewóz (reklamacjami) zgłaszać się należy na piśmie do jednej z kolei żelaznych oznaczonych w § 42.

2. Prawo do wnoszenia reklamacyj przysługuje tym osobom, które w myśl § 41 mają prawo do powództwa przeciw kolei żelaznej.

3. Jeżeli reklamuje nadawca, musi on złożyć wtórnik listu przewozowego. Jeżeli reklamuje odbiorca, musi przedstawić list przewozowy. Do postanowienia niniejszego ma odpowiednie zastosowanie ponadto przepis p. 3 § 41.

§ 41. Osoby, uprawnione do powództwa przeciw kolei żelaznej.

1. Prawo wnoszenia skargi o zwrot kwot, zapłaconych z tytułu umowy o przewóz służy tylko nadawcy lub odbiorcy, w zależności od tego, który z nich zapłaty dokonał.

2. Prawo wnoszenia skarg z powodu zaliczeń służy tylko nadawcy.

3. Prawo wnoszenia przeciw kolei żelaznej innnych skarg sądowych, wynikających z umowy o przewóz służy:
nadawcy, dopóki przysługuje mu prawo zmiany umowy o przewóz w myśl § 21,
odbiorcy, od chwili gdy otrzymał list przewozowy, lub skorzystał z prawa przysługującego mu z mocy § 16 p. 17.

Przy wniesieniu tych skarg nadawca musi przedstawić wtórnik listu przewozowego. Nie będąc w posiadaniu wtórnika, nadawca może dochodzić sądownie swych praw przeciw kolei żelaznej tylko za zgodą odbiorcy lub gdy udowodni, że odbiorca odmówił przyjęcia przesyłki.

§ 42. Koleje żelazne, przeciw którym można wystąpić z powództwem.

1. Powództwo o zwrot kwot zapłaconych z tytułu umowy o przewóz można wnieść tylko przeciw tej kolei żelaznej, która kwoty te pobrała.

2. Skargę z tytułu zaliczeń można wnieść tylko przeciw kolei nadawczej.

3. Skargi sądowe z powodu wszelkich innych roszczeń z tytułu umowy o przewóz można wnosić przeciw kolei nadawczej, kolei odbiorczej, lub przeciw tej kolei żelaznej, na której zaszedł fakt uzasadniający roszczenie.

Powód ma prawo wyboru między wymienionemi kolejami; po wniesieniu skargi prawo wyboru wygasa.

4. Skargę sądową można wnieść przeciw innej kolei żelaznej niż wskazanej w powyższych paragrafach w drodze skargi wzajemne, lub ekscepcji, jeżeli roszczenie dotyczy tej samej umowy o przewóz.

§ 43. **Stwierdzenie częściowego zaginięcia lub uszkodzenia przesyłki.**

1. Jeżeli kolej żelazna zauważy lub poweźmie przypuszczenie, albo osoba uprawniona oświadczy, iż nastąpiło częściowe zaginięcie lub uszkodzenie przesyłki, kolej żelazna jest obowiązana bezzwłocznie stwierdzić protokularnie stan i wagę przesyłki, tudzież w miarę możności określić wysokość szkody, jej przyczynę oraz czas, kiedy szkoda powstała.

Odpis takiego protokółu należy wydać osobie uprawnionej, o ile tego żąda.

§ 44. **Wygaśnięcie roszczeń przeciw kolei żelaznej z tytułu umowy o przewóz.**

1. Z chwilą odbioru przesyłki wygasają przeciw kolei żelaznej wszelkie roszczenia z tytułu umowy o przewóz, z wyjątkiem:

(1) roszczeń o odszkodowanie, jeżeli osoba uprawniona udowodni, że szkoda wynikła wskutek złej woli lub cnięźkiego niedbalstwa ze strony kolei żelaznej;

(2) roszczeń z powodu przekroczenia terminu dostawy, jeżeli osoba uprawniona zapowiedziała je na piśmie jednej z kolei żelaznych, wymienionych w p. 3 § 42 w ciągu dni 14, nie wliczając dnia odbioru przesyłki;

(3) roszczeń o odszkodowanie z powodu częściowego zaginięcia lub uszkodzenia:

a) jeżeli zaginięcie to lub uszkodzenie stwierdzono zgodnie z § 43 przed przyjęciem przesyłki;

b) jeżeli stwierdzenie, przepisane § 43, nie zostało dokonane z winy kolei żelaznej;

(4) roszczeń o odszkodowanie za uszkodzenia, nie dające się z zewnątrz zauważyć, a stwierdzone po przyjęciu przesyłki, o ile przytem zachodzić będą wszystkie poniżej podane warunki jednocześnie:

a) że kolej żelazna nie wyraziła wobec osoby uprawnionej gotowości sprawdzenia stanu przesyłki przed wydaniem;

b) że z żądaniem stwierdzenia stanu przesyłki zgodnie z § 43 wystąpiono natychmiast po wykryciu szkody, najpóźniej jednak w 7 dni po odbiorze przesyłki;

c) że osoba uprawniona udowodni, że szkoda powstała w czasie między przyjęciem do przewozu a wydaniem przesyłki;

(5) roszczeń o zwrot nadpłaconych kwot (§ 18) lub roszczeń z tytułu zaliczeń.

2. Osoba uprawniona może odmówić przyjęcia przesyłki nawet po otrzymaniu listu przewozowego i zapłaceniu należności przewo-

zowej, jeżeli kolej żelazna nie dokonała żądanego przez osobę uprawnioną stwierdzenia domniemanej szkody.

3. Zastrzeżenia, poczynione przy przyjęciu przesyłki a nie uznane przez kolej żelazną, nie mają znaczenia.

4. Jeżeli przy wydawaniu okaże się brak sztuk, wymienionych w liście przewozowym, osoba uprawniona może zaznaczyć na pokwitowaniu z odbioru, przewidzianem w p. 10 § 16, że jej nie wydano takich to a takich sztuk, z dokładnem ich wyszczególnieniem.

§ 45. **Przedawnienie roszczeń z tytułu umowy o przewóz.**

1. Roszczenia z tytułu umowy o przewóz przedawniają się po roku.

Przedawnienie następuje natomiast z upływem trzech lat, jeżeli dotyczy:

a) roszczeń o wypłatę zaliczeń, pobranych przez kolej żelazną od odbiorców;

b) roszczeń z tytułu szkody, spowodowanej złą wolą lub ciężkiem niedbalstwem;

c) roszczeń z tytułu oszustwa, przewidzianego w § 38.

2. Przedawnienie liczy się:

a) dla roszczeń o odszkodowanie z powodu częściowego zaginięcia, uszkodzenia lub opóźnienia dostawy—od dnia odbioru przesyłki;

b) dla roszczeń o odszkodowanie z powodu całkowitego zaginięcia od dnia upłynięcia terminu dostawy;

c) dla roszczeń o zapłatę lub zwrot opłat przewozowych, dodatkowych lub dopłat, tudzież dla roszczeń o sprostowanie błędnego obliczania należności, — w wypadku nieprawidłowego zastosowania taryfy lub w wypadku omyłki w obliczeniu:

od dnia, kiedy nastąpiła zapłata, jeżeli zaś zapłata nie nastąpiła, od dnia nadania przesyłki do przewozu, a w razie sprzedaży przesyłki, od dnia sprzedaży.

d) dla roszczeń z tytułu zaliczeń — od 30-go dnia po upływie terminu dostawy;

e) dla roszczeń o uiszczenie dopłaty, żądanej przez władze celne,— od dnia wniesienia żądania przez władze celną.

Dnia, oznaczonego jako początek przedawnienia, nie wlicza się do okresu przedawnienia.

3. Bieg przedawnienia wstrzymuje się w razie wniesienia pisemnej reklamacji do kolei żelaznej zgodnie z § 40. Przedawnienie zaczyna biec w dalszym ciągu od dnia, w którym kolej żelazna udzieliła pisemnie odmownej odpowiedzi i zwróciła załączone do reklamacji dokumenty. Dowodu, iż reklamację wniesiono lub że żądaniu odmówiono oraz zwrócono dokumenty, dostarczyć ma strona, która się na tę okoliczność powołuje.

Dalsze z tego samego tytułu wniesione reklamacje nie wstrzymują biegu przedawnienia.

4. Przerwy przedawnienia normują ogólne przepisy prawne.

§ 46. Niedopuszczalność dochodzenia roszczeń wygasłych lub przedawnionych.

Roszczeń wygasłych lub przedawnionych w myśl § 44 i 45, nie można wznowić ani w drodze skargi wzajemnej ani w drodze ekscepcji.

2) Regulamin przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych na kolejach żelaznych.

§ 28. Odpowiedzialność za przewóz podróżnych, bagażu ręcznego i zwierząt.

1. Spóźnienie się pociągu lub odwołanie pociągu lub też wyłączenie z pociągu wagonu bezpośredniego nie daje podróżnym prawa do jakiegokolwiek odszkodowania od kolei żelaznej.

2. Za bagaż ręczny i zwierzęta, nad któremi nadzór należy według § 15 do podróżnego, kolej żelazna odpowiada tylko wówczas, jeżeli szkoda powstała skutkiem jej winy.

§ 29. Odpowiedzialność kolei żelaznej za bagaż.

Kolej żelazna, która przyjęła do przewozu bagaż, odpowiada za wykonanie przewozu na całej drodze aż do wydania bagażu.

Każda następna kolej żelazna przez sam fakt przyjęcia bagażu uczestniczy w umowie o przewóz i przyjmuje obowiązki z niej wynikające.

§ 30. Rozmiar odpowiedzialności.

1. Kolej żelazna odpowiada pod warunkami, określonemi w rozdziale niniejszym za szkody powstałe bądź wskutek całkowitego lub częściowego zaginięcia albo uszkodzenia bagażu, bądź wskutek opóźnienia dostawy od chwili przyjęcia do przewozu aż do wydania.

2. Kolej żelazna wolna jest od tej odpowiedzialności w wypadku całkowitego lub częściowego zaginięcia, albo uszkodzenia bagażu, jeżeli udowodni, że szkoda została spowodowana skutkiem winy podróżnego, skutkiem przyrodzonej właściwości bagażu lub skutkiem siły wyższej.

Nie odpowiada ona za szkodę powstałą z powodu szczególnej właściwości bagażu, z powodu wadliwości jego opakowania lub z tego powodu, że przedmioty wyłączone od przewozu zostały pomimo to nadane jako bagaż.

---

[1]) Załącznik do rozporządzenia Ministra Komunikacji z dn. 9 października 1928 r. (Dz. U. Nr. 89 poz. 783).

Jeżeli ze względu na okoliczności zachodzące w poszczególnym wypadku szkoda mogła wyniknąć skutkiem niebezpieczeństwa, powstałego bądź to wskutek szczególnej właściwości bagażu, bądź też wadliwego opakowania, bądź wreszcie na skutek faktu, że bagaż składał się z przedmiotów, niedopuszczalnych do przewozu jako bagaż, to zachodzi domniemanie, że szkoda wynikła rzeczywiście jako następstwo jednej z tych przyczyn, chyba że osoba uprawniona udowodni, że szkoda nie powstała z tych przyczyn.

3. Kolej żelazna wolna jest również od odpowiedzialności za szkodę wynikłą wskutek opóźnienia dostawy, jeżeli udowodni, że opóźnienie zostało spowodowane okolicznościami, których kolej żelazna nie mogła uniknąć i którym nie mogła zapobiec.

§ 31. Wysokość odszkodowania za całkowite lub częściowe zaginięcie bagażu.

W razie całkowitego lub częściowego zaginięcia bagażu poszkodowany może żądać:

a) jeżeli wysokość szkody udowodniono: zwrotu tej szkody, najwyżej jednak 34 zł. za każdy brakujący kilogram wagi brutto;

b) jeżeli wysokości szkody nie udowodniono: kwotę ryczałtową 17 zł. za każdy brakujący kilogram wagi brutto.

Nadto należy zwrócić uiszczoną należność za przewóz, cło i inne wydatki, opłacone za zaginiony bagaż, jednak bez jakiegokolwiek dalszego odszkodowania, z zastrzeżeniem wyjątków, przewidzianych poniżej w §§ 35 i 36.

§ 32. Domniemanie zaginięcia bagażu. Odnalezienie bagażu.

1. Brakującą sztukę bagażu uważa się za zaginioną po upływie 14-tu dni od chwili zażądania jej wydania.

§ 33. Wysokość odszkodowania w razie uszkodzenia bagażu.

W razie uszkodzenia bagażu kolej żelazna obowiązana jest zapłacić kwotę, o którą obniżyła się wartość bagażu, jednak bez dalszego odszkodowania, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w §§ 35 i 36.

Odszkodowanie nie może jednak przewyższać:

a) jeżeli cała przesyłka doznała obniżenia wartości przez uszkodzenie, kwoty, którą należałoby zapłacić na wypadek zaginięcia całej przesyłki;

b) jeżeli tylko część bagażu doznała obniżenia wartości przez uszkodzenie,

kwoty, którą należałoby zapłacić na wypadek zaginięcia części, która doznała obniżenia wartości.

§ 34. Wysokość odszkodowania za opóźnienie w wydaniu bagażu.

1. W razie opóźnionego wydania bagażu, o ile podróżny nie udowadnia, że skutkiem tego opóźnienia wynikła szkoda, kolej żelazna obowiązana jest zapłacić odszkodowanie w wysokości 0,17 zł. za każdy kilogram wagi brutto bagażu, wydanego z opóźnieniem i za każde zaczęte 24 godziny, licząc od chwili, kiedy zażądano wydania, jednak najwyżej za dni 14.

2. Jeżeli udowodniono, że wskutek opóźnienia wynikła szkoda, należy zapłacić za nią odszkodowanie w kwocie, która nie może jednak przekraczać czterokrotnego ryczałtowego odszkodowania, określonego w p. 1 paragrafu niniejszego.

3. Odszkodowania za opóźnienie w wydaniu bagażu nie można łącznie żądać z odszkodowaniem, któreby się należało za całkowite zaginięcie bagażu.

W razie częściowego zaginięcia i opóźnienia w wydaniu niezaginionej części bagażu należy odszkodowanie za opóźnienie zapłacić za część niezaginioną.

W razie uszkodzenia bagażu i opóźnienia w wydaniu można żądać odszkodowania za uszkodzenie i opóźnienie w wydaniu.

§ 36. Odszkodowanie w wypadku złej woli lub ciężkiego niedbalstwa ze strony kolei żelaznej.

We wszystkich wypadkach, w których przyczyną całkowitego lub częściowego zaginięcia, uszkodzenia albo opóźnienia dostawy bagażu jest zła wola lub ciężkie niedbalstwo ze strony kolei żelaznej, podróżnemu należy wypłacić pełne odszkodowanie za udowodnione straty do podwójnej wysokości odszkodowania, przypadającego według §§ 31, 33, 34 i 35.

§ 37. Oprocentowanie odszkodowania.

Podróżny może żądać odsetek w stosunku sześciu od sta od sumy odszkodowania przyznanego mu przy danym kwicie bagażowym, o ile ono przekracza dziesięć zł.

Odsetki te liczą się od dnia wniesienia reklamacji, przewidzianej w § 40.

§ 39. Odpowiedzialność kolei żelaznej za swój personel.

Kolej żelazna odpowiada za swój personel oraz za inne osoby, któremi się posługuje przy wykonywaniu przyjętego na siebie przewozu.

Jeżeli jednak personel kolejowy na żądanie podróżnych spełnia czynności, do których kolej żelazna nie jest obowiązana, uważa się go jako działającego na zlecenie podróżnego, któremu usługę tę oddaje.

§ 40. Reklamacje.

1. Reklamacje wynikłe z umowy o przewóz muszą być wnoszone na piśmie do kolei żelaznej wskazanej w § 42.

2. Prawo do wnoszenia reklamacji przysługuje tym osobom, które mają prawo do powództwa przeciw kolei żelaznej w myśl § 41.

3. Bilety, kwity bagażowe i inne dokumenty, które osoba uprawniona uważa za potrzebne dołączyć do reklamacji, lub których dołączenia żąda kolej żelazna, muszą być przedstawione albo w oryginałach albo w odpisach, które na żądanie kolei żelaznej muszą być należycie uwierzytelnione.

§ 45. Przedawnienie roszczeń z umowy o przewóz.

1. Roszczenia z umowy o przewóz przedawniają się po roku.

Przedawnienie wynosi natomiast trzy lata, jeżeli chodzi o skargi z tytułu szkody, bądź spowodowanej złą wolą, lub ciężkim niedbalstwem, bądź wskutek wypadku przytoczonego w § 38 oszustwa.

2. Przedawnienie liczy się:

a) dla roszczeń o odszkodowanie w wypadku częściowego zaginięcia, uszkodzenia lub opóźnienia dostawy od dnia, w którym nastąpiło wydanie;

b) dla roszczeń o odszkodowanie w wypadku całkowitego zaginięcia — od dnia, w którym wydanie powinno było nastąpić;

c) dla roszczeń o zapłatę lub zwrot opłat przewozowych, należności dodatkowych lub dopłat, albo dla roszczeń o sprostowanie opłat przewozowych w wypadku nieprawidłowego zastosowania taryfy lub pomyłki w obliczeniu — od dnia uiszczenia opłat przewozowych, należności dodatkowych lub dopłaty, jeżeli zaś uiszczenie to nie nastąpiło — od dnia, w którym powinno ono było być dokonane, a w razie sprzedaży przesyłki — od dnia sprzedaży;

d) dla roszczeń o uiszczenie dopłaty żądanej przez władzę celną — od dnia postawienia żądania przez władzę celną;

e) dla innych roszczeń, dotyczących przewozu podróżnych, od dnia wygaśnięcia ważności biletu.

Dnia, oznaczonego jako początek przedawnienia, nie wlicza się do okresu przedawnienia.

3. Bieg przedawnienia zawiesza się w razie pisemnej reklamacji, wniesionej do kolei żelaznej zgodnie z § 40. Przedawnienie biegnie w dalszym ciągu od dnia, w którym kolej żelazna udzieliła odmownej odpowiedzi pisemnie i zwróciła przedstawione przy reklamacji dokumenty. Obowiązek dowodu wniesienia reklamacji, lub udzielenia odpowiedzi oraz zwrócenia dokumentów ciąży na tym, kto się na fakt ten powołuje.

Dalsze z tego tytułu wniesione reklamacje nie wstrzymują biegu przedawnienia.

4. Przerwy przedawnienia normują ogólne przepisy prawne.

§ 46. **Niedopuszczalność wznawiania roszczeń wygasłych lub przedawnionych.**

Roszczeń wygasłych lub przedawnionych, zgodnie z postanowieniami § 26 p. 8 i §§ 44 i 45, nie można wznowić w drodze skargi wzajemnej, ani w drodze ekscepcji.

§ 62. **Wysokość odszkodowania za całkowite lub częściowe zaginięcie lub uszkodzenie przesyłki ekspresowej.**

W razie całkowitego lub częściowego zaginięcia przesyłki ekspresowej kolej żelazna ma obowiązek zapłacić odszkodowanie według wartości zwyczajnej, jaką towary tego samego rodzaju i gatunku miały w miejscu i w czasie przyjęcia przesyłki do przewozu, nie więcej jednak niż 86 zł za każdy brakujący kilogram surowej wagi, a przy udowodnieniu złej woli lub ciężkiego niedbalstwa ze strony kolei żelaznej do podwójnej wysokości tej normy. W razie uszkodzenia przesyłki kolej żelazna winna zapłacić kwotę, o którą zmniejszyła się wartość przesyłki, nie więcej jednak, niż wynosiło odszkodowanie za całkowite lub częściowe zaginięcie. Nadto należy zwrócić należności przewozowe, cło i inne koszty opłacone za towar zaginiony.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY XVI.

Zwód Praw t. X cz. 1, wyd. r. 1857.

Art. 1554 uw. 2. *Wskutek uchylenia w gubernjach Zachodnich mocy odrębnych praw miejscowych wydano w dn. 29 kwietnia 1842 roku postanowienia specjalne w przedmiocie mocy i wygaśnięcia takich umów zastawnych, które sporządzone były przed datą rzeczonego uchylenia i które przeto nawet po wydaniu Ukazu cesarskiego z 25 czerwca 1840 roku (13591) o rozciągnięciu na gubernje Zachodnie ogólnych ustaw Cesarstwa mogą zachować jeszcze do pewnego czasu moc prawną; postanowienia te załączone są do uwagi niniejszej.*

1842 kw. 29 (15389).

Załącznik do Uwagi 2 do art. 1554.

Postanowienia co do mocy w gubernjach Zachodnich umów zastawnych, które zawarte były przed wydaniem Ukazu Cesarskiego z dn. 25 czerwca 1840 (13591) o rozciągnięciu na te gubernje ustaw ogólnych Cesarstwa[1]).

1. *Wszelkiego rodzaju posiadanie zastawne, trwające dłużej aniżeli pozwala ukaz z 14 lipca 1827 roku (1241), t. j. więcej niż lat dwadzieścia, powinno ustać bądź przez wykup w ciągu najwyżej dwóch lat, bądź też po upływie tego okresu przez sprzedaż publiczną majątku, znajdującego się w zastawie. Pilnowanie wykonywania wyłuszczonych tu postanowień należy do urzędów państwowych.*

1842 kw. 29 (15389) punkt. 1.

[1]) P. tezę 32 pod art. 514 na str. 296 t. I-go.

2. *W tymże trybie, t. j. przez wykup albo przez sprzedaż publiczną po upływie dwuletniego okresu, ustać powinno posiadanie zastawne, powstałe przed ogłoszeniem ukazu z dn. 25 czerwca 1840 roku, oparte na umowie, w której strony zgóry nic nie zastrzegły co do jej odnowienia drogą prolongaty, następnie zaś przed datą ogłoszenia ukazu 25 czerwca 1840 r. jej nie odnowiły zgodnie z postanowieniami, wyłuszczonemi w ukazie z dn. 14 lipca 1827 roku.*

Tamże, punkt. 2.

3. *Umowy, sporządzone trybem należytym przed datą ogłoszenia ukazu z 25 czerwca 1840 roku, w których przewidziano warunek odnowienia zastawu zapomocą prolongaty, zachowują nawet obecnie (29 kwietnia 1842 roku) nadal moc swoją i mogą być prolongowane, wszelako jedynie przy ścisłem przestrzeganiu postanowień, zawartych w ukazie z 14 lipca 1827 roku i pod warunkiem, że po upływie ostatniej przez prawo dozwolonej prolongaty, to znaczy po upływie trzeciego po zawarciu umowy trzechlecia, majątek zostanie sprzedany na licytacji publicznej, jeżeli nie będzie wykupiony przez właściciela w okresie dwuletnim.*

Tamże, punkt. 3.

4. *Na dopuszczalne posiadanie zastawne w ciągu dwu lat ulgowych, przewidzianych w punktach 1, 2 i 3, powinny być sporządzone akty albo też dokonana prolongata na akcie poprzednim i akty te oblatowane być powinny w urzędach właściwych z pobraniem opłaty za wciągnięcie do księgi oraz opłaty stemplowej od sumy długu, stosownie do postanowień, wyłuszczonych w punkcie 9 ukazu z 14 lipca 1827 r.*

Tamże, p. 4.

5. *Jeżeli na majątkach zastawnych, dla których termin upłynął i które nie zostały wykupione w czasie właściwym, ciążą inne jeszcze długi, to po dokonaniu sprzedaży takiego majątku, przy podziale sumy szacunkowej pierwszeństwo do zaspokojenia z aktu zastawu i z innych pożyczek określa się według postanowień, wyłuszczonych w punkcie 3 zatwierdzonej przez Cesarza dn. 4 kwietnia 1840 roku Opinji Rady Państwa.*

Tamże, p. 5.

ZAŁĄCZNIK NIEURZĘDOWY XVII.

1) Zatwierdzona przez Cesarza 2 lutego 1915 roku uchwała Rady Ministrów o posiadaniu i użytkowaniu ziemi w Państwie Rosyjskiem przez poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich lub tureckich. (Zbiór praw i rozp., poz. 349).

I. *W przedmiocie nabywania przez poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich lub tureckich praw do majątków nieruchomych*

oraz użytkowania ich i zarządzania niemi, zastosowanie mają przepisy następujące:

1. *Wymienionym poddanym zabrania się na przyszłość nabywania na obszarze całego Państwa Rosyjskiego jakimbądź sposobem i na jakichkolwiek uznawanych przez prawa powszechne oraz miejscowe podstawach, prawa własności i innych praw dziedzicznych do majątków nieruchomych, jakoteż prawa posiadania i użytkowania majątków nieruchomych, niezależnie od prawa własności.*

Przepis ten nie dotyczy najmu mieszkań, domów i innych lokali.

2. *W razie nabycia majątków nieruchomych przez osoby wymienione w artykule 1 w drodze spadku, obowiązane są one sprzedać je lub też dobrowolnie trybem przepisanym odstąpić w ciągu lat dwu od czasu nabycia praw do nich. W razie niezastosowania się do tego przepisu, majątki sprzedane będą w drodze licytacji publicznej w odnośnym rządzie gubernjalnym lub odpowiednim urzędzie. Osiągnięty na licytacji szacunek, po potrąceniu roszczeń osób trzecich oraz kosztów zajęcia i sprzedaży, przekazany zostanie na rzecz byłego właściciela majątku.*

4. *Jeżeli majątek, podlegający sprzedaży przez licytację, stanowi część majątku będącego we wspólnem posiadaniu osób, podpadających i nie podpadających pod działanie artykułu 1, to na wniosek rządu gubernjalnego lub odpowiedniego mu urzędu należy wydzielić część podlegającą sprzedaży trybem ogólnym, przepisanym dla działów majątku wspólnego.*

5. *Moc artykułów 2—4 dotyczy również i majątków nieruchomych, przechodzących w spadku do osób, wymienionych w artykule 1, nie na prawie własności, lecz na innych dziedzicznych prawach posiadania i użytkowania, jak naprzykład, na prawie czynszowem, prawie zabudowy, dzierżawy dziedzicznej, z wyjątkiem tylko wszelkiego rodzaju posiadania i użytkowania dożywotniego, jakowe prawa poczytuje się za nieważne.*

6. *Prawo zastawu na majątkach nieruchomych i wogóle egzekucji z tytułu zobowiązań pożyczkowych nie może mieć w skutku swoim ani nabycia takiego majątku na własność, ani objęcia go w posiadanie lub użytkowanie faktyczne przez osoby, wymienione w artykule 1.*

7. *Osobom, wymienionym w artykule 1, zabrania się administrowania majątków nieruchomych w charakterze plenipotentów lub rządców (administratorów).*

8. *Moc artykułów poprzednich ma odpowiednie zastosowanie do wszelkich spółek i towarzystw, zawiązanych na podstawie ustaw austrjackich, węgierskich, niemieckich lub tureckich, nawet jeżeli otrzymały pozwolenie na działalność w Rosji, jakoteż do spółek firmowych i komandytowych, zawiązanych na podstawie ustaw obowiązujących w Państwie Rosyjskiem, o ile śród spólników lub udziałowców tych*

spółek znajdują się poddani austrjaccy, węgierscy, niemieccy lub tureccy.

9. *Wszelkie czynności prawne, dokonane z obrazą lub dla obejścia przepisów wyłuszczonych w artykułach 1—8, poczytuje się za nieważne.*

10. *Każdej ze stron, która uczestniczyła w czynności, wspomnianej w artykule 9, wolno wytoczyć w sądzie okręgowym, właściwym ze względu na miejsce położenia majątku nieruchomego, którego dana czynność dotyczy, powództwo o uznanie czynności takiej za nieważną albo też donieść o tem miejscowej władzy gubernjalnej.*

12. *Upływ oznaczonych w ogólnych lub miejscowych ustawach terminów przedawnienia od chwili sporządzenia czynności, wskazanych w art. 9, nie usuwa możności wytoczenia spraw, przewidzianych w artykułach 10 i 11.*

Przedawnienie nie służy również za podstawę do utwierdzenia prawa własności do majątków nieruchomych, tak nabytych na mocy takich czynności, jakoteż będących w posiadaniu osób, których przepisy niniejsze dotyczą, na podstawie porozumień ustnych, aktów nieformalnych albo bez wszelkich aktów.

14. *Postanowienia artykułów 9—13 mają zastosowanie również do przypadków nabycia przez osoby, wymienione w artykule 1, majątków nieruchomych na licytacjach.*

IV. *Do majątków nieruchomych poza obrębem osad miejskich, pozostających obecnie w posiadaniu i użytkowaniu poddanych austrjackich, węgierskich lub niemieckich albo wspomnianych w artykule 8 oddziału I ustawy niniejszej spółek lub towarzystw, a położonych w gubernjach: grodzieńskiej, wileńskiej, mińskiej, wołyńskiej*[1]*), mają zastosowanie przepisy następujące:*

1. *Wymienionym osobom, spółkom i towarzystwom zezwala się w terminie, ustalonym przepisami niniejszemi, zbyć dobrowolnie należące do nich w powyżej wyszczególnionych miejscowościach majątki nieruchome, w razie zaś niewykonania tego majątki te sprzedane zostaną przez licytację publiczną.*

2. *Moc artykułu 1 oddziału niniejszego dotyczy również nieruchomości, należących do osób, spółek i towarzystw, podlegających mocy tegoż artykułu, nie na prawie własności, lecz na innych prawach dziedzicznego posiadania i użytkowania, jak naprzykład na prawie czynszowem, prawie zabudowy, dzierżawy dziedzicznej, z wyjątkiem jedynie wszelkiego rodzaju prawa posiadania i użytkowania dożywotniego, które powstało przed 1 listopada 1914 roku.*

5. *Majątki nieruchome, podlegające mocy przepisów niniejszych, a położone poza obrębem osad miejskich, które w ciągu sześciu miesięcy od daty ogłoszenia list, przewidzianych w artykule 3, nie zostaną*

[1]) **Przyp. tłum.** Wyliczenie miejscowości obejmuje również cały obszar b. Królestwa Polskiego.

dobrowolnie zbyte osobom, mającym prawo nabycia tych nieruchomości, będą sprzedane przez licytację publiczną w odnośnym rządzie gubernjalnym lub odpowiednim mu urzędzie trybem, w artykułach 3 i 4 oddziału I wyłuszczonym, pod warunkiem powiadomienia we właściwym czasie o dniu licytacji Włościańskiego Banku Ziemskiego.

8. *Prawa zastawu i inne ciężary i prawa rzeczowe, wynikające z umów najmu i dzierżawy, zawartych co do nieruchomych majątków, podlegających mocy oddziału niniejszego, po dniu 1 listopada 1914 roku, poczytuje się za nieobowiązujące nabywców tych nieruchomości przez licytację.*

VI. *Jako poddanych niemieckich, austrjackich i węgierskich ustawa niniejsza rozumie poddanych tak Niemiec i Austro-Węgier, jak i wszystkich państw oddzielnych i części ich, które weszły w skład wspomnianych mocarstw.*

2) Zatwierdzona przez Cesarza w dniu 2 lutego 1915 roku uchwała Rady Ministrów o zniesieniu posiadania i użytkowania ziemi przez wychodźców austrjackich, węgierskich lub niemieckich w miejscowościach pogranicznych. (Zb. pr. i rozp. poz. 351).

1. *Na zachodnich i południowych obszarach pogranicznych udziela się poddanym rosyjskim z wychodźców niemieckich, austrjackich lub węgierskich prawa zbyć dobrowolnie w terminach przez przepisy niniejsze określonych należące do nich majątki nieruchome, położone poza obrębem osad miejskich w miejscowościach następujących:*

a) w obrębie pasa stu pięćdziesięciu wiorstowego wzdłuż istniejącej granicy państwowej z Niemcami i Austro-Węgrami oraz w przylegającym do tego pasa obwodzie, zamykanego linją rzeczonej granicy, wybrzeżem morza Bałtyckiego i zatoki Ryskiej, rzeką Zachodnią Dźwiną od jej ujścia do Dźwińska (Dyneburga), linją kolei żelaznych Dźwińsk — Wilno — Lida — Baranowicze — Łuniniec — Sarny — Korosteń i dalej do granicy gubernji Kijowskiej; linją tej ostatniej granicy na południe do skrzyżowania z linją kolejową Kazatyn — Żmerynka i dalej linją kolejową na Żmerynkę, Mohylew - Podolski, Okunicę i Nowosielice.

Pozamiastowe majątki nieruchome, podlegające mocy przepisów niniejszych, które nie zostaną w terminach do tego wyznaczonych zbyte dobrowolnie osobom, uprawnionym do nabycia tych majątków, sprzedane będą przez licytację publiczną.

2. *Moc artykułu 1 dotyczy majątków nieruchomych, należących do wskazanych w przepisach niniejszych społeczności, towarzystw i osób poszczególnych, tak na prawie własności, jak i na innem prawie użytkowania i posiadania dziedzicznego, jak naprzykład na prawie czynszowem, prawie zabudowy, dzierżawy dziedzicznej, z wyjątkiem jedynie prawa użytkowania dożywotniego, które powstało przed 1 listopada roku 1914.*

3. *Moc przepisów niniejszych dotyczy tak majątków nabytych przez gminy, gromady wiejskie i wioskowe, utworzone z pośród właścicieli wiejskich, kolonistów, osadników i rolników cudzoziemskich, którzy przedtem byli poddanymi austrjackimi, węgierskimi lub niemieckimi, lub z pośród potomków tych osób, jak i majątków poszczególnych osób z liczby wychodźców austrjackich, węgierskich lub niemieckich oraz potomków ich w linji męskiej, należących do jednej z następujących kategoryj: a) będących członkami wymienionych w artykule niniejszym gmin i gromad;...; c) posiadających grunty w ilości, określonej w artykule 63 Statutu Banku Ziemskiego Włościańskiego (wydania roku 1912) i nie różniących się bytem swoim od włościan; d) przyjętych do poddaństwa rosyjskiego po 1 stycznia 1880 roku, albo po tym terminie do poddaństwa innego mocarstwa, a następnie do rosyjskiego, jak również do spółek, w których skład wchodzi jakakolwiek osoba z pośród wyżej wyszczególnionych.*

5. *Co do warunków zbycia dobrowolnego oznaczonych w przepisach niniejszych majątków nieruchomych, a w razie niewykonania tego, co do trybu sprzedaży ich przez licytację mają zastosowanie artykuły 2 — 6 oddziału I i 3 — 10 oddziału IV przepisów, wyłuszczonych w zatwierdzonej w dniu dzisiejszym uchwale Rady Ministrów „o posiadaniu i użytkowaniu ziemi w Państwie Rosyjskiem przez poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich lub tureckich", przytem jednak określony przez rzeczone przepisy sześciomiesięczny termin do zbycia dobrowolnego nieruchomości przedłuża się: dla pasu stupięćdziesięciowiorstowego (art. 1 p. a) do dziesięciu miesięcy.*

SUPLEMENT.

SUPLEMENT [1])

Tom I.

Art. 9.

Str. 5. **Ustawa z dn. 20 czerwca 1924 r.** o podstawowych prawach i obowiązkach oficerów marynarki wojennej. (Dz. U. Nr. 64, poz. 626). Art. 42.

Str. 5. **Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 3 czerwca 1929 r.** w sprawie zawierania małżeństw przez oficerów i szeregowych straży granicznej. (Dz. U. Nr. 50, poz. 413).

Str. 5. **Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dn. 12 września 1929 r.** w sprawie wykonania rozp. Prezyd. Rzeczyposp. z dn. 7 marca 1928 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych marynarki wojennej. (Dz. U. Nr. 77, poz. 577). §§ 16—22.

Str. 5. **Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 1 kwietnia 1932 r.** o małżeństwach oficerów. (Dz. U. Nr. 29, poz. 295).

Str. 5. **Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 28 lipca 1928 r.** w sprawie zawierania związków małżeńskich przez funkcjonarjuszów policji państwowej. (Dz. U. Nr. 87, poz. 762).

Art. 106.

4. Ustanowiony przez art. 106 obowiązek męża dostarczania żonie środków utrzymania stosownie do swego stanowiska i możności stwarza dla żony materjalne prawo cywilne i przeto od chwili, gdy to cywilne prawo żony zostało naruszone przez męża, powstaje dla niej prawo do powództwa o przywrócenie prawa do otrzymywania należnego jej utrzymania, niezależnie przytem od tego, czy była zmuszona do opuszczenia mieszkania męża, czy też nadal w niem przebywa; oczywiście obowiązkiem sądu jest ustalić, że mąż istotnie odmawia dawania utrzymania zamieszkującej z nim żonie. (S. C. 8/06).

5. Żona, zamieszkująca oddzielnie od męża z winy ostatniego, ma prawo żądać od niego alimentów również za czas poprzedzający wytoczenie powództwa. (S. C. 25/15). [2])

---

[1]) **Przyp. tłum.** W suplemencie dajemy ustawy związkowe i orzeczenia Sądu Najwyższego, które wyszły już w czasie druku książki; pozatem dajemy kilka dawniejszych ustaw i orzeczeń, które nie zostały zamieszczone pod odpowiedniemi artykułami tomu X cz. 1. Praca nasza obejmuje wyroki Senatu za czas do 1 stycznia 1916 r., orzeczenia Sądu Najwyższego — do 1 lipca 1932 r. oraz ustawy związkowe — do 1 stycznia 1933 r.

[2]) **Przyp tłum.** Powyższy pogląd, że alimenty mogą być żądane również za czas poprzedzający wytoczenie powództwa, rozwinął Senat we wcześniejszym swym wyroku Nr. 55/10 w sprawie, wynikłej na tle Kodeksu Cywilnego Król. Polskiego z 1825 r., wyjaśniając, że niežądanie alimentów w ciągu okresu czasu, za który przypadają, samo przez się nie może powodować utraty prawa do nich, o ile tylko prawo to nie wygasło z powodu przedawnienia. Natomiast Sąd

Art. 132⁴.

4-a. Według przepisów t. X cz. I obowiązek ojca łożenia na utrzymanie dziecka nieślubnego ma charakter zobowiązania czysto osobistego, wypływającego ze związku naturalnego rodziców i dzieci, i nie przechodzi przeto na spadkobierców, o ile tylko urodzenie dziecka nieślubnego nie było skutkiem czynu przestępnego, dokonanego na jego matce, w takim bowiem razie z tytułu wynagrodzenia szkód i strat ciążyłby na winnym spełnienia tego czynu, a po jego śmierci na spadkobiercach, obowiązek dostarczenia dziecku środków utrzymania. (S. N. 103/32).

Art. 164¹.

1. Żona, z której winy małżeństwo zostało rozwiązane, ma prawo żądać od swego dawnego męża, ojca jej dzieci, dostarczenia środków utrzymania dla nich nawet w przypadku, gdy dzieci te zamieszkują przy niej wbrew woli ojca, jeżeli tylko pozostawienie dzieci przy matce jest konieczne dla należytego ich wychowania. (S. C. 3/15).

2. W razie rozdzielnego zamieszkiwania małżonków, spowodowanego rozwiązaniem ich małżeństwa, wynikły między nimi spór co do prawa pozostawienia u siebie dzieci winien być rozstrzygnięty na korzyść tego małżonka, który, zdaniem Sądu, najlepiej będzie mógł wypełnić w stosunku do dzieci swoje obowiązki rodzicielskie, kwestja zaś, z czyjej winy zostało rozwiązane małżeństwo może mieć wpływ na rozstrzygnięcie powyższego sporu, tylko o ile Sąd uzna, że każdy z rozwiedzionych małżonków, jednakowo dobrze swoje obowiązki względem dzieci wykonać może. (S. C. 3/15).

3. P. tezy 3 i 4 pod art. 172.

Art. 172.

4-a. Nie zwalnia rozwiedzionego małżonka od obowiązku łożenia na utrzymanie swych niepełnoletnich dzieci okoliczność, iż dla dobra dzieci władza rodzicielska nad niemi została oddana drugiemu małżonkowi, przy którym dzieci te pozostawiono. (S. C. 3/15).

7. Trzecim, którzy poczynili wydatki na utrzymanie i wychowanie dziecka, ciążące zasadniczo na rodzicach tegoż, służy prawo do żądania od nich zwrotu rzeczonych wydatków bądź wówczas, gdy zostały dokonane ze zlecenia rodziców, bądź też gdy wydatkujący występowali w charakterze sprawujących ich interesy; jeśli jednak tego rodzaju działanie trzecich przedstawia wyraźną sprzeczność z wolą rodzica, przeciwko któremu wytoczone zostało następnie poszukiwanie zwrotne, ostatnie traci swą podstawę prawną, ile że odnośny obowiązek rodziców względem utrzymania i wychowania nieletniego dziecka ulega przedewszystkiem wykonaniu w domu rodzicielskim, gdzie łatwiej ponieść w tym celu koszta i roztoczyć nad dzieckiem opiekę. (S. N. 37/32).[1])

8. W myśl art. 172 w związku z art. 194 i 251 ust. 3 t. X cz. I mają obowiązek żywienia, utrzymywania i wychowania nieletnich dzieci ich rodzice, nie zaś dalsi wstępni, na których żaden przepis t. X cz. I Zw. Pr. nie wkłada tego obowiązku, nie ma więc dziad rzeczonego obowiązku względem wnuka, jak również i wnuk nie ma obowiązku utrzymywania dziada w razie jego ubóstwa i niedołęstwa. (S. N. 177/31).

Najwyższy w orzeczeniu Nr. 169/29 rozstrzygnął powyższą kwestję odmiennie, mianowicie uznał, że ponieważ obowiązek alimentowania ma na celu dostarczanie utrzymania w zależności od rzeczywistych potrzeb i środków stron, to przy rozstrzyganiu żądania zasądzenia alimentów za czas, poprzedzający wywytoczenie powództwa, Sądy powinny rozważyć, czy w owym okresie czasu zachodziła ich potrzeba dla uprawnionego, czy też raczej ich nieposzukiwanie nie stwierdza braku podówczas pomienionej potrzeby. Orzeczenie to zapadło też pod rządem Kodeksu Cywilnego Król. Polskiego i ze względu na różniącą się od przepisów t. X cz. 1 Zw. Pr. redakcję artykułów, dotyczących alimentów w Kod. Cyw. Kr. P. (art. 237 — 245), może zachodzić kwestja, czy przyjęta przez Sąd Najwyższy zasada winna mieć zastosowanie w sprawach kresowych.

Art. 177.

Z osnowy art. 177 t. X cz. I wynika, że dzieci, przebywające w domu rodziców na ich utrzymaniu, obowiązane są do pracy i pomocy rodzicom, nie mogą więc żądać zapłaty za tę pracę według istniejących w umowach najmu osobistego cen za usługi. (S. N. 142/30).

Art. 220.

1-a. Po ukończeniu przez nieletniego lat 17 żadna czynność prawna nie może być dokonana w imieniu nieletniego przez jego kuratora samodzielnie, a tem bardziej przez jego byłego opiekuna, którego władza ustała całkowicie. (S. N. 147/31).

4-a. Jeżeli kontrahentem nieletniego jest jego kurator, to dla wyrażenia zgody na dokonanie przez nieletniego takiej czynności konieczne jest wyznaczenie specjalnego kuratora. (S. C. 88/03).

Art. 222.

3. Z art. 222 w związku z art. 1382 t. X cz. I wynika, iż sprzedaż nieruchomości, zdziałana przez nieletniego bez zgody opiekuna, względnie kuratora, jest nieważna i nieletni nie podlega z tytułu zdziałanej czynności żadnym poszukiwaniom; jeżeli zaś nieletni w wykonaniu nieważnej umowy zbogacił się kosztem swego kontrahenta, winien jest zwrócić mu to, co otrzymał, o ile otrzymane mienie pozostaje w jego majątku i może być wydane; gdy zatem otrzymane przez nieletniego z tytułu umowy mienie nie znajduje się w składzie jego majątku, zobowiązanie nieletniego do zwrotu zbogacenia się mijałoby się z celem postanowień o nieważności zdziałanych przez nieletniego czynności prawnych. (S. N. 178/31).

Art. 231.

Str. 78 i nast. **Kod. Cyw. Król. Polskiego.**

[1]) **Przyp. tłum.** Orzeczenie powyższe wydane zostało w sprawie, wynikłej na terenie b. Król. Kongresowego, może mieć jednak zastosowanie i pod rządem t. X cz. 1 Zw. Pr.

Art. 428.

Według osnowy art. 428 K. C. P. opiekun traci swoją należność z majątku nieletnich pupilów w razie niezgłoszenia swych należności do spisu inwentarza, tylko w przypadku, jeżeli urzędnik, sporządzający inwentarz, spełnił nakazany mu w ust. 2 tegoż artykułu obowiązek ostrzeżenia o powyższym przepisie prawa i o związanej z nim sankcji, z uczynieniem o tem wzmianki w samym akcie. (S. N. 70/31).

Art. 441.

Dłużnik, płacący należność hipotekowaną opiekunce głównej, posiadającej na podniesienie kapitału upoważnienie rady familijnej, której uchwała zapadła w niewłaściwym składzie członków, nie jest obowiązany sprawdzać w aktach opieki szczegółów odnośnych, z odpisu uchwały niewidocznych, i za wadliwości w odbyciu posiedzenia rady nie odpowiada; wymaga tego konieczność zapewnienia bezpieczeństwa trzecim, działającym z należytą rozwagą i w dobrej wierze. (S. N. 104/31).

Art. 253.

4. Wspólna zgoda wyznaczonych opiekunów na zawarcie umowy w imieniu małoletniego może być wyrażona przez podpisanie tej umowy przez jednych z nich i takie czyny pozostałych, z których wynika aprobata przez nich umowy i uznanie jej za konieczną lub korzystną dla małoletniego. (S. C. 6/12).

Art. 268 uw. 1.

Str. 108. **Rozp. Prezydenta R. P. z dn. 27 czerwca 1924 r.** o Pocztowej Kasie Oszczędności. (Dz. U. Nr. 55, poz. 545).

§ 15, ust. 2. Małoletni może mieć otwarte konto oszczędnościowe i podejmować wypłaty o ile przeciw temu nie podniesie zastrzeżenia jego ustawowy zastępca.

Art. 277.

3-a. Układu pojednawczego sądowego, zawartego z obrazą postanowień prawa, mających na celu ochronę majątku małoletnich, sąd nie powinien przyjąć, a gdy to uczynił, opiekunowie małoletniego mają prawo bądź w przewidzianym w ustawie terminie na zaskarżenie zwrócić się do wyższej instancji o uchylenie umarzającej postępowanie decyzji sądu, jako nieprawidłowej, bądź wystąpić z powództwem o uznanie układu pojednawczego za nieważny. (S. N. 72/30).

Art. 374¹.

5-a. Ze względu na brak w ustawie specjalnych przepisów o rozrządzaniu majątkiem marnotrawnych, pozostających pod opieką, zakres uprawnień ich opiekunów winien być z mocy art. 9 U. P. C. oznaczany na zasadzie postanowień o opiece nad małoletnimi (S. C. 5/12, 80/04). Wobec tego we wszystkich przypadkach, gdy przy łącznem występowaniu w procesie opiekuna i marnotrawnego czynności ich są niezgodne ze sobą, Sąd powinien dać przewagę czynnościom opiekuna, przedsięwziętym stosownie do art. 282 t. X

cz. 1; marnotrawny zaś, jeżeli uważa czynności opiekuna za nieprawidłowe, może zaskarżyć je w trybie, wskazanym w Og. org. gub. (t. II Zw. Pr. art. 1160, 1162 i 1165). (S. C. 5/12).

Art. 381.

2 a. Zachowanie względem głuchoniemych trybu postępowania, przewidzianego w art. 368, 372 i 381 t. X cz. 1, nie jest obowiązkowe, gdyż wszczęcie tego postępowania zależne jest od woli członków rodziny głuchoniemego, na których żądanie dokonywa się badania głuchoniemych po dojściu ich do pełnoletności (art. 368 w związku z art. 381), a przewidziana w art. 381 decyzja wyższej władzy opiekuńczej (dawniej Senatu, obecnie sądu okręgowego) o wyznaczeniu kurateli, względnie opieki, następuje dopiero po rozpatrzeniu protokółu badania głuchoniemego na zasadzie jego wyników i bez uprzedniego dokonania tego badania wydana być nie może; w przypadkach, gdy powyższe badanie przeprowadzone nie zostało, winny być zastosowane ogólne zasady art. 381 t. X cz. 1, z których wynika, że prawodawca pod względem zdolności do działań prawnych zgoła odmiennie traktuje głuchoniemych piśmiennych i niepiśmiennych (por. też. art. 108—111 Ust. notar.), i w myśl tych zasad należy uznać, że głuchoniemym, umiejącym czytać i pisać, po dojściu do pełnoletności przysługuje bez ograniczeń prawo zarządzania i rozrządzania swym majątkiem, o ile tylko przez dokonane badanie ich nie został stwierdzony ich słaby rozwój umysłowy, w jakim przypadku ustanawia się nad nimi z decyzji sądu okręgowego kuratelę, natomiast głuchoniemi niepiśmienni w zasadzie są niezdolni do działań prawnych narówni z małoletnimi i obłąkanymi i przeto wyznaczona nad nimi w czasie ich małoletności opieka winna trwać po dojściu ich do pełnoletności nadal, względnie, o ile nie była urządzona, winna być ustanowiona. (S. N. 186/30).

Art. 387.

P. tezę 33 pod art. 1705.

Art. 399.

7 a. Odziedziczenie gruntu nadanego przed wejściem w życie w okręgu białostockim ustawy z dn. 31 lipca 1919 r. (Dz. Pr. poz. 382) nie nadało temu gruntowi charakteru majątku rodowego, ponieważ zgodnie z ustalonem orzecznictwem Sądu Najwyższego, do chwili zniesienia zwyczajowego trybu dziedziczenia gospodarzy wiejskich grunty nadane nie mogły być uważane za majątki rodowe. (S. N. 225/31).

7 b. Stanowi majątek rodowy grunt włościański, otrzymany w drodze spadku beztestamentowego po gospodarzu, zmarłym po wejściu w życie rozporządzenia Prezydenta Rzp. z dn. 14 października 1927 r. (Dz. U. poz. 824), ponieważ w takim przypadku upada podstawa, na której oparte zostały orzeczenia Sądu Najwyższego, odmawiające ziemi nadanej charakteru rodowego. (S. N. 39/32).

Art. 406.

2 a. Dla Skarbu Państwa, który przejął na zasadzie p. 4 art. 1 dekretu Nr. 257 Nacz. Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej majątek od osoby, na

której rzecz zmuszony był z mocy ukazu z dn. 10 grudnia 1865 r. wyzbyć się tego majątku pierwotny jego właściciel, zesłany w głąb Rosji za udział w powstaniu 1863 r., — powołany dekret stanowi dobry tytuł nabycia, którym Skarb Państwa może się zasłaniać przed żądaniem zwrotu majątku ze strony spadkobierców powstańca. (S. N. 7/31).

Str. 151. **Rozp. Rady Ministrów z dn. 23 września 1932 r.** o sposobie chronienia przedmiotów zabytkowych, będących własnością Państwa. (Dz. U. Nr. 89, poz. 750).

Art. 413.

1 a. Jak wynika z przepisów, dotyczących praw i prerogatyw cerkwi prawosławnej, zawartych w t. IX Zwr. Pr., oraz oddzielnych przepisów, zawartych w Ustawach Cywilnych, poszczególne monastery i cerkwie prawosławne posiadały osobowość prawną i były podmiotem praw majątkowych. (S. N. 129/31).

Str. 156. **Konkordat** pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzecząpospolitą Polską. (Dz. U. 1925 r. Nr. 72 poz. 501).

Art. XXIV.
Posiadanie, o którem mówi ten artykuł, nie może być prekaryjne. (S. N. 182/31).

Str. 159. **Rozp. Prezydenta R. P. z dn. 22 marca 1928 r.** o stosunku Państwa do Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego, nie posiadającego hierarchji duchownej. (Dz. U. Nr. 38, poz. 363).

Art. 2. Kościół ten jest osobą prawną i może w granicach obowiązujących ustaw nabywać, zbywać, obciążać i swobodnie zarządzać swym majątkiem ruchomym i nieruchomym.

Art. 414.

Str. 161. **Rozp. Prezyd. Rzp. z dn. 14 października 1927 r.** o uchyleniu odrębności stanowych. (Dz. U. Nr. 92 poz. 824).

Art. 4.

Przepis art. 4 rozporządzenia z dn. 14.X.1927 r. ma na względzie b. gminy stanowe włościańskie, a nie jednostki b. samorządu szlacheckiego, które nie nosiły nazwy „gmin" i obejmowały całą gubernję (art. 90 t. IX Zw. Pr.), przyczem aczkolwiek ciała samorządu szlacheckiego działały w granicach określonego terytorjum (gubernja), jednak podział terytorjalny dotyczył jedynie wewnętrznej organizacji szlachty i samorząd szlachecki nie był samorządem terytorjalnym, obejmującym ogół mieszkańców danego terytorjum. Gdy więc ciała samorządowe szlachty w Państwie Polskiem istnieć przestały i atrybucje wyżej wskazane, tym ciałom właściwe, nie mogły przejść na żadną z utworzonych w Państwie Polskiem jednostek samorządu lokalnego (gminy wiejskie, miejskie i związki powiatowe), które mają charakter wszechstanowy, niema podstawy do uznania, iż związek powiatowy komunalny jest instytucją, zastępującą jednostkę samorządu szlacheckiego, i w tym charakterze mógł przejąć majątek, do tej jednostki należący, w braku specjalnego w tym względzie aktu ustawodawczego. (S. N. 85/31).

Art. 415.

Str. 162. **Rozp. Prezyd. Rzp. z dn. 22 marca 1928 r.** o likwidacji mienia byłych rosyjskich osób prawnych. (Dz. U. Nr. 38 poz. 377).

Art. 7.

Żądanie unieważnienia czynności, dotyczących likwidowanego mienia, zdziałanych w okresie czasu od dn. 7 listopada 1917 r. do dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, może być zgłoszone jedynie w drodze spornej kontradyktoryjnej, nie zaś w postępowaniu homologacyjnem, jakiem jest postępowanie hipoteczne. (S. N. 58/30).

Rozporz. Prezydenta Rzp. z dn. 21 października 1932 r. w sprawie zmiany rozporządzenia z dn. 22 marca 1928 r. o likwidacji mienia byłych rosyjskich osób prawnych. (Dz. U. Nr. 91, poz. 770).

Art. 1 p. 1 zamieszczony w t. II-cim pod art. 2188, str. 308.

Art. 420.

1 a. Obowiązek zwrotu majątku, skonfiskowanego przez władze zaborcze uczestnikom walk o niepodległość, prawemu właścicielowi, względnie jego spadkobiercom, wypływa nie z mocy przepisu takiej lub innej ustawy, wydanej przez Państwo Polskie, lecz z faktu odzyskania przez Naród Polski niepodległości i wytworzenia się wskutek tego takiej zmiany stanu publiczno i prywatno-prawnego, dzięki której odżyły prawa i tytuły legalnych właścicieli majątków skonfiskowanych, natomiast upadły nielegalne powołane do życia przez zaborców stosunki prywatno-prawne, sprzeczne z istniejącym obecnie porządkiem publicznym (S. N. 98/28, 27/32). Możności wystąpienia o zwrot majątku, skonfiskowanego za udział w powstaniu, nie stoi bynajmniej na przeszkodzie art. 4 ustawy z dn. 4 maja 1920 r. o przywróceniu praw, utraconych wskutek przestępstw politycznych i wojskowych (Dz. U. Nr. 39 poz. 230), odnoszący obowiązek zwrotu majątku skazanemu jedynie do majątków, utraconych w ciągu ostatnich lat 30 przed wytoczeniem o to powództwa, ustawa ta bowiem nie ma na względzie ani wprost, ani też ubocznie zbiorowych czynów całego Narodu Polskiego, do jakich zaliczamy powstania narodowe 1831 i 1863 r., lecz jedynie sporadyczne wystąpienia poszczególnych grup i osób. (S. N. 27/32).

1 b. Nie zachodzi istotna różnica tak co do uprawnień powstańca do utraconego majątku, jako też co do tytułu nabywcy, pomiędzy pozbawieniem majątku przez zaborcze władze rosyjskie w drodze zwykłej konfiskaty, a takiemże pozbawieniem w drodze licytacji przymusowej, ostatnia bowiem nie wypływała ze stosunków prywatno-prawnych i z czynu właściciela, jako dłużnika, odmawiającego uiszczenia należności, lecz podyktowana została względami natury wyłącznie politycznej i eksterminacyjnej w stosunku do Narodu Polskiego, stanowiła przeto również gwałt i bezprawie; fakt uiszczenia przez nabywcę z licytacji na rzecz właściciela pewnej sumy pieniężnej za nabyty tą drogą majątek jest okolicznością uboczną, nie mającą w przypadku istotnego znaczenia, a mogącą jedynie być podstawą do żądania zwrotu wpłaconej kwoty. (S. N. 222/30).

1 c. Dekret Centralnego Komitetu Wykonawczego Sowieckiej Republiki z dn. 14 grudnia 1917 r. o znacjonalizowaniu banków, zarządzający konfiskatę kapitałów banków akcyjnych oraz unieważnienie ich akcyj, jako sprzeczny z porządkiem publicznym państw, uznających prawo własności prywatnej i nie dopuszczających wywłaszczenia

bez odszkodowania, nie mógł pociągnąć za sobą znacjonalizowania i przejścia na własność państwa mienia tych banków, znajdującego się poza terytorjum Rosji Sowieckiej; to też zagraniczne oddziały rzeczonych banków, zgodnie z orzecznictwem francuskiem i angielskiem, przez sam fakt zniesienia ich centrali nie przestały istnieć, mają własną osobowość prawną i państwa zachodnie nie uznają ich przynależności sowieckiej; oddziały te kontynuują tam swą działalność przynajmniej w zakresie stopniowej likwidacji swych interesów bądź jako dawne filje w poprzednim ich ustroju, bądź przez likwidatorów lub zarządców. (S. N. 238/31).

2 a. W razie bezprawnego przeprowadzenia przez cudzą posiadłość kanalizacji dla ścieku płynów z fabryki, sprawca winien być zobowiązany przez sąd do rozebrania urządzeń i instalacyj kanalizacyjnych, skoro bowiem nawet posiadacz w dobrej wierze obowiązany jest do usunięcia nakładów, przez siebie poczynionych na cudzym gruncie, o ile właściciel nie chce ich zatrzymać (por. art. 628 t. X cz. 1), tem bardziej obowiązek ten obciąża osobę, która bezprawnie nakłady te poczyniła, gdyż sama sobie winę przypisać musi, jeżeli narażona będzie na straty przy uprzątnieniu tego, co na cudzym gruncie dopełniła. (S. N. 207/30).

2 b. Następcy prawnemu poprzedniego właściciela służy obrona prawa własności przeciwko osobom trzecim, bez względu na to, iż naruszenie tego prawa nastąpiło wobec poprzedniego właściciela (por. art. 566 t. X cz. 1). (S. N. 207/30).

12. W myśl art. 669 i 670 t. IX Zw. Pr. wydania 1857 r. działki gruntu, pozostające w posiadaniu oddzielnych włościan państwowych, nie stanowiły ich własności, lecz uważane były za majątek gromadzki, z którego gromada wydzielała je w posiadanie poszczególnych rodzin, i dopiero ukaz z dn. 16 maja 1867 r. o urządzeniu rolnem włościan państwowych w 9 gubernjach zachodnich (P. Zb. Pr. Ces. Ros. 1867 poz. 44590) nadał na własność oddzielnych włościan grunty, które poprzednio posiadali, z zastrzeżeniem, iż do czasu otrzymania aktów nadawczych posiadają te grunty na poprzednich zasadach. (S. N. 215/31).

Str. 167 i nast. **Zw. Praw t. IX. Dod. specj. do Ust. o stanach** (kontyn. 1912 r.) Art. 37^5.

3 a. Ponieważ w rozumieniu przepisów ukazu z dn. 9 listopada 1906 r. i prawa z dn. 14 czerwca 1910 r. jedynie posiadanie niezależne może skutkować nabycie prawa własności, nie może być przyznana gospodarka na własność żonie i synowi, gdy posiadali oni ją nie imieniem własnem, lecz imieniem przebywającego w Ameryce męża i ojca. (S. N. 230/30).

3 b. Okoliczność, iż ukaz z dn. 9 listopada 1906 r. nie zastał powoda na spornej osadzie, nie pozbawia go prawa żądania dopuszczenia go do posiadania tej osady, gdy w dacie wydania powyższego ukazu był on nieletni i z osady został przez pozwanych, swych krewnych, usunięty, ustawy bowiem o nowym ustroju włościan nie wyłączają wcale możliwości sporów o to, do kogo z członków rodziny włościańskiej posiadanie gruntów uwłaszczonych powinno należeć. (S. N. 108/32).

9 a. Art. 48 ustawy z dn. 14 czerwca 1910 r. (art. 37^5 Dod. specj. do t. IX Zw. Pr. wedł. kont. 1912 r.) nie może mieć zastosowania w przypadku, gdy w czasie wydania ukazu z 1906 r. na gospodarce znajdował się ojciec z dziećmi, t. j. osoby, związane pokrewieństwem w linji prostej; ponieważ ojciec w stosunku do swych dzieci jest zawsze głową rodziny, należy uznać, bez względu na to, czy był on „prymakiem", czy też nie, iż stał się on na mocy art. 1 cz. III ukazu z dn. 9 listopada 1906 r. i art. 47 ustawy z dn. 14 czerwca 1910 r. (art. 37^4 Dod. specj.) wyłącznym właścicielem gospodarki, jako ówczesny głowa rodziny pracującej, pomimo że nie na jego imię był wydany akt nadawczy. (S. N. 8/31).

Str. 178. **Rozp. Ministra Reform Rolnych z dn. 7 grudnia 1926 r.** do ustawy o wykonaniu reformy rolnej. (Dz. U. 1927 r. Nr. 8 poz. 66). §§ 1 — 16, 47.

Str. 178. **Rozp. tegoż Ministra z dn. 30 października 1928 r.** w tymże przedmiocie. (Dz. U. Nr. 101, poz. 903).

Str. 178. **Rozp. Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 10 października 1932 r.** w tymże przedmiocie. (Dz. U. Nr. 111, poz. 914).

Str. 179. **Ustawa z dnia 18 marca 1932 r.** o uregulowaniu prawa własności gruntów, oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców na obszarze województw centralnych i wschodnich. (Dz. U. Nr. 30, poz. 308).

Art. 1. Ustawa niniejsza ma zastosowanie, gdy chodzi o uregulowanie prawa własności gruntów, oddanych w posiadanie nabywcom w drodze parcelacji, o ile oddanie w posiadanie nastąpiło przed wejściem w życie ustawy niniejszej i o ile zachodzą warunki, uzasadniające wydanie decyzji z art. 63, cz. 5 art. 65, 66 i 67 ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1, poz. 1).

Art. 3. Postępowanie przewidziane w ustawie niniejszej, zostaje wszczęte przez złożenie do sądu okręgowego, właściwego według miejsca położenia nieruchomości, podania o przyznanie prawa własności rozparcelowanych gruntów na rzecz nabywców tych gruntów lub ich następców prawnych; do wszczęcia postępowania sądowego uprawniony jest jedynie właściwy okręgowy urząd ziemski, do którego strony interesowane mogą zwrócić się z żądaniem złożenia tego podania do sądu. Urząd mocen jest odmówić żądaniu osób interesowanych tylko w przypadkach:

a) gdy projekt parcelacji wraz z wykazem nabywców gruntów rozparcelowanych nie został prawomocnie zatwierdzony w trybie obowiązujących przepisów lub gdy stan posiadania nie odpowiada prawomocnie zatwierdzonemu projektowi parcelacji i wykazowi nabywców;

b) gdy do danej nieruchomości zostało zastosowane wykończenie parcelacji lub przymusowy wykup w trybie przepisów, wymienionych w cz. 1 art. 2, lub gdy wniosek o zastosowanie tych przepisów został *Ministrowi Reform Rolnych przez właściwą władzę* złożony.[1])

Art. 13. 1) Decyzja, uwzględniająca podanie okręgowego urzędu ziemskiego, winna również ustalić, czy i w jakiej mierze ma nastą-

[1]) **Przyp. tłum.** Wyrazy, podane kursywą, zostały skreślone przez art. 26 rozp. Prezydenta R. P. z dn. 11 lipca 1932 r. o unormowaniu właściwości władz i trybu postępowania w zakresie administracji rolnictwa i reform rolnych. (Dz. U. Nr. 67, poz. 622).

pić przeniesienie hipotek i innych praw rzeczowych z nieruchomości, objętej parcelacją, na działki, znajdujące się w posiadaniu nabywców.

2) Przyznanie prawa własności działek bez przeniesienia na nie hipotek i innych praw rzeczowych może nastąpić mimo sprzeciwu osób, którym hipoteki te i prawa służą tylko w następujących przypadkach:

a) jeżeli wartość hipotek i innych praw rzeczowych, ciążących na nieruchomości, objętej parcelacją, nie przekracza 2/3 wartości rynkowej nie rozparcelowanej części tej nieruchomości; przy wierzytelnościach zaś instytucyj kredytu długoterminowego,— jeżeli nie przekracza takiej części tej wartości, która według statutu danej instytucji stanowi minimalną granicę bezpieczeństwa udzielanych pożyczek;

b) jeżeli osoby uprawnione rzeczowo w chwili wpisu ich praw wiedziały lub powinny były wiedzieć o oddaniu gruntów w posiadanie nabywców w drodze parcelacji.

3) Sąd dokona podziału i segregacji hipotek i innych praw rzeczowych na nieruchomości, objętej parcelacją, pomiędzy nierozparcelowaną część tej nieruchomości i poszczególne działki, oddane w posiadanie nabywcom. Projekt podziału i segregacji obciążeń sporządzi okręgowy urząd ziemski. Instytucje kredytu długoterminowego obowiązane są na żądanie okręgowego urzędu ziemskiego złożyć w ciągu jednego miesiąca projekt podziału i segregacji pożyczek, ciążących na nieruchomości, objętej parcelacją.

4) W celu zastosowania postanowień cz. 3 prawa rzeczowe, których wartość nie jest ujawniona, będą przez sąd oszacowane według zasad, ustalonych w rozporządzeniach Ministrów: Sprawiedliwości, Rolnictwa i Reform Rolnych, wydawanych na podstawie cz. 3 art. 9 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1927 r. o uregulowaniu ciężarów i wierzytelności, ciążących na przymusowo wykupionych nieruchomościach ziemskich (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 3, poz. 22).

5) Przepisy cz. 2 — 4 nie mają zastosowania do służebności przechodu, przegonu, wodopoju, czerpania wody i t. p., niezbędnych dla prowadzenia gospodarstwa.

Art. 14. Nie przenosi się na działki, których prawo własności ulega przepisaniu na nabywców, zakazów zbywania, obciążania, obowiązków, wynikających z substytucyj, ustanowionych przez darującego lub testatora, oraz postanowień, iż nieruchomość ma stanowić majątek lub służyć celom ordynacji lub fundacji.

Art. 19. 1) Prawomocna decyzja sądu, uwzględniająca podanie okręgowego urzędu ziemskiego, stanowi tytuł własności do nabytych działek i podlega ujawnieniu w księdze hipotecznej wraz z wszelkiemi hipotekami, ciężarami i ograniczeniami, w decyzji tej wymienionemi.

Art. 21. 1) W czasie postępowania, unormowanego w ustawie niniejszej:

a) właściciele nieruchomości, będącej przedmiotem postępowania, nie mogą wytaczać skarg o posiadanie działek, co do których postępowanie to zostało wszczęte, ani zgłaszać żadnych sporów z tytułu zbycia tych działek;

b) posiadacze działek, nabytych z nieruchomości, będącej przedmiotem postępowania, nie mogą wytaczać sporu o przeniesienie tytułu własności tych działek na mocy ustawy z dnia 13 marca 1929 r. o umowach sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 246).

2) Z chwilą wszczęcia postępowania na podstawie ustawy niniejszej, będące w toku spory w sprawach, wymienionych w cz. 1 i 2, ulegają zawieszeniu do czasu zakończenia postępowania, unormowanego w ustawie niniejszej.

3) Na czas trwania tego postępowania bieg przedawnienia w stosunku do roszczeń, wyżej wskazanych, ulega zawieszeniu.

Str. 179. **Rozp. Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych i Ministra Sprawiedliwości z dn. 13 września 1932 r.** w sprawie wykonania ustawy z dn. 18 marca1932 r. o uregulowaniu prawa własności gruntów oddanych w drodze parcelacji. (Dz. U. Nr. 82, poz. 721).

Str. 185. **Ustawa z dn. 25 lutego 1932 r.** o drogach lądowych i drogach wodnych śródlądowych w czasie wojny lub grożącego Państwu niebezpieczeństwa. (Dz. U. Nr. 26, poz. 230) Art. 3.

Str. 189. **Obwieszczenie Ministra Poczt i Telegrafów z dn. 21 stycznia 1931 r.** w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dn. 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie. (Dz. U. Nr. 12, poz. 57).

Str. 189. **Dekret z dn. 16 grudnia 1918 r.** w przedm. przymusowego zarządu państwowego. (Dz. Pr. Nr. 21 poz. 67).

2. Dekret poz. 67 dotyczy wszelkiego majątku pocerkiewnego lub stanowiącego uposażenie duchowieństwa prawosławnego, bez względu, że majątek ten stanowił niegdyś własność Kościoła Katolickiego. Kwestja przeznaczenia takiego majątku, jak wynika z dekretu, pozostaje w zawieszeniu do czasu uregulowania jej w czasie późniejszym. (S. N. 182/31).

Str. 190. **Rozp. Prezydenta Rzp. z dn. 25 maja 1927 r.** o zmianie niektórych postanowień dekretu z dn. 16 grudnia 1918 r. (Dz. U. Nr. 49 poz. 437).

Art. 5.
Ogłoszenie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego stanowi dla Skarbu Państwa tytuł prawny, który nadaje mu prawo do windykacji majątku pocerkiewnego od osób, w któ-

rych posiadaniu majątek ten pozostaje; nieobjęcie w posiadanie takiego majątku przez mianowanego zarządcę nie może niweczyć samego tytułu Skarbu, niewykonywanie bowiem przez uprawnionego swych praw tylko w wyjątkowych wypadkach, które tu nie zachodzą, skutkuje ich wygaśnięcie. (S. N. 182/31).

Str. 190. **Ustawa z dnia 18 marca 1932 r.** o dobrach skonfiskowanych przez byłe rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość. (Dz. U. Nr. 24 poz. 189).

Art. 1. Dobra, skonfiskowane przez byłe rządy zaborcze uczestnikom walk o odzyskanie niepodległości w latach 1830 — 1864, uczestnicy tych walk, ich małżonkowie i potomkowie mogą otrzymać w granicach uprawnień, zakreślonych przez ustawę niniejszą.

Art. 2. Osobami uprawnionemi są: uczestnicy walk o odzyskanie niepodległości w okresie lat 1830 — 1864, a w razie ich zejścia — pozostały przy życiu małżonek oraz krewni w prostej linji zstępnej, pod warunkiem, że są obywatelami polskimi, nie byli karani za przestępstwa przeciwko Państwu i zgłosili swe roszczenia do dóbr skonfiskowanych trybem powództwa sądowego przeciwko Skarbowi Państwa przed 15 stycznia 1931 r., jeżeli dobra te położone są na obszarze, na którym obowiązuje tom X cz. 1 Zb. pr. b. ces. ros., a do dnia 9 marca 1932 r., jeżeli dobra położone są w innej części Państwa.

Małżonek korzysta z uprawnień narówni z dziećmi. Jeżeli jest kilku krewnych, o pierwszeństwie i zakresie ich uprawnień rozstrzygają zasady prawa spadkowego.

Art. 3. Przedmiotem uprawnienia są dobra, wymienione w art. 1, przejęte bezpośrednio przez Państwo Polskie po państwach zaborczych, o ile te dobra są jeszcze w posiadaniu Państwa.

Dobra te będą uprawnionym wydane w takim stanie, w jakim się one będą znajdowały w chwili wydania.

Do dóbr, jakie uprawnieni mogą otrzymać, należą znajdujące się na gruncie zabudowania mieszkalne i gospodarcze, wszakże bez inwentarzy żywych i martwych.

Jeżeli przedmiotem konfiskaty była nieruchomość miejska, uprawnieni otrzymają wartość zabudowań, znajdujących się na gruncie w wysokości szacunku, w jakim te budynki zostały przyjęte do ubezpieczenia w publicznym zakładzie ubezpieczeń, a gdyby budynki te nie były ubezpieczone — według zasad, ustalonych dla oszacowania budynków przez publiczne zakłady ubezpieczeń od ognia. Wartość ta będzie wypłacona małżonkowi uczestnika walk w całości, synom i córkom w trzech czwartych częściach, wnukom i dalszym krewnym zstępnym w połowie. Jeżeli jest kilku krewnych w różnych s topniach, przyjęta będzie norma korzystniejsza, jaka służy jednemu z nich.

Art. 4. Osoby uprawnione winny w celu urzeczywistnienia swego prawa najdalej w ciągu trzech miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zgłosić swe roszczenie do Ministerstwa Skarbu, podając:

1) imię, nazwisko i adres zgłaszającego roszczenie;
2) wywód swego uprawnienia;
3) nazwę, położenie i obszar dóbr skonfiskowanych;
4) czas i okoliczności, w jakich dobra zostały utracone;
5) sąd, w którym sprawa się toczy, oraz stan, w jakim sprawa się znajduje w chwili zgłoszenia.

Niezgłoszenie powyższych roszczeń w terminie trzymiesięcznym pociąga za sobą utratę uprawnień w stosunku do Skarbu Państwa.

Termin trzymiesięczny nie obowiązuje osób, które uzyskały wyroki prawomocne.

Art. 5. O przyznaniu dóbr uprawnionemu rozstrzyga Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrami: Sprawiedliwości, Rolnictwa i Reform Rolnych, a co do nieruchomości miejskich—z Ministrem Robót Publicznych i Ministrem Sprawiedliwości.

Decyzja ta służyć będzie za tytuł własności.

Wydanie majątku nastąpi po uiszczeniu lub należytem zabezpieczeniu podatku wymierzonego.

Art. 6. Minister Skarbu w porozumieniu z wyżej wymienionymi ministrami władny będzie unormować rozporządzeniem szczegółowy tryb postępowania, wszczętego na podstawie zgłoszeń uprawnionych, oraz oznaczyć urzędy miejscowe, powołane do wykonania czynności przygotowawczych, poprzedzających powzięcie decyzji.

Art. 7. Postępowanie sądowe w sprawach, wytoczonych przeciwko Skarbowi Państwa o odzyskanie dóbr skonfiskowanych, wymienionych w art. 1, jednocześnie z wejściem w życie ustawy niniejszej ulega zawieszeniu z mocy samego prawa, aż do czasu rozstrzygnięcia roszczeń, zgłoszonych w trybie, ustawą niniejszą przewidzianym.

Postępowanie z powództw, wytoczonych przez osoby, których roszczenia zostały uwzględnione w trybie, przewidzianym w art. 5 i 6, ulega umorzeniu, a postępowanie z innych powództw może toczyć się nadal jedynie w granicach uprawnień, zakreślonych ustawą niniejszą.

Art. 8. W razie niewydania decyzji w ciągu jednego roku od daty zgłoszenia roszczenia, jak również w razie decyzji odmownej w całości lub części, zgłaszający roszczenie mocen jest podjąć na nowo zawieszone postępowanie i popierać je dalej. Wznowienie powództwa winno jednak nastąpić pod skutkami utraty uprawnienia w ciągu sześciu miesięcy od daty powstania prawa do dalszego popierania powództwa.

Art. 9. Otrzymanie dóbr podlega opodatkowaniu, chyba, że czysta ich wartość nie przenosi kwoty 10.000 złotych.

Za podstawę wymiaru podatku przyjmuje się czystą wartość dóbr otrzymywanych według ich stanu i wartości w czasie wydania decyzji lub wyroku *prawomocnego, jakiby zapadł w razie wznowienia powództwa w myśl artykułu poprzedniego.* Podatek wymierza się od czystej wartości dóbr według niżej podanej stopy procentowej:

ponad 10 tysięcy złotych do 20 tysięcy złotych	— 4%
ponad 20 tysięcy złotych do 50 tysięcy złotych . . .	— 8%
ponad 50 tysięcy złotych do 100 tysięcy złotych . . .	— 12%
ponad 100 tysięcy złotych do 200 tysięcy złotych . . .	— 14%
ponad 200 tysięcy złotych do 500 tysięcy złotych . . .	— 16%
ponad 500 tysięcy złotych do 1 miljona złotych . . .	— 18%
ponad 1 miljon złotych do 2 miljonów złotych	— 20%
ponad 2 miljony złotych do 5 miljonów złotych. . . .	— 22%
ponad 5 miljonów złotych do 10 miljonów złotych . .	— 24%
ponad 10 miljonów złotych do 20 miljonów złotych . .	— 26%
ponad 20 miljonów złotych do 50 miljonów złotych .	— 28%
ponad 50 miljonów złotych	— 30%

Małżonkowi i dzieciom uczestników walk o niepodległość powyższe stawki obniża się do połowy.

Minister Skarbu ma prawo zamiast poboru podatku zarządzić zatrzymanie na rzecz Państwa takiej części majątku, przypadającego uprawnionym w myśl niniejszej ustawy, jaka co do wartości odpowiada wysokości wymierzonego podatku.

Podatek pobrany będzie również w wypadku otrzymania dóbr skonfiskowanych na podstawie wyroku *prawomocnego,* chyba że uprawnieni weszli już w ich posiadanie przed wejściem w życie ustawy niniejszej.

Rozporządzenie Ministra Skarbu określi bliżej szczegółowy tryb oszacowania przedmiotu opodatkowania, wymierzania i pobrania podatku oraz władze, powołane do tych czynności.

Art. 10. Postępowanie w sprawach, unormowanych ustawą niniejszą, jest zwolnione od opłat skarbowych i samorządowych. Zwolnienie to nie dotyczy opłat sądowych.

Art. 11. Art. 1 — 10 włącznie ustawy niniejszej nie odnosi się do dóbr, skonfiskowanych przez byłe rządy zaborcze, będących w posiadaniu osób prywatnych.

Umowa, na mocy której osoba prywatna, będąca w posiadaniu dóbr, skonfiskowanych przez byłe rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość, uznaje za właściciela tych dóbr spadkobierców osoby, której dobra zostały skonfiskowane, bądź wyrok, uznający takich spadkobierców za właścicieli dóbr skonfiskowanych, podlega podatkowi spadkowemu, według podwyższonej dwukrotnie stawki, przewidzianej w taryfie opatkowania spadków i darowizn, dołączonej do ustawy z dnia 18 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 699),

jakaby została zastosowana, gdyby własność majątku przeszła drogą spadkobrania bezpośrednio z osoby, której dobra zostały skonfiskowane, na osobę, uznaną za właściciela na mocy umowy, bądź też wyroku, stawka ta jednak nie może przekraczać 50%. Małżonkowi i dzieciom uczestników walk o niepodległość powyższe stawki obniża się do połowy, t. j. stosuje się jednokrotne stawki. Za podstawę wymiaru podatku przyjmuje się czystą wartość majątku według jego stanu i wartości z czasu umowy, bądź też wyroku.

Przejścia dóbr, o których mowa w niniejszym artykule, o ile w czasie od orzeczenia konfiskaty do zawarcia umowy, lub wydania wyroku dokonały się drogą spadku, legatu lub darowizny, nie podlegają podatkowi od spadków i darowizn; kwoty, uiszczone po dzień wejścia w życie niniejszej ustawy, nie podlegają zwrotowi.

Art. 12. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom Skarbu, Sprawiedliwości, Rolnictwa, Reform Rolnych i Ministrowi Robót Publicznych.

Art. 13. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

Str. 190. Rozporz. Ministra Skarbu z dn. 19 maja 1932 r. w sprawie trybu postępowania w myśl ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o dobrach skonfiskowanych przez byłe rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość. (Dz. U. Nr. 45, poz. 432).

§ 9. Termin trzymiesięczny przewidziany w § 1 oraz postępowanie uregulowane powyższemi przepisami nie ma zastosowania do roszczeń zgłoszonych przez osoby, które uzyskały wyroki prawomocne i wykonalne (art. 1295[1] u. p. c.)

Str. 190. Rozporz. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. zmieniające niektóre przepisy ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o dobrach skonfiskowanych przez byłe rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość. (Dz. U. Nr. 91, poz. 771).

Art. 1. Ustawa z dnia 18 marca 1932 r. o dobrach skonfiskowanych przez byłe rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 189) ulega zmianom następującym:

1) ustęp ostatni art. 4 otrzymuje brzmienie następujące: „Termin trzymiesięczny nie obowiązuje osób, które uzyskały wyroki prawomocne i wykonalne w myśl art. 1295[1] ustawy postępowania cywilnego z r. 1864.";

2) art. 7 otrzymuje brzmienie następujące:

„Postępowanie sądowe w sprawach, wytoczonych przeciwko Skarbowi Państwa o odzyskanie dóbr skonfiskowanych, wymienionych w art. 1, jednocześnie z wejściem w życie ustawy niniejszej ulega

[1]) Ogłoszona 26 marca 1932 r.

zawieszeniu, nie wyłączając instancji kasacyjnej, z mocy samego prawa, aż do czasu rozstrzygnięcia roszczeń, zgłoszonych w trybie, ustawą niniejszą przewidzianym.

Postępowanie z powództw, wytoczonych przez osoby, których roszczenia zostały uwzględnione w trybie, przewidzianym w art. 5 i 6, ulega umorzeniu.";

3) art. 8 otrzymuje brzmienie następujące:

„W razie niewydania decyzji w ciągu jednego roku od daty zgłoszenia roszczenia, jak również w razie decyzji odmownej w całości lub części, zgłaszający roszczenie mocen jest podjąć na nowo zawieszone postępowanie. Wznowienie postępowania winno jednak nastąpić pod skutkami utraty uprawnienia w ciągu sześciu miesięcy od daty powstania prawa do wznowienia.

Przy rozpoznawaniu spraw wznowionych sądy, niezależnie od instancji, stosują postanowienia ustawy niniejszej.";

4) w art. 9: a) zdanie pierwsze ustępu drugiego otrzymuje brzmienie następujące:

„Za podstawę wymiaru podatku przyjmuje się czystą wartość dóbr otrzymywanych według ich stanu i wartości w czasie wydania decyzji lub wyroku prawomocnego i wykonalnego w myśl art. 1295[1] u. p. c.",

b) w ustępie przedostatnim po wyrazie: „prawomocnego" dodaje się wyrazy „i wykonalnego w myśl art. 1295[1] u. p. c.".

Art. 2. Wykonanie rozporządzenia niniejszego poruczа się Ministrom Skarbu, Sprawiedliwości, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Spraw Wewnętrznych.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

Art. 424.

Str. 201. Rozporz. Prezyd. Rzp. z dn. 24 czerwca 1927 r. o zagospodarowaniu lasów, niestanowiących własności Państwa (Dz. U. Nr. 57 poz. 504).

Przyp. tłum. Tekst jednolity przepisów o zagospodarowaniu lasów niestanowiących własności Państwa, ogłoszony został jako załącznik do obwieszczenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 15 listopada 1932 r. pod zmienionym tytułem: „Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 24 czerwca 1927 r. o ochronie lasów, niestanowiących własności Państwa" (Dz. U. Nr. 111, poz. 932), stosownie do art. 1, ust. 1 rozp. Prezyd. z dn. 21 października 1932 r. (Dz. U. Nr. 91, poz. 778).

Str. 204. Rozporz. Komisarza Gen. Ziem Wsch. z dn. 16 października 1919 r. w przedmiocie rejestracji umów, dotyczących sprzedaży lasów (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 22 poz. 227).

[1]) Ogłoszone dn. 26 października 1932 r.

1. Pomienione rozporządzenie o obowiązkowej rejestracji umów, dotyczących sprzedaży lasów na wyrąb, wydane zostało w granicach przekazanej Komisarzowi Generalnemu władzy i należycie ogłoszone, następnie zaś potwierdzone przez władzę ustawodawczą, przeto uważane być powinno, jako pochodzące od tej właśnie władzy. (S. N. 80/24).

2. Umowy o wyrąb lasu, nie zarejestrowane w terminie przepisanym, nie korzystają z obrony sądowej (S. N. 80/24) i nie podlegają ujawnieniu w wykazie hipotecznym. (S. N. 165/26).

3. P. tezę 13 pod art. 387.

4. Okoliczności wojenne nie mogą usprawiedliwić nieprzedstawienia umowy leśnej do rejestracji i art. 1689 t. X cz. 1 Zw. Pr. nie może tu mieć zastosowania w drodze analogji, ponieważ brzmienie rozporządzenia Komisarza Gen. z dn. 16 października 1919 r. poz. 227 jest bezwzględne i nie przewiduje żadnych wyjątków, przepis zaś art. 1689 t. X cz. 1, jako dotyczący stosunków prywatno-prawnych, nie może czynić wyłomu w tem rozporządzeniu, które jest natury publiczno-prawnej. (S. N. 214/31).

Str. 211. Ustawa z dnia 7 marca 1932 r. o rybołówstwie. (Dz. U. Nr. 35 poz. 357).

Art. 1. Rybołówstwo w rozumieniu niniejszej ustawy oznacza zawłaszczanie ryb i raków przez ich łowienie w wodach nie zamkniętych.

Postanowienia ustawy niniejszej, dotyczące ryb, mają odpowiednie zastosowanie do raków.

Art. 2. Wodami zamkniętemi w rozumieniu ustawy niniejszej są:

1) wszystkie stawy sztuczne, służące do hodowli i przechowywania ryb,

2) wszystkie sztuczne odgałęzienia naturalnego łożyska wody, dopóki służą wyłącznie do hodowli ryb i są stale zamknięte dla przepływu ryb większych niż miara, określona na podstawie art. 3,

3) wszystkie stawy naturalne i jeziora, nie posiadające stałego lub okresowo powtarzającego się połączenia z innemi naturalnemi łożyskami wody, przydatnego dla przepływu ryb, jeżeli każdy z tych zbiorników leży całkowicie w granicach jednej posiadłości gruntowej.

Wszystkie inne wody są wodami nie zamkniętemi, czyli otwartemi.

Art. 3. Wymiary ryb i rodzaje zamknięcia wody, dostateczne do uznania wody za zamkniętą w myśl pkt. 2 art. 2, określać będzie Minister Rolnictwa, który uprawnienie to może przekazywać wojewodom.

Art. 4. Stwierdzenie, że pewna woda odpowiada lub nie odpowiada warunkom, przewidzianym w art. 2, następuje w drodze orzeczenia właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej.

Art. 5. Do kogo rybołówstwo w pewnej wodzie należy, ten ponadto wyłącznie jest uprawniony:

1) do czynności, mających na celu poprawę rybności tej wody,

2) do łowienia w tej wodzie i zawłaszczania innych poza rybami zwierząt wodnych, nie będących zwierzyną łowną lub nie chronionych ze względów przyrodniczo-naukowych.

Art. 6. Postanowienia ustawy niniejszej nie mają zastosowania do rybołówstwa na wodach morskich.

Granice między wodami morskiemi a śródlądowemi ustalane będą w porozumieniu właściwych ministrów.

Art. 7. Rybołówstwo jest nierozdzielnie związane z prawem własności wody i prawem tem należy całkowicie i wyłącznie do właściciela wody.

Na wodach publicznych rybołóstwo należy do Państwa.

Art. 8. Wszelkie akty, któreby po wejściu w życie ustawy niniejszej właściciel wody zdziałał co do własności swego rybołówstwa na tej wodzie wbrew artykułowi poprzedniemu, będą z mocy samego prawa nieważne.

Stosunki prawne, niezgodne z artykułem poprzednim, istniejące w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej, podlegają postanowieniom, zawartym w artykułach 9 — 13, o ile nie ulegają przymusowej likwidacji w myśl przepisów obowiązujących o zniesieniu służebności.

Art. 9. Rybołówstwo, należące w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej całkowicie lub z jakiemikolwiek ograniczeniami nie do właściciela wody, lecz do innej osoby, należy do niej nadal, podlegając postanowieniom art. 10 — 12.

Art. 10. Właściciel prawa do rybołówstwa w cudzej wodzie obowiązany jest na żądanie właściciela tej wody pozbyć mu to prawo.

Jeżeli strony nie dojdą do zgody co do ceny, to stanowić ją będzie średni dochód roczny z rybołówstwa za ostatnie lat trzy, pomnożony przez dwadzieścia.

Art. 11. Prawo do rybołówstwa w cudzej wodzie, nie wpisane do księgi wieczystej nieruchomości, obejmującej ową wodę, ani też do księgi wodnej, powinno być w ciągu lat pięciu od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej zgłoszone do wpisania do księgi wodnej.

Niezgłoszenie w terminie powyższym do wpisania do księgi wodnej oznaczać będzie zrzeczenie się i wygaśnięcie tego prawa na rzecz właściciela wody.

Art. 12. W razie sporu o istnienie prawa do rybołówstwa w cudzej wodzie osoba, roszcząca sobie owo prawo, obowiązana będzie jego istnienie udowodnić.

Art. 13. Wszędzie, gdzie wolność wykonywania rybołówstwa w cudzej wodzie, jako rodzaj użytkowania powszechnego, zachowała się do chwili wejścia w życie ustawy niniejszej, zostaje ona z mocy ustawy niniejszej uchylona.

Art. 14. Właściciel rybołówstwa w wodzie, która wyszła z brzegów i zalała grunty cudze, ma prawo do połowu ryb na zalanych gruntach cudzych z wyjątkiem gruntów, zajętych na podwórza, sady, ogrody warzywne, plantacje wiklinowe do celów regulacji wód,

sztuczne stawy rybne, urządzenia przemysłowe i z wyjątkiem miejsc, trwale ogrodzonych. Szkody, wyrządzone tym połowem, obowiązany jest wynagrodzić właścicielowi gruntu.

Właściciel gruntu zalanego nie ma prawa łowić ryb w rozlanej na jego gruncie wodzie, ani też czynić przeszkód odpływowi wody i powrotowi ryb do zwykłego łożyska wody.

Art. 15. W wypadkach, gdy zalewanie cudzych gruntów, wywołane przez czynniki przyrody, powtarza się corocznie i trwa zwykle dłużej niż dwa miesiące, rybołówstwo w rozlanej wodzie należy do właściciela gruntu.

Art. 16. Gdy po odpływie wody wezbranej do swego łożyska na gruncie, który uległ zalaniu, pozostaną zamknięte zbiorniki w naturalnych zagłębieniach gruntu lub rowach, pozostałe w takich zbiornikach ryby w ciągu siedmiu dni będzie mógł wyłowić właściciel rybołówstwa, po upływie zaś tego czasu właściciel gruntu.

Art. 17. Granicą między obszarem zalanym, na którym połów należy do jednej osoby, a obszarem zalanym, na którym połów należy do innej osoby, jest:

1) dotychczasowa linja graniczna, gdy chodzi o rybołówstwa na tym samym odcinku wody,

2) linja, stanowiąca przedłużenie dotychczasowej granicy aż do końca zalewu, gdy chodzi o rybołówstwa na dwóch stykających się odcinkach tej samej wody,

3) linja najwyższego wzniesienia gruntu, gdy chodzi o rybołówstwa na sąsiadujących różnych wodach.

Art. 18. Prawo własności rybołówstwa zawiera w sobie uprawnienie wstępu na grunt, przylegający do wody, i korzystania z niego, o ile to jest konieczne do wykonywania czynności rybołówczych.

Uprawnienie to nie rozciąga się na grunt, zajęty na podwórza, sady, ogrody, kultury leśne, kultury wiklinowe do celów regulacji wód, uprawy rolne i trwale całkowicie ogrodzone urządzenia, jako też na brzegi rowów, nawadniających i odwadniających, oraz na miejsca, chronione ze względów przyrodniczo-naukowych.

Kto, korzystając z uprawnienia powyższego, wyrządzi szkodę właścicielowi gruntu, obowiązany będzie ją wynagrodzić.

Art. 19. Wykonywanie rybołówstwa odbywać się może tylko na takim nieprzerwanym obszarze wody otwartej, który orzeczeniem wojewódzkiej władzy administracji ogólnej uznany został za samowystarczalny pod względem przyrodzonych warunków hodowlanych i dostateczny do prowadzenia samodzielnego gospodarstwa rybackiego.

Obszar taki stanowi obwód rybacki.

Art. 21. O ile ustawa niniejsza nie stanowi inaczej, obwód rybacki może być użytkowany jedynie przez wypuszczenie go w dzierżawę.

Obwód rybacki może być wypuszczony w dzierżawę tylko niepodzielnie na całym swym obszarze z pełnym zakresem rybackiego użytkowania i tylko jednej osobie na okres co najmniej lat dziesięciu.

Jeżeli zachodzą okoliczności szczególne, wojewódzka władza administracji ogólnej może zezwolić w drodze wyjątku na zawarcie umowy na czas krótszy.

Art. 22. Dzierżawcą obwodu rybackiego może być każda zdolna do działań prawnych osoba fizyczna lub osoba prawna, posiadająca przepisane ustawą niniejszą warunki otrzymania osobistego dowodu rybackiego.

Osoby prawno-publiczne, z wyjątkiem Państwa, są wyłączone od dzierżawienia obwodu rybackiego.

Art. 23. W razie śmierci dzierżawcy umowa o dzierżawę obwodu rybackiego może być na żądanie jednej ze stron rozwiązana za rocznem wypowiedzeniem.

Jeżeli dzierżawca lub po jego śmierci jego spadkobiercy poczynili nakłady, których wyzyskanie z powodu rozwiązania umowy stało się dla nich niemożliwe, spadkobiercom dzierżawcy służy prawo dochodzenia strat na osobach, które z powyższych nakładów korzyść odnoszą w obwodzie rybackim.

Art. 24. Jeżeli wypuszczony w dzierżawę obwód rybacki ulegnie zmianie co do swych granic, albo też stanie się obwodem własnym lub odwrotnie, wojewódzka władza administracji ogólnej może żądać rozwiązania umowy o dzierżawę. Rozwiązanie to następuje z upływem jednego roku od dnia doręczenia tego żądania wypuszczającemu w dzierżawę i dzierżawcy. Dotychczasowemu dzierżawcy służy prawo, przewidziane w ust. 2 artykułu poprzedniego.

Art. 25. W treści umowy o dzierżawę obwodu rybackiego należy umieścić warunek, że dopuszczanie do niedozwolonego zanieczyszczania wód w obwodzie rybackim, lub nieprzedsiębranie przez dzierżawcę określonych w umowie środków do utrwalenia wytwórczości rybnej stanowić będzie dostateczną podstawę dla wojewódzkiej władzy administracji ogólnej do uznania umowy o dzierżawę obwodu rybackiego za rozwiązaną z winy dzierżawcy.

Straty, wynikłe z zaniedbania, które dało podstawę do uznania umowy za rozwiązaną, pokrywa dotychczasowy dzierżawca obwodu rybackiego.

Art. 26. Dzierżawca obwodu rybackiego może obwód, wzięty w dzierżawę, poddzierżawić tylko niepodzielnie na całym jego obszarze z pełnym zakresem rybackiego użytkowania na cały pozostały jeszcze czas dzierżawy jedynie za uprzednią zgodą wypuszczającego w dzierżawę.

O ile wypuszczającym obwód w dzierżawę nie jest powiatowa władza administracji ogólnej, umowa o poddzierżawę wymaga dla swej ważności zatwierdzenia tej władzy.

Art. 37. Umowa o dzierżawę obwodu rybackiego własnego wymaga dla swej ważności zatwierdzenia powiatowej władzy administracji ogólnej.

Zatwierdzenie to ma świadczyć, że umowa zgodna jest z obowiązującem prawem o rybołówstwie, a w szczególności z postanowieniami artykułów poprzednich rozdziału niniejszego.

Art. 39. Jeżeli na obszarze jeziora, odpowiadającym wymaganiom art. 19, rybołówstwo należy do więcej niż do jednej osoby, wówczas właściciele wszystkich praw do rybołówstwa na tem jeziorze mogą utworzyć spółkę rybacką jeziorową, która powstaje z chwilą zatwierdzenia statutu przez wojewódzką władzę administracji ogólnej. Przez zatwierdzenie statutu spółki wojewódzka władza administracji ogólnej równocześnie orzeka o utworzeniu z jeziora obwodu własnego spółki.

Art. 54. Minister Rolnictwa może w drodze rozporządzeń wydawać dla obszaru całego Państwa lub jego części przepisy:

1) o całkowitym lub częściowym zakazie połowu gatunków ryb, zagrożonych zanikiem,

2) o ochronnych wymiarach cenniejszych gatunków ryb,

3) o ochronie ryb na miejscach i w okresie ich rozmnażania się lub zimowania,

4) o ograniczeniach sposobu i narzędzi połowu oraz czasu jego trwania,

5) o zakazach przewozu, obrotu i użytkowania ryb w związku z ich ochroną.

W rozporządzeniach, wydawanych na podstawie postanowień powyższych artykułu niniejszego, Minister Rolnictwa może upoważniać wojewodów do zezwalania na wyjątki do celów naukowych i gospodarczych.

Miejsca, posiadające szczególniejszą wartość dla badań naukowych albo cenne jako zabytki przyrody, Minister Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może zupełnie lub częściowo wyłączać od rybackiego użytkowania za wynagrodzeniem strat, wynikłych stąd dla właściciela.

Art. 60. Miejsca stałego tarła ryb, jak również miejsca rozwoju narybku wojewódzka władza administracji ogólnej może z urzędu lub na wniosek przedstawicieli zainteresowanych obwodów rybackich uznać za tarliska ochronne. Na tarliskach ochronnych należy ograniczyć lub zupełnie zakazać połowu ryb i wykonywania czynności szkodliwych dla przebiegu tarła albo rozwoju narybku, jako to: koszenia i usuwania roślin wodnych, wydobywania mułu, ziemi, piasku, żwiru lub kamieni, wpuszczania bydła lub domowego ptactwa.

Osoby, poszkodowane przez utworzenie tarliska ochronnego, będą wynagradzane z funduszu ochrony rybołówstwa. Roszczenia swe win-

ny osoby te zgłaszać wojewódzkiej władzy administracji ogólnej w terminie miesięcznym od dnia doręczenia orzeczenia o uznaniu obszaru wody za tarlisko ochronne. Wysokość wynagrodzenia ustala w każdym poszczególnym przypadku wojewódzka władza administracji ogólnej.

Art. 61. Miejsca, leżące na ciągu gromadnego przepływu ryb, wojewódzka władza administracji ogólnej może uznać za obręby ochronne, na których zupełnie lub częściowo zabroni połowu pewnych lub wszystkich gatunków ryb.

Straty, wynikłe stąd dla właścicieli rybołówstwa na takich miejscach, winny być corocznie wynagradzane w wysokości, ustalonej przez wojewódzką władzę administracji ogólnej. Roszczenia, wynikłe z tytułu powyższych strat, zgłaszane być winny w terminie i w sposób, przewidziany w art. 60 ust. 2. Pokrywanie tych strat oraz innych kosztów, związanych z utworzeniem i utrzymywaniem obrębu ochronnego, dokonywane będzie z funduszu ochrony rybołówstwa.

Art. 62. Na wniosek osoby, uprawnionej do wykonywania rybołówstwa w obwodzie rybackim, powiatowa władza administracji ogólnej może uznać miejsca gromadnego zimowania w obwodzie za zimowisko ochronne, w którem zabroni użytkowania lodu i wydobywania w zimie roślin, pni drzewnych, mułu, ziemi, piasku, żwiru i kamieni.

Art. 64. Zabrania się zanieczyszczania wód w stopniu szkodliwym dla rybołówstwa.

Władza, udzielająca pozwolenia na zanieczyszczanie wody lub urządzenie i prowadzenie zakładu, zanieczyszczającego wodę, winna w pozwoleniu dokładnie określić stopień dopuszczalnego zanieczyszczenia.

Na wniosek uprawnionego do wykonywania rybołówstwa wymieniona wyżej władza wydane już pozwolenie uzupełni przez dokładne określenie stopnia dopuszczalnego zanieczyszczenia lub też pozwolenie to zmieni, gdyby dopuszczony stopień zanieczyszczenia okazał się szkodliwy dla rybołówstwa.

Kto zanieczyszcza wody wbrew postanowieniom artykułu niniejszego, ten, niezależnie od odpowiedzialności karnej, obowiązany jest wynagrodzić szkodę, jaką przez to rybołówstwu wyrządza.

Art. 65. Władza, udzielająca pozwolenia na spiętrzenie wody otwartej, winna przed udzieleniem pozwolenia wysłuchać przedstawicieli wszystkich zainteresowanych obwodów rybackich i może w tem pozwoleniu nałożyć na otrzymującego je obowiązek urządzenia i utrzymywania przepławki do swobodnego przepływu ryb, określając zarazem czas obowiązkowego utrzymywania przepławki w stanie otwartym, albo też, gdyby urządzenie przepławki udaremnić miało celowość urządzeń piętrzących wodę — obowiązek określonego w pozwoleniu wyrównywania całości szkód gospodarczych dla rybołówstwa, wynikających ze spiętrzenia wody.

Art. 66. Właściciel urządzenia, piętrzącego wodę, istniejącego w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej, obowiązany jest nie sprzeciwiać się urządzeniu i utrzymywaniu przepławki przez uprawnionego do wykonywania rybołówstwa, o ile właściwa władza uzna, że istnienie przepławki da się pogodzić z celowością urządzenia, piętrzącego wodę. Uprawniony do wykonywania rybołówstwa obowiązany jest wynagradzać właściciela urządzenia, piętrzącego wodę, za szkody, wynikające z urządzenia i utrzymywania przepławki.

Art. 67. Gdyby na urządzenie przepławki stało się konieczne użycie cudzego gruntu, właściciel tego gruntu będzie obowiązany pozwolić na to użycie za słusznem wynagrodzeniem i będzie uprawniony żądać nabycia odeń tego gruntu. Postanowienie to nie stosuje się do gruntu, chronionego ze względów przyrodniczo-naukowych.

Art. 68. Kto jest uprawniony do spuszczania nagromadzonej wody, winien uprawnienie swoje wykonywać w taki sposób, aby uprawnionym do wykonywania rybołówstwa na biegu tej wody nie czynić szkód.

Uprawniony do spuszczania wody winien w szczególności powiadomić zawczasu uprawnionych do wykonywania rybołówstwa o początku zamierzonego spuszczenia i czasie jego trwania, przyczem czas i stopień zamierzonego spuszczenia nie powinien być większy, aniżeli tego koniecznie wymaga cel gospodarczy, któremu uprawnienie do spuszczenia wody służy.

Kto, wykonywując uprawnienie do spuszczania nagromadzonej wody w sposób niezgodny z postanowieniami ustępów poprzednich, wyrządza szkodę uprawnionym do wykonywania rybołówstwa, ten, niezależnie od odpowiedzialności karnej, obowiązany jest szkody te wynagrodzić.

Art. 100. Ustawa niniejsza wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej, z wyjątkiem województwa śląskiego, w miesiąc po jej ogłoszeniu.[1])

Z dniem powyższym tracą moc obowiązującą wszystkie przepisy w przedmiotach, objętych ustawą niniejszą, a między innemi:

art. 486 — 497 ustawy o gospodarstwie wiejskiem (Zb. Praw. ces. ros. Tom XII cz. 2).

Art. 425.

1 a. Właściciel placu rynkowego w mieście ma prawo domagać się od magistratu zwrotu dochodów, osiągniętych przez magistrat z powyższego placu, jeżeli mają one za źródło stosunek prywatno-prawny, natomiast nie może skutecznie żądać od magistratu zwrotu opłat, pobranych przezeń od ludności z tytułu swej władzy samorządowej. (S. N. 185/30).

[1]) Ogłoszona dnia 25 kwietnia 1932 r.

Art. 427.

Str. 214. **Ustawa wodna z dn. 19 września 1922 r.** (Dz. U. 1928 r. Nr. 62 poz. 574).

Art. 11.

Przepis ust. 2 art. 11 ustawy wodnej dotyczy, jak przekonywa wyraźny jego tekst, wysp „tworzących się", nie ma więc zastosowania do wyspy, która istniała oddawna. (S. N. 93/31).

Art. 433.

Str. 219. **Ustawa elektryczna z dn. 21 marca 1922 r.** (Dz. U. Nr. 34 poz. 277).

Art. 8.

W myśl art. 8 ustawy elektrycznej zakłady elektryczne, działające na mocy uprawnienia, mogą korzystać z cudzych gruntów dla prowadzenia przewodów nad lub pod ziemią tylko za odszkodowaniem, bez względu na to, czy właściciel gruntu ponosi w rzeczywistości straty, czy nie. Ulice, urządzone na koszt właściciela gruntu, nie przestają być własnością prywatną, dopóki po przejęciu przez gminę nie zostaną na jej własność przekazane. (S. N. 51/32).

Art. 434.

8. P. tezę 1 a pod art. 425.

Art. 442.

9 a. W myśl przepisów prawa cywilnego i ustawy wodnej udzielenie zezwolenia nie zwalnia przedsiębiorcy od odpowiedzialności wobec osób trzecich, wynikającej ze szkodliwego użytkowania wody (art. 442 t. X cz. 1 Zw. Pr. i art. 47 i 51 ustawy wodnej). (S. N. 184/31).

Art. 446.

3 a. W rozumieniu przepisów art. 446 — 447 t. X cz. 1 dom, którego fundament biegnie po linji granicznej, należy poczytywać za postawiony na granicy sąsiada, większe zaś lub mniejsze oddalenie reszty muru domu od granicy sąsiada nie posiada już w tych warunkach istotnego znaczenia. (S. N. 151/31).

Ar. 448.

5 a. Służebność przechodu i przejazdu, przewidziana w art. 448 t. X cz. 1, stanowi ograniczenie prawa własności, zawisłe od istotnej potrzeby właściciela gruntu zamkniętego i mające umożliwić mu dostęp do swego gruntu z jak najmniejszą szkodą sąsiada, służebnością obciążonego. (S. N. 55/31).

Art. 452.

W przypadku, gdy włościanie pewnej wsi przy nadaniu ziemi otrzymali prawo pasania bydła w lasach właściciela majątku bez wyszczególnienia ilości sztuk na każdą osadę, ani też na cały ich ogół, czyli gdy ustanowiona była służebność wspólna ogółu osad danej wsi, nieokreślona bliżej co do swego rozmiaru, należy uznać, że charakter ten wspólnego mienia wioskowego zatrzymała zalesiona ziemia, wydzielona włościanom w drodze zamiany służebności, i że uprawnienie do korzystania z tej ziemi, jak poprzednio ze służebności, rozciągało się na wszystkie istniejące we wsi osady włościańskie, bez jakichbądź ograniczeń, z prawem każdej do przestrzeni ziemi powyższej w stosunku do ilości osad, istniejących podczas zamiany. (S. N. 192/30).

Str. 259. **Rozp. Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 10 października 1932 r.** w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzp. z dn. 11 lipca 1927 r. o zniesieniu służebności w województwie wołyńskiem, poleskiem, nowogródzkiem, wileńskiem i we wschodniej części województwa białostockiego. (Dz. U. Nr. 111, poz. 921).

Art. 514.

Str. 314. **Ustawa z dn. 18 marca 1932 r.** o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych. (Dz. U. Nr. 30, poz. 307).

Zamieszczona w t. II-im, str. 136 i nast.

Art. 529.

1 a. W myśl art. 529 i 530 t. X cz. 1 przy rozważaniu kwestji, czy posiadacz jest w dobrej wierze, decydujące znaczenie ma osobiste jego przeświadczenie, iż posiadane mienie do niego należy na mocy tytułu, który on uważa za legalny, chociażby to przeświadczenie nie odpowiadało przepisom prawa; za posiadacza więc w dobrej wierze winien być uważany posiadacz, który nie wie lub nie zdaje sobie sprawy, iż do mienia, znajdującego się w jego posiadaniu, trzeci ma lepsze prawa. To też okoliczność, iż w myśl art. 2 dekretu z dn. 11 stycznia 1919 r. poz. 99 nieważne były wszystkie umowy co do mienia państwowego, zawarte przez b. władze okupacyjne lub instytucje i osoby z ich ramienia działające, nie czyni jeszcze posiadania z mocy umowy, z temi władzami zawartej, posiadaniem w złej wierze. (Orzecz. S. N. z dn. 10. II. 1932 r. w spr. Nr. I C— 1471/31, O. S. P. 279/XI).

Art. 531.

27a[1]). Stwierdzony przez uniewinniający wyrok ądu karnego brak cech kryminalnych przy zakłóceniu cudzego posiadania nie przesądza kwestji

[1]) **Przyp. tłum.** Orzeczenie to wydane zostało w sprawie, wynikłej na terenie b. Król. Kongresowego, może mieć jednak zastosowanie i pod rządem t. X cz. 1 Zw. Pr.

prawności z punktu widzenia ustaw cywilnych owego zakłócenia, przeciwko któremu posiadacz występuje w drodze skargi posesoryjnej. (S. N. 80/31).

34 a. Przy poszukiwaniu szkód i strat wyrządzonych przez zakłócenie cudzego posiadania, zarówno jak w sprawie o samo przywrócenie zakłóconego posiadania, rozstrzygającym czynnikiem nie jest prawo własności, lecz faktyczne posiadanie danej nieruchomości. (S. N. 140/32)[1])

Art. 533.

6 a. Część materjalna pewnej całości może stanowić objekt oddzielnej własności, gdy stanowi odrębną całość pod względem swego gospodarczego znaczenia, i w razie oddzielnego posiadania takiej części pod tytułem właściciela spokojnie, bezspornie i nieprzerwanie w ciągu ustawowego terminu można nabyć do niej prawo własności z mocy przedawnienia; n iema więc zasadniczych przeszkód prawnych ku temu, aby uznać dopuszczalność nabycia w drodze przedawnienia piwnicy pod cudzym domem. (S. N. 102/32).

Art. 542[26].

Posiadacz majątku na prawie zabudowy, aczkolwiek prawo to jest rzeczowe i nawet posiada niektóre cechy wspólne z prawem własności, właścicielem majątku nie jest i prawo jego w istocie rzeczy ma tylko charakter czasowego ścieśnienia własności dóbr, podpadającego pod przepis art. 43 przepisów hipotecznych z dn. 31 sierpnia 1919 r. i podlegającego wpisaniu do działu III wykazu hipotecznego. (S. N. 207/31).

Art. 551.

Str. 353. **Rozp. Prezydenta Rzp. z dn. 11 lipca 1932 r.** o unormowaniu właściwości władz i trybie postępowania w zakresie administracji rolnictwa i reform rolnych. (Dz. U. Nr. 67, poz. 622).

Art. 10. Ustawa z dnia 31 lipca 1923 r. o scalaniu gruntów (Dz. U. R. P. z 1927 r. Nr. 92, poz. 833) ulega następującym zmianom:

1) w cz. 1 art. 9 dodaje się w końcu nowe zdanie o następującem brzmieniu:

„Do zatwierdzania ugód, o których mowa wyżej, właściwym jest powiatowy urząd ziemski.";

10) art. 36 otrzymuje brzmienie:

„Art. 36. 1) Po uprawomocnieniu się orzeczenia powiatowego urzędu ziemskiego, zatwierdzającego projekt scalenia, względnie po wydaniu w tej sprawie orzeczenia przez okręgową komisję ziemską:

A) okręgowy urząd ziemski:

a) zarządza utrwalenie granic na podstawie zatwierdzonego projektu scalenia;

[1]) P. odsyłacz na str. poprzedniej do tezy 27-a.

b) przeprowadza zatwierdzenie dowodów pomiarowych zgodnie z obowiązującemi przepisami;

B) powiatowy urząd ziemski:

a) wprowadza uczestników scalenia w posiadanie wydzielonych im gruntów;

b) ustala odpowiednie dodatkowe wpisy oraz przeprowadza ich wniesienie do tabel likwidacyjnych lub aktów nadawczych przez dołączenie do odpisów tych dokumentów, które strony przedstawią, odpisu orzeczenia, zatwierdzającego projekt scalenia, wraz z odpisem rejestru pomiarowego, oraz przez przesłanie takichże odpisów do Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych w celu dołączenia ich do oryginałów pomienionych tabel i aktów nadawczych;

c) przesyła właściwemu sądowi wniosek o uskutecznienie czynności, przewidzianych w art. 8, 40 i 45 niniejszej ustawy, oraz o skreślenie ostrzeżenia (adnotacji) o wdrożeniu postępowania scaleniowego (art. 18); do wniosku dołączony będzie odpis orzeczenia, zatwierdzającego projekt scalenia wraz z odrysem zatwierdzonego planu scalenia;

d) rozwiązuje rady uczestników scalenia;

e) ogłasza zamknięcie postępowania scaleniowego.

2) Dokonanie czynności przewidzianej w cz. 1 punkt B) lit. a) oraz ogłoszenie zarządzenia powiatowego urzędu ziemskiego o rozwiązaniu rady uczestników scalenia, powiatowy urząd ziemski może zlecić mierniczemu, wezwanemu przez okręgowy urząd ziemski do utrwalenia granic.

Wszystkie lub niektóre czynności, przewidziane w cz. 1) p. B) lit. c) mogą być na wniosek powiatowego urzędu ziemskiego dokonane przez funkcjonarjusza, którego wyznaczy wojewoda względnie prezes okręgowego urzędu ziemskiego z pośród podległych mu urzędników ziemskich.";

19) w cz. 2 art. 50 w pkt. a) wyrazy: „okręgowej komisji ziemskiej" zastępuje się wyrazami: „powiatowego urzędu ziemskiego", w tejże części w pkt. b) wyrazy: „okręgowa komisja ziemska" zastępuje się wyrazami: „powiatowy urząd ziemski", w tejże części w pkt. c) wyrazy: „okręgowa komisja ziemska" zastępuje się wyrazami: „powiatowy urząd ziemski", po wyrazie: „miejscu" skreśla się wyrazy: „przez powiatowy urząd ziemski", wyrazy: „powołanych przez powiatowy urząd ziemski biegłych" zastępuje się wyrazami: „biegłych, powołanych"; w cz. 3 art. 50 wyrazy: „okręgowej komisji ziemskiej" zastępuje się wyrazami: „powiatowemu urzędowi ziemskiemu".

2) Postanowienia art. 10 — 32 mają zastosowanie w dalszym biegu do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia z tem jednak, że zachowuje się dotychczasowy tok instancyj co do orzeczeń zapadłych przed wejściem w życie rozporzą-

dzenia niniejszego, a nadto zachowuje się dotychczasowy tryb postępowania i właściwość władz: a) w sprawach scalenia gruntów, o ile przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia zapadły orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej, zatwierdzające projekt scalenia lub zastępujący ten projekt pomiar faktycznego stanu posiadania, b) w sprawach o zniesienie służebności, o ile przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia zapadły orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej lub specjalnego delegata Ministra Reform Rolnych, zatwierdzające umowę.

Str. 353. **Rozp. Ministrów Reform Rolnych i Sprawiedliwości z d. 5 maja 1930** w sprawie zmiany rozporządzenia o wykonywaniu ustawy o scalaniu gruntów. (Dz. U. Nr. 38, poz. 334).

Str. 353. **Rozporządzenie tychże Ministrów z d. 30 maja 1931** w tejże sprawie. (Dz. U. Nr. 60, poz. 485).

Str. 353. **Rozp. Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych i Ministra Sprawiedliwości z d. 10 października 1932** w tejże sprawie. (Dz. U. Nr. 111, poz. 919).

Art. 555.

2a. Prawo pierwokupu, jako osobiste, wygasa z chwilą przeniesienia prawa własności do udziału na nowonabywcę, co następuje po momencie zawarcia notarjalnego aktu sprzedaży (S. N. 160/24); teza ta ma zastosowanie i pod rządem ustaw, obowiązujących w okręgu białostockim. (S. N. 69/31).

Art. 560.

10a. Należące do cerkwi i monasterów majątki nieruchome nie były poczytywane za własność skarbu, lecz stanowiły ich własność, jako więc podmiot praw majątkowych cerkwie mogły nabywać przez zasiedzenie prawo własności majątków nieruchomych. (S. N. 129/31).

Art. 568.

2. Przepisy o dostawach dla Skarbu dotyczą tych tylko umów, które zostały zawarte na podstawie i zgodnie z temi przepisami, na co przedewszystkiem wskazuje art. 14, opiewający, iż warunki umowy muszą być oparte na dokonanym uprzednio przetargu publicznym. (S. N. 195/31).

Art. 569.

8 a. Zgodnie z powszechnie przyjętemi poglądami zarówno w nauce prawa, jak i w orzecznictwie, strajk może być poczytany za wypadek siły wyższej, zwalniający dłużnika od obowiązku wykonania umowy. (S. N. 195/31).

8 b. P. tezę 7 pod art. 684.

8 c. P. tezę 55 pod art. 1705.

Art. 570.

2a. Kontrahent może zapomocą Sądu osiągnąć urzeczywistnienie nabytego na mocy umowy prawa. Jednakże od tej ogólnej zasady zachodzi wyjątek, gdy przymusowe wykonanie zobowiązania jest faktycznie niemożliwe, naprz. gdy pozwany nie posiada zasądzonej powodowi rzeczy (art. 1213 Ust. post. cyw.) lub gdy zobowiązanie polega na wykonaniu pewnych czynności przez samego pozwanego, a nie przez kogo innego; w takim przypadku powodowi służy prawo do wynagrodzenia szkód i strat, poniesionych z powodu niedopełnienia przez pozwanego swego zobowiązania. (S. C. 118/80).

6. Każdy może zobowiązać stronę drugą do uiszczenia na rzecz osoby trzeciej, będącej wierzycielem, ciążącego na nim długu; wówczas w razie niewykonania takiej umowy przez zobowiązanego, prawo poszukiwania od niego umówionej sumy służy wyłącznie nowemu wierzycielowi, gdy ten wyraził zgodę na podstawienie nowego dłużnika lub gdy, jak w przypadku przejęcia przez nabywcę nieruchomości długu hipotecznego, przejmujący dług przez sam fakt nabycia obciążonego długiem majątku podstawiony został w obowiązki dłużnika z nabytego majątku i stał się odpowiedzialny bezpośrednio przed wierzycielem. (S. N. 75/32).

Art. 571.

Str. 366. **Ustawa z dn. 2 sierpnia 1926 r.** o prawie właściwem dla stosunków prywatnych wewnętrznych. (Dz. U. Nr. 101 poz. 580).

Art. 9.

Przepis art. 9 ustawy z dn. 2 sierpnia 1926 r. poz. 580, stanowiąc, iż strony mogą poddać stosunek obowiązkowy któremukolwiek z praw obowiązujących w Polsce, dotyczy jedynie takich stosunków obowiązkowych, w których strony mogą ułożyć swe prawa i obowiązki według swego uznania, natomiast nie obejmuje stosunków, wchodzących w zakres porządku publicznego, uregulowanych prawem bezwzględnie obowiązującem, któremu przez umowy ubliżać nie można, jak rozporządzenie Prezydenta Rzp. z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę. (S. N. 79/32).

Art. 574.

Str. 371. **Ustawa z dn. 2 sierpnia 1926 r.** o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. (Dz. U. 1930 r. Nr. 57 poz. 467).

Art. 3.

Rozesłanie przez kilka firm, złączonych porozumieniem, okólnika do ogółu kupców danej branży z zagrożeniem bojkotem tym kupcom, którzy udzieliliby zamówień pewnej wymienionej

w okólnikach firmie nieskartelizowanej, nie może być uznane za czyn, objęty art. 3 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, albowiem warunkiem zastosowania art. 3 tej ustawy jest nietylko zaistnienie przewagi gospodarczej jednego współzawodnika nad drugim, będącej sama przez się normalnym przejawem w obrocie handlowym, ustawą nie zakazanym, lecz wykorzystanie tej przewagi w zamiarze doprowadzenia współzawodnika do ruiny. (S. N. 111/32).

Art. 575.

Str. 378. **Dekret z dn. 7 lutego 1919 r.** o wywłaszczeniu przymusowem (Dz. Pr. 14 poz. 162).

Art. 14.

Wywłaszczający po prawidłowem złożeniu do depozytu należnego wynagrodzenia przestaje być właścicielem złożonej sumy, a do tej sumy mogą rościć pretensje tylko b. właściciele oraz ich wierzyciele. (S. N. 22/31).

Str. 388. **Rozp. Ministra Robót Publicznych z dn. 20 lipca 1922 r.** w przedmiocie wywłaszczania lub zajmowania gruntów i materjałów do budowy i utrzymania dróg publicznych. (Dz. U. Nr. 60, poz. 543).

Str. 398. **Ustawa z dn. 17 marca 1932 r.** o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu. (Dz. U. Nr. 35, poz. 359).

Art. 6.

5) Grunty, potrzebne na cele cmentarne, mogą być nabyte na zasadach, określonych w obowiązujących przepisach o wywłaszczeniu nieruchomości na potrzeby urządzeń użyteczności publicznej.

Art. 609.

10. Nabywca, posiadający majątek z mocy umowy nieważnej, nie może zatrzymać majątku do czasu zwrotu zapłaconego szacunku, gdyż instytucja retencji wogóle nie jest przepisom t. X cz. 1 Zw. Pr. znana, o ile zaś chodzi o posiadanie majątku bez tytułu prawnego, znajduje wyraźne zaprzeczenie w przepisie art. 609, nakazującym niezwłoczny zwrot majątku właścicielowi. (S. N. 178/31).

Art. 610.

4. Zgodnie z art. 610 i 620 t. X. dz. 1 posiadacz cudzego majątku, będący nawet w złej wierze, winien zwrócić właścicielowi dochód rzeczywiście otrzymany z majątku, nie zaś dochód, który w zasadzie mógłby dać ten majątek; wobec tego zasądzenie od pozwanego możliwego dochodu na podstawie opinji biegłych nie jest zgodne z prawem. (Orzecz. S. N. z dn. 17. XI. 1931 r. w spr. Nr. I C - 1021/31, O. S. P. 63/XI).

Art. 683.

7 a. Nietylko wina poszkodowanego, lecz również wina osób trzecich w nieszczęśliwym wypadku wyłącza odpowiedzialność kolei. (S. N. 98/31).

9 a. W przypadku, gdy bezpośrednią przyczyną nieszczęśliwego wypadku był brak obsługiwanej rogatki na przejeździe, nie może zwolnić kolei od odpowiedzialności okoliczność, iż przejazd ten był stale otwarty z zarządzenia władz administracyjnych, gdy nie zostało ustalone, by przejazd przez odnośne władze był uznany za niewymagający zabezpieczenia; aczkolwiek § 19 rozporządzenia Ministra Robót Publ. i Ministra Kolei z dn. 2 lipca 1924 r. (Dz. U. poz. 641) pozostawia Ministrowi Kolei wydawanie szczegółowych przepisów, które przejazdy mają być strzeżone, nie znaczy to jednak, by decyzja Ministra mogła nie liczyć się z bezpieczeństwem ruchu kolejowego, to też jeszcze okólnik Ministra Kolei z dn. 17 stycznia 1921 r. (Dz. Urz. Min. Kolei Żel. Nr. 5) zaznacza, iż niezabezpieczenie przejazdu obsługiwanem zamknięciem na linjach kolejowych, na których odbywa się ruch pociągów szybkobieżnych (ponad 40 klm na godzinę), dopuszczalne jest, gdy przejazd jest zabezpieczony sygnałem akustycznym lub posiada warunki dostatecznej widzialności. (S. C. 29/32).

9 b. Dla kwestji odpowiedzialności kolei za rozbicie przez pociąg furmanki z ludźmi przy przejeździe jej przez tor kolejowy winno mieć istotne znaczenie, czy nadchodzący pociąg mógł być widziany, t. j. czy nie był zasłonięty, czy maszynista dawał sygnały ostrzegawcze i czy było je słychać. (S. N. 29/32).

30 a. Art. 683 t. X cz. 1 ma zastosowanie również do przypadków wyrządzenia szkody majątkowej. (S. N. orz. 7 grudnia 1931 r. Nr. I C-1816/31, O. S. P. 446/XI).

49 a. Aczkolwiek przepis art. 683 stanowi, iż wynagrodzenie wyznacza się według zasad, wskazanych w art. 657 — 662 i 675, ale z tego przepisu wcale nie wynika, iżby wyrównaniu ulegała jedynie szkoda, przewidziana w art. 657 i polegająca na pozbawieniu alimentów, dostarczanych przez uśmierconego członkom swej rodziny, gdyż zgodnie z ogólną zasadą, wyrażoną w przepisach t. X cz. 1 Zw. Pr., traktujących o odszkodowaniu (art. 644, 683 i 684), sprawca czynu odpowiada za wszelką szkodę, przez siebie zrządzoną. (S. N. 98/31).

Str. 447. **Zwód Praw, t. XII cz. 1.** Ogólna ustawa ros. kolei żelaznych. (Wyd. r. 1906 i kontyn. r. 1908).

Art. 92. Kolej żelazna obowiązana jest wynagrodzić każdego, kto poniósł szkodę albo stratę, spowodowane przez eksploatację kolei żelaznej. Wynagrodzenie to dokonywa się według zasad, określonych w artykule 683 Ustaw Cywilnych (wyd. r. 1900).

1885 czerw. 12 (3055), ust., art. 92.

Art. 135.

1. Art. 135 Og. Ust. kol. żel., nie zawiera ogólnego przepisu, iżby wszelkie powództwa przeciwko kolei żelaznej wygasały przez upływ rocznego terminu, lecz przeciwnie, wylicza kategorje spraw, do których powyższe przedawnienie się stosuje, w tej liczbie powództwa o wynagrodzenie szkody osobistej lub majątkowej, wyrządzonej przy eksploatacji kolei; pod powództwami temi art. 135 rozumie nie wszystkie wogóle powództwa o szkody, zrządzone podczas eksploatacji kolei, lecz tylko powództwa, wypływające z jej czynności przy samej eksploatacji, t. j. te, których podstawą jest naruszenie specjalnych przepisów, regulujących działalność kolei jako przedsiębiorstwa przewozowego. (S. C. 111/02).

2. P. tezę 25 pod art. 684.

Art. 136.

Art. 136 Og. Ust. kol. żel. nie zawiera takiego zastrzeżenia, iżby koniecznym warunkiem, aby postępowanie karne miało wpływ na bieg przedawnienia, było zgłoszenie pretensji na ręce prokuratora. (S. N. 124/32).

Art. 137.

1. Art. 137 Og. Ust. kol. żel., stanowiąc o przerwaniu przedawnienia przez złożenie w zarządzie lub dyrekcji kolei reklamacji na piśmie, pod czasem, niewliczanym do okresu przedawnienia, rozumie okres przerwy, po którego upływie winien się rozpocząć bieg nowego przedawnienia rocznego. (S. C. 42/97).

2. Złożenie podania do władz kolejowych z żądaniem wynagrodzenia za śmierć lub uszkodzenie zdrowia, wynikłe z powodu wypadku na kolei, skutkuje nie zawieszenie, lecz przerwanie przedawnienia rocznego, przewidzianego w art. 135 Og. Ust. ros. kol. i art. 683 ust. 7 t. X cz. 1 Zw. Pr. (S. N. 32/31).

Str. 458. **Rozp. Rady Ministrów z dn. 8 lipca 1932 r.** o zaopatrzeniu emerytalnem pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" i o zaopatrzeniu pozostałych po tych pracownikach wdów i sierot, oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki. (Dz. U. Nr. 61, poz. 577).

§ 1. Pracownicy przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe", jako też pozostałe po nich wdowy i sieroty mają prawo do zaopatrzeń według zasad określonym niniejszym rozporządzeniem pod warunkiem, że są obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej, lub Wolnego Miasta Gdańska.

Rozporządzenie niniejsze nie obowiązuje pracowników, zatrudnionych na podstawie umowy o pracę.

§ 11. Prawo do zaopatrzenia emerytalnego nabywa pracownik przez rozwiązanie stosunku służbowego, jeśli osiągnął co najmniej 15 lat wysługi emerytalnej. Pracownik nie nabywa tego prawa, jeśli stosunek służbowy rozwiązano przez wydalenie lub przez dobrowolne wystąpienie ze służby, tudzież w przypadkach rozwiązania stosunku służbowego wskutek samowolnej nieobecności na służbie.

Przed osiągnięciem 15 lat wysługi emerytalnej nabywa pracownik prawo do zaopatrzenia emerytalnego przez rozwiązanie stosunku służbowego, spowodowane fizyczną lub umysłową niezdolnością do pełnienia obowiązków służbowych, jeśli osiągnął co najmniej 5 lat wysługi emerytalnej.

Przed osiągnięciem 5 lat wysługi emerytalnej nabywa pracownik prawo do zaopatrzenia emerytalnego przez rozwiązanie stosunku służbowego, spowodowane fizyczną lub umysłową niezdolnością do pełnienia obowiązków służbowych, powstałą skutkiem nieszczęśliwego wypadku z powodu służby. W tym przypadku pracownik nie nabywa prawa do zaopatrzenia emerytalnego, jeśli nieszczęśliwy wypadek, który uczynił go niezdolnym do pełnienia obowiązków

służbowych, spowodował rozmyślnie lub wskutek popełnienia czynu karalnego, stwierdzonego w drodze sądowo-karnej.

W razie, jeśli pracownik, z którym rozwiązano stosunek służbowy, nie nabył prawa do zaopatrzenia emerytalnego, ani prawa tego przy rozwiązaniu stosunku służbowego nie utracił, przekaże na jego żądanie przedsiębiorstwo „Polskie Koleje Państwowe" właściwej instytucji ubezpieczeniowej, względnie właściwemu pracodawcy sumę opłat uiszczonych przez pracownika na podstawie § 2, oraz sumy uzyskane na podstawie § 3, jeśli pracownik ten podejmie w granicach Rzeczypospolitej pracę, uzasadniającą ustawowy obowiązek ubezpieczenia (zaopatrzenia go) na przypadek niezdolności do pracy, na starość i na wypadek śmierci. Przedsiębiorstwo „Polskie Koleje Państwowe" zwolnione jest od obowiązku wpłacenia powyższych sum instytucji ubezpieczeniowej, względnie pracodawcy, jeśli pracownikowi wypłaciło odprawę na podstawie § 18.

§ 42. Pracownik, który skutkiem nieszczęśliwego wypadku, jakiemu uległ z powodu służby, utracił zdolność do zarobkowania, ma prawo do odszkodowania, niezależnie od zaopatrzenia emerytalnego należnego na podstawie niniejszego rozporządzenia, jeśli wypadek ten zgłoszony został przedsiębiorstwu „Polskie Koleje Państwowe" w ciągu roku, licząc od dnia jego zdarzenia się.

Jako nieszczęśliwy wypadek uprawniający do tego odszkodowania uważa się każde nagłe zdarzenie, wywołane przyczyną zewnętrzną, które spowodowało pośrednio lub bezpośrednio śmierć, obrażenie ciała, lub chorobę pracownika.

Dla ustalenia podstawy wymiaru odszkodowania przyjmuje się 50% sumy, przyjętej dla ustalenia podstawy wymiaru zaopatrzenia emerytalnego.

Odszkodowanie za nieszczęśliwy wypadek wynosi w razie utraty 100% zdolności do zarobkowania — 100% sumy przyjętej dla ustalenia podstawy wymiaru odszkodowania; w razie utraty części zdolności do zarobkowania część sumy przyjętej dla ustalenia podstawy wymiaru odszkodowania, odpowiadającą procentowi utraty tej zdolności. Odszkodowanie to wypłaca się od dnia następującego po dniu wstrzymania wypłaty uposażenia służbowego, względnie, jeśli niezdolność do zarobkowania spowodowana nieszczęśliwym wypadkiem powstała po tym terminie, od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu stwierdzenia jej.

Pracownik nie ma prawa do odszkodowania, jeśli wypadek spowodował rozmyślnie, lub wskutek popełnienia czynu karalnego, stwierdzonego w drodze sądowo-karnej.

Przedsiębiorstwu „Polskie Koleje Państwowe" służy prawo poddawania oględzinom lekarskim osób, którym wypłaca się na podstawie niniejszego paragrafu odszkodowania, celem stwierdzenia stopnia nie-

zdolności do zarobkowania spowodowanej danym wypadkiem. W ciągu trzech lat, licząc od dnia rozpoczęcia wypłaty odszkodowania (ust. 4) może przedsiębiorstwo „Polskie Koleje Państwowe" poddawać oględzinom lekarskim wymienione osoby każdego czasu, a po upływie tego okresu tylko raz na trzy lata. Na żądanie poszkodowanego obowiązane jest przedsiębiorstwo „Polskie Koleje Państwowe" poddać go tym oględzinom w każdym czasie.

W razie stwierdzenia zmiany stopnia niezdolności do zarobkowania, spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem, podwyższa się lub obniża odpowiednio odszkodowanie, a to od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu stwierdzenia tej zmiany.

Jeśli pobierający odszkodowanie uchyla się od oględzin lekarskich, wstrzymuje się czasowo wypłatę odszkodowania i wznawia się ją, albo wstrzymuje na stałe dopiero wówczas, gdy poszkodowany podda się tym oględzinom. W razie wznowienia wypłaty odszkodowania wypłaca się je za okres przerwy w wysokości, ustalonej na podstawie wyniku ostatnich oględzin lekarskich.

§ 43. Wdowa po pracowniku lub emerycie, który zmarł skutkiem nieszczęśliwego wypadku, uprawniającego do odszkodowania na podstawie § 42, ma niezależnie od zaopatrzenia wdowiego, należnego na podstawie niniejszego rozporządzenia, prawo do odszkodowania w miesięcznej wysokości 30% sumy, przyjętej dla ustalenia podstawy wymiaru odszkodowania (§ 42 ust. 3).

Odszkodowania te wypłaca się od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu śmierci męża.

Wdowa nie ma prawa do odszkodowania:

1) jeśli w dniu wypadku, względnie w dniu śmierci męża nie żyła z nim w wspólności małżeńskiej, a rozdział małżeństwa przeprowadzono sądownie bez obowiązku męża do jej utrzymania,

2) jeśli małżeństwo zostało zawarte po wypadku, który w skutkach swych spowodował śmierć męża.

Wzamian za pobierane odszkodowanie otrzymuje wdowa na żądanie jednorazową odprawę w wysokości jednorocznej sumy tego odszkodowania.

W razie wypłacenia tej odprawy traci wdowa wszelkie prawa z tytułu tego odszkodowania.

W razie zawarcia ponownego związku małżeńskiego traci wdowa prawo do odszkodowania, natomiast otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości jednorocznej sumy tego odszkodowania.

§ 44. Sieroty po pracowniku lub po emerycie, który zmarł skutkiem nieszczęśliwego wypadku, uprawniającego do odszkodowania na podstawie § 42, mają, niezależnie od zaopatrzeń sierocych należnych na podstawie niniejszego rozporządzenia, prawo do odszkodowania w miesięcznej wysokości po 10% sumy, przyjętej dla ustalenia

podstawy wymiaru odszkodowania (§ 42 ust. 3). Łączna suma tych odszkodowań nie może przekraczać 70% sumy przyjętej dla ustalenia podstawy wymiaru odszkodowania. W razie, jeśli suma tych odszkodowań przekracza 70% sumy przyjętej dla ustalenia podstawy wymiaru odszkodowania, zmniejsza się poszczególne odszkodowania sieroce odpowiednio i równomiernie. W miarę kolejnego zaprzestania pobierania odszkodowania przez poszczególne sieroty podwyższa się odpowiednio i równomiernie odszkodowania pozostałych sierot, aż do normalnej wysokości.

Odszkodowania te wypłacają się od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu śmierci ojca do ukończenia 18 roku życia sieroty.

§ 45. Krewni wstępni w linji prostej, wnuki i rodzeństwo pracownika, lub emeryta, który zmarł skutkiem nieszczęśliwego wypadku, uprawniającego do odszkodowania na podstawie § 42, mają prawo do odszkodowania w łącznej miesięcznej wysokości 20% sumy, przyjętej dla ustalenia podstawy wymiaru odszkodowania (§ 42 ust. 3), jeśli zmarły był ich żywicielem.

Prawo to służy krewnym wstępnym od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu śmierci danego pracownika (emeryta) tak długo, jak długo nie posiadają żadnych źródeł utrzymania; wnukom zaś i rodzeństwu od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu śmierci pracownika (emeryta) do ukończenia 18 roku życia.

Prawo do odszkodowania mają przedewszystkiem rodzice (z wyłączeniem dalszych wstępnych krewnych zmarłego), a następnie wnuki, gdy niema uprawnionych wstępnych krewnych zmarłego, wreszcie rodzeństwo, gdy niema innych uprawnionych do odszkodowania na podstawie niniejszego paragrafu.

Jeśli jest kilka uprawnionych osób tej samej kategorji, dzieli się sumę odszkodowania, ustalonego ustępem pierwszym, równomiernie.

Łączna suma odszkodowań krewnych wstępnych, wnuków i rodzeństwa wraz z sumą odszkodowań wdowy (§ 43) i sierot (§ 44) nie może przekraczać sumy, przyjętej dla ustalenia podstawy wymiaru odszkodowania (§ 42 ust. 3).

§ 50. Byłym pracownikom kolejowym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy do dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia pobierali z funduszów przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" odszkodowania za nieszczęśliwe wypadki, wypłaca przedsiębiorstwo „Polskie Koleje Państwowe" od dnia wejścia w życie tego rozporządzenia rzeczone odszkodowanie w wysokości i według zasad określonych tem rozporządzeniem. Przepis ten nie ma zastosowania do tych byłych pracowników kolejowych, oraz do pozostałych po nich członków rodzin, którzy zatrudnieni byli na służbie na podstawie umowy o pracę.

§ 53. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu ogłoszenia.[1]).

Z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą: rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 września 1926 r. o zaopatrzeniu emerytalnem nieetatowych pracowników „Polskich Kolei Państwowych" i o zaopatrzeniu pozostałych po nich wdów i sierot oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 551), rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1929 r. o zaopatrzeniu emerytalnem etatowych pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" i o zaopatrzeniu pozostałych po nich wdów sierot oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki (Dz. U. R. P. Nr. 57, poz. 448), rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1930 r. o dodatkach do zaopatrzeń emerytalnych przerachowanych na zasadzie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1929 r. o zaopatrzeniu emerytalnem etatowych pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" i o zaopatrzeniu pozostałych po nich wdów i sierot, oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki (Dz. U. R. P. Nr. 66, poz. 522). Względem osób objętych niniejszem rozporządzeniem, tracą moc obowiązującą w przypadkach unormowaznych tem rozporządzeniem wszelkie inne przepisy normujące sprawę odszkodowania za nieszczęśliwe wypadki.

Art. 684.

12 a. Utrata zdolności do pracy może być wywołana nietylko nieszczęśliwym wypadkiem, lecz pośrednio także i stanem zdrowia poszkodowanego przed wypadkiem; o ile pracownik nie był zdrów przed wypadkiem, odszkodowanie należy mu się, gdy zostało stwierdzone, że utrata zdolności do pracy nie nastąpiła wskutek normalnego rozwoju poprzedniego stanu chorobliwego, lecz bezpośrednio została wywołana nieszczęśliwym wypadkiem, chociażby nawet wypadek ten spowodował obostrzenie lub rozwój istniejącego już cierpienia. (S. N. 245/31).

36 a. W razie dokonania kradzieży u osoby, zamieszkującej w cudzem mieszkaniu, przez służącą gospodarza tego mieszkania, poszkodowany nie ma prawa wystąpić z powództwem o szkody, zrządzone mu kradzieżą, przeciwko właścicielowi kantoru do stręczenia służby domowej, który polecił powyższą służącą, pomimo nieposiadania informacyj co do jej uczciwości; powództwa bowiem przeciwko prowadzącym kantory pośrednictwa pracy z powodu zarekomendowania osoby, która okazała się pod względem moralnym zgoła nieodpowiednią lub nawet jawnie występną, mogą wypływać jedynie ze stosunków umownych, zachodzących między właścicielem kantoru a osobą, która z jego pośrednictwa skorzystała. (S. C. 86/12).

Str. 464. Zw. Praw t. XII cz. I. Ogólna Ustawa ros. kolei żel. Wyd. r. 1906 i kontyn.

[1]) Ogłoszone 20 lipca 1932 r.

Art. 153.

Na rozmiar odpowiedzialności kolei za pożar budynku, wynikły od iskier parowozu, może mieć wpływ okoliczność, że zajęcie się budynku było wywołane, prócz iskier parowozu, jeszcze inną pośrednią przyczyną, mianowicie istnieniem między torem kolejowym, a rzeczonym budynkiem, budowli sąsiada, stojącej w odległości niedozwolonej od toru, z której ogień przerzucił się na powyższy budynek. (S. N. 79/31).

Str. 469. Rozporz. Prezydenta Rzp. z dn. 26 sierpnia 1927 r. o odpowiedzialności Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe, telegramy i rozmowy telefoniczne w obrocie wewnętrznym. (Dz. U. Nr. 78, poz. 679).

Właściciel konta czekowego w Pocztowej Kasie Oszczędności, który za jej pośrednictwem przekazał ze swego konta pewną sumę na rzecz osoby trzeciej, winien być uważany w znaczeniu prawa materjalnego za nadawcę przekazu w przeciwstawieniu do odbiorcy (art. 12 rozporządzenia z dn. 26 sierpnia 1927 r.), a Pocztową Kasę Oszczędności należy w tym przypadku, o ile chodziło o załatwienie czynności pocztowych, uważać jedynie za pełnomocnika; wobec tego, w razie przywłaszczenia przekazanej sumy przez urzędnika pocztowego, właściciel konta czekowego może zwrócić się z powództwem bezpośrednio do Skarbu Państwa. W przypadku tym przewidziany w art. 13 powołanego rozporządzenia termin 6-cio miesięczny winien być uznany za zachowany, chociażby właściciel konta czekowego reklamacji nie wniósł, jeżeli Pocztowa Kasa Oszczędności złożyła ją do Dyrekcji Poczt i Telegrafów we właściwym terminie. (S. N. 54/32).

Str. 469. Ustawa z dn. 5 listopada 1931 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 sierpnia 1927 r. o odpowiedzialności Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe, telegramy i rozmowy telefoniczne w obrocie wewnętrznym. (Dz. U. Nr. 103, poz. 788).

Art. 1. W rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 sierpnia 1927 r. o odpowiedzialności Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe, telegramy i rozmowy telefoniczne w obrocie wewnętrznym (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 679) wprowadza się następujące zmiany:

1) W tytule oraz w tekście rozporządzenia słowa „Skarb Państwa", użyte w różnych przypadkach, zastępuje się słowami: przedsiębiorstwo państwowe „Polska Poczta, Telegraf i Telefon" w odpowiednich przypadkach.

2) Art. 13 otrzymuje brzmienie następujące:

„Wniesienie roszczenia o odszkodowanie za przesyłki pocztowe, za kwoty, przesłane przekazami pocztowemi i telegraficznemi, oraz za wpłaty na rachunek Pocztowej Kasy Oszczędności następuje przez zgłoszenie na poczcie reklamacji na druku, przeznaczonym do tego celu, lub w osobnem piśmie przy dołączeniu dowodu nadania.

Termin prekluzyjny do wniesienia roszczenia o odszkodowanie za przesyłki pocztowe ustala się na 12 miesięcy, licząc od dnia na-

stępnego po nadaniu przesyłki. Takiż termin do wniesienia roszczenia o odszkodowanie za kwoty, przesłane przekazami pocztowemi i telegraficznemi, oraz za wpłaty lub wypłaty na rachunek Pocztowej Kasy Oszczędności ustala się na 18 miesięcy, licząc od dnia następnego po uskutecznieniu wpłaty, względnie od dnia następnego po dacie wystawienia przekazu czekowego w Pocztowej Kasie Oszczędności. Po upływie tych terminów prawo do odszkodowania gaśnie.

Terminy do wniesienia roszczenia o zwrot opłat telegraficznych i telefonicznych określa ordynacja telegraficzna i telefoniczna".

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Poczt i Telegrafów.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia[1]).

Str. 470. **Ustawa z dn. 30 stycznia 1924 r.** w przedmiocie rozciągnięcia obowiązujących na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i cieszyńskiej części województwa śląskiego ustaw o obowiązkowem ubezpieczeniu robotników od wypadków na obszar województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogródzkiego oraz ziemi wileńskiej. (Dz. U. Nr. 16, poz. 148).

Art. 1.

Jakkolwiek w myśl § 34 ustawy o ubezpieczeniu robotników od wypadków z dn. 28 grudnia 1887 r. w brzmieniu ustawy z dn. 7 lipca 1921 r. (Dz. U. Nr. 65 poz. 413) poszkodowany również winien zgłosić swe roszczenia do Zakładu Ubezpieczeń pod groźbą ich utraty, to jednak przepis § 34 należy tłumaczyć w ten sposób, że niezgłoszenie w rocznym terminie roszczenia z tytułu nieszczęśliwego wypadku do Zakładu Ubezpieczeń grozi poszkodowanemu utratą prawa otrzymania odszkodowania od Zakładu, nie pozbawia go jednak prawa poszukiwania takiego odszkodowania od pracodawcy, który zaniedbał złożenia doniesienia o wypadku i przez to naraził pracownika na szkodę; pogląd taki należy uznać za słuszny i z tego względu, że w myśl powołanej ustawy o ubezpieczeniu robotników zgłoszenie przez pracodawcę doniesienia o wypadku skutkuje automatycznie bez jakiejkolwiek dalszej ingerencji ze strony poszkodowanego postępowanie, mające na celu określenie ewentualnej utraty zdolności do pracy i przyznanie odszkodowania. (S. N. 245/31).

Str. 477. **Ustawa wodna z dn. 19 września 1922 r.** (Tekst jednolity Dz. U. 1928 r. Nr. 62, poz. 574).

Art. 22, ust. 4, art. 26.

Zamieszczone w t. I, pod art. 434, na str. 226 i 227.

Art. 30.

Zamieszczony w t. I pod art. 437, na str. 237.

[1]) Ogłoszona 1 grudnia 1931 r.

Art. 41.

(1) Jeżeli właściciele wody podziemnej wskutek ograniczenia jej użytkowania do potrzeb domowych i gospodarczych (art. 19) ponoszą szkodę, mogą żądać od przedsiębiorstwa, pobierającego wodę, wzniesienia urządzeń, któreby szkodzie zapobiegały lub ją wyrównywały, o ile urządzenia takie dadzą się pogodzić z przedsiębiorstwem i gospodarczo usprawiedliwić. O ile nie można zapobiec szkodom lub ich wyrównać, winno być uiszczone odszkodowanie w wysokosci istotnej straty.

(2) Na żądanie przedsiębiorcy odszkodowanie może być wymierzone w perjodycznych świadczeniach. Władza wodna może sobie zastrzec zbadanie i ponowne ustalenie odszkodowania w pewnych okresach czasu.

Art. 42.

(4) Przy udzielaniu zezwolenia należy zastosować przepisy art. 46 — 48, tudzież art. 51, 52, 54 i art. 56 — 64. Jeżeli przy udzieleniu zezwolenia chodzi o nabycie prawa, nieprzysługującego właścicielowi w myśl art. 19, winien przedsiębiorca wykonać urządzenia, zapobiegające szkodliwemu działaniu zamierzonego użytkowania wody, a gdy takie urządzenie nie da się pogodzić z przedsiębiorstwem, lub gospodarczo usprawiedliwić, uiścić odszkodowanie w wysokości istotnej straty.

Art. 44.

Właścicielowi należy się odszkodowanie za odebraną lub naruszoną możliwość użytkowania wody w wysokości istotnej straty. O ile chodzi o utracone korzyści, mają być zastosowane przepisy prawa cywilnego.

Art. 47.

(1) Pozwolenie może być udzielone z zastrzeżeniem dopełnienia wskazanych przez władzę warunków:

1) gdy przy zamierzonem użytkowaniu wody należy przewidywać jej zanieczyszczenie,

2) gdy z powodu zamierzonego użytkowania wody należy oczekiwać szkodliwego działania, wskutek którego ucierpiałoby dobro publiczne, lub zostałyby naruszone prawa osób trzecich, albo też zostałyby ponad dotychczasową miarę powiększone obowiązki, ciążące na tych osobach, w szczególności zaś obowiązek utrzymania wód i ich brzegów.

(2) Warunki pozwolenia mogą nałożyć na przedsiębiorcę następujące obowiązki:

1) pokrycia w całości lub części kosztów wzniesienia i utrzymania urządzeń, zapobiegających szkodliwym skutkom zamierzonego użytkowania,

2) wzniesienia i utrzymywania urządzeń, zapobiegających uniemożliwieniu lub utrudnieniu użytkowania powszechnego wody,
3) utrzymywania wody płynącej i jej brzegów, jak również ponoszenia kosztów nadzoru nad wykonywaniem nadanego prawa,
4) założenia i utrzymywania urządzeń (obserwacji wodowskazów, stanu wody gruntowej i t. p.) dla stwierdzenia, czy i w jakich granicach szkody zostały wyrządzone,
5) pokrywania szkód, wynikających ze szkodliwego działania zamierzonego użytkowania wody,
6) założenia i utrzymywania urządzeń, któreby okolice o pięknym krajobrazie mogły uchronić od zeszpecenia, a dały się pogodzić z celem i rentownością przedsiębiorstwa,
7) złożenia zabezpieczenia na dotrzymanie przepisanych w pozwoleniu warunków, jako też na zaspokojenie pretensji do odszkodowania, które jednak nie może przewyższać przewidywanych w najbliższych trzech latach szkód (art. 61). Państwo i związki samorządowe wolne są od obowiązku składania zabezpieczenia.

(3) Postanowienia niniejszego artykułu mają także zastosowanie do szkodliwego działania zamierzonego użytkowania wody płynącej przez właściciela w wypadkach, przewidzianych w art. 37 ust. 1.

(4) Za szkodliwe działanie nie jest uważana zmiana stanu wody gruntowej, jeżeli została spowodowana przez wprowadzenie wody lub przez obniżenie zwierciadła wody w celu odwodnienia rowami lub drenami gruntów, dla których woda płynąca stanowi odpływ naturalny.

Art. 51.

(1) O ile nie można zapobiec szkodliwemu działaniu zapomocą odpowiednich urządzeń (art. 47), ma przedsiębiorca dotkniętego tem działaniem odszkodować.

(2) Odszkodowania mogą stanowić perjodyczne świadczenia. Władza wodna może sobie zastrzec sprawdzenie i ponowne ustalenie odszkodowania w pewnych okresach czasu.

Art. 52.

(1) Za szkodę, wyrządzoną przez zmianę odpływu lub stanu wody, jak również przez utrudnienie utrzymania wody płynącej lub jej brzegów, nie należy się wynagrodzenie, jeżeli poszkodowany mógł był uniknąć szkody przez należyte wykonywanie ciążących na nim obowiązków utrzymania.

(2) To samo stosuje się do szkodliwej zmiany stanu wód gruntowych. Szkody stąd powstałe winny być wynagradzane tylko w wysokości istotnie poniesionej straty.

(3) Postanowienie art. 37 ust. 3 ma tu również zastosowanie.

Art. 56.

(1) Gdy wody płynącej nie może wystarczyć na użytkowanie jej przez kilku uprawnionych w sposób, przewidziany w art. 45 ust. 1, lub gdy przy kilku sposobach jej użytkowania jeden sposób wyklucza lub ogranicza drugi, ma każdy z uprawnionych prawo żądać, aby miara, czas i sposób użytkowania były unormowane w drodze postępowania wyrównawczego. Żądanie podobnego unormowania może być odrzucone, gdy oczekiwana stąd ogólna korzyść nie o wiele przewyższa szkody.

(2) Unormowanie winno być przeprowadzone w sposób, odpowiadający słusznie ocenionym interesom wszystkich uczestników postępowania, z uwzględnieniem potrzeb użytkowania powszechnego. Powstające przytem szkody winny być uczestnikom o tyle wynagrodzane, o ile się nie wyrównują przez wypływające dla nich korzyści. Do wynagrodzenia szkód obowiązani są oni stosownie do korzyści, które mają być przez oszacowanie wypośrodkowane.

(3) Prawo, oparte na wywłaszczeniu, może być przedmiotem wyrównania jedynie za zgodą uprawnionego.

Art. 57.

(1) Jeżeli można przeprowadzić unormowanie poboru wody przez zmianę urządzeń, należących do jednego z uprawnionych, bez zmniejszenia sprawności przedsiębiorstwa, może być na wniosek jednego z uczestników w drodze postępowania wyrównawczego nałożony na uprawnionego obowiązek, aby zmiany tej albo sam dokonał, albo na nią zezwolił.

(2) Wnioskodawca ma ponieść koszty zmiany. Ma on również wynagrodzić szkodę, powstałą przez zatrzymanie ruchu. To samo dotyczy zwrotu zwiększonych kosztów prowadzenia przedsiębiorstwa i jego utrzymania, o ile one nie wyrównują się przez korzyści, spowodowane zmianą.

Art. 61.

(1) Do wykonania nadanego prawa można przystąpić, gdy umówione lub oznaczone przez władzę administracyjną odszkodowanie zostało wypłacone lub do depozytu sądowego złożone.

(2) Gdy odszkodowanie polega na perjodycznych świadczeniach, wystarcza złożenie sum, przypadających na najbliższe trzy lata świadczeń.

(3) Jeżeli orzeczenie władzy administracyjnej zaczepiono tylko co do wysokości odszkodowania, może władza zezwolić na wykonanie za odpowiedniem zabezpieczeniem.

(4) Gdy kto przystąpi do wykonania prawa, nim to jest w myśl ustępów 1, 2 i 3 dopuszczalne, może władza wodna zabronić wykonywania prawa i zarządzić usunięcie wzniesionych urządzeń.

Art. 63.

(1) Z powodu szkód i niebezpieczeństwa dla dobra publicznego może być pozwolenie każdego czasu za odszkodowaniem cofnięte lub ograniczone orzeczeniem władzy wodnej z urzędu lub na wniosek związków samorządowych i korporacyj publicznych. O ile z cofnięcia pozwolenia odnoszą korzyść osoby trzecie, mają być pociągnięte do stosownego udziału w odszkodowaniu i w kosztach postępowania; w innych wypadkach ponosi te koszty Państwo.

(2) Obowiązani według ustępu 1 do odszkodowania mogą pociągnąć w drodze sądowej do zwrotu powyższych wydatków te osoby, które przez złożenie świadomie nieprawdziwych dowodów i oświadczeń uzyskały pozwolenie.

Art. 68.

(4) O warunkach i sposobie przebudowy lub zabezpieczenia zakładu, o wysokości odszkodowania i poręki, o placeniu kosztów budowy, zwłaszcza o pokrywaniu ich z udzielonej poręki, o rozdziale tych kosztów pomiędzy interesowanych, jak również o terminie, w ciągu którego ma być przebudowa rozpoczęta i ukończona, orzeka w razie sporu władza wodna przy słusznem uwzględnieniu wszelkich przewidywanych strat i korzyści.

Art. 70.

(1) Zakład, piętrzący wodę, może być tylko za zezwoleniem władzy wodnej stale unieruchomiony lub zniesiony.

(2) Zezwolenia można tylko wówczas odmówić, gdyby inni przez unieruchomienie lub zniesienie zakładu mieli ponieść szkodę, a wobec uprawnionego i władzy wodnej zobowiążą się, stosownie do wyboru uprawnionego, zwrócić koszty utrzymania budowli piętrzącej, albo ją utrzymywać. Muszą się oni również zobowiązać zwrócić inne szkody uprawnionemu i dać zabezpieczenie na wypełnienie swych zobowiązań. O wysokości wynagrodzenia, przypadającego za utrzymanie budowli piętrzącej, jak również za inne straty oraz o obowiązku zabezpieczenia orzeka w razie sporu władza wodna. Ma ona na żądanie uprawnionego do piętrzenia wyznaczyć termin, w ciągu którego powyżej wspomniane obowiązki mają być przyjęte, w razie przeciwnym władza wodna udzieli zezwolenia na unieruchomienie lub zniesienie budowli piętrzącej. Od złożenia zabezpieczenia wolne są: Państwo, związki samorządowe i spółki wodne.

(3) Do budowli piętrzących, które powstały na mocy pozwolenia, mają powyższe przepisy (ustępy 1 i 2) zastosowanie o tyle tylko, o ile pozwolenie inaczej nie stanowi.

Art. 72, ust. 2, art. 73 ust. 2.

Zamieszczone w t. I pod art. 439, str. 238.

Art. 96.

O ile w niniejszym rozdziale obowiązek do odszkodowania nie jest wyraźnie nałożony, może być wynagrodzenie za szkody, spowo-

dowane przez roboty przy utrzymaniu wody, o tyle tylko żądane, o ile szkodom tym przez zachowanie potrzebnej ostrożności można było zapobiec.

Art. 104.

(1) O ile w wypadku, przewidzianym w ustępie 2 art. 103, wymienione tam urządzenia nie dadzą się pogodzić z przedsiębiorstwem lub gospodarczo usprawiedliwić, dotknięty szkodliwem działaniem może żądać odszkodowania. Z powodu naruszenia prawa, o ile nie chodzi o prawo do wody płynącej, może on również sprzeciwiać się regulacji.

(2) Odszkodowanie może polegać na perjodycznych świadczeniach, przytem może być zastrzeżone ponowne jego oznaczenie i odmienne ustalenie w pewnych okresach czasu. Na poczet odszkodowania winna być wliczona korzyść, jaką uprawniony osiąga z przedsiębiorstwa.

Art. 105.

Z powodu szkodliwej zmiany odpływu lub stanu wody gruntowej, z powodu utrudnienia utrzymywania wody płynącej lub jej brzegów, oraz z powodu czasowego naruszenia praw użytkowania wody — odszkodowanie może być wtedy tylko żądane, gdy szkoda jest znaczna.

Art. 110.

(1) Dotknięty szkodliwem działaniem regulacji może nawet po zatwierdzeniu projektu żądać w myśl art. 103 do 105 wzniesienia i utrzymywania urządzeń, bądź też odszkodowania, chyba, że jeszcze przed upływem terminu, przez władzę wskazanego, szkodliwe działanie przewidział lub przewidzieć był winien, a przed upływem tego terminu nie sprzeciwiał się regulacji, ani nie stawiał żądań w przedmiocie wzniesienia urządzeń, lub odszkodowania. Z powodu upływu terminu nie gasną pretensje, gdy poszkodowany udowodni, że dotrzymaniu terminu stanęły na przeszkodzie siła wyższa lub nie dające się uchylić wypadki.

(2) Pretensje o wynagrodzenie szkód przedawniają się w ciągu 3 lat od chwili, kiedy poszkodowany dowiedział się że szkodliwe działanie nastąpiło, pozatem są wykluczone, jeśli nie zostaną podniesione w przeciągu 30 lat po wykończeniu tej części przedsiębiorstwa, która spowodowała szkodę. Czas ukończenia poszczególnych robót winien być w odpowiedni sposób podany do publicznej wiadomości przez władzę wodną.

Art. 252, ust. 4, punkt. c

Zamieszczony w t. I pod art. 424, str. 209.

Art. 687.

14 b. Odpowiedzialność Skarbu Państwa za czynności urzędników nie jest bynajmniej uzależniona od tego, czy dany czyn urzędnika był uznany za przestępstwo i czy zapadł przeciwko niemu wyrok skazujący w postępowaniu karnem czy dyscyplinarnem, a dla uznania jej dość stwierdzenia, iż urzędnik przy wykonywaniu swych czynności służbowych spełnił czyn nielegalny, którym zrządzona została szkoda. (Orzecz. S. N. z dn. 2/III—1932 r. w spr. Nr. IC-1627/31, O. S. P. 394/XI)[1]).

21 b. Kwestja odpowiedzialności Skarbu Państwa za roztrwonione przez komornika sądowego sumy rozstrzygnięta została przez Sąd Najwyższy w orzecz. Nr. 236/30 r. w sensie twierdzącym z uwagi, iż przechowywanie przez komornika sądowego wyegzekwowanych od dłużnika sum nie wynika z czynności, będącej przejawem władzy; aczkolwiek orzeczenie powyższe zapadło w sprawie na tle Kodeksu Cywilnego Napoleona, okoliczność ta nie zmienia postaci rzeczy, obowiązujący bowiem w województwach wschodnich tom X cz. 1 Zw. Pr. zawiera przepisy art. 684 i 687, analogiczne z art. 1382 i 1384 K. C.; powołany art. 687 zaczerpnięty był z Kodeksu Cywilnego, jak dowodnie świadczy pierwotny tekst, w którym w nawiasie był przytoczony termin francuski „commettants", z tą różnicą, iż w myśl art. 687 dopuszczalny jest dowód na obalenie domniemania winy przełożonego lub zarządcy; w danym przypadku to uzupełnienie nie może jednak wyłączać odpowiedzialności Skarbu Państwa, ponieważ przy oględniejszym wyborze komorników roztrwonienie wyegzekwowanych sum nie mogłoby się wydarzyć. (S. N. 189/31).

Art. 692.

4. P. tezę pod Ukazem z dn. 13 września 1914 r., zamieszczonym pod art. 4 załącznika do uwagi do art. 694 t. X cz. 1.

Str. 490. **Zw. Praw t. XII cz. I.** Ogólna Ustawa ros. kolei żelaznych (wyd. r. 1906 i kontyn. r. 1908).

Art. 135 — 137 zamieszczone pod art. 683 w t. I, str. 448.

Str. 491. **Ustawa z dn. 2 sierpnia 1926 r.** o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. (Tekst jednolity, Dz. U. 1930 r. Nr. 57, p. 467).

Art. 1, p. 4 zamieszczony w t. I, str. 371.

Art. 695[75].

Str. 517. **Ustawa z dn. 29 marca 1926 r.** o prawie autorskiem. (Dz. U. Nr. 48 poz. 286).

[1]) **Przyp. tłum.** Orzeczenie to wydane zostało w sprawie, wynikłej na terenie b. Król. Kongresowego, może mieć jednak zastosowanie i pod rządem t. X cz. 1 Zw. Pr.

Art. 39.

Ustalenie, iż dokonany przez powoda przekład dzieła nadaje się do wydania drukiem po dokonaniu pewnych poprawek, daje Sądowi podstawę prawną do zredukowania umówionego honorarjum, bez zastosowania stwierdzonego przez strony zwyczaju w stosunkach wydawniczych niepłacenia za dzieła, nieodpowiadające zamówieniu. (Orzecz. S. N. z dn. 21. V. 1931 r. w spr. Nr. IC-2549/30, O. S. P. 47/XI).

Art. 698.

Str. 533. **Ustawa z dn. 24 marca 1920 r.** o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców. (Dz. U. Nr. 31 poz. 178).

Ustawa z dn. 24 marca 1920 r., zakazując w art. 1 wogóle nabywania nieruchomości przez obcokrajowców bez zezwolenia Rady Ministrów, ma na względzie wszelkiego rodzaju akty nabycia, a więc również akty, zdziałane na osoby podstawione; akt taki może być uznany za nieważny na wniosek władzy właściwej, względnie osoby, w której prawa akt godzi (art. 7), jednakże w sporze pomiędzy faktycznym nabywcą nieruchomości a osobą przezeń podstawioną kwestja sporządzenia aktu na obejście ustawy z dn. 24 marca 1920 r. jest bez znaczenia, gdyż obie strony swe prawa do nieruchomości z tego aktu wyprowadzają i tytuł osoby podstawionej nie staje się przez to lepszym, iż faktyczny nabywca w dacie sporządzenia aktu nie posiadał zezwolenia Rady Ministrów; natomiast decydujące znaczenie ma stan prawny, istniejący w chwili realizacji praw faktycznego nabywcy, gdy więc w czasie wytoczenia powództwa przeciwko osobie podstawionej posiadał on już zezwolenie Rady Ministrów, przepisanie tytułu własności na niego nie jest sprzeczne z art.1 ustawy z dn. 24 marca 1920 r., zatrzymanie zaś nieruchomości przez pozwanego, który nabył ją dla powoda, nie miałoby żadnej podstawy prawnej (por. Zb. O. S. N. za 1931 r. Nr. 102). [1]) (S. N. 20/32).

Str. 533. **Rozp. Prezydenta Rzp. z dn. 3 grudnia 1932 r.** w sprawie zmiany ustawy z dn. 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców. (Dz. U.. Nr. 109, poz. 897).

Art. 1. W ustawie z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 178) wprowadza się zmiany następujące:

1) W tytule i w art. 1 wyraz: „obcokrajowców" zastępuje się wyrazem: „cudzoziemców";

w art. 1 wyrazy: „Rady Ministrów na wniosek Ministra Skarbu", zastępuje się wyrazami: „Ministra Spraw Wewnętrznych, wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych";

w zdaniu drugiem tegoż artykułu wyrazy: „Rady Ministrów" zastępuje się wyrazami: „Ministra Spraw Wewnętrznych", a po wyrazie: „zapadnie" dodaje się wyraz: „nadto";

[1]) Orzeczenia S. N. 102/31 nie zamieściliśmy, gdyż oparte ono jest na wykładni przepisów Kod. Cyw. Napoleona.

2) w art. 2 wyrazy: „Rada Ministrów na wniosek Ministra Skarbu" zastępuje się wyrazami: „Minister Spraw Wewnętrznych";

3) w art. 4 i 5 wyrazy: „Rady Ministrów" zastępuje się wyrazami: „Ministra Spraw Wewnętrznych";

4) w art. 6 wyraz: „Obcokrajowcy" zastępuje się wyrazem: „Cudzoziemcy", a wyrazy: „Rady Ministrów" zastępuje się wyrazami: „Ministra Spraw Wewnętrznych";

5) w art. 7 wyraz: „obcokrajowca" zastępuje się wyrazem: „cudzoziemca", wyrazy: „właściwej władzy" zastępuje się wyrazami: „powiatowej władzy administracji ogólnej, właściwej ze względu na miejsce położenia nieruchomości";

6) art. 9 otrzymuje następujące brzmienie:

„Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami".

Art. 2. Rozporządzenie niniejsze nie ma zastosowania do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Art. 3. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Równocześnie upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej jednolitego tekstu ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 178) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych art. 1 rozporządzenia niniejszego.

Art. 4. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

Str. 535. **Rozp. Prezydenta Rzp. z dnia 3 grudnia 1932 r.** w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa. (Dz. U. Nr. 109 poz. 894).

Art. 1. W art. 12 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 117, poz. 996) w brzmieniu nadanem mu rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 306) wyrazy: „Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych" zastępuje się wyrazami: „Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych".

Art. 2. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[2])

[1]) Ogłoszono 10 grudnia 1932 r.
[2]) Ogłoszono 10 grudnia 1932 r.

Str. 536. **Rozp. Rady Ministrów z dn. 1 sierpnia 1930 r.**, dotyczące wykonania w stosunku do obywateli Związku Socjalistycznych Republik Rad art. 40 ustawy o prawie właściwem dla stosunków prywatnych międzynarodowych. (Dz. U. Nr. 60 poz. 484).

1. Rozporządzenie z dn. 1 sierpnia 1930 r., jak wynika z treści jego § 10, obowiązuje tylko na przyszłość. (S. N. 91/32).

2. W myśl przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 1 sierpnia 1930 r. zatwierdzenie wniosku o hipoteczne ujawnienie aktu w przedmiocie sprzedaży nieruchomości przez obywatela Z. S. R. R. obywatelowi polskiemu nie może być uzależnione od złożenia zaświadczenia, o którem jest mowa w § 1 pomienionego rozporządzenia, jeżeli akt ten spisany został przed wejściem w życie rzeczonego rozporządzenia. (S. N. 91/32).[1])

Art. 702.

3. Z przepisu art. 702 t. X cz. 1 w związku z następnym art. 703 wynika, że samo sporządzenie przez stronę umowy w okolicznościach, które mogły skłonić ją do zawarcia niekorzystnej dla siebie umowy, nie wystarcza do uznania tej umowy za nieważną, jako sporządzonej pod przymusem, lecz konieczne jest ustalenie, że ze strony kontrahenta lub osób trzecich był uczyniony nacisk na daną osobę w celu zmuszenia jej do zawarcia umowy i że ten przymus był bezpośrednim i rozstrzygającym powodem do przyjęcia przez nią na siebie danego zobowiązania lub dokonania danej czynności. (S. N. 1/32).

Art. 708.

2. Starszy notarjusz obowiązany jest przy zatwierdzeniu aktu brać pod uwagę i te ustawy, które wydane zostały po sporządzeniu aktu u notarjusza i nawet po złożeniu aktu do zatwierdzenia. (S. O. 30/11).

Str. 547. **Rozp. Prezydenta Rzp. z dn. 14 października 1927 r.** o ustaleniu prawa własności do gruntów nadanych włościanom przy uwłaszczeniu. (Dz. U. Nr. 92, poz. 822).

Art. 2.

W myśl art. 2 rozporządzenia z dn. 14 października 1927 r., w szeregu innych wymienionych w nim aktów i dokumentów, jako dowodów prawa własności, mogą być przyjęte uchwały zebrań wiejskich, o których traktuje art. 3, o ile stwierdzają prawo własności „faktycznego posiadacza"; w przypadku więc, gdy z okoliczności sprawy wynika, iż w chwili powzięcia uchwały gromadzkiej sporne grunta znajdowały się w faktycznem posiadaniu pozwanego, nie zaś powodów, Sąd nie może oprzeć wyrokowania na rzeczonej uchwale, przyjąwszy ją za bezsporny dowód prawa własności powodów. (Orzecz. S. N. z dn. 21/I—1931 r. w spr. Nr. I C—2242/30, O. S. P. 337/X).

[1]) Teza ustalona przez Skład siedmiu sędziów.

Art. 770.

2. Dłużnik upadły nie traci swych praw majątkowych, jedynie ograniczony jest w zarządzie i rozrządzaniu swym majątkiem, który przeznaczony jest do zaspokojenia jego wierzycieli; to też w celu ochrony praw wierzycieli przepis art. 770 t. X cz. I czynności prawne, przez dłużnika upadłego co do majątku zdziałane, uważa za nieważne, ale nieważność ta, jako wprowadzona w interesie wierzycieli, nie jest bezwzględna, a więc jedynie przez wierzycieli może być zarzucana. (S. N. 148/31).

Art. 919.

6 a. Według istotnej treści przepisów art. 919, 708 w związku z art. 8 załącznika do uw. 2-ej do art. 708 t. X. cz. I Zw. Pr. i art. 113 Ust. Notar., w braku poświadczenia podpisu na akcie, położonego za niepiśmiennego przez inną osobę, akt jest nieważny, nie ustala bowiem, iżby zawarta w akcie umowa była wyrazem woli niepiśmiennego; przytem w przypadku takim może Sąd zasadnie odrzucić też powołanie się strony na umowę ustną, poprzedzającą spisanie aktu na piśmie, skoro bowiem została następnie sporządzona umowa na piśmie, tem samem uznały strony swe poprzednie porozumienie ustne za niewystarczające do powstania stosunku umownego. (S. N. 87/32).

9 a. Brak poświadczenia podpisu osoby, która umowę za niepiśmiennego podpisała, nie czyni umowy nieważną, jeżeli niepiśmienny przez późniejsze swe czynności potwierdził zawarcie tej umowy. (S. N. orz. 21 paźdz. 1931 r. Nr. IC—1531/31, O, S. P. 444/XI).

Art. 1011.

16. Według uwagi do art. 1011 t. X cz. I majątek, uzyskany na podstawie rozporządzenia ostatniej woli przez spadkobiercę, nie może już ulegać woli testatora co do dalszego przejścia prawa własności, natomiast dopuszczalne jest zwykłe podstawienie (substitutio vulgaris) w rozporządzeniu ostatniej woli, polegające na powołaniu innego spadkobiercy, gdyby pierwszy spadkobierca zmarł przed otwarciem spadku lub zapisu nie przyjął; nie może więc przepis, zawarty w uw. do art. 1011 znaleźć zastosowania, gdy spadkobierca testamentowy zmarł przed zatwierdzeniem testamentu przez sąd okręgowy. (S. N. 149/31).

Art. 1048.

5. Osoba niepiśmienna może być świadkiem testamentu prywatnego. (S. N. 115/32).

Art. 1050.

5. Aczkolwiek w myśl art. 1050 i 1066[5] t. X cz. I osobiste zwracanie się testatora do świadków stanowi jedną z najistotniejszych formalności przy sporządzeniu testamentu prywatnego, świadkowie bowiem muszą stwierdzić, że testator był w pełni rozsądku i przytomności, z powyższych przepisów jednak nie wynika, by testament winien być podpisany przez świadków w obecności testatora i niezwłocznie po sporządzeniu testamentu; o ile testator przed sporządzeniem testamentu prosił świadka o podpisanie testamentu i ten został podpisany już przez innych, obecnych przy sporządzeniu świadków, testament może być okazany do podpisu wzmiankowanemu świadkowi za pośrednictwem osoby trzeciej. (S. N. 203/31).

Art. 1054.

8. P. tezę 5 pod art. 1048.

Art. 1140.

1a. Na mocy art. 1140 t. X cz. I przy spadkobraniu z majątku nabytego przyrodni z ojca bracia zmarłego przychodzą do spadku, tylko jeżeli niema braci rodzonych. (Orzecz. S. N. z d. 27/I—10/II—1932 r. w spr. Nr. IC — 1222/31, O. S. P. 391/XI).

Art. 1151.

3. Przepis art. 1151, stanowiący, iż wdowa otrzymuje za życia teścia ustawową część z tego majątku nieruchomego, który przypadłby jej zmarłemu małżonkowi, gdyby on żył w chwili otwarcia spadku po swym ojcu, dotyczy jedynie majątku rodowego, gdyż w stosunku do tego rodzaju majątków wola testatora jest ograniczona, majątkiem zaś nabytym właściciel zawsze może rozrządzać dowolnie (por. art. 1148 t. X cz. I). (S. N. 190/31).

Art. 1164.

1 a. Zachowanie majątku spadkowego i urządzenie nad nim opieki na podstawie przepisów art. 1403 Ust. post. cyw. oraz art. 1164 t. X cz. I ma na celu zabezpieczenie majątku jedynie przed samowolą osób trzecich, obcych dla spadku, nie zaś zabezpieczenie interesów jednych spadkobierców przed nieprawnemi czynami innych spadkobierców, na co wskazuje pośrednio również przepis art. 1241 t. X cz. I. (S. N. 193/31).

Art. 1222.

2 a. Prawo spadkowe w myśl art. 1222 i 1254 t. X cz. I powstaje z chwilą śmierci spadkodawcy, ale stąd nie wynika, iżby spadkobierca powołany do dziedziczenia stał się z tą chwilą właścicielem spadkowego majątku, gdyż przejście na spadkobiercę praw i zobowiązań, składających spadek, następuje dopiero skutkiem przyjęcia spadku (por. art. 1255, 1258, 1259 i 1265 t. X cz. I). (S. N. 149/31).

Art. 1241.

1 a. Sam fakt, że spadkobierca nie objął w posiadanie majątku spadkowego, gdy nie upłynął jeszcze termin, wyznaczony w art. 1241 [1]) t. X cz. I na zgłoszenie się spadkobierców, nie daje podstawy do twierdzenia, iż spadkobierca ten nie przyjął spadku, i nie zwalnia powoda od obowiązku zapozwania go, w liczbie innych sukcesorów, zamiast zmarłego spadkodawcy, przeciwko któremu wytoczone było powództwo. (S. N. 98/32).

Art. 1243.

Str. 689. **Ustawa z dn. 27 stycznia 1922 r.** w przedm. zmiany i uzupełnienia niektórych przepisów obowiązującego w b. Król. Polskiem Kodeksu cyw. z 1825 r. oraz ustawy post. cyw., dotyczących nieobecnych i zaginionych. (Dz. U. Nr. 11 poz. 87).

Art. 1. § 1. 36.

4. W myśl art. 36 K. C. P. w redakcji ustawy z d. 27 stycznia 1922 r., z chwilą wyznaczenia kuratora nad majątkiem nieobecnego przedsięwzięcie środków dla zachowania praw i majątku nieobecnego należy do kuratora, a zatem dokonane w czasie trwania kurateli zarządzenia samego nieobecnego, który nie zgłasza się dla objęcia zarządu swego majątku (por. art. 40 K. C. P. w redakcji ustawy wyżej wskazanej), nie mogą być honorowane. (S. N. 127/32).

Art. 1259.

Str. 699. **Rozp. Prezydenta Rzp. z dnia 21 października 1932 r.** w sprawie niektórych zmian przepisów pierwszej części dziesiątego tomu Zwodu Praw. (Dz. U. Nr. 91, poz. 772).

Art. 1. Do art. 1259 tomu X cz. 1 Zwodu Praw dodaje się uwagę drugą o następującem brzmieniu:

„Wszelkie roszczenia do osób prawnych oraz instytucyj kredytowych z tytułu zobowiązań bezterminowych lub płatnych za okazaniem, gasną, jeżeli nie zażądano zapłaty w terminie dziesięciu lat od chwili gdy te osoby, lub instytucje przestały istnieć. W ten sposób gasną również roszczenia z tytułu wyżej wymienionych zobowiązań, zaciągniętych przez zwinięte oddziały instytucyj kredytowych istniejących, przyczem termin przedawnienia biegnie od daty zwinięcia oddziału"[2]).

---

[1]) W orzeczeniu Sądu Najwyższego omyłkowo wydrukowane jest „w art. 1242".

[2]) Uwaga niniejsza obowiązuje od 26 października 1932 r., jako dnia wejścia ustawy w życie. Dalszy ciąg tego rozporządzenia, zawierający zmianę art. 1549, uwzględniliśmy w tekście.

Art. 1299.

3. Zachowanie opieki nad majątkiem spadkowym po stawieniu się spadkobierców i zatwierdzeniu ich w prawach do spadku oraz wprowadzeniu w posiadanie mija się z założeniem, będącem podstawą ustanowienia opieki, i sprzeczne jest z przepisami art. 1297—1299 t. X cz. I, z których wynika, że przed wprowadzeniem spadkobierców w posiadanie winno nastąpić uchylenie opieki nad majątkiem; w razie powstania sporów między spadkobiercami, sąd dopiero w postępowaniu działowem władny jest na podstawie art. 1317 t. X cz. I oddać majątek pod zarząd opiekuna. (S. N. 193/31).

Art. 1315.

Str. 717. **Rozp. Prezydenta Rzp. z dn. 24 listopada 1930 r.** o uregulowaniu niektórych spraw z zakresu osadnictwa wojskowego. (Dz. U. Nr. 80, p. 628).

Art. 11. Ustęp drugi art. 11 ustawy z dnia 17 grudnia 1920 roku o nadaniu ziemi żołnierzom Wojska Polskiego (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 4, poz. 18) traci moc obowiązującą. *W art. 10 tejże ustawy po wyrazie „dzielone" dodaje się: „obciążane".*

Str. 717. **Ustawa z dn. 14 marca 1932 r.**, uzupełniająca przepisy o nadaniu ziemi żołnierzom Wojska Polskiego. (Dz. U. Nr. 32, poz. 335).

Art. 6.

(2) Zdanie pierwsze art. 10 ustawy z dnia 17 grudnia 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 4, poz. 18) w brzmieniu, ustalonem art. 11 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 628) otrzymuje brzmienie następujące: „Gospodarstwa, utworzone w trybie ustawy z dnia 17 grudnia 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 4, poz. 18), rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 80, poz 628) oraz ustawy niniejszej, nie mogą być przed upływem 25 lat od daty protokólarnego wprowadzenia osadnika w posiadanie działki dzielone, sprzedawane, wydzierżawiane ani obciążane (za wyjątkiem obciążeń na rzecz Skarbu Państwa lub państwowych instytucyj kredytowych) bez zezwolenia urzędów ziemskich".

(3) Rygory z art. 6 i 10 ustawy z dnia 17 grudnia 1920 r. o nadaniu ziemi żołnierzom Wojska Polskiego odnoszą się tak do pierwotnych nabywców, jak i do ich następców prawnych.

Art. 1332.

2 a. W myśl art. 1332 t. X cz. I oraz art. 1420 Ust. post. cyw., w postępowaniu z powództwa o nowe działy Sąd ogranicza się do badania, czy istotnie współspadkobierca skarżący otrzymał mniej, niż należało się mu

w porównaniu z innymi współspadkobiercami, natomiast nie roztrząsa kwestji, czy skład masy spadkowej należycie ustalony został, gdyż skargi w tym przedmiocie winny być zgłoszone w toku dokonania pierwotnych działów na mocy ogólnych przepisów prawa (art. 1418 i 1421 Ust. post. cyw.). (S. N. 41/32).

Art. 1381.

Str. 737 i nast. **Rozp. tymczasowe Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 r.**, normujące przenoszenie własności nieruchomości ziemskich. (Dz. U. Nr. 73, poz. 428).

Art. 1.

Umowa, zawarta ważnie wedle zasad prawa prywatnego w przedmiocie nabycia nieruchomości ziemskiej, podlegającej wykupowi na cele reformy rolnej, wiąże strony tak długo, jak długo urząd ziemski jej zatwierdzenia nie odmówi, poczem dopiero staje się bezskuteczną. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 97/29).

Art. 2.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 1 września 1919 r. wydane zostało nietylko dla zapobieżenia umowom, mogącym uniemożliwić lub ograniczyć wykup nieruchomości dla celów reformy rolnej, lecz również dla zapewnienia władzom ziemskim ogólnej kontroli nad zmianami w prawie własności ziemi i niedopuszczenia sprzedaży natury spekulacyjnej. Zwolnienia od konieczności składania zezwoleń dotyczą umów przejścia na rzecz poszczególnych osób nieruchomości włościańskich, czyli znajdujących się w posiadaniu drobnych rolników, do których rzędu w rozumieniu ustaw o reformie rolnej należą wyłącznie właściciele gospodarstw o obszarze nie większym nad 23 ha, zgodnie z art. 27 ustawy z d. 15 lipca 1920 r. o wykonaniu reformy rolnej (S. N. 147/26); z chwilą wejścia w życie nowej ustawy z dn. 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej, t. j. z dniem 9 stycznia 1926 r., do kategorji drobnych rolników należą właściciele gospodarstw o obszarze nie większym nad 20 ha (art. 50 ostatniej ustawy). O tem, czy daną nieruchomość należy zaliczyć do kategorji drobnej własności, na której zbycie w całości lub w części nie potrzeba zezwolenia urzędu ziemskiego, może stanowić nie przestrzeń poszczególnej parceli, zbywanej przez właściciela nieruchomości, lecz przestrzeń całej nieruchomości, z której właściciel sprzedaje parcelę. (S. N. 162/31).

Art. 8.

1. Sprzedawca, wyraziwszy swą zgodę na zawarcie kontraktu kupna-sprzedaży, jest uprawniony do zaskarżenia jego ważności tylko dla braku wymogów prawa prywatnego, nie zaś dla braku wymogów prawa publicznego, z czem wystąpić może jedynie władza ziemska, powołana do strzeżenia interesu publicznego. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr.220/30).

2. Myślą i celem rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 1 września 1919 r., wprowadzającego potrzebę zezwolenia ze strony władz ziemskich na przewłaszczenie, były względy publiczne, w szczególności wola zabezpieczenia urzeczywistnienia zasad reformy rolnej. Wynika z tego oraz z treści art. 8 tego rozporządzenia, wedle którego tylko władza ziemska, powołana do strzeżenia interesu publicznego z powodu braku zezwolenia władzy państwowej, może wystąpić przeciw ważności umowy, że strony same nie mogą powoływać się na brak tego zezwolenia i z tego powodu nastawać na ważność umowy, a spór między umawiającymi się na zasadzie prywatno-prawnej może być

przeprowadzony jeszcze przed uzyskaniem zezwolenia władzy państwowej na przewłaszczenie. Jeżeli następnie władza państwowa odmówi takiego zezwolenia, nie będzie mogło nastąpić w księgach gruntowych przewłaszczenie gruntu, a o nieważności kontraktu będą mogły sądy orzec tylko wskutek powództwa właściwego urzędu ziemskiego. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 257/30).

Str. 749. **Ustawa z dnia 7 marca 1932 r.** o zbywaniu statków i łodzi polskich, używanych w żegludze na śródlądowych drogach wodnych. (Dz. U. Nr. 25, poz. 217)

Art. 1. Statki i łodzie polskie, używane w żegludze na śródlądowych drogach wodnych, nie mogą być zbywane, ani przenoszone na stałe zagranicę, ani też zbywane na rzecz cudzoziemców (osób fizycznych i prawnych) bez zezwolenia Ministra Robót Publicznych, wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 2. Ograniczenia, wymienione w art. 1 niniejszej ustawy, nie mają zastosowania do statków i łodzi bez własnego napędu mechanicznego o nośności do 50 tonn włącznie, ani też do statków i łodzi z własnym napędem mechanicznym o sile motoru do 30 K. M. włącznie.

Art. 4. Czynności prawne, zawarte z pominięciem postanowień niniejszej ustawy, są z mocy samego prawa nieważne.

Art. 5. Statki i łodzie, zarejestrowane w jednym z portów morskich, nie podlegają przepisom niniejszej ustawy.

Art. 6. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 7. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

Art. 1402.

Str. 769. **Zwód Pr. t. XI cz. 2. Ustawa Kredytowa.** Rozdział VII. Statut Włościańskiego Banku Ziemskiego (w-g kontyn. 1912 r.). Zał. IV do art. 49, uw. 2.

Art. 2.

3. Członek spółki włościańskiej, która nabyła grunt przy pomocy Banku Włościańskiego, nie ma prawa kwestjonować ważności dokonanej przez siebie sprzedaży osobie trzeciej swej działki ze składu powyższego gruntu na tej zasadzie, iż sprzedaż ta była dokonana bez wiedzy i zgody Banku; z żądaniem bowiem unieważnienia z powyższego powodu pomienionej tranzakcji mógłby wystąpić tylko sam Bank, jako ten, czyje prawa i interesy zostały przez tranzakcję tę naruszone. (S. C. 81/09).

[1]) Ogłoszona 30 marca 1932 r.

Art. 1420.

Str. 781. **Rozp. Rady Ministrów z dn. 7 marca 1921 r.** w przedmiocie niektórych zmian w przepisach prawnych, obowiązujących na Ziemiach Wschodnich. (Dz. U. Nr. 29, poz. 166).

§ 1. Na ziemie, wskazane w art. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze dnia 12 października 1920 r. (Dz. Ust. Nr. 16 z r. 1921 poz. 93), rozciąga się moc obowiązującą rozporządzenia b. Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 31 sierpnia 1919 r., dotyczącego wprowadzenia ustroju hipotecznego (Dz. Urz. Z. C. Z. W. 1919 r. Nr. 18 poz. 157) oraz rozporządzenia Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego z dnia 4 maja 1920 r., dotyczącego zmian w trybie zatwierdzania aktów przejścia lub obciążania prawa własności na nieruchomości drobne (Dz. Urz. Z. C. Z. W. z r. 1920).

Art. 1515.

Str. 801. **Rozp. Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 7 maja 1932 r.** o rozciągnięciu działania dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. na niektóre rodzaje narzędzi mierniczych. (Dz. U. Nr. 41, poz. 410).

Art. 1527³.

2. Sprzedawca, w wypadku nieuiszczenia poszczególnych rat, ma prawo bądź żądać przysądzenia mu niespłaconej reszty, bądź restitutionem in integrum w postaci oddania rzeczy z powrotem, z obowiązkiem zwrotu otrzymanych już wpłat; natomiast nie ma on prawa odebrać rzeczy jako swojej własności, stanowi ona bowiem własność nabywcy, obciążoną rzeczowem zabezpieczeniem praw sprzedawcy; b. Senat ros. w orzeczeniu Departamentu Cyw. Nr. 13/1910 r. orzekł, iż wszelkie umowy sprzeczne z przytoczonemi zasadami są z mocy prawa nieważne, a pogląd ten należy uznać za najzupełniej zasadny. (Zb. O. Sądu Najw. Izby Karnej Nr. 63/32[1]) i Nr. 138/32).

[1]) Uchwała Składu 7 sędziów.

Tom II.

Art. 1556.

Odpowiedzialność poręczycieli za dłużnika nawet całkowita nie jest odpowiedzialnością solidarną, lecz pomocniczą (subsydjarną), powstającą z chwilą uchybienia dłużnika swoim zobowiązaniom, natomiast odpowiedzialność solidarna pomiędzy dłużnikami nie jest uzależniona od niewykonania zobowiązania przez współdłużnika. (S. N. 63/32).

Art. 1558.

9. Przepis p. 4 art. 1558 t. X cz. I, stanowiąc, iż odpowiedzialność poręczyciela w braku jego zgody na odroczenie głównemu dłużnikowi terminu płatności wygasa, ma na celu zabezpieczenie poręczyciela przed niewypłacalnością głównego dłużnika, która może nastąpić przy późniejszem poszukiwaniu na nim należności, oraz zapewnienie poręczycielowi niezwłocznego zlikwidowania stosunku wierzyciela z dłużnikiem głównym; w przypadku więc, gdy poręczyciel zwolnił wierzyciela od obowiązku poszukiwania należności na dłużniku głównym, odroczenie terminu płatności, udzielone dłużnikowi głównemu, staje się dla poręczyciela obojętne i jego praw nie dotyka. (S. N. 63/32).

Art. 1560.

8. Poręczenie, dane za należytą i terminową zapłatę nietylko sumy długu, lecz również kary konwencjonalnej, zastrzeżonej w umowie na przypadek nieuiszczenia długu w terminie, nie może być uważane za terminowe, przy którem odpowiedzialność poręczyciela następuje z chwilą, gdy dłużnik główny zobowiązania nie dotrzymał, albowiem odpowiedzialność poręczyciela za karę, przewidzianą na wypadek zwłoki dłużnika głównego, przeczyłaby samej istocie poręczenia terminowego. (S. N. 63/32).

Art. 1583.

9 a. W rozumieniu art. 1583 kara wadjalna nie jest istotną częścią umowy głównej, raczej stanowi umowę dodatkową, wobec czego upoważnienie do zawarcia umowy głównej nie zawiera w sobie upoważnienia do zabezpieczenia umowy karą wadjalną. (S. N. 42/32).

Art. 1585.

14 a. Karę wadjalną strony mogą umówić w wysokości według swego uznania i ustawa, stanowiąc w art. 1585, iż kara wadjalna podlega ściągnięciu w tej wysokości, w jakiej określona została w umowie, nie daje żadnej podstawy do uznania warunku umownego o karze wadjalnej za nieważny z powodu, że przekracza ona wartość majątku, będącego przedmiotem umowy. (S. N. 1/32).

Art. 1692.

2 a. Ustawa z dn. 15/28 marca 1911 r. o przedłużeniu maksymalnego terminu najmu nieruchomości (Zb. pr. i r. Nr. 59 poz. 537) nie ogranicza do lat 36 trwania dzierżaw, ważnie na dłuższy okres czasu zawartych przed wejściem w życie pomienionej ustawy. (S. N. 71/32). [1])

Art. 1744.

Str. 164 i nast. **Rozp. Ministra Komunikacji z dn. 21 września 1931 r.** w sprawie „Regulaminu przewozu przesyłek towarowych na kolejach żelaznych. (Dz. U. Nr. 93 poz. 721).

6 a. Gdy list przewozowy zawiera wzmiankę, iż przesyłkę przyjęto bez opakowania, to na podstawie ust. 2, 3 i 7 § 12 Regulaminu przewozu przesyłek towarowych, załączonego do rozporz. Ministra Komunikacji z dn. 9 października 1928 r. (Dz. U. Nr. 89 poz. 783) [1]), należy jedynie dojść do wniosku, iż przesyłka w przypadku, zdaniem kolei, która o tem decyduje, nie wymagała bezwzględnie opakowania, czyli nie zachodził przypadek, przewidziany w ust. 7 § 12, lecz w żadnym razie z braku opakowania nie da się w myśl tych przepisów wyprowadzić wniosku, iż przesyłkę należy opłacić jako całowagonową. (S. N. 66/32).

22 a. Osoba trzecia nie jest uprawniona na podstawie art. 99 ust. 1 przepisów przewozowych, wprowadzonych przez rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 18 stycznia 1928 r. (Dz. U. Nr. 14 poz. 102), występować przeciw Polskim Kolejom Żelaznym jako strona powodowa z zaznaczeniem, że występuje jako pełnomocnik nadawcy lub odbiorcy. (Zb. O. Sądu Najw. Izby III Sekcji I Nr. 1/31). [3])

24a. Art. 14 p. „c" cz. II Taryfy towarowej polskich kolei normalnotorowych (załącznik do rozporządzenia Ministra Komunik. z dn. 6 grudnia 1927 r. Dz. U. Nr. 112 poz. 953) uważa przesyłkę za całowagonową nie w wypadkach zażądania wagonu wogóle dla swego użytku, lecz gdy zażądano go dla swego wyłącznego użytku. (S. N. 66/32).

Art. 2020.

Str. 183. **Rozporz. Prezydenta Rzp. z dn. 29 czerwca 1924 r.** o lichwie pieniężnej. (Dz. U. Nr. 56 poz. 574).

§ 3.

Pobieranie procentu w wysokości, przekraczającej ustawowe normy maksymalne, pociąga za sobą, niezależnie od skutków karnych, obowiązek zwrotu nadwyżki, przekraczającej pomienione normy maksymalne. (S. N. 11/32).

[1]) Zasada prawna, ustalona przez Skład 7 sędziów.

[2]) W obecnie obowiązującym Regulaminie przewozu przesyłek towarowych (Dz. U. 1931 r. Nr. 93 poz. 721)—ten sam paragraf i ustępy.

[3]) Teza ta uchwalona została w Składzie siedmiu sędziów. W obecnie obowiązującym Regulaminie przewozu przesyłek towarowych na kolejach żelaznych (Dz. U. 1931 r. Nr. 93 poz. 721) przepisy o osobach, uprawnionych do powództw przeciw kolei (§ 41), mają inne brzmienie, niż w Przepisach przewozowych z 1928 r.

Art. 2045.

5. Dowodem długu nie może być saldo rachunku bieżącego za okres, po którym trwały nadal stosunki kontokurentowe stron, gdyż saldo dawniejsze stanowi tylko pozycję rachunku bieżącego za dalszy okres, a według zasad doktryny i orzecznictwa (por. S. N. 51/27, 75/30, 233/30, 23/31) w rachunku bieżącym poszczególne pozycje tracą swą samodzielność prawną, będąc jedynie podstawą do późniejszego obrachunku stron, i przedmiotem zobowiązania staje się wyłącznie rezultat pieniężny, osiągnięty z wzajemnych potrąceń, czyli saldo za dany okres, i ten tylko rezultat, a nie poszczególne pozycje debetowe rachunku, może być poszukiwany. (S. N. 2/32),

6. Cechą szczególną bankowego rachunku bieżącego, odróżniającego go od zwykłych pożyczek, jest możność ze strony wierzyciela dowolnego, poza wszelkiemi terminami, rozporządzania się wypożyczoną dłużnikowi kwotą w sensie wycofywania jej w całości lub częściowo oraz możność zwiększania sumy pożyczki przez wnoszenie nowych sum; wobec tego wysokość sumy, znajdującej się w posiadaniu dłużnika, ma stale charakter płynny i suma wpłaconych kwot nie oznacza jeszcze istotnego stanu rachunku bieżącego w danej chwili. W książce obrachunkowej, którą bank wydaje właścicielowi rachunku bieżącego, notowane są przez bank tylko sumy, wpłacone przez wierzyciela, sumy zaś, przez niego otrzymane z banku, wpisywane są tylko na jego żądanie; jakkolwiek więc w razie wytoczenia powództwa przez wierzyciela przeciwko bankowi, wierzyciel może ograniczyć się do złożenia sądowi tego jednostronnego dowodu z książki obrachunkowej na stwierdzenie swego stosunku prawnego i wpłaconych w poszczególnych terminach sum, to jednak tylko w razie niezłożenia przez bank salda rachunku, względnie pokwitowań czekowych wierzyciela, możliwe jest uznanie, iż żadna z wykazanych w książce obrachunkowej kwot nie uległa zmianie. Natomiast w przypadku, gdy powództwo o należność z bankowego rachunku bieżącego skierowane jest w myśl rozporządzenia Prezydenta Rzp. z dn. 22 marca 1928 r. (Dz. U. poz. 377) przeciwko likwidatorowi mienia b. rosyjskiej osoby prawnej, który nie może być uważany za jej reprezentanta, sąd nie może uznać powództwa za dowiedzione książką obrachunkową z tej jedynie racji, że pozwany likwidator nie złożył dowodu z salda rachunku bieżącego; powód w tych warunkach nie może ograniczyć się do negatywnego twierdzenia, iż żadnej sumy z rachunku bieżącego nie podnosił, lecz winien pozytywnie stwierdzić, jaka mianowicie suma w ostatecznym rozrachunku mu się należy w dacie wytoczenia powództwa; zasada ta nie dotyczy jednak przypadków, gdy stosunek prawny z rachunku bieżącego zawarty został z filją banku, poddaną likwidacji, której likwidator jest pozwanym w sprawie. (S. N. 26/32).

Art. 2201.

Str. 365. **Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 15 stycznia 1924 r.** w sprawie czasu pracy dla wykonywania robót, poprzedzających produkcję lub poniej następujących. (Dz. U. Nr. 19 poz. 188).

I.

WYKAZ

CHRONOLOGICZNY I ARTYKUŁOWY USTAW ZWIĄZKOWYCH, ZAMIESZCZONYCH W DZIELE.

A. Ustawy rosyjskie, skodyfikowane w Zwodzie.
B. Ustawy rosyjskie nieskodyfikowane.
C. Ustawy b. Królestwa Polskiego.
D. Rozkazy Naczelnego Wodza Wojsk Polskich.
E. Rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich.
F. „ Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego.
G. „ ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Zarządu Cywilnego Terenów Przyfrontowych i Etapowych.
H. Przepisy prawne, wydane na obszarze Litwy Środkowej.
I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

A. Zwód praw rosyjskich.

Tom zwodu	Część	PRZEDMIOT USTAWY I ROK WYDANIA ZWODU	Liczby artykułów zamieszczonych	Pod którym artykułem zamieszczono	Tom wydawnictwa	Strona
I	1	Zwód praw zasadniczych, 1906	77	575	I	373
II		Ogólna organizacja gubernjalna, r. 1892 i kont.	1158 1160—1169	288	I	113—114
		„ „ „	1181, uw. 2	258	„	97
		„ „ „	1182, 1185	288	„	115
VII		Ustawa górnicza, 1912 .	235— 238	424	„	192—194
		„ „ „	240— 243			
VIII	1	Ustawa leśna, 1905 i kontyn.	111	515	„	316
		„ „ „	274—277, 279	465	„	264—265
		„ „ „	675— 680	461	„	261—263
„	„	Ustawa o zarządzie majątków skarbowych w gubernjach zachodnich i nadbałtyckich, 1893 i kontyn.	1, 2, 10	966	„	565
		„ Załącznik do art. 1 uwaga 1:		„	„	566
		I. O prawach i obowiązkach posiadaczów dóbr pojezuickich	1, 2, 4—6, 8 10, 13, 22, 25	„	„	567—570
		II. O prawach i obowiązkach posiadaczów dóbr lennych	1—3, 5—7	„	„	570
		„ Załącznik do art. 2, uwaga 3: O prawach i obowiązkach posiadaczów dóbr skarbowych z mocy nadań i przywilejów dawnych czasów	1, 2, 7, 8	„	„	571 572
IX	—	Zwód Ustaw o stanach, 1899 i kontyn.	78	475	„	267
		„ „ „	432—433	Załącznik nieurzędowy IX	II	523—528
		„ „ „	435—437,			
		„ „ „	440—449,			
		„ „ „	453 i zał.			
		„ „ „	570, uw. 674 i uw.	138	I	49

Tom zwodu	Część	PRZEDMIOT USTAWY I ROK WYDANIA ZWODU	Liczby artykułów zamieszczonych	Pod którym artykułem zamieszczono	Tom wydawnictwa	Strona
IX	—	Zwód Ustaw o stanach, 1899 i kontyn.				
		" " "	780, 784, 785, 822,			
		" " "	830, 831, 833, 835,	698	"	528—532
		" " "	i zał. do art. 830			
		" " "	858—864, 866, 868,			
		" " "	872—874, 876—879,	Załącznik		
		" " "	881—890, 899—901,	nieurzędowy I	II	494—502
		" " "	904—906, 908, 909,			
		" " "	912—916, 918, 919, 922,			
"	—	Załącznik do art. 14, uwaga 1: A Przepisy o przesiedlaniu się mieszkańców Cesarstwa do gubernji Królestwa Polskiego, jakoteż mieszkańców tych gubernij do innych części Państwa . . .	10	1295	I	709
"	—	Dodatek specjalny do Ustawy o stanach. Księga Pierwsza. Ogólna Ustawa włościańska. 1902 i kontyn.	1, uw. 1 i 2	241	"	98
			13	1184	"	665
			18	1381	"	736
		" " "	19, 19^1	967	"	573, 574
		" " "	20, 20^1	1627	II	45
		" " "	23	1392	I	755
		" " "	23^2, 23^3	708	"	546
		" " "	37^4, 37^5	420	"	166, 167
			62, 94	241	"	99
			109, 110 uw. 1, 2	708	"	544
			241, uw. 6	1392	"	755
			401	241	"	99

Tom zwodu	Część	PRZEDMIOT USTAWY I ROK WYDANIA ZWODU	Liczby artykułów zamieszczonych	Pod którym artykułem zamieszczono	Tom wydawnictwa	Strona
IX	—	Księga Czwarta. Dział 3. Ustawa miejscowa o urządzeniu włościan w gubernjach kijowskiej,	97	442	I	241
		podolskiej i wołyńskiej	102	394	"	143
—	—	" Dział 4. Ustawa miejscowa o urządzeniu włościan w gubernjach wileńskiej, grodzieńskiej, kowieńskiej, mińskiej i części witebskiej	140	442	"	242
			151	394	"	143
—	—	" Dział 7. Ustawa o urządzeniu rolnem czynszowników	667—675, 684, 687, 691	514	"	299—302
—	—	" Dział 8. Ustawa o urządzeniu rolnem dzierżawców wyznania prawosławnego, osiedlonych na gruntach dworskich w gub. północno-zachodnich i białoruskich	721	514	"	302
—	—	" Dział 9. Ustawa o urządzeniu rolnem jednowierców i staroobrzędowców (w tychże gubernjach) . . .	741	514	"	303
—	—	" Dział 10. Postanowienia o urządzeniu rolnem dawnych wolnych ludzi drugiej kategorji w gubernjach północno-zachodnich i południowo-zachodnich	765, 774	514	"	304
X	1	Ustawy Cywilne wyd. r. 1857, art. 1554 uwaga 2 i załącznik. Postanowienia o umowach zastawnych	1—5	Załącznik nieurzędowy XVI	II	636

Tom zwodu	Część	PRZEDMIOT USTAWY I ROK WYDANIA ZWODU	Liczby artykułów zamieszczonych	Pod którym artykułem zamieszczono	Tom wydawnictwa	Strona
X	3	Ustawa o urządzeniu rolnem. 1912	1, 18, 59 60—63, 122	420	I	168—170
XI	1	Ustawa spraw duchownych wyznań obcych, 1896 i kontyn. . . .	113, 714	778	„	554 555
„	„	„ „ „	111—115, 117 118, 712, 715	Załącznik nieurzędowy IX		
		„ „ „	716, 719		II	521—523
„	2	Ustawa Kredytowa, 1903 i kontyn. Dział VII. Statut Banku Ziemskiego Włościańskiego. 1912	72	1381	I	736
			73 i uw.	1329	„	723
		„ „ „	74	1627	II	45
		„ „ „	77	1649[1]	„	58
—	—	„ Załącznik do art. 49, uw. 2: Przepisy o spółkach włościańskich, nabywających grunty przy pomocy Banku Ziemskiego Włościańskiego	1—7, 10	1402	I	769, 770
—	—	Dział X. O instytucjach kredytowych prywatnych i społecznych . .	181—185	1401[1]	„	767
—	—	Ustawa handlowa, wyd. r. 1903 i kontyn. . . .	64—66	1238	„	683
		„ „ „	240—242	684	„	467
—	—	Ustawa postępowania sądowego handlowego 1903 i kontyn.	218	916	„	559
			460	1000	„	588
		„ „ „	461—465, 531	112	„	33—36
XII	1	Ustawa o pracy w przemyśle. 1913	52—60, 62, 63	2201	I	359—362
		„ „ „	541—561, 566	Załącznik nieurzędowy XIV	„	607—617
		„ „ „	567, 571, 575			
		„ „ „	576, 578, 585 —589, 591, 592			

Tom zwodu	Część	PRZEDMIOT USTAWY I ROK WYDANIA ZWODU	Liczby artykułów zamieszczonych	Pod którym artykułem zamieszczono	Tom wydawnictwa	Strona
XII	1	Ustawa dróg komunikacyj, 1857 i kontyn. . .	358, 359, 361, 363, 377, 378	zał. nieurz. XII	II	590—595
		„ „ „	523, 524	432	I	220
		„ Załącznik do uwagi 23 do art. 575 (wedł. kont.r. 1912). Ustawa o wynagrodzeniu funkcjonarjuszów, rzemieślników i robotników kolei żelaznych, otwartych dla ruchu publicznego, oraz członków ich rodzin za szkody wskutek nieszczęśliwych wypadków	1—39, 46, 47, 54, 65, 66, 68, 71	zał. nieurz. XIII	„	595 - 606
		Ogólna ustawa rosyjskich kolei żelaznych, 1906 i kontyn.	121, 135—137	683	„	447, 448
			138	394	„	143
		„ „ „	153 i zał.	684	„	464—466
	2	Ustawa gospodarstwa wiejskiego, 1906 i kontyn.	164, 165, 332, 333	424	„	191
XIII	—	Ustawa lekarska, 1905 i kontyn.	387	420	„	170
XIV	—	Ustawa o cenzurze i prasie, 1890 i kont. . . .	7[1]	420	„	171
„	-	Ustawa o zapobieganiu przestępstwom, 1890 i kontyn.	150—152	368	„	124, 125
„	—	„ Załącznik do art. 150. Przepisy o ustanowieniu opiek nad majątkami marnotrawców	I, II	„	„	125, 127
XVI	1	Ustawa notarjalna, 1914 .	97	2013	II	179
„	2	Przepisy o postępowaniu sądowem cywilnem, 1892 i kont.	365	641	I	422
„	„	Ustawa o egzekucji niespornych roszczeń Skarbu, 1910	365, 370, 372, 373	112	„	37, 38

B. Ustawy rosyjskie, nie włączone do Zwodu.

Data ustawy			PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień			Pod artykułem	Tom	Strona
1865	lipiec	23	Zatwierdzona przez cesarza uchwała Komitetu Ministrów o trybie sprzedaży gruntów skarbowych w gubernjach zachodnich osobom rosyjskiego pochodzenia urzędującym w tamtym kraju lub zamierzającym osiąść tam na stałe. (Pełny Zbiór Praw t. 50 Nr. 42328-a)	—	załącznik do art. 698 uw. 2, art. 10	II	418—424
1906	listop.	9	o uzupełnieniu niektórych postanowień ustawy obowiązującej w przedmiocie urządzenia rolnego włościan i użytkowania przez nich gruntów. (Zb. pr. i rozp. 1859)	III, 1, 2	420	I	166
1910	maj	11	Ustawa o urządzeniu opiek nad obywatelami wiejskimi wskutek marnotrawstwa. (Zb. praw i rozp. Nr. 104, poz. 951)	I, 1—11	368	I	127—129
1914	wrzes.	13	Ukaz imienny o niektórych ulgach w sprawach cywilnych i karnych dla wojskowych armji i marynarki czynnej. (Zb. praw i rozp. Nr. 258 poz. 2383)	1, 2, 6 10	zał. do art. 694 uwagi art. 4	II	412
1915	luty	2	Zatw. przez Ces. Uchwała Rady Ministrów o posiadaniu i użytkowaniu ziemi w państwie rosyjskiem przez poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich lub tureckich. (Zb. praw i rozp. poz. 349).	I 1—10, 12, 14, IV 1, 2, 5, 8, VI	załącznik nieurzędowy XVII	II	637
„	„	„	o zniesieniu posiadania i użytkowania ziemi przez wychodźców austrjackich, węgierskich lub niemieckich w miejscowościach pogranicznych. (Zb. praw i rozp., poz. 351)	1—3, 5	„	II	640

B. Ustawy rosyjskie, nie włączone do Zwodu.

Data ustawy			PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIE	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień			Pod artykułem	Tom	Strona
1915	wrzes.	23	Zatw. przez Ces. Uchwała Rady Ministrów o zawieszeniu biegu terminów sądowych w miejscowościach, w których wskutek okoliczności wojennych ustała działalność sądów i urzędów sądowo-administracyjnych. (Zb. praw i rozp. Nr. 271, poz. 2004) . .	I—VII X	zał. do art. 694 uw. art. 4	II	412—414

C. Ustawy b. Królestwa Polskiego (Kongresowego).

Data ustawy			PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień			Pod artykułem	Tom	Strona
			I.				
1825	czerw.	13	Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego	139	1243	I	688
			„ „ „	373, 375	231	„	78—
			„ „ „	377—466			—97
			„ „ „	489—517	368	„	119—124
			II.				
1917	lip.	18	**Rozporządzenia Ustawodawcze, uchwalone przez Tymczasową Radę Stanu.** Przepisy przechodnie do Ustawy postępowania cywilnego (Dz. Urzęd. D-tu Sprawiedl. Nr. 1, poz. 5)	15	1066^{8}	„	616

D. Rozkazy Naczelnego Wodza Wojsk Polskich.

Data ustawy			PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień			Pod artykułem	Tom	Strona
1919	maj	12	dotyczący organizacji zarządu cywilnego na obszarach wschodnich, zajętych przez Wojska Polskie. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 3, poz. 15)	1, 2 p. a, 3	—	I	XIII
1920	stycz.	17	w przedmiocie utworzenia Komisarjatu Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego. (Dz. U. Z. C. Z. W. Nr. 6 (50), poz. 79)	—	—	„	XVI
„	maj	29	do Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich w sprawie odpowiedzialności jego wobec Rządu Rzeczypospolitej Polskiej. (Dz. U. Z. C. Z. W. Nr. 42 (86), poz. 1057)	—	—	„	XVIII
„	„	„	w sprawie wyłączenia niektórych powiatów wołyńskich z Zarządu Cywilnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego. (Dz. U. Z. W. i Fr. P. Nr. 13, poz. 167)	—	—	—	XVIII
„	„	„	w przedmiocie organizacji Zarządu Cywilnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego. (Dz. U. Z. W. i Fr. P. Nr. 13, poz. 168)	1—3 p. a, 4	—	—	XVIII
„	wrzes.	9	o zniesieniu urzędów Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich i Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego. (Dz. U. Z. T. P. i E. Nr. 1, poz. 1) . .	—	—	—	XIX
„	„	„	o utworzeniu Tymczasowego Zarządu na terenach przyfrontowych. (Dz. U. Z. T. P. i E. Nr. 1, poz. 2)	—	—	I	XIX
„	„	15	w przedmiocie określenia kompetencji Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawach tymczasowego zarządu terenów przyfrontowych i etapowych. (Dz. U. Z. T. P. i E. Nr. 1, poz. 4)	—	—	„	XX

E. Rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich.

Ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich,

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1919	marca	5	1	3	w przedmiocie ogłoszenia obowiązujących przepisów prawnych .	1, 3	—	I	XIII
„	„	19	„	6	w przedmiocie zarządu majątku władz okupacyjnych oraz rosyjskich	1, 2	1381	„	742
„	maj	15	4	23	w przedmiocie prawa cywilnego i postępowania cywilnego na obszarach wschodnich, podlegających Komisarzowi Generalnemu Ziem Wschodnich	1 13	— 231	„ „	XIV 75
„	„	28	5	37	dotyczące zarządu majątków opuszczonych oraz zasiewów, dokonanych przez władze okupacyjne	1, 3	1705	II	117
„	czerw.	21	„	38	w przedmiocie uregulowania stosunków pomiędzy użytkownikami gruntów cudzych a powracającymi właścicielami tychże gruntów .	1, 2	609	I	409
„	lipiec	17	8	49	w przedmiocie regulacji stosunków pomiędzy właścicielami gruntów w powiatach wołyńskich a ich dzierżawcami (kolonistami) . .	1—5	1705	II	118
„	sierp.	14	12	99	o ustawie miejskiej . .	4	413	I	160

E. Rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1919	sierp.	25	14	122	dotyczące mienia, pozostałego po usuniętych władzach okupacyjnych	1—8	1381	I	742—744
„	„	31	18	157	dotyczące wprowadzenia ustroju hipotecznego .	I, II	1421	„	777
„	„	„	„	„	„ „ „	IV	1388	„	752
„	„	„	„	„	Prawo o ustaleniu własności dóbr nieruchomych, o przywilejach i hipotekach	1, 140	1421	„	779
„	wrzes.	5	17	149	dotyczące unieważnienia umów zawartych, tudzież praw nabytych, pochodzących z rozporządzeń byłych władz sowieckich (bolszewickich) i ukraińskich . .	1	699	„	537
„	„	26	21	215	o samorządzie gminnym	1, 98	413	„	160
1920	paźdz.	16	22	227	w przedmiocie rejestracji umów, dotyczących sprzedaży lasów . .	1—4	424	„	204
.	„	22	25	256	dotyczące zwrotu duchowieństwu rzymsko-katolickiemu kościołów i kaplic, przerobionych na świątynie wyznania grecko-rosyjskiego . .	1—6, 8	413	„	154—155
„	luty	19	14 (58)	272	w przedmiocie wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) dzierżawców małorolnych	1—4	1705	II	119
„	kwiet.	1	28 (72)	660	w przedmiocie uzupełnienia obowiązujących ustaw w związku z wprowadzeniem hipoteki i zmianą w trybie mianowania notarjuszy	art. 5 p. 1	446	I	254
					„ „ „	„ „ „ 2	1006	„	591
					„ „ „	„ „ „ 3	1300	„	711
					„ „ „	„ „ „ 4	1317	„	720
					„ „ „	„ „ „ 5	1369	„	732
					„ „ „	„ „ „ 6	1417	„	774
					„ „ „	„ „ „ 7	1420	„	781
					„ „ „	„ „ „ 8	1531	II	12
					„ „ „	„ „ „ 9	1540	„	15

E. Rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1920	kwiet.	10	34 (78)	846	dotyczące moratorjum sędziowskiego . . .	7	1540	II	16
„	„	24	35 (79)	904	w przedmiocie wykupu gruntów, dzierżawionych przez drobnych dzierżawców-rolników	1	514	I	304
						2	1381	„	741
						8	514	„	305
					„ „ „	14	1381	„	742
					„ „ „	16	444	„	245
„	maj	19	44 (88)	1181	w przedmiocie wywłaszczenia i przymusowej dzierżawy gruntów niezbędnych dla urządzeń użyteczności publicznej	1, 3, 5	575	„	383

F. Rozporządzenia Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1920	marz.	11	2	22	Okólnik w przedmiocie praw i rozporządzeń, obowiązujących na obszarze Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego	1—4	—	I	XVI
„	„	30	4	63	w przedmiocie nabycia przez długoletnich drobnych dzierżawców i byłych czynszowników użytkowanej przez nich ziemi na własność	1—4, 9, 14	514	„	305
„	kwiec.	14	5	79	dotyczące gruntów czynszowych w miastach i miasteczkach	—	514	„	308
„	maj	4	7	106	dotyczące zmian w trybie zatwierdzania aktów przejścia lub obciążenia prawa własności na nieruchomości drobne	—	1420	„	780
„	„	19	9	123	w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich	1—3	1682	II	83, 84
„	„	„	10	136	w przedmiocie uchylenia ograniczeń w rozporządzaniu dobrami nieruchomemi z tytułu ich charakteru „rodowego"	—	967	I	574
„	„	25	„	137	w przedmiocie wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) dzierżawców małorolnych	1—4	1705	II	119
„	czerw.	15	15	193	o wzbronieniu dokonywania wpłat i wypłat w rublach carskich i inn. walut. ros.	1	1540	„	17

F. Rozporządzenia Komisarza Naczelnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1920	czerw.	22	15	191	w przedmiocie pozbywania nieruchomości oraz sprzedaży i wyrębu lasów w majątkach odebranych przez rząd rosyjski	1—4	1381	I	746
„	lipiec	10	16	233	w przedmiocie sprzedaży nieruchomości, obciążonych długami instytucji kredytu długoterminowego	2	1383	„	753

G. Rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Zarządu terenów przyfrontowych i etapowych.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1920	wrzes.	11	1	5	Ministra Spraw Wewnętrznych do rozkazów Naczelnego Wodza W. P. z dn. 9 i 15 września 1920 r. . .	1	—	I	XXI
„	listop.	5	3	20	„ w przedmiocie wymiaru sprawiedliwości	§ 8	231	„	76
						§ 9	1420	„	781
„	„	27	5	36	R. R. M. w przedmiocie zniesienia i likwidacji T. Z. T. P. i E. . . .	1, 10	—	„	XXI

H. Przepisy prawne, wydane na obszarze Litwy Środkowej.

Ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Tymczasowej Komisji Rządzącej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1920	p aźdz.	19	1	5	Dekret w przedmiocie przepisów prawnych, obowiązujących na terenie Litwy Środkowej oraz trybu ich ogłaszania	1	—	I	XXII
„	grud.	15	10	40	w przedmiocie wymiaru sprawiedliwości . . .	§ 8, b § 8, c	231 368	„ „	77 118
„	„	23	1921 2 (12)	32	w przedmiocie wstrzymania eksmisji osób, zamieszkujących budynki folwarczne i fabryczne	1	2238	II	382
1921	marca	12	12 (22)	196	w przedmiocie wprowadzenia waluty markowej polskiej	1—7	1540	„	17, 18
„	„	„	„	195	w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców małorolnych .	1—6	1705	„	120
„	kwiet.	6	15 (25)	213	o wykonaniu reformy rolnej	3, 4	420	I	179
					„ „ „	13	1705	II	140
					„ „ „	33	1315	I	717
„	„	16	16 (26)	222	w przedmiocie ochrony pewnej kategorji dzierżawców rolnych . .	1—9	1705	II	121
„	maj	30	20 (30)	257	w przedmiocie przejścia na własność Państwa dla celów reformy rolnej majątków ziemskich, otrzymanych lub nabytych w drodze przywilejów	1—4	406	I	150

H. Przepisy prawne, wydane na obszarze Litwy Środkowej.

Ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Tymczasowej Komisji Rządzącej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1921	czerw.	4	30 (40)	261	w przedmiocie wydzierżawienia niezagospodarowanych użytków rolnych	1, 2	1705	II	122
„	wrzes.	15	31 (41)	349	w przedmiocie przejścia na własność Państwa nieruchomości, pochodzących z konfiskaty, a przekazanych przez b. rząd rosyjski kościołom i klasztorom wyznania prawosławnego	1, 2	406	I	151
1922	stycz.	17	5	469	w przedmiocie przejścia na własność Państwa, dla celów reformy rolnej, majątków ziemskich, opuszczonych przez ich właścicieli .	1, 5	575	„	387
„	„	25	„	473	w przedmiocie wykonania ustawy o „wolnych ludziach II-ej kategorji"	1, 8—10	514	„	307

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzieniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. [1])

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1918	grudz.	16	21	67	D. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego	1, 6, 7	420	I	189
1919	stycz.	11	5	99	D. w przedmiocie umów zawartych przez byłe władze okupacyjne co do majątku państwowego	cały	1381	„	744—745
„	„	16	9	121	D. w przedmiocie zawieszenia biegu terminów i przedawnień . . .	1—5	692	„	490
„	luty	7	14	162	D. w przedmiocie przepisów tymczasowych o wywłaszczeniu przymusowem na użytek dróg żelaznych i innych dróg komunikacyjnych, lądowych i wodnych, oraz wszelkich urządzeń użyteczności publicznej . .	cały	575	„	373—383
„	„	„	„	164	D. o rejestrze handlowym	11	2139	II	289
					„ „ „	36—43	2326	„	395
					„ „ „	44—46	1238	I	683—684
„	„	8	15	201	D. o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością	1—20	2139	II	289—294
„	„	7	15	215	D. o fundacjach i zatwierdzaniu darowizn	cały	980	I	578—581
„	lipiec	3	57	345	U. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców	cała	1705	II	122—124
„	„	26	67	406	U. o utraconych tytułach na okaziciela	1,3—11,13	1399	I	757—9

[1]) Litera „D" na początku oznacza „dekret Naczelnika Państwa", „U".— ustawę, „R" — rozporządzenie, „RP." — rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej, „M." — Ministra, „RM" — Radę Ministrów.

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustaw			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1919	lipiec	29	65	388	U. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich	1, 2, 3	1682	II	81, 82
„	„	31	64	382	U. o prawach, obowiązujących w okręgu sądowym białostockim w zakresie sądownictwa	1, 2	—	I	XV
						1, 3	1420	„	782
						5	—	„	XV
					„ „ „	7	231	„	75, 76
					„ „ „	9	1184	„	666
					„ „ „	10	—	„	XV
„	sierp.	1	65	394	U. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi	18, 20	2201	II	369—370
„	wrześ.	1	73	428	R. tymczasowe R. M. normujące przenoszenie własności nieruchomości ziemskich .	1—8, 12	1381	I	737—738
„	listop.	27	92	498	U. o obowiązku gmin miejskich dostarczania pomieszczeń	1, 7	1691	II	101
„	grudz.	18	2/1920	7	U. o czasie pracy w przemyśle i handlu . . .	1, 4, 16	2201	„	362—365
1920	stycz.	23	8	53	U. o rozszerzeniu ustawy z dn. 1 sierpnia 1919 o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi na zatargi zbiorowe między właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi	1, 2, 4	2201	II	371
„	marz.	18	28	165	U. w przedmiocie wydzierżawiania niezagospodarowanych użytków rolnych	1, 5, 9, 14	1705	„	126

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1920	marz.	24	31	178	U. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców	cała	698	I	532
„	kwiec.	4	39	230	U. o przywróceniu praw, utraconych wskutek przestępstw politycznych i wojskowych .	1, 3, 4, 6	699	„	537
„	„	29	38	216	U. o zakazie dokonywania wypłat w walucie rublowej rosyjskiej i przerachowaniu zobowiązań rublowych na marki polskie . . .	1—8, 10	1540	II	16—17
„	maj	7	39	237	R. M. Roln. i Dóbr Państwowych w przedmiocie ustanowienia maksymalnych norm dla wymiaru odszkodowań za zwierzęta zabite z polecenia władz państwowych	całe	684	I	476
„	lipiec	2	56	346	U. w przedmiocie zmiany niektórych przepisów i przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dn. 3 lipca 1919 r. o ochronie drobnych dzierżawców rolnych .	1—4, 6	1705	II	124—125
„	„	15	62	403	U. o zabezpieczeniu bytu rodzinom osób, pełniących ochotniczą lub obowiązkową służbę wojskową	3	2238	„	381
„	wrzes.	24	97	642	R. w sprawie uchylania uchwał spółek drobnych rolników, utworzonych na podstawie statutu Banku Włościańskiego	1, 2	1402	I	770

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	Strona
1920	paźdz.	29	111	733	U. o spółdzielniach . .	1—109			214—
					„ „ „	117—132	2138	II	—243
„	listop.	26	110	727	U. o wstrzymaniu spłaty dzierżaw i czynszów wieczystych w dobrach państwowych na obszarze b. zaboru rosyjskiego	cała	514	I	308—309
„	grudz.	4	118	782	R. w przedmiocie załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi	§§ 1, 2	2201	II	370
„	„	10	6/1921	32	U. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczyp. Polskiej . .	1—3	434	I	221
					„ „ „	4 p. 3	435[1]	„	233
					„ „ „	5	575	„	388
„	„	17	4/1921	17	U. o przejęciu na własność Państwa ziemi w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej	1—3, 5, 6	575	„	384—385
„	„	„	4/1921	18	U. o nadaniu ziemi żołnierzom Wojska Polskiego	10	1315	„	717
1921	luty	4	16	93	U. o unormowaniu stanu prawno - politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzecz. Polskiej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podpisanej w Rydze 12 października 1920 r. .	cała	—	„	XXII-XXIV

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	Strona
1921	luty	22	19	110	R. R. M. w przedmiocie przedłużenia terminu wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) małorolnych dzierżawców w powiatach, na które rozciągał się zakres działania b. Z. C. Z. Woł. i Fr. Pod. i b. Z. Z. W.	całe	1705	II	128
„	marca	7	29	166	R. R. M. w przedmiocie niektórych zmian w przepisach prawnych, obowiązujących na Ziemiach Wschodnich . .	§ 1	suplement 1420	„	698
„	„	17	44	267	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej . . .	6	1502	I	793
						99	420	„	171
					„ „ „	111	67	„	20
					„ „ „	113	413	„	155, 156
					„ „ „	114	67	„	20
					„ „ „	121	687	„	487
„	„	18	49	300	Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisany w Rydze	XII	406	„	149
						XIX	569	„	364
„	maj	12	3/1922	16	Oświadczenie Rządowe o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji międzynarodowej o ochronie własności literackiej i artystycznej, podpisanej w Bernie 9 września 1886 r. i przejrzanej w Berlinie 13 listopada 1908 r.	całe	695[75]	„	521—526

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1921	maj	27	52	325	R. o stosowaniu rozporządzenia tymczasowego R. M. z d. 1 września 1919 r., normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich, na obszarze województw: nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: grodzieńskiego, białowieskiego i wołkowyskiego woj. białostockiego	§§ 1—6	1381	I	738—740
„	lipiec	30	75	513	U. w przedmiocie uzupełnienia i częściowej zmiany ustawy z d. 18 marca 1920 r. o wydzierżawianiu niezagospodarowan. użytków rolnych	cała	1705	II	127
„	paźdz.	7	89	656	U. o przepisach porządkowych na drogach publicznych	4, 11, 12 14—16, 18	434	I	222—224
					„ „ „	25	686	„	482
„	grudz.	2	106	767	U. o umowach nabycia nieruchomości ,sporządzonych na imię osób podstawionych oraz o wykupie majątków, sprzedanych z powodu ograniczeń narodowości polskiej	cała	699	„	538—539
1922	stycz.	26	10	71	R. R. M. w przedmiocie likwidacji spraw b. rosyjskich państwowych banków ziemskich Szlacheckiego i Włościańskiego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej .	§§ 1—3	1329	„	723—724

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1922	stycz.	27	10	68	U. w przedmiocie upoważnienia osób, uprawiających ziemię na cudzych gruntach do czasowego użytkowania uprawionych przez nich gruntów i zajętych pomieszczeń . .	cała	609	I	410—411
„	„	„	11	87	U. w przedmiocie zmiany i uzupełnienia niektórych przepisów obowiązującego w b. Królestwie Polskiem kodeksu cywilnego z roku 1825 oraz ustawy postępowania cywilnego, dotyczących nieobecnych i zaginionych .	1, 3, 4, 5	1243	„	688—692
„	„	30	—	—	Tymczasowe przepisy o stosunku Rządu do Kościoła Prawosławnego w Polsce (Monitor Polski z 16 lutego 1922 Nr. 38, poz. 20) . . .	17	413	„	159
„	luty	23	12	109	R. R. M. w przedmiocie przedłużenia terminu wstrzymania eksmisji (wysiedlenia) małorolnych dzierżawców rolnych w powiatach, na które rozciągał się zakres działalności b. Z. C. Z. W. i Fr. P. i b. zarz. C. Z. W.	całe	1705	II	128
„	marz.	21	34	277	U. elektryczna	8	483	I	219
					„	10	575	„	396
					„	20	401	„	147
„	kwiec.	4	33	264	U. o obowiązku zarządów gmin miejskich dostarczania pomieszczeń	1—3, 13, 22, 24, 27	1691	II	102—104

D ta ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1922	kwiec.	6	26	213	U. o objęciu władzy państwowej nad ziemią wileńską	cała	—	I	XXIV
„	„	7	33	265	U. o łączeniu się spółdzielni	1—5, 8, 10	2128	II	243—245
„	maj	16	39	324	U. w przedmiocie powołania Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej do załatw. zatarg. zbiorowych pomiędzy właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi	1, 3	2201	II	371—372
„	„	16	40	334	U. o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu	1—5, 7—9	2201	„	366—369
„	wrzes.	19	102	936	Ustawa wodna (patrz rok 1928, tekst jednolity Nr 62, poz. 574)				
„	„	21	90	822	U. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych	cała	1705	„	128—130
„	„	23	90	832	Nowela do ustawy z dn. 27 stycznia 1922 r. w przedmiocie upoważnienia osób, uprawiających działki ziemi na cudzych gruntach, do czasowego użytkowania uprawianych przez nich gruntów i zajętych pomieszczeń . .	cała	609	I	412
„	„	26	87	782	U. w przedmiocie umów, dotyczących sprzedaży nieruchomości ziemskich i miejskich . .	cała	1682	II	84, 85

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1922	wrzes.	26	89	812	U. w przedmiocie wstrzymania eksmisji gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad . . .	cała	2139	II	145
„	grudz.	30	8/1923	51	R. w przedmiocie sadzenia drzew przyidrożnych	6	434	I	224
1923	lipiec	6	75	587	U. w przedmiocie rozciągnięcia na obywateli państw obcych przepisów prawnych o odszkodowaniu z tytułu nieszczęśliwych wypadków przy pracy, niezdolności do pracy, starości, śmierci, jakoteż braku pracy . . .	1,3	684	„	474
„	„	31	92	718	U. o scalaniu gruntów, p. r. 1927 Nr. 92, p. 833 tekst jednolity . .				
„	listop.	3	112	893	U. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad . .	cała	1705	II	146
„	„	„	„	894	Nowela do ustawy z dn. 21 września 1922 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, b. czynszowników oraz b. „wolnych ludzi"	cała	1705	„	130

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycja			pod artykułem	tom	strona
1923	listop.	13	126	1019	U. w przedmiocie niektórych zmian w dekrecie z dn. 8 lutego 1919 r. o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz. P. P. P. Nr. 15, poz. 201) i dekrecie z dn. 7 lutego 1919 r. o rejestrze handlowym (Dz. P. P. P. Nr. 14, poz. 164) .	1, 3	2139	II	294
1924	stycz.	30	16	148	U. w przedmiocie rozciągnięica austrjackich ustaw o obowiązkowem ubezpieczniu robotników od wypadków na obszar b. zaboru rosyjskiego . .	1—5, 11	684	I	470—471
„	kwiet.	27	36	385	R. P. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczonych	§§ 1—3	1542	II	21
„	maj	27	48	485	R. w przedmiocie stosowania rozporządzenia tymczasowego Rady Min. z 1 września 1919, normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich na obszarze powiatów wileńskiego, oszmiańskiego, święciańskiego, trockiego i brasławskiego	całe	1381	I	740—741
„	czerw.	7	50	512	R. o wprowadzeniu w życie u. z 30.I. 1924 p. 148	—	684	II	472

Data nstawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1924	czerw.	3	58	524	U. o poczcie, telegrafie i telefonach (z uwzględnieniem zmian wprowadz. R. P. z 29 list. 1930 r. Nr. 82, poz. 642)	13, 14, 26	420	I	188
,,	,,	20	63	627	U. w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców (patrz 1929 Nr. 24, poz. 254 tekst jednolity)				
,,	,,	27	55	545	R. P. o Pocztowej Kasie Oszczędności	15 ust. 2	supl. 268 uw. 2	II	648
,,	,,	29	56	574	R. P. o lichwie pieniężnej z uwzgl. zmian wprowadz. R. P. 23 sierpnia 1932 (Dz. U. Nr. 72, poz. 656) . .	1—3, 8—11	2020	,,	182
,,	lipiec	2	69	669	U. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego	cała	1682	,,	86—90
,,	,,	31	73	722	U. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad	cała	1705	,,	147
,,	,,	,,	75	741	U. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, a w szczególności zmiany niektórych przepisów ustawy z dn. 2 lipca 1920 r.	cała	,,	,,	130—134

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykuły zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1924	sierp.	1	82	785	R. o przerachowaniu kwot pieniężnych, wyrażonych w niektórych przepisach prawnych w rublach rosyjskich, markach niemieckich, złotych reńskich i koronach austrjacko-węgierskich i markach polskich	1, 2	—	I	XXVII
,,	,,	27	79	769	R. P. o wysokości odsetek prawnych . . .	całe	2021	II	185
,,	listop.	11	103	944	U. o organizacji konsulatów i o czynnościach konsulów	18 p. p. 1—7 18 p. 6	914 249	I ,,	557 100
,,	grudz.	27	115	1032	R. P. o zabezpieczeniu praw z tytułów na okaziciela, wywiezionych na terytorjum obecnego Z. S. R. R. lub złożonych w instytucjach na tem terytorjum	całe	1399	,,	759—761
,,	,,	30	118	1071	R. P. o likwidacji państwowych czynszów wieczystych	całe	514	,,	314—316
,,	,,	,,	,,	1075	R. P. o zmianie niektórych postanowień rozporządzenia z dn. 27 sierpnia 1924 r. o wysokości odsetek prawnych	—	2021	II	185
1925	stycz.	24	9	72	R. o ustaleniu wysokości odsetek prawnych . .	całe	2021	II	186
,,	luty	10	72	501	Konkordat pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzecząpospolitą, podpisany w Rzymie . . .	I, IV, XIV XVI XXIV, XXIV	413 698 413	I ,, ,,	156 535 157

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data nstawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1925	luty	19	22	153	U. o zakresie mocy obowiązującej ustawy z dn. 17 grudnia 1920 r. o przejęciu na własność Państwa ziemi w niektórych powiatach Rzeczypospolitej oraz ustawy o nadaniu ziemi żołnierzom Wojska Polskiego	1, 2	575	I	386
„	marz.	16	28	202	R. o wykonaniu rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z dn. 27 grudnia 1924 r. o zabezpieczeniu tytułów na okaziciela wywiezionych na terytorjum Z. S. R. R. lub złożonych w istyt. na tem terytorjum	całe	1399	„	762
„	czerw.	15	70	492	R. o dalszem wprowadzeniu w życie ustawy z dn. 30 stycznia 1924 w przedmiocie rozciągnięcia austrjackich ustaw o obowiązkowem ubezpieczeniu robotników od wypadków na obszar b. zaboru rosyjskiego . .	§ 1	684	„	472
„	lipca	1	76	534	U. w przedmiocie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z dn. 27 kwietnia 1924 r. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczonych	1	1542	II	21

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1925	lipiec	15	97	681	U. o zakwaterowaniu wojska w czasie pokoju	15	575	I	391
					„ „ „	26	1691	II	104
					„ „ „	44, 45	684	I	477
					„ „ „	45, 46	575	„	391
					„ „ „	48	420	„	184
					„ „ „	48, 49	684	„	477
„	listop.	26	125	892	U. w sprawie uzupełnienia odszkodowania osób, dotkniętych skutkami nieszczęśliwych wypadków przy pracy w b. dzielnicy rosyjskiej oraz na uchodźtwie w Rosji	1, 2, 6	684	„	472
„	grudz.	18	6/ 1926	28	U. w przedmiocie zawieszenia biegu przedawnienia w razie zawładnięcia nieruchomościami b. banków Włościańskiego i Szlacheckiego	1, 2	533	„	326
„	„	28	1/ 1926	1	U. o wykonaniu reformy rolnej	1— 6, 26	420	„	172— —178
					„ „ „	38—40, 43	1705	II	140
					„ „ „	44, 45	2238	„	382
					„ „ „	54	1315	I	718
					„ „ „	77, 78	485	„	271
1926	marz.	26	29	181	U. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad	cała	1705	II	147
„	„	29	48	286	U. o prawie autorskiem, ze zmianami wprowadzonemi przez rozporządzenie Prezydenta Rzpl. z d. 11 kwietnia 1927 (Dz. U. Nr. 36, poz. 318)	cała	695—75	I	509— —521

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1926	lipca	1	72	413	U. o aktach (metrykach) urodzenia dzieci nieznanych rodziców na obszarze b. zaboru rosyjskiego	cała	138	I	49—51
„	„	5	„	414	U. o zmianie niektórych postanowień ustawy notarjalnej, obowiązującej w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie	1	1036	„	601
„	sierp.	2	96	559	U. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, w brzmieniu nadanem rozporządzeniem Prezyd. Rzp. z 17 września 1927 r. (tekst jednolity ogłosz. rozp. M. P. H. z d. 9 lipca 1930 r. Dz. U. Nr. 56, poz. 467) . .	1—4	574	„	370—372
							Zał. nieurz.		
„	„	„	101	580	U. o prawie właściwem dla stosunków prywatnych wewnętrznych .	1—5	VII	II	518
					„ „ „	6	1243	I	692
					„ „ „	7	707	„	543
					„ „ „	8	420	„	171
					„ „ „	9—11	571	„	366
					„ „ „	12	644	„	423
					„ „ „	13	1	„	3
					„ „ „	14	31	„	9
					„ „ „	15—16	109	„	32
					„ „ „	17	37	„	11
					„ „ „	18	119	„	41
					„ „ „	19	164	„	59
					„ „ „	20, 21	132	„	44
					„ „ „	22	144[1]	„	52
					„ „ „	23	145	„	53
					„ „ „	24—26	212	„	69
					„ „ „	27	1104	„	634
					„ „ „	28, 29	1010	„	593
					„ „ „	30	1224	„	678
					„ „ „	31—33	zał. n. VII	II	519

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1926	sierp.	2	101	581	U. o prawie właściwem dla stosunków prywatnych międzynarodowych	1—3	Zał. n. VIII	II	519
					„ „ „	4	1243	I	692
					„ „ „	5	707	„	543
					„ „ „	6	420	„	172
					„ „ „	7—10	571	„	367, 368
					„ „ „	11	644	„	424
					„ „ „	12	1	„	4
					„ „ „	13	31	„	9
					„ „ „	14—16	109	„	32, 33
					„ „ „	17	37	„	11
					„ „ „	18	119	„	41
					„ „ „	19	164	„	59
					„ „ „	20, 21	132	„	44[1]
					„ „ „	22	144[1]	„	52
					„ „ „	23	145	„	53
					„ „ „	24—27	212	„	69, 70
					„ „ „	28	1104	„	635
					„ „ „	29, 30	1010	„	593
					„ „ „	31	1162	„	656
					„ „ „	32—35	1224	„	678
„	wrzes.	3	94	551	„ „ „	36—41	Zał. n. VII	II	520
					RP. o zaopatrzeniu emerytalnem nieetatowych pracowników K. P. K. i o zaopatrzeniu pozostałych po nich wdów i sierot oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki	15, 21, 23 26, 29, 37	683	I	450—458
„	„	24	97	566	RP. o utworzeniu przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" w brzmieniu ustalonem obwieszczeniem M. Komunikacji z d. 5 grudnia 1930 (Dz. U. Nr. 89, poz. 705)	23, 25—27 29	683	„	458
„	paźd.	27	113	654	RP. o unieważnieniu tytułów na okaziciela wywiezionych na terytorjum Z. S. R. R. lub znajdujących się w instytucjach na tem terytorjum	cała	1399	„	763—766

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1927	stycz.	10	5	27	R. RM. w sprawie wcielenia Głównego Urzędu Likwidacyjnego do Ministerstwa Skarbu . .	1, 2	1399	I	766
„	luty	10	10	75	RP. o zniesieniu służebności w województwach: wołyńskiem, poleskiem, nowogródzkiem, wileńskiem i we wschodniej części województwa białostockiego	1, 3, 14 16 23, 24 26 49, 50, 52, 54	452 1705 452 1705 452	I II I II I	256 142 257 142 258— —259
„	„	21	16	125	R. o ustaleniu wysokości odsetek prawnych . .	całe	2021	II	187
„	marz.	26	31	258	RP. o unormowaniu stanu prawnego w województwach: wileńskiem, nowogródzkiem, poleskiem i wołyńskiem i w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, białostockim, bielskim i sokólskim województwa białostockiego	całe	—	I	XXVI
„	kwiec.	11	36	318	RP. w sprawie zmiany ustawy o prawie autorskiem	1	695[75]	„	509— —521
„	„	22	42	372	RP. o rozbudowie miast .	5, 6, 8, 13	575	„	394— —396
„	maj	17	46	408	„ „ o zmianach w przepisach hipotecznych, obowiązujących na obszarach, na których obowiązuje rozporządzenie Komis. Gener. Ziem Wsch., dotyczące wprowadzenia ustroju hipotecznego	1 p. 1, 24	1420	„	781

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1927	maj	25	49	437	RP. o zmianie niektórych postanowień dekretu z dn. 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego	1, 5	420	I	189— —190
„	czerw.	1	51	453	RP. o ustaleniu szerokości dróg publicznych na obszarze, na którym obowiązują przepisy prawa cywilnego, zawarte w t. X cz. 1 zb. pr. ces. ros.	1—3	435[1]	„	233
„	„	24	57	504	RP. o zagospodarowaniu lasów, niestanowiących własności Państwa . .	1, 2, 4—6, 17, 19, 21, 55, 60	424	„	201— —203
„	lipiec	1	59	521	R. o lasach, do których nie mają zastosowania niektóre postanowienia rozporz. R. P. z 24 czerwca 1927 o zagospodarowaniu lasów .	1	424	„	203
„	sierp.	26	78	679	RP. o odpowiedzialności Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe, telegramy i rozmowy telefoniczne w obrocie wewnętrznym	1, 12, 13, 15	684	„	469
„	„	„	79	687	RP. o rzeczowych świadczeniach wojennych .	1—4, 11 10	420 575	„ „	184 390
„	wrzes.	17	84	749	RP. w sprawie zmiany ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji .	—	574	„	370
„	paźdz.	14	92	822	RP. o ustaleniu prawa własności do gruntów, nadanych włościanom przy uwłaszczeniu . .	1—11, 13, 14, 16	708	„	546— —549

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1927	paźdz.	14	92	824	RP. o uchyleniu odrębności stanowych . . .	1	155	I	55
					„ „ „	1	1184	„	666
					„ „ „	3, 4	414	„	161
					„ „ „	5	442	„	243
					„ „ „	6	708	„	545
					„ „ „	8	155	„	56
					„ „ „	8	1184	„	666
„	„	27	101	880	R. RM. o zakazie zawierania umów lawinowych	1	1528	II	4
„	listop.	5	97	855	RP. w sprawie zmiany ustroju pieniężnego . .	13—16	1540	„	19
„	„	8	98	859	RP. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa . . .	2, 23	575	I	393
„	„	12	102	883	RP. o obowiązku dostarczania środków przewozowych na rzecz wojska w czasie pokoju	1—3	575	„	392
„	„	19	106	909	RP. o likwidacji umów dzierżawnych, dotyczących gruntów parcelowanych	1—5, 12	1705	II	143—144
„	grudz.	3	110	934	RP. o prawie łowieckiem	4	424	I	204
					„ „ „	5	463	„	263
					„ „ „	6, 7, 25, 26	424	„	205
					„ „ „	48	463	„	263
					„ „ „	53	424	„	205
					„ „ „	55—58	688	„	487
					„ „ „	84	424	„	205
„	„	23	117	996	R. P. o granicach Państwa, zmienione przez rozporz. Prez. R. P. z dn. 16 marca 1928 r. Dz. U. Nr. 32, poz. 306)	3-5, 8-10, 14, 15, 29	420	„	185—188
						12	698	„	534

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1927	grudz.	23	3/1928	20	RP. o zapobieganiu upadłości	17	967	I	575
					„ „ „	20	1556	II	34
					„ „ „	23	zał. do 694art. 2	„	411
„	„	28	„	22	RP. o uregulowaniu ciężarów i wierzytelności, ciążących na przymusowo wykupionych nieruchomościach ziemskich	1	420	I	179
						2	442	„	244
1928	stycz.	26	9	64	RP. o kontroli ubezpieczeń	1 — 75, 85—99,	zał. do art.		
					„ „ „	110—118,	2200		460 —
					„ „ „	123—136	uw. 1	II	—488
„	luty	6	12	93	„ „ Prawo o ustroju sądów powszechnych .	272 § 1	1420	I	783
„	„	7	16	119	R. P. o przymusowym wykupie na cele reformy rolnej nieruchomości ziemskich osób nieobecnych . . .	1	575	„	387—388
„	„	„	„	120	RP. o wpisywaniu do ksiąg hipotecznych praw własności polskich osób prawnych kościelnych i zakonnych	1—3	412	„	158
„	„	8	73	665	Konwencja międzynarodowa o przewozie osób i bagażu kolejami żelaznemi, podpisana w Bernie 23 października 1924 r.	28	683	„	449
						1, 28, 29, 30, 41, 44, 45	1744	II	167—169

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba aztykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1928	luty	10	73	667	Konwencja międzynarodowa o przewozie towarów kolejami żelaznemi, podpisana w Bernie 23 października 1924 r.	8, 26—28, 32, 36, 41, 44, 45	1744	II	171—176
„	„	15	17	141	R. P. o sposobie lokowania funduszów przez osoby prawa publicznego, fundacje, osoby niewłasnowolne oraz o sposobie lokowania kaucyj, składanych z tytułu obowiązku publicznego	1-6, 9-13	268	I	106
„	„	16	18	159	R. P. o uprawnieniach służby folwarcznej, tracącej pracę w związku ze zniesieniem służebności	1—4	2238	II	384
„	„	„	23	202	R. P. o prawie budowlanem, ze zmianami, wprowadz. rozp. Prez. R. P. z dn. 3 grudnia 1930 (Dz. U. Nr. 86, poz. 663)	1, 6, 52, 68, 75-81, 84, 87, 91, 144-147, 247, 255-257, 277-282, 309, 315	445	I	246
					„ „ „	43, 171	575	„	396
					„ „ „	95	550	„	347
„	„	24	22	195	R. P. o uzupełnieniu ustawy o ochronie drobnych dzierżawców rolnych	1, 3	1705	II	134
„	„	„	„	211	R. P. o przepisach tymczasowych, dotyczących umowy ubezpieczenia	1—21, 23	2199	„	321—326

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	stron.
1928	marz.	6	29	265	R. P. o opiece nad zabytkami	1,2,3,4-17	420	I	180-183
					„ „ „	18	575	„	397
					„ „ „	19, 20	1381	„	748
					„ „ „	21, 22, 24	420	„	183
					„ „ „	25—27	430	„	216
					„ „ „	27—30,34,	575	„	397
					„ „ „	45	420	„	183
„	„	7	27	254	R. P. w sprawie uzupełnienia niektórych przepisów obowiązujących ustaw w dziedzinie ubezpieczenia od wypadków na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej . .	1, 2, 5	684	„	474
„	„	12	31	293	RP. w sprawie zmiany ustawy z dn. 26 marca 1926 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad	całe	1705	II	148
„	„	14	„	294	RP. o prawie lotniczem .	23	575	I	392
					„ „ „	23—25	432	„	218
					„ „ „	57	420	„	172
					„ „ „	58	571	„	368
						59—62, 70	684	„	467
„	„	16	32	306	RP. zmieniające niektóre postanowienia rozporz. Prezyd. Rzpltej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa . .	64—68, 70	1744	II	176—177
						całe	420	I	185
„	„	16	34	317	RP. o uprawnieniach służby folwarcznej przy parcelacji w związku z postępowaniem scaleniowem	1—4, 6	2238	II	385

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1928	marz.	16	34	319	RP. o rozgraniczeniu nieruchomości ziemskich przy przebudowie ustroju rolnego . . .	1, 4, 14, 16, 18	551	I	347
,,	,,	,,	35	323	RP. o umowie o pracę pracowników umysłowych	art. 41	692	,,	491
						całe	2201	II	329—346
,,	,,	,,	,,	324	RP. o umowie o pracę robotników	20 ust. 13	692	I	492
					,, ,, ,,	całe	2201	II	346—359
,,	,,	17	34	321	RP. o prawie bankowem	47, 48	1674[1]	,,	75
					,, ,, ,,	87, 88	1677	,,	78
,,	,,	22	36	343	RP. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku .	1, 8	1381	I	747
,,	,,	,,	38	363	RP. o stosunku Państwa do wschodniego kościoła staroobrzędowców, nie posiadającego hierarchji kościelnej .	12	78 supl.	,,	24
						2	413	II	650
,,	,,	,,	,,	372	RP. w sprawie zmiany dekretu z dn. 7 lutego 1919 r. o fundacjach i darowiznach i o zatwierdzaniu darowizn i zapisów	uwzględn. w term.	980	I	578—581
,,	,,	,,	,,	360	RP. o rejestrze zastawowym rolniczym, ze zmianami, wprowadzonemi rozp. Prez. R. P. z dn. 23 sierpnia 1932 r. (Dz U. Nr. 72, poz. 655)	cała	1668	II	64—68
,,	,,	,,	,,	377	RP. o likwidacji mienia byłych rosyjskich osób prawnych z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych rozp. Prez. Rzpltej 21 paźdz. 1932 Nr. 91, poz. 770 . . .	1, 7 p. p. 1—3	415	I	162
						6, 7, 13, 14	2188	II	308—311

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1928	marz.	22	39	383	RP. Prawo o spółkach akcyjnych, z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych rozp. Prez. Rzpltej z dn. 3 grudnia 1930 r. (Dz. U. Nr. 86, poz. 664) . .	—	2139	II	250—287
,,	,,	,,	,,	384	RP. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych	—	zał. nieurz. X	,,	528—579
,,	kwiet.	13	62	574	Ustawa wodna z dn. 19 września 1922 r., tekst jednolity ogłoszony rozp. Min. Rob. Publ. .	1—6	424	I	206
						3	575	,,	389
						7—10	426	,,	212
					,, ,, ,,	11, 12	427	,,	214
					,, ,, ,,	13, 14	428	,,	215
					,, ,, ,,	15, 20	424	,,	208
					,, ,, ,,	16	426	,,	213
					,, ,, ,,	17—19	442	,,	242
					,, ,, ,,	21—27	434	,,	225
					,, ,, ,,	28—31	437	,,	236
					,, ,, ,,	33—35	434	,,	228
					,, ,, ,,	36 37, 45	424	,,	208
					,, ,, ,,	38	442	,,	243
					,, ,, ,,	53	1402	,,	771
					,, ,, ,,	67, 71—73	439	,,	238
					,, ,, ,,	75, 77, 89--94, 107, 114	434	,,	228—231
					,, ,, ,,	116	575	,,	389
					,, ,, ,,	117—119	434	,,	231—232
					,, ,, ,,	124—126	575	,,	389—390
					,, ,, ,,	252—254	424	,,	209—210
					,, ,, ,,	41, 42, 44, 47, 63, 68, 70, 96, 104, 105, 110	supl. do art. 684	II	682—687

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1928	kwiet.	25	53	510	R. Min. Sprawiedliwości w sprawie ogłosz. jednolitego tekstu przepisów hipotecznych, obowiązujących na obszarach, na których obowiązuje rozp. K. G. Z. W. z dn. 21 sierpnia 1919 r., dot. wpr. ustroju hipotecznego . . .				
					Prawo o ustaleniu własności dóbr nieruchomych, o przywilejach i hipotekach	1, 140, 140-a	1420	I	778
„	paźdz.	9	89	783	Regulamin przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych na kolejach żelaznych . .	28, 29, 30—32, p. 1, 33, 34, 36, 37, 39, 40, 45, 46	załącznik nieurz. XV	II	632—636
1929	luty	13	13	106	U. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki w miastach, miasteczkach, wsiach i osadach . .	cała	1705	„	149
„	marz.	13	24	246	U. o umowach sprzedaży lub przerzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich na obszarze sądów apelac. w Warszawie, Lublinie i Wilnie	cała	1682	„	90—93
„	„	27	„	254	R. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dn. 20 czerwca 1924 r. o uwłaszczeniu b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców .	uwzględnione w tekście	514	I	309—314

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1929	czerw.	24	56	444	R. Min. Kom. w sprawie tymczasowych przepisów o przestrzeganiu porządku na kolejach .	1—3,10,11	683	I	449
„	lipiec	4	57	448	R. R. M. o zaopatrzeniu emerytalnem etatowych pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe“ i o zaopatrzeniu pozostałych po nich wdów i sierot oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki	11, 42—45 55, 57	„	„	453—458
„	wrzes.	14	80	594	Konwencja podpisana w Hadze dn. 12 czerwca 1902 r., dotycząca uregulowania kolizyj ustawodawstw w zakresie małżeństwa	cała	zał. nieurzęd. II	II	502
„	„	„	„	595	Konwencja podpisana w Hadze dn. 12 czerwca 1902 r., dotycząca uregulowania kolizyj ustawodawstw i jurysdykcyj w zakresie rozwodu i rozłączenia co do stołu i łoża	„	zał. nieurzęd. III	II	506
„	„	„	„	597	Konwencja podpisana w Hadze dn. 17 lipca 1905 r., dotycząca kolizyj ustawodawstw w zakresie praw i obowiązków małżonków w ich stosunkach osobistych i majątkowych .	„	zał. nieurzęd. IV	II	508
„	„	„	„	596	Konwencja podpisana w Hadze dn. 12 czerwca 1902 r., dotycząca uregulowania opieki nad małoletnimi	„	zał. nieurzęd. V	II	512

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1929	wrzes.	14	80	598	Konwencja podpisana w Hadze dn. 17 lipca 1905 r., dotycząca ubezwłasnowolnienia i analogicznych zarządzeń opiekuńczych	cała	zał. nieurzęd. VI	II	514
1930	luty	12	18	136	U. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad	„	1705	II	150
„	marz.	21	51	423	U. o ograniczeniach w sprzedaży, podawaniu i spożyciu napojów alkoholowych	9	1665	„	63
„	lipiec	9	59	467	R. M. P. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dn. 2 sierpnia 1926 r. o nieuczciwej konkurencji, zmienionej rozporządzeniem Prez. Rzpltej z dn. 17 września 1927 (Dz. U. Nr. 84, poz. 749)	uwzględ. w tekście	574	I	370
„	sierp.	1	60	484	R. RM., dotyczące wykonania w stosunku do obywateli Z. S. R. R. art. 40 ustawy o prawie właściwem dla stosunków prywatnych międzynarodowych . .	całe	698	„	535
„	wrzes.	12	64	507	RP. o przedłużeniu mocy obowiązującej ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. w sprawie ochrony drobnych dzierżawców rolnych	1, 2, 4	1705	II	135

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1930	listop.	24	80	628	RP. o uregulowaniu niektórych spraw z zakresu osadnictwa wojskowego	11	supl. 1315	II	695
„	„	29	83	652	RP. Przepisy wprowadzające Kodeks Postępowania Cywilnego . .	VI § 1	zał. do art.694 uw. 1	„	409
„	„	„	85	654	RP. Prawo górnicze . .	1, 4, 7, 11, 16, 17, 20 - 22, 63, 66, 70, 79, 81, 84 - 86, 91, 92, 299, 306, 320	424	I	194—200
					„ „ „	62	1325	„	723
					„ „ „	99—108, 307	684	„	478—481
„	grud.	3	86	664	RP. o zmianie niektórych postanowień prawa o spółkach akcyjnych .	uwzględnione w tekście	2139	II	250—287
1931	marz.	13	31	214	U. o wygaśnięciu mocy prawnej przepisów wyjątkowych, związanych z pochodzeniem, narodowością, językiem, rasą lub religją obywateli	cała	—	I	XXVII
„	„	18	36	273	U. w sprawie zmiany rozporządzenia o wierzytelnościach w walutach obcych i złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczonych	1	1542	II	22
„	„	21	39	340	U. o dowodach prawa własności do gruntów scalonych	4, 7	551	I	353
„	„	„	51	423	U. o ograniczeniach w sprzedaży, podawaniu i spożyciu alkoholu .	9	1665	II	63

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1931	wrzes.	21	93	721	R. M. Kom. Regulamin przewozu przesyłek towarowych na kolejach żelaznych	§§ 1, 2, 5, 6 p.p. 1, 7, 8; 7 p. 1, 2, 14, 17; 8 p. p. 1—5, 7; 9 p.p. 1, 2; 16 p.p. 9-17; 18, 24, 25, 27, 29; 30 p. 1; 31 p. 1, 4, 5 i 32; 36—38; 40—42; 44 —46.	1774 załącznik nieurzędowy XV	II „	163—167 627—632
„	listop.	5	103	788	U. w sprawie zmiany rozporządzenia o odpowiedzialności Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe, telegramy i rozmowy telefoniczne w obrocie wewnętrznym	cała	suplem. 684	II	681
„	„	28	2/1932	8	Konwencja związkowa Paryska z dn. 20 marca 1883 r. o ochronie własności przemysłowej, przejrzana w Brukseli dn. 14 grudnia 1900 r., w Waszyngtonie dn. 2 czerwca 1911 i w Hadze dn. 6 listopada 1925 r.	cała	zał. nieurz. XI	II	579—590
1932	marz.	7	25	217	U. o zbywaniu statków i łodzi polskich, używanych w żegludze na śródlądowych drogach wodnych	1, 2, 4—7	supl. 1381	„	697

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1932	marz.	7	35	357	U. o rybołóstwie . . .	1—26, 37, 39, 54, 60, 62, 64—68, 100	supl. 424	II	661—667
„	„	12	25	221	U. o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań obciążających gospodarstwa rolne . .	3 4 5	2238 1705 1681	„ „ „	383 145 80
„	„	14	31	317	U. o rejestrowym zastawie drzewnym . . .	1—20, 24	1688	„	68—71
„	„	„	32	335	U. uzupełniająca przepisy o nadaniu ziemi żołnierzom Wojska Polskiego	6	supl. 1315	„	695
„	„	17	35	359	U. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu	6 p. 5	supl. 575	„	674
„	„	18	24	189	U. o dobrach skonfiskowanych przez b. rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość .	cała	supl. 420	„	656—659
„	„	„	30	307	U. o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców	1—7, 12—14, 16, 18—20, 26	1705	„	136—140
„	„	„	„	308	U. o uregulowaniu prawa własności gruntów, oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców na obszarze województw centralnych i wschodnich, ze zmianami wprowadz. przez RP. z dn. 11 lipca 1932 r. (Dz. U. Nr. 67, poz. 622) . .	1, 3, 13, 14, 19, 21	supl. 420	„	653—655

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1932	maj	19	45	432	R. M. Sk. w sprawie trybu postępowania w myśl ustawy z dn. 18 marca 1932 r. o dobrach skonfiskowanych uczestnikom walk o niepodległość . . .	§ 9	supl. 420	II	659
„	czerw.	21	52	496	RP. o ograniczeniu nadmiernych uposażeń w przedsiębiorstwach .	1—7, 9—11, 13—15, 17	2118	„	375—377
„	lipiec	8	61	577	R. RM. o zaopatrzeniu emerytalnem pracowników P. K. P. i o zaopatrzeniu pozostałych po tych pracownikach wdów i sierot oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki .	§§ 1, 11, 42—45, 50 53	supl. 683	II	676—680
„	„	11	67	622	RP. o unormowaniu właściwości władz i trybu postępowania w zakresie administracji rolnictwa i reform rolnych	10 p.p. 1, 10, 19	supl. 551	II	670—672
„	sierp.	23	72	652	RP. o zapobieganiu skutkom trudności płatniczych w rolnictwie .	36 40	1556 Zał. do 694 uw. a. 2	„ „	35 411
„	„	„	„	655	RP. o zmianie rozporządzenia Prezyd. Rzpltej o rejestrowym zastawie rolniczym . . .	uwzględniono w tekscie	1668	„	64—68
„	„	„	„	656	RP. w sprawie zmiany rozporządzenia Prezyd. Rzpltej z dn. 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej	uwzględniono w tekscie	2020	„	182

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1932	paźdz.	20	90	759	R. M. Sk. w sprawie określenia najwyższych dozwolonych korzyści majątkowych w pieniężnych stosunkach kredytowych	całe	2020	II	183
„	„	21	91	769	RP. o wykonywaniu egzekucji z nieruchomości przez Państwowy Bank Rolny	1, 11	1705	„	145
„	„	„	„	771	RP. zmieniające niektóre przepisy ustawy z dn. 18 marca 1932 r. o dobrach skonfiskowanych uczestnikom walk o niepodległość	całe	supl. 420	„	659—660
„	„	„	„	772	RP. w sprawie niektórych zmian przepisów pierwszej części dziesiątego tomu Zwodu Praw	1 2	supl. 1259 1549	„ „	694 27
„	„	„	„	770	RP. w sprawie zmiany rozporz. Prez. Rzpltej z dn. 22 marca 1928 r. o likwidacji mienia b. rosyjskich osób prawnych	uwzględnione w tekście	2188	„	308—311
„	„	„	„	775	RP o przedłużeniu mocy obowiązującej ustawy z dn. 31 lipca 1921 r. w sprawie ochrony drobnych dzierżawców rolnych	1	1705	„	136

I. Dekrety, ustawy i rozporządzenia, ogłoszone w Dzienniku Praw Państwa Polskiego i Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Data ustawy			Nr.		PRZEDMIOT USTAWY LUB ROZPORZĄDZENIA	Liczba artykułu zamieszczonego	Zamieszczono		
Rok	Miesiąc	Dzień	Dziennika	Pozycji			pod artykułem	tom	strona
1932	listop.	7	98	841	R. M. Sk. i Sprawiedl. w sprawie określenia najwyższych dozwolonych korzyści majątkowych orzedsiębiorstw trudniących się czynnościami bankowemi .	§ § 2, 3, 7	2020	II	184
,,	grud.	23	109	894	RP. w sprawie zmiany rozp. Prez. Rzpltej o granicach Państwa . .	1—3	supl. 698	,,	690
,,	,,	,,	,,	897	RP. w sprawie zmiany ustawy z dn. 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowcow . . .	1, 2	,,	,,	689

II.

WYKAZ

CHRONOLOGICZNY I ARTYKUŁOWY ZAMIESZCZONYCH TEZ Z ORZECZEŃ SĄDOWYCH.

A. Orzeczenia b. Senatu rosyjskiego:
1. IX (Warszawskiego) Departamentu.
2. Cywilnego Kasacyjnego D-tu.
3. Ogólnego Zgromadzenia Kasacyjnych D-tów.
4. Złączonego Zespołu Pierwszego i Kasacyjnych D-tów.
5. Pierwszego Ogólnego Zgromadzenia D-tów.
6. Drugiego ,, ,, ,,
7. Drugiego D-tu.

B. Orzeczenia Sądu Najwyższego:
1. Izby Pierwszej (według zbioru urzędowego).
2. ,, ,, (według Orzecznictwa Sądów Polskich).
3a. Ogólnego Zgromadzenia (według zbioru urzędowego).
3b. ,, ,, (według Orzecznictwa Sądów Polskich).
4. Izby Trzeciej.
5. Izby Karnej.

A. Orzeczenia b. Senatu rosyjskiego.

1. b. IX Warszawskiego Departamentu.

(według zbioru Kapuścińskiego)

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1846	4	368 KCP. a. 480	1	I	150
1848	3	231 KCP. a. 429	1	I	90
1852	7	231 KCP. 946	—	I	93
1857	2	231 KCP. 375	1	„	79
1858	28	231 KCP. 389	2	I	82
1861	10	231 KCP. 424	1	„	88
1862	3	231 KCP. 466	—	„	97
	5	„ 375	2	„	79
1869	3	„ 449	—	„	94

2. Orzeczenia Cywilnego Kasacyjnego Departamentu.

(według zbioru urzędowego)

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1867	70	12	3	I	
„	97	2100	2	II	
„	279	1001	4	I	
„	321	1558	2	II	
„	384	1255	1	I	
„	386	1558	3	II	
„	392	2058	10	„	
„	411	1528	13	„	
1868	2	1686	6	„	
„	17	974	2	I	
„	29	2040	3	II	
„	185	1369	1	I	
„	305	2330	1	II	
„	308	1010	13	I	
„	331	1017	1	„	
1868	331	1050	1	I	
„	514	1560	7	II	
„	550	991	1	I	
„	552	1255	4	„	
„	803	1512	1	„	
„	868	1001	3	„	
„	„	1006	5	„	
„	891	1337	1	„	
1869	15	1164	2	„	
„	157	1703	1	II	
„	208	1648	2	„	
„	227	1084	12	I	
„	235	374[1]	1, 2	„	
„	310	1585	9	II	
„	416	1583	11	„	

Przyp. tłum. Stronicę podajemy tylko przy tezach, zamieszczonych pod ustawami związkowemi, pod załącznikami urzędowemi i nieurzędowemi, oraz w suplemencie.

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1869	454	2126	2	II	
„	504	1555	2	„	
„	505	1528	9	„	
„	506	„	1	„	
„	510	1524	6	I	
„	522	1555	1, 8	II	
„	„	1562	1	„	
„	526	2059	2	„	
„	556	1558	8	„	
„	562	538	1	I	
„	583	1697	—	II	
„	815	210	—	I	
„	816	1011	7	„	
„	832	2113	6	II	
„	882	1705	28	„	
„	888	2214	2	„	
„	912	1528	16	„	
„	1039	2039	—	„	
„	1185	1259	17	I	
„	1237	2108	1	II	
„	1292	1259	10	I	
„	„	1297	—	„	
„	1293	1332	4	„	
„	1303	641	3	„	
„	1322	1528	17	II	
„	„	1691	13	„	
„	1346	1539	5	„	
1870	49	610	3	I	
„	67	12	3	„	
„	223	1545	6	II	
„	260	1686	7	„	
„	268	1583	7	„	
„	278	1547	7	„	
„	496	1536	3	„	
„	512	1700	3	„	
„	516	1560	2	„	
„	588	1700	4	„	
„	635	2308	3	„	
„	711	2031	3	„	
„	721	2012	3	„	
„	„	2064	2,4,5	„	
„	809	2108	2	„	
„	893	677	3	I	
„	917	1011	1	„	
„	954	1558	1	II	
„	1039	2307	1, 2	„	
„	1114	1123	3	I	
„	1130	109	1	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1870	1147	1557	3	II	
„	1155	2126	2	„	
„	1160	1703	6	„	
„	1169	1676	2	„	
„	1209	448	5	I	
„	1273	1560	5	II	
„	1354	2068	—	„	
„	1548	1427	5	I	
„	1552	987	—	„	
„	1623	2114	3	II	
„	1638	1315	8	I	
„	1642	1676	2	II	
„	1671	1691	6	„	
„	1794	1705	29	„	
„	1825	12	1	I	
„	1866	1548	12	II	
„	1898	919	6	I	
1871	15	2017	2	II	
„	90	1585	12	„	
„	114	569	14	I	
„	142	1510	5	„	
„	150	611	—	„	
„	159	1585	13	II	
„	162	2132	1	„	
„	171	2326	7	„	
„	175	1583	1	„	
„	„	2326	5	„	
„	194	1742	—	„	
„	206	1259	4	I	
„	221	2201	5	II	
„	333	991	3, 5	I	
„	386	1557	2	II	
„	424	2064	6	„	
„	425	Zał. 694 uw. a.	8	„	407
„	428	1737	1	„	
„	432	543	3	I	
„	443	1315	3	„	
„	„	1332	2	„	
„	461	707	1	„	
„	561	1427	8	„	
„	597	401	—	„	
„	618	1510	3	„	
„	643	1011	14	„	
„	„	1050	2	„	
„	676	2214	1	II	
„	788	2058	1	„	
„	795	222	1	I	
„	797	1667	1	II	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1871	819	1261	2	I	
„	848	1691	17	II	
„	854	1585	8	„	
„	858	220	8	I	
„	873	1084	10	„	
„	896	2124	—	II	
„	920	1010	3	I	
„	„	1123	5	„	
„	928	974	1	„	
„	„	993	1	„	
„	941	677	4	„	
„	945	691	1	„	
„	978	2060	—	II	
„	984	1686	4	„	
„	1001	2059	3	„	
„	1067	514	4	I	
„	1096	1416	—	„	
„	1121	1427	1	„	
„	1150	1222	1	„	
„	1198	1686	7	II	
„	1218	548	1, 2	I	
„	1219	1424	1	„	
„	1255	1663	1	II	
„	1266	1686	5	„	
1872	16	1141	2	I	
„	40	1686	6	II	
„	78	1583	11	II	
„	80	919	8	I	
„	108	1548	14	II	
„	158	1555	6	„	
„	209	1225	3	I	
„	211	2228	—	II	
„	223	426	1	I	
„	231	684	19	„	
„	285	1048	4	„	
„	295	2114	1	II	
„	306	1682	2	„	
„	341	1691	5	„	
„	349	1707	—	„	
„	409	543	6	I	
„	448	534	1	„	
„	470	529	1	„	
„	477	1705	6	II	
„	588	1585	11	„	
„	606	1558	3	„	
„	638	1585	9	„	
„	651	2040	1	„	
„	744	220	-2	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1872	755	1691	14	II	
„	765	975	3	I	
„	773	2055	1	II	
„	776	1266	1	I	
„	780	919	2	„	
„	834	2201	4	II	
„	857	2059	2	„	
„	878	1686	7	„	
„	887	1545	7	„	
„	891	1671	4	„	
„	897	1510	9	I	
„	974	1667	2	II	
„	975	1671	2	„	
„	980	1259	3	I	
„	999	1406	—	„	
„	1049	219	—	„	
„	1091	1235	12	„	
„	1092	220	3	II	
„	1141	1705	1	„	
„	1158	1575	1	I	
„	1165	1006	9, 13	„	
„	1223	1086	12	II	
„	1311	1705	1	„	
1873	26	1560	3	„	
„	103	2108	1	„	
„	130	2017	3	„	
„	147	1560	1, 2	„	
„	158	1691	3	I	
„	201	1010	1	II	
„	217	1536	11	„	
„	258	1548	11	I	
„	292	1315	2	II	
„	299	1575	2	I	
„	340	574	2	II	
„	395	2040	1	„	
„	396	1681	1	I	
„	439	1052	12	II	
„	443	2326	2	„	
„	486	2052	8	„	
„	543	1549	—	„	
„	570	2106	3	„	
„	572	2113	7	I	
„	578	1084	9	II	
„	595	1555	3	II	
„	602	2100	6	I	
„	673	677	59	II	
„	693	1705	2	I	
„	695	1255			

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1873	713	1318	—	I	
„	717	1539	10	II	
„	749	1513	1	I	
„	759	1399	1	„	
„	782	531	25	„	
„	799	1298	—	„	
„	865	991	4	„	
„	910	1691	7	II	
„	946	531	34	I	
„	959	2105	1	II	
„	1086	648	1	I	
„	1141	1705	25	II	
„	1172	2044	—	„	
„	1240	1315	1, 9	I	
„	1372	1032	—	„	
„	1426	Zał. 708, a 8	1	II	427
„	1429	2114	2	I	
„	1446	194	3	„	
„	1450	1517	—	„	
„	„	1518	2	„	
„	2475	2329	2	II	
„	„	2330	4	„	
„	1478	1555	7	„	
„	1485	1528	2	„	
„	1577	2100	4	„	
„	1579	1703	1	„	
„	1602	1585	7	„	
„	1626	2064	3	„	
„	1670	538	1	I	
„	1684	1066[5]	—	„	
„	1689	2111	3	II	
„	1714	1427	4	I	
1874	2	1562	2	II	
„	13	2325	2	„	
„	14	2059	3	„	
„	17	2329	1	„	
„	20	1539	1	„	
„	44	1686	9	„	
„	45	569	8	I	
„	56	1681	3	II	
„	76	2308	3	„	
„	83	1583	10	„	
„	115	1265	4	I	
„	125	1054	2	„	
„	129	1649	2	II	
„	139	1692	1	„	
„	155	1084	2	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1874	166	1242	1	I	
„	171	1585	7	II	
„	178	1683	—	„	
„	244	180	2	I	
„	275	1705	8	II	
„	302	„	13, 14	„	
„	„	2055	7	„	
„	310	514	1	I	
„	313	1684	1	II	
„	327	534	4	I	
„	338	624	—	„	
„	377	109	3	„	
„	468	1225	2	„	
„	478	2126	2	II	
„	500	1705	9	„	
„	509	1691	10	„	
„	523	1545	2	„	
„	532	1053	1	I	
„	550	1742	—	II	
„	534	1686	7	„	
„	561	1521	—	I	
„	573	1539	6	II	
„	604	1742	—	„	
„	625	1583	2	„	
„	643	675	—	I	
„	662	1066[11]	4	„	
„	688	1123	4	„	
„	717	1561	1, 3	II	
„	719	574	6	I	
„	726	2114	3	II	
„	777	687	11	I	
„	820	222	2	„	
„	826	425	5	„	
„	837	914	—	„	
„	848	1427	6	„	
„	859	1744	4	II	
„	860	2031	6	„	
„	861	1561	2	„	
„	889	1006	2	I	
„	891	2202	—	II	
1875	13	2329	1	„	
„	20	1560	3	„	
„	27	1026	3	I	
„	60	1691	10	II	
„	71	1682	3	„	
„	92	1705	42	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1875	94	1670	1	II	
„	101	2015	—	„	
„	137	448	5	I	
„	178	555	4	„	
„	181	1692	1	II	
„	209	1320	2	I	
„	216	1548	3, 14	II	
„	250	1332	1	I	
„	254	1547	2, 5	II	
„	267	1688	2	„	
„	274	569	4	I	
„	280	2113	7	II	
„	285	919	6	I	
„	321	1671	2	II	
„	322	1011	1, 2	I	
„	„	1052	2	„	
„	323	1699	—	II	
„	329	692	3	I	
„	341	1550	7	II	
„	358	1686	9	„	
„	361	2059	1	„	
„	383	1705	15	„	
„	395	1337	6	I	
„	405	2058	3	II	
„	408	1530	3	„	
„	426	514	3	I	
„	432	1010	7	„	
„	437	1630	5	II	
„	„	1651	3	„	
„	467	1703	1	„	
„	„	1705	44	„	
„	473	993	2, 3	I	
„	519	1066[12]	11	„	
„	531	555	8	„	
„	534	1703	2	II	
„	536	531	34	I	
„	537	1737	3	II	
„	„	2201	1	„	
„	542	1529	19	„	
„	543	2058	4	„	
„	558	2113	1	„	
„	599	2058	9	„	
„	603	1518	2	I	
„	623	2055	3	II	
„	628	688	1	I	
„	658	1671	2, 6	II	
„	664	919	9	I	
„	709	1547	6	II	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1875	737	2039	—	II	
„	749	1077	—	I	
„	766	1667	3	II	
„	794	1682	2	„	
„	805	1701	—	„	
„	835	1536	2	„	
„	„	2055	1, 4	„	
„	849	1554	2	„	
„	862	2329	3, 7	„	
„	863	534	6	I	
„	872	1585	8	II	
„	893	1006	3	I	
„	900	220	5	„	
„	907	919	9	„	
„	915	1510	7	„	
„	921	1699	—	II	
„	923	1066[12]	18	I	
„	928	220	8	„	
„	933	2238	1	II	
„	946	2113	2	„	
„	960	1544	3	„	
„	967	1388	1	I	
„	973	277	5	„	
„	„	1671	4	II	
„	975	209	3	I	
„	977	Zał. 708, a 8	2	II	427
„	981	220	12	I	
„	982	2100	4	II	
„	997	387	17	I	
„	1063	1255	2	„	
1876	6	1512	2	„	
„	9	610	2	„	
„	11	1703	2, 5	II	
„	18	1676	1	„	
„	22	1010	13	I	
„	„	1084	8	„	
„	29	1254	9	„	
„	45	538	1	„	
„	46	1301	5, 6	„	
„	47	1544	1	II	
„	52	2228	—	„	
„	69	1555	5	„	
„	70	1225	5	I	
„	72	1006	6	„	
„	83	1705	30	II	
„	91	1226	1	I	
„	100	2058	2	II	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1876	139	2322	1	II	
„	159	2054	1	„	
„	169	1681	1	„	
„	170	1259	13	I	
„	199	164	1	„	
„	203	1417	2	„	
„	219	1066[3]	1	„	
„	231	531	36	„	
„	254	550	—	„	
„	268	1682	1	II	
„	274	1141	4	I	
„	280	1255	11	„	
„	292	1048	1	„	
„	299	976	3	„	
„	302	1010	2	„	
„	„	1018	1	„	
„	303	1097	1	„	
„	307	569	9	„	
„	„	1259	18	„	
„	324	915	—	„	
„	342	1529	10	II	
„	348	609	8	I	
„	372	531	18	„	
„	386	1388	7	„	
„	389	1017	2	„	
„	„	1018	2	„	
„	390	2055	7	II	
„	394	1539	4	„	
„	395	1427	8	I	
„	398	703	—	„	
„	403	1547	2, 3	II	
„	„	1705	24	„	
„	410	2058	11	„	
„	419	919	8	I	
„	421	1066[11]	2	„	
„	430	1686	9	II	
„	434	2048	—	„	
„	444	1125	2	I	
„	„	1242	2	„	
„	445	1010	4	„	
„	446	543	6	„	
„	456	2326	2	II	
„	458	1301	1	I	
„	476	1266	2	„	
„	477	1667	2	II	
„	479	2045	2	„	
„	483	976	4	I	
„	„	1241	10	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1876	484	2308	1	II	
„	488	220	3	I	
„	502	641	3	„	
„	509	1585	15	II	
„	519	1529	9	„	
„	536	1018	3	I	
„	„	1019	1	„	
„	537	1548	4	II	
„	546	2111	1	„	
„	549	1259	19	I	
„	566	1512	3	„	
„	573	1141	5	„	
„	578	991	2	„	
1877	6	628	1	„	
„	8	531	18	„	
„	14	1029	2	„	
„	„	1054	2	„	
„	17	253	1	„	
„	24	1255	5	„	
„	29	538	3	„	
„	36	554	1	„	
„	45	1705	46	II	
„	59	1388	5	I	
„	„	1649	7	II	
„	64	Zał. 694 uw. art. 1	23	„	408
„	73	1737	3	„	
„	82	1560	3	„	
„	83	569	9	I	
„	84	1585	6	II	
„	124	919	10	I	
„	137	1545	3	II	
„	140	2064	1	„	
„	142	1332	2	I	
„	144	2218	1	II	
„	167	388	2	I	
„	168	399	10	„	
„	183	574	4	„	
„	186	1691	3	II	
„	„	1703	4	„	
„	187	1513	1	I	
„	201	1315	6	„	
„	„	1320	1	„	
„	208	1575	1	II	
„	209	374[1]	2	I	
„	219	1691	15	II	
„	220	1705	46	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1877	230	12	2	I	
„	242	1550	8	II	
„	253	1630	1	„	
„	254	2330	5	„	
„	276	1545	2	„	
„	281	2012	2	„	
„	302	1549	13	„	
„	309	1703	8	„	
„	314	1630	2	„	
„	324	1529	17	„	
„	330	1259	19	I	
„	338	2114	2	II	
„	347	653	—	I	
„	365	1017	3	„	
„	369	1558	1	II	
„	372	569	11	I	
„	373	533[9]	2	„	
1878	8	514	10	„	
„	13	1420	2	„	
„	14	996	—	„	
„	19	1152	8	„	
„	31	2051	3	II	
„	45	1545	5	„	
„	60	1066[12]	9	I	
„	65	2224	2	II	
„	66	1557	1	„	
„	83	1583	12	„	
„	85	628	4	I	
„	„	1529	9	II	
„	„	1705	17	„	
„	91	1388	2, 3	I	
„	92	1016	1	„	
„	„	1018	3	„	
„	„	1019	1	„	
„	102	1529	37	II	
„	113	559	4	I	
„	117	1671	5	II	
„	122	220	8	I	
„	127	1417	2	„	
„	156	446	2	„	
„	160	531	4	„	
„	161	1558	7	II	
„	162	677	1	I	
„	173	1420	1	„	
„	195	1086	8	„	
„	196	2199	15	II	
„	216	1663	1	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1878	218	2326	6	II	
„	221	991	4	I	
„	„	1417	2	„	
„	223	2050	1	II	
„	229	2052	1	„	
„	235	1029	1	I	
„	236	1223	4	„	
„	237	531	18	„	
„	238	1705	38	II	
„	242	2329	4	„	
„	243	1255	1, 7	I	
„	248	1649	6	II	
„	255	1152	3	I	
„	257	569	12	„	
„	272	1560	4	II	
„	278	1066[10]	1	I	
„	291	275	4	„	
1879	1	1011	1	„	
„	3	399	12	„	
„	4	1050	3	„	
„	13	684	13	„	
„	22	691	1	„	
„	27	1011	7, 9, 10	„	
„	„	„	„	„	
„	37	543	4	„	
„	„	1026	4	„	
„	40	1585	8	II	
„	41	1558	3	„	
„	46	2111	2	„	
„	56	707	2	I	
„	63	2326	4	II	
„	66	687	4, 13	I	
„	„	„	„	„	
„	78	1011	8, 12	„	
„	„	„	„	„	
„	80	2199	17	II	
„	90	374[1]	1	I	
„	„	1104	1	„	
„	94	530	—	„	
„	„	677	5	„	
„	101	1299	1	„	
„	„	1415	—	„	
„	103	574	5	„	
„	„	2020	9	II	
„	104	2111	2	„	
„	116	1032	—	I	
„	118	220	8	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1879	125	1653	6	II	
„	128	1642	6	„	
„	129	1705	30	„	
„	130	560	3	I	
„	136	1703	3	II	
„	140	1686	4, 7	„	
„	141	2326	9,	„	
„	„	„	13	„	
„	151	919	1	I	
„	152	122	2	„	
„	165	1664	2	II	
„	170	1529	18	„	
„	171	1148	3	I	
„	178	967	3	„	
„	182	531	4	„	
„	193	974	6	„	
„	195	1086	8	„	
„	200	1705	26	II	
„	205	547	—	I	
„	„	1084	1,	„	
„	„	„	13	„	
„	215	1066[11]	1	„	
„	217	555	7	„	
„	223	1530	6	II	
„	225	1700	1	„	
„	226	384	1	I	
„	247	554	1	„	
„	252	687	2	„	
„	256	1705	24	II	
„	281	387	10	I	
„	283	1510	1	„	
„	287	1027	1	„	
„	289	1026	7	„	
„	310	531	29	„	
„	316	543	6	„	
„	317	570	1	„	
„	„	1681	2	II	
„	329	1528	11	„	
„	342	1123	6	I	
„	346	2012	1	II	
„	„	2031	1	„	
„	347	1550	1, 5	„	
„	353	1703	8, 9	„	
„	358	559	3	I	
„	368	2014	6, 7	„	
„	371	1337	5	I	
„	385	684, t. XI, cz. 2 Ust art. 240	1	„	467

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1880	4	253	3	I	
„	7	543	6	„	
„	„	546	6	„	
„	20	Zał. do 694 uw., art. 1	9	II	407
„	30	610	2	I	
„	31	2326	1	II	
„	32	2329	6	„	
„	34	1547	4	„	
„	36	1529	16	„	
„	41	557	5	I	
„	45	284	—	„	
„	49	2058	3	II	
„	58	1530	2	„	
„	60	180	1	I	
„	63	1539	3	II	
„	70	1259	15,	I	
„	„	„	16	„	
„	71	1530	7	II	
„	73	652	1	I	
„	78	1086	9,	„	
„	„	„	10,	„	
„	„	„	16	„	
„	79	667	—	„	
„	92	2055	9	II	
„	94	1510	1, 7	„	
„	„	1679	2	„	
„	99	610	1	I	
„	109	683	19	„	
„	118	1705	1	II	
„	„	supl. 570	2 a	„	673
„	121	1558	3, 4	„	
„	122	1225	4	I	
„	126	1367	2	„	
„	135	569	3	„	
„	143	1653	1	II	
„	151	425	7	I	
„	164	1561	2, 5	II	
„	165	1649	12	„	
„	168	1514	—	I	
„	174	569	12	„	
„	„	1184	7	„	
„	175	Zał. 708, a. 8	3	II	427
„	182	644	1	I	
„	187	1587	2	II	
„	„	1631	3	„	
„	195	Zał. 694 uw., art. 1	1	„	406

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1880	196	1547	1, 2	II	
„	200	1529	18	„	
„	206	1164	4	I	
„	214	569	5	„	
„	„	1705	7	II	
„	238	275	1, 3	I	
„	240	424	1	„	
„	241	241	—	„	
„	246	698	1	„	
„	247	1642	2	II	
„	248	1539	2	„	
„	251	275	2	I	
„	252	1691	12,	II	
„	„	„	14	„	
„	256	1585	18	„	
„	262	2058	5	II	
„	„	2326	3, 5	„	
„	265	387	12	I	
„	„	1513	2	„	
„	267	1562[1]	—	II	
„	272	609	4	I	
„	„	612	—	„	
„	„	1125	2	„	
„	„	1384	1	„	
„	273	546	4	„	
„	283	1010	12	„	
„	286	1529	11	II	
„	„	1744	6	„	
„	288	1510	1	I	
„	289	1138	2	„	
„	291	534	2	„	
„	296	1549	1	II	
„	301	425	6	I	
„	11	1705	39	II	
„	303	1392	6	I	
1881	2	2058	12	II	
„	3	1138	5, 6	I	
„	16	1011	11	„	
„	24	1529	25	II	
„	28	275	1	I	
„	30	1140	4	„	
„	35	277	2	„	
„	40	425	4	„	
„	43	514	12	„	
„	45	1399	2	„	
„	56	538	1	„	
„	65	1649	4	II	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1881	66	231 KCP. art. 422.	1	I	88
„	78	2330	7	II	
„	„	2334	1	„	
„	79	1048	3	I	
„	„	1049	1	„	
„	„	1054	5	„	
„	82	1691	1	II	
„	„	1705	51,	„	
„	„	„	52	„	
„	84	442	8	I	
„	„	684	10	„	
„	89	2067	—	II	
„	90	570	4	I	
„	96	437	1, 3	„	
„	99	1691	9	II	
„	113	384	1	I	
„	„	387	2	„	
„	121	1642	3,	II	
„	„	„	12	„	
„	127	1259	20	I	
„	„	1644	2, 4	II	
„	131	626	—	I	
„	139	1700	2	II	
„	154	555	5	I	
„	166	1529	18,	II	
„	„	„	22,	„	
„	„	„	24	„	
„	173	448	4	I	
„	„	450	—	„	
„	175	1528	3	II	
„	183	220	7	I	
„	188	1225	3	„	
1882	9	253	2	„	
„	12	967	1	„	
„	„	974	1, 3	„	
„	16	1512	2	„	
„	25	559	3	„	
„	32	2020	8	II	
„	36	2308	2	II	
„	„	2326	14	„	
„	44	2199	13	II	
„	48	1363	—	I	
„	49	1066[12]	1	„	
„	50	557	1	„	
„	59	387	12	I	
„	„	542	1	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1882	59	569	13	I	
„	60	628	3	„	
„	63	1010	6, 8	„	
„	65	609	5	„	
„	81	1084	4	„	
„	82	1705	43	II	
„	83	1011	15	I	
„	84	1650	1	II	
„	87	559	1	I	
„	91	1246	7	„	
„	101	1152	2, 4	„	
„	103	1104	6	„	
„	104	442	10	„	
„	107	514	24	„	
„	118	638	—	I	
„	130	1011	14	„	
„	133	1629	4	II	
„	137	909	—	I	
„	„	2014	4	II	
„	150	1528	13	„	
„	„	1529	20	„	
„	151	2294	1	„	
„	155	119	1	I	
1883	3	1529	31	II	
„	7	660	—	I	
„	12	2330	9	II	
„	„	2334	1, 2	„	
„	21	1529	27	„	
„	23	413	3	I	
„	32	574	3, 4	„	
„	„	1315	3, 6	„	
„	48	2055	1, 6	„	
„	64	1317	1	„	
„	66	2216	—	II	
„	69	2199	16	„	
„	78	684	11	I	
„	79	524	—	„	
„	83	538	1	„	
„	„	539	—	„	
„	86	1053	2	„	
„	87	684	29	„	
„	89	1529	21	II	
„	114	194	4	I	
„	116	388	5	„	
„	118	910	5	„	
„	126	1110	—	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1884	2	1692	1	II	
„	3	428	4	I	
„	5	1587	3	II	
„	6	534	2	I	
„	„	1664	4	II	
„	18	231. K.C.P. art. 424	2	I	88
„	20	1420	3	„	
„	23	1151	2	„	
„	„	1154	—	„	
„	„	1255	9	„	
„	28	701	5, 7	„	
„	41	231. K.C.P. art. 43	2	„	91
„	50	1255	10	„	
„	64	1082[1]	1	„	
„	75	387	18	„	
„	78	1548	4, 8	II	
„	83	560	5	I	
„	88	2325	1	II	
„	101	214	1	I	
„	103	1066[10]	2	„	
„	„	1066[18]	1	„	
„	105	1317	3	„	
„	107	1684	4	II	
„	114	2199	18	„	
„	119	2053	—	„	
„	128	442	12	I	
„	137	514	10	„	
„	144	647	—	„	
1885	115	428	5	„	
„	27	534	7	„	
„	32	1337	2	„	
„	63	268	—	„	
„	„	1529	14	II	
„	82	1548	15	„	
„	„	Zał. 694 art. 1	21	„	408
„	86	387	11	I	
„	89	1664	3	II	
„	„	1668	—	„	
„	90	437	2	I	
„	93	683	17	„	
„	99	2031	4	II	
„	102	1529	4	„	
„	103	555	4	I	
„	111	1612	4	II	
„	124	1315	1	I	
„	131	1254	10	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1886	9	434	1, 3	I	
„	13	2199	15	II	
„	15	514	9	I	
„	„	1246	5	„	
„	19	442	11	„	
„	20	1066 [n]	5	„	
„	21	977	—	„	
„	23	1010	5	„	
„	24	1548	1, 5	II	
„	„	„	6	„	
„	„	„	13	„	
„	32	574	7	I	
„	33	1512	5	„	
„	34	1026	2	„	
„	42	1023	1, 2	„	
„	60	1004	2	„	
„	„	1086	11	„	
„	61	1082[1]	3, 4	„	
„	62	974	8	„	
„	„	1631	1	II	
„	63	1259	21	I	
„	66	434	1	„	
„	68	214	2	„	
„	69	554	1	„	
„	„	574	1	„	
„	80	921	—	„	
„	83	1510	8	„	
„	87	442	3	„	
„	92	1549	14	II	
„	96	1417	2	I	
„	97	368 KCP. art. 490	2	„	120
1887	7	424	1	„	
„	10	448	3	„	
„	13	574	7	„	
„	17	531	24	„	
„	24	231 KCP. art. 422	5	„	88
„	25	1705	32	II	
„	28	1677	2	„	
„	29	546	5	I	
„	34	635	1	„	
„	35	533	1	„	
„	53	231 KCP, art. 422	2	„	88
„	65	Zał. 694 art. 1	10	II	407
„	68	683	5, 6	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1887	68	1744	6	II	
„	78	220	1	I	
„	82	533[7]	1, 3	„	
„	86	2113	5	II	
„	95	1548	10	„	
„	96	684 t. XI cz. 2 Ust., art. 240	1	I	467
„	100	825	1	„	
„	„	1417	1, 2	„	
„	„	1424	1	„	
„	103	194	5	„	
„	105	„	1	„	
„	106	1140	1	„	
„	109	387	14-16	„	
1888	2	Zał. 698 uw. 2 art. 1	4	II	415
„	3	1529	15	„	
„	20	1528	8	„	
„	33	1686	1	„	
„	37	569	1	I	
„	„	1542	—	II	
„	42	560	1, 2	I	
„	43	434	4	„	
„	58	1642	11	II	
„	62	1630	3	„	
„	63	1026	5, 6	I	
„	70	1528	22	II	
„	„	1642	7	„	
„	73	2199	7	„	
„	74	399	10	I	
„	79	661	1	„	
„	83	442	6	„	
„	84	1509	10	„	
„	88	1090	3	„	
„	91	998	1	„	
„	95	1152	5	„	
„	97	2054	2	II	
1889	2	1677	3	„	
„	4	1554	4	„	
„	23	275	4	I	
„	„	574	7	„	
„	40	446	3, 4	„	
„	45	1048	4	„	
„	48	1110	—	„	
„	50	533[1]	5	„	

Zbiór oreecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1889	53	1549	18	II	
„	„	1550	2	„	
„	54	1320	3	I	
„	„	1337	3	„	
„	59	533[10]	1, 2	„	
„	64	1162	2	„	
„	69	677	1	„	
„	71	1650	2	II	
„	74	546	7	I	
„	77	652	2	„	
„	79	534	4, 6	„	
„	83	1090	5	„	
„	88	1630	4	II	
„	103	1629	4	„	
„	„	1649	11	„	
„	108	1529	5	„	
„	124	12	2	I	
„	132	1705	9	„	
1890	9	701	1, 3	„	
„	18	106	2	„	
„	„	106[1]	3	„	
„	„	164	3	„	
„	22	487	—	„	
„	32	1529	9	II	
„	41	967	8	I	
„	42	533[1]	4	„	
„	43	1104	6	„	
„	45	119	4	„	
„	48	2020	1, 2	II	
„	50	2199	12	„	
„	52	388	1	I	
„	„	628	2	„	
„	55	1002	1	„	
„	58	1560	7	II	
„	„	1561	4	„	
„	66	220	6	I	
„	„	374[1]	7	„	
„	68	1550	6	II	
„	69	2134	1, 2	II	
„	„	2135	1	„	
„	71	2105	2	„	
„	76	574	1	I	
„	87	1035[2]	2	„	
„	94	2134	3	II	
„	96	1048	2	I	
„	99	538	6	„	
„	101	2012	4	II	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1890	101	2020	7	II	
„	106	442	12	I	
„	109	1703	4	II	
„	113	2308	4	„	
„	117	1529	28	„	
„	121	1337	4	I	
„	124	1524	5	„	
„	128	531	35	„	
1891	2	408	—	„	
„	„	1164	4	„	
„	„	1167	3	„	
„	6	2045	1	II	
„	7	1549	11	„	
„	„	1671	8	„	
„	12	1518	3	„	
„	16	2325	3	„	
„	22	574	3	I	
„	23	1315	7, 10	„	
„	„	„		„	
„	24	557	2	I	
„	26	1549	4, 10	II	
„	„	„		„	
„	35	„	15	„	
„	„	1682	4	„	
„	37	1030	6	I	
„	39	641	5	„	
„	40	1346	1, 2	„	
„	„	1372	—	„	
„	47	428	4	„	
„	48	437	1	„	
„	49	557	6	„	
„	56	196	—	„	
„	61	1138	3	„	
„	62	1529	31	II	
„	63	2056	—	„	
„	68	557	3, 4	I	
„	70	1054	7	„	
„	„	1066[4]	—	„	
„	„	1065[11]	1	„	
„	74	514	11	„	
„	81	574	4	„	
„	82	1029	1	„	
„	86	1184	7	„	
„	91	2326	8	II	
„	„	2332	—	„	
„	98	1649	14	„	57
„	101	2199	1	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1891	105	1222	2	I	
„	„	1301	2	„	
„	„	„	13	„	
„	108	2105	3	II	
„	113	553	—	I	
„	114	437	3, 4	„	
1892	3	1138	2	„	
„	„	1140	2	„	
„	4	1017	3	„	
„	8	569	2	„	
„	11	521	1	„	
„	„	533[7]	1, 2	„	
„	„	„	3	„	
„	12	1686	2	II	
„	13	1523	—	I	
„	25	434	5	„	
„	„	560	1	„	
„	26	701	4	„	
„	28	1529	26	II	
„	33	119	1	I	
„	„	131	2	„	
„	„	132	1, 2	„	
„	38	2012	5	II	
„	39	533[6]	—	I	
„	40	1691	16	II	
„	41	1583	13	„	
„	44	1510	4	I	
„	46	1145	—	„	
„	„	1239	3	„	
„	54	387	6	„	
„	„	1649	8	II	
„	57	641	5	I	
„	58	1255	12	„	
„	„	1265	2	„	
„	59	1167	1	„	
„	61	1392	2, 3	„	
„	63	1090	4	„	
„	67	1555	9	II	
„	68	Zał. do 698 uw. 2 art. 1	5	„	415
„	69	1384	2	I	
„	„	1392	1, 2	„	
„	75	543	6	„	
„	76	514	6	„	
„	80	399	4	„	
„	„	„	15	„	
„	86	1084	15	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1892	92	531	26	I	
„	„	„	28	„	
„	93	543	6	„	
„	123	„	4	„	
1893	2	560	9	„	
„	4	1090	6	„	
„	„	1255	8	„	
„	„	1315	2	„	
„	10	533[7]	4	„	
„	11	1066[12]	1, 5—7	„	
„	„	„		„	
„	19	1164	5	„	
„	20	2014	3	II	
„	25	209	1	I	
„	35	Zał 694 uw. art. 1	11	II	407
„	36	1630	6	„	
„	51	368 KCP. 499	—	„	121
„	53	1630[1]	1, 2	„	
„	73	574	3	I	
„	91	420	7	„	
„	93	574	1	„	
„	95	2100	1	II	
„	„	2113	4	„	
„	96	554	2	I	
„	97	1152	4	„	
„	106	106	1	„	
„	„	172	1	„	
„	107	1417	2	„	
„	108	1585	16	II	
„	109	1510	2	I	
„	110	543	5	„	
1894	2	420	4	„	
„	„		11	„	
„	4	1630[1]	2	II	
„	5	1301	5	I	
„	6	684 t. XI cz. 2 Ust. art. 240	3	„	467
„	22	Zał. 694 uw art. 1	10 11	II	407
„	26	1684	4	„	
„	„	2199	8	„	
„	32	570	5	I	
„	51	1642	13	II	
„	54	424	4	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1894	55	1664	1	II	
„	64	684	3	I	
„	65	683	48	„	
„	71	Zał. 694 uw. art. 1.	6	II	407
„	74	1585	14	„	
„	75	533[1]	6	I	
„	„	533[7]	4	„	
„	76	384	4	„	
„	„	387	2	„	
„	95	998	5	„	
„	96	1025	1	„	
„	99	1705	54	II	
„	111	683	1, 44,	I	
„	„	„	45	„	
„	„	„	25	„	
„	112	„	—	„	
„	117	226			
1895	8	1554	1, 5	II	
„	14	1705	50	„	
„	16	Zał. 697 uw. art. 1.	7	„	407
„	21	1550	3	„	
„	26	1664	5	„	
„	30	Zał. 697 uw. art. 1.	13	„	408
„	34	2326	15	„	
„	40	1509	1, 2	I	
„	45	1065[12]	8	„	
„	51	1649	10	II	
„	52	1030	1	I	
„	„	1066[11]	2	„	
„	58	374[1]	4	„	
„	61	Zał. 698 uw. 2 art. 4.	—	II	416
„	62	1705	53	„	
„	82	533[9]	1	I	
„	90	1046[2]	—	„	
„	„	1066[4]	—	„	
„	„	1066[11]	5	„	
„	92	2017	2	II	
„	96	1084	9	I	
1896	8	569	3	„	
„	„	1679	3	II	
„	„	1684	2	„	
„	„	442	7	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1896	19	770	—	I	
„	28	399	14	„	
„	29	1254	4	„	
„	„	1255	14	„	
„	31	560	2	„	
„	„	609	2	„	
„	38	425	4	„	
„	42	1509	5, 9	„	
„	44	381	1	„	
„	49	1392	4	„	
„	52	388	1	I	
„	53	2111	4	II	
„	68	533[10]	3	I	
„	69	2020	10	II	
„	70	1512	2	I	
„	71	1649	13	II	
„	83	684	15a	I	
„	90	413	4, 5	„	
„	93	967	9,	„	
„	„	„	10	„	
„	„	1642	8	II	
„	102	387	9	I	
„	122	1053	3	„	
„	123	Zał. 198 uw. 2 art. 1.	6	II	415
„	127	514	17	I	
1897	3	2023	1	II	
„	5	1122	—	I	
„	„	1241	4	„	
„	„	1265	3	„	
„	16	538	1, 4	„	
„	24	1223	1	„	
„	34	2020	6	II	
„	36	560	15	I	
„	39	1223	3	I	
„	42	Zał. 697 uw. art. 1.	18, 19	II	408
„	„	Supl. 683 Og. Ust. ros. kol. żel. art. 137,	1	II	676
„	51	1078	2	I	
„	61	1123	7	„	
„	68	1151	2	„	
„	69	1084	14	„	
„	71	1241	11	„	
„	72	399	16	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1897	73	1512	6	I	
„	75	683	41,	„	
„	„	„	63	„	
„	„	2326	11	II	
„	80	1587	4	„	
„	81	164	2	I	
„	86	692	3	„	
„	89	413	2	„	
1898	5	533[10]	4	„	
„	8	1705	35	II	
„	10	1315	11	I	
„	18	1554	7	II	
„	20	1653	2, 3	„	
„	25	979	1	I	
„	„	1090	—	„	
„	26	1025	2	„	
„	31	2128	—	II	
„	32 p. 7	144[1]	3	I	
„	„ p. 23	„	4	„	
„	„ p. 50	147	—	„	
„	„ p. 52	150	—	„	
„	„ p 54	163	—	„	
„	„ p. 56	155	1	„	
„	„ p. 61	145	—	„	
„	46	1066[10]	5	„	
„	53	546	4	„	
„	58	Zał. 694 uw. art. 1.	7	II	407
„	76	1084	5	I	
„	84	1226	2	„	
„	85	1510	6	„	
„	86	1030	3	„	
„	100	428	2, 3	„	
„	102	683	62	„	
„	104	374[1]	2	„	
„	107	Zał. 694 art. 1.	2	II	407
1899	2	2203	1, 2	„	
„	11	1086	17	I	
„	12	533[9]	2, 3	„	
„	15	1294	—	„	
„	16	1528	5	II	
„	32	660	—	I	
„	34	1744	3	II	
„	39	61	—	I	
„	41	683	60,	„	
„	„	„	61,	„	
„	„	„	69	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1899	49	998	4	I	
„	51	253	3	„	
„	56	374[1]	8	„	
„	„	1018	2	„	
„	57	434	2	„	
„	60	701	1	„	
„	64	683	4, 6	„	
„	66	1030	5	„	
„	„	1529	36	II	
„	„	1554	8	„	
„	68	1691	2	„	
„	71	Zał. do 698, uw. 2 art. 11	„	„	
„	77	683	20	I	
„	78	1705	58	II	
„	80	„	18	„	
„	82	12	3	I	
„	84	1066[13]	2	„	
„	85	683	57	„	
„	87	560	15	„	
„	90	1254	4	„	
„	101	1016	2	„	
„	„	1036	1	„	
„	116	381	2, 3, 4	„	
1900	3	514	32	„	
„	8	967	6	„	
„	10	178	—	„	
„	„	227	—	„	
„	12	144[1]	6	„	
„	13	919	4	„	
„	17	Zał. 694 uw. art. 1	3	„	407
„	21	428	5	„	
„	35	122	3	„	
„	36	1246	1	„	
„	41	95	—	„	
„	48	1417	2	„	
„	55	555	1, 4	„	
„	57	442	5	„	
„	62	684	1	„	
„	66	454	2	„	
„	73	1066[12]	4	„	
„	75	683	3, 6	„	
„	79	687	11	„	
„	84	609	6	„	
„	„	1010	12	„	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1900	89	683	37, 69	I	
,,	,,	,,		,,	
,,	105	392	—	,,	
,,	107	661	4	,,	
1901	6	384	3	,,	
,,	,,	1663	2	II	
,,	,,	1671	2	,,	
,,	16	Zał. 694 uw. art. 1.	22	,,	408
,,	21	702	2	I	
,,	23	1167	4	,,	
,,	31	2326	6	II	
,,	41	1324	2	I	
,,	43	1030	2	,,	
,,	44	1010	3, 6	,,	
,,	45	1528	23-25	II	
,,	52	1254	3	I	
,,	58	683	20	,,	
,,	61	661	1	,,	
,,	70	426	2	,,	
,,	73	428	1	,,	
,,	74	1587	3	II	
,,	86	1528	21	,,	
,,	87	570	2	I	
,,	,,	1705	5	II	
,,	89	394	1	I	
,,	91	2199	5	II	
,,	97	967	4	I	
,,	103	569	2	,,	
,,	105	1529	11	II	
,,	109	1246	4	I	
,,	111	420	2	,,	
,,	115	683	6	,,	
,,	120	374[1]	1	,,	
,,	121	684	5, 33	,,	
,,	,,	,,		,,	
,,	,,	689	—	,,	
,,	124	1259	22	,,	
,,	129	388	4	,,	
,,	130	1549	11	II	
,,	133	1054	6	I	
1902	2	560	9	,,	
,,	7	448	1,3, 5	I	
,,	22	1664	7	II	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1902	24	1259	6	I	
,,	11	2014	1	II	
,,	37	1184	5	I	
,,	51	538	4	,,	
,,	64	692	2	,,	
,,	85	Zał. 698 uw. 2 art. 10.	2	II	418
,,	87	626	—	I	
,,	,,	1528	24, 25	II	
,,	,,	,,		,,	
,,	,,	Zał, 698 uw. 2 art. 1.	7	,,	415
,,	91	684	28	I	
,,	94	pod 1627 Og. Ust. Wł. a. 20.	—	II	45
,,	98	399	3	I	
,,	104	1010	9	,,	
,,	,,	1026	7	,,	
,,	105	514	22	,,	
,,	106	560	8, 12	,,	
,,	,,	,,		,,	
,,	107	514	23	,,	
,,	108	119	5	,,	
,,	111	Supl. pod 683 Og. Ust. Kol. żel. art. 135	1	II	675
,,	112	1011	5	I	
,,	118	1705	34	II	
,,	122	388	3	I	
,,	126	442	1	,,	
,,	,,	684	9	,,	
1903	12	1705	19	II	
,,	18	122	1	I	
,,	22	687	2	,,	
,,	23	1016	3	,,	
,,	29	Zał. 694 uw. art. 1.	7	II	407
,,	30	376	2	I	
,,	31	534	5	,,	
,,	,,	560	6	,,	
,,	50	464	—	,,	
,,	,,	560	9	,,	
,,	51	1346	1, 2	,,	
,,	,,	1363	—	,,	
,,	,,	Zał. do 698 uw. 2, art. 1.	3	II	415
,,	56	543	5	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod arfykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1903	60	514	7	I	
,,	62	1350	5	,,	
,,	64	1524	1-3	,,	
,,	,,	,,	5	,,	
,,	65	2105	4	II	
,,	67	424	2	I	
,,	69	1692	2	II	
,,	70	132[4]	4	I	
,,	71	1585	1, 10	II	
,,	74	609	9	I	
,,	75	1350	6	,,	
,,	83	1583	8	II	
,,	87	1689	—	,,	
,,	88	1002	3	I	
,,	,,	Supl. 220	4a	II	647
,,	91	560	16	I	
,,	97	1526	34	II	
,,	,,	Zał. do 698 uw. 2 art. 1	7	,,	415
,,	98	1587	3	,,	
,,	,,	1677	3	,,	
,,	102	683	23	I	
,,	104	2126	3	II	
,,	112	Zał. 698, uw. 2, art. 10	1	,,	418
,,	117	1417	2	I	
,,	118	542	2	,,	
,,	122	1086	2	,,	
,,	123	2012	4	II	
,,	124	120	—	I	
,,	,,	144[1]	6	,,	
,,	,,	1241	9	,,	
,,	,,	1246	6	,,	
,,	125	1558	5, 6	II	
,,	126	374[1]	6	I	
,,	129	1424	2	,,	
,,	133	1141	3	,,	
,,	138	559	2	,,	
,,	139	132[12]	1	,,	
,,	140	1254	1	,,	
,,	142	277	1	,,	
,,	145	1066[14]	—	,,	
,,	147	144[1]	5	,,	
1904	7	976	1, 2	,,	
,,	10	1560	6	II	
,,	12	1369	2	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1904	23	1301	11	I	
,,	28	1688	1	II	
,,	34	1258	1	I	
,,	37	1509	1	,,	
,,	41	514	16	,,	
,,	48	144[1]	8	,,	
,,	54	446	5	,,	
,,	62	634	—	,,	
,,	64	641	2	,,	
,,	,,	1744	5	II	
,,	,,	2020	11	,,	
,,	69	688	2	I	
,,	79	1509	3, 5	,,	
,,	80	1686	10	II	
,,	,,	Supl. 374[1]	5a	,,	648
,,	84	1528	14, 15	,,	
,,	95	683	36, 42	I	
,,	99	1086	4	,,	
,,	100	560	13	,,	
,,	120	683	33, 34	,,	
1905	4	1060	1	,,	
,,	10	692	4	,,	
,,	17	2105	7	II	
,,	26	1509	10	I	
,,	28	683	30	,,	
,,	31	,,	1, 15	,,	
,,	35	1060	6	,,	
,,	38	446	1	,,	
,,	42	374[1]	3	,,	
,,	47	555	6	,,	
,,	48	2199	10	II	
,,	50	635	2	I	
,,	52	1585	5	II	
,,	55	2131	—	,,	
,,	58	pod 1243 KCP. art. 36	3	I	684
,,	59	131[1]	—	,,	
,,	,,	144[1]	1	,,	
,,	65	1686	8	II	
,,	69	194	5	I	
,,	76	1035[2]	1	,,	
,,	,,	1050	2	,,	
,,	78	Zał. do 698 uw. 2, poz. 1	1	II	415

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1905	80	132[4]	2	I	
,,	82	1347	1	,,	
,,	87	1676	3	II	
,,	93	2134	1	,,	
,,	94	1529	12	,,	
,,	96	397	1	I	
,,	102	1705	41	II	
,,	105	1528	25	,,	
,,	107	2023	2	,,	
,,	,,	2051	1	,,	
1906	1	2238	3	,,	
,,	2	1289	—	I	
,,	8	Supl. 106	4	II	645
,,	15	997	—	I	
,,	,,	998	1, 3	,,	
,,	,,	1123	2	,,	
,,	,,	1125	1	,,	
,,	,,	1255	13	,,	
,,	26	609	2	,,	
,,	29	119	7	,,	
,,	30	2294	2	II	
,,	31	687	2, 5	I	
,,	35	2020	9	II	
,,	37	435	5	I	
,,	38	399	9	,,	
,,	42	567	1	,,	
,,	44	514	26	,,	
,,	44	1629	5	II	
,,	57	707	4	I	
,,	66	1006	4	,,	
,,	82	442	9	,,	
,,	,,	445	4	,,	
,,	,,	684	10	,,	
,,	83	194	5	,,	
,,	,,	183	38	,,	
,,	85	1254	2	,,	
,,	87	1677	1	II	
,,	88	1010	11	I	
,,	94	1019	2	,,	
,,	102	1050	4	,,	
,,	106	648	3	,,	
,,	108	1078	1	,,	
1907	1	683	8	,,	
,,	,,	1744	7	II	
,,	10	644	2	I	
,,	11	1084	15	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1907	11	1086	12	I	
			14		
			15		
,,	14	2132	2	II	
,,	15	564	1	I	
,,	,,	1246	8	,,	
,,	18	2045	3	II	
,,	20	683	21	I	
,,	21	,,	14	,,	
,,	23	684	30	,,	
,,	29	1549	19	II	
,,	33	1705	47	,,	
,,	35	684	4	I	
			15a		
,,	40	,,	31	,,	
,,	48	2134	4, 5	II	
,,	51	1079	—	I	
,,	61	399	13	,,	
,,	,,	2129	—	II	
,,	63	486	—	I	
,,	64	1066[13]	3	,,	
,,	,,	1301	5	,,	
,,	69	1529	29	II	
,,	,,	1547	1	,,	
,,	,,	1548	9	,,	
,,	73	253	3	I	
,,	75	661	4	,,	
,,	76	1691	23	II	
,,	,,	1705	54	,,	
			55		
,,	80	1060	1	I	
,,	86	1545	4	II	
,,	90	399	12	I	
,,	,,	1647	—	II	
,,	104	683	40	I	
,,	111	119	4	,,	
,,	,,	122	2	,,	
,,	112	119	2, 4	,,	
,,	113	132[4]	7	,,	
1908	13	1138	4	,,	
,,	,,	1528	26	II	
,,	,,	1529	2	,,	
,,	15	1140	1, 3	I	
,,	16	209	1	,,	
,,	19	1649	2	II	
,,	25	1315	11	I	
,,	34	1587	3	II	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1908	39	1547	8	II	
,,	44	1744	8	,,	
,,	48	172	3	I	
,,	49	2134	6	II	
,,	,,	2135	2	,,	
,,	50	1388	4	I	
,,	54	683	14	,,	
,,	62	2105	7	II	
,,	63	683	22	I	
,,	66	1424	5	,,	
,,	68	384	5	,,	
,,	69	1141	2	,,	
,,	77	976	4	,,	
,,	,,	1011	7, 8	,,	
,,	,,	1086	6, 7	,,	
,,	78	1036	2	,,	
,,	82	1653	2-4	II	
,,	88	683	55	I	
,,	90	1084	2	,,	
,,	98	641	4, 6	,,	
,,	100	2133	—	II	
,,	104	1555	8	,,	
,,	107	1536	4	,,	
1909	2	132[4]	6	I	
,,	3	683	22	,,	
,,	5	132[7]	—	,,	
,,	6	628	5	,,	
,,	9	132[14]	—	,,	
,,	10	1324	3	,,	
,,	17	684	12	,,	
,,	21	109	4	,,	
,,	35	209	2	,,	
,,	40	1086	1, 2	,,	
			3, 5		
			11		
,,	57	683	24	,,	
,,	65	Zał. n. XIV art. 547	1	II	608
,,	74	1653	5	,,	
,,	80	1687	1	,,	
,,	81	p. 1402 supl. St B. Wł. a. 2	3	,,	697
,,	91	366	—	I	
,,	,,	Zał. 694 uw. art. 2	4	II	410
,,	92	1246	3	I	
,,	95	Zał. n. XIV art. 561	—	II	612

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1909	95	art. 578	—	II	617
,,	96	1585	1, 4	,,	
,,	98	290	—	I	
,,	99	2218	2	II	
,,	112	1549	16	,,	
,,	114	559	5	I	
,,	115	454	1	,,	
,,	116	220	9	,,	
,,	118	1529	4	II	
,,	120	106	3	I	
,,	124	231 K.C.P. 420	—	,,	87
1910	2	683	10	,,	
,,	13	1527[3]	—	,,	
,,	,,	1530	5	II	
,,	15	1045	2	I	
,,	,,	1066[12]	12	,,	
,,	16	1001	1	,,	
,,	,,	1003	—	,,	
,,	19	2055	6	II	
,,	,,	2058	6, 7	,,	
,,	21	1644	1	,,	
,,	27	425	2	I	
,,	28	609	6	,,	
,,	,,	1392	7	,,	
,,	38	1674[1]	1	II	
,,	49	1530	4	,,	
,,	51	1027	2	I	
,,	,,	1068	2	,,	
,,	52	132[4]	1	,,	
,,	54	974	4, 5	,,	
,,	65	683	24	,,	
,,	67	2201	4	II	
,,	75	1509	11	I	
,,	81	694	23	,,	
,,	85	692	1	,,	
,,	86	644	1	,,	
,,	89	1152	4	,,	
,,	91	979	2	,,	
,,	93	1317	2	,,	
,,	96	1402 Prz.o sp. włość, art. 1	—	,,	769
,,	97	1301	2, 7	,,	
,,	108	1266	3	,,	
1911	7	Zał. n. XIV art. 542	1	II	607

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1911	12	683	29	I	
,,	16	514	25	,,	
,,	19	538	5	,,	
,,	22	661	5	,,	
,,	24	1239	1, 2, 4	,,	
,,	26	684	3	,,	
,,	38	,,	23	,,	
,,	40	1350	7	,,	
,,	44	131	3	,,	
,,	47	413	2	,,	
,,	48	514	13	,,	
,,	50	1035[2]	1	,,	
,,	51	1084	6	,,	
,,	56	1010	10	,,	
,,	69	2308	4	II	
,,	,,	2326	5	,,	
,,	71	683	18	I	
,,	80	172	1, 6	,,	
,,	82	1527[1]	—	,,	
,,	,,	1527[3]	—	,,	
,,	,,	1527[4]	1, 2	,,	
,,	84	1287	—	,,	
,,	93	683	26	,,	
1912	1	1531	—	II	
,,	3	425	8	I	
,,	5	Supl 374[1]	5a	II	648
,,	6	1528	3	,,	
,,	,,	Supl 253	4	,,	648
,,	8	394	2	I	
,,	11	1246	3	,,	
,,	,,	1301	7	,,	
,,	14	683	28	,,	
,,	15	Zał. 694 uw a. 1	16	II	408
,,	20	448	2	I	
,,	21	533	6	,,	
,,	26	2224	1	II	
,,	27	1670	1, 2	,,	
,,	,,	1671	1	,,	
,,	28	1084	11	I	
,,	30	683	43	,,	
,,	32	684	28	I	
,,	33	1528	6, 22, 24	II	
,,	,,	1642	10	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1912	36	1554	6	II	
,,	38	1674[1]	2	,,	
,,	44	538	2	I	
,,	45	641	1	,,	
,,	46	994	1	,,	
,,	,,	1001	1	,,	
,,	47	1530	1	II	
,,	51	445	3	I	
,,	57	966 Zw.Pr.t.VIII U. o z maj. skarb., a. 1	1	,,	565
,,	61	1542	—	,,	
,,	64	156[1]	1, 2	,,	
,,	65	132[4]	3	,,	
,,	66	144[1]	7	,,	
,,	69	209	4	,,	
,,	73	1066[3]	1	,,	
,,	,,	1066[11]	3	,,	
,,	,,	1300	—	,,	
,,	80	1555	3	II	
,,	84	1549	9	,,	
,,	,,	1554	3	,,	
,,	,,	1649	7	,,	
,,	,,	1649[1]	2	,,	
,,	,,	Zał. 694 uw. art. 2	6, 2	,,	410
,,	86	Supl. 684	36a	II	680
,,	89	1744	1, 2	,,	
,,	94	683	50	I	
,,	95	Zał. n. XIV 552	—	II	610
,,	96	424	3	,,	
,,	98	687	1, 6, 7	I	
,,	99	657	1, 2	,,	
,,	100	683	56	,,	
,,	104	220	4	,,	
,,	105	568	—	,,	
,,	,,	569	15	,,	
,,	112	1529	1, 32	II	
,,	118	2199	3, 4	,,	
,,	126	683	27	I	
,,	127	657	3	,,	
,,	130	1509	1, 8	,,	
,,	123	543	6	,,	
,,	,,	546	3	,,	
,,	134	212	—	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1912	134	266	—	I	
,,	139	683	12, 31	,,	
1913	1	1587	2	II	
,,	2	569	5, 7	I	
,,	12	695[10]	2	,,	
,,	15	1527[3]	—	,,	
,,	,,	1527[4]	3	,,	
,,	17	695[10]	1	,,	
,,	20	132[4]	5	,,	
,,	23	Zał. n. XIV art. 561	—	II	612
,,	24	919	3	I	
,,	31	1362	—	,,	
,,	36	442	2, 4	,,	
,,	37	2217	—	II	
,,	39	684	2, 14	I	
,,	41	1320	4	,,	
,,	,,	1324	1	,,	
,,	43	1259	9	,,	
,,	,,	1265	6	,,	
,,	46	1536	5	II	
,,	47	1524	4	I	
,,	48	1392	7	,,	
,,	52	684	22	,,	
,,	57	101	—	,,	
,,	59	419	1, 3	,,	
,,	62	1011	13	,,	
,,	64	1705	45, 48	II	
,,	66	661	2, 6	I	
,,	69	683	51	,,	
,,	72	1001	1, 2	,,	
,,	,,	1002	2	,,	
,,	75	684	15	,,	
,,	78	1424	2	,,	
,,	81	683	46	,,	
,,	86	967	2	,,	
,,	,,	993	2	,,	
,,	,,	1259	7	,,	
,,	88	132[6]	—	,,	
,,	90	1255	3	,,	
,,	,,	1265	5	,,	
,,	92	375	—	,,	
,,	,,	376	1	,,	
,,	,,	1148	1	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1913	103	1545	9	II	
,,	,,	2199	3, 4, 6, 11	,,	
1914	3	1332	3	I	
,,	4	684 Ust. hndl. 240	2	,,	467
,,	8	1148	1	,,	
,,	8	1152	1, 7	,,	
,,	9	1066[10]	1	,,	
,,	12	1529	7	II	
,,	13	683	52	I	
,,	15	684	21	,,	
,,	,,	1427	3, 7	,,	
,,	18	529	2, 3	,,	
,,	,,	1128	2	,,	
,,	,,	1241	7	,,	
,,	19	1744	10	II	
,,	21	1011	3	I	
,,	,,	1148	1	,,	
,,	22	Zał. 694 uw. art. 6	1	II	414
,,	23	1084	2	I	
,,	25	384	5	,,	
,,	30	1301	3	,,	
,,	41	1026	1, 7	,,	
,,	44	1010	3, 6	,,	
,,	,,	1123	5	,,	
,,	56	1585	1	II	
,,	61	687	12	I	
,,	,,	1705	6	II	
,,	65	701	6	I	
,,	,,	1506	—	,,	
,,	,,	1509	6	,,	
,,	68	687	14a	,,	
,,	71	533	15	,,	
,,	73	688	32	,,	
,,	76	692	5, 6	,,	
,,	81	684	16	I	
,,	87	434	6	,,	
1915	3	Supl. 164[1]	1, 2	II	
,,	,,	,, 172	4a	,,	646
,,	7	Zał. n. XIV art. 591	—	,,	616
,,	9	419	2	I	
,,	10	1527[4]	4	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1915	16	1420	5	I	
,,	18	pod 684 Ust Handl. 240	2	,,	467
,,	20	Pod 1402 Prz o s. włość.,a.1	—	,,	769
,,	,,	,, ,, a. 3	3	,,	770
,,	25	Supl. 106	5	II	645
,,	29	2330	6	,,	
,,	36	2199	1	,,	
,,	37	683	2	I	
,,	38	684	15a	,,	
,,	39	1548	1	II	
,,	40	691	2	I	
,,	,,	1392	5	,,	
,,	,,	1545	8	II	
,,	43	1529	13, 35	,,	
,,	,,	2330	2	,,	
,,					

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1915	48	1301	14	I	
,,	51	1030	4	,,	
,,	55	1512	6	,,	
,,	61	1583	7	II	
,,	62	1054	3, 4	I	
,,	63	Zał. n. XIV art. 547	2	II	608
,,	66	1509	6	I	
,,	,,	Zał. 694 uw. art. 1	7, 15	II	407 408
,,	70	683	16	I	
,,	71	Zał. n. XIV art. 542	2	II	608
,,	85	2326	10, 12	,,	
,,	87	1420	3, 4	I	
,,	,,	1518	3	,,	
,,	89	Zał. n. XIV art. 589	—	II	616

3. Orzeczenia Ogólnego Zgromadzenia kasacyjnych departamentów b. Senatu rosyjskiego.

(według zbioru urzędowego)

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1884	42	1512	4	I	
1885	25	1663	3	II	
1887	19	1162	1	I	
1889	6	652	2	,,	
1890	11	286	—	,,	
,,	20	225	—	,,	
1892	13	1097	1	,,	
,,	,,	1523	—	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1892	18	1512	4	I	
,,	24	Zał. 698, uw. 2, art. 1	2	II	417
,,	40	707	3	I	
,,	41	420	8	,,	
,,	42	,,	4	,,	
1893	20	445	2	,,	
,,	46	825	2	,,	
1895	45	560	16	,,	
1896	4	514	17	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1896	18	1523	—	I	
,,	31	1512	6	,,	
1897	29	1010	14	,,	
1899	1	420	5	,,	
1903	3	Zał. n. I art. 919	—	II	502
1904	7	1417	3	I	
1906	26	1512	6	,,	
1908	27	425	2	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1908	37	1388	8	I	
1909	21	979	2	,,	
,,	31	657	1	,,	
1910	34	1512	6	,,	
1911	30	708 supl.	2	II	
,,	31	555	9	I	
,,	33	1691	4	II	
,,	80	172	1, 6	I	
1913	9	Zał. n. I art. 919	—	II	502
,,	16	687	14	I	

4. Orzeczenia Złączonego Zespołu I i Kasacyjnych Departamentów b. Senatu.

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1906 XII.20	—	445	6	I	

5. Orzeczenia I Ogólnego Zgromadzenia Departamentów b. Senatu

1902 III.28	2739	157	—	I	

6. Orzeczenia II- go Ogólnego Zgromadzenia D-tów Senatu

1884 XI.16	—	1313	—	I	

7. Orzeczenia Drugiego Departamentu Senatu

1903 IX.22	5120	1884	8	I	

B. Orzeczenia Sądu Najwyższego

1. Izby Pierwszej Cywilnej

(według zbioru urzędowego)

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1918	29	531	12	I	
,,	36	,,	15	,,	
,,	37	p. 1402 Przep. o sp. włość. art. 3	2	,,	769
1919	14	p. 368 KCP 489	—	,,	120
,,	,,	p. 368 KCP 497	—	,,	121
1920	25	Zał. n. XIII art. 1	1	II	596
,,	60	531	12	I	
,,	80	1254	8	,,	
1921	48	1528	12	II	
,,	73	p. 231 KCP 422	4	I	88
,,	,,	p. 231 KCP 429	2	,,	90
,,	97	p. 231 KCP 446	—	,,	93
1922	3	p. 692 Dekr. 16.I.1919 poz. 121 art. 5	1	,,	491
,,	7	p. 692 dekr. 16.I.1919 poz. 121 art. 5	2	,,	,,
,,	26	1509	4	,,	
,,	33	420, Og. Ust. włość. 37[5]	4	,,	167
,,	40	1420	6	,,	
,,	44	231 KCP 422	3	,,	88
,,	58	p. 1705 Ust. 3.IV.1919 poz. 345 art. 1	1	II	123
,,	64	531	18	I	
,,	67	1424	4	,,	
,,	95	1066[3]	2	,,	
,,	116	106[1]	1	,,	
,,	122	531	40	,,	
,,	132	,,	30	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1922	133	p. 1682 Ust. 29.VII.1919 poz. 388 art. 1	1	II	81
1923	2	1184	9	I	
,,	,,	1222	3	,,	
,,	9	p. 1744 Reg. przewozu	1	II	163
,,	20	p. 1705, Ust. 3.VII.1919 p. 345 art. 1	5	,,	123
,,	24	1000	1	I	
,,	30	406	4	,,	
,,	35	p. 1705 Ust. 3.VII.1919 poz. 345 art. 1	4	II	123
,,	53	p. 1381 Dekr. 11.I.1919 poz. 99 art. 9	1	I	746
,,	60	132[12]	2	,,	
,,	,,	1123	1	,,	
,,	61	531	17	,,	
,,	62	531	5	,,	
,,	79	702	1	,,	
,,	85	1417	2	,,	
,,	,,	1420	7	,,	
,,	86	406, Tr. Rys. XII	2	,,	149
,,	100	p. 1682. Ust. 29.VII.1919 poz. 388 art. 1	6	II	82
,,	129	p. 1682, Ust. 29.VII.1919 poz. 388 art. 1	1	,,	81
,,	145	p. 420 Dekr. 16.XII.1918 poz. 67 art. 7	—	I	189
,,	151	1184	14	,,	
,,	164	387	1	,,	
,,	165	420 Og. Ust. włość. 37[5]	2	,,	167
,,	,,	1184	13	,,	
,,	166	531	38	,,	
,,	171	1151	1	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1923	176	1184	15	I	
,,	180	399	2	,,	
,,	,,	514	18	,,	
,,	,,	1351	27 2	,,	
1924	4	531	14	,,	
,,	7	1684	5	II	
,,	14	1184	11	I	
,,	20	1528	20	II	
,,	35	p. 1402 Przep. o spółk. włość. art. 2	2	I	769
,,	35	p. 1402 Przep. o spółk. włość. art. 3	2	,,	769
,,	43	1184	2	,,	
,,	48	531	10	,,	
,,	50	p. 1705 3.VII.1919 poz. 345 art. 1	6	II	123
,,	53	p. 1705 Ust. 2.VII.1920 poz. 346 art. 3	—	,,	125
,,	55	531	11 26 27	I	
,,	63	514	19 20 21	,,	
,,	65	543	2	,,	
,,	74	p. 231 KCP art. 436	1	,,	91
,,	80	387	13	,,	
,,	,,	Supl. 424 RK. G. 16.X.1919 poz. 227	1, 2	II	661
,,	81	231	—	I	
,,	,,	1315	5	,,	
,,	,,	1336	—	,,	
,,	82	1222	3	,,	
,,	95	p. 1705 Ust. 3.VII.1919 poz. 345 art. 1	2	II	123
,,	97	531	1	I	
,,	100	1164	1	,,	
,,	103	2238	2	II	
,,	105	p. 514 Dekr. L.śr. 25.I.1922 poz. 473 a. 10	1	I	307

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1924	106	531	1	I	
,,	113	p. 1705 Ust. 2.VII 1920 poz. 346 art. 3	—	II	125
,,	114	1184	9	I	
,,	117	531	32	,,	
,,	119	1152	6	,,	
,,	128	399	6	,,	
,,	,,	p. 420 Og. Ust. Włość. art. 37[5]	1	,,	167
,,	,,	1184	16	,,	
,,	134	531	2, 5 6 19 25	,,	
,,	136	1350	1-3	,,	
,,	,,	1367	1	,,	
,,	137	387	8	,,	
,,	145	1060	3	,,	
,,	,,	1068[1]	—	,,	
,,	154	1705	20	II	
,,	160	544	—	I	
,,	,,	555	2, 3	,,	
,,	,,	1420	8	,,	
,,	,,	Supl. 555	2-a	II	672
,,	161	684	24	I	
,,	166	p. 1402 Przep. Spół. Włość. art. 2	1	,,	769
,,	,,	p. 1682 Ust. 1.VII.1919 poz. 388 art. 1	2, 3	II	81
,,	167	575 D. 4.II.1919 U. p. 162 art. 36	1, 3	I	383
,,	168	p. 1682 Ust. 29.VII.1919 poz. 388 art. 1	4	II	82
,,	170	231 KCP 389	1	I	82
,,	175	1184	3	,,	
,,	178	231 KCP 378	—	,,	80
,,	179	1010	16	,,	
,,	,,	1082[1]	1, 2	,,	
,,	180	1679	4	II	
,,	186	399	8	I	
,,	187	514 t. IX Ust. Wł. art. 774	—	,,	304
,,	,,	Dekr. L. śr. poz. 473 a. 10	2	,,	307

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1925	2	514 Og. Ust. Wł. art. 741	1, 2	I	303
,,	3	p. 1381 D. 11.I.1919 poz. 99 art. 9	2	,,	746
,,	8	1512	7	,,	
,,	13	231 KCP 395	—	,,	83
,,	18	,, ,, 435	—	,,	91
,,	28	1682 Ust. I.VIII 1919 poz. 388 art. 1	7	II	82
,,	40	1682 Ust. I.VIII.1919 poz. 388 art. 1	5	,,	82
,,	42	1184	1	I	
,,	46	p. 1381 Stat. Bank Włość. art. 72	—	,,	737
,,	50	531	40	,,	
,,	53	1184	12	,,	
,,	54	p. 1682 Ust. 1.VII.1919 poz. 388 art. 1	8	II	82
,,	56	p. 1682 Ust. I.VII.1919 poz. 388 art. 2	1	,,	83
,,	58	1184	18	I	
,,	61	p. 1382 Ust. 26.IX.1922 poz. 782	4	II	85
,,	62	413	6, 7	I	
,,	63	569	18	,,	
,,	72	531	11	,,	
,,	73	432	1, 2	,,	
,,	76	399	5	,,	
,,	82	533	4	,,	
,,	84	p. 699 Ust. 2.XII.1921 poz. 767 art. 7	2	,,	539
,,	85	p. 980 D. 7.II 1919 poz 215 art. 17	—	,,	580
,,	89	p. 2128 Ust. 7.IV.1922 poz. 265, a. 11	—	II	245
,,	102	555	5	I	
,,	103	1068[2]	—	,,	
,,	107	514	27 28	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1925	107	1426	1	I	
,,	113	p. 1402 Prz. o sp. włość. art. 1	—	,,	769
,,	,,	p. 1402 Prz. o sp. włośc. art. 3	1	,,	769
,,	117	p. 1682 Ust. 29.VII.1919 poz. 388 art. 2	1	II	83
,,	120	Zał. 698 uw. 2 art. 6	—	,,	416
,,	125	514	30	I	
,,	129	1184	17	,,	
,,	132	p. 420 Og. Ust. włość. 37^5	3	,,	167
,,	139	p. 414 Kom. Gen. 26.IX.19 poz.215 art.98	1	,,	161
,,	140	387	7	,,	
,,	143	531	39	,,	
,,	144	p. 1682 Ust. 2.VII,1924 poz. 669 art. 1	9	II	87
,,	146	1241	1	I	
,,	148	1255	6	,,	
,,	149	1651	2	II	
,,	150	420	3	I	
,,	,,	1010	15	,,	
,,	,,	1222	3	,,	
,,	161	p. 2128 Ust. 29.X.1920 poz. 733 art. 5	1, 2	II	215
,,	164	1184	6	I	
,,	175	420	6	,,	
,,	,,	p. 420 Og. Ust. włość. 37^5	7	,,	168
,,	176	p. 1682 Ust. 26.IX.1922 poz. 782 art. 1	1	II	84
1926	1	131	1	I	
,,	6	231 KCP 424	3	,,	88
,,	10	1347	2	,,	
,,	,,	1350	4	,,	
,,	,,	1545	10	II	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1926	15	Zał. nieurz. X art. 174	1	II	565
,,	17	531	7	I	
,,	21	700	—	,,	
,,	24	684	36	,,	
,,	28	1000	1	,,	
,,	,,	1049	1	,,	
,,	43	1540	1	II	
,,	,,	1651	1	,,	
,,	46	Zał. 698 uw. 2, art. 10	3	,,	418
,,	49	1682. U. 2. VII 1924 p. 669 art. 1	6	,,	87
,,	52	1649	1	,,	
,,	53	p. 420. Og. Ust. wł. art. 37^5	6	I	167
,,	58	231. K. C. P. 436	3	,,	91
,,	65	442	13	,,	
,,	71	424. Ust. wodna, art. 2	—	,,	206
,,	75	420	9	,,	
,,	86	533	11, 12	,,	
,,	93	531	31	,,	
,,	94	1254	6,7	,,	
,,	,,	1314	1	,,	
,,	,,	p. 1682. U. 26. IX 1922 p. 782 art. 1	3	II	84
,,	97	Zał. 694 uw. art. 6	2	,,	414
,,	100	p. 1682 U. 2.VII.1924 poz. 669 art. 1	4	,,	87
,,	119	1222	4	,,	
,,	126	1691	21	,,	
,,	130	p. 1682 U. 2. VII 1924 poz. 669 art. 7	2	,,	90
,,	132	Zał. 694 uw. art. 1	25	,,	409
,,	134	p.2128 U.29.X 1920 p. 733 art. 11	1, 2	,,	217
,,	137	542^2	—	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1926	139	368 Dekr. L. Sr. 15.XII. 1920 poz. 40 § 8,c	—	I	119
,,	146	684	8	,,	
,,	147	Supl. 1381. R. z 1.IX.1919 poz. 482 art. 2	—	II	696
,,	153	p. 1682. U. 2. 1924 poz. 669, art. 1	11	,,	87
,,	157	425	1	I	
,,	160	975	1	,,	
,,	,,	p. 1682. U. 26.IX.1922 p. 782 a. 1	2	II	84
,,	161	144^1	2	I	
,,	165	1254	11	,,	
,,	,,	Supl. 424. R. K. G. 16.X. 1919 poz. 227	2	II	661
,,	169	231 KCP. 442	—	I	92
,,	174	p. 1705, U. 21.IX.1922 poz. 822 art. 1	1, 2	II	129
,,	175	p. 699. U. 2.XII.1921 poz. 767 art. 7	1	I	539
,,	180	119	6	,,	
,,	184	1420	11	,,	
,,	186	1128	1	,,	
,,	187	994	2	,,	
,,	188	155	2	,,	
,,	,,	156^1	3	,,	
,,	,,	399	6	,,	
,,	,,	1241	2	,,	
,,	189	Zał. 694 uw., art. 2	1, 2	,,	410
,,	190	109	2	I	
,,	,,	533	7	,,	
,,	191	,,	9	,,	
,,	192	531	37	,,	
,,	196	220	11	,,	
,,	,,	399	6	,,	
,,	197	1529	8	II	
,,	201	648	2	I	
,,	202	277	4	,,	
,,	203	687	20	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1926	204	687	21	I	
1927	1	p. 1682 U. 2.VII.1924 poz. 669, art.1	2	II	86
,,	7	1705	23	I	
,,	10	119	6	,,	
,,	,,	420. Og. Ust włośc. a. 37[5]	10	,,	168
,,	15	683	11, 13	,, ,,	
,,	20	1241	5	,,	
,,	27	687	3, 8	,,	
,,	28	220	10	,,	
,,	35	533	8	,,	
,,		420	3	,,	
,,	36	420. Og. Ust. włośc. a. 37[5]	9	,,	168
,,	38	1243 K. C. P. 139	—	,,	688
,,	41	1642	5	II	
,,	42	1691	8	,,	
,,	44	Zał. nieurz. VII art. 33	1	,,	519
,,	48	106[1]	2	,,	
,,	51	2045	4	,,	
,,		,, supl.	5	,,	701
,,	52	1241	8	I	
,,	,,	1254	6	,,	
,,	,,	1301	9	,,	
,,	53	p.1744. Regul. przewozu	11	II	165
,,	58	p. 1705 U. 31.VII.1924 p. 741 a. 6	2	,,	132
,,	60	p. 684. U. 30.I.1924 p. 148 a, 3	—	I	470
,,	61	p. 2238. U. 15.VII.1920 poz. 403 a. 3	—	II	382
,,	64	p. 1682. U. 2.VII.1924 poz. 699 art. 1	1	,,	86
,,	68	1528	18	,,	
,,	70	1066[12]	2	I	
,,	71	531	8	,,	
,,	74	609	7	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1927	75	387	4, 5	I	
,,	76	531	22	,,	
,,	77	,,	11	,,	
,,	84	172	2	,,	
,,	88	531	33	,,	
,,	92	p. 1705. U. 26.III.1926 p. 181 art. 2	—	II	148
,,	95	p. 1381. D. 11.I.1919 poz. 99, art. 9	3	I	764
,,	96	1705. U. 31.VII.1924 p. 741, art. 2	—	II	131
,,	99	684	26	I	
,,	,,	p.1744. Regul. przewozu	14	II	165
,,	104	p. 420. Og. Ust. włośc. art. 37[5]	8	I	168
,,	,,	1000	2	,,	
,,	,,	p. 1682. U. 2.VII.1924 p. 699 a. 1	5	II	87
,,	112	p. 231 R. Min. Spr. Wewn. 5.XI.1920 poz. 20	—	I	76
,,	114	975	2	,,	
,,	117	1691	20	II	
,,	118	p. 514. M. Ust. włośc. art. 691	3	I	302
,,	119	1424	6	,,	
,,	,,	p. 1682. U. 2.VII.1924 p. 669, art. 1	16	II	88
,,	121	684	6	I	
,,	124	p.1744. Regul. przewozu	12	II	165
,,	137	p. 414. K. G. 26.IX.1919 poz. 215 a. 98	1, 2	I	161
,,	143	p. 1682 U. 2.VII.1924 p. 699 a. 7	1	II	90
,,	144	p. 1682. U. 2,VII.1924 p. 699 art. 1	12	,,	88

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1927	149	574	8	I	
,,	,,	687	25	,,	
,,	153	1744 Regul. przew.	42	II	166
,,	162	387	4	I	
,,	,,	1712	1	II	
,,	163	521	2	I	
,,	,,	569	10	,,	
,,	,,	1705	2	II	
,,	164	1691	19	,,	
,,	165	1705	57	,,	
,,	171	1424	3	I	
,,	173	1381	—	,,	
,,	176	p. 514, M. Ust. Włość., a. 691	2	,,	302
,,	571	U. 2.VIII. 1926 p. 580 art. 11	—	,,	367
,,	177	Zał. n. VII art. 33	1	II	519
,,	181	687	16, 17, 18	I	
,,	182	,,	22	,,	
,,	182	,,	19	,,	
,,	186	p. 1744 Regul. przew.	10	II	164
,,	188	531	3	I	
,,	189	687	23	,,	
1928	1	694	2	,,	
,,	9	399	6	,,	
,,	10	p. 420 t. X cz. 3 art. 18	—	,,	169
,,	,,	609	7	,,	
,,	12	1002	1	,,	
,,	,,	1004	1	,,	
,,	18	p. 2101 U. 16. V. 1922 p. 324, art. 3	1	II	372
,,	23	p. 2287. U. 28. XII. 1925 p.1 z 1926 a. 45	—	,,	383
,,	26	1705	4	,,	
,,	28	698	2	I	
,,	33	1225	1	,,	
,,	34	277	3	,,	
,,	35	533	3, 5	,,	
,,	44	531	13	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1929	54	p. 2201. U. 16. V. 1922 poz. 334 art. 2	1	II	366
,,	57	569	17	I	
,,	,,	1540	3	II	
,,	62	1164	3	I	
,,	65	1011	6	,,	
,,	,,	1084	3	,,	
,,	73	531	16	,,	
,,	80	1540	2	II	
,,	81	1351	1	I	
,,	88	Zał. nieurz. X art. 188	1	II	570
,,	91	531	9	I	
,,	98	420	1	,,	
,,	,,	533	10	,,	
,,	,,	supl. 420	1a	II	651
,,	163	p. 1744. Reg. przew. tow.	4, 16	,,	164 165
,,	108	684	34	I	
,,	,,	687	9	,,	
,,	110	684	7	,,	
,,	,,	2238	5	II	
,,	114	p. 1399. R. 26. X. 1926, poz. 654, art. 3	1, 2	I	764
,,	116	p. 692. D. 16. I. 1919 art. 5	3	,,	491
,,	,,	694	3	,,	
,,	117	1049	2	,,	
,,	118	p. 420. Og. Ust. włość. art. 37[5]	5	,,	167
,,	,,	1184	10	,,	
,,	123	p. 2201. U. 18. XII.1919 poz. 1920 art. 16	1	II	364
,,	131	684	18	I	
,,	136	2248	7	II	
,,	143	434	1	I	
,,	146	1692	3	II	
,,	147	694	1	I	
,,	149	2238	6	II	
,,	153	1301	8	I	
,,	154	2238	4	II	
,,	160	420	9	I	
,,	262	p. 2201. U. 16. V. 1922, poz. 334. art. 2	1	II	366

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1928	172	p. 1705. U. 31.VII.1924 poz. 741 a. 2	—	II	131
,,	178	231 KCP. 394	—	I	83
,,	181	119	3	,,	
,,	186	1010	1	,,	
,,	,,	1066[12]	10	,,	
,,	188	p. 406 Tr. Rysk. XII	1, 3	,,	149
,,	,,	p. 413. RKG. Z. W. 22.X. 1919 poz. 256 a. 78	—	,,	155
,,	189	560	4	,,	
,,	,,	967	5	,,	
,,	202	p. 1682. U. 2.VII.1924 poz. 669 art. 1	7	II	87
,,	205	684	25	I	
,,	207	1060	4	,,	
,,	,,	1068	1	,,	
,,	,,	Zał. n. VII art. 33	2	II	519
,,	208	p. 708. R. 14.X.1927 poz. 822 art. 8	—	I	548
,,	209	399	6	,,	
,,	,,	1138	1	,,	
,,	210	p. 1705. U. 31.VII.1924 poz. 741 art. 3	1	II	131
1929	1	399	6	I	
,,	,,	1141	1	,,	
,,	6	1705	21	II	
,,	12	571	—	I	
,,	,,	Zał. n. VII art. 33	3	II	519
,,	13	p.1744, Regul. przew. tow.	7	,,	164
,,	20	p. 1399 R. 27.XII.1924 poz.1032 a. 39	—	I	761
,,	23	p.1744. Regul. przew. tow.	9	II	164
,,	24	1583	4	,,	
,,	,,	2036	1	,,	
,,	33	p. 1682. U. 2.VII.1924 poz. 669 art. 1	3	,,	86

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1929	33	p. 1682. U. 2.VII.1924 poz. 669 art. 1	14	II	88
,,	36	p. 2201 U. 16.V.1922 poz. 334 art. 3	6	,,	368
,,	39	1524	2	I	
,,	40	p. 1682. U. 2.VII.1924 p. 669 art. 2	—		
,,	41	1642	9	II	88
,,	43	p. 2201. U. 16.V.1922 poz. 334 art. 2	1	,,	366
,,	47	p. 1243. KCP. a. 36	2	I	689
,,	48	172	4	,,	
,,	50	Zał. 2158 art. 14	—	II	446
,,	54	p. 1399 R. 27.X.1926 p. 654 art. 5	—	I	766
,,	57	Zał. 694 uw., art. 2	8	II	410
,,	62	231. KCP. 416	1, 2	I	86
,,	64	1529	30	II	
,,	69	399	7	I	
,,	73	1184	4	,,	
,,	75	543	1	,,	
,,	,,	545	1	,,	
,,	77	2139. D. o sp. z o. o. art. 14	—	II	292
,,	,,	,, ,, 19	2	,,	293
,,	79	406	1	I	
,,	80	406. Tr. Rysk. XII	4	,,	150
,,	82	Zał. n. XIII a. 14	—	II	599
,,	88	1705. U. 31. VII.1924 poz. 741 art. 8	1	,,	133
,,	89	1066[12]	3	I	
,,	92	575. U. 17.XII. 1920 poz. 17/1920 art. 6	1	,,	385
,,	96	413	1	,,	
		384	2	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1929	97	1529	3	II	
,,	98	420	11	I	
,,	99	2128. U. o spółdz. art. 50	1, 2	II	226 227
,,	102	2139. Sp. z o. o. art. 6	—	,,	290
,,	108	514	8	I	
,,	,,	533[1]	1	,,	
,,	109	514. T. IX a. 691	1	,,	302
,,	110	1402	—	,,	
,,	114	1557	4	II	
,,	119	1691	22	,,	
,,	,,	2201. U. 18. XII.1919 poz. 7/1920 a. 4	1	,,	363
,,	,,	,, ,, a. 16	4	,,	364
,,	129	1703	5	,,	
,,	130	514. t. IX Ust. włośc. art.691	1	I	302
,,	,,	713[1]	1	,,	
,,	132	445	1	,,	
,,	135	998	2	,,	
,,	150	1682. U. 2.VII.1924 p. 699 art. 1	15	II	88
,,	,,	,, ,, ,, 3	1	,,	89
,,	153	2201. U. 16.V.1922 p. 334, art. 3	1	,,	367
,,	155	1705	22	,,	
,,	160	531	21	I	
,,	161	1246	1	,,	
,,	163	708	—	,,	
,,	166	1744. Konwenc. bern. tow. art. 8	—	II	172
,,	171	1066	—	I	
,,	180	2128. U. o spółdz. art. 50	3	II	227
,,	181	Zał. n. XIII art. 1	2	,,	596
,,	182	1744. Regul. przew. tow.	5	,,	164
,,	184	533	2	I	
,,	,,	567	2	,,	
,,	,,	1509	4	,,	
,,	185	1045	1	,,	
,,	,,	1049	3	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1929	188	2201. U. 18. XII 1919 p. 7/1920 a. 16	1	II	364
,,	191	1301	4, 10	I ,,	
,,	194	1744. Regul. przew. towar.	6	II	164
,,	199	1549	3	,,	
,,	,,	2036	2	,,	
,,	201	1254	5	I	
,,	208	1744. Regul. przew. towar.	17	II	165
,,	210	1184	19	I	
,,	213	1209	—	,,	
,,	,,	1222	3	,,	
,,	214	1399. R. 27.X. 1926 p. 654 art. 2	1, 2	,,	764
,,	216	2188. R. 22.III. 1928 p. 377 art. 14	—	II	311
,,	217	2201. R.16.III. 1928 poz. 323, a. 32	1, 5	,,	340 341
,,	218	514	14	I	
,,	219	684	17	,,	
,,	223	683	9	,,	
,,	224	,,	7,	,,	
,,	,,	,,	54,	,,	
,,	,,	,,	64	,,	
,,	232	570	3	,,	
1930	2	420	10	I	
,,	,,	559	6	,,	
,,	3	1420	12	,,	
,,	4	1684	3	II	
,,	5	p. 1399. R. 27. X.1926 poz. 654 a. 1	2	I	764
,,	,,	,, ,, ,, a. 2	2	,,	,,
,,	10	687	24	,,	
,,	13	1241	3	,,	
,,	19	p. 2201. R. 16.III.1928 p. 323 art. 7	2	II	332
,,	21	,, ,, art. 12	1	,,	333
,,	,,	,, ,, art. 39	1, 2	,,	342
,,	23	683	10, 49	I ,,	
,,	,,	,,			
,,	27	1428	1	,,	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1930	27	1682. 2.VII. 1924 poz. 699 art. 1	10	II	87
,,	43	406	2	I	
,,	,,	533	10	,,	
,,	47	387	3	,,	
,,	,,	514	2	,,	
,,	49	1063	—	,,	
,,	58	supl, 415. R. 22.III.1928 poz. 377 art. 7	—	II	651
,,	60	687	10	I	
,,	64	569	16	,,	
,,	67	397	2	I	
,,	,,	399	1,8, 11	,,	
,,	,,	1142	1	,,	
,,	68	514	5		
,,	69	2126	1	II	
,,	72	supl. 277	—	II	648
,,	75	2045	4	,,	
,,	,,	supl. 2045	5	,,	701
,,	79	2139. D. Sp. z. o. o. art. 20	—	,,	294
,,	80	1705. U. 26.III 1926 p. 181 art. 1	1, 2	,,	148
,,	84	2201	2	,,	
,,	85	1682. U. 29. VII 1919 p. 388 art.1	1	,,	81
,,	90	2201. U. 16.V. 1922 poz. 334 art. 4	1, 2	,,	368
,,	94	2128. U. o. spółdz. art. 78	—	,,	235
,,	96	,, ,, ,, 50	5	,,	227
,,	,,	,, U. 7.IV 1922 p. 265 art. 2	—	,,	243
,,	105	Zał. n. XIV art. 592	2	,,	617
,,	106	2014	5	,,	
,,	107	684	35	I	
,,	110	692. R. 16.III 1922 p. 323 art. 41	—	,,	491
,,	111	Zał. n. XIII art. 54	—	II	605

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1930	112	1399, U. 26. VII 1919 p. 406, art. 5	—	I	758
,,	116	514	31	,,	
,,	117	2201. R. 16.III 1928 p. 323 art. 2	6	II	331
,,	118	,, ,, ,, ,, 31	1	,,	339
,,	122	1243 KCP 36	3	I	689
,,	124	1705. U. 31. VII 1924 poz. 741 art. 6	1	II	132
,,	130	1246	2	I	
,,	131	445. R. 16.II. 1928 p. 202, art. 256	—	,,	251
,,	132	1682. U. 2.VII. 1924 p. 669, art. 1	13	II	88
,,	133	560	10, 14	I	
,,	134	1518	1	,,	
,,	,,	2058	8	II	
,,	142	supl. 177	—	,,	647
,,	143	533	13	I	
,,	,,	1682. U. 2. VII 1924, p. 669 art. 3	2	II	89
,,	155	2201. R. 16. III.1928 poz. 323, art. 2	4	,,	330
,,	156	1711	—	,,	
,,	,,	1712	2	,,	
,,	162	Zał. n. VII art. 33	3	,,	519
,,	166	2201. R. 16. III.1928 p. 323, art. 19	2	,,	335
,,	167	575 D. 7.II. 1919 poz. 162 art. 36	2	I	383
,,	177	555	2, 3	,,	
,,	,,	1314	2	,,	
,,	,,	1420	10	,,	
,,	182	2201, U. 18. XII.1919 poz. 7/1920, art. 16	1, 3	II	364
,,	185	supl. 425	1a	,,	667

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1930	186	supl. 381	2a	II	649
,,	189	1585	14	,,	
,,	,,	2055	2	,,	
,,	192	supl. 452	—	,,	669
,,	193	708. R. 14. X. 1927, poz. 822 art. 11	—	I	549
,,	194	1682. U.13.III. 1929, poz. 246 art. 5	—	II	91
,,	195	1399. R. 27.X. 1926, poz. 654 art. 1	3	I	764
,,	,,	,, art. 2	2	,,	,,
,,	,,	,, art. 3	—	,,	765
,,	196	2128. U. o sp. art. 50	4	II	227
,,	,,	2128. U. 7. IV. 1922. poz. 265 art. 2	—	,,	243
,,	199	1549	5-7	,,	
,,	,,	1550	4	,,	
,,	200	1645	5	,,	
,,	206	2201. U, 18. XII.1919. poz. 7/1920 art. 1	1, 5	,,	363
,,	207	supl. 420	2a 2b	,,	652
,,	214	2201. U.16.III. 1928, poz. 323 art. 7	1	,,	332
,,	215	2201. U. 16.V. 1922, poz. 334 art. 2	2	,,	367
,,	216	Zał. n. XIII art. 46	—	,,	605
,,	221	1016	3	I	
,,	,,	1036[1]	—	,,	
,,	222	supl. 420	1b	II	651
,,	,,	575 U. 17. XII 1920, poz. 17			
,,	223	1921, art. 6 533	2 10	I ,,	385
,,	229	2201. U. 18. XII. 1919 p. 7 1920 a. 4	2	II	363
,,	,,	,, ,, a. 16	4	,,	364
,,	230	supl. 420, Og. Ust. Wł. 37[5]	3a	,,	652

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1930	231	2199	14	II	
,,	232	2201. R.16.III. 1918, poz. 323 art. 28	—	,,	337
,,	233	2020	3, 4	,,	
,,	,,	2045	4	,,	
,,	,,	supl. 2045	5	,,	701
,,	236	687	21a	3	
,,	240	2101. R.16.III. 1928, poz. 323 art. 7	3	II	332
,,	241	683	51a	I	
,,	,,	684. U. 26. XI. 1925, poz. 892 art. 1	—	,,	473
1931	7	supl. 406	2a	II	649
,,	8	supl. 420 Og. Ust. Wł. 37[5]	9a	,,	652
,,	10	1585	3, 17	,,	
,,	11	2201. U. 18. XII. 1919, p. 7/1920 a. 16	7	,,	364
,,	13	1705. U. 31. VII. 1924, p. 741 art. 8	2	,,	133
,,	14	1744 Reg. przew. przes. tow.	3, 25 26	,,	164 167
,,	22	supl 575 D. 7. II.1919 poz. 162 art. 14	—	,,	674
,,	23	2045	4	,,	
,,	,,	supl. 2045	5	,,	701
,,	32	supl. 683. Og. Ust. r. kol. żel. art. 137	2	,,	676
,,	37	2139. D. Sp. z. o. o. a. 19	1, 2	,,	293 294
,,	41	1548	7	,,	
,,	,,	1583	5	,,	
,,	46	1241	3	I	
,,	,,	1301	12	,,	
,,	,,	1386	—	,,	
,,	,,	1629	1	II	
,,	47	683	67, 68	I	

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1931	47	683. R. P. ,, 3.IX.1926 p. 551 a. 37	—	I	453
,,	48	2128. U. o spółdz. a. 36	—	II	222
,,	50	2143 K.C.P. 36	1	I	689
,,	51	1737	4	II	
,,	55	Supl. 448	5a	,,	668
,,	57	2201. U. 1. VIII. 1919 p. 394 a. 18	—	,,	370
,,	60	2201. U. 18 XI.1919 p. 7/1920 a. 16	10	,,	365
,,	61	,, ,, ,, ,, ,,	18	,,	,,
,,	62	1705. U. 31. VII.1924 poz. 741 a. 6	2	,,	132
,,	69	1420	9	I	
,,	,,	1426	2	,,	
,,	,,	1428	2	,,	
,,	,,	supl. 555	2a	II	672
,,	70	supl. 231 K.C.P. 428	—	,,	648
,,	74	1097	2	I	
,,	,,	1152	9	,,	
,,	76	Zał. 694 uw. D. 16.I.1919 p. 121	—	II	414
,,	79	supl. 684 Ogust. kol. 153	—	,,	681
,,	80	supl. 531	27a	,,	669
,,	83	2201 R. 16. III.1928 p. 323 a. 19	1	,,	335
,,	84	1164	6	I	
,,	85	supl. 414 R. 14.X.1927 p. 824, art. 4.	—	II	650
,,	86	1104 U. 2. VIII.1926 p. 581 art. 28	—	I	635
,,	,,	Zał. n. VIII art. 38	—	II	520
,,	88	1259	23	I	
,,	93	supl. 427 U. wodna, (574 1928) a. 11	—	II	668

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1931	94	2201 U. 16.V. 1922 p. 334 art. 2	3	II	367
,,	98	supl. 683	7a, 49a	,,	675
,,	100	1744 Regul. praw. towar.	21	,,	166
,,	104	supl. 231 K.C.P. 441	—	,,	648
,,	107	683	6	I	
,,	110	1053	4	,,	
,,	120	1381 D. 11. I.1919 p. 99	4	,,	746
,,	121	Zał. 694 uw. art. 1	24	II	408
,,	127	1744 Regul. przew. tow.	23	,,	166
,,	129	supl. 413	1a	II	650
,,	,,	,, 560	10a	,,	672
,,	132	Zał. 694 uw. art. 1	25	,,	409
,,	133	2201 R. 18. X.1919 p. 7/1920 a. 16	2	,,	364
,,	137	2201 R. 16. III.1928 p. 323, art. 2.	7	,,	331
,,	,,	,, ,, ,, a. 39	4	,,	343
,,	140	2105	6	,,	
,,	,,	2201 U. 16 V.1922 p. 324 art. 3	2	,,	372
,,	147	supl. 220	1a	,,	647
,,	148	supl. 770	2	,,	692
,,	149	1254	12	I	
,,	,,	supl. 1011	16	II	692
,,	,,	supl. 1222	2a	,,	693
,,	151	supl. 446	3a	,,	668
,,	155	Zał. n VI art. 3	—	,,	514
,,	156	2201 R. 16. III.1928 p. 323 art. 2	1	,,	330
,,	159	,, ,, ,, a. 25	1	,,	337
,,	158	1744 R. prz.	19	,,	166
,,	162	1381 supl. R. 1.IX.1919 p. 428 art. 2	—	II	696

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1931	164	2201. R. 16. III 1928 p. 323, art. 39	3	II	343
,,	165	,, ,, ,, art. 12	2	,,	333
,,	175	1399. R. 27. XII 1924 p. 1032 § 2	—	I	760
,,	,,	,, R. 27.X. 1926 p. 654, art. 2	3	,,	765
,,	177	supl. 172	8	II	647
,,	178	,, 222	3	,,	647
,,	,,	,, 609	10	,,	674
,,	181	Zał. 694 uw. a, 2	10	,,	410
,,	182	supl. 413 konk. a. XXIV	—	,,	650
,,	,,	supl. 420. D. 16.XII.1918 p. 67	2	,,	655
,,	183	supl. 420. R. 25.V 1927 art. 5.	—	,,	,,
,,	,,	1682. U. 13.III 1929 p. 246 art. 3	—	,,	91
,,	,,	,, ,, 6	—	,,	92
,,	184	supl. 442	9a	,,	668
,,	189	,, 687	21b	,,	688
,,	190	,, 1151	3	,,	693
,,	192	1744. Regul. przew. kol.	24	,,	166
,,	193	supl. 1164	1a	,,	693
,,	,,	,, 1299	3	,,	695
,,	195	,, 568	2	,,	672
,,	,,	,, 569	8a	,,	673
,,	196	2201. R. 16.III 1928 p. 313, art. 2	8	,,	331
,,	203	supl. 1050	5	,,	692
,,	207	,, 542[26]	—	,,	670
,,	210	2201. R. 16. III.1928 poz. 323, art. 39	2, 3	,,	343
,,	212	1744. Regul. przew. kol.	8, 23	,,	165, 166
,,	214	supl. 424. R. 16.X.1919 p. 227	4	,,	661

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1931	215	supl. 420	12	II	652
,,	223	2201. U. 12. XII.1919 p. 7/1920, a. 1	3	,,	363
,,	225	supl. 399	7a	,,	649
,,	232	1682. U. 2. VII.1924 poz. 669, a. 1	8	,,	87
,,	234	2201. R. 16. III.1928 poz. 323, a. 25	2	,,	337
,,	236	,, ,, poz. 324 art. 19	—	,,	350
,,	238	supl. 420	1c	,,	651
,,	245	,, 684	12a	,,	680
,,	,,	,, ,, U. 30.I. 1924 poz. 148, art. 1	—	,,	682
,,	247	2201. U. 16.V. 1922 poz. 334, art. 3	4	,,	367
1932	1	supl. 702	3	,,	691
,,	,,	,, 1585	14a	,,	699
,,	2	,, 2045	5	,,	701
,,	5	2201 R. 16.III 1928 p. 323, art. 32	4	,,	340
,,	6	,, ,, art. 36	1	,,	,,
,,	8	,, U. 18.XII 1919 p. 7/1920 art. 16	13, 15	,,	365
,,	9	R.p.323 art. 29	—	,,	338
,,	,,	,, ,, art. 39	5	,,	343
,,	11	supl. 2020. R. 29.VI.1924 p. 574 § 3	—	,,	700
,,	14	2101. U. 18. XII.1919 p. 7/1920, a. 1	4	,,	363
,,	15	,, R. 16.III. 1928 poz. 324 art. 11	—	,,	348
,,	16	,, ,, ,, a 3	—	,,	346
,,	20	supl. 698. U. 24.III.1920 poz. 178	—	,,	689
,,	22	2201. U. 12. XII.1919, p. 7/1920 a. 1	3	,,	363

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1932	25	Zał. 694 uw. art. 2	11	II	410
,,	26	supl. 2045	6	,,	701
,,	27	,, 420	1a	,,	651
,,	29	,, 683	9a. 9b	,,	675
,,	31	2201 U. 18. XII.1919 p. 7/1920 a. 16	5, 17	,,	364 365
,,	32	,, R. 16.III. 1928 p. 323 art. 32	3	,,	340
,,	36	,, U. 16.V. 1922 p. 334 art. 3	5	,,	368
,,	37	supl. 172	7	,,	648
,,	39	,, 399	7b	,,	649
,,	41	,, 1332	2a	,,	695
,,	42	2326	6, 16	,,	
,,	,,	supl. 1583	9a	,,	699
,,	50	Zał. n. IX art. 446	—	,,	526
,,	51	supl. 433 U. 21.III.1922 p. 277, a. 8	—	,,	668
,,	52	2294	3	,,	
,,	54	sup. 684. R. 26.VIII.1927 p. 679	—	,,	681
,,	55	p. 1705 U. 31.VII.1924 p. 741 a. 3	2	,,	131
,,	59	2201 R. 16. III.1928 p. 323, art. 4	—	,,	331
,,	61	,, ,, ,, a. 2	5	,,	,,
,,	63	supl. 1556	—	,,	699
,,	,,	,, 1558	9	,,	,,
,,	,,	,, 1560	8	,,	,,
,,	66	supl. 1744 R. praw. kol.	6a, 24a	,,	700 ,,
,,	71	,, 1692	2a	,,	
,,	72	1549	17	,,	
,,	74	Zał. 694 n. w. art. 2	9	,,	410
,,	75	supl. 570	6	,,	673
1932	77	Zał. n. X art. 174	3	II	565
,,	79	2201 R. 16. III.1928 p. 323 art. 1	—	,,	329
,,	,,	,, ,, 58	—	,,	346
,,	,,	supl. 571 U. 2.VIII.1926 p. 580 art. 9	—	,,	673
,,	84	2199 R. 24. II.1928 p. 211 art. 6	—	,,	323
,,	87	supl. 919	6a	,,	692
,,	88	2201 U. 13. XII.1919 p. 7/1920 art. 1	3	,,	363
,,	91	supl. 698 R. 1.VIII.1930 poz. 484	1, 2	,,	691
,,	98	supl. 1241	1a	,,	694
,,	100	2201 U. 18. XII.1919 p. 7/1920 a. 16	16	,,	365
,,	102	supl. 533	6a	,,	670
,,	103	,, 132[4]	4a	,,	646
,,	108	,, 420 Og. Ust. Wł. a. 37[5]	3b	,,	652
,,	111	supl. 574 2. VIII.1926 p. 467/1930 a. 3	—	,,	673
,,	115	supl. 1048	5	,,	692
,,	117	2201 R. 16. III.1928 p. 323 art. 32	6	,,	341
,,	122	,, ,, ,, a. 30	—	,,	339
,,	123	,, ,, ,, a. 39	6	,,	343
,,	124	supl. 683 Og. Ust. ros. kol. żel. art. 136	—	,,	676
,,	127	supl. 1243 K.C.P. art. 36	4	,,	694
,,	128	2201 U. 18. XII.1919 p. 7/1920 a. 16	11	,,	365
,,	130	2199 R. 24.II. 1928 p. 211 art. 7	—	,,	323
,,	140	supl. 531	34a	,,	670

B. 2. Orzeczenia Izby Pierwszej Sądu Najwyższego, zamieszczone w Orzecznictwie Sądów Polskich.

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Tom	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
VI	215	432	3	I	
,,	385	531	10	,,	
VII	507	448	6	,,	
VIII	232	Zał. n. XIV, art. 592	1	II	617
,,	545	,, 578	—	,,	614
,,	609	110	—	I	
IX	117	1142	4	,,	
,,	234	531	23	,,	
,,	235	684	20	,,	
,,	342	683	59, 66	,,	
,,	343	,,	32, 65	,,	
,,	405	,,	59	,,	
,,	455	,,	66 58	,,	
,,	560	1555	4	II	
X	205	966. Zw. Pr. VIII a. 1	2	I	565
,,	304	1705. U. 13. II.1929 p. 106, art. 3	—	II	150
,,	337	sup. 708. R. 14.X.1927 p. 822 a. 2	—	,,	691
XI	7	1322	—	I	
,,	47	supl. 695[75] U. 26.III.1926 p. 286 art. 39	—	II	689
,,	63	,, 610	4	,,	674
,,	161	2201. R. 16. III.1928 p.323 art. 31	3	,,	339
,,	229	Zał. n. X art. 25	—	,,	534
,,	279	sup. 529	1-a	,,	669
,,	326	2201. R. 16. III.1928 p.323 a. 39	7	,,	343
,,	391	sup. 1140	1-a	,,	693
,,	394	,, 687	14-b	,,	688
,,	399	2201. R. 16. III.1928 p.323 a. 15		,,	334
,,	444	1528	27	,,	
,,	,,	1705	33	,,	
,,	,,	supl. 919	9-a	,,	692
,,	445	1744	11	,,	
,,	,,	1744. Reg. kol.	18	,,	166
,,	446	sup. 683	30-a	,,	675

B. 3-a. Orzeczenia Ogólnego Zgromadzenia Sądu Najwyższego *(według zbiorów urzędowych)*.

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Strona
1918	IV 1	231. KCP. 448	—	I	94
,,	,,	Zał. n. XIV art. 575	--	II	613
1923	I 5	1705. U. 3.VII.1919 p. 345, a. 1	2, 3	,,	123
1923	I 16	609	1	I	
1926	4	2201. U. 16.V.1922 p. 334, a. 2	1	II	366
1929	1	31	—	I	

B. 3, b. Orzeczenie Ogólnego Zgromadzenia Sądu Najwyższego, zamieszczone w Orzecznictwie Sądów Polskich.

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron
III	133	74[1]	—	I	—

B. 4. Orzeczenia Izby Trzeciej Sądu Najwyższego.
(według zbioru urzędowego).

Zbiór orzecz.		Zamieszczono			
Rok	Nr. zbioru	pod artykułem	Nr. tezy	Tom	Stron.
1929	31 s. II	Zał. n. X art. 188	3	II	570
„	97	supl. 1381 R. 1 IX. 1919 p. 428 art. 1	—	„	696
„	173 s. I	Zał. n. X a.174	2	„	565
„	„ „ „	„ „ „ 188	2	„	570
„	222 „	574. U. 2.VIII 1926 p. 467/1930 a. 1	4	I	371
1930	8 s. II	2128. Ust. o spółdzieln, a. 53	—	II	229
„	16 s. I	„ „ „ a. 17	—	„	218
„	33 „ „	2201. R. 16.III. 1928 p. 324 art. 41	—	„	355
„	44 „	2201. ú 16.V. 1922 poz. 334 art. 3	3	„	367
„	201 „	2201. R. 16.III 1928 p. 323, art. 2	2, 3	„	330
„	220 „	sup. 1381. R. I.IX.1919 p. 428, a. 8	1	„	696
„	221 „	2201. R. 16.III 1928 p. 323, a. 36	2	„	342
1930	226 „	2201. U. 18. XII. 1919 p. 7/1920 a. 16	6	II	364
„	256 „	2201. R. 16.III 1928 p. 323, a. 32	2	„	340
„	257 „	sup. 1381. R. 1.IX.1919 p. 428, a. 8	2	„	696
„	260 s. I	1744. Reg. przew. kol.	13	„	165
1931	1 s. I	sup. 1744 Reg. przew. kol.	22a	„	700
„	29 s. I	2201. U. 18.XII.1919 p. 7/1920 a. 16	9	„	365
„	32 „	„ „ „ „ „	12	„	„
„	33 „	2201. U. 16.V. 1922 p 334, a. 3	2	„	367
„	64 „	2201. U. 18.XII.1919 p. 7/1920 a. 16	8	„	364
„	124 „	2201. R. 16 III 1928, p. 323 a. 25	3	„	337
1932	33 „	„ „ „ a. 31	2	3	339

B. 5. Orzeczenia Izby Karnej Sądu Najwyższego.
(sekcji I według zbioru urzędowego.).

1932	63	1671	3	II		1932	138	1671	3	II	
„	„	sup. 1527[3]	2	„	698	„	„	sup. 1527[3]	2	„	698

SKOROWIDZ RZECZOWY.

Cyfry, wydrukowane petitem tłustym, oznaczają artykuły tekstu tomu X cz. 1 Zw. Pr.; cyfry, wydrukowane petitem zwykłym, oznaczają stronicę książki oraz pozycję ustawy związkowej według Dziennika Ustaw (wzgl. Dziennika Urzędowego lub Zbioru praw i rozp.) lub też tom i część Zwodu Praw. Przy powołaniu niektórych większych ustaw związkowych podane są, również petitem zwykłym, artykuły ustawy związkowej. Litera małe „t." sama lub w połączeniu z liczbą oznacza tezę, zamieszczoną pod danym przepisem, litera duże "T" z cyfrą rzymską oznacza tom książki, w którym dana ustawa związkowa została zamieszczona; litera „z" oznacza załącznik urzędowy, litera „s" z boku artykułu — suplement, w którym zostały podane ustawy związkowe i orzeczenia, wydane w czasie druku książki. Skrót „p" oznacza pozycję ustawy związkowej, „uw." — uwagę, „ust." — ustawę, „rozp." — rozporządzenie, „dekr." — dekret, „Dod." — Dodatek specjalny do t. IX Zw. Pr., „K. C. P." — Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego.

Akcja posesoryjna

zob. **Posiadanie.**

Akcje

zob. **Tytuły na okaziciela.**

Akcyjna spółka:

określenie sp. a. **2139;**
powiększenie kapitału zakładowego sp. a. **2139** uw. 1;
zagraniczne sp. a. **2139** uw. 2, T. II str. 288 rozp. p. 474, rozp. p. 442, rozp. p. 919;
zadania sp. a. **2140, 2150, 2151;**
zezwolenie na założenie sp. a. **2140 — 2142, 2144, 2145, 2150, 2189** oraz uw., **2194 — 2197;**
projekt statutu **2190 — 2192, 2196 — 2198;**
przywilej wyłączności **2141, 2144, 2146, 2147, 2152, 2154 — 2157, 2194, 2195;**
dwa główne rodzaje sp. a. **2143, 2144;**
otrzymanie przez sp. a. wyłącznego przywileju na eksploatację nowego wynalazku **2145;**
czas, na który zakłada się sp. a. **2146;**
nazwa sp. a. **2148;**
zmiana statutu **2153** oraz uw. 1, 2, 3;
niedojście do skutku sp. a. **2154** oraz uw.;
termin uruchomienia sp. a. **2159;**
forma akcyj **2160** oraz uw. 1;
cena akcyj **2160** uw. 2, **2161 — 2164;**
podział akcyj **2165, 2166;**
przelew akcyj **2167;**
kapitał zapasowy i dywidenda **2169, 2170;**
prawa i odpowiedzialność akcjonarjuszów **2171 — 2173;**
zarządzanie sp. a. przez założycieli **2174 — 2176;**
powołanie zarządu **2175 — 2177;**
kompetencja zarządu sp. a. i tryb rozstrzygania spraw **2178 — 2180;**
odpowiedzialność członków zarządu i dyrektorów **2181, 1548** t. 13;

organizacja i zwoływanie walnych zgromadzeń z. do art. 2158 (uw. 1) 1 — 13, 18; zwołanie walnego zgromadzenia 1 oraz uw., 11 oraz uw., lista akcjonarjuszów 2, 5, uprawnieni do obecności na walnem zgromadzeniu i głosowania 3, 4, 12 oraz uw., 13, wybór przewodniczącego 6, quorum 7 oraz uw., drugie walne zgromadzenie 8, zdanie odrębne, zgłoszone przez akcjonarjusza 8 uw., głosowanie 9, protokół 10;
wybór komisji rewizyjnej, uprawnienia jej i obowiązki z. do art. 2158 (uw. 1) 14 — 18;
sprawozdania z działalności sp. a. 2185, 2186;
rozwiązanie sp. a. 2155 — 2157, 2188;
towarzystwa akcyjne ubezpieczeń 2200 — 2200[3];
ograniczenia co do nabywania przez sp. a. posiadłości w gub. zachodnich z. do art. 698 (uw. 2) 4 i t.;

Prawo o spółkach akcyjnych z dn. 22.III. 1928 r. T. II str. 250—287:

powstanie sp. akc. art. 1 — 27, 173;
kapitał zakładowy sp. a. art. 1, 5, 6, 10;
odpowiedzialność akcjonarjuszów art. 1;
statut sp. a. art. 2, 3;
zezwolenie na zawiązanie sp. a. art. 4;
zagraniczne sp. a. art. 4;
wkłady niepieniężne art. 6 — 8, 19;
akt o zawiązaniu sp. a. art. 8, 9;
zapisy na akcje art. 11 — 17, 19;
zgromadzenie organizacyjne art. 18, 20 — 22;
zgłoszenie zawiązania sp. a. do rejestru handlowego art. 23—26;
ogłoszenia, od sp. a. pochodzące art. 10, 12, 16, 18, 25, 27;
akcje art. 5, 28 — 48, 116 — 120;
akcje imienne lub na okaziciela art. 28, 31, 34, 48;
akcje, wydane wzamian za wkłady niepieniężne art. 5, 29;
tymczasowe świadectwa art. 31;
zbywalność akcyj art. 32 — 34, 48;
księga akcyjna art. 35;
tekst akcyj art. 37;
akcje użytkowe art. 41;
akcje uprzywilejowane art. 39, 40, 138;
świadectwa założycielskie art. 42;
wpłaty na akcje art. 14, 15, 43 — 45, 47;
unieważnienie akcyj wzgl. świadectw tymczasowych art. 45, 172, 173;
podział zysku rocznego art. 46;
świadczenia niepieniężne, przywiązane do akcyj imiennych art. 48;
kogo uważa się za akcjonarjusza art. 36;
walne zgromadzenie akcjonarjuszów art. 49 — 77;
zwyczajne walne zgromadzenie art. 50;
nadzwyczajne walne zgromadzenie art. 51, 54, 55;

sprawy, wymagające uchwały walnego zgromadzenia art. 52, 53;
zwołanie walnego zgromadzenia art. 56 — 58;
osoby, mające prawo uczestnictwa na walnem zgromadzeniu art. 59, 60, 64 — 66;
porządek dzienny walnego zgromadzenia art. 54, 57, 62;
głosowanie art. 65 — 67, 72;
uchwały walnego zgromadzenia art. 53, 68, 69, 71, 73;
uchwała o zmianie przedmiotu przedsiębiorstwa sp. a. art. 69, 70;
zaskarżenie uchwały walnego zgromadzenia art. 74 — 77, 173;
zarząd sp. a. art. 78 — 88;
zastępstwo sp. a. art. 81 — 83, 87;
rada nadzorcza i komisja rewizyjna art. 90 — 99;
rachunkowość sp. a. art. 100 — 112;
sporządzanie bilansu art. 104 — 108;
kapitały zapasowy i rezerwowe art. 109;
zmiana statutu sp. a. art .113 — 127;
podwyższenie kapitału akcyjnego w drodze emisji nowych akcyj art. 114 — 121, 126;
obniżenie kapitału akcyjnego art. 122 — 126;
rozwiązanie sp. a. art. 128, 129, 141, 170;
likwidacja sp. a. art. 129 — 140;
powołanie likwidatorów art. 131;
uprawnienia i obowiązki likwidatorów art. 132 — 136;
zaspokojenie wierzycieli art. 137 — 139;
upadłość sp. a. art. 141;
łączenie się sp. a. art. 142 — 148;
odpowiedzialność za szkody, wyrządzone sp. a. przez osoby, biorące udział w jej tworzeniu, członków zarządu, likwidatorów i in. art. 149 — 158;
dochodzenie roszczeń przez akcjonarjuszów lub osoby trzecie o wynagrodzenie szkody, im bezpośrednio zrządzonej art. 159;
firma sp. a. art. 172;
zastosowanie przepisów Prawa o sp. a. 1928 r. do sp. a., zgłoszonych do zarejestrowania przed wejściem jego w życie art. 170, 171;

zatwierdzanie i zmiana statutów sp. a. T. II str. 287 ust. p. 282;
przepisy, normujące ustrój władz sp. a. T. II str. 287 rozp. p. 598;
przedsiębiorstwa, mające znaczenie państwowe lub charakter użyteczności publicznej T. II str. 287 rozp. p. 459, rozp. p. 710, T. II str. 288 rozp. p. 918;
łączenie się sp. a. i sp. z ograniczoną odpowiedzialnością T. II str. 288 rozp. p. 968;
ograniczenie nadmiernych wynagrodzeń członków zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz pracowników umysłowych T. II str. 375 — 377 rozp. p. 496, rozp. p. 640.
Zob. **Koleje.**

Akty:

rodzaje aktów **707** oraz uw. i t. 1;
prawo właściwe **707** t. 4, T. I str. 543 ust. p. 580 i 581;
tryb sporządzenia **708** oraz uw. 1 i t., T. II str. 179 Zw. Pr. tom XVI cz. I;
księgi umów, prowadzone przez urzędy gminne dla włościan T. I str. 544 — 545 Zw. Pr. tom IX Dod., T. I str. 545 rozp. p. 824;
a. dotyczące spadku przyszłego **710**;
a. nabycia majątków ruchomych **711, 712**;
a. zbycia nieruchomości **707** t. 3, **713** — **716** oraz t., **1417** — **1467** oraz t.;
a. dotyczące majątków i kapitałów, należących do naczelników kas skarbowych **718** oraz uw.;
a. dotyczące majątków, położonych w obrębie rejonu fortecznego **719** oraz uw. 1 i 2;
a. w imieniu osób, ograniczonych pod względem zdolności do działań **770** i t.;
a. na rzecz osób, niemających prawa posiadania danego majątku **773**;
a. dotyczące majątku będącego w sporze **776**;
a. nabycia majątków nieruch. przez klasztory i kościoły **778**, T. I Zw. Pr. str. 554 — 555 tom XI cz. 1, T. II str. 524, 525 Zw. Pr. tom IX;
niedojście do skutku a. nabycia **825** i t. 1, 2;
sprostowanie a. **826**;
a. sporządzane lub poświadczane zagranicą **911** — **914** i t., T. I str. 557 — 558 ust. p. 944, **915** i t., T. I str. 559 Zw. Pr. tom XI cz. 2, **1420** uw.;
a. prywatne **707** i t. 2, **917** — **923** oraz t.;
a. sporządzone przez niepiśmiennych **919** i t. 5 — 10, **921** t., **919/s.** t. 6-a, 9-a;
a. darowizny **987** i t., **988, 991** i t. 1 — 5, **992**;
a. wydzielenia **1000** i t. 1, 2;
a. posagowe **1006** i t. 4, 6, T. I str. 591 rozp. p. 660, **1007, 1008**;
a. działowe **1337** i t. 1 — 3, 5, 6;
a. kupna **1417—1467** oraz t., **1509, 1523—1525** oraz t., **z. do art. 708** (uw. 3);
a. nadawcze **1508, 1509, 1524** t. 1, 3;
spory przeciwko a. kupna **1524** i t. 1 — 3, 5, 6, **1525**.
ustawy, jakie starszy notarjusz winien brać pod uwagę przy zatwierdzaniu a. **708/s.** t. 2;
przepisy o trybie oblatowania a. przez notarjuszów giełdowych **z. do art. 708** (uw. 2) **1** — **24**: sporządzenie i podpisanie a. oblatowanego **1** — **4**, przekonanie się o autentyczności a. **5** — **8**, rozważenie legalności a. **9**, pobranie opłat **10** — **19**, wpisanie a. do księgi **20** — **21**, zaświadczenie a. **22** — **23**, wypisy z księgi zapisów a. oblatowanych **24**.

zob. **Kupno, Sprzedaż, Zastaw.**

Akty stanu cywilnego

zob. **Metrykalne księgi.**

Alimenty:

a. na rzecz żony **106** i t. 1 — 3, **106**[1] i t. 1 — 3, **106/s.** t. 4, 5;
a. na rzecz dziecka z małżeństwa unieważnionego **131**[5];
a. na rzecz dziecka nieślubnego **132**[1] i t. 1 — 5, 7, **132**[5], **132**[8] — **132**[10], **132**[4]/s. 4-a;
a. na rzecz matki dziecka nieślubnego **132**[6] i t., **132**[7] i t.;
a. na rzecz dzieci ślubnych **106** t. 3, **172** i t. 1 — 4, **164**[1]/s. t. 1, **172/s.** t. 4-a, 7, 8;
a. na rzecz rodziców **106** t. 3, **194** i t. 3;
a. na rzecz przysposabiających **194** t. 4;
a. na rzecz dziadka lub wnuka **194** t. 1, **172/s.** t. 8;
zapowiedzenie i zajęcie sądowe za a. wynagrodzenia robotnika T. II str. 355 rozp. p. 324.

Apteka:

T. I str. 170 Zw. Pr. tom XIII.

Artele:

określenie **2198**[1];
zawiązanie a. **2198**[2], **2198**[8];
statut **2198**[3] — **2198**[8];
członkowie **2198**[9] — **2198**[11];
prawa i obowiązki a. **2198**[8], **2198**[12], **2198**[18];
walne zgromadzenia **2198**[13] — **2198**[15];
składki członkowskie **2198**[16], **2198**[17];
odpowiedzialność a. i jej członków **2198**[18] — **2198**[21], **2198**[24], **2198**[25];
egzekucje za osobiste długi i zobowiązania członków a. **2198**[22], **2198**[26];
kary, wymierzane członkom a. **2198**[24];
rozwiązanie a. **2198**[26], **2198**[27].

Autorskie prawo:

zakres pr. a. **695**[1] — **695**[4], **695**[37];
współautor **695**[5], **695**[7], **695**[12], **695**[15];
dziedziczenie pr. a. **695**[6] oraz uw., **695**[7], **1184**;
okres trwania pr. a. **695**[7], **695**[11] — **695**[14], **695**[16] — **695**[18], **695**[28] — **695**[30], **695**[33], **695**[61];
umowa zbycia pr. a. **695**[8], **695**[9], **695**[20];
egzekucja pr. a. **695**[10] i t. 1, 2;
zapożyczenie z cudzego utworu **695**[19], **695**[39], **695**[40], **695**[45];
naruszenie pr. a. **695**[21], **695**[22], **695**[43], **695**[55], **695**[56], **695**[58], **695**[62];
wynagrodzenie za naruszenie pr. a. **695**[21] — **695**[26];
utwory literackie **695**[27] — **695**[41]; utwory niewydane **695**[27], listy prywatne **695**[28], pamiętniki **695**[29], przeróbka **695**[31], **695**[75], tłumaczenie **695**[33] — **695**[36], **695**[75], przedruk utworów wydanych zagranicą **695**[32], mowy **695**[38], mapy geograficzne i in. **695**[41];
utwory muzyczne **671**[1], **695**[42] — **695**[50];

utwory dramatyczne 695[47];
dzieła sztuki 695[51] — 695[58]; portrety 695[52], właściciel 695[53], kopjowanie 695[54], plany, rysunki techniczne i t. p. 695[51], 695[57];
fotografje 695[59] — 695[64];
umowa wydawnicza 695[65] — 695[75];
dochodzenie pr. a. przez twórcę dzieła przeciwko posiadaczowi prawa z rejestracji wzoru lub znaku towarowego T. II st. 547, 566 — 567 rozp. p. 384;

Ustawa 29.III. 1926 r. o prawie autorskiem T. I str. 508 — 521:

przedmiot pr. a. art. 1 — 5;
podmiot pr. a. art. 6 — 11;
treść pr. a. art.12;
ograniczenie pr. a. art. 13 — 19, 72;
czas trwania pr. a. art. 20 — 22, 70;
przejście pr. a, art. 23 — 32, 71;
umowa o nakład art. 33 — 46 oraz t. w T. II na str. 689;
sceniczne lub muzyczne dzieła art. 47 — 49;
plany architektoniczne art. 50;
umowa agencyjna art. 51 — 54;
roszczenia i skargi art. 55 — 60;

Konwencja międzynar. berneńska 9.III. 1886 r., dotycząca ochrony utworów literackich i artystycznych T. I. str. 521 — 526.

Banki:

odpowiedzialność za działania pracowników **687** t. 13;
wydanie wkładu bankowego spadkobiercom **1298** i t.;
licytacja przez b. ziemski zastawionego w nim majątku **531** t. 24, **1509** t. 9;
prawo b. sprzedaży zastawionych w nim przedmiotów T. II str. 75 — 76 rozp. p. 321, T. II str. 76 statut p. 966, statut p. 478, statut p. 610, statut p. 545;
zakłady zastawnicze T. II str. 78 rozp. p. 321;
egzekucja z nieruchomości, prowadzona przez Państwowy B. Rolny T. II str. 145 rozp. p. 769;
zamieszczenie przez spółdzielnię kredytową w swej firmie nazwy „bank" T. II str. 217 ust. p. 1119 t. 2;
przepisy o b., domach bankowych i kantorach wymiany T. II str. 288 ust. p. 175, T. II str. 289 rozp. p. 10, rozp. p. 1057, rozp. p. 1018, rozp. p. 321;
osobowość prawna znajdujących się poza terytorjum Rosji Sowieckiej oddziałów b., które zostały przez Sowiety znacjonalizowane **420/s.** t. 1-c.
zob. **Kredytowe instytucje, Rachunek bieżący, Włościański i Szlachecki Banki Ziemskie.**

Bezdziedziczne majątki:

zasady uznania majątku za bezdziedziczny **1162**, T. I str. 655 — 656 ust. p. 581, **1163, 1138** t. 1;

nabycie prawa własności do m. b. **1162** t. 1, 2;
oddanie majątku pod zarząd opiekuńczy w razie niezgłoszenia się spadkobierców **1164** i t. 1 — 6, **1165;**
sprzedaż majątku spadkowego, przyjętego pod zarząd opiekuńczy **1166;**
przejście m. b. na rzecz państwa 408 i t., **1167** oraz uw. i t. 1 — 4, **1172[5], 1177, 1181 — 1183;**
przejście m. b. na rzecz zakładów naukowych **1168;**
przejście m. b. na rzecz zakładów dobroczynnych **1169[1];**
przejście m. b., pozostałych po duchownych **1170;**
przejście m. b., pozostałych po zakonnicach **1171;**
przejście m. b., pozostałych po szlachcicach **1172 — 1172[6], 1172[9];**
przejście m. b. na rzecz miasta **1172[1], 1172[8], 1167** t. 4;
odpowiedzialność skarbu względnie innych instytucyj za długi i zobowiązania, obciążające przejęty m. b. **1263** oraz uw.

Bezrozumny

zob. **Obłąkany.**

Białostocki okrąg:

prawa obowiązujące T. I str. XV — XVI ust. p. 382;
unormowanie stanu prawnego T. I str.XXVI — XXVII rozp. p. 258.

Błąd:

701 t. 1, 4 — 6.

Bolszewicy

zob. **Sowiety.**

Budynki:

b. jako majątek nieruchomy **384** i t. 1, 2;
sprzedaż b, na rozbiórkę **384** t. 1, 2, **387** t. 3, 8, **1649** t. 8;
b. wystawione na cudzym gruncie **384** t. 2 — 5, **387** t. 1 — 5, **399** t. 14, **628** t. 3, 4, **1663** t. 2;
b. jako przynależność ziemi **387** i t. 1 — 4, 6;
rozebranie b. **387** t. 6 — 7;
b. gospodarstwa wiejskiego **387** t. 9;
przejście na rzecz Państwa Polskiego od władz rosyjskich gmachów państwowych T. I str. 149 ust. p. 300;
b. w granicach pola górniczego T. I str. 198 — 199 rozp. p. 654, T. I str. 479 — 480 rozp 654;
b. na ścieżkach holowniczych **437** t. 4, T. II str. 590 — 591, 594 Zw. Pr. tom XII cz. 1;
żądanie zniesienia b. sąsiada **531** t. 28;
b. wzniesione na wspólnej ziemi, stanowiącej szachownicę **553** t.;
b. wystawione lub naprawione przez nieprawnego posiadacza **611, 622, 628, 629, 633;**
b. wznoszone w pobliżu torów kolei żel. T. I str. 464 — 466 Zw. Pr. tom XII cz. 1, **684** t. 24, T. II str. 680 — 681 Zw. Pr. tom XII cz. 1 t;

zbycie b., wystawionych na gruntach wieczysto - czynszowych 713[1] i t.;
wynajęcie placu wzamian za postawienie kosztem najemcy b. **1697** i t.;
przepisy, według których właściciel gruntu obowiązany jest zwrócić dzierżawcy wartość wystawionych przez niego b. z. **do art. 1705[1] 1 — 7;**
prawo własności do materjałów, zużytych przez przedsiębiorcę do budowy domu **1744** t. 1;
porozumienie kilku osób co do wspólnego wybudowania **domu 2126** t. 2;
Rozporz. Prezyd. Rzp. 16.II. 1928 r. o prawie budowlanem T. I. str. 246 — 253:
osiedla art. 6, 52, 68;
podział terenów budowlanych art. 52;
scalenie działek niezabudowanych art. 68, 75 — 80, 84;
ustanowienie i wygaśnięcie służebności art. 81, 87, 91;
przekształcenie działek art. 144 — 146;
odsprzedanie nowoutworzonych działek art. 147;
studnie art. 247, 309;
doły ustępowe art. 255, 256 i t., 257, 315;
odległość budynków od granic sąsiadów art. 277 — 282.
Zob. **Dzierżawa. Eksdywizje. Okna. Uczestnictwa prawo. Zabudowa.**

Bydło

zob. **Zwierzęta.**

Cesja

zob. **Przelew.**

Ciała kopalne:

387, **424** t. 2 — 4, T. I str. 192 — 194 Zw. Pr. tom VII, T. I str. 194 — 197 rozp. p. 654, **486, 493[15], 501** oraz uw., **542[21], 542[23]**, T. I str. 349 rozp. p. 833, **626, 630, 1692** uw. 2.
zob. **Górnicze prawo.**

Cmentarz:

413 t. 3 — 7, T. II str. 674 ust. p. 359.

Cudzoziemcy:

prawo, według którego należy oceniać zdolność prawną c. T. II str. 520 ust. p. 581;
małżeństwo c. **1,** T. I str. 4 ust. p. 581, T. I str. 12 ust. p. 581, **66,** T. II str. 502 — 504 konwencja p. 594, T. II str. 506 — 507 konwencja p. 595, T. II str. 508 — 510 konwencja p. 597;
prawo przysposobienia podrzutków przez c. **163** i t.;
opieka nad c. T. I str. 69 — 70 ust. p. 581, T. II str. 512 — 513 konwencja p. 596, T. II str. 514 — 516 konwencja p. 598;
własność górnicza T. I str. 196, 197 — 198 rozp. p. 654;
utwory literackie obywateli obcych **695[35]**;
nabycie praw majątkowych przez c. T. I str. 529 — 532 Zw. Pr. tom IX, T. I str. 532 — 533 ust. p. 178, T. I str. 534 — 535 rozp. p. 306, T. I str. 535 — 536 rozp. p. 484, **1402** t., T. II str. 689 ust. p. 178 t., T. II str. 689 — 690 rozp. p. 897, T. II str. 690 rozp. p. 894, T. II str. 691 rozp. p. 484 t. 1, 2;
nabycie praw majątkowych przez osadników cudzoziemskich **698** z. do art. **698** (uw. 3) **1 —4;**
zakaz nabywania, posiadania i użytkowania ziemi przez poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich lub tureckich T. II str. 637 — 640 uchwała p. 349, T. II str. 640 — 641 uchwała p. 351;
zabezpieczenie spuścizny po c. T. I str. 678 ust. p. 581;
wezwanie spadkobierców zmarłych c. **1247;**
wykup majątku rodowego, sprzedanego c. **1350** t. 3.

Czasopisma:

420 uw. 4, T. I str. 171 Zw. Pr. tom XIV, **695[40]**, T. I str. 510 — 512 ust. p. 318.

Czynszowe prawo:

ustanowienie **514** t. 16;
istota **514** t. 17 — 20, 24;
redukcja czynszu **514** t. 25;
przelew pr. cz. **514** t. 26 — 30;
zbycie budynków, postawionych na gruntach wieczysto - cz. 713[1] i t.;
prawo wykupu majątków rodowych w zastosowaniu do nieruchomości wieczysto - cz. **399** t. 2;
oddanie w zastaw gruntów cz. **1629** t. 5.
Zob. **Czynszownicy, Wieczysta dzierżawa.**

Czynszownicy:

wykup gruntów przez cz. wiejskich T. I str. 299 — 302 Zw. Pr. tom IX Dod. i t. 1 — 3, T. I str. 305 — 306 rozp. p. 63, T. I str. 309 — 314 ust. p. 254, T. I str. 314 rozp. p. 267, 713[1] t. 1, T. I str. 774 ust. p. 254;
wstrzymanie eksmisji z gruntu nieuznanych przez urzędy rosyjskie byłych cz. T. II str. 128 — 130 ust. p. 822, T. II str. 130 nowela p. 894;
cz. miejscy T. I str. 308 rozp. p. 79;
państwowe czynsze wieczyste T. I str. 308 — 309 ust. p. 727, T. I str. 314 — 316 rozp. p. 1071;
powództwo cz. o zamurowanie okien w domu sąsiada **446** t. 5.
Zob. **Czynszowe prawo.**

Darowizna:

d. między małżonkami **116, 978;**
d. dokonana przez upadłego na rzecz współmałżonka T. I. str. 33 — 35 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 37 — 38 Zw. Pr. tom XVI cz. 2;
zaliczenie do masy upadłości majątku, podarowanego przez dłużnika T. I str. 588 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
przyjęcie d., na rzecz małoletniego uczynionej T. I. str. 92 K. C. P. art. 440;

przedmiot d. **967** i t. 2;
d. majątku rodowego **967** i t. 3, 5 — 10;
obietnica podarowania **967** t .1;
d. gruntów nadanych włościańskich T. I str. 573 — 574 Zw. Pr. tom IX Dod.;
nieważność d., uczynionych po wydaniu wyroku, udzielającego odroczenia wypłat T. I str. 575 rozp. p. 20;
d. majątków, należących do ordynacyj i majorackich **969**;
zrzeczenie się d. przez obdarowanego **973**;
d. warunkowa i sub modo **975** i t. 1, 2, **976** t. 1 — 4, **977** t.;
obowiązek wydania przedmiotu d. **974** t. 1;
powrót d. **974** i t. 2 — 6, **976** i t. 1 — 4, **977**;
niewzruszalność zastawu majątku przez obdarowanego **974** t. 8, **1631** t. 1;
odpowiedzialność obdarowanego za długi darującego **975** t. 3;
przejście d. na sukcesorów **977**;
sporządzenie aktów d. **987, 988**;
wykładnia aktów d. **987** t.;
różnica między d. a testamentem **991** i t. 1 — 5;
intromisja z aktów d. **991** i t. 4, **992**;
wydanie darowanego majątku ruchomego **993** i t. 1, 2;
d. pod postacią obligu **993** t. 3;
zakwestjonowanie d. przez sukcesora, który początkowo ją zaakceptował **998** t. 4;
dowód d. rzeczy ruchomej **1006** t. 2;
powrót do rodziców darowanego dziecku majątku czy kapitałów pieniężnych po jego śmierci **1142** — **1147** oraz t.;
moc obowiązująca względem obdarowanego umowy najmu, zawartej przez darującego **1705** t. 29;
ograniczenia co do d. majątków instrukcyjnych T. II str. 423 P. Zb. Pr. Nr. 42328a;
d. na rzecz kościoła lub klasztoru rz.-katolickiego majątków i sum pieniężnych T. II str. 521 Zw. Pr. tom XI cz. I;
d. majątków nieruchomych na rzecz klasztorów prawosławnych i cerkwi T. II str. 524, 525 Zw. Pr. tom IX.
Zob. **Nadanie, Ofiara.**

Dłużne zobowiązania:

istota z. dł. **1549** t. 12;
przedawnienie z. dł. bezterminowych i płatnych na żądanie **1259** uw., **1549** i t. 13 — 19, **1550** t. 2, T. II str. 694 rozp. p. 772;
przyznanie długu **1550** t. 3, 4, 6;
napis na z. dł. o uskutecznionej zapłacie części długu **1550** t. 8;
skutek względem współdłużników odroczenia wypłat T. II str. **34** rozp. p. 20, T. II str. 34 — 35 rozp. p. 652;
przelew z. dł. **2058** t. 1, 2;
obowiązek sprawdzenia przez dłużnika przy wykonaniu z. dł., czy pełnomocnik posiada należyte pełnomocnictwo **2326** t. 10;
wystawienie przez pełnomocnika w imieniu mocodawcy z. dł. na swoją rzecz **1528** t. 5;

przedawnienie z. rublowych na terenie Litwy Środkowej **z. do art. 694** (uw.) **2** t. 8;
przedawnienie w stosunku do należności, co do których spłaty przyznane zostało dłużnikowi przez rozporządzenie waloryzacyjne prawo zwłoki **z. do art. 694** (uw.) **2** t. 9.
Zob. **Pożyczka, Rachunek bieżący, Umowa.**

Dobroczynności publicznej instytucje:

ofiary — **980, 981, 986**;
testamenty na cele dobroczynne i użyteczności publ. **514** t. 7, **1026** t. 7, **1090** i t.;
licytacja mienia, należącego do urzędów d. p. **1489, 1503.**
Zob. **Ofiara.**

Dom

zob. **Budynki.**

Dominjalne miasta:

425 t. 2, **514** t. 26, 27.

Dostawa:

istota umowy d. **1737** i t. 1, 3;
różnica między d. a umową sprzedaży **1510** t. 8, 9;
przedmiot umowy d. **1738**;
osoby, uprawnione do podejmowania się d. **1739, 1740,** T. II str. 156 p. 110;
warunki umowy d. **1741**;
sporządzenie umowy d. **1742, 1743, 1745**;
wykonanie umowy d. **1744** i t. 3, 4, **2055** t. 1;
dostawy dla Skarbu **1737** uw. i t. 4, **568/s.** t. 2;
przedawnienie **1549** t. 11.
Zob. **Przedsiębiorstwo robót, Przewóz.**

Dozorca domowy

zob. **Pracownicy.**

Dożywocie:

zapis d. na rzecz małżonka **116**;
uprawnienia dożywotnika **514** t. 8, 9;
sprzedaż majątku obciążonego d. **514** t. 10 — 13;
odpowiedzialność dożywotnika z testamentu za długi **514** t. 14, **533**[9] t. 3, **1259** t. 13;
d. małżonka na majątku rodowym **116, 533**[1] — **533**[13] oraz t., **1070, 1148** uw.;
przelew lub zrzeczenie się d. **533**[7] i t. 1 — 4;
uiszczenie przez dożywotnika rat t-wa kredytowego **533**[9] t. 1;
wartość d. **533**[9] t. 2;
dożywotnie użytkowanie kapitałów pieniężnych **533**[10] i t. 1 — 3;
przeistoczenie się posiadania dożywotnika w prawo własności **560** t. 4;

wynagrodzenie za wywłaszczony majątek, będący w użytkowaniu dożywotniem T. I str. 377 dekr. p. 162, 589;
zapisanie w testamencie ordynacji w d. żonie 1070[1];
d. rodziców 1141 i t. 1 — 3, 1145 — 1147 oraz t.;
zastaw majątku, będącego w posiadaniu dożywotniem 1629;
wynajem majątku przez dożywotnika 1692[1];
zakaz przekazywania Polakom w gub. zachodnich posiadłości ziemskich w dożywotnie posiadanie z. do art. 698 (uw. 2) 2, 7[1], 7[4].

Drogi:

własność dr., przechodzącej przez grunta prywatne 387 t. 11;
postawienie stałych urządzeń na dr. wiejskiej 434 t. 2;
podział dr. na klasy i kategorje T. I str. 220 — 221 Zw. Pr. tom XII cz. 1, T. I str. 221 — 222 ust. p. 32;
tamowanie ruchu na dr. publicznych T. I str. 222 ust. p. 656;
grunty przyległe do dr. T. I str. 222, 223 ust. p. 656;
budynki przy dr. T. I str. 223 ust. p. 656;
przydrożne drzewa T. I str. 224 ust. p. 656, T. I str. 224 rozp. p. 51;
używanie i ochrona dr. T. I str. 225 rozp. p. 611;
dr. wodne T. I. str. 225, 227 ust. p. 574;
obowiązki właścicieli przydrożnych 435;
pasienie przepędzanego dr. bydła 435;
dr. skasowane lub zwężone 435[1] oraz uw., T. I str. 233 ust. p. 32, T. I str. 233 — 234 rozp. p. 453, 435[2] — 435[10];
szerokość dr. T. I str. 233 rozp. p. 453;
dr. holownicze 437 i t. 1 — 4, T. I str. 236 — 237 ust. p. 574, T. II str. 590 — 595 Zw. Pr. tom XII cz. 1;
dr. boczne 449, 450 i t.;
wytknięcie dr. do miejsca pojenia bydła 451;
akcja posesoryjna w obronie posiadania dr. wiejskiej lub polnej 531 t. 40;
wywłaszczenie gruntów na budowę i utrzymanie dr. T. I str. 388 ust. p. 32, T. II str. 674 rozp. p. 543;
odpowiedzialność za szkody, wyrządzone na dr. publicznych T. I str. 482 ust. p. 656;
obowiązki właścicieli dr. lądowych i śródlądowych dr. wodnych w czasie wojny T. II str. 655 ust. p. 230.
Zob. **Przechód i przejazd. Uczestnictwa prawo.**

Drogi żelazne

zob. **Koleje.**

Drzewa:

445 t. 3, T. I str. 464 — 466 Zw. Pr. tom XII cz. 1.

Duchowni:

przysposobienie przez d. 151;
prawo wjazdu do lasów 458;
zaopatrzenie d. w majątkach majorackich 506 uw.;
obraza d. 667 t.;

akty sprzedaży majątku nieruchomego w imieniu d. 779;
dziedziczenie po d. 1184, 1186, T. II str. 522, 524, 525 Zw. Pr. tom IX;
ochrona majątku, pozostałego po śmierci archijereja 1234;
wykup majątku rodowego, sprzedanego osobie stanu d. 1350 t. 5;
kapitały dłużne i annuaty na rzecz rz. katolickiego duchowieństwa 1388 t. 8.

Działy:

prawo żądania dz. 550 i t.;
dz. majątku małoletniego T. I str. 91 K. C. P. art. 436 t. 1, T. I str. 93 K. C. P. art. 446 i t., 1336 i t., 1337 t. 5;
dz. gruntów włościańskich T. I str. 143 Zw. Pr. t. IX Dod.;
dz. gruntów włościańskich gromadzkich T. I str. 161 rozp. p. 824;
dz. położonych w osiedlach terenów budowlanych T. I str. 247 rozp. p. 663;
dz. gruntów wspólnych posiadanych w szachownicę 551 oraz uw.;
zgoda współwłaścicieli na dz. majątku 552 oraz uw.;
niebranie przy dz. w rachubę majoratu 1216;
prawo właściwe dla spraw działowych 1282, 1292, 1294 i t., 1295;
sprawy działowe wszczęte pod rządem Statutu Litewskiego 1317 uw.;
dz. majątku, nabytego na wspólną własność 1315 t. 11;
zakaz dzielenia gruntów, nadanych żołnierzom lub nabytych na mocy postanowień o reformie rolnej T. I str. 717 ust. p. 18, T. I str. 717 — 718 dekr. p. 213, T. I str. 718 ust. p. 1, T. II str. 695 rozp. p. 628, ust. p. 335;
dz. spadku — ogólne zasady 1313, 1315 i t. 1 — 10;
dz. sądowe 1317—1335 oraz t., T. I str. 720 rozp. p. 660, T. I str. 723 rozp. p. 654, T. I str. 723 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 723 — 724 rozp. p. 71, 1337 t. 4, 1338;
termin do dokonania dz. polubownego 1317 i t. 3, T. I str. 720 rozp. p. 660, 1318 i t.;
kara za niedokonanie dz. polubownie 1317 i t. 1, T. I str. 720 rozp. p. 660;
oddanie pod zarząd opiekuńczy majątku, co do którego nie nastąpił dz. polubowny 212 t., 1317 i t. 2, T. I str. 720 rozp. p. 660, 1318 i t.;
majątki, wchodzące do masy spadkowej przy dz. 1320, 1322 t., 1323;
spór o prawo własności do majątków, będących przedmiotem dz. 1320 t. 1;
ułożenie sched spadkobierców 1320 t. 2, 3, 1322;
potrącenie przy dz. długu spadkodawcy 1320 t. 4;
dz. majątku niepodzielnego 1324 i t. 1 — 3;
dz. hut i pól górniczych 1325, T. I str. 723 rozp. p. 654;
spłaty pieniężne 1328, 1320 t. 2;
dz. gruntów, zastawionych w instytucjach kredytowych 1329, T. I str. 723 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I. str. 723 — 724 rozp. p. 71;
dz. polubowny 1332, 1336 i t., 1337 i t. 1 — 6;
ponowny dz. 1332 i t. 1 — 4, 1334, 1335, 1332/s. t. 2-a;
akty działowe 1337 i t. 1 — 3, 5 — 6;

dz. majątku, pozostałego po mahometaninie **1338**;
dz. po śmierci właściciela przedsiębiorstwa handlowego **z. do art. 1238** (uw. 1) **18.**

Dzieci:

wyznanie dz. z małżeństw mieszanych **75**;
dz. prawe **119** oraz uw.;
sprawy o prawość lub nieprawość pochodzenia **95** t., **119** t. 1 — 7, **122** t. 1 — 3, **131** i t. 1 — 3;
prawo właściwe dla rozstrzygania o ślubnem pochodzeniu dz. T. I str. 40 — 41 ust. p. 580, T. I str. 41 ust. p. 581;
dowód prawości pochodzenia **120** — **125** oraz t.;
dz. z małżeństw unieważnionych 131^{1} — 131^{6}, **134**;
dz. z małżeństw rozwiązanych z powodu cudzołóstwa matki **135**;
dz. nieślubne **132** — **138**: określenie **132** i t. 1, 2, władza rodzicielska 132^{1}, nadanie imenia ojca i nazwiska 132^{2}, 132^{3}, obowiązek ojca dostarczania alimentów 132^{1}—132^{9} oraz t., **684** t. 32, 132^{4}/s. t. 4-a, prawa ojca 132^{10}, 132^{11}, prawa spadkowe dz. nieślubnych 132^{12} i t. 1, 2, prawo dziedziczenia po dz. nieślubnem 132^{13}, 132^{14} i t., dowód pochodzenia dz. nieślubnego 132^{15}, stan dz. nieślubnego **138**, T .I str. 49 Zw. Pr. tom IX Dod., prawo dz. nieślubnego do otrzymania odszkodowania za śmierć ojca 132^{4} t. 6, **657** t. 2, T. II str. 600, 601 Zw. Pr. tom XII cz. 1, T. II str. 609 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
prawo właściwe dla stosunków dz. nieślubnego, matki jego i ojca str. 44 ust. p. 580 i 581;
dz. nieznanych rodziców T. I str. 49 — 51 ust. p. 413;
uprawnienie dz. nieślubnych mocą dekretu cesarskiego **144, 1119**;
uprawnienie dz. nieślubnych przez małżeństwo rodziców 144^{1} i t. 1 — 8, T. I str. 52 ust. p. 580;
prawo dz. uprawnionych do spadku 144^{1} t. 6;
zniewaga, doznana przez dz. niepełnoletnie **175**;
obowiązki dz. względem rodziców **177, 194** i t. 1, 3, **177**/s. t.;
wzajemne prawa i obowiązki rodziców i dziecka w razie jego przysposobienia 156^{1} t. 2;
dz. niewydzielone **182** — **188**: prawa majątkowe **183, 192**, zobowiązania **184** — **188**;
dz. wydzielone **190** — **194**;
dziedziczenie dz. prawych **1127** — **1132** oraz t.;
oddanie w najem lub na naukę dz. przez rodziców **2203** i t. 1, 2;
miejsce zamieszkania dz. T. II str. 518 ust. p. 580.

Zob. **Alimenty, Przysposobienie, Rodzice.**

Dzierżawa:

oddanie majątku w dz. przez niepełnoletniego **220** t. 9, 10;
oddanie w dz. majątku małoletniego T. I str. 88 K. C. P. art. 422 t. 3;
wzięcie w dz. majątku małoletniego przez opiekuna T. I str. 88 K. C P. art. 424;
wystawienie przez dzierżawcę budynków **384** t. 3, **387** t. 4, **628** t. 3, 4;

wydzierżawienie gruntu włościańskiego nadanego **420** t. 8, **1705** t. 41, **1713**;
zwrot przy sprzedaży majątku przez licytację części pobranego zgóry przez właściciela czynszu dzierżawnego **425** t. 4;
dz. z warunkiem dzielenia się dzierżawcy z wydzierżawiającym płodami **425** t. 6;
oddanie w dz. majątku ordynacji **486** t., 493^{28};
oddanie w dz. majątku majorackiego **504, 506**;
prawo dzierżawcy żądania przymusowego przekazania mu w posiadanie rzeczy wydzierżawionej **521** t. 2;
akcja posesoryjna dzierżawcy **531** t. 3 — 6;
dz. majątku wspólnego **546** t. 3, **554** t. 1;
czynsz dzierżawny w złotych w złocie **569** t. 17;
rozrachunek dzierżawcy z właścicielem z tytułu wystawionych budynków i poczynionych ulepszeń **628** t. 2 — 4;
żądanie dzierżawcy po rozwiązaniu dz. zwrotu mu kosztów uprawy i obsiania ziemi **628** t. 5;
ważność umowy dz., zawartej przez nieprawnego posiadacza **635** t. 2;
odszkodowanie dzierżawcy przez właściciela wywłaszczonego majątku **684** t. 14;
odpowiedzialność dzierżawcy za spalone budynki **684** t. 20;
nabycie przez właściciela zabudowań na dzierżawionym gruncie ziemi pod temi zabudowaniami **698** uw. 5;
dzierżawienie gruntów przez żydów T. I str. 528—529 Zw. Pr. tom IX;
dzierżawienie gruntów przez cudzoziemców T. I str. 530, 531 Zw. Pr. tom IX, T. I str. 535 rozp. p. 306;
zakaz wydzierżawiania gruntów, nadanych żołnierzom lub nabytych na mocy postanowień o reformie rolnej T. I str. 717 — 718 dekr. p. 213, T. I str. 718 ust. p. 1, T. II str. 695 ust. p. 335;
moc obowiązująca względem wykupującego rodowy majątek umowy dz., zawartej przez obcego nabywcę **1372** t.;
nieważność zawartych przez okupantów umów dz. majątku państwowego T. I str. 745 dekr. p. 99;
zakaz wydzierżawienia nieruchomości, które były zabrane kościołom rz. katol. i gr.-katol. T. I str. 746 — 747 rozp. p. 191;
zobowiązanie właściciela majątku niezawierania umów dz. **1388** t. 4, **1691** t. 19;
odpowiedzialność sprzedawcy przed nabywcą za straty, spowodowane oddaniem majątku przed sprzedażą w długoterminową dz. **1427** t. 6;
unieważnienie umowy dz. na żądanie wierzycieli z aktu zastawu lub nabywcy majątku na licytacji **1529** t. 19 — 21;
ukrycie pod umową dz. nabycia na własność majątku **1529** t. 34, **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 11;
wypuszczenie w dz. użytków czynszowych i zakładów gospodarczych **1699** i t.;
dz. obwodu rybackiego T. II str. 664 — 665 ust. p. 357;
wydzierżawienie przez władze gruntów opuszczonych lub leżących odłogiem T. II str. 117 rozp. p. 37, T. II str. 122 dekr. p. **261**,

T. II str. 126 — 127 ust. p. 165, T. II str. 127 ust. p. 513, rozp. p. 55, T. II str. 124 ust. p. 345, T. II str. 131 ust. p. 741;
wykup gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych T. II str. 136 — 140 ust. p. 307;
rozwiązanie umów dz. obszarów, przeznaczonych na cele reformy rolnej T. II str. 140 dekr. p. 213, T. II str. 140 — 142 ust. p. 1;
obowiązek dzierżawców usunięcia się z działek, wydzielonych wzamian zniesionych służebności T. II str. 142 — 143 rozp. p. 75;
likwidacja umów dzierżawnych, dotyczących gruntów parcelowanych T. II str. 143 — 145 rozp. p. 909, T. II str. 145 ust. p. 221;
przedawnienie powództwa właściciela o przerwanie niezgodnego z warunkami umowy korzystania przez dzierżawcę z przedmiotu dz. z. do art. 694 (uw.) 1 t. 10;
ograniczenia w stosunku do Polaków co do terminu umów dz. posiadłości ziemskich w gub. zachodnich z. do art. 698 (uw. 2) 6 i t.;
ograniczenia pod względem prawa wydzierżawiania majątków instrukcyjnych T. II str. 423 P. Zb. Pr. Nr. 42328a;
zakaz wydzierżawiania gruntów Polakom w gub. wołyńskiej z. do art. 698 (uw. 3) 1 — 4;

Ustawy rozporządzenia i dekrety w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych: z d. 17.VII. 1919 r. (T. II str. 117 — 118), 9.II. 1920 r. (T. II str. 118 — 119), 25.V. 1920 r. (T. II. str. 119), 12.III. 1921 r. (T. II. str. 120 — 121), 16.IV. 1921 r. (T. II str. 121), 3.VII. 1919 r. (T. II str. 122 — 124), 2.VII. 1920 r. (T. II str. 124 — 125), 22.II. 1921 r. (T. II str. 128), 23.II. 1922 r. (T. II str. 128), 21.IX. 1922 r. (T. II str. 128 — 130), 3.XI. 1923 r. (T. II str. 130), 31.VII. 1924 r. (T. II str. 130 — 134), 24.II. 1928 r. (T. II str. 134 — 135), 12.IX. 1930 r. (T. II str. 135), 21.X. 1932 r. (T. II str. 136):

obszar i charakter gruntów, podlegających ochronie rozp. 17.VII. 1919 art. 1, rozp. 19.II. 1920 art. 1, rozp. 25.V. 1920 art. 1, dekr. 12.III. 1921 art. 1, 2, dekr. 16.IV. 1921 art. 1, ust. 3.VII. 1919 art. 1 i t. 1 — 5, art. 7, ust. 2.VII. 1920 art. 1, ust. 21.IX. 1922 art. 1 i t. 2, ust. 31 VII. 1924 art. 2 i t., art. 3 i t. 1, 2;
niemożność wymówienia dz. oraz usunięcia dzierżawcy z gruntu rozp. 17.VII. 1919 r. art. 1, 3, rozp. 19.II. 1920 r. art. 1, rozp. 25.V. 1920 art. 1, dekr. 12.III. 1921 art. 1, dekr. 16.IV. 1921 art. 1, 2, ust. 3.VII. 1919 art. 3, ust. 21.IX. 1922 art. 1, 4, ust. 31.VII. 1924 art. 4, 5;
wstrzymanie wykonania wyroków sądowych, dotyczących eksmisji rozp. z 17.VII. 1919 art. 2, 3, rozp. 19.II. 1920 art. 2, rozp. 25.V. 1920 art. 2, dekr. 12.III. 1921 art. 3, dekr. 16.IV. 1921 art. 3, ust. 3.VII. 1919 art. 3, ust. 21.IX. 1922 art. 5, ust. 12.IX. 1930 art. 2;
wysokość opłaty dzierżawnej rozp. 17.VII. 1919 art. 5, rozp. 19.II. 1920 art. 3, 4, rozp. 25.V. 1920 art. 3, dekr. 12.III. 1921 art. 4, 5, dekr. 16.IV. 1921 art. 4, ust. 3.VII. 1919 art. 1, 2, ust. 2.VII. 1920 art. 2, ust. 21.IX. 1922 art. 2, ust. 31.VII. 1924 art. 6 i t. 1, 2;
znaczenie przepisów ustaw o ochronie drobnych dzierżawców rolnych ust. 3.VII. 1919 art. 1 t. 6, ust. 21.IX. 1922 art. 1 t. 1, art. 4, ust. 31.VII. 1924 art. 5;
wypadki dopuszczalności eksmisji rozp. 19.II. 1920 art. 5, dekr. 12.III. 1921 art. 6, dekr. 16.IV. 1921 art. 6, ust. 3.VII. 1919 art. 3, 4, ust. 2.VII. 1920 r. art. 3 i t., ust. 21.IX. 1922 art. 3, ust. 31.VII. 1924 art. 7, 8 i t., rozp. 24.II. 1928 art. 8a;
ochrona poddzierżawców ust. 3.VII. 1919 art. 8, ust. 31.VII. 1924 art. 2 t., art. 9;
wstąpienie po śmierci dzierżawcy w jego prawa spadkobierców ust. 31.VII. 1924 art. 10;

Ustawy i rozporządzenia w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki: z dn. 26.IX. 1922 r. (T. II. str. 145—146), 3.XI. 1923 r. (T. II. str. 146 — 147), 31.VII. 1924 r. (T. II. str. 147), 26.III. 1926 r. (T. II. str. 147 — 148), 12.III. 1928 r. (T. II. str. 148 — 149), 13.II. 1929 r. (T. II. str. 149 — 150), 12.II. 1930 r. (T. II. str. 150):

niemożność usunięcia dzierżawców ust. 26.IX. 1922 art. 1, ust. 3.XI. 1923 art. 1, ust. 31.VII. 1924 art. 1, ust. 26.III. 1926 art. 1 i t. 1, 2, art. 2 t., ust. 12.II. 1930 art. 1;
zawieszenie wykonania wyroków sądowych ust. 26.IX. 1922 art. 2, ust. 3.XI. 1923 art. 2, ust. 31.VII. 1924 art. 2, ust. 26.III. 1926 r. art. 2 i t., rozp. 12.III. 1928 art. 1 punkt 1, ust. 13.II. 1929 art. 1 punkt 1, ust. 12.II. 1930 art. 2;
wysokość opłaty dzierżawnej i skutki jej niezapłacenia ust. 26.IX. 1922 art. 3, 4, ust. 3.XI. 1923 art. 3, 4, ust. 31.VII. 1924 art. 3, 4, ust. 26.III. 1926 art. 3, 4, rozp. 12.III. 1928 art. 1 punkt 2, ust. 13.II. 1929 art. 1 punkt 2, art. 3 t., ust. 12.II. 1930 art. 3, 4.

Zob. **Dzierżawcy, Najem rzeczy.**

Dzierżawcy:

wykup gruntów przez dz. prawosławnych T. I str. 302 Zw. Pr. tom IX Dod.;
wykup gruntów przez drobnych dz. T. I. str. 304 — 305 rozp,. p. 904, T. I str. 305 — 306 rozp. p. 63, T. I str. 309 — 314 ust. p. 254, T. I str. 314 rozp. p. 267, T. I str. 774 ust. p. 254, T. II str. 136 — 140 ust. p. 307;
zakaz sprzedaży gruntów wykupionych T. I str. 741—742 rozp. p. 904.

Zob. **Dzierżawa, Jednowiercy, Staroobrzędowcy.**

Eksdywizje:

533 t. 15, 1363 uw. 2, 1389 uw., 1396 uw. 2.

Elektryczność:

energja elektryczna T. I str. 147 ust. p. 277;
uprawnienia zakładów elektrycznych T. I str. 219 ust. p. 277, T II str. 668 ust. p. 277 t.;

wywłaszczenie nieruchomości na potrzeby zakładów elektrycznych T. I str. 396 — 397 ust. p. 277;
odpowiedzialność za szkody, spowodowane urządzeniami elektrycznemi T. I str. 477 ust. p. 277;
zaprowadzenie przez lokatora oświetlenia elektrycznego **1705** t. 20.

Emerytura:

potrącenia z zaopatrzenia emerytalnego wdowy **113**, T. I str. 38 Zw. Pr. tom XVI cz. 2;
łączenie zaopatrzenia emerytalnego z odszkodowaniem za nieszczęśliwy wypadek na kolei **683** t. 65 — 68, T. I str. 453 rozp. p. 551;
zaopatrzenie emerytalne pracowników kolejowych T. I str. 450 — 453, T. I str. 453 rozp. p. 201, T. I str. 453 — 458 rozp. p. 448, T. I str. 458 rozp. p. 705, T. II str. 676 — 680 rozp. p. 577.

Emfiteuza:

T. I str. 572 Zw. Pr. tom VIII cz. 1.

Enklawa:

448 t. 1, 6, T. I str. 348 rozp. p. 833, T. II str. 139 ust. p. 307.
Zob. **Przechód i przejazd.**

Ewangelicki Kościół

zob. **Kościół Ewangelicki.**

Fabryka:

384, 388 i t. 1, 2, 4, **394, 620, 623, 628** t. 2, **637, 1238, 1324**, T. I str. 739 rozp. p. 325, **1396, 1454, 1633**, T. II str. 419 P. Zb. Pr. Nr. 42328a, **420/s.** t. 2-a.
Zob. **Szkody wynagrodzenie.**

Forteczny rejon:

sporządzanie aktów, dotyczących majątków nieruchomych, położonych w f. r. **719** oraz uw. 1 i 2.

Głuchoniemy:

opieka nad gł. **212** i t., T. I str. 119 dekr. p. 40, **374**[1], **381** i t. 1 — 4, **381/s.** t. 2-a;
zdolność gł. do działań prawnych T. I str. 119 dekr. p. 40, **381** i t. 1 — 4, **381/s.** t. 2-a;
zawieszenie biegu przedawnienia w stosunku do gł. **z. do art. 694** (uw.) **2.**

Gminy miejskie i wiejskie:

prawa majątkowe ciał samorządowych pod działaniem ustawodawstwa polskiego **406** t. 1, T. I str. 149 — 150 ust. p. 300 t. 3, 4, T. I str. 155 rozp. p. 256 t.;
majątek gm. m. **414;**
przyłączenie do miasta lub gminy gminy sąsiedniej T. I str. 160 rozp. p. 99, T. I str. 160 — 161 rozp. p. 215 i t. 1;
ciągnienie dochodów z miejskiego placu rynkowego, niestanowiącego własności miasta T. I str. 161 rozp. p. 215 t. 2, **425** t. 1, 2;

przedawnienie w stosunku do gruntów miejskich, pozostających w użytkowaniu ogólnem **434** t. 4 — 6, **560** t. 10;
wieczysta dzierżawa gruntów miejskich **514** t. 21, 23, 26, 27;
własność gruntów, wyznaczonych przez Skarb na rzecz miast **515** uw.;
ustanowienie prawa zabudowy na gruntach miejskich **542**[7];
licytacja mienia miejskiego **1489, 1503;**
sprzedaż majątków miejskich **1489** uw. 1, **1503** uw. 1;
dostarczanie mieszkań przez zarządy gm. m. T. II str. 101 ust. p. 498, T. II str. 101 — 102 rozp. p. 546, T. II str. 102—104 ust. p. 264;
wypuszczanie w najem i dzierżawę majątków lub pozycyj dochodowych miejskich **1710** oraz uw.;
zawieranie przez gm. m. i w. umów przedsiębiorstwa robót i dostawy **1745;**
udzielanie pełnomocnictw przez gm. m. **2292;**
opłaty, pobierane przez notarjuszów giełdowych na rzecz gm. m. **z. do art. 708** (uw. 2) **10 — 19.**
Zob. **Gromada wiejska.**

Górnicze prawo:

własność górnicza T. I str. 192 — 194 Zw. Pr. tom VII, T. I str. 194—200 rozp. p. 654;
wynagrodzenie szkód, powstałych wskutek robót górniczych T. I str. 195 rozp. p. 654, T. I str. 478 — 481 rozp. p. 654;
działy hut i pól górniczych **1325,** T. I str. 723 rozp. p. 654.
Zob. **Ciała kopalne, Własność.**

Gra:

gra w totalizatora **1528** t. 15;
gra w bilard **1528** t. 16;
pożyczka wskutek gry lub dla gry **1666, 2014** i t. 5 — 7, **2019.**

Granice Państwa:

ograniczenie praw właścicieli lub posiadaczy majątków nadgranicznych T. I str. 185 — 188 rozp. p. 306, T. II str. 640 — 641 uchwała p. 351, T. II str. 690 rozp. p. 894.

Gromada wiejska:

majątek gr. w. **414,** T. I str. 161 rozp. p. 215 t. 1, T. I str. 161 rozp. p. 824;
ciągnienie dochodów z placu rynkowego w mieście, stanowiącego własność gr. w. T. I str. 161 rozp. p. 215 t. 2;
urządzenie rolne T. I str. 168 — 170 Zw. Pr. tom X cz. 3.
Zob. **Włościańskie grunta.**

Handlujący:

prowadzenie handlu po śmierci właściciela czy wspólnika przedsiębiorstwa **1238** uw. 1, T. I str. 683 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 683 — 684 dekr. p. 164, **z. do art. 1238** (uw. 1) **13 — 20;**
otwarcie i przyjęcie spadku po osobach, prowadzących handel **z. do art. 1238** (uw. 1) **1 — 20.**

Hipoteka:

h. prawna na majątku opiekuna z tytułu odpowiedzialności jego za sprawowanie opieki T. I str. 95 — 96 K. C. P. art. **461, 462,** 464;

wpisanie do ksiąg hipotecznych praw własności polskich osób prawnych kościelnych i zakonnych T. I str. 158 — 159 rozp. p. **120;**

odpowiedzialność Państwa z tytułu wierzytelności hipotecznych, obciążających nieruchomość, wykupioną na cele reformy rolnej T. I str. 178 ust. p. 1, T. I str. 179 rozp. p. 22, T. II str. **653** rozp. p. 66;

akt posagowy, tyczący się hipotekowanego majątku T. I str. **591** rozp. p. 660;

zatwierdzenie w drodze hipotecznej aktów przejścia lub obciążenia prawa własności **1420** t. 6, 12, T. I str. 777 — 778 rozp. p. **157,** T. I str. 778 — 779 prawo p. 510, T. I str. 779 rozp. p. 157, T. I str. 779 — 780 rozp. p. 660, T. I str. **780** rozp. p. 106, T. I str. 781 rozp. p. 20, T. I str. 781 — 782 rozp p. 408, T. I str. 782 ust. p. 382, T. II str. 698 rozp. p. 166;

podział i segregacja h. na nieruchomości, objętej parcelacją T. II str. 654 ust. p. 308;

podstawienie w obowiązki dłużnika nabywcy nieruchomości, który przejął obciążający ją dług hipoteczny **570/s** t. 6.

Hotel:

687 t. 11, T. II str. 63 ust. p. 423, **2124** i t.

Instrukcyjne majątki:

cel instrukcji 23.VII. 1865 r. i majątki, przeznaczone na ulgową sprzedaż T. II str. 419 instrukcja P. Zb. Pr. Nr. 42328a;

wyznaczenie działek na sprzedaż i ich oszacowanie T. II str. **419** — 420 instr.;

osoby, mogące nabyć działki na warunkach ulgowych T. II str. 420— 421 instr.;

tryb udzielania prawa nabycia działek T. II str. 421 instr.;

wydanie nabywcy aktu wieczystego i intromisja T. II str. 421 — 422 instr.;

uiszczenie należności za nabyte działki T. II str. 422 instr.;

przeznaczenie pieniędzy, wpłaconych za nabyte działki T. II str. 422 — 423 instr.;

ograniczenie nabywców działek pod względem prawa zbywania ich oraz oddawania w dzierżawę, administrację lub zastaw T. II str. 423 instr., **z. do art. 698** (uw. 2) **10** t. 2, **1381** t.;

stosowanie ograniczeń, dotyczących i. m., względem nabywcy i. m. na licytacji **z. do art. 698** (uw. 2) **10** t. 1;

nieważność umów, zawartych wbrew ograniczającym przepisom instrukcji 1865 r. T. II str. 423 — 424 instr. i t.;

przejście na Skarb Polski uprawnień, jakie wypływały dla rządu rosyjskiego z instrukcji 1865 r. **z. do art. 698** (uw. 2) **10** t. 3;

reforma rolna T. I str. 174 ust. p. 1, T. I str. 180 dekr. p. 213;

ustanowienie prawa zabudowy **542**[7];

wynagrodzenie za grunty wywłaszczone z i. m. **589** uw.;

ważność nabycia praw rzeczowych od właściciela i. m., który był skonfiskowany za udział w powstaniu **1301** t. 12, **1386** t.

Intromisja:

ogólne postanowienia **709** i uw. 2;

przerwa posiadania wskutek i. **531** t. 22 — 24;

i. na podstawie testamentu **1097** i t. 1 — 2;

i. na podstawie aktu kupna **1523** i t.;

i. do majątku, nabytego na licytacji **1526;**

i. do majątku, nabytego na zasadzie instrukcji 23.VII. **1865** r. T. II str. 421 — 422 P. Zb. Pr. Nr. 42328a.

Jednodworcy:

T. I str. 304 Zw. Pr. tom IX Dod. t., T. I str. 307 dekr. p. 473 t. 2.

Jednowiercy:

T. I str. 303 Zw. Pr. tom IX Dod.

Jeziora

zob. **Wody.**

Kanalizacja:

bezprawne przeprowadzenie przez cudzą posiadłość k. dla ścieku płynów z fabryki **420/s.** t. 2-a.

Kara umowna:

nierozłączny związek warunku o k. z samą umową **1554** t. 7;

czynności, mogące być zabezpieczone k. **1554** t. 8;

k. zastrzeżona przez ustawę **1573** — **1576** oraz t.;

k. zastrzeżona przez umowę **1583** — **1585** oraz t.;

charakter k. u. **1583/s.** t. 9-a;

dochodzenie k. u. **1585** i t. 1 — 18;

wysokość k. u. **1585/s.** t. 14-a;

k. u. perjodyczna **1585** t. 15 — 17;

k. u. w przypadku niemożności wykonania umowy z powodu choroby **684** t. 1;

k. u. na wypadek odwołania lub zmiany testamentu **1529** t. 36, **1554** t. 8;

k. ustanowiona na przypadek cofnięcia przez mocodawcę pełnomocnictwa **1583** t. 8, **2330** t. 2;

k. zastrzeżona w umowie najmu **1691** t. 14;

potrącenie z wynagrodzenia pracownika k. u., nałożonej na niego przez pracodawcę T. II str. 335 rozp. p. 323;

pełnomocnictwo do zaciągnięcia zobowiązania z zastrzeżeniem k. **2326** t. 6;

poręczenie za zapłatę k. u. **1560/s.** t. 8.

Katolicki Kościół

zob. **Kościół Rzymsko - Katolicki.**

Kaucje:

k. składane w związku z umową o pracę T. II str. 372 rozp. p. 409.

Klasztor:

zob. **Kościelne i klasztorne majątki.**

Klub:

2126 t. 3.

Koleje:

k. jako majątek nieruchomy **384;**

niepodzielność dróg żelaznych **394** i t. 1, T. I str. 143 Zw. Pr. tom XII cz. 1;

przedawnienie w stosunku do obszaru, wywłaszczonego na drogę żelazną **560** t. 13;

odpowiedzialność za szkody i straty, wyrządzone przez śmierć lub rozstrój zdrowia przy eksploatacji k. **683** i t. 1 — 69; ogólne warunki odpowiedzialności k., domniemanie prawne winy k. **683** t. 1 — 19, **683/s.** t. 7-a, 9-a, 9-b, pojęcie eksploatacji drogi żelaznej **683** t. 20 — 30, **683/s.** t. 30-a, osoby, mające prawo do otrzymania odszkodowania **683** t. 31—42, termin na wszczęcie spraw o odszkodowanie 683 punkt 7 oraz uw. 2 i t. 43—47, wysokość odszkodowania **683** t. 48—69, **683/s.** t. 49-a;

roszczenie o szkody i straty, zrządzone przy eksploatacji k. T. I str. 447 — 449 Zw. Pr. tom XII cz. 1, **684** t. 25, T. I str. 449 konwencja p. 665, T. II str. 675 — 676 Zw. Pr. tom XII cz. 1 i t.;

wynagrodzenie za szkodę majątkową, wyrządzoną przy eksploatacji k. T. I str. 447 — 449 Zw. Pr. tom XII cz. 1, **683** t. 30, **684** t. 25, 26, **683/s.** t. 30-a;

przestrzeganie porządku na k. T. I str. 449 — 450 rozp. p. 444.

wznoszenie budynków, urządzenie składów, kopanie i sadzenie drzew w pobliżu torów k. T. I str. 464 — 466 Zw. Pr. tom XII cz. 1, **684** t. 24;

odpowiedzialność k. za pożar budynku, wynikły od iskier parowozu T. II str. 680 — 681 Zw. Pr. tom. XII cz. 1 t.;

odpowiedzialność za szkody, zrządzone przez zbieranie się śniegu koło ustawionych przez k. tarcz ochronnych **684** t. 23;

zaopatrzenie emerytalne oraz odszkodowanie z powodu nieszczęśliwego wypadku pracowników nieetatowych Polskich Kolei Państwowych i ich rodzin T. I str. 450 — 453 rozp. p. 551 i t., T. I str. 453 rozp. p. 201;

zaopatrzenie emerytalne oraz odszkodowanie z powodu nieszczęśliwego wypadku pracowników etatowych przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" i ich rodzin T. I str. 453 — 458 rozp. p. 448, T. I str. 458 rozp. p. 705, T. II str. 676 — 680 rozp. p. 577;

Ustawa z d. 28.VI. 1912 r. o wynagrodzeniu funkcjonarjuszów, rzemieślników i robotników kolei żelaznych oraz członków ich rodzin za szkody, wyrządzone wskutek nieszczęśliwych wypadków T. II str. 595—606:

osoby, do których ma zastosowanie ustawa 28.VI. 1912 r. art. 1 i t. 2;

drogi żelazne, których dotyczą przepisy ustawy 28.VI. 1912 r. art. 1 t. 1;

osoby, mające prawo do otrzymania wynagrodzenia art. 2, 3, 4;

choroby zawodowe art. 2 uw.;

kwota, przyjmowana za podstawę do obliczenia wynagrodzenia art. 4;

zwolnienie k. od obowiązku wypłacenia wynagrodzenia art. 5;

nieważność poprzedzających nieszczęśliwy wypadek ugód art. 6;

osoby, na których ciąży obowiązek wynagrodzenia art. 8;

wyznaczenie i wypłata zapomogi art. 7, 9 — 11;

pozbawienie zapomogi art. 12, 13;

renta art. 7, 14 — 19, 21 — 30;

zwrot wydatków na leczenie art. 20;

zwrot kosztów pogrzebu art. 21;

określenie wysokości zarobku poszkodowanego art. 31 — 38;

odprawa jednorazowa zamiast renty art. 24, 39;

zgłoszenie przez poszkodowanego do k. żądania wyznaczenia mu wynagrodzenia art. 46 i t., 47 i t.;

rozpoznawanie spraw o przyznanie rent poszkodowanym art. 54 i t., 65, 68;

zmiana wysokości renty art. 66, 71;

dochodzenie należności z pożyczki, udzielonej przez k. właścicielowi przesyłki towarowej **1677** t. 3;

niewykonanie przez k. umowy przewozu z powodu zaburzeń wśród ludności i strajków **1744** t. 7;

powództwo k. przeciwko nadawcy towaru o zwrot nadpłaconej sumy zaliczenia zwrotnego **1744** t. 10;

opłaty za sortowanie wagonów, podstawionych na bocznicę **1744** t. 11;

przyjęcie przez k. do swego składu na stacji przesyłki jeszcze przed zawarciem z nadawcą umowy o przewóz **2105** t. 7;

towary, dopuszczone do przewozu na zasadzie Konwencji Berneńskiej T. II str. 176 oświadcz. p. 532;

Przepisy przewozowe polskie T. II str. 159 — 163, 617 — 636 oraz tezy na str. 163 — 167 i 700:

zakres stosowania przepisów przewozowych str. 617 — 618;

odchylenia od przepisów przewozowych str. 618;

niedopuszczalność czynienia odstępstw od przepisów przewozowych na korzyść lub niekorzyść poszczególnych osób str. 164 t. 3;

obowiązek przewozu str. 618 — 619;

przyjęcie przez k. przesyłki na przechowanie str. 619, 624;

kolejność przewozu str. 619;

treść, forma i znaczenie listu przewozowego str. 619 — 620, 164 t. 4 — 8;

przesyłka przyjęta bez opakowania str. 700 t. 6-a;

odpowiedzialność za oświadczenia, zamieszczone w liście przewozowym str. 620;
sprawdzanie przesyłki str. 620;
dopłaty str. 620 — 621;
moment zawarcia umowy o przewóz str. 621, 164 t. 4;
taryfy str. 620 — 621;
obowiązek odbiorcy uiszczenia wszystkich należności za przewóz str. 622, 164 — 165 t. 10;
wydanie przesyłki str. 622 — 623;
obliczenie należności przewozowych str. 164 t. 9;
niewykupienie listu przewozowego przez odbiorcę str. 623—624;
sprzedaż przez k. przesyłki str. 624 — 625;
ściągnięcie od nadawcy należności z tytułu postojowego oraz kosztów składu i sprzedaży str. 165 t. 11;
przedawnienie roszczeń k. o dopłatę należności przewozowych, niepokrytych przez sprzedaż przesyłki str. 165 t. 12;
prawo zastawu k. na przesyłce str. 625;
odpowiedzialność k. za szkodę, powstałą od chwili przyjęcia przesyłki do przewozu str. 619, 625 — 629, 165 t. 13, 14, 16;
odsetki od należności z tytułu odpowiedzialności k. z umowy przewozu str. 628, 165 — 166 t. 17, 18;
reklamacje str. 629;
osoby, uprawnione do zgłoszenia roszczeń, opartych na umowie przewozu przesyłki k. str. 629, 166 t. 22, str. 700 t. 22-a;
k. przeciwko którym można wystąpić z powództwem str. 629 — 630;
stwierdzenie częściowego zaginięcia lub uszkodzenia przesyłki str. 630;
wygaśnięcie roszczeń przeciwko k. z tytułu umowy o przewóz str. 630 — 631, 632, 166 t. 19;
przedawnienie roszczeń z tytułu umowy o przewóz str. 631 — 632, 166 t. 20, 21;
korzystanie z taryfy ulgowej str. 166 t. 23;
termin dostawy przesyłki pospiesznej str. 166 — 167 t. 24;
przesyłka całowagonowa str. 700 t. 24-a;
załadowanie do jednego wagonu partyj marszrutowych str. 167 t. 25;
kolejność wysyłania przesyłek, tworzących partję marszrutową str. 167 t. 26;
odpowiedzialność k. przed podróżnym z powodu spóźnienia się lub odwołania pociągu str. 632;
odpowiedzialność k. za bagaż str. 632 — 634;
oprocentowanie odszkodowania za zaginięcie lub uszkodzenie bagażu str. 634;
reklamacje, wynikłe z umowy o przewóz osób, bagażu i przesyłek ekspresowych str. 635;
przedawnienie roszczeń z umowy o przewóz osób, bagażu i przesyłek ekspresowych str. 635 — 636;
odszkodowanie za zaginięcie lub uszkodzenie przesyłki ekspresowej str. 636.

Konwencja Berneńska o przewozie osób i bagażu T. II str. 167 — 171:
zakres stosowania Konwencji art. 1;
odpowiedzialność k. za śmierć lub kalectwo podróżnego oraz za szkody, spowodowane spóźnieniem się lub odwołaniem pociągu art. 28;
odpowiedzialność k. za bagaż art. 28 — 30;
osoby, uprawnione do wniesienia skargi sądowej przeciwko k. art. 41;
wygaśnięcie roszczeń przeciwko k. art. 44;
przedawnienie skarg z tytułu umowy o przewóz art. 45;
Konwencja Berneńska o przewozie towarów T. II str. 171 — 176:
zawarcie umowy o przewóz, wtórnik listu przewozowego art. 8 i t.;
odpowiedzialność k. z tytułu umowy o przewóz art. 26 — 28;
wysokość odszkodowania w razie uszkodzenia przesyłki art. 32, 36;
osoby, uprawnione do wniesienia skargi sądowej przeciwko k. art. 41;
wygaśnięcie roszczeń przeciwko k. art. 44;
przedawnienie skarg z tytułu umowy o przewóz art. 45;
tryb zwoływania walnych zgromadzeń akcjonarjuszów towarzystw kolejowych 2158 uw. 2;
tryb likwidacji towarzystw kolejowych z. do art. 2188 (uw.) 1—12;
stosowanie na k. ustawy o czasie pracy T. II str. 363 ust. p. 7 t. 4;
samowolne porzucenie pracy przez pracowników na k. 2233[1];
odstąpienie przez b. władze okupacyjne prywatnemu towarzystwu wagonu b. rosyjskich dróg żelaznych 1381 t. 3.
Zob. Szkód wynagrodzenie, Wywłaszczenie przymusowe.

Koloniści:
1184 punkt 5 i t. 3.

Komisarz Gen. Ziem Wschodnich
zob. Ziemie Wschodnie.

Konfiskata
zob. Skonfiskowane majątki.

Konkurencja:
T. I str. 370 — 372 ust. p. 467, T. II str. 673 — 674 ust. p. 467 t.

Konkursowy zarząd:
677 t. 5, 1547 t. 4, 1653 t. 6, 1705 t. 38, 2015 t., z. do art. 1238 (uw. 1) 5, z. do art. 2200 (uw. 1) 22.

Konsul:
sprawowanie opieki i kurateli 249, T. I str. 100 ust. p. 914;
legalizacja aktów i inne obowiązki 914 i t., T. I str. 557 — 558 ust. p. 944;

konwencje konsularne: T. I str. 558 konw. p. 26, konw. p. 155, konw. p. 210, konw. p. 528, konw. p. 483, T. I str. 559 konw. p. 637, ust. p. 269;
obowiązki k. w dziedzinie ochrony majątku po zmarłych zagranicą obywatelach **1238** uw. 2, T. I str. 558 ust. p. 944;
małżeństwo, zawarte wobec przedstawiciela dyplomatycznego lub konsularnego T. II str. 503 — 504 rozp. p. 594.

Kontokurent

zob. **Rachunek bieżący.**

Kościelne i klasztorne majątki:

wyszczególnienie **413;**
parcelacja k. i kl. m. na cele reformy rolnej T. I str. 173 ust. p. **1**, T. I str. 179 dekr. p. 213;
zarząd lasów, należących do kościołów i klasztorów **515** uw., T. I str. 316 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
ustanowienie prawa zabudowy **542**[7];
nabycie przez przedawnienie k. i kl. m. **560** t. 9;
wywłaszczenie na cele państwowe lub społeczne **599, 600;**
ofiary na rzecz kościołów i klasztorów **984, 985, 1096;**
zapis w testamencie majątku nieruchomego na rzecz kościołów lub klasztorów **1067;**
sprzedaż mienia kościelnego **1489, 1503,** T. II str. 522 — 523 Zw. Pr. tom XI cz. 1, T. II str. 523, 526 Zw. Pr. tom IX;
licytacja mienia, należącego do kościoła **1489, 1503;**
wypuszczanie w najem i dzierżawę majątków nieruchomych i użytków czynszowych, należących do domów biskupich, klasztorów i kościołów **1711** i t., **1712** i t. 1, 2, T. II str. 522 Zw. Pr. tom XI cz. 1, T. II str. 524 Zw. Pr. tom IX;
udzielanie pełnomocnictw przez władze diecezjalne i zakonne **2292.**
Zob. **Kościół Ewangelicki, Kościół Prawosławny, Kościół Rzymsko-Katolicki, Związek religijny.**

Kościół Ewangelicki:

akty nabycia majątków nieruchomych **778** uw., T. I str. 555 Zw. Pr. tom XI cz. 1;
określenie majątku kościelnego T. II str. 522 Zw. Pr. tom XI cz. 1;
ograniczenia co do prawa zbywania majątków kościelnych T. II str. 522 — 523 Zw. Pr. tom XI cz. 1.
Zob. **Kościelne i klasztorne majątki.**

Kościół Prawosławny:

przejęcie przez Państwo nieruchomości, pochodzących z konfiskaty i oddanych kościołom i klasztorom prawosławnym T. I str. 151 dekr. p. 349, T. I str. 155 rozp. p. 256 i t.;
objęcie majątków pocerkiewnych pod zarząd państwowy T. I str. 189 dekr. p. 67 i t., T. I str. 189 — 190 rozp. p. 437, T. II str. 655 dekr. p. 67 t. 2, T. II str. 655 — 656 rozp. p. 437 t.;
zwrot duchowieństwu rz.-katolickiemu kościołów i kaplic, przerobionych na świątynie wyznania grecko-rosyjskiego T. I str. 154 — 155 rozp. p. 256 i t.;

osobowość prawna poszczególnych monasterów i cerkwi prawosławnych **413/s.** t. 1-a;
prawo nabywania i posiadania mienia pod rządem ustaw polskich **413** t. 1;
korzystanie ze świątyń i gruntów T. I str. 159 Tymczas. przepisy;
rodzaje gruntów kościelnych T. II str. 529 Zw. Pr. tom IX;
własność gruntów kościelnych w razie zamknięcia kościoła T. II str. 526 Zw. Pr. tom IX;
domy kościelne T. II str. 526 Zw. Pr. tom IX;
nadanie kościołom gruntów z majątków parafjan T. II str. 526 — 527 Zw. Pr. tom IX;
nabycie przez przedawnienie gruntu cerkiewnego **560** t. 10;
nabycie przez cerkiew majątku nieruchomego w drodze przedawnienia **560/s.** t. 10-a;
nabywanie przez klasztory i domy biskupie na własność majątków w drodze kupna, darowizny lub testamentu **778, 1429, 1430,** T. II str. 524, 525 Zw. Pr. tom IX;
dziedziczenie klasztorów po przełożonych klasztornych i zakonnikach T. II str. 524, 525 Zw. Pr. tom IX;
dziedziczenie po biskupie T. II str. 525 Zw. Pr. tom IX;
ograniczenia co do prawa zbywania majątków cerkiewnych lub klasztornych T. II str. 523, 526 Zw. Pr. tom IX;
wypuszczanie w dzierżawę gruntów i pożytków oraz podworców domów hiskupich T. II str. 524 Zw. Pr. tom IX;
ustanowienie prawa zabudowy **542**[9];
lokowanie funduszów przez kościoły T. II str. 525 Zw. Pr. tom IX;
wypożyczanie funduszów cerkiewnych pod zastaw **1665.**
Zob. **Duchowni, Kościelne i klasztorne majątki, Związek religijny.**

Kościół Rzymsko - Katolicki:

dobra, należące do K. Rz.-K. T. I str. 156 Konkordat p. 501;
prawa, służące polskim osobom prawnym kościelnym i zakonnym T. I str. 157 — 158 Konkordat p. 501, T. I str. 158 — 159 rozp. p. 120, T. I str. 535 Konkordat p. 501, T. II str. 650 Konkordat p. 501 t;
zwrot duchowieństwu rz.-katolickiemu świątyń T. I str. 154 — 155 rozp. p. 256;
przedawnienie roszczenia o odzyskanie przez kościół rz.-katolicki placu, zabranego mu przez rząd rosyjski i oddanego w posiadanie cerkwi prawosławnej **z. do art. 694** (uw.) **2** t. 11;
zakaz zbywania i wydzierżawiania nieruchomości, które były zabrane przez rząd rosyjski kościołom i klasztorom rz.-katolickim i gr.-katolickim T. I str. 746 — 747 rozp. p. 191;
akty nabycia majątków nieruchomych przez klasztory i kościoły wyznania rz.-katolickiego **778** uw., T. I str. 554 Zw. Pr. tom XI cz. 1;
prawo posiadania majątków przez K. Rz.-K. T. II str. 521 Zw. Pr. tom XI cz. 1;
zarząd majątku kościelnego T. II str. 521 Zw. Pr. tom XI cz. 1;
przyjęcie przez K. Rz.-K. sum pieniężnych, zapisanych testamentem lub aktem darowizny T. II str. 521 Zw. Pr. tom XI cz. 1;

dziedziczenie po księżach i zakonnikach T. II str. 522 Zw. Pr. tom XI cz. 1;
ograniczenia co do prawa zbycia lub obciążenia zastawem majątków instytucyj duchownych rz.-katolickich T. II str. 522 Zw. Pr. tom XI cz. 1;
oddanie w najem lub dzierżawę gruntów instytucyj duchownych rz.-katolickich T. II str. 522 Zw. Pr. tom XI cz. 1.
Zob. **Kościelne i klasztorne majątki, Związek religijny.**

Kradzież:

znalezienie rzeczy ukradzionej **538** t. 3;
nabycie rzeczy ukradzionej **1512** i t. 1 — 6, **652** t. 2;
przyjęcie w zastaw rzeczy ukradzionej **1664** t. 7;
odpowiedzialność właściciela domu przed lokatorem za kradzież rzeczy z jego mieszkania **687** t .12, **1705** t. 6;
odpowiedzialność właściciela kantoru do stręczenia służby domowej za kradzież, popełnioną przez poleconą przez niego służącą **684/s.** t. 36-a.

Kredytowe instytucje:

zbycie majątków, zastawionych w i. kr. **713** oraz uw., **1388**, T. I str. 752 — 753 rozp. p. 157, T. I str. 753 rozp. p. 233, **1463**;
działy gruntów, zastawionych w i. kr. **1329**, T. I str. 723 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 723 — 724 rozp. p. 71;
dalsze obciążenie nieruchomości, zastawionej w i. kr. T. I str. 753 rozp. p. 233, **1630[1]**;
tryb przyjmowania na zastaw majątków nieruchomych przez i. kr. **1630[1]** t. 1, 2;
zachowanie praw i. kr. z tytułu aktu zastawu w razie przejścia majątku do innej osoby w drodze przedawnienia **z. do art. 694** (uw.) **3**;
sprzedaż na licytacji majątków zastawionych w i. kr. **1505, 1524** t. 1, 4;
wydanie przez i. kr. kapitałów po bezpotomnej śmierci osób, które je złożyły **1144 — 1147** oraz t.;
przedawnienie roszczeń do i. kr. z tytułu zobowiązań bezterminowych lub płatnych za okazaniem T. II str. 694 rozp. p. 772.
Zob. **Banki, Włościański i Szlachecki Banki Ziemskie.**

Kruszce

Zob. **Ciała kopalne.**

Księgi stanu cywilnego

Zob. **Metrykalne księgi.**

Kupno:

k. od małoletniego **218** uw.;
k. majątku małoletniego przez opiekuna T. I str. 88 K. C. P. art. 424 i t. 1 — 3;
nabycie majątków nieruchomych przez żydów T. I str. 528 Zw. Pr. t. IX;
nabycie majątków nieruchomych przez cudzoziemców T. I str. 530, 531 Zw. Pr. tom IX, T. I str. 532 — 533 ust. p. 178, T. I str. 534 rozp. p. 306;

zakaz nabywania praw do majątków nieruchomych przez poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich lub tureckich T. II str. 638 uchwała p. 349;
nabycie nieruchomości na imię osoby podstawionej celem obejścia ustawy 24.III. 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców T. II str. 689 ust. p. 178 t.;
zakaz nabywania przez Polaków majątków w gub. zachodnich **z. do art. 698** (uw. 2) **1** oraz uw. 1, 2 i t. 1 — 5, 7, **7[1]** — **8, 10** uw. i t. 2, T. II str. 423 — 424 P. Zb. Pr. Nr. 42328a, **z. do art. 698** (uw. 3) **1** — **4**;
uprawnienie nabycia przez osoby narodowości polskiej nieruchomości na imię osób podstawionych lub za aktami nieformalnemi T. I str. 538 — 539 ust. p. 767 i t. 1 — 2;
wady ukryte kupionej rzeczy **701** t. 3, T. I str. 758 ust. p. 637 t.;
omyłka co do przedmiotu nabycia **701** t. 5, 6;
ważność aktów k. przez włościan nieruchomości, sporządzonych na zasadzie prawa 26 maja 1881 r. **707** t. 3, T. I str. 545 Zw. Pr. tom IX Dod.;
nabycie praw rzeczowych od właściciela majątku instrukcyjnego **1386** t.;
osoby mogące kupować majątki **1402**;
nabycie gruntów przy pomocy Banku Włościańskiego przez spółki włościan T. I str. 769 — 770 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t., T. I str. 770 — 771 rozp. p. 642;
nabycie przez przedsiębiorcę wodnego gruntów, narażonych na uszkodzenie przez użytkowanie wody płynącej T. I str. 771 ust. p. 574;
prawo pierwokupu gruntów, odstąpionych dla celów przedsiębiorstwa wodnego T. I str. 771 ust. p. 574;
nabycie majątków nieruchomych przez klasztory prawosławne i cerkwie **1429, 1430**, T. II str. 524, 525 Zw. Pr. tom IX;
nabycie majątków nieruchomych przez zarząd apanażów **1431**;
nabycie dla skarbu gruntów prywatnych **1503** uw. 4;
nabycie rzeczy ukradzionej **1512** i t. 1 — 6;
nabycie rzeczy zarekwirowanej przez okupanta **1512** t. 7;
nabycie na własność majątku, ukryte pod umową dzierżawy **1529** t. 34;
obowiązek zwrotu majątku przez nabywcę, posiadającego na mocy umowy nieważnej **609/s.** t. 10;
zakaz nabywania zastawionych w kasach pożyczkowych rzeczy przez utrzymujących te kasy i ich pracowników **z. do art. 1663** (uw. 1) **13**;
przejście na nabywcę przedsiębiorstwa obowiązku wypłaty rent robotnikom i pracownikom, poszkodowanym z powodu nieszczęśliwych wypadków przy pracy T. II str. 615 Zw. Pr. tom XI cz. 2.
Zob. **Akty, Instrukcyjne majątki, Oszukanie, Sprzedaż, Wspólna własność.**

Kuratela:

rodzaje opiek i k. **212**;
prawo właściwe T. I str. 69 ust. p. 580, T. I str. 69 — 70 ust. p. 581;
k. nad małoletnim **219, 260**;
k. nad niepełnoletnim **220** i t. 1 — 12, **220/s.** t. 1-a;

wyznaczenie specjalnego kuratora, gdy kontrahentem nieletniego jest jego kurator **220/ s.** t. 4-a;
k. nad majątkiem nieobecnego T. I str. 688 — 689 ust. p. 87 i t. 1—3, T. II str. 694 ust. p. 87;
uchylenie k. nad majątkiem obywatela sowieckiego w Polsce T. I str. 536 rozp. p. 484.
Zob. **Niepełnoletni, Opieka, Opiekun, Zaginiony.**

Lasy:

l. sprzedany na wyrąb T. I str. 90 K. C. P. art. 429 t. 2, **277** t. 1, **387** t. 12 — 16, **1509** t. 11, **1510** t. 6, **1691** t. 3, **1703** t. 4, **2126** t. 2;
gospodarka leśna, lasy ochronne T. I str. 201 — 203 rozp. p. 504, T. I str. 203 — 204 rozp. p. 521, T. II str. 660 rozp. p. 504 przyp. tłum.;
rejestracja umów leśnych T. I str. 204 rozp. p. 227, T. II str. 661 rozp. p. 227 t. 1 — 4;
eksploatacja lasu **425** t. 7;
zniesienie służebności leśnych T. I str. 256 — 259 rozp. p. 75;
prawo wjazdu do l. **452** — **461** oraz t., T. I str. 261 — 263 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
zbieranie płodów leśnych, trawy, mchu i porostów **465**, T. I str. 264— 265 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
zarząd l., należących do kościołów i klasztorów **515** uw., T. I str. 316 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
korzystanie z l. przez dożywotniego użytkownika **533**[6] i t.;
wynagrodzenie właściciela majątku przez nieprawnego posiadacza za zużyty l. **615, 634** i t.;
l. w majątkach pojezuickich T. I str. 567 — 568 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
l. w majątkach lennych T. I str. 571 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
umowy leśne, zawarte z okupantami T. I str. 742 — 744 rozp. p. 122, T. I str. 744 — 746 dekr. p. 99 i t. 1, 2;
wyrąb lasów, które należały do rz.-katolickich i gr.-katolickich kościołów T. I str. 746 rozp. p. 191;
oddzielenie przez zastawcę lasu od ziemi i przerobienie go na materjał leśny **1587** t. 4;
rejestrowy zastaw drzewny T. II str. 68 — 71 ust. p. 317, T. II str. 72 rozp. p. 639.
Zob. **Polowanie.**

Lenne majątki:

ustanowienie prawa zabudowy w m. l. **542**[7];
dowód prawa do m. l. T. I str. 565 Zw. Pr. tom VIII cz. I t. 1;
moc obowiązująca przepisów o m. l. T. I str. 565 Zw. Pr. tom VIII t. 2;
prawa i obowiązki posiadaczy dóbr l.: dziedziczenie m. l., przejście m. l. na zupełną własność posiadaczy, zbycie m. l., zastaw m. l., skierowanie egzekucji do m. l., lasy w m. l. T. I str. 570— 571 Zw. Pr. tom VIII cz. 1.

Legat, legatarjusz

zob. **Testament.**

Lichwa pieniężna

zob. **Odsetki.**

Licytacja:

kupno na l. majątku małoletniego przez opiekuna T. I str. 88 K. C. P. art. 424 i t. 1 — 2;
sprzedaż przez l. majątku małoletniego T. I str. 89 — 90 K. C. P. art. 429 i t. 1 — 2, T. I str. 91 K. C. P. art. 436 i t. 1 — 3, art. 437, **277** t. 2;
sprzedaż przez l. budynku, wystawionego na cudzym gruncie **384** t. 5;
utrata charakteru rodowego przez majątek, nabyty na l. **399** t. 15;
zwrot przez właściciela sprzedanego przez l. majątku pobranego zgóry czynszu dzierżawnego **425** t. 4;
obowiązkowe znaczenie dla nabywcy majątku na l. umowy sprzedaży lasu na wyrąb **1509** t. 11;
zachowanie mocy względem nabywcy na l. obciążającego majątek prawa uczestnictwa prywatnego **446** t. 4;
l. majątku ordynacji tymczasowej **493**[30], **493**[32], **493**[38];
l. majątku obciążonego dożywociem **514** t. 10 — 13;
sprzedaż przez l. udziału we wspólnym majątku **555** t. 7;
sprzedaż przez l. nieruchomości obywatela sowieckiego T. I str. 536 rozp. p. 484;
omyłka co do osoby właściciela sprzedanego na l. majątku **701** t. 6;
niezgodność sprzedanej na l. rzeczy z opisem **701** t. 7;
l. gruntów nadanych włościańskich T. I str. 573 — 574 Zw. Pr. tom IX Dod., T. II str. 45 Zw. Pr. tom IX Dod. i t.;
l. majątków skarbowych **1487** — **1504**;
l. mienia miejskiego, urzędów dobroczynności publicznej i kościelnego **1489, 1503**;
l. majątków zastawionych w instytucjach kredytowych **1505, 1524** t. 1, 4;
moc i istota l. **1506** i t., T. II str. 82 ust. p. 388 t. 5;
akty nadawcze **1508, 1509, 1524** t. 1, 4;
przejście prawa własności na nabywcę **1509** i t. 1 — 10;
unieważnienie l. **1509** t. 6, 8, **1630** t. 3;
l. rzeczy ukradzionej **1512** t. 2;
przedawnienie sporu o ważność l. **1524** t. 1, 3, 4;
intromisja do majątków nabytych na l. **1526, 531** t. 24;
sprzedaż na l., wyznaczonej wskutek egzekucji z aktu zastawu, części nieruchomości, nieobjętej tym aktem **1649** t. 12, 13;
niezgodność z rzeczywistością przestrzeni sprzedanego na l. majątku, wykazanej w akcie zastawu i w protokóle zajęcia **1649** t. 14;
umowa przyrzeczenia sprzedaży pod formą l. T. II str. 82 ust. p. 388 t. 5;
moc umowy najmu majątku w stosunku do nabywcy tego majątku na l. **1529** t. 20, 21, **1705** t. 32 — 35, 39;
l. majątku, wypuszczonego w dzierżawę lub oddanego w posiadanie czynszowe **1708** uw.;
pełnomocnictwo do nabycia majątku na l. **2294** t. 3;

przedawnienie powództwa przeciwko nabywcy na l. majątku nieruchomego o własność tego majątku **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 15;
stosowanie ograniczeń, dotyczących majątków instrukcyjnych, względem nabywcy takiego majątku na licytacji **z. do art. 698** (uw. 2) **10** t. 1;
sprzedaż przez l. majątków nieruchomych, należących do poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich i tureckich T. II str. 638 — 640 uchwała p. 349, T. II str. 640 — 641 uchwała p. 351;
odzyskanie przez powstańca majątku, którego został pozbawiony w drodze l. przymusowej **420/s.** t. 1-b;
sprzedaż na l. bydlęcia przybłąkanego **z. do art. 539** (uw. 1) **6, 7**;
l. zastawów przez kasy pożyczkowe **z. do art. 1663** (uw. 1) **7 — 12.**

Litwa Środkowa

zob. **Wilno.**

Lokator

zob. **Najem.**

Lombard:

684 t. 27, **1512** t. 2, **1664** t. 5, **1676** t. 3, **z. do art. 1663** (uw. 1) **1 — 13.**

Losowy wypadek

zob. **Siła wyższa.**

Lotnictwo:

prawo właściwe dla oceny praw rzeczowych, dotyczących statków powietrznych T. I str. 172 rozp. p. 294;
ograniczenia prawa własności dla celów lotniczych T. I str. 218 rozp. p. 294;
czynności prawne, zdziałane na statku powietrznym T. I str. 368 rozp. p. 294;
wywłaszczenie nieruchomości dla potrzeb l. T. I str. 392 rozp. p. 294;
odpowiedzialność za szkody, zrządzone wskutek używania statku powietrznego T. I str. 467 — 468 rozp. p. 294;
odpowiedzialność przedsiębiorcy lotniczego za zaginięcie lub uszkodzenie przyjętej do przewozu statkiem powietrznym przesyłki T. II str. 176 — 177 rozp. p. 294;
przedawnienie roszczeń z tytułu umowy o przewóz statkiem powietrznym T. II str. 177 rozp. p. 294.

Łowy zwierzyny:

463.
Zob. **Polowanie.**

Mahometanie:

małżeństwo m. z chrześcijanami **37** oraz uw., **80, 82, 83, 85, 87, 87[1]**;
małżeństwa m. między sobą: zawarcie małżeństwa, rozwód, nieważność małżeństwa **90 — 98[1]** oraz t., **919** t. 4;
prawo żon do spadku **1161**;
działy **1338**;
sprzedaż na licytacji wakufów duchownych m. **1489, 1503.**

Majątek:

m. nieruchomy albo ruchomy **383 — 405:** przynależności m. nieruchomych **387 — 392** oraz t., m. nieruchome podzielne i niepodzielne **393 — 395** oraz t., T. I str. 143 Zw. Pr. tom XII cz. 1, T. I str. 143 Zw. Pr. tom IX Dod., **1324** i t. 3, **1396** oraz uw. 1, 2, m. nieruchome nabyte i rodowe **396 — 399** oraz t., m. ruchome niezniszczalne albo zniszczalne **405**;
m. państwowy **406 — 410** oraz t., T. I str. 149 ust. p. 300 i t. 1 — **4, 421** oraz uw., **515** oraz uw., **696**;
m. apanażowy i pałacowy **411, 412, 697, 1431**;
m. instytucyj **413** oraz uw.;
m. społeczny **414** oraz uw.;
m. prywatny **415** oraz uw.;
m. gotowy **416, 417** i t. 1;
m. dłużny **418, 419** i t. 1;
m. byłych rosyjskich osób prawnych T. I str. 162 rozp. p. 377.
Zob. **Bezdziedziczne majątki, Gminy miejskie i wiejskie, Hipoteka, Kościelne i klasztorne majątki, Nieruchomy majątek, Przynależność, Rodowe majątki, Skarbowe majątki, Skonfiskowane majątki.**

Majątkowe prawa

zob. **Prawa majątkowe.**

Majoraty:

utworzenie m. **494 — 498**;
zniesienie m. **499**;
rozciągłość praw właściciela m. **500 — 505**;
obowiązki właściciela m. **506**;
zbycie majątku majorackiego **509 — 509[4]**;
skierowanie egzekucji do dochodów z m. **510**;
dozór zarządów rolnictwa i dóbr państwowych nad m. **511 — 512**;
niepodzielność m. **394**;
dobywanie ciał kopalnych w majątkach majorackich T. I str. 193 Zw. Pr. tom VII;
ustanowienie prawa zabudowy **542[7], 542[8], 542[10]**;
wynagrodzenie za grunty wywłaszczone z m. **589**;
testowanie m. **1069**;
powrót do skarbu majątków majorackich po wygaśnięciu spadkobierców **1181 — 1183, 1217, 1263** uw.;
dziedziczenie m. **1214 — 1217**;
wezwanie spadkobierców **1246** t. 8;
zastaw majątku majorackiego **1641.**

Małoletni:

okres małoletności **213** oraz uw.;
zarząd i rozrządzenie majątkiem przez m. **217, 219, 1382,** T. II str. 648 rozp. p. 545;
sporządzenie aktów przez m. **218** oraz uw., T. I str. 88 K. C. P. art. 422 t. 2, **770**;

powództwo wytoczone przez m. **219** t.;
przydanie m. kuratora **219**;
przedawnienie w sprawach m. **224, 683** t. 45, T. I str. 448 Zw. Pr. tom XII cz. **1, 1363** t., **1524** t. **6, z. do art. 694** (uw.) **2** i t. 1, 2;
opieka nad m. **225 — 296** oraz t., T. I str. 75 rozp. p. 23, T. I str. 75—76 ust. p. 382, T. I str. 76 rozp. p. 20, T. I str. 77 dekr. p. 40, T. I str. 78 — 97 K. C. P. art. 373 — 466, T. I str. 97 Zw. Pr. tom II, T. I str. 98 — 99 Zw. Pr. tom IX Dod., T. I str. 100 ust. p. 944, T. I str. 106 — 108 rozp. p. 141, T. I str. 113 — 115 Zw. Pr. tom II, T. II str. 512 — 513 konwencja p. 596, **z. do art. 1238** (uw. 1) **17**;
zawarcie przez m. związku małżeńskiego **3, 6, 37, 63**;
dysponowanie przez m. złożonym w kasie oszczędności wkładem **268** uw. 1, T. II str. 648 rozp. p. 545;
moc obowiązująca dla m. umowy, zawartej przez jego opiekuna **268** t.;
odpowiedzialność za szkody, wyrządzone przez m. **653** i t., **654, 686**, T. I str. 482 ust. p. 656;
wynagrodzenie m. za kalectwo, przyczynione mu nieszczęśliwym wypadkiem na kolei **683** t. 40;
zawieranie w imieniu m. ugód lub prowadzenie spraw o odszkodowanie za nieszczęśliwy wypadek przy pracy T. II str. 606 Zw. Pr. tom XII cz. 1, T. II str. 613 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t.;
nieważność testamentu, sporządzonego przez nieletniego **1019**;
podpis testamentu za testatora przez nieletniego **1053** t. 3;
świadczenie przez nieletnich testamentów cudzych **1054** t. 7;
prowadzenie odziedziczonego przez nieletniego przedsiębiorstwa **1238** oraz uw. 1, T. I str. 684 dekr. p. 164;
przyjęcie lub zrzeczenie się przez m. spadku **1257**;
działy w imieniu m. **1336** i t., **1337** t. 5;
termin oddania w najem majątków nieruchomych osób m. **1692** uw. 1.
Zob. **Niepełnoletni, Opieka, Opiekun, Rada familijna.**

Małżeństwo:

prawna możność zawarcia związku małżeńskiego **1**, T. I str. 3 ust. p. 580, T. I str. 3 — 4 ust. p. 581, **6, 9, 20, 21, 23, 61, 210, 1113**, T. II str. 502 konwencja p. 594;
uregulowanie kolizyj ustawodawstw w zakresie zawarcia m. T. II str. 502 — 505 konwencja p. 594;
przeszkoda zawierania m. pomiędzy osobami, skazanemi za wspólne godzenie na życie współmałżonka jednej z nich T. II str. 503 konwencja p. 594;
zdolność zawierania m. **2, 3, 4, 5, 37, 62**;
m. zakonników **2, 37**;
wiek ślubny **3, 4, 37, 63, 91**;
pozwolenie rodziców, opiekunów lub kuratorów **6, 62**;
pozwolenie władzy przełożonej **9** oraz uw., T. I str. 5 ust. p. 256, ust. p. 603, rozp. p. 251, rozp. p. 257, rozp. p. 603, T. II str. 645 ust. p. 626, rozp. p. 413, rozp. p. 577, rozp. p. 295, rozp. p. 762;
zgoda zawierających m. **12** i t., **37, 62**;
obietnica zawarcia m. **12** t. 2;

pośrednictwo w zawarciu m. **12** t. 3;
m. więźniów **19**;
bigamja **20, 22, 37, 40 — 42, 62**;
czwarte m. **21, 22**;
m. pomiędzy krewnymi i powinowatymi **23, 37, 62, 210**, T. II str. 502 konwencja p. 594;
właściwość sądów w sprawach małżeńskich **24, 33** uw., **72**[1] **74**[1] i t., **87**[1], **98**[1], **99**;
forma zawarcia m. **25 — 31**, str. 9 ust. p. 580, str. 9 ust. p. 581 i t., **61** i t., **65, 67** oraz uw. 1, 2, **72, 75**, T. II str. 503 — 504 konwencja p. 594;
zapowiedzi **26, 27, 32**, T. II str. 503 konwencja p. 594;
śledzenie przeszkód **26, 28** oraz uw., **29, z. do art. 26**;
księgi ślubne **28, 35**;
przymuszenie duchownego do dania ślubu **30**;
m. staroobrzędowców **33, 78**;
dowody m. **34 — 36**;
księgi metrykalne **28** uw., **34, 78** oraz uw. 1, 2, **92, 94**;
nieważność m. **37, 61** t., **62**, T. II konwencja p. 594;
unieważnienie m. **38, 39, 73, 74**[1], **133, 144**[1] **p. 4**;
skazanie na bezżenność **39, 41**;
ustanie m. **43, 44**;
rozwiązanie m. **45 — 56**[1], **65, 73, 74**[1] i t., **80, 81, 92 — 98**[1] oraz t., **135, 144**[1], T. II str. 506 — 507 konwencja p. 595, **164**[1]**/s.** t. 1, 2, **172/s** t. 4-a;
uregulowanie kolizyj ustawodawstw i jurysdykcyj w zakresie rozwodu T. II str. 506 — 508 konwencja p. 595;
cudzołóstwo **47**, T. II str. 502 konwencja p. 594;
niezdolność do pożycia małżeńskiego **48, 49**;
pozbawienie praw lub deportacja jako powód rozwiązania m. **50, 52, 53, 97**;
opuszczenie współmałżonka **41, 54** oraz uw., **98**;
rozwiązanie małżeństw dezerterów, zaginionych na wojnie lub wziętych do niewoli nieprzyjacielskiej **56, 56**[1];
właściwość władz lub prawa dla rozwodu T. I str. 11 ust. p. 580, T. I str. 11—12 ust. p. 581, **73, 74, 74**[1] i t., **98**[1], T. II str. 506 — 507 konwencja p. 595;
m. chrześcijan innych wyznań, prócz prawosławnych **61 — 76** oraz t., **74**[1] t. 1, **z. do art. 67**;
ważność m. osób, które przed ukazem 1905 r. były uważane za prawosławne, a w rzeczywistości należały do innego wyznania **61** uw.;
m. urzędnika dyplomacji z cudzoziemką **66**;
m. neofitów **79 — 84**;
m. chrześcijan z niechrześcijanami **85 — 87**[1];
m. osób wyznań niechrześcijańskich **90 — 99** oraz t.;
dostarczenie zaślubionej utrzymania w razie unieważnienia m., zawartego pod przymusem lub podstępnie **666**.
Zob. **Małżonek.**

Małżonek:

prawo żony do praw stanu i nazwiska męża **100** oraz uw., **101** i t., **102;**
wspólne pożycie m. **103, 103[1], 104, 106[1]** i t. 1, 2;
towarzyszenie m. na zesłaniu **104;**
obowiązki wzajemne m. **106 — 108** oraz t., **106/s.** t. 4, 5;
prawa majątkowe m. **109** i t. 1 — 3, **110, 114 — 117,** T. II str. 509 konwencja p. 597;
prawo właściwe dla stosunków osobistych i majątkowych m. T. I str. 32 ust. p. 580, T. I str. 32 — 33 ust. p. 581, T. II str. 509 konwencja p. 597;
uregulowanie kolizyj ustawodawstw co do skutków małżeństwa w zakresie praw i obowiązków m. w ich stosunkach osobistych i majątkowych T. II str. 508 — 511 konwencja p. 597;
umowa przedślubna **109** t. 4, T. I str. 32 ust. p. 580, T. I str. 32 — 33 ust. p. 581, **919** t. 4, **1010** t. 10, T. II str. 509 konwencja p. 597;
odpowiedzialność żony za długi męża w razie jego upadłości **109** t. 3, **112,** T. I str. 33 — 36 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 37 — 38 Zw. Pr. tom XVI cz. 2;
potrącenia z zaopatrzenia emerytalnego wdowy **113,** T. I str. 38 Zw. Pr. tom XVI cz. 2;
zawieranie między m. aktów i zobowiązań prawnych **116, 117, 978;**
zapis majątku w dożywocie wpółmałżonkowi **116;**
dożywocie m. na majątku rodowym **116, 533[1]** — **533[13]** oraz t., **1070, 1148** uw.;
zapisanie w testamencie ordynacji na dożywocie żonie **1070[1];**
m. niewinny przy rozwiązaniu małżeństwa **133;**
nabycie w drodze przedawnienia majątku współmałżonka **533** t. 7;
dziedziczenie m. **1148** — **1161** oraz t., **397** p. 6 i t. 1 — 2, **1123** t. 6, **1128** t. 1, **1151/s.** t. 3;
zgłoszenie przez owdowiałego m. żądania wydzielenia mu części ustawowej **1152** i t. 3 — 9, **1159, 1301** t. 11, **1318** t.;
dziedziczenie z majątku teścia lub świekra **1151** i t. 1, 2, **1152** t. 7, **1153, 1154** i t.;
dziedziczenie wdowy po właścicielu ordynacji **1211, 1213[6];**
spis inwentarza majątku w razie śmierci jednego z m. **1225** t. 4;
wykup sprzedanej części ustawowej z majątku rodowego zmarłego m. **1352;**
miejsce zamieszkania mężatki T. II str. 518 ust. p. 580;
wynajęcie się żon, zamieszkałych przy mężach, bez ich zgody **2202.**
Zob. **Małżeństwo, Posag, Rodzice.**

Marnotrawny:

przepisy, normujące ograniczenie własnej woli z powodu marnotrawstwa T. I str. 119 dekr. p. 40 t.;
moc czynności, zdziałanych przez m. przed ogłoszeniem wyroku, pozbawienie woli uznającego T. I str. 121 K. C. P. art. 499 t.;
ustanowienie opieki nad majątkiem m. **212** t., T. I str. 124 — 127 Zw. Pr. tom XIV, T. I str. 127 — 129 prawo p. 951;
ograniczenie zdolności m. do działań prawnych T. I str. 121 K. C. P. art. 499 t., **374[1]** t. 3, 4 6, 8, **1383, 374[1]/s.** t. 5-a;

uprawnienia opiekuna **374[1]** t. 4 — 7, **374[1]/s.** t. 5-a;
prowadzenie spraw sądowych **374[1]** t. 6, 7;
testament m. **1018** t. 2.

Marynarka

zob. **Wojsko.**

Meteoryty:

410[1], 539[2] oraz uw.

Metrykalne księgi:

księga dla spisywania dochodzeń przedślubnych **28** uw., **35;**
wciągnięcie do ks. m. małżeństw **34, 78** oraz uw. **1, 2, 92;**
ks. m. dla staroobrzędowców **78** oraz uw. 2, T. I str. 24 rozp. p. 363;
ks. m. dla odszczepieńców i sektantów **78** uw. **1, 2;**
zapis w ks. m. małżeństw i rozwodów mahometan **92, 94;**
znaczenie dla sądu cywilnego zawartych w ks. m. danych **119** t. 5;
wykazanie w metryce urodzenia dziecka, zrodzonego w małżeństwie, jako dziecka nieprawego łoża **119** t. 5, 6;
metryki urodzenia dzieci nieznanych rodziców T. I str. 49—51 ust. p. 413;
ks. m. jako dowód przy oznaczaniu stopnia pokrewieństwa **209;**
określenie wieku na podstawie ks. m. **214;**
ks. i spisy. m., wspólne dla wszystkich stanów, oddzielne i szczególne T. II str. 494 Zw. Pr. tom IX;
ks. i spisy parafjalne dla osób wyznania prawosławnego T. II str. 494—497 Zw. Pr. tom. IX;
ks. m. dla osób wyznania rz.-katolickiego T. II str. 497—498 Zw. Pr. tom IX;
ks. m. dla osób wyznania ewangelicko-augsburskiego T. II str. 498—499 Zw. Pr. tom IX;
ks. m. dla mahometan T. II str. 499—500 Zw. Pr. tom IX;
ks. m. dla karaimów T. II str. 500 Zw. Pr. tom IX;
ks. m. dla żydów T. II str. 500—502 Zw. Pr. tom IX;
ks. m. prowadzone przez kapelanów wojskowych T. II str. 502 Zw. Pr. tom IX;
świadectwa metrykalne T. II str. 496—497, 498, 499, 501, 502 Zw. Pr. tom IX.
Zob. **Śmierć.**

Miary:

1515, T. I str. 801 dekr. p. 661, rozp. p. 56, rozp. p. 258, **1540** oraz uw. 2, T. II str. 179 Zw. Pr. tom XVI cz. 1, T. II str. 698 rozp. p. 410.

Miasto

zob. **Gminy miejskie i wiejskie.**

Miedza graniczna:

531 t. 15.

Miejsce zamieszkania:
T II str. 518 ust. p. 580.

Miejskie majątki
zob. **Gminy miejskie i wiejskie.**

Minerały
zob. **Ciała kopalne.**

Młyn:
388 t. 3, **428** t. 2, **442** i t. 7, **443** oraz uw., **444, 1454.**

Mosty
zob. **Wody.**

Naczelny Komisarz Ziem Woł. i Fr. Pod.
zob. **Ziemie Wschodnie.**

Nadane grunta
zob. **Włościańskie grunta.**

Nadanie:
394, 934—941, 966, T. I str. 571—572 Zw. Pr. tom VIII cz. 1, T. I str. 149—150 ust. p. 300 i t. 3.

Nadziałowa ziemia
zob. **Włościańskie grunta.**

Nagroda
zob. **Obietnica.**

Najem pracy (osobisty, usług)
zob. **Pracownicy.**

Najem rzeczy (dzierżawa):
istota i treść umowy n. **1691** oraz uw. 1, 2 i t. 1—7, 10—17, **2064** uw.;
termin n. **1691** t. 5—8, **1692** oraz uw. 1, 2 i t. 1—3, **1692[1], 1706, 1692/s.** t. 2-a;
cena n. **1691** t. 10 — 13;
zadatek przy zawarciu umowy n. **1691** t. 15, 16;
znaczenie kontraktu n. pod rządem ustaw o ochronie lokatorów **1691** t. 21;
ustawy, rozporządzenia i dekrety w przedmiocie ochrony lokatorów T. II str. 150 rozp. p. 27, rozp. p. 1, T. II str. 151 rozp. p. 46, dekr. p. 223, dekr. p. 347, ust. p. 335, ust. p. 356, ust. p. 406, ust. p. 185, rozp. p. 757, rozp. p. 505, rozp. p. 970, rozp. p. 110, rozp. p. 297, ust. p. 894, T. II str. 152 ust. p. 808, T. II str. 382 rozp. p. 32;
korzystanie z mieszkań służbowych **1691** t. 22;
dostarczanie mieszkań przez zarządy gmin miejskich T. II str. 101 ust. p. 498, T. II str. 101 — 102 rozp. p. 546, T. II str. 102 — 104 ust. p. 264;

zakwaterowanie wojska T. II str. 104 ust. p. 681, rozp. p. 623, rozp. p. 380;
umowa n., zawarta przez jednego ze współwłaścicieli **546** t. 1;
wynajem majątku, pozostającego w dożywotniem posiadaniu **1692[1];**
wynajęcie majątku wzamian za postawienie kosztem najemcy budynków **1697** i t., **1705[1], 1706;**
przepisy, według których właściciel gruntu obowiązany jest zwrócić dzierżawcy wartość wystawionych przez niego budynków **z. do art. 1705[1] 1—7;**
tryb sporządzania umów n.: umowy ustne i pisemne **1700** i t. 1 — 4, **1701** i t., **1702;**
umowa n., zawarta z pobraniem tenuty zgóry więcej niż za rok **1703** i t. 1—9;
przedterminowe rozwiązanie umów n. **1705** oraz uw. i t. 4, 9, 45—58;
wykonanie umowy n. drogą przymusową **1691** t. 20, **1705** t. 1, 2;
wykonanie umowy n. w razie śmierci kontrahentów **1691** t. 23;
wady przedmiotu n. **1705** t. 3, 4, 45, 46, 50;
dokonanie przez lokatora napraw na rachunek gospodarza **570** t. 2, **1705** t. 5;
odpowiedzialność właściciela domu przed lokatorem za kradzież zapłata ceny n. **1705** t. 7 — 17, 42 — 44, 53, 54, 58, **2055** t. 1;
akcja posesoryjna lokatora **531** t. 2;
zapłata ceny n. **1705** t. 7—17, 42—44, 53, 54, 58, **2055** t. 1;
ciężar dowodu w sprawach o należność z tytułu wykonawczego **1705** t. 15;
obowiązek najemcy zwrotu właścicielowi osiągniętych z majątku wbrew umowie korzyści i dochodów **1705** t. 18;
odpowiedzialność najemcy za szkodę, zrządzoną w majątku najętym **1705** t. 19;
urządzenie przez lokatora: oświetlenia elektrycznego **1705** t. 20, połączenia telefonicznego i instalacji gazowej **1705** t. 21, anteny na dachu **1705** t. 22;
wspólne korzystanie z mieszkania przez spadkobierców lokatora **1705** t. 23;
podnajem i ustąpienie najmu **1547** t. 3, **1705** t. 24—26;
moc umowy n. w stosunku do nabywcy majątku z wolnej ręki lub na licytacji **1705** t. 28—38, 42—44, T. II str. 145 rozp. p. 769;
moc umowy n. w razie ogłoszenia właścicielowi upadłości **1705** t. 38;
moc umowy n. w stosunku do osoby, na której rzecz majątek został zasądzony **1705** t. 39;
zniszczenie przedmiotu n. **1705** t. 51 — 53;
żądanie lokatora wynagrodzenia mu szkód, spowodowanych zniszczeniem mieszkania przez osobę trzecią **684** t. 36;
naruszenie umowy n. przez lokatora **570** t. 3;
niezwolnienie przez lokatora lokalu z powodu choroby **684** t. 1;
wznowienie umowy n. po upływie jej terminu **1705** t. 59;
odpowiedzialność najemcy za pożar **1707** i t.;
zepsucie się wynajętego mienia ruchomego **1708;**
n. majątków skarbowych i apanażowych **1709;**

n. majątków miejskich **1710** oraz uw.;
n. majątków nieruchomych, należących do domów biskupich, klasztorów i kościołów **1711** i t., **1712** i t. 1, 2, T. II str. 522 Zw. Pr. tom XI cz. 1, T. II str. 524 Zw. Pr. tom IX;
wynajem nieruchomości przez żydów T. I str. 529 Zw. Pr. tom IX;
wynajem nieruchomości przez obcokrajowców T. I str. 531 Zw. Pr. tom IX.
Zob. **Dzierżawa.**

Nazwisko:
101 i t., 132[3], **152, 196, 475,** T. I str. 267 Zw. Pr. t. IX.

Negotiorum gestor:
574 t. 7.

Neofita:
małżeństwa n. **79—84.**

Nieletni
zob. **Małoletni, Niepełnoletni.**

Niemy:
opieka nad n. **212** i t., T. I str. 119 dekr. p. 40, **374**[1], **381.**

Nieobecny
zob. **Zaginiony.**

Niepełnoletni:
opieka nad n. **212;**
wiek niepełnoletności **213—216** oraz t.;
zdolność do działań prawnych n. **220** i t. 4—12, **221, 222** i t. 1, 2, **223, 770, 919** t. 5, **1002** t. 3, **1019, 1053** t. 3, **1054** t. 7, 1382, **220/s.** t. 1-a, 4-a, **222/s.** t. 3;
prawo robotnika n. do osobistego wytoczenia powództwa z tytułu umowy o pracę T. II str. 346 rozp. p. 324 t.;
wynajęcie się n. dzieci bez zgody rodziców lub opiekunów **2202** i t.
Zob. **Kuratela, Małoletni.**

Niepiśmienny:
919 i t. 5, 6, 8—10, 921 t., **2322** i t., **2325** t. 3, **2329** t. 6, **z. do art. 708** (uw. 2) **2,** 8 i t. 1—3, **919/s.** t. 6-a, 9-a.

Niepodzielny majątek
zob. **Majątek, Wspólna własność.**

Nieruchomy majątek:
określenie **383, 384;**
przynależności **387—392** oraz t.;
rodzaje m. n. **393—399** oraz t.;
zatwierdzenie aktu, sporządzonego co do m. n. zagranicą **915** i t.;
działy sądowe m. n. **1337** t. 4;

licytacja m. n. **1501—1509** oraz t.;
zastaw m. n. **1627—1653** oraz t.
Zob. **Akty, Budynki, Hipoteka, Kupno, Majątek, Przynależność, Rodowe majątki, Sprzedaż, Zamiana.**

Niesłuszne zbogacenie się
zob. **Zbogacenie się.**

Nieszczęśliwe wypadki
zob. **Szkód wynagrodzenie.**

Nieślubne dzieci
zob. **Dzieci.**

Niewidomy:
podpis testamentu przez n. testatora **1053** t. 2.

Obcokrajowcy
zob. **Cudzoziemcy.**

Obietnica:
569 t. 14, 15, **967** t. 1, **1528** t. 18.

Oblig:
o. wydane przez dzieci niewydzielone **184;**
o. wydane przez opiekunów na zapłacenie odsetek od kapitalnej sumy długu **275** uw.;
o. wypisany bez oznaczenia osoby wierzyciela **534** t. 6;
zagubienie cudzego o. **684** t. 28;
unieważnienie o. albo jego przelewu **909** i t.;
o. wydany jako darowizna **993** t. 3;
bezwalutowość o. **2014** t. 1—4, **2015** i t., **2017** i t. 2;
o. wieczysty **2015** i t., **2033** oraz uw.;
o. prywatny **2035, 2036** i t., **z. do art. 2036;**
wzór o. prywatnego z zastawem mienia ruchomego **z. do art. 1673;**
przedłużenie terminu płatności o. **2040—2044** oraz t.;
zgłoszenie o. po upływie terminu płatności do notarjusza celem oblatowania **2056** i t.;
dochodzenie należności na mocy urzędowego odpisu o. **2056** uw.;
przelew o. **2058** i t. 1, 2, 6—12, **2059** i t. 1—3, **2060** i t., **2063;**
bieg przedawnienia w stosunku do o. **1549** t. 8, **1550** t. 7.
Zob. **Dłużne zobowiązania, Pożyczka.**

Obłąkany:
określenie, kto jest o. **365, 366** i t.;
badanie o. **367** — **374** oraz t., **378;**
opieka nad o. **212** i t., T. I str. 76 rozp. p. 20 t., T. I str. 118 dekr. p. 40, **374** — **380** oraz t.; T. II str. 514 konwencja p. 598 t.;
wyzdrowienie o. **378, 380;**
zakaz zawierania małżeństwa **5, 37, 62;**

nieważność aktów, sporządzonych przez o. 374[1] t. 1, 2, **770, 1383, 1524** t. 5;
odpowiedzialność za szkody, wyrządzone przez o. **654, 686;**
zawieszenie biegu przedawnienia w stosunku do o. **z. do art. 694** (uw.) **2** i t. 4;
nieważność testamentów, sporządzonych przez o. **1016** i t. 1 — 3, **1017** i t. 1, 2;
przyjęcie lub zrzeczenie się spadku przez o. **1257;**
Kodeks Cyw. Król. P. T. I str. 119—124:
powody pozbawienia o. własnej woli art. 489 i t.;
żądanie pozbawienia o. własnej woli art. 490 — 492 oraz t.;
badanie o. przez sąd art. 494, 498;
wyznaczenie o. tymczasowego zarządcy art. 495;
wyrok w sprawie o pozbawienie o. własnej woli art. 496 — 504 oraz t.;
wyznaczenie o. doradcy art. 497 i t.;
opieka nad o. art. 504 — 511;
zdolność do działań prawnych o. pozbawionego własnej woli art. 511;
zarząd majątkiem o. pozbawionego własnej woli art. 512, 514;
ustanie pozbawienia o. własnej woli art. 515 — 517.
Zob. **Opieka.**

Obraza osobista

zob. **Zniewaga.**

Odsetki:

o. przy pożyczkach **2020** i t. 7, 9, 10, **2021, 2022, 2023** oraz uw. i t. 1, **2, 2039** i t., **2051** i t. 1;
o. umowna **2020** t. 1 — 3, 6, 8;
o. prawne **641** t. 5, T. I str. 421 — 422 Zw. Pr. tom XVI cz. 2, **2020** t. 1 — 6, **2021,** T. II str. 185 — 186 rozp. p. 1075, T. II str. 186 — 187 rozp. p. 72, T. II str. 187 rozp. p. 125, **2022, 2115;**
lichwa pieniężna **2020** t. 10, T. II str. 182 — 183 rozp. p. 574, T. II str. 183 rozp. p. 759, T. II str. 184 — 185 rozp. p. 841, **2023[1],** T. II str. 700 rozp. p. 574 t.;
o. od funduszów pieniężnych, nieprawnie posiadanych **641** i t. 1—4;
o. od sumy odszkodowania, żądanej od kolei **683** t. 69;
o. od należności z tytułu odpowiedzialności kolei z umowy przewozu towarów lub osób T. II str. 165 — 166 rozp. p. 721 t. 17, 18, T. II str. 628 regulamin, T. II str. 634 regulamin;
prawo rodziców po śmierci dzieci do o. od kapitałów, ulokowanych przez nie w instytucjach kredytowych **1145** i t.;
o. od sumy, należnej na zasadzie umowy przedsiębiorstwa robót **1744** t. 5;
o. od pieniędzy, oddanych na przechowanie **2115;**
o. od niewypłaconego przez pracodawcę pracownikowi wynagrodzenia w terminie T. II str. 334, 342 rozp. p. 323, T. II str. 351, 353 rozp. p. 324;

zakaz pobierania przez pracodawcę o. od pożyczek, udzielonych robotnikowi T. II str. 353 rozp. p. 324, T. II str. 360 Zw. Pr. tom XI cz 2;
przerwanie przedawnienia co do o. **1550** t. 5, **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 21.

Odszkodowanie

zob. **Szkód wynagrodzenie.**

Ofiara:

określenie **979** i t. 1;
cofnięcie o. **979** t. 2;
przedmiot i przeznaczenie o. **980;**
zatwierdzenie fundacyj oraz darowizn i zapisów T. I str. 578 — 581 dekr. p. 372: statut fundacji str. 579, nadzór nad organami zarządu fundacji str. 580, wsteczne działanie dekretu o fundacjach str. 580 i t., zmiana przeznaczenia lub zniesienie fundacji str. 581;
formalności przy przyjęciu o. na rzecz instytucyj i zakładów **981 — 983;**
o. na rzecz kościołów i klasztorów **984, 985, 1096;**
zmiana przeznaczenia ofiarowanych majatków lub funduszów **986.**
Zob. **Dobroczynności publicznej instytucje.**

Okna:

445 oraz uw., **446** i t. 1—5, T. I str. 254 rozp. p. 660, **447** oraz uw. i t.

Okupanci:

T. I str. 742 rozp. p. 6, T. I str. 742—744 rozp. p. 122, T. I str. 744—746 dekr. p. 99 i t. 1 — 4, **1512** t. 7.

Omyłka

zob. **Błąd.**

Opieka:

rodzaje opieki **212** oraz uw. i t.;
prawo właściwe dla spraw opiekuńczych T. I str. 69 ust. p. 580, T. I str. 69 — 70 ust. p. 581, T. II str. 512 — 513 konwencja p. 596 i t., T. II str. 514 — 515 konwencja p. 598 i t.;
o. nad cudzoziemcami T. I str. 69 — 70 ust. p. 581, T. II str. 512 — 513 konwencja p. 596, T. II str. 514 — 515 konwencja p. 598;
wyznaczenie o. nad małoletnim **225** i t.;
o. rodziców nad małoletniemi ich dziećmi **226, 229, 230, 231** t., **294;**
urzędy opiekuńcze i ich kompetencja T. I str. 75 rozp. p. 23, T. I str. 75 — 76 ust. p. 382, T. I str. 76 rozp. p. 20, T. I str. 77 dekr. p. 40, T. I str. 77 okólnik p. 69, **233** — **238,** T. I str. 97 Zw. Pr. tom II, **240,** T. I. str. 98 — 99 Zw. Pr. tom IX Dod., **249, 250;**
obowiązki opieki szlacheckiej i sądu sierocego **251** oraz uw., **267;**
rada familijna T. I str. 77 okólnik p. 69, T. I str. 78 — 97 K. C. P. art. 373 — 466 oraz t., T. II str. 648 K. C. P. art. 441;

przepisy o o. w okręgu białostockim T. I str. 78 przyp. tłum.;
o. nad dziećmi szlachciców **233 — 236, 250;**
o. nad dziećmi obywateli miejskich **238;**
o. nad dziećmi żydów **238** uw.;
o. nad dziećmi obywateli wiejskich T. I str. 97 Zw. Pr. tom II, **241** i t., T. I str. 98 — 99 Zw. Pr. tom IX Dod.;
o. nad dziećmi zmarłych zagranicą **249,** T. I str. 100 ust. p. 944;
o. nad dziećmi duchownych **236, 252;**
o. nad umysłowo chorymi i obłąkanymi T. I str. 76 rozp. p. 20 t., T. I str. 118 dekr. p. 40, T. I str. 119 — 124 K. C. P. art. 489 — 517 oraz t., **374 — 380** oraz t.;
o. nad głuchoniemymi i niemymi T. I str. 119 dekr. p. 40, **381** i t. 1 — 4;
o. nad marnotrawnymi T. I str. 124 — 127 Zw. Pr. tom XIV, T. I str. 127 — 129 prawo p. 951, **374**[1] t. 3 — 8, **374**[1]**/s.** t. 5-a;
o. nad majątkiem zmarłego T. I str. 77 okólnik p. 69, **266** t., **967** t. 9, 10, **1235** i t., **1238, z. do art. 1238** (uw. 1) **6;**
o. nad majątkiem nieobecnych i zaginionych T. I str. 77 okólnik p. 69, **1243, 1244,** T. I str. 688 — 689 ust. p. 87 i t. 1 — 3;
oddanie pod zarząd opiekuńczy zapisanego w testamencie majątku w razie sporu co do testamentu **1066**[14] i t.;
oddanie pod zarząd opiekuńczy majątku w razie niezgłoszenia się spadkobierców **212** t., **1164** i t. 1 — 6, **1165, 1166, 1299** i t. 1, **1164/s.** t. 1-a, **1299/s.** t. 3;
posiadanie przez pełnoletniego spadkobiercę majątku spadkowego, oddanego pod zarząd opiekuńczy z powodu małoletności innych spadkobierców **1313** t.;
oddanie pod zarząd opiekuńczy majątku spadkowego wobec nienastąpienia działu polubownego **1317** i t. 2, T. I str. 720 rozp. p. 660;
sprzedaż majątku, będącego pod o. **1394, 1415** i t.;
uregulowanie o. nad małoletnimi, mającymi zwykłe miejsce pobytu zagranicą T. II str. 512 — 514 konwencja p. 596;
o. nad ubezwłasnowolnionym, mającym miejsce pobytu zagranicą T. II str. 514 — 515 konwencja p. 598 i t.;
wyznaczenie opiekuna dla zawarcia w imieniu nieletnich ugody lub do prowadzenia sprawy o odszkodowanie za nieszczęśliwy wypadek przy pracy T. II str. 606 Zw. Pr. tom XII cz. 1, T. II str. 613 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t.
Zob. **Małoletni, Opiekun, Rada familijna.**

Opiekun:

wyznaczenie o. w testamencie **226** t., **227** i t., **228;**
mianowanie o. przez władzę **231,** T. I str. 75 rozp. p. 23, T. I str. 75—**76** ust. p. 382, T. I str. 76 rozp. p. 20, T. I str. 77 dekr. p. 40, **236,** T. I str. 97 Zw. Pr. tom II, T. I str. 98 — 99 Zw Pr. tom IX Dod., **251** oraz uw., **254, 256, 261;**
kilku o. **253** i t. 1 — 3, **1084** t. 6, **253/s.** t. 4;
obowiązki o. **262;**
piecza nad osobą małoletniego **263, 265;**
przyjęcie przez o. pod zarząd majątku małoletniego podług spisu **266;**

lokowanie funduszów małoletniego **268,** T. I str. 106—108 rozp. p. 141;
pożyczka pieniędzy małoletniego, zaciągnięta przez o. **268** uw. 2;
zarządzanie majątkiem małoletniego **269 — 274, 275** i t. 2;
zaciąganie długów **275** uw. i t. 1, 3, 4, **280;**
sprzedaż mienia małoletniego **277** i t. 1 — 5, **279, 1394;**
zastaw majątków małoletnich **280;**
prowadzenie spraw sądowych małoletnich **282, 231** t., **253** t. 2, 3;
zawarcie przez o. układu pojednawczego **277** t. 3;
wystąpienie o. z żądaniem uznania układu pojednawczego, dotyczącego małoletniego, za nieważny **277/s.** t. 3-a;
wynagrodzenie o. **284** i t.;
sprawozdanie z opieki **286 — 288** oraz t., T. I str. 113 — 115 Zw. Pr. tom II;
odpowiedzialność o. **290 — 292** oraz t., **268** t.;
przedawnienie powództwa przeciwko o. o roztrwoniony przez niego majątek **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 14;
Kodeks Cyw. Król. P. T. I str. 81 — 97;
rozpoczęcie działalności przez o. art. 387;
o. przydany art. 389 — 397 oraz t., 418, 420, 424 t. 1 — 2, 426, 427, 429 t. 2, 436 i t. 2, 3, 443, 452—455, 462—464, 466 i t.;
uwolnienie się od opieki art. 398 — 413;
niezdolność, wyłączenie i złożenie z opieki art. 414 — 421 oraz t.;
obowiązki i prawa opiekuna art. 422 i t. 1 — 5, art. 424 i t. 1 — 3, art. 425, 427, 428, 429 i t. 2, 432, 433;
prawo karcenia art. 423;
sporządzenie spisu ruchomości, otrzymanych w spadku przez małoletniego art. 426 — 428 oraz teza w T. II na str. 648 pod art. 428;
sprzedaż ruchomości małoletniego art. 429 i t. 1—2, art. 430;
wydawanie zobowiązań w imieniu małoletniego art. 422 t. 2;
zaciąganie długów art. 434, 435 i t.;
sprzedaż majątku nieruchomego małoletniego art. 434 — 437 oraz t.;
przyjęcie lub zrzeczenie się spadku w imieniu małoletniego art. 438, 439;
przyjęcie darowizny na rzecz małoletniego art. 440;
podniesienie kapitałów małoletnich art. 441 — 443 oraz t., a także teza w T. II na str. 648 pod art. 441;
prowadzenie spraw sądowych małoletnich art. 444, 445;
działy art. 446 i t., 447;
układ pojednawczy art. 448 i t.;
zapis na sąd polubowny art. 448;
sprawowanie opieki po śmierci o. przez jego spadkobierców art. 450;
rachunki z opieki art. 451 — 459;
odpowiedzialność o. za złe sprawowanie opieki art. 460—464;

przedawnienie spraw małoletniego przeciwko opiekunowi art. 466 i t.;

ustanowienie prawa zabudowy na gruntach, będących pod zarządem o. 542[11];
zbycie lub zastaw prawa zabudowy przez o. 542[11];
nabycie przez o. prawa własności z mocy przedawnienia 560 t. 3;
zawarcie przez o. umowy względem odstąpienia własności nieruchomej na użytek pubilczny T. I str. 379 dekr. p. 162;
odpowiedzialność o. za szkody, wyrządzone przez małoletnich lub obłąkanych 654, 686;
o. nad majątkiem spadkowym 1164 t. 4 — 6;
przyjęcie lub zrzeczenie się spadku w imieniu małoletniego lub obłąkanego 1257;
dokonanie działów w imieniu małoletnich 1336 i t., 1337 t. 5;
kwit zadatkowy, wydany przez o. 1686 t. 10;
termin, na który mogą być oddane w najem majątki nieruchome, pozostające pod zarządem opiekuńczym 1692 uw. 1.
Zob. **Obłąkany, Opieka, Rada familijna.**

Ordynacja:

o. dziedziczne 395, 467 — 493 oraz t.;
o. tymczasowe 395, 493[1] — 493[46], z. do art. 493[2];
ustanowienie o. 467 — 484, 493[1] — 493[20];
zbycie majątków, wchodzących w skład o. 485 oraz uw. 1 — 4, T. I str. 271 ust. p. 1, 485[1] — 485[5], 493[21], 493[22], 1524 t. 5;
korzystanie z wpływów z majątku o. 486, 487 i t., 493[28], 493[29];
moc umowy dzierżawy względem następcy właściciela o. 486 t.;
obciążenie o. długami lub ciężarami 488, 489 493[24]—493[27], 1211, 1212, 1213[7], 1213[8];
odpowiedzialność o. za podatki i długi 491 — 493, 493[30] — 493[39];
zarząd przymusowy nad majątkiem o. 492[3] — 492[5];
wygaśnięcie o. tymczasowej 493[40] — 493[46];
przynależności o. 391, 493[23];
rolna reforma T. I str. 173 ust. p. 1;
ustanowienie prawa zabudowy 542[7], 542[8], 542[10];
przedawnienie w stosunku do majątków, należących do o. 564 i t. 1 — 2;
wynagrodzenie za grunty wywłaszczone z o. 589;
testowanie o. 1069, 1069[1], 1070[1];
dziedziczenie o. dziedzicznej 1192 — 1213 oraz t.;
dziedziczenie o. tymczasowej 1213[1] — 1213[9];
otwarcie spadku w o. tymczasowych 1222[1];
wezwanie spadkobierców 1246 t. 8;
zastaw majątku ordynackiego 1641.

Osadnictwo wojskowe:

514 t. 31, 687 t. 24, T. I str. 717 ust. p. 18, T. II str. 129 ust. p. 822

Osiedla:

scalenie T. I str. 247 — 249 rozp. p. 663;
przekształcenie działek T. I str. 249 — 250 rozp. p. 663;
odległość budynków T. I str. 251 — 253 rozp. p. 663;
studnie T. I str. 251, 253 rozp. p. 663;
doły ustępowe T. I str. 251 i t., T. I str. 253 rozp. p. 663;
wywłaszczenie gruntów T. I str. 396 rozp. p. 202.
Zob. **Budynki.**

Osoby prawne:

o. pr. kościelne i zakonne T. I str. 156 — 158 Konkordat p. 501, T. I str. 158 — 159 rozp. p. 120;
likwidacja mienia b. rosyjskich o. pr. T. I str. 162 p. 377, T. II str. 308 — 311 i t., T. II str. 651 rozp. p. 377 t.;
ustanowienie przymusowego zarządu państwowego T. I str. 189 — 190 rozp. p. 437;
zdolność o. pr. T. II str. 518 ust. p. 580, T. II str. 519 ust. p. 581;
prawa, służące o. pr. 698 t. 1;
zapis testamentowy na rzecz o. pr. nieistniejących 1026 t. 6;
wykup majątku rodowego, sprzedanego o. pr. 1350 t. 7;
wydanie pełnomocnictwa o. pr. 2294 t. 1;
przedawnienie roszczeń do o. pr. z tytułu zobowiązań bezterminowych lub płatnych za okazaniem T. II str. 694 rozp. p. 772.

Oszukanie:

701 t. 1, 3.

Państwo:

prawo P. Polskiego do majątków, skonfiskowanych przez rząd rosyjski za udział w powstaniu 406 t. 2, 406/s. t. 2-a;
zwrot przez P. Polskie skonfiskowanych przez b. rządy zaborcze powstańcom dóbr, przejętych i znajdujących się w posiadaniu P. T. II str. 656 — 659 ust. p. 189, T. II str. 659 rozp. p. 432, T. II str. 659 — 660 rozp. p. 771;
prawa P. Polskiego do mienia państwowego, stwierdzone przez Traktat Ryski T. I str. 149 ust. p. 300 i t. 1 — 4;
przejście na własność P. majątków otrzymanych w drodze przywilejów T. I str. 150 dekr. p. 257;
przejęcie na własność P. majątków, pochodzących z konfiskaty i oddanych kościołom prawosławnym T. I str. 151 dekr. p. 349, T. I str. 155 rozp. p. 256 i t.;
przejęcie ziemi na własność P. T. I str. 178 rozp. p. 374, T. I str. 179 rozp. p. 22, T. I str. 384 — 385 ust. p. 17 i t. 1, 2, T. I str. 386 rozp. p. 253, ust. p. 153, T. I str. 387 dekr. p. 469, 687 t. 24, 1269 t. 23;
zwolnienie Polski od odpowiedzialności za zobowiązania b. Imperjum Rosyjskiego T. I str. 364 ust. p. 300;
nowopowstałe p. 406 t. 4;
obce p. 698 t. 2;
chronienie przedmiotów zabytkowych, będących własnością P. T. II str. 650 rozp. p. 750.

Zob. **Majątek, Przymusowy zarząd państwowy, Skarb Państwa, Skarbowe majątki.**

Państwowe majątki

zob. **Majątek, Skarbowe majątki.**

Papier na okaziciela

zob. **Tytuły na okaziciela.**

Parcelacja:

p. gruntów na cele reformy rolnej T. I str. 173 — 178 ust. p. 1;
rozwiązanie umów dziarżawnych gruntów, przeznaczonych na p. T. II str. 140 — 142 ust. p. 1;
prawa pracowników folwarcznych w razie p. majątku T. II str. 382 — 383 ust. p. 1 i t.;
uregulowanie prawa własności gruntów, oddanych w drodze p. w posiadanie nabywców T. II str. 653 — 655 ust. p. 308, T. II str. 655 rozp. p. 721.

Parostatki

zob. **Żegluga.**

Pastwisko

zob. **Służebności.**

Pełnomocnictwo:

zobowiązanie niepełnoletniego z umowy p. **220** t. 10;
nabycie przez pełnomocnika prawa własności z mocy przedawnienia **560** t. 3;
odpowiedzialność mocodawców za szkody, wyrządzone przez działania ich pełnomocników **687** i t. 1— 4, 6 — 9;
odpowiedzialność z umowy p. spadkobierców pełnomocnika **1259** t. 6;
zawarcie przez pełnomocnika w imieniu mocodawcy umowy z samym sobą lub wystawienie w jego imieniu na swoją rzecz zobowiązania dłużnego **1528** t. 5;
zakwestjonowanie przez sąd zdolności zarządcy majątku do prowadzenia sprawy sądowej **1529** t. 7;
wyrządzenie przez pełnomocnika mocodawcy szkody majątkowej umyślnie **1529** t. 32;
kara umowna, ustanowiona na przypadek cofnięcia przez mocodawcę p. **1583** t. 8, **2330** t. 2;
ustanowienie pełnomocników przez zarząd spółdzielni T. II str. 223 ust. p. 733;
osoby, uprawnione do wydawania p. **2291** — **2293**;
osoby, mogące przyjmować p. **2294** — **2297** oraz t.;
zakładanie biur, podejmujących się prowadzenia spraw **2295**;
p. w sprawach, toczących się w sądzie **2297**, **2310**[1], **2321**;
termin p. **2306**, **2306**[1];
sporządzenia p. **2308** — **2324** oraz t.;
dowód ze świadków **2308** t .2, 4;
wydanie p. kilku pełnomocnikom **2325** t. 1 — 3;

obowiązki mocodawcy i pełnomocnika **2307** i t. 1, 2, **2326** i t. 1, 2, **2328**;
przekroczenie przez pełnomocnika granic p. **277** t. 4, **2326** t. 4;
prawo właściwe dla oceny, czy dla zawarcia danej umowy przez pełnomocnika wystarcza p. ogólne **2326** t. 16;
ograniczenie uprawnień pełnomocnika, wyrażone nie w samem p. **2326** t. 8;
osoby, mogące zakwestjonować czynności pełnomocnika **2326** t. 11, 12;
akceptacja przez mocodawcę czynności pełnomocnika **2326** t. 13, 14;
obowiązujące dla mocodawcy znaczenie daty, wskazanej w zeznanym przez pełnomocnika akcie **2326** t. 15;
prokura T. II str. 395 — 396 dekr. p. 164;
przelew p. **2329** i t. 1 — 7, **1530** t. 3;
odpowiedzialność pełnomocnika wobec mocodawcy za substytuta **2329** t. 4, 5;
wygaśnięcie mocy p. **2330** — **2334** oraz t.;
p. bezterminowe **2330** uw.;
odwołanie p. przez mocodawcę **2330** i t. 1, 2, 5, **2331**, **2332** i t., **2334** i t. 1, 2;
zrzeczenie się p. **2330** i t. 4, **2333**;
śmierć mocodawcy **2330** i t. 6, 7;
upadłość pełnomocnika **2330** t. 9;
ważność czynności, dokonanych przez pełnomocnika przed otrzymaniem wiadomości o ustaniu mocy p. **2334** i t. 1, 2;
przedawnienie powództwa mocodawcy przeciwko pełnomocnikowi o straty **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 16;
niemożność przywrócenia prawa, utraconego z winy pełnomocnika wskutek przedawnienia **z. do art. 694** (uw.) **5.**

Pisma perjodyczne

zob. **Czasopisma.**

Place i ulice:

pl. rynkowy w mieście, stanowiący własność gromady wiejskiej T. I str. 161 rozp. p. 215 t. 2;
ograniczenia prawa własności pl. **425** t .1;
ciągnienie dochodów z pl. i u. **425** t. 2, **425/s.** t. 1-a;
przedawnienie w stosunku do miejskich pl. i u. **434** t. 5.

Plony

zob. **Płody.**

Płody:

pł. jako przynależność ziemi **387**;
własność pł. ziemi **387** t. 17, **424**, **425**;
prawo do pł. przy przejściu prawa własności do majątku **425** t. 5, 6;
pł. leśne **465**, T. I str. 264 — 265 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
zwrot pł. przy przywróceniu posiadania majątku **531** t. 34;
sprzedaż przyszłych zbiorów **1510** t. 4;

umowa włościan co do wspólnego zbierania plonów **2126** t. 2;
wpływ na stosunek ubezpieczenia ziemiopłodów od gradobicia przejścia na inną osobę prawa zbierania ich T. II str. 322 rozp. p. 211.

Płot:

445 t. 6.

Poczta, telegraf i telefon:

umieszczenie urządzeń telegraficznych i telefonicznych T. I str. 188 ust. p. 642, **434** t. 2, T. II str. 655 rozp. p. 57;
używanie przez p. dróg prywatnych T. I str. 188 — 189 ust. p. 642;
odpowiedzialność Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe, telegramy i rozmowy telefoniczne T. I str. 469 rozp. p. 679, T. II str. 655 rozp. p. 57, T. II str. 681 rozp. p. 679 t., T. II str. 681 — 682 ust. p. 788;
pełnomocnictwo na odbiór przesyłek pocztowych **2292** uw., **2317.**

Podrzutki:

163, 163[1], T. I str. 49 — 51 ust. p. 413, **144[1]** t. 4.

Podstęp:

701, 1629.

Poganie:

małżeństwa p. **85, 90.**

Pojezuickie majątki:

ustanowienie prawa zabudowy **542[7]**;
prawa i obowiązki, związane z posiadaniem dóbr i kapitałów pojezuickich, stanowiących fundusz edukacyjny T. I str. 567 — 570 Zw. Pr. tom VIII cz. 1: spłata kapitału str. 567, lasy w m. p. str. 567 — 568, przejście m. p. na zupełną własność posiadaczy str. 568, zbycie m. p. str. 568, 569, opłaty roczne za prawo posiadania m. p. 568, 569, sekwestr m. p. str. 569, 570;
czynności prawne, dotyczące p. m., dokonane bez zachowania odnośnych przepisów **1529** t. 5.

Pokrewieństwo:

związek małżeński między krewnymi **23, 210;**
określenie bliskości p. **197 — 208, 211, 1114 — 1118, z. do art. 211;**
dowód p. **209** i t. 1 — 4.

Pokrzywdzenie:

1424 t. 6.

Polowanie:

prawo p. T. I str. 192 Zw. Pr. tom XII cz. 2, T. I str. 204 — 205 rozp. p. 934;
prawo do zabitej zwierzyny T. I str. 205 — 206 rozp. p. 934;
wykup prawa p. T. I str. 263 rozp. p. 934;
zwierzyna, na którą nie wolno polować T. I str. 263 rozp. p. 934;

dzierżawa polowania **1691** t. 4.
Zob. **Łowy zwierzyny.**

Poręczenie:

istota umowy p. **1555** t. 1 — 9, **1556/s.** t.;
osoby, mogące dawać p. **1555;**
rodzaje p. **1556, 1557** i t. 1 — 4;
skutek względem poręczycieli odroczenia wypłat T. II str. 34 rozp. p. 20, T. II str. 34 — 35 rozp. p. 652;
p. zwykłe **1557, 1558** i t. 1 — 8, **1558/s.** t. 9;
p. terminowe **1557, 1560** i t. 1 — 7, **1561** i t. 1 — 5, **2043, 1560/s.** t. 8;
p. za zapłatę kary umownej **1560/s.** t. 8;
poszukiwanie przez poręczyciela od dłużnika zapłaconej sumy **1561** i t. 1 — 5;
sposób udzielenia p. **1562** i t. 1, 2, **1562[1]** t.;
poręka wekslowa **1558** t. 1, **1562[1]** i t.;
p. przy umowach ze Skarbem **1563;**
p. gromady lub spółki gospodarzy wiejskich przy zawarciu umów dzierżawy przez zarząd apanaży z członkami tej gromady lub spółki **1709;**
p. przez pracodawcę za zobowiązania pieniężne robotnika T. II str. 353 rozp. p. 324, T. II str. 360 Zw. Pr. tom XI cz. 2.

Posag:

prawo własności do p. **110;**
odpowiedzialność spadkobierców męża za wniesiony w p. inwentarz **110** t.;
natura prawna p. **1001** i t. 1 — 4;
zrzeczenie się spadku w akcie posagowym **1002** i t. 1 — 3, **1003** i t.; **1004** i t. 1, 2;
sporządzenie aktu posagowego **1006** i t. 4, 6, T. I str. 591 rozp. p. 660, **1007, 1008;**
obietnica wyznaczenia p. **1006** t. 1;
dowód oddania mienia w charakterze p. **1006** t. 2 — 5;
powrót do rodziców p. po bezpotomnej śmierci córki **1142** t. 1.

Posiadanie:

p. dziedziczne i wieczyste **420** uw. 1, **1691** t. 9;
p. połączone z prawem własności **513;**
p. oddzielone od prawa własności **514;**
zakres prawa p., oddzielonego od prawa własności **514** t. 1, 2;
prawa właściciela w razie oddzielenia prawa p. **514** t. 3, 4, **521** i t. 1;
termin trwania p., oddzielonego od prawa własności **514** t. 6, 7;
p. gruntów skarbowych, wyznaczonych jako zaopatrzenie **515** oraz uw.;
odstąpienie prawa własności majątku, znajdującego się w p. osoby trzeciej **521** i t. 1, 2;
rodzaje p. **523;**
p. prawne **524** i t.;
p. nieprawne **525 — 528, 532, 609, 690** oraz. uw., **691;**

p. w dobrej lub złej wierze **529** i t. 1 — 3, **530** i t., **610** t. 3, **626** t., **1241** t. 7, **529/s.** t. 1-a;
windykacja majątku **609** i t. 1 — 9, **690** i t. 2, **1384** t. 1 — 2, **1392** i t. 1, 7;
ochrona p. **531** i t. 1;
akcja posesoryjna **531** t. 2 — 40, **531/s.** t. 27-a, 34-a;
zasiedzenie **533** i t. 1 — 15, **567**;
p. sporne **533** t. 2., **558, 559** i t. 1 — 6;
p. rzeczy ruchomych **534** i t. 1 — 7;
ochrona posiadania majątku na zasadzie umowy przyrzeczenia sprzedaży **1684** t. 4.
Zob. **Dożywocie, Szkód wynagrodzenie, Użytkowanie, Zastawne posiadanie.**

Potrącenie:

1536 t. 3 — 5.

Powinowactwo:

związek małżeński między powinowatymi **23**;
określenie stopnia p. **210** t.;
prawo dziedziczenia **1120.**

Powództwo:

prowadzenie spraw w sądzie przez rodziców w imieniu małoletnich dzieci **180** t. 2, **231** t.;
prowadzenie spraw sądowych przez niepełnoletnich **219** t., **220** t. 8;
prowadzenie sprawy sądowej przez członka rady familijnej T. I str. 88 K. C. P. art. 422 t. 4;
prowadzenie spraw w sądzie przez opiekunów T. I str. 93 K. C. P. art. 444, 445, **253** t. 2, 3, **266** t., **282, 374[1]** t. 6, 7, **1235** t.;
rozróżnienie „powództw" i „procesów" **417, 419** i t. 1, **1388** t. 7;
przelew praw do p. **419** t. 2, 3, **2058** t. 5;
fikcyjność odstąpienia praw z p. **1529** t. 7;
przejście na nabywcę majątku p., dotyczących tego majątku **514** t. 13;
intromisja z wyroku sądowego **531** t. 23;
p. o przywrócenie rzeczy do stanu pierwotnego **531** t. 38;
odpowiedzialność za szkody, zrządzone nieprawidłowem wytoczeniem p. **684** t. 15 — 17;
prawo obrony sądowej **691** i t. 1, **693**;
znaczenie wyroku sądowego **707** t. 1;
wzięcie przez spadkobiercę udziału w sprawie, wytoczonej przez spadkodawcę **1258** t. 1;
odpowiedzialność spadkobiercy w sporach sądowych **1259, 1104** t .5, **1241/s.** t. 1-a;
odpowiedzialność Skarbu Państwa, względnie innych instytucyj, w sprawach sądowych co do przejętego majątku bezdziedzicznego **1263**;
sprzedaż majątku, będącego w sporze **1392** i t. 1 — 7;

p. o własność gruntów, które następnie weszły w skład nadania włościańskiego T. I str. 755 Zw. Pr. tom IX Dod.;
prowadzenie sprawy w sądzie przez osobę, posiadającą pełnomocnictwo na zarządzanie majątkiem **1529** t. 7;
spór fikcyjny **1529** t. 8;
niemożność zmiany przez umowę stron przepisów co do składania przez strony dowodów **1530** t. 7;
odpowiedzialność solidarna pozwanych **1548** t. 9, 15;
egzekucja sumy, zasądzonej od kilku osób bez wskazania rozmiaru odpowiedzialności każdej z nich **1548** t. 10;
przelew tytułu wykonawczego **1653** t. 4, **2058** t. 3, 4;
moc umowy najmu w stosunku do osoby, na której rzecz majątek został zasądzony **1705** t. 39;
pełnomocnictwo do prowadzenia spraw w sądach i urzędach **2297, 2310[1], 2321.**
Zob. **Przedawnienie, Testament.**

Pozbawiony rozumu

zob. **Obłąkany.**

Pożar:

392 t., **533[10]** t. 4, **546** t. 6, **684** t. 20, **1707** i t., **2106** i t., **2112, 2199** t. 6, 11, 12, 15, 18, T. II str. 361 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. II str. 680 — 681 Zw. Pr. tom XII cz. 1 t.
Zob. **Ubezpieczenie.**

Pożyczka:

zaciąganie p. przez dzieci niewydzielone **186**;
p. przez opiekuna pieniędzy małoletniego **268** uw. 2;
długi, zaciągnięte przez opiekuna dla małoletniego T. I str. 90 K. C. P. art. 434, 435 i t., **275** oraz uw. i t. 1, 3, 4;
p. pod zastaw majątków małoletnich **280**;
p. zaciągnięte przez właściciela ordynacji **489, 493[24], 493[25] 493[38], 493[39]**;
moc umowy p., dotyczącej nieprawidłowo przewłaszczonego majątku, w razie powrotu jego do właściciela **691** t. 2;
przerachowanie p., udzielonych pod zastaw unieważnionych tytułów na okaziciela T. I str. 766 rozp. p. 654;
odpowiedzialność solidarna współdłużników **1548** t. 14;
bieg przedawnienia z umowy p. **1549** t. 9, 19;
rachunek, podpisany przez dłużnika **1549** t. 19, **1551**;
kara, zastrzeżona przy zobowiązaniach pożyczkowych **1574, 1575** i t. 1, 2, **1583** t. 4 ,5, 7;
udzielanie p. przez utrzymujących kasy pożyczkowe **1663** uw. 1;
dochodzenie należności, skredytowanych za napoje alkoholowe T. II str. 63 ust. p. 423;
p. wskutek gry lub dla gry **1666, 2014** i t. 5 — 7, **2019**;
istota p. **2012** t. 1 — 4, **2031** t. 1, 2, **2064** uw. i t. 1, 3, **2100** t. 1 — 3;
przedmiot p. **2012** t. 5;

przedterminowe umorzenie p. instytucyj, spółek i towarzystw, zawartych zapomocą wypuszczenia obligacyj, listów zastawnych i t. p. **2012** uw.;
zawarcie p. **2012, 2013;**
nieważność p. **2014 — 2019** oraz t.;
odsetki za korzystanie z kapitału **2020 — 2023** oraz t., T. II str. 185—186 rozp. p. 1075, T. II str. 186 — 187 rozp. p. 72, T. II str. 187 rozp. p. 125, **2039** i t., **2051** i t. 1;
lichwa pieniężna **2020** t. 10, T. II str. 182 — 183 rozp. p. 656, T. II str. 183 rozp. p. 759, T. II str. 184 — 185 rozp. p. 841, **2023[1]**;
prawo dłużnika przedterminowego zwrotu zapożyczonego kapitału **2023** oraz uw. i t. 1, 2;
zakaz urzędnikom, biorącym udział w sprawie, przyjmowania zobowiązań dłużnych od oskarżonych **2025;**
tryb sporządzania zobowiązań pożyczkowych **2031 — 2039** oraz t.;
dowód istnienia stosunku dłużnego **2031** t. 6;
dowód dokonania zapłaty na rachunek długu **2031** t. 4;
odroczenie płatności obligu **2040 — 2044** oraz t.;
podpisane przez dłużnika rachunki **2045** i t. 1, 2, **2046, 2047;**
p. udzielona przez skarbnika instytucji państwowej **2048** i t., **2049;**
zobowiązanie zapłacenia długu „w miarę możności" **2051** t. 3;
zapłata pożyczonej kwoty **2050 — 2056** oraz t.;
fakt znajdowania się obligu w ręku dłużnika jako dowód zapłaty **2050** t. 1, **2053** i t.;
napis na zobowiązaniu dłużnem o otrzymaniu zapłaty **2052** i t. 1, 2;
pokwitowanie z odbioru pożyczonej sumy **2054** i t. 1, 2;
dowód ze świadków **2054** t. 2, **2055** t. 7;
wniesienie pożyczonej kwoty do sądu **2055** i t. 1 — 8;
przelew obligu **2058** i t. 1, 2, 6 — 12, **2059** i t. 1 — 3, **2060** i t., **2063;**
pokwitowanie składowe, wydane zamiast zobowiązania pożyczkowego **2113** t. 1, **2114** i t. 1 — 3;
p. udzielona robotnikowi przez pracodawcę T. II str. 353 rozp. p. 324, T. II str. 360 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
tryb udzielania i egzekwowania p. przez utrzymujących kasy pożyczkowe **z. do art. 1663** (uw. 1) **1 — 13.**

Zob. **Dłużne zobowiązania, Oblig, Odsetki, Rachunek bieżący, Użyczenie, Waluta, Zastaw.**

Pracownicy:

utrata zdolności do pracy wskutek spełniania jej w ciężkich warunkach **684** t. 12;
poręczenie przy umowie najmu usług osobistych **1557** t. 1;
przedmiot najmu osobistego **2201** oraz uw. i t. 1 — 5;
wynajmowanie się dzieci lub żon, zamieszkałych przy mężach **2202** i t.;
oddanie w najem lub na naukę dzieci przez rodziców **2203** i t. 1, 2;
termin najmu osobistego **2214** i t. 1, 2, **2215, 2216** i t., **2217;**
cena najmu osobistego **2218 — 2223** oraz t.;
zapłata rzemieślnikowi za dokonaną robotę **2217** t.;

ograniczenie nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach T. II str. 375 — 377 rozp. p. 496, T. II str. 377 rozp. p. 640;
ograniczenie wysokości wynagrodzeń, wypłacanych z tytułu odszkodowań po zwolnieniu z pracy T. II str. 377 rozp. p. 496;
sporządzenie umowy najmu osobistego **2224** i t. 1;
poszukiwanie wynagrodzenia za dokonane roboty w razie niestwierdzenia zawarcia umowy najmu osobistego **2224** t. 2;
wykonanie umowy najmu osobistego **2228 — 2234** oraz t., **2239;**
obowiązki gospodarza **2229;**
zapłata pracownikowi wynagrodzenia za pracę, gdy ten zaprzestał wykonywania swych obowiązków służbowych **2228** t., **2233[1], 2238** t. 3;
obowiązki najemnika **2230 — 2232;**
pokrycie przez najemnika strat, wyrządzonych gospodarzowi **2233, 2234, 2239;**
odpowiedzialność pracodawców za szkody, wyrządzone przez działania ich pracowników **687** i t. 1 — 11, 13, **2235;**
obowiązujące znaczenie umowy najmu osobistego do czasu upływu terminu **2238** i t. 1;
przyczyny, usprawiedliwiające rozwiązanie najmu **2238** t. 2 — 6;
zakaz rozwiązania stosunku najmu w czasie służby wojskowej pr. T. II str. 381 — 382 ust. p. 403 i t.;
ustanie najmu w razie śmierci gospodarza **2238;**
zmiana warunków umowy najmu osobistego **2238** t. 7;
przedawnienie roszczeń z umów o najmie do robót wiejskich **z. do art. 694** (uw.) **1** uw. 4;
zakaz opuszczania przez pr. przedsiębiorstwa handlowego swych stanowisk w razie śmierci właściciela **z. do art. 1238** (uw. 1) **19;**
wynalazek, dokonany przez pr. w przedsiębiorstwie T. II str. 532 rozp. p. 384;
wzór, stworzony przez pr. w przedsiębiorstwie T. II str. 550 rozp. p. 384;

Rozporządzenie Prezyd. Rzp. z 16.III. 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych T. II str. 329—346:

ograniczenie wolności umów, regulujących stosunek pracy art. 1 i t.;
osoby, uważane za pracowników umysłowych art. 2 i t. 1 — 8, art. 3;
osoby, wyłączone z pod działania rozporządzenia art. 4;
zawarcie umowy o pracę art. 5, 6;
okres próbny art. 7 i t. 1 — 3;
stosowanie umowy zbiorowej lub zwyczaju miejscowego art. 8;
zakaz konkurencji art. 9 — 11;
wynagrodzenie art. 12 — 23 oraz t.;
gratyfikacja i tantjema art. 12 i t. 1, 2;
wykaz płacy art. 14;
niewypłata w terminie art. 15, art. 31 i t. 2, 3;
obrachunek i wypłata prowizji art. 16, 17;

prawo pr. do wynagrodzenia w razie niemożności pełnienia obowiązków art. 19 i t. 1, 2, art. 20;
potrącenia z wynagrodzenia pr. art. 21;
odstąpienie innej osobie lub zastaw prawa pr. do wynagrodzenia art. 22;
zaspokojenie należności pr. w razie ogłoszenia upadłości pracodawcy art. 23;
świadectwo o pracy art. 24, art. 32 t. 6;
rozwiązanie umowy o pracę art. 25;
wypowiedzenie art. 25 i t. 1, 2, art. 26, art. 28 i t., art. 29 i t.;
wyznaczenie pr. czasu na szukanie nowej posady art. 30 i t.;
rozwiązanie umowy z ważnych przyczyn bez wypowiedzenia art. 31 — 33, 36, 37;
zachowanie w mocy umowy o pracę w razie ogłoszenia pracodawcy upadłości lub przejścia przedsiębiorstwa w posiadanie innej osoby art. 34, 35;
wygaśnięcie prawa do rozwiązania umowy art. 36 i t. 1, 2;
prawo pr. po rozwiązaniu umowy pracy do zajmowania mieszkania lub użytkowania gruntów deputatowych art. 38;
wynagrodzenie pr. w razie rozwiązania umowy pracy art. 31 t. 1, art. 39 i t. 1 — 7;
prawo pracodawcy żądania od pr. wynagrodzenia szkód i strat art. 40;
przedawnienie roszczeń pr. art. 41 oraz teza pod tymże art. na str. 491 T. I;
odprawa w razie śmierci pr. art. 42;
regulamin pracy art. 43 — 51;
zakres zastosowania rozporządzenia art. 51, 56, 58, 59;

Rozporządzenie Prezyd. Rzp. z 16.III. 1928 r. o umowie o pracę robotników T. II str. 346 — 359:

określenie umowy o pracę robotników art. 1;
osoby, podpadające pod przepisy rozporządzenia art. 2;
zawarcie umowy o pracę art. 3, 4;
okres próbny art. 5;
obowiązki robotników art. 6;
obowiązki pracodawcy art. 7 — 9;
rozwiązanie umowy o pracę art. 10 — 21 oraz t.;
wypowiedzenie art. 11 i t., 12 i t.;
rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia art. 13 — 19;
wygaśnięcie prawa do rozwiązania umowy art. 19 i t.;
dochodzenie szkód i strat w razie rozwiązania umowy o pracę art. 20;
wynagrodzenie robotnika w razie rozwiązania umowy art. 20 i t.;
przedawnienie skargi robotnika o wynagrodzenie art. 20;
świadectwo o pracy art. 21;
wypłata wynagrodzenia za pracę art. 22, 23, 32 — 36;
księgi płacy art. 24;
książeczka obrachunkowa art. 25 — 31, 34;

sklep przy zakładzie pracy art. 37;
potrącenia z wynagrodzenia robotników art. 38;
zapowiedzenie i zajęcie wynagrodzenia robotników art. 39;
odstąpienie innej osobie lub zastaw prawa robotnika do wynagrodzenia art. 40;
wysokość wynagrodzenia art. 41 i t.;
odprawa w razie śmierci robotnika art. 42;
kary pieniężne art. 43 — 45;
zaspokojenie należności robotników w razie ogłoszenia upadłości pracodawcy art. 47;
regulamin pracy art. 48 — 59;
zakres zastosowania rozporządzenia art. 66 — 68;

Ustawa o pracy w przemyśle Zw. Pr. tom XI cz. 2 T. II str. 359 — 362:

zrzeczenie się przez każdą ze stron umowy najmu art. 52;
zakaz zmiany warunków umowy w czasie jej trwania art. 53;
wypłata robotnikom zarobków art. 54 — 59;
regulamin wewnętrzny art. 60;
ustanie umowy najmu robotnika art. 61;
rozwiązanie umowy najmu przez przedsiębiorstwo art. 62 oraz uw. 1, 2;
rozwiązanie umowy najmu na żądanie robotnika art. 55, 63;

Ustawa z 18.XII. 1919 r. o czasie pracy T. II str. 362—365:

ilość godzin pracy art. 1 i t. 5;
osoby, których dotyczy ustawa art. 1 t. 1 — 4;
odstępstwa od ustalonego przez ustawę czasu pracy art. 4 i t. 1, 2;
wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych art. 16 i t. 1 — 18;

Ustawa z 16.V. 1922 r. o urlopach dla pracowników T. II str. 366 — 369:

pr., którym służy prawo do korzystania z płatnego urlopu art. 1, 2 i t. 3, art. 7;
chwila powstania uprawnienia do urlopu art. 2 t. 1, 2, art. 8;
utrata prawa do urlopu art. 3 i t. 1, 2;
wynagrodzenie za niewykorzystany urlop art. 3 t. 1 — 5;
pobory pr. w czasie urlopu art. 3 i t. 6, art. 4 i t. 1, 2;
okres korzystania z urlopu art. 3 t. 4, art. 5;
kolejność urlopów art. 5;

warunki płacy i pracy pr. rolnych T. II str. 370 ust. p. 394 i t.;
skutki niewykonania obowiązków, wypływających z powstałej na podstawie ugody lub orzeczenia komisji rozjemczej umowy pracy T. II str. 370 ust. p. 394;
rozwiązanie umowy z winy czy to pr. rolnego, czy to pracodawcy T. II str. 370 ust. p. 394;
osoby, uważane za pr. rolnych T. II str. 370 — 371 rozp. p. 782;

zatargi zbiorowe między właścicielami nieruchomości miejskich a dozorcami domowymi T. II str. 371 ust. p. 53, T. II str. 371 — 372 ust. p. 324 i t.;
wstrzymanie eksmisji służby folwarcznej oraz pr. fabrycznych T. II str. 382 rozp. p. 32;
rozwiązanie umowy z pr. folwarcznymi w razie parcelacji nieruchomości ziemskiej lub w związku ze zniesieniem służebności; przyznanie pomienionym pr. odprawy T. II str. 382 — 383 ust. p. 1, T. II str. 383 rozp. p. 66, T. II str. 383 — 384 ust. p. 221, T. II str. 385 — 386 rozp. p. 317;
tworzenie przy parcelacji gospodarstw dla rodzin służby folwarcznej; wstrzymanie w tym przypadku eksmisji ich z zabudowań folwarcznych T. II str. 382 — 383 ust. p. 1 i t., T. II str. 383 rozp. p. 66, T. II str. 383 — 384 ust. p. 221, T. II str. 385 — 386 rozp. p. 317;
zapewnienie czasowych mieszkań dla zwolnionych robotników rolnych T. II str. 386 rozp. p. 305, ust. p. 194;
kaucje, składane w związku z umową o pracę T. II str. 372 rozp. p. 409.
Zob. **Koleje, Szkód wynagrodzenie, Ubezpieczenie.**

Prawa majątkowe:

osoby zdolne do nabywania pr. m. **698;**
nabycie pr. m. przez żydów T. I str. 528 — 529 Zw. Pr. tom IX;
nabycie pr. m. przez cudzoziemców T. I str. 529 — 532 Zw. Pr. tom IX, T. I str. 532 — 533 ust. p. 178, T. I str. 534 — 535 rozp. p. 306, T. I str. 535 — 536 rozp. p. 484;
sposoby nabycia pr. m. **699** oraz uw.;
warunki ważności nabycia pr. m. **700, 701** i t. 1;
utwierdzenie pr. m. **707** i t. 1 — 4;
przywrócenie pr. m., utraconych wskutek przestępstw politycznych i wojskowych T. I str. 537 — 538 ust. p. 230;
uchylenie ograniczeń prawnych, zależnych od narodowości i wyznania T. I str. XIV rozp. p. 23, T. I str. XXIII ust. p. 93, T. I str. XXV ust. p. 213, T. I str. XXVII ust. p. 214;
nieważność praw nabytych, opartych na wydanych przez władze bolszewickie postanowieniach T. I str. XVII okóln. p. 22, T. I str. 537 rozp. p. 149.

Prawo uczestnictwa publicznego i prywatnego

zob. **Uczestnictwa prawo.**

Prawosławny Kościół

zob. **Kościół Prawosławny.**

Prawość pochodzenia

zob. **Dzieci.**

Procentowe papiery

zob. **Tytuły na okaziciela.**

Procenty

zob. **Odsetki.**

Proces

zob. **Powództwo.**

Prymak

zob. **Włościanie, Włościańskie grunta.**

Przechowanie (skład):

istota umowy składu **2100** t. 1—3;
przedmiot składu **2100** i t. 4;
osoby, niemogące przyjmować lub oddawać mienia na prz. **2101, 2102;**
zawarcie umowy składu **2104;**
odpowiedzialność przyjmującego skład **2105 — 2108** oraz t.;
pokrycie wydatków, poniesionych przez przyjmującego skład dla zachowania mienia **2107;**
zwrot mienia, wziętego na prz. **2108** i t. 1 — 3, **2110;**
odpowiedzialność spadkobiercy za mienie, przyjęte przez spadkodawcę na prz. **2109, 2113** i t. 1 — 7;
dowody oddania rzeczy na prz. **2111** i t. 2 — 4, **2112, 2118;**
pokwitowanie składowe **2111** i t. 1, **2113** i t. 1 — 7, **2114** i t. 1 — 3;
przedawnienie pokwitowań składowych **2113** i t. 1 — 7;
odmowa zwrotu składu na pierwsze żądanie **2115, 2116;**
żądanie zwrotu mienia w razie upadłości przyjmującego skład **2119;**
upadłość osoby, która oddała mienie na prz. **2120 — 2123;**
oddanie rzeczy na prz. gospodarzowi traktjerni **2124** i t.;
mienie, oddane przez syna ojcu albo matce na prz. **1260;**
przyjęcie przez kolej przesyłki na prz. T. II str. 619, 624 regulamin.

Przechód i przejazd:

prawo prz. i prz. po wielkich drogach **434** i t. 1 — 3;
prawo prz. i prz. przez cudze grunta **448** i t. 1—6, **448/s.** t. 5-a;
przyznanie prawa prz. przy scaleniu T. I str. 347 rozp. p. 202.
Zob. **Drogi, Enklawa, Uczestnictwa prawo.**

Przedawnienie:

prawo właściwe dla oceny prz. i zasiedzenia T. I str. 171 ust. p. 580, str. 172 ust. p. 581;
ogólne zasady prz. nabywczego **533** i t. 1 — 15, **557** i t. 1 — 6, **558, 559** i t. 1;
okres prz. ziemskiego **533** t. 1, **557** i t. 4, **565 — 567** oraz t.;
przerwanie biegu prz. **533** t. 9, **559** t. 2—6, T. I str. 448 Zw. Pr. tom XII cz. 1, **1549** t. 6, 7, 11, **1550** i t. 1, 3, 5—8, **z. do art. 694** (uw) **1** t. 18—25, T. II str. 409 rozp. p. 652, **z. do art. 694** (uw) **6** t. 2, T. II str. 676 Zw. Pr. tom XII cz. 1 t. 2;
charakter posiadania, wymagany dla nabycia z mocy prz. **560** i t. 1 — 6;
zdolność prawna nabywcy majątku z mocy prz. **533** t. 12;
niemożność nabycia w drodze prz. nieruchomości przez poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich i tureckich T. II str. 639 uchwała p. 349;

nabycie przez Polaka majątku ziemskiego w gub. zachodnich w drodze prz. **z. do art. 698** (uw. 2) **1** t. 6;
majątki, podlegające lub niepodlegające działaniu prz. **560** t. 8 — 16, **562**[1] — **564** oraz t.;
nabycie w drodze prz. części materjalnej pewnej całości, naprz. piwnicy pod cudzym domem **533/s.** t. 6-a;
prz. między małżonkami **109** t. 2;
prz. w stosunku do wspólnego majątku **546** t. 7;
nabycie w drodze prz. wód jeziora **428** t. 1;
powstanie przez prz. służebności **432** t. 2, **560** t. 6;
nabycie przez prz. gruntów miejskich, pozostających w użytkowaniu ogólnem **434** t. 4 — 6;
nabycie przez prz. prawa do ziemi, zajętej na ścieżkę holowniczą **437** t. 2;
nabycie lub utrata przez prz. prawa uczestnictwa prywatnego **442** t. 5 — 7;
nabycie przez prz. serwitutu **442** t. 13;
nabycie przez cerkiew majątku nieruchomego w drodze prz. **560/s.** t. 10-a;
prz. w stosunku do nieruchomości b. Banków Włościańskiego i Szlacheckiego T. I str. 326 ust. p. 28;
nabycie w drodze prz. gruntu przez posiadacza z mocy umowy przyrzeczenia sprzedaży **1684** t. 4;
wygaśnięcie prawa dochodzenia wskutek upływu prz. **692** i t. 1—6, **694** oraz uw. i t. 3, **z. do art. 694** (uw.) **1** oraz uw. 1, **5;**
rozstrzyganie kwestji prz. danego prawa według ustaw, obowiązujących w czasie powstania tego prawa **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 1;
stosowanie prz. w gubernjach zachodnich po rozciągnięciu na nię działania ogólnych praw Cesarstwa **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 2, 3;
terminy prz. i terminy prekluzyjne **692** t. 4—6;
moment, od którego biegnie prz. umarzające **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 6—16, **1671** t. 8;
zawieszenie biegu prz. **694** t. 1, 2, **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 18, **2** t. 6—11, T. II str. 117 rozp. p. 49, T. II str. 411 rozp. p. 20, rozp. p. 652, T. II str. 631 regulamin, T. II str. 655 ust. p. 308;
zawieszenie biegu prz. w stosunku do małoletnich, osób dotkniętych pomieszaniem zmysłów i głuchoniemych **z. do art. 694** (uw.) **2** i t. 1 — 4, 6 t. 1, T. I str. 448 Zw. Praw tom XII cz. 1;
zawieszenie biegu prz. w związku z wypadkami wojennemi T. I str. 490 — 491 dekr. p. 121 i t. 1—3, **z. do art. 694** (uw.) **4** oraz uw., T. II str. 412 ukaz p. 2383, T. II str. 412 — 413 uchwała p. 2004, T. II str. 414 dekr. p. 121 t.;
przywrócenie prawa, utraconego wskutek prz. **z. do art. 694** (uw.) **5;**
utrata mocy wyroków sądowych, z których nie rozpoczęto egzekucji w ciągu okresu prz. **z. do art. 694** (uw.) **6** i t. 1, 2;
prz. prawa dowodzenia prawości pochodzenia **120** t. 1;
prz. sporu przeciwko prawości pochodzenia **131** i t. 2, 3;
prz. w sprawach małoletnich **224, 683** t. 45, T. I str. 448 Zw. Pr. tom XII cz. 1, **1066**[12], **1363 t., 1524** t. 6, **z. do art. 694** (uw.) 2 i t. 1, 2;

prz. spraw małoletniego przeciwko opiekunowi T. I str. 97 K. C. P. art. 466 i t.;
prz. powództwa przeciwko opiekunowi, który roztrwonił powierzony mu majątek **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 14;
prz. powództwa o prawo cywilne, naruszone pogwałceniem prawa uczestnictwa publicznego **434** t. 3;
wygaśnięcie służebności wskutek prz. **442** t. 6;
prz. powództwa o wynagrodzenie szkód i strat **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 8;
prz. powództwa właściciela majątku o odszkodowanie z powodu nieprawnego posiadania tego majątku przez inną osobę **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 9;
prz. roszczeń, spowodowanych nieuczciwą konkurencją T. I str. 371 ust. p. 467;
prz. powództw w przedmiocie wynagrodzenia za szkodę osobistą lub majątkową przy eksploatacji kolei lub żeglugi **683** punkt 7 oraz uw. 2 i t. 43—46, T. I str. 447—449 Zw. Pr. tom XII cz. 1, **684** t. 25, T. II str. 675 — 676 Zw. Pr. tom XII cz. 1 t.;
prz. prawa żądania od kolei wynagrodzenia z powodu nieszczęśliwego wypadku na zasadzie ustawy 28.VI. 1912 r. T. II str. 605 Zw. Pr. tom XII cz. 1;
prz. prawa żądania odszkodowania z powodu nieszczęśliwego wypadku przy pracy na zasadzie ustawy 2.VI. 1903 r. T. II str. 614 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
prz. roszczeń o wynagrodzenie szkód, zrządzonych wskutek używania statku powietrznego T. I str. 468 rozp. p. 294;
prz. roszczeń o odszkodowanie za przesyłki pocztowe T. I str. 469 rozp. p. 679;
prz. roszczeń o wynagrodzenie szkód, powstałych wskutek robót górniczych T. I str. 480 rozp. p. 654;
prz. pretensyj o wynagrodzenie szkód, spowodowanych regulacją wód T. II str. 687 ust. p. 574;
prz. roszczeń z umów o pracę T. I str. 491 rozp. p. 323 i t., T. I str. 492 rozp. p. 324;
prz. powództw, wynikających z naruszenia prawa autorskiego **695**[26];
prz. spraw o grunty, nadane przez Cesarza **966;**
prz. powództwa spadkobiercy testamentowego przeciwko spadkobiercom ustawowym o testowany majątek **1084** t. 15;
prz. powództwa o zasądzenie legatu **1086** t. 13;
prz. powództwa spadkobiercy ustawowego o spadek w razie unieważnienia testamentu **1110** t.;
prz. żądania wdowy lub wdowca wydzielenia części ustawowej **1152** i t. 7, 8;
zarzut prz. w sprawie z powództwa skarbu państwa przeciwko osobie, która zawładnęła majątkiem bezdziedzicznym **1167** t. 3;
prz. roszczeń o spadek **1242** i t. 1, 2, **1246** i t. 1 — 8;
nabycie przez współspadkobiercę wyłącznego prawa własności z mocy prz. **1242** t. 1;
nieważność sprzedaży lub zastawu majątku, do którego prawo własności zostało utracone wskutek prz. **1301** t. 14;

termin na zgłoszenie żądania wykupu rodowego majątku **1363 — 1366** oraz t.;
prz. sporów przeciwko aktom kupna **1524** i t. 1 — 6, **1525**;
prz. powództwa przeciwko nabywcy na licytacji majątku nieruchomego o własność tego majątku **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 15;
prz. roszczeń przeciwko niezapozwanemu dłużnikowi solidarnemu **1548** t. 15;
prz. zobowiązań umownych terminowych, bezterminowych i płatnych na żądanie **1549** i t. 2 — 11, 13 — 19, **1550** i t. 1 — 8, T. II str. 694 rozp. p. 772;
prz. należności z umowy pożyczki **1549** t. 8, 9, 19;
prz. w stosunku do należności z bankowego rachunku bieżącego **1549** t. 17;
prz. zobowiązań, zawartych w państwie cudzoziemskiem **1549**[1];
prz. umów, sporządzonych trybem oblaty **1551**;
bieg prz. w stosunku do umowy zastawu **1549** t. 10;
zachowanie w mocy praw instytucji kredytowej z tytułu aktu zastawu w razie przejścia majątku do innej osoby w drodze prz. **z. do art. 694** (uw.) **3**;
prz. roszczeń z umowy przyrzeczenia sprzedaży **1549** t. 15, **1682** t. 3;
prz. powództwa o uznanie za nieważne aktu zastawu i umowy dzierżawnej, jako ukrywających sprzedaż na obejście ustawy **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 11;
prz. powództwa o przerwanie niezgodnego z warunkami umowy korzystania przez dzierżawcę z przedmiotu dzierżawy **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 10;
prz. w stosunku do umowy dostawy **1549** t. 11;
prz. roszczeń z tytułu umowy o przewóz koleją **1744** t. 10, T. II str. 163 — 167 rozp. p. 721 t. 12, 20, 21, T. II str. 170 — 171 konwencja p. 665, T. II str. 175 — 176 konwencja p. 667, T. II str. 631 — 632 regulamin, T. II str. 635 — 636 regulamin;
prz. roszczeń z tytułu umowy o przewóz statkiem powietrznym T. II str. 177 rozp. p. 294;
prz. pokwitowań składowych **2113** i t. 1 — 7;
prz. roszczenia przeciwko spółdzielni byłego jej członka o wypłatę udziału T. II str. 220 ust. p. 733;
prz. roszczeń przeciwko członkom zarządu i rady nadzorczej spółdzielni o szkody i straty, wynikłe z ich winy T. II str. 224 ust. p. 733;
prz. odpowiedzialności likwidatorów spółdzielni T. II str. 236 ust. p. 733;
prz. roszczeń spółki akcyjnej przeciwko akcjonarjuszom z tytułu bezprawnie otrzymanych wypłat T. II str. 261 rozp. p. 383;
prz. skargi o unieważnienie uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej T. II str. 267 rozp. p. 383;
prz. roszczenia spółki akcyjnej o wynagrodzenie szkód, wyrządzonych przez osoby, które brały udział w jej tworzeniu, członków zarządu, likwidatorów i in. T. II str. 284 rozp. p. 383;
prz. roszczenia pracownika o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych T. II str. 365 ust. p. 7 t. 17, 18;
prz. powództwa mocodawcy przeciwko pełnomocnikowi o straty **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 16;

prz. roszczeń z powodu naruszenia praw do patentu T. II str. 534 rozp. p. 384, praw z rejestracji wzoru T. II str. 552 rozp. p. 384, praw z rejestracji znaku towarowego T. II str. 570 rozp. p. 384.
Zob. **Posiadanie.**

Przedsiębiorstwo robót:

istota umowy prz. r. **1737** i t. 3;
przedmiot umowy prz. r. **1738**;
osoby, uprawnione do podejmowania się prz. r. **1739, 1740**, T. II str. 156 ust. p. 110;
warunki umowy prz. r. **1741**;
sporządzenie umowy prz. r. **1742, 1743, 1745**;
wykonanie umowy prz. r. **1744** i t. 1 — 3, 5, **2055** t. 1;
prawo własności do materjałów, zużytych przez przedsiębiorcę do budowy domu **1744** t. 1;
odpowiedzialność przedsiębiorcy solidarna z podprzedsiębiorcą za jego zobowiązania, wynikające z umowy o pracę T. II str. 347 rozp. p. 324.
Zob. **Dostawa.**

Przejęcie ziemi na rzecz Państwa

zob. **Państwo.**

Przelew (cesja):

prz. praw z umowy bez zgody kontrahenta **570** t. 5, **1530** t. 3, **1544** t. 3;
prz. zobowiązania dłużnego, zawartego przez pełnomocnika z samym sobą **1528** t. 5;
skutki cesji zobowiązania, zabezpieczonego warunkiem o karze **1583** t. 12;
prz. aktu zastawu majątku nieruchomego **1653** i t. 1 — 6;
prz. przez indos aktu zastawu majątku ruchomego **1678**;
przekazanie umowy najmu **1705** t. 24, 25;
prz. obligów **2058 — 2063** oraz t.: zapłata ze scedowanego obligu **2058** t. 6, 7, obrona dłużnika przed cesjonarjuszem **2058** t. 8, odpowiedzialność cedenta przed nabywcą prawa **2058** t. 9, zarzut bezwalutowości napisu o prz. **2058** t. 11, dowód prz. **2058** t. 12, napis o prz. obligu **2059** i t. 1 — 3, **2060** i t., **2063**;
niedojście do skutku prz. obligu **909** i t.;
odstąpienie obligu, co do którego zostało wydane przez wierzyciela oddzielne poświadczenie o odroczeniu płatności długu **2044** i t.;
przekazanie pokwitowania składowego **2113** t. 5;
prz. akcji lub pokwitowania tymczasowego **2167**;
prz. umowy ubezpieczenia **2199** t. 15;
odstąpienie prawa pracownika do wynagrodzenia T. II str. 336 rozp. p. 323, T. II str. 355 rozp. p. 324;
prz. pełnomocnictwa **2329** i t. 1 — 7.

Przerachowanie

zob. **Waluta.**

Przestępny czyn:

644 — 681 oraz t., 684 t. 18, 687 t. 7, 8, 132[1]/s. t. 4-a.

Przewóz:

prawo właściciela nadbrzeżnego do urządzenia i korzystania z prz. przez rzekę **464** i t.;

odpowiedzialność właściciela statku z umowy przewozu towaru T. I str. 467 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t. 3;

przewóz osób i ciężarów drogą lądową i wodną **1738**;

utrata ładunku, powierzonego przedsiębiorcy przewozu **1744** t. 6;

odpowiedzialność międzynarodowego towarzystwa wagonów sypialnych za zaginięcie bagażu ręcznego pasażera **1744** t. 8.

Zob. **Koleje, Lotnictwo.**

Przychówek:

prawo własności do prz. **431**;

obowiązek zwrotu prz. przez posiadacza w złej wierze **620** p. 3, **642**;

prawo do prz. posiadacza w dobrej wierze **626**;

prawo rodziców do prz. od inwentarza, podarowanego synowi lub córce, po ich bezpotomnej śmierci **1142** t. 4.

Przymuliska

zob. **Wody.**

Przymus:

701, 702 i t. 1, 2, **703** i t., **702/s.** t. 3.

Przymusowy zarząd państwowy:

T. I str. 189 dekr. p. 67 i t., T. I str. 189 — 190 rozp. 437, T. I str. 745 dekr. p. 99, T. II str. 655 dekr. p. 67 t 2, T. II str. 655 — 656 rozp. p. 437 t.

Przynależność:

podstawy uznania rzeczy za prz. **387** t. 18;

prz. gruntu **387** i t. 1 — 6, 17;

prz. fabryk **388** i t. 1 — 4;

prz. domów **389, 388** t. 1;

prz. wszelkich majątków nieruchomych **390**;

prz. ordynacyj **391, 493[23]**;

prz. majątków nieruchomych, zastawionych w bankach **392** i t.;

sprzedaż nieoddzielonych prz. majątku nieruchomego **1663** t. 1.

Przyrzeczenie sprzedaży:

zawarcie umowy prz. sprz. przez opiekuna **277** t. 4;

obrona w drodze posesoryjnej posiadania nieruchomości, opartego na prz. sprz. **531** t. 8;

zawarcie umowy prz. sprz. udziału we wspólnym majątku **555** t. 5, 6;

prz. sprz. majątku, na którym ciąży zapowiedzenie **774**;

odpowiedzialność spadkobiercy za niedotrzymanie zawartej przez spadkodawcę umowy prz. sprz. **1259** t. 17;

odpowiedzialność solidarna nabywców z umowy prz. sprz. **1548** t. 11;

różnica między prz. sprz. a sprzedażą **1510** t. 7, 9;

istota i treść umowy prz. sprz. **1679** i t. 2, 3, **1684** t. 1;

zapis prz. sprz. **1680, 1681, 1683, 1684**;

ustna umowa prz. sprz. **1683** t.;

skutki odmowy sprzedawcy sporządzenia zgodnie z umową prz. sprz. formalnego aktu sprzedaży **1681** t. 2;

wyznaczenie w umowie prz. sprz. terminu sporządzenia formalnego aktu kupna **1682** i t. 1 — 4;

oddanie majątku w posiadanie na zasadzie zapisu prz. sprz. **1684** oraz uw. i t. 2 — 5;

pokwitowanie zadatkowe **1681** t. 1, **1685, 1686** i t. 1 — 10;

upływ terminu, wyznaczonego na sporządzenie aktu formalnego sprzedaży **1687** i t., **1688**;

uchylenie się sprzedawcy od sporządzenia aktu formalnego **1688** i t. 1, 2;

rozwiązanie umowy prz. sprz. **1689** i t.;

tryb sporządzenia umowy prz. sprz. **1690** oraz uw.;

upoważnienie do sporządzenia umowy prz. sprz. **2326** t. 7;

przedawnienie roszczeń z umowy prz. sprz. **1549** t. 15, **1682** t. 3;

umowy prz. sprz. gruntów z parcelacji na zasadzie ustawy 12.III. 1932 r. o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań T. II str. 80 — 81 ust. p. 221;

spór o przeniesienie na mocy umowy prz. sprz. tytułu własności działki, nabytej z nieruchomości rozparcelowanej T. II str. 655 ust. p. 308;

Ustawy i rozporządzenia w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży: z d. 29.VII. 1919 r. (T. II str. 81 — 83), 19.V. 1920 r. (T. II str. 83 — 84), 23.VI. 1920 r. (T. II str. 84), 26.IX. 1922 r. (T. II str. 84 — 86), 2.VII. 1924 r. (T. II str. 86 — 90), 13.III. 1929 r. (T. II str. 90 — 93):

niemożność jednostronnego rozwiązania przez sprzedawcę umowy prz. sprz. ust. 29.VII. 1919 art. 1, rozp. 19.V. 1920 r. art. 1, ust. 26.IX. 1922 art. 1, 2, ust. 2.VII. 1924 art. 1, ust. 13.III. 1929 art. 1;

wezwanie sprzedawcy przez nabywcę do sporządzenia formalnego aktu ust. 29.VII. 1919 art. 2 t. 1, ust. 2.VII. 1924 art. 1 t. 14;

ustne umowy prz. sprz. ust. 29.VII. 1919 art. 1 t. 1, ust. 26.IX. 1922 art. 1 t. 1;

umowy darme ust. 26.IX. 1922 art. 1 t. 2, ust. 2.VII. 1924 art. 1 t. 5;

umowy zamiany ust. 2.VII. 1924 art. 1 t. 4;

umowy prz. sprz., zawarte z obrazą obowiązujących przepisów prawnych ust. 29.VII. 1919 art. 1 t. 2, 3;

umowa prz. sprz., zawarta pod warunkiem zawieszającym ust. 2.VII. 1919 art. 1 t. 9;

umowa prz. sprz. idealnej części majątku ust. 29.VII. 1919 art. 1 t. 4, ust. 26.IX. 1922 art. 1 t. 3, ust. 2.VII. 1924 art. 1 t. 7, 8;

umowa prz. sprz. pod formą licytacji ust. 29.VII. 1919 art. 1 t. 5;

umowa prz. sprz., zawarta na podstawioną osobę ust. 2.VII. 1924 art. 1 t. 6;
charakter gruntów, podpadających pod przepisy ustaw o umowach prz. sprz. ust. 29.VII. 1919 art. 1 t. 6, 7, ust. 2.VII. 1924 art. 1 t. 1 — 3;
moc umowy prz. sprz. w stosunku do nabywcy nieruchomości za aktem formalnym i wogóle osób trzecich ust. 29.VII. 1919 art. 1 t. 8, ust. 2.VII. 1924 art. 3 t. 1, 2, art. 6, ust. 13.III. 1929 art. 5 t., art. 9;
uiszczenie niedopłaconej ceny sprzedażnej ust. 29.VII. 1919 art. 2, rozp. 19.V. 1920 art. 1, ust. 26.IX. 1922 art. 3, ust. 2.VII. 1924 art. 3;
powództwo o uznanie umowy prz. sprz. za przenoszącą prawo własności ust. 29.VII. 1919 art. 2 i t. 1, 2, rozp. 19.V. 1920 art. 2, ust. 26.IX. 1922 art. 4, ust. 2.VII 1924 art. 3 — 5, 7 i t. 1, 2, ust. 13.III. 1926 art. 5 i t., art. 6 — 8;
odparcie akcji sprzedawcy przeciwko nabywcy o odebranie ziemi, będącej przedmiotem prz. sprz. ust. 26.IX. 1922 art. 1 t. 4;
zerwanie umowy prz. sprz. wskutek pokrzywdzenia ust. 2.VII. 1924 art. 1 t. 16;
stosowanie ustawy o umowach prz. sprz. względem następców pierwotnych nabywców ust. 2.VII. 1924 art. 1 t. 11;
posiadanie nabywcy z umowy prz. sprz. jako niezbędny warunek przewłaszczenia ust. 29.VII. 1919 art. 1 i t. 1, ust. 26.IX. 1922 art. 1, ust. 2.VII. 1924 art. 1 i t. 12, 13, 15, ust. 13.III. 1929 art. 1, 3 i t., art. 6;
zezwolenie urzędu ziemskiego na przeniesienie prawa własności z mocy umowy prz. sprz. ust. 2.VII. 1924 art. 1 i t. 14, 15, ust. 13.III. 1929 art. 2, 3 i t., art. 6 i t.

Przysposobienie:

prawo właściwe dla prz. T. I str. 53 ust. p. 580 i 581;
osoby uprawnione do prz. **145** oraz uw.;
prz. po śmierci przysposobiającego **145** t.;
ograniczenia prawa prz. **145[1]**, **147**;
wiek przysposabiającego **146**;
cofnięcie prz. **147** t.;
prz. chrześcijan przez niechrześcijan i odwrotnie **148**;
prz. przez staroobrzędowców i sektantów **148** uw.;
osoby, których zgoda na prz. jest wymagana **149**, **150** i t., **150[1]**;
prz. dzieci własnych nieślubnych **150[1]**;
prz. przez duchownych **151**;
nazwisko dzieci przysposobionych **152**;
prawa stanu przysposobionych **153**, **154**, **156**, **163**;
prz. przez mieszczan i obywateli wiejskich **155** i t., T. I str. 55 — 56 rozp. p. 824, **156[6]**, **157** i t.;
prawa i obowiązki przysposobionego **156[1]** i t. 1 — 3, **156[2]**;
prawa spadkowe przysposobionego **156[1]** i t. 3, **156[3]**, **156[4]**, **156[7]**; **1119[1]**, **1123** t. 7, **1128** t. 2;
dziedziczenie po przysposobionym, prawa spadkowe przysposabiającego **156[5]**, **196** t., **1119[1]**;

prz. przez szeregowych **160**;
prz. podrzutków przez cudzoziemców **163** i t.;
wyznanie podrzutków nieochrzczonych, wziętych na wychowanie **163[1]**;
przywrócenie władzy rodziców w razie śmierci przysposabiającego **178** t.;
alimenty na rzecz przysposabiającego **194** t. 4;
wyznaczenie opiekuna w testamencie przysposabiającego **227** t.

Przywrócenie posiadania

zob. **Posiadanie.**

Rachunek bieżący:

przedawnienie w stosunku do bankowego r. b. **1549** t. 17;
specjalny r. b. **1674[1]** t. 2;
istota r. b. **2045** t. 3, 4, **2045/s.** t. 5, 6.

Rachunki

zob. **Pożyczka.**

Rada familijna:

kompetencja r. f. T. I str. 77 okólnik poz. 69;
Kodeks Cywilny Król. Polskiego T. I str. 78 — 97 i 119 — 124:
zwołanie r. f. art. 373, 381 — 384;
skład r. f. art. 375 — 380 oraz t., art. 493;
posiedzenia r. f. art. 385, 386, 388, 449;
niezdolność do sprawowania obowiązków członka r. f. art. 414;
wyłączenie od udziału w r. f. art. 415 — 417 oraz t.;
mianowanie opiekuna art. 387, 508;
wyrzeczenie przez r. f. niezdolności opiekuna lub złożenia go z opieki art. 418 — 421 oraz t.;
kontrola nad opiekunem art. 422 t. 1;
uchwały r. f. w przedmiocie zarządzania opiekuna art. 423, 424, 429, 431, 432, 434 — 436, 438 — 446 oraz t., 448 i t., 455, 464 oraz teza pod art. 441 na str. 648 T. II-go;
odpowiedzialność członków r. f. art. 465, 466;
uchwały r. f. w przedmiocie opieki nad pozbawionym własnej woli art. 493, 508, 512, 514, 516;
wyznaczenie przez r. f. pełnomocnika do prowadzenia przedsiębiorstwa w imieniu nieletniego T. I str. 684 dekr. p. 164.
Zob. **Opieka, Opiekun.**

Rekwizycja:

1512 t. 7.

Retencja:

609/s. t. 10.

Rękojmia:

1427 i t. 1, 3 — 8.

Robotnicy

zob. **Pracownicy.**

Rodowe majątki:

pojęcie majątku nabytego i rodowego **397** i t. 1, 2, 398, 399 oraz uw. i t. 1 — 16, **399/s.** t. 7a, 7-b;

dożywocie małżonka na r. m. **533**[1] — **533**[13] oraz t.;

darowizna r. m. **967** i t. 3, 5, 6, 10;

ukrycie darowizny r. m. pod postacią sprzedaży lub zastawu **967** t. 8, 9;

uchylenie ograniczeń w rozporządzaniu r. m. T. I str. 574 — 575 rozp. p. 136;

dziedziczenie m. r. przez dzieci wydzielone **996, 997** i t. **998** i t. 2 — 4;

spór o rodowem pochodzeniu zapisanego w testamencie majątku **1066**[12] t. 4;

testowanie m. r. **1068** i t. 1, 2, **1068**[1] i t., **1068**[2] i t., **1070;**

obciążenie zapisanego w testamencie m. r. legatami **1086** i t. 14—17;

dziedziczenie m. r. w linjach bocznych **1138** i t. 3, 4, 6, **1140** t. 4;

wykup r. m. **1346 — 1373:** prawa obcego nabywcy w okresie przed terminem wykupu **1346** t. 2, m. r. niepodlegające wykupowi **1347** i t. 1, 2, **1348, 1350** i t. 1 — 7, **1351** i t. 1, 2, wykup sprzedanej części ustawowej z m. r. zmarłego małżonka **1352,** osoby, którym służy prawo wykupu **1355 — 1362** oraz t., zrzeczenie się prawa wykupu **1362** t., terminu wykupu **1363** oraz uw. 2 i t., **1365, 1366,** cena wykupu **1367** i t. 1, 2, **1368, 1369** i t. 1, 2, T. I str. 733 rozp. p. 660, **1370, 1371** uw., wydanie wykupionego majątku **1372,** moc obowiązująca względem wykupującego umowy dzierżawy, zawartej przez obcego nabywcę **1372** t., intromisja do majątków wykupionych **1373;**

zawieszenie terminu wykupu r. m. na czas wojny dla wojskowych T. II str. 412 ukaz p. 2383;

pozbawienie Polaków prawa wykupu r. m. w gubernjach zachodnich **z. do art. 698** (uw. 2) **1** t. 3.

Rodzice:

prawo właściwe dla stosunków między r. a dziećmi T. I str. 59 ust. p. 580, ust. p. 581;

władza rodzicielska **164** i t. 1 — 3, **131**[3], **131**[6], **132**[2];

władza rodzicielska przy rozejściu się małżonków **164**[1], **164**[1]**/s.** t. 1, 2, **172/s.** t. 4-a;

prawo r. karcenia dzieci **165;**

ograniczenie prawa karcenia **169, 170;**

skargi dzieci na r. **168;**

obowiązki r. **172** i t. 1 — 4, **173 — 175, 172/s.** t. 4-a, 7;

ustanie władzy rodzicielskiej **178;**

ograniczenie władzy rodzicielskiej **179;**

wzajemne prawa i obowiązki r. i dziecka w razie jego przysposobienia **156**[1] t. 2, **178** t.;

pokrycie przez r. kosztów utrzymania dzieci z ich funduszów **172** t. 6;

prawo osób trzecich żądania od r. zwrotu wydatków na utrzymanie i wychowanie dziecka **172/s.** t. 7;

prawa majątkowe r. **180** i t., **181, 193;**

występowanie r. przed sądem w imieniu dzieci **180** t. 2, **231** t.;

r. jako opiekunowie **180** t., **226, 229, 230,** T. I str. 90 K. C. P. art. 430 i 431, T. I. str. 92 K. C. P. art. 440, 442 i t., T. I str. 94 K. C. P. art. 452, **294;**

odpowiedzialność r. za zobowiązania dzieci **184 — 188;**

odpowiedzialność r. za szkody, zrządzone przez małoletnie dzieci **653** i t., **686,** T. I str. 482 rozp. p. 656;

wynagrodzenie r. za śmierć syna **194** t. 5, **683** t. 38;

dziedziczenie r. po dzieciach **1141 — 1147** oraz t., **397** t. 2.

Zob. **Alimenty, Dzieci.**

Rolna reforma:

T. I str. 172 — 178 ust. p. 1, T. I str. 178 rozp. p. 617, rozp. p. 253, T. I str. 179 rozp. p. 22, T. I str. 179 — 180 dekr. p. 213, T. I str. 387 — 388 rozp. p. 119, T. II str. 137 ust. p. 307, T. II str. 140 dekr. p. 213, T. II str. 140 — 142 ust. p. 1, T. II str. 382 — 383 ust. p. 1 i t., T. II str. 383 rozp. p. 66, T. II str. 653 rozp. p. 66, rozp. p. 903, rozp. p. 914, T. II str. 696 — 697 rozp. p. 428 t.

Rozgraniczenie:

r. gruntów, podlegających urządzeniu rolnemu T. I str. 168 — 170 Zw. Pr. tom X cz. 3;

r. i wznowienie granic przy przebudowie ustroju rolnego T. I str. 347, 348 rozp. p. 319;

przedawnienie w stosunku do granic, ustanowionych przy r. 563 oraz uw.;

przedawnienie w stosunku do granic, ustanowionych lub wznowionych trybem, określonym w ustawie o urządz. rolnem **563**[1], T. I str. 169 Zw. Pr. tom X cz. 3;

powództwo o zwrot dochodów, oparte na wyroku w sprawie o r. **609** t. 9.

Ród:

określenie pojęcia **196** i t., **1112, 1113, 1138** t. 2;

linja **197, 198, 200, 1114, 1115, 1117;**

linja zstępna i wstępna **201, 202, 203;**

linja boczna **204 — 208, 1118;**

szczep **199, 1116;**

stopień **197 — 199, 210, 211, 1114 — 1116;**

gałąź czyli pokolenie **99, 1116;**

dowód stopnia pokrewieństwa **209** i t. 1— 4;

księgi rodów **209, 215.**

Ruchomy majątek:

przedmioty, stanowiące r. m. **401 — 403** oraz t., T. I str. 147 ust. p. 277;

m. r. niezniszczalny lub zniszczalny **405;**

budynki nabyte na rozbiórkę **384** t. 1;
prawo własności do rzeczy przekształconej **425** t. 8;
akcja posesoryjna co do m. r. **531** t. 35;
własność rzeczy ruchomych **534** i t. 1 — 7;
użytkowanie m. r. **535** — **537**;
sprzedaż wspólnego m. r. bez zgody niektórych współwłaścicieli **555** t. 8;
forma nabycia m. r. **711, 712**;
darowizna m. r. **993** i t. 1 — 2, **1006** t. 2;
dowód przejścia m. r. w drodze działów **1337** t. 6;
zamiana m. r. **1379, 1380**;
licytacja m. r. **1487** — **1500**;
sprzedaż m. r. **1510** — **1522** oraz t.;
sprzedaż m. r. zajętego lub będącego pod sekwestrem **1399** i t. 1, 2;
kupno - sprzedaż mienia ruchomego na raty **1527**[1] — **1527**[6] oraz t.;
zastaw r. m. **1654** — **1678** oraz t.;
zepsucie się wynajętego m. r. **1708**.
Zob. **Przynależność, Sprzedaż, Szkód wynagrodzenie.**

Rybołóstwo:
424 t. 1, T. I str. 206 ust. p. 574 t., **428** t. 3, **441, 464, 620** p. 4, **1691** t. 4, T. II str. 661 — 667 ust. p. 357.

Rzeczy
zob. **Ruchomy majątek.**

Rzeki
zob. **Wody.**

Samobójca:
1017 i t. 3.

Samochód:
687 t. 10, **687** t. 19.

Samorządowe instytucje
zob. **Gminy miejskie i wiejskie.**

Sąd polubowny:
1529 t. 35, z. do art. **698** (uw. 2) i t. 5.

Sąsiedztwo:
442 i t. 1, 7, 8, 9, **445** oraz uw. i t. 1 — 6, T. I str. 251 — 253 rozp. p. 663, **446** i t. 1 — 5, T. I str. 254 rozp. p. 660, **447** i t., **684** t. 9.

Scalenie:
sc. gruntów, podlegających urządzeniu rolnemu T. I str. 168 — 170 Zw. Pr. tom X cz. 3 i t.;
sc. działek w osiedlach T. I str. 247 — 249 rozp. p. 663;
Ustawa 31.VII 1923 r. o scalaniu gruntów str. T. I 348 — 353 (zmiany — T. II str. 667 — 669);

grunty, podlegające sc. art. 1 — 5;
dopłaty pieniężne art. 6;
likwidacja serwitutów i inne czynności przedwstępne, dokonywane przy sc. gruntów art. 7, 8;
orzeczenie, zatwierdzające projekt sc., i wykonanie tego orzeczenia art. 9, 36;
prawa osób trzecich art. 40;
postępowanie scaleniowe, wszczęte pod rządem dawnych ustaw art. 50;
wykonanie ustawy 31.VII. 1923 r. T. II str. 669 rozp. p. 334, rozp. p. 485, rozp. p. 919;
roszczenia o prawo własności do gruntów scalonych T. I str. 353 — 354 ust. p. 340;
akcja posesoryjna uczestników sc. **531** t. 16, 17;
sc. spadkowego majątku przy działach **1323**;
uprawnienia służby folwarcznej przy parcelacji w związku z postępowaniem scaleniowem T. II str. 385 — 386 rozp. p. 317.

Sekciarze:
małżeństwo s. **33, 78** oraz uw. 1, 2;
przysposobienie przez s. **148** uw.;
prawo gmin sekciarskich i zakładów dobroczynnych do posiadania majątków **413** uw.;
prawo s., których związek małżeński lub urodzenie nie były zapisane w księgach metrykalnych, do spadków z przed r. 1907 **1113** uw.

Sekwestr:
542, T. I, str. 569 — 570 Zw. Pr. tom VIII, **1394, 1399, 1415, 1664.**

Siła wyższa:
683 t. 7, 8, **684** t. 7, **1585** t. 1, **1689, 1705** t. 51, **1744** t. 7, **2112, 2199** t. 11, T. II str. 341 rozp. p. 323, T. II str. 349 rozp. p. 324.

Skarb Państwa:
prawa Sk. P. do majątku przedsiębiorstwa, objętego pod przymusowy zarząd państwowy T. II str. 189 dekr. p. 67 t.;
odpowiedzialność za czynności osób urzędowych **677** t. 1, **684** t. 22, **687** t. 14 — 25, T. I str. 486 — 487 ust. p. 287, **687/s.** t. 14-b, 21-b;
umowy, zawarte za Sk. P. **1537, 1545, 1546**;
poręczenie przy umowach ze Sk. P. **1563**;
kara przy zobowiązaniach na rzecz Sk. P. **1576, 1583** t. 5;
zastaw przy umowach ze Sk. P. **1587, 1588, 1654**;
wypuszczenie w dzierżawę majątków skarbowych lub użytków czynszowych **1709**;
wykonanie robót i dostaw dla Sk. **1737** uw. i t. 4, **568/s.** t. 2;
użyczenie mienia skarbowego **2066**;
przejście na Sk. P. uprawnień, jakie wypływały dla b. rządu rosyjskiego z instrukcji 1865 r. z. do art. **698** (uw. 2) **10** t. 3.

Zob. **Bezdziedziczne majątki, Państwo, Skarbowe majątki, Skonfiskowane majątki, Szkód wynagrodzenie, Wywłaszczenie przymusowe.**

Skarb znaleziony:

prawo własności do sk. zn. **430, 486;**
wykopaliska lub znaleziska T. I str. 216 ust. p. 265.

Skarbowe majątki:

określenie sk. m. **406** uw.;
parcelacja gruntów sk. na cele reformy rolnej T. I str. 173 ust. p. 1;
grunty sk., na których dozwolone jest poszukiwanie ciał kopalnych T. I str. 194 Zw. Pr. tom VII;
wieczysto-czynszowe i wieczysto-dzierżawne posiadanie ziemi sk. **514** t. 20 — 22, 26, 27;
prawo własności do gruntów sk., wyznaczonych jako zaopatrzenie **515** oraz uw.;
przedawnienie w stosunku do gruntów sk. **560** t. 10;
sporządzenie aktu nadawczego w przypadku nabycia lub nadania gruntu sk. **708** t.;
m. sk. znajdujące się w posiadaniu tymczasowem lub zarządzie osób prywatnych T. I str. 565 — 567 i 571 — 572 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
dziedziczenie m. sk. pozostających w dzierżawie **1184;**
zamiana gruntów sk. **1374, 1376;**
licytacja sk. m. ruchomych **1487 — 1500;**
licytacja sk. m. nieruchomych **1501 — 1504;**
zbycie lub obciążenie majątku nieruchomego państwowego T. I str. 793 ust. p. 267;
sprzedaż lub nabycie drobnych działek gruntów sk. **1503** uw. 4.
Zob. **Lenne majątki, Majątek (państwowy), Nadanie, Pojezuickie majątki, Skarb Państwa.**

Skład

zob. **Przechowanie.**

Skonfiskowane majątki:

prawo własności do m. sk. za udział w powstaniu **406** t. 2, **420** t. 1, **533** t. 10, **1301** t. 12, **406/s.** t. 2-a, **420/s.** t. 1-a, 1-b, T. II str. 656 — 659 ust. p. 189, T. II str. 659 rozp. p. 432, T. II str. 659 — 660 rozp. p. 771;
ważność obciążeń skonfiskowanego majątku, dokonanych przez nabywcę tego majątku z mocy instrukcji 1865 r. **1629** t. 1;
przedawnienie roszczenia o odzyskanie m. sk. **z. do art. 694** (uw.) **2** t. 10;
przejęcie przez Państwo skonfiskowanych przez rząd rosyjski nieruchomości kościelnych i klasztornych T. I str. 151 dekr. p. 349, T. I str. 155 rozp. p. 256 i t.
Zob. **Instrukcyjne majątki.**

Służebności:

lasy, obciążone sł. pasania T. I str. 202 rozp. p. 504;
dowód sł. **432** t. 1, **442** t. 13;
powstanie sł. przez przedawnienie **432** t. 2, **560** t. 6;
wygaśnięcie sł. wskutek przedawnienia **442** t. 6;
ograniczenie praw właściciela gruntu, obciążonego sł. pastwiska **432** t. 3;
prawo tłoki **442** t. 10 — 12, T. I str. 241 — 242 Zw. Pr. tom IX Dod., T. I str. 243 rozp. p. 824;
przejęcie sł. przez skarb przy przymusowym wykupie nieruchomości T. I str. 244 rozp. p. 22;
korzystanie z brzegu rzeki przez dawnego jego właściciela, od którego grunta zostały wykupione przez dzierżawców T. I str. 245 rozp. p. 904;
sł. leśne **452 — 465** oraz t., **452/s.** t.;
wpływ scalenia na sł. T. I str. 249 rozp. p. 663, T. I str. 351 — 352 rozp. p. 833;
zniesienie sł. T. I str. 256 — 259 rozp. p. 75, T. I str. 259 rozp. p. 110 i rozp. p. 159, T. II str. 669 rozp. p. 921;
uprawnienia służby folwarcznej, tracącej pracę w związku ze zniesieniem służebności T. II str. 384 — 385 rozp. p. 159.
Zob. **Enklawa, Lasy, Przechód i przejazd, Uczestnictwa prawo.**

Solidarność:

T. I str. 482 ust. p. 656, 1548 i t. 1 — 15, **1709,** T. II str. 214, 239 ust. p. 733, T. II str. 256, 261, 284 rozp. p. 383, T. II str. 289 dekr. p. 164, 2198[19], T. II str. 322 rozp. p. 211, T. II str. 347 rozp. p. 324, **1556/s.** t.

Sowiety:

nieważność umów i praw, opartych na postanowieniach władz bolszewickich, wydanych przed wkroczeniem Wojsk Polskich T. I str. XVII okóln., p. 22, T. I str. 537 rozp. p. 149;
likwidacja mienia b. rosyjskich osób prawnych, mających siedzibę na terytorjum S. T. I str. 162 rozp. p. 377;
dokonywanie przez obywateli sowieckich czynności prawnych na obszarze Rzp. Polskiej T. I str. 535 — 536 rozp. p. 484, T. II str. 691 rozp. p. 484 t. 1, 2;
osobowość prawna znajdujących się poza terytorjum Rosji Sowieckiej oddziałów banków, które zostały przez S. znacjonalizowane 420/s. t. 1-c.

Spadek:

pojęcie sp. **1104** i t.;
przedmiot spadkobrania **1104** t. 1 — 4;
prawo właściwe dla spraw spadkowych T. I str. 634 ust. p. 580, T. I str. 634 — 635 ust. p. 581 i t., **1279, 1281, 1282, 1284** — 1289 oraz t., **1292, 1294** i t., **1295,** T. I str. 709 Zw. Pr. tom IX;
przejście sp. do spadkobiercy ustawowego **1110** i t.;
akty, dotyczące sp. przyszłego **710;**

dziedziczenie praw, zapisanych w testamencie, w razie śmierci spadkobiercy testamentowego **1010** t. 5, 6;
osoby, powołane do spadkobrania i wyłączone od niego **1105 — 1109, 1111, 1120;**
dziedziczenie majątków nieruchomych przez cudzoziemców T. I str. 530, 531 — 532 Zw. Pr. tom IX, T. I str. 533 ust. p. 178, T. I str. 534 rozp. p. 306, T. I str. 535 — 536 rozp. p. 484;
wyłączenie poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich i tureckich od dziedziczenia majątków nieruchomych T. II str. 638 uchwała p. 349;
prawo osób, objętych ukazem z 17.IV 1905 r., których związek małżeński lub urodzenie nie były zapisane w księgach metrykalnych, do spadków, otwartych przed r. 1907 **1113** uw.;
porządek dziedziczenia z mocy ustawy **1121, 1122;**
prawo zastępstwa **1123 — 1128** oraz t., **1136;**
dziedziczenie w linji zstępnej **1127 — 1132** oraz t.;
spadkobranie dzieci wydzielonych **996, 997** i t., **998** i t. 1 — 4;
spadkobranie pasierbów **1129;**
dziedziczenie w linjach bocznych **1134 — 1140** oraz t.;
spadkobranie rodzeństwa przyrodniego **1138** t. 4, **1140** oraz uw. i t. 1 — 4, **1140/s.** t. 1-a;
dziedziczenie w linji wstępnej **1141 — 1147** oraz t., **514** t. 9;
powrót posagu do rodziców po bezpotomnej śmierci dziecka **1001** t. 4;
spadkobranie małżonków **1123** t. 6, **1128** t. 1, **1148 — 1161** oraz t., **1151/s.** t. 3;
dziedziczenie z majątku teścia lub świekra **1151** i t. 1, 2, **1152** t. 7, **1153, 1154** i t.;
spadkobranie dzieci nieślubnych **132**[12] i t. 1, 2;
dziedziczenie po dzieciach nieślubnych **132**[13], **132**[14] i t.;
prawo dzieci uprawnionych do spadków, otwartych przed uprawnieniem **144**[1] t. 6;
spadkobranie dzieci, zaliczonych do prawych z mocy ukazów cesarskich **1119;**
spadkobranie przysposobionych **156**[1] i t. 3, **156**[3], **156**[4], **156**[7], **1119**[1], **1123** t. 7, **1128** t. 2;
dziedziczenie po przysposobionych **156**[5], **196** t., **1119**[1];
majątki bezdziedziczne **1162 — 1183** oraz t., **1263** oraz uw., **408** t., T. I str. 769 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
spadkobranie obywateli wiejskich i kolonistów **1184** oraz uw. i t. 1 — 19, T. I str. 665 Zw. Pr. tom IX Dod., T. I str. 666 ust. p. 382, T. I str. 666 rozp. p. 824, T. I str. 143 Zw. Pr. tom IX Dod.;
dziedziczenie po zmarłych członkach spółki włościańskiej T. I str. 770 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
dziedziczenie majątków skarbowych, pozostających w dzierżawie **1184** oraz uw.;
dziedziczenie po duchownych **1184, 1186,** T. II str. 522 Zw. Pr. tom XI cz. 1, T. II str. 525 Zw. Pr. tom IX;
dziedziczenie po zakonnikach **1184, 1187,** T. II str. 522 Zw. Pr. tom XI cz. 1, T. II str. 524, 525 Zw. Pr. tom. IX;
dziedziczenie obrazów świętych **1184, 1188 — 1190;**

dziedziczenie ordynacyj dziedzicznych **1184, 1192 — 1213** oraz t., **486** t.;
dziedziczenie ordynacyj tymczasowych **1184, 1213**[1] **— 1213**[9];
dziedziczenie majątków, nadanych na prawie majoratów **1184, 1214 — 1217;**
dziedziczenie należności, wpisanych do księgi długów państwowych **1184, 1218;**
dziedziczenie majątku lennego T. I str. 570 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
dziedziczenie prawa autorskiego **695**[6] oraz uw., **695**[7], **1184;**
przejście w drodze dziedziczenia własności patentu T. II str. 532 rozp. p. 384;
przejście w drodze dziedziczenia własności wzoru zarejestrowanego T. II str. 550 rozp. p. 384;
dziedziczenie mienia, pozostałego po zmarłych w szpitalach i przytułkach **1253;**
otwarcie sp. **1123** t. 4, **1222** i t. 1 — 4, **1222**[1], **1223, 1254** i t. 12;
miejsce otwarcia sp. **1254** t. 10;
środki ochrony majątku spadkowego **1224,** T. I str. 678 ust. p. 580, ust. p. 581, **1225** i t. 1 — 5, **1280, 1290, 1299** i t., **1301** t. 9;
sądy właściwe do zarządzenia środków ochronnych i do rozstrzygania sporów spadkowych **1280, 1283, 1290, 1291, 1293, 1295;**
zabezpieczenie spuścizny po cudzoziemcu T. I str. 678 ust. p. 581;
spis inwentarza **1225 — 1234** oraz t., **1238** oraz uw. 1, 2, **z. do art. 1238** (uw. 1) **1;**
spór o prawo do objętego spisem inwentarza majątku **1226** t. 2;
zachowanie majątku spadkowego **1235** i t.;
oddanie majątku spadkowego pod zarząd opiekuńczy **1164** i t. 1 — 6, **1165, 1166, 1299** i t., **1313** t., **z. do art. 1238** (uw. 1) **6, 1164/s.** t. 1-a, **1299/s.** t. 3;
prowadzenie przedsiębiorstwa po śmierci jego właściciela lub wspólnika **1238** oraz uw. 1, T. I str. 683 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 683 — 684 dekr. p. 164, **z. do art. 1238** (uw. 1) **13 — 20;**
ochrona majątku, pozostałego po rosyjskim poddanym zagranicą **1238** uw. 2;
wezwanie spadkobierców **1225** i t. 5, **1239** oraz uw. 1, 2 i t. 1 — 4, **1240, 1246** t. 1, 3, 8, **1247;**
zatwierdzenie w prawach spadkowych **1104** t. 6, **1145** t., **1225** t. 5, **1239** t. 2, **1241** t. 7, 8, 10, 11, **1254** t. 6 — 8, **1255** t. 1 — 2, **1301** t. 8;
termin na zgłoszenie się spadkobierców po sp. **1241** i t. 9, **1247, 1251;**
objęcie sp. w posiadanie przez spadkobierców obecnych **1241** i t. 1 — 8;
prawa współuczestników przy dziedziczeniu majątku wspólnego **1242** i t .1, 2;
zgłoszenie się spadkobiercy po sp. przed upływem przedawnienia **1244, 1259** t. 9;
utrata praw do sp. wskutek niezgłoszenia się **1242** i t. 2, **1246** i t. 1 — 8;
moment, od którego służy spadkobiercom prawo do sp. **1222** t. 2, **1254** i t. 1 — 3, 6, 9, 12, **1222/s.** t. 2-a;
osoby powołane do spadkobrania **1254** t. 3, 4;

zdolność prawna spadkobiercy **1254** t. 5;
przyjęcie sp. **1255** i t. 1 — 3, **1261** i t., **1222/s.** t. 2-a, **1241/s.** t. 1-a;
przyjęcie sp. przez niepełnoletniego **220** t. 11;
przyjęcie lub zrzeczenie się sp. przez opiekuna T. I. str. 92 K. C. P. art. 438, 439;
przyjęcie sp. przez kuratora nad majątkiem osoby nieobecnej T. I str. 689 ust. p. 87 t. 3;
otwarcie i przyjęcie sp. po osobach prowadzących handel **z. do art. 1238** (uw. 1) **1 — 20:** spis inwentarza **1, 7, 15,** obwieszczenia **1, 8, 17,** podział znajdującej się w majątku zmarłego gotowizny między wierzycieli **2,** udzielenie spadkobiercom terminu do rozejrzenia się w majątku spadkowym **3,** objęcie sp. przez spadkobierców **4,** odmowa spadkobierców zapłaty długów zmarłego **5,** sprzedaż majątku spadkowego na licytacji w razie niezgłoszenia się spadkobierców w ciągu lat dziesięciu **6,** złożenie przez spadkobierców oświadczenia co do przyjęcia lub zrzeczenia się spadku po osobie, która prowadziła handel na kredyt **7, 10,** oddanie przez sąd majątku spadkowego na przechowanie **8, 9,** przywłaszczenie majątku zmarłego przez spadkobierców, którzy spadku nie przyjęli **11,** ujawnienie znamion upadłości **12,** obowiązek doniesienia o śmierci właściciela lub wspólnika przedsiębiorstwa **13,** prowadzenie dalsze przedsiębiorstwa w razie, gdy księgi są w porządku **14, 17, 18,** opieczętowanie przedsiębiorstwa w razie nieprowadzenia ksiąg **15,** sprawdzenie stanu przedsiębiorstwa **16,** zakaz opuszczania swych stanowisk przez pracowników przedsiębiorstwa **19;**
przejście na spadkobierców praw i obowiązków zmarłego **1258** i t. 1, **1259** i t. 3 — 23, **1255** t. 4, **1543, 1544** i t. 1, **1553, 1705** t. 29;
moc umowy dzierżawy ordynacji względem nowego właściciela ordynacji, będącego spadkobiercą poprzedniego właściciela **486** t.;
dołączenie przez spadkobiercę swego posiadania do posiadania spadkodawcy **531** t. 9;
przejście na spadkobierców prawa na otrzymanie odszkodowania z powodu nieszczęśliwego wypadku **683** t. 36;
przejście na sukcesorów darowizny **977** i t.;
zakwestjonowanie przez spadkobierców aktu darowizny lub zastawu majątku rodowego **967** t. 5 — 10, **1528** t. 26, **1529** t. 2, 3;
wystąpienie spadkobiercy w obronie nie praw nabytych w drodze spadkobrania, lecz swych własnych praw **967** t. 10;
zapozwanie do sprawy z powództwa, wytoczonego przeciwko osobie, następnie zmarłej, jej spadkobiercy **1241/s.** t. 1-a;
moc w stosunku do spadkobierców wyroku, zapadłego przeciwko spadkodawcy **1104** t. 5;
przejście na spadkobierców obowiązku dostarczania alimentów **106** t. 3, **132[4]** t. 4, 5, **132[4]/s.** t. 4-a;
przejście na spadkobierców obowiązku wypłaty rent robotnikom i pracownikom przedsiębiorstwa, poszkodowanym z powodu nieszczęśliwych wypadków przy pracy T. II str. 615 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
odpowiedzialność spadkobierców męża za wniesiony przez żonę tytułem posagu inwentarz **110** t.;
odpowiedzialność spadkobierców na długi spadkodawcy **1123** t. 2, 3, **1141** t. 4, **1148** t. 3, **1255** t. 2, 4, **1259** oraz uw. i t. 9, 10, 13, 15, 16, 18 — 22, **1260, 1262, 1268;**

odpowiedzialność spadkobiercy z tytułu zawartej przez spadkodawcę umowy, zabezpieczonej karą **1585** t. 4;
wykonanie umowy najmu przez spadkobierców **1691** t. 23, **1705** t. 29;
odpowiedzialność spadkobierców za przyjęte przez spadkodawcę na przechowanie mienie **2109, 2113** i t. 1 — 7;
wpływ na stosunek ubezpieczenia przejścia w drodze spadkobrania prawa własności rzeczy ubezpieczonych T. II str. 322 rozp. p. 211;
zrzeczenie się sp. **1255** i t. 1, 4 — 14, **1265 — 1268** oraz t.;
cofnięcie zrzeczenia się sp. **1266** t. 3;
zrzeczenie się przyszłego sp. przy wydzieleniu **998** t. 5;
zrzeczenie się sp. w akcie posagowym **1002** i t. 1 — 3, **1003** i t., **1004** i t. 1, 2;
intromisja do pozostałego w sp. majątku nieruchomego **1296;**
wydanie spadkowego majątku ruchomego **1297** i t.;
wydanie spadkobiercom wkładu bankowego **1298** i t.;
objęcie przez spadkobiercę w posiadanie majątku spadkowego, oddanego pod zarząd opiekuńczy **1299** i t., **1313** t., **1299/s.** t. 3;
prawo do dochodów z majątku spadkowego **1254** t. 9;
odpowiedzialność sukcesorów ustawowych przed spadkobiercami testamentowymi co do dochodów i zarządu **1300,** T. I str. 711 rozp. p. 660;
ważność rozrządzenia majątkiem spadkowym przez spadkobiercę ustawowego przed zatwierdzeniem testamentu lub przez spadkobiercę z testamentu przed wszczęciem przeciwko niemu sporu, a także przez jednego z kilku spadkobierców ustawowych **1301** i t. 1 — 11, 13, 14;
zwrot spadkobiercy ustawowemu przez spadkobiercę z testamentu poczynionych nakładów **1302;**
zatajenie testamentu przez spadkobiercę ustawowego **1303;**
wspólne posiadanie przez spadkobierców majątku spadkowego **1313** i t.;
działy sp. **1313, 1315 — 1338** oraz t.;
sprzedaż przez współspadkobiercę swej schedy **1314** i t. 1, 2;
umowa przyrzeczenia sprzedaży praw spadkowych T. II str. 82 ust. p. 388 t. 4, T. II str. 87 ust. p. 669 t. 7;
wspólne korzystanie z mieszkania przez spadkobierców lokatora **1705** t. 23.

Zob. **Bezdziedziczne majątki, Działy, Testament.**

Spadkobiercy

zob. **Spadek.**

Spis inwentarza:

T. I str. 89 K. C. P. art. 426 — 428, **1225 — 1234** oraz t., **1238** oraz uw. 1, 2, **z. do art. 1238** (uw. 1) **1, 7.**

Spółdzielnia:

Ustawa 29.X. 1920 r. o spółdzielniach T. II str. 214 — 243:
zasady ogólne art. 1 — 4;
założenie sp. art. 5 i t. 1, 2;

treść statutu art. 6;
rejestr sp. i ogłoszenia art. 7 — 10;
firma sp. art. 11 i t. 1, 2;
oddziały sp. art. 12;
przystąpienie do sp. art. 13, 17 — 20;
odpowiedzialność członków art. 14, 15, 28, 31, 119, 127;
wysokość udziałów art. 16, 17 t.;
obowiązki członków art. 21, 22;
wystąpienie ze sp. art. 23;
zajęcie przez wierzyciela należności członka sp., przypadającej mu w razie wystąpienia ze sp. art. 24;
śmierć członka sp. art. 25;
wykluczenie członka sp. art. 26;
rozrachunek sp. z byłym członkiem art. 27, 28, 31;
zbycie udziału art. 29;
rejestr członków art. 30, 120;
sposób powoływania członków zarządu sp. i warunki, którym winni odpowiadać art. 33, 34, 43;
kompetencja zarządu sp. art. 35, 36 i t., 37;
zastępcy członków zarządu art. 38;
ustanowienie przez zarząd pełnomocników art. 39;
odpowiedzialność członków zarządu art. 44;
rada nadzorcza sp. art. 40 — 44;
osoby, mające prawo uczestniczyć w walnem zgromadzeniu sp. art. 45;
kompetencja walnego zgromadzenia art. 46;
zwołanie walnego zgromadzenia art. 47, 48, 121;
uchwały walnego zgromadzenia i ich zaskarżenie art. 49, 50 i t. 1 — 5;
zebranie przedstawicieli art. 51;
rachunkowość sp. art. 52 — 59;
bilans art. 53 i t., 54, 80;
fundusz zasobowy art. 55;
dywidenda art. 57;
dopłaty do udziałów art. 58;
rewizja sp. art. 60 — 65, 122;
związki rewizyjne art. 66 — 70;
zmiana statutu art. 71 — 74;
rozwiązanie sp. art. 65, 75, 123, 126;
likwidacja sp. art. 76 — 84, 123;
powołanie likwidatorów art. 78 i t.;
prawa i obowiązki likwidatorów art. 79, 80, 84;
zaspokojenie wierzycieli art. 80;
podział majątku sp. art. 81;
odpowiedzialność likwidatorów art. 83;
ogłoszenie upadłości sp. art. 85, 86, 88 — 91, 123;
postępowanie upadłościowe art. 87, 92;

obrachunek dopłat, przypadających od członków sp. art. 93—99, 101, 102, 128;
ściągnięcie przez zarządcę masy upadłości sp. należności od członków art. 100, 103;
ukończenie upadłości art. 104 — 106;
rada spółdzielcza art. 107 — 109, 124, 125;
uzgodnienie statutów zrzeszeń o zmiennym kapitale lub składzie osobowym z przepisami ustawy 29.X. 1920 r. art. 117;

łączenie się spółdzielni T. II str. 243 — 245 ust. p. 265 i t.;
organizacja Rady Spółdzielczej T. II str. 246 rozp. p. 776;
rejestr sp. T. II str. 246 rozp. p. 138;
ograniczenie nadmiernych wynagrodzeń członków zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz pracowników umysłowych T. II str. 375 — 377 rozp. p. 496, rozp. p. 640.

Spółka:

istota sp. **2126** i t. 1 — 3;
przedmiot sp. **2127**;
rodzaje sp. **2128** — **2131** oraz t.;
zakładanie sp. **2132** i t. 1, 2;
zobowiązania wspólników **2133** i t., **2135** i t.2;
odpowiedzialność wspólników w sp. firmowej **1548** t. 12, **2134** i t. 1 — 6;
odpowiedzialność udziałowców w sp. komandytowej **2134** t. 1, 2, **2135** i t. 1, 2;
ogłoszenie upadłości jednemu ze wspólników, udziałowców lub uczestników towarzystwa **2136, 2137**;
rozstrzyganie sporów członków spółek między sobą i z osobami obcemi **2138** oraz uw.;
moment prawnego powstania sp. T. II str. 289 dekr. p. 164;
obowiązujące znaczenie umowy sp. dla spadkobierców **z. do art. 1238** (uw. 1) **18**;
sp. rybacka jeziorowa T. II str. 665 ust. p. 357;
zakaz nabywania i posiadania nieruchomości przez sp. austrjackie, węgierskie, niemieckie i tureckie T. II str. 638 — 639 uchwała p. 349.

Zob. **Akcyjna spółka, Artele, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.**

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością:

Dekret 8.II. 1919 r. o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością T II str. 289 — 294:
określenie sp. z o. o. art. 2;
zawarcie sp. z o. o. i wpis do rejestru art. 3, 4;
kapitał zakładowy art. 5;
udziały art. 5, 6 i t., 7;
zarząd sp. z o. o. art. 8 — 11;
bilans art. 11;

zgromadzenie wspólników art. 12 — 18 oraz t.;
uchwały, powzięte na zgromadzeniu art. 16 — 18;
zaskarżenie uchwały art. 19 i t. 1 — 3;
umowa spółki art. 20 i t.;
wykluczenie wspólnika przez zgromadzenie wspólników art. 20 t.

Spółki włościan

zob. **Włościański i Szlachecki Banki Ziemskie.**

Sprzedaż:

umowa sprz. między małżonkami **116;**
sprz. majątku małoletniego T. I str. 89 — 91 K. C. P. art. 429 i t. 1, 2, art. 430, 434 — 437 oraz t., **277** i t. 1, 2, 5;
sprz. majątków osób, uznanych za bezrozumne **376** i t. 2, **377** uw.;
sprz. majątku spadkowego, przyjętego pod zarząd opiekuńczy **1166;**
sprz. majątku spadkowego przez spadkobiercę ustawowego przed zatwierdzeniem testamentu lub przez spadkobiercę z testamentu przed wszczęciem przeciwko niemu sporu, a także przez jednego z kilku spadkobierców ustawowych **1301** i t. 1 — 10, 13, **1302;**
sprz. przez współspadkobiercę swej schedy **1314** i t. 1, 2;
sprz. budynku na rozbiórkę **384** t. 1, 2, **387** t. 3, 8;
sprz. budynku, wystawionego na cudzym gruncie **387** t. 3;
sprz. budynku, wystawionego na ziemi dzierżawionej **384** t. 3;
sprz. budynku, wystawionego na gruncie wieczysto - czynszowym **713[1]** i t.;
sprz. lasu na wyrąb T. I str. 90 K. C. P. art. 429 t. 2, **277** t. 1, T. I str. 387 t. 12 — 16, T. I 204 rozp. p. 227, T. I str. 746 rozp. p. 191, **1509** t. 11, **1510** t. 6;
sprz. nieoddzielonych przynależności majątku nieruchomego **1663** t. 1;
wykup majątków, sprzedanych z powodu ograniczeń narodowości polskiej T. I str. 538 — 539 ust. p. 767 i t. 1, 2;
ważność nabycia praw rzeczowych od właściciela majątku instrukcyjnego, skonfiskowanego za udział w powstaniu **1301** t. 12;
zbycie gruntów nadanych włościańskich T. I str. 143 Zw. Pr. tom IX Dod., **420** t. 7, T. I str. 546 Zw. Pr. tom IX Dod., T. I str. 573, 574 Zw. Pr. tom IX Dod., **1381** uw., T. I str. 736 Zw. Pr. tom IX Dod.;
osoby, którym zakazana jest sprz. majątku **1381** — **1383** oraz t.;
majątki, niemogące być przedmiotem sprz. **1384** — **1401[1]** oraz t.;
zakaz sprz. gruntów, nadanych żołnierzom lub nabytych na mocy postanowień o reformie rolnej T. I str. 717 ust. p. 18, T. I str. 717 — 718 dekr. p. 213, T. I str. 718 ust. p. 1, T. II str. 695 rozp. p. 628, ust. p. 335;
zakaz aljenacji nieruchomości ziemskich bez zezwolenia władzy państwowej T. I str. 737 — 738 rozp. p. 428, T. I str. 738 — 740 rozp. p. 325, T. I str. 740 — 741 rozp. p. 485, T. II str. 696 — 697 rozp. p. 428 t.;
zakaz sprz. gruntów, wykupionych przez drobnych dzierżawców T. I str. 741 — 742 rozp. p. 904;

nieważność umów, zawartych z władzami okupacyjnemi T. I str. 742 rozp. p. 6, T. I str. 742 — 744 rozp. p. 122, T. I str. 744 — 746 dekr. p. 99 i t. 1 — 4;
zakaz zbywania nieruchomości, które były zabrane kościołom rz.-katolickim i gr.-katolickim T. I str. 746 rozp. p. 191;
sprz. artykułów żywności i przedmiotów użytku T. I str. 747 — 748 rozp. p. 343;
sprz. zabytków — prawo pierwszeństwa Skarbu Państwa do nabycia T. I str. 748 — 749 rozp. p. 265;
sprz. majątku kościelnego **1489;**
ograniczenia co do prawa sprzedaży majątków kościelnych T. II str. 522 — 523 Zw. Pr. tom XI cz. 1, T. II str. 523, 526 Zw. Pr. tom IX;
obowiązkowa sprz. przez poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich i tureckich posiadanych majątków nieruchomych T. II str. 638, 639 uchwała p. 349, T. II str. 640, 641 uchwała p. 351;
sprz. majątku przez osobę, znajdującą się pod opieką lub kuratelą **1382, 1383, 1394, 222/s.** t. 3;
sprz. majątku przez nieprawnego posiadacza **1384** i t. 1, 2, **609** t. 1, 2, **691** t. 2;
nieważność sprz. majątku, do którego prawo własności zostało już utracone wskutek przedawnienia **1301** t. 14;
sprz. na mocy pełnomocnictwa **1385;**
sprz. majątku przez pełnomocnika za cenę oczywiście nie odpowiadającą jego wartości **1529** t. 32;
sprz. majątku przez dzierżawcę lub użytkownika **1386;**
zbycie majątków pojezuickich T. I str. 568, 569 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
zbycie majątków lennych T. I str. 570, 571 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
ograniczenia co do sprz. majątków instrukcyjnych T. II str. 423 P. Zb. Pr. Nr. 42328a;
sprz. majątku społecznego **1387;**
sprz. majątku, będącego pod zakazem **1388** i t. 1 — 8, **542** t. 2;
zbycie majątków, zastawionych w instytucjach kredytowych **713** oraz uw., **1388,** T. I str. 752 — 753 rozp. p. 157, T. I str. 753 rozp. p. 233, **1463;**
sprz. gruntów, obciążonych pożyczką Banku Włościańskiego T. I str. 723 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 723 — 724 rozp. p. 71, T. I str. 736 — 737 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t., T. II str. 697 Zw. Pr. tom XI cz. 2 t. 3;
sprz. dokonana przez upadłego na rzecz współmałżonka, dzieci lub krewnych T. I str. 33 — 35 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 37— 38 Zw. Pr. tom XVI cz 2;
sprz. majątku, mogącego dopiero w przyszłości być odziedziczonym przez sprzedawcę **1389;**
klauzula o niemożności sprz. majątku do czasu wykonania dotyczącej tego majątku umowy **542** t. 1;
sprz. majątku, będącego w sporze, i skutki odsądzenia go od nabywcy **1392** i t. 1 — 7, **684** t. 21, **1631** t. 1;
sprz. gruntów, nadanych pod warunkiem kolonizacji **1393;**
sprz. dokonana przez kierowników kas skarbowych **1393, 718;**

sprz. majątków, będących pod opieką, zajęciem lub sekwestrem **1394;**
rozdrobnienie majątków przez sprzedaż **1396** oraz uw. 1, 2, T. I str. 143 Zw. Pr. tom IX Dod.;
sprz. tytułów na okaziciela, co do których wzbronione zostały tranzakcje T. I str. 758 ust. p. 637 i t., T. I str. 766 rozp. p. 654 i t.;
sprz. promes **1401;**
sprz. na termin waluty złotej i innych walorów **1401[1]**, T. I str. 767—768 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
sprz. i kupno, dokonane wbrew zakazom prawnym **1406** i t., **1415** i t.;
sprz. tego samego majątku dwom różnym osobom **1416** i t.;
tryb sporządzenia i zatwierdzenia aktów kupna-sprz. majątków nieruchomych **1417** i t. 1 — 3, T. I str. 774 rozp. p. 660, **1420** oraz uw. i t. 6, 12, T. I str. 777 — 778 rozp. p. 157, T. I str. 778 — 779 prawo p. 510, T. I str. 779 rozp. p. 157, T. I str. 779 — 780 rozp. p. 660, T. I str. 780 rozp. p. 106, T. I str. 781 rozp. p. 20, T. I str. 781 — 782 rozp. p. 408, T. I str. 782 ust. p. 382, T. I str. 782 — 783 rozp. p. 93, z. do **art. 708** (uw. 3), T. II str. 698 rozp. p. 166;
moment przejścia na nabywcę nieruchomości prawa rzeczowego **1417** t. 2, **1420** t. 7 — 11, T. I str. 780 rozp. p. 660;
orzeczenie komisji uwłaszczeniowej jako tytuł prawny nabycia gruntu przez użytkownika T. I str. 774 ust. p. 254;
sprz. statków i łodzi **1419,** T. II str. 697 ust. p. 217;
sprz. majątku nieruchomego na kredyt **1420** t. 1, **1424** t. 3;
określenie w akcie obszaru sprzedanej ziemi **1420** t. 2, 3;
sprz. nieruchomości, nieodpowiadającej umowie **1420** t. 4;
umowy, obciążające majątek, sporządzone przez sprzedawcę już po sprzedaży **1420** t. 5;
unieważnienie sprz. z powodu nieotrzymania przez sprzedawcę ceny kupna **1424** i t. 1 — 5, **1545** t. 10;
zerwanie sprzedaży z powodu pokrzywdzenia **1424** t. 6;
warunki konieczne aktu kupna i warunki dowolne **1425** — **1428** oraz t.;
zaręczenia i zastrzeżenia, zamieszczone w akcie kupna **1392;**
rękojmia **1427** i t. 1 — 8;
zastrzeżenie prawa odkupu **1428** t. 1;
zastrzeżenie w akcie sprz. prawa sprzedawcy unieważnienia tego aktu **1428** t. 2;
wzmianka w akcie sprz. o tytule własności sprzedawcy **1426** i t. 1, **1450;**
opisanie majątku w akcie sprz. **1426** i t. 2, **1452** — **1454;**
oświadczenie w akcie sprz. o wolności majątku od zakazu **1426, 1456** — **1458;**
cena sprzedażna **1464** — **1467;**
dodatkowa do aktu kupna-sprz. umowa co do zapłaty sprzedawcy pewnej sumy ponad wskazaną w akcie cenę szacunkową **1529** t. 37;

przejście na nabywcę majątku praw i obowiązków poprzedniego właściciela, dotyczących tego majątku **514** t. 13, **521** i t. 1, 2, **1705** t. 28 — 30, 35, 42 — 44;
skarga posesoryjna nabywcy nieruchomości przeciwko sprzedawcy **531** t. 7;
wydanie sprzedanego majątku ruchomego **1510, 1511, 1513** i t. 1, 2, **1516;**
moment przejścia prawa własności do sprzedanej rzeczy ruchomej **1510** t. 1;
przedmiot sprzedaży **1510** t. 3;
oznaczenie ceny sprzedażnej majątku ruchomego **1510** t. 5;
różnica między sprzedażą a pokrewnemi umowami **1510** t. 7 — 9;
odmowa nabywcy przyjęcia rzeczy **1514** i t.;
miara i waga sprzedawanej rzeczy **1515;**
jakość sprzedanej rzeczy **1516, 1517** i t., **1518** i t. 1 — 3, **1519;**
uiszczenie ceny sprzedażnej **1521** i t.;
intromisja na podstawie aktu kupna **1523** i t., **531** t. 22;
spór przeciwko aktowi kupna **1524** i t. 1 — 3, 5, 6, **1525;**
sprzedaż mienia ruchomego na raty **1527[1]** — **1527[6]** oraz t., **1527[3]/s.** t. 2;
zbycie własności patentu T. II str. 533 rozp. p. 384;
zbycie własności wzoru zarejestrowanego T. II str. 551 rozp. p. 384.
Zob. **Akty, Kupno, Licytacja, Posiadanie, Przerzeczenie sprzedaży, Rodowe majątki, Skarbowe majątki, Tytuły na okaziciela, Własność wspólna.**

Stany:

uchylenie odrębności stanowych T. I str. XXVII ust. p. 214, T. I str. 55 — 56 rozp. p. 824;
majątki, należące do społeczności szlacheckich **414,** T. II str. 650 rozp. p. 824 t.;
przejście majątków bezdziedzicznych, pozostałych po szlachcicach **1172** — **1172[6], 1172[9];**
udzielanie pełnomocnictw przez społeczności szlacheckie **2292, 2323, 2324.**
Zob. **Majoraty, Ordynacje, Włościanie.**

Staroobrzędowcy:

osobowość prawna Kościoła Starobrzędowego T. II str. 650 rozp. p. 363;
prowadzenie ksiąg stanu cywilnego dla st. T. I str. 24 rozp. p. 363;
małżeństwo st. **33, 78** oraz uw. 1, 2;
przysposobienie przez st. **148** uw.;
prawo gmin i zakładów dobroczynnych st. do posiadania majątków **413** uw.;
dzierżawcy st. **1691** t. 8;
wykup gruntów dzierżawionych przez st. T. I str. 303 Zw. Pr. tom IX Dod. i t. 1, 2;
prawo st., których związek małżeński lub urodzenie nie były zapisane w księgach metrykalnych, do spadków, otwartych przed 1907 r. **1113** uw.

Statek

zob. **Żegluga.**

Statut Litewski:

454 t. 1, **514** t. 20, **1317** uw., **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 3.

Strajk:

683 t. 8, **684** t. 7, **1744** t. 7, **2238** t. 3 — 5, **569/s.** t. 8-a.

Szkód wynagrodzenie:

szk. wyrządzone niedotrzymaniem obietnicy zawarcia małżeństwa **12** t. 2;

odpowiedzialność opiekunów z tytułu sprawowania opieki T. I str. 95 — 96 K. C. P. art. 460 — 465, **268** t., **286** t., **290** i t., **291, 292;**

ogólna zasada odpowiedzialności za wyrządzone szk. i straty **574** i t. 1, 2;

moment, od którego biegnie przedawnienie powództwa o w. szk. **zał. do art. 694** (uw.) **1** t. 8;

zbogacenie się cudzym kosztem **574** t. 3 — 6;

w. szk. zrządzonych nieuczciwą konkurencją T. I str. 370 — 372 ust. p. 467 i t.;

odpowiedzialność przedsiębiorcy wodnego za szk., spowodowane użytkowaniem wody **442/s.** t. 9-a, T. II str. 682 — 687 ust. p. 574;

poszukiwanie szk. i strat, wyrządzonych przez zakłócenie cudzego posiadania **531** t. 34, **531/s.** t. 34-a;

w. szk. spowodowanych nieprawnem posiadaniem majątku nieruchomego **609** — **638:** nieprawne posiadanie w złej wierze **610** — **625** oraz t., **610/s.** t. 4, nieprawne posiadanie w dobrej wierze **626** — **638** oraz t.;

wynagrodzenie za korzystanie bez tytułu z cudzych gruntów T. I str. 409 — 410 rozp. p. 38, T. I str. 410 — 411 ust. p. 68, T. I str. 412 ust. p. 832;

w. szk. spowodowanych nieprawnem posiadaniem majątku ruchomego **640, 641** i t. 1 — 5, T. I str. 421 — 422 Zw. Pr. tom XVI cz. 2, **642, 643;**

w. szk. spowodowanych przez przestępstwo **644** — **681:** charakter czynu przestępnego **644, 645, 647,** majątek, z którego obowiązany jest winny pokryć szk. **644** t. 2, niewypłacalność winnego **646,** odpowiedzialność współuczestników **648** — **652** oraz t., **655,** przestępstwo małoletnich lub obłąkanych **653** i t., **654,** szczucie zwierzęciem **656,** pozbawienie życia **657** i t. 1 — 3, **658, 194** t. 5, uszkodzenie zdrowia **660** i t., **661** i t. 1 — 6, oszpecenie twarzy **662,** zgwałcenie **663,** porwanie kobiety **664,** pozbawienie wolności **665,** zmuszanie do zawarcia małżeństwa **666,** obraza osobista **667** — **670** oraz t., przywłaszczenie mienia **671,** samowolna reprodukcja nut mechanicznych **671[1],** zabór cudzego mienia **672,** zniszczenie lub uszkodzenie mienia **673, 674,** sposoby wypłaty odszkodowania **676,** szk. zrządzone przez przestępstwo osób urzędowych **677** i t. 1 — 6, sędziów **678** — **680, 681** uw., urzędników policji **681** oraz uw.;

odpowiedzialność przedsiębiorstw kolejowych lub żeglugi za szk. i straty, wyrządzone przez śmierć lub rozstrój zdrowia przy eksploatacji kolei lub żeglugi **683** oraz uw. 2 i t. 1 — 69, T. I str. 447 — 449 Zw. Pr. tom XII cz., 1. T. I str. 449 konwencja p. 665, **683/s.** t. 7-a, 9-a, 9-b, 30-a, 49-a, T. II str. 675 — 676 Zw. Pr. tom XII cz. 1 i t.;

prawo właściwe dla zobowiązań z występków T. I str. 423 — 424 ust. p. 580, T. I str. 424 ust. p. 581;

w. szk. spowodowanych naruszeniem prawa autorskiego **695[21]** — **695[26], 695[58],** T. I str. 519 — 520 ust. p. 318;

w. szk. zrządzonych przez czyny nieprzestępne **684** i t. 1 — 37, **685, 689** i t., **1676** t. 3, **684/s.** t. 12-a, 36-a;

w. szk. zrządzonych przez małoletnich **686,** T. I str. 482 ust. p. 656;

odpowiedzialność panów (pracodawców) i mocodawców za sługi (pracowników) i pełnomocników **687** i t. 1 — 13, **2235;**

odpowiedzialność Państwa za urzędników **687** t. 14 — 24, T. I str. 486 — 487 ust. p. 287, **687/s.** t. 14-b, 21-b;

w. szk. wyrządzonych przez siłę zbrojną Państwa **574** t. 8, **684** t. 22, **687** t. 25;

w. szk. zrządzonych przez zwierzęta **688** i t. 1, 2, T. I str. 487 — 488 rozp. p. 934, T. I str. 482 ust. p. 656;

odszkodowanie za nieszczęśliwe wypadki przy pracy **683** uw. 1, **684** t. 30, 31, T. I str. 450 — 453 rozp. p. 551 i t., T. I str. 453 rozp. p. 201, T. I str. 453 — 458 rozp. p. 448, T. I str. 458 rozp. p. 705, T. I str. 470 — 471 ust. p. 148 i t., T. I str. 472 rozp. p. 512, rozp. p. 492, T. I str. 472 — 473 rozp. p. 892, T. I str. 473 rozp. p. 128, rozp. p. 929, T. I str. 474 rozp. p. 45, rozp. p. 254, T. I str. 474 — 475 ust. p. 587, T. I str 475 konwencja p. 576, oświadczenie p. 557, T. II str. 595 — 606 Zw. Pr. tom XII cz. 1, T. II str. 676 — 680 rozp. p. 577, T. II str. 682 ust. p. 148 t.;

Ustawa 2.VI. 1902 r. o wynagrodzeniu poszkodowanych z powodu nieszczęśliwych wypadków robotników i pracowników oraz członków ich rodzin w przedsiębiorstwach przemysłu fabrycznego, górniczego i hutniczego T. II str. 607 — 617:

zasady odpowiedzialności właściciela przedsiębiorstwa za uszkodzenie zdrowia, spowodowane robotnikowi lub pracownikowi przez nieszczęśliwy wypadek przy pracy art. 541 oraz uw. 1, art. 542 i t. 1, 2, art. 543, art. 591 i t.;

nieważność ugód, poprzedzających nieszczęśliwy wypadek art. 544;

zapomoga art. 545, 546, 548;

renta art. 547 i t. 1, 2, art. 548, 549, 552 i t., 553 — 555;

zwrot wydatków na leczenie art. 550;

zwrot kosztów pogrzebu art. 551;

obliczenie wysokości rocznego zarobku poszkodowanego art. 556 — 558;

wypłata jednorazowa art. 553, 559;

zawiadomienie władzy o wypadku; sporządzenie protokółu art. 560, 561 i t.;

świadectwo lekarskie art. 566 i t., 567;

ugoda między poszkodowanym a właścicielem przedsiębiorstwa art. 571, 575 i t., 578 i t.;
prowadzenie spraw sądowych o odszkodowanie; przedawnienie art. 575 — 577;
zmiana wysokości renty art. 586;
zabezpieczenie przez właściciela przedsiębiorstwa wypłaty rent w razie zwinięcia przedsiębiorstwa art. 586;
przejście obowiązku wypłaty rent na spadkobierców lub nabywców przedsiębiorstwa art. 587;
zabezpieczenie wypłaty rent w razie upadłości art. 588, 589 i t.;
ubezpieczenie robotników i pracowników przez właściciela przedsiębiorstwa w towarzystwie ubezpieczeń art. 592 i t. 1, 2;

w. szk., wynikłych wskutek czynności, związanych z ochroną granic Państwa T. I str. 187 rozp. p. 306;
w. szk. spowodowanych urządzeniami telegraficznemi i telefonicznemi oraz czynnościami poczty T. I str. 188—189 ust. p. 642;
w. szk. wynikłych z powodu nieszczęśliwego wypadku podczas ćwiczeń wojska na placach strzelniczych **684** uw. 1;
odpowiedzialność kolei za straty wskutek pożarów w razie naruszenia przepisów co do wznoszenia budynków w pobliżu toru T. I str. 464 Zw. Pr. tom XII cz. 1, **684** t. 24, T. II str. 680 — 681 Zw. Pr. tom XII cz. 1 t.;
odpowiedzialność właściciela statku za szk., spowodowane przez dowódcę statku T. I str. 466 — 467 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t. 1 — 3;
odpowiedzialność za szk., zrządzone wskutek używania statku powietrznego T. I str. 467 — 468 rozp. p. 294;
odpowiedzialność Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe, telegramy i rozmowy telefoniczne T. I str. 469 rozp. p. 679;
odszkodowanie za zwierzęta, zabite z polecenia władz państwowych T. I str. 476 rozp. p. 237;
odpowiedzialność za szk., spowodowane urządzeniami elektrycznemi T. I str. 477 ust. p. 277;
w. szk. spowodowanych zajęciem budynków na kwatery wojskowe i używaniem terenów T. I str. 477 — 478 ust. p. 681;
w. szk., powstałych wskutek robót górniczych T. I str. 195, 199, 478 — 481 rozp. p. 654;
odpowiedzialność za szk., wyrządzone na drogach publicznych T. I str. 482 ust. p. 656;
odpowiedzialność wykonawców testamentowych za szk. i straty, zrządzone przez bezczynność lub uchybienia **1084** t. 12;
w. nabywcy majątku szk., poniesionych wskutek odebrania od niego tego majątku z wyroku sądu **1392** i t. 3, 4;
odszkodowanie z powodu sprzedaży majątku wbrew zakazom prawnym **1415**;
szk. i straty spowodowane sprzedażą tego samego majątku nieruchomego dwom różnym osobom **1416** i t.;
odpowiedzialność sprzedawcy przed nabywcą z tytułu rękojmi **1427** i t. 1— 8;

w. szk. zrządzonych nieprzyjęciem przez nabywcę kupionej rzeczy **1514** t.
odpowiedzialność najemcy za szk., zrządzone w majątku najętym **1705** t. 19;
odpowiedzialność najemcy w razie pożaru **1707** i t.;
prawo pracodawcy żądania od pracownika w. szk. w razie rozwiązania umowy z winy pracownika T. II str. 343 rozp. p. 323;
dochodzenie szk. i strat w razie rozwiązania umowy o pracę robotnika T. II str. 350 rozp. p. 324;
odpowiedzialność pracownika za zrządzoną pracodawcy szkodę **2233, 2234, 2239;**
odpowiedzialność pełnomocnika, który, wiedząc o odwołaniu pełnomocnictwa, dokonał czynności prawnych z osobami trzeciemi **2334** t. 2;
w. szk. spowodowanej nieprawnem uzyskaniem patentu na wynalazek lub naruszeniem wyłączności patentowej T. II str. 530, 532, 534 rozp. p. 384;
w. szk. spowodowanej nieprawnem uzyskaniem rejestracji wzoru użytkowego lub zdobniczego albo naruszeniem wyłączności, wynikającej z zarejestrowania wzoru T. II str. 548, 550, 552 rozp. p. 384;
w. szk. przez posiadacza prawa ze znaku towarowego, nieważnie zarejestrowanego T. II str. 568 rozp. p. 384;
w szk. spowodowanej przez naruszenie praw z rejestracji znaku towarowego T. II str. 570 rozp. p. 384 i t. 1.
Zob. **Koleje, Spółdzielnia, Spółka akcyjna, Ubezpieczenie, Zwierzęta.**

Szlachta
zob. **Stany.**

Ścieżka holownicza
zob. **Drogi.**

Ślepy
zob. **Niewidomy.**

Śmierć:
dowody śmierci T. I str. 688 K. C. P. art. 139 i t.;
koszta pogrzebu **1259** t. 22.
Zob. **Zaginiony.**

Telegraf i telefon
zob. **Poczta.**

Tereny Przyfrontowe i Etapowe
zob. **Ziemie Wschodnie.**

Terminy
zob. **Przedawnienie.**

Testament:
określenie t. **1010;**

prawo właściwe dla rozporządzeń ostatniej woli T. I str. 593 ust. p. 580 i 581, **1077** t., **1279, 1289** i t.;
t. jako tytuł własności **1010** t. 1, 2;
różnica między t. a darowizną **991** i t. 1 — 5;
dziedziczenie testamentowe córki, która w akcie posagowym zrzekła się udziału w spadku **1004** t. 2;
prawo zastępstwa przy dziedziczeniu na zasadzie t. **1010** t. 3;
jednoczesna śmierć testatora i zapisobiercy **1010** t. 4;
dziedziczenie części majątku, zapisanych w t. na rzecz osób, które zmarły przed testatorem lub po testatorze, lecz nie zdążyły urzeczywistnić swych praw testamentowych **1010** t. 5, 6;
zapis w t. praw do spadku jeszcze nieprzyjętego **1010** t. 7;
zdolność spadkobiercy testamentowego do nabycia praw **1010** t. 8;
t. na rzecz cudzoziemców T. I str. 530, 531 — 532 Zw. Pr. tom IX, T. I str. 533 ust. p. 178, T. I str. 534 rozp. p. 306, T. I str. 535—536 rozp. p. 484;
rozrządzenie się w t. dochodami z majątku zapisanego **1010** t. 9;
t. na rzecz osoby, która potem zabiła testatora **1010** t. 11;
wykładnia t. **1010** t. 12, 13;
grunta włościańskie jako przedmiot rozporządzenia testamentowego **1010** t. 14 — 16;
ograniczenie przez testatora praw zapisobiorców **1011** i t. 1 — 6, **420** t. 2;
t. warunkowe **1011** t. 7 — 11, **976** t. 4;
substytucja **1011** uw. i t. 12 — 15, **1011/s.** t. 16;
forma t. **1012** oraz uw.;
wymagania dla ważności t. **1016** — **1029** oraz t.;
t. obłąkanych i samobójców **1017** i t. 1 — 3;
t. niepełnoletnich **1019**;
t. marnotrawców **374**[1] t. 8;
ustne rozporządzenie ostatniej woli **1023** t. 1, 2;
t. zakonników wyższych i niższych stopni **1025** i t. 1, 2;
omyłki i niedokładności w t. **1026** i t. 1 — 4, 7;
zapis testamentowy na rzecz osób fizycznych lub prawnych jeszcze nieistniejących **1026** t. 5, 6;
zapis w t. majątku dzieciom pewnej osoby bez ich wyszczególnienia **1254** t. 3;
t. na cele dobroczynne i użyteczności publicznej **514** t. 7, **1026** t. 7, **1090** i t., **1091** — **1096**;
forma wyrażenia woli testatora w t. **1027** i t. 1, 2;
nieważność poszczególnych rozporządzeń testamentowych lub całego t. **1029** i t. 1, 2;
odwołanie, zmiana lub unieważnienie t. przez testatora **1030** i t. 1—6, T. I str. 601 ust. p. 414;
nieważność umowy, ograniczającej prawo testatora dokonania zmiany t. **1529** t. 36;
kara umowna na wypadek odwołania i zmiany t. **1529** t. 36, **1554** t. 8;

t. zawierający rozporządzenia testamentowe dwóch lub więcej osób **1032** i t.;
zarzut fałszu t. **1035**[1], **1066**[12] t. 6;
uznanie t. notarjalnego nieformalnego za mający moc prywatnego **1035**[2] i t. 1, 2;
sporządzenie t. notarjalnego **1036** — **1039** oraz t.;
wypis t. notarjalnego **1039** — **1042**;
złożenie t. na przechowanie u notarjusza **1043, 1044**;
sporządzenie t. prywatnego **1045** — **1056** oraz t.;
osoba, która pisała t. **1046, 1048** i t. 1, **1049** i t. 1 — 3;
świadkowie przy t. **1046**[2], **1048** i t. 1 — 4, **1050** i t. 1 — 4, **1051, 1052** i t. 1, 2, **1054** oraz uw. i t. 1 — 7, **1056, 1066**[5], **1082**[1] t. 4, **1048/s.** t. 5, **1050/s.** t. 5;
podpis t. za testatora **1046**[2], **1048, 1053** i t. 1 — 4, **1082**[1] t. 4;
przechowywanie t. prywatnego **1058, 1059, 1060**[1], **1060**[2], **1061, 1068, 1070**;
złożenie t. do sądu celem zatwierdzenia go do wykonania **1060** i t. 1 — 4, **1062**[2] — **1066** oraz t., **1079** i t., **1082**[1] t. 1, **1254** t. 12, **1300**;
zagubienie t. prywatnego niezatwierdzonego **1060** t. 6;
zatwierdzenie t. do wykonania **1066**[1] — **1066**[7] oraz t., **1066**[13] i t. 1—3, **1265** t. 6, **1300** t.;
ogłoszenie o zatwierdzeniu t. **1066**[8], T. I str. 616 przepisy p. 5;
skargi na decyzje sądu w przedmiocie zatwierdzenia t. **1066**[9], **1066**[10] i t. 1, 2;
zatwierdzenie t. w drodze powództwa **1060** t. 3, **1066, 1066**[11] i t. 1—5, **1066**[12] i t. 2, 3, 8;
spory o nieważność t. **1017** t. 2, **1066**[10] i t. 2, **1066**[12] i t. 1, 4 — 7, 9 — 13, **1066**[13] i t. 1 — 3, **1066**[14] i t., **1068** t. 2, **1084** t. 2, 3, **1255** t. 3, **1267, 1281, 1292**;
majątki, niemogące być przedmiotem zapisu testamentowego **1067** — **1069**;
ograniczenia co do prawa testowania majątku instrukcyjnego T. II str. 423 P. Zb. Pr. Nr. 42328a;
testowanie majątków rodowych **1068** i t. 1, 2, **1068**[1] i t., **1068**[2] i t., **1070, 1148**;
testowanie ordynacyj i majoratów **1069, 1069**[1], **1070**[1];
t. wojskowych i marynarzy w czasie wyprawy wojennej **1071, 1072, 1074** — **1076**;
t. sporządzone na statku kupieckim **1073** — **1076**;
sporządzenie t. zagranicą **1077** i t., **1078** i t. 1, 2, **1079** i t.;
t. sporządzone w szpitalach **1081**;
poświadczenie t. włościan T. I str. 545 Zw. Pr. tom IX Dod., **1082**[1] i t. 1 — 4;
wykonanie t. **1084** — **1096** oraz t.;
obowiązki i uprawnienia wykonawcy testamentowego **1084** i t. 1—12;
wykonanie t. przez spadkobierców testamentowych **1084** i t. 13;
dochodzenie przez jednego z kilku spadkobierców testamentowych należnej testatorowi sumy **1084** t. 14;

powództwo spadkobiercy testamentowego przeciwko spadkobiercom ustawowym o testowany majątek **1084** t. 15;
nieurzeczywistnienie przez spadkobiercę testamentowego swych praw w ciągu 10 lat po zatwierdzeniu t. **1265** t. 6;
legaty **1086** i t. 1 — 17;
intromisja na podstawie t. **1097** i t. 1, 2;
prawo zastępstwa przy dziedziczeniu testamentowem **1123** t. 5;
odpowiedzialność spadkobierców testamentowych przed wierzycielami spadkodawcy **1259** t. 9, 15 — 17, **514** t. 14, **533**[9] t. 3;
ważność rozrządzenia majątkiem spadkowym przez spadkobiercę ustawowego przed zatwierdzeniem t. lub przez spadkobiercę z t. przed wszczęciem przeciwko niemu sporu **1301** i t. 1, 3—5, 6, 10;
zwrot przez spadkobiercę testamentowego poczynionych przez spadkobierców ustawowych nakładów **1302;**
zatajenie t. przez spadkobiercę ustawowego **1303;**
spadek beztestamentowy **1104** t. 1;
zapis w t. sumy pieniężnej na rzecz kościoła lub klasztoru rz.-katolickiego T. II str. 521 Zw. Pr. tom XI cz. 1;
zapis w t. majątku nieruchomego na rzecz klasztoru prawosławnego lub cerkwi T. II str. 524, 525 Zw. Pr. tom IX;
przejście w drodze zapisu testamentowego własności patentu T. II str. 532 rozp. p. 384, wzoru zarejestrowanego T. II str. 550 rozp. p. 384.
Zob. **Dożywocie, Spadek.**

Tłoka

zob. **Służebności.**

Towar:

401 t., T. I str. 467 Zw. Pr. tom XI cz. 2 t. 3.

Tytuły na okaziciela:

własność t. na ok. **534** t. 5, 7;
kolizja praw posiadacza papieru procentowego z prawami posiadacza talonu do tego papieru **641** t. 6;
utracone t. na ok. T. I str. 757 — 767: wbronienie wypłat str. 757 — 758 ust. p. 637 i t., unieważnienie t. str. 758 — 759 ust. p. 637, zabezpieczenie praw z t., wywiezionych na terytorjum obecnych Sowietów str. 759, 760 i t., 761 i t. rozp. p. 1032, str. 761 rozp. p. 135, 541, 789, 378, str. 762 — 763 rozp. p. 202, str. 766 — 767 rozp. p. 27, unieważnienie powyższych t. str. 763, 764 i t. 1 — 3, 765 i t. 1 — 4, 766 i t. rozp. p. 654, str. 766 — 767 rozp. p. 27;
nabycie papierów procentowych ukradzionych **1512** t. 4 — 6;
ważność zastawu t. na ok. w razie stwierdzenia, iż zastawca nie był ich właścicielem **1664** t. 3, 4.
Zob. **Akcyjna spółka.**

Ubezpieczenie:

zwrot składki ubezpieczeniowej przez nabywcę majątku na licytacji **388** t. 5;

prawo banku, który stał się właścicielem zastawionego majątku, do otrzymania odszkodowania za spalone przedtem budynki **392** t.;
odszkodowanie pogorzelowe na rzecz dożywotniego użytkownika **533**[10] t. 4;
u. wspólnego niepodzielnego majątku **546** t. 6;
wynagrodzenie posiadacza dobrej wiary za wydatki na u. majątku **632;**
poszukiwanie odszkodowania od sprawcy wypadku przez osobę, asekurowaną od tego wypadku **684** t. 29;
obowiązkowe u. robotników od wypadków T. I str. 470 — 471 ust. p. 148 i t., T. I str. 472 rozp. p. 492, T. I str. 473 ust. p. 892, T. I str. 474 rozp. p. 254, T. I str. 474 — 475 ust. p. 587, T. I str. 475 konwencja p. 576, T. I str. 475 oświadczenie p. 577, **684** t. 30, T. II str. 616 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
prawa nabywcy majątku na licytacji z tytułu asekuracji **1509** t. 7;
prawo zastawnika do wynagrodzenia pogorzelowego **1649** t. 10;
prawo osoby, posiadającej majątek na zasadzie umowy przyrzeczenia sprzedaży, do ubezpieczania budynków **1684** t. 4;
istota i zadania u. **2199** i t. 1, 4;
zagraniczne spółki ubezpieczeniowe **2199** uw. 1, 2;
ograniczenie odpowiedzialności towarzystwa u. **2199** t. 2;
prawa i obowiązki, wypływające z umowy u. **2199** t. 3 — 5;
zwrot zapłaconej premji w razie pożaru **2199** t. 6;
u. już wylosowanego papieru procentowego **2199** t. 7;
osoba uprawniona do zawarcia umowy u. **2199** t. 8;
niezachowanie przez ubezpieczającego postanowień statutu **2199** t. 10;
odpowiedzialność towarzystwa u. za szkodę, zrządzoną przez pożar, wynikły z powodu zamieszek wewnętrznych **2199** t. 11;
wynagrodzenie ubezpieczającego za straty, poniesione z powodu wyniesienia rzeczy z mieszkania w czasie pożaru **2199** t. 12;
uzyskanie odszkodowania od sprawcy pożaru **2199** t. 13;
warunek umowny co do prekluzyjnego terminu roszczeń z tytułu u. **2199** t. 14;
przelew umowy u. **2199** t. 15;
odpowiedzialność osoby, która z mocy napisu na polisie otrzymała po śmierci ubezpieczonego kapitał, za jego długi **2199** t. 16;
podwójne u. **2199** t. 17, 18;
szczególne postacie u. **2200** uw. 2;
powstawanie towarzystw u. **2200;**
działalność towarzystw u. **2200** uw. 1, 3, **2200**[1];
dywidenda **2200**[2], **2200**[3];
Rozporządzenie Prezydenta Rzp. 24.II. 1928 r. o przepisach tymczasowych, dotyczących umowy ubezpieczenia T. II str. 321 — 326:
czas trwania umowy u. art. 1;
interes, ze względu na który zawarto umowę u. art. 2;
przejście prawa własności rzeczy ubezpieczonej art. 3 — 5;
składki art. 6 — 10;
wypowiedzenie umowy art. 9, 20;

przepisy specjalne o u. na życie art. 11 — 15;
ograniczenie swobody umawiania się art. 16, 18;
zakres zastosowania niniejszego rozporządzenia art. 17, 19 — 21, 23;

nadzór nad działalnością towarzystw u. **z. do art. 2200** (uw. 1) cz. I **1 — 22:** obowiązek towarzystw u. składania sprawozdań **1**, ograniczenia towarzystw u. pod względem wydatków na koszta organizacji **2**, obliczenie rezerw **3**, rewizje towarzystw u. **6 — 8**, rozwiązanie i likwidacja towarzystw u. bez ogłoszenia im upadłości **9 — 18**, rozwiązanie towarzystw u. wskutek ich upadłości **19 — 22;**
umieszczanie i przechowywanie funduszów towarzystw u. **z. do art. 2200** (uw. 1) cz. II **1 — 29;** lokowanie rezerw premij i innych funduszów **1 — 4, 29**, przechowywanie gotowizny, papierów procentowych i dokumentów **5**, pożyczki pod zastaw papierów wartościowych **6 — 12**, nabycie nieruchomości miejskich **13 — 17**, wydatki na roboty budowlane **18**, pożyczki pod zastaw domów miejskich **13, 19 — 26, 28;**

Rozporządzenie Prezydenta Rzp. 26.I. 1928 r. o kontroli ubezpieczeń T. II str. 460 — 488:
zezwolenie władzy na działalność ubezpieczeniową art. 1, 2, 26, 90, 111 — 114;
statut względnie umowa spółki akcyjnej ubezpieczeniowej art. 3, 4;
statut towarzystwa u. wzajemnych art. 5 — 19;
małe towarzystwa u. wzajemnych art. 20, 29, 36—38, 51, 57, 112;
ogólne warunki u. art. 21 — 23;
plan działalności art. 24 — 25;
wpis do rejestru art. 27 — 29;
ogólne obowiązki zakładów u. art. 30;
zmiana statutu, ogólnych warunków ubezpieczenia i planu działalności art. 31;
umowa przekazania portfelu art. 32;
ogólne i szczególne warunki u. art. 33, 123;
polisy art. 34;
agenci art. 35, 89;
księgowość art. 36;
zamknięcia rachunkowe i sprawozdania roczne art. 37, 124;
fundusz ubezpieczeniowy art. 38;
lokowanie funduszów ubezpieczeniowych art. 39 — 44, 117;
rejestr lokat funduszu ubezpieczeniowego art. 45 — 48, 110;
rozciągnięcie działalności na zagranicę art. 49;
likwidacja dobrowolna art. 50, 51, 126;
likwidacja przymusowa art. 52, 113, 114, 118;
działalność organu likwidacyjnego art. 53;
przeniesienie portfelu art. 54, 55;
wypowiedzenie umów u. art. 56;
ukończenie likwidacji art. 57;
ogłoszenie upadłości art. 58 — 63;

obrachunek dopłat w towarzystwach u. wzajemnych art. 64;
zagraniczne zakłady u. art. 65 — 76, 110, 129;
władze nadzorcze art. 85 — 99, 125;
przepisy przejściowe art. 110 — 126;
uzgodnienie przez zakłady u. statutu, ogólnych warunków u oraz planu działalności z przepisami niniejszego rozporządzenia art. 115, 116;
zakres zastosowania niniejszego rozporządzenia art. 127 — 133.
Zob. **Akcyjna spółka.**

Ubezwłasnowolnienie:
ustawodawstwo właściwe dla u. T. II str. 514 konwencja p. 598;
u. cudzoziemca T. II str. 514 konwencja p. 598.
Zob. **Marnotrawny, Obłąkany, Opieka.**

Uczestnictwa prawo:
pr. u. publiczne **433 — 441** oraz t., **387** t. 11;
przywrócenie pr. u. publicznego **434** t. 1, 3;
pr. u. prywatne **442 — 451** oraz t.;
ograniczenia, wypływające z prawa sąsiedztwa **442** t. 1, **445** oraz uw. i t. 1 — 6, **446** i t. 1 — 5, T. I str. 254 rozp. p. 660, **447** i t., **446/s.** t. 3-a;
ustanowienie pr. u. prywatnego **442** t. 2 — 5;
ustanie pr. u. prywatnego wskutek przedawnienia **442** t. 6, 7;
zachowanie w mocy pr. u. prywatnego przy przejściu majątku na nabywcę z licytacji **446** t. 4;
akcja posesoryjna w stosunku do pr. u. prywatnego **531** t. 36;
pr. u. ustanowione dla swobodnego wykonywania robót przy budowie kolei **606 — 608.**
Zob. **Drogi. Okna, Służebności, Wody.**

Udziału prawo
zob. **Uczestnictwa prawo.**

Układ pojednawczy:
u. p. dotyczący majątku małoletnich T. I str. 93 — 94 K. C. P. art. 448 i t., **277** t. 3, **277/s.** t. 3-a;
u. p. w przedmiocie wyznaczenia renty z powodu uszkodzenia zdrowia **661** t. 5;
nieważność u. p., zawartego fikcyjnie **1529** t. 3.

Ulice
zob. **Place i ulice.**

Umowa:
określenie **568** i t.;
istota u. **1528** t. 1, 2;
powstanie u. **569** t. 1, **1528** i t. 3, 9;
dowód zawarcia u. **569** t. 2, **1528** t. 3;
połaczenie w jednej umowie dwóch stron kontraktujących **1528** t. 5;

oferta **1528** t. 18, 20;
u. na rzecz osoby trzeciej **569** t. 11, 12;
moc u. **569** t. 3, 9, 10, 13, 16, 18, **521** t. 1, **967** t. 10, **1528** t. 6;
tryb zawierania u. **571, 1531** oraz uw. i t.;
prawo właściwe **571** t., T. I str. 366 — 367 ust. p. 580 i t., T. I str. 367 — 368 ust. p. 581, T. I str. 368 rozp. p. 294, T. II str. 673 ust. p. 580 t.;
ocena u., sporządzonych zagranicą **707** t. 4;
u. podpisana tylko przez jedną ze stron **919** t. 2;
warunki u. **1259** t. 3, **1530** i t. 5, 6, **1531** t.;
termin u. **1530** i t. 1, 2, 4, **1545** t. 7, **1549;**
zobowiązanie bezterminowe lub płatne na żądanie **1259** uw., **1549** i t. 12 — 19, **1550** t. 2, T. II str. 694 rozp. p. 772;
zmiana warunków u. **1528** t. 8;
zabezpieczenie u. **1554** i t. 1 — 8;
zobowiązania solidarne i niepodzielne **1548** i t. 1 — 15;
cel u. **1528** t. 11, 13, 14;
wolność woli i zgody stron **700** i t., **701** t. 1;
prawo właściwe dla oceny ważności u. ze względu na wadliwość zezwolenia **700** t.;
przymus, podstęp, oszukanie, omyłka lub błąd **701** — **703** oraz t., **574** t. 5, **684** t. 11, **702/s.** t. 3;
niezgodność treści umowy z rzeczywistą wolą i zamierzeniami stron; u. fikcyjne i symulacyjne **1528** t. 21 — 27, **1529** t. 2, 3, 7, 34;
nieważność u. **1528** t. 11, 12, 14, 17, **1529** i t. 1 — 4, 9 — 37, T. II str. 377 rozp. p. 496, **z. do art. 698** (uw. 2) **8**, T. II str. 423 — 424 P. Zb. Pr. Nr. 42328a i t., T. II str. 639 uchwała p. 349;
nieważność u., zawartych z władzami okupacyjnemi T. I str. 741 rozp. p. 6, T. I str. 742 — 744 rozp. p. 122, T. I str. 744 — 746 dekr. p. 99 i t. 1 — 4;
nieważność u., opartych na wydanych przez władze bolszewickie postanowieniach T. I str. XVII okólnik p. 22, T. I str. 537 rozp. p. 149;
u. co do rozdzielnego pożycia małżonków lub rozerwania małżeństwa **46, 76, 103;**
u. lawinowe T. II str. 4 rozp. p. 880;
u. zawarta przez dłużnika na szkodę wierzycieli **1529** i t. 4, 15, 17 — **21, 24 — 31;**
powrót do stanu poprzedniego w razie uznania u. za nieważną **574** t. 6, **1545** t. 8, 9;
tłumaczenie i kwalifikacja u. **1538, 1539** i t. 1 — 6;
obowiązek wykonania u. i skutki niewykonania **569** i t. 4 — 8, **570** i t. 1 — 4, **572, 1536** i t. 1, **1537, 1545** t. 7, **1547** t. 6, **1548** i t. 1 — 8, 11, **570/s.** t. 2-a;
przymusowe wykonanie zobowiązania **570** t. 1, **570/s.** t. 2-a;
miejsce wykonania u. **1536** t .2;
opóźnienie w wykonaniu u. **1547** t. 5;
niemożność wykonania u. z powodu choroby **684** t. 11;
zrzeczenie się prawa z u. **1259** t. 3, **1545** t. 3, 6, **1547** i t. 1 — 5, 7, 8;
ustanie i rozwiązanie u. **1545** i t. 2 — 6, 9, 10, **1546;**

rozrachunek stron przy rozwiązaniu u. **684** t. 14;
szkody i straty z powodu pogwałcenia u. **684** t. 13;
przedawnienie zobowiązań umownych **1259** uw., **1549** i t. 2 — 11, 13 — 19, **1549[1]**, **1550** i t. 1 — 8, **1551,** T. II str. 694 rozp. p. 772;
przyjęcie na siebie przez kontrahenta zobowiązania do uiszczenia na rzecz osoby trzeciej należnej jej od drugiego kontrahenta sumy **570/s.** t. 6;
przejście na spadkobiercę praw i obowiązków z u., zawartych przez spadkodawcę **1258, 1259** oraz uw. i t. 3 — 7, 17, 19, 20, 23, **1260, 1543, 1544** i t. 1, **1553;**
u. zawarte ze Skarbem **1537, 1545, 1546;**
u. przedślubna **109** t. 4, T. I str. 32 ust. p. 580, T. I str. 32 — 33 ust. p. 581, **919** t. 4, **1010** t. 10;
zobowiązania dzieci niewydzielonych **184 — 188;**
u. zakładu **1528** t. 14;
ograniczenia przy zawieraniu umów, dotyczących majątków, nabytych na warunkach ulgowych na zasadzie ustawy z 5.III. 1864 r. lub instrukcji 23.VII. 1865 r. **z. do art. 698** (uw. 2) **9, 10,** T. II str. 423 P. Zb. Pr. Nr. 42328a.
Zob. **Akty, Dłużne zobowiązania, Kara umowna, Kupno, Poręczenie, Potrącenie, Przelew, Rachunek bieżący, Sprzedaż, Szkody wynagrodzenie.**

Umowa o pracę

zob. **Pracownicy.**

Umysłowo chory

zob. **Obłąkany.**

Upadłość:

odpowiedzialność żony za długi męża w razie jego u. **109** t. 3, **112,** T. I str. 33 — 36 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 37 — 38 Zw. Pr. tom XVI cz. 2;
majątek, podlegający włączeniu do masy u. T. I str. 33 — 36 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 588 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
odstąpienie przez pisarza, któremu później ogłoszono u., swego prawa autorskiego innej osobie **695[10]** t. 1, 2;
zdolność upadłego do działań prawnych **770** i t., **770/s.** t. 2;
ograniczenia dłużnika z chwilą wydania wyroku, udzielającego odroczenia wypłat T. I str. 575 rozp. p. 20;
zwrot do masy u. majątku wydzielonego **1000** uw., T. I str. 34 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
zwrot do masy u. majątku danego w posagu **1008** uw., T. I str. 34 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
testament upadłego **1021;**
prawo legatarjusza do zapisu w razie ogłoszenia spadkobiercom testamentowym u. **1086** t. 4;
prawo do części ustawowej z majątku zmarłego małżonka w razie ogłoszenia mu u. **1155;**
wpływ ogłoszenia u. na prawo spadkobierców upadłego do spadku **1254** t. 11;

unieważnienie umów, zawartych przez dłużnika przed ogłoszeniem mu u. **1529** t. 28 — 30;
unieważnienie zrzeczenia się przez dłużnika służącego mu prawa **1547** t. 4;
poszukiwanie zastrzeżonej umową kary w razie u. dłużnika **1585** t. 13;
zastaw majątku przez osobę, która stała się niewypłacalną **1629** uw.;
kwestjonowanie przez zarząd konkursowy przekazania przez upadłego trzeciej osobie praw z aktu zastawu **1653** t. 6;
moc umowy najmu w razie ogłoszenia właścicielowi upadłości **1705** t. 38;
zgłoszenie przez zarząd konkursowy sporu co do bezwalutowości wystawionego przez upadłego dłużnika obligu wieczystego **2015** t.;
dochodzenie przez wierzyciela należności z obligu nieoblatowanego lub rachunku w razie u. dłużnika **2039** i t., **2047, 2056, 2063;**
żądanie zwrotu mienia, oddanego na przechowanie, w razie u. przyjmującego skład **2119;**
u. osoby, która oddała mienie na przechowanie **2120 — 2123;**
u. spółdzielni T. II str. 220, 224, 236 — 239, 241 — 242 ust. p. 733;
u. spółki akcyjnej T. II str. 281, 284 rozp. p. 383;
u. towarzystw ubezpieczeń **z. do art. 2200** (uw. 1) cz. I 18 — 22, T. II str. 475 — 476, 479 rozp. p. 64;
zaspokojenie należności pracownika w razie ogłoszenia u. pracodawcy T. II str. 336 rozp. p. 323, T. II str. 356 rozp. p. 324;
wpływ na umowę o pracę ogłoszenia u. pracodawcy T. II str. 341 rozp. p. 323;
prawo upadłego przyjmowania i wydawania pełnomocnictw **2294** t. 2;
moc pełnomocnictwa w razie u. pełnomocnika **2330** t. 9;
ogłoszenie u. zmarłemu handlującemu **z. do art. 1238** (uw. 1) **5, 12, 16;**
zabezpieczenie w razie u. przedsiębiorstwa wypłaty rent, przypadających robotnikom i pracownikom, poszkodowanym z powodu nieszczęśliwych wypadków przy pracy T. II str. 615 — 616 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t.

Uprawnienie

zob. **Dzieci.**

Urzędnicy:

małżeństwo u. **9, 62;**
szkody, zrządzone przez przestępstwo osób urzędowych **677** — **681** oraz t.;
odpowiedzialność Państwa za czynności urzędników **677** t. 1, **687** t. 14 — 24, T. I str. 486 — 487 ust. p. 287.

Użyczenie:

istota u. **2064** oraz uw. i t. 1 — 4;
kara, zastrzeżona przy umowie u. **2064** t. 5;
zawarcie umowy u. **2064** t. 6;
przedmiot u. **2065;**
u. mienia skarbowego **2066;**
sposób korzystania z mienia użyczonego **2067;**
odpowiedzialność za utratę lub zepsucie mienia użyczonego **2067** t., **2068** i t.

Użytki w cudzym majątku

zob. **Służebności.**

Użytkowanie:

u. majątku ruchomego **535** — **537;**
pokrycie ciężarów, nałożonych na obciążoną prawem u. nieruchomość **514** t. 5;
u. cudzych gruntów bez tytułu na obszarze województw wschodnich T. I str. 409 — 410 rozp. p. 38, T. I str. 410 — 411 ust. p. 68, T. I str. 312 ust. p. 832;
prawa użytkownika w razie sprzedaży nieruchomości przez Państwowy Bank Rolny w drodze egzekucji T. II str. 145 rozp. p. 769.
Zob. **Dożywocie, Posiadanie.**

Waluta:

przeliczenie w przepisach ustawowych kwot pieniężnych, oznaczonych w w. rublowej, markowej lub koronowej T. I str. XV ust. p. 382, T. I str. XXVII — XXVIII rozp. p. 785;
w. w której winny być dokonywane tranzakcje **1540** oraz uw. 1 i t. 1, 2, T. II str. 15 rozp. p. 660, **2013**, T. II str. 179 Zw. Pr. tom XVI cz. 1;
rachunek na walutę obcą **1540** t. 2, **1542** i t., T. II str. 21 rozp. p. 385, ust. p. 534, T. II str. 22 ust. p. 273;
spłata zobowiązań rublowych w markach polskich T. II str. 16 rozp. p. 846, ust. p. 216, T. II str. 17 rozp. p. 193, dekr. p. 196;
zmiana ustroju pieniężnego T. II str. 18 rozp. p. 351, T. II str. 19 rozp. p. 855;
złote w złocie **1540** t. 2, T. II str. 19 rozp. p. 855, T. II str. 21 rozp. p. 385, ust. p. 534, T. II str. 22 ust. p. 273;
zastosowanie stałej jednostki T II str. 18 ust. p. 1044, rozp. p. 64;
przerachowanie zobowiązań T. II str. 18 p. 213, T. II str. 19 rozp. p. 1025, 270, 1029, 1030, 35, 998.

Wdowiec (wdowa)

zob. **Małżonek.**

Widok

zob. **Okna.**

Wieczysta dzierżawa:

514 t. 19 — 23, T. I str. 308 — 309 ust. p. 207, T. I str. 314 — 316 rozp. p. 1071.

Wieczysto-czynszowe prawo

zob. **Czynszowe prawo.**

Wierzyciel:

podział złożonych w kasie skarbowej pieniędzy dłużnika między w **1510** t. 2.
Zob. **Dłużne zobowiązania, Pożyczka, Zastaw.**

Wilno:

przepisy, obowiązujące na terenie Litwy Środkowej T. I str. XXV dekr. p. 5;

objęcie władzy państwowej nad Ziemią Wileńską T. I str. XXIV — XXV ust. p. 213;

unormowanie stanu prawnego T. I str. XXVI — XXVII rozp. p. 258.

Windykacja

zob. **Własność.**

Własność:

określenie prawa wł. i ogólne zasady **420,** T. I str. 171 ust. p. 267;

prawo właściwe T. I str. 171 — 172 ust. p. 580, T. I str. 172 ust. p. 581, T. I str. 172 rozp. p. 294;

obrona prawa wł. przeciwko osobom trzecim, służąca następcy prawnemu właściciela **420/s.** t. 2-b;

część materjalna pewnej całości jako objekt oddzielnej wł. **533/s.** t. 6-a;

prawo wł. prywatnej i państwowej **421** oraz uw.;

prawo wł. pełne **423** — **431** oraz t., T. I str. 191 Zw. Pr. tom XII cz. 2;

prawo właściciela eksploatowania wnętrza ziemi **424** t. 2 — 4;

prawo wł. do rzeczy przekształconej **425** t. 8;

prawo wł. górniczej **424,** T. I str. 192 — 194 Zw. Pr. tom VII, T. I str. 194 — 200 rozp. p. 654;

prawo wł. wodnej **426** — **429** oraz t., T. I str. 206 — 210 ust. p. 574;

prawo wł. niepełne **432** i t. 3;

ograniczenia prawa wł. dla celów lotniczych T. I str. 218 — 219 rozp. p. 294;

rozciągłość prawa wł. w razie przekazania posiadania i użytkowania majątku osobie trzeciej **514** t. 3;

prawo rozrządzania **541, 542** i t. 1, 2;

windykacja majątku z cudzego nieprawnego posiadania **609** i t. 1 — 8, **612** t., **691** i t. 1, 2;

moment przejścia prawa wł. na nabywcę nieruchomości **1417** t. 2, **1420** t. 7 — 11, **1509** i t. 1 — 7.

międzynarodowa ochrona wł. przemysłowej T. II str. 579 — 590 konwencja p. 8;

uregulowanie wł. gruntów, oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców T. II str. 653 — 655 ust. p. 308.

Włościanie:

dzieci nieślubne **138,** T. I str. 49 Zw. Pr. tom IX Dod.;

przysposobienie **155** i t. 1, 2, **157** i t.;

opieka T. I str. 97 Zw. Pr. tom II, **241,** T. I str. 98 — 99 Zw. Pr. tom IX Dod.;

uchylenie odrębności stanowych T. I str. 55 — 56 rozp. p. 824, T. I str. 161 rozp. p. 824;

prawa majątkowe wł. w związku z utworzeniem gminy wszechstanowej T. I str. 160 — 161 rozp. p. 215 i t. 1, 2;

korzystanie z dróg i użytków w cudzych majątkach **442** uw. 1;

ograniczenia, wypływające z prawa sąsiedztwa **445** uw. i t. 2;

księgi umów T. I str. 544 — 545 Zw. Pr. tom IX Dod., T. I str. 545 rozp. p. 824;

poświadczenie testamentów T. I str. 545 Zw. Pr. tom IX Dod., **1082**[1] i t. 1 — 4;

majątki bezdziedziczne po obywatelach wiejskich **1167** uw.;

sprawy spadkowe włościan **1184** oraz uw. i t. 1 — 19, T. I str. 665 Zw. Pr. tom IX Dod., T. I str. 666 ust. p. 382, T. I str. 666 rozp. p. 824, T. I str. 143 Zw. Pr. tom IX Dod.;

zastosowanie względem włościan dwuletniego terminu do polubownego działu **1317** t. 3;

posiadanie przez spółki wł. gruntów, nabytych przy pomocy Banku Włościańskiego T. I str. 723 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 736 — 737 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t., T. I str. 768 — 770 Zw. Pr. tom XI cz. 2 oraz t., T. I str. 770 — 771 rozp. p. 642;

wł. państwowi **420** t. 11, **444,** T. I str. 262 Zw. Pr. tom VIII, T. I str. 755 Zw. Pr. tom IX Dod., **1396, 1635, 1700** t. 3, **420/s.** t. 12;

skierowanie egzekucji z aktu zastawu do będących przedmiotem zastawu ruchomości włościańskich **1663** t. 3;

zawieranie przez wł. ustnych umów najmu **1700** i t. 2, 3.

Zob. **Włościańskie grunta.**

Włościański i Szlachecki Banki Ziemskie:

sprzedaż działek ziemi ze składu ordynacji lub majoratu Bankowi Wł. **485**[1] — **485**[3], **509**[1], **509**[2];

przeznaczenie na ordynację tymczasową majątku, obciążonego pożyczką B. Szl. **493**[5] — **493**[7];

udzielenie przez B. Szl. pożyczki pod zastaw majątku ordynacji **493**[25], **493**[38], **493**[39];

zawieszenie biegu przedawnienia w razie zawładnięcia nieruchomościami b. B. Wł. i Szl. T. I str. 326 ust. p. 28;

działy lub zbycie gruntów, zastawionych w B. Wł. T. I str. 723 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 736 — 737 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t.;

zatwierdzenie uchwał spółek, utworzonych na podstawie Statutu B. Wł., i środki prawne od nich T. I str. 770 — 771 rozp. p. 642;

zakaz obciążania zobowiązaniami działek, nabytych przy pomocy B. Wł. T. II str. 45 Zw. Pr. tom XI cz. 2;

skierowanie przez B. Wł. egzekucji do zastawionego w nim gruntu T. II str. 58 Zw. Pr. tom XI cz. 2;

przejęcie przez Państwowy Bank Rolny spraw B. Szl. i Wł. T. I str. 723 — 724 rozp. p. 71, T. I str. 771 przyp. tłom.;

Zw. Pr. t. XI cz. 2 Statut Banku Włościańskiego, załącznik IV, T. I str. 768 — 770:

własność gruntów nabytych przez spółki włościan przy pomocy B. Wł. art. 1 i t.;

konieczność uzyskiwania pozwolenia władz B. Wł. na niektóre czynności spółki art. 2 i t. 1, 2, oraz teza na str. 697 T. II-go;

prawa spółki do działek spólników w razie ich śmierci lub ustąpienia art. 3 i t. 1 — 3, art. 4;

przepisy co do dziedziczenia i wydzielenia, obowiązują.e członków spółki art. 5;

zmiany w składzie osobowym spółki art. 6;
decydowanie o sprawach spółki art. 7, 13.

Włościańskie grunta:

skierowanie egzekucji do gr. wł. **387** t. 9;
niepodzielność gr. wł. **394** oraz uw. 2, T. I str. 143 Zw. Pr. tom IX Dod.;
rodowy charakter **399** t. 5 — 7, **399/s.** t. 7-a, 7-b;
działy T. I str. 143 Zw. Pr. tom IX Dod., **551** uw., **1317** t. 3;
podział wł. gr. gromadzkich T. I str. 161 rozp. p. 824;
zakres praw włościan do gruntów uwłaszczonych przed wydaniem ukazu 9.XI. 1906 r. i po jego wydaniu **420** t. 3 — 11, T. I str. 166 ukaz, T. I str. 166 — 167 Zw. Pr. tom IX Dod. i t. 1—10, **1705** t. 41, **1713, 420/s.** t. 12, T. II str. 652 Zw. Pr. tom IX Dod. t. 3-a, 3-b, 9-a;
urządzenie rolne T. I str. 168, 169 i t., 170 Zw. Pr. tom X cz. 3;
ustanowienie prawa zabudowy **542**[7];
zbycie idealnej części wspólnej osady włościańskiej **555** t. 9;
przedawnienie w stosunku do gr. wł. **560** t. 10, 12, 14 — 16;
odstąpienie gr. wł. na użytek publiczny T. I str. 379 dekr. p. 162;
ważność aktów kupna nieruchomości przez włościan, sporządzonych na zasadzie prawa z d. 26.V. 1881 r. **707** t. 3;
zbycie gr. wł. T. I str. 546 Zw. Pr. tom IX Dod., T. I str. 573 — 574 Zw. Pr. tom IX Dod., **1381** uw., T. I str. 737 rozp. p. 428, T. I str. 738 — 739 rozp. p. 325, T. I str. 740 — 741 rozp. p. 485, **1396, 1417** t. 3;
dowody prawa własności T. I str. 546 — 547 rozp. p. 822;
uchwały zebrań wiejskich, ustalające prawo własności T. I str. 546—549 rozp. p. 822 oraz t., T. II str. 691 rozp. p. 822 t.;
sprzedaż gruntów przez gromadę wiejską T. I str. 736 Zw. Pr. tom IX Dod.;
licytacja gr. wł. T. I str. 573 — 574 Zw. Pr. tom IX Dod.;
darowizna T. I str. 573 — 574 Zw. Pr. tom IX Dod.;
forma wydzielenia **1000** t. 1, 2;
ważność zapisu w testamencie gr. wł. **1010** t. 14 — 16;
zamiana **1374;**
procesy o własność gruntów, które następnie weszły w skład nadania włościańskiego T. I str. 755 Zw. Pr. tom IX Dod.;
oddanie w zastaw gr. wł. T. II str. 45 Zw. Pr. tom IX Dod. i t.;
sprzedaż gr. wł. na zaspokojenie roszczeń z aktów zastawu T. II str. 45 Zw. Pr. tom IX Dod. i t.;
zastaw gruntów, nadanych b. włościanom państwowym **1635;**
udzielanie pełnomocnictw przez zgromadzenia wiejskie **2292, 2323** uw.

Zob. **Włościanie, Włościański i Szlachecki Banki Ziemskie.**

Wnętrze ziemi

zob. **Ciała kopalne.**

Wody:

rzeki, jeziora i stawy jako przynależności gruntu **387;**

prawo własności do w. 387 t. 10, **424;**
w. publiczne i prywatne T. I str. 206 — 207 ust. p. 574 i t.;
uprawnienia właściciela wód prywatnych T. I str. 208—210 ust. p 574;
utrzymywanie stawów T. I str. 210 — 211 rozp. p. 160;
prawo do gruntu, osuszonego wskutek odchylenia się wód **426,** T. I str. 213 ust. p. 574;
wyspy **427,** T. I str. 214 ust. p. 574, **428** t. 5, **429,** T. II str. 668 ust. p. 574 t.;
przymuliska **428,** T. I str. 212 — 214 ust. p. 574;
prawo brzegowe **428** i t. 2 — 5;
utworzenie nowego łożyska **426** t. 1, 2, T. I str. 215 ust. p. 574, **429, 464;**
użytkowanie w. publicznych T. I str. 225 — 232 ust. p. 574;
utrzymanie w. T. I str. 228 — 230 ust. p. 574;
odsypiska T. I str. 229 — 230 ust. p. 574;
budowa i utrzymanie wałów T. I str. 231 — 232 ust. p. 574;
ścieżki holownicze **437** i t.—4, T. I str. 236 — 237 ust. p. 574, T. II str. 590 — 595 Zw. Pr. tom XII cz. 1;
obowiązki właścicieli gruntów przybrzeżnych **438, 441;**
mosty **440, 674;**
groble **442,** 443 oraz uw., **444;**
piętrzenie w. **442,** T. I str. 226, 238, 243 ust. p. 574;
kanały **442** uw.;
odprowadzenie w. przez właściciela gruntu przybrzeżnego **442** t. 8, T. I str. 242 ust. p. 574;
ściek w. naturalny **442** t. 9, **445** t. 4;
korzystanie z w. przez właścicieli gruntów T. I str. 242 — 243 ust. p. 574;
spór o przywrócenie zakłóconego korzystania z odpływu wody **531** t. 37;
wywłaszczenie gruntów dla robót wodnych T. I str. 388 — 390 ust. p. 574;
wynagrodzenie za uszkodzenie mostów lub ustawienie na rzece ogrodzenia **674;**
nabycie przez przedsiębiorcę wodnego gruntów, narażonych na uszkodzenie przez użytkowanie wody płynącej, prawo ich pierwokupu T. I str. 771 ust. p. 574;
odpowiedzialność przedsiębiorcy wodnego za szkody, spowodowane użytkowaniem wody **442/s.** t. 9-a, T. II str. 682 — 687 ust. p. 574;
umowa o korzystaniu z lodu z cudzego jeziora **1691** t. 2.

Zob. **Młyn, Przewóz, Rybołóstwo.**

Wojenne świadczenia

zob. **Wojsko.**

Wojsko:

zawarcie małżeństwa przez wojskowych **9** oraz uw., T. I str. 5 ust. p. 256, ust. p. 603, rozp. p. 251, rozp. p. 643, **62;**

przysposobienie przez szeregowych **160;**
tereny ćwiczebne T. I str. 183 — 184 ust. p. 681;
rzeczowe świadczenia wojenne T. I str. 184 — 185 rozp. p. 687, T. I str. 185 rozp. p. 707;
wywłaszczenie gruntów na cele wojskowe T. I str. 390 — 391 rozp. p. 687, T. I str. 391 — 392 ust. p. 681;
dostarczenie środków przewozowych T. I str. 392 rozp. p. 883, T. I str. 393 rozp. p. 613, rozp. p. 230, rozp. p. 470, rozp. p. 603, T. I str. 393 — 394 rozp. p. 859, T. I str. 394 rozp. p. 425, rozp. p. 740;
odpowiedzialność Państwa za szkody, zrządzone w związku z działalnością Państwa w dziedzinie wojskowej **687** t. 17;
wynagrodzenie szkody, wynikłej z powodu nieszczęśliwego wypadku podczas ćwiczeń wojska na placach strzelnicz[illegible] **684** uw. 1, **687** t. 18;
wynagrodzenie szkód, spowodowanych zajęciem budynków na kwatery wojskowe i używaniem terenów T. I str. 477 — 478 ust. p. 681;
sporządzenie i poświadczenie aktów w czasie wyprawy wojennej **911, 912;**
sporządzanie testamentów w czasie wyprawy wojennej **1071, 1072, 1074 — 1076;**
nadanie ziemi żołnierzom Wojska Polskiego T. I str. 717 ust. p. 18, T. II str. 695 rozp. p. 628, ust. p. 335;
zastaw przez szeregowców skarbowych broni, umundurowania lub amunicji **1664;**
zakwaterowanie w. T. II str. 104 ust. p. 681, rozp. p. 623, rozp. p. 380;
moc umowy najmu mieszkania przez wojskowego w razie wyznaczenia go do armji czynnej na teren działań wojennych **1705** t. 55;
oddanie rzeczy przez wojskowych na przechowanie gospodarzom **2112;**
zakaz rozwiązania stosunku najmu w czasie służby wojskowej pracownika T. II str. 381 — 382 ust. p. 403 i t.;
wyłączenie z terminu przedawnienia czasu nieobecności osób, będących w niewoli lub przebywających zagranicą na wyprawach wojennych **z. do art. 694** (uw.) **4** oraz uw.;
zawieszenie na czas wojny postępowania w sprawach, w których stroną byli wojskowi T. II str. 412 ukaz p. 2383;
zawieszenie na czas wojny biegu przedawnienia dla wojskowych T. II str. 412 ukaz p. 2383.

Wolni ludzie:

wykup gruntów przez w. l. 2-j kategorji T. I str. 303 — 304 Zw. Pr. tom IX Dod., T. I str. 306 — 307 dekr. p. 473 i t. 1, T. I str. 307 rozp. p. 516, T. I str. 309—314 ust. p. 254, T. I str. 314 rozp. p. 267, T. I str. 774 ust. p. 254;
wstrzymanie eksmisji z gruntu w. l. T. II str 128 — 130 ust. p. 822, T. II str. 130 nowela p. 894.

Wschodnie ziemie

zob. **Ziemie Wschodnie.**

Wspólna własność:

ogólne zasady **543** i t. 1 — 6, **544** i t., **550** i t., **1313** t.;
nabycie majątku na wsp. wł. **543** t. 3, 5;
dochody z majątku wpólnego **545, 554;**
zarząd i rozrządzanie wspólnym majątkiem **546** i t. 1 — 6, **547** i t., **554** i t. 1, 2;
zbycie udziału i służące współwłaścicielom prawo pierwokupu **548, 549, 555** i t. 1 — 9, **1314** t. 2, **555/s.** t. 2-a;
działy **550** i t., **551** oraz uw., **552** oraz uw., **1313, 1315** t. 11;
akcja posesoryjna pomiędzy współwłaścicielami **531** t. 10 — 14;
korzystanie przez współwłaścicieli z ochrony sądowej dla całego majątku **543** t. 6, **546** t. 7;
nabycie z mocy przedawnienia prawa własności do wspólnego majątku **557** t. 6, **560** t. 5;
korzystanie przez współwłaścicieli z zawieszenia biegu przedawnienia względem jednego z nich **694** t. 1;
zapis w testamencie majątku na wsp. wł. **1026** t. 4;
zamiana w celu podziału wspólnej majętności **1374;**
zastaw wspólnego majątku **1632;**
umowa przyrzeczenia sprzedaży współwłasności T. II str. 84 ust. p. 782 t. 3 ,T. II str. 87 ust. p. 669 t. 8;
wspólny wynalazek T. II str. 532, 533 rozp. p. 384;
współwłasność wzoru użytkowego lub zdobniczego T. II str. 550, 551 rozp. p. 384.

Wydzielenie:

określenie **994;**
w. a darowizna **967** t. 4, **994** t. 1;
w. a posag **1001** t. 1;
zwrot wydzielonego majątku wobec niewdzięczności obdarowanego **994** t .2;
w. majątku na wspólną własność **996** t.;
wyłączenie od spadkobrania dzieci wydzielonych **997** i t., **998** i t. 1, 2;
w. z majątku rodowego **996, 997** i t., **998** t. 3, 4;
zrzeczenie się przyszłego spadku przy w. **998** t. 5, **1255** t. 13;
sporządzenie aktu w. **1000** i t. 1, 2;
nadanie majątkowi przez w. charakteru rodowego **399** t. 10, 11;
dziedziczenie w drodze zastępstwa spadkobiercy, który otrzymał za życia całkowity wydział **1125** t. 1;
powrót do rodziców wydzielonego dzieciom majątku po ich bezpotomnej śmierci **1142** t. 1;
przepisy co do w., obowiązujące członków spółki włościańskiej T. I str. 770 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
zastosowanie do w. ustawy w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży T. II str. 87 ust. p. 669 t. 5.

Wykopaliska

zob. **Skarb znaleziony.**

Wynalazki:

420 uw., **574** uw., **2145, 2146;**

Rozporządzenie Prezydenta Rzp. 22.III. 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych T. II str. 528 — 579:

udzielenie patentu art. 1, 2, 35, 36, 38, 39, 41 — 43;
nowość w. art. 3, 4, 39;
w. niepodlegające opatentowaniu art. 5;
patent zależny art. 7;
patent dodatkowy art. 8;
korzystanie z wynalazku przez osoby, które stosowały go przed zgłoszeniem go przez inną osobę w Urzędzie Patentowym art. 9;
pierwszeństwo patentu art. 10, 36 — 38, 83;
unieważnienie patentu art. 11, 33, 46 — 52, 79;
odpowiedzialność posiadacza patentu nieważnego art. 11;
wygaśnięcie patentu art. 12, 79;
obowiązek właściciela patentu wykonywania wynalazku 13, 14, 84;
umorzenie patentu art. 13, 14, 33, 53 — 59, 79;
wywłaszczenie prawa z patentu art. 15, 61 — 66, 79;
prawo wynalazcy lub jego prawnego następcy do uzyskania patentu; odszkodowanie go przez osobę, która zgłosiła wynalazek do opatentowania nieprawnie art. 16;
w. dokonany przez pracownika w przedsiębiorstwie art. 17;
w. wspólny art. 18, 19;
przejście prawa własności patentu art. 19, 21;
licencja dobrowolna i przymusowa art. 7, 13, 17, 20, 21, 23, 67 — 70;
wpis do rejestru patentów przeniesienia licencji przez nabywcę przedsiębiorstwa, z którem związana jest licencja art. 22;
skargi, dotyczące własności i korzystania z patentu art. 24;
ochrona praw z patentu art. 25 — 31;
ochrona wolności przemysłowej i handlowej art. 32, 33;
postępowanie i właściwość władz art. 35 — 70, 86;
zachowanie w mocy praw ze zgłoszeń w. oraz z patentów, które miały moc w państwach zaborczych; patent szczepowy i patent dzielnicowy art. 79 — 82;

międzynarodowa ochrona własności przemysłowej T. II str. 579 — 590 konwencja p. 8.

Wywłaszczenie przymusowe:

wynagrodzenie za wywłaszczony przedmiot **575,** T. I str. 373 Zw. Pr. tom I cz. 1, **577** — **580, 588, 589** oraz uw.;
ukaz o w. **576;**
opis i oszacowanie **581** — **587;**
prawo wykupu majątku wywłaszczonego **590** — **593;**

w. na budowę dróg żelaznych **594** — **600;**
przymusowe czasowe zajęcie **602** — **605, 608;**
ustanowienie przy budowie kolei prawa uczestnictwa w użytkowaniu cudzego majątku nieruchomego **606** — **608;**

Dekret 7.II. 1919 w przedmiocie przepisów tymczasowych o wywłaszczeniu przymusowem T. I str 373—383:

postanowienie o wywłaszczeniu art. 1, 2, 3 i t. 2 na str. 383;
wynagrodzenie art. 4, 5, 6, 14 i teza na str. 674 T. II-go;
opis i oszacowanie art. 7 — 13;
prawo wykupu majątku wywłaszczonego art. 15 — 18;
w. na budowę dróg żelaznych i wodnych art. 19, 20 i t. 1 na str. 383;
przymusowe czasowe zajęcie art. 21 — 31;
dawne przepisy 32;
w. dokonane przez b. władze rosyjskie oraz b. władze okupacyjne art. 33 i t. 3 na str. 383;
opłaty stemplowe art. 34;

w. dla celów wojskowych T. I str. 185, 390 — 391 rozp. p. 687, T. I str. 391 — 392 ust. p. 681;
w. gruntów granicznych T. I str. 186 rozp. p. 306;
przymusowy wykup gruntów dla celów górniczych T. I str. 198 rozp. p. 654;
w. dla celów lotniczych T. I str. 218 rozp. p. 294;
w. przywilejów na wynalazki i udoskonalenia **574** uw., T. II str. 532, 542, 543, 544 rozp. p. 384;
w. prawa z rejestracji wzoru użytkowego T. II str. 550, 560 — 561, 563 rozp. p. 384;
w. lub przymusowe wydzierżawienie gruntów dla urządzeń użyteczności publicznej T. I str. 383 — 384 rozp. p. 1181;
w. gruntów i materjałów na budowę i utrzymanie dróg T. I str. 388 ust. p. 32, T. II str. 674 rozp. p. 543;
w. gruntów dla robót wodnych T. I str. 388 — 390 ust. p. 574;
obowiązek dostarczenia środków przewozowych na rzecz wojska T. I str. 392 rozp. p. 883, T. I str. 393 rozp. p. 613, rozp. p. 230, rozp. p. 470, rozp. p. 603, T. I str. 393 — 394 rozp. p. 859, T. I str. 394 rozp. p. 425, rozp. p. 740;
w. gruntów na rozbudowę miast T. I str. 394 — 396 rozp. p. 372, T. I str. 396 rozp. p. 202;
w. dla budowy i utrzymania zakładów elektrycznych T. I str. 396—397 ust. p. 277;
w. zabytków nieruchomych i ruchomych T. I str. 397 — 398 rozp. p. 265;
w. gruntów, potrzebnych na cele cmentarne T. II str. 674 ust. p. 359;
zwrot przez właściciela wywłaszczonego majątku dzierżawcy zapłaconej zgóry tenuty i nakładów **684** t. 14;
dochodzenie przez wierzyciela z aktu zastawu należności z części majątku, pozostałych po w. prz. w posiadaniu dłużnika **1644** t. 5.

Zob. **Państwo, Rolna reforma.**

Wzory użytkowe i zdobnicze:

Rozporządzenie Prezydenta Rzp. 22.III. 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych T. II str. 528 — 579:

rejestracja wz. art. 87 — 89, 120, 121, 123, 124, 126 — 129;
nowość wz. art. 90, 91, 124;
wz. niepodlegające rejestracji art. 92;
wz. zależny art. 94;
korzystanie z wz. przez osoby, które stosowały go przed zgłoszeniem go przez inną osobę w Urzędzie Patentowym art. 95;
pierwszeństwo prawa z rejestracji wz. art. 96, 121 — 124, 169;
unieważnienie rejestracji wz. art. 97, 118, 132 — 138, 165;
odpowiedzialność posiadacza prawa z wz., zarejestrowanego nieważnie art. 97;
wygaśnięcie prawa z rejestracji wz. art. 98, 165;
obowiązek właściciela zarejestrowanego wz. użytkowego wykonywania prawa z tego wzoru art. 99, 100, 170;
umorzenie prawa z rejestracji wz. art. 99, 100, 118, 139 — 145, 165;
wywłaszczenie prawa z rejestracji wz. art. 101, 147 — 152, 165;
prawo twórcy wz. lub jego prawnego następcy do uzyskania rejestracji wz.; odszkodowanie go przez osobę, która zgłosiła wz. do zarejestrowania nieprawnie art. 102;
wz. stworzony przez pracownika w przedsiębiorstwie art. 103;
współwłasność wzoru art. 104, 105;
przejście prawa własności wz. zarejestrowanego art. 105, 107;
licencja dobrowolna i przymusowa art. 94, 99, 103, 106, 107, 109, 153 — 156;
wpis do rejestru wzorów przeniesienia licencji przez nabywcę przedsiębiorstwa, z którem związana jest licencja art. 108;
skargi, dotyczące własności i korzystania z wz. zarejestrowanego art. 110;
ochrona praw z rejestracji wz. art. 111 — 116, 173;
ochrona wolności przemysłowej i handlowej art. 117, 118;
postępowanie i właściwość władz art. 120 — 156, 172;
zachowanie w mocy praw ze zgłoszeń wz. oraz z wz. zarejestrowanych, które miały moc w państwach zaborczych; prawo szczepowe z rejestracji wz. i prawo dzielnicowe art. 165 — 168;

międzynarodowa ochrona własności przemysłowej T. II str. 579 — 590 konw. p. 8.

Zabudowa:

prawo właściciela oddania gruntu do zabudowania **542**[1];

działanie przepisów o z. **542**[2] t.;
przelew prawa z. i obciążenie go **542**[2];
ustanowienie prawa z. **542**[3] — **542**[11], **542**[26], **542**[27];
termin trwania prawa z. **542**[3];
wynagrodzenie za prawo z. **542**[13], **542**[14], **542**[16], **542**[17], **542**[25];
rozdrobnienie prawa z. **542**[16];
podatki i opłaty **542**[15];
wygaśnięcie pr. z. **542**[18] — **542**[22], **542**[24];
korzystanie przy zabudowie z materjałów budowlanych i wody, znajdujących się na działce **542**[23];
istota praw posiadacza majątku na prawie z. **542**[26]/s. t.

Zabytki:

określenie z. T. I str. 180 — 182 rozp. p. 265;
zabezpieczenie z. T. I str. 182 rozp. p. 265;
wywóz z. z kraju T. I str. 183 rozp. p. 265;
wykopaliska i znaleziska T. I str. 216 rozp. p. 265;
znalezienie z. **539** uw. 2, **539**[1];
wywłaszczenie z. T. I str. 397 — 398 rozp. p. 265;
sprzedaż z. T. I str. 748 — 749 rozp. p. 265;
chronienie przedmiotów zabytkowych, będących własnością Państwa T. II str. 650 rozp. p. 750.
Zob. **Skarb znaleziony.**

Zadatek:

1513 i t., **1518, 1681** i t. 1, 3, T. II str. 80 — 81 ust. p. 221, **1685, 1686** i t. 1 — 10, **1687** i t., **1688** i t. 1, 2, **1689, 1691** t. 15, 16, **1744** t. 4.

Zaginiony:

rozwiązanie małżeństwa w razie uznania małżonka za z. **45, 54** oraz uw. i przyp. tłum.;
oddanie majątku osoby z. pod nadzór skarbowy **1243, 1244;**
wyznaczenie kuratora nad majątkiem osoby nieobecnej **212** t., T. I str. 77 okólnik p. 69, T. I str. 688 — 689 ust. p. 87 i t. 1;
prawa i obowiązki kuratora T. I str. 688 — 689 ust. p. 87 i t. 2, 3, T. II str. 694 ust. p. 87;
przyjęcie przez kuratora spadku T. I str. 689 ust. p. 87 i t. 3;
uznanie zaginionego za zmarłego T. I. str. 689 — 692 ust. p. 87;
prawo właściwe dla uznania osoby za zaginioną lub zmarłą T. I str. 692 ust. p. 580, ust. p. 581.
wydzierżawianie nieruchomości osób nieobecnych **1692** t. 3.

Zakonnicy:

zakaz małżeństwa **2, 37;**
prawo testowania **1025** i t. 1, 2;
świadczenie testamentów cudzych **1054** uw.;
zapis w testamencie na rzecz z. **1067;**
wyłączenie z. od spadkobrania **1109;**

sumy posagowe, pozostałe po śmierci zakonnic z klasztorów rz.-katolickich **1171;**
dziedziczenie po z. **1184, 1187;**
obowiązek wstępującego do zakonu rozrządzenia się swym majątkiem **1223** i t. 1 — 4;
ochrona majątku, pozostałego po śmierci przełożonego zakonu **1234;**
zakaz przyjmowania przez z. mienia na skład **2101.**

Zamiana:

z. majątków nieruchomych **1374, 1376;**
intromisja do majątków zamienianych **1378;**
z. majątków ruchomych **1379, 1380;**
z. gruntów włościańskich nadanych T. I str. 574 Zw. Pr. tom IX Dod.;
z. majątku państwowego T. I str. 793 ust. p. 267;
zastosowanie do z. ustawy w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży T. II str. 87 ust. p. 669 t. 4.

Zapisobierca

zob. **Testament.**

Zapowiedzenie majątku:

481, 493[20], 493[46], 542 i t. 1, 2, **542[12], 774, 776, 1315** t. 9, **1317, 1388** i t. 1 — 9, **1415, 1456 — 1458, 1558, 1630** i t. 1, **1630[1]** t. 1, 2, **1631** i t. 1, **1646, 1647** oraz uw., **1703,** T. II str. 423 P. Zb. Pr. p. 42328a.

Zarachowanie:

2020 t. 9.

Zarząd państwowy

zob. **Przymusowy zarząd państwowy.**

Zastaw:

istota z. **1554** t. 3, 4, 6;
z. majątków nieruchomych **1587 — 1653** oraz t.;
z. nieruchomości przy umowach ze Skarbem **1587, 1588;**
osoby, mające prawo oddawać majątki nieruchome w z. **1627;**
z. gruntów włościańskich nadanych T. II str. 45 Zw. Pr. tom IX Dod. i t., **1635;**
akt z. między małżonkami **117;**
akt z., wydany przez małoletniego **218** uw.;
z. majątku małoletniego przez opiekuna **280;**
z. majątku przez obdarowanego przed odwołaniem darowizny **974** t. 8;
z. majątku spadkowego przez spadkobiercę ustawowego przed zatwierdzeniem testamentu lub przez spadkobiercę z testamentu przed wszczęciem przeciwko niemu sporu, a także przez jednego z kilku spadkobierców ustawowych **1301** i t. 1, 2, 4, 5, 7, 10, 11, 13, **1302;**
nieważność z. majątku, do którego prawo własności zostało już utracone wskutek przedawnienia **1301** t. 14;

z. majątku przez nieprawnego posiadacza **614, 635** i t., **1384** t. 2;
z. majątku nieruchomego przez osobę, która stała się niewypłacalną **1629** uw.;
osoby, mające prawo brać majątek nieruchomy w z. **1628;**
umowy z. majątków nieruchomych na rzecz żydów T. I str. 528 Zw. Pr. tom IX;
zakaz oddawania w z. Polakom posiadłości ziemskich w gub. zachodnich **z. do art. 698** (uw. 2) **2, 7[1], 7[4];**
majątki, mogące być przedmiotem z. nieruchomego **1629** i t. 1, 5, **1630, 1638;**
z. majątku nieruchomego, będącego w posiadaniu dożywotniem **1629;**
oddanie w z. gruntów czynszowych **1629** t. 5;
z. majątku lennego T. I str. 571 Zw. Pr. tom VIII cz. 1;
ograniczenia co do prawa z. instrukcyjnych majątków T. II str. 423 P. Zb. Pr. Nr. 42328a;
z. majątku skonfiskowanego, nabytego na mocy instrukcji 1865 r. **1629** t. 1;
ważność nabycia praw rzeczowych od właściciela majątku instrukcyjnego, skonfiskowanego za udział w powstaniu **1301** t. 12;
zakaz zastawiania gruntów, nadanych żołnierzom lub nabytych na mocy postanowień o reformie rolnej T. I str. 717 — 718 dekr. p. 213, T. I str. 718 ust. p. 1, T. II str. 695 rozp. p. 628, ust. p. 335;
z. wspólnego majątku nieruchomego **1632;**
z. dworów, zakładów przemysłowych, fabryk, manufaktur i sklepów **1633;**
z. lasów i gruntów, należących do zakładów górniczych posesorskich **1634;**
z. majątków ordynackich i majorackich **1641;**
obciążenie nieruchomego majątku państwowego T. I str. 793 ust. p. 267;
ograniczenie prawa obciążenia majątków instytucyj duchownych rz. katolickich T. II str. 522 Zw. Pr. tom XI cz. 1;
z. majątku, pozostającego pod zapowiedzeniem **1388** t. 3, **1630** i t. 1;
z. majątku nieruchomego, będącego w sporze **1631** i t. 1, 2;
nieoddzielony od ziemi las jako zabezpieczenie wierzytelności zastawnika **387** t. 15;
oddzielenie przez zastawcę lasu od ziemi i przerobienie go na materjał leśny **1587** t. 4;
przynależności majątków nieruchomych zastawionych **392** i t.;
sporządzenie aktu z. majątku nieruchomego **1642 — 1648** oraz t.;
znaczenie aktu z. nieruchomości, sporządzonego bez zachowania ustanowionych przepisów **1642** t. 1 — 4;
udzielenie pożyczki pod z. nieruchomości z cudzych pieniędzy **1642** t. 10;
zabezpieczenie długu przez z. kilku odrębnych majątków nieruchomych **1644;**
niedojście do skutku aktu z. nieruchomości **1648** i t. 2;
drugi i następny akty z. majątku nieruchomego **1630** i t. 4, **1630[1]** oraz uw., **1646, 1649[1]** t. 2;

pierwszeństwo aktów z. nieruchomości **1630** t. 2, 6;
z. nieruchomości w instytucjach kredytowych **1630**[1] i t. 1, 2, **1642** t. 13, **1646**;
dalsze obciążenie nieruchomości, zastawionej w instytucji kredytu długoterminowego T. I str. 753 rozp. p. 233;
zachowanie praw instytucji kredytowej z tytułu aktu z. w razie przejścia majątku do innej osoby w drodze przedawnienia **z. do art. 694** (uw.) **3**;
zbycie majątków, zastawionych w instytucjach kredytowych **713** oraz uw., **1388**, T. I str. 752 — 753 rozp. p. 157, T. I str. 753 rozp. p. 233, **1463**;
z. domów w towarzystwach ubezpieczeń **z. do art. 2200** (uw. 1) cz. II **13**, **19** — **26**, **28**;
wypożyczenie pod z. majątków nieruchomych funduszów społeczności szlacheckich **1639**;
tryb dokonania z. budynku, wystawionego na cudzej ziemi **384** t. 3; **1663** t. 2;
oznaczenie terminu przełnomocnictwa do z. majątku **2306**[1];
akt z., wydany tytułem zapłaty ceny kupna za majątek **1420** t. 1, **1424** t. 3;
unieważnienie umów, dotyczących zastawionego majątku, na żądanie wierzycieli z aktu z. **1529** t. 18, 19, 24;
ograniczenie zastawcy przez zastawnika w korzystaniu z zastawionej nieruchomości **1529** t. 22, **1691** t. 19;
zastąpienie aktu z. zabezpieczeniem pieniężnem **1630** t. 5;
sprzedaż na rozbiórkę budynków, znajdujących się na zastawionym majątku **1649** t. 8;
prawo zastawnika do wynagrodzenia pogorzelowego **1649** t. 10;
ważność w stosunku do zastawnika pokwitowania o otrzymaniu przez zastawcę zgóry tenuty dzierżawnej **1703** t. 9;
działy majątku zastawionego **1315** t. 9, **1329**, T. I str. 723 Zw. Pr. tom XI cz. 2, T. I str. 723 — 724 rozp. p. 71;
sprzedaż majątku zastawionego **1388** t. 5;
przelew aktów z. majątków nieruchomych **1653** i t. 1 — 6;
wykonanie aktu z. nieruchomości **1649** — **1653** oraz t.;
zapłata przez posiadacza dobrej wiary należności z aktu z. **628** t. 1;
wniesienie przez dłużnika należności z aktu z. już po odbytej licytacji **1509** t. 8;
wykreślenie przez starszego notarjusza wzmianki o z. **1649** t. 1, **1650**;
pokwitowanie z otrzymania należności z aktu z. **1650** t. 1, 2;
złożenie należności z aktu z. do depozytu sądu **1651** i t. 1 — 3;
charakter powództwa o należność z aktu z. nieruchomości **1642** t. 5;
poszukiwanie należności z aktu z. od spadkobierców **1259** t. 20;
spór o fikcyjność z. **1629** t. 4;
spór o bezwalutowość aktu z. **1642** t. 6 — 8;
ustalenie, iż kwota, zabezpieczona z., stanowi, wbrew treści aktu, resztę ceny kupna, a nie pożyczkę **1642** t. 9;
odpowiedzialność całego zastawionego majątku nieruchomego za dług z aktu z. **1644** t. 1 — 5;

ograniczenie odpowiedzialności, za dług z aktu z. do zastawionej nieruchomości **1587** t. 2, 3, **1649** t. 2, 4, **1649**[1];
przyjęcie na siebie przez zastawcę obowiązku zaspokojenia wierzyciela do wysokości pełnej sumy pożyczki **1587** t. 3, **1649** t. 2;
odpowiedzialność zastawionego majątku nieruchomego za dług z aktu z. pomimo przejścia go w drodze sprzedaży lub licytacji na własność innej osoby **1649** t. 4, 6, 7, 11;
sprzedaż zastawionego majątku nieruchomego na skutek uchybienia terminu aktu z. **1649**[1];
skierowanie przez Bank Włościański egzekucji do zastawionego w nim majątku T. II str. 58 Zw. Pr. tom XI cz. 2;
prawa zastawnika w razie sprzedaży nieruchomości przez Państwowy Bank Rolny w drodze egzekucji T. II str. 145 rozp. p. 769;
sprzedaż na licytacji, wyznaczonej wskutek egzekucji z aktu z., części majątku nieruchomego, nieobjętej aktem z. **1649** t. 12, 13;
odzyskanie mocy przez akt z. nieruchomości w razie uchylenia wyroku sądu, uznającego z. za nieważny, lub unieważnienia licytacji **1630** t. 2, 3;
bieg przedawnienia w stosunku do umowy z. **1549** t. 10, **1550** t. 4, **z. do art. 694** (uw.) **2** t. 7;
bieg przedawnienia powództwa wierzyciela o uznanie aktu z. za nieważny, jako ukrywający sprzedaż na obejście ustawy **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 11;
z. majątków ruchomych **1654** — **1678** oraz t., **z. do art. 1663** (uw. 1) **1** — **13**;
z. ruchomości przy umowach ze Skarbem **1654**;
oddanie w posiadanie wierzycielowi zastawionej ruchomości jako konieczny warunek z. **1554** t. 5;
osoby, mające prawo zastawiać majątek ruchomy **1663**;
z. majątku ruchomego, nabytego na raty **1527**[3];
z. nieoddzielonych przynależności majątku nieruchomego **1663** t. 1;
z. budynku, wystawionego na cudzej ziemi **384** t. 3, **1663** t. 2;
przypadki nieważności z. ruchomości **1664**;
z. cudzego majątku ruchomego **1664** t. 1 — 7;
osoby, mające prawo brać majątek ruchomy w z. **1665**;
sprzedaż napojów alkoholowych pod z. rzeczy **1665** uw., T. II str. 63 ust. p. 423;
pożyczka pod z., zaciągnięta wskutek gry lub dla gry **1666**;
sporządzenie aktu z. majątku ruchomego **1667** — **1674**[1] oraz t.;
rejestrowy z. rolniczy T. II str. 64 — 68 rozp. p. 360, T. II str. 68 rozp. p. 658;
rejestrowy z. drzewny T. II str. 68 — 71 ust. p. 317, T. II str. 72 rozp. p. 639;
formalności, wymagane przy sporządzeniu aktów z. ruchomości, i skutki ich niezachowania **1670** i t., **1671** i t. 1 — 6, **1673**, **1674**, **z. do art. 1673**;
pozostawienie zastawionych rzeczy ruchomych u zastawcy **1671** t. 2 — 4;

użytkowanie przez zastawcę oddanego zastawnikowi majątku ruchomego **1671** t. 8;
z. akcyj i papierów procentowych **1674**[1] i t. 1, 2;
prawo banku sprzedaży zastawionych w nim przedmiotów T. II str. 75 — 76 rozp. p. 321, T. II str. 76 statut p. 966, statut p. 478, statut p. 610, statut p. 545;
z. ruchomości w kasach pożyczkowych **z. do art. 1663** (uw. 1) **1 — 13;**
pożyczki, udzielane przez towarzystwa ubezpieczeń pod z. papierów wartościowych **z. do art. 2200** (uw. 1) cz. II **6 — 12;**
z. na prawie pracownika do wynagrodzenia za pracę T. II str. 336 rozp. 323, T. II str. 355 rozp. p. 324;
kaucje, składane w związku z umową o pracę T. II str. 372 rozp. p. 409;
wykonanie zobowiązań, zabezpieczonych z. majątku ruchomego **1676 — 1678** oraz t.;
warunek aktu z., iż w razie niezapłacenia należności w terminie, rzecz przechodzi na własność zastawnika **1676** t. 2;
okazanie aktu z. notarjuszowi po upływie terminu **1677** i t. 1;
odpowiedzialność dłużnika z całego majątku w razie niedostateczności sumy, otrzymanej ze sprzedaży zastawionej rzeczy **1677** t. 3;
prawo zakładu zastawniczego sprzedaży zastawionych ruchomości T. II str. 78 rozp. p. 321;
skierowanie egzekucji z aktu z. do będących przedmiotem z. ruchomości włościańskich **1663** t. 3;
przelew aktów z. ruchomości **1678.**
Zob. **Upadłość.**

Zastawne posiadanie:

514 t. 32, T. II str. 636 Zw. Pr. tom X cz. 1.

Zbogacenie się:

574 t. 3 — 6, T. I str. 370 — 371 ust. p. 467.

Zdolność osobista:

T. II str. 518 ust. p. 580, T. II str. 519 — 520 ust. p. 581.

Ziemie Wschodnie:

obowiązujące przepisy prawne T. I str. XIII rozp. p. 3, T. I str. XIV — XV rozp. p. 23, T. I str. XVI — XVII okólnik p. 22, T. I str. XXI rozp. p. 5;
ustanowienie urzędu Komisarza Generalnego T. I str. XIII — XIV rozkaz p. 15;
utworzenie Komisarjatu Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego T. I str. XVI rozkaz p. 79 (1), T. I str. XVIII — XIX rozkaz p. 168;
poddanie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich Radzie Ministrów T. I str. XVIII rozkaz p. 1057;
wyłączenie powiatów wołyńskich z Zarządu Cywilnego Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego T. I str XVIII rozkaz p. 1058 (167);
zniesienie urzędów Komisarza Generalnego Ziem Wsch. i Naczelnego Komisarza Ziem Woł. i Frontu Pod. T. I str. XIX rozkaz p. 1 (1630);

utworzenie Zarządu Terenów Przyfrontowych i Etapowych T. I str. XIX — XX rozkaz p. 2 (1632);
kompetencja Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawach Zarządu Terenów Przyfrontowych i Etapowych T. I str. XX rozkaz p. 4;
zniesienie Zarządu Terenów Przyfr. i Etap. T. I str. XXI — XXII rozp. p. 36;
unormowanie stanu prawnego na zieniach wschodnich T. I str. XXII—XXIV ust. p. 93, T. I str. XXVI — XXVII rozp. p. 258.

Złote w złocie:

569 t. 17, **1540** t. 2, 3, T. II str. 19 — 20 rozp. p. 855, T. II str. 21 rozp. p. 385, T. II str. 21 ust. p. 534, T. II str. 22 ust. p. 273.

Znaki towarowe:

Rozporządzenie Prezydenta Rzp. 22.III. 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych T. II str. 528 — 579:
rejestracja zn. t. art. 174 i t. 1 — 3, art. 175, 176, 193, 194, 196, 198 — 200;
zn. t. niemogące być zarejestrowane art. 177;
zarejestrowanie zn. t., który już był zarejestrowany na rzecz innego przedsiębiorstwa lub który, choć niezarejestrowany, był znany jako zn. t. pewnego przedsiębiorstwa art. 179, 180, 174 t. 1;
identyczność zn. t. art. 181;
pierwszeństwo prawa z rejestracji zn. t. art. 182, 195, 196;
unieważnienie prawa z rejestracji zn. t. art. 183, 203 — 209;
odpowiedzialność posiadacza prawa ze zn. t., nieważnie zarejestrowanego art. 183;
wygaśnięcie prawa z rejestracji zn. t. art. 184;
własność i inne prawa rzeczowe do zn. t. art. 185, 186;
skargi o własność i inne prawa do zn. t. art. 187;
ochrona praw z rejestracji zn. t. art. 188 i t. 1 — 3, art. 189 174 t. 1;
ochrona wolności handlowej art. 192;
postępowanie i właściwość władz art. 193 — 209;
zn. t. związkowe art. 218 — 223;
zachowanie w mocy praw ze zn. t., zgłoszonych do rejestracji lub zarejestrowanych w państwach zaborczych; prawo szczepowe i prawo dzielnicowe art. 224 — 228;
międzynarodowa ochrona własności przemysłowej T. II str. 579 — 590 konwencja p. 8.

Znalezienie:

538 — 539[2] oraz t., **z. do art. 539** (uw. 1) **1, 2, 9 — 11.**
Zob. **Skarb znaleziony.**

Zniewaga:

wynagrodzenie za zn. **667** i t., **668 — 670.**

Zobowiązanie

zob. **Umowa.**

Związek religijny:

prawa majątkowe **413** t. 1, T. I str. 155 — 156 ust. p. 267.

Zob. **Kościelne i klasztorne majątki, Kościół Ewangelicki, Kościół Prawosławny, Kościół Rzymsko - Katolicki.**

Zwierzęta:

zw. domowe jako przynależność majątku ziemskiego **387** t. 18;

zatrzymanie cudzych zw. domowych, wyrządzających szkodę T. I str. 191 — 192 Zw. Pr. tom XII cz. 2;

bydło przybłąkane **z. do art. 539** (uw. 1) **1 — 11;**

przychówek i przybytek **431;**

ucieczka zw. domowych **539** uw. 1;

zapłata przez posiadacza złej wiary za padłe zw. **619, 642;**

wynagrodzenie za szkodę, wyrządzoną przez bydło kilku właścicieli **648** t. 3;

szczucie zwierzęciem **656;**

odszkodowanie za zw., zabite z polecenia władz państwowych T. I str. 476 rozp. p. 237;

wynagrodzenie za szkody, zrządzone przez dzikie zw. **688** i t. 2, T. I str. 487 — 488 rozp. p. 934;

wynagrodzenie za szkody, zrządzone przez zw. domowe **688** t. 1, T. I str. 482 ust. p. 656;

zw. jako przedmiot użyczenia **2065.**

Zob. **Polowanie.**

Zwierzyna

zob. **Polowanie.**

Żegluga:

rzecz, zgubiona na statku **539** uw. 3;

odpowiedzialność za nieszczęśliwe wypadki **683** i t. 43, 44;

odpowiedzialność właściciela statku za szkody, spowodowane przez dowódcę statku T. I str. 466 — 467 Zw. Pr. tom XI cz. 2 i t. 1 — 3;

sprzedaż statków i łodzi **1419,** T. II str. 697 ust. p. 217;

wynajem wybrzeży na budowę przystani dla statków **1691** uw. 2;

samowolne porzucenie pracy przez pracowników w przedsiębiorstwach ż. **2233[1].**

Zob. **Lotnictwo.**

Żona

zob. **Małżonek.**

Żydzi:

małżeństwa ż. **81, 85, 87, 87[1], 91;**

powództwo o uznanie ślubnego pochodzenia **122** t. 3;

uprawnienie przez ż. własnych dzieci nieślubnych **144[1]** t. 5;

przysposobienie **145** uw.;

opieka nad małoletniemi dziećmi ż. **238** uw.;

synagogi i domy modlitwy **413** t. 2;

nabycie prawa własności z mocy przedawnienia przez ż., posiadającego grunt wbrew przepisom ograniczającym **533** t. 11;

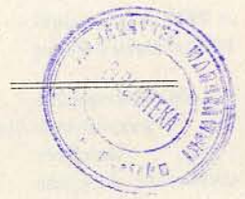
nabycie przez osobę trzecią prawa własności z mocy przedawnienia do gruntu, nadanego rolnikowi ż. **560** t. 14.

nabycie praw majątkowych przez ż. T. I str. 528 — 529 Zw. Pr. tom IX;

wypuszczenie w dzierżawę ż. użytków czynszowych **1699** i t.;

przedawnienie powództwa właściciela o uznanie za nieważne aktu zastawu i umowy dzierżawnej, jako ukrywających niedozwoloną sprzedaż ż. majątku ziemskiego **z. do art. 694** (uw.) **1** t. 11;

zakazy, dotyczące użytkowania przez ż. majątków instrukcyjnych T. II str. 423 P. Zb. Pr. Nr. 42328-a.

Sprostowanie omyłek, poprawki i uzupełnienia.[1])

Tom I.

Str.	X	wiersz	4 zgóry	*skreślić:*	i ustaw związkowych		
„	XIV	pod tekstem wiersz	4 zdołu	*zamiast:*	47	*ma być:*	46
„	7	„	1 „	„	zapisywania aktów małżeństwa	„	spisywania dochodzeń przedślubnych
„	9	wiersze 20—22 zgóry	szpalta 2	„	Opinja..... z 1929 r.	„	N. O. 1/29-31 r.
„	23	wiersz	15 zdołu	„	po 19 kwietnia 1874	„	po dziesiątym spisie ludności
„	54	„	14 „	*po:*	przysposobienia	*dodać:*	przy istnieniu
„	56	„	21 zgóry	*zamiast:*	dziedziczny	*ma być:*	dziedziczony
„	63	„	16 zdołu	„	rozdziale	„	dziale
„	68	„	19 „	„	chorymi umysłowo	„	obłąkanymi
„	72	„	17 zgóry	*po:*	może	*dodać:*	bez odróżnienia dzieci oddzielonych od nieoddzielonych
„	115	„	2 zdołu	*zamiast:*	od	*ma być:*	do
„	129	„	15 „		poddanych rosyjskich *należało wydrukować kursywą*		
„	143	wiersze 16—20 i 25—28 zgóry			art. 102 i 151 ust. miejsc. o urządzeniu włośc. *należało wydrukować kursywą*		
„	144	wiersz. 3 i 7 zgóry		*zamiast:*	nabyty	*ma być:*	kupiony
„	153	wiersz	2 zdołu szpalta 2-ga	*po:*	S. N. 92/29	*dodać:*	129/31
„	159	wiersze 4—5 zdołu		*zamiast:*	pastwiska miejskie i dochody	*ma być:*	pastwiska i dochody miejskie
„	204	pod tekstem wiersz	1 zdołu	„	46	„	2 (46)
„	287 — 292			*skreślić:*	przyp. tłum.; Oddział 5 cały *dać kursywą*		
„	310	wiersz	21 zgóry	*zamiast:*	Do powierzchni	*ma być:*	Przy obliczeniu powierzchni

[1]) P. też sprostowanie omyłek i uzupełnienia na str. 887—888 tomu I-go.

Str.	386	wiersz 2 zgóry szpalta 2-ga	*po:*	S. N. 222/30	*dodać:*	88/31
„	438	wiersze 15—18 zgóry szpalta 1-a	*zamiast:*	orz. 12 maja... 32/1931 r.	*ma być:*	107/31
„	446	wiersze 7 — 8 i 26 — 29 zgóry szpalta 2-ga	„	27 lutego... 265/X	„	47/31
„	453		*dodać:*	2-gi przyp. tłum. do ust. 1 art. 37 rozp. z d. 3.IX.1926 r. tej treści: „ogłoszone 17 września 1926 r."		
„	453	wiersze 24—25 zgóry szpalta 2	*zamiast:*	27 lutego... 265/X	*ma być:*	47/31
„	491	wiersz 18 zdołu	*po:*	S. N. 3/22	*dodać:*	76/31
„	535	„ 13 zgóry	*zamiast:*	Art. 16	*ma być:*	Art. XVI
„	555	„ 21 „	*skreślić:*	majątku		
„	586	„ 20 „	*po:*	majątku	*dodać:*	tego
„	696	wiersze 19—20 zgóry szpalta 2	*zamiast:*	orzecz. 15 lipca... 532/X	*ma być:*	149/31
„	713	wiersz 32 zgóry	*po:*	S. N. 46/31	*dodać:*	218/31
„	713		*dodać:*	2-gi przyp. tłum. do orzecz. S. N. 46/31 (teza 12) tej treści: „Orzeczenie to zostało wydane w składzie 7 Sędziów".		
„	760	wiersze 20—22 zdołu szpalta 2	*zamiast:*	Orzecz. S. N... 4/XI	*ma być:*	S. N. 175/31
„	765	wiersze 7 — 9 zgóry szpalta 2	„	Orzecz. S. N... 4/XI	„	S. N. 175/31
„	799	wiersz 7 zdołu	„	Ust. post. karn. [1])	„	Ust. post. karn.[2])

Tom II.

„	30	wiersze 5 — 7 zgóry szpalta 1	„	z dn. 24 marca... 400/XI	„	S. N. 72/32
„	30	pod tekstem wiersz 2 zdołu	„	dokoną	„	dokonaną
„	77	wiersz 25 zdołu	„	narówni	„	równego
„	98	„ 12 „	„	Sporządzenie	„	Zawarcie
„	156	w tytuliku nad art. 1738	„	O sporządzaniu	„	O zawarciu
„	183	„ 8 „	*po;*	stosunkach kredytowych	*dodać:*	(Dz. U. Nr. 90 poz. 759)
„	308	„ 12 „	*zamiast:*	28	*ma być:*	22
„	330		*dodać:*	przyp. tłum. do p. 9 art. 2 rozp. Prez. Rzp. z d. 16.III.1928 r. tej treści: „W d. 14 sierpnia 1930 r. wydane zostało rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społ., określające w zakresie umowy o pracę warunki praktyki, wymaganej dla zaliczenia do pracowników umysłowych, sprzedawców i ekspedjentów sklepowych i księgarskich, oraz warunki ulgowe tegoż zaliczenia (Dz. U. Nr. 74 poz. 588)"		

Str.	365	wiersz 1 zdołu	*po:*	(Dz. U. Nr. 18 poz. 148)	*dodać:*	zmienione przez rozporządzenie tegoż Ministra z d. 3 października 1930 r (Dz.U. Nr. 74 poz. 589)
„	403	„ 4 zgóry	*zamiast:*	493	*ma być:*	493[2]
„	435	„ 7 zdołu	„	tę	„	to
„	579	przyp. tłum. wiersz 5 zgóry	*zamiast:*	10 lipca tegoż roku	*ma być:*	13 stycznia 1932 r.
„	613	wiersz 2 zdołu szpalta 2-ga	„	O. N.	„	N. O.

UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU
BIBLIOTEKA WYDZIAŁU PRAWA
7689/2

SPIS RZECZY TOMU DRUGIEGO.

Stronica

Objaśnienie skróceń V

Od tłumaczów VII

Przekład tekstu tomu X części 1 Zwodu Praw rosyjskich:

Księga czwarta 1

Załączniki 401

Spis rzeczy tomu X cz. 1 Zw. Pr. ros. 489

Załączniki nieurzędowe:

I. **Zwód Praw t. IX.** Ustawa o stanach (wyd. r. 1899 i kontyn.) Ks. 2. O aktach stanu 494

II. **Konwencja,** podpisana w Hadze d. 12 czerwca 1902 r., dotycząca uregulowania kolizyj ustawodawstw w zakresie małżeństwa 502

III. **Konwencja,** podpisana w Hadze d. 12 czerwca 1902 r., dotycząca uregulowania kolizyj ustawodawstw i jurysdykcyj w zakresie rozwodu i rozłączenia co do stołu i łoża 506

IV. **Konwencja,** podpisana w Hadze d. 17 lipca 1905 r., dotycząca kolizyj ustawodawstw co do skutków małżeństwa w zakresie praw i obowiązków małżonków w ich stosunkach osobistych i majątkowych 508

V. **Konwencja,** podpisana w Hadze d. 12 czerwca 1902 r., dotycząca uregulowania opieki nad małoletnimi 512

VI. **Konwencja,** podpisana w Hadze d. 17 lipca 1905 r., dotycząca ubezwłasnowolnienia i analogicznych zarządzeń opiekuńczych 514

VII. **Ustawa** z d. 2 sierpnia 1926 o prawie właściwem dla stosunków prywatnych wewnętrznych 518

VIII. **Ustawa** z d. 2 sierpnia 1926 o prawie właściwem dla stosunków prywatnych międzynarodowych 519

IX. **Zwód Praw t. XI cz. 1.** Ustawa spraw duchownych wyznań obcych (Przepisy o prawach majątkowych kościołów rzymsko-katolickiego i ewangelickiego) 521

Zwód Praw t. IX. Ustawa o stanach (Przepisy o prawach majątkowych kościoła prawosławnego) 523

Stronica

X. **Rozporządzenie** Prezydenta Rzp. z 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych . . 528

XI. **Konwencja** Związkowa Paryska o ochronie własności przemysłowej (Dz. U. 1932 r. Nr. 2, poz. 8) 579

XII. **Zwód Praw t. XII cz. 1.** Zwód organizacji i ustaw dróg komunikacji. (Przepisy o drogach holowniczych) . . 590

XIII. **Zwód Praw t. XII cz. 1.** Ustawa dróg komunikacji. Ustawa o wynagrodzeniu funkcjonarjuszów, rzemieślników i robotników kolei żelaznych, otwartych dla ruchu publicznego, oraz członków ich rodzin za szkody, wyrządzone wskutek nieszczęśliwych wypadków 595

XIV. **Zwód Praw t. XI cz. 2.** Ustawa o pracy w przemyśle. Wyd. r. 1913. (Przepisy o wynagrodzeniu poszkodowanych wskutek nieszczęśliwych wypadków robotników i pracowników oraz członków ich rodzin w przedsiębiorstwach przemysłu fabrycznego, górniczego i hutniczego) 607

XV. 1. **Regulamin** przewozu przesyłek towarowych na kolejach żelaznych 617

2. **Regulamin** przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych na kolejach żelaznych 632

XVI. **Zw. Praw t. X cz. 1** (wyd. r. 1857) Art. 1554, uwaga i załącznik. (Przepisy o posiadaniu zastawnem) . . . 636

XVII. **Uchwała** Rady Ministrów z d. 2 lutego 1915 r. o posiadaniu i użytkowaniu ziemi w Państwie rosyjskiem przez poddanych austrjackich, węgierskich, niemieckich lub tureckich . . 637

Uchwała Rady Ministrów z d. 2 lutego 1915 r. o zniesieniu posiadania ziemi przez wychodźców austrjackich, węgierskich lub niemieckich w miejscowościach pogranicznych . . . 640

Suplement

do tomu pierwszego 645

do tomu drugiego 699

Wykaz chronologiczny i artykułowy ustaw związkowych . 703

Wykaz chronologiczny i artykułowy orzeczeń b. Senatu rosyjskiego i Sądu Najwyższego 753

Skorowidz rzeczowy 793

Sprostowanie omyłek, poprawki i uzupełnienia . . . 911

Spis rzeczy tomu drugiego 915

Egzemplarz

2. 720.
(2)